

(ก)

เลขทะเบียน.....	0๑6/๒
วันที่.....	
เลขเรียงหนังสือ.....	๗๑๕๗๗๗๙
	๗๓-๗

ทางเอก

ภาค ๒

Handwritten signature/initials

(ค)

คำนำ (ในการพิมพ์ครั้งที่ ๑)

เมื่อหนังสือ “ทางเอก” ภาค ๑ ได้พิมพ์ออกเผยแพร่แจกจ่ายกันไป ก็ปรากฏว่า มีผู้ได้รับประโยชน์มากพอเพียง จนทำให้ผู้ที่ได้ช่วยกรุณาจ่ายทุนทรัพย์ออกมาเกอกุลอุดหนุนให้พิมพ์ขึ้น เห็นคุณเห็นประโยชน์ จึงได้พิจารณาช่วยจ่ายทุนทรัพย์ให้พิมพ์ “ทางเอก” ภาค ๒ ออกมาเผยแพร่กันอีก หนังสือ “ทางเอก” ภาค ๒ นี้ ซึ่งต้องใช้ทุนทรัพย์ยิ่งกว่าเล่ม ภาค ๑ อีก เป็นเท่าตัว จึงเกิดขึ้นมาได้

ก็ลองอ่านดูเถิด อาจจะมีอะไรแปลกๆ ใหม่ๆ ที่เราไม่เคยได้เรียนรู้

ผู้คิดใน “หลักวิชา” เพราะได้เรียนรู้ “หลักวิชา” นั้นๆ มา จนแน่ใจมั่นใจแล้ว

แต่ ถ้า “หลักวิชา” นั้นๆ ไม่ได้พาให้เราบรรลุผล “สำเร็จ” ได้ แม้แต่เพียง “ขั้นต้นแห่งความบรรลุผล” คือ แค่บรรลุ “โศดาบัน” อย่างแน่ใจมั่นใจ จนพ้นวิภิกขณากันจริงๆ ทั้งๆ ที่เราเชื่อมั่น และเข้าใจลึกซึ้งละเอียดดียิ่ง ใน “หลักวิชา” นั้นๆ มา ตั้งแต่ ๑๐ ปี - ๒๐ ปี - ๓๐ ปี - ๔๐ ปี - ๕๐ ปี แล้ว หรือ ตายไปแล้ว-ตายไปอีก ทับถมชีวิตกันไปหลายช่วงทอดมนุษย์แล้ว ก็ยังไม่ได้ “บรรลุผลสำเร็จ” ในอริยคุณ ใดๆ (บว่ยการกล่าวถึง สกทาคามี-อนาคามี หรือ อรหันต์ และ จะไม่ใช่การบรรลุผลสำเร็จ ใน สรรเสริญ-ยศ-ลาภ และ โลกียสุข มาเป็นเครื่องยืนยันเอาด้วย ถ้าหมายเอา “หลักวิชา” แห่งพุทธศาสนา)

(ข)

หรือ ยิ่งกลายเป็นว่า แม้แต่ตัวเอง ผู้มี "หลักวิชา" นั้นๆ มากเต็มภูมิอยู่แล้ว และข้ามหน้า ตนกัณฑ์ "วิกิจด" จริงๆ ในตัวเองแล้วอีกเสียด้วย ว่า **ตนจะไม่มี "ท่าที" ได้ประสพความบรรลุเลย แม้สักขั้น แม้แต่ "ขั้นโศดาบัน" ตลอดชีวิต ในร่างกายขั้นนั้นแตกสลาย ดังกล่าวแล้ว ยิ่งๆ ขึ้น**

ถ้าเป็นดังนี้จริง! ก็ควรจะหยุด "หลง" หลักวิชานั้นๆ ได้แล้ว และควร จะแก้ไขปรับปรุง "หลักเก่าๆ" ที่เราหลงเกาะยึดมา ว่า "ถูกแล้ว-ดีอยู่" นั้นๆ เสีย หรือ จงหา "หลักใหม่" ที่ผู้อื่นเขาได้บรรลุ ได้ประสพผลสำเร็จจริงๆ เป็น สันติภูมิโกจริงๆ เป็น เอหิภัสสโกจริงๆ เป็น อกาลิโกจริงๆ ให้ได้เสียเถิด

ไม่เช่นนั้น ถ้าผู้ใช้ "หลักวิชา" นั้นๆ อยู่ แทนที่จะส่งสมบุญ จะกลับ เป็นส่งสมบาปนรกให้ตนเองและผู้อื่นจริงๆ **นี่เตือนด้วยความปรารถนาดี** เพราะ เห็นนรก-เห็นสวรรค์นั้นๆ เกิดอยู่ใน "ผู้กำลังกระทำอยู่" นั้นจริงๆ

อนึ่ง ใครจะขอแนะนำวิธีอ่านที่จะได้ผลดีมาก คือ เมื่อเริ่มต้นอ่านปกติ ตั้ง- แต่หน้า ๑ เรียงลำดับไปทุกอย่าง รวมทั้ง "สารบัญ" ด้วย จนกระทั่งจบเล่มแล้ว ให้ ย้อนกลับมาอ่าน "สารบัญ" ซ้ำอีก แล้วท่านจะได้ความรู้ความเข้าใจในอีกอย่างมาก เกินคาด

"ผู้เขียน"

29 ธันวาคม 2521

คำนำ

หนังสือ “ทางเอก” เล่มนี้ เมื่อผู้ใดได้อ่านแล้ว จะเห็นได้ชัดทันทีว่า ไม่ใช่หนังสือที่ตั้งใจจะเขียนขึ้นมาให้เป็น “ตำรา” อะไร หมายความว่า ไม่ได้เรียบเรียงวางโครงแผน แบ่งช่วงตอนที่อธิบายให้รัดกุมเฉพาะช่วงนั้น ๆ ตอนนั้น ๆ และแล้วก็ผูกแต่ละตอนแต่ละข้อแต่ละหมวดให้มันขยายกันเองไปเรื่อย ๆ เป็นต้น เป็นกลาง เป็นปลาย ได้ระเบียบเรียบร้อยกระทัดรัด ไม่รู้มั่ว อธิบายซ้ำแล้ว ซ้ำเล่า อย่างหนังสือ “ทางเอก” เล่มนี้

ซึ่งก็เป็นจริงทุกประการ

เนื่องจาก “ผู้เขียน” ไม่เคยคิดอ่านจะเขียน “ตำรา” มาก่อนเลยในชีวิต นี้ ๑ โดยเฉพาะ “ผู้เขียน” ไม่ใช่ผู้คงแก่เรียน และ อีกอนึ่ง หนังสือ “ทางเอก” นี้ ก็เป็นเพียงคำบรรยาย ที่ “ผู้เขียน” ทำจนบรรยายสับสนุสธรรมิก ในช่วงที่รับผิดชอบ จะต้องอบรมหมู่ให้ได้รับประโยชน์ธรรม ใหญ่ที่สุด มากที่สุด ตรงเบาที่สุด เรวที่สุด เหมาะกับบุคคลในกาละนั้น ๆ หมู่ชนนั้น ๆ เป็นที่สุดด้วยเท่านั้น โดยไม่ได้วางโครงเรื่อง (plot) ไว้ก่อนเลย จับกระดากปากกาได้ ก็เขียน ๆ ๆ ไปเรื่อย ๆ

ข้อความที่บรรจุอยู่ใน “ทางเอก” นี้ จึงเป็น คำบรรยาย คำอธิบาย คำสรุป อะไรต่ออะไร ไปต่างๆ ตามเพลง ตามโอกาสอันควร เพื่อ “บุคคล” ที่กำลังได้รับการอบรมอยู่ในขณะนั้น ๆ เรื่องใด จุดใด จำเป็น สำคัญเฉพาะ “บุคคล” ที่เป็นตัวจริงในขณะนั้น ๆ จึงถูกนำมากล่าวซ้ำแล้วซ้ำอีก เพื่อเน้นส่วนที่ควรเน้นเฉพาะกาล เฉพาะบุคคล ซึ่งเมื่อรวมคำบรรยายทั้งหมดมาเป็นหนังสือ ผู้ไม่จำเป็นเฉพาะต้องได้รับ “การunen-การชาทวน” ดังกล่าวนั้น มาอ่านเข้าตอนนั้น ก็ออกจะรู้สึกเพื่อ รู้สึกว่า รุ่มร่ามไปก็ได้ เพราะไม่ได้รูดอน ไม่ได้เรียบเรียงใหม่

แต่แม้จะอธิบายซ้ำ สำหรับผู้ไม่ยึดถือในแง่แค่นั้น ก็คงได้ประโยชน์อยู่นั่นเอง และที่จริง การอธิบายซ้ำนั้น ๆ บางทีก็เป็นแง่ใหม่สุขุมขึ้น แปลกไปอยู่เสมอ ๆ

(จ)

กว้างขวางสัมพันธ์ลึกซึ้งไปอีกเสมอ (เวียงการณะ, อุทาน, อัปฤตธัมม) เท่าที่ “ผู้เขียน” จะขยายให้พิสดารได้ และแม้จะสรุปก็เป็นแง่เป็นประเด็นที่ควรย้าควรเน้น ไม่ให้หลงออกนอกแก่นนอกแแก่นนั้น ๆ เสมอ นั่นเอง (เคยยะ, คาถา, ขาดก) ตามลักษณะของ สัตตสุตตะ

ดังนั้น ผู้อ่านจงฟังอ่านจงฟังรู้ให้เป็น “สุตตะ” และจงรู้ให้เป็นจริงเถิดว่า ตอนไหนชา มั่นคอก “อิตติวุตตะก” นั้นแน่แท้ อย่าให้เกิด “อกุศลจิต” จนทำให้ตนต้องเสียดผลไปเปล่า ๆ ละ ! แล้วจงทำตนให้เป็นผู้ถึงซึ่ง “เวทิตถะ” นั้น ๆ เทอญ

หนังสือ “ทางเอก” นี้ เริ่มเขียนตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๕ เขียนไป ใช้บรรยายไป แก่หมู่สุธรรมิกไปตลอดเวลาติดต่อกันทั้งภาคปฏิบัติจริง แม้อยู่กับที่ หรือแม้ออกจาริกไป ขึ้นเขา ลงห้วย เข้าป่า อยู่ข้างถนนหนทาง กลางฝน กลางแดด หรืออยู่กลางตลาด กลางสนามชุมนุมชนไหน ๆ ก็คงเขียนไปเรื่อย ๆ ครอบคลุมถึง พ.ศ. ๒๕๑๘ จึงได้จบ “จรณะ ๑๕” ลง ก็คิดว่า คงจบ แต่ก็ยังเห็นควรจะผนวกเรื่อง “อาณาปาณสติ” พิสดารเข้าไปให้ครบบริบูรณ์

และเมื่อเขียนจนใช้บรรยายอบรมอยู่นั้น ก็ได้มีการนำไปพิมพ์โรเนียวแจกจ่ายสู่กันอ่าน บ้างก็รวบรวมไว้ได้ครบ บ้างก็ได้กะปริดกะปรอย ทั้ง ๆ ที่ได้รับการพิมพ์โรเนียวแจกกันแล้วซ้ำอีกมากกว่าครั้ง หมดเงินค่าโรเนียวกันไปเฉพาะโรเนียวเรื่อง ๆ รวม ๆ แล้วก็หลายหมื่นบาท ก็ยังมีผู้ใดคำบรรยายชุดนี้ไว้ไม่ครบนั้นมากมาย ส่วนผู้ได้ครบนั้น มีน้อยราย

เมื่อมีผู้ใดอ่านได้พบมากผู้มากคนเข้า ก็ผู้ปรารถนาก็จะให้จัดพิมพ์เป็นหนังสือจริง ๆ ออกสู่สาธารณชน หลายเสียง “ผู้เขียน” ก็ได้แต่รับทราบ เพราะถ้าพิมพ์ “ผู้เขียน” นั้น จะบันดาลใหม่มันออกมาเป็นหนังสือดังกล่าวมันไม่ได้ “ผู้เขียน” เป็นผู้ไม่มกากลางทรัพย์ ทั้ง ๆ ที่ “ผู้เขียน” ก็เห็นด้วย ที่มันน่าจะได้ออกมาเผยแพร่สู่กันอ่านอย่างยิ่ง เพราะมันเป็นแนวทาง—เนื้อหาของปฏิบัติธรรมแท้ ๆ ตรง ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ผู้คนเป็นอย่างมาก ในขณะที่ธรรมะของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า กำลังสับสน จำแลงรูปด้วยเล่ห์มนุษย์ไปต่าง ๆ บางรูปบางนามก็จนกลายเป็นของปลอมของเถื่อนไปแล้ว เช่นที่เห็น ๆ กันอยู่ทุกวันนี้

(๑)

คำบรรยายที่เป็นหนังสือ "ทางเอก" นี้ ได้ใช้งานจริงมาแล้ว ได้ช่วยผู้ปฏิบัติธรรมจริงๆ จนมีผลมาแล้ว ดังนั้น จึงหวังว่า เมื่อได้พิมพ์เป็นหนังสือออกเผยแพร่อีกกว้างขวางขึ้น ก็คงจะทำหน้าที่ช่วยผู้คนที่ได้ออกบ้าง เป็นแน่

ในโลก ในสังคมมนุษย์ทุกวันนี้ กำลังจะเป็น "กลียุค" หรือ บางคนเรียกว่า "กลียุค" แล้วด้วยซ้ำ เพราะ โลก เพราะ สังคม แล้ง "ธรรมะ"

เครื่องมือสำคัญที่สุด ที่มนุษยชาติในโลกขณะนี้ กำลังต้องการมาใช้เพื่อปราบยุคเข็ญนั้น ไม่ใช่อะไรเลยคือ "ธรรมะ" ที่เป็นสัจธรรมเท่านั้น แต่มนุษย์เองยังไม่เชื่อ เพราะยังไม่รู้จริง-ยังมองไม่เห็นได้-ยังไม่เคยลองดูจนมีประสิทธิภาพของ "ธรรมะ" ดูจริงๆ

ยอดแห่งความใฝ่ฝัน-ไขว่คว้า-แสวงหา ของมนุษย์ทุกวันนี้ นั่น คือ สันติภาพ ความยุติธรรม ความอิสระเสรี อย่างสมบูรณ์พูนสุข ที่ราบรื่นร่มเย็นของมนุษย์ทุกผู้ทุกกลุ่มสังคม แต่จะเกิดไม่ได้ อย่างมั่นคงถาวร และจริงจังเลย ถ้าคนทั้งหลาย ไม่มุ่งหน้าหันเข้าหา "ธรรมะ" ปรับปรุง "จิตวิญญาณ" ของตน และของกันและกัน

โลก และกลุ่มมนุษย์ทุกกลุ่มในโลกทุกวันนี้ ไม่มีอะไรจะจำเป็นที่สุดอย่างรีบด่วนที่สุดเท่า "ธรรมะ" ที่เป็นสัจธรรม ขอยืนยันดังนี้ จริงๆ

มนุษย์ยุคสมัยนี้ เก่งที่สุดแล้วจริงๆ ในทางการสร้างสรรค์และวาง "ระบบ" ต่างๆ อันเป็นเรื่องของ "วัตถุ"

แต่มนุษย์ยุคสมัยนี้ ก็ล้มเหลวเลอะเลือน และไร้ประสิทธิภาพที่สุดเช่นกัน ในทางการสร้างสรรค์และวาง "ระบบ" ต่างๆ อันเป็นเรื่องของ "จิตวิญญาณ"

หากไม่สร้าง "สมดุล" ฝ่าย จิตวิญญาณ ของมนุษย์ขึ้นมาให้ได้ นั่นคือ การล้มเหลวอย่างสิ้นชาติแห่ง ความเป็นมนุษย์ ในสังคม ในโลก

แม้ใครจะยังไม่เชื่อดังนี้ ในขณะนี้ก็ตามเถิด แต่ก็ขอยืนยันคำกล่าวนี้

"ผู้เขียน"

(ข)

เรื่องต่างๆ จาก
ทางเอก ภาค ๑

บทที่ ๑	เราจะบรรลุธรรมด้วย “ทางเอก”	1-29
บทที่ ๒	มารู้จัก “ฐาน” และ “การกระทำ” กันเสียก่อน	30-55
บทที่ ๓	มี “สภาวะ” กันอย่างไร ? ถึงจะถูกจะจริง	56-98
บทที่ ๔	จรรยา ข้อที่ 1 “สังวรศีล”	99-118
บทที่ ๕	จรรยา ข้อที่ 2 “สำรวมอินทรีย์”	119-148
บทที่ ๖	จรรยา ข้อที่ 3 “โภชนเนตตัญญูตา”	149-244
บทที่ ๗	จรรยา ข้อที่ 4 “ชาคริยานุโยคะ”	245-288
บทที่ ๘	จรรยา ข้อที่ 5 “ศรัทธา”	289-309
บทที่ ๙	จรรยา ข้อที่ 6-7 “หิริ” และ “โอตตปปะ”	310-321

— บทที่ ๑๐ —

คนเราจึงจะ “สุขแท้” (ปรมมัง สุขัง) หรือ มีสภาวะที่ยิ่งกว่าสุข แบบโลกย์ๆ (เรียกว่า *ปรมมัง สุขัง* เพราะ ไม่ใช่ “สุข” ธรรมดา ตามที่ชาวโลกย์ๆ เข้าใจอยู่เป็น ส่วนมาก ที่เรียกกันเต็มๆว่า *สุขขัลลิกะ*) ได้จริงๆ ก็เพราะจะต้องฉลาด (อริยะ) รั้งแจ้งในกิเลส-ตัณหา และเข้าใจแจ้ง (ญาณ) ในความพอดีของ “ชีวิต” ที่ถูกต้องที่สุด โดยไม่ยึดโลกย์เป็นหลัก (เพราะเรากำลังจะทำตนให้พ้นโลกย์) ไม่เอาโลกย์มาเป็นเครื่องพาเครื่องดึงเราเป็นอันขาด แต่จะต้องเป็นผู้รั้งจริงใน “ชีวิต” ในความแท้จริงที่สามารถทำให้ “พอดี” (สัมมา, อรหัง) “เหมาะสมอย่างดี” (สัมมา, อรหัง) ที่ จะอยู่แม้กับโลก หรือ จะปลีกไปอยู่ส่วนตนก็ตาม เราจะต้องรู้เท่ารู้ทันโลกย์ จะอยู่กับโลกเขาอย่างสบาย ราบรื่น เพียงพอ ไม่บ่บกพร่อง สงบเสงี่ยม สุภาพ และมีชัยสุดที่สุดเท่าที่เราจะยัง “ชีวิต” ของเราต่อไป เราจะไม่ “หลง” ไม่ “มัวเมา” หรือ ไม่เป็นผู้ “มึนงง” (ดังเช่น คนผู้ถูกโลกย์สาป คนผู้ถูกโลกสะกดจิตเอา ก็จะเป็นผู้ไม่เป็นตัวของตัวโดยแท้จริง คนผู้ถูกความรักครอบงำ หรือ ถูกอำนาจของอะไรก็ตาม ที่ตนไปหลงไปยึดผูกพัน ไปชอบ คนเหล่านั้นก็ชื่อว่า “มึนงง” ไม่เป็นตัวของตัวเองอย่างสะอาด โดยแท้จริงทั้งสิ้น) เราจะไม่เป็นที่ทาสของสิ่งต่างๆ ที่ได้ก่อได้เกิดมาแล้ว ทั้งที่กำลังก่อกำลัง เกิดอยู่ทุกวินาที อันเป็นสิ่งที่หลอกสิ่งล่อ สิ่งก่อสร้างที่มันงอก มันเกิด ๆ ๆ ๆ มันวิวัฒนาการไปอย่างไม่รู้จบในโลก เป็นอันขาดอย่างแท้จริง

เพราะโลกในทุกกัปป์ทุกกาล ความพอดี (สัมมา) อันแท้จริง ในอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่ ยา ก็เท่านั้น ๆ เหมือนเดิม ไม่มากมายหรือไม่พุ่มเฟือยโดยแท้จริง เมื่อเป็นผู้รั้งได้อย่างจริงแท้ถึง “ปัจฉิมแห่งชีวิต ๔” นั้นได้ อย่างแจ้งแทงทะลุแล้ว

นอกจากปัจฉิมทั้ง ๔ นั้นแล้ว อะไรใด ๆ มันก็ไม่ใช่เครื่องยังชีวิตให้ตั้งอยู่ อันแท้จริงเลยสักอย่าง มันคือสิ่งที่ปรนปรุงแต่งสร้าง หรือ “สังขารธรรม” ที่ก่อเกิดพอกเพิ่มขึ้นมาด้วยฤทธิ์ ของกิเลส-ตัณหา-อุปาทาน อันไม่รู้จักหยุดจักพอของสัตว์โลกทั้งนั้น โดยเฉพาะสัตว์โลกที่มัวชอเรียกว่า “มนุษย์” หรือ “คน”

ผู้ใดเห็นสิ่ง เห็นเรื่องใดเป็นสำคัญ เป็นอันจะต้องยึดต้องเกาะไว้อยู่ ผู้นั้นก็มี
สิ่งนั้น เรื่องนั้นนั้นแหละ เป็น "สัkkาย" เป็น "อตัตา" จะขนาดใหญ่โต หรือ เล็ก
ลงเท่าใดๆ ก็เป็นไปตามสภาพแห่งความเป็นจริงของผู้นั้นๆ

ความมีขนาดใหญ่ จึงคือ ความหนัก ความมีขนาดเล็กกลงๆ ก็คือ
ความเบาลงๆ จนกระทั่งผู้ใดเหลือ "สัkkาย" แค่ง่าย (รูปขันธ์) กับจิตใจ
(นามขันธ์) ได้จริงๆ เป็น "อตัตา" ตัวตน ผู้นั้น ก็เบา ก็ว่าง ก็พ้นทุกข์ พ้นความ
หนักมาได้อย่างสูงในความเป็นสัตว์โลกผู้ซึ่งหลงการแบก หลงการหอบหาม เพราะได้
ละวาง ได้ปลงภาระ ได้หมดตะรุ๊งกระรุ๊ง ได้หมดยึดถือจาก "โภคักขันธ์" ต่างๆ อันคือ
ทรัพย์สมบัติวัตถุนอกกาย มาได้แล้วอย่างจริง

ถ้าแม้แม่เหลือแค่กายแคใจ ก็ยังเห็นอยู่ว่า มันก็ยังเป็นทุกข์ เห็นได้ชัดว่า
แม้การปรุงแต่ง หรือ "อุปาทาน" ในกาย-เวทนา-จิต-ธรรมต่าง ๆ ในทวารทั้ง ๖
ของตณล้วนเป็นทุกข์ ผู้เห็นเช่นนั้นชื่อว่า เป็นผู้พ้น "สัkkายทฎฐิ" ได้อย่างแท้
จนต้องเรียกผู้นั้นว่า "อริยะ" หรือ ผู้ฉลาดกว่าสัตว์โลกที่เรียกว่า "คน" อย่างปกติ
ธรรมดาขึ้นมาอกขนหนึ่งแล้ว

แม้ผู้เข้ามาบวชเป็นพระ ที่ยังไม่บรรลุมรรคผลทาง "ใจ" จนตัดโคตรภุจริงๆ
แต่ถ้า "ทางกาย" ได้เป็นผู้ตัด เป็นผู้ละวาง "โภคักขันธ์" (สมบัติน้อยใหญ่) ได้ และ
ละ, ไม่คิด "ญาติปริวัฏฐิ" (วงศาภคณาญาติ) จริงๆ จนผู้คนอื่นๆ เขาเห็นได้ รู้ได้ด้วยตา
ด้วยหูภายนอก เป็น "กายสักขี" ก็ยังได้ชื่อว่า "อริโยโสดา" โดยสมมุติได้แล้ว
ส่วนหนึ่งจริงๆ เรียกพระผู้นั้นว่า เป็น "โคตรภุบุคคล" เป็น "อาหุณเฑยบุคคล"
พร้อมจริงๆ ตามที่พระพุทธองค์ทรงสอนไว้ใน "อาหุณเฑยสูตร" อังคุตร. นวก-
นิบาต ข้อ ๒๑๔

ถึงขนาดนั้น "อริยะ" ก็ยังมี "อตัตา" ยังรู้ตัวว่ายังมีความหนักอยู่ก็ คือ
ยังจะต้องเพ่งเพียรเรียนรู้ และมาหัดละหัดวางกาย วางใจในอุปาทานขันธ์ ๕ ของตนอยู่
อีก ยิ่งรู้ว่า แม้ใน "รูปขันธ์" (ร่างกาย) กับ "นามขันธ์" (จิต) ของตนนั้น ก็ยังมีสิ่ง
มีเรื่องที่ยังเกาะเกี่ยวยึดถืออยู่เหมือนกัน ที่จะต้องมาลดมาละมาขจัดทิ้ง มาวางกันอีก

ให้เขาลงยิ่งกว่า ขึ้นไปอีก จึงจำเป็นที่จะต้องรู้ เฟ่งแจ้งในกาย ในเวทนา ในจิต
จนกระทั่งในธรรมทั้งหลายที่ปวง เพื่อพ้นขาด วางสัน "อึดตา" แห่งตนให้ได้

"พหุสัจจะ" หรือ "พาสัจจะ" นั้น จึงมีความหมายว่า ผู้รู้ใน
"สัจจะ" มากจน แทงทะลุใน "สัจธรรม" ทั้งหลายมากยิ่งขึ้นไปให้ได้เรื่อยๆ ซึ่งคำ
ว่า "พหุสัจจะ" กับ "พหุสุต" นั้น มันหมายความว่า "รู้มาก" ด้วยกันทั้ง ๒ คำ
แต่มันก็ยังมีมีความหมายต่างกันอยู่อีกตรงที่ว่า

"พหุสุต" นั้น มันรู้มาก แบบฟังมามากเท่านั้น จำได้มาก ท่องได้มาก
แต่ไม่แทงทะลุละเอียดถึงขั้นเรียกว่า ถึง "ใจ" หรือ ถึงสุดอย่างแท้จริง จนขั้น
"วิภิกขณา" คือ จนไม่สงสัยอีก ตัดสินอย่างเด็ดขาดลงเป็นข้อแท้ ข้อจริง ถูกตรง
(สัจจะ) ได้จริงๆ เสียที่ นั่นเอง ตราบใดยังมีแค่ "รู" เป็นความรู้ที่ยังไม่บอกใจ
มัน จนขั้น "วิภิกขณา" ไม่ถึงเลสงสัยกันอีกอย่างแท้จริง หรือ มีของจริง มีความ
จริงนั้นๆ ในตน ความรู้นั้นยังไม่ใช่ "สัจจะ" ยังเป็นเพียง "สุตมยปัญญา" อยู่นั่นเอง
หรือ อย่างเก่งก็แค่ "จินตามยปัญญา" จึงเป็นเพียง "พหุสุต"

"พหุสัจจะ" จึงมิใช่ "รู" แค่จำได้มาก ท่องได้มาก เพราะฟังมามาก
อ่านมามาก แต่ "รู" แจ่มแจ้งถึงความจริงอันแท้จริงนั้นๆ ถูกตัวถูกตน ไม่เปลี่ยนแปลง
แปลกออก และหรือ มีของจริงมีความจริงนั้นๆ ในตนยืนยันแน่ๆ แท้ๆ และแถมยังเป็น
ผู้รูแจ่มแจ้งได้มากอีกด้วย เช่น "พระสารีบุตร" อย่างนั้น จึงได้รับยกย่อง เป็นผู้มี
"ปัญญา" มาก ซึ่ง "ปัญญา" ทว่าน คือ "ภาวนามยปัญญา" หรือ "อภิธรรม-
จริปัญญา" นั่นเอง ดังนั้นเรียกว่า เป็นผู้ทรง "พหุสัจจะ" หรือเป็นผู้ "มีปัญญา" มาก

ส่วนผู้รู้มาก ฟังมากเฉยๆ ก็อย่าง "พระอานนท์" ซึ่งรู้มากใน "สุตมย-
ปัญญา" และอย่างดีแค่ "จินตามยปัญญา" จึงคือ "รู้มาก" ต่างกันอยู่โดยนัย
เพราะรู้มากอย่างพระอานนท์นั้น เรียกว่า เป็นผู้ทรง "พหุสุต" หรือ เป็นผู้ "รู้มาก"

"พหุสัจจะ" นั้น คือ ความรู้แท้จริง แยกสัดแยกส่วน แยกตัวแยกตนของ
โลกียะกับโลกุตระ แยกตัวแยกตนของวัตถุกับจิตใจ แยกตัวแยกตนของรูปและนาม
แยกธาตุแยกขั้น แยกอายตนะอันลึกซึ้งออกไปเพิ่มขึ้นๆ ทุกที่ๆ ไป ผู้รูแจ่มแจ้งแห่ง
ทะลุได้เพิ่มขึ้นเท่าใดๆ ก็เป็นผู้เป็น "อริยะ" ได้สูงขึ้นไปเท่านั้นๆ ตามความเป็นจริง

ผู้ประพฤตินั้นจึงจะต้องฝึกฝน ปฏิบัติตน พากเพียรให้เกิด “พหุสัจจะ” เพิ่มขึ้นให้ได้เรื่อยๆ เสมอๆ จริงๆ จะหยุด จะชะงักนั้น ไม่ควรอย่างยิ่ง แม้จะบรรลุเป็นพระอรหันต์แล้วก็ตาม ดังจะเห็นได้ว่า พระอรหันต์เจ้าทั้งหลายก็ยังใฝ่ “บุญญา” จาก “ธรรมในธรรม” และเพิ่มพูน “บุญญา” ด้วยการทูลถามธรรมะจากพระพุทธองค์ ออกจาก หรือเพิ่มพูน “ปฏิสัมภิทาญาณ” ต่างๆ ให้แก่ตนเอง

ผู้มี ความเข้าใจใน “ธรรม” นอกกาย นอกขันธ์ ๕ อันเป็น ลาก-ยศ-สรรเสริญ-สุข เสื่อมลาก-เสื่อมยศ-นิทา-ทุกข์ (โลกามิส หรือ โลกธรรม ๘) อันเป็นสมบัติวัตถุ (โภคขันธ์) ทั้งที่เป็นความเกี่ยวพันรั้งยึดติดกับ ญาติมิตรบริวารทั้งหลาย (ญาติปริวัฏฐ) และได้ปฏิบัติตนเป็นผู้ปล่อย “โลกามิส” เปลื้อง “สมบัติวัตถุ” วาง “ญาติมิตรบริวาร” ด้วยความพากเพียรอย่างแท้จริง จนบางคนถึงขั้นออกมาบวชเป็น “พระ” แล้ว อันคือ ผู้ได้ปฏิญาณตนที่จะปล่อย “โลกามิส” จะเปลื้อง “สมบัติวัตถุ” จะวาง “ญาติมิตรบริวาร” นั้นแหละ และทั้งจะมาเพิ่มข้อสมათานเพื่อประพฤตินให้เห็นแจ้งใน “กาม” ใน “อิตตา” เพื่อจะเลิกขาด “กาม” จะละ “อิตตา” ให้ถึงพร้อมในอันดับต่อไป ให้พ้น “กามตัณหา” (ความใคร่ในภพภายนอก อันเกี่ยวกับทวารทั้ง ๕) กับ “ภวตัณหา” (ความใคร่ในภพของใจอันซ่อนแฝงกันอยู่)

เพราะฉะนั้น ผู้เป็นนักปฏิบัติธรรมขั้นเริ่มจะเขยิบจากถือศีล ๕ ขึ้นมาเป็นศีล ๘ เท่านั้น ก็จะต้องเลิกหยุดใน “เมถุนธรรม” อันเป็น “กามตัณหา” อย่างหยาบอย่างใหญ่กันทันที ยิ่งผู้เป็น “พระ” แล้วยิ่งต้องเคร่งครัดในข้อนี้ให้มาก ขึ้นละเมิดแม้ครั้งเดียว จะต้อง “ปาราชิก” คือ ถึงตัดขาดความเป็นผู้มีโอกาสจะได้เป็น “เฝ้าพันธู์” ของพุทธกันเอาเลยทีเดียว เพราะ “ปาราชิก” นั้น เท่ากับตัดขาดจากความเป็น “พุทธ” บวชอีกไม่ได้เลยตลอดชีวิต

ผู้ที่ประพฤติดูแค่นี้ที่ได้กล่าวถึงมาแล้ว และทำได้บริสุทธิ์บริบูรณ์แค่เพียงปล่อย “โลกามิส” ได้ เปลื้อง “สมบัติวัตถุ” ขาด วาง “ญาติมิตรบริวาร” ได้สนิท (เพียงทางกายยังไม่ถึงทางใจแท้ๆ) เท่านั้น ก็เป็นได้เพียง “กัลยาณชน” เท่านั้นเอง

มี “ธรรม” แค่ “กายธรรม” ถ้าเป็น “พระ” ก็ยังเป็นได้เพียง “สมมุติสงฆ์แท้ๆ” หรือ “อริยโสดาอย่างสมมุติ” เป็น “อาหุณ्यบุคคล” (ผู้ควรเคารพบูชา) ขึ้นต้น ยังหาได้ชื่อว่า เป็น “อริยะ” ที่แท้จริงไม่ ดังนั้น ถ้าผู้ใดเป็น “พระ” แล้ว (หมายถึงผู้ผ่านพิธีบวช) แล้วกลับมาดละปลัดอวยวาท หรือ เปลื้องสิ่งดังกล่าวแล้ว ยังไม่ได้เลย (คือ จำพวกโลกามิส สมบัติวัตถุ เครือญาติ) ก็แสดงว่า ยังไม่เข้ารูป เข้ารอยแห่งการประพฤติเพื่อละ “สักกาย” อย่างถูกทางเอาเลยจริงๆ ซึ่งการวางขาด เว้นขาด หรือ ละ เปลื้อง “โลกามิส” กัด “สมบัติวัตถุ” กัด หรือ แม้ “ญาติมิตรบริวาร” กัด ก็เป็นข้อควรทำ ทั้งเป็นเรื่องที่จะต้องทำก่อน ของผู้จะมา เป็น “พระ” แล้ว อันเป็นที่รู้ๆ กันอย่างดีถ้วนทั่วอยู่แล้ว ในหมู่พุทธศาสนิกชนทั้งปวง หรือ แม้ผู้ไม่ได้บวชเป็น “พระ” ก็จะต้องเว้นให้ขาด ละ เปลื้องให้หลุด (วิมุติ) “ทางใจ” ให้แท้ให้จริง อยู่เช่นกันนั่นเอง จึงจะได้ชื่อว่า สูงชั้น หรือ ผู้มีธรรม หรือ ผู้เจริญแท้ (อารยะ, อริยะ)

ดังนั้น ใครยังวุ่นวายยุ่งเกาะเกี่ยวยังยึดมั่นเป็นไปอยู่กับ “โลกามิส” จัดอยู่ ยังสะสมสังสม “สมบัติวัตถุ” มากอยู่ ยังวางคลาย “ญาติมิตรบริวาร” ยังไม่ได้เลย แล้วยังจะมาสร้างญาติมิตรอันดียึดผูกพันอย่างโลกย์ๆ เพิ่มขึ้นอีกในขณะที่บวช ก็ยังไม่ได้ชื่อว่า แม้เพียงเป็น “กัลยาณชน” หรือ “อาหุณ्यบุคคล” เลย ยังเป็นได้แค่ปุถุชนผู้ยังไม่มีคุณความดีความงามอะไร หรือ ไม่ใช่ชนผู้มีความดีงามอันจะพึงคบหา และเป็น “ที่พึง” พา (สรณะ) ได้ “โดยแท้จริง” แต่อย่างไร (อภิกัลยาณชน) ดีไม่ได้ จะเป็นผู้เอาเปรียบโลก และ ลวงโลกด้วยซ้ำไป ระวังๆ กันให้มากที่สุดทีเดียว ในเรื่องนี้ ทั้งทายกทั้งปฏิคาหกนั้นแหละ

และผู้ที่ได้ชื่อว่า “กัลยาณชน” คือ ผู้รู้ผู้เข้าใจแจ้งในกิเลส-ตัณหา-อุปาทาน ขึ้นนอก ๆ หยาบ ๆ ดังได้กล่าวถึงมาแล้ว และได้ประพฤติปลัดอวยวาท ละ วางมา แล้ว แต่ยังไม่เข้าใจจนแจ้ง แทงยังไม่ออกในขั้น ๕ หรือ เข้าใจแจ้งยังไม่ได้ในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม อันเกี่ยวเนื่องกับตัวตน (อตฺตา) หรือ เป็น “สักกาย” ชั้น ในร่างกาย จิตใจแท้ๆ ที่เรียกว่า กายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต ธรรมในธรรม ของทวารทั้ง ๖ อันเป็นสภาวะธรรมจริง ในเนื้อในตัว ในกายในใจของตนเองที่เกี่ยวข้องพัน

กับบ่อเกิดในกาย (อายตนะ) ตรงๆ แท้ๆ เลื่อนลึกเพิ่มขึ้นมา ก็ยังไม่ได้ชื่อว่า “อริยะ-
แท้” อยู่นั่นเอง

ถ้ายังเพียงแค่ว่าอย่างดี และแม้จะได้ประพจน์ตามอย่างจริง โดยได้
พยายามทั้ง “โลกามิส” พยายามละ “กองสมบัติวัตถุ” และวาง “ญาติมิตรบริวาร”
อยู่

แต่ทว่ายังไม่เกิดแจ้งแทงด้วย “ปัญญา” ในจิตจริงๆ ถึงขั้น ๕ จนจิตจับ
จุดของ “จิต” แห่งตน อันเป็นส่วนสภาพ “นามขั้น” ยังไม่ได้แน่ๆ ยังไม่ถึงแท้ๆ
(ยังไม่มี “วิตก”)

จนเข้าใจกิเลส ตัณหาอุปาทานอย่างถูกต้องถูกตนใน “จิต” ของตน รู้อา
ลักษณะ หรือ พุทธิแห่งกาย แห่งเวทนา แห่งจิต แห่งธรรม ในอายตนะทั้ง ๖
ยังไม่ชัดแจ้งจริง (ยังไม่มี “วิจาร์”)

และยังไม่รู้อาการแห่ง “การวาง” กาย วางเวทนา วางจิต วางธรรมนั้นๆ
อย่างตรงอย่างเป็นไปโดยจริง (ยังไม่มี “ปัสสัมภยะ, วิโมกขะ, วิราคะ, นิสสรณะ ฯลฯ”
หรือแม้ “จาคะ” ฯลฯ)

จนเข้าขั้นที่เรียกว่า เพราะเกิดปัญญาสัมผัสสภาพเห็นมันแท้ว่า ไม่เที่ยง
แท้ ไม่แน่นอน ไม่จีรังยั่งยืน มันพึ่งพิงยึดถือเป็นหลักแก่นหลักแก่นตลอด
นิรันดรได้ที่ไหนกัน (อนิจจานุบัติส)

เพราะมันไม่ใช่ตัวตนที่เกาะกันเป็นเนื้อเดียวกันจริงๆ หรือ กมันไม่
ได้ติดเชื่อมกันอยู่อย่างแท้จริงเลย มันเพียงอาศัยกันอยู่ เช่นเดียวกับกับ
เหล่า โลกาภิสม กงสมบัติวัตถุ และหมู่เครือญาติต่างๆ นั่นเอง มันเป็น
เพียงสิ่งที่เป็นเหตุเป็นปัจจัยร่วมปรุง ร่วมสร้างกันไปชั่วคราวชั่วคราวเท่านั้น
แม้จะเป็นกาย เป็นเวทนา เป็นจิต เป็นธรรม อันเนื่องซิดติดกันอยู่กับ
อายตนะของตนโดยแท้ๆ ก็ตาม มันก็ยังไม่ใช่ตน ไม่ใช่ของของตนแท้ๆ
จริงๆ อย่างเที่ยงแท้แน่นอน เหมือนๆ โลกาภิสม ก็ไม่ใช่ตัวตนของเรา
สมบัติวัตถุ ก็ไม่ใช่ตัวตนของเรา และเครือญาติทั้งหลายนั้น ก็ไม่ใช่ตัว
ไม่ใช่ตนของเราอีกแหละ (อนัตตสัญญา)

เป็นแต่ว่า มันถูกละเอียด "ดูเหมือน" เป็น "ตัวตน"
(อัตตา) ที่แท้จริงของเรา ยิ่งกว่า โลกามิส สมบัติวัตถุ และ
เครื่องมือ เท่านั้น

เพราะ มันอยู่ในเนื้อในกาย ทั้งเป็นจิตเป็นใจตัวรู้ตัว
ลึกซึ้ง อันสลับซับซ้อนเป็นหยัดลักษณะ "ตัวตน" ซึ่งมัน
หลงยึดมั่นลักษณะที่มีเรา และเป็นเราอันนิรันดรอยู่อย่าง
หวั่นไหวหวั่นไหวด้วย มันจึงยากยิ่งนักหนา ที่จะเรียกได้ว่า เราเกิด "ญาณ"
ที่แท้ จนเข้าขมบรมมรรคผล

และหากมันไม่แทงตลอดเห็นแจ้ง เป็น "อนิจจัง" ดังได้กล่าวมาแล้ว
จนได้มี "การรู้ชัด" ในจิต เป็นการรู้แท้ในจิตจริงๆว่า ทุกสิ่งทุกอย่างมันมีสภาวะของ
ของ ๒ สิ่ง ทำงานร่วมกันอยู่ทั้งสิ้น อย่างหนึ่งเรียกว่า "รูป" อย่างหนึ่งเรียกว่า
"นาม" และแบ่งแยกแตกตัว "รูป" กับ "นาม" ออกได้อย่าง
ชัดว่า ใดๆคือ ลักษณะบทบาท หรือ รส หรือ อารมณ์ หรือ กิริยาของ "รูป"
ของ "นาม" (รู้ใน "อาการ") รู้แจ้งความผิดแผกของของ ๒ สิ่งนั้นจริงๆว่า
มันแตกต่างกันอย่างไร (รู้ใน "สิ่ง") รู้ชัดในรูปร่าง ลักษณะ สภาวะที่ประกอบ
กันเด่นชัดขึ้นมายิ่งกว่า "อาการ" หรือ ยิ่งกว่าสภาวะที่แสดงกลางๆอย่างอ่อน เห็นได้รู้
ได้ยากยิ่งกว่า "อาการ" อันเป็นเครื่องแจ้งเครื่องบอกเครื่องชอกร้อยอย่างหนึ่งทีเทียบเคียง
คู่กับ "อาการ" (รู้ใน "นิमित") และเข้าใจแจ่มแจ้งได้แม้จะยกมาเป็นภาษา เป็น
หัวข้อกำหนด หรือ ยกอ้างมาบอกมา มาพูดมาแจกแจงให้เข้าใจกันด้วยวิธีสมมุติวิธี
บัญญัติแบบต่างๆ ก็ทำได้ (รู้ใน "อุเทศ")

ถ้ายังไม่ "รู้" ไม่แจ้งแทงถึง "ปัญญา" ในจิตจริงจนเป็นเช่นที่วาน ก็จะไม่
ไม่เรียกว่า เกิดการบรรลุรู้แจ้งแม้เพียง "ญาณ" ขั้นต้น

การรู้ชัดลึกได้โดยนัยดังกล่าวนั้น เรียกว่า แจ้ง "รูป" รู้ "นาม"
แท้ๆ ด้วย "อาการ-สิ่ง-นิमित-อุเทศ" อย่างละเอียดชัดลึกจริงๆ ก็จะรู้ความ
สัมพันธ์ของ "สักราย" (รูปร่างตัวตน) เป็นเบื้องต้น จึงจะได้ชื่อว่า เป็นผู้รู้แจ้ง

หรือเกิด “ญาณ” เป็นผู้ได้ “นามรูปปริจเฉทญาณ” จริงๆ เลยทีเดียว

หากแบ่งแยกไม่ออก รู้ยังไม่ได้จริงๆ ก็ยัง “หลง” (โมหะ หรือ อวิชชา) ไปยึดเอา “นาม-รูป” นั้นไว้อย่างเหนียวแน่น จึงจะเริ่มก้าวเข้าหา “ปัญญา” (ญาณทัสสนะ) อันเป็นการรู้จริงเห็นจริง ในความเป็นจริงนั้น ยังไม่ได้ เพราะในขั้นสูงต่อไปที่จะเป็น “ปัญญา” รู้ความพันทุกข์ (วิมุตติญาณทัสสนะ) นั้น มันยังจะต้องมีการปล่อยวาง หรือ จางคลายให้หลุดพ้น (วิมุตติ) จากของที่เรหลง ตัดจิตให้ขาดจากสิ่งนั้นให้ได้จริงเสียก่อน ด้วยซ้ำไป (วิมุตติ) ก่อนจะแจ้งในความพันทุกข์ (วิมุตติญาณทัสสนะ) อันเป็นสภาพที่เราหวังกันนักหวังกันหนา

ดังเช่น ไม่รู้ว่า โลกามิส นั้น เป็น “สังขตธรรม” ที่เรียกว่า เป็น “นาม-รูป” ชนิดหนึ่งในโลก มันมีบทบาท มันมีรูปร่าง มันมีตัวตนอยู่ในโลกอย่างแพร่หลายกว้างขวางทีเดียว มันจะมีของมันอยู่ในโลกที่เต็มไปด้วยผู้คน อย่างไม่มีวันหมดสิ้นเลยตามจริง ผู้ไม่รู้ (ยังมีอวิชชา) ก็ไปหลงยึดเอา “นาม-รูป” (ของโลกามิส) นั้นๆ มาร่วม “สังขารธรรม” (ปรุงแต่ง) กับตนเข้าไปอยู่แล้วๆเล่าๆ จะไม่รู้จักวาง จะไม่รู้จักคลาย ไม่รู้จักหน่ายลงได้อย่างแท้จริง

เมื่อผู้ใดเห็นแจ้งแทงผ่านออกมาได้ว่า มันเป็นเพียงสภาวะของของ ๒ สิ่งอันมีเหตุ มีปัจจัย รู้ให้แท้ก่อนว่า “นาม-รูป” นั้น (โลกามิส สมบัติวัตถุ และเครื่องญาติ เป็นต้น) เป็น “เหตุ” (เรียกใหม่อีกทีว่า เป็น “รูป”) เมื่อ “เรา” ไปสัมผัสมัน และมี “จิตของเรา” ที่ยังไม่รู้แท้ (อวิชชา) ยังหลง ยึดมันเห็นจริงตามๆ โลกเขาอยู่ เป็น “ปัจจัย” (เรียกใหม่อีกทีว่า เป็น “นาม”) ก็จะเกิดการปรุงแต่ง (สังขาร) คลุกคลีเกี่ยวข้อง (สังสัคคะ) ยึดถือเป็นที่พึ่งที่อาศัย (สรัณะ) หรือ ร่วมดำเนินการสืบทอด โยงใยแพร่เรื่องราวแผ่ขยายบทบาทเกิดเป็นกองเชื้อ ผสมรวมเข้าเป็นพหุพันธุ์ (สังวาส) ออกไปอย่างไม่รู้จบ

ดังนั้น ใครมีโลกามิส เป็น “สรัณะ” มีสมบัติวัตถุ เป็น “สังวาส” หรือ มีเครื่องญาติ มิตร บริวาร เป็น “สังโยชน์” (ผูกพันยึดกันอยู่) ก็จะต้อง **พันโลก** กันๆ แค่นาม-รูปที่ขกมากล้าวนไปไม่ได้จริงๆ และที่เรากำลังกล่าวกันอยู่นี้ ก็เป็น “โลก” เพียงโลกามิส สมบัติวัตถุ และเครื่องญาติมิตรบริวารแค่นั้นด้วยซ้ำไป

อันเป็นกามตัณหา คือ ยังอยากใคร่อยู่กับ “วัตถุกาม” ซึ่งเป็นเพียงกามภพที่หยาบๆ
 ด้้นๆ นอกตนนอกตัวเท่านั้นเอง ยังไม่ไถ่ตน ไถ่ตัวถึงขั้น “เมถุนธรรม” กับ “กามคุณ
 ๕” อันต้องอาศัย “อายตนะ” หรือ “ทวาร” ในกายจริงๆ เลยด้วยซ้ำ

แต่ถ้าผู้ใดเข้าใจ “เหตุ” รู้แจ้ง “ปัจจัย” ในสิ่ง ๒ สิ่ง ที่มันยังเกาะกัน
 มันสัมพันธ์กัน มันยึดกัน มันฉวยเอากันและกันไว้ มันครอบครองกันและกันอยู่ หรือ
 มันยังหวงแหน (ความหมายทั้งหลายของคำต่างๆ ที่กล่าวมานั้น ภาษาบาลีว่า “ปริคคหะ”)
 ผู้นั้น ก็รู้แจ้งแห่งเหตุแห่งปัจจัยในการเกาะ การสัมพันธ์ การยึด การฉวยเอา
 การครอบครอง หรือ ความหวงแหน นี้ ก็ให้ชื่อว่า เป็นผู้มี “ปัจจัยปริคคหะ
 ญาณ” กันได้จริงๆ ยิ่งเป็นผู้เข้าใจใน “เหตุ” รู้แจ้งใน “นิทาน” แห่งเหตุใน
 “สมุทัย” เห็นแจ้งชัดใน “ปัจจัย” เป็นรายละเอียดชัดเจนซ้อนเข้าไปมากเท่าใดๆ
 ก็นั้นเป็นผู้แจ้ง “เหตุปัจจัย” ใน “ปริคคหะ” (การยึด การเอา การหวงแหน ฯลฯ)
 ต่างๆ ได้มากมายยิ่งเท่านั้นๆ

เพราะฉะนั้น แค่ญาณที่ ๒ คือ จะต้องมีความรู้แจ้งในสิ่งที่เป็น “ปัจจัย”
 (ของอีกสิ่งหนึ่งหรือรวมสังขาร) แล้วจะไม่มีกรยึด การหวงแหน การกอบโกยเอา
 การครอบครอง ฯลฯ ให้ได้จริงๆ ถ้าผู้ปฏิบัติธรรมยังเข้าใจไม่ได้จริงๆ แม้แค่ “ปัจจัย”
 หยาบๆ ด้้นๆ เพียง โลภามิต (ลาภ-ยศ-สรรเสริญ-สุข ฯลฯ เป็นต้น) สมบัติ
 วัตถุ (เงิน ทอง ข้าวของ ทรัพย์สิน ฯลฯ เป็นต้น) และญาติมิตรบริวารเท่านั้น ก็ยัง
 “ติดยึด” ยัง “หวงแหน” ยัง “มัวเมา” ยัง “มึนงงหลงไหล” และยังไม่แยกสิ่ง
 เหล่านี้ (รูป) ออกจากกาย อันมีจิตอยู่ในกายนี้ด้วยนี้แหละ (นาม) ไม่ขาด รู้
 “รูป” แจ้ง “นาม” แม้เพียงแค่เรื่องหยาบๆ ด้้นๆ ง่าย ๆ อันคลุกคลีคลุกเคล้าเกี่ยว
 ของเป็นกิเลสเป็นตัณหาก่อนโถ่ๆ รูปร่างเบื้อเรื้อๆ ชนกันสัมผัสกันกับชีวิตอยู่ทุกๆ วัน
 ทุกขณะอารมณ์จิตออกอย่างนี้ ที่เป็น “วัตถุกาม” ชัดๆ รู้ให้ได้ว่า มันเป็น “รูป”
 และ “ตัวตน” ของเรา อันคือร่างกายกับจิตใจที่ยังโง่ๆ หลงๆ เลอะๆ ยังไม่รู้แท้ ยัง
 ไม่รู้ชัดอะไรใด้น เป็น “นาม” เพียงเท่านั้นก็ยังแยกไม่ออก และไม่พยายามฝึก
 หัดหัด ฝึกหัดจางคลาย ประพฤติการละเว้น เลิกขาด ออกจาก หรือ หัดแยกรูป

แยกนาม ผู้หนึ่งก็จะเห็น **“อนิจจัง”** หรือ เข้าใจความรู้ (วิชา) เกิด **“ปัญญา”** (ญาณ) ที่ลึกซึ้งขึ้นไปอีกเป็น **“สัมมตญาณ”** อันเป็นสภาวะขั้บทราบ **“ของ”** **“สิ่ง”** ๓ ซึ่งเพิ่มจาก **“รูป”** กับ **“นาม”** ขนมาอีก ไม่ได้เป็นอันขาด

“สัมมตญาณ” เป็น **“จิตรู้”** ที่รู้ลึกเข้าไปถึง ความจริงที่เขามียู่แล้ว เป็นจริงอยู่แล้ว เป็นความธรรมดาสามัญใน **“การเกิด”** (ชาติ) เพราะความเกี่ยวพัน ของของ ๒ สิ่ง แล้วก็ดำเนินไปเป็น **“ของ”** **“สิ่ง”** ๓ เมื่อยังมีการสืบทอดไม่รู้ หยุด มีการปรุงแต่งกัน ยังฟังกันไปฟังกันมาอยู่ ห่วงกันไปห่วงกันมา ขาดจากกัน ไม่ได้สักที่อยู่ ในของ ๒ สิ่ง อยู่ตราบใด ปฏิกริยาที่จะเกิดเป็นลักษณะใหม่ หรือ เป็น **“ของ”** **“สิ่ง”** ใหม่ (สิ่ง ๓) เกิดตามสืบทอด (สันตติ) ออกมาอยู่เสมอ ไม่ขาดไปได้ เป็นธรรมดาๆ เป็นเรื่องหลักพันไม่ได้เลยโดยจริง จึงเรียกสภาพธรรมเช่นนี้ว่า **“ไตรลักษณ์”** คือ การหมุนเวียนเกิดแล้ว เกิดเล่า ของโลก หรือ สามัญ- ลักษณะของโลก ที่มันไม่รู้จักหยุด ไม่รู้จักดับ ไม่รู้จักตาย **จริงๆ** นั่นเอง

“ญาณ” นี้ เป็นการแจ้งสภาพ **“การเกิด”** ชัด มีลักษณะของ **“ของ”** **“สิ่ง”** ๓ เกิดขึ้นไม่หยุดหย่อนจริงๆ แท้ๆ เสมอ แม้จะไม่ **“เกิด”** ให้เห็น เป็นตัว (ชลาพุชะโยนิ) หรือไม่ใช่ **“การเกิด”** ที่ตลอดออกมาให้เห็น เป็นไข (อัมตชะโยนิ) ที่นับเป็นพวกมีการเกิดอย่างใหญ่ อย่างเห็นได้ชัดก็ตาม แต่ดูลงได้ ถึงขั้นปรากฏผลจากการร่วมของ **“ของ”** ๒ สิ่ง (สังวาส) แม้แค่การปรุง (สังขาร) มันก็ต้องมี **“การเกิด”** ที่มีปฏิกริยาแสดงผลออกมาเป็น **“น้ำเมือก”** **“น้ำโคล”** **“น้ำที่ไม่บริสุทธิ์”** เพราะมันผสมกันเป็นผลจาก **“อุณหจิต”** (พลังทำงานปรุงแต่งของ เตโชธาตุวาโยธาตุในจิต) จนได้อยู่ที่นั่นเอง ก็เรียกว่า **“สังเสทชะโยนิ”** และแม้ที่สุดจะไม่ถึงขั้น **“สังวาส”** กันถึงขนาดดังกล่าววนเลยก็ตาม แค่ว่าสังขารหรือสังวาสกัน อยู่เพียงในจิตในใจ ในความนึกคิด ในความนึกฝันของแต่ละคนเฉพาะตนคนหนึ่งคนเดียว ไม่เกี่ยวกับใคร ไม่มีใครรู้ใครเห็นด้วยเลยโน่นก็ตาม มันก็ยังมี **“การเกิด”** เป็น **“สัง- สักกะ”** คือ มีสวรรค์ หรือ ความรื่นรมย์ อันเป็นโลกก็สุข คือ จิตของผู้ นั้นยังมีเมตุนใน **“อารมณ์”** นั้นๆ (เรียกว่า **“ยังปรารถนาเกิดเป็นเทพ**

องค์ใดองค์หนึ่งอยู่”) ก็ยังเป็น “สังโยชน์” คือ มีความผูกพัน หรือ ความหนักถ่วง(ทุกข์) ที่ยังเรียกว่า “อตฺตา” ชั้น “โอปปาติกะโยนิ” อันยังเป็น “ชาติ ปิ ทุกขา” (ยังเป็นการเกิดขงล้วนเรียกว่า “ทุกข์” อยู่) ที่ยังไม่บริสุทธิ์ บริบูรณ์ใน “จิต” ของนักปฏิบัติธรรม จนจะเรียกว่า จิตพ้นความเป็น “อนาคาม” บรรลุเป็น “อรหัต” นั้น ยังไม่ได้อยู่นั่นเอง

ความลึกละเอียดจึงมีเป็นระดับหยาบ-กลาง-ละเอียดลึกเข้าไปเป็นชั้นๆ ดังนี้ ซึ่งสภาวะที่ ๓ หรือ สิ่งที่จะ “เกิด” เพราะสิ่ง ๒ สิ่งเป็นเหตุ เป็นปัจจัยนั้น ยังจะมี ให้เพิ่มภูมิ “พหุสัจจะ” ในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม อ้ออีกล้านกว่านั้นสำหรับ ผู้ปฏิบัติธรรมที่แท้จริง

ดังนั้น เพียงระดับ “กามภพ” เราก็คงต้องแจ้งชัดใน “วัตถุกาม” (รูป) และ “กามตัณหา” (นาม) ให้ละเอียดแทงทะลุให้แท้จริง และสำหรับ “รูปภพ-อรูปภพ” นั้น มันเป็นชั้นละเอียดซึ่งเข้าไปเป็น “ภวตัณหา-วิภวตัณหา” หรือ “รูปราคะ-อรูปราคะ” ชั้นใน ซึ่งเป็น “อุทฺธัมภาคิยสังโยชน์” คือ “สังโยชน์” ระดับสูง (สังโยชน์ หมายถึง ความยึดถือผูกพัน) มันหาใช่ “สังโยชน์” ชั้นหยาบชั้นต้นไม่

นักปฏิบัติธรรม จึงควร “รู้” ระดับ เบื้องต้น ท่ามกลาง บั้นปลายให้ดี ต้องตรวจตน รู้ “สัทธิกาย” ของตน ก็ให้จริง และ ต้อง “รู้” ระดับกิเลสตัณหา ก็ให้แท้ อย่าไปยึดเอา “ฐาน” ผิดๆ มา “กระทำ” (กรรม) เช่น เรายังเต็มไปด้วย “กามตัณหา” (คือ ยังหลงรูป หลงรส หลงกลิ่น หลงเสียง หลงสัมผัส)หนักหนาอยู่ ก็ ต้องมาฝึก “รู้กาม” แล้ว “ลดกาม” กันจริงๆ ก่อน เมื่อ “กามตัณหา” เราเบาบาง หรือ อ่อนลง จนสามารถรู้ลึก รู้ละเอียดเข้าไปถึง รูปจิต อรูปจิตแล้ว ก็ค่อยตามจิต เข้าไปลด ไปละ รูปราคะ อรูปราคะ มันก็จะไม่หวั่นไหว

ต้องรู้ “ฐานะ” ของตนเองให้ดีให้ตรง แล้ว “กระทำ” ให้ถูกต้องกฎฐานะ จึงจะเรียกว่า เรา “รู้จัก” “กรรมฐาน” และเรามี “กรรมฐาน” หรือ เราได้ “กรรมฐาน” อันดีแท้แท้จริง “กรรมฐาน” ที่เราได้ เรานำมาประพฤติ ก็จะได้ผลแท้ ประจักษ์สิทธิ์ ปรากฏผลอย่างเก่งอย่างแท้ได้

อีกอนึ่ง แม้ใน “กามตัณหา” กับ “ภวตัณหา” นั้น เราจะถือว่า “กามตัณหา” เป็นเบื้องต้น ก็ถูกต้องแล้วละ แต่บางคนว่า “กามตัณหา” ของตน (ที่ไม่ใช่น้อยหรือ) ก็ไม่รู้ตัว ไม่เรียนรู้สักหัดละ ล้าง ทว่ากลับไปมี “ภวตัณหา” สิ แรงกล้า หรือ มากๆ เรื่อยๆ จนเลยหน้า “กามตัณหา” เสียอีก (หรือ แม้ “กามตัณหา” จะเบาบางลงบ้างแล้ว ก็ดี ก็ควรจะรู้ “ฐาน” ตน อย่าหลง “ฐาน” ตนทีเดียว) เช่นว่า คิดง่วงเหงาหาวนอนมาก จนจิตสลึมสลืออยู่นั้นแหละ ไม่มี “สติ” พอจะปฏิบัติกรรมใดๆ ได้ ทำงานใดๆ ได้ หรือไม่ได้แต่จมอยู่กับการหลับการนอน ดังนั้น เป็นต้น “ภวตัณหา” ดังนั้น ก็จะต้องถือเป็น “สักกายะ” (ตัวการใหญ่) ของตนที่จะต้องรับจัดการลด ละ ปร่าบออกให้ได้ และหรือ เช่น ยึดติดเรื่องเกี่ยวกับ “จิตในจิต” นั้นแหละ เป็น “ภวตัณหา” แท้ๆ มิใช่ “กามตัณหา” หรือ คือ ผู้หลงงุ่มง่มนอยู่ แต่กับเรื่องอันเป็น “ความแก่” ทางจิตของตน แล้วก็หลงเสพสมสุขสม จมปลักงุ่นงัก อยู่แต่กับ “ความแก่” นั้นๆ

“ความแก่” ก็มี 2 เจริง หรือ 2 ประเด็น คือ :-

(1.) เก่งทาง “เจโต” (ทางอำนาจ “จิต” ตรงๆ หรือ เรื่อง “พลังจิต” แท้ๆ) คนพวกนั้นก็จะมีแต่ งุ่มง่มน อยู่แต่กับเรื่อง “ความแก่ทางจิต” ของตน ฤทธิ์เดชทางจิตของตน หรือ เรื่อง “เดรัจฉานวิชา” ทางสร้าง ทางบันดาล ทางกระทำ เช่น สร้างออกมาทางภายนอก จนเกี่ยวกับบุคคลอื่น ๆ เลยทีเดียว ก็เป็นต้นว่า ใช้อำนาจจิตรักษาไข้, ไขหวัด, ทำนายทายทัก, ทายจิตทายใจ, ทำน้ามนต์, ปลุกเสกให้ขลังให้อยู่ยงคงกระพัน-มหานิยม ฯลฯ, ลงเลขลงยันต์, จุลเจิม เสริมพลังเสริมมงคลด้วย “เจิม” ไอนั้นไอนี้, หรือ จะเก่งกาจบันดาลนั้น เนรมิตนั้นอะไร ก็เถอะ นี่ ๑ ถ้าผู้ทำนั้น “เก่ง” จริงๆ (เป็น “อุตตริมนุสสรธรรม” แท้ๆ ในแต่ละอย่าง) ผู้ทำนั้นๆ ก็รอดตัวไป แม้จะแสดงออกอวดผู้คน ก็ตาม ก็อาจจะไม่ “ปาราชิก” ไม่ “ปาจิตตีย์” ใดๆ แต่ถ้าไม่เป็นจริง ไม่เก่งจริง ไม่มีในตนจริง ไม่มีตามที่สัญญาตามที่กำหนดหมายใน “ความแก่” นั้นๆ กันจริง ละก้อ นั้น ระวังเถอะ ! เสี่ยงต่อ “ปาราชิก” กันที่สุดละ !!

และพวกที่สร้าง หรือ บันดาลอยู่ในตัวเป็นภายในตน นอก ๑ ก็เป็นตัวสร้างภาพสวรรค์ขึ้นในจิต สร้างภาพนรกขึ้นในจิต หรือ สร้างรูปร่างตัวตน เทวดา, นางฟ้า, อินทร์, พรหม, ผีสาง ฯลฯ (อัตภาพ, "อิตตา" แท้ๆ เป็น "มโนมยอิตตา") มัวแต่เวียน ม่วนกับวิมานสวรรค์ ภพนรก ตุกกะตุนตูกะตา เทวดา นางฟ้า ฯลฯ อันเป็นภาพนิมิตต่างๆ แล้วก็หลงเก่ง หลงภาคภูมิ หลงวิชาแค่ทำได้เท่านั้น แล้วก็เอามาสอนคน มาอ้างเก่งอวดเก่งเอากับคนอื่น ๆ ต่อ แล้วก็ชักชวนคนให้มาเอามาเป็นอยู่แก่นๆ ผู้จะได้จะมีจะเป็น ก็นั่งหลับหูหลับตาบน "อิตภาพ" กันอยู่นั่นแล้ว บิแล้วบิเล่า เดือนแล้ว เดือนเล่า วันแล้ววันเล่า บินไปเถิด! ยากก็แสนยาก ก็ต้องเพียรไป ผู้บนจนได้ ก็จะมีหลงเก่ง หลงติดอยู่กับ "อิตตา" เหล่านั่นเอง ถ้าผู้ใดไม่มี "ปัญญา" ที่ลึกแหลมรู้เท่าทัน "อิตตา" พวกนี้ ว่าเป็น "อิตตา" เป็น "สมมุติสัจจะ" แล้วไปรื้อผู้บนก็จะ "กิลมถานุโยค" (เห็นดีเห็นน้อยอยู่, บากบั่นไป, ทรมานทำ) อยู่คนเดียว ผู้หลงนี้ ก็ไม่มีทางจะรู้แจ้งใน "อนัตตา" หรือ ไม่มีทางถึง "นิพพาน" กับเขาได้เลย เพราะหลงติดตั้งอยู่กับ "อิตตา" นั้นๆ อยู่ อย่างไม่เข้าใจใน "อิตตา" จริงๆ ก็จะได้แต่จมปลักอยู่แต่กับ "ภพ" (ภวภพ) แห่งการนั่งบน "อิตตา" บน "อิตภาพ" นั้นแหละ ไปนิรันดร บนสร้างเนรมิต พัฒนา "อิตภาพ" พวกนี้ อยู่แล้วๆ เล่าๆ อยู่คนเดียว เสียแรงงาน ทรมาน บากบั่น เห็นดีเห็นน้อยเท่าใดๆ ก็ได้แค่นั้นๆ เป็น "อิตตกิลมถานุโยค" ชัดๆ กระนั้นๆ เอง นั้นเป็น "อิตตา" ชนิดหนึ่ง เรียกว่า "อิตตานุกฎฐิ" คือ เป็น "อิตตา" ที่เห็น "ตามๆ" กันมาอย่างผิดๆ เป็น "ศีลพัตตูปาทาน" เป็น "ทิจฐูปาทาน" อย่างยิ่ง

และพวกที่สร้าง หรือ บันดาล "ภพ" อันเป็น รูปภพ และ อรูปภพ ในสภาพ "ฉานหลับตา" เป็นสภาพภายในตน นอกอก ๑ แล้วก็เสพสมสุขสม ติดยึดเป็น "ภวตัณหา" อยู่ เมื่อได้ "รูปฉาน" (แบบ "หลับตา") ได้ "อรูปฉาน" (แบบ "หลับตา") ก็เป็นสวรรค์ เป็นวิมานให้เกิดตนเสพสุขอยู่เท่านั้นๆ หิวเมื่อไหร่ ก็ "นั่งหลับตา" เข้าไปเสพย์ ครั้นพอใจ หรือ สมใจแล้ว ก็ออกมาทำกิจอื่น เวียนวนเสพย์ เวียนวนหยุด แล้วก็เวียนวนไป "นั่งหลับตา" เสพย์ แล้วก็ออกมาใช้ชีวิต

อยู่กับกิจบางสิ่งบางอย่างไปตลอดนิรันดร ซึ่งผู้ลัทธิ หรือ ระบบเยี่ยงนนั้น กิจการงานต่างๆ ก็จะไม่ค่อยกระปรกระเปร่า จะกลายเป็นเฉื่อยเนือย ค่อยไปข้างหลังสังคม และเลยกลายเป็นหลงป่า หลงเขา หลงถ้ำไปเป็นที่สุด ผู้มี "อัตตา" เขิงนี้ ก็จะมีจิตเอียงไปเป็น "พระป่า" (อรุญญาสี) ไม่ค่อยจะเจริญทาง "ปัญญา" แต่เจริญทาง "นังหลับตา" หรือ เจริญทาง "พลังจิต" (เจโต) ดังกล่าวแล้ว

"รูปฌาน" และ "อรุฌาน" ในแบบ "นังหลับตา" ทำเอาจึงจะได้จึงเป็น "อัตตา" อีกชนิดหนึ่ง ซึ่งเป็น "ภวตัณหา" แท้ๆ อันผู้ใด ผู้ตด ผู้เป็น ผู้มี "อัตตา" นี้ เสพสุขสมสุขสมอยู่นั้น เมื่อลมตาออกมาแล้วจึงคงยังเสพ "กามตัณหา" หรือ คมมี "กามตัณหา" อยู่ อาจจะมากพอๆ หรือ มากกว่า "ภวตัณหา" นี้ก็ได้ หรือ อาจจะ "กามตัณหา" น้อยกว่า "ภวตัณหา" น้อยกว่าการเสพ "อัตตา" ที่นังหลับตาเข้าไปเสพเอาอัน ก็ได้ แต่นั่นแหละ อย่างไรก็ดี หากเราหลงใน "ภวตัณหา" เป็นการสุดโต่งทาง "อัตตกิลมถานุโยค" อยู่จริงๆ แล้วไซ้ร เรา ก็จะต้อง "รู้จักตน" รู้จัก "สักกายะ" เช่นนี้ๆ ของตน แล้วก็จะต้องเลิก ละเสีย เป็น "เบองตน" ให้ได้ ก็ย่อมถูกต้องแท้ๆ อันควรทำอย่างยิ่ง มิฉะนั้นก็คงเสียเวลา ทรมานตนเปล่า หัวหกกันชีวิตอยู่เหมือนเดิม เช่น การหลง "กามตัณหา" เป็น กามสุขขัลลิกะ เหมือนๆ กัน

(2.) เก่งทาง "ปัญญา" (ก็คือ "จิต" นั้นแหละ แต่เป็นเชิง "คิดอ่าน" เชิง "ปัญญา") พวกที่หลง "อัตตา" ชนิดนี้ เขิงนี้ ก็คือ ผู้ที่มันตัวมันมันมัวอยู่แต่กับเรื่อง "ความเก่งทางความรู้" หรือ เรื่อง "ตรรกานวิชา" ทางคิด ทางเล่าเรียน ทางปรัชญา ทางพูดสอนเขียนสอน แต่งประดิษฐ์ออกมาสอนมารู้กัน โดยมีกันมาก แต่การเรียน (ปริยัติพหุโล) - มากแต่การแต่งการแสดงออก (บัญญัติพหุโล) - มากแต่การสอนการสวดการสาธยาย (สัชฌายพหุโล) - มากแต่การผกผันขบคิดคาดคะเนตนเตา (วิตักกพหุโล) ซึ่งล้วนเป็นพวก "รูมาก" (พหุโล) ที่จะต้องสำเหนียก สัจวร เพื่อสร้างธรรมอัน "เป็นเนื้อเป็นแก่น" ให้แก่ตนทั้งนั้น เพราะเท่าที่ได้ที่เป็นมัน "รูมาก" เปล่าๆ แต่ยังไม่ใช่ผู้ได้ธรรม หรือ ยังไม่ใช่ผู้มี "ธรรมเป็นที่พักพิงพึ่งพาอาศัยได้" อะไร (ยังไม่ใช่ "ธรรมวิหารี" เป็นเพียงผู้ "พหุโล" ดัง "ธรรมวิหาริกสูตร" อังคุตร.ปัญญา. ข้อ 73 ว่าไว้)

“อัตตา” ชนิดนี้ เชนนี้ มีกลิ่น และเรียกผู้ “อัตตา” ชนิดนี้ว่า พวก “อัตตวาทุปปาทาน” คือ พวกได้แต่พูด หรือ พวกที่ยึดเอาได้แต่คำพูด ได้แค่ภาษาเท่านั้นแหละเป็น “อัตตา” เป็นตัวเป็นตน (ซึ่ง “อัตตวาทุปปาทาน” นั้นมาจาก อตต=ตัวตน, วาท=คำพูด-ภาษา, อุปาทาน=ความยึดถือเอา) ผู้มี “อัตตา” เชนนี้ ก็จะมีจริตเอียงไปเป็น “พระบ้าน” (คามวาสี) ไม่ค่อยจะเจริญทาง “เจโต” แต่เจริญทาง “เรียน” หรือ เจริญทาง “รู้มาก” (พหุโล)

ดังนั้น แม้อย่างนี้ ก็ยังคือ “เบองตน” ที่พระโยคาวจรจะต้องพึงตรวจ “สักกายะ” ของตนอยู่จริงๆ อย่าเพิ่งรีบหลงตัวหลงตนว่า ตนสูง ตนมีธรรมแล้วเป็นอันขาด เพราะจะหลงเหลวว่า ตนเรียนมากรู้มาก จบดอกเตอร์ จบปริญญา จบปริญญา ๘ ประโยค หรือ จบเปรียญกษัตริย์ระดับ กั้นนแหละ ยังจะเป็น “ภวตัณห” เพิ่มในจิตใจ เป็น “มานะ” ซ้ำซ้อนเข้าไปใหญ่เสียอีก และที่ร้ายกาจ ก็คือ ยังมี “อัตตา” ชนิดนี้ มันก็ยังจะนำไปแลก โลภามิส ๘ นำไปแลก สมบัติวัตถุ หรือ นำไปสร้างญาติเพิ่มญาติ (คือ ลาสิกขาออกไปแต่งงานเสียเลย) “ตัวเก่ง” เอาเสียด้วย จึงยังทำให้ “ซ่อนเร้น” ทำให้ “ประมาท” ที่จะรู้ใน “ตัณหา” ต่างๆ ได้ยากยิ่งๆ ขึ้น จึงยิ่ง “รู้มาก” ก็ยิ่งจะต้องสำเหนียก จะต้องสังวรระวังยิ่งๆ ขึ้น ต่างหาก

ในจำนวน คนเก่ง ไปด้วย การเรียน-การแต่ง-การสาธยาย-การผกผันขบคิดนั้นแหละ ที่ก่อให้เกิด “พระ” หรือ “พุทธศาสนา” นิกาย “ศักดินา” บ้าง นิกาย “สุญญตวาทีน” บ้าง นิกาย “อุจเจตทิฎฐิ” ประเภทต่างๆ บ้าง นิกาย “สัสสตทิฎฐิ” ประเภทต่างๆ บ้าง นิกาย “วัชรยาน” บ้าง และนิกาย “เซ็น” บ้าง หรือนิกายอะไรต่ออะไรอีกมากมายกำยกอง เป็นสิบเป็นร้อยนิกาย ในแต่ละนิกายมีผู้หลงตัวหลงตน (ไม่รู้ “อัตตา” หรือ ไม่รู้ตัวเองจริงๆ) ถึงขนาดหลงตัว หลงตน กันจนพรวดแต่คำพูด อวดแต่วาทีอันไม่รู้ตัวรู้ตนจนน่าสงสาร ก็มี

เช่น มีอาจารย์สอนพุทธศาสนาชาวต่างประเทศคนหนึ่ง เป็นอาจารย์ทางนิกายเซ็น ซึ่งเป็นนิกายที่หนักและมากไปด้วย การคิด-การรู้ ปริยัติกิติ-บัญญัติ กิติ - สาธยายกิติ - ผกผันขบคิดกิติ เขามัก แต่การปฏิบัติการประพฤติมีน้อย

ยั้งว่าด้วย “ศีล” ด้วยแล้ว เขาถึงขั้นจะสบประมาทเอาทีเดียว เมื่อได้มาพบกับหมู่คณะเราโอกาสหนึ่ง ได้โอกาสปราศรัยกัน สากัจฉาธรรมกันแล้ว ก็เห็นว่า ท่านมีแต่ความเป็น “พหุโล” คือ “รู้อาก” แต่อย่างเดียว และต้องการแต่จะเรียนภาษา เรียนปริยัติ เรียนบัญญัติ เรียนการแสดง และ ขบคิดเอาผกผันเอาอยู่เท่านั้น หลังจากอาจารย์ท่านได้สาธยาย “โกอาณ” (โศลกแบบเขิน) อย่างสูงๆ ชั้นสุญญตา ชั้นนิพพาน ชั้นสุดท้ายอดเยอะแยะสู่เราฟังกัน และขอความเห็น หรือ คำวินิจฉัยจากเราพอสมควรแล้ว ด้วยเมตตาธรรมเราจึงแนะนำท่านอย่างจริงใจขึ้นว่า

“ขอให้ท่านจงประพฤติก้มกัศตน เพื่อละเลิกปลดปล่อยบ้างเถิด”

ท่านอาจารย์ท่านนั้น ก็สวนคำขึ้นมาทันทีว่า

“ตัวตนของเรา ก็ไม่มี แล้วเราจะต้องเอาอะไรไปประพฤติก้มกัศตน !”

มันเป็น “คำพูด” ที่สุดแสนจะน่าสงสารเหลือจะกล่าว ทั้งๆที่เราแนะนำหมายดีแท้ๆจริงๆ แต่ท่านก็ขยี้ของจริงๆ อดคิดว่า “ไม่จริง” ออกมาจริงๆ อย่างนี้เอง เราจึงต้องให้ท่านรู้สึกตัวด้วยการยืนยัน ย้อนถามท่านไปบ้างว่า

“ถามจริงๆเถอะ ในขณะที่เดี๋ยวนี้ ในตัวท่านเองยังมี ‘กามารมณ์’ หรือ ‘ไม่มีเจ้าตัว’ ‘กามราคะ’ แล้วหรือ?”

ท่านอาจารย์ท่านนั้นนิ่งสักครู่ จึงยอมตอบออกมาว่า

“ยังมี”

“เมื่อท่านยังมี ถึงขนาดนี้ แล้วท่านจะพูดคำว่า ท่าน ‘ไม่มีตัวตน’ นั้นมันไม่เป็น ‘ความจริง’ แล้ว ท่านมีแต่ ‘คำพูด’ ท่านรู้ตัวไหม?” เราชี้แนะให้

การหลง “อัตตา” จนขยายใหญ่เป็น “สักกายะ” เบื้องต้น มีกันได้ตั้งนแฉ เป็นต้น บัวยการจะกล่าวไปไยถึง ท่าน “ผู้รู้อาก” ในเมืองไทยเอง ที่ท่านมี “กามตัณหา” อยู่ก็ออกแบรี่ แต่ท่านก็กล่าวว่า ท่าน “เสพย์กามด้วยจิตว่าง” บ้าง หรือ ที่ท่านแบกอยู่ทั้ง “กามตัณหา” แแบกอยู่ทั้ง “ภวตัณหา” แท้ๆ แต่ท่านก็กล่าวว่า ท่าน “ไม่มีคัมถันถอมแล้ว” บ้าง หรือ แม่แต่ผู้หลงหอบ “โลกามิส” หอบ “สมบัติวัตถุ” เป็นตัวเบตนแล้วหลงยึดเบตนของตัวของตนอยู่เต็มแบรี่อยู่แท้ ก็ยังอุตสาห์ สาธยายธรรม มีตำแหน่งอาจารย์สอนธรรมอันเป็นโลกุตระ เป็นอภิธรรม

ชั้น “สุญญตา” หรือ สาธยายธรรมเสมือนหนึ่งว่า “ตนหมดตัวหมดตน” แล้ว หรือ แม้แต่ผู้ยังชอบ “รูปจิต” ใดๆเงินๆอยู่เป็นตัวเป็นตนของ “ภวตัณหา” (“มานะ” หยาบๆ ใหญ่ๆในภาษาสูง) อันเห็นออกชัดๆ ดังที่เล่าเป็นตัวอย่างมาให้ฟังแล้วนั้น (ซึ่งคนเช่นนั้น ยังมีอีกมาก) ท่านก็ยังไม่รู้ตัวไม่รู้ตน ทั่วๆ ที่คนอื่นเขาเห็นเขาสัมผัสโทนโทอยู่เท่า ท่านก็ยังอุตส่าห์ สาธยาย หรือ แสดงอยู่ได้ว่า ท่าน “ไม่มีฯ” (สุญญตาธรรม) ต่อหน้า ต่อตาอยู่เช่นนั้นๆเอง ก็มักันหลากหลายจริงๆ

ก็ขอให้สำรวจ สำนวระวัง และพินิจให้ถี่เถิด เราต้องมี “ความจริง” (สัจจะ) ไว้เพื่อศึกษาปรับปรุง เพื่อ “รู้” ให้แท้ให้ชัดถึงที่สุด มิใช่เราจะมี “ความจริง” (สัจจะ) ไว้เพื่อเลี้ยง เพื่อหลบ เพื่อจะ “ไม่รู้” เป็นอันขาด ไม่เช่นนั้น เราจะไม่เกิด “พหุสัจจะ” ได้เลย

“ภวตัณหา” ในตัวเราเองนี้ จึงเป็น “สักกายะ” ก็ได้ มิใช่จะมีแต่ “กามตัณหา” เท่านั้นตายตัว ที่จะต้องเป็น “สักกายะ” ของตน แต่โดยสามัญปกติแล้ว “กามตัณหา” ย่อมเป็น “สักกายะ” ของตนเป็นธรรมดา

สรุปความ จงพยายามเรียน “รู้ตัว” เราจริงๆ นั้นแหละสำคัญ และก็ควรรู้หลัก เบื้องต้น – ท่ามกลาง – ชั้นปลาย ให้ตามลำดับ แล้วจะเพิ่มความรู้อย่างขึ้นๆไปโดยจริงเป็น “พหุสัจจะ” ได้ จึงจะไม่เพียงเป็น “พหุสุต” หรือ แค “ศีลพตปรามาส” อยู่เท่านั้นๆ

ข้อควรทำ พยายามทำลาย “โลกามิส ๘” ในตน เพื่อตนจะได้พ้นโลกจริงๆ และตัดทำ “ทาน” เพื่อเปลื้อง “สมบัติวัตถุ” เลิกลด “เมถุนธรรม” ลงให้ได้ เพื่อไม่เพิ่ม “ญาติ” และฆ่า “กามตัณหา” ลงให้จริง เพื่อลด “สักกาย” ของตน และฆ่า “ภวตัณหา” เพื่อลด “อัตตา” ของตน ทั่วๆ จริงๆ

จึงขอย้ำอีกครั้งหนึ่งว่า “โลก” นอกตัวเรา ที่เรียกว่า “โลกามิส ๘”

และ “การก่อญาติ” นั้น เป็นของหยาบ เป็นของใหญ่ เราจะต้องเข้าใจมันให้ได้ ก่อน และต้องรู้เท่าทัน ลดละมันให้ได้จริงๆ มาช่วงหนึ่งเสียก่อนให้ได้จริงๆ ถึงจะได้ชื่อว่า “ผู้ไม่ประมาท” แม้แต่ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเอง พระองค์มี “บารมี” แก่กล้าเท่าใดๆ เราก็ทราบกันอยู่ แม้กระนั้นพระองค์ก็ยังไม่ทรง เป็น “ผู้ประมาท” พระองค์ยังต้อง ละกองโภคทรัพย์น้อยใหญ่ (โภคักขันธา ปหายะ) ละเครื่องญาติมิตรบริวารน้อยใหญ่ (ญาติปริวัฏฏัง ปหายะ) ห่างออกจาก “โลกา-มิต ๘” ทั้งปวง เพื่อบำเพ็ญจนสูงต่อไป ดังนี้ เป็นต้น

เพราะฉะนั้น ผู้ใดจะปฏิบัติธรรมจริง เพื่อหวังมรรคผลนิพพานแล้วละก็ ! จะต้องรู้ “อำนาจโลก” ที่กล่าวถึงมานั้นให้ดี ๆ และจะต้องทำตนให้ละ วาง ให้ หลุด ล่อน เว้นขาดให้ได้แท้ ๆ ให้เป็นเบื้องต้นอย่างมากเสียก่อนจริงๆ เป็น “กัลยาณ-ชน” ให้ได้ เป็นขั้นหนึ่ง หรือ เป็น “อริยะโสดาบัน” ให้ได้ เป็นลำดับ ๆ มา เรื่อย ๆ เกิด ถ้าไม่ทำจริง ลองจริง มันก็เป็นเพียง นักคิด นักเดา นักเล่นกรรม (ตักก็ โหติ วิมังสี หรือ วิตักกะพหุโล) ซึ่งจะยิ่งมากไปด้วย “โลภะ” อยู่แน่นอน แท้ ๆ

ผู้จะบรรลุเป็น “อริยะ” ได้จริงนั้น นอกจากจะเข้าใจแจ้งในเรื่องที่ได้พูดมา ยืดยาวแล้ว เราก็จะต้องมาทำความเข้าใจให้ได้ แทะทะลุกาย-เวทนา-จิต-ธรรม ในทวารทั้ง ๖ ของเราให้ได้จริงๆ จึงจะได้ชื่อว่า “อริยะ” แท้จริงเป็นลำดับ ๆ ไป

“มิจฉาทิฏฐิ” คือ ยังเห็นทางถูกไม่ได้ ยังจับจุดสำคัญที่เริ่มตั้งตักจะ เข้าสู่ประคุษย์ (ไปเมืองนิพพาน) ยังไม่ได้ ผู้ยังพัว “มิจฉาทิฏฐิ” ยังไม่ได้ นั่นคือ ผู้ยังไม่เกิด “ญาณ” รู้แจ้งใน “รูป” ใน “นาม” ของกาย เวทนา จิต ธรรม แห่ง ทวารทั้ง ๖ ของตน จนเป็น “อนิจจัง” นั่นเอง

ผู้เกิด “ญาณ” จึงคือ ผู้กำลังเปลี่ยน “ความเห็นเก่า” เปลี่ยน “ความเชื่อเก่า” หรือ ไม่ก็ มี “ความเห็นเดิม” เป็นอย่างนั้นอยู่แล้ว แล้วจะมาเห็นแจ่มแจ้งชัดจริงยิ่งขึ้น ก็เลยยิ่งแน่ใจยิ่งขึ้น ตนก็ยิ่งพิสูจน์ ก็ยิ่งพาดนละ หน่าย คลาย ว่างได้ ยิ่ง ๆ ขึ้น ดังนั้นเอง คือ “อนิจจัง” ในจิต และการเปลี่ยนแปลงไป ไม่คงเดิมตลอด

กาย-เวทนา-จิตนั้น ก็พัฒนาเข้าหา “กุศลธรรม” หรือ “สุจริตธรรม” ยิ่งๆ ขึ้นอยู่
 อย่าง**ไม่หนึ่ง ไม่คงที่อยู่** ตั้งแต่ก่อนอีกแล้ว นั่นเอง

สรุปง่าย ๆ “อนิจจัง” ก็คือ “ไม่โง่” อยู่เท่าเก่าหรือเหมือนเดิม และ
 “ไม่ขี้” หรือ “ไม่มีฐานะต่ำ” อยู่อย่างเก่าอย่างเดิมแล้ว มีการ “พัฒนา” จริงๆ
 เริ่มตั้งแต่ “จิต” ตั้งแต่ความเห็น - ความเข้าใจ (ทัญญู) อาจจะ “กลับ” ความเห็น
 ตลอดจนอื่นๆ อีก ก็ยังถือว่า “อนิจจัง” ซัด และจะต้องเดินทางไปสู่ “สุญญภาพ” ด้วย

ถ้าผู้ใดมี “บารมี” แก่กล้ามาแล้ว ละ “โลกามิส” วาง “เครื่องญาติ” และ
 ไม่ติดยึดใน “สมบัติวัตถุ” จริง ทั้ง “เมถุนธรรม” ก็จางคลายได้แล้ว จะเรียนลัด
 ผ่านเข้าศึกษาทำความเข้าใจในกาย เวทนา จิต ธรรมแห่งทวารทั้ง ๖ ของตนเลย
 ก็จะทำให้เร็วจริง เพราะ “แรงโลกีย์”ทั้งหลายนั้น มันไม่ยึดอยู่คนละคนละ

ปฏิบัติกันจริงๆ แต่ถ้าผู้ใด “หลงผิด” คิดว่า ตนละ “โลกีย์” ดังกล่าวมาแล้ว
 นั้นได้ แท้ๆ ความจริงตนยังมีสังขาร สังวาส สังสัคคะ สังโยชน์ อยู่
 พร้อมใน “โลกียะวัตถุ” ทั้งหมดนั้น มันก็จะไม่ได้ผลอะไรเท่าที่ควรเลย

เพราะแรงโลกีย์มันยังมีฤทธิ์ มีอำนาจเล่นงานตนอยู่จริงๆ มันจะหนัก มันจะถ่วงตน
 ตามความเป็นจริง ก็ขอเตือนผู้หวังมรรคผลนิพพานจริงๆ **จงอย่าได้**

พึงประมาทเลย อย่าอวดดีเลย ควรคำนึงถึง

“อำนาจโลกีย์” ทั้งหมด ดังที่ได้กล่าวถึงนั้นบ้าง

และต้องหัดตัด หัดละ หัดลดมันจริงๆ ด้วย อย่า

ปล่อยให้มันเป็น “ขี้ตึก” แทรกซี้ม หรือ โจมตีอยู่

เป็นอันขาด เราเลิกจริง ละจริงนั้น มันไม่ขาด-

ทุนตรงไหนหรอก โดยเฉพาะเลิก ละ “โลกียะ”

เพื่อจะเข้าสู่แดน “โลกุตตระ” ทำๆ เข้าเถิด!

และแม้จะละคลาย จางคลายจาก **โลกามิส สมบัติวัตถุ ญาติมิตรบริวาร ทั้ง**
เมถุนธรรม มาได้แล้ว เราก็จะต้องมาศึกษา “กามคุณ” มาทำความเข้าใจ “กาม-
ตัณหา” อันเป็นสมุทัยเรื่องใหญ่ เรื่องโตขั้นต้น ที่เนื่องมาจากเหตุแห่งทวารทั้ง ๖

ของเราให้ได้ อยู่ก่อนนั่นเอง จนกว่าจะเข้าใจแจ้งรูป—นามของสภาวะธรรม และ
แห่งทะเลด้นไตรลักษณ์ เห็นเป็น “อนิจจัง” ได้เป็นอย่างดี เราจึงจะได้
ชื่อว่า พัน “มิจนาทิกฎิ” ได้

เหตุที่เราหลงโลกามิสกิด หอบหวงสมบัติวัตถุอยู่กิด จะหวงจะติดญาตมิตร
บริวารกิด กิดวนเพราะเรายังเป็นทาสของ “กามคุณ” นั้นแหละ เป็นเรื่องใหญ่
เป็นเหยื่อของ “กามตัณหา” นั่นเอง เป็นต้นเหตุ เป็นปัจจัย เป็นสมุทัย ส่วน
“ภวตัณหา” อย่างละเอียด หรือ “วิภวตัณหา” นั้น เป็นเรื่องลึกเข้าไปหา “รูปจิต-
อรุปจิต” เป็นลำดับๆ ตามความลึกละเอียดของ “ธรรม”

ยังเรื่อง “เมถุนธรรม” ก็ยังเป็นเรื่องของ “กามคุณ” เต็ม ๕ ประตุมเอาเลย
ทีเดียว ที่มันจะจูงลาก ทำให้ต้อง “โลก” ในสมบัติวัตถุ และ โลกามิส ทั้งเป็นตัว
สร้าง “ญาตมิตรบริวาร” โดยตรงโดยแท้

จาก “มิจนาทิกฎิสูตฺร” สัจยุตตนิคาย สฬายคณวรรค ข้อ ๒๕๔

ครั้งนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าถึงที่ประทับ ฯลฯ ครั้น
แล้วได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ บุคคลรู้้อยู่อย่างไร เห็น
อยู่้อย่างไร จึงจะละมิจนาทิกฎิได้ พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกรภิกษุ บุคคลรู้เห็นจักขุ (ภายนอก) แล โดยความเป็นของ
ไม่เที่ยง (อนิจจัง) จึงจะละมิจนาทิกฎิได้

รู้เห็นรูป (ภายใน) โดยความเป็นของไม่เที่ยง จึงจะละมิจนาทิกฎิได้
รู้เห็นจักขุวิญญาณ (เวทนา) โดยความเป็นของไม่เที่ยง จึงจะ
ละมิจนาทิกฎิได้

รู้เห็นจักขุสัมผัส (จิต) โดยความเป็นของไม่เที่ยง จึงจะละมิจนา-
ทิกฎิได้

รู้เห็นผัสสุขเวทนา ทุกขเวทนา หรือ อทุกขมสุข
เวทนาที่เกิดขึ้น เพราะจักขุสัมผัสเป็นปัจจัย (ธรรม)
โดยความเป็นของไม่เที่ยง จึงจะละมิจนาทิกฎิได้

บุคคล^๒รู้เห็น^๒ (โดยนัยเดียวกันกับเห็น^๒จักขุ...) ฯลฯ

รู้เห็น^๒จมูก..... ฯลฯ

รู้เห็น^๒ลิ้น..... ฯลฯ

รู้เห็น^๒กาย..... ฯลฯ

รู้เห็น^๒ใจ (ภายนอก) โดยความเป็นของไม่เที่ยง จึงจะละมิจนาคิณฺฐิได้

รู้เห็น^๒ธรรมารมณฺ์ (ภายใน) โดยความเป็นของไม่เที่ยง จึงจะละ
มิจนาคิณฺฐิได้

รู้เห็น^๒มโนวิญญาน (เวทนา) โดยความเป็นของไม่เที่ยง จึงจะ
ละมิจนาคิณฺฐิได้

รู้เห็น^๒มโนสัมผัส (จิต) โดยความเป็นของไม่เที่ยง จึงจะละมิจนาคิณฺฐิได้

รู้เห็น^๒สุขเวทนา ทุกขเวทนา หรือ อทุกขมสุข-
เวทนาที่เกิดขึ้น เพราะมโนสัมผัสเป็นปัจจัย (ธรรม)
โดยความเป็นของไม่เที่ยง จึงจะละมิจนาคิณฺฐิได้

ตฺถุรภิกฺขุ เมื่อบุคคล^๒รู้^๒อย่าง^๒นี้ เห็น^๒อยู่^๒อย่าง^๒นี้แล จึงจะละมิจนาคิณฺฐิ
ได้ฯ”

อ่านคำตรัสของพระบรมศาสดาบท^๒นี้ ให้ดี พระองค์ ทรงเน้นแจ้งชัดไว้แล้ว
ว่า บุคคล^๒รู้^๒อยู่^๒ เห็น^๒อยู่^๒ คือ ทั้ง “รู้^๒อยู่^๒” (ชานโต) ทั้ง “เห็น^๒อยู่^๒” (บัสสโต)
ซึ่ง “ชานโต” บาลีคำ^๒นี้ มันหมายถึง รู้^๒เข้าใจ ชัดลึก สัมผัส^๒อยู่^๒ถึง^๒จุด^๒นั้น^๒
ทีเดียว มิได้^๒หมาย^๒แค่^๒เพียง^๒ว่า สัก^๒แต่^๒ว่า^๒รู้^๒เงิน^๒ๆ หรือ รู้^๒แล้ว^๒ก็^๒ไม่มี^๒สติ^๒ปัญญา^๒ประกอบ
ร่วม^๒ด้วย^๒อย่าง^๒ใด^๒เลย มัน^๒ไม่ใช่^๒เท่านั้น^๒ แต่มัน “รู้^๒ยัง” และ “รู้^๒อยู่^๒” จริงๆ “บัส-
สโต” บาลีคำ^๒นี้ มัน^๒ก็^๒หมายถึง เห็น^๒อยู่^๒ มอง^๒อยู่^๒ ดู^๒อยู่^๒ คือ สัมผัส^๒อย่าง^๒เข้า^๒ใจ
แจ้ง^๒ๆ ทัว^๒ทั้ง^๒กาย^๒ ทั้ง^๒ใจ เป็นการ^๒รู้^๒เห็น^๒อยู่^๒อย่าง^๒ชัด^๒ ไม่ได้^๒คลาย^๒ ไม่ได้^๒จาง^๒หายไป^๒ไหน
มิ^๒ใช่^๒เห็น^๒แล้ว^๒ ก็^๒ไม่^๒รู้^๒เรื่อง หรือ เห็น^๒แล้ว^๒ ก็^๒จำ^๒ไม่ได้ สลัด^๒ทิ้ง^๒ไป^๒เสีย อย่าง^๒นั้น^๒ไม่ใช่
แต่มัน “เห็น^๒ยัง” และ “เห็น^๒อยู่^๒” จริงๆ

การรู้เห็น ก็ต้องรู้เห็นถึงจนเข้ามาหาขั้น ๕ ของตนนั้นทีเดียว คือ เริ่ม
 ตงแต่รู้เห็น “จักขุ” (ตา) รู้เห็น “หู” รู้เห็น “ลิ้น” รู้เห็น “จมูก” รู้เห็น
 “กาย” รู้เห็น “ใจ” แห่งตน เข้าใจทุกทวาร ทั้ง ๖ นั้น และต้องรู้ให้ชัดเข้า
 ใจให้จริงว่า ทวารทั้ง ๖ นั้น เป็นประตูชั้นหยาบชั้นใหญ่ข้างนอก เป็น “กาย-
 นอก” เป็น “รูปขั้น ๕” ชั้นหยาบ เป็น “รูป” อย่างใหญ่ เป็น “รูป” ขั้นต้นของ
 ขั้น ๕

แล้วแยกสิ่งที่เกิดเพราะประตูชั้นนอกนี้ เลื่อนลึกเป็นลำดับสืบต่อ ให้ออก
 ด้วยว่า

เป็น “ภายใน” ที่ซ่อนซ่อนลึกเข้ามาอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งจะเกิดทางตา
 (ภายนอก) ก็ตาม ทางหู (ภายนอก) ก็ตาม ทางจมูก (ภายนอก) ทางลิ้น (ภายนอก)
 ทางกาย (ภายนอก) แม้ทางใจ (ภายนอก) ก็ตาม

เรากำลังเรียกมันว่า “รูป” อีก

จะเป็น สีเขียว แดง เป็นแสงสว่างนวล เป็นลักษณะโค้ง เว้า นูน เนียน แห้ง
 เส้น ทึบ โปร่ง หรือ เป็น “ความว่าง” เป็น “ความไม่มีอะไร” ฯลฯ นั่นก็เป็น
 “ภายใน” ที่เกิดทางตา จะเป็นภาษาพูด เป็นเสียง เป็นสำเนียง
 ฯลฯ อันเกิดเป็น “ภายใน” ที่เกิดทางหู จะเป็นกลิ่น อันเกิดทาง
 จมูก จะเป็นรส อันเกิดทางลิ้น จะเป็นเย็นเป็นร้อน เป็นอ่อนเป็นแข็ง อันเกิด
 ทางกาย

และแม้จะไปเกิดเป็น ความรู้สึก เป็นรูป-เสียง-กลิ่น-
 รส-สัมผัสแต่จะต้องรับรู้ยังทางใน “ใจ” โดยไม่ต้องใช้ลูก
 กะตา ไม่ต้องใช้ หู จมูก ลิ้น กายเลยก็ตาม (อาศัย “สัญญา” หรือ ความนึกคิดปรุง
 อยู่ในจิตเอง หรือ ผุดเกิดในจิตเอง ก็ตาม) สิ่งที่เกิดอยู่ทาง “ใจ” อันเรียกว่า
 “รูปจิต-อรูปรจิต” หรือ ก่อเกิดสิ่งนั้นอยู่ เรื่องนั้น บทบาทนั้น อันนั้นอยู่ในใจ
 แล้วมีจิตอีกส่วนหนึ่งของเราเข้าไปรู้ “รูปจิต-อรูปรจิต” หรือ อากาโรในใจ รสในใจ
 อารมณ์ทางใจ (อาการ หรือ นิมิต) นั้นๆ ก็ล้วนเรียกว่า “รูป”

ซึ่งเป็นที่ “ถูกรู้”

เป็น “กาย” ที่เกิดอยู่ในใจ

ถ้ามันกันจนเป็น “อัทภาพ” (มโนมยอัทตา) ให้เกิน “นามธรรม” ขนมา ก็เป็น
รูป เป็นภาพ ก็เรียกว่า “รูปนิมิต”

ถ้าให้เป็นแต่เพียงความรู้สึก หรือ ตัวสภาวะ “ธาตุรู้” (ตามที่แท้จริง) ก็จะเป็น
เป็นสภาพที่ “ถูกรู้” ได้เหมือนกัน เข้าใจได้ชัดได้ด้วย ทว่า ไม่มีภาพ ไม่มีรูปโฉม
ไม่เป็นรูปนิมิตอะไรหรอก (เป็นเพียง “อาการ”) แต่ก็จรรู้อยู่เห็นอยู่ได้เข้าใจได้
จริงๆ อย่างนี้เรียกว่า “รูปจิต” ซึ่งก็คือ “รูป” แท้ๆ คือ สิ่งที่ถูกรู้
เป็น “กาย” ของจิตแท้ๆ เช่นกัน ถ้าเรียกเป็น “อัทตา” ก็ชื่อว่า “อรูปมยอัทตา”
คือ มันไม่มีร่าง ไม่มีรูปโฉม ไม่มีสรีระอะไรหรอก แต่มันก็มีสภาวะนั้นๆ จริงๆ

ยังเป็น “อรูปจิต” เข้าไปอีก ก็คือ สภาวะจิตที่ยัง “แทบจะถูกรู้” หรือ
“แทบจะจับรู้-รับรู้” ไม่ได้ เพราะมันละเอียด เล็ก สุขุม เบาล่างยิ่งขั้นๆ นั้นเอง
แต่เมื่อเป็น “สิ่งที่ถูกรู้” มันจะเป็น “อรูป” เท่าใดๆ ก็ตาม ก็ต้องชื่อว่า คือ “รูปขั้น”
หรือคือ “รูป” อยู่นั่นเอง

แม้แต่ “ใจ” (จิต) ในขณะนั้นก็นับเป็น “ภายนอก” เป็น “รูปขั้น” แท้
อันเป็นธรรมะที่ละเอียด เข้ามาหาในตัวในตนของเราจริงๆ แล้ว ดังนั้น “กาย-
ใน” จึงคือ “ธรรมารมณ” และเรากำลังเรียก “ธรรมารมณ” เป็น “รูป” ด้วย

พยายามอ่านตาม ตรงตามให้ดีๆ อย่ายึดความรู้เดิมอยู่ และอย่า
หลงอยู่เพียงว่า “รูป” นั้น เป็นแต่วัตถุหยาบ แม้ “จิต”
ก็เป็น “รูป” ด้วย ในเมื่อลักษณะสภาวะเป็น “สิ่งที่ถูกรู้”

มันมี “รูปขั้น” ที่เหมือนกัน เชื่อมหลอมกันอยู่ ต้องพยายามแยกให้ชัด
ถ้าเราจะนับเอา “รูปขั้น” ง่ายๆ หยาบๆ ว่า “กาย” เป็น “รูปขั้น”
“ใจ” เป็น “นามขั้น” หรือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ก็เป็น “รูปขั้น” ใจ ก็เป็น
“นามขั้น” อย่างนั้นง่าย

และขั้นต่อมา เมื่อเรานับเอา “ใจ” (จิตที่มี “อาการ” ต่างๆ) เป็นรูปขั้น

นับกันง่าย ๆ เราก็จะได้ “ธรรมารมณ์” เป็น “นามจันทร์” ที่ไม่แปลกอะไรนัก ก็พอจะตามรู้กันได้อีก

แต่ขั้นละเอียดต่อมาเนี่ย แม่ “ใจ” เราก็ยกเป็น “รูปจันทร์” ดังได้กล่าวถึง มาแล้วเนี่ย ทั้ง “ธรรมารมณ์” ก็กำลังเป็น “รูป” อีกด้วย ก็จึงตามให้ดี มัน เป็นไปได้และเป็นจริงทั้งนั้น เมื่อเราเข้าใจ “สภาวะธรรม” เข้าใจ “รูป” เข้าใจ “นาม” ได้ถูกต้องตรงแท้ ด้วย “อาการ-ลិងค์-นิमित-อุเทศ” อย่างชัดลึก

และที่ “ใจ” อีกนั่นแหละ เป็น “นามจันทร์” ที่เชื่อมต่อซ้อนเข้าไปอีกไม่รู้หยุดหย่อน ซึ่งอาจจะกำหนดเรียกตามภาษาที่เขา กำหนดเรียกกันไว้แล้ว ก็ได้ ถ้าใครไม่ หลงยึดมั่นถ่อมเป็น “อัตตวาทุปปาทาน” (คือ เป็นผู้หลงยึดเอาเป็นเอาตายเที่ยงแท้ อยู่แค่ภาวะ แค่งาน แค่งานแค่งาน เพราะเหตุไม่มี “ญาณ” ในตน) ก็ลองนึกคิด ตามดู

เช่น จิตฝ่ายอกุศล ก็นับเรียกได้เลยว่า จิต เป็น “รูป” โลภะเจตสิก หรือ มานะเจตสิก ฯลฯ เป็น “นาม” ถ้าจิตฝ่ายกุศล (โสภณ) ก็นับเรียกได้ว่า จิตเป็น “รูป” สติเจตสิก หรือ ปัญญาเจตสิก ฯลฯ เป็น “นาม” เรียกง่าย ๆ กว่าจิต เป็น “รูป” เจตสิก เป็น “นาม” นั่นเอง

ยิ่งไปกว่านั้นเล็กน้อยเข้าไปอีก แม้แต่ “เจตสิก” เอง ก็เป็น “รูป” และ “เจตสิก” เอง ก็เป็น “นาม” เช่น โลภะ เป็น “รูป” ปัญญาเป็น “นาม” หรือ มานะ เป็น “รูป” ปัญญา เป็น “นาม” กล่าวคือ โลภะ หรือ มานะใน ตัวเรานั่นแหละ เป็นสภาวะที่ “ถูกรู้” และ ปัญญาของเราเนี่ยแหละ เป็นสภาวะ “ผู้รู้” นั่นเอง ดังนี้เป็นต้น

ผู้ยังไม่รู้แจ้งในสภาวะธรรม ยังไม่เห็นแม้แต่ อนิจจังของธรรม มีความรู้ ยึดอยู่แค่ภาษา ก็จะร้องลั่นทีเดียวว่า ผิด! ก็จริงของเขา เพราะมันผิดจากที่เขา ยึดมั่นถ่อมมันอยู่ ผิดจากที่เขา รู้ได้เห็นได้อยู่ อันเป็นความรู้เก่า-ความรู้เดิมเท่านั้น เขายังไม่มี “สัจจานุโลมญาณ” ยังไม่มี “ปฏิสังขารญาณ” ยังโน้มน้อมจิต รู้เห็น เลื่อนลึกตามสภาวะจิตที่ลึกเลเยรอบที่เขา รู้ เขาเห็นอยู่เท่านั้น ต่อไปอีกไม่ได้

จริงอยู่ที่ภาษาเรียกอย่างเดิมว่า “รูป” ว่า “นาม” แต่สภาวะธรรมมันเกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วดับไป เปลี่ยนสภาวะเลื่อนไปๆ จากนามเป็นรูป จากรูปก่อให้เกิดเป็นนามอยู่ตลอดเวลา ลางสิ่งก็เลื่อนไปช้า ลางสิ่งก็เลื่อนไปเร็ว โดยเฉพาะ “จิต” มันเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไปเร็วเหลือเกิน มันจึงเป็นเรื่องที่รู้ที่เห็นกันได้ยากจริงๆ เขาก็จะเข้าใจที่กล่าวนั้นไม่ได้เลย ก็เป็นความจริงตามภูมิจิตของผู้นั้นๆ แต่ผู้รู้สภาวะธรรมดี ก็จะสามารถเข้าใจได้โดยที่เดียว ทั้งจะเป็นความไม่เที่ยง (อนิจจัง) ที่แสดงตนให้เห็นชัดขึ้นเสียอีก จึงจะเกิด “ความยึดมั่นถือมั่นไม่ได้เลย” ดับชอนอก แม้แต่ภาษา บัญญัติอันนับว่า มันเป็นสภาวะที่ตายแล้ว ดับไม่ได้แล้วก็เถอะ มันยังเป็น “อนิจจัง-อนัตตา” อยู่นั่นเอง **จับความซับซ้อนนั้นให้ถูกฝาถูกตัว จะเข้าใจ** แข็งได้ลึกละเอียดมาก

ดังนั้น จึงขอย้ำอีกครั้งว่า “รูป” คือ สภาวะธรรมที่เป็น “ตัวถูกรู้” “นาม” คือ สภาวะธรรมที่เป็น “ผู้รู้” หรือ เป็น “ตัวรู้”

“จิต” รู้อย่างนั้น เป็นของธรรมตาชั้นต้น (กามภพ) ลึกลงไปอีกที่ “จิต” รู้อัตตา เป็นอีกชั้นหนึ่ง ละเอียดซับซ้อนสุขุมขึ้นไปอีก เป็นแดนของรูปภพ-อรุภพ อันไม่ได้ใช้ทวารภายนอกทั้ง ๕ นั้นแล้ว เป็นเรื่องล่องเลยลึกเข้าไปหา “ภวตัตตา” หรือ “ความอยากที่ยังภพ” ทลึกลงไปในจิต จึงต้องใช้ “ความเพ่ง” ที่เรียกในภาษาบาลีว่า “ฌาน” เพิ่มขึ้น

“จิต” ตัวที่ถูกรู้ ก็เป็น “รูป” “จิต” ตัวผู้รู้ หรือ ตัวที่ทาทานาทรู้อีก “จิต” นั้นๆ (จิตตัวที่ถูกรู้) อีกที ก็เป็น “นาม”

ผู้จะ “รู้อัน” ได้ลึกอย่างนั้น จะต้องเป็นผู้มี “สติ” ตั้งมั่น เป็น “สตินทรีย์” และเป็น “สติพละ” จริงๆ ตามกำลังความข็ง ความแก่ของสตินทรีย์ สติพละของแต่ละคน จึงจะใช้เป็น “สติสัมโพชฌงค์” แล้วจะ “ธัมมวิจยะสัมโพชฌงค์” ได้แท้ๆ จนเกิดความเห็นแจ้ง (สังเกตให้คิดว่า สภาพที่เล่าถึงชั้นนี้ คือ “ฌาน” ทั้งสิ้น เพราะเป็นเรื่องของรูปจิต-อรุภพจิต และมีได้ในคนผู้ปฏิบัติแล้ว หรือ เกิดแล้ว แม้ขณะลืมตา หรือ จะหลับตา ก็ได้)

“จิต” ของผู้ปฏิบัติธรรมนั้นๆ จะต้องรู้ “รูป” และ ตาม “นาม”

— บทที่ ๑๑ —

จิตในกามภพขณตน ๆ ง่าย ๆ ก็ต้องรู้ได้ หรือ ที่เรียกว่า “กามจิต” ก็คือ ว่า “กามาวจรจิต” กิต นนแหละมันขณตน ขณตน เป็นสภาวะกระทบสัมผัสในขณะจิต รับวิถี (มีสามัญญสำนึกปกติ) ก็ต้องรู้เท่ารู้ทัน และแบ่งได้แยกออกว่า อย่างไร คือ “กาม” ? (ความอยาก, ความใคร่, ความติดยึด-) อย่างไร คือ “ธาตุรู้” ? (จิต-บริสุทธแท้ ๆ จริง) แล้วก็ไม่ต้องหลงให้ “กาม” มันมีอำนาจเหนือตน

“จิต” มันเสพยาอยู่ “จิต” มันร่อยกามอยู่ มันก็เป็น “รส” อยู่ และถ้าไม่ได้เสพยา ไม่ได้มีมาให้มัน ก็ต้องหาให้มัน ก็ต้องติด ก็ต้องอยาก ก็ต้องมีอารมณ์โหยหาปรารถนาใครอยู่ นั่นแหละ “รูป-รส-กลิ่น-เสียง-สัมผัส” นน ๆ ยังมีอำนาจเหนือตนอยู่อย่างนั้น ๆ “กามจิต” ในสภาพอาศัยทวาร ๕ นั้น มัน

แสนหยาบ ใหญ่โตรู้ซัดง่ายกว่าเป็นกอง **แต่นักปฏิบัติธรรมเดี๋ยวนี้**
ส่วนใหญ่จริงๆ ไม่ได้เรียนรู้ "กามจิต" อย่างหยาบนี้กัน
เลย มีแต่หันเข้าหาการ "นั่งหลับตา" สร้าง "ภาวตัณหา"
ขึ้นมาเสพย์ ขึ้นมาติดข้ายเสียอีก ไม่ศึกษา "กามรต-กาม
จิต" มีแต่ละเลย "กามรต" ที่ตนกำลังเป็นผู้บริกรรมนี้อยู่ตามปกติ ไม่เฉย
ใจ แม้จะกำลังเป็นทาสมัน ทำให้มันเสวย ทำให้มันเสพย์ ทำให้มันอโรยอยู่อย่าง
ขาดไม่ได้ ถ้าจะ "ไม่มี" กันเสียเลย จะได้ไหม ? ก็ไม่ได้พิสูจน์กัน เพราะไม่มี
ปัญญา ไม่มีไหวพริบรู้ว่า ที่เราเกี่ยว เราข้อง กับวัตถุ กับ "ของ" บางอย่าง อยู่ย่น
เพราะเราเสพย์ "รส" เสพย์ "รูป" เสพย์ "กลิ่น" ฯลฯ อะไรต่างๆ อยู่ใช่ไหม ? ก็
ไม่รู้!

แม้ "กามตัณหา" ตื่น ๆ เช่น พระบางรูป ยังติด "รส" มากพลูไม่ว่างปาก
 ยังเสพย์ "รส" บุหรี่ไม่ค่อยว่างอารมณ์อยู่เท่าๆ ไต้งๆ อย่างนี้ๆ แล้วก็ยังไม่ "หลง"
 กันว่า ท่านเป็นพระอรหันต์ มันก็ยังไม่บริสุทธิ์ และคงหัวหกกันขวิดกันอยู่นั่นเอง
 ก็ออก "เบองตน" ดงนี้ ก็ยัง "ไม่รู้" (อย่าพูดไปถึงชั้น "งามพร้อม"
 (กัลยาณังทั้ง ๓) ทั้งนอก-ในเลย) แล้วจะเขยิบให้สูงไปสู่ "เบองกลาง" กันอย่างไร ?

ส่วนที่ลึก หรือ ชั้นสูงชั้นละเอียดอกันนั้น มันเลื่อนเข้าไปเป็น "จิต" ในรูป-
 ภพ (รูปจิต) ซึ่งยังมี "กาม" ผสมอยู่ เป็นจิตของพระอริยเจ้าที่กำลังทำความ เป็น
 พระสัทธาคามิให้แก่ตนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ คือ กำลังเพ่งเพียร "ชำระ" ที่เป็น
 "กาม" ให้มันขาด มันสะเด็ด มันสิ้นทราก สิ้นเชื้อ ลึกเข้าไปหา อาสวะ เรื่อยๆ
 นั่นเอง

กล่าวคือ พระอริยะโสดาบันรู้ (เป็นมรรค) และ มา (เป็นผล) ได้แต่เพียง
 "กาม" ในจิตรอบนอก ที่เป็นจิตขั้นสู่วิถีประตุดีเดียว อันเรียกว่า "สักกาย" คือ
 กายของกามที่หยาบใหญ่ ยังไม่ลึกละเอียดเข้าไปในจิตชั้นใน

"จิต" ชั้นใน หรือ จิตละเอียดพวกนี้ ก็ยังเป็น "เปรต" (เมื่อมันทุกข์ขณะ
 อยาก) และยังเป็น "จิต" ที่ยัง หลงเสพย์ เป็น "สมมุติเทพ" เป็นเทวดาในชั้น
 "ฉกามาวจร" หรือคือ "รูปาวจรจิต" ที่เคยได้ยินได้ฟังภาษาเรียก บัญญัติที่เขา

ห้องสมุดมามากผู้ปฏิบัติธรรม

กล่าวขานกันมานานก่อนหน้านั้นแหละ อันมีรูปาวจรกุศลจิต (ได้แก่ จตุมหาราชิกาภูมิ กับ ดาวดึงส์ภูมิ รูปาวจรวิบากจิต (ได้แก่ ยามภูมิ กับ ตุสสีตาภูมิ) รูปาวจรกิริยา- จิต (ได้แก่ นิมมานรตีภูมิ กับ ปรมิณมิทวสวัตตีภูมิ) ซึ่งมันล้วนเป็น “ภูมิจิต” หรือ “จิตที่อยู่ในภูมิ” ที่หลงยึดเสพยาภามอยู่ของตัวเองทั้งสิ้น

ผู้ปฏิบัติธรรมทั้งหลายเอ๋ย ! **ต้องเรียนรู้ “เทวดาภูมิ” หรือ จิตที่เป็นเทวดาของตัวเองให้ออกในแบบอย่างนี้บ้าง** อย่าไปมัวเวียนอย่างหลงๆ เลอะๆ ยึดอยู่แต่เทวดาแบบ “บุคคลาธิฐาน” ที่เป็นตัวเป็นตนลอยล่องฟุ้งพวยอยู่ในนภากาศกันนั้นนัก แล้วก็ยังจะไป “หลง” บุษามูเซตกันซ้ำเสียอีก หรือ แม้จะทิ้ง “บุคคลาธิฐาน” ได้แล้ว จนมีปัญญาแทงทะลุแจ้งใน “ธรรมาธิฐาน” ได้ ก็จงทำ “ตาทิพย์” ให้เห็นเทวดานั้น ที่จิตที่วิญญาณของตัวเราเองนี้ ให้ถูก “รูป” ถูก “นาม” จริงๆ เกิด แต่ไม่ใช่ นั่งหลับตาแล้วเข้าไปบนรูปนิมิตขึ้นมาเห็นโครงร่างของเทวดาในจิตหรอกนะ !

“ตาทิพย์” ที่แท้ในพระพุทธศาสนา อันเป็นตาพุทธ หรือ ตาธรรม ตาปัญญา นั้น จะ “รู้” (ชานโต) จะ “เห็น” (บัสสโต) สภาวะของจิตเราเองนี้แหละ ไม่มีรูปร่างหรือ เพราะจิต หรือ วิญญาณนั้น “อสร้ง” (ไม่มีรูปร่าง ไม่มีโครงกายจริงๆ) แต่เราเรียกว่า “รูปธรรม” กันในขณะนั้น หรือ เรียกสภาวะจิตนั้นว่า “รูป” เพราะมันเป็น “ตัวถูกรู้”

กล่าวคือ จะมีปัญญาเจตสิกของเราก็ดู (เป็น “นาม”) เป็น “ตัวรู้เห็น” สภาวะแห่งจิตนั้นๆ ที่มันเสพยาสุขเพราะภามอยู่ จึงเรียกจิตที่เสพยาสุขเวทนาอยู่นั้นว่า **“เทวดา”** ชนกามาจร

และ “จิต” ที่สามารถเข้าไปรู้ไปเห็น (อันใช้ภาษาเรียกกันว่า “ปัญญาเจตสิก” หรือ “ญาณ” หรือ “ตาทิพย์-ตาธรรม-ตาพุทธ” ฯลฯ ก็ล้วนได้ทั้งสิ้น) นั้นก็เรียก “จิต” นี้ว่า **“พระอริยะ”**

จงเข้าใจ “เทวดา” เข้าใจ “พระอริยะ” ให้แจ้งให้ได้ว่าอยู่ที่ไหน ? คืออะไรกันแน่ ? ถ้าใครเข้าใจแจ้งใน “เทวดา” และ “พระอริยะ” ตั้งได้ช้านชาติเจนแจ่มกระจ่าง ผู้นั้นก็ก้าวไรรู้ในการอ่านข้อเขียนนมหาศาสตร์ทีเดียว

และแม้ "จิต" มันจะกำลังเสพยาเวทนาอยู่ ก็อย่าหลงไหล **เทวดา** กันอยู่นัก นักปฏิบัติธรรมเอ๋ย! จงสำเหนียกให้ดี เห็นให้ชัดให้ได้ และเราจะสูงขึ้นไปอีก เมื่อดับภพเทวดา เลิกหลงจิตเสพยาภพลงเสียได้ ที่สำคัญนัก ต้องสะกิดเตือนกันอีก ก็คือ อย่าไปหลงละเมอคบเทวดานอกตัวเรา (เทวดาลอยฟุ้งฟ้า หรือสิงสู้อยู่ตามศาล ตามรูปปั้น ในคนทรง ฯลฯ) แล้วให้สินบาทคาดสินบน เล่นกลแสดงโลกอะไรงันกับเทวดาพวกนั้น ให้เป็นเรื่องขี้ดียวอยู่ จนไม่มีการ "ดับภพ" ดับจิตที่เป็น "รูปจิต" ของตนกันอยู่นักเลย นั่นมันเรื่องของปุถุชน คนผู้มีกิเลส-ละครเป็นชีวิต หรือ เรียกว่า "ผู้ยังมีกิเลสในหัวใจ" มันไม่ใช่ผู้ปฏิบัติธรรม

เราจะต้องเรียนรู้ เฟื่องแจ้งให้ได้ว่า **จิต** หรือ **วิญญูญาณ** ของเราที่เป็นผู้ยัง "อยาก" อยู่อย่างเต็มรูป มันยังเร่าๆ พยายามดิ้นรน อยากเสพยาสุข ให้ได้เป็นที่สุด ทั้งโลก 4 ทิศ มันต้องการจะเป็นเจ้าแห่งผู้เสพยาสุข ในโลกทั้ง 4 ทิศ อยู่อย่างไม่วอดถอน นี่แหละ คือ **จิต** ที่ยังเป็น "**จตุมหาราชิกา**" ของเรา (จตุ แปลว่า 4, มหาราชิกา แปลว่า ผู้เป็นใหญ่ ผู้เป็นเจ้าในโลก) หรือแม้เห็น "จิต" ที่มีลักษณะนี้ อยู่ที่ผู้ใด ผู้นั้นก็ยังมี "**จตุมหาราชิกาภูมิ**" อยู่ทุกคนไป

ต้องเห็นให้ได้ดูให้ออกถึง "**รูปจิต**" อย่างนี้ และดูที่มันเป็นๆ ดูให้เห็น "กายทิพย์" หรือ "รูปทิพย์" ของเขาให้ออก (อันคือ จิต-อารมณ์ของจิตนั่นเอง) ผู้เห็นได้อย่างนี้เรียกว่า เป็นผู้ "ตาทิพย์แท้" และเป็นผู้ **ตาทิพย์ที่เก่ง เป็นอภิญญาจริงๆ ของพุทธ** ไม่ใช่ไปหลงฤทธิ์ของเทวดาในทางเดรัจฉานวิชาอยู่ "ตาทิพย์" แท้ เป็นตาทิพย์ที่มีธรรม มีปัญญาพร้อมด้วยเสียด้วย เพราะเห็น "เทวดา" ได้ทั้ง "รูป" แลก็ยังหยั่งรู้ "หัวใจ" (อันมีกิเลสต้นเหตุ) ของเทวดาได้ด้วย

อย่างนี้จะไม่ "หลง" เทวดา จะไม่ "ติดยึด" เทวดา แลจะได้ "ฆ่า" ความหลงภพ หลงภูมิ หลงเกาะความเป็นเทวดา (คือ ผู้ยังมีกิเลสต้นเหตุอยู่ เป็น "ภพต้นเหตุ" เป็น "ปริยภูฐานกิเลส") ทิ้งไปได้อย่างถูกต้องเด็ดขาดเอาด้วยจริงๆ

“พุทธวิชา” นั้น ให้เรียนรู้ “รูป” รู้ “นาม” อย่างนี้ จึงจะตัดกิเลสฆ่าตัณหาได้จริง เพราะอย่าว่าแต่สัตว์นิรยะภูมิ(นรก)เลย หรือ อย่าว่าแต่ความเป็น “เทวดา” ก็ตาม แม้กระทั่ง ความเป็น “พรหม” เรา(ผู้ปรารถนานิพพานจริงๆ) ก็จะต้องหลีกเว้น ไม่ให้ “จิต” ของเราไปสร้าง “รูป” ยึด “นาม” และยึดในภูมิใดภูมิหนึ่ง ภพใดภพหนึ่งอีกให้ได้เป็นที่สุด เราจะไม่ใช่เป็นเทวดา หรือพรหมใดๆ ทั้งนี้ ไม่ว่าจะอย่างมีรูป(รูปจิต) หรืออย่างไม่มีรูป(อรุรูปจิต) มีแต่ “นาม” (คือ จิตเสพย์จิตยึด) ก็จะไม่เป็นกันเลยทีเดียวให้ได้ จึงจะพ้นรอด เป็นผู้หมดสิ้นเกลี้ยงในภพในภูมิแห่งการยึดเกาะที่เหลือตัวเหลือตน(อัตตา) แม้จะเป็น “พรหม” ผู้ซึ่งยังมี “อัตตา” อย่างละเอียดสุดข้นลึกข้นที่สุด เป็น “บรมอัตตา” หรือปรมาตมะ ปรมาตมัน ใดๆ ก็ตาม (อันเป็น “วิภาตตัณหา” คือ ตัณหาในภพชั้นสุขุมยิ่ง หรือ เป็นรูปปราคะ-อรุปราคะ-มานะ-อุทรัจจะ ที่เป็นอาสวะชั้น “อวิชา” ชั้นปลายชั้นสูงสุด เป็นกิเลสชนิดละเอียดสุขุมยิ่งสุดท้าย ซึ่งเรียกว่า “อนสัยกิเลส”)

ดังนั้น “จิต” หรือ วิญญาณของเรา ที่ยังเป็นผู้อยากเสพย์ให้ **ได้ครบทุกอาการ** แม้ธรรมดา เขามีอาการเพียง ๓๒ อาการ แต่ผู้รักในความเสพย์ นี่ยิ่งกว่า ๓๒ คือ จะต้องให้ตนมีๆๆ ไม่รู้จบ เกินอยู่หนึ่งให้ได้เสมอๆ สิ่งที่จะมีให้ได้ตลอด ก็คือ “วรรณทิพย์” (คือ ความไม่เสื่อมของ “รูป”) กับ “สุขทิพย์” (ความไม่เสื่อมของ “นาม”) จึงจะเรียกว่า “อายุทิพย์” (คือ ไม่มี ความจบ ไม่มีสิ้นสุด ไม่มีการหมดลง) จะต้องต่อไป และต่อๆๆ ไปเสมอ (ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ใน “ฐานสูตร” อังคคุตตร. นวก. ข้อ 225 ทรงอธิบายจิตวิญญาณ ที่เรียกว่า “เทวดาดาวดิงส์” คือ สภาวะธรรมที่ ยังไม่รู้จักพอ จะไม่ยอมให้เสื่อม ที่ภาษาบาลีเรียกว่า “อายุทิพย์” ยังไม่แจ้งใน “อนิจจัง” ยังยึดมั่นถือมั่นในสภาวะ “ทิพย์” ทุกอย่าง ยังเสพย์ และยัง “อยาก” อยู่อย่างไม่รู้จบ)

กิเลส-ตัณหา “ตัวอยาก” อย่างไม่รู้จบ ตัวนั้นแหละ มันคืออาการที่ ๓๓ หรือคือ เทวดาดวงค์ที่ ๓๓ คนหนึ่ง อันคือ จิต หรือ จิตราช ที่ยังเป็น “ดาวดิงส์” ของเรา (ดาวดิงส์ แปลว่า ๓๓) และเขาเรียกเทวดาตนนั้นว่า พระอินทร์ หรือ ท้าวสักกะ (สักกะ แปลว่า ใหญ่, ยิ่ง) เพราะมันใหญ่ยิ่งกว่าเทวดา

๓๒ องค์ อันคือ ๓๒ อากาโรที่อยู่ในตัวเราทีเดียว และแม้ในใครเห็น "จิต" ที่มีลักษณะ นอยุ่ที่ผู้ใด ผู้หนักยังยึด "ดาวดึงส์ภุมมิ" อยู่ทุกคนไป

ก็ต้องพากเพียรตนให้เป็นผู้เกิดมี "เจโตปริยญาณ" (ตาทิพย์) อย่างนี้ ต้องเรียนรู้ "รูปจิต" หรือ "กายทิพย์" ของเราคนเป็นๆนั้นแหละ ให้ออก โดยเฉพาะของตนเอง ต้องเรียนให้รู้ ให้เห็นจริงก่อน เราก็จะรู้จัก "กายทิพย์" หรือ "รูปจิต" ของคนที่ยังหลงยึด แม้ในขณะยังไม่ดับสนิทก็ได้ หรือแม้เขาตายลงสิ้นลมหายใจ ไปก็ได้ด้วยจริงๆ และพยากรณ์คนเป็นๆว่า เมื่อตายแล้วจะไปเกิดเป็นอะไรได้อย่างไร ถูกต้องแท้แน่ชัด ก็สามารถทีเดียว เช่น พระพุทธองค์ทรงพยากรณ์ใครต่อใครนั่นเอง ไม่เห็นว่ามันจะนำประหลาดมหัศจรรย์ ลึกลับ ปกปิด ซ่อนเร้น มีดักกันตรงไหน! แต่ถ้าคนมีคณบอดอยู่ (ผู้ไม่บรรลุธรรมแท้) พยากรณ์บ้าง ก็แน่นอนว่า มันจะต้องเป็น "นาม-รูป" หรือ เป็นตัวเป็นตนตามญาณปัญญาของคนมีดี คณบอด (ไสยคุณบุคคล) นั้นๆจะบังออกมา ก็เป็นโลก-ละครไปตามประสาของ "ผู้ยังมีใจอยู่ในหัวใจ" นั้นแล

แม้ "จิต" ที่เป็นเทวดาชั้น "ยามาภุมมิ" คือ จิตที่ได้รับผลแล้วจาก "ความอยาก" เป็น "รูปาวจรวิบากจิต" มีสิ่งที่ปรารถนาให้ตนแล้ว รวบรวมได้แล้ว เผ้าอยู่แล้ว ครอบครองแล้ว จิตนี้ ก็คือ จิตที่ยังเป็น "ยามา" ของเรา (ยามา แปลว่า เผ้าอยู่แล้ว รวบรวมไว้แล้ว ครอบครองแล้วหรือมีผล) หรือ "จิต" ที่มีลักษณะ นอยุ่ที่ผู้ใด ผู้หนักยังยึด "ยามาภุมมิ" อยู่ทุกคนไป

หรือ "รูปาวจรวิบากจิต" ขณะละเอียดขึ้นไปอีก เป็นความยินดีที่ได้เสียแล้ว พอใจยิ่งแล้ว สมใจ ในผลที่ตนอยากแล้ว บรรลุความใคร่ถึงจุดเต็มที, หรือชัดๆ ก็คือ ถึงจุดสำเร็จความใคร่ตนเองแล้ว ก็สงบอยู่เสียทีหนึ่ง อย่างนั้นก็บังเกิดที่ยังเป็น "ดุสิตา" ของเรา (ดุสิตา แปลว่า ยินดีแล้ว พอใจแล้ว ชอบใจแล้ว)

หรือ "จิต" ที่มีลักษณะ นอยุ่ที่ผู้ใด ผู้หนักยังยึด "ดุสิตาภุมมิ" อยู่ทุกคนไป อันเป็นจิตเสียสละแล้ว "รูป" ชั้นกลางเท่านั้น เราจะต้องเรียนรู้ให้ลึกเข้าไปอีก และแม้ขั้นสุดลึกซ่อนเข้าไป กระทั่งลึกถึง "รูปาวจรกิริยาจิต" ที่รู้ได้ยากยิ่ง ชั้น "นิมมานรตภุมมิ" อันเป็นจิตที่ トラประทับรอย "กาม" ไว้เป็นรูป เป็นสิ่งที่ยังยึด ยังใคร่อยาก ประทับรอยประทับรสนั้นๆ ไว้ มันยังกำหนดเป็นเครื่องหมาย

เป็นรอยลึกละเอียดสุดอยู่ในปลายสุดของจิต คือ **สังขม "อุปาทานจิต" แท้ๆ ลงไว้ในจิต** นั่นเอง ผู้ก็ยังเป็นเทวดาผู้ยินดีในกามเป็นเครื่องนิรมิตไว้ในใจอยู่ หรือคือ จิตวิญญาณที่ยังตรารูป ตรึงรอยไว้ เป็นความกำหนดยินดีอยู่ (นิม แปลว่า ทำ เครื่องหมายไว้, มาน แปลว่า การวัด หรือ จิต, รัต แปลว่า ความยินดี ความกำหนด)

และแม้ที่สุดเทวดา ชั้น "ปรนนิมิตวสวัตถภูมิ" อันเป็นจิตที่สร้างเกาะ-
แก่งให้แก่ตนได้ด้วยอย่างใหญ่ เป็นเจ้าแห่งสิ่งที่มีนิรมิตทั้งปวง เป็นผู้สามารถจะทำให้
สำเร็จผลได้ด้วยอำนาจพร้อม อย่างไม่คิดจะหยุด **ไม่ว่าจะปรารถนาสิ่งใดๆ จิต
จะต้องเอาให้ได้** (ปร แปลว่า ใดๆ อื่นๆ, นิมมิต แปลว่า ช่างนิรมิต ผู้สร้าง, วสวัตถ
แปลว่า ผู้ให้เป็นที่ไปในอำนาจ หรือ ผู้มีความเก่งกาจ) อันเป็นจิตที่ลึกละเอียดสุดใน
ระดับชั้น "รูป" ชั้นปลาย ระดับสุดแห่ง "เทวดากามาวจร" อันยัง **เป็นจิต**

**เป็นวิญญาณที่ยังมาโลก หลงกามอยู่เหนียวแน่น ชั้น
บางเบา ชั้นละเอียดสุด** ยังเป็นจิตเป็นวิญญาณที่เรียกว่า "เสพย์กาม"
ชั้นเล็ก ชั้นสุขุม ที่จะรู้จักมันยากยิ่ง เพราะมันเป็นที่ **"อุปาทานจิต"**
เป็นที่ "จอมตันทนา" เราจะต้องรู้ละเอียดจริงๆ

และแม้จะไล่เรียงให้ลึกละเอียดไปตลอด จนถึงระดับลึกชั้น **เลขชั้น "รูป"**
ไป เป็นชั้นบางเบาละเอียดสุขุม หรือ ชั้นที่ยังไม่เป็น "รูป" ชั้นที่ยังไม่ก่อ "รูป"
คือ ยังเป็น "อรูป" อยู่ ก็ล้วนยังได้ชื่อว่า เทวดาหลงเสพย์ "กาม" เหลือ
เป็น **เชื้อแผ่ฝังหยั่งอยู่** ลึกเป็นระดับๆ เข้าไปในจิต นั่นแหละคือ **ชั้นอนุสัย**
หรือ **อาสวะ**ของเทวดาเสพย์กาม เป็น **อาสวะ เป็นอนุสัยกิเลส** ของจิต
ระดับ "กามราคะ" เท่านั้น เป็นกิเลส เป็นตันทนาละเอียดชั้นสุขุมสุด ลึกซึ้งสุด
เบาบาง ไหวอ่อน รู้ได้ยากยิ่งยอดสุด สำหรับผู้ไม่มี "จิต" ชั้นละเอียด มันอยู่
ใน "อรูปภพ" (อรูปจิต)จริงทั้งนั้น และก็ต้องเรียนรู้ให้ลึกไปจนถึง "อรูปาวจรจิต"
ต่างๆ ให้รู้ทะลุไปหมด แม้ "อรูปาวจรกุศลจิต" (ได้แก่ จตุมหาราชิกา กับ ดาวดึงส์
ชั้น อรูปภูมิ) "อรูปาวจรวิบากจิต" (ได้แก่ ยามา กับ ดุสิตชั้น อรูปภูมิ) และ

“อรุปาวจรกิริยาจิต” (ได้แก่ นิมมานรดี กับ ปรมิมิตวสวัตต์ ชั้นอรุปภูมิ) โดยมี
 รูปรอยลักษณะณะเหมือน ๆ กันกับ “อรุปาวจรจิต” ที่กล่าวถึงมาแล้ว เป็นแต่ว่า
 มันเป็นสภาวะจิตที่ละเอียดลึก และ บางเบายิ่งกว่าขึ้นไปอีกเท่านั้น ซึ่งมันล้วนยัง
 เป็น “ภูมิจิต” หรือ “จิตที่อยู่ในภูมิ” ที่หลงยึด หลงเสพยา
 อยู่ของตนเองทั้งสิ้น อันเป็น “มหัคคตจิต” หรือหมายความว่า จิตที่
 ยังไม่รู้จักจบ จิตที่ยังไม่มีหยุด จิตที่ยังไม่ดับคืนหมดเกลี้ยง จิตที่ยังมีการไป (คต)
 อย่างสูง อย่างละเอียดยิ่ง (มห) อยู่ เป็นเทวดาที่แก่งซ้อนซ้อนร่างอยู่ในภูมิในภพแห่ง
 “จิต” ของคน ที่จะรู้ จะจับตนจับตัวไม่ได้ง่าย ๆ เลย จึงจะต้องใช้ “ฌาน”
 (ความเพ่ง) ที่ทั้งมั่นคง และมีแรงมากขึ้น ๆ และ “ฌาน” จะมั่นคงก็เพราะ
 กิเลส-ตัณหาขจัดไปจากจิตจริง ๆ ไม่หวนกลับมาทวนอกอีกจริง ๆ (อุกโธภาควิมุตติ)
 “ฌาน” จะมีแรงก็เพราะมีการฝึกหัด พิจารณาอยู่เสมอ ๆ (ปัญญา) และฝึกหัดปล่อยวาง
 หรือ ดับฆ่าอกุศลที่เรารู้เท่ารู้ทันอยู่เสมอ ๆ (วิมุตติ) “ฌาน” ดังกล่าวนี้เรียกว่า
 “โลกุตตระฌาน” เมื่อตั้งมั่นจริง ๆ แล้ว มีได้ทั้งขณะลืมตา หรือ หลับตา คือ
 เป็น “ฌาน” ที่มุ่งหมายเรียนรู้แต่เฉพาะการพ้น
 ทุกข์ เรียนรู้เฉพาะความเป็นจริงที่เหมาะสมที่สุด
 (อริยสัจ) ดังพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ใน “สี่สปปาสุต” มหาวารวรรค
 สังยุตตนิกาย ข้อ ๑๗๑๒

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงยืนยันกับภิกษุสาวกของพระองค์ว่า พระองค์ทรง
 “เน้น” สอนแต่เฉพาะธรรมส่วนที่เป็น “เบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์” เป็น
 ไปเพื่อความหน่าย คลายกำหนด เป็นไปเพื่อความดับ ความสงบ ความรู้ยิ่ง ความ
 รู้พร้อม และนิพพาน อันได้แก่ “อริยสัจ ๔” เท่านั้น ซึ่งพระองค์ได้ทรง
 เปรียบเหมือนใบไม้กำมือเดียว ที่ทรงกำขึ้นมาแล้วเทียบกับใบไม้บนต้นไม่ว่า ใบไม้ใน
 กำมือ หรือ บนต้นไม้จะมากกว่ากัน อันประหนึ่งความรู้ความเก่งของพระองค์นั้น มี
 มากมายเหมือนใบไม้บนต้น มีเหตุรู้เหตุผลของสิ่งนอกตัวนอกตนก็มากหลากล้น เก่ง
 ทั้งไตร่จ্ঞานวิชาใดๆ ด้วย แต่ที่ทรงนำมากล่าว มาเน้นสอนแก่ภิกษุสาวกนั้น เป็น

เพียงใบไม้กำมือเดียวเท่านั้น เป็นเบื้องต้น เป็นเข้าตรง เป็นจดหมาย
แรกแท้ๆ เป็น “พุทธวิชา” แท้ เป็นเรื่องที่จะทำให้ตนเป็นผู้รู้ ผู้ตน
ผู้เบิกบานสดใส เป็นผู้หมดกิเลสตัณหาพินมลทินเกลี้ยง เรียกว่า
“บริสุทธิ์คุณ” เป็นผู้บัญญัติเข้าใจถ้วนทั่วในความดี ความชั่วอัน
แท้จริง ที่จะก่อให้เกิดทุกข์ และรู้ทางดับทุกข์นั้นๆ ได้ด้วย
เรียกว่า “ปัญญาธิคุณ” เมื่อผู้ใดมี “คุณ” ทั้งสองอย่างนี้ ก็นำ
ออกสอน นำออกบอกกล่าวช่วยเหลือผู้อื่นต่อไปกัน ก็เป็น “กรุณา-
ธิคุณ” ดังนี้ ส่วนจะเรียนรู้ “อภิญญา” อัน และ “ปฏิสัมภิทาญาณ” อันๆ
ต่อไปอีกนั้น ค่อยเรียนต่อไปในเบื้องต่อไป

จึงควรจับ ต้น-กลาง-ปลายของตัวเองแต่ละบุคคลให้ดีๆ และจะต้อง
เข้าใจจุดสำคัญแท้ๆ ของ “พุทธศาสนา” ให้ได้ ต้อง
พยายามลัดตัดเข้าหาแก่นของ “พุทธคุณ” อย่าไปเลาะๆ เล็มๆ อยู่ไกล “พุทธคุณ”
โดยไปเสียเวลามัวเมาอยู่กับ “ไสยคุณ”, “เดรัจฉานคุณ” เช่น หลง “อิทธิคุณ” จน
ไม่รู้จัก “กามคุณ” เลยไม่ได้ล้าง “กามคุณ” ออกจากตน แอมติด “อิทธิ-
คุณ” เข้าให้เสียอีก หรือ ไปมัวเมาอยู่กับ “โลกีย์คุณ” ต่างๆ อันเป็นความเก่ง
ทางก่อโลกสร้างภพ สร้างวัตถุ ก่อนามธรรม ทั้งหยาบใหญ่ ทั้งละเอียดยิบ ให้
เป็น “คุณ” ทนยังคิด ยังยึด ยังเกาะ ยังเหนียว เหนียวแน่นกันอยู่นักเลย แม้อภิญญา
แม้ปฏิสัมภิทาญาณ ที่ยังไม่ถึงระดับ ไม่ใช่ภูมิไซ้ชั้นของตน ก็อย่าไปมัวเมาหลง
อยู่เป็นอันขาด

สรุปความ ต้องเรียนรู้ให้จริง เห็นให้แจ้งชัดเข้าไปๆ จน
เห็นความไม่เที่ยงไม่แท้ให้ได้จริงๆ เป็นสภาวะธรรมในตนจริงๆ

ข้อควรทำ พยายามทำตนให้ “รู้อยู่” และ “เห็นอยู่” ให้
ได้จริงๆ

ทั้งกามจิต-รูปจิต-อรุพจิต ดังกล่าวมาแล้วนั้น ล้วนเป็นต้น-กลาง-
ปลายอยู่ใน “โลกีย์ภูมิ” สันตทณน ซึ่งยังมี “กามราคะ” อันแฝงเป็น “ปฏิฆะ”

(ความไม่สนใจเต็มที่, เสพสมบัตินิยม, ยังไม่เต็มยังไม่อิ่มถึงใจ) ด้วย สัมผัสสัมผัส ต่อเนื่องละเอียดลึกเข้าไปเป็น "รูป" เป็น "นาม" ถึงในจิตอยู่ ก็เป็นสภาวะจริง เรียกมันเป็น "อตฺตา" อันเป็นมโนมยอตฺตา เป็น อรูปมยอตฺตา ตามคุณลักษณะนั้น ๆ ของมัน ก็ได้ ก็ถูกต้อง ไม่ผิดตรงไหนเลย เพราะมันเป็น "ภวตฺตหา" ที่พ้นจาก "บัญญัติวาร" คือ ล้วงหู-ตา-ลิ้น-จมูก-กาย เข้าไปอยู่ในใจแล้วจริงๆ และมีขั้นตอนล้วงเลยจาก "ชั้นหยาบ-ชั้นต้น" เข้าไปแล้วจริงๆ ด้วย

หรือใครจะไม่แยกเรียกหยาบๆ ใหญ่ๆ ซึ่งเห็นกันชัดๆ ดังได้แจกแจงลักษณะออกเป็นกามาวจรจิต-รูปาวจรจิต-อรูปราวจรจิต ให้เห็นง่ายๆ ตามที่ได้อธิบายไปแล้วนั้น แต่จะแตกให้ละเอียดลงไปอีก เป็น "กาม" ที่ หยาบ-กลาง-ละเอียด เองเอง โดยจัดรวมเอาทั้งกามาวจรจิต-รูปาวจรจิต-อรูปราวจรจิต ตามที่ได้อธิบายมาแล้ว 6 ชั้นนี้ เป็น "กามาวจรจิต" หมวดเดียวโดยเฉพาะเลย เพราะมันยังมี "กาม" เกี่ยวเนื่องด้วยอยู่ วางั้นเถอะ จึงจะไม่เอาภาษา (บัญญัติ) คำว่า รูปาวจรจิต-อรูปราวจรจิตอะไรนั้น มาเกี่ยวข้องด้วย แล้วแยก รูปาวจรจิต กับ อรูปราวจรจิต ไปเป็นจิตละเอียด ออกไปอีกหมวดหนึ่งหมู่หนึ่งต่างหาก เป็นเฉพาะ "ภวตฺตหา" อันไม่เกี่ยวกับ "กามคุณ ๕" เลย โดยยกฐานะจิต 2 ระดับนี้ (คือ รูปาวจรจิต กับ อรูปราวจรจิต) ให้สูงกว่า "ฉกามาวจรภูมิ" (กามาวจรจิต ทั้ง 6 ชั้น) ไปเลย โดยเหมาเอา รูปาวจรจิต หรือ รูปจิต กับ อรูปราวจรจิต หรือ อรูปจิต นี้ เป็นจิต เป็นภูมิ เหนือกว่า "กามจิต-กามภูมิ" ตามที่ภาษาใน "พระอภิธรรม" เขาเรียนกัน ก็ได้ เป็นไหม ขอแต่เพียงจงเข้าใจมันให้จริงถึงสภาวะ และถูกสภาวะแท้ๆ เกิด อย่าได้แต่ท่อง ได้แต่รู้เพียงภาษาบัญญัติก็แล้วกัน

และนั่นแหละ ยังจะเห็นว่า "กามจิต" (กามาวจรจิต) หรือ "กามตฺตหา" นั้นแท้ๆ นั้นเอง มันเป็นเรื่อง "เบองตน" เป็นชนตาชนหยาบ ที่จะต้องรับจัดการก่อน ชัดๆ ใหญ่เลย เห็นไหม? เพราะผู้บำเพ็ญ "นั่งหลับตา" ก็ย่อมเห็นแล้วว่า "กามาวจรจิต" เป็น จิตหยาบ ชั้นนอก ไม่ใช่ชั้นละเอียด ชั้นลึกอะไร

แล้วการปฏิบัติธรรม จะไปเริ่มต้นที่ "นั่งหลับตา" ร่วมกับ "ภวตฺตหา" จัดการกับ รูปจิต-รูปฌาน หรือ อรูปจิต-อรูปรฌาน อันเป็น "เบองกลาง-เบองปลาย"

ก่อน “กามจิต” นั้น มันจะถูกต้อง ตามที่ได้พากันเข้าใจอยู่ละหรือ ?? ลองคิดดูดีๆ มันยังจะต้องจัดการกับ “กามจิต-กามตัณหา” หรือ “กามาวจรภูมิ” นี้ ให้สะอาด บริบูรณ์ก่อนเสียด้วยซ้ำ เพราะอยู่เพียงภายนอก ถ้าขึ้น “ภายนอก” ก็ไม่เรียน ไม่ละ ไม่ล้าง และไม่รู้อะไร เข้าไป “ภายใน” แทนที่จะได้ละ ได้ล้าง “ภพภายใน” จึงกลับไปหลง “ภพภายใน” ติด “ภพในภูมิละเอียดย” เข้าไปอีก ดังที่เป็นๆ เห็นๆ กันอยู่ เต็มไปหมดนั่นเอง

และที่จริงนั้นการ “นั่งหลับตา” บำเพ็ญ มันก็ไม่ใช่วิธีการตรง เพื่อจะตัด “รูปราคะ-อรูปราคะ-มานะ-อุทธัจจะ-อวิชชา” อันเป็น “ตัณหา” ชั้นที่เห็นอกว่า “กามตัณหา” เท่านั้น ไม่! ด้วย ดีไม่ดี “นั่งหลับตา” บำเพ็ญนั้นแหละ จะไปสร้าง “รูปภพ-อรูปรภพ” ให้ตน “หลงมกมาย” หรือไม่ก็ไปได้ฤทธิ์ ได้เก่ง กลายเป็นก้อ “มานะ” กันอีกใหญ่ เอาเสียด้วย ดังที่ได้กล่าวอธิบายผ่านมาแล้วนั้นแหละ มากกว่า

ผู้ปฏิบัติธรรมที่ “กามคุณ ๕” เดิมของตน ก็ “ไม่รู้” ไม่ละ แถมตนเกิด “มานะกิเลส” เพิ่ม เพราะไปมัวมุ่นม่วนอยู่กับปากเพียร “นั่งหลับตา” จนได้ฌาน (หลับตา) ได้ฤทธิ์ “ตัวเก่ง” มาเป็น “ตัวการใหญ่” (สักกายะ) ก็เลยกลายเป็น “กามตัณหา” ก็ไม่รู้-ไม่ได้ละ ซ้ำ “ภวตัณหา” ก็หนาใหญ่-หนักใหญ่มากขึ้นมา แถมอีก นั่นคือ “ความน่าสงสาร” ของผู้ปฏิบัติธรรม ที่ไม่รู้ “ทางปฏิบัติ” อันเป็นสัมมาอริยมรรค เดียวนพากัน “หลง” ทาง ดังว่าน มากยิ่ง จริงๆ

และเรื่องของ “สักกายะ” นั้น มันก็หมายถึงส่วนใหญ่ส่วนหนายาบกว่า “อัตตา” ภายในนั่นเอง ผู้จะพ้น “สักกายทิฏฐิ” ได้ นั้น พระพุทธองค์ก็ทรงสอนไว้ใน “สักกายทิฏฐิสสูตร” สังยุตต. สฬายตน. ข้อ ๒๕๕ ซึ่งก็เหมือนกันกับ “มิจฉาทิฏฐิ” ผิดกันเพียงว่าจะละ “มิจฉาทิฏฐิ” ได้ ก็เพราะรู้แจ้งในกาย เวทนา จิต ธรรมของทวารทั้ง ๖ เป็น “อนิจจัง” ส่วนจะละ “สักกายทิฏฐิ” นั้น รู้แจ้งกาย-เวทนา-จิต-ธรรมของทวารทั้ง ๖ เป็น “ทุกข” ดังพระพุทธพจน์ต่อไปนี้ :-

“^๒ดูกรภิกษุ บุคคล^๑รู้เห็น **จักขุ** (ภายนอก)แล **โดยความเป็น**
ทุกข ^๑จึงจะละสลักกายทิฏฐิได้

^๒รู้เห็น **รูป** (ภายใน) **โดยความเป็นทุกข** ^๑จึงจะละสลักกายทิฏฐิได้

^๒รู้เห็น **จักขุวิญญาณ** (เวทนา) **โดยความเป็นทุกข** ^๑จึงจะละ
สลักกายทิฏฐิได้

^๒รู้เห็น **จักขุสัมผัส** (จิต) **โดยความเป็นทุกข** ^๑จึงจะละสลักกายทิฏฐิได้

^๒รู้เห็น **ผัสขเวทนา ทุกขเวทนา หรือ อทุกขมสุข-**
เวทนาที่เกิดขึ้น เพราะจักขุสัมผัสเป็นปัจจัย (ธรรม)
โดยความเป็นทุกข ^๑จึงจะละสลักกายทิฏฐิได้

^๒บุคคล^๑รู้เห็น **หู.....** (โดยนัยเดียวกับกับเห็น **จักขุ...**) ฯลฯ

^๒รู้เห็น **จมูก.....** ฯลฯ

^๒รู้เห็น **ลิ้น.....** ฯลฯ

^๒รู้เห็น **กาย.....** ฯลฯ

^๒รู้เห็น **ใจ** (ภายนอก) **โดยความเป็นทุกข** ^๑จึงจะ ละสลักกายทิฏฐิได้

^๒รู้เห็น **อธรรมารมณ** (ภายใน) **โดยความเป็นทุกข** ^๑จึงจะละ
สลักกายทิฏฐิได้

^๒รู้เห็น **มโนวิญญาณ** (เวทนา) **โดยความเป็นทุกข** ^๑จึงจะละ

สลักกายทิฏฐิได้

^๒รู้เห็น **มโนสัมผัส** (จิต) **โดยความเป็นทุกข** ^๑จึงจะละสลักกายทิฏฐิได้

^๒รู้เห็น **ผัสขเวทนา ทุกขเวทนา หรือ อทุกขมสุข-**
เวทนาที่เกิดขึ้น เพราะมโนสัมผัสเป็นปัจจัย (ธรรม)
โดยความเป็นทุกข ^๑จึงจะละสลักกายทิฏฐิได้

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ^๑เมื่อบุคคล^๒รู้^๓อยู่^๔อย่าง^๕นี้ ^๖เห็น^๗อยู่^๘อย่าง^๙นี้แล ^{๑๐}จึงจะละ
สลักกายทิฏฐิได้ ฯ”

ดังนั้นการรู้อยู่ เห็นอยู่ละเอียดลึกซึ้งเข้าไป ในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรมจริงๆ และเห็นมันเป็นทุกข เห็นมันเป็นสิ่งที่ทนได้ยาก เห็นมันเป็นของที่ควรเปลืองออก เห็นมันเป็นของน่าลด ละ หน่าย คลาย เห็นมันเป็นสิ่งไม่น่าใคร่ เห็นมันเป็นเรื่องไม่น่าคิด และแล้วก็พากเพียร “ปหาน” หรือ ปลดปล่อยมันออกไปจริงๆ นั่นเทอญ เราจะเป็นผู้พ้น “สังกายทิฏฐิ” ได้จริงๆ และจะกลับกลานเข้าสู่อะไรคือการเป็นผู้เข้าใจจริง รู้อะไรใน “อตฺตา” ทงหลายได้ยังจนเรื่อย ๆ ถูกสภาวะจริงๆ ด้วย

๑. กามาวจรจิต (ที่ได้อธิบายไปแล้วนั้น) ก็คือ “อกุศลจิต” เต็มรูปที่แสดงบทบาทของ โลกมุขจิต โทสมุขจิต โมหมุขจิตอยู่อย่างชัดๆ เป็น “จิต” เบื้องต้น เป็น “จิต” หยาบตัวใหญ่ ที่จะต้องเรียนรู้อุปนามของมัน ให้แจ้งเป็น “นามรูปปริจเฉทญาณ” (รู้อุป รูนามแยกแบ่งออกชัด) ให้แจ้งเป็น “ปัจจุ-ปริคคญาณ” (รู้ปัจจุทัมมันยังยึดมันยังเกาะไว้เป็นนิจจบัง เป็นทุกขบ้าง เป็นสุขบ้าง เป็นอตฺตาบ้าง) จนกระทั่งถึงรู้เป็น “สัมมสนญาณ” (รู้สภาวะของสิ่งที่เกิดอยู่อย่างเหมาะสมอย่างควรแล้ว รู้สภาวะของสิ่งนั้นตั้งอยู่ได้ชั่วระยะ และรู้สภาวะของสิ่งนั้นมันตกตะกอนลงหรือผ่านไปแล้วตามสภาพได้) เจ้าของ “จิต” ทงหลายทงปวงเอ๋ย! ที่เป็นนักปฏิบัติธรรม ก็จึงได้โปรดตามเรียน ตามรู้ “จิต” เบื้องต้น จิตหยาบๆ ใหญ่ๆ ที่เป็น โลกะกิเลส โทสะกิเลส โมหะกิเลส อันเรียกว่า “วิติก-กมกิเลส” หรือ กิเลสหยาบๆ ใหญ่ ๓ กองโตๆ (วิ แปลว่า ใหญ่ยิ่ง ชั้นพิเศษ, ติก แปลว่า ประกอบด้วย ๓, กม แปลว่า ลักษณะ ความสืบทอด) นี้ ให้ได้ก่อนเถิด ก็ “อกุศลจิต” ออกเบ้อเร่อๆ ประกอบด้วยกิเลส ๓ กอง ชั้นพิเศษมีลักษณะเด่นๆ ชัดๆ ออกขนาดนี้ และเรียนรู้อุปมาแล้วด้วยว่า เป็น “กามจิต” แท้ๆ

กิเลสเบื้องต้น กิเลสหยาบ ถึงอย่างนี้ ก็ยังปล่อย “ความไม่รู้” ให้มันมีแก่ตนอยู่ กล่าวคือ ตนยังคงเป็น “โมหะ” อยู่ ยังเป็น “อวิชชา” อยู่ ยังแยก “กาม-จิต” ไม่ออก แม้อย่างหยาบๆ ใหญ่ๆ ยังรู้ไม่ได้ว่าที่ตนต้อง “โทสะ” ต้อง “โลภะ” อยู่ทุกวันๆ ทุกวินาทีนั้น เพราะหลง “กาม” เพราะจิตมันถูก “กาม” มอมเมาหุ้มมิดไว้แท้ๆ มันไม่ใช่เพราะอะไรอื่นเลย แต่ก็ไม่พยายามเรียนรู้อันนี้ ปล่อยให้ตนมี

“โมหะใหญ่” (มีขอบเขตชั้นหยาบ ชั้นแรก) อยู่เช่นเดิม แล้วที่ถูกโทสะกิเลส โลกะกิเลสมันบงการชีวิต มันยังหนักหนา ทุกข์ทรมานอยู่ออกแปรี เพราะ “กาม” มันทำให้ต้องโทษ โทสะ “กาม” มันเป็นสังขารกิจ คือ เป็นตัวการ ตัวดี ที่ชัก ลากชวนอยู่ไม่ได้หยุดหย่อน ชีวิตจึงมีข้าศึกใหญ่ตัวหนักอยู่ด้านหน้าทุกวินาทีอยู่ดังนี้

ก็ศึกใหญ่ยังประจัญกันอยู่ ยังไม่คิดหาทางปราบลงให้เพลาสีก่อน ทว่า จะก้าวข้ามชั้น ไปเรียนรู “จิต” ละเอียต จิตชั้นใน จะไปแทงทะลุให้รู้ “โมหะ” ชั้น ละเอียต (โมหะเล็ก ที่รู้ได้ยากยิ่งกว่า) อันเป็น “อเหตุกจิต” คือ จิตที่ ดูเหมือนมันไม่มีเหตุเกิด แต่แท้จริงมันมี “เหตุ” ที่เรียกมัน ว่า “ไม่มีเหตุ” ก็เพราะมันยังไม่สามารถ “รู้เหตุ” (สมุทัยอริยสัจ) หรือ ค้นหาเหตุ มันยังไม่ได้เท่านั้นเอง จึงเรียกจิตดวงนี้ใน “คนผู้ยังไม่รู้” (คนผู้ยังมีอวิชชา) ว่า “อเหตุกจิต” ไปพลางๆ ก่อน เป็นชั้น “อนุโลม”

ผู้จะเข้าใจใน “อนุโลม” ได้อย่างชัดเจน ก็คือ ผู้มี “พหุสัจจะ” หรือ เป็นผู้รู้แจ้งเห็นจริงใน “สัจจะธรรม” นั้นๆ จนดี และจริงตลอดสายแห่ง “อนุโลม” แล้ว จนกระทั่งย้อนทวนกลับไปเป็น “ปฏิโลม” ก็ได้ นั่นแหละจึงจะเป็นผู้มี “อนุโลมญาณ” ที่เป็น “สัจจะ” หรือ แจ่มใน “สัจจानุโลมญาณ” แท้ๆ

เพราะฉะนั้น ผู้มี “สัจจानุโลมญาณ” แล้วจริง เมื่อเห็นบัญญัติคำว่า “อเหตุกจิต” ซึ่งใช้เรียก “สภาวะ” ขนาดหนึ่งในคนระดับหนึ่ง ท่านก็จะเข้าใจได้เป็น “สัจจानุโลมญาณ” (คือ อนุโลมตาม “สมมุติสัจจะ” นั้นๆ) ได้ทันที ผู้ยังไม่ มี “สัจจानุโลมญาณ” จึงจะยังเข้าใจสภาวะของ “อเหตุกจิต” ไม่ได้ง่ายๆ แล้วแถมตน จะก้าวข้าม “ต้นสาย” ไปเรียนเอา “กลางสาย – ปลายสาย” โนนเลย มันจะรู้ “สภาวะ” ที่แม้จะมี “บัญญัติ” เรียก บอกว่า “ไม่มีเหตุ” แต่มันก็ต้อง “มี เหตุ” ได้ยังไงกัน ?

เพราะแท้จริงแล้วทุกสิ่งทุกอย่างต้องมีเหตุ ไม่มีเหตุแล้ว จะยังเกิดอยู่ เป็น ภพ เป็นชาติไม่ได้ (อเหตุกจิต ก็เป็นจิตที่ยังเกิดอยู่ ยังมีสันตติ ยังเป็นทั้ง “ชาติ- ภพ” และ “ชาติวิบาก” อยู่ หรือ “ชาติกิริยา” ก็ตาม) พระพุทธองค์ทรงสอน ไว้ว่า “เย ธัมมา เหตุปภวา...” (ธรรมทั้งหลายย่อมมีเหตุเป็นแดนเกิดก่อน... ๆ)

จึงขออย่าเตือนเพื่อนสหรั้มักอัสกัที่เถิดว่า “อเหตุกจริต” นั้น มันเป็นจิตชั้น “กลาง” เป็น “รูปภพ” เป็น “ภวตัณหา” กล่าวคือ เป็นกามตัณหาในภพของจิตชั้นในที่ยัง “อวัจร” คือ ยังดำเนินการเป็นไป ยังมีบทบาทของกามอยู่ในแดนจิตที่เป็น “ภวังค์” เรียกว่า “จิตที่ยังมี “เชอกาม” นอนเนื่อง (อนุสัย) อยู่ลึกเข้าไปอีกเป็นขั้นที่ ๒ หรือ ชั้นกลาง ซึ่งยังพอมิ “รูป” ที่ร่างชัดกว่าชั้น “อรูป” อันเป็นชั้นปลายนั้นแหละ! แต่ยังไม่ใช่ “อนุสัย” แท้ๆ ถึงขั้นปลายแท้ จึงเรียกว่า “ปริยภูฐานกิเลส” อันเป็นกิเลสละเอียดขึ้นมาเป็นขั้นที่ ๒ ที่กระเดือกเข้าไปหาจิตชั้นในเท่านั้น จึงเป็นกิเลสของผู้ที่ได้บวชแล้ว ได้พากเพียรพยายามให้สูงขึ้นไปเรื่อยๆ ได้บ้างแล้ว (ปริยภูฐาน แปลว่า การบวช การพากเพียรพยายาม) และมันยังไม่ใช่กิเลสใหญ่เบื้องต้นจริงๆ นักปฏิบัติธรรมเอ๋ย!

จงพึงสังวร **ต้น-กลาง-ปลาย** กันให้ “งาม” ตามที่พระบรมศาสดาของเราได้ทรงกำชับกำชาเตือน แม้ในวาระแรกแห่งการสั่งพระอรหันต์ออกเผยแผ่ศาสนาของ “พุทธศาสนา” บ้าง หรือ แม้แต่คำกำชับกำชาเตือนผู้แสดงธรรม (ธรรมกลัก) ก็ทรงให้ระวังอย่าตัดลัดความต้องแสดงให้งามเป็นไปตามลำดับ

ที่กำลังอธิบายอยู่นี้ มันซ้อนเหลื่อมกันอยู่เป็น “ปริยภูฐาน ๓” (สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน) ต้องพยายามทำความเข้าใจให้ดี มันซับซ้อนยกย่อนไป ยกย่อนมาหลายแง่หลายมุมหลายเหลี่ยมอยู่ มันมีทั้งอดีต-ปัจจุบัน-อนาคต มีทั้งต้น-กลาง-ปลาย มีทั้งของเก่าที่กำลังเพิ่มของใหม่ มีทั้งของใหม่ที่ยังมีของเก่า มีทั้งของเก่าที่ไม่มีของใหม่ และมีทั้งของใหม่ที่ไม่มีของเก่า เช่นกำลังกล่าวถึง “ภวตัณหา” ที่ยังมี “กามตัณหา” ซ่อมเหลื่อมซ้อนลึกเข้าไปร่วมอยู่ด้วย หรือ เรา กำลังจะจัดการแยกสภาวะ “กามาวจรจิต” ไม่ให้เกี่ยวข้องกับ “รูปาวจรจิต” ดังที่กำลังนำมาแยกอธิบายอยู่ในขณะนี้ เป็นต้น

๒. **รูปาวจรจิต** (ที่ได้อธิบายมาก่อนแล้วโน้น) ก็คือ “อเหตุกจริต” ที่เป็นจิตละเอียดลึกซึ้งอยู่ รุ้ยากกว่ากามจิตชั้นแรกขึ้นไปอีก จึงประหนึ่งมันเป็น “อเหตุกะ” ที่หมายความว่า ผู้ไม่มีเหตุ หรือ ผู้ไม่มีมูล แต่แท้จริงมันก็ยังเป็น “จิต”

ที่ยังมีโลภะ โทสะ โมหะ หรือ อโลภะ อโทสะ อโมหะ ครบเหตุ ๖ นั้นแหละ เป็นเหตุเป็นมูล ให้ "จิต" ต่อกามาวจรจิตนี้ ยังไม่จบ และยังเป็น "จิต" เป็น "วิญญูญาณ" อันเกิดเป็น "โลกียะจิต" หรือ มันยังเป็น "กามาวจรจิต" อยู่แท้ ๆ จิตพวกนี้จึงเรียกได้ว่า "ปฏิสนธิวิญญูญาณ" หรือ "โอปปาติกะ" ที่ยังครอบงำ "มนุษย์" หรือ อยู่ในคราบ "มนุษย์" เป็น ๆ (มนุษย์ภูมิ) และยังมี "นรก" (อบายภูมิ) ที่ยังมี "สวรรค์" (เทวภูมิ) เป็น "ความเป็น" อยู่ เป็น "ความไป" อยู่ เป็นจิต เป็นวิญญูญาณ ที่อยู่ในตัวตนของคนเป็น ๆ ที่ยังไม่ตายตัวเอง อย่าไปหลงคิดมัวเมาอยู่กับจิตและวิญญูญาณที่ล่องลอยออกจากร่างกายเราในบัดนี้ เป็นเรื่องนอกตนนอกตัวเราเลย เพราะ "จิต" นอกตัวนอกตนใด ๆ มันก็คือ "จิต" ที่อยู่ในตัวเรา ๆ ทั้งหลายนี้แหละ มันจะเป็น "สัตว์นรก" หรือ "เทวดา" ต่ำ-สูงแค่ไหน มันก็เป็นแล้ว และต้องเป็นจริงไปจาก "จิต-วิญญูญาณ" ที่อยู่ในร่างของเรา ตั้งแต่เป็น ๆ (คือยังไม่ตาย) นี้แหละ จริง ๆ

"จิต" ชั้นใน หรือ "จิต" ที่ลึกซึ้งอยู่ใน "ภวังค์" หรือ เป็นหน่วย (องค์) หนึ่งของภพ ที่เรียกว่า ยังเป็น "รูป" (รูปภพ) พวกนี้ ต้องนับเป็นจิตที่ยังมีเกิดมีดับ อยู่ มี "ปฏิสนธิ" มี "จิต" ในบุคคลผู้ยังไม่รู้ (ยังมีอวิชชา) เพราะผู้ไม่รู้นั้นก็ "ดูเหมือน" กับ จิตพวกนี้สุดเกิด ๆ เอง ไม่มีเหตุไม่มีมูล จึงได้เรียกมันว่า "อเหตุกจิต"

แต่แท้จริง อะไร ๆ ที่เกิดโดยไม่มีเหตุ นั้น เป็นไปไม่ได้ในโลก พระตถาคตเจ้าสั่งสอนไว้ ดังได้กล่าวถึงผ่านมาแล้วเมื่อกัน ใครอย่าฟังกล่าวให้ขัดแย้งคำสอนของพระพุทธเจ้าเลย เพราะ "จิต" คือ ธาตุรู้ คือ สภาวะธรรมที่เกิด ๆ ดับ ๆ อยู่เสมอ ๆ จะให้มันตั้งอยู่เป็นนิรันดร์ ก็ไม่ได้ จะให้มันเกิดโดยไม่มีเหตุ นั้น ก็ไม่ได้ โดยเฉพาะ "จิต" ที่เรากำลังกล่าวถึงนี้ แท้ ๆ นั้นมันยังเป็น "โลกียะจิต" อยู่ ด้วยซ้ำ และตราบที่ยังมีจิต-กรรม-อตุ-อาหารเป็นเครื่องสับต่ออยู่ในผู้ใด ยังตัดขาด เลิกวัน ดับมอดไม่หมดสิ้นเกลี้ยงจริง ๆ แล้ว อะไร ๆ จะหมดจริง ยังไม่ได้ (ที่เป็นเช่นนั้น เพราะความเป็น "สมมุติสัจจะ" นั้น ยังไม่หมดเกลี้ยงสิ้นรอบเป็น "อนุปาทิสสะ") และที่ **ไม่รู้ ไม่เข้าใจ** นั้น เพราะ **อินทรีย์** ฝลชะของผู้นั้นยังอ่อนอยู่เท่านั้น จึงไม่แจ้งใน "อเหตุกจิต" ทั้งหลาย

ผู้ใดให้อารมณ์ วัตถุ มนสิการเป็นอาหารแก่ “จิต” โดยผู้ ก็ย่อมสามารถจะรู้จัก “จิต” นั้นได้ เมื่อผู้นั้นสติในทรีย์ สติพละ และบัญญัติในทรีย์ บัญญาพละแก่กล้า เพียงพอ (ถ้ารู้ไม่ได้แล้วก็จะไม่มีใครสามารถเอา “อเหตุกจิต” มาบอกมากกว่าผู้กันฟังได้)

และเมื่อ “กามจิต” ที่เป็น “มายา” ใหญ่มันยังไม่หมด เพราะ “มโนปุพพังคมา ฐัมมา มโนเสฏฐา มโนมยา” คือ มันยังมี “มโนปุพพังคมา ฐัมมา” มันยังมีประธานใหญ่ (เชื่อเก่า) ที่ยังบงการอยู่ในส่วนลึกของ “จิต” อยู่ มันเป็นเชือกามที่อยู่อย่างลึกอย่างละเอียด ที่เรียกมันได้ด้วยว่า เป็น “อดีตกรรม” ที่นอนเนื่องอยู่ และแถมเป็นกรรมที่ยังมีกิเลสอยู่เสียอีก ยังหาเป็นอโหสิกรรมไม่ แต่เรา “ไม่สามารถรู้จักมัน” เท่านั้น เมื่อไม่รู้จักมัน ไม่รู้เหตุ ไม่แจ้งปัจจัยในการก่อเกิดของมัน ก็ยังจะหลง (โมหะ ชั้นลึกชั้นไปอีก) ก่อกรรมโดยให้ “อาหาร” อันเป็น **กาม** ชุบมัน เลี้ยงมันให้ค่อยๆ โตขึ้นๆ (เสฏฐา) เป็นตัวเป็นตน เป็นเราเป็นเขา (มยา) ขึ้นมาเรื่อยๆ มันจึงเชื่อมต่อกันอยู่โดยนั้น **“โอปปาติกะ”** (ปัตตติวิญญาน) จึงยังคงมี “ชีวิต” ยังไม่ดับสูญสิ้นสนิทอยู่ ดังนี้

“โอปปาติกะ” พวกนี้คือ :-

(ก) มันเป็น **“อกุสลวิบากจิต”** คือ ยังเป็นจิตที่ให้ผลร้ายแก่ผู้นั้นแก่ตนผู้นั้นเอง ยังมีการเบียดเบียน ยังมีกาม และโดยเฉพาะยังเป็น **“พยาบาท”** เพราะมันยังเป็นเชือก **โทสะมูลจิต** ของผู้ยังไม่รู้ ถ้าเขา **รู้ เขาเห็นได้ รู้ได้ เข้าใจได้** คือ เขาเปลี่ยนเป็น **“ทส”** (แปลว่า เข้าใจได้ อันเป็นที่มาของคำว่า โทสะ) เขาจะไม่ทำ เขาจะไม่ให้จิตชนิดนี้เกิดอยู่ เพราะลักษณะของ **โทสะมูลจิต** นั้นเป็นลักษณะหยาบใหญ่ ลักษณะรุนแรง ต้องเห็นให้ได้ ต้องดับให้เสร็จเป็นขั้นๆ ก่อน **โลภะมูลจิต** **“อกุสลวิบากจิต”** นี้ จึงนับเป็นขั้น “ต้น” ของหมู่นี้ และเป็นตัว ที่อย่าไปหลงเห็นดีเห็นงามอยู่เป็นอันขาด ต้องเรียนรู้นั้น รับช้ำมันลง

(ข) มันเป็น **“อเหตุกกุสลวิบากจิต”** คือ มันเป็นผลดีสำหรับตนอย่าง คนผู้ไม่รู้ต้นสายปลายเหตุ เพราะมันยังเป็นเชือก **โลภะมูลจิต** ที่ลึกเข้าไปอีก นั่นคือ **ความต้องการให้ได้รับผลนั้นๆ** มันยังอยู่ มันยังมี **“สภ”** (แปลว่า ใต้รับ สมใจ บรรลุ สำเร็จ อันเป็นที่มาของคำว่า “โลภะ”) คือยังมีเชือกยึดรั้ง

ผลนั้นๆ อยากรวมใจผลนั้นๆอยู่ จึงมีลักษณะของ “ความปรารถนาใคร่อยาก” อันยังมีเชิง “กาม” ทว่าอาจจะเป็น “ธัมมกาม” คือ เป็น “ธรรมกาม” หรือ เป็น ความปรารถนาใคร่อยากในธรรม พอตันได้รับ ได้สมใจ จึงเป็น “ผล” จิตตัวนั้นยัง ลึกซึ้งเข้าไปกว่าตัว “อกุศลวิบากจิต” อีกชั้นหนึ่ง จึงนับมันเป็นชั้น “กลาง” และ ยังยึดมั่นไว้ก่อนเป็นท่วงอาศัย นั่นแหละคือ “มัชฌิมา” เราต้องอาศัย “มัชฌิมา” หรือ ระดับ “กลาง” ดังนี้เอง เพราะเหตุนี้ จึงยังเรียกมันว่า “กุศลจิต” อยู่ แต่แท้จริงเพราะเรายังไม่อาจจะรู้มัน ได้ว่า มันยังเป็นตัวที่จะต้อง ละวาง จะต้อง มาทิ้ง ให้หมดเหมือนกัน จึงยึดมั่นอยู่ก่อน เป็นพ่วงแพในคนที่ฐานะขนาดนั้น และเรียกมันว่า “กุศลจิต” หรือ จิตตามฐานะ แต่แท้ๆแล้ว มันยังเป็น “อโศกณจิต” (จิตที่ยังไม่ดีสุด หรือ ยังไม่งามพร้อม)

(ค) และมันต้องเป็น “อเหตุกิริยาจิต” คือ สักแต่ว่าเป็นจิตเป็นเพียงมี บพบาทอาการ ซึ่งเจ้าของจิตนั้นจะไม่รู้เหตุรู้มูลมันเลยจริงๆ (แม้จะมีรสมีชาติอยู่กับทวาร ๕ และแม้จะโสมนัสดีใจ เป็นรส เป็นชาติชัดๆ อยู่แท้ๆ เขาก็จะไม่รู้ เหตุจริงๆ) ว่า มันเป็น “กาม” อย่างไร? มันเป็น “พยายาท” อย่างไร? และเป็น การ “เบียดเบียน” อย่างไร? เพราะมันยังเป็นโมหะมูลจิตอย่างแท้ๆอยู่จริงๆเลย ท่เดียว คือ เจ้าตัวยังมีอวิชชาอยู่อย่างใหญ่หลวง ยังมีคบอดอยู่ ยังไม่สามารถจะหยั่งรู้ “จิต” ตัวที่ยังมี “กามกิลส” ชั้น “ปริยัญฐานกิลส” (ชั้นกลาง) ของตนได้เลยจริงๆ จึงไม่รู้เลยว่า มันมีเหตุอะไร ถึงได้ยังมีการเกิดของ “โลกียะจิต” ของวิญญาณเช่นนี้อยู่ ยังไม่ดับไม่มอดสิ้น โดยเฉพาะแม้แค่ “กาม” ก็ยังไม่หมดไปได้แท้จริง ซังกเนื่องจากมันยังมี “มหน” (แปลว่า ใหญ่, มาก อันเป็นที่มาของคำว่า “โมหะ”) คือ ความไม่แจ้งในภัยโทษทุจริตต่างๆ ที่เกิดได้ เพราะ “จิต” ชนิดนี้ของตน “โมหะ” ยังเป็นใหญ่ครอบงำตนเป็นอย่างมาก ละเอียดลึก ยิงอยู่นั่นเอง

ดังนั้น ถ้าแม้ผู้ใดไม่เข้าใจแจ้งแทงทะลุ ในสภาวะในส่วนที่ละหมด ได้แล้ว (แจ้งในวิมุตติ) และในส่วนที่ยังอยู่จริงในตนแล้ว (มีญาณทัสสนะ) ผู้นั้นจะเข้าใจ ไม่ได้เลยว่า ทุกสิ่งทุกอย่างต้องมี “เหตุ” เป็นที่มา

ยิ่งในพระอภิธรรมสอนไว้ว่า “อเหตุกิริยาจิต” นั้นแบ่งออกไปเป็น “โสมนัส สหคตัง หสิตุปปาทจิตตัง” อันหมายความว่า เป็นจิตดวงที่ถ้าไม่ใช่พระอรหันต์ จะมีจิตดวงนี้ไม่ได้ เพราะหมายถึง “จิตที่ยมแย้มของพระอรหันต์ เกิดพร้อมกับความโสมนัส” แต่ก็ยังเป็นจิตที่ยังท่องเที่ยวอยู่ใน “กามภพ” ด้วย และแถมยังได้ชื่อว่า เป็น “อโสมณจิต” คือ ยังเป็นจิตที่ยังไม่พร้อม ยังไม่งามแท้เสียอีก มันก็ชวณงอยู่ ที่จิตของพระอรหันต์ยังเป็น “กามาวจรจิต” แถมยังเป็น “อโสมณจิต” อีกด้วย และ “อเหตุกจิต” นี้ ก็เป็นเพียงจิตระดับกลางของ “กามาวจรจิต” เท่านั้นก็มีจิตของพระอรหันต์เข้ามาผสมด้วยแล้ว

ผู้ไม่แจ่มแจ้งใน “ปริวัฏฏ์ ๓” หรือ “คัมภีร์ราวภาโส” (สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน) จะเข้าใจไม่ได้เลยจริงๆ เพราะมันสลับซับซ้อนจริงๆ “อเหตุกิริยาจิต” นี้ มันเป็นขั้นปลาย ขั้นลึกสุด จนต้องปล่อยมันก่อน หรือ ต้องนับว่ามันไม่ทำอะไรให้เราทุกข์หรือ แต่มันก็ยังไม่ใช่ความหยุด ยังไม่ใช่ความดับสนิทจนไม่มีกิริยาอาการใดๆ อยู่แน่นอน เราจึงจะต้องพยายามดับมันให้มี “กิริยา” ที่สงบ ที่หยุด ที่นิ่ง ให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

ดังนั้น พระอริยเจ้ายิ่งขั้นสูง ยิ่งยิ่ง “หัวเราะ” น้อยลงๆ และแสดงกิริยา ยิ้มอย่างสงบยิ่งขึ้น (แต่ไม่ใช่เครียด) จนที่สุดก็มีแต่ยิ้มเบิกบานสดใส ยิ้มในหน้า ยิ้มเห็นไรฟัน หรือ อย่างมากสุดก็หัวเราะมีเสียงน้อยๆ ซึ่งก็นานๆ มากจะมีสักครั้งเท่านั้น ที่เป็นอย่างแสดงคามมีรสชาติสูงสุดของ “จิต” ก็เป็นความจริง แต่ก็ยังมีชาติ เห็นได้ไหมเอ๋ย ?

เพราะฉะนั้น ยิ่ง “เชอกามจิต” ที่ลึกละเอียด เป็นขั้น “อาสวะ” ขั้นอนุสัยสุดยอด ขั้นปลาย จึงนับเป็น “อรูป” คือ แทบไม่เห็นร่องเห็นรอยเลยจริงๆ มันยังไม่รู้ไม่เห็นได้ง่ายๆ กันเลยแหละ จนผู้ยังไม่รู้ก็ต้องนับว่า เป็น “ของดี” เสียเลย ต้องยึดเป็นหลัก ยึดเป็น “ฐาน” ยึดเป็นพนแห่งจิตไว้เสียก่อน เป็นพวงแพสำหรับคนยังไม่แกร่งกล้า

สำหรับผู้ยังมีอวิชชา (ผู้ไม่รู้) จึงเรียกอรูปจิต หรือ จิตขั้นอรูปนี้ว่า เป็น

“โสภณจิต” คือ จิตที่ดี จิตที่งามไปพลางๆ ก่อน เพราะแม้จะเป็น “กาม”
 มเชอกามอยู่ ก็ต้องขอเรียกว่า กามอย่างงาม กามชั้นดี (กามาวจรโสภณ) เนื่องจากมันก็เป็นกามที่ไม่หยาบไม่ใหญ่ไม่โตอะไรแล้ว ยังเป็นเพียงเศษกาม ชูลีกามเท่านั้นเอง ดังนี้

แต่ในตำรา “พระอภิธรรม” ก็จัดเป็นกุศล จัดเป็นโสภณ คือ เป็นของดีของงามตรงๆ เลย อยู่อย่างนั้นแหละ คืออย่างไร ? งามอย่างไร ? ใครเห็นชัด ก็พยายามพากเพียรหาทางเห็นความไม่ชัดให้ชัดด้วยตนเทอญ บอกแล้วว่า เป็นจิตชั้นลึกชั้นยากแล้ว แต่ถ้าใครจะคิดก้าวเข้าไปหลบล้มหลับตาเพ่งเพียรแบบมุ่งเข้าเรียน “รูปภพ” โดยนั่งหลับตาสมาธิเข้าไปเป็น “รูปฌาน” เรียนรู้จิตชั้นนั้นเลย แบบไม่เรียนไม่ฆ่า “กามจิต” ต้นๆ มาก่อน ก็ตามใจ ถ้าเชื่อว่าดี จับสภาวะรู้เห็นตัวตนของจิตละเอียดพวกนี้ และอาจสามารถรู้แจ้งเห็นจริงชัดเจนกระจะกระจ่างได้มีเหตุ มีผลสิ้นรอบเป็น “ญาณทัสสนะ” ก็เจริญทำเอาเทอญ

๓. อรูปาวจรจิต(ที่ได้อธิบายมาก่อนแล้วโน้น) จึงคือ “กามาวจรโสภณจิต” เป็นจิตชั้นปลายสุดของ “กามจิต” เลยทีเดียว เป็น “อนุสัยกิเลส” คือ กิเลสชั้นละเอียดคนอนเนื่องเป็นละอองธุลีแห่ง “เชอกามจิต” เสียสุดท้าย ที่มันจะยังคงเป็น “เหตุ” ให้ “กาม” ยังโตขึ้นๆ ได้ (มโนเสฏฐา) จนกลายมาเป็นตัวเป็นตนเป็นเราเป็นเขา (มโนมยา) ถ้าไม่ถอนรากถอนโคนเจ้าตัวนี้ ก็จะยังสิ้นสุดการ “วนกลับ” อย่างเด็ดขาดเที่ยงแท้กันไม่ได้ ยิ่งไงๆ มันก็ยังเป็น “กามาวจรจิต” แม้จะเรียกมันว่าเป็น “กามาวจรโสภณ” อย่างไรก็ตาม ถ้ามันยังบรรลุดังขั้นจับอัสวะสุดยอดไม่ได้ด้วย “ปัญญา” อันแจ่มชัดแท้จริง แล้วดับมันอย่าง “รู้ๆ” ด้วยฝีมือของเราเอง คือ รู้ชัดว่ามันเป็นเพียง “ชาติรู้” ที่ยังทำงานอยู่ มันไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล โดยเฉพาะไม่ใช่ตน ไม่ใช่ตัวอะไรของเราเลยจริงๆ จิตจะต้องเกิด “อนัตตสัญญา” อย่างแท้ๆ หมดยึดตัวตนได้จริงๆ ถ้ายังล้างอนุสัยอันสุดท้ายเช่นนี้ออกไม่ได้ ก็ยังไม่ใช่พระอริยะชั้นสูงในแบบศาสนาพุทธ

หรือ จะยกย่องโมเมมันว่า เป็นมหากุศลจิต เป็นมหาวิบากจิต เป็นมหาภิกิริยาจิตอย่างไร ๆ มันก็ยังได้ชื่อว่า เป็น “ กามาวจรจิต ” (ตามที่ตำราพระอภิธรรมได้สอนไว้) อันเป็นจิตที่ยังเป็นไม่ได้แม้แค่ “ พระอนาคาม ” อยู่นั่นเอง เพราะยังไม่สิ้น “ กามราคะสังโยชน์ ” ยังเป็นจิตเป็นวิญญาณที่ทรงความเป็นเทวดาอยู่ในชั้นกามาวจรอยู่

แต่ตำราก็บอกไว้มีนัยละเอียดว่า “ มหาภิกิริยาจิต ” เป็นจิตของพระอรหันต์ และซ้ายังอธิบายแยกแยะไว้อีกว่า ดวงที่ ๘ เป็น “ จิต ” ที่เกิดขึ้นพร้อมด้วยความเฉย ๆ ทั้งไม่ประกอบด้วยบัญญัติ แลเกิดขึ้นโดยมีสิ่งชักจูงมีอะไรชักชวนเสียด้วย (ภาษาบาลี คือ *อุปเปกขาสหคตัง ญาณวิปยุตตัง สสังขาริกัง*) นั่นก็เป็น “ จิต ” ที่มีลักษณะละเอียดลึกซึ้งของพระอรหันต์ ถึงขั้นเป็น “ จิต ” ที่ไม่ประกอบด้วยบัญญัติ และเกิดโดยมีเหตุมีเชื้อมีอะไรชัก ๆ จูง ๆ เองง่าย ๆ กันเลย ก็อาจจะทำให้นึกได้ว่า *กระไรหนอ ! พระอรหันต์บัญญัติก็ไม่มี แลมถูกอะไรลาก ๆ จูง ๆ ไปก็ยอมให้เป็นไปเสียด้วย* พระอรหันต์นั้นยอมแม่แต่สติเจตสิก ก็มัน มีแม่แต่บัญญัตินทรีย์ บัญญาพละ ก็สมบูรณ์ ไม่ใช่หรือ ? แล้วทำไมยังมี “ จิต ” ดวงที่เฉย ๆ เหมือนคนใบ้ใบ้อไม่มีบัญญัติ แลมใครชัก ๆ จูง ๆ ทำอะไรก็ทำเสียด้วย มันจะเป็นจิตของพระอรหันต์ได้อย่างไร ? และซ้าเข้ามาอยู่ในหมวดของ “ กามาวจรจิต ” เอาเสียดอีก แทนที่จะไปรวม ๆ อยู่ในหมวด “ โลกุตตรจิต ”

ผู้เรียนแต่ตำราก็จะรู้และเข้าใจสภาวะได้ยากยิ่ง ผู้เรียนแต่ภาษา (ปริยัติ) ก็ารู้สึกว่ามันขัด ๆ กัน อาจจะทำให้จิตไม่เลื่อมใส ไม่ดำเนินความเป็นไปก็จะทำให้บั่นทอนการประพฤติ จึงควรปฏิบัติให้มีสภาวะเป็นระดับเป็นขั้น ก็จะเข้าใจในภาษาอธิบายทั้งหลายได้

พระพุทธเจ้าของเราทรงสอนไว้ใน เกวัญญะสูตร ที่มณีกาย สี่ล้านชวรค ข้อ ๓๕๐ ถึงจิต หรือ วิญญาณ (ธาตุรู้ หรือ สิ่ง ๆ หนึ่ง ที่เป็นสภาวะธรรมแห่งการรู้อะไร หรือ ความเป็นอย่างหนึ่ง ที่มีคุณสมบัติชัด ๆ มีหน้าที่แท้ ๆ คือ “ รู ” นั่นเอง) ของผู้เป็นพระอรหันต์นั้นว่า :-

“ วิญญาณัง อนิทัสสนัง อนันตัง สัพพโต ปกัง ,

เอตตะ ปฐวี จ อาโป จ เตโช วาโย น กาศติ,
 เอตตะ ทิมัญจ รัสตัญจ อนุง ญลิ่ง สุภาสุภัง,
 เอตตะ นามัญจ รุบีญจ อเสสัง อุปฺรุชฌติ,
 วิญญาณัสสะ นิโรธเน,
 เอตเตตัง อุปฺรุชฌตีติ ฯ”

ซึ่งแปลความว่า :-

“ความ หรือ สภาพอย่างหนึ่ง อยู่ทึ่จิต ซึ่งรู้ได้ชัดแจ้ง (วิญญาณัง)
 อันไม่ใช่จะรู้จะเห็นกันได้ง่ายๆ แม้ได้รู้แล้ว ผู้รู้นั้นก็ยังไม่อาจจะนำ
 มาชี้แจงบอกใครได้ง่ายๆ เสียอีกด้วย (อนิทัสสนัง)
 แต่เมื่อได้รู้-ได้เห็นแล้ว มันโล่ง มันทะลุอย่างไม่มีที่กั้น-ไม่มีที่อุด
 (อนันตัง)

ซึ่งแจ่มแจ้ง สว่างโปร่ง ใสแจ้ว โดยประการทั้งปวง (สัพพโต ปภัง)

ปฐวีธาตุ(ดิน) อาโปธาตุ(น้ำ) เตโชธาตุ(ไฟ) และวาโยธาตุ(ลม)
 ย่อมตั้งอยู่ไม่ได้ในความ หรือ ในสภาพๆ อย่างที่กล่าวถึงนี้ (สภาพ หรือ ความ
 เป็น “วิญญาณัง”)

หรือแม้ รูปที่อาศัยกันเกิด ยาวบ้าง สั้นบ้าง ละเอียดบ้าง หยาบบ้าง
 งามบ้าง ไม่งามบ้าง ฯลฯ ย่อมตั้งอยู่ไม่ได้ในความ หรือ ในสภาพๆ อย่างที่
 กล่าวนี้ ด้วย

หรือแม้ นามและรูปนั้น ย่อมดับไม่เหลือในความ หรือ ในสภาพๆ
 อย่างที่กล่าวนี้

เพราะได้ดับสิ่งที่มีมันแฝงชีวิตอยู่ในความ หรือ ในสภาพๆ อย่างที่กล่าว
 นี้ ลงหมด (วิญญาณัสสะ นิโรธเน)

นาม และ รูปใดๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีมันแฝงชีวิตอยู่ในบัดนี้ จึงยอมเป็นอัน
 ถูกทำลายไปแล้วสิ้น ในตัวของผู้มีความ หรือ มีสภาพอย่างหนึ่ง อยู่ทึ่จิต
 ซึ่งรู้ได้ชัดแจ้ง จริง นันๆ

(คือ เป็น “วิญญาน” อันปราศจาก “สังขารโลกีย์” (สิ่งที่มันแฝงชีวิตอยู่) และ
ปราศจาก “อวิชชา” แท้) ด้วยประการ ดังนี้ ฯ”

หรือ จะแปลความเอาความกันชัด ๆ ย่อเข้าอีกว่า :-

“สิ่งๆหนึ่ง ที่เป็นสภาวะรู้แจ้ง (วิญญานัง)

ไม่มีใครชี้ให้ใครดูได้ง่ายๆ มันรู้ได้ด้วยตนเองเท่านั้น (อนัตตสัง)

ไม่มีที่สุด รู้ทะลุโล่งโปร่งไปตลอด (อนันตัง)

รู้เห็นชัดแจ้งแจ่มใสด้วยประการทั้งปวง (สัพพโต ปภัง)

ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม ย่อมตั้งอยู่ไม่ได้ในสิ่งๆนี้ หรือ ใน
สภาวะนี้

รูปยาว รูปสั้น ความเล็ก ความใหญ่ ความหยาบ ความละเอียด แม้
ความงาม ความไม่งามใดๆ ก็ไม่มี ไม่เป็น ไม่คิดยึดติดถือให้ก่อเรื่องตั้งอยู่
ในสิ่งๆนี้ หรือ ในสภาวะนี้

นามและรูป ย่อมดับไม่เหลือ ในสิ่งๆนี้

เพราะธาตุรู้ ที่ปรุงเป็นโลกียะอยู่ทั้งหลายทั้งปวง ได้ดับลงสิ้นแล้ว
จากสิ่งๆนี้ (วิญญานัสสะ นิโรธนะ)

ผู้ซึ่งได้ชื่อว่า เป็นผู้ละเว้นและทำลายตัวตนได้ในสิ่งๆนี้ หรือ ใน
สภาวะที่เรียกว่า “จิต” ก็คือ “วิญญาน” ก็คือ อันยังเป็นส่วนที่เหลืออยู่(ใน
คนผู้บรรลุนั้นยังไม่ตายเน่าเข้าโลง) ด้วยประการ ดังนี้ ฯ”

เมื่อคิดตามให้ดีๆ จะเห็นว่า จิตพระอรหันต์ นั้นท่านมี “ปัญญา” รู้อบ
เห็นชัด เข้าใจแจ้ง และรู้อย่างฉลาดถ้วนอยู่เสมอๆ ดังคำตรัสยืนยันของพระพุทธ
องค์ที่ยกมากล่าวแล้วนั้น ก็จะมีรู้สัจว่ามันชัด ๆ กันอยู่กับ “มหากิริยาจิต” ดวงที่ ๘
ในตำราพระอภิธรรม เช่นนั้นแหละ

ผู้ศึกษา ผู้เป็นนักปฏิบัติธรรม ก็จะต้องเฝ้าหา ค้นคว้าเอาสภาวะมารู้ มา
เห็น มาแจ้งเอาเองให้ได้ ก็จะสิ้นสงสัยสิ้นกังขาไปทุกจุดไป เพราะที่
ที่สุดแห่งที่สูงสุดในโลก “สมมุติสังจะ” ไตๆนั้น ผู้รู้ได้ถ้วนรอบ
สิ้นทุกเหลี่ยมทุกมุมเท่าใด ก็เข้าใจได้มากเท่านั้น

และสรุปแล้ว “จิต” ทั้งหลาย ที่เบน “กามาวจรจิต” ซึ่งได้กล่าวถึงมา
แล้วนั้น ก็ยังล้วนเป็น “จิตที่ยังมีความเป็นไปในกาม” อยู่ ยังจะต้องมาทำความรู้
มาละ มาคลาย มาทำให้บริสุทธิ์สูงขึ้น-สูงขึ้นสู่ รูปาวจรจิต แล้วก็ รูปาวจรจิต
คือ ทำให้มีโลภะมูลจิต-โทสะมูลจิต-น้อยลงๆ ไปเรื่อยๆ จนที่สุดเป็นโลกุตตร-
จิตให้ได้โดยจริง อยู่ดี

กล่าวคือ รู้ชัดแท้เป็นขั้นสุดท้ายให้ออกกว่า “จิต” หรือ “วิญญาน” นั้น
มันก็เป็นเพียง “สิ่งๆ หนึ่ง” ซึ่งมีลักษณะ “รู้” ได้อย่างเก่ง จะเรียก
คนก็ได้ สัตว์ก็ได้ ไม่ใช่เรา ไม่ใช่เขา ไม่ใช่เป็น ไม่ใช่ตายอะไรเลย
เมื่อมันทำงาน มันก็ “รู้” (เป็นพลังงานชนิดหนึ่ง) เมื่อมันไม่ทำงาน
มันก็ “หมดรู้” ก็เท่านั้นเอง และมันเป็น “พลังงานรู้” ที่เกาะ ท้าย
ที่ “หลง” สร้างตัวตนได้เก่งเยี่ยมยอดที่สุด ที่เปลือไม่ได้เอาจริงๆ ด้วย

ดังนั้น “จิต” ใด ที่มันยังไม่รู้ หรือ ยังโง่อยู่ เหมือนไม่ใช่ “จิต”
ใครจะล่ออะไร จะลากจะจูงไปอย่างไร ก็ได้ทันที แม้จะมี “พลังงานรับรู้” ๘๖
แบบต่างๆ แบบรู้แล้วก็รับตามๆๆ เขาไปต้อยๆ นั่นคือ “จิต” ตัวที่ “อวิชชา”
แท้ หรือ เรียกว่า “โมหะมูลจิต” ตัวที่ต่ำสุด เป็นจิต “อุทธัจจะสังโยชน” จริงๆ
คือ จิตที่ถูกสนตะพายแท้ๆ เป็น “อบายสัจว์” หรือ จิตอบายภูมิขั้นแรก ที่จะต้อง
ทำลายให้ได้ ในกระบวน “อกุศลจิต” ทั้งหลาย ซึ่งคือ จิตดวงที่ ๑๒ ตามที่พระอภิ-
ธรรม เขาเรียกกัน มันมีชื่อว่า “อุปกาสหคตัง อุทธัจจะสัมปยุตตัง” อัน
หมายความว่า สิ่งๆ หนึ่ง ที่มีพลังงานรับรู้ พอเกิดผลดลยพองขึ้นมา (อุทธัจจะ-
สัมปยุตตัง) ก็เฉยๆ เต่อยู่นั้นนั้น ไม่มีอำนาจในตนเลยสักน้อย (อุปกาสหคตัง)
ไว้บัญญัติที่สุด (จึงเรียกว่า อวิชชา หรือ จอมโมหะจิต) ฉะนั้น พอมีรูป-รส-กลิ่น-
เสียง-สัมผัสใด มาเป็นปัจจัย มันก็จะ “รับ” หมับเข้าให้ทันที ดี-ชั่วไม่รู้ทงสน
เพราะมันเกิดมาเพื่อรับ

“จิต” ลักษณะนี้ จึงคือ สิ่งที่เป็นจอมคิด-จอมยึด-จอมเกาะ-จอมคิด
-จอมสั่งสม-จอมพัฒนาให้ตนใหญ่ให้ตนโตเก่งที่สุดในโลก และสิ่งที่พัฒนาที่ไม่ใช่
อะไรที่ติดกับบริสุทธิ์ผุดผ่องด้วย สิ่งนั้นคือ “ความเห็นแก่ตัว” นั่นเอง ที่เรียกว่า “ตน”

ถ้าใครไม่รู้เท่าไม่รู้ทัน และไม่ระวัง ไม่หัดทำลาย “อำนาจการเกาะ-การติด-การยึด-การติด” ให้ได้จริงๆ จนเก่ง จนไม่ยอมให้มันทำงานติด ทำงานติดทำงานยึดได้ทุกๆ จริงๆ ก็จะไม่มีการรอดพ้นการเกิด หรือ รอดพ้นการเป็นตัวตน หรือ ไม่มีทางหมดสิ้นจิต หมดสิ้นเชอวิญญาณลงไปได้เลยตลอดกับไปก็กลับ

เพราะฉะนั้น “มหากุศลจิต” ที่จะเอามาใช้เพื่อทำลายจิตอวิชชาตัวแรกนั่นก็คือ โสภณจิตตัวที่ ๑ ที่เรียกว่า “โสมนัสสหคตัง ญาณสัมปยุตตัง อสังขาริกัง” ซึ่งเป็นจิตที่หน้ายินดีแล้ว ทั้งประกอบไปด้วยความฉลาดขึ้นมาหน่อยแล้ว หรือ ต้องประกอบไปด้วยการรู้อ่างแล้วละ (ญาณสัมปยุตตัง) แม้จะยังไม่แจ้งเหตุแจ้งมูล หรือ ยังไม่รู้เค้าเงื่อนที่มันมาเป็นตัวการสำคัญให้เราเกาะ เราติด เรายึดก่อน (อสังขาริกัง) ก็เพราะเพิ่งเป็นจิตตัวแรกที่เริ่มบทบาท พอมีผล (วิบาก) ก้าวต่อมา “กุศลวิบากจิต” ที่จะนำมาใช้ จึงคือ “โสมนัสสหคตัง สันตฺรณจิตตัง” ซึ่งเป็นจิตที่รู้ดี-เห็นดี-ยินดีแล้ว จิตที่เต็มใจจะทำงานนั้นแล้ว (โสมนัสสหคตัง) และทำงานพิจารณาตรวจสอบค้นคว้าโดยที่เดียว เรียกว่า วิตก-วิจาร ก็ได้ เรียกว่า ธรรมวิชัย ก็ได้ (สันตฺรณจิตตัง)

บัดนี้จิตจึงจะสูงขึ้นมาเป็น “โสมนัสสหคตัง ญาณสัมปยุตตัง สสังขาริกัง” คือ เป็น “โสภณจิต” ที่สูงขึ้น มีการ “รู้เหตุ” หรือ รู้ต้นเค้าที่มาเป็นตัวการสำคัญให้เราเกาะ เรายึดติด คือ เกิด “อสังขาริกัง” ขึ้น

และเหตุ หรือ เค้าเงื่อนแห่งจิต ที่ทำให้เราก่ออกกุศลอยู่ไม่รู้แล้ว หรือ “ก่อเกิด” ไม่รู้อ่าง ก็เพราะ “โมหะมูลจิต” นี้แหละเป็นต้นเหตุใหญ่ เราจะเริ่มเกิดไม่เฉยเสียแล้ว และไม่แน่ใจในจิตที่ซ้อๆ เต๋อๆ เอาแต่เกาะ เอาแต่ติด เอาแต่ยึดตะพึดไปเสียแล้ว ก็จะเริ่มเป็นจิต “วิจิกิจณา” คือ “โมหะมูลจิต” ก็จะเขยิบเป็นต้องคิด ต้องลังเล ต้องไม่แน่ใจขึ้นมาแน่นอน เรียกว่า “อุปেকขาสหคตัง วิจิกิจญา-สัมปยุตตัง” อันหมายความว่า สิ่งๆ หนึ่งที่มีพลังงานรับรู้แล้วรับเกาะ รับติด รับติดอย่างหน้าเฉย ตาเฉยไปอย่างเก่านั้นแหละ ก็ซ้ก็จะมีการยับยั้ง มีการขังใจ มีการตรวจ มีการไม่แน่ใจเกิดขึ้น มีการไม่สนิทใจเหมือนก่อนนั่นเอง แต่มันก็ยังจะไม่

พันสงสัยไปได้ง่าย ๆ จนกว่าจะเรียน จะรู้ จะได้ข้อมูล ได้ความรู้มาครบพอ ลงตัว เต็มรอบไปแต่ละเรื่อง แต่ละมุม

เช่น แต่ก่อนเป็นผู้สะสมอกุศลจิต เพราะคิดเห็นตามๆเขา (ทิฏฐิคติสัมปยุตตัง) ทั้งๆที่ไม่รู้ แส่นจะไม่ว่า มีเหตุมีผลอะไร มีอะไรเป็น “มโนปุพพังคมา ฐัมมา” คือ มีอะไรอยู่ในจิตอยู่ก่อน เป็นเชื่อ เป็นเค้าง่อนชักจูง (อัสสนัตตะ) หรือว่ามีเหตุ นอกจากวัตถุข้างนอกเป็นเหตุ (พาหิร, พหิทตะ) ก็ไม่รู้ (อสังขาริกัง) แต่เขาว่าดี กัดกับเขา (โสมนัส) เขาพาอยากได้ อยากเอา กัดงหนาดังตาอยากเอา อยากได้ไป ตะพึด (โลกะ)

จิตตัวนี้ จึงเป็น “โลกมุลจิต” ที่ชื่อว่า “โสมนัสสหคตัง ทิฏฐิคติสัมปยุตตัง อสังขาริกัง” หมายความว่า เป็นสิ่งๆ หนึ่งที่มีพลังงานรับรู้ แล้วยินดี เลยไม่ขัดข้องเลย (โสมนัสสหคตัง) คิดเห็นตามเขาไป เข้าใจตามโลกไป ยึดเอา ความเข้าใจอย่างนี้ เป็นตัวเป็นตนลงไปด้วย (ทิฏฐิคติสัมปยุตตัง) แม้จะไม่รู้เหตุรู้เค้า ไม่เข้าใจสิ่งชักสิ่งจูงสิ่งคุณสิ่งดีอะไรทั้งนั้น (อสังขาริกัง) แต่จะสั่งสมลงเป็น “จิต”

“ความไม่รู้” (อวิชา) หรือ โมหะมูลจิตตั้งนั่นเอง เป็น “เหตุ” (อสังขาริกัง) ให้สั่งสม “อกุศลจิต” ใต้นอนอยู่รำไป

เมื่อเกิด “โมหะ” ก็จึงเป็นผลให้เกิด “โลกะ” (ดังอธิบายมาแล้ว เป็นสภาพหมุนรอบเชิงซ้อนกันอยู่ ต้องทำความเข้าใจดีๆ)

และเมื่อเกิด “โลกะ” โดยไม่สนใจในโลกะนั้นแล จึงเกิดผลเป็น “โทสะ” หรือ “พยาบาท”

“โทสะ” หรือ “พยาบาท” ยิ่งแรงเท่าใด “โมหะ” ก็ยิ่งมากมายนัดหน้า มากเท่านั้น ๆ

สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน ดังนี้แหละ ที่มันทำให้ “จิต” ให้ “วิญญาน” สั่งสม ทับถมเข้าไปแล้วๆเล่าๆ มากมาย

และแม้ “อกุศลจิต” ทั้งหมด ที่จะเกิด จะทับถมสั่งสมลงไปมากชั้น ๆ

ก็เนื่องมาจาก “เหตุกจิต” ที่เรายังไม่รู้เท่ารู้ทันมันนั่นเอง เป็น “เหตุ” ที่เป็น “สังขาริกัง” อยู่ แม้แต่ที่เป็น “อกุศลวิบากจิต” อันเนื่องมาจาก ตา-หู-จมูก-ลิ้น-กาย และเป็น “ทุกข์” หรือ แม้จะไม่ใช่ทุกข์ จะเฉยเตื่ออยู่ (อุปেকขาสหคตังสัมปฏิจจนจิตตัง) ก็ตาม ก็ยังล้วนเป็น “สังขาริกัง” หรือ ล้วนเป็นเหตุ เป็นเรื่องชักชวนตุนตั้นให้เกิด “อกุศลจิต” อันเป็นโลภะ-โทสะ-โมหะ หรือ เป็น “ทุกข์” อยู่ทั้งสิ้น

“ทุกข์” ดังกล่าวนี้คือ นรก หรือ อปายภูมิ

“จิต” ใครมีทุกข์ มีความทรมาน มีความทนได้ยาก มีความปรารถนาสุข หรือ ไม่รู้ตนว่า ตนอยู่ในสภาพดีแล้วอย่างไร นั่นแหละคือ “ความเป็นสัตว์นรก” จงรู้จัก “สัตว์นรก” ให้ดี ๆ มันอยู่ในคนเป็น ๆ นี้แหละ ! อย่าไปหลงเลอะว่า เป็นตัวตน ที่ล่องลอยอยู่ในถิ่นในแดนแคว้นไหนเลย มันคือ จิตในจิต คือ เวทนาในเวทนา (ทุกข์เวทนา) ของเราเองนี่เองแท้ ๆ

ใครรู้แจ้ง ‘รูป-นาม’ ของ จิต-เจตสิก-รูป เข้าใจชัดเป็น อากาโร-ถึงก-นิमित-อุเทศ ได้ถูกตัวถูกตนแท้ และเห็น “ทุกข์เวทนา” ในจิตของเราได้จริง ผู้นั้นก็เป็นพระอรียะนั่นแหละ คือ ผู้เห็น “ทุกข์ขอรียสัจจะ” แท้ เห็นได้ที่ “จิต” เข้าใจทุกข์เวทนา อันคือ การรู้ตนว่า ตนนั้นแล กำลัง เป็นสัตว์ออบาย ตนนั้นแล คือ ผู้กำลังตกนรกอยู่ในปัจจุบันนี้นั้นเทียว เป็นสัตว์นรกที่แท้จริงชั้น “ปรมัตถธรรม” แท้ ๆ

จงทำความเข้าใจใน “สัตว์นรก” ของ “ปรมัตถสัจจะ” ให้ได้ว่า มันเป็นเรื่องของ “จิต-เจตสิก-รูป” หรือ “กาย-เวทนา-จิต” ที่เกิด อยู่เดี่ยววัน ณ บัดนี้ ในกายยาวาวาหนาคีบกว้าง ศึกพร้อมสมัญญาและใจของเราเอง อย่าไปมัวหลง “สัตว์นรก” ที่พูดเป็นอดีต เป็นอนาคตกัน อันไม่ใช่หลักของ “โลกุตตระ” กันนัก หรือ ยิ่งไปพูดกันเป็น “บุคคลาธิฐาน” บันรูป สมมุติร่างกันเป็นตัวประหลาด เป็น

สัตว์พลิกพลิกต่าง ๆ นานา อันเกิดจากอาจารย์ต่างๆ ท่านเจตนาบ้น "อุทาหรณ์" ให้เห็น
 ง่าย เข้าใจได้ เป็นการเทียบเคียง แต่ผู้ฟังทยอยเอา "อุทาหรณ์" ไป ก็เอาไปชะ
 ชนิดเป็นตุเป็นตะ จน "หลงปรมัตต์" หันไปยึดได้แต่ "สมมุติสัจจะ" หรือ
 "บุคคลาธิษฐาน" กัน ก็จึงรู้เท่าทัน "สมมุติสัจจะ" นั้นๆ ให้ได้ว่า มันเป็นรูป
 จริง หรือ เป็นรูปอธิบายความหมายกันแค่ไหน ? และแม้แต่ "สมมุติสัจจะ" ขึ้น
 "อดีต-อนาคต" มันก็ยังจะต้องรู้ให้ เป็น "ปรมัตต์สัจจะ" กันให้ได้ว่า อดีต หรือ
 อนาคต มันก็เป็นเรื่องของอดีต และอนาคต มันไม่ใช่ปัจจุบัน เพราะ "ปัจจุบัน"
 นี้ เราเป็น "คน" "จิต" มันยังมีกายหยาบเป็นคน ทว่า "จิต" นี้ มันมี **อารมณ์**
 มี **กายทิพย์** เป็น "สัตว์นรก" ขึ้นมาในปัจจุบัน แม้คราใด ก็ให้รู้ให้ได้ ดับให้ได้ใน
 ครานั้น ในปัจจุบันนั้นๆ อารมณ์สัตว์นรคนั้น กายทิพย์สัตว์นรกนั้น อยู่ในตัว
 เรา ขณะที่เกิดขึ้นๆ "เป็นอยู่" นั้นๆ จริงๆ

ขณะใดมัน "โลภะ" นั้นแหละคือ มันเป็น "เปรต" แท้ๆ คือ
อยากอยู่รอนๆ

ขณะใดมัน "โทสะ" นั้นแหละคือ มันเป็น "สัตว์นิริยะภูมิ" แท้ๆ
 คือ **มีทุกข์อยู่เร่าๆ**

ขณะใดมัน "โมหะ" นั้นแหละคือ มันเป็น "เดรัจฉาน" แท้ๆ คือ
โง่อยู่ มีตบอดอยู่

หรือ ขณะใดมันรู้ตัวอยู่ทุกๆว่า จิตของตนกำลังโลภะก็ดี กำลัง
 โทสะอยู่ก็ตาม แต่ตนก็ยังข่มฝืน หยุดซึ่งโลภะนั้นก็ไม่ได้ ข่มฝืนห้าม
 โทสะนั้นให้หยุดก็ไม่ลง นั้นแหละคือ มันเป็น "อสุรกาย" เป็นผู้ยังมี
อินทรีย์อ่อนมีพลังไม่กล้า ไม่แข็ง ยังแพ้อำนาจต่ำ ยังสู้
สัตว์นรกไม่ได้(อสุรา) ยังให้ความเป็นสัตว์นรกครอบงำอยู่
ตนก็ยังได้ชื่อว่า "สัตว์นรก"

สัตว์นรก หรือ อบายภูมิแท้ๆ จึงคือ "อกุศลจิต" ๓ หมู่ อัน
 คือ จิตที่เป็นโลภะ จิตที่เป็นโทสะ จิตที่เป็นโมหะ นั้นนั่นแล หรือ

โลกะมูลจิตโต โทสะมูลจิตโต โมหะมูลจิตโตยังกล้าแข็ง ยังหยาบใหญ่อยู่ (วิติกม-
กิเลส) ก็คือ สัตว์นรกใหญ่ ถ้าหยาบน้อยลง อ่อนแรงลงมาชั้นกลาง (ปริยฎ-
ฐานกิเลส) ก็คือ สัตว์นรกขนาดกลาง ถ้าเหลือเศษธุลีแล้ว อ่อนแรงเบาบาง
มากแล้ว (อนุสัยกิเลส) ก็คือ สัตว์นรกขนาดเล็กสุด

จงเรียนรู้ สัตว์นรกที่เป็นปรมาตมธรรมให้ถูกตัวถูกตนแท้ๆ ให้ได้เทอญ จึง
จะเป็น "สัมมาทิฏฐิ" แท้ แล้วจะได้ระวัง ไม่ให้เป็นสัตว์นรกบงการตนให้
ก่ออาชีพเป็นมิฉณาอาชีพ ไม่ให้สัตว์นรกสั่งตนทำงาน ทำการด้านกายกรรมใด ที่เป็น
มิฉณากรรมันโต ไม่ให้สัตว์นรกสั่งตนพูดเปล่งวาจาออกมาเป็นมิฉณาวาจา หรือแม้
จะคิดจะนึกใดๆ ก็จะได้ระวังให้มี "สติ" มีความ "พยายาม" เพื่อไม่ให้เกิดมิฉณาสัง-
กัปโป สตินั้น ความพยายามนั้น จึงจะเป็น สัมมาสติ และ สัมมาวายาม

ผู้มี "สติ" เป็นกำลังใหญ่ มี "สติ" เป็นอำนาจกล้า (สตาธิป-
เตยข) มี "สัมมาทิฏฐิ" เป็นปัญญาที่อยู่ในทิศทางที่ถูก ทิศทางที่เรียก
ว่าโลกุตตระแท้ๆ (ปัญญาตตระ) ดังนี้ ก็ย่อมจะมี "วิมุตติ" เป็นที่หวังได้
"สมาธิ" ที่ตั้งลง ก็เป็น สัมมาสมาธิ หรือ "จิต" ของเรา ก็จะเป็น "อธิจิต"
แท้ๆ เป็นจิตยิ่ง จิตสูงจริงๆ อันเรียกว่า "โลกุตตระจิต" คือ จิตที่เดินสู่ทิศ "นิพพาน"
จริงๆ

เพราะฉะนั้น เมื่อ "อกุศลวิบากจิต" ของผู้ใด เริ่มตั้งต้นพิจารณาอารมณ์
แห่งตน เริ่มจับจิต จับเวทนาของตนเข้าได้บ้าง เป็น "อุปเพกขาหคตัง สันตีระฉิต-
ตัง" ซึ่งเป็นชื่อของจิต "อเหตุกจิต" ดวงที่ ๘ ดวงสุดท้ายของหมวดที่ยังเป็น "ทุกข"
(หมวด "อกุศลวิบาก")

จึงคือ จิตดวงที่เริ่มเชื่อมโยงเข้าไปหา "อเหตุกกุศลวิบากจิต" คือ
เริ่มจะเข้าใจในสภาพธรรมที่แตกต่าง (ลึงค์) ว่า "ทุกขเวทนา" เป็นไฉน? รัส
อาการ หรือ อารมณ์มันแตกต่างกับ "สุขเวทนา" อย่างไร? ก็คือ เริ่มมี "ธรรม-
วิยะสัมโพชฌงค์" หรือ เริ่มเป็น วิตก-วิจารณ์ กันทีเดียว

ผู้รู้ “รูปจิต” (รูปาวจรจิต) ออกปานนี้ ก็นั่นแหละคือ ผู้เข้าใจใน “อเหตุก-จิต” มันก็อยู่ในรูปในรอยเดียวกัน และจะอธิบายเป็นลักษณะ “ฉาน” ว่า เป็น ฉาน ๑-๒-๓-๔-๕ อย่างไร มันก็ไม่ใช่เรื่องน่างตรงไหน เมื่อเข้าใจได้ว่า “สันติธรรม” นั่นก็คือ “วิตก-วิचार” หรือ “ธรรมวิชัย” (ธรรมวิชเยสัสมโพนคัง) เราดี ๆ หนึ่ง ที่เป็นจิตของตนพิจารณาเข้าไปจนถึงจิตในจิตเราเองได้จริง มีสภาพจริง ไม่ใช่เน้นเพียงทวารนอกแค่ตา-หู-จมูก-ลิ้น-กาย แต่จับจิตได้ จับเวทนา รู้ จนแจ้ง อารมณ์ เรียกว่า “สุข” (สุขเวทนา) หรือ “ทุกข” (ทุกขเวทนา)

ดังนั้นเมื่อไปรู้ ไปเข้าใจรส เข้าใจรูปอยู่ในเวทนา ในสัญญา ในสังขาร อัน เป็นนามขันธ์ของตนออกปานนั้น จึงจัดภาษาเรียกว่า “รูปจิต”

หรือสภาพที่ละเอียดลึกเบาบางเข้าไปอีก ก็เรียกด้วยภาษาว่า “อรูปจิต” ซึ่ง มันก็คือ “สิ่งที่ถูกรู้” อันคือ “รูป” นั่นเอง ทว่าเป็น “สิ่ง” ที่ละเอียดลึกซึ้ง ยิ่งไปอีกเป็นระดับเท่านั้น จึงไม่น่าฉงน และจะไม่ผิดสภาวะไปแต่อย่างใด สำหรับผู้ จับสภาวะจริง ๆ ได้

ภาษามันมาก บัญญัติมันเยอะอย่างนี้แหละ ที่ทำให้ผู้ศึกษาต้อง ลำบากยากเย็นเหลือแสน ที่จริง ก็มีแต่เรื่อง “รูป” กับ “นาม” เท่านั้นจริง ๆ

จิตผู้ยังมี โลภะ-โทสะ-โมหะ เมื่อสนใจตาม “สังขาริกัง” (สมุทัยแท้ ๆ) คือ เสพย์สมสุขสมได้ตามที่ตนคิด ตามที่ตนมีตัณหา หรือ ตนมีอุปาทาน อันเป็นตัว การชักชวนผลักดันให้แสวงหามาเสพย์ จึงพอได้เสพย์สมใจก็เรียกว่า “ดี” (กุศล) เป็น “ผลดี” (กุศลวิบาก) มีบัญญัติเรียกว่า “สุข” จิตหมวดนี้ ก็นับเป็นหมวด “เทวดา” เมื่อได้เสพย์สมสุขสม ก็ “หลงตน” ว่า เป็น “เทวดา” เป็น **สมมุตติ-เทพ** ไป แต่แล้วก็ต้องเวียนวนกลับไป โลภะ-โทสะ ใหม่อีก เพราะยังไม่พ้น “โมหะ” ที่สูงขนกว่านี้ ยังพัว “วิจิกิจฉา” ไม่ได้แท้ ๆ ว่า “ทุกขเวทนา” ก็ตาม หรือ “สุขเวทนา” ก็ตาม มันก็คือ “เหตุแท้” คือ “ปัจฉัย” จริง ที่ เรียกว่า “สมุทัยอริยสัจ” ที่จะชักชวนผลักดันให้เราแสวงหา มีตัณหา ใฝ่อยาก อยู่ ไม่มีการดับความเป็นนรก-เป็นสวรรค์ลงได้ (เพราะไม่ดับตัว “สมุทัย-อริยสัจ” ลงให้ได้แท้ ๆ ถูกตัว)

เพราะสวรรค์ที่ได้เสพย์ “โลกียสุข” นั้น มันคือ สวรรค์แค่ของ “สมมุติเทพ”
 เป็นสวรรค์ยังไม่เที่ยง เป็น **สวรรค์วนเวียน** (คือ มีสุขแล้วก็ยังจะมีทุกข์
 หมุนเวียนกันอยู่นั่นเอง) จึงเรียกว่า “โลกียะ” เรียกว่า “สังสารวัฏฏ์” คือ
 หมุนอยู่ เกิด-ดับ ๆ อยู่ ยังไม่จบ ยังไม่หยุดหมุนลงได้ จนเหลือแต่ “สุขส่วน
 เดียว” คือ สุขด้วยความหยุด ความเฉย ไม่ต้องมีอารมณ์สมใจ สมรส หรือ
 ไม่ต้องบรรลุดีความใคร่อยาก ไม่ต้องสมในโลภมูลจิต หรือ ได้ “สิ่ง” ที่สมใจ
 เรียกว่า “ลาภ” มาให้แก่จิตเสพย์ (ที่กำลังกล่าวถึงนี้ กำลังอธิบายหมายเอาตัวละครเอี้ยด
 ลึกซึ้ง ไม่ใช่ตัวอามิส ไม่ใช่ตัววัตถุ สุขเช่นนี้ เรียกว่า “นิรามิสสุข”)

ผู้ใดได้ “รู้” ได้แจ้งใน “จิต” หมวด อเหตุกกุศลวิบาก นี้น่ากษณ จนเกิด
 “สันตริณจิต” คือ พิจารณาได้ชัดขึ้น วิตก-วิจารณ์ รู้ดั่งขึ้น จึงจะยินดีและเต็ม
 ใจทำงานยิ่งขึ้น เป็น “จิต” ดวงที่ ๘ ของจิตหมวด “อเหตุกกุศลวิบาก” นี้เพิ่มขึ้นมา
 อันเรียกชื่อว่า “โสมนัสสทคตัง สันตริณจิตตัง” นับเป็น “กุศลวิบาก” คือ ผล
 ดีที่เยี่ยมขณ ยิ่งขณ ก้าวขณ แต่ถ้ายังไม่เกิดผลรู้ ที่เป็นไปในทางกุศลยิ่ง ทางดั่ง
 ดังกล่าวนี้ ก็ยังไม่เข้าทางถูกทางตรง (สัมมาอริยมรรค)

และแม้ “อเหตุกิริยาจิต” ทั้ง ๓ ข้อ ที่บอกว่า เป็นจิตที่เกิดขึ้นเฉยๆ ลึก
 แต่ว่ารู้อารมณ์ไปกับทวารทั้ง ๕ (อุปเพกขาสทคตัง บัญญทวาราวชชนจิตตัง) ก็ดี เป็นจิตที่
 เกิดเฉยๆ ลึกแต่ว่ารู้อารมณ์ไปกับทวารจิต (อุปเพกขาสทคตัง มโนทวาราวชชนจิตตัง) ก็ดี
 มันก็เฉยๆแบบ “โมหะ” ยังไม่ใช่มันเฉยเพราะมี “บัญญัติ” เข้าไปทำงานประกอบ
 พร้อม เหมือน “โสมณจิต” หรือ พวกที่เรียกว่า “มหาจิต” ต่างๆนั้นหรือ **มัน**
เป็นจิตที่ยังไม่รู้เหตุ ยังไม่เข้าใจเค้ามูลที่เรียกว่า “อเหตุกะ”
ตามข้อนั้นจริงๆ จึงต้องเข้าใจคำว่า “เฉย” ที่เฉยเพราะไม่รู้ เฉยแต่ๆ
 เพราะชินชากี่เป็นได้ ดังนี้ จึงยังไม่ใช่ “เฉย” เพราะมีความสามารถกระทำเอา โดย
 เราเองได้ฝึก ได้ทำ ได้หัดมาจริงๆ พร้อมกับมีบัญญัติเข้าไปทำงานกับ “การเฉยๆ” นั้นๆ
 ด้วย (ญาณสัมปยุตตัง)

หรือ แม้จะวาง “การรู้” วางบัญญัติลง (ญาณวิปยุตตัง) พระอริยะผู้รู้

ก็จะวางปล่อยไปเพราะเข้าใจเพียงพอ ว่า สมควรจะหยุดรับรู้ สมควรจะปล่อยวางขาด
แล้วจริงๆ ไม่ใช่ “ไม่มีปัญญา” แต่คือ “ไม่ใช่ปัญญาแล้ว” หรือ
หยุดใช้ปัญญากับเรื่องนั้นสิ่งนั้นลงแล้ว **อย่างรู้ควร รู้พอ รู้จบแท้จริง**
จึงจะเป็นการ “จบ” หรือ เป็นการ “หยุดเฉย” ด้วย “รู้” เรียกว่า
จิตที่เป็น “วิชา” หรือ จิต “พ้นอวิชา”

ดังนั้น “จิต” ใน “อเหตุกิริยาจิต” นี้ จึงไม่ใช่จิตของพระอรหันต์ทีเดียว
หรืออก แต่ก็เป็นจิตของพระอรหันต์อยู่ส่วนหนึ่ง ที่ละไว้ในฐานที่เข้าใจสำหรับผู้เกิด
ญาณแล้ว บรรลุมีสภาวะจิตเช่นนั้นๆ ได้แล้ว ก็จะเข้าใจ “สมังคธรรม” และ
ความเป็นปรีชาญาณ^๓ หรือ สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน ที่จิตมันทำงานผูกพันเชื่อมต่อกับ
โยล็กซ้อนเหลื่อมหมุนเข้าไปสู่จุดละเอียด

จิตที่เรียกว่า “โสมนัสสทกตัง หลิตูปปาทจิตตัง” ที่แปลกันไว้ในตำรา
พระอภิธรรมอันสถาบันในเมืองไทย เรียงกันว่า “จิตที่ยิ้มแย้ม ของพระอรหันต์เกิด
พร้อมกับความโสมนัส” จึงเอียงไปข้างหมายเอาจุดละเอียดสุด คนไม่รู้ ก็จะ
พลอยงง เพราะจิตดวงนี้ จัดไว้ในหมวด “อโศกณจิต” ที่หมายความว่า จิตที่ยังไม่
ดี ยังไม่งามพร้อม แล้วพระอรหันต์จะมายินดี ใช้จิตดวงนี้อยู่อย่างไรกัน ?

ที่จริง จิตที่ยังหัวเราะนั้น ปุณฺณ และ พระอริยะ ที่ยังไม่ใช่พระอรหันต์ก็
หัวเราะด้วยลักษณะ “โสมนัส” นี้เช่นกัน นั่นแหละ ส่วนพระอรหันต์เสียดีกท่านยิ้ม
แย้มด้วยความเฉย (ไม่เรียกว่า “หัวเราะ”) สักแต่ว่าเป็น “กิริยา” จริงๆ ยิ้มแย้ม
ก็เพราะต้องมี “สมมุติ” พวคน สำหรับปฏิสนธารกับคนอื่นๆ บ้าง ท่านจึงยิ้มแย้มเพียง
ขนาด “สิตะ” คือ ยิ้มอยู่ในหน้าไม่เห็นไรฟัน เป็นสภาวะเพียงบอกลักษณะ บอก
รูปรอยกลางๆ บางๆ เท่านั้น ถ้าเป็นสักเพียงเรียกว่า “สีขาว” นั่นเอง (สิตะ แปลว่า
ขาว) คือ ยังไม่มีสีอะไร **ยังถือว่าบริสุทธิ์ที่สุด แต่ก็มีสี** และ อย่างกลางก็ขนาด
“หสิตะ” คือ ยิ้มแย้มพอเห็นไรฟัน ให้เห็นแจ่มชัดเงินขึ้นมาหน่อย และนับเป็น
อารมณ์ที่มากกว่า “สิตะ” คือ **เรีงรำเบิกบานสดใส อันเป็น**
“วิสังขาร” คือ ประจักษ์มาด้วยเจตนาดีแท้ ที่มีสติเต็ม

หรือ ประยูรอย่างยิ่ง ซึ่งเป็น “สังขาร” ของพระอรหันต์ (อย่าคิดอยู่เพียงภาษาเป็นอันขาด) กล่าวคือ ท่านสร้างสมมุติอยู่กับโลกเขา ด้วย “สังขานโลมณญาณ” ไปตามกาลเทศะอันควรเท่านั้น ส่วนพระอริยะที่ยังไม่ถึงพระอรหันต์ ก็หัวเราะขนาด “วิหิตะ” คือ หัวเราะเบาๆ มีเสียงเบาๆ หรือ อย่างมากก็ขนาด “อุปหิตะ” คือ หัวเราะจนกายไหวบ้าง อันมีเป็นระดับๆ อยู่ ซึ่งก็ต่างกับปุถุชน คือ หัวเราะกันขนาด “อูปหิตะ” คือ หัวเราะจนสนั่นหวั่นไหว หรือ จนขนาด “อติหิตะ” คือ หัวเราะจนสนั่นพรูวและโยกโคลงไปทั้งตัว หรือ ถึงมีอาการพิกลพิการขนาดใด ๆ ก็เป็นไปได้

จิตของพระอรหันต์ จึงร่าเริงเบิกบานสดใส (หสิตุปปาท) เป็น “โสภณจิต” จริงๆ ไม่ใช่มีรสชาติอะไร แต่เป็นการแสดงความมี “อนุโมทนา” คือ ยินดีด้วยเห็นดีด้วย เป็นเครื่องหมายทาง “กายสังขาร” ที่ยังสักแต่ว่า ต้องสร้าง ต้องปรุงอยู่กับโลกบ้างเท่านั้น (ปุญญาภิสังขาร) คือ การปรุงที่เป็นแต่ฝักฝ้าย “ดี” เป็นเรื่องเพื่อผู้อื่น เป็นมหากุศล ส่วนปุถุชนนั้นสิ หัวเราะด้วย “โสมนัส” แท้ (พระอรหันต์ยอมแยมด้วย “โสมนัส” สมมุติ จึงไม่เรียกว่า “หัวเราะ” เพราะ “หสิตุปปาท” มันหมายความว่า ร่าเริง รื่นเรใจ จะมากน้อยแค่ไหนก็ได้ ไม่ได้แปลว่า หัวเราะโดยตรง) ปุถุชนหัวเราะอย่าง “สุข” อย่างอรร้อย อย่างเทวดาเสพย์รสทีเดียว ยังเป็นจิตที่ยังอยู่ในภูมิ “อเหตุกจิต” จริงๆ ซึ่งแม้เป็น “สุข” ก็ยังเป็นสุขที่ยังเป็นโลกียะ เป็นสุขของ “สมมุติเทพ” ยังไม่ใช่สุขของ “อูปัตติเทพ” เป็นเพียงกุศล (ดีชั้น) ชั้นโลกียะ เป็นอาการที่ดีกว่า “ทุกข์” ซึ่งคนโลกๆต่างก็รู้อยู่แล้ว

และควรจะรู้อีกด้วยว่า ขัน ก็คือ ถึงอย่างไรก็อย่าทำตนให้หม่นหมอง หรือ โทมนัส มันเป็นความโง่ อย่าทับถมตน โดยเอาความไม่สบายใจ เอาความโกรธ ความหม่นหมอง หรือแม้ ความท้อแท้ใจ ความหดหู่ใจ ความน้อยใจ ความเสียใจ ความขឹងใจ ความอึดอัดใจ ฯลฯ เข้าไปซ้ำเติมตนเป็นอันขาด จงทำใจเบิกบานสดใสเอาไว้ นั่นคือ ผู้ฉลาด หรือ ผู้กล้าไว้ในโลกระดับแรก หรือ ชั้นที่หนึ่ง

ส่วน “สุข” ที่เรียกว่า สุขด้วยความสงบ (วุปสม, อุปสม, สันติ,

บัสส์ทธิ, วิเวก ฯลฯ) นั้น ก็อีกลักษณะหนึ่ง ถือว่า เป็น “สุข” ที่ยิ่งกว่า สูงกว่า “สุข” ที่เกิดมาแต่การสนใจในรสในชาติ อันรับสัมผัสทางทวาร ๕ หรือแม้แต่ “ปรองเอง” ทางใจเป็นรสเป็นชาติเสพย์ เพราะการสัมผัสเป็นบัจฉัย (คือ ยังไม่ใช่ “สุข” เพราะการระงับ การจางลง การหยุด การพักลง หรือเพราะการไม่ต้องได้รับมาบำบัตสมใจ) พยายามจับประเด็นให้ถูก เข้าใจนัยยะของมันให้ตรงให้ได้

“สุข” ที่ยังอาศัยสัมผัสทางตา-หู-จมูก-ลิ้น-กาย และใจแท้ๆ มีรส มีชาติอยู่ จึงคือ “โลกียรส” แท้ เรียกว่า “เทวดากามาวจร” ชัดๆ ก็ใครจะขออธิบายถึงผู้หลงเสพย์สุข และแม้จะยินดีกันว่า มันดีกว่าเสพย์ “ทุกข์” ก็ขอให้อย่าได้ “หลง” มัน ตัดมัน ยึดมัน เกาะมันเลย

ลองพิจารณาและทำความเข้าใจ “เทวดา” หรือ “เทพ” ที่แบ่งออกเป็น “สมมติเทพ” นนหนึ่ง “อุบัติเทพ” นนอีกหนึ่ง และ “วิสุทธิตเทพ” อีกหนึ่ง ดุติๆ กันบ้าง

“จิต” ที่ยังเป็น “เทวดา” ที่หลายที่กล่าวมาแล้ว (กุศลวิบากจิตทั้งหลาย) ซึ่งเป็นเทวดาในร่างของมนุษย์เป็นๆ ที่ยังไม่ตายนี้ด้วย ไม่ต้องไปหลงสมมุติที่บันเป็นรูปนิมิต (ตามอย่างพวกนั่งทางใน หรือ พวกคาถาพิชัย ตาทอง) ไม่ต้องไปมัวเสียเวลากับเทวดาที่เขาเล่าลือเป็นภาษาต่างๆ ที่เรียกว่า ท้าวองค์นั้น เทพองค์นั้น เทวดาที่ มาเข้าทรงเข้าสิง อันมากมายก่ายกองนั้นให้เปลืองจิตเปลืองสมอง หรือ ยิ่งจะไปเพื่อเป็นเทวดาเอาเมื่อหลังจากเราตายไปแล้ว ก็ยังไม่ควรไปหลงอนาคตพวกนั้นเป็นอันขาด *กรรมย่อมเป็นไปตามกรรม* เราจงรีบพากเพียรสร้างกรรมของเราให้ดี ให้สูงจริง “อุบัติ” แท้ให้ตรง ให้ลัด ให้เข้าหาจุดพ้นทุกข์แท้ให้ได้มากๆ เข้าไปเกิดแล้วมันก็จะเป็นไปตามกรรมของเราเอง จงจัดการกับ “ความเป็นเทวดา” ของตน ในปัจจุบันที่เป็นคนเป็นๆ นี้ ให้มันหมดความหลง (โมหะ) ล้นความยึด (อุปาทาน) ทำความเข้าใจแจ่มแจ้งแทงทะลุให้ได้ (วิจชา) แล้วเราจะได้ “ดับภพ” (ดับ “ภวตณหา”) ของทั้งเทวดาในตน “ดับกาม” (ดับ “กามา-สวะ”) ที่ตนยังเหลือเชื่อหมดสันชาตลงได้จริงๆ เป็น “วิมุตติ” เป็น “นิโรธอริยสัจ”

ได้ครบ “ปรัวัญญ์ ๓” (สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน) อย่างจริงจังอย่างแท้ เพราะ
หมดกาม ที่ตนไปหลงยึด หลงติด หลงเสพย์มาแต่อดีตลงได้ ด้วยการกระทำของ
 “ปัจจุบัน” นี้เอง แล้วเราจะได้เป็น “เวทดาแท้” (อุบัติเทพ)
 พ้นจากการเป็น “เวทดาเก้” (สมมุติเทพ) ไปได้จริงๆ

ดังนั้น ตัวที่ดับเป็นสมุจเลทลงแล้วในปัจจุบันนี้ตัวใด ในอนาคตก็
 ย่อมไม่มีกามตัวนี้อีกแน่ๆ เป็นการดับ หรือ หมดรอบดังนี้ และรู้แจ้งแทงตลอด
 รู้เท่ารู้ทันในกามปัจจุบันตามความเป็นจริงอันแท้จริง เป็น “อุบัติเทพ” ที่แท้จริง
 เกิดจริง บรรลุจริง **อุบัติจริงในจิตในวิญญาณของเราจริงๆ เตียวนี้**
ชาตินี้ คือ รู้ทัน “สมมุติ” ไม่ติดในสมมุติ ไม่หลง “สุข” ของสมมุติ
 ไม่ติดในความเป็น “สมมุติเทพ” จึงเป็นผู้เกิดใหม่ที่เรียกว่า “อุบัติ” (แปลว่า
 “เกิด”) จิตที่ “อุบัติ” ใหม่นี้แหละ เรียกว่า “อุบัติเทพ” อยู่ในคนเป็นๆ
 นี้เอง ไม่ต้องไปหลงคิดว่า มันอยู่ที่ฟากฟ้าไหน !

เท่านี้ ก็พึงรู้ให้ใดก่อน อย่าเพิ่งข้ามขั้นไปพูดกันถึง “จิต” ชั้น พรหม
 หรือจิตของ ผู้หมดความยึดใน “สุข” ที่เกิดมาแต่รูป-รส-กลิ่น-เสียง
 -สัมผัสภายนอกเป็นปัจจัยเลย นั้นมันสุขุมละเอียด เป็นการ “รู้แจ้งแยกชัด”
 กันได้ยิ่งกว่าขั้นยังมโห่งอยู่กับ “กาม” ไปเสียอีก

“รูป-อรูปรูป” มันล้วนยังเป็น “ภพ” ที่ละเอียดลึกซึ้งยกย่อนซ้อนแฝง
 (คัมภีร์ราวภาโส) อยู่ใน “จิต” แม้เพียง “กามจิต” นั้นมันก็ยิ่งลึกซึ้งละเอียดลออยิ่ง
 นัก ที่ยังเป็นอารมณ์หลง เป็นความยึดเกาะ ยังยากล้าที่จะแทงทะลุ (ยังไม่ถึงขั้น “รู้
 แจ้งแยกชัด” ด้วยซ้ำ) ไม่ว่าจะ “อเหตุกจิต” (รูปจิต หรือ จิต ที่ยังมีบทบาทลึกซึ้ง
 นอกใน อันอยู่อยู่กับทวารทั้ง ๕ ชั้นแรก) ไม่ว่าจะ “กามาวจรโสภณจิต” (อรูปรจิต
 หรือ จิต ที่ยังมีบทบาทเป็นไปลึกซึ้งละเอียดยิบเข้าไปในจิต จนรู้อันเห็นได้ยากยิ่ง)

นักปฏิบัติธรรม ผู้เกิดญาณเป็น “สัมมาทิฐิ” ก็คือ ผู้จับ “ปรมัตตสัจจะ” ได้
 แท้ๆ กล่าวคือ แม้จะพูดถึงเทพ ถึงเวทดาที่อธิบายเทียบเคียงเป็น “บุคคลาธิษฐาน”

อย่างไรๆ ก็จะต้องเข้ามาหา "จิต" ในปัจจุบันนี้ของคุณ ไม่หลงใน "สมมุติ" ที่เขาพูดเรียกว่า องค์นั้น องค์นี้ หรือ วิญญาณนั้น วิญญาณนี้ เทพนั้น เทวดานั้น ว่า มีจริง เทียงแท้ ว่า มีเทียง จริงแท้ ว่า มีแท้ จริงเทียง อยู่ ที่โน้นที่นี้ แต่เข้าใจได้ว่า เขายกสภาพธรรมของอดีตกาล กับ อนาคตกาลเท่านั้น มากล่าวสู่เราฟังอยู่ในขณะนี้ มันไม่ใช่ความแท้ ความเทียง ความจริงร้อยเปอร์เซ็นต์อะไร ถ้า "ปัจจุบันธรรม" ขณะนี้ "จิต" เรามองอย่างนั้น เป็นอย่างนั้นอยู่จริง กันแน่แหละ เทวดา นั้นแหละ เทพจริง ก็ให้ฟังรู้จักสัตว์โลกนั้นๆ ที่เดี๋ยวมันอยู่ในตัวเราจริงๆ มันคือ จิต คือ วิญญาณ ซึ่งมี "สภาวะ" อย่างที่ได้กำหนดกันลงไปอย่างนั้นๆ และเรียกว่า "เทวดา" หรือ "เทพ" นั้นแหละ อย่าไปมัวมัวไขง้อยู่กับ "เทวดา" หรือ "เทพ" ที่เป็น ปุคคลาธิษฐาน อะไรกันนัก โดยเฉพาะมันไม่ใช่ จิต-เจตสิก-รูปของเรา มันไม่ใช่ "ฐาน" ของเรา ที่เราจะ "ทำ" (กรรม) กับมันได้ มันเป็นสิ่งอื่น ส่วนอื่น บุคคลอื่น ตัวตนอื่นอื่น อันต่างหาก (ปรโต) จริงๆ แท้ๆ จงพยายามจับให้ถูก เห็นให้ออก เข้าใจให้ได้เกิด เทอญ

ผู้จะปฏิบัติธรรมให้เป็นผลแท้ บรรลุธรรมด้วยทางสายเดียว(เอกายน มรรค) ได้ จะต้องเข้าใจ "ปัจจุบันธรรม" ให้ได้แท้ๆ และต้องเพ่ง พิจารณาให้เข้าถึงสภาวะจริงๆ ของจิต เจตสิก รูปของเรา อันมีอยู่ในกายขาววา หนาคืบ กว้างศอก น เดียวกันจริงๆ ดังนั้น การเป็น "เทวดา" เป็น "เทพ" เราก็จะต้องปฏิบัติให้เกิด ใด้บักันแท้ๆ ในร่างที่ยังเป็นๆ ยังไม่ตายเนาเข้าโลงของเราเดี๋ยวนี้ นี้แหละ ให้ "อุบัติ" จากวิญญาณ(จิต)ปลุกชน เป็นวิญญาณของเทพชั้นสูง เป็นโสดาบัน เป็นสกทาคามี เป็นอนาคามี อันเรียกว่า "อุบัติเทพ" ให้ได้ แม้ที่สุด ก็จะเป็น "วิสุทธิเทพ" หรือ เป็นผู้มีบริสุทธิสูงสุด เป็นถึงพระอรหันต์ ผู้มี วิญญาณ อันรู้แจ้งสันนิทส-ตัณหา-อุปาทาน บริสุทธิ บริบูรณ์จริงๆ มิใช่ไป หลงมัวเมาอยู่แต่คำว่า "เกิด" (อุบัติ) ที่หมายเอาแค่คนตายเนาเข้าโลง แล้ววิญญาณ ออกจากร่างไป "เกิด" หรือ ชาติที่แล้ว วิญญาณเป็นเทวดาชั้นนั้น ชั้นนั้นมา "เกิด" เป็นมนุษย์ คือ คนนั้น คนนี้ หรือ เป็นเราเป็นเขาอะไรเทือกนั้น เราต้องเอา

วิญญาน ปฏิสนธิ หรือ จุด กั้นในร่างของเราที่ยัง เป็นๆอยู่ในบัดเดี๋ยวนี้ นั่นแหละ ให้ได้ จึงจะเป็น *มหัศจรรย์*

-มหานิสังสา หรือคือ เป็นผลยัง เป็นประโยชน์ใหญ่ ตามที่พระบรมศาสดาของเรา ได้ทรงยืนยันไว้ใน “สติปัฏฐานสูตร” จึงจะเรียกได้ว่า เป็นผู้ปฏิบัติธรรมเข้า ขั้น “ปรมัตถ์” จริงแท้ ทำความเข้าใจให้ได้กันจริงๆ เข้าเถิด อย่าไปหลง ผิดจุดผิดมุมอยู่ มันเป็น “มัจฉา” (แปลว่า มันไม่ไปทางหมดทางสูญ มันยังไม่หมด การเสพยา) สำหรับเรื่อง “การเกิด” หลังตายเนาเข้าโลง หรือ ก่อนจะมาเกิด อะไรต่าง ๆ นั้น มันจะ “สิ้นสงสัย” เอง อย่างไม่มีปัญหา เมื่อเราปฏิบัติจน บรรลุผลแห่งธรรมได้เพียงพอแท้จริง จริงๆ ขอให้ลองพิสูจน์เถิด

แม้เราจะได้เป็น “สมมุติเทพ” คือ เป็นคนมีทิพย์ มีสิ่งที่เรียกว่า รุ่ง หรือ บันดาลเอาได้ตามต้องการในขณะที่เป็นคนเป็น ๆ นั้น เช่น เป็นเศรษฐี มีเงิน พร้อมทั้งบันดาล “กามคุณ” ให้ตนเสพยาสมใจอยาก กัด เป็นผู้ยศฐาบรรดาศักดิ์ มีอำนาจใหญ่ขนาดเจ้าคนนายคน ตงแต่ชั้นน้อยก็ตาม ชั้นใหญ่ก็ตาม ไปจนสูงสุดเป็น นายกษัตริย์ เป็นพระเจ้าแผ่นดิน ซึ่งพร้อมที่จะบันดาล “กามคุณ” ให้ตนเสพยาสมใจอยาก กัด แม้เป็นผู้มีชื่อเสียงโด่งดัง มีคนยกย่องเป็นการสรรเสริญนอบน้อมจนเป็น ฤทธิเป็นเดช ที่พร้อมจะบันดาล “กามคุณ” ให้ตนเสพยาสมใจอยาก อยู่ในโลกลง กัด ไม่ว่าจะเป็นผู้สามารถจะแตก หรือ จะเรียกเอา “กามคุณ” ด้วยฤทธิด้วยอำนาจของตน ได้ตามต้องการ ออกปานใด สิ่งที่ได้ตามที่ต้องการ ตามที่ต้องการนั้น ๆ ก็ล้วนแล้วแต่ คือ “ทิพย์” คือ สมบัติของผู้ได้ชื่อว่า เทพ หรือ เทวดา ถึงแม้จะมี “ทิพย์” ออกปานใด ๆ แต่ถ้าไม่มี “ธรรม” คนที่ได้ชื่อว่า “สมมุติเทพ” ก็ยัง คือ คนผู้หลง “กามคุณ” หลง “โลภียคุณ” ต่าง ๆ ครบ ยังติดโลก เมา มาอยู่อยู่กับโลก และจะเบาหน้อย หรือ มี “ทุกข์” น้อยกว่าสัตว์นรกหน้อย ก็ตรงที่มี “ทิพย์” ดังกล่าวแล้วเท่านั้น นั่นเอง ผู้ใดยิ่งมามาก มีใหญ่ มีสูง มี โอ้อ้อ อัครฐาน ซึ่งสำเร็จสมอยาก สมใจใคร่ ได้แม้เพียงคิด ก็แทบว่า จะมีสิ่งนั้นทันที ทันความคิดเท่าใด ก็ได้ชื่อว่า “สมมุติเทพ” องค์หนึ่งองค์สำคัญองค์ใหญ่ไปตามขนาด ของความเก่งในทิพย์นั้น ๆ ความบรรลุถึงที่สุดแห่งที่สุดของโลก หรือ

“โลกียะ” (กาม) มันก็มีอยู่เพียงเท่าที่กล่าวมาแล้ว เท่านั้น แล้ว “ปฏุชน” ทุกผู้ก็ล้วน ทำตนไปสู่จุดนี้กันถ้วนหน้า

ถ้าใครยังเสพยา กาม หลงโลกียรสอยู่มาก และครันมี “สุข” เพราะได้กาม มาเสพยาสมใจ จิต หรือ วิญญาณของผู้นั้น ก็คือ เทพที่อยู่ใน “กามาวจรภูมิ” อยู่ทาง สิ้น ตาม “สมมุติ” ขนาดที่ทำให้ตนสมใจได้เก่ง หรือ พร้อมมูลเท่านั้น ๆ **ก็ไม่มีทางออก ไม่มีทางพ้น “สมมุติเทพ” กับ “ความเป็น สัตว์นรก”** (คือ “จิต” เมื่อหิวกาม ออยากเสพยา กาม หรือ หลงกาม หรือ ทุกข์เพราะกามอยู่) **ไปได้เลย** แม้จะเสพยาสมสุขสม มีสุขบรรเจิดเพริศพรายขนาดไหนที่สุดแต่ “สมมุติเทพ” ยืนนั่นแหละ แล้วก็เวียนลงนรก (คือ จิต “อยาก” นั่นคือ จิตเปรต หรือ “จิต” ยังโง่ ยังหลง “จิต” ยังเมามาย “จิต” ยังคิด ยังเสพยา นั่นคือ จิตเดรัจฉาน) เวียนขึ้นสวรรค์ และ ลงนรก เป็น “วัฏฏะจักร” หรือคือ “โลก” ซัดๆ ยืนนั่นแหละ

ปฏุชนทุกคนจึงมี วิชาญาณ มีจิต เป็น “สมมุติเทพ” กับ “สัตว์นรก” อยู่ ทุกขณะ พอตนมี “ทิพย์” หรือ มี “สุข” เพราะได้เสพยาสมในกาม ก็เป็น “สมมุติเทพ” ตามอำนาจของตน ที่หามาให้ตนได้ ถ้ามี “ทิพย์” ที่เก่งที่บริบูรณ์ ที่ใหญ่ ไม่ขาดแคลนได้โดยทันที เพราะมี ลาก-มียศ-มีสรรเสริญ มากเพียงพอเป็น อำนาจ ผู้นั้นก็ได้อำนาจ เป็น “สมมุติเทพ” ที่แท้ ที่ใหญ่ตามอำนาจของ “ทิพย์” อันอาจจะมากมาย หรือ อาจจะยาวนาน นั้นๆ นั่นเอง

เช่น เป็นมหาเศรษฐี เป็นเจ้าคนนายคนชั้นใหญ่ๆ สูงๆ สูงที่สุดขนาดพระเจ้าแผ่นดิน หรือ เป็นผู้ ความเด่น ความดังทำให้คนหลงจนกลายเป็นฤๅษีเป็นอำนาจได้ ที่เรียกกันในปัจจุบันว่า ดารา หรือ ดาวเด่น ไม่ว่าจะดารานาง ดาราการกีฬา ดารา นักการเมือง ดาราจี้ ดาราปล้น ฯลฯ หรือ ดาราอะไรต่ออะไรเยอะแยะ แล้วก็ เวียนว่ายเสพยาสม ทุกข์สุขอยู่กับ รูป-รส-กลิ่น-เสียง-สัมผัส ภายนอก ไม่มีภูมิทาง “ธรรม” ไม่รู้จักเลศ-คัมहाอะไร ก็เป็น “สมมุติเทพ” อยู่แล้วๆ เล่า ๆ ยืนนั่นเอง ถ้าไม่พากเพียรเรียนรู้ “ธรรม” อันจะเพิ่ม “ภูมิจิต”

ให้แก่ตน ก็จะได้เป็น “สมมุติเทพ” ใหญ่ เป็น “ผีนรก” ใหญ่ ไม่จบลงได้เลย

ผู้จะกลายเป็น “อุบัติเทพ” ได้ จึงจะต้องเข้าใจจิต-เจตสิก-รูปของตน ให้ได้ หรือ เป็นผู้ “มรรควิช” (ทางประพตติ แบบแผนในการปฏิบัติที่ถูกต้อง) นำมาประพตติตน จนอนเคราะห์ให้ จิต-เจตสิก-รูปของตน **อุบัติ** เป็นวิญญาน (จิต) ขึ้นสูงขึ้นไป เมื่อ “อุบัติ” จริง เกิดจริง เป็นจริง เปลี่ยนภูมิจาก “กามาวจรภูมิ” ไปเป็น “รูปาวจรภูมิ” หรือ “อรุปาวจรภูมิ” ซึ่งพ้น “กาม” ได้แท้ ที่จิต ที่เจตสิก คือ สามารถควบคุม “ภายนอก” อันมีตา-หู-จมูก-ลิ้น-กาย โดยไม่มี “การเกิด” ไม่มี “ความใคร่อยาก” ออกมาแสดงบทบาทอยู่ทางทวาร ๕ อย่างเด็ดขาดได้เท่าใดๆ ก็เป็นการก้าวขึ้นไปสู่ความเป็น “วิสุทธิเทพ” ขึ้นเรื่อยๆ เท่านั้นๆ

เพราะฉะนั้น ผู้ใดสะสม “จิต” ด้วยการเพิ่มอุบัติวิญญาน หรือ ทำให้วิญญานเล็กเสพยาคุณ ๕ เล็กหลงโลกธรรม ๘ (โลกามิส) ไปเรื่อยๆจริงๆ ด้วยความรู้เท่าทัน แล้วหยุด แล้วเลิกให้เด็ดขาดเป็นขั้นๆ มาดังนี้ จึงเป็น “อุบัติ-เทพ” แท้ และเป็นผู้กำลังเดินทางไปสู่ความเป็น “วิสุทธิเทพ” จริง คือ “จิต” จะได้ อรหัตตผล เป็นที่สุดกัน เท่านั้นเอง

ความใคร่อยาก ความติดยึด ความชอบ-ชัง ที่เคยมีอยู่ในโลก อันนับว่าต่ำสุด เพราะประกอบไปด้วยวัตถุหยาบๆ สังกมเลวๆ คนบาปๆ ที่เรียกโดยภาษาบัญญัติว่า “โลกอบาย” ซึ่งก็คือ ความหลงเสพยาวนเวียนสุขๆ-ทุกข์ๆ อยู่กับอบายมุข อันเป็นเรื่องของสัตว์นรกชนิดโง่ที่สุด หรือ บาปชั่วขั้นต่ำๆ ที่ตนติด ตนกระทำอยู่ เช่น วัตถุ หรือ กิจการใดที่ก่อให้เกิดการพนัน สังกมสังเสพยาจิต สังกมไปเปลือย หรือ ช้องก็ตาม หมู่ชนใด ก็ตาม ที่ครุ่นคิดประกอบแต่งงานอันมีแนวโน้มไปในทางเร่ร่ากาม สังกมที่วนวายกับการเล่นเกมต่างๆ มหรสพอันไม่ให้แก่สารอะไร แดมเร่ร่ากามคุณ และปลุกใจให้อำมหิต พยาบาท เบียดเบียน และแม้สังคมที่เกียจคร้าน หรือ แม้แต่คนผู้ที่มี จิตใจติดยึดโน้มเอิน ไปในเรื่องดังกล่าวเหล่านี้ ซึ่งเป็น “ความหลง”

ที่ไปยึดว่า คือ “ชีวิตชั่ว” ของเราอยู่ หรือ เป็นความโง่ที่ไปคว้าไปหอบเอาสิ่งต่ำ
เรื่องชั่วอันหยาบๆ มาเป็นภาระให้แก่ชีวิต ให้ชีวิตมัน “มั่งงาน” มาก โดยเปล่าประโยชน์
แท้ ไร้แก่นสารแท้ จนกลายเป็นความพอกหนาใหญ่ โตใหญ่ มากใหญ่อยู่ที่เรา อยู่ที่
ตน เช่นนี้แหละ เรียกว่า “สั๊กายะ”

เมื่อผู้ใด เลิก-หยุด ตัดขาด ลดความเป็นภาระอันหนาใหญ่ โตใหญ่ (สั๊ก-
กายะ) ที่ไร้แก่นสารเหล่านั้นๆ ลงได้เด็ดขาด หมดยุติ สิ้นอยาก ไม่มีชอบ-ชัง
ใน “โลกอบาย” หรือ บาปชั่วขั้นต่ำๆ ที่ตนติดนั้นๆ ได้เด็ดขาด เป็น “วิสุทธิ”
ได้แท้ ไม่เวียนกลับไปเสพยาบายนั้นๆ ได้อย่างแน่นอนเที่ยงแท้ (เป็น
“นิตยบุคคล” คือ แน่ๆ ว่า ไม่เวียนกลับไปเสพยาบายนั้นๆ อีก หรือ “บิณฑอบาย”
จริงๆ) เป็น “โสดาบัน” เต็มรูป

เริ่มได้ชื่อว่า “วิสุทธิเทพ” ขั้นต้น เป็นโลกุตตรบุคคลชั้นแรก คือ ผู้พ้น
พิเศษจากโลกต่ำสุดมาได้แล้วจริงๆ อย่างเที่ยงแท้ (มี “อรหัตตผลจิต” คือ มีปัญญา
วิมุตติ-เจโตวิมุตติกับเรื่องชั่ว โลกต่ำสุดมาได้แล้วจริงๆ อย่างไม่เวียนกลับแน่ๆ)

“อุบัติเทพ” ก็จะมีได้ เกิดแท้ เกิดจริงในร่างคนเป็นๆ นี้แหละ ตามนัย
ประการดังนี้ เป็นความพ้นจาก “สมมุติเทพ” มาได้ เพราะ **พ้นความโง่หลง**
ที่ไปมัวเมาเห็นว่า เป็นสวรรค์ เป็นสุข (ชั้นกาม) อยู่กับโลกต่ำๆ เรื่องชั่ว สักมโง่ อัน
ยังไม่ใช้ความเจริญแท้จริง (อบาย) นั้นๆ มาได้ ด้วย “ปัญญา” อันยอดเยี่ยม
(โลกุตตรปัญญา หรือ อธิปัญญา หรือ อภิปรัชญาที่เป็นของพุทธแท้ๆ แจ่มใน
“อกุศลารัมมา”จริงๆ ถอนอาสวะ)

— บทที่ ๑๒ —

การเพิ่มภูมิ ก็จะเพิ่มทั้งการดับความติด-ความเสพยา ตั้งแต่ “ภายนอก” อันเนื่องมาแต่ทวาร ๕ และไหลเลื่อนเข้าไปสู่ “ภายใน” อันเป็น “รูปจิต” (มีทั้งรูป-รส-กลิ่น-เสียง-สัมผัส) และแล้วก็ไหลเลื่อนลักบางเบาเข้าไปมีบทบาทอ่อนจาง เป็น “อรุปจิต” อยู่ในปลายสุด เป็นสันชาตการ “อวจร” (คือ หมดความมีบทบาท สันสภาพที่ไม่ต้องให้เป็นไปได้) ดับสิ้นให้เกลี้ยง “รูปาวจรจิต-อรุปาวจรจิต” หมด จึงจะเรียก “วิสุทธิเทพ” แต่ละเรื่อง แต่ละโลก

เมื่อ “โลกอบาย” ไต่ คืบไป ขาดไป ก็ “อุปบัติ” เป็น “โสดาบัน” ขึ้นมาเรื่อยไป หมดสิ้น “อบายมุข” ทั้งหลายที่ตำหนายได้ **“บิณฑอบาย” หมด ก็ เป็น “โสดาบันบุคคล” เต็มรูป**

แล้วต่อจากนั้นก็เพิ่งตรวจ “โลกามิส” อื่น ๆ ที่ตนยังติด ยังหลงเสพย์เป็น กามคุณ ๕ อยู่อีก ยังหลงเป็น “สุข” เป็นสวรรค์ เพราะได้เสพย์สัมผัสสุขสม เช่น ได้ลากก็สุข ได้ยศก็สุข ได้สรรเสริญก็สุข หรือ ได้รูป ได้สี ได้กลิ่น ได้รส ได้รสที่ถูกอารมณ์ก็สุข ได้เสียง-ได้กลิ่น-ได้สัมผัสนอกใด ๆ ก็ยังเกิด “สุข” หรือ เกิดทุกข์ เมื่อไม่สนใจในโลกามิส ๘ ในกามคุณ ๕ ดังกล่าวนั้น หรือ เมื่อ “อยาก” อยู่ ก็นั่นแหละให้รู้จิต-เจตสิก รู้จักรูปนอก รูปใน (สิ่งที่ไหลเลื่อนเข้าไปมีตัวตนเล่นกลอยู่ในจิต) แล้วอย่าให้เกิด ลดการเกิด ดับการเกิด ทำให้ “จิตตัวอยาก” สิ้นฤทธิ์ลง หมดแรงลง ให้ได้ในจิตชั้นเรื่อย ๆ ก็เท่ากับเรา *ว่าสัจตัวนรก* ดับ *เวทากามาวจร-รูปาวจร-อรูปราวจร* เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ **เป็นการตัด โลกะ-โทสะ-โมหะ โดยตรงเป๊ะ ๆ เลย**

การอุปบัติของ “เทพ” (อันคือ จิตวิญญาณของเราแท้ ๆ) ก็ **จะอุปบัติ** ดังนี้ เพิ่มความเป็น “สัททาคามี” ขึ้นมาเรื่อยๆ จนถ้า **พ้นกามราคะ พ้นปฏิฆะ** ไม่แสดงบทบาท **ชอบ-ชัง** ออกมาทาง ตา-หู-ตา-จมูก-ลิ้น-กาย ก็นั่นเด็ดขาด ไม่ว่าจะ เป็นเรื่อง “โลกธรรม ๘” (โลกามิส) หรือ เรื่องที่เกิดเพราะผัสสะทางทวาร ๕ ไต่ ก็ไม่มี กายกรรม-วจีกรรม-มโนกรรม ตอบโต้แสดงราคะ-โทสะออกมาจริงๆ แน่ๆ แท้ๆ **“หิริธรรม-โอตตป้ปะชรรณ”** เกิดเต็มที่ มีความละอาย มีความเกรงกลัวต่อ กายกรรม-วจีกรรมที่จะแสดง โลกะ-โทสะนั้นๆ ออกมา อันเนื่องมาแต่โลกามิสนั้นๆ ชักจูง (สังขาริกัง) ก็จะทำให้ไม่ได้จริงๆ แสดงไม่ออก อย่างแท้ๆ เพียงๆ เลย เกิดปัญญา รู้แจ้งถ้วนรอบชัดว่า มันเป็น “อกุศลกรรม” แท้ เป็นเหตุแห่งทุกข์ (มี “พหุสัจจะ” แท้) **และสามารถดับ-ระงับ ไม่ให้ประทุปรากฏออกมาทางกาย-ทางวจี(ขลาพหุชะ-โยนิ) ได้แล้วอย่างสบาย อย่างเด็ดขาด. หรือแม้กรุ่นร้อนรุนแรงอยู่มากจนทรมาณ**

อยู่ในจิตขนาดต้องตื่นนอน เรียกว่า “กามฉันทะ” หรือ “ปฏิมะ” (ฉันทะโยนิ) ก็ไม่มีแล้ว. จะมีบ้างอย่างแรงก็เพียงขนาดที่ตนเปลอสติหน่อย มันก็มีบ้างเงือจางตามส่วนของ “อนุสัย” ที่เหลือ หรือไม่กี่หลงนำขึ้นมาปรุงมาคิดเอง แต่เมื่อมีสติรู้ตัวก็ระงับได้ทันที หรือ หากไม่ระงับ ก็ไม่หนักหนาอะไร สามารถควบคุมได้ไม่รุนแรงขึ้น และไม่ถึงทุกข์ร้อนเลย (สังเสทชะโยนิ). หรือ ไม่ก็ยังมีเศษที่อ่อนบาง ขนาดนาน ๆ ถึงจะผุดจะโผล่ขึ้นมาให้เห็นให้ปรากฏโดยไม่คาดฝันสักทีหนึ่ง (โอบปาติกะโยนิ)

การเหลือเศษที่เป็น “รูป” หรือ “อรูป” อยู่บ้าง เช่นนี้ เรียกว่า “รูปราคะสังโยชน์-อรูปราคะสังโยชน์” ก็คือได้ว่า **เริ่ม “อุบัติ” เข้าสู่ความเป็นพระอนาคามี** และ นับได้ว่าเป็นผู้อยู่ภูมิ “พระอนาคามี” แล้ว

ถ้าผู้ใดตัดขาด ตับสันเศษ “ราคะ” เหล่านี้จากจิตลงได้ เหลือเพียงเศษ “สังเสทชะโยนิ” นิดหน่อย เหลือ “โอบปาติกะโยนิ” ดังกล่าวถึงแล้วนั้น อยู่บ้าง และกับยังหลงภาคภูมิในความเป็น “อุบัติเทพ” ขนสูงขึ้นมาของตนนี้ อยู่ในจิตบ้าง (มานะ) ตนได้ “วิสุทธิ” มาจากกามราคะ-ปฏิมะ อันเป็น “สัทธิกาย” หยาบๆ ต่ำๆ และเข้าใจการยึด “จิต” ยึด “ภูมิ” ในตนได้ชัด ไม่ว่าจะ เป็น โลกามิส ๘ ไตๆ โลกกาม ที่อาศัย ทวาร ๕ ไตๆ ก็ไม่ได้ยึด ไม่ได้ติดอยู่ในจิต มันเบาจนเหลือเพียง “โอบปาติกะโยนิ” อย่างเดียว ก็เรียกผู้นี้ว่า **“อนาคามีบุคคล” แท้เต็มรูป** เป็น “วิสุทธิเทพ” ชั้นกลาง หรือ ชั้นกระเด้บความสูงขึ้นมาเรื่อยๆ จนยืนอยู่จุดสูงสุด เกือบปลายสุดนอนอยู่แล้ว เท่านั้น

ผู้รู้ “จิต” แจ่มละเอียดถึง “เวทนาในเวทนา” ของตน ออกปานนั้น ก็จะต้องกระทำ “อุเบกขา” ให้แก่ตนได้อย่างแก่่ง และเบา ว่าง ง่ายอย่างสูงเยี่ยมแล้ว เป็นผู้พ้น “สมมุติ” มาได้อย่างสูงมากแล้ว เป็น “โลกุตตรบุคคล” ชั้น “โอบปาติกะสัตว์” หรือ “พรหมสัตว์” เป็น “วิสุทธิเทพ” มาได้อย่างสูง

คือ ได้ “ตาย” จาก (เทพ แปลว่า ความตาย) โลกต่ำๆ อย่างหมดจด (สุทธิ) ยิงๆ (วิ) ขนมาเรื่อยๆ เป็นการ “เกิด” (อุบัติ) จริง! “ตาย” (เทพ) จริง!

มิใช่ “เกิดปลอม-ตายปลอม” (สมมุติเทพ) วนแล้วเวียนเล่าอยู่ จนไม่มี “สมมุติเทพ” (ความเด็ดขาด) กันสักที อย่างนั้นไม่! แต่หลุดขาด พันโลกต่ำๆ นั้น มาได้อย่างถ่องแท้ด้วยปัญญาอันยิ่ง (อริปัญญา) เพราะเข้าใจแท้ๆ ได้ว่า โลกที่เราได้ “ตาย” จากมานั้นๆ ล้วนเป็น “อกุศลธรรม” คือ สภาวะที่ไม่น่าติด ไม่น่าเสพย์ เป็นเรื่องเป็นสัจเป็นสังคมาที่เราควรหลุดพ้น พრაจากมาจริงๆ แน่ๆ พันสงสัย ไม่ข้องใจ ไม่ว่าในเหลี่ยมใด นัยะใดๆ จริงๆ (พันวิจิกิจฉา) และรู้ว่าเรา “เกิด” ใหม่ ในแดน “วิสุทธิ” แท้ เป็น “กุศลธรรม” จริงๆ (คือ เห็นแท้ในจิตว่า เมื่อเราเลิกเราหมด เราพราจากมาได้ นั้น เราสบายแท้ด้วย)

การรู้แจ้งแทงตลอดในธรรมดังนี้ เรียกว่า เป็นผู้มี “อภิธรรม” แท้ๆ ถูกตรง เป็นปรมัตต์ คือ เข้าใจ **รูป-นาม** ของจิต-เจตสิก-รูป-นิพพานแท้ๆ รู้ละเอียดตลอดแม้อาการ-ลึงค์-นิमित-อุเทศจริงๆ

“จิต” ที่เป็น “อุบัติเทพ” แท้ คือ “พรหม” ตัวจริง แต่จิตที่ยังหลง กาม ยังมีสุขอยู่ด้วยรูป-รส-กลิ่น-เสียง-สัมผัส เรียกว่า ยังคือ “สมมุติเทพ” หรือ เทวดาเสพย์กาม

จงพยายามทำความเข้าใจคำว่า “อุบัติเทพ” ที่เรียกว่า “พรหม” กับ “สมมุติเทพ” ที่เรียกว่า “เทวดาเสพย์กาม” นี้ ให้ดี

จิตใดที่หมดสุข-สันตูกข์ เพราะการหยุด เสพย์กาม การเลิกคลุกคลี ปรน-ปรุงกับสิ่งที่ตนติด ตนเคยหลงเสพย์มาได้ “จิต” นั้นคือ “อุบัติเทพ” จิตใดที่ยัง “สุข” แม้จะต่อให้เลิกสอยเพราะการปรนปรุงสังขาร สังวาส สังสัคคะอยู่เท่าใดๆ ก็เป็นสวรรค์ของ “สมมุติเทพ” อยู่แค่นั้น ซึ่งยังมี “นรก” แฝงอยู่อย่างไม่มีพันไปได้จริงๆ จึงจะชื่อว่า “วิสุทธิเทพ” ไม่ได้เป็นอันขาด

ดังนั้น แม้เพียงจิตใดบริสุทธิ์พ้นเด็ดขาดเนื่องมาจาก “รู้แจ้งด้วยปัญญา” ชัดๆ ว่า “อบายมุข” เป็น “ความเลว” เป็น อกุศลธรรม และ จิตที่เคยคิด “อบายมุข” มีเชอความเสพย์คุณ ก็ได้พิสูจน์แน่แล้วว่า “ขาดสะเด็ด” ไม่มีเยื่อ ไม่มีใยเหลือ และไม่เวียนกลับอีกแน่ๆ (พันถึงขั้น “เขม” = ดับไม่เหลือแม้ธาตุละอองของอุปาทานนั้นๆ)

ผู้“อุบัติ”จริง แต่เกิดใหม่ โดยตายสนิทจาก “โลกอบายมุข”
 แค้นก็ยังได้ชื่อว่า “พรหม” แท้ๆ เป็น “วิสุทธิเทพ” ชั้นต้น ซึ่งบุคคล
 ในโลกควรทำอย่างยิ่ง

เพราะฉะนั้น ผู้ใดเลื่อนภูมิมายึด “จิต” ยึดภูมิแห่ง “วิสุทธิเทพ” (พรหม)
 ชั้นยังเป็น “ยอดเทพ” หรือ ที่กำลังเรียกกันว่า “พรหม” นี้ ได้ กัดแล้วละ พัน
 จาก “สมมุติเทพ” มาได้เรื่อยๆ “วิสุทธิ” จากภูมิต่ำ ภูมิขั้วมาได้แค่ใดๆ มันก็
 จะ “ภาคภูมิ” และยึดเก่ง ยึดใหญ่ ยึดศกัตุฐานนั้นอยู่จริงๆ ก็จะต้องมาทำบุญญา
 ถอน “ทิฏฐิ” ถอน “มานะ” เช่นนี้ กันต่อๆ ไปอีก ในภายหลัง

สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน ของ “จิต” ของภูมิ มันก็จะซับซ้อนซ้อนแฝง
 เหลี่ยมเชิงลึกเร้นนัยะมากขึ้นๆ สุขุมละเอียดยิ่งขึ้นๆ จนหมด “รูปจิต” (รูปฌาน)
 เกลียงจริง และสิ้น “อรุปจิต” (อรุปฌาน) ที่เป็นราคะใดๆ ในกาม ในโลก สุญ-
 สนิท ทั้งใน “รูปโลก” (รูปปราคะ) ทั้ง “อรุปโลก” (อรุปปราคะ) และแม้แต่ “มานะ”
 คือ การยึดจิต ยึดภูมิของตน ยังเป็นเศษแห่งอดีต ก็เข้าใจได้ แทงตลอดแม้
 “อุทธัจจะจิต” คือ ความเกิดของจิตธรรมดา ซึ่งบริสุทธิ์ หรือวิสุทธิ จาก “กุกกัจจะ”
 (ความกังวล) ใดๆ วิสุทธิจาก “ปริคคหะ” (ความห่วงแห่น) วิสุทธิจาก “มมะ” (ความ
 เป็นตน) สิ้นเกลียงจริงๆ ไม่มีแม้ “โอโศกะ” ไม่มีแม้ “วิระชะ” คือ สิ้นธุลีแห่ง
 ความหมอง (โอโศกะ) สิ้นธุลีแห่งความคิดความเสพย์ความเรงเหลือใจใดๆ (วิระชะ) จริงๆ
 สิ้นทั้งรูแจ้งจนพ้น “วิจิกิจฉา” สุดท้ายลงเกลียงด้วย ก็บรรลุเป็น “วิสุทธิเทพ” ชั้นสูง
 สุดเรียกว่า พระอรหันต์ บริบูรณ์กันเท่านั้นเอง เป็น “วิสุทธิเทพ” ที่ไม่มีแม้แต่
 ความเป็น “พรหม” ไม่ว่า “รูปพรหม” (รูปฌาน) หรือ “อรุปพรหม” (อรุปฌาน)
 ขนาดใดๆ

ดังนั้น ผู้ “จิต” เป็น “พรหม” จริงๆ แล้ว ถ้าไม่เข้าใจในลักษณะ สภาพ
 ของ “พรหม” ก็จะ **หลงยึด หลงติด** ความเป็นพรหมอยู่ อย่างเก่งที่สุดทีเดียว
 จึงเป็น “ภวตณหา” เป็น “รูปปราคะ-อรุปปราคะ” ชนิดยึดติดที่ **เก่งขึ้น ดีขึ้น ตลอดถึง**
ยึดจิตว่าง ติดจิตที่เล็กจากโลกก็ยะ และมันจะสร้างความใหญ่ ความแน่นอนหา

ความโตได้อย่างแก่ เป็น "ปรมาตมัน" ได้อยู่อีก เช่นกัน

"จิต" ที่พนักาม จิตที่ว่างเบาจากการปรุงหนักๆ เป็นจิตที่ได้ถอดถอน
 ออกมาจาก ความหลงรสโลกๆ แต่แล้วถ้าไม่รู้เท่าทันในจิตอย่าง ละเอียด สุขุม
 จริงๆ (คัมภีร์ราวกาโต) ก็จะมายึดเป็น "มานะ" มายึด "ทิฏฐิ" ยึดตัวตนของจิต
 ยึดทั้งเพราะ "เสพย์รส" ยึดทั้งเพราะ "หลงว่าสูงกว่า" ที่เม้น "รูปจิต-อรูปรจิต"
 นี้ ได้อีก ที่อาจารย์หลากหลายพากันเรียกว่า **หลงติดรูปมานะ-อรูปร**
มานะนั่นเอง จึงไม่พ้น "พรหม" ไม่พ้น "อิตตา" แท้ๆ ไปได้ เป็น
 "ทิฏฐิ" ต่างๆ ถึง ๖๒ ประเภท ตามที่พระพุทธองค์ได้ทรงแจกแจงไว้นั้นเทียว

ที่จริงคำว่า "พรหม" นั้น มาจากรากศัพท์ที่ว่า "พรหะ" อันหมายถึง
 ความว่า ใหญ่ มาก ลึก สูง โต ฯลฯ ซึ่งโดยโลกียะนั้น มันจะมีอำนาจ จะยั่วให้
 หลง ชวนให้ชอบได้อย่างแก่ **ดังนั้น ถ้าไม่รู้เป็น "สัมมา-**
ทิฏฐิ" มาก่อน ก็จะเป็น "อารมณ์หลง" ของจิต ที่ยังมี "อิตตา" ได้ง่ายที่
 สุด ผู้หวัง "นิพพาน" อย่าไปเผลยยึดเอาไว้ อย่าไปหลงสร้าง หลงก่ออารมณ์เช่น
 นี้ให้แก่ตนเป็นอันขาด สำหรับผู้ไม่มีมาก่อน ซึ่งเป็นเรื่อง "ความหลงเสพย์" หรือ
 "ความคิดเสพย์" ที่ไม่ใช่ "รส" ของความเสพย์ทาง ตา-หู-จมูก-ลิ้น-
 -กาย หรือ ใจ อันเป็น "รส" เสพย์สัมผัส แล้วก็เกิด "รสชาติ" ตรงๆ
 นั้นหรือก แต่เป็น "รส" ของเรื่องทาง ศักดิ์ ชั้น ฐานะ สรรเสริญ
 แชะช้อย ทิ้ง ที่ใหญ่ บั้บรูป บั้บร่าง ขันนามีเอง บั้บภพ บั้บภูมิ
 ขันมาอีกสภาพหนึ่ง เนรมิตเป็นตัวเป็นตน เป็นวิมาน ลอยฟ้าลอยลม
 ขันมาเองอีกสภาพหนึ่ง ล้วนเป็น "ตณหา" คือ อยากรได้-อยากรมี-อยากรเป็น
 ซ่อนอยู่ใน "กามตณหา" นั้นๆ ด้วย อยากรได้-อยากรมี-อยากรเป็น ตามสภาพของมัน
 เองด้วย จึงแยกเรียกข้อมันว่า "ภวตณหา"

ซึ่งเมื่อผู้ใดรู้เท่าทันมันไม่ได้ มันก็เป็น "โลกียะ" แท้ๆ สภาพหนึ่ง
 ที่ผู้นั้นจะต้องมี "ราคะ" กับมันอยู่จริง

ถ้ามีหลายอย่าง มีแรง เกี่ยวเนื่องไปถึงวัตถุขาวของ หรือ รูป-รส-กลิ่น-เสียง-สัมผัสภายนอกอยู่ ก็เรียกว่า เป็น “ภวตัณหา” ที่หลายใหญ่ดำเนินไปพร้อมรวมอยู่กับ “กามราคะ” แต่ถ้าเป็นเพียงอยู่ใน “ภพของจิต” ไม่ออกฤทธิ์มาวุ่นวายหนักหนา เอากับวัตถุขาวของ หรือ รูป-รส-กลิ่น-เสียง-สัมผัสภายนอกแล้ว ทว่าเป็นเนื้อเป็นตัวกัน จริงจังกันอยู่ ก็แต่เฉพาะ “จิตในจิต” เท่านั้น ก็เรียกว่า “ภวราคะ” ส่วนจะเป็นขนาด “รูปปราคะ” คือ ยังหลงเป็นรูปเป็นตัว เป็นเนื้อเป็นตนกัน จริงจังอยู่เท่าใดๆ มันก็จริงๆ เป็นอยู่จริงๆ ของผู้หนึ่งๆ เท่านั้นๆ จริงๆ หรือ จะลด จะจาง จะเหลือน้อย จะมีเพียงละเอียดบางเบาเกินไปหาขั้น “อรูปปราคะ” ก็แล้วแต่ผู้หนึ่งๆ ยังมี หรือ ยังเหลืออยู่จริงๆ ของตนๆ นั่นเอง

ถ้าปัญญาหรือ “เนอบัญญา” ของผู้ใด เกิด “รู” อย่างจับ “ราคะ” นั้นๆ ได้ชัดมาก ก็มี “สิ่งที่ถูกรู” นั้น แน่ชัด เป็นรูปเป็นร่างเป็นตัวเป็นตนให้ “รู” ได้ดี จึงเรียกว่า “รูปปราคะ” (แต่มันไม่ใช่โฉมกาย หรือ สีสัน แบบ “รูป” ที่สัมผัสเอาด้วยทวารตานั้นหรอกนะ ! ตัวมันแท้ๆ คือ กิริยา คือ อากาโร คือ อารมณ์) และมันก็คือ “รูปที่อยู่ในจิต” หรือเรียกง่ายๆ ว่า “รูปจิต” ของเรานั้นเอง และถ้ามันน้อยลง ราคะมันเบาบางลง จับตัวมันยากขึ้น รูตัวมันยากขึ้น มันไม่เป็น “สิ่งที่ถูกรู” ได้ง่าย ก็เรียกมันว่า “อรูปปราคะ” กันนี้แหละ และมันก็คือ “อรูปที่อยู่ในจิต” หรือเรียกง่ายๆ ว่า “อรูปจิต” หรือ “สิ่งที่ตามรูไม่ได้ง่ายๆ แล้ว ในความเป็นตัวเป็นตนอยู่ในจิต” ของเรานั้นเองแหละ

สภาพต่างๆ เหล่านี้ คือ สิ่งทีล้วนมีอยู่จริง ผู้หลงเสพย์จริง-หลงติดจริง ผู้ไม่รู้จริงๆ ก็ยังเป็นผู้มี “ภวราคะ” จริงๆ หรือแม้จะมีความมาก มีความใหญ่ มีความสูง ฯลฯ นั้นๆ จริง แต่ยังไม่หลง ยังเสพย์ ยังติด กันนั้นแหละ คือ “พรหม” ตัวจริง คือ ผู้ยังมี “รูปโลก” มี “อรูปโลก” หรือ ยังเหลือ โลภะ ส่วนน้อยอยู่จริง แต่ถ้าเป็นผู้ ไม่มี ความใหญ่ ความมาก ความสูง ฯลฯ นั้นๆ ในตนจริง ทว่ามีแต่ “อยากได้-อยากมี” ความใหญ่-ความมาก-ความสูง ฯลฯ อยู่เรื่อยๆ นั่นก็คือ ผู้ปรัด-ผืนรกในเมือง “พรหม” แท้ๆ นั่นเอง และ ถ้ายังหลง ยิ่งหลง ยิ่งพลาง คนอื่นเขาว่า

เราใหญ่ เรามีกมาก เราสูง ฯลฯ ก็นั้นแหละคือ สัตว์อบายในภูมิพรหม หรือคือ “พรหมเก้” ซึ่งมีอยู่หลากหลายเหลือเกินในหมู่ปุถุชน ทั้งผู้เป็น “อริยะ” บางแล้ว กิด

สรุปเป็นภาษาพูดในยุคนั้น ชัด ๆ กว่า “ภวราคะ” ก็คือ ความที่อยากดัง อยากเก่ง อยากใหญ่ อยากมีอำนาจ อยากมีฤทธิ์ อยากมีมาก อยากสูงส่ง อยากลึกลับยิ่ง ยิ่งกว่าอยากเหนือกว่าเขา โดยประการทั้งปวง นั้นแหละ เกิดอยู่ใน “จิต” ใน “วิญญาณ” ของผู้ยังไม่มี “วิสุทธิ” อะไรเลย

วิญญาณ คือ จิต ของคน (ปุถุชน) จึงมีทั้งความเป็น “พรหม” (เก้) มีทั้งความเป็น เทวดาเสพย์รสาม มีทั้งความเป็น สัตว์นรก อยู่ทั้ง 2 ภูมิ (กามภูมิ และ ภวภูมิ) เต็มคือเลขที่เดียว

“พรหม” ที่จะกล่าวได้ว่า หมด “โลกียะ” หรือ เรียกว่า มี “โลกา-มิต ๘” น้อยที่สุด คือ พรหมที่ได้ชื่อว่า “พระอนาคาม” ซึ่งเป็นพระอริย-เจ้าใน พุทธศาสนา เพราะ “พระอนาคาม” นั้น มี “ปัญญา” รู้สภาวะของ “โลกียะ” และอยู่เหนือ “โลกียะ” นั้นๆ ได้จริง รู้เหมาะ รู้ควร รู้เหตุ รู้ผล ทั้งเป็นผู้สามารถจะไม่กลับมาเกิดได้แล้วด้วยปัญญาอันยิ่ง และมีความสามารถ “ดับการเกิด” ได้แท้จริง พระอนาคาม ยังมีหลงความใหญ่อยู่ ยังมี “มานะสังโยชน์” เป็นกิเลส ลอยหน้า อยู่บ้าง นอกนั้นก็เป็นกิเลสที่มีรูป-นามของภพของชาติอันละเอียดลึกลับยิ่ง อยู่เท่านั้น

ในบัญญัติคำว่า “พรหม” ทั่วๆ ไป จึงคือ “จิต” ที่มี “มานะ” เป็นรากฐาน มันยังเป็น “อัตตา” มันเป็นความหลงตัวหลงตนเพื่อศักดิ์ (ความสูง) เพื่อศรี (ความดี) ทั่วๆ ชัดๆ มันไม่ใช่เพื่อเสพย์รสาม หรือ รสโลกียะ ในทวาร ๕ จริงๆ มันหลงยศชั้นสรรเสริญ และ สุข (ชนิดของพรหม) มันเสพย์แต่อารมณ์อันพึงเป็นไปเพื่อความโก้ ความหรุ ความโอ้อ่า ความใหญ่ ความโต ความเหนือผู้อื่น ยกตัว ยกตน ถอตตัวถอตตน ความถือสัจจะ ความยึดสัจจะ ความยกสัจจะ เมื่อ “สัจจะ” นั้นๆ มันมีอยู่ที่ผู้นั้น มันจึงกลายเป็น “ยกตัวยกตน” ของผู้นั้นเองไปด้วย นักเป็นเรื่องจริง

เป็นเรื่องต้องเป็น และหลงไปจนกระทั่งขั้นบริสุทธิ์สูงสุด ความดีสูงสุด (สุทธาวาส) กคือ หลงเสพยาติจิต เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา

“จิต-เจตสิก” หรือ วิญญาณ ของใคร ที่เป็นเช่นที่กล่าวถึงนั้นแหละ คือ ผู้กำลังสร้างความเป็น “พรหม” ให้แก่อัตตาของตน ตามขั้น ตามระดับที่กล่าวถึงนั้นๆ จงรู้ให้ดี จงเข้าใจให้ชัด จงอ่านอารมณ์ (นาม) พิจารณาวัตถุ (รูป) เห็นแจ้งมนสิการ (วิญญาณ หรือ จิต หรือ บทบาทของ นาม-รูป ที่สังขารกันออกมา) ของพรหมให้ออก แม้ว่าคนผู้นั้นจะยังมี “กาม” กิเลสอยู่เต็มจิต ก็ยังอาจสร้างความเป็น “มานะ” หรือ ความเป็นพรหม เช่นที่วานี้ ให้แก่ตนได้ จงอย่าเอา อย่าหลงก่อใส่ตนเป็นอันขาด สำหรับผู้หวังนิพพานทั้งหลายทั้งปวงขอให้ระวังความรู้สึกนึกคิด ระวัง! “จิต” ที่จะไปหลงสร้างอารมณ์อย่างนี้ ให้แก่ตนให้ดีๆ

จงคำนึง จงสนใจ ความเป็น “พรหม” ในแง่อย่างนี้
 อย่าไปหลง “พระพรหม” ที่ลอยอยู่ในห้วงหาไม่รู้หนไหนกันเลย! เห็นความเป็นอย่างนั้นในตน ให้ได้ แล้วเลิก ละ วางเสีย อย่าเป็น อย่ายึดเอาไว้ “จิต” อย่างนั้นยังเป็น “วิญญาณ” ที่ยังไม่ถึง “นิพพาน” **ผู้ใดยึดจริง ก็เป็นจริง ผู้ใดล้างจริง ละจริง ก็หมดจริงๆ** ผู้ยังไม่หมด “อัตตา” จนแจ้ง “อนัตตา” แล้วตายหมดลมหายใจลงไป ก็เหลือ วิญญาณ เป็น “พรหม” จริงๆ ถ้าผู้นั้นประกอบกรรมล้างกิเลสต่ำอื่นๆ ของตน ได้หมด จนกระทั่งตนมี “ภูมิจิต” อยู่ในขั้นพรหมอย่างแท้จริง (เช่น ล้างสักกายะ กาม-ราคะ ปฏิมะ เป็นต้น) แล้วก็ต้องเรียนรู้ “อัตตา” ที่ยังเป็น “พรหม” ของตนให้เห็นจริง จับตัวได้ และล้างตัว ดับตนให้ได้ เป็น “สมุจเฉท” (สม+อุจเฉท) ซึ่ง **เป็น “อุจเฉท” ชนิดแท้** อันมีจริง เห็นจริง สัมผัสจริง พบ “สุญญตา” สัมผัส “สุญญาภาพ” อันมีภาววิสัย จริงๆ ในปัจจุบันนี้ จึงจะคือ “อุจเฉท” แท้ๆ (เพราะพบความ “ตายสูญสนิท” ตั้งแต่ยังไม่ทันหมดลมหายใจ) การ **“ตายสูญ” จึงมีได้ด้วยการฉะนี้ จริงๆ** แต่ถ้าล้าง “อัตตา” ไม่หมดจริง บางคนนั้น แม้แต่ “กามตัณหา” ของตน ก็ยังหนาประอะ

แล้วยังพรวดพราดว่า **ตนว่างแล้ว-ตนสูญแล้ว ตายไปแล้วมันก็สูญ ก็ไม่มีอะไร** ก็นั่นแหละคือ **“อุจเจททีฏฐิติ”** ตัวแท้ตัวจริงเต็มตัว ก็ขนาด **“กามตัณหา”** หหมดแล้ว เรายังจะต้องมาล้าง **“ภวตัณหา”** ดังที่กำลังกล่าวถึงกันอยู่นั่นก่อนนั้นก็ว่าหนัก

นี่คือ ความสลบดับชั้ช้อน ที่เป็นที่มีสภาพละเอียดเป็นแง่จริงเชิงจริงของ **จิต** ของ **วิญญูญาณ** มันคือ **ความเป็น** จริงๆ **มี** จริงๆ ของ **“สักกายะ”** ของ **“อัตตตา”** หรือแท้ๆ ก็คือ **ความเป็นจริง** **ความมี** จริงของ **“กามราคะ”** ของ **“รูปราคะ-อรูปราคะ”** ต่างๆ นั่นเองที่มันมีภาวะของมันเป็นจริงๆ จะว่า **“วิญญูญาณพรหม”** ที่หลงยึดเกาะ หลังจากตายหมดลมหายใจไปแล้วนั้น **ไม่มี** ก็ไม่ได้

หรือ ยิ่งผู้ยังมีแม่แต่ **“กามราคะ”** ออกหนาเประอออยู่ แล้วจะเข้าใจว่า ตายหมดลมหายใจแล้วก็สูญ ไม่มีอะไรเหลือ ก็ยังคง **ความหยาบใหญ่** คือ **ความไม่รู้** จัก **“จิต-เจตสิก”** (วิญญูญาณ) แท้ **ไม่รู้** จัก **“ความเป็น-ความมี”** แท้ๆ และไม่รู้จัก **“ความตาย-ความดับสูญสิ้นสนิท”** แท้ **แม่แต่** **“ความดับสูญสิ้นสนิท”** แห่ง **กามราคะ** เขาก็ทำไม่ได้ เป็นไม่ได้ พิสูจน์ไม่ได้ ดังนั้น ยิ่งภาวะชั้น **“รูปราคะ-อรูปราคะ”** อันละเอียดสุขุมประณีต ที่ยังเป็น **“ความเป็น”** เป็น **“ความมี”** แท้ๆ จริงๆ อยู่จริงขึ้นไปอีกนั้น เขาจะรู้จัก **“ความดับสูญสิ้นสนิท”** หรือ **“ความตายสูญ”** กันได้อย่างไร ? !

“ความไม่รู้” (อวิชชา) ของ “ผู้ไม่รู้” จริงๆ จึง “มี”
จริงๆ ได้ ด้วยประการฉะนี้ จริงๆ

ผู้จับ **“ตนเค้า-เหง้าแท้”** (มูล) หรือ จับ **“ราก”** (ราก) จริงๆ อันคือ **“กามราคะ”** แล้ว ก็ถอนราก ทำลายต้นเค้า ฆ่าเหง้า ให้สูญสิ้นสนิท ได้ หรือ **รู้** แท้จับ **“รูปราคะ”** และ **“อรูปราคะ”** อันเป็นกิเลส ดังที่เรากำลังอธิบายมาถึงนี้ ได้จริงๆ แล้ว **แม่** **ผู้** **นั้น** จะอนุโลมอยู่กับโลกเขา ด้วยความเป็น **“พรหม”** บ้าง แต่ **ผู้** **นั้น** **ไม่มี** **จิต** กล่าวคือ **ไม่** **สั่ง** **สม** **สร้าง** **วิญญูญาณ** ของตน ให้เป็น **ผู้** **มรณ** **มณ** **ณ**

กิเลสอย่างที่กำลังอธิบายมาถึงนี้ (โดยเฉพาะมานะกิเลส) ใ้ตนจริง ๆ ผู้หนึ่งก็ไม่ต้องไปเกิด หรือ ไม่ต้องไปตกอยู่ สิ่งที่อยู่ในภุมินีเลยจริง ๆ เช่นกัน เนื่องจาก “รู” เท่าทันความเป็น “กิเลส” นั้น ๆ ไม่เสพยาความเป็นพรหม ไม่ติดความเป็นพรหม ไม่สั่งสมกิเลสที่ทำให้เป็น “พรหม” ผู้หวังความหลุดพ้นที่แท้ก็อย่าอยากเป็นเลย “พรหม” ขอให้ตรงถัดเข้าหา “นิพพาน” แท้ ๆ ให้ได้เถิด

ผู้ไม่รู้ (อวิชชา) จัก **พรหม** แท้ ๆ จริง ๆ (ในตนของตน) ก็จะมี **ความเป็นพรหม** อยู่แน่นอน โดยเฉพาะ ผู้ที่ “ทวิ” (ความเห็น) อยู่ในแบบ “อุจเฉทะ” คือ เชื่อว่า ตายแล้วขาดสูญ ไม่มีอะไรสืบต่อ นั้นแหละ ตวิดี จะมีความหลงตนว่า ตนรู้ตนใหญ่ ตนเก่ง หลง บัญญา” แห่งตน อยู่แน่นอน (และนั่นแหละคือ “ความเป็นพรหม”) เพราะเขาไม่รู้อะไรสักอย่าง และคนประเภทนี้ คือ คนที่มีความฉลาด

ผู้ “รู” จริง ๆ แท้ ๆ ที่ไม่ติด ไม่เสพยา (รู้ว่า “มี” และแจ้งชัดด้วยว่า คืออย่างไร ?) ส่วนผู้ “ไม่รู้” นั้นแหละ ที่ “ยึด” อยู่อย่างหลงตน หรือ ติดสภาวะนั้น เพราะ “ตนไม่รู้จัก” สภาวะนั้น คือ ไม่รู้ตัวเอง ผู้รู้นั้น ไม่ยึดมั่น ไม่ติด (แต่รู้ว่า “มี” ที่ไม่มีในตนเอง “ดับเอง” ถูกสภาวะ ถูกตัวถูกตน จึง “ไม่มี” ได้) ส่วนผู้ยึดมั่นอยู่ หรือ ติดอยู่นั้น ไม่รู้หรือกว่า “มี” เขาจึงไม่มีทางจะทำให้ “ไม่มี” ในตน เพราะหลงผิด หรือ เชื่อนั่นว่า สภาวะที่เรียกว่า “พรหม” นั้นไม่มี

ผู้ที่ยังไม่รู้แจ้งชัดจริง ในสภาวะแท้ ๆ ของ “อุจเฉทภาวะ” จนเป็น “สมุจเฉท” (สม+อุจเฉท คือ สัมผัสสภาวะ “อุจเฉท” นั้นต่อเนื่องกันอยู่จริง ไม่ขาดการ “ต่อเนื่อง” ไม่มีสภาวะแห่ง “กิเลส” นั้น ๆ มาแทรกขึ้น มาเกิดแซมปนขึ้นอีก) จึงจะไม่มีโอกาสรู้แจ้ง การตายแล้วไม่เกิด หรือ การขาดสูญ ได้เลย

ผู้ไม่สัมผัส “อรหัตตผลจิต” แท้ (คือ ตัวสมุจเฉทในจิตสภาวะนั้น ๆ) ไม่มีสิทธิ์พูด คำว่า “ตายแล้วสูญ”

ผู้ยังไม่ใช้พระอรหันต์จริง กล่าวคำว่า “ตายแล้วสูญ” โดยเฉพาะ ตนก็มีความเชื่อมั่นอยู่ว่า ถ้าตน “ตายลง” จริง ๆ ก็จะไม่ทำอะไรไปเกิด หรือ ไม่เหลืออะไรอีกเลย จริง ๆ ผู้หนึ่งคือ ผู้ “สิ้นหวังแท้” ในความจะบรรลุนิพพาน

ชั้นสูงสุด หรือ ปัดทางแห่งความเป็น “พระอรหันต์” อย่างสนิท

ผู้เป็น พระอรหันต์ บริสุทธิบริบูรณ์แท้ ๆ เท่านั้น คือ ผู้มี
สิทธิ์กล่าวคำว่า “ตายแล้วสูญ” เพราะท่านตายแล้วสูญจริงๆ
หรือ ผู้มี “อรหัตตผลจิต” แท้ ๆ บ้างแล้ว เท่านั้น จะรู้แจ้ง
ในการ “ตายสูญ” ก็มีจริง การ “ตายแล้วเกิดอีก” ก็มีจริง
และ จะไม่พ่ายคน “ตกหุบ-ตกเหว” หรือ หลงผิดทาง

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ที่เล่ากัน ได้ยินได้ฟังกันมา ไม่ว่าจะเป็นผู้ “อุจเจต-
ทิฎฐิ” คือ เชื่อแน่ว่า คนตายเนาเข้าโลงแล้ว ก็เป็นสูญ ก็ดี หรือ แม้ผู้เป็น “สัสส-
ทิฎฐิ” คือ เชื่อแน่ว่า คนตายเนาเข้าโลงแล้ว ก็ยังมีต่อ และต่อไปอีก ไม่มีความจบ
ไม่สำเร็จใน “ความสูญ” แท้ แลมอวดคิดเป็นผู้ตาทิพย์ ตาทอง ไปเห็นเทวดา ไปรู้จัก
“พรหม” ขนรูปพรหม-อรูปพรหมต่างๆ มา ก็ดี ก็คือ “จิตหลง” หรือ “วิญญาน”
ของผู้ความหลงที่ยังติดอยู่ทุกองส่วน ตามความหลงทมิฬกิเลสหยาบ หรือ กิเลสบาง
ตามความเป็นจริงของจิตวิญญานแห่งผู้นั้นๆ ไม่ใช่จะไม่จริง

จึงไม่ใช่ของแปลก ที่ “พรหม” มีเมีย ก็ยังได้ (เรียกกันว่า “ศกฺติ”) ตลกดี
ไหม? “พรหม” ยังหลงโลกมากแม้ใน วัตถุ เครื่องโอ้อ่า อลังการอะไรต่างๆ ก็ได้
ที่สุดแม้ “พรหม” ยังหลงโลกมากใน อาหารหยาบเป็นผลไม้ ขนนม นม เนย ตลอดจน
จนบางที่ตีกลับไปถึง น้ำใส น้ำเหล้า หรืออะไรที่พิลึกยิ่งกว่านั้นต่างๆ ก็ยังมี และ
ทุกวันนี้ “พรหม” ร่ำรวย สมบัติ วัตถุ อันสามารถหยิบยื่นแจกจ่าย ให้แก่นมนุษย์ใน
กามภพกันได้ด้วย **พรหมโลก กับ กามโลก** มันใกล้กันจนเป็นเนื้อเดียว
กันแล้ว มันเป็นคนเดียวกันแล้ว รู้ได้ไหม? เห็นได้ไหม? นั่นคือ “โมหะ” แท้
เพราะการเกิดจาก “มโนมยอตตา” คือ “อตตา” ที่สำเร็จด้วยจิต ที่บน
เสก สรรสร้าง (ล้วนคือ หลอก ๆ ล่อ ๆ ลวง ๆ กัน) ขึ้นมาทั้งนั้น ไม่ใช่ของแปลก
และไม่ใช่จะไม่จริง ก็จริงแน่สำหรับคนผู้ตั้งใจสร้าง ตั้งใจก่อ “สภาวะ” นั้น ๆ
(เพราะ “กิเลส” เป็นเหตุ) หรือ ตั้งใจ “สมมุติ” สภาวะนั้น ๆ ให้พอกเพิ่ม ตกแต่ง
ตัดแปลง ปรับปรุงแก้ไขขึ้น ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นจาก **สิ่งที่ไม่มี** เพิ่มสิ่งสมมุติ

พอกเข้าไปในของบริสุทธิ์นั้น ๆ จนกระทั่งเป็น “อรุณมยอิตตา” คือ เป็น “ตัวตน” ที่สำเร็จขึ้นมาอย่างไม่มีรูปเสียก่อน แล้วค่อยๆ เป็น “รูป” ชัด ในโอกาสต่อไปนั่นเอง นั่นคือ “มโนมยอิตตา” ที่สุดก็เป็น “โอพาริกอิตตา” คือ เป็น

รูปหยาบ

พรหม เดียวกัน จึงเป็น พรหม แต่ชอกกันเท่านั้น ส่วน “รูปร่าง-คุณภาพ” หรือ สภาวะ ที่แท้จริงนั้น ถูกเปลี่ยนโฉมเป็นอื่นไปหมดแล้ว จึงได้ชื่อว่า พรหมแท้ คือ เป็น รูปหยาบ ก็มักกันออกเกลื่อน ทำให้การเรียนรู้สภาวะ “จิต-เจตสิก-รูป-นิพพาน” ยากเย็นยิ่งขึ้นไปอีก เพราะสภาวะ “พรหม” มันไม่ใช่สภาวะวัตถุ ไม่ใช่สภาวะมีคู่ตัวตัวเมีย ไม่ใช่สภาวะมีรูป-รส-กลิ่น-เสียง-สัมผัสกับของหยาบแล้ว

เรียกการกระทำในลักษณะนี้ว่า ทำลาย ล้างมลทิน ทำความเสื่อมให้แก่ ความบริสุทธิ์เต็ม หรือ ความจริงแท้เต็มเขานั่นเอง เช่นเดียวกับ “พุทธศาสนา” เก่าก่อนโน้น มี “สภาวะ” ที่บริสุทธิ์ถูกต้อง ตรงแท้ มีคุณภาพอย่างสดใส ผุดผ่อง มีอุทรช่วยคนพ้นทุกข์ด้วยเนื้อหาสาระตรงเบา เป็นไปใน “อริยสัจ” อย่างตรง แต่เดี๋ยวนี้มันถูกนักบวช นักเสก นักสร้าง เพิ่มพอก ตกแต่ง ดัดแปลง ปรับปรุงแก้ไขจนเรื่อย ๆ จน “พุทธศาสนา” ตกอยู่ในสภาวะดังจะเห็นรูปร่างได้ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ก็เป็น “รูป” อีกรูปหนึ่ง ที่ไม่ใช่เครื่องจูง เครื่องนำ อันที่จะช่วยคนให้รู้แจ้งแห่ง “อริยสัจ” ได้เลย นั่นคือ สถานภาพ หรือ “ความเป็นความมีอยู่แท้” ในพิภพโลกขณะนี้ ที่จะต้องยอมรับตามความเป็นจริงนี้ คนมี “ปัญญา” แท้จริง ย่อมไม่เล็งเห็น “ความแท้จริง” !

สรุปความ จะเป็น “จิต” อย่างไร ? สูง-ต่ำ-ละเอียด-
-หยาบ อย่างไร ก็ตาม ก็จงเรียนรู้ให้ได้ที่ตนเองนั่นเอง

ข้อควรทำ อย่าไปหลง “อภิธรรม” แต่ต้องสร้าง “อภิธรรม” ให้แก่ตน

“พุทธศาสนา” ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าอุทิศส่ำหั้น บรรจงสร้างด้วยพระสัพพัญญุตญาณและวิริยอุตสาหะ จึงเหลือเชอลดถอยมาเป็นเพียง “ลัทธิ” ที่มีคุณภาพอย่างสูงก็แค่ :-

๑. พาไปสู่ความเป็น “เทวดา” (เก๊) อย่างเก่งก็ ๖ ภูมิ อันยัง
 เสพย์กามอยู่นั่นเอง ดังที่ได้กล่าวถึงมาแล้ว คือ เป็น “สมมุติ” อยู่อย่างเดิม
 ไม่ได้เป็น “ปรมัตถ์” อะไรเลย

ถ้าจะเป็น “เทวดา” (สมมุติเทพ) หรือ มิสฺข ก็ด้วยการมี ลาภ-ยศ
 -สรรเสริญ มีรูป-รส-กลิ่น-เสียง-สัมผัส เสพย์สมใจ แล้วก้าวไปเป็น “เปรต”
 เป็น “เดรัจฉาน” อยู่อย่างเดิม ซึ่งเรื่อง “ภพ” เรื่อง “สังสารวัฏฏ์” เรื่องติด
 ใน “อิตตา” จนกลายเป็น รูปหยาม เป็นตัวตนอย่างนั้น นั่นมันมีมาเก่าแก่
 สอนกันมาก่อนพุทธศาสนาเป็นไหนๆ แต่แม้กระนั้น สิ่งนั้นเรื่องนั้น “พุทธศาสนา”
 เอง ก็รู้ ก็แจ้งได้ ดังกล่าวแล้ว ทว่าเราก็จะไม่ติด ไม่เป็น ไม่เอา ไม่ยึดมั่น
 เพราะ “พุทธ” นั้น สอนให้เราเป็นผู้รู้แจ้ง เป็นผู้แทงตลอดใน “สมมุติ” ทั้งหลาย
 ให้จริง และรู้ชัดถึงการยังเป็นเทวดาอยู่นั้น มันเนื่องมาจากอะไรเป็น “เชื่อ” แล้ว
 คับ “เชื่อ” นั้นๆ ในตัวของเราให้ได้โดยจริงด้วย

เราไม่ปฏิเสธเลยว่า เทวดานั้นมีในโลก เรา^{ู้}เทวดาชัดเจนแจ่ม
 แจ่ม เห็น “เทวดา” ชัดลึกถึงหัวใจเทวดาทุกชั้นทุกระดับด้วยซ้ำไป และเห็น “เทวดา”
 ที่ยังมีอยู่เต็มโลก โดยเฉพาะที่ยังสิงอยู่ในตัวตนคนเป็นๆ ทั้งหลายทั้งปวง ด้วยอำนาจ
 แห่ง “โสคติพิสัย” (ญาณพิสัย ที่หยั่งรู้ได้ ก็ด้วยความรู้ ซึ่งรู้แจ้ง “รูป” และ “นาม”
 อย่างแท้ๆ จริงๆ) ด้วยอำนาจแห่ง “เจโตปริยญาณ” ที่แท้จริง อันมีญาณ มีปัญญา
 เข้าใจ “รูป” แสงทะเล “นาม” ของเทวดาอย่างถูกต้อง มิใช่เห็นได้แต่รูปร่างเทวดาที่ลอยฟ่อง
 อยู่ในอากาศ เหมือนความฝันความยึดหลงของลัทธิอื่นไม่ (ตาพิสัย) อย่างชัดจริง ส่วน
 เราเองนั้น ไม่เอา ไม่ยึด ไม่เป็น “เทวดา” เราจะฆ่าความเป็น “เทวดา” ทั้งหลาย ที่ยัง
 สิงอยู่ในจิตวิญญาณของเราให้ถูกตัวแท้ๆ และให้ตายลงหมดสิ้นจริงๆ จึงจะเป็น
 เครื่องพิสูจน์ได้ชัดว่า เราเห็น “เทวดา” รู้จักเทวดาจริง เพราะฆ่าเทวดาได้ เชื่อ
 “วิญญาน” ของเรา จะไม่หลงไปก่อตัวเกิดเป็นเทวดา มัวเมาใน “กาม” อยู่ในชั้น
 ไหนๆ อีกเป็นอันขาด

นี่คือหลักการของ “พุทธศาสนา” แท้ๆ ดังเดิมแห่งพระสมณโคตม ส่วน

ใครจะยังเหลือเชื่อแห่งวิญญาณเนื่องจากดับ หรือ มาลงไม่ตายสนิทได้จริงอยู่ จนตกไปเกิดเป็นเทวดาอยู่ในภพใดภพใดหนั้น ย่อมเป็นเรื่องของกรรม เป็นไปตามสัจธรรม แต่ที่สุดแล้วเราจะต้องมาภิเลสคาม ต้องประหารความเป็นเทวดาทั้ง ๖ ภูมิในเรา ให้ได้มากที่สุดเสมอ จนสิ้นเกลี้ยง

๒. พาให้หลงในความเป็น “พรหม” ๒๐ ชั้น คือ รูปพรหมโลก ๑๖ ชั้น อันมี พรหมปาริสีชชา พรหมปุโรหิตา มหาพรหม ปรีตตภา อปฺปมาณภา อากัสสรา ปรีตตสุภา อปฺปมาณสุภา สุกกิงหา เวหฺปผลา อสฺสญฺญี อวิหา อตฺปฺปาสุทฺตสสา สุทฺตสสี อกนิฏฐา และ อรูปพรหมโลก ๔ ชั้น มี อากาสาณญฺายตนะ วิญญาณญฺายตนะ อากิญจัญญายตนะ เนวสฺสญฺยานาสฺสญฺญายตนะ ซึ่งแม้จะเป็น ความรู้อันละเอียดลออในเรื่องเหล่านี้ (เรื่องราวอันแยกแยะละเอียดลออ ของเรื่องเทวดา เรื่องพรหม ที่ผู้รู้เดิมซึ่งไม่ใช่พระพุทธเจ้าทรงสอน) อย่างนี้ หรือ จะจัดแบ่งให้ลึกซึ้งละเอียดยิ่งกว่านี้ “พุทธศาสนา” เรารู้ ก็แจ้งได้ถ้วนสิ้น ทุกสภาพอกเช่นกัน (หลังจากบรรลุ “อัสวักขยญาณ” แล้ว ถ้าใครอยากรู้อยากแจ้งอะไร ก็แจ้งได้ด้วยญาณแห่ง “อรหัตตคุณ”) แม้รู้เราก็จะไม่ติด ไม่ยึด ไม่เป็น ไม่เอาอกอยู่นั่นเอง นัยเดียวกับกับความเป็น “เทวดา”

เราไม่ได้ปฏิเสธเลยว่า เป็นเทวดาคือว่าเป็นสัตว์นรก สัตว์อบายภูมิ เราก็รับรองด้วยว่า มันดีกว่าแน่ๆ และเราก็ไม่ปฏิเสธว่า เป็นพรหมที่บริสุทธิ์จากกาม ก็ยิ่งดีกว่าเป็นเทวดาที่ยังหลงกามอยู่ ๖ ชั้นนั้นขึ้นไปอีก แต่เราจะไม่ไปหลงเป็น “เทวดา” หรือ ไม่ไปเสียเวลาส่งสมสร้างสมยึดมั่นให้ตนไปเกิดไปเป็น “เทวดา” หรือ ไปเป็น “พรหม” ทุกๆ ชั้นให้ได้จนครบเทวดา ๖ ชั้น พรหม ๒๐ ชั้นเป็นอันขาด แต่เราก็จะรู้แท้ จะสัมผัสความเป็น “เทวดา” ความเป็น “พรหม” ทุกชั้นได้ ตามที่จำเป็น - จำมี ทว่าเราจะไม่สั่งส้อยึดมั่นเป็นอันขาด เราจะเดินลัดตัดตรงไป “นิพพาน” แต่จุดเดียวจริงๆ ให้เร็วที่สุด ให้ยิ่งยอดที่สุด แม้เราจะมี “ชีวิต” อยู่ในโลก ต้องมีเมตตาคจิต กรุณาจิต มุทิตาจิต อุเบกขาจิต เราก็จะปรุงแต่งเพื่อประโยชน์โลก และแล้วเราก็จะ “วางจิต” ไม่ยึดมั่นแม้ใน “พรหมจิต” ทั้ง ๔ นั้นๆ ไว้ จะทำใจให้

ไม่หลงติดยินดี ผูกเกาะเป็นอันขาด ภายกรรม วชิกรรม มโนกรรมของเราทั้งหมด
 พร้อมทั้งจะมีอารมณ์พรหมอันประเสริฐและอยู่ปน ๆ กับมนุษย์ในโลก แต่แล้ว "จิต"
 เรา ก็จะไม่ติดความเป็น "พรหม" นั้น ๆ เลย จะว่าง จะเห็นแจ้งใน "ความไม่เสพย์
 -ความไม่ติด" ของตนอยู่จริง ๆ จะว่าง จะปล่อยอยู่ ๆ เสมอให้จิตเป็น "นิพพาน"
 เป็นเพียงผู้รู้ ผู้ตน ผู้เบิกบานสดใสอยู่ (พุทธ) โดยแท้ ๆ ทุกที่ไปให้ได้ คือ สักแต่ว่า
 "รู้-รู้" ไม่ติดดี ไม่ติดชั่ว และถ้าจะร่วมสร้าง "สมมุติ" ใดขึ้นมาในโลก ก็
 ร่วมสร้างแต่ "สมมุติ" ที่ดีอย่างบริสุทธิ์ใจจริง ๆ (ปัญญาภิสังขาร-ยัง "กุศล" ให้ถึงพร้อม)
 ไม่มีเศษของ โลภะ-โทสะ-โมหะ แท้ ๆ และแม้จะร่วมปรุงอยู่ สร้างอยู่ในขณะใด
 ก็ตาม ผู้รู้ ผู้ตน ผู้เบิกบานสดใส (พุทธ) นั้น ก็จะปล่อยอยู่ วางอยู่ ทุกขณะ ๆ ด้วย
 ไม่เผื่อเสพย์ ไม่เผื่อสังสม เป็นผู้แท้ รู้ทันจริง ๆ

หรือ แม้เราจะได้หลงสังสม หลงยึดเหวดตามแล้วกษัตริย์ หลงยึดพรหมมาแล้ว
 ก็ชนกภูมิ ก็ตาม เราจะละ จะว่าง จะทิ้งหมด ทั้งความเป็น "เหวด" เก่า ๆ
 ที่เราได้หลงไปเกิดไปเป็นมา ทั้งความเป็น "พรหม" เก่า ๆ ที่เราได้ไปหลงเกิดหลง
 เป็นมานั้น ๆ ไม่ว่าจะถึงชั้นไหนภูมิใด จนมันเป็นเครื่องส่งเสริมทอดสงมาให้เราหลง
ยินดีใน "กาม" (เหวด) หลงยินดีใน "ความใหญ่" (พรหม
ชั้นต่ำ) แม้หลงติดใน "ความสงบนิ่ง" (พรหมชั้นสูง) เอา
มากมาย ไม่รู้จักปล่อยสักที แม้ในทุกวันนี้ เราจะต้องรู้ทันจิต
 ของเรา แล้วกลาง ก็ละ ปล่อย ทั้งหมด จะไม่ยึดมั่นถอมมั่น จะไม่ปล่อยให้ตกตะกอน
 เป็น "ตน" นอกเป็นอันขาด เพราะไม่จำเป็นเลยที่เราจะไปจดจ่อไว้ หรือ ไปเที่ยว
 ได้ก่อได้เกิดอยู่ยี่ด้อยู่ในภพในภูมิเหล่านั้น อย่างที่บางคนหลงเข้าใจผิดอยู่ว่า จะ
 ต้องไต่เคาะ ทำตนให้เป็นเหวดาให้ครบทุกชั้น ให้ได้ก่อน และไปเป็น
 พรหม ให้ได้หมดทุกภูมิก่อน แล้วจึงจะบรรลุดอรหัตต์ หรือ ได้นิพพาน
 ถ้าใครหลงอย่างนี้อยู่ละก็ **เสร์!** นั่นเป็นความเห็นที่ผิด **เป็นการ**
สร้าง "ภวตณหา" จึงควรเลิกคิดเช่นนั้น เชื่อเช่นนั้นเสีย เราตัด
 ภพเหวดา (แก้) ตัดภูมิพระพรหม (เสื่อม ๆ ต่ำ ๆ) ทั้งได้โดยไม่ต้องไปสังสม ไปยึดภพ
 สร้างภูมิให้ตน ได้ทันที ที่ตั้งใจจะไปนิพพาน จะตัดเข้านิพพานเลยโดยตรงได้จริง ๆ

เพียงเรามี “พรหมจรรย์” (ประพฤติกิรรมอันประเสริฐ) เป็นกรรมฐานเท่านั้น ก็เพียงพอ

ดังเช่น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านก็เคยตรัสเล่าว่า พระองค์ไม่เคยหลงพลัดไป “เกิด” ในแดนพรหมสุทธาวาส ๕ ชั้นเลย นอกนั้นพระองค์เคยไปเกิดมาแล้วทั้งสิ้น (ทรงเล่าไว้ใน พระสุตตัน. ทีฆ. มหา. “มหาปทานสูตร” ข้อ ๕๕) แต่แล้วพระองค์ก็ทรงรู้แจ้งชัดเจน ด้วยพระสัพพัญญุตญาณว่า “สุทธาวาส” คืออะไร ? เป็นอย่างไร ? แค่นั้น ? มันไม่ใช่ของแปลกอะไร และมันก็เป็นเรื่องจริงแท้ ที่เราจะรู้ จะพิสูจน์ได้ด้วยตน ณ บัดเดี๋ยวนี้ ขาดินด้วย (สันทิฏฐิโก) ไม่ใช่ไปรู้เอาเมื่อตายเนาจริงๆ เพราะเมื่อรู้แจ้งแทงตลอดแล้ว พ้น “อัสวักขญาณ” ได้แล้ว เราก็อาจสามารถจะ “อวจร” หรือ ไปเที่ยวได้โดย “นิมิตตญาณ” (รู้ได้โดย “รูป”) แท้จริง แต่เราไม่ไป “เกิด” ไม่ไปจุติ-ปฏิสนธิ ในภุมินนั้นๆ ก็แล้วกัน หรือ จะใช้เพียงอำนาจ “ญาณ” ตรวจตราอ่านรู้ในภุมิให้แจ้งรอบ เป็น “ปณิหิตตญาณ” (รู้ได้โดย “นาม”) เท่านั้น ก็อาจได้ สำหรับผู้สามารถเป็นไปได้นั้นๆ ตามอำนาจแห่งความเก่งของแต่ละองค์แต่ละท่าน หรือ จะใช้อำนาจ “ญาณ” ที่รูปทั้งนามเป็น “สัพพัญญุตญาณ” เช่น พระพุทธองค์เลย ก็ย่อมได้โดยแท้จริง เรียกว่า เป็นผลของ บัญญาธิคุณ และ บริสุทธิคุณ เป็นคุณวิเศษ ที่เรียกว่า “อรหัตตคุณ” ของแต่ละท่านแต่ละองค์โดยแท้ๆ จริงๆ ดังนั้น ผู้ “ญาณ” อันเพียงพอ จึงสามารถ “รู้” ได้ โดยนัยดังนี้

การได้เป็น “เทวดา” หรือ ได้เป็น “พรหม” มันก็เป็นการได้อยู่หรือดีกว่าที่ท่านจะพากันไปลงนรก ลงอบายภูมิ ซึ่งมันก็ล้วนเป็น “อุดมคติ” ของศาสนา เจ้าแห่งศาสนา ทุกศาสนา รวมทั้งศาสนาพุทธด้วย ทว่ามันก็ยังไม่ใช่สิ่งที่ควรหลงไหลยึดติด หรือนำไปเฝ้าเป็นอยู่ นำไปอยากได้มาเป็นของเรา นำไปสั่งสมเอา นำไปผูกตนเองไว้ในที่นั้นๆ ยิ่งกว่าควรทำให้ตนล่วงพ้น “ภุมิ” เหล่านั้น เข้าสู่นิพพานภูมิให้ได้โดยเร็วเป็นแน่ ถ้าเราสร้าง “กรรม” อย่างไร และก่อ “จิต” ให้สูงขึ้น หรือ บริสุทธิตุณย์มุ่งเข้าขั้นภูมิใดๆ ได้โดยจริง นั่นคือ เราก็ได้ ไปยังภูมิยิ่งภพนั้นๆ จริงๆ

โดยแน่นอน จึงไม่จำเป็นต้องไปหลงหวัง หลงยึดให้เสียเวลา แต่ถ้าเราไปหลงฝัน หลงหวัง หลงยึดอยู่ในความเป็นเทวดาชั้นไหน เป็นพรหมชั้นใด ทว่า เราเองไม่ได้สร้าง “กรรม” อันจะมีวิบาก มีผลสมจริง ได้จริง ไม่ได้สร้าง “กายกรรม” ไม่ได้ “ก่ोजิต” (มโนกรรม) ให้บริสุทธิ์สูงขึ้น สะอาดขึ้นจริงตาม เป็น “วิบากจิต” (จิตที่พึงเสวยผล) ของตนแท้ๆ ได้แล้ว จ้างให้! เราก็คงไม่ได้เป็น “เทวดา” นั้น หรือ “พรหม” ที่เราหลงนั้น เป็นอันขาด

แต่นั้นแหละ เราก็คงทำตนให้เป็น “พรหม” หรือ ที่ถูกแต่ต้องเรียกว่า ทำตนดัง “พรหม” คือ ผู้ประกอบคุณงามความดี (สร้าง ความสูง ความใหญ่ ความยิ่งใหญ่ และความ เป็นไปในทางที่ถูกที่ควรจริงๆ เป็นไปเพื่อคุณธรรมเที่ยงๆ ตรงๆ หรือ เดินเข้าหา นิพพาน ธรรมแท้ๆ) และ เป็นผู้เมตตา นนแหละ ในชีวิตที่ยังมีอยู่ ทว่าเราจะไม่หลงยึด หลงผูกยึด หลงติดในคุณงามความดี และ เมตตาคุณของเรา นั้นๆ เป็นอันขาด หรือ ยิ่งจะมามัวทำความยึดมั่นให้หนัก ถึงขนาดสร้างป้ายชื่อ แสดงเครื่องหมายผูกพันความ เป็นบุญเป็นกุศล เป็นความดีนั้นๆ ของตนเข้าไปให้ติดตังแน่นหนัก เป็นเชื้อแห่งการผูกพัน ยึดยาวต่ออยู่อีก แถมยังเป็นการแสดง “ความโลภ” ในยศชั้นสรรเสริญเสียซ้ำอีก (คือ “รูปหยาบ” แห่ง ความโก้ และ ปิติอันเป็นกิเลสอยู่นั่นเอง) เราก็คงจะไม่ทำอย่างเด็ดขาด เราทำแล้ว เราก็คงจะ รั้งตัวรั้งใจให้ถูกให้ตรงจริงๆ ในคุณงาม ความดีนั้นๆ เท่านั้น และแล้วก็ปล่อยวางในสิ่งนั้น เรื่องนั้นทันที ให้เกิด ในจิตเพียงปัญญาเจตสิก ไม่ให้เกิดเป็นอุปาทาน หรือ มมังการ

นักปฏิบัติธรรมทั้งหลาย จึงอย่าไปเสียเวลาเพลิดเพลน เสียเวลาหลงยึด “พรหม” ให้มันหนักหนามากมายอยู่นักเลย โดยเฉพาะหลงสร้าง “จิต” ให้เป็น “เทวดา” ผู้ยังหลงเสพยาแกกันอยู่นั้น มันยิ่งร้ายกาจ ควรจะวาง เลิก ถอย ปล่อยกันให้ได้ จริงๆ เกิด เพราะ “กามคุณ” นั้นแหละ มันจึงได้ทุกข์หนักกันหนักหนา หลุดพ้นเป็นนิพพานกันไม่ได้สักทีในทุกวันนั้น และ “กามคุณ” นี้ ก็อย่าคิดว่า มันเป็นเรื่องแค่ร่วมรสร่วมคูเมถุนธรรมเพียงเท่านั้น เป็นอันขาด มันเป็นเรื่องของการเสพยารูป

-รส-กลิ่น-เสียง-สัมผัส อันตียึดเหนี่ยวแน่นประจำสันดานปฏุชนอย่างเหลือร้าย ซึ่งลึก-ซึ่งละเอียดซุ่มอยู่นักหนา อย่าเพิ่งหลงเข้าใจกันว่า “พนักามคุณ” นั้น เป็นของง่ายเลย ทำ “จิต” ให้ไม่ติด ไม่ยึดมั่น จุดใด ไม่เสพยาทั้ง “กาม” ไม่เสพยาทั้ง “สุข” ที่มัน เป็นความใหญ่ ความภาคภูมิใจ หรือ ต้องไม่เสพยาแม้แต่จิตที่เป็นเมตตาคารม จิตที่สงบ นิ่งวาง แล้วยังหลงเวียนวนบีบตีแล้วไปติดอีกอยู่แต่ในพรหม ทำให้ได้เป็นแต่ตชาติเกิด

เราจึงมาเรียนรู้อุบัติที่เป็น “เทวดา” และทั้งจิตที่เป็น “พรหม” คือ อย่างไร ในคนเป็นๆ (ที่จริงในพระไตรปิฎก กล่าวถึงความ เป็นเทวดากับพรหมนั้น ใช้คำเรียกว่า “เทวดา” เป็น “คำ” คำเดียวกันทั้งหมดด้วยซ้ำไป แม้ที่เราเรียกกันว่า “พรหม” เช่น เทวดาชั้นอภิสสร เทวดาชั้นอวิหา เป็นต้น ดังนี้) แล้วยังใช้สติ ใช้ปัญญา เลิก วาง จากเทวดา จากพรหมให้เป็นนิพพานให้ได้มาก ๆ เกิด เราจะได้เดินทางลัดตัดทาง เข้าใกล้นิพพานเร็ว ๆ ไม่มัวเมาหลงทางอึดอาดอยู่ **เรื่องนี้แหละที่สำคัญมาก** เหลือเกิน

จาก “มหาปทานสูตร” ที่กล่าวถึงมาเมื่อครูนั่นเอง ในข้อ ๕๖ พระพุทธ-องค์ได้ตรัสสอนไว้ชัดเจนในการ ฉลาด “เดินให้ลัด” โดยพระองค์เน้นไว้ใน คำตรัสดังนี้ :-

“ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุที่ธรรมชาตุนั้น ตถาคตแทงตลอดแล้วอย่างใด ด้วยประการฉะนี้แล ฉะนั้น พระพุทธเจ้าที่ล่วงไปแล้ว ปรีนิพพานแล้ว **ตัดธรรม เป็นเหตุทำให้เนิ่นช้าได้แล้ว ตัดวัฏฏะได้แล้ว ครอบงำวัฏฏะได้ แล้ว ล่วงสรรพทุกข์แล้ว** ตถาคตย่อมระลึกถึงได้แม้โดยพระชาติ แม้โดยพระนาม แม้โดยพระโคตร แม้โดยประมาณแห่งพระชนมายุ แม้โดยคู่แห่งพระสาวก แม้โดย การประชุมกันแห่งพระสาวกว่า แม้ด้วยเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคเหล่านั้นจึงมีพระชาติ อย่างนี้ จึงมีพระนามอย่างนี้ จึงมีพระโคตรอย่างนี้ จึงมีสกุลอย่างนี้ จึงมีธรรมอย่างนี้ จึงมีบุญญาอย่างนี้ จึงมีวิหารธรรมอย่างนี้ จึงมีมุตตอย่างนี้ ฯ”

จะเห็นได้ชัด ในคำตรัสที่พระองค์เน้นไว้ว่า **“ตัดธรรมเป็นเหตุ**

ทำให้เนิ่นช้าได้แล้ว” นั้นย่อมเป็นการยืนยันได้ว่า คำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ย่อมเป็นคำสอนที่เฉลียวฉลาด ครอบคลุมทั่วอย่างแท้จริง ทำอะไรก่อนอะไรหลัง ดีกว่ากันอย่างไร ? พระองค์ย่อมแจ้งชัด ซึ่งพระองค์กำชับกำชาไว้เสมอๆ ว่า ให้ประพฤติให้งามเป็นเบื้องต้น ท่ามกลาง บั้นปลาย ให้ถูกให้ดี ให้ตรง (อุชู) และ**สิ่งใดควรตัดควรลด** ไม่ควรไปพะวง ไม่ควรไปเสียเวลาช้าเท่าทำอยู่ ก็ไม่ต้องไปมัวเสียเวลาเป็นอันขาด พระองค์เตือนสติผู้หลงไปมัวเดินทางผิดเสมอๆ ว่า **นั่นไม่ใช่ทาง นั่นไม่ใช่เรื่องที่จะเป็นไป** เพื่อความหน่ายความกลายกำหนด **ไม่เป็นไปเพื่อนิพพาน** พระองค์ทรงยืนยันแท้ๆ ว่า พระองค์สอนเพียง**ใบไม้กำมือเดียว** คือ เรื่องทศวรรุควรเรียน ควรประพฤติ เพื่อพ้นทุกข์ เพื่อไปนิพพานให้ได้เท่านั้น เป็นเรื่องสำคัญ เป็นเรื่องแรก (เบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์) และเป็นเรื่องต้องลัดเข้าหาให้ถึงให้เร็วก่อนอื่น

เพราะเมื่อจบ “อัสวักขยญาณ” คือ จิตบริสุทธิ์พ้นมลทินกิเลสทั้งปวงแล้ว ก็เป็น “งาม” สุด และ สิ่งต่างๆ ที่จะพึงได้ พึงเป็น พึงรู้ ก็ย่อมจะได้โดยง่ายตายใจมาด้วยโดยแท้จริง

จึงไม่ควรจะไปมัวเมาใน “คุณวิเศษ” ต่างๆ อันไม่พาตรงเรื่องตรงทางตัดเข้าหานิพพาน **ไม่ว่า “อภิญญา”** อันเป็นเครื่องอสังการทั้งหลาย หรือ **ยิ่งจะต้องไต่เตี้ยะเป็นเทวดาทุกชั้น เป็นพรหมทุกชั้น** ก็ไม่ต้องไปยึด ไปถือเลย **ตัดทั้ง สัตทางได้ทันที** ลงมือสร้าง “กุศลธรรม” ทาน ศีล ภาวนา หรือ ยิ่งถ้าใครได้ทำทาน (วัตถุทาน) จนหมดสิ้นแล้ว กล่าวคือ ผู้บวชเป็น “พระ” แล้ว เป็นผู้ไม่มี ทรัพย์สมบัติ น้อยใหญ่” จะทานแล้ว (โลกคักขันธา ปหายะ) ก็ลงมือสร้าง ลงมือปฏิบัติ ศีล สมาธิ บัญญาเลยทีเดียว **หลัก สิกขา** ของพระจึงไม่มี “ทาน” แต่เป็น “ศีล สมาธิ บัญญา” เลยทันที และ “พระ” ในสมัยพุทธกาลเขาก็สละทรัพย์สมบัติไม่หอบไม่หามจริง ๆ **ไม่รับเงินทองของมีค่าแท้ ๆ จริง ๆ** เมื่อใครผู้ใดมี “ศีลสิกขา - จิตสิกขา - บัญญาสิกขา” **จริง ถูกต้องแน่** ความเป็นเทวดา ความ

เป็นพรหม มันจะ “เกิด” ขึ้นที่ “คน” ผู้เอง ตามอำนาจของ “กรรม” หรือ คือ “ตัวการกระทำ” นี้แหละ เพราะพระบรมศาสดาทรงสอนเราไว้ชัดว่า “ตัวการกระทำ” นี้แหละเป็นตัวเกิด (กัมมโยนิ) “ตัวการกระทำ” นี้แหละเป็นเผ่าพันธุ์ (กัมมพันธุ์) “ตัวการกระทำ” นี้แหละเป็นที่ที่จะต้องไปอยู่ไปอาศัย (กัมมปฏิสรโณ) “ตัวการกระทำ” จะจำแนกสัตว์โดยเที่ยงตรงเอง

ถ้าแม้เราทำ “จิต” ของเรา ยังไม่หมดกิเลส-ตัณหาสิ้นรอบ เมื่อกรรม นำส่งไปเกิด แต่ละชั้นของความเป็น “เทวดา” ไปเกิด แต่ละชั้นของความเป็น “พรหม” เราจะได้ความ “จิต” เป็น “เทวดา” ชั้น เป็น “พรหม” ชั้นนั้นอยู่โดยจริงแน่นอน ไม่เห็นจะต้องไปเสียเวลาคิดถึง “ผลบุญ” ที่จะส่งตนไปเป็นเทวดา เป็นพรหมกันอยู่ทำไม

พูดถึง การคิดถึง “ผลบุญ” ก็ใครจะทำความเข้าใจในเรื่องนี้ให้ลึกซึ้งกันขึ้นไปอีกสักหน่อย เพราะเคยมีผู้อธิบายกันถึง “จาคานุสติ” กัด หรือ “เทวดานุสติ” กัดนั้น มักจะอธิบายสภาพ “อนุสติ” กันเป็นเชิงเน้นให้ไปหลง “ผลของการทำทาน” (จาคะ) ไปติด ไปยึดมั่น “ความเป็นเทวดา” กันจนเกินขอบเขต เช่น แนะนำกันว่า ให้ระลึกถึง “ผลทาน” (ผลบุญ) ที่ตนได้ทำไว้อย่างชื่นชมยินดีปลื้มติดใจกันเกินไป จนทำให้กลายเป็น “ความหลงใหล ได้ปลื้ม” อยู่แต่กับ “การให้-การเสียสละ” (ทานหรือจาคะ) นั้นๆ ไม่วางวาย ไม่รู้จักปลง ไม่รู้จักวาง หรือ ระลึกรถึงความมีจิตที่เป็น “เทวดา” นั้นๆ ก็เช่นกัน ก็แนะนำกันเน้นกันจนไป “หลงใหลได้ปลื้ม” ไปซ้ำแซะหลงติดหลงมอยู่แต่กับ “สิ่งดี-ส่วนดี” ของตนที่ได้ทำแล้ว ที่ได้เป็นแล้ว กันอยู่จนกลายเป็นการเสพยา-การติดอยู่นั่นเอง ซ้ำก่อพิธีการซ้ำแซะ มีรูปแบบเพื่อผูกให้ชาวชาติตัง-ก็หลากหลาย ถ้าจะแนะนำให้สอบทาน หรือ ให้ระลึกถึงดู เพื่อจะได้มีกำลังใจ เพราะรู้ว่า “การกระทำ” (จาคะ) นั้นๆ เป็น ความดีจริง หรือ “จิตที่มันได้ดีแล้ว” (เทวดา) นั้นๆ ของเรา มันเป็นความดีจริง นำภาควิมิ และน่าจะได้สร้างอีก ทำขึ้นใหม่ให้ใหญ่ ให้เยี่ยม ให้ยิ่งกว่าเก่าอีก ก็จงแนะนำกันให้เข้าใจตรงเข้าจริงๆ แล้วก็อย่าให้กลายเป็นเลยเถิดจนกลายเป็น ให้หลงเสพยา หลงติด หลงผิดจนไม่มีไหวพริบ ไม่ได้ไหวตัว ปรับตนใหม่เป็นอันขาด จะเป็นความเสียหาย

ที่ถูกจริงแล้ว “จาคานุสติ” ก็คือ “เทวดานุสติ” ก็ตาม ก็ไม่ได้
 หมายความว่า ให้ไปยึดติด ให้ไปหลงไหลใน “มถทาน” หรือ ให้ไปยึดหลง
 “เทวดา” อยู่ไม่ ถูกที่เท่านั้นหมายความว่า ให้เตือนตนมีสติตามรู้อยู่เสมอ ถึง
 เรื่อง “การให้-การเสียดสละ ฯลฯ” จึงเป็น “ผู้ให้” (จาคะ) และจึงเป็นผู้ประพฤ
 ตินให้สูงขึ้น ๆ (ทำตนให้เป็น “เทวดา”) จึงประกอบคุณงามความดีให้ได้เสมอ ๆ
 หรือ หมายความว่า ชัด ๆ ก็คือ จึงทำตนให้เป็นอย่าง “เทวดา” ชั้นสูงสุด ถึงขั้นเป็น
 “พรหม” หรือ ชั้น “วิสุทธิเทพ” นั่นแหละ ให้ได้ เป็นที่สุด คือ จนถึง “อุเบกขา”
 แล้วให้เข้าใจชัดในอุเบกขานั่นเป็นขั้นสุดท้าย และแล้วก็วางทิ้งเสียด้วย อย่าไปหลง
 ยึดมั่นหลงบูชากราบไหว้ปฏิบัติใจเป็น “อิตตา” อยู่

หรือ แม้แต่ “พุทธานุสติ” และ “อุปमानุสติ” ซึ่งให้ระลึกนึกถึงคุณ
 ของพระพุทธเจ้า หรือ พระพุทธคุณ และ ระลึกรู้คุณของนิพพาน หรือ ความสงบราบรื่น
 อันยิ่งใดๆ ก็ไม่ใช่เพื่อให้ติดให้ยึดมั่น แต่ให้เพียงระลึกรู้ ระลึกคุณ เพราะ
 คำว่า อนุสติ นั้น แปลว่า การระลึกถึง ไม่ใช่แปลว่า ติด, ยึด จึงไม่ใช่ให้ไปผูก
 จิตเกาะอยู่ และก็ ไม่ใช่ให้ไปเฝ้าอันวอนร้องขอกราบกรานอยู่อีกด้วยไม่

ศาสนาพุทธไม่สอนอ้อนวอน ไม่สอนร้องขอ เพราะ
 ศาสนาพุทธไม่มี “พระเจ้า” องค์ใดคอยเป็นผู้ประทาน **มีแต่สอนให้ “อิตตา
 นิ อิตตโน นาโต”** ตนทำ ตนได้ ตนต้องช่วยตน ตนต้อง
 พึ่งตน ดังนั้น แม้ “พุทธานุสติ” ก็ไม่ใช่ไปกราบกรานอ้อน
 วอนร้องขอ **“พระพุทธเจ้า”** จึงช่วยประทาน หรือ จึงช่วยบันดาล
 นั้นมาให้ **อย่าว่าแต่แค่ไปกราบกรานอ้อนวอน** เฝ้ากับ “เทวดา”
 เลย เพราะ “เทวดา” ยังต่ำกว่า “พระพุทธเจ้า” และแม้ถึงขนาดนั้น พระพุทธ
 เจ้า ก็ไม่มีลัทธิ “งอมืองอเท้า” หรือ ให้ฝึกตนเป็น “คนขี้ขอ” **ไม่!**
 พระองค์มีนโยบายให้ทุกคน **“ช่วยตนเอง”** ให้ได้ **และยิ่งไปกว่านั้น**
ให้ช่วยผู้อื่นให้ได้อีกเป็นที่สุดด้วย นั่นเป็น “พุทธปรัชญา” แท้ ๆ จึง
 อย่าเข้าใจ “พุทธศาสนา” ให้ผิด ๆ เพี้ยน ๆ กันอยู่เป็นอันขาด **ที่สุดแม้ “อุปมา
 นุสติ”** ก็ไม่ใช่ไปหลงยึดมั่น หรือ หลงคิดความสงบ ตัดนิพพาน ถึงจะได้เคยรับรส

นิพพานมาบ้างแล้ว ก็ให้ระลึกรู้ว่า นั่นเป็น**คุณ** นั่นเป็น**ของดี** ให้ใส่ใจทำอีก
 อย่างนั้น ๆ ให้ได้เสมอ ๆ และแล้วก็ต้องไม่ติด ต้องไม่ยึดมั่น ไม่หลงไหล ต้อง
 ไม่มัวเมาให้เป็นที่สุดให้ได้ เราจะไม่หลงเสพยาแม้แต่ “นิพพาน” เราจะไม่สำคัญ
 มันแม้แต่ “นิพพาน” จะไม่หลงยึดหลงถือเอาแม้แต่ “นิพพาน” ว่าเป็นของเรานั้น
 ทีเดียว อย่างว่าแต่เพียง “เทวดา” หรือ “พระพุทธรูป” เลย เราทำให้ได้เป็นที่สุด
 คือ รู้ให้ชัดในทุก ๆ สิ่ง รู้ให้แท้ในทุก ๆ อันที่เห็น “ความสำคัญ” จริง ๆ ไม่ว่า
 เทวดา ไม่ว่าพรหมชั้นไหน ๆ ที่สุดแม้นิพพาน แล้วก็ทำสิ่งที่จะต้องตัดเข้าหา
 นิพพานให้ได้ โดยเฉพาะ “นิพพาน” นั้น จะต้องพิสูจน์ให้เห็นชัด และทำ
 ให้ได้ที่เราเอง (สันตสิริโก) **สำคัญที่สุดคือ พิสูจน์นิพพาน**
ให้ได้ก่อน (แต่ทั้งคนนิพพาน หรือ วิชฌัมภานนิพพาน
เป็นต้น) อย่าไปหลงมัวเมาพิสูจน์อื่น ๆ อยู่เป็น
อันขาด และแล้วก็อย่ายึดมั่น ไม่ยึดดี ไม่เพเลียดเพลินลุ่มหลงในนิพพาน ดังเช่น
 จาก “มูลปริยายสูตร” มัชฌิม. มุล. ตั้งแต่ข้อ ๑ ไปจนข้อ ๕ พระพุทธองค์ทรง
 กล่าวไว้ชัดละเอียดว่า ไม่ให้ยึดมั่น ไม่ให้ติด ไม่ให้หลงสำคัญมั่นหมาย หรือที่สุด
 ไม่ให้ไปหลงไหลยินดีในทุกสิ่งทุกอย่างตลอดสัตว์ เทวดา พรหมทุกชั้น ตราบถึงแม้แต่
 นิพพานนั่นเอง ดังพระพุทธพจน์ต่อไปนี้

“ย่อมรู้ธาตุ... สัตว์... เทวดา... พรหม... (ทุก ๆ ชั้น).... และ
 อื่น ๆ ตลอดจน.... ย่อมรู้นิพพาน โดยความเป็นนิพพาน ครั้นรู้
 นิพพาน โดยความเป็นนิพพานแล้ว ย่อมไม่ทำความสำคัญมั่นหมาย ซึ่ง
 นิพพาน ไม่ทำความมั่นหมายในนิพพาน ไม่สำคัญมั่นหมายโดยความเป็น
 นิพพาน ไม่ไปมัวสำคัญมั่นหมายว่า นิพพานเป็นของเรา ไม่ยินดีในนิพพาน
 ข้อนั้นเพราะอะไร เพราะเป็นผู้ปราศจากโมหะ เพราะเหตุโมหะสิ้นไปฯ”

ดังนั้น จึงสังมจิตที่ไม่ต้องนึกถึง หรือ ไม่ต้องไปหลงยึดถือปรารถนาในเรื่อง
 อื่นทางอื่นอันไม่ใช่ทางไปนิพพานให้ได้มาก ๆ นั่นเถิด

เรื่องความเป็น "พรหม" นั้น มันก็เป็น "จิต" ที่ได้ไปหลงยึดเกาะเข้าจริงๆ นี่ย่เดียวกับ "เทวดา" ตามที่ได้อธิบายถึงผ่านมาแล้วนั่นเอง ในตัวตนของเราที่เป็น "คน" ผู้ยังมีชีวิตเป็นๆอยู่ ยังไม่ตายนี้แหละ ก็หลงความเป็น "พรหม" ออกนอกรัศมี และสร้างความเป็น "พรหม" ใส่จิตของเราอยู่ทุกวี่ทุกวัน ให้คอยสังเกตุๆ

"จิต" ของเราขณะใดที่ยังอยาก โก้ อยากหรุ อยากอยู่อย่างใหญ่ อยากข่มขู่ผู้อื่น อยากกดผู้อื่นให้ต่ำ อยากเอาชนะคะคาน เอาเด่น เอาดัง จะไม่ยอมแพ้ใครง่ายๆ ก็นั่นแหละคือ ความเป็น "พรหม" เป็นผู้มีกิเลสตัณหาอันหยาบใหญ่เป็นเบืองต้นของลักษณะ "พรหม" จงรู้จักมันให้ดีๆ เถิด แล้วก็อย่าไปยึดมันไปหลงติด ไปเกาะอยู่เป็นอันขาด มันก็คือ "กิเลสตัณหา" จริงๆ

เนื้อหาสาระของกิเลสตัณหาในการสร้างความเป็น "พรหม" ใส่จิตของตนนั้น มันไม่ใช่เรื่องของ "กาม" แต่มันละเอียดลึกซึ้งไปอีกมุมหนึ่งแห่งหนึ่ง โดยมี "มานะกิเลส" เป็นหลัก เป็นเกณฑ์

คือ มี ความอยาก โก้ อยากหรุ อยากอยู่อย่างใหญ่ อยากข่มขู่ผู้อื่น อยากกดผู้อื่นให้ต่ำ อยากเอาชนะคะคาน เอาเด่น เอาดัง อยากข่มอยากขู่ใครๆ ไปหมด จะไม่ยอมแพ้ใครง่ายๆ นั่นเป็นกิเลสที่เรียกว่า "พรหม" ชั้นหยาบ ชั้นต้น เป็นมานะที่ปฏิฐานจะข่มโลก ยกตัวยกตนอย่างมโหฬารจริงๆ เป็นกิเลสหยาบต่ำ ชั้นแรกสุด

และมันก็มี ความอยากเด่น อยากดี อยากสร้างคุณงามความดี เป็น "ตัณหา" อันแสนดี นั่นเป็นกิเลสที่เรียกว่า "พรหม" ชั้นดัดจริต เป็นกิเลสชั้นรองลงมา และที่สุด มี เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เป็นตัณหาชั้นดียอด ชั้นปลายตัวสำคัญลึกซึ้งละเอียดสุดอันท้ายสุด

ซึ่งมันล้วนยังมีเป็นเชอของ "ภวตัณหา" อยู่ มันยังเป็นเรื่องของการเกาะรูปยึดภพ สร้างภุมิให้เป็น "อุทรมภากิยสังโยชน์" (สังโยชน์อย่างละเอียด อันมี รูป-ราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา) ผูกยึด ผู้หลง ผู้ไม่รู้ (อวิชชา) ให้ติดอยู่กับความเป็นสัตว์โลกชนิดหนึ่งอยู่โดยแท้ ซึ่งมันก็ยังเป็นเรื่องของ "อัตตา" จริงๆ

ทมหังโศตาริโกตตะ ทัมโนมยอตตะ กับอรุปมยอตตะอยู่นั่นเอง มันเป็นความหลง
ที่พร้อมไปด้วยความโก้ ความหรุความอยากอยู่อย่างใหญ่ ความอยากข่มขู่ผู้อื่น
ความอยากกดผู้อื่นให้ต่ำ ความอยากเด่น ความอยากดี ความอยากสูง ความอยากยิ่งใหญ่ อัน
เป็น “ธาตุแท้” ของพรหมชาติ ๆ มันหลงตัวถือตนเอาเสียจริงๆ มันหยิ่งในศักดิ์
ในศรีเอาเสียเหลือเกิน

ลักษณะของ “จิต” ที่แสดงอารมณ์ แสดงความเป็นดั่งนั้นแหละ
คือ ความเป็น “พรหม” ในคน มันไม่ได้เน้นไปในทางรศกรมหรือ มัน
ต่างกับกับเนื้อหาสาระทาง “กามคุณ” ต้องพยายามรู้จัก “ธาตุแท้ ๆ” ของพรหม
อันยังมีอารมณ์เป็นนาม มีวัตถุ (ที่เรียกว่า “หทัยวัตถุ”) เป็นรูป และมีมนสิการ เป็น
วิญญาน ให้ได้

อย่าไปหลงอยู่แต่กับ “รูป” ของพรหม ที่มัน ที่เล่าเป็นเทพในวิมานสูง
กันพักอยู่นักหนาพิลึกกึกก็ออกตัวเราโน่นกันนักเลย ลองดูในตัว “เรา”
ซึ่งเป็นคนแบบ ๆ และก็มี “วิญญาน” ของพรหมสิงอยู่ด้วยนั่นให้เห็น ให้รู้
แจ้งกันเถิดว่า เรานั่นยังเป็น “พรหม” จริง ๆ อยู่เกือบทุกชั้น ยึดความเป็นพรหมไว้
อยู่เกือบถ้วนทุกคนอยู่ที่เดียว

จงเรียนรู้ “ธรรมารมณ์” (วิญญานที่เป็นพรหม) อัน
เป็น “นามธรรม” ของพรหมในตัวเรานี้ให้ได้ อ่านให้ออกกันบ้างเถิด
มันแสดงบทบาทปัญญา “เรา” ให้สร้างความเป็นพรหม แล้วก็หลงไหล ยึดมันอยู่แทบ
ทุกขณะจิต เป็น “ภวตถหา” อันมี “รูปราคะ” มี “อรุปราคะ” มี “มานะ”
มี “อุทธัจจะ” ซึ่งมันล้วน คือ “อวิชชา” ที่บดมนคนซ้ำแล้วซ้ำเล่าอยู่ ในขณะที่ลุ่มตา
โหลง ๆ นั้แหละ ของงได้พากเพียรเรียนรู้ให้ได้ ว่า มันเป็นกิเลสเป็นตัณหาจริงๆ
ในตัวในตนของเราเอง มิฉะนั้นเราก็จะหลงสร้างกิเลสตัณหาความเป็น “พรหม”
ให้แก่ตนจนหนาแน่น เพราะไม่รู้ “รูป” ไม่รู้ “นาม” ของพรหม อย่างแท้จริง ไม่
เห็นแจ้ง “วิญญาน” ของพรหมอย่างชัดเจนเข้าใจได้สักที แล้วที่สุด เราก็จะตก

ไปเป็นพรหมได้ทุกชั้น (๑-๒๐ ชั้น ดังได้กล่าวถึงมาแล้ว) ตามความเป็นจริงแห่งตน
เท่าที่ตนคิด ตนหลง ตามความเป็น หรือ ตามความเพียรให้สามารถเป็นของตนจริงๆ
แน่ๆ

เราจะต้องพยายามทั้ง **รู้จริง** ในกิเลส-ตัณหา **ทั้งหาทางลด** “ ตัณกรรม
อันเป็นเหตุทำให้แน่นชา ” ให้ได้ จึงจะเป็น “ อริยะ ” คือ ผู้หลบหลีกศัตรูได้อย่างเก่ง
หรือคือ ผู้แสวงผลาตอย่างจริง

- บทที่ ๑๓ -

การจะไป “นิพพาน” นั้น จึงจะต้องเป็นผู้ไม่ติด ไม่เกาะ ไม่ยึดมั่น ไม่หลงแม้กระทั่ง “จิต” ที่เป็นพรหม หรือ ความเป็นพรหมทั้งหลาย เราจะวางให้เกลี้ยง จะละให้สิ้น แม้ความเป็น “พรหม” ชั้นสูง ถึงขนาดเป็นผู้เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่อาศัยเป็นไปในชีวิตอันยังมิได้ดับขันธของผู้นั้นที่สุดแห่งตนยิ่งแล้วอีกดี เราจะรู้ความจริงอันแท้จริงเหล่านั้นให้ได้

และแม้เราจะมิ “ยอดพรหมจรรย์” คือ การประพฤติที่เต็มไปด้วยเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา โดยสูงสุดอยู่แล้วก็ตาม เราจะไม่ติด ไม่เกาะ ไม่หลงรัก ไม่ยินดี ไม่หลงเสพย์สมชมชื่นใน “พรหมวิหาร” นั้น เพื่อจะให้ชีวิตของความเป็น “พรหม” นั้นเหลือเชือกอร่ามก่อตัวตนขึ้นในเราเป็นอันขาด เป็นขั้นสุดท้ายจริงๆ เพราะแม้จะเหลือสุดท้ายปลายลึกซึ้งจริงถึงขั้นนี้ แต่ “อุเบกขา” อย่างเดียว เราก็จะหลงเสพย์หลงติดเอาไว้เป็นอารมณ์ใน “จิต” ก็ยังไม่ได้ เราจะต้องวาง ต้องไม่ติดเสพย์ ให้ได้จริงๆ แต่ไม่ได้หมายความว่า คนผู้นั้น จะไม่มี เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ดอกนะ ! อย่าพาลเข้าใจผิด เข้าใจเขวออกไปนอกทางเป็นอันขาดทีเดียว ถ้าใครเข้าใจผิดเช่นนั้น และเป็นคนไร “พรหมคุณ” หรือ ไม่มี “พรหมวิหาร ๔” ในตัวคนผู้ใดแล้วละก็ คือ “มิฉนาทิกฺขณิ” แท้ที่เดียว “พหุสัจจะ” ในชั้นละเอียดเช่นนั้น คนผู้จะไปนิพพานจริงๆ ก็จะต้องทำความรู้แจ้งแทงสภาวะให้แท้ๆ ให้ได้

“พรหม” หรือ “สภาวะธรรมอย่างหนึ่ง” ที่เราเรียกขาน

กันเป็นภาษาว่า “พรหม” นั้น จึงมีอยู่จริงๆ อยู่ดังนี้ และมีอยู่หลายขนาด หลายลักษณะ ดังต่อไปนี้ :-

๑. “**ปิตมห**” คือ ผู้มีคุณลักษณะของ “พรหม” ขนาดหนึ่ง อันเป็น พรหมคุณที่ “ยิ่งใหญ่” (มห) โดยมีความเป็น “คุณ” นั้นๆ **ยิ่งใหญ่** แท้ๆ จริงๆ มิใช่มีแต่ความ “อยากใหญ่” หรือ มีความเป็น “คุณ” นิดหน่อย ก็หลง “ใหญ่” เข้าใจตนผิด ทำตนเกินจริง อย่างนั้นไม่ แต่เป็นผู้มี “**อัปมัถญาคุณ**” **อันยิ่งใหญ่ จริงๆ ถูกๆ ตรงๆ ด้วย** ประดุจสุดยอดแห่งความเป็น “พ่อ” (ปิต) ของมนุษย์ ของคนทั้งหลายในโลกแท้ๆ จึงได้ชื่อว่า “**ปิตมห**” (**ปิต+มห**) มี “กายสักขี” แห่งความเป็น “พระบิดาผู้ยิ่งใหญ่” ให้เห็น ให้สัมผัสหายๆ หรือ สัมผัสส่งๆ ก็รู้ได้จริงๆ

และหมายความเอาไว้ **เป็น “จิตใจ”** ที่มีอารมณ์เกื้อกูลโลกให้เป็นไป ช่วยโลกให้ยั่งยืนยาวอยู่อย่างถูกต้องที่สุดเท่าที่เราจะทำได้ เป็นจิตของผู้ پاک เพียร “เสียดสละ” อย่างแท้จริง (แต่ภายในความละเอียดสุขุมสุดใน “อรูปจิต” นั้นๆ อาจจะยังมี เศษทุกข์-เศษสุข หลงเหลืออยู่บ้าง ก็อาจเป็นได้) หรือ หมายความว่า เป็น “จิต” ของผู้หมั่นแต่ให้ผู้อื่นโดยพยายาม “ให้” ใดๆๆ เรียกว่า เป็นผู้ประทาน หรือ เป็น “พระเจ้า” แท้ๆ ซึ่งความหมายของคำว่า ประทาน หรือ ปทาน นั้น แปลว่า **มิแต่ “ให้” ใดๆๆ “ให้” อย่างยิ่ง** ดังนั้น ผู้ใดมีสภาพเป็นผู้ให้ ใดๆๆ จึง เรียกว่า เป็นเจ้าแห่งการให้ นั่นแหละคือ พระเจ้าใน “พรหมคุณ” เซ่งหนึ่ง คือ ผู้ก้อผู้ทำผู้เพื่อให้ ไม่ได้ทำไม่ได้มิเพื่อตน ทำเพื่อผู้อื่น มมากเพื่อผู้อื่นหมด ซึ่งก็ ถูกต้องตามคุณธรรมของ “พระเจ้า” ที่เคยรู้เคยฟังกันมาแล้ว

จง “**รู้**” และ “**เห็น**” พระเจ้ากันจริงๆ แท้ๆ กันให้ออกเกิด และ เมื่อ “เรา” เป็นผู้ให้ เป็นผู้ประทาน ก็เรานี้แหละ เป็นพรหม เป็น “พระเจ้า” ที่แท้ (พระเจ้าของศาสนาไหนๆ เป็นต้นว่า พระยะโฮวา, พระอัลลอท์ ฯลฯ ก็ใช้เช่นกัน) อย่าหัดเป็นผู้เอาแต่ “รับประทาน” มากนัก อย่าทำตนเป็น “ผู้อรับ” กันนักเลย

และอย่าทำตนเป็น “ผู้ขอ” ทำตนเป็นผู้หลงอ่อนวอนขอ กราบกรานขอ เดินเวียนรอบขอเอาแก้วผู้สอน วิชาญาณอันเป็นอันขาด เพราะถ้าเราทำเช่นนั้น ก็คือ เรากำลังเอาความเป็น “พระเจ้า” เอาความเป็น “พรหม” หรือ เอาความเป็น “บิณฑม” (บรรพบุรุษแห่งโลก, ผู้เป็นพ่อใหญ่ที่สุดในโลก, ผู้ให้ที่ยิ่งใหญ่ในโลก, พระบิดาแห่งพระบุตร) ของเราไปให้ผู้อื่น

เราจึงเป็น “พระเจ้า” เป็น “พรหม” เป็น “บิณฑม” เป็นพระบิดาเสียเองให้ได้ ด้วยการเป็นผู้ “ให้” ใดๆๆ พร้อมไปกับเมตตา กรุณา มุทิตาแล้วก็อุเบกขาอยู่ ไม่มีมีความโลภใน “กาม” หรือ ไม่มีจิตโลภะในสวรรค์ชั้นกามาวจรใดๆ ตอบแทนเลยจริงๆ ทั้งไม่โลภในลาภใดๆ ไม่โลภในยศใดๆ ชั้นความใหญ่ ความโตใดๆ ไม่โลภในสรรเสริญที่เด่นที่ดังที่ดัง สูงยิ่งใดๆ สุดท้ายไม่โลภแม้ “สุข” อันเป็นสุขที่ได้โดยธรรม โดยบริสุทธิ์แท้ๆด้วยซ้ำ จะไม่หลงเสพย์แม้แต่ “สุข” ด้วย ถ้า “พรหม” ผู้ใดได้ดัง หรือ วางกิเลสดังกล่าวแล้วในตน ได้หมด วางศกัตศรทหลงยึดหลงถือของตน ได้สิ้น และที่สุดจริงๆ วาง เมตตา กรุณา มุทิตา ลงได้อีก เหลือเป็นที่สุดเพียง “อุเบกขาจิต” เป็นที่อาศัย (แต่ “กายสักขี” ก็ยังมีความเป็น เมตตา กรุณา มุทิตา อยู่) ถ้าคนผู้ใดทำจิตของตนให้เป็น “พรหม” เช่นนี้ ตายลงด้วย “จิต” อย่างนี้โดยแท้ ก็จะต้องว่า “นิพพาน” เช่นกัน แต่เรียกว่า “นิพพานพรหม”

ถ้าผู้ใดไม่หวังความใหญ่ หรือ ไม่หลงยึดมั่นคุณงามความดีของตนได้มากเท่าใดๆ คนผู้นั้นก็จะเป็นพรหมตั้งแต่ชั้น “ปุโรหิตา” ไปตามลำดับ “ภูมิจิต” ของตนโดยแท้จริง ไม่ขึ้นใดกับชั้นหนึ่ง แต่ถ้าผู้ใดวางไม่ได้เลย ยึดมั่นความใหญ่ หลงแบกคุณงามความดีนั้นไว้แน่นเต็มรอบรัดอยู่ในจิตในใจ เห่อ หรือ ภาคภูมิใจอยู่ไม่คลาย ก็เป็นพรหมแค่ชั้นที่หนึ่งอยู่คือ “ปารีสัชชา” เท่านั้นเอง ปารี แปลว่า โดยรอบ, เต็ม, ครอบ, สัชชา แปลว่า คิดแล้ว, ยึดแล้ว, ห้อยแล้ว, หุ้มแล้ว, ตรีเตรียมแล้ว, ตกแต่งให้มาก, ประดับให้แน่น “ปารีสัชชา” จึงแปลว่า ผู้ติดอยู่เต็มตั้ง ผู้ยึดอยู่โดยรอบ ผู้ยังหลงตกแต่ง หลงประดับประดาอยู่ครบครัน ผู้ถูกหุ้มไว้แล้วเต็มรอบ

และถ้าคนเป็นๆ ผู้ใด ทำ "จิต" ตนฝึกหัด ประพฤติ ปฏิบัติตนให้โน้ม
 น้อมไปแต่ในการสร้างคุณงามความดี อันเป็นความยิ่งใหญ่แท้ ความสูงจริง ทว่า
 ไม่หลงยึดมั่น ไม่หลงตัวหลงตน **ในความเป็นผู้ที่มีคุณงามความดี**
 อันยิ่ง อันใหญ่ อันสูง นั้นๆ ได้ แล้วก็ **ความเป็น** อยู่แค่ เมตตา
 กรุณา มุทิตา และแล้วก็อาศัย "อุเบกขาจิต" เป็นที่สุด สุดท้ายแห่งท้ายสุดอีก ก็
 จะต้องไม่หลงติด ไม่หลงเสพยาใน "อุเบกขา" พร้อมทั้งไม่หลงเหลือ **เศษธุลีแห่ง**
"อัตตา" ใดๆ อย่างสะอาดสนิท (ภาษาบาลีเรียกว่า "นิกันตี") คนผู้นั้นก็
 ชื่อว่า เป็นมนุษย์อุตรตรกुरुทวีป คือ เป็นผู้ไม่มีทุกข์ หรือ ไม่มีอกุศลจิตอย่างสะอาด
 สนิทแล้ว (อมโม) ไม่มีความหวงแหน หรือ ไม่มีความยึดเอาไว้ฉวยเอาไว้แล้ว (อปรีค-
 โห) และมีอายุที่แน่นอน หรือ เป็นผู้กำหนดเกิดกำหนดดับได้เองเด็ดขาด (นียตายุโก)
 ตามแรงจิตที่สามารถแห่งตนแท้ๆ ไม่มีใครมาบังคับดลให้แก่ตน ตนนั่นเองเป็นผู้
 สร้างเอง ก่อเองจริงๆ จึงเรียกว่า **พระผู้สร้าง** เป็นพระพรหมแท้ เป็นพระเจ้าจริง

เพราะสร้าง "โลก" ของตนเองจริงๆ ไม่มีใครมาสร้าง ไม่มีใครมาใหญ่
 ในโลกแห่งตนได้อีกแล้ว นั่นแหละคือ "ปิตม" คือ **บรรพบุรุษ**
แห่งโลกของตน โดยแท้จริง คือ ผู้ให้ที่ยิ่งใหญ่ในโลก คือ พระบิดาผู้ยิ่ง
 ยอดแห่งพระบุตร (พระบุตรหมายถึงตัวเราเองด้วย และผู้นั้นที่กระทำตามเยี่ยงนด้วย)
 เรียกว่า ผู้มีอายุที่แน่นอน หรือ อายุที่ยิ่งใหญ่ยืนยาวก็ตาม - สันก็ตาม
 ที่ตัวเราเองเป็นผู้สร้าง เป็นผู้กำหนดเอาด้วย (นียตายุโก) ซึ่งถ้าหาก
 ตัวเรายึดมั่น ตัวเราสะสม จนเก่ง และเป็นอายุ ที่เรียกว่า "นิรันดร" เป็นความ
 ไม่รู้จักหมด ไม่รู้จบ ไม่มีที่สิ้นสุด ได้จริง เทียงแท้ ไม่มี "สูญ" จริง ละก็ !
 ก็เป็น **พระเจ้า** หรือ **ปรมาตม** นั้นแท้ๆ ได้จริงอีกเหมือนกัน และคนผู้นั้น
 แม้ยังไม่ตายเน่าลงจากความเป็นมนุษย์ อยู่ในโลกมนุษย์อยู่เท่าใดๆ ก็จะมีแต่ช่วยมนุษย์
 อื่นๆ "ให้" แก่มนุษย์อื่นๆ อยู่จริงๆ ตามแรงสามารถแห่งตน **จึงเป็นผู้สร้างโลก**
 อื่นๆ อีกด้วย ตามแรงแห่งความเก่งของคนผู้นั้นโดยบริสุทธิ์ใจ ไม่มีความหวงแหน และ
 ตนเองทำด้วยใจ "เมตตา" หรือ "ปิต" (หรือ แม้แต่จะเป็น "มุทิตา") ทำด้วย
 ความสงสาร ทั้งมีความอ้อมใจพร้อม มีความภาคภูมิใจพร้อม **จึงเป็นผู้ไม่มีทุกข์** ขนาด

ดังนั้น ถ้าคนผู้หมดสนกิเลสตามในตนจริงๆ ไม่ม่แม่ใน "อนสยจิต" ที่จะตั้งรังให้
 ผู้ไปสู่สวรรค์ชั้น "กามาวจร" ทั้ง ๖ ได้ ผู้ก็เป็นพรหม เป็นพระเจ้าแท้ แม่ใน
 ขณะเป็น "คน" เป็นๆ อยู่คนเดียว หรือ เมื่อคนผู้ตายลง "วิญญาน" ก็ได้ชื่อว่า
 เป็น "พรหม" แท้ เป็น "ปตมห" คือ **บรรพบุรุษแห่งโลกของ**
วิญญาน อยู่ยาวนานเท่านั้น โดยแท้จริง จึงเรียกว่า "ปรมาตมัน" หรือ
 "พระเจ้า" เมื่อจิตของผู้ยังยึดมั่นอยู่กับจิตนี้ ยินดีอยู่กับจิตนี้ โดยไม่แจ้งใน
อนัตตาธรรม และ **จิตไม่เกิด "อนัตตสังญา"** จริง ๆ
 ศาสนาฝ่ายไม่หมดสน "อตตา" จึงมีด้วยประการดังนี้

และเขาก็ยังเชื่อกันว่า การ "ร้องขออ่อนวอนขอ" ต่อ **วิญญานพระเจ้า**
 (ปรมาตมัน) ให้ท่านเป็น "ผู้ให้" ให้ท่านเป็น "ผู้สร้าง-ผู้ทำ" แจกจ่าย โดยตน
 เองสิ กลับไม่รับเอา "คุณธรรม" ของท่าน มาเป็น "เชื่อ" มาเป็น "เผ่าพันธุ์" มา
 ประพฤติตามสืบทอดเป็น "พระบุตร" ผู้เชื่อแห่ง "ความเป็นผู้ให้" หรือ "ความเป็น
 ผู้สร้างให้ผู้อื่น" ให้ได้ แทนที่จะเป็นผู้เชื่อแห่ง "ความเป็นผู้ขอ" จึงได้แต่แค่
 เป็น "ผู้ขอ" อยู่คนเดียวไม่ได้เป็นแม่แค่ "บุตรพระเจ้า" ดอก !

พุทธศาสนา นั้น สอน **สังขะแห่งกรรม** สอนให้รู้จัก "ความมี"
 สอนให้รู้จัก "ความจบ" อันมัตต-มัตตอ ให้รู้จัก "ความเป็น-ความตาย" ที่ควร
 กระทำ ที่ควรหยุดกระทำ สอน "อนัตตา" จึงสอนต่อไปอีกว่า :-

จงทำตนให้เป็น "ปตมห" หรือ "พระเจ้า" ให้ได้สม่ำเสมอๆ ก่อนเราจะ
 ตายดับขันธลง และทุกครั้งเราก็จวาง เลิก อายัยคิมัน อย่าสำคัญมั่นหมายแม่ใน
 ความเป็น "พรหม" ความเป็น "พระเจ้า" แมแต่เป็นพรหมถึงขนาดเป็น "ปตมห"
 หรือ "พระเจ้าผู้ยิ่งใหญ่" ออกปานใดๆ ก็ต้องไม่ลืมหลงยินดี เพลิดเพลินเป็น
 อารมณ์ให้ได้ในที่สุด เพราะทุกอย่างเป็น "อนัตตา" แม้ **จิต** แม้ **วิญญาน**
 ออกขนาดนี้ มันก็เป็นเพียง "ธาตุรู้" **ชั้นสูงสุด** ที่ทำงานอยู่ในโลกแห่ง
 "ธาตุที่สามารถรู้กันได้อย่างสูงสุด" (โลกแห่งความคือ "มนุษย์") ทุกอย่างก็ล้วน
 เป็นจริง-ดำเนินไปจริงตามกรรมจริงๆ "อมตธรรม" จะยังคงอยู่ ถ้าเราสามารถ

สร้าง “ผู้สืบทอดสังขาร” ที่ไม่ผิดเพี้ยนนั้นๆ ไว้ใน “คนเป็นๆ” นี้แหละ ต่อๆ ไป
ได้ ขอให้ดูตสาหะวีริยะสร้าง “พระบุตร” หรือ “ผู้สืบทอดสังขาร” แม้จะเป็น
“อนุบุตร” หรือ “มหาบุตร” ผู้ยิ่งใหญ่เท่าใดๆ ก็ขอให้ได้เกิด ชึ่งในศาสนาพุทธ
มีคำสอนไว้ทุกขั้นตอน ตั้งแต่ “บุตร” ที่เป็น “สุตพุทธ” และ “อนุพุทธ” จนถึงขั้น
“ปัจเจกพุทธ-สัมมาสัมพุทธ” แล้วก็อย่าไปเห็นว่า ความเป็น “พระบุตร” ของ
เรานั้นน่าหยิ่ง น่ายินดี น่ารัก น่าหลง น่าหวงแหน น่าเสียดมเสียดตายในความเก่ง-ความ
ดี-ความสูง ของตน เป็นอันขาด นั่นเป็น “กิเลส” ที่ไม่บริสุทธิ์แห่งสุดสุดท้าย มิ
ฉะนั้นจะยังเหลือเศษเสี้ยวของ **“อัตตา”** ที่เป็นพรหมสูงสุดนี้อยู่จริงๆ ตาม
ที่ได้ยกคำตรัสของพระพุทธองค์มาให้อ่าน จาก “มูลปริยายสูตร” ที่ผ่านมาแล้วนั้นแหละ
คือ **“อย่ายึดมั่น อย่ายินดี ลุ่มหลง เพลิดเพลิน แม้ในความเป็น “พรหม” แม้ใน
“นิพพาน” จึงจะดีเลิศ ก็จะเป็น “พรหม” ในแบบที่ 2 ที่จะได้กล่าวถึงในโอกาส
ข้างหน้าต่อไปนี้ได้**

โปรดจำไว้ว่า **“จงทำตนดังพรหม แต่อย่าหลงตนดังพรหม”**

สรุปความ อย่าไปมัวหลง “พรหม” อันเป็นเทพ เป็นวิญญูณ
นอกตัวของเราเลย จงรู้จักวิญญูณ หรือ จิตของเรา ที่มันกำลังสั่งสม
ความเป็น “พรหม” และเป็นพรหมอยู่ในตัวเราจริงๆ นี้ ให้ได้

ข้อควรทำ ทำความเข้าใจ “ความเป็นพรหม” ให้ถูกต้องถูกตน
ถูกรูปถูกนามแท้ๆ ให้ได้ แล้วจึงเริ่มดับความ “เป็นพรหม” ที่มีในตัวเรา
อันหยาบๆ ใหญ่ๆ ลงมาเรื่อยๆ ตามลำดับ แล้วเราจะเกิด “ความเป็นพรหม”
ที่สูงขึ้นเอง และต้องรู้ “ความเป็นพรหม” ที่สูงขึ้นนั้นๆ แล้วอย่าหลง อย่า
เสพยา อย่าติด “ความเป็นพรหม” แม้จะสูงสุดปานใดๆ เป็นอันขาดเราก็จะ
สิ้น “ภพ” ที่สำคัญยิ่ง “ภพ” หนึ่ง ได้ชื่อว่า ดับ “ภวตัณหา” แท้

๒. **“ชินะ”** คือ ผู้มีคุณลักษณะของ “พรหม” อีกขนาดหนึ่ง อันเป็น
“พรหมคุณ” ที่ชนะความเป็น “พรหม” ชนิด ขนยอ ขนสูงสุด ทงปวงทงสน

หมายความว่า เป็นผู้ชนะอย่างจริง เป็นผู้สูญสูญกิเลส ตัณหา อปาทาน อย่างเกลี้ยงเกล่า เป็นผู้อยู่จบ "พรหมจรรย์" ของศาสนาพุทธทีเดียว ไม่มีเชือกกิเลสเศษกิเลสอะไรไป ท่องเที่ยว "เกิด" ต่อในรูปภพ-อรูปรภพไหน ๆ อีกเลย ได้ชื่อว่า เป็นผู้สิ้นกาม สิ้นภพ (คือ สิ้นทั้ง "กามภพ" และ "ภพภพ")

ดังนั้น ผู้ใดได้ดับกิเลสฆ่าตัณหาอันเป็น "กามตัณหา" ก็ดับได้ หมดสิ้น เป็น พันมลทินจาก "กามาสวะ" ได้แล้ว เมื่อผู้ดับ "ภพ" ดับ "ภว" อันเป็น "ภว- ตัณหา" และ "วิภวตัณหา" ต่าง ๆ นี้ ลงให้หมด ไม่เหลือแม้เป็น "รูป" ไม่ เหลือแม้เป็น "นาม" ของ "รูปจิต" และ ไม่เหลือแม้ที่สุดทั้ง "รูป" ทั้ง "นาม" ของ "อรูปรจิต" สิ้นเกลี้ยง เป็น พันมลทินจาก "ภวาสวะ" สุดท้าย (ภวาสวะ คือ จิตที่ยังหลงยึดเกาะเป็น "ภพ" อยู่ในรูปจิต และ อรูปรจิต ทะเลเอี้ยดลิกซ้อนเข้าไปตาม นัยที่อธิบายมาแล้วมากมาย แม้ใน "ปิตมท" พรหมที่เหลือเศษธุลีใดๆ นั้นด้วย) ผู้ นั้นรู้แจ้งแทงตลอดเห็นสภาวะ รู้อาสวะ ทำกับาสวะนั้นๆ ได้จริง และรู้แจ้ง แงงตลอดเห็นอาสวะ รู้อาสวะ ทำกับอาสวะนั้นๆ ได้จริง ก็เป็นผู้พันม- ลทินจาก "อวิชชาสวะ" ได้แท้

จึงเรียกว่า ผู้รู้แจ้ง ผู้พ้นพิเศษ ผู้จบอย่างรู้ ผู้ดับอย่างตน ผู้ไม่หลับไหล ดับตั้งนั่งจมอยู่อย่างไม่รู้โลกไหน ๆ แต่กลับเป็นผู้รู้เห็นผู้แจ้งชัดกว่าใครไหน ๆ จึงเรียกขานว่า เป็นผู้รู้ เป็นผู้ตน เป็นผู้สดใสเบิกบานอยู่โดยแท้ ภาษาบาลกว่า "พุทธ" หรือ เป็นพรหมทมความรอบรู้อารมณ์ละเอียดลึกซึ้งอยู่พร้อมด้วย และเป็น ผู้ทวางความคิดขจัดละเอียดลึกซึ้งนั้น ได้แท้ นั่นเอง คือ ทั้งเป็นพรหม (ผู้ทำ, ผู้สร้าง) ทั้งเป็นพุทธ (ผู้รู้, ผู้วาง) อย่างจริงแท้ที่อยู่ครบพร้อมในตัวเลย ที่เดียว เป็นผู้แสดงสภาวะธรรม หรือ แสดงความเป็น "พรหม" ที่เป็นเนอ เป็นแก่น เป็นสารัตถะ อันสำคัญแท้ๆ แห่ง "สารธรรม" อันยิ่ง ได้จริงๆ (มากน้อยตามลำดับ ความสำคัญที่เข้ากับกาลเทศะ) แต่เป็นผู้ที่ไม่ยึดติด "พรหม" เลยสักชิ้น เดียว วางวิญญูญาณ วางจิตทมสภาวะเป็นพรหมได้อย่างถูกตัวถูกตนถูกแท้ วางจริงได้จริงๆ สิ้นเชอความเป็นพรหม แม้แต่ในขณะที่ยังเป็นคนเป็นๆ ทั้งเป็น ผู้รวบรวมชีวิตอยู่ใน "กามภพ" ก็ได้ด้วย และ เมื่อตายดับขันธจาก "กามภพ" แล้ว

จึงไม่หลงยึดภพไหนของพรหมไปก่อรูป หรือ เมื่อรูปอีกเลยอย่างแท้จริง นั่นแหละ คือ “ชินะ”

เพราะมีความเป็น “พรหม” ในลักษณะอันสูงสุด คือ เป็นผู้ทำคุณงามความดีอันยิ่งใหญ่ และมีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขาอย่างแท้จริงบริสุทธิ์ อยู่ครบ จึงได้ชื่อว่า “พรหม” แท้ และเพราะไม่มีการติดการหลงความเป็น “พรหม” อยู่ในตัว อยู่ในตนของเราเลย ได้จริงถูกสภาวะใน “จิต” ใน “วิญญาน” ของตนแท้ ๆ แน่ ๆ ไม่หลงดีหลงชั่ว ไม่หลงใหญ่หลงเล็ก รู้แจ้งในจิตชัดว่า การไม่สร้างสัตว์ ไม่สร้างบุคคล นั้น ทำได้อย่างไร ? และการให้เป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็นถึง “พรหมสัตว์” เป็นถึง “อริยบุคคล” ก็ดี เพียงตาม “สมมุติ” นั้น ทำกันแค่นั้น ? อย่างไร ? และสภาพ “วาง” สภาพ “ดับไม่เหลือ” คือ สภาพเป็นอยู่แค่นั้น ? อย่างไร ? ก็รู้ชัดทำได้แน่ ๆ ผู้ใดวางได้ขาดสิ้นจริง หมตรสสันชาติในจิตจริงแท้ เพราะเกิด “อนัตตสัญญา” คือ รู้แจ้งในสภาวะของ “อนัตตารธรรม” ของ “สุญญตาธรรม” ถูกสกัดถูกส่วน อันปรากฏกับจิตตนอยู่เสมอ ๆ แท้ เข้าใจสภาวะขั้น ๕ ชัด ไม่หลงแม้ “เวทนา” ลักษณะต่างๆ (“มโนปวิچار” ต่างๆ) ก็รู้สภาวะที่ยังดำเนินบทบาทอยู่ในขณะ ยัง “มีชีวิตเป็นบัจฉิ” ได้ และไม่หลงคิดไม่หลงเสพยาจริง ๆ แท้ ๆ ด้วย ผู้คนเป็นผู้หมดสิ้น “อตตะ” ใดๆ ก็ไม่เหลือ จึงได้ชื่อว่า “ชินะ” หรือ “พุทธ”

จงทำตนตั้ง “พรหม” แล้วจงวางตนให้เป็น “พุทธ”

ผู้ที่จะเจริญสูงสุดโดยแท้จริงยิ่งกว่าใครๆ ทั้งหมดนั้น (ชินะ) จึงมีไม่ได้ใน “ภพ” ใดๆ อัน จะต้องอาศัย “กามภพ” นี้แห่งเดียวเท่านั้น คือ โลกมนุษย์นี้ อยู่ในภพคนเป็นๆ นี้ มีชีวิตเป็นมาร่วมอยู่กับโลกนี้แท้ ๆ ได้ชื่อว่า เป็น “พรหม” ที่มีหน้าตามีร่างกายเป็นคน “พรหม” ที่มีกายหยาบ เป็นคน นี้แหละ คือ พรหมที่แท้จริง ทั้งสูงยิ่งด้วย พระพุทธเจ้าทุกๆ พระองค์ หรือ ผู้อุปัช “พรหมจรรย์” อย่างสูงส่งยิ่งกว่า “อรหันตสาวก” ใดๆ

ทุกๆ พระองค์ จึงจะต้องมาเกิดมาดับขันธ ในสภาพคนเป็นๆ นี้ ทั้งสิ้น และได้ทำหน้าที่ “พรหม” หรือ “บิณฑ” หรือ “พระบิดา” ได้อย่างมากมายกว้างขวางยิ่ง เป็นที่สุดแก่สัตว์โลก ทุกภพทุกภพมิถวันทั่ว ได้โปรดเทวดา มนุษย์ มาร พรหมทั้งหลาย มากมาย แล้วพระองค์เป็น “ชินะ” อีกด้วย คือ ไม่รักใคร่หลงใหลยึดติดยินดี ความเป็นพรหม หรือ เป็นบิณฑ เป็นพระเจ้า เป็นพระบิดาแห่งพระบุตรใดๆ ทั้งสิ้น (พรหมอย่างที่ ๑ “บิณฑ” นั้น มีได้ทั้งในภพคนเป็นๆ และทั้งภพคนตายแล้ว) “ชินะ” จะดับจะสูญกันในกามภพนั้นๆ หรือ สิ้นทรากกันสนิทในร่างๆ นี้ ไม่เหลือเศษ ไม่มี “อตตะ” หรือ “ปรมาตมัน” ใดๆ อีก สิ้น “สันตติ” (สัมพัทธภาพ) ทางวิญญาณ ที่จะไปเกิดอีกเด็ดขาด “ตายสูญ” จริงๆ ไม่ต้อง “ฟื้นคืนชีพ” ไม่ต้องไปอยู่ที่ “พุทธเกษตร” ไหนๆ อีก

“ชินะ” หรือ พรหม หรือ “พระเจ้า” ชนิดที่มีความเป็นพุทธนี้.....

(ก.) จะต้องเป็น “มนุษย์ขมพุกทวีป” คือ เป็นคนเป็นๆ มีร่างกายที่เห็นได้ อยู่ร่วมในโลกกับเรา (อิธ) เท่านั้น จะเป็นคนอยู่ในถิ่นแคว้นแดนใด ประเทศไหนในโลก ก็ได้ ให้มีเนื้อหนังมังสา มีร่างกาย มีใจอันบริบูรณ์ ก็แล้วกัน (มิใช่หมายเอาเฉพาะ มนุษย์ในประเทศอินเดีย พระพุทธเจ้าท่านตรัสอยู่ที่อินเดีย ท่านก็หมายเอามนุษย์ที่ในอินเดียเอง อันเป็น “คนเป็นๆ” เพราะท่านต้อง “เน้น” ลงไปที่ “คนเป็นๆ” นั้น จึงทำให้คนเข้าใจผิดว่า หมายเอาแต่เฉพาะคนอินเดีย)

ผู้ตาย หรือ ดับขันธไปจากร่างคนเป็นๆ แล้ว ไม่ได้ชื่อว่า “มนุษย์ขมพุกทวีป” ที่สามารถบรรลุเป็นพระ “ชินะ” หรือ “พุทธ” ได้

ที่ได้ชื่อว่า “มนุษย์ขมพุกทวีป” ก็เพราะเป็นผู้มีสภาพเต็ม มีรูปนาม ขันธ ๕ บริบูรณ์เต็มกล้าแข็ง ทั้งกายหยาบ-กายละเอียด เป็นผู้ได้สภาพความเป็นสัตว์โลก บริบูรณ์ที่สุด (สุรภาโว) เป็นผู้มั่งคั่ง เป็นผู้กำลังแห่งสติดีแก่ สามารถแยกจิต ออกจากอารมณ์เสพย์ อารมณ์เพลิน ยึดติด เอามาระลึกรู้สภาพธรรมอันได้ (สติมันโต) และ เป็นแดนที่ประพาศิพรหมจรรย์อันประเสริฐสุดได้ ในภพนี้ ณ ที่ท่านนั้น คือ จะเป็น “อริยะ” เป็น “อรหันต์” แท้ๆ จริงๆ หรือ สูงสุดขั้นเป็น “อรหันต์สัมมา-

สัมพุทธเจ้า” ก็จะเป็นได้ในขณะที่อยู่ในสภาพภพแทนัน อยู่แดนอื่น ภพอื่น
สภาพอื่น รูปธรรมอื่น นามธรรมอื่น ไม่ใช่ที่จะเป็นอยู่ประพฤติพรหมจรรย์ (อิธิ
พรหมจรรย์วาโส)

(ข.) และเป็น “มนุษย์อุตตรกุรทวีป” ด้วย เพราะเป็นผู้ไม่
ความยึดติดอะไร เป็นของเราแล้ว ไม่มีความเห็นแก่ตัว หมดด้วมดตนอย่างแท้ ๆ จึง
หมดทุกข์สันติจริง (อมโม) ทังไม่ยึดเอาอะไรไว้ ไม่ถวยเอาอะไรอีก ไม่มีความ
หวงแหนจริง ๆ มีแต่ให้ ๆ ๆ เป็นของผู้อื่นเรื่อยไป (อปริคคโห) เป็นผู้ที่จบสิ้นอย่าง
แน่นอน เป็นผู้มีธรรมชาติเครื่องเจริญแห่งสิ่งที่ประกอบกันอันได้กำหนดแล้ว เป็นผู้
สามารถทำรอบแห่งการปรุงแต่งเอาเองได้ตามกำหนด เป็นผู้ทำความเกิดแห่งจิต และทำ
ความดับแห่งจิตได้เองอย่างแน่นอน (นิตายุกโ) ซึ่งแตกต่างกับของ “ปิตมห”
ตรงที่ “ชินะ” รู้เกิดรู้ดับ ทำเกิดเองแล้วทำดับเองได้อย่างแน่นอนด้วย และมี “ดับ”
เป็นที่สุด เรียกว่า มี “สุญญตา” เป็นที่สุด ส่วนของ “ปิตมห” นั้น ยังเป็นปรมาตมัน
มี “นිරันตร” เป็นที่สุด

(ค.) เพราะเป็นผู้ที่ดับความเป็น “มนุษย์ปุพพวิเทหทวีป” ใน
ตน ให้สิ้นเกลี้ยงได้แล้ว คือ “ดับอนุสัย” ดับ “อาสวะ” หรือ ดับนาม-รูป
ที่เป็นเชื้อเก่า เป็นกายทิพย์ อันหลงเหลือยึดเกาะอยู่เดิมของเราลงได้ “มนุษย์
ปุพพวิเทหทวีป” คือ ผู้มีเชื้อของอดีต คือ ความไม่หมดตัวตนที่ยังเป็น
“มโนปุพพัง” คือ จิตที่ยังเกาะกันยังยึดเป็นตัวตน(อตตตา) ที่เห็นได้ยากยิ่ง เหมือนไม่
มีตัวตน ถ้าจิตผู้ใดยังไม่รู้เห็น “วิเทห” อันหมายความว่า ความไม่มีรูปร่าง ไม่มีกาย
หรือ กายอันยิ่ง หรือ กายทิพย์ (คือ จิตที่ละเอียดลึกซึ้งขึ้นไปนั่นเอง วิ แปลว่า ไม่
หรือยิ่ง เทห แปลว่า กาย, ร่าง, ทรง, รูป) อันเป็นเชื้อเป็นมูลเก่า เป็นเชื้ออันตั้งต้น
เป็นตัวการสำคัญอันยิ่งใหญ่ในส่วนลึกของจิตที่มาก่อนสิ่งอื่น เป็นตัว “เหตุ” แท้ (ปุพพ
แปลว่า แรก, เก่า, ก่อน, เบื้องต้น, มาก่อนสิ่งอื่น) ผู้นั้นก็จะดับ “ปุพพวิเทห” ในตน
ลงไม่ได้

ฉะนั้น กายทิพย์ตัวเก่า ที่เป็นจิตอนุสัยที่ยังเป็นตัว “เหตุ” วิญญาณกิเลสที่มาก่อนสิ่งอื่นเหล่านั้น ถ้าเราไม่รู้อันจริงๆ เข้าใจมันชัดๆ ไม่ได้แล้ว เราก็จะดับของ “เก่า” อันตกตะกอนนอนนิ่งคอยรับอาหารสืบทอดชีวิตออกมาติดดินอีก ลงไม่หมดเกลี้ยง ไม่สิ้นรอบอย่างแท้จริง เพราะมันเป็น “อดีต” จริงๆ (อดีต) คือ มันเป็นสิ่งที่ไม่ครบ ๓ แล้ว (ไม่เป็นไตรลักษณ์) กล่าวคือ มันไม่เดินวน มันไม่หมุนแล้ว แต่มันนิ่ง มันหยุดมันนอนอยู่ มันไม่ปล่อยทิ้งคนแก่สมมุติโลกไป มันยังหลงยึด หลงเหนียวไว้อยู่โดยแท้จริง (อ แปลว่า ไม่. ตีต แปลว่า ๓) มันจึงได้ชื่อว่า ยังเป็นตะกอนเก่าๆ (ปุพพ) ตกค้างอยู่ใน “จิต” ของเรา (วิเทห) ถ้ายังเข้าใจอนิจจัง อนัตตาอันชัดลึกแท้ และเห็น “ทุกข์” อันละเอียดสุขุมยังไม่ได้ เราก็จะยังมีเชอของ “อดีต” ที่กลายเป็น “ปุพพวิเทห” และยังยึดแดน (ทวิป) ยึดภพ เป็น “มนุษย์” เป็นสัตว์โลกอยู่อีกต่อไปอยู่นั่นเอง แล้วก็คอย “บัจจัย” ที่จะมาร่วมมือและไข่ออกมา หรือเมื่อ “บัจจัย” มาคลุกเคล้า ประปรัง ร่วมสร้าง หรือ ปลุกยักษ์หลับให้ตื่น ก็จะหลงติดดิน ก่อศพ กระพ้อชีวิตขึ้นมาอีก เพราะความหลง เพราะความไม่รู้ เพราะยังยึดว่านั่นคือ นี่จริง โน่นงาม (สุก) อะไรต่างๆ อยู่นั่นแล้ว

“ปัญญา” สุดยอดจึงจะต้องเข้าใจ “สมมุติ” ในโลกนี้ ให้ตรง ให้แท้ ให้ได้จริงๆ ตามกาละ เพราะใดๆ ในโลกก็ล้วน “สมมุติ” ที่ดำเนินบทบาทอยู่อย่าง “อนิจจัง” และล้วนเป็น “อนัตตา” ทั้งสิ้น หากคนผู้รู้แจ้งเห็นจริงผู้ใดแทงทะลุสมมุติขั้นๆ ได้จนเป็น “อนิจจสัญญา” และ “อนัตตสัญญา” จริงๆ สิ้นถ้วน ก็จะถึง “วิมุตติ” อย่างจริง แล้วก็ยังทรงชีวิตยังทรงจันท์ ๕ อยู่กับ “สมมุติ” ต่างๆ ในโลกไปเพียงอนุเคราะห์สัตว์โลก ให้เดินทางสู่ “วิมุตติ” สู่จุดดีที่สุดโดยแท้จริงไปตามควรเท่านั้น

(๗.) เพราะเป็นผู้ที่ ดับ ความเป็น “มนุษย์อปรโยชานทวิป” (หรือ มนุษย์อมรโยชานทวิป) ในตนให้สิ้นเกลี้ยงได้แล้ว คือ ดับ “กิเลส” ดับ “ตัณหา” หรือ ดับนาม-รูป ที่เป็นเชอใหม่ เป็นความหลงความล่อ เป็นความไม่รู้จักตาย ไม่รู้จักดับสิ้น (อมร) เป็นสมมุติอันใหม่ในโลก ที่เป็นไปอย่างไม่รู้หยุดลงสิ้นเกลี้ยงได้อย่างแท้จริง ซึ่งมันจะมีแต่หลงเห็นตาม ยึดตาม

คิดปรุงตามโลกีย์เขาต่างๆ นานา

“มนุษย์อปรโคยานทวีป” คือ ผู้ที่มีความใฝ่ฝัน มีความ
เพ่งเล็ง มีความมุ่งหวัง อันเป็น “อนาคต” คือ ความยังดัดตน ยังสับ
สาว ยังโยงโยแผ่ขยายกว้างไกลออกไปอยู่เรื่อยๆ ไม่มีที่สิ้นสุด หลงอยู่ในสิ่งที่ยัง
ไม่มี ยังไม่เป็น ยังไม่มาถึง (อนาคต แปลว่า ซึ่งยังไม่มาถึง)

“จิต” ที่ยังวิ่งออกไปหาสิ่งซึ่งยังไม่มาถึง นั้นแล คือ
ลักษณะของ “อปรโคยาน” มันเป็นความไม่หยุด มันมีแต่ความไม่รู้จบ
มันมีแต่สภาวะแล้วๆเล่าๆ มันมีแต่ความไปๆมาๆ หนึ่งลง ณ จุดใดแต่ๆ ก็ไม่มี
ได้สักที

มันมีแต่คำว่า อันอก และ อันอก อันเรียกได้ว่า เป็น “อปราปโร”
มันมีแต่ติดตามไปไม่มีสิ้นสุด มันมีแต่ความสับต่อ อันเรียกได้ว่า เป็น
“อปราปรีโย”

อปฺร นั้นแปลว่า อันอก เบื้องหน้า เรื่อยๆไป โค หรือ โครูป แปล
ว่า สิ่งที่จะเป็นเครื่องยึด สิ่งที่จะเป็นเครื่องอาศัย ซึ่งเราจำกัดลงหมายเอาว่า เป็น
ทรัพย์บ้าง เป็นแผ่นดินบ้าง เป็นพระอาทิตย์บ้าง เป็นวัวบ้าง ตลอดจน เป็นคำพูด เป็น
สวรรค์ เป็นรัศมี เป็นแก้ว เป็นน้ำ ฯลฯ ล้วนเป็นเครื่องมือเครื่องอาศัยทั้งนั้น ยาน
แปลว่า การไป เครื่องนำไป วัตถุประสงค์สำหรับนำไป

ดังนั้น ผู้ถูกทรัพย์ ถูกแผ่นดิน ถูกคำพูด ถูกสวรรค์ ถูกแม้รัศมี หรือ รังสี ฯลฯ
หรือ อะไรก็ตาม รวมความซัดๆ ก็คือ “ความเป็น-ความม” อันจะไม่ยอมหมดสิ้น
(อมร หรือ นิรันดร) นั่นเอง เป็นสิ่งคง เป็นเครื่องพาเครื่องนำไปอย่างไม่รู้หยุด ตลอด
สู่เบื้องหน้าเรื่อยไป ก็นั่นแลคือ “มนุษย์” หรือ สัตว์โลกผู้ตกอยู่ในแดน (ทวีป) ที่
เรียกว่า “อปรโคยาน” หรือ “อมรโคยาน” แท้ๆ

ส่วนผู้ที่ เป็น “ชินะ” นั้น เป็นผู้รู้ความเป็น “มนุษย์อปรโคยานทวีป”
ได้แท้ๆ และได้ดับความเป็น “มนุษย์อปรโคยาน” ให้แก่ตน นั่นคือ เป็นผู้ดับ
ความเป็น “โลกหน้า” หรือ ดับความเป็น “นิรันดร” ได้อย่างพอเหมาะ
-อย่างลงตัว ถูกเชอ ถูกเนื้อแท้แล้วจริง

“**ฮินะ**” หรือ “**พุทธ**” แท้ๆ อันมีความเป็น “**พรหม**” อยู่ในตัวด้วย เต็มรูปน จึงเป็นผู้ดับผู้วางสนิทได้ทั้ง “**อดีต**” นั่นคือ รู้แจ้งในความเป็น “**มนุษย์ปุ่พวิเทหทวีป**” ในตน และดับได้วางได้อย่างแท้ เป็นผู้ไม่มุงมายหลงไปกับ “**อนาคต**” อย่างรู้ความจริงของเหตุของปัจจัย อันไม่เลยเถิดเลยจริง โดยรู้ “**ความจบแห่งความจบ**” รู้ “**ความเป็น**” – รู้ “**ความตาย**” ของสัจจะอย่างละเอียด ลออลกขงถถวน นั่นคือ รู้แจ้งในความเป็น “**มนุษย์อปรโคยานทวีป**” ในตน และดับได้วางได้อย่างแท้ เป็นผู้เข้าใจอนิจจัง และ อนัตตตาอยู่กับ “**ปัจจุบัน**” เป็นผู้รู้แจ้งแทงทะลุเป็น “**ปรัวัณฎ์ ๓**” (สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน) ในทุกสิ่งทุกอย่างตามความเป็นจริงอย่างไม่ลงนสนแท้ในอะไรเลย จึงเรียกว่า เป็นผู้มี “**พรหมจรรย์**” คือ มีความประพฤติดันประเสริฐ มีพฤติกรรมเป็นพรหมจริงๆแท้ๆ ทั้งแถมเป็นผู้รู้ใน “**พรหม**” นั้นชัดๆ เจนๆ แล้วก็ไม่หลงยึดแม้แต่เศษเสี้ยวของความประพฤติดันประเสริฐที่ตนได้ประพฤติใดๆ เลยจริงๆ จึงได้ชื่อว่า เป็น “**มนุษย์อุตตรกรุทวีป**” อย่างตรง และยังเป็น “**มนุษย์ขมพูทวีป**” แท้ๆ ด้วย

นั่นแลคือยอดแห่ง “**ธรรม**” อย่างแท้จริง แต่ที่นับเป็น “**พรหม**” ในลำดับที่ ๒ ก็เพราะผู้เป็น “**ฮินะ**” นี้ ไม่ยึด “**พรหม**” เป็น “**นาโต**” (ที่พึง) ของตน หรือ ไม่ยึด “**พรหม**” เป็นเจ้าเหนือตน แต่ยึดตัวเอง หรือ ที่จริงยึด “**ปัญญา**” ยึด “**วิมุตติ**” (อันเป็น “**พุทธ**”) แห่งตน เป็นที่พึ่งที่แท้จริง หรือ มีตน (คือ วิมุตติ-ปัญญา อันเป็นอริยะ) นั้นแหละ เป็นเจ้าแห่งตน และเป็น “**พระเจ้า**” ในตนเอง

ซึ่งก็มีความหมายตรงกันแท้แล้ว กับพระพุทธพจน์ที่ว่า “**ตนของตนนั้นแลเป็นที่พึ่งของตน**” นั่นคือ **ที่พึ่งอันเกษม** เป็นที่สุดแท้ๆ เพราะเท่ากับผู้ฟัง “**พุทธ**” แน่ๆ พึ่ง “**ธรรม**” จริงๆ อันถูกอันตรง **สภาวะที่มีในตนของตน** นั่นเอง และตนนั้นแหละชื่อว่า “**สงฆ์**” ที่มีความเป็นอริยะขั้นสุดที่เรียกว่า “**อรหันต์**” ด้วย

และ ไม่หลง “พรหม” หรือ มี “พระเจ้า” เป็นสิ่งที่เที่ยงแท้ จะมี “พรหม” มี “พระเจ้า” จริงๆ อยู่ตามกาล ตามอายุที่ได้ยอม สัมมุติ อยู่ตามโลกเท่านั้น เมื่อหมดกาล ก็จะปล่อยวางความเป็นพระเจ้า หรือ พระพรหมลงเสีย ก็จะไม่มีแม่แต่ “พรหม” หรือ แม่แต่ “พระเจ้า” (ที่เขายึดกันว่า เป็นนิรันดรตามใครๆ อันเป็นอันขาด) ดังนั้น จึงเป็น “พรหม” เป็น “พระเจ้า” ที่มอายุตามที่ตนสร้าง หรือ ตนเจตนาบ้นชน(เกิด)เป็นครั้งคราว ในขณะที่ “จิต” ของตนทำความคิดนั้น เท่านั้น (พรหมชั้นแล้ว ก็จะไม่ยอมเป็นเสี้ยด้วย) แล้วก็ดับ หรือ ตายไป เมื่อจบกิจ (นียตายุโก คือ เป็นผู้มอายุที่แน่นอน เพราะเป็นผู้ทำเกิดทำตายเอาเองได้) ความยืนนานที่สุดที่ จะมีพรหมพระเจ้าเกิดอยู่เป็นอยู่ได้ในคนผู้ (มนุษย์อัครกูฑูทวีป) ก็เพียงขั้น ๕ ของตนยังไม่แตกดับเท่านั้น (ยังมีชีวิตเป็นบัจฉัย) เป็นอย่งนานชาติที่สุดสำหรับตน ไม่มีพระเจ้านิรันดร พระพรหมอมตะอะไร ให้เป็นภพเป็นชาติอันเหลือด้วยคิดตนกันอีก แล้ว ถาสันขั้น ๕ ของตนลงเมื่อใด พรหมก็ดับ พระเจ้าก็ตาม ของคนผู้ ก็เป็นอันสิ้นสุดลง หมตสูญด้วย อย่งสนิทแท้จริง

ผู้รู “ผู้” “ผู้” “ผู้” จึงเป็น “พรหม” (พระเจ้า) แต่ไม่ เป็น “พรหม” (พระเจ้า) ที่ยืนนานเที่ยงแท้ จนได้ชื่อว่า “อตตะ” อันยิ่งใหญ่ที่ไม่มีสูญ หรือ “พระจิตวิญญานใหญ่” อันเป็นนิรันดร ซึ่งกล่าวขานกันว่า “ปรมาตมัน” อันอยู่นอกตนนอกตัวใดๆ กับใครเลย

จรรู้แจ้งความเป็น “พรหม” เป็น “พระเจ้า” ให้จริง ให้ถูกต้อง และทำตนให้เป็น “พรหม” เป็น “พระเจ้า” เสียเองให้ได้ หรือ คือ ทำตนให้เป็นผู้ทรงไว้ซึ่งคุณธรรมอันประเสริฐสูงสุดของพรหมของพระเจ้า ให้ได้ทุกขณะ ทุกโอกาสที่แสดงตน ให้ได้จนกว่าจะสูญสลายขั้น ๕ แตกทำลายไปเป็นที่สุด

๓. พรหมจริยะ (พรหมจรรย์) คือ คุณลักษณะทุกขนาดของความ เป็น “พรหม” ทั่วๆ หมายเอาแต่พฤติกรรมแห่งคุณงามความดี หรือ ความประพฤตินันประเสริฐ(พรหมคุณ)นั้นๆ ที่ยังมีในมนุษย์ ซึ่งถ้าผู้ใดมีได้อย่างสูงส่งขนาดขั้น “ปตม” ก็เรียกว่า มี “พรหมจรรย์” ขั้น ปตม

ตามที่ได้อธิบายมาแล้ว หรือ ถ้าผู้ใดมีได้สูงสุดยอดกันถึงขั้น “ชินะ” ก็เรียกว่า “พรหมจรรย์” ชั้น ชินะ ตามที่ได้อธิบายมาแล้ว อีกเช่นกัน นั่นเอง หรือ หากผู้ใดจะมี “พรหมคุณ” ลดน้อย ลดหลั่นลงมาแค่ขั้นเท่าใด ๆ ก็คือ ความมี “พรหมจรรย์” กันจริงๆ เท่านั้น ๆ

“พรหมจรรย์” หรือ “พรหมจริยะ” นั้น แปลความได้ว่า พฤติกรรม ซึ่งอันประพฤติราวจะความประพฤติแห่งพรหม เป็น “ความประพฤติอันประเสริฐ” เป็นผู้ “พฤติการณ์เหมือนพรหม” คำว่า “พรหม” ในสมัยพุทธกาลนั้น มีความหมายถึง “ความประเสริฐสูงสุด” ดังนั้นผู้ใดมีความประพฤติอันประเสริฐอันสูงสุด จบเป็นยอดได้ จึงเรียกว่า เป็นผู้ยอดเยี่ยม “พรหมจรรย์” นั้นได้จริง คือ เป็นผู้มีความประพฤติราวจะพรหม นั่นเอง (จรรย์, จริยะ แปลว่า ความประพฤติ) และในศาสนาอื่นๆ เขาก็เรียกผู้ยอดเยี่ยม “พรหมจรรย์” ของเขาว่า เป็น “อรหันต์” ของเขาเหมือนกัน ในสมัยพุทธกาล โดยเฉพาะในอินเดียมีมากมายหลายลัทธิ หลายศาสนา ซึ่งตามทศสนะของ “พุทธ” ก็เห็นอยู่ว่า มี “คุณธรรม” มาก-น้อย ตามที่ผู้สามารถมี “บัญญัติคุณ” จะเห็นได้จริง แม้บางลัทธิจะมีเป้าหมายเน้นอะไร “มากไป” หรือ “น้อยไป” ก็ตามความเห็นของเจ้าลัทธิ เจ้าศาสนานั้นๆ ซึ่งแม้ขั้นสูงสุด ที่น่าสังเกตก็คือ แต่ละลัทธิยังไม่ว่างสนิทใน “พรหมจรรย์” ที่ตนมีตนได้ หรือ ยังไม่หมดรส ในศักดิ์ศรี แห่งความประเสริฐนั้น มันยังเหลือเศษของ “อัตตา” อยู่จริงๆ

ซึ่งเป็น “ความยึดโยละเอียด” สุขุมและบางเบาถึงแท้ๆ ที่รู้จักเห็นยากเป็นที่สุดแห่งที่สุด มันยังมีเศษละอองของการหลงดี หลงเด่น เป็นตัวเป็นตนรุดสุดท้ายอยู่ยังไม่ปล่อยคืน สลัดคืน(ปฏินิสสัคคะ) เพราะไม่แจ้งใน “อนัตตา”

หรือ อาจจะมีเศษธุลีของ “กาม” ของ “สักกายะ” อยู่ก็ยังมี ยังมีความเป็นเทพ เป็นพรหมชนิดใดไปด้วย ตามขนาดที่เป็นจริงของผู้มากมายนั่นๆ อีกทั้งจึงยังไม่พ้น “ปรมาตมัน” อยู่นั่นเอง

ถ้าผู้ใดล้างอาสวะต้นเกลี้ยงจาก “กาม” แท้ โดยพ้น “กามาสวะ” สนิทจริง

แต่ยังไม่หมดสิ้น “ภาวสวะ” เสียทีเดียว ดังที่กำลังพูดถึงอธิบายถึงอยู่นั้น ผู้คนก็จะไม่เวียนกลับมาเกิดอีก พุทธศาสนานับว่า เป็น “พระอนาคามี” แต่ถ้าผู้ใดไม่สิ้นเกลี้ยง “กามาสวะ” (หมายถึงชั้นชั้น “อาสวะ” หรือ ชั้น “อนุสัย”) ก็ยังจะต้องเวียนกลับมาเกิดอีกอยู่ พุทธศาสนาอันมีสัมมาอริยมรรคประกอบด้วย องค์ ๘ รู้แจ้ง อริยสัจ ๔ นั้น เท่านั้น ที่ระดับของกิเลส-ตัณหา-อุปาทาน อย่างละเอียด นับต้น-กลาง-ปลาย เป็น *วิติกมกิเลส* (หยาบ) - *ปริยฎฐานกิเลส* (กลาง) - *อนุสัยกิเลส* (ละเอียด) หรือ *โอรัมภาคิยสังโยชน์* อันคือ กิเลสหยาบ ๆ เบื้องต้น ๕ อย่าง ซึ่งมี *สักกาย* และ *กามราคะ* เป็นใหญ่ และ *อุทรมภาคิยสังโยชน์* อันคือ กิเลสละเอียด เบื้องสูง ๕ อย่าง ซึ่งมี *รูปราคะ* *อรูปราคะ* *มานะ* แม้ที่สุดเศษธาตุต่าง ๆ ที่เรียกว่า “*อุทธัจจะ*” ล้วนคือ “*อวิชชา*” ที่จะต้องเรียนรู้ และ ดับให้เกลี้ยงกันให้ได้ทั้งสิ้น

ดังนั้น ผู้จะหมดเชือกการเวียนกลับ หรือ ยังไม่หมดเชือกจริง ผู้มี **ปฏิสัมภิทาญาณ** แห่งของพุทธศาสนา จึงสามารถรู้แจ้ง แบ่งระดับ พระอริยะขนาดต่างๆ ได้ อย่างมีขีดชั้น มีระดับเป็น “*สมณะ ๔ จำพวก*” ดังที่พระพุทธองค์ได้ทรงยืนยันไว้ใน “*มหาปริณิพพานสูตร*” ก่อนดับขันธปรินิพพานว่า ศาสนาพุทธนั้นมี **มรรคปฏิบัติ อันเป็นอริยะ** จึงสามารถแบ่งอริยะออกได้เป็น ๔ ขนาด หรือ ๘ ขนาด และ รู้ได้ใน “*สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน*” ละเอียดยิ่งด้วย สูงต่ำอย่างไรย่อมรู้ “*คุณจิต*” แจง “*คุณธรรม*” ได้จริงๆ

จึงขออย่าได้ประมาทกันเลย นักปฏิบัติทั้งหลายเอ๋ย! ประพฤติจริง ให้แจ้งจริงๆ กันให้ได้เถิด ธรรมะอันสุขุมลึกซึ้งยิ่งนัก... สำคัญที่สุดคือ ขอให้ระวังตรวจ “*สักกาย*” และ “*กามราคะ*” ในตนกันดูดีๆ ก่อนเถิด เพราะนั่นคือ “*เบื่อง-ต้น*” อย่าเพิ่งไปหลง “*รูปจิต-อรูปรจิต*” ที่นั่งหลับตาก็เอาใจได้จนเป็น (รูปร่างจิต-อรูปร่างจิตในนิมิต) แล้วก็ไปหลงเสพย์หลงคิด รูปนิมิต-อรูปรนิมิตกัน จนกลายเป็นกิเลสเพิ่มสุขเข้ามาให้ตนอีก นั่นคือ “*กาม*” ก็ไม่ละ แถมเอา “*ภวตัณหา*” ซ่อนซำที่บ่มตนเข้ามาอีก มันจึงขาดทุนหลายต่อเหลือเกิน

“กาม” ก็ไม่สิ้นอาสวะ แคมตนเองต้องไปปักคานยึดเสพยาหลงตนอยู่ใน “ภพ” ของรูปาวจรจิต หรือ อรูปาวจรจิตให้เสียเวลานั้นนานหนักหนา

ที่สุดเชื่อ “กาม” ยังไม่เกลี้ยง แม้จะสามารถเข้าไปหลบอยู่ในภพในภูมิของรูปภพ-อรูปภพ ได้นานเก่งเท่าใดๆ มันก็เสียเวลาเท่านั้นๆ แต่แล้วก็ต้องเวียนกลับมากเกิดใน “กามภพ” อีกจนได้ เพราะความไม่สิ้นแห่ง “กามาสวะ” นั้นแล

จึงควรทำให้เป็นไปตามลำดับๆ ให้ถูกต้องตรงกับตนจริงๆ ให้ได้เกิด อย่าหลงเข้าใจผิดว่า เรียนเข้าไปดับ ไปฆ่า “อรูปจิต” ใน “อรูปภพ” ได้เลยนั้น จะเป็นการ **เรียนลัด** ทำ “เจโตวิมุตติ” เป็นที่สุดได้โดยเร็ว ชนิดไม่ต้องเสียเวลามาวรรณรู และ เรียนฆ่า “กามราคะ” ฆ่า “สักกาย” เสียก่อน เป็นอันขาด ผู้คิดอย่างนั้นเป็นคนประมาทโดยแท้

ผู้สามารถดับจิตฆ่าจิตตนได้เก่ง ต่อให้ถึง “อสังขญี” คือ สันจิต สัน “สังขญา” ได้ออกขนาดนั้น หาก “กาม” ยังไม่สิ้น ยังมีอาสวะอยู่ หรือ “สักกายะ” ยังออกหนักแออยู่ มันก็จะยังเวียนกลับอยู่นั่นแล้ว แม้จะเก่งสุดเก่งไปยึดภพสร้างภูมิแห่งอสังขญีไว้ได้นานเท่าขนาดไหนๆ ก็ตาม เมื่อหมดแรงยึด สันความเก่งที่จะทำตนให้เป็นผู้ “คุณจิต” ตั้งอยู่ในภพ “อสังขญี” นั้นๆ (เพราะไม่หมดเชื่อจิตแม้แต่ “กามจิต” จริง) แล้วมันก็จะต้องเวียนสู่ “กามภพ” อีกจนได้อย่างไม่มีทางหลีกเลี่ยงเลย

แม้จะต่อให้ **ผู้มีความเก่งขั้นทำเจโตสมณะได้ “อรูปฌาน ๔”** หรือ มี **“สุทธาวาส ๕”** แคมเข้าไปอีก หากไม่มีปัญญาแจ้งแทงทะลุตนว่า ตนพ้นเชื่อ “กาม” แล้วหรือยัง? อย่างจริงแท้แล้ว ก็ยังไม่อาจสามารถเข้าสู่ “อรูปฌาน ๔” ที่แท้จริงถูกจิตถูกภูมิได้ และแม้ “ภูมิสุทธาวาส” ก็จะมี “สุทธ” หรือ บริสุทธแท้ไม่ได้ สะอาดเกลี้ยงจริงอยู่นั่นเอง อย่างเก่งก็ได้ “สังขญา” อย่างหนึ่งเสพยาในขณะที่ยังไม่ตายนั้นเท่านั้น

หรือ แม้จะทำตนให้มี **คุณจิตขั้น “สุทธาวาส ๕”** ตามที่ตนคิด ตนกำหนดเอาเอง มันก็เพียงตนเข้าใจเปล่าๆ เป็นเพียงทิวฐิของผู้นั้นๆ เพราะโดยจริงแล้ว หากเป็นผู้เดินทางมาผิด โดยยึด **“อสังขญีภูมิ”** เป็นหลักยึด

เป็นแดนเสพย์ เป็นสถานที่ดินจะเข้าไปสิงสู่อยู่แล้ว คนผู้นั้น จะจบอยู่ได้แค่ “อสังกัฏฐิ” จะเข้าสู่ “สุทธาวาสกัฏฐิ” ไม่ได้ คนผู้นั้นจะไม่สนใจใน “กัฏฐิสุทธาวาส” เพราะนั่นเป็นแดนแห่งอุดมคติ เป็น “วิหาร” อันยอดสุดของ “พรหม” แท้ๆ ของ “พระเจ้า” อย่างสูงเยี่ยมถูกต้อง ไม่ใช่สถาน หรือ ดินแดนของ “พรหม” ข้นต่ำเลยจริงๆ มันเป็น “กัฏฐิแห่งความไม่เห็นแก่ตัว” อันมีเมตตา-กรุณา-มูทิตา-อุเบกขา เป็นคุณจิต-คุณธรรม อย่างแท้จริง ของผู้ที่ทำจริง มีจริงเท่านั้น

ส่วนผู้เสพย์ “อสังกัฏฐิ” โดยหลงเป็นสุขอยู่นั้น ยังคือ ผู้เห็นแก่ตัวอยู่ ผู้ยังเห็นแก่ตัวตนจัดชนิดหนึ่งเอาด้วย จะนับว่ามี “เมตตา-กรุณา” ผู้นั้นยังไม่ได้

ลัทธิหนึ่งลัทธิตา “ดับจิต” จึงคือ ลัทธิ “เห็นแก่ตัว” แท้ๆจริงๆ อย่าเข้าใจว่า เป็นแนวเดียวกับ “พุทธ” เป็นอันขาด ถ้าจะฝึกหัดด้วยวิธี “นั่งหลับตา” ให้เป็นกรรมวิธีในการปฏิบัติ “พุทธธรรม” นั้น จะต้องศึกษาทางปริยัติให้ดีๆ ให้เข้าใจเป็น “สัมมาทิฏฐิ” ให้ได้เสียก่อน แล้วก็ปฏิบัติได้ผลบ้างเหมือนกัน หากยังไม่เข้าใจดั่งแต่เป็น “สัมมาทิฏฐิ” ดีแล้ว ไปปฏิบัติธรรมแบบ “นั่งหลับตา” บำเพ็ญนั้น ไม่มีทางบรรลุถึงนิพพานได้เลย ยิ่งเป็นผู้หลงผิดชนิดโอ “อวดดี” เลยว่า ไม่จำเป็นจะต้องศึกษา “ปริยัติ” หรือ ! “นั่งหลับตา” เข้าไปเถอะ แล้วจะบรรลุเอง ผู้กล่าวนั้นก็คือ “โมฆะบุรุษ” แท้

เมื่อผู้ใดประพฤตินั้น จนถึงความประเสริฐสุดได้แล้วจริง ก็ชื่อว่า มี “พรหมจริยะ” หรือ มี “พรหมจรรย์” ครบเป็นยอดแล้วจริง คือ ละความเห็นแก่ตัวได้ เป็นคนมีเมตตา-กรุณา-มูทิตา-อุเบกขาแท้ๆ อยู่ในพฤติกรรมของตนจริงๆ เป็นผู้มประโยชน์ต่อผู้อื่นเห็นใครๆ ได้แต่ๆ แต่ถึงแม้ใครยังประพฤติดังไม่ได้ครบ มีความประพฤติอันประเสริฐบางส่วนบางสิ่งอยู่ในตนจริงๆ อยู่บ้าง ก็ยังได้ชื่อว่า เป็นผู้มีความประพฤติอันประเสริฐอยู่บ้างเหมือนกัน แล้วแต่ว่า จะมีมากมีน้อย ในบุคคลนั้นเท่าใดๆ

ดังนั้น แม้จะ **ไม่เป็นผู้อยู่จบ** “พรหมจรรย์” ก็จึงเป็นผู้ที่ยังได้ชื่อว่า เป็น “พรหม” กับเขาอยู่เหมือนกัน จึงได้นับเนื่องต่อลงมาเป็น “พรหม” ลำดับที่ ๓

และ **ความประพฤติอันประเสริฐ**ต่าง ๆ นั้น ก็มตัวอย่างมาก น้อย อ่อนแก่ แล้วแต่ปริมาณ และการลดหย่อนคุณภาพของความประเสริฐนั้น ๆ ดังต่อไปนี้ :-

(๓.1) **ทาน** ก็คือ มี **การให้** (อันตรงกันข้ามกับ “การเอา” มาเป็นของตน) เป็น “ความประเสริฐ” ชั้นง่าย ชั้นต้น ผู้ใด “ทำทาน” จริง ประพฤติใน “การให้” จริง ก็มีความประเสริฐในตนจริง มีความเป็นพระ “พรหม” จริง หรือ มี “พรหมจรรย์” จริง ในแง่ที่ 1 ผู้ที่นับว่า **ประพฤติได้ประเสริฐมาก** ก็คือ ให้ หรือ ทาน จนหมดสิ้น เป็นผู้ไม่มีสมบัติของตนในตนเลยจริงๆ เช่น พระพุทธเจ้า หรือ พระอริยสาวก เป็นต้น นั่นเป็นประเสริฐสุดยอด ถ้าเป็น “พรหม” น้อยลงมา หรือ ประเสริฐน้อยลงมาหน่อย ก็คือ ผู้ให้ทานมากมายอยู่เหมือนกัน แต่ยังไม่ยอมหมดสิ้นสมบัติของตนในตนเป็นที่สุดกันได้สักที คือ แม่แต่แค่เรื่อง “ความเป็นของตน” ในระดับ “วัตถุ” ก็ยัง “สิ้นวัตถุ” ของตนจนสิ้นความเป็น “คห” (เช่น คหบดี เป็นต้น) ยังไม่ได้ (พฤติกรรมนี้ แม่ในคนผู้ชื่อว่า “พระ” ก็โดยนัยเดียวกัน) ถ้ายิ่งเรื่อง “ความเป็นของตน” ในระดับ “นามธรรม” ก็ยิ่งมีความลึกซึ้งซับซ้อนกว่า อันก็ได้สาธยายผ่านมาแล้ว

เป็นที่สุดก็มีการทำทานชนิดเอาคืน หรือ ทาน ทว่าหวังในสิ่งแลกเปลี่ยนที่ **ดียิ่งกว่าเสมอ** เช่น ให้วัตถุทานเพื่อแลกลาภ ให้ลาภเพื่อแลกยศ ให้ลาภเพื่อแลกสรรเสริญ ให้ลาภเพื่อแลกสุข หรือ ให้ลาภเพื่อแลกสวรรค์ชั้นต่างๆ ตั้งแต่สวรรค์ชั้นต่ำสุด (คือ ไม่รู้ว่าสวรรค์ คืออะไร ? มีแต่ภาวนาคำว่า “สวรรค์”) ไปจนถึงชั้นสูงสุด ก็คือ “พรหม” ชั้นยอดสุดโน้นทีเดียว และหรือ ให้ยศเพื่อแลกลาภ ให้สรรเสริญเพื่อแลกลาภ แลกยศ ฯลฯ อะไรต่างๆ วนไปมาอยู่ **ไม่รู้จบอยู่นั้นแหละ**

สรุปก็คือ “ทาน” นั้นๆ ยังเป็นการให้ที่ยังมีการเอา หรือ ยังไม่หมดจิต **ต้องการ** ยังเหลือจิตโลก ยังมี “โลกมุขจิต” ผสมอยู่ด้วย แล้วมันจะมี “โลกุตตรจิต” อันเป็นจิตว่างเปล่า (จากกิเลส) เป็นดวงจิตที่บริสุทธิ์ จิตที่ไร้โลกะ

-โทสะ-โมหะกันได้อย่างไร ? ในเมื่อไม่สร้าง "โลกุตตรจิต" คือ ให้จิตมันว่าง
เปล้าจากโลภะ-โทสะ-โมหะกันจริงๆ เสียบ้าง ทำให้จิตขาดสันตติจาก "การโลภ"
ลงสักดวงบ้าง ก็ไม่มี

คนส่วนใหญ่ ในขณะที่มา "ทำทาน" นั้น จิตว่างจาก "โทสะ" ก็เป็นได้ พอได้
กันล่ะ ! แต่ว่างจาก "โลภะ" นั้นสิ ! ไม่ค่อยได้กันเอาเลยสักที ก็เลยไม่ได้เข้า
แดนพรหม โกลีแดนนิพพานกันสักครั้ง เหตุเพราะไม่พ้น "อวิชชา" คือ ไม่รู้ว่า
"ทาน" คืออะไร ? ด้วยไม่เคยสนใจ ไม่เคยรู้แจ้งอย่างแท้จริงว่า "ทาน" นั้นคือ
"การให้" ทางกาย (ภายนอก) ก็ให้ไป ทางจิต (ภายใน) ก็ให้ไปด้วยอย่างสัน
เกลี้ยง ไม่ได้แลกเอาอะไรไว้ จะแลกเปลี่ยน "ความหวังลาภ" ตอบแทน ก็ไม่มี จึง
เรียกว่า "ให้" แท้ๆ หรือ จะแลกเปลี่ยนการหวังยศ-หวังสรรเสริญ ก็ไม่มี แม้จะ
แลกเปลี่ยนการ "หวังสุขใจ" บิบัติใจใดๆ ก็ไม่มี ก็ยังเยียมยอดใหญ่ ถ้าทำได้ถึงขั้นไม่มี
แม้แต่ความบิบัติ ความสุขอันเป็นอุปกิเลสออกปานนั้น จึงชื่อว่า ทำ "ทาน" ด้วยจิตเฉยๆ
ว่างๆ เพราะรู้แจ้งว่า "ให้" หรือ "ทาน" ก็ด้วยความเห็นเหมาะสมควรว่า จะ
ให้ จะทานไป ไม่ใช่จะเอาอะไรตอบแทน แลกเปลี่ยนมา เหมือนกับการ "ซื้อ-ขาย"
ถ้าการทานแล้วยังไปได้อะไรมา เอาอะไรตอบแทนมา มันก็ล้วนคือ ยังซื้อขาย ยังเป็น
การแลกเปลี่ยนกันอยู่ทั้งสิ้น ตั้งแต่แลกเปลี่ยนเป็นวัตถุหยาบๆ ใหญ่ๆ ไปเลยทีเดียว

เช่น เอาเงินมาให้แล้วก็ให้เหรียญลงยาชมเชย หรือ ให้พระเครื่องๆ ตอบแทน
ไป อะไรต่ออะไรอีกต่างๆ แลกเปลี่ยนกันมีแยะ แม้แต่บัตรที่พิมพ์เป็นใบรับ คือ
"อนุโมทนาบัตร" หรือไม่ก็แลกเปลี่ยนการประชาสัมพันธ์ ดิฉันขายโฆษณาตนเองไป ก็
ล้วนเป็นกิจกรรมพาณิชย์ศาสตร์ทั้งสิ้น จนกระทั่งสนุกที่สุด ก็คือ แลกสวรรค์ หรือ
ซื้อขายสวรรค์อันเป็น "ภพ" เป็นดินแดนที่กำหนดสมมุติขึ้นให้จิตคนไปเกาะไปยึดไป
ติด แล้วก็เกิดการค้าขาย "เทวโลก" หรือ "ภพสวรรค์" กันเป็นล่ำเป็นสันมาจนบัดนี้
พระก็เป็นผู้ถือเอกสิทธิ์ ในการค้าขายจัดสรรที่ดินแดนสวรรค์ทั้งหลาย สนุกจริงๆ !
เรียกกันใต้เต็มปากเลยว่า "ศาสนาพาณิชย์"

เมื่อผู้ทำทานก็ไม่รู้ (อวิชชา) ความจริงแท้ในขั้นนี้ ยังหลงผิด (โมหะ) ในแม้แต่

ภาษาคำว่า “ให้” หรือ “ทาน” ก็เข้าใจว่า คือ แลกเปลี่ยน หรือ ซื่อขาย ต้องมีการได้คืน ได้แลงมา อยู่ดังนี้ **การทานจึงไม่บริสุทธิ์ ไม่เป็น “โลกุตตรจิต”** ไม่สิ้น “โลกะมูลจิต” ลงไป จนสิ้นสันตติได้สักดวงเลย เพราะ **ทำทานในลักษณะซื้อ-ขายกันไปหมด** ยึดภพก่อชาติกันสืบต่อไว้ (สันตติ) ไม่รู้จักทำจิตให้พ้นโลกะอย่างสนิทกันได้จริง จึงไม่ได้ชื่อว่า **ทำทานได้นิพพาน** หรือ แม้แต่พรหม มีเมตตา-กรุณา-มุทิตา-อุเบกขา คือ ไม่มีจิตมุ่งหมายเอาอะไรตอบแทน มีแต่เมตตาเป็นอย่างใหญ่สุด ทึ่งเป็นจิตที่เกิดอยู่ ก็ยังเรียกว่า **พรหมจรรย์** แท้ๆ ได้

แต่ทุกวันนี้แม้แต่การทานที่ “ซอกพ” (สวรรค์) เอาไว้ให้แก่นั่น ก็การยึดภพของภพ ของแดนดินดินที่ ออกขนาดนั้น มันจะได้ทำทานที่ชื่อว่า ได้ “ให้” อะไรกัน ? มันก็เป็นเพียงการได้ “ซื้อ” พระผู้รับวัตถุที่เขานำมาซื้อ (มีเงิน มีของ เป็นต้น) ก็อดีตเป็นผู้จัดสรรที่ดินสวรรค์ (เทวโลก) ขายเสียด้วย ทำยังกะเป็นเจ้าของแผ่นดินสวรรค์กันทั้งนั้นเลย จัดขาย แบ่งขายกันไม่คิดหน้าคิดหลัง วันละหลายๆ แปลง พระบางองค์ยังเก่งใหญ่สร้างวิมานแก้ววิมานทองไว้ในแผ่นดินสวรรค์ บ้างก็บอกลูกคำว่า ของคุณโน้นได้วิมานแก้ว 5 ชั้น ของคุณนั้นได้วิมานทอง 8 ชั้นแล้วนะ ! “ภพ” ที่เนรมิตให้ ก็ “เกิด” หมับเข้าให้ ที่ “จิต” ของผู้ยึดถือ ผู้เป็นลูกค้ำที่แสนซื่อซื่อซื่อซื่อ ค้ำบอกแก่ลูกค้ำ จะโดยนั้งทางใน หรือ เตาต้นตนเอง นั่นแหละ “เกิด” จับเข้าที่ “จิต” เป็น “อุปาทาน” ตัวแท้ คือ เจ้าของจิต “ยึดตามหมับเอาไว้เลย” นั่นแหละ เพราะที่จริง ซอจริงของเจ้าสิ่งนี้ “ไดยินไต้ฟง” นั้น มันคือ คำว่า “กิเลส” นั่นเอง “กิเลส” นั้น มาจากคำว่า กิล+เอส. กิล แปลว่า ตามที่ไดยินมา, เสี่ยงเล่าขานมา. เอส แปลว่า แสงหา. กิเลส จึงแปลว่า “การแสวงหาตามที่ไดยินมา” นั่นเอง จริง หรือ ไม่จริง คนหลอกก็หลอกกันไป คนหลงตาม ก็หลงกันไป คนเขื่อคนง่าย ๆ จึงคือ ผู้ถูกหลอกนิรันดร (เดี๋ยวนี้ มีหลอกกัน โลก โศภ โจนทะยานกว่าที่กล่าวถึงนี้ ต้องหาอ่านเอาในหนังสือเกี่ยวกับ “ทาน” หรือ ทำบุญค้ำสวรรค์กัน ในเล่มอื่น ในเล่มนี้จะไม่บรรยายละเอียดกว่านี้ล่ะ !)

ผู้ทำทานที่ยังมีการแลกเปลี่ยน จึงคือ การซื้อขายจริงๆ แม้จะแลกสวรรค์ไว้ ก็คือ “สมมุติ” ชนิดหนึ่ง ที่ตนยึดเกาะอุปาทานไว้ในจิต แล้วตนก็จะไปเอาสิ่งนั้น จะขอได้ในราคาถูก หรือ แพงก็แล้วแต่จะไปเจอผู้จัดสรรเล่ห์เหลี่ยมสูงหรือต่ำ และตามความโง่ความฉลาดของผู้ขอ ถ้าโง่หน่อยก็ขอแพง ยิ่งแลกยศ แลกสรรเสริญ แลกเป็นได้เหรียญตรา ได้พระเครื่องฯ พระบูชา หรือ ได้ตะกรุด ผ้ายันต์ ดิถีบาย โฆษณาอะไรนั้น มันยิ่งคือ ซื้อขาย พาณิชยศาสตร์กันชัดๆ แจ่มๆ อยู่บนโลกเรานี้แหละ ไม่ได้ไปสวรรค์ที่ไหนหรอก ! นักจัดสรร บัน “บุญ” ขาย ก็ฉลาดยิ่งขึ้น เล่นเอาแทงลาก-ยศ-สรรเสริญ คือ ให้ทั้งของแลกเปลี่ยน ของทั้งเหรียญตราให้อีก โฆษณายกย่องเชิดชูเป็นสรรเสริญ ทับถมกันลงไปล่อใจ ยิ่งกว่าการค้าผิงซังฟอกสารพัดแถมเสียอีก ยังไม่พอ ยังไม่หน้าใจในการ “สนใจในโลกะ” อันอยู่บนภพโลกๆ ที่เรียกว่า “กามภพ” พระผู้ฉลาด ก็จะรวบรวมประมวลาเอาอันมาให้อีก โดยยังมอมเมากันเข้าไปอีก ด้วยการสร้างรูปภพ-อรูปรภพ แดมเป็น “ภวตัณหา” ใส่จิตใจลูกค้าหนักถล่มไปอีก โดยบันสวรรค์ จัดสรรแผ่นดินสวรรค์ (ตั้งได้กล่าวถึงผ่านมาแล้ว) ให้แก่ลูกค้าเป็นของแถมชนิดเลิศล้ำล่อใจ เพิ่มทวีเป็น “ตัณหา” ชนิดละเมียดละไม รุ่มยากถอนยาก ซ้ำเข้าไปเสียอีก ซึ่งตามจริงแล้วขั้นชื่อว่า “พระ” ก็คือ ผู้จะช่วยถอนตัณหา ลดกิเลส ล้างอุปาทาน ให้แก่ผู้แก้คน แต่นั่นกลับไม่เป็นเช่นนั้น ! ยิ่งชื่อว่า “พระ” ยิ่งได้เรียนมาก มีโอกาสมาก นั่นแหละ “กิเลสของพระ” นั่นเอง ก็ยังสร้าง “มายา” สร้าง “สังขารโลกย์” ขึ้นมา ให้ช่วยขจัดตัณหาผู้คนที่ให้มากให้หนักยิ่งขึ้น เพิ่มกิเลสยิ่งขึ้น ทำ “อุปาทาน” ให้เลอะเทอะเประอะเปอนยิ่งๆ ขึ้น ซ้ำเติมหนักเข้าไปใหญ่ โลกมนุษย์จะไม่เดือดร้อนได้กระไรไหวเล่า ! ที่พูดที่กล่าวอยู่นั้น ไม่ใช่โกธระเคือง ไม่ใช่ริษยา แต่กำลังวิเคราะห์ “ความจริง” (สัจธรรม) ที่มี ที่เป็นอยู่ตามจริงสู่กันฟัง จะได้รู้ตัว และ รู้จริง กันจนบ้าง ถ้าผู้ใดเห็นได้

ก็ลองคิดว่า การ “ทำทาน” ชนิดที่ได้ครบทั้ง กามตัณหา - ภวตัณหาเต็มคราบ ที่มีทั้ง กามราคะ-รูปราคะ-อรูปราคะ ออกปานนั้นนั่น มันเป็น “บุญ” ไหม หรือ “บุญ” จริงกันท่าไหน ?? คิดกันดูดีๆ พิจารณาให้ลึกซึ้งซิ !

เพราะการ “ทาน” ที่หาปัจจัย หาเชื้อ ที่จะ**สืบทอด** เข้าสู่ “โลกุตตรภพ” ไม่มีเลย มีแต่ “เดรัจฉานภพ” อย่างเก่งก็มี “เทวภพ” มีบ้าง มียินดีสุขใจ (ซึ่งก็เป็น “สุขขัลลิกะ” คือ สุขไม่พ้นอวิชชา ไม่พ้นโมหะ) ก็คิดๆดู สำหรับผู้จะประพฤติ “พรหมจรรย์” หรือ ทำ “ทาน” ให้เป็น “พรหม” หรือหวังที่สุดให้เป็น “นิพพาน” ผู้อยากได้ผลยิ่งอันสูงส่งสูง ให้เป็น “มหากุศล” ทว่ายัง “ให้แต่เอา” อยู่ นั่น ก็ไม่รู้(จริงๆ) ว่า จะ “ให้” ทำไม ? หรือ เรียกกันว่า “ให้” (ทาน) อยู่ทำไม ? ในเมื่อ “ให้” แปลว่า “ไม่เอา, มอบกรรมสิทธิ์แก่บุคคลอื่นใดโดยไม่เรียกร้องสิ่งใดตอบแทน” นั่นคือ สภาวะของการ “ให้” ที่ภาษาบาลีกล่าวกันว่า “ทาน”

เมื่อยังจะ “เอา” ยังจะ “ได้” (ตอบแทนคืนมา) มันก็ไม่เรียกว่า “ให้” (ทาน) เท่านั้นเอง มันก็คือ “แลกเปลี่ยน” หรือ “วน” จึงควรทำ “ทาน” ให้เป็น “ทาน” ที่แท้จริงให้มากๆ เทอญ กล่าวคือ ทาน หรือ ให้สิ่งใด ก็อย่าไปคิดยึดเอา “ผล” อะไรตอบแทนเลย แม้แต่เพียง “อรูป” เป็นเศษเสี้ยวธุลีนอกกายและใน “จิต” จะได้ไม่ “วน” อยู่ เป็นวัฏฏะ จะได้มากที่สุด ถูก “ความจบ” แท้ หหมด “ความโค้ง” สนิท เป็น “ความจริง” แน่มั่น ดับ “ความเป็นโลก” (กลม) ลงได้แน่จริง

ดังนั้น ผู้ใดทำทาน แต่ยังหวัง ยังโลกเอาสิ่งแลกเปลี่ยนอยู่เท่าใดๆ ไม่ว่า รูปธรรม หรือ นามธรรม ก็ยังเป็น “ความประเสริฐ” อันน้อยอยู่ และจะน้อยจนกลายเป็น “ไม่ประเสริฐเลย” เมื่อสิ่งที่ได้ตอบแทนกลับมาแลกเปลี่ยนนั้น ตีราคาแล้ว เกินที่ตนทำทานไป และคนจะตีราคาขายที่สุด ในสิ่งที่เป็น “นามธรรม” กับ “อรูปธรรม” ที่จะต้องมีรวมอยู่ด้วยทุกทีไป ซึ่งจะเป็นลาภ เป็นยศ เป็นสรรเสริญ เป็นการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ เป็นสุข อันเป็น “กาม” หรือ เป็น “รูป” เป็น “อรูป” ต่างๆ เป็น “นามธรรม” ใดๆ ก็ตาม ย่อมมีราคาในตัวมันเองทั้งนั้น เมื่อเรารับมา โลกมาด้วยใจ หรือ รับมาโดยมีความต้องการอยากได้อยู่ ก็เท่ากับเราแลกเปลี่ยนซื้อขายโดยจริง ค่าแห่ง “การให้” จึงลดลงได้โดยนัยนี้ ทั้งอาจหมดค่าไปจนกลายเป็นหนี้เขาด้วยซ้ำไป ก็เป็นไปได้ เมื่อสิ่งที่เราได้มาเกินค่าท่วมราคาสิ่งที่เราให้

หรือทานไป (เว้นแต่มันได้มาเองโดยอำนาจแห่ง “เพรงกรรม” หรือ โดยอำนาจแห่ง “โลกุตตรธรรม” อันจะเป็นไปเอง เราไม่ต้องคิดหวังคิดโลกเลย)

และจะเป็น “ความประเสริฐ” ยิ่ง เมื่อกล้าหาญ “ให้” ได้อย่างหมดตัว ได้เท่าใดในจำนวนที่ตนมี ซึ่ง “การให้” ชนิดหมดตัว หรือ เหลือน้อยได้ขึ้น จะต้องใช้ “บุญญา” ให้มาก เช่น นาย ก. มีทั้งเนื้อทั้งตัวอยู่ ๑๐๐ บาท แล้วก็ทำทานไปหมด ๑๐๐ บาท ด้วยศรัทธาอันดีพร้อมบุญญา เห็นควร (คือ ตนก็รู้ว่า ตนให้หมดแล้ว ตนจะอยู่ได้ หรือ ไม่ได้แค่นี้ ?) และไม่ได้มีจิตโลภอยากได้อะไรเป็นการตอบแทนในทานนั้นเลย กับ นาย ข. มีทั้งเนื้อทั้งตัวอยู่ ๑,๐๐๐ บาท แล้วก็ทำทานไป ๕๐๐ บาท ด้วยอารมณ์และทุกอย่างเหมือนนาย ก. ดังนี้ อานิสส่นาย ก. ได้มากกว่านาย ข. ครั้งหนึ่ง สำหรับกุศลส่วนตน ซึ่งเป็น “ปรมัตถบารมี” เป็น “ความประเสริฐ” แห่งจิตของนาย ก. อันสูงยิ่งเป็น “ทานปรมัตถบารมี”

ทั้งส่วนกุศลส่วนผู้อื่น ซึ่งเป็น “บารมี” ธรรมตากับ “อุปบารมี” นั้น นาย ข. มีมากกว่า นาย ก. ตามจำนวนความมากน้อยของทานนั้นๆ และทั้งคู่ต่างก็ได้ “ปรมัตถประโยชน์” ตามสัดส่วน แต่ถ้ายิ่ง นาย ข. ทาน ๕๐๐ บาท แล้วยังแถมจบใส่หัวประณมมือขอแล้วขอกว่า ขอให้ร่ำรวยทำมาค้าขึ้น ขอให้ได้ยศฐาบรรดาศักดิ์สูงชัน อะไรก็ตาม เป็นการ “ทาน” แล้วยังแถมมี “จิต” สร้าง “โลภะ” ใส่จิตไว้อีกอยู่ ยังไม่ “ทาน” ให้เป็น “นิพพาน” (ปรมัตถประโยชน์) นาย ข. ก็ยังได้อานิสสน้อยกว่านาย ก. ยิ่งขึ้น แม้นาย ข. จะให้หมด ๑,๐๐๐ บาทเช่นกัน แต่ “จิตโลภ” ยังสร้างต่ออยู่ “ความประเสริฐ” ส่วนตน ก็น้อยกว่า นาย ก. อยู่แน่นอนในเรื่องส่วนตน ส่วน “ทิฐฐธัมมิกัตถประโยชน์” สำหรับผู้อื่น คือ ประโยชน์ผู้อื่นที่ได้ในปัจจุบันเป็นไปในโลกนั้นนั้น นาย ข. มีมากกว่า นาย ก. แน่

และด้าน “สัมปรายิกัตถประโยชน์” ส่วนตนนั้น ก็ไม่แน่นอน ถ้านาย ข. ทานไป ๑,๐๐๐ บาท แล้วได้ประโยชน์ทางด้านโฆษณาประชาสัมพันธ์ ตีค่าประเมินราคา (ทั้งรูปธรรม-นามธรรมดังได้กล่าวแล้ว) ของ “ผลได้” นั้นเกินกว่า ๑,๐๐๐ บาท นาย ข. ก็ไม่ผลประโยชน์เหลือไว้เป็นกุศลเบงหน้าเลย ยิ่งถ้าได้ผลประโยชน์ตอบแทน

กลับมาในบัดนี้ มีค่าเกินกว่าที่ตนทำทานไป เช่น ทาน ๑,๐๐๐ บาท ค่าของ “ผลได้” ที่ตนไปเสียไปกว่าเอากลับมามากกว่าราคา ๑,๐๐๐ บาท จะเป็นทางไหนก็ตาม เป็นการได้เงินย้อนกลับมามากกว่า เป็นการได้ยศย้อนกลับมามากกว่า หรือ แม้ผลทางโฆษณา ประชาสัมพันธ์อันมีผลสูง ประเมินค่าแล้วมากกว่า ๑,๐๐๐ บาท ไป ตนก็กลายเป็นผู้ “ขาดทุน” หรือ “เป็นหนี้” ในการทำทานนั้นๆเอาด้วย นอกจากคนผู้นั้นยังทำบุญ ทำทานแล้ว ยังได้ลาภ ได้ผลตอบแทนย้อนมาเป็นประโยชน์ในปัจจุบันแล้ว ผู้นั้นก็ยังนำผลนั้นทำทานทำบุญกลับไปอีก ก็ยิ่งจะได้อันสูงส่งขึ้นมากขึ้นตาม “สภาพจิต” และ “สภาพของรูปธรรม” ที่ผู้ทำทานจะพึงทำแก่ตน และทำให้ผู้นั้นได้รับผลได้ มากเท่าใดๆ

จุดสำคัญมากที่สุดในการทำ “ทาน” จึงควรจะประพடுத்தให้เป็น ความประเสริฐสูงสุดตรง “ปรมัตถประโยชน์” คือ ทำทานด้วยจิตที่ว่างๆ เปล่าๆ อย่าหวังผลตอบแทน อย่าให้มี “จิต” ของตน “โลภะ” อยู่เป็นอันขาด

และจะต้องทำให้เป็น “ทาน-ปรมัตถบารมี” คือ ทำทานอย่างกล้าแกร่ง ทำอย่างหมดเนื้อหมดตัว ทำอย่างแน่วใจและมีปัญญาเข้าใจในชีวิตว่า แม้จะมีน้อย หรือ จะหมดลง ก็ยังคงสบาย และเป็นไปได้ด้วยดี ทำอย่างกล้าเสี่ยงชีวิต ทำอย่างกล้าตาย แต่ไม่ได้หมายเลยเถิดไปจนกลายเป็นว่า ทำจนตนต้องเดือดร้อนถึงตาย หรือ ฆ่าตัวตายถวายชีวิต ทานเป็นพลีตั้งที่หลังยึดและเล่าลือกันดอกนะ ! นั้นมันพูดอย่าง “บุคคลาธิษฐาน” ที่ถูกตรงเป็นปัจจุบันธรรม เป็น “ธรรมาธิษฐาน” นั่น คือ หมายเท่ากับ “จิตโลก จิตโกรธ จิตโง่” ให้มันตาย จงทำทานโดยอย่าให้จิตอยากได้ หรือ จิตหวังอะไรตอบแทนมาแม้เล็กน้อยมันเกิดอยู่ (ฆ่า “โลภะ”) จงทำทานโดยอย่าให้ จิตโกรธแม้เล็กน้อยมันเกิดอยู่ (ฆ่า “โทสะ”) จงทำทาน โดยอย่าโง่อย่าหลงทำไป โดยไม่รู้ประโยชน์แท้ ประโยชน์จริง ไม่รู้ว่าเหมาะสมแก่กาละ เทศะ ฐานะ (ไม่ให้ “โมหะ” เกิด) เช่นนี้ คือ ทำทานอย่าง “ฆ่ากิเลสตัณหาตาย” เป็นการทำทาน

อย่างปรมาตม์แท้ ได้ “โลกุตตรจิต” ไม่ใช่ทำทานได้แค่สวรรค์อันยังมีเศษ “อตฺตา” ทำอย่าง “ปรมาตม์” แท้เพียงนี้ ถ้าทำได้สูงสนทึงเท่าใดๆ ก็จึงทำเถิด แม้นอาจสามารถ

จงพยายามทำความเข้าใจกับคำว่า “**ทานปรมาตม์บารมี**” ที่พูดกันเป็น “บุคคลาธิษฐาน” กับ อย่างที่หมายเอาความเป็น “ธรรมในธรรม” หรือ เป็น “ธรรมาธิษฐาน” ให้ดี มัน “**ทาน**” ถึงขั้น “**มาต้วมาตน**” **ตายจริง ๆ** แต่มา “ตัวตน” ของกายนั้น อธิบายหรือพูดกันอย่าง บุคคลาธิษฐาน ส่วนธรรมาธิษฐานนั้น มา “ตัวตน” ของจิต-เจตสิก ให้ดับให้สูญให้ตาย หมด โลกะกิเลส โทสะกิเลส โมหะกิเลสสูญจริงๆ มันตายคนละตาย คนละตัว

(๓.๒) **อัปป์มัญญา** มีลักษณะที่เป็นคุณงามความดีอันไม่มีประมาณ อย่างสูงสุดก็ถึงเป็นผู้ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา อย่างไม่มีคิดมูลค่าใดๆ เลย อย่างไม่คิดนึกหวังผลตอบแทนใดๆ แม้แต่หวังผลบุญ หรือ สวรรค์

อย่างเก้ หรือ อัปป์มัญญาอย่างหลอกๆ ลวงๆ ก็เป็นคุณงามความดีชนิดทำเพียงบังหน้า ไม่มีความบริสุทธิ์ใจ ไม่มีความจริงใจ ยังเป็นการทำด้วยความโลภหวังผลตอบแทนคืนจากการกระทำนั้นๆ โลกน้อย ก็หลอกน้อย โลกกล้า ก็หลอกกล้าอยู่

แก่นิดสูงสุดนำหน้า ก็คือ คนผู้นั้นต้องเป็นคนสมองค์ และ ฉลาด ทว่ากิเลส หนามาก ที่เรียกในภาษาไทยๆ ว่า คนเค็ม หรือ หน้าเนื่อใจเสือ นักกอบโกย และ นักกานเมือง (กาน แปลว่า ราน, ตัด, พัน) หรือ **ฝิบุญ** ซึ่งมีสภาพรูปนอก มีอะไรๆ กายนอกน่านับถือยกย่องมาก หรือ เก่งมาก แต่ในภายในนั้น “กิเลส” แรง จนบางคน ไม่รู้ตัวเองหรือก นึกว่าตัวเองบริสุทธิ์เอาด้วย เพราะ “จิต” ยังมีวิชา ยังโหมะมาก สำคัญคือ คนพวกนี้ “ฉลาด”

พระ ก็ตาม **คน** ก็ตาม ที่อยู่รูปร่างของ “**นักบุญ**” หรือ “**นักพรต**” หรือ “**นักกานเมือง**” หรือ “**นักกอบโกย**” หรือ “**เศรษฐี**” แต่ที่แท้หลอก ประชาชน หรือ หลอกผู้อื่นด้วยกิเลสตัณหา อันโลกจัด โดยใช้ความชาญฉลาดของ

คนที่^๕ที่^๕ตน^๕ก็^๕รู้^๕ว่า^๕ คน^๕หลอก^๕เขา^๕ หรือ^๕ คน^๕เอา^๕เปรียบ^๕เขา^๕ นั้น^๕หนึ่ง^๕ และ^๕โดย^๕ที่^๕ตน^๕ไม่^๕รู้^๕
 ว่า^๕ คน^๕หลอก^๕ นั้น^๕อีก^๕หนึ่ง^๕(^๕โม^๕หะ^๕) **แถม**ก็^๕คิดว่า^๕ ตน^๕เจ^๕ตนา^๕คือ^๕เสีย^๕ด้วย^๕ชา^๕อย่าง^๕นั้น^๕
 ๕๘ ๕๘ เพราะ^๕คน^๕เช่น^๕นี้^๕ แม้^๕จะ^๕ข^๕า^๕ญ^๕ค^๕ล^๕าด^๕ ใน^๕การ^๕ค^๕ิด^๕ ใน^๕การ^๕สร^๕้าง^๕ร^๕ูป^๕วั^๕ตุ^๕ แบบ^๕แ^๕น
 ความ^๕ส^๕ัม^๕พ^๕ัน^๕ซ์^๕ เหล^๕ี่ย^๕ม^๕อ^๕ุ^๕บ^๕าย^๕ที่^๕สา^๕ม^๕า^๕ร^๕จ^๕อง^๕ใจ^๕คน^๕ให้^๕ศ^๕ร^๕ัท^๕ธา^๕ใน^๕ตน^๕ ศ^๕ร^๕ัท^๕ธา^๕ใน^๕ก^๕ิจ^๕กร^๕ม^๕ของ^๕ตน^๕
 โดย^๕ใช้^๕อ^๕ัง^๕ค^๕์^๕ป^๕ระ^๕ก^๕อบ^๕ต^๕่าง^๕ๆ^๕ ต^๕ัง^๕แ^๕ว^๕่^๕ต^๕ุ^๕ห^๕ย^๕า^๕บ^๕ ไป^๕จ^๕น^๕ภ^๕า^๕ษา^๕ ค^๕ำ^๕พ^๕ุด^๕ พ^๕ฤ^๕ติ^๕กร^๕ม^๕ ร^๕ู^๕ป^๕แบบ^๕ พิ^๕ร^๕-
 ๕๙ ๕๙ ก^๕าร^๕ อัน^๕เป็น^๕ร^๕ู^๕ป^๕ร^๕ช^๕ร^๕ม^๕-^๕นา^๕ม^๕ร^๕ช^๕ร^๕ม^๕ท^๕ง^๕ห^๕ล^๕าย^๕ ต^๕ล^๕อด^๕จ^๕น^๕ล^๕่อ^๕ให้^๕คน^๕ห^๕ล^๕ง^๕ใน^๕“^๕อ^๕ร^๕ู^๕ป^๕”^๕ คือ^๕
 ส^๕ว^๕ร^๕ค^๕์^๕ต^๕่าง^๕ๆ^๕ วิ^๕มา^๕น^๕(อัน^๕ห^๕มา^๕ย^๕ค^๕ว^๕า^๕ ต^๕ัว^๕ตน^๕ หรือ^๕ น^๕า^๕ม^๕-^๕ร^๕ู^๕ป^๕ ท^๕ัง^๕“^๕ใจ^๕”^๕ของ^๕คน^๕ที่^๕ไป^๕ข^๕ัน^๕
 ๖๐ ๖๐ ไว้^๕ ไป^๕ห^๕วัง^๕ห^๕วาน^๕ๆ^๕ไว้^๕ ไป^๕น^๕ึก^๕ค^๕ิด^๕ก^๕่อ^๕เป็น^๕ร^๕ู^๕ป^๕ส^๕ว^๕ย^๕ๆ^๕ไว้^๕ หรือ^๕ ไป^๕เช^๕ื่อ^๕ต^๕าม^๕ๆ^๕ที่^๕เขา^๕ได้^๕“^๕ห^๕ล^๕ง^๕”^๕ก^๕ัน^๕มา^๕)
 ๖๑ ๖๑ ต^๕่าง^๕ๆ^๕ อัน^๕เป็น^๕“^๕ภ^๕ว^๕ต^๕ั^๕ห^๕า^๕”^๕ ก^๕ัน^๕แ^๕ห^๕ละ^๕ เป็น^๕“^๕ต^๕ั^๕ห^๕า^๕”^๕แบบ^๕หนึ่ง^๕ และ^๕การ^๕จ^๕อง^๕ใจ^๕
 ๖๒ ๖๒ คน^๕ ล^๕่อ^๕ให้^๕คน^๕ห^๕ล^๕ง^๕ใน^๕วั^๕ตุ^๕ ใน^๕“^๕ร^๕ู^๕ป^๕”^๕คือ^๕ ความ^๕ใ^๕ห^๕ย^๕ ความ^๕ส^๕ว^๕ย^๕ ความ^๕ไ^๕พะ^๕ระ^๕ ความ^๕ห^๕อม^๕
 ๖๓ ๖๓ ความ^๕อ^๕ร^๕อ^๕ย^๕ ร^๕ัน^๕ร^๕ม^๕ย^๕ด^๕ว^๕ย^๕ร^๕ส^๕ ด^๕ว^๕ย^๕ส^๕ัม^๕ผ^๕ส^๕ใ^๕ด^๕ๆ^๕ ก^๕ั^๕ต^๕าม^๕ ซึ่ง^๕เป็น^๕การ^๕ม^๕อม^๕เ^๕มา^๕“^๕ก^๕า^๕ม^๕ค^๕ุ^๕ณ^๕”^๕
 ๖๔ ๖๔ ข^๕้ำ^๕เต^๕ิม^๕ล^๕ง^๕ไป^๕ใน^๕จ^๕ิต^๕ใน^๕ว^๕ิ^๕ญ^๕า^๕ณ^๕ของ^๕ป^๕วง^๕ชน^๕ให้^๕น^๕ึก^๕เส^๕ย^๕อ^๕ก^๕ น^๕ึก^๕เป็น^๕“^๕ต^๕ั^๕ห^๕า^๕”^๕อีก^๕แบบ^๕หนึ่ง^๕
 ๖๕ ๖๕ จ^๕ง^๕เ^๕็น^๕ให้^๕ได้^๕ ร^๕ู้^๕ให้^๕ช^๕ัด^๕ ผู้^๕ใ^๕ด^๕หล^๕อก^๕เขา^๕อยู่^๕ต^๕ัง^๕กล^๕่า^๕ว^๕ัน^๕ ก^๕ัน^๕แ^๕ห^๕ละ^๕คือ^๕“^๕ค^๕น^๕ผ^๕ุ^๕น^๕”^๕ย^๕ัง^๕
 ๖๖ ๖๖ “^๕โม^๕หะ^๕”^๕ห^๕น^๕า^๕เ^๕น^๕น^๕อยู่^๕อย่าง^๕ม^๕าก^๕ คือ^๕ ไม่^๕ร^๕ู้^๕จ^๕ัก^๕“^๕ก^๕า^๕ม^๕ค^๕ุ^๕ณ^๕”^๕ ไม่^๕ร^๕ู้^๕โทษ^๕ของ^๕“^๕ก^๕า^๕ม^๕ค^๕ุ^๕ณ^๕”^๕
 ๖๗ ๖๗ ไม่^๕เ^๕น^๕า^๕ย^๕ค^๕ล^๕าย^๕ใน^๕“^๕ก^๕า^๕ม^๕ค^๕ุ^๕ณ^๕”^๕ ตน^๕จ^๕ึง^๕ย^๕ัง^๕เ^๕ิม^๕ไป^๕ด^๕ว^๕ย^๕“^๕ก^๕า^๕ม^๕ค^๕ุ^๕ณ^๕”^๕ แ^๕ล^๕ว^๕ก^๕็^๕เ^๕ล^๕ย^๕บ^๕น^๕สร^๕้าง^๕
 ๖๘ ๖๘ ก^๕อ^๕ป^๕ร^๕ก^๕่อ^๕“^๕ก^๕า^๕ม^๕ค^๕ุ^๕ณ^๕”^๕ม^๕อม^๕เ^๕มา^๕ใ^๕ส^๕่^๕จ^๕ิต^๕ใ^๕ส^๕่ว^๕ิ^๕ญ^๕า^๕ณ^๕ป^๕วง^๕ชน^๕โดย^๕“^๕ไม่^๕ร^๕ู้^๕”^๕จ^๕ริง^๕ๆ^๕ ว่า^๕ ตน^๕น^๕ั^๕น^๕ทำ^๕
 ๖๙ ๖๙ บ^๕า^๕บ^๕ด^๕ว^๕ย^๕การ^๕ฟ^๕ู^๕ม^๕พ^๕ัก^๕ ย^๕ัด^๕ย^๕เ^๕ย^๕ด^๕“^๕ก^๕า^๕ม^๕ต^๕ั^๕ห^๕า^๕”^๕ให้^๕ส^๕ุง^๕ข^๕ัน^๕ให้^๕ท^๕ัว^๕ข^๕ัน^๕แ^๕ก^๕่^๕ป^๕วง^๕ชน^๕ด^๕ว^๕ย^๕ แ^๕ล^๕ม^๕มี^๕
 ๗๐ ๗๐ ส^๕ท^๕า^๕วะ^๕ของ^๕“^๕ภ^๕ว^๕ต^๕ั^๕ห^๕า^๕”^๕ที่^๕แ^๕ม^๕พ^๕น^๕อยู่^๕ใน^๕ร^๕ู^๕ป^๕ร^๕ช^๕ร^๕ม^๕-^๕นา^๕ม^๕ร^๕ช^๕ร^๕ม^๕ต^๕่าง^๕ๆ^๕นั้น^๕ด^๕ว^๕ย^๕
 ๗๑ ๗๑ และ^๕ที่^๕ร^๕าย^๕ข^๕อน^๕แ^๕ง^๕อยู่^๕อ^๕ก^๕ก็^๕คือ^๕ เ^๕น^๕อง^๕จ^๕าก^๕ค^๕น^๕ผ^๕ุ^๕น^๕ย^๕ัง^๕ย^๕ิน^๕ด^๕ี^๕ห^๕ล^๕ง^๕อ^๕ม^๕เ^๕ม^๕ข^๕น^๕ข^๕ม^๕อยู่^๕ก^๕ับ^๕
 ๗๒ ๗๒ การ^๕ค^๕ล^๕ก^๕ค^๕ล^๕า^๕ภ^๕ว^๕ต^๕ุ^๕ ร^๕ู^๕ป^๕ส^๕ม^๕บ^๕ค^๕ี^๕ต^๕่าง^๕ๆ^๕บ^๕้าง^๕ ย^๕ศ^๕ร^๕ฐ^๕า^๕บ^๕ร^๕ร^๕ด^๕าศ^๕ก^๕ี^๕บ^๕้าง^๕ ส^๕ร^๕ร^๕เส^๕ร^๕ิ^๕ญ^๕บ^๕็^๕ย^๕อ^๕ด^๕ัง^๕ด^๕ัง^๕
 ๗๓ ๗๓ บ^๕้าง^๕ อัน^๕เป็น^๕“^๕โม^๕หะ^๕”^๕ที่^๕ย^๕ัง^๕เ^๕น^๕น^๕อยู่^๕อ^๕ก^๕ใน^๕ห^๕ั^๕ว^๕ใจ^๕ใน^๕ว^๕ิ^๕ญ^๕า^๕ณ^๕ของ^๕เขา^๕ เพราะ^๕เขา^๕
 ๗๔ ๗๔ ไม่^๕ร^๕ู้^๕ว^๕า^๕ แม้^๕ใน^๕น^๕ัน^๕ มัน^๕ก็^๕ย^๕ัง^๕เป็น^๕“^๕ภ^๕ว^๕ต^๕ั^๕ห^๕า^๕”^๕ อัน^๕เป็น^๕“^๕พ^๕ร^๕ห^๕ม^๕เก^๕ๆ^๕”^๕ข^๕ับ^๕ข^๕อน^๕อยู่^๕ใน^๕ตน^๕
 ๗๕ ๗๕ หรือ^๕ ไม่^๕ร^๕ู้^๕ว^๕า^๕ ตน^๕ย^๕ัง^๕มี^๕“^๕ภ^๕ว^๕ต^๕ั^๕ห^๕า^๕”^๕น^๕ๆ^๕อยู่^๕ใน^๕ตน^๕จ^๕ริง^๕ๆ^๕อ^๕ก^๕ด^๕ว^๕ย^๕

๗๖ ๗๖ ต^๕ัง^๕น^๕ัน^๕ เ^๕ม^๕ต^๕า^๕ ก^๕ร^๕ุ^๕ณา^๕ ม^๕ุ^๕ท^๕ิ^๕ตา^๕ อ^๕ุ^๕เบ^๕ก^๕ขา^๕ หรือ^๕ ค^๕ุ^๕ณ^๕ง^๕า^๕ม^๕ค^๕ว^๕าม^๕ดี^๕ของ^๕ค^๕น^๕ผ^๕ุ^๕น^๕ ที่^๕ทำ^๕อยู่^๕
 ๗๗ ๗๗ จ^๕ึง^๕เพ^๕ียง^๕เพ^๕อ^๕เด^๕ย^๕ง^๕ลา^๕ภ^๕ท^๕น^๕ค^๕ล^๕ก^๕ค^๕ล^๕เ^๕ย^๕ว^๕ของ^๕น^๕น^๕ๆ^๕ ให้^๕อ^๕ว^๕น^๕ เ^๕ย^๕ง^๕ย^๕ศ^๕ของ^๕ตน^๕ ให้^๕อ^๕ว^๕น^๕
 ๗๘ ๗๘ เ^๕ย^๕ง^๕ส^๕ร^๕ร^๕เส^๕ร^๕ิ^๕ญ^๕ที่^๕จะ^๕ก^๕ิด^๕แ^๕ก^๕่^๕ตน^๕ ให้^๕อ^๕ว^๕น^๕ พ^๕ร^๕อ^๕ม^๕ก^๕ับ^๕แ^๕ม^๕จ^๕ม^๕อยู่^๕ก^๕ับ^๕“^๕ก^๕า^๕ม^๕”^๕ท^๕ัง^๕ห^๕ล^๕าย^๕

ทั้งรูปสวย ทั้งสร้อย ทั้งสำเนียงเสียงไพเราะ ทั้งกลิ่นหอม สัมผัสเย็นชื่น ร้อนฉ่ำ นุ่มเนียน แข็งแน่นถุกอกถึงใจ ใหม่นุ่มหอมพริ้มเพียงแท้คงนถาวรอยู่อย่างนั้นเอง โดยที่ตัวเขาเองนั้น ก็รู้อย่างไม่รู้บ้างว่า ตนเป็นคนดังที่อธิบายไว้หรือเปล่า? (ส่วนมากไม่รู้ตัวหรอก และถึงแม้จะรู้ว่า เป็นกิเลสบ้างก็จะหยุด จะลดจะงดไม่ได้ เนื่องจากอินทรีย์พลังไม่แข็งพอที่จะเอาชนะกำลังกิเลสได้)

เหตุนี้เองมาจาก “โมหะจิต” ของเขาเองนั่นเอง เขาฝันร้าย หรือ เกิดที่สุด เพราะทำเพื่อตนจริงๆ แท้ๆ อย่างชาญฉลาด เรียกโดยศัพท์ ชาวบ้าน ก็คือ “ผู้เห็นแก่ตัวอย่างหนักที่สุด” อันคือ ผู้ “เห็นแก่ตัว” อย่างมาก แล้วแลม “กอบโกยเบียดเบียนเอาจากผู้อื่นมาให้แก่ตนได้สำเร็จจอกด้วย” ยิ่งฉลาดเท่าใด ชาวประชาทั้งหลาย ก็ยิ่งจะจับเหลี่ยมคาลัมในการ “กอบโกย” (โลภมาก) นั้นๆ ไม่ออกมากเท่านั้น “พระ” ก็เหมือนกัน “คนผู้เป็นฆราวาส” ก็เหมือนกัน มีจริง เป็นจริงอยู่ดังกล่าวนี้ ลองคิดกันดู ผู้เห็นแจ้งจริงก็คือ ผู้จะ “ไม่โลภ” จริงๆ และจะรู้จัก “พอ” กับ “หยุด” และทำตนให้ “มกน้อย” ใดๆ ลง จริงๆ

ผู้ใดจะร้ายน้อยลง หรือ เก็นน้อยลง ก็เป็นไปตามคุณภาพของ เมตตา กรุณา มุทิตา โดยเฉพาะ “อุเบกขา” คือ ทำโดยเฉยๆ วางๆ ไม่โลภใน “วัตถุ” ที่มาก ที่ใหญ่ และไม่หลงใน “อารมณ์” ได้มากเท่าใดๆ ผู้หนักมกคุณงามความดีสูงชันจริงๆ เท่านั้นๆ และจะเป็นผู้ไม่สะสม (อภัยจัญ) อันเห็นได้จริงๆ

(๓.๓) ศาสน มีลักษณะของความเป็น “ศาสนา” เลยทีเดียว คือ:-

(ก) เกิด “อาณา” หมายความว่า มีการเชื่อ “คำสั่ง” ของศาสดา กล่าวคือ เมื่อใครเลื่อมใสศรัทธาในลัทธิผู้นั้นเป็นศาสดาแล้วอย่างแท้จริง ก็จะได้รับพระธรรมคำสอนของศาสดานั้นไปปฏิบัติตาม ไม่ว่าคำสั่ง (พระธรรมคำสอน) นั้นๆ จะเข้าใจ หรือ ไม่เข้าใจ รู้ในเหตุในผลแจ้งแล้ว หรือ ยังไม่รู้ก่อน ก็นำไปปฏิบัติตามทันที เพราะแน่ใจว่า ศาสดาย่อมบริสุทธิ์ ย่อมไม่แนะนำใครให้ปฏิบัติแล้วไปสู่ทางต่ำทางชั่วแน่ๆ “พระอาณา” จึงเป็นคำสั่ง ที่ใช้กับคนผู้มี “ศรัทธา” เป็นจิตนำ หรือ ใช้กับผู้มี “ศรัทธาจริต” เมื่อเอาไปปฏิบัติแล้ว ก็จะบรรลุผลม บัญญา” รุแจ้งเป็นที่สุด

เกิดขึ้นที่สุด ก็คือ ปฏิบัติโดยไม่เกิด “ปัญญา” เลยสักที ไม่รู้ว่าได้อะไร? บรรลุ
อะไร? เรียกว่า ปฏิบัติตามคำสั่งอย่างงมงาย

(ข) เกิด “อนุศาสน์” หมายความว่า มีการประพฤติตาม “คำสอน” ของ
ศาสดาให้เกิดผลขึ้นมาเรื่อยๆ และสุดท้ายก็บรรลุผลสำเร็จได้แท้ กล่าวคือ มีพระธรรม
คำสอนของศาสดาที่ไซ้กับผู้นั้น “พุทธจริต” แล้วทำให้เข้าใจเหตุผล ทำให้เข้าใจ
ก่อนได้เป็นเบื้องต้น แม้จะยังไม่ศรัทธาหนักก็ตาม แต่เมื่อนำไปประพฤติปฏิบัติแล้ว
ก็จะบรรลุผลจริง จึงจะเกิด “ศรัทธา” แน่วแน่ที่หลัง “พระอนุศาสน์” จึงเป็นคำ
สอนที่ไซ้กับคนผู้ “ปัญญา” เป็นจัตนา เมื่อเอาไปปฏิบัติแล้วก็จะบรรลุผลแท้ วิมุติ
จริง ก็จะเกิด “ศรัทธา” ตามมาได้

เกิดขึ้นที่สุด ก็คือ ได้แต่เข้าใจคำสอน ไม่มีปฏิบัติ ไม่มี “ผลบรรลุ” แลมนำ
คำสอนไปแลกลาก-แลกยศ-แลกสรรเสริญ-แลกสุข หากินโลภมากให้ตนเอาด้วย

(ค) เกิด “อาคม” คือ มีคำขยาย หรือ คำย่อ ที่เป็นภาษาใหม่ ซึ่งอธิบาย
“คำสั่งและคำสอน” ของศาสดาให้ลึกซึ้ง หรือ ภาษาย่นย่อ “คำสั่งและคำสอน”
ของศาสดาให้ง่ายเข้าใจ เป็นภาษาที่จะทำให้เข้าใจได้เพิ่มขึ้น อาจารย์รุ่นหลัง ลูก-
ศิษย์สาวกของศาสดาเป็นผู้นย่อ ซึ่งเรียกว่า “คาถา” หรือ คำขยายอธิบายให้
พิสดาร เรียกว่า “คัมภีร์” ไม่ใช่ภาษาของ “ศาสดา” ตรงๆ เบาะๆ ที่เดียว เป็น
การช่วยทำ “พระอาณา-พระอนุศาสน์” ให้เข้าใจถึงแก่นแท้ของตน

เกิดขึ้นที่สุด ก็เป็น คำอธิบาย หรือ คำย่อที่ผิดๆ เพี้ยนๆ ของผู้ไม่บรรลุธรรมจริง
ขยายความเอาตามภูมิตัวเอง อันไม่ถูกไม่ตรง มันมักจะเอี้ยวๆ เอียงๆ เข้าข้าง
ความโลภ หรือ ความไม่ชอบของผู้อธิบายเองเสมอ ศาสนาล่มจมเพราะ “อาคม”
ของอาจารย์รุ่นหลังๆ นี้เอง มากเหลือเกิน

(ง) เกิด “เลข” คือ มีการสืบทอด มีการต่อทอด สืบสาย ถ่ายทอด ต่อ
และต่อๆ กันไปเรื่อยๆ ถ่ายเทคุณธรรม ดำเนินรอยตามแนวทางของศาสดา นำ
สาระแก่นแท้ของศาสดาให้ต่อๆ ทอดๆ ยืนยาวมากออกไป เผยแพร่กระจายมรรค-ผล
และ คำสั่ง (อาณา) ทั้งคำสอน (อนุศาสน์) หรือ ทั้ง “อาคม” ย่นยาว ย่นยาวออก

ค่อยๆ ไป กว้างขวางขึ้น พร้อมทั้งมีผู้เกิดมรรค-เกิดผล สืบต่ออยู่จริง “ศาสนา” นั้นๆ ก็ยังมีอยู่จริง ถ้าไม่มีมรรค-ไม่มีผลสืบต่ออยู่แล้ว ก็คือ “ศาสนา” นั้นๆ หมดสิ้นลงแล้ว หากจะเหลือ ก็เหลือกันแต่เปลือกๆ หรือ มีแต่ “ของเก่าๆ” กันเท่านั้น

และมันก็เกิดลงไปเรื่อยๆ ต่อทอดเอียงๆ เบียงๆ ออกไปเรื่อยๆ จนผิดทิศผิดทาง ออกนอกกรอบของศาสดาไปเลย ก็มีมากกว่ามาก จนกระทั่ง เช่นว่า ศาสนาพุทธ หรือก็ กลายเป็น ศาสนาผี ศาสนาคนทรัง ศาสนาพณิชย์ ศาสนาที่มุ่งเพียงปรีดิ์ศนาสนาที่มุ่งแต่พิธีทอง ฯลฯ แล้วต่างคนก็หลงว่า ที่ตนยึดอยู่นั้นๆ นั้นแหละคือ “ที่สุด” คือ จุดดีแล้ว พอแล้ว ที่ตนจะไม่ให้ใครมาล้มล้าง มาแก้ไข มาเปลี่ยนแปลง มาโยกย้าย เป็นอันขาด ศาสนาพุทธเดยวัน จึงกลื่อนกล่นไปด้วยสาระที่เพื่อๆ พกๆ เช่น ติดต่อบุคคลกับวิญญานพระพุทธรูปเจ้าเลยก็ได้ เล่นกับวิญญานผี วิญญานเทวดา วิญญานพระพรหม นอกคนนอกตัว และเป็นตัวเป็นตน เป็นอัตตาวุ่นวายก็มาก คบค้าสมาคม เทวดา-อินทร์-พรหม ให้สันทนาการสนทนกันเป็นที่สนุกไปหรือไม่ก็ค้าขายเป็นสาระ เรียนเอาแต่พิธีเป็นสาระ ยึดกันแต่พิธีทองเป็นสาระ

และที่ร้ายที่สุดก็คือ เล่นขลังเอาไสยศาสตร์มามอมเมายัด-

เยียด ปนเปเข้าไปเป็นศาสนาพุทธ ด้วยกลวิธีต่างๆ นานา เช่น ทำของขลัง ก็ปั้นเป็นพระพุทธรูปขึ้น ทั้งใหญ่ทั้งเล็ก ทำพิธีไสยศาสตร์ใส่เข้าไป แล้วก็เรียกว่า เป็นเรื่อง “พุทธศาสตร์” ก่อนทำก็ใช้พระพุทธรูป ใช้รัตนตรัย ใช้พระสงฆ์ที่บวชมาในศาสนาพุทธ (แต่ไม่รู้พุทธศาสตร์) ไปเป็นส่วนประกอบในการทำพิธีไสยศาสตร์ ซึ่งเป็นกลอุบายอันชาญฉลาดของนักมอมเมา นักปลอมแปลงศาสนา คนผู้พาชอกหลงเชื่อสนิทยงชน ศาสนาพุทธจึงถูกเบียด “สาระ” ถูกสื่อสารมาผิดๆ สืบต่อมาอย่างออกนอกกลุ่มมาเรื่อยๆ ปัจจุบันนี้เกือบร้อยเปอร์เซ็นต์หลงเข้าใจว่า “ไสยศาสตร์” คือ “พุทธศาสตร์” โดยนัยดังกล่าวนี้กันแล้ว

ไสยศาสตร์ เขาก็เก่ง วิทยาศาสตร์ เขาก็เก่ง มายาศาสตร์ เขาก็เก่ง ศาสตร์นานาชนิดเขาก็ล้วนเก่งๆ กันทั้งนั้นแหละ แต่มันไม่ใช่ “พุทธศาสตร์” น้า! อย่ารัก “พุทธศาสตร์” โดยการไปเห็นอะไรเก่งๆ เห็นอะไรดีดีๆ แล้วก็จับมา

โมเมปนเปเป็น “พุทธศาสตร์” ไปหมด ด้วยเจตนาจะชูเชิดพุทธศาสตร์ให้
 เก่งให้เลิศลอย เพราะเหตุโมเมเอา “ความเก่ง” ของอย่างอื่น ของศาสตร์อื่น เขามา
 ยัดเยียดเข้าไปเป็น “พุทธศาสตร์” เสียหมดนั่น มันเป็น “เจตนาดี” ที่
 ทำลายเอกลักษณ์ของพุทธศาสตร์ให้ไม่มีเป้าหมาย ไม่มี
 สาระ ไม่มีเนื้อแท้เป็นของตนเอง “สาระ” จึงถูกกลืน ถูกปน ถูก
 ทำลายลงไม่เหลือเนื้อเลยเป็นที่สุด จึงขอให้อยู่อย่างนี้และเปลวๆม่อกันบ้างเถิด เรียนรู้
 “พุทธศาสตร์” กันให้จริงให้แท้ให้รู้แจ้งเป็น “สัมมาทิฐิ” กันเถิด

ทาน - อธิปไตย - สาธนา ทั้ง ๓ นี้ **เมื่อมีผลสูงครบถ้วน**
และถูกต้อง มันก็เป็นสาระของ “ความประพฤตินั้นประเสริฐ” เป็น
 “พรหม” แท้ๆ และสูงสุดยอดได้ตาม “ผล” นั้นๆ จริง เป็น “พรหมจรรย์” ได้จริง
 ถ้าผู้ใด แจกด้วยญาณทัสสนะ เข้าใจแจ้งแทงทะลุเป็นที่สุดยอดได้ ในความหมายของ
 “พรหม” ดัง “ชินะ” และประพฤตินั้นประเสริฐบริบูรณ์ถ้วนจริง ก็เป็น “พรหม-
 จรรย์” อันจบครบถ้วนจริง ทำได้แค่ “ปิตมห” ก็เป็น “พรหมจรรย์” กันขนาด
 “ปิตมห” ทำกันได้ถึงขนาด “ชินะ” ก็เป็น “พรหมจรรย์” กัน ขนาด “ชินะ”
 เช่น ในพุทธสมัย “พรหมจรรย์” ก็คือ “ชินะ” **จบพรหมจรรย์** ได้ถูกต้องสูง
 สุดตามเนื้อหาอย่าง “ชินะ” ก็เป็นพระอรหันต์บริบูรณ์ ในสมัยโน้นมี “พระอรหันต์”
 มมรรค มีผลเท่ากันมาก

แต่เพราะในสมัยล่วงเลยพุทธกาลนานมา ศาสนาก็ค่อยๆ เพี้ยนๆ เบี่ยงๆ ออก
 มา “พรหมจรรย์” ซึ่งหมายถึงความมี “พรหม” ในลำดับที่ ๓ แม้จะขยาย “ผล”
 ไปสู่มนุษย์ ขยายความเป็นศาสนาไปสู่สังคมแห่งสัตว์เมือง ได้มากขึ้นแท้จริง ก็ตาม
 มันก็มิขจัดที่ไม่บริสุทธิ ไม่บริบูรณ์มากขึ้นๆตามมาด้วย

ถึงกระนั้นก็ดี ความเสื่อมก็ยังคงลดถอยลงไปอีก จนที่สุดเหลือหลักเกณฑ์
 เครื่องแสดง “พรหมจรรย์” อยู่เพียงดังต่อไปนี้ :- (ซึ่งก็ยังไม่ยอมนับว่า เป็น “ความ
 ประพฤตินั้นประเสริฐ” อยู่ แต่เป็น “ความประเสริฐ” น้อยที่สุด)

(๓.๔) เวยยาวัจจะ มีผลอันแสดงออกให้เห็นว่า เป็นผู้การชวนชววยช่วยเหลือ เกอกุล อันเป็นสัญญัตถ์ของคณงามความดี ผู้มีความพยายามชวนชววยจิงยงนับเนื่องอยู่ว่า มี “ความประพฤติอันประเสริฐ” แม้น้อยเหลือเกิน และไม่มีชั้นมอันอะไรนั้ ก็จะมี “มี” อยู่แค่นั้นๆ แหละ คือ “พรหมจรรย์” ตามความเป็นจริงนั่นเอง โดยเฉพาะชวนชววยศึกษา-ประพฤติ ในศีล ในพรต อยู่

ที่สุด ก็คือ แม้ช่วยเหลือเกอกุลผู้อื่น ก็เพื่อหวังผลตอบแทน ดังได้อธิบายผ่านมาแล้วนั้นๆ หลายชั้น หลายเชิง

(๓.๕) สหการตุญญี มีความรู้จักพอเท่าที่ตนมีอยู่ พอตามสิทธิ์ใน “ของของตน” นั้นเป็น “ความหมาย” ทั่วไป เป็นธรรมาธิฐาน หรือ เป็น “ธรรมในธรรม” แต่ถ้าเอาความหมายเป็น ปุคคลาธิฐาน ตรงๆ ก็หมายความว่า มีความยินดีพอใจในเมียบตนเท่านั้น (ขนั้น มันพรหมเกิดลงมาจนขนมเมียบได้ ซึ่งไม่น่าจะเรียก “พรหม” เลย การมีเมียบได้แล้ว มันเรื่องของ “กามตัณหา” หยาบดำชัดแล้ว ยังอุตส่าห์เรียกว่า มี “พรหมจรรย์” ก็ประสา “ยามยากไร้ เต็ดดอกหญ้าแซมผม” ไปกันเท่านั้นเอง) แต่ที่ยังดี ที่มีความยินดีพอใจแต่เฉพาะในเมียบตน ถ้าจะนับว่า เป็น “คณงามความดี หรือ ความประเสริฐ” กัน ก็คือตรงที่ “ไม่มกมาก” นี้เอง ถ้านอกใจเมียบ หรือ ยังฝักใฝ่มัวเมาเสพย์เมถุนกามกับหญิงอื่น ก็เกยงขนไปเรื่อย ๆ จนไม่เหลือความประเสริฐกันไปตามความประพฤติอัน “มกมาก” ของผู้นั้นๆ แม้แค่พอใจในเฉพาะเมียบตนเท่านั้น ก็ยังนับว่า เป็น “พรหม” น้อยๆ เป็น “ความประพฤติอันประเสริฐ” กัน ก็คิดดูเอาเถิด ความยากไร้ใน “พรหมจรรย์” ของโลกนเอย ! เมื่อมันตกต่ำ มันมีแต่ความเลวหยาบกันมากนั้ เท่านั้นๆ ก็ทำกันให้ได้เถิด (ซึ่งในปัจจุบันนี้ ยังร่ายกว่าที่กาลังกล่าวถึงอยู่นั้นเสียด้วยซ้ำ เพราะจะหา “พรหมจรรย์” ดังกล่าวไว้ในคน ก็หาได้ยากเต็มทขนทุกวันๆ แล้วจริงๆ สำหรับแ่ง “หลงมาก” ในแ่งเมถุนเท่านั้นๆ ไม่ว่าผู้ชาย หรือ แม้แต่ผู้หญิง ก็เถอะ)

(๓.๖) บัญจศีล มีการรักษาศีล ๕ ยังเหลือ หลั้กเกณฑ์อันตั้งามเป็นกฎอันประพฤติปฏิบัติให้แกชีวิต อย่างน้อย ๕ ข้อ ดูเอาเถิด แม้แค่จะเป็นเพียง

“พรหม” (ศาสนิกของพราหมณ์) ก็ยังจะต้องมีศีล ๕ เป็นศีลประจำ หรือ เป็น “นิจศีล” แล้วผู้บางคนเป็น “พุทธ” (ศาสนิกของพุทธ) ในยุคสมัยนี้ ทล่อดกันว่า คนสูงกว่าพรหม หรือ สูงกว่าศาสนาพราหมณ์เอาด้วยนั้นแหละ แต่แล้วตัวเองก็ไม่มีแม่แต่ ศีล ๕ หรือ ศีล ๕ กยดล่อบริสุทธไม่ได้นั้น จะเป็นแค่ “พรหม” ก็ยังไม่ได้เลย แล้วจะเป็น “พุทธ” ได้อย่างไรกัน ? การมีความบริสุทธิ์บริบูรณ์ในศีล ๕ อยู่

จึงเป็นเครื่องแสดงถึงความมี “พรหมจรรย์” หรือ มี “ศาสนา” อยู่นั่นเอง ดังนั้น ถ้าคนไม่มีแม่แต่ นั้นคือคนมี “ศาสนา” หรือ มี “พรหมจรรย์” หรือ ? ก็ลองคิดกันดูเถิด นั่นคือ ที่ศาสนาพราหมณ์เขาหมาย ถ้าใครมี

“พรหมจรรย์” แค่นั้น ก็พอ ฝันยังได้ชื่อว่า มี “คุณงามความดี” อยู่บ้าง แม้จะยังไม่ยิ่ง ไม่ใหญ่ ไม่มาก ไปถึงมีศีล ๘ หรือ มีศีลที่ยังๆ ขึ้นไปกว่านั้น ก็ยังนับว่า เป็น “พรหมจรรย์” อยู่ในระดับหนึ่ง

ก็น่าจะสัจจกันให้มากในหมู “พุทธศาสนิกชน” เพราะ “ศาสนาพุทธ” นั้นก็คือ “ศาสนาพราหมณ์” ที่บริสุทธิ์ยิ่งขึ้น และยังไปกว่าที่ศาสนาพราหมณ์เขาเป็นได้ มีได้ ไปจนถึงขั้น “ชินะ” นั้นแหละ จริงๆ ถ้าไม่มี แม่แต่แค่นั้นจริงๆ มันก็คือ “ความเสื่อมถอย” ของ “พรหมจรรย์” หรือ ของ “ศาสนา” (พุทธ) ต่ำสุดแล้วจริงๆ

เมื่อการเสื่อมถอยลดลงมาถึงขนาดนั้น จึงมีผู้พยายามจะยก “พรหมจรรย์” ขึ้นด้วย หลักเกณฑ์ที่ตนขึ้นมาอีก “พรหมจรรย์” (ศาสนา) นั้น จึงเป็น “ความประเสริฐ” ที่สูงขึ้นมาอีกบ้าง หลักเกณฑ์อีก ๓ ข้อนั้นก็คือ :-

(๓.๗) เมถุนารตี (เมถุนวิริตี) เว้นการเสพยาเมถุน คือ ไม่มีเรื่องร่วมเพศร่วมคู (สำหรับผู้นับว่าเป็นพรหม หรือ คุณธรรมชั้น “พรหม” ยังรู้ในคุณงามความดี หรือ สิ่งดีชั้นสูงอยู่บ้าง จึงยังเห็นว่า การไม่ร่วมเพศเป็นสิ่งดีงาม)

(๓.๘) อริยมกค มีความฉลาดรู้รอบในวิชาหรือวิชา ตลอดจนถึงขั้นตอน ที่จะเป็นอยู่ประพฤดิให้เหมาะสมที่สุด

สูงสุดก็ขึ้นรู้ “อริยสัจ” เป็น “พุทธ” เป็น “จีนะ” ไปเลย แต่ขึ้น “พรหม” ก็แค่คุณงามความดีถึง “อุเบกขา” เป็น “บิณฑบาต” หรือต่ำกว่านั้น ดังได้ อธิบายมาแล้ว เป็นสูงสุด ของอริยมรรคทฤษฎีเพียงวิธี หรือ วิถีที่จะทำคุณงามความดีนั้นๆ แต่แล้วถ้าตนเองทำคุณงามความดีนั้นๆ ไม่ได้สักอย่างสักชิ้น ก็เป็นชนเกือบโหล่สุดแล้ว

ที่ที่สุดเลยก็รู้แต่ภาษาว่า “อริยมัคค” ส่วนวิธีก็ตาม ลักษณะก็ตาม หรือ สภาพธรรมใดๆก็ตาม จะเป็นอย่างไรนั้น ไม่รู้ ไม่เข้าใจ ไม่เคยมีเอาเลยจริงๆ

(๓.๙) **อุปุโสถงค** พูดอย่างไทยๆง่ายๆ ก็คือ “อุปุโสถ” ต่างๆ นั้นเอง ซึ่งหมายความว่า มีการกระทำ หรือ มีสิ่งประกอบ หรือ มีความกำหนด กันขึ้นมา ด้วยความพยายามที่จะให้เกิด “พรหมจรรย” (ให้เกิด “ความประพฤติอันประเสริฐ”) ขึ้นแก่มนุษย์ทุกวิถีทาง เท่าที่จะค้นหาวិธีการต่างๆ ได้ เรื่องนี้ถ้าจะต้องพูดกันมากหน่อย ที่จริงมันก็คือ เรื่องของคำว่า “อุปุโสถ” นั้นเอง ซึ่งไทยเราก่อนนั้นนำมาใช้ จนกำหนดหมายกันไป กระทั่งยึดมันถือตายตัวกันแน่นหนัก ขนาดพูดกัน อธิบายกันแล้ว ผู้คนนั้น ก็ยังไม่ยอมรู้เรื่อง กับ

ก่อนนั้นก็ขอแยกภาษาก่อน คำว่า “อุปุโสถงค” นั้นคือ อุปุโสถ+องค คำว่า องค แปลว่า ส่วนประกอบ, สภาพต่างๆ ที่รวมอยู่ด้วยนั้นๆ, คุณลักษณะ, เหตุ, หน่วย ดังนั้น ก็เข้าใจจนแรกกันได้ละว่า อุปุโสถงค คือ เหตุของอุปุโสถ(อุปุโสถ) หรือ ส่วนประกอบต่างๆ ของคำว่า “อุปุโสถ” หรือ คุณลักษณะของอุปุโสถ หรือ สภาพต่างๆ ที่รวมอยู่ด้วยนั้นๆ ของ คำว่า “อุปุโสถ”

เอาละ! เราก็คงมารู้จัก “เหตุ” รู้จัก “ส่วนประกอบต่างๆ” รู้จัก “คุณลักษณะ” และรู้จัก “สภาพต่างๆ ที่รวมอยู่ด้วยนั้นๆ” ของคำว่า อุปุโสถ หรือ ที่คนไทยเราเรียกกันจนกร่อนจนห้วน มาเป็นคำว่า “โโบส” เฉยๆ กันแล้วนั่นล่ะ

“อุปุโสถ” หรือ “อุปุโสถ” นั้น มาจากคำว่า อุปุ+โโบส

“อุปุ” ก็แปลว่า ที่ใกล้, เข้าไปใกล้, มั่น

“โอสถ” ก็แปลว่า ยารักษาโรค (ไม่ใช่ “ยา” เสพยัตติเป็นอันขาด)

เพราะฉะนั้น **อุโบสถ** หรือ **อุโปสถ** (“โอสถ” ในภาษากร่อนๆ ของไทย) จึงหมายความว่า เข้าไปใกล้ยารักษาโรค หรือ ผู้มีจิตใจสนิทอยู่กับยารักษาโรค หรือ สภาพที่ใกล้ความเป็นยารักษาโรค

และ “ยารักษาโรค” ในที่นั้น หมายถึง ยาที่รักษาโรคกิเลส โรคตัณหา โรคอุปาทาน หรือ โรคโลภะ โรคโทสะ โรคโมหะ ที่มีในตัวคนเท่านั้น จึงจะเรียกว่า **อุโบสถ** อย่าไปหลงผิดหมายเอา “ยา” ที่ยังเข้าใกล้ หรือ ยังคม ยังเสพย์ แล้วยังเพิ่มกิเลส เพิ่มตัณหา เพิ่มอุปาทาน เอาด้วยซ้ำเป็นอันขาด และจะไม่ใช่ “ยา” รักษาการบวชการใช้ หรือ โรคทางกาย นั้นหรอก!

ดังนั้น เมื่อมี “การกระทำ” มี “สิ่งประกอบ” มี “ความกำหนด” ใดๆ ขึ้น อันแสดงออกว่า เป็นไปเพื่อชำระล้าง กิเลส-ตัณหา-อุปาทาน ลดโลภะ-โทสะ-โมหะ หรือ เป็นไปเพื่อสร้าง “พรหมจรรย์” เพื่อความเป็น “พรหม” จะโดยตรง ก็ตาม โดยอ้อม ก็ตาม นั่นเอง ก็ล้วนคือ องค์แห่ง “อุโบสถ” แท้ๆ (อุโปสถังค์) ทั้งสิ้น

เช่น :-

(ก.) มีการนำพระโอวาทปาฏิโมกข์ (คำสั่งสอนที่จะช่วยให้หลุดพ้น) บางส่วนของพระศาสดา มาสวดต่อกันฟังให้จดจำไว้ หรือ เพื่อนำไปประพฤติบ้าง (เช่นนี้เรียกว่า “สังคัต”) สวดเพื่อสอบทานแก้ไขให้คงอยู่ให้ถูกต้องอยู่บ้าง (เช่นนี้เรียกว่า “สังคายนา”) ตั้งในเมืองไทยเราก็นำพระวินัย (๑๕๐ ข้อ) และข้อควรประพฤติปฏิบัติให้สุด (ที่เรียกว่า “เสขยวัตร” หรือ “อภิวินัย”) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพระโอวาทปาฏิโมกข์ทั้งหลายมาท่องมาสวดกันเป็นประจำในวันพระใหญ่ (๑๕ ค่ำ) ดังนั้นเรียกว่า “**ปาฏิโมกขุทเทส**” ในภาษาของหมู่พระหรือพุทธศาสนิกชนที่ติดปากกันอยู่ทุกวันก็เรียกว่า **ทำอุโบสถ** หรือ **ลงอุโบสถ** เป็นต้น ก็เป็นเพียงรักษา “โอวาทปาฏิโมกข์ศีล” ส่วนหนึ่งไว้ และเป็นเพียงส่วนหยาบ-ส่วนน้อยเหลือเกินด้วย แต่ก็ยังถือว่า ได้ “เข้าใกล้ยา” ซึ่งก็มี พระ น้อยรูปนัก ที่จะ “ได้กิน” ยานี้ลดโรคลงไปบ้าง ในขณะที่การกระทำ “อุโปสถังค์” แง่ นี้ เจริญ อยู่ในทุกวัน

(จ.) มีการกำหนดสมมุติข้อ มีการเรียก มีการตั้ง มีการบัญญัติ การกระทำอะไรต่างๆ กัด สถานที่ กัด วัตถุต่างๆ กัด แม้แต่พิธีกรรม จารต ประเพณีต่างๆ กัด ฯลฯ ที่จะพึงสมมุติขึ้นมา เป็นส่วนประกอบ เป็นเหตุ เป็นคุณลักษณะ เพื่อสร้าง "พรหมจรรย์" เพื่อความเป็น "พรหม" โดยอ้อม ก็ตาม โดยตรง ก็ตาม ดังนี้ ล้วนเรียกว่า การกำหนดสมมุติขึ้น, การเรียก, การตั้งขึ้น, ความคิดขึ้น ซึ่งภาษาบาลีว่า "บัตถนัตติ" (บัญญัติ) พงส์น เย็น :-

(ค.) คนผู้ตั้งใจกระทำการต่างๆ เพื่อสร้าง กัด เพื่อกษา กัด ซึ่งศีล ซึ่ง พรต บำเพ็ญภาวนา (อุโบสถกรรม) โดยถือเอาการอยู่ในขอบเขตที่มีการกำหนดบ้าง จะถือเอาอยู่ในสถานที่ที่กำหนดบ้าง เรียกว่า "การเข้าอยู่จำ" (เช่น จะอยู่ในเขตวัดไม่ยอมออกไปไหนจริงๆ ภายในกำหนด เป็นต้น) หรือ บางคนก็อดข้าวเป็นกินวันละมือ หรือ ๒ มือ เป็นพฤติการณ์ที่เห็นได้ชัดๆ งดการทาปากเขียนคิ้ว หรือ แต่งตัว ดังนี้ เป็นต้น เรียกว่า "การงดเว้นจากสิ่งไม่ควร" หรือ บางคนขออาศัยแบบบวช ขออาศัยพฤติกรรมทำตาม ขออาศัยที่อยู่ที่พักอาณานิเวศน์ เรียกว่า "ผู้อาศัย" เหล่านี้ล้วนคือ "อุปวาส" (ตามภาษา "บาลี") อันเรียกอย่างชาวบ้านๆ กัว่า ถืออุโบสถ หรือ อยู่อุโบสถ หรือ รักษาอุโบสถ นั้นเอง ก็ล้วนเป็นการได้เหยงยา ได้ "เข้าใกล้ยา" ได้ "รับยา" เข้าไปอยู่บ้าง ก็คือ "อุโบสถ" ตามที่ "บัญญัติ" กันขึ้นทั้งนั้น

(ข.) หรือแม้แต่สถานที่ โรงเรือน อันกำหนดกันขึ้น เพื่อทำพิธีกรรม (ตามลัทธิพราหมณ์ กัด) เพื่อทำสังกรรม (ตามลัทธิพุทธ กัด) เช่น โรงเรือนที่บรรจุพระศิวะ (ของพราหมณ์เขา) ก็เรียกว่า อุโบสถพระศิวะ โรงเรือนที่บรรจุพระนารายณ์ หรือ พระพรหม ก็เรียกตามชื่อรูปสมมุติไปว่า อุโบสถพระนารายณ์, อุโบสถพระพรหม ดังนี้ ของพุทธ ก็เลยพลอยเรียก โรงเรือนที่บรรจุพระพุทธรูป ว่า "อุโบสถ" ไปด้วย อย่างนี้บาลีก็เรียกว่า "อุโปสถาคาร" และคนไทยก็ยึดติดกันหนักใน "บัญญัติ" นี้ ว่า ถ้าชนช่อว่า "อุโบสถ" หรือ ที่เรียกกันมาจนกร่อนว่า "โบสถ์" ละก็ จะต้องหมายถึง โรงเรือน ที่ "ต้องมีพระพุทธรูปบรรจุ

อยู่ในนั้น” จึงจะทำ “สังกรรม” ได้ และจึงจะยอมนับถือว่า คือ “โบสถ์” (อุโบสถ) ไม่เช่นนั้นต้องขอถือว่า “ไม่ใช่โบสถ์-ไม่ใช่อุโบสถ” ดังนี้ นั่นคือ ความยึดมั่น ตัดแน่นกันใน “บัญญัติ” (บัญญัติ) ขนาดหนัก ก็มักกันอยู่มาก ผู้ศรัทธาก็น่าจะรู้ให้ชัด เข้าใจให้แจ้ง ให้ถูกๆ เกิดว่า “อุโบสถ” นั้น ที่แท้ๆ คือ อะไร? หมายถึงสำคัญกันตรงไหน? อย่างไร? เพราะคำว่า “อุโบสถ” หรือ “โบสถ์” นั้น ไม่ใช่ภาษาที่หมายถึงอะไรเพียงแค่ว่า ตอนๆ ดังที่หลงยึด หลงเข้าใจกันได้เพียงตอนๆ แคบๆ อยู่ ดังนี้ ไม่เลย!

(ง.) มีการถือศีลหลายๆ คนมาหน่อยเป็นศีล ๘ เรียกว่า “อัฐมัจฉ” เพราะพรหมณ์ ก็ตาม พุทธ ก็ตาม ธรรมดามานศาสนาสิกขานทั้งหลาย ในยุคพุทธกาล หรือยุคที่ศาสนาพุทธยังไม่เสื่อมมาก เขามีศีล ๕ เป็นหลักยึดประพฤติบริสุทธิ์ อยู่เป็นปกติอยู่แล้ว (แต่เดี๋ยวนี้จะหาพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ดังว่าน ยากยิ่งกว่าหาเงินล้าน) เมื่อจะประพฤติธรรมยิ่งขึ้น จึงเพิ่มศีลเป็น ๘ เรียกกันว่า **ถือศีลอุโบสถ** นั่นคือ “อุโบสถ” หรือ การได้เข้าใกล้รักษารักษาโรคกิเลส ตามเหตุ ตามคุณลักษณะ จริงๆ

(จ.) นับกำหนดกันเป็นวันอุโบสถ เป็นที่รู้ๆ กันเลยเรียกว่า “อุโบสถทิน” ดังนี้ เป็นต้น ซึ่งนิยมนับวัน ๘ คำ ๑๕ คำ ทังข้างขึ้น ข้างแรมเป็น “วันอุโบสถ” หรือที่เรียกกันว่า “วันพระ” นั่นแหละ หรือ ใครจะกำหนดเอาเอง เพิ่มวันอื่นๆ ให้เป็น “วันพระ” มากกว่านั้นก็ เป็น “อุโบสถทิน” ของเรา คือ ยิ่ง “เข้าใกล้ยา” มากวันมากเวลาอย่างนั้น มันก็ยิ่งดั่งเช่น ไม่เสียหายเลย มีแต่จะได้ “กุศล” เพิ่มขึ้นๆ

“อุโบสถ” หรือ “อุโบสถังค์” จึงคือ ความพยายามที่จะมี “พฤติกรรมเหมือนพรหม” หรือ มี “ความประพฤติอันประเสริฐ” (พรหมจรรย์) ในหลายๆ เชิง เท่าที่จะสามารถ ใช้สภาพต่างๆ ที่กำหนดขึ้น ร่วมอยู่ด้วย นั่นๆ ทำให้มนุษย์มี “ความประพฤติอันประเสริฐ” หรือ มี “พรหมจรรย์” อันยิ่งๆ ขึ้น ผู้มีกุศลเจตนาจริงๆ กับ ผู้บัญญัติทั้งหลาย จึงได้พากเพียรพยายามรังสรรค์ พยายามหาหลักหาเกณฑ์ มาเสริมสานกันจนเป็น “อุทเทส” ให้เราต้องเรียน ต้องศึกษากันอยู่ ดังนี้ แล จึงพยายามหยั่งจับเอา สารีตธรรม อันสำคัญ อันถูกต้อง ให้ดีๆ ให้ได้จากคำว่า “โบสถ์” หรือ “อุโบสถ” นั่นกันแท้ๆ เกิดเทอญ

รวมแล้วก็มีหลักเกณฑ์ที่แสดงความ^{๗๘}เป็น^{๗๙}ผู้^{๘๐}คน^{๘๑}งาม^{๘๒}ความดี^{๘๓} หรือ^{๘๔} เป็น^{๘๕}ผู้^{๘๖} “ความ
 ประพฤติอันประเสริฐ”^{๘๗} ที่เรียกว่า “พรหมจรรย์”^{๘๘} กันจนมาถึง ๕ ข้อใหญ่ ๆ และ
 อะไรต่ออะไรอีกปลีกย่อย^{๘๙} ดังที่ได้สาธยายมาแล้วพอประมาณนั้น^{๙๐} ถึงกระนั้นก็ยัง
 ต้องกำชับกำชากันลงไปอีก โดยนำหลักเกณฑ์ทั้ง ๕ ข้อ นั้นแหละ มาทั้งหมดรวมยอด
 กันเข้าไปเลย ผู้^{๙๑}ประพฤติได้^{๙๒}แม้เพียงน้อย^{๙๓} หรือ มาก^{๙๔}อย่างไร ก็^{๙๕}เป็น^{๙๖}ผู้^{๙๗} “พรหมจรรย์”^{๙๘}
 แล้วทั้งสิ้น ตามแต่คุณภาพแห่งผู้ใดจะพึงทำได้ จึงมีข้อรวมยอดสุดท้ายสรุปลงไปว่า

(๓.10) **ชีวิต** คือ มีการกระทำความเพียร มีความตั้งใจประพฤติที่แน่ว
 แน่ ก่อปัญญาสร้างความเก่งกล้าโดยการทรงไว้^{๙๙}ในกิจอันตั้งมานั้น ๆ อยู่ ตั้งแต่ข้อ ๑
 ถึงข้อที่ ๕ หรือ จะมเพียงบางข้อก็ยงดี หลาย ๆ ข้อ กัดจน
 เกที่สุด^{๑๐๐} ก็มีข้อที่มคุณภาพต่ำที่สุด^{๑๐๑} และมีปริมาณของคุณธรรมน้อยที่สุดนั้น^{๑๐๒}
 แหละ

คนผู้ใดมีการประพฤติที่เป็นไปโดยสุจริตใจอยู่ในเนื้อหาดังกล่าวนั้น มากข้อ ก็
 เป็น^{๑๐๓}ผู้^{๑๐๔} “ความประพฤติอันประเสริฐ” มาก ก็^{๑๐๕}เป็น^{๑๐๖} “พรหม” จริง ๆ แท้ ๆ มากน้อย
 ตามการประพฤติผู้น้อยข้อ^{๑๐๗} ก็^{๑๐๘}เป็น^{๑๐๙}ผู้^{๑๑๐} “ความประพฤติอันประเสริฐ” น้อย ก็^{๑๑๑}เป็น^{๑๑๒}
 “พรหม” น้อย ๆ แต่ต้องไม่ลืมว่า โดยสุจริตใจ เป็นไปโดยใจแท้ ๆ ดังนั้น
 บางคนที่เขาประพฤติได้โดยสุจริตใจแท้แล้ว มีความประเสริฐอันแท้จริงได้แล้ว ถ้วน
 รอบในใจแล้ว ทว่าทางกายเขาไม่ได้ประพฤติให้เห็น หรือ ไม่มี “บัญญัติ” ต่าง ๆ
 จะนำมาเรียกได้ ไม่มี “กายสักขี” หรือ ดูเหมือนทางกายเขาไม่ร่วมประพฤติตามกฎ
 ตามข้อด้วย แต่โดยจริงเป็นสัจจะเขามี “ความประเสริฐ” แล้วก็ย่อมมี
 เป็น^{๑๑๓}ความจริง^{๑๑๔} เรื่องนี้ต้องระวังให้มาก เพราะถ้าผู้ใดไม่รู้แท้ไปจบจ้วง ไป
 กล่าวดู ไปลงโทษ เพ่งโทษผู้มี “ความประเสริฐ” อันแท้จริงแล้วเข้า (เช่น มีคนไป
 กล่าวดูลงโทษพระพุทธเจ้าว่า พระองค์ไม่ให้ใคร เป็นคนกระด้างถือดี อย่างนี้เป็นต้น
 เพราะเขาคิดว่า ถ้าหมดความยึดมั่นถือมั่น หมดถือตัวถือตนแล้ว ก็ควรจะไหว้ใคร ๆ ได้
 หมด อย่างน้อยผู้เป็นพ่อแม่ ผู้มคุณ คนชนครุอาจารย์ หรือ ผู้แก่อายุกว่า แต่พระ
 องค์ก็ไม่ยอมไหว้ใคร ดังนี้ ซึ่งผู้กล่าววานั้น เขาไม่รู้ลึกซึ้งได้กว่านั้นจริง ๆ เขา

ก็อาจจ้วงกล่าวดู เป็นต้น) ก็จะเป็นโทษหนักแก่ตนทีเดียว เป็นโดยสุจริตธรรม ไม่มีใครลงโทษหรือ ผู้มีความประเสริฐนั้นๆ เขาก็ไม่เอาโทษ แต่สัจธรรมเอง นั้นแหละ มันยังเป็นโทษเป็นภัย ต่อบุคคลผู้ทำผิด ทำสุรุ้ นน่อย

ถ้าจ้วงจาย หรือ กล่าวดูผู้หมความประเสริฐแล้วในใจ แต่ทว่าภายนอกของท่าน มันยังเห็นได้ว่ายังไม่ประเสริฐ หรือ เห็นได้ชัดๆ ว่าไม่เป็น “ กายสักข์ ” ก็ยังดีหน่อย มันมีรายกว่านน่อย ก็คือ ผู้ที่จ้วงจาย หรือ กล่าวดูผู้ความประเสริฐแล้วในใจ และแม้ “ กายกรรม ” ข้างนอกของท่านผู้นั้นก็เป็น “ กายสักข์ ” (คือ เห็นได้รู้ได้แม ในความบริสุทธิ์ ความหยุด ความละเว้นขาดทางภายนอก) แต่ผู้กล่าวจายจ้วงนั้นมอง ไม่ออก เข้าใจไม่เป็น เห็นไม่ได้ว่า นนเป็นความประเสริฐ นั้นคือธรรม เช่น ผู้มีความประเสริฐบางคนเขาประพฤติละเว้นขาด สิ่งอันควรละเว้นได้แล้ว เห็นอยู่ ร้อยอยู่ ก็ไม่คิดเห็นได้ว่า นนเป็น “ ธรรม ” หรือ ผู้มีความประเสริฐบางคนเขาประพฤติสงบ อยู่ รำบับอยู่ หยุดอยู่ได้ ในสิ่งอันควรหยุด ควรรำบับ เพราะเกินกิจ เกินหน้าที่อันควร เกินกัมมจรณะ ก็ยังไม่สามารถรู้ ไม่สามารถเห็นได้ว่า นนเป็น “ ธรรม ”

คนผู้จายจ้วงกล่าวดูผู้นั้นแหละ เป็นผู้ได้รับโทษตามสัจธรรมหนักยิ่งกว่า ไป กล่าวดูกล่าวจายจ้วงผู้ความประเสริฐที่บริสุทธิ์แล้วในใจ แต่กายยังไม่บริสุทธิ์ เสียอก

สรุปแล้ว “ พรหมจริยะ ” หรือ “ พรหมจรรย์ ” อันเป็น “ พรหม ” ระดับ ๓ นั้น ก็คือ ผู้ใดสามารถทำตนให้บริสุทธิ์ผุดผ่องทั้งกายทั้งใจ ทั้งภายนอกภายในได้ เป็นความประเสริฐสูงขน ยงๆ ขนตามแนวตั้งได้ยกมา ๑๐ ขอนน มากบ้าง น้อยบ้าง ก็ยังได้ชื่อว่า เป็น “ พรหม ” ยังมีคุณงามความดี มีความสูง ความยิ่ง และก็แน นอน ย่อมมี “ ความเก ” หรือ ความผิตเพยนแปลกลปดมผลสมอยู่ด้วย ก็จริง

๔. พรหมมณ หรือ พรหมวาส หมายความว่า ยังมีเชอของ “ พรหม ” อยู่ ยงมีการสืบเชอสาของ “ พรหม ” อยู่ ไม่ว่าจะสืบๆ ต่อๆ กันมาใน รูปไหน ก็ไมเมนนับว่า เป็นเทอกเถาเหล่ากอของ “ พรหม ” กันทั้งนั้น เรียกว่า มันมีแค่ความเป็น “ พรหม ” ฉาบๆ อยู่ มันมีเพียงผิวๆ แตะๆ อยู่ดังกลิ่นหอมร่าพรมอยู่แต่แค่ ลมๆ ลอยๆ ก็ยังเอา ก็ยังเรียกว่า “ พรหมวาส ” คือยังมีคำว่า “ พรหม ” รวมอยู่ด้วย

วาส นั้นหมายความว่า **มีร่วมอยู่ หรือ รวมๆปนๆอยู่** จะร่วมอยู่อย่างสนิท แน่นเป็นสามัคคีกลมเกลียวกัน ก็เรียกว่า “วาส” จะร่วมอยู่เหมือนเป็นบ้าน เป็นที่พักแล้วเราเข้าไปอยู่ ก็เรียกว่า “วาส” จะร่วมอยู่กับกายเราเป็นเครื่องนุ่งห่ม ก็เรียกว่า “วาส” จะเป็นเพียงนำอบนำหอมเครื่องฉาบทาเราไว้เพียงผืน ๆ ผิว ๆ อย่างนั้น ก็ยังเรียกว่า “วาส” หรือ หมายความว่า ชัด ๆ ง่าย ๆ ว่า อาศัยเพียงแค่ว่า “พรหม” อยู่เท่านั้นเอง

โดยเนื้อหาสาระก็คือ มันค่อนข้างแย้แล้ว มีสักแต่ว่าเป็น “พรหม” อย่างผิว ๆ ผืน ๆ แค่เปลือก แค่กระพี จึงเรียกผู้สืบทอดเชื้อสายนั้นว่า **พราหมณ์ หรือ พรหมวาส**

ที่จริงในสมัยพุทธกาล และ ก่อนพุทธกาลนั้น คำว่า **พราหมณ์** มันมีเนื้อหาสาระว่า เป็น **บิตมม** เป็น **ชินะ** โนนทีเดียว แต่ในกาลเดิวนั้นเป็นดัง ทอชบายัน คือ ยังไม่ได้แก่น ไม่ได้สาระไปยิ่งกว่า **พรหมจริยะ** หรือ **พรหม-จรรย์** อันเป็น “พรหม” ลำดับ ๓ เสียอีก เช่น :-

“**พราหมณ์ญุตตา**” คือ ความเป็นพราหมณ์ หรือ การปฏิบัติเครื่องเป็นประโยชน์เกื้อกูลให้เกิดความเป็นพรหม ก็มยดยาวเจ้าจางออกไปจาก “คุณธรรม” อันเป็นพรหมอย่างสูง ลงมาจนแทบจะหาคุณลักษณะของความเป็นพรหมไม่ได้เลย แต่ก็ยังนับเนื่องเรียกกันว่า **พราหมณ์** หรือ ยังมีเชื่อกความเป็น **พรหมอยู่** เพราะการเกาะ การยึด การถือ การฉาบ การพอก ที่เขาสมมุติต่อกันไว้ อยู่ มีเป็นแกนใหญ่ที่ยึดไว้ได้เหนียวแน่น ก็คือ :-

เป็น **วรรณะ** หนึ่ง ที่เขายึดมั่นถือมั่นกันในอินเดีย สืบสายกันเอาแบบเกิดคลอออกมาในตระกูลที่พ่อแม่เชอกันนับว่า เป็น **พราหมณ์** หรือ **พรหมวาส** กันเลย ส่วนคุณธรรม จิตใจจะเป็นยังไง ไม่ถือสา ไม่สนใจเลย ดังนี้ เขาก็เรียกว่า มี **ความเป็น “พรหม”** เรียกผู้นั้นว่า “**พราหมณ์**” หรือ “**โกวาทิ**” คือ ยังเรียกกันว่า “**ท่านผู้เจริญ**”, “**พ่อผู้เจริญ**” หรือในสมัยนี้ โดยเฉพาะเช่นอย่างในเมืองไทย “**โกวาทิ**” ก็คือ คำยกย่องที่เรียกว่า “**หลวงพ่อ**” บ้าง “**พระคุณเจ้า**” บ้างนั่นเอง ส่วนคุณธรรมจะมาถึงขั้นเหมาะสมเป็น “**พ่อ**” (บิด) หรือ เป็นผู้เจริญ

เป็นผู้มีความเป็น “พระ” ทั่วๆ ไป เป็นผู้ธรรมดา เป็นผู้ “คุณ” (งามความดี) กันถึงขั้น เป็น “เจ้า” แลใดก็คิดๆกันเอาเอง ซึ่งเขาก็เรียกกันต่อๆกันมาได้เรื่อยไป แม้จะเป็น มหาโจร ก็ยังกล่าวขานได้ว่า ยังมีเชื่อความเป็น “พรหม” ซึ่งมันก็น่าเศร้า

ศาสนาพุทธเอง ก็กำลังจะมีสภาพเช่นนั้น และเรากำลังหมายถึงความเป็น “พรหม” ในสภาวะของ “พระภิกษุ” นั้นเอง ที่พระพุทธองค์ทรงเรียกขาน เสมอๆว่า “สมณะ” บ้าง หรือ “พราหมณ์” บ้าง หรือ ทรงเรียกควบคู่กัน ไปเลยว่า “สมณะพราหมณ์” บ้าง ซึ่งโดยสภาพแห่งความเป็นจริงแล้ว มันนับลงไป หรือ เรียกกลงไปได้เลยทีเดียวว่ามี **ความเป็นพรหม** หรือ **มีความประเสริฐ** เทียบๆเท่ากับลำดับที่ ๔ ที่เรียกว่า เป็น “พราหมณ์” หรือ เป็น เพียง “พระ” (พรหมวาส) ที่ได้แก่นั่นเอง จริงๆ

เพราะ “พระภิกษุ” เป็นจำนวนมากเหลือเกิน ในทุกวันนี้ มีความประเสริฐ แค่นับๆอยู่นั่นเอง จึงเป็นเพียง “พรหมวาส” ทั่วๆจริงๆกันเยอะ คือ แค่อาศัยคำว่า “ประเสริฐ” (พระ หรือ เพศพรหมจรรย์)

โดยส่วนเฉลี่ยอย่างแท้จริงแล้วพระภิกษุทุกวันนี้ยังเป็นผู้ไม่ได้ แม้แต่เพียงครึ่ง หนึ่งของพรหมจรรย์ หรือ พรหมจรรย์ อันเป็นพรหมลำดับ ๓ เพราะ ฉะนั้นพรหมลำดับ ๑ คือ “บิณฑม” และยิ่ง “ฮินะ” แล้ว ยังไม่ต้องกล่าวถึง

ที่นับเนื่องสืบสายกันอยู่เดี๋ยวนี้ ก็ใช้ หรือ อาศัยการสืบต่อด้วย วิธีต่างๆ วิธีนานา อันล้วน ไม่ใช่ “คุณจิต-คุณธรรม” ที่เป็นความสำคัญแท้ของ ศาสนาของลัทธิกันเลย ไม่ว่าจะ เป็น “พราหมณ์” ไม่ว่าจะ เป็น “พระภิกษุ” ที่ ยอมรับเข้ามานับเรียกนับขานนบกราบไหว้กัน หรือ “ยังมีเชื่อความเป็นพรหม” กัน เพียงรูปแบบ เพียงเปลือก เพียงคราบๆต้อยๆต้งๆ อยู่เท่านั้น จริงๆ อันได้แก่ :-

เป็น “พราหมณ์เวส” คือ เพศแห่งพราหมณ์ หมายถึง พราหมณ์ย่อมมี ความแตกต่างจากผู้ไม่ใช่พราหมณ์ อันเห็นได้รู้ได้จากคุณธรรมบ้าง จากเครื่อง นุ่งห่มบ้าง จากการประพฤติในระบอบจารีตประเพณีบ้าง ฯลฯ อันแท้จริง

แล้วความแตกต่างระหว่าง ผู้มีความเป็น **พรหม** กับ **ปถุชน** นั้น **หมาย ถึงจิตใจ** หมายถึง **คุณธรรม** เป็นสำคัญ ซึ่งถามความแตกต่างกันมาก ก็ยิ่ง จะเห็นความเป็น **“พราหมณเวส”** มาก ความหมายอันแท้ของ **“พราหมณเวส”** ทุกวันนี้อาจได้เพียงว่า ด้วยความแตกต่างดูราวจะว่าเป็นผู้ได้ชื่อว่า **“พรหม”** ก็แล้วกัน จะต่างแค่เรื่องนุ่งห่ม หรือ แค่วัฒน-โกนผม หรือ แค่เปลือกส่วนไหนกระพริบตา ก็เป็นได้ตามนั้น ๆ จริง ๆ

เป็น **“พราหมณรูป”** คือ รูปแห่งพราหมณ์ มีความเป็นพราหมณ์แค่รูป เหมือน ๆ กันกับพระภิกษุที่มีความเป็นพระแค่บั้งเหลืองโกนหัว ดังนั้น ส่วน **“พราหมณ์”** ก็ไว้ผมยาวเกล้าผมย่นห่มขาว ก็รู้ ก็เรียกกันได้จากรูปร่างว่า เป็น **“พราหมณ์”** หรือ **“มีความเป็นพรหม”** นี้แหละคือ **“พรมวาส”** ที่มักัน มากที่สุดในระยะปลาย ๆ ห่าง **“พรมสมัย”** ออกไป ๆ **“พุทธ”** ก็นัยเดียวกัน ยิ่งห่าง **“พุทธกาล”** ยิ่งนานยาวจาก **“พุทธสมัย”** ก็ยังมีแต่เปลือกที่แห้งผาก หรือ มี แต่สะเก็ดหยาบ ๆ เต็มที

เป็น **“พราหมณธรรม”** คือ ธรรมแห่งพราหมณ์ หรือ หน้าที่ของพราหมณ์ หรือ กฎของพวกพราหมณ์อันเป็นหน้าที่ หรือ เป็นกฎที่ตั้งขึ้นโดยค่อย ๆ แปรเปลี่ยนมา เรื่อย ๆ จนไม่ใช่หน้าที่เดิมหลักเดิม หรือ กฎอันพระศาสดาเดิมได้บัญญัติไว้เลย ก็มี เพิ่มขึ้น ๆ และมานั่งยึดมั่นปฏิบัติเอาถิ่นเคร่งครัดกว่ากฎเดิมหลักเดิม หรือ หน้าที่ที่พระศาสดาเดิมบัญญัติไว้เอาด้วย ถ้าใครปฏิบัติเคร่งครัดเข้าไปหากฎเดิมหลัก เดิม หรือ บัญญัติเดิมของพระศาสดาเข้าไปมาก ก็หาว่า **“เกินไป”** เสียอีก

เป็น **“พราหมณาภ”** คือ คำสอนของพราหมณ์ อันนี้ไม่ได้หมายถึงคน แต่ หมายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นจากพราหมณ์เอง หรือ ภิกษุเอง ซึ่งแต่แรก ๆ ก็มีของเก่า (เชื้อ) ของศาสดาเดิมปน ๆ อยู่มาก แต่แล้วก็ค่อย ๆ ลดปริมาณลง ๆ นานเข้า ๆ ก็ไม่ใช่สาระ เนือหาที่ตรงแท้เข้าเข้าเข้าจุดของเดิมเลย มันนับวันเจือจางเบาบาง และไกลออกไป ๆ หรือ ผิดเพี้ยนขึ้นทุกวัน ๆ จนเป็น คำสอน ที่ไม่ได้เป็นไปเพื่อ **พรหม** เลย คือ ไม่ได้เป็นไปเพื่อความประเสริฐ เพื่อความบรรลุอะไร แต่กี่ยันกันว่าเป็นคำสอนของ ผู้เชอสาขของพรหมอยู่นั่นเอง **“พุทธ”** ก็มี **“พระ”** วาทก หรือ ภิกษุวาทก

อย่างจริงจังๆ เหมือนกัน

เป็น “พราหมณ์วาจนก” คือ การบอกคัมภีร์พระเวทโดยพราหมณ์ หรือ หอ
สวดมนต์ของพราหมณ์ อันเป็นเพียงรักษาคำสอนกันไว้ให้มันเชื่อนั่นอยู่ โดยนำ
พระคำภีร์พระเวท หรือ บทพระธรรมนั่นเอง มาบอกกล่าวให้จำๆ กันไว้ มีการสวดๆ
ท่องๆ สืบๆ ต่อๆ ไว้ ไม่ว่าคำสอนนั้น จะเป็นของแท้ หรือ เทียมที่เพิกทแก้ไข หรือ ที่
อาจารย์รุ่นหลังได้ตัดๆ ต่อๆ แต่งๆ ขึ้น อันได้ผิดๆ เพี้ยนๆ ไปอย่างไร ก็ตาม และ
โดยเฉพาะจะมีแต่ท่องๆ ๆ รักษาไว้เท่านั้น แต่ไม่รู้เนื้อหาสาระที่ลึก
ซึ้งละเอียดแท้จริงจากที่ตนได้ท่อง ได้สวดนั้น เหมือนดังที่พระพุทธองค์ได้
ตรัสติเตียนพราหมณ์ต่างๆ อันมีอยู่มากมายหลายสูตร เช่นใน ที่ชนิกาย สัลลขันธ์.
สุตตันตปิฎก “เวทวิชสูตร” กติ “อัมพัญญสูตร” กติ เป็นต้น อย่าพูดไปถึงการปฏิบัติ
ตามบทท่อง บทสวดนั้นเลย ให้นักๆ เทียบ “พระ” ของ “พุทธ” ด้วยเสมอ ใน
ทุกวันนี้ มันเป็นเรื่องตามนัยะในทุกประการ

เป็น “พราหมณ์มหาศาล” คือ พราหมณ์มหาศาล พราหมณ์ผู้ม
ทรัพย์สิ้นเงินทอง พราหมณ์ผู้มั่งคั่งฐานสมบัติวัตถุมาก พราหมณ์ผู้ร่ำรวย ก็เมื่อ ทำ
การสะสมก็ทำได้ ทำงานหาเงินอย่างฉะวาวสะกั๊วได้ เรียไร หรือ ออกค้ออันให้คน
เอาเงินมาบริจาคให้ตนก็ทำได้ เทศน์ หรือ ส่งสอนก็ได้เงิน ทำพิธีทางศาสนา
ก็ได้เงินอีก แลมผูกขาดเอาไว้เสียด้วย พราหมณ์ก็ย่อมมีทางมีช่องมี
โอกาสมากกว่าฉะวาวสะกั๊วเป็นของแน่ และผู้ใดสร้างควมนับถือได้มาก
ฉลาดในการหลอกล่อประชาสัมพันธ์เก่ง ก็จะกลายเป็นผู้ร่ำรวยมหาศาลไปได้ในที่สุด
เพราะเมื่อผู้นั้น “สะสม” และเน้นแต่เรื่องที่จะ “ได้มา” ซึ่งเงินทองข้าวของ “วัตถุอัน
ใหญ่โตมากมาย” อย่างโลกย์ๆ ผู้นั้นก็จะทำงานที่เป็นโลกย์ๆ เจตนาแย่งโลก เป็น
“อริ” คนหนึ่งในชาวโลกด้วยกัน เขาจะเป็น “อริยะ” หรือ ผู้เล็ก
ทำตนเป็นอริกับชาวโลกไม่ได้เลย เพราะเขาจะทำๆ ๆ เพื่อ
แย่ง “สิ่งที่ตนต้องการ” อันเป็น “วัตถุ” และ “อำนาจ” (ฤทธิ์เดชแบบ
โลกๆ) อันเดียวกัน ซึ่งไม่พ้นสิ่งที่ทุกคนยื้อแย่งกัน คือ ลาภ-ยศ-สรรเสริญ-สุข

ไปได้เลยเป็นอันขาด “ผล” ที่เป็น “โลกุตตรธรรม” ก็ไม่มี แต่ “ผล” ที่เป็น “โลกียธรรม” นั้นสิ จะบานเบิกเบ้อเรื่อเท่อยิ่งขึ้นๆ **ศาสนาก็เสื่อม**

ลงๆ เพราะฝีมือนักสร้าง นักก่อ นักทำ นักคิด นักหา (กัมมารามตา) ด้วยนัยประการ ดังนี้ พระภิกษุของพุทธเราเดี๋ยวนี้ขอให้เพิ่มความสังเกตพิจารณาดูเอาเถิดว่า มีส่วนจะไหลเอียงเข้าไปเป็น “พระมหาศาล” หรือ “พระมหาศาลา” กันได้หรือไม่? โดยเฉพาะตัว “พระ” เองนั่นแหละ อย่า “หลงผิด” (โมหะ) เอาง่าย ๆ เป็นอันขาด ว่า ตน “ฉลาด” แล้วก็ก่อ แล้วก็สร้างได้มากๆ เลยหลงตนว่า “ตนมีบารมี” หนักเข้า “หลงเลยเถิด” ไปจนกลายเป็นว่า การก่อใหญ่-สร้างโตได้ นั่นคือ “คุณธรรมของพระโพธิสัตว์” แล้วก็หลงตัวเองว่า “ตนเป็นพระโพธิสัตว์” ก็ **มีจกฉาภิภูฏีใหญ่** เลยนะ!

เป็น “พราหมณ์ลพตัก” คือ พราหมณ์ผู้ครองเรือน คือ หมายถึงนักบวชผู้มีความเป็น **คหบดี** มีสิ่งที่จะต้องครอบครองรักษา ตั้งแต่ทรัพย์สินวัตถุสมบัติ ไปจนตลอดคัมเวียงวังยัดครอง และมีภริยามีบุตรเป็นที่สุด นั่นก็เป็นเรื่องที่ได้ค่อยๆ ลดสภาพ จากการไม่เข้าใจแจ้งในธรรม จนเงื้อง่าไปสู่สภาพเป็นเช่นคฤหัสถ์เขา แม้ในพุทธศาสนาเพียงผ่านมาได้ ๒๕๐๐ กว่าปีเท่านั้น ก็ยังมี **พระผู้ครองเรือน** กันได้แล้ว โดยเฉพาะในสมัยก่อนๆ เคยมีกันจริงๆ เขาก็เรียกตนเองว่า “พระสงฆ์” ของศาสนาพุทธ และยังได้พาครอบครัวมาร่วมงาน ๒๕ พุทธศตวรรษ ในประเทศไทยด้วย เป็นต้น ถึงกระนั้นโดยแอบแฝงโดยซ่อนเร้นอยู่ เดียวกันกับ “พระ” **เข็นนี้อยู่แล้วแหละ** แม้ในประเทศไทย หรือไม่เช่นนั้นก็เป็น **คหบดี** ความเป็น **ผู้ครองเรือน** คือ ผู้ที่ต้องครอบครองรักษาเป็นภาระโดยสภาพ โดยสาระแท้ๆ ก็มันกันแทบจะไม่ต้องกล่าวถึง ให้ละอายุกันไปเปล่าๆ ก็ได้กันแล้วแหละ นั่นคือ ความไม่รู้รูป ไม่รู้บุญ ความแก่กล้าของกิเลส-ตัณหา มันย่อมพาให้มันไปได้อย่างนั่นเอง

เป็น “พราหมณ์ปุตต” คือ สืบต่อมาจากพราหมณ์ผู้ครองเรือน เมื่อได้ยอมรับเต็มรูปแล้วว่า “ผู้ประเสริฐ” (พระ หรือ พราหมณ์) ครองเรือนได้

สะสมร่ำรวยได้ พราหมณ์นั้นแหละ จะหาทางรัตรอบเอาสภาพ **ความเป็นพราหมณ์** ตั้งขึ้นเป็นวรรณะ เพราะ**เป็นสภาพที่ได้เปรียบคนธรรมดา** มีช่องทางมาก รวยง่าย ได้เร็ว แถมมศกคดีศร สรรเสริญพร้อมด้วย และแล้วก็จะวางมาตรการจำกัดขึ้น เป็นพราหมณ์กันได้ ก็โดยสืบเชื้อทางตระกูลกำเนิด อย่างนั่นเอง เรียกว่า **เป็นลูกของพราหมณ์** และจะเป็นพราหมณ์ได้ก็ต้องสืบต่อทอดกันมาทางเป็น “บุตร” เท่านั้น เป็น “มาตรการจำกัด” ขั้นสุดท้ายแห่งการเอาเปรียบเขาอื่นได้ด้วยบุญญา (เจโก) ของมนุษย์ในโลก

ดังนั้น “พราหมณ์กุมาร” คือ ลูกชายตระกูลพราหมณ์ กิด “พราหมณ์ภรรยา” คือ หนุ่มตระกูลพราหมณ์ กิด “พราหมณ์ภักษุญญา” คือ หญิงสาวตระกูลพราหมณ์ กิด ก็ย่อมจะมีได้เกิดได้ และเป็นได้ โดยวิถีทางตาม “มาตรการจำกัด” ที่สร้างขึ้นจนสำเร็จอย่างนั้น แล้วก็นับเนื่องจาก มีส่วนสืบสาย มีเชื้อแห่งความเป็นพราหมณ์ หรือ มีเชื้อแห่งความประพฤติอันประเสริฐ ซึ่งมันจะมีได้แค่ไหน ? ในรูปใด ? ก็ลองคำนวณดูเถิด

สุดท้าย มันก็ “ไม่เที่ยง” “ความร่ำรวย” ก็แบ่งกันไม่ถ้วนทั่ว แม้ในหมู่พราหมณ์ ก็ต้องถูกบีบคั้น ผลักดันออกมาจากอาชีพนักบวช หรือ อาชีพหลักในความเป็น “พราหมณ์” จนต้องมายึดอาชีพของคฤหัสถ์ตรงๆ เป็นอาชีพ เพราะอาชีพสอนให้คนดี เป็นคนประเสริฐ ก็เป็นไม่ได้ ทำกิจทำพิธี ก็เลียงตนไม่รอด จึงเกิด จึงมีได้แม้ “พราหมณ์วัชชกั” คือ พราหมณ์ช่างไม้ “พราหมณ์วานิช” คือ พราหมณ์ผู้เป็นพ่อค้า ซึ่งสภาวะธรรมเท่านั้น “พราหมณ์” มันเปลี่ยนไปเป็นแพศย์เป็นศูทรไปแล้วโดย “ความเป็นอยู่” จริงๆ แต่เขาก็ยังอุตส่าห์เรียกคนผู้เป็นช่างไม้จริงๆ เป็นพ่อค้าจริงๆ นั้น ว่า เป็น “พราหมณ์” กัน อยู่นั่นเอง นั่นแหละคือ ความไม่รู้ความจริง หรือ คือ “อวิชชา” และอื่นๆ อีกมากมายหลากหลายอาชีพ อันไม่ผิดแผกบุ่ลชนที่ครองเรือน มีความประพฤติทุกอย่าง จะประเสริฐอยู่ ก็อย่างฆราวาส อย่างคฤหัสถ์เต็มๆ รูปเลยที่เดียว

ซึ่งปัจจุบันนี้ก็มี “พระภิกษุ” บางกลุ่ม บางสำนัก หลายกลุ่ม หลายสำนัก ริเริ่มสั่งสอนวิชาชีพแบบโลกีย์ๆ เดินบทธบาทเข้าหาโลกีย์ ไหลเอียงเข้าไปเป็น “พรา-
 วาส” ห่างความเป็น “พรหมवास” หรือ ไกลความเป็น “สมณะ” ออกไปทุกทีๆ
 เพราะ “พระ” ผู้กระทำการอย่างนั้นเขาไม่ได้ศึกษา (จริงๆ ถูกทาง ได้เรื่องแท้) แม้
 “ศีล” ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า (ไม่มี “ศีลศึกษา”) ความโลก คือ รีบไปคว้า
 เอา “เบื้องปลาย” มาเรียน ไปเอาชั้น “ปัญญา” (อภิธรรม) มาหลง จึงไม่รู้ว่าเป็น **ศีล**
 ที่ห้ามไม่ให้ “พระ” ไปทำเยี่ยงชาวโลก ผู้ยังหม่นอยู่ในความเป็น “ดิรัจฉาน” นั้น
 มีไว้ว่า อย่างไรบ้าง? ไม่เข้าใจ ไม่มีปัญญาผู้แม่แต่คำว่า “คันถธุระ” นั้น คือ
 อย่างไร? แคไหน? และที่สำคัญที่สุด คือไม่รู้ว่าเป็น “ธุระ” อันยังต้องทำก่อน
 ทำให้สำเร็จจงให้ได้ แล้วค่อยออกอวด ออกแสดง ออกเผยแพร่ ออกสอนนั้น คือ
 อะไร? **จึงไม่ได้ “ทำธุระ” นั้นๆ แต่ไปคว้าเอา “งาน” คว้าเอา**
“ธุระ” เยี่ยง “คหิภาวะ” มายึดมาทำเสียจนพาดน “นิบหาย” แล้วก็เลยลาก
 ศาสนาลงไปสู่ความเสื่อมความนิบหายด้วย ก็เป็นจริงแล้ว ดังคำตรัสของพระสัม-
 มาสัมพุทธเจ้า แม้ใน “ปริหานสูตร” อังคตตร. อฎฐก. ข้อ ๑๘๓ แม้ใน
 “เสขสูตร” อังคตตร. บัญจก. ข้อ ๘๘-๙๐ กิต และแม้ในสูตรอื่นๆ อีกมากมาย
 เพราะจะมี “พราหมณกุล” คือ ตระกูลพราหมณ์ ผู้รักษาสืบเชื้อ
 สายถ่ายทอดความเป็นพราหมณ์ทางการสมสู่อย่างสัตว์โลก ที่คลอດที่
 เกิดออกมาด้วยวิธีนั้นเท่านั้น ที่จะยึดความเป็น “พรหม” ไว้ได้
 เนื่องจาก “ผลของคุณธรรม” มันอ่อน มันจาง มันไม่มีฤทธิ์ ที่จะช่วยชูความเลื่อมใส
 ผูกความศรัทธาของคน จะมียึดศรัทธาคนไว้ได้ ก็ไม่ใช่ “คุณธรรม” อันหมายถึง
 ความน้อยลง (อุปปีถณะ) ความรู้จักพอ (สันตุกฺขิ) หรือ ความสงบราบรื่น (ปิเวก)
 แต่เป็น **“วัตถุธรรม”** ที่แสดงความใหญ่ ความโต
ความสวยความงาม ความเด่น ความดัง ความ
สามารถเฟื่องฟูเก่งโก้โอ้อ่าอย่างโลกีย์ๆ ความนับถือใน
 เนื้อแท้แห่ง “สัจธรรม” ก็หมดลงๆ ทางแห่งการ “ทรงอยู่” เพราะคนเอาอาหาร

เอาข้าวของต่างๆ ไปทำบุญทำทาน เอาไปเกอูกูลไว้ หรือเอาไปให้ ก็ค่อยๆ ลดลงๆ **พราหมณ์**เองก็จะต้องทำงานเลี้ยงตัวมากขึ้นๆ สุดท้ายก็จะคือ **มราวาส** **ตระกูลหนึ่ง** ที่ไม่มีอะไรมาก นอกจากมีชื่อว่า **พราหมณ์** (หรือ **พระ**ใน อนาคตข้างหน้า ก็เช่นกัน) และจะไม่มีใครเห็นคุณธรรม หรือ คุณงามความดีใน ความเป็น**พราหมณ์**ด้วย จึงไม่มีใครคิดจะเข้ามายึดถือลัทธิ เข้ามาค้นสร้าง เอาความเป็น “พรหม” ใส่ตน หรือ ไม่มีใครอยากเป็น “พราหมณ์” อีกเลย แม้ ผู้หนึ่งจะเกิดในตระกูล “พราหมณ์” แท้ๆ และแม้จะนับกันว่าเป็น “พราหมณ์” ชั้น ๑ กันขนาดไหน ก็เถอะ ! ก็จะไม่มีการยอมรับยอมรับเห็นความสำคัญอะไรตามอีก เขา จะปล่อยปลดละเลยให้คนตระกูลหนึ่งที่ได้ชื่อกันว่า “พราหมณ์” (หรือ ของ ศาสนาพุทธ ก็เรียกกันว่า “พระ”) อยู่เท่านั้นจริงๆ สืบสาวราวเรื่องกันไปแถมๆ จนกว่าจะสูญสิ้นสลายตนไปในที่สุด

ส่วน “ผู้มีความประเสริฐ” แท้ หรือ ผู้มีความเป็น “พรหม” จริงๆ ทั่วๆ ไป **พระอรិยะตรงๆ** นั้น เขาจะแยกไปเกิด ไปโผล่ในตระกูลอื่นโดยสังขกรรม

ดังนั้น คำตรัสของพระบรมศาสดาที่ว่า “มีผู้ปฏิบัติชอบอยู่ตราบใด พระ อรหันต์จะยังมีอยู่ในโลกตราบนั้น” ก็จะมีจริงเป็นจริงโดยไม่เคลื่อนแคลงสงสัย ตามนัยจริงๆ

ในสมัยพุทธกาลนั้น **พระอรหันต์จึงไม่มีอยู่ใน “ศาสนา พราหมณ์”** แต่มาโผล่ผุดขึ้นอยู่ใน “ศาสนาพระสมณ- โคตม” (พุทธ)

และในอนาคตเบื้องหน้าโน้น ก็เช่นกัน **พระอรหันต์ก็จะไม่มีใน “ศาสนาพุทธ”** แต่จะไปโผล่ผุดขึ้นใน “ลัทธิใหม่” ที่ พุทธศาสนิกชนทั้งหลายมองเห็นว่า “เขา” ผู้นั้น ประพฤติ ผิดไปจากแนวของตน จนตนไม่นึกไม่เฉลียวใจเลยว่า นั่นแหละ “เขา” นั่นแหละ คือ “พระอริยะเจ้า” หรือ “พระ อรหันต์” แท้ๆ เลยทีเดียว

นั่นคือความเป็น "พรหม" ที่มีวิวัฒนาการ แท้จริงไม่ใช่ "วิวัฒนาการ" มันเสื่อมสลาย ! ดังนั้น ที่เรายึดถือว่า เรานับถือ "ศาสนาพุทธ" นี้ อยู่ ก็ตาม มันก็จะหนีสภาพที่เป็นไปได้ดังได้คลี่คลายขยายความมานี้ ไม่ได้เลย **เพราะ "ศาสนา" นั้นมันมี "ศาสนา" เดียว เท่านั้นแหละในโลก และความสำเร็จ หรือ คุณธรรมอันเป็นคุณงามความดีแท้ๆ เป็นสัจธรรม มันก็สายเดียวเท่านั้น สูงยอด หรือ ต่ำลงมาเท่าใด ? แก่นั่นเอง ที่มันแตกต่างกัน จนกลายเป็นมีนิกาย แบ่งลัทธิ แยกศาสนา เพราะเหตุฉะนั้น "พุทธ" จึงไม่ข้ามศาสนาใด ทว่ารู้จักฐานะแห่งความจริงอันแท้จริงของทุกๆ ศาสนา ทุกๆ ลัทธิ ตามความเป็นจริง และ จะพูดความจริง ! จนคนอาจจะเข้าใจว่า ข่มผู้อื่น และ ยกตัวเอง ก็เป็นจริงได้ (นิคคีย์หาวที เมธาวิ)**

สรุปความ ความเป็นพรหมนั้น คือ จิต คือ วิญญาณ คือ คุณจิตเป็นคุณธรรม เป็นคุณงามความดี เป็นความสำเร็จ มีในตัวตน อยู่ที่ตัวเรา นี้เอง

ข้อควรทำ จงพยายามเรียนรู้ใช้สติสอดส่อง สังเกต อ่านพิจารณาให้เห็น "พระพรหม" ด้วยตาทิพย์ หรือ ตาปัญญาของเรา นั้น เทอญ.

๕. **บีตโร** ซึ่งหมายความว่า ยังมีลักษณะสำคัญของความเป็น "พรหม" อยู่โดยอัตโนมัติ มันเป็นคุณธรรมแฝงฝังอยู่ในจิตตัวโลกผู้เป็นพ่อเป็นแม่ คือ ยังมีความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ในลูกของตน ที่เราเคยๆ ได้ยินกันมาแล้วว่า "พ่อแม่เป็นพรหมของบุตร" ซึ่งก็หมายถึงพ่อแม่ที่มจิตเป็นพรหมวิหาร ๔ ต่อลูกนั่นเอง คุณลักษณะเช่นนี้ อยู่ในคน แม้แต่ในสัตว์ต่างๆ ที่เจริญพอควรแล้วเกือบทุกชนิดก็ยังมี ดังนั้น แม้แต่สัตว์เดรัจฉานมันก็ยังเป็นพรหม ยังมีความเป็นพรหมอยู่ในตนได้ ต้องพยายามเข้าใจในคุณธรรมอย่างนี้ให้มาก อย่าเพิ่งเข้าใจผิดคิดว่า ที่พูดนี้ พูดเพื่อ พูดโดยพิจารณาวิจัยไปพล่อยๆ เป็นอันขาด

ซึ่งใครต่อใครก็คงจะเคยได้รู้ได้เห็นมาแล้วว่า “แม่เดรัจฉาน มันก็ยังรักลูก เลี้ยงลูกด้วยพรหมเมตตา” คือ เลี้ยงด้วยความรักความเอ็นดู ความบริสุทธิ์ใจ ไม่หวังผลตอบแทนใดๆ จากลูกหรือจากใครๆ ทั้งสิ้น นั่นแหละคือ คุณธรรม หรือ คุณลักษณะแห่งความเป็นพรหมอย่างสูงสุดละ (ซึ่งดีกว่าบางคนเสียอีก ที่เลี้ยงลูกแล้วยังหวังผลตอบแทนจากลูก) แต่มันเป็นคุณลักษณะที่เกิดอยู่ในส่วนลึกของจิต โดย “อัตตโนมิตี” คือ เป็นความรู้อยู่ชนิดไม่ต้องช่วยต่อช่วยเติมอะไรให้ยากนัก และเรียกมันได้ว่า เป็น “อเหตุกจิต” ของปุถุชน ของสัตว์ทั้งหลายเลยทีเดียว เพราะเมตตาจิต กรุณาจิต มุทิตาจิต และอุเบกขาจิตเหล่านี้ มันดูเหมือนเกิดขึ้นมา หรือ มีออกมาได้โดยไม่มีเหตุ ไม่มีมูลที่มากนักเลย มันดูช่างมีอยู่ในเนื้อในใจของสัตว์โลกประจำกันเอาทีเดียว **ยิ่งมันก็ดีแล้วละ** ! และถ้าจะให้มันเป็น “คุณงามความดี” ที่ยิ่งใหญ่ขึ้น ก็ขอให้มันมีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขาต่อผู้อื่นๆ ด้วย ให้มากขึ้นๆ ให้หลายคนขึ้นเรื่อยๆ เทอญ

มันเป็น “มหากุศลจิต” มันเป็น “มหาวิบากจิต” และมันดูเหมือนเป็นเพียง “มหากิริยาจิต” เท่านั้นจริงๆ สำหรับผู้ยังไม่รู้แจ้งจบ แต่แท้จริงในคนในสัตว์ที่ยังมี “คุณจิต” ส่วนน้อยอยู่เป็นอารมณ์อันแท้ๆ เกิดอยู่ในหทัยวัตถุแห่งตน โดยยังไม่มัญญาแห่งรู้ทันถ้วนทั่ว พร้อมด้วยมโนการ และหรือ บัญญาอันเป็นโลกุตตระ ผู้นั้นก็จะยังมีการ “ยึดมั่นถือมั่น” ในคุณธรรมความดี สุกขยถอนัน เพราะเหตุอันละเอียดสุดเช่นนั่นเอง ถ้าใครยังไม่รู้แจ้งแห่งทะเลใน “อนัตตาธรรม” ยังรู้ชัดใน “ทุกข์” อันละเอียดสุดยถอนันยังไม่ได้ ผู้นั้นก็จะยังเหลือเศษเสี้ยวแห่งทุกข์อันนั้นเองติดเป็น “อิตตา” ตัวสุดท้าย แม้ที่สุดจะนับเรียกให้ว่า เป็น “นิพพาน” ก็ยังเป็น “นิพพานพรหม” อยู่นั่นเอง

เพราะเมื่อไม่เห็นเป็น “ทุกข์” ไม่แจ้งจริงได้ว่า ทุกสิ่งไม่ใช่ของเราของเขารึอะไรเลย มันมีแต่ความเป็นอื่น (ปรโต) ไม่ใช่ตัวใช่ตนจะไปมีหัวหลงยึดหลงมัน (อนัตโต) มันเป็นสิ่งที่เพียงเรียกว่า “ธรรม” เท่านั้น (อันมีคุณลักษณะที่โลกเขาก็ต้องยึดเขาก็ต้องสมมุติกันอยู่ว่า อย่างหนึ่งคือ “กุศลธรรม” อีกอย่างหนึ่งคือ “อกุศลธรรม” ผู้รู้แจ้งเข้าใจทะเล ย่อมเป็นผู้มีคุณแก่โลกโดยแท้จริง มิใช่คนผู้ผจญโลกแน่ๆ

จึงจะประพฤติใดๆ ก็จะต้องยังโลกให้งามด้วย “กุศลธรรม” ตามสมมุติโลกไว้เสมอๆ เท่านั้นเอง จนกว่าท่านจะสิ้นชีพิตักษันธ์) และมันก็จะเดินทางไป-เดินทางไป มันมีแต่การแผ่การกระจายออกไป หรือ เคลื่อนไปๆ อยู่เสมอๆ (วิตโต) และมันก็ล้วนไม่ใช่สิ่งที่จะหลงยึดเป็นแก่นมั่นเป็นแก่นเป็นก้อนที่นอนแน่นๆ หนึ่งๆ หาได้ไม่ (ตฺจฺจโต) มันเป็นสูญ มันไม่มีอะไรเลยจริง (สฺยฺยฺยโต)

ถ้าเห็นแจ้งแทงทะลุใน “คุณจิต” อันยอดเยี่ยมที่สุด สูงสุดนี้ไม่ได้เป็นดั่งว่านี้ แล้วปล่อยวางไม่หมดจด ไม่เกลี้ยงเกลาจนสะอาดบริสุทธิ์ได้อย่างแท้จริง ก็ยังเหลือเชื้อธุลีอันนี้แหละ เป็น “ปรมาตมัน” อยู่ในตนอย่างแท้จริงเป็นอย่างสูงสุด ตามปริมาณที่เหลือแห่งธุลีที่ยังมีอยู่จริงนั้นๆ

แต่ถ้าใครผู้ใดไม่มี “คุณจิต” หรือ “คุณลักษณะ” อันสูงขึ้นไปในตน คนผู้นั้นก็ยังไม่ได้ชื่อว่า **เป็นผู้มีสิ่งสูงสุดของโลก เป็นผู้มีคุณชนิดใหญ่สุดที่โลกต้องใช้ ต้องอาศัย** (คือ ถ้าผู้ใดไม่มี เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา แต่ไปมีความใหญ่ความโต ความดี ความเด่น ความสูง ความยิ่งใหญ่ ในลักษณะอื่น) จึงไม่มีลักษณะของความเป็น **“อภินิฐฐาพรหม”** ซึ่งหมายความว่า เป็นผู้มีความประเสริฐสูงสุดในจิตที่จะต้องมาก่อนใครๆ หมด หรือคือ จิตจะต้องมีอารมณ์อุเบกขามาก่อนอื่นใด เป็นขั้นสูงสุด ปลายสุด แล้วก็มีอารมณ์ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เป็นขั้นปรุงแต่งในลำดับต่อไป ก่อนจะไปมีอารมณ์อื่นใดในตนจริงๆ

อารมณ์พรหมวิหารทั้ง ๔ นี้ เมื่อไม่มีความยึดถือเพื่อตัวเพื่อตนอยู่จริงๆ มากเท่าใดๆ ก็เรียกว่า เป็นความหมดจดแล้วเท่านั้นๆ จึงเรียกว่า **“สุทธ”** อันหมายความว่า หมดจดแล้ว, บริสุทธิ์ ผู้ใดมีความเป็น **“อภินิฐฐาพรหม”** สูงสุด หมดจดแล้ว บริสุทธิ์แล้วจริงแท้ ปราศจากความเห็นแก่ตัวแก่ตน และไร้การคิดโล่งมาเพื่อตัวเพื่อตนอย่างบริสุทธิ์จริงๆ ทำเพื่อความ เป็นเมตตา ทำเพียงเป็นกรุณา ทำด้วย “มุทิตา” และแล้วก็ปล่อยเป็น “อุเบกขา” ได้อย่างสูงสุด ก็ยังเป็นผู้หมดจดแล้ว บริสุทธิ์ล้วนๆ สะอาดปราศจากการเกาะยึดอารมณ์กิเลสอันใดมาปน นอกจากอารมณ์ “อุเบกขา” จึงเรียกว่า จิตอยู่ในแดน

“สุทธาวาส” (มีความหมดจดแล้วเป็นที่อาศัย) ชั้นสูงสุดเลยทีเดียว แต่ยังเป็น

“พรหม” ชั้นสูงสุดยอดอยู่นั่นเอง

ดังนั้นสำหรับผู้ที่จะต้องละล้าง ปล่อยวางได้เป็นที่สุดท้ายที่สุด ถึง
ชั้น “ชินะ” ทั่วๆ เป็น “พุทธ” สูงสุดขั้นอรหัตต์ไม่เหลือค้างความเป็น “พรหม”
เลยนั้น จึงจะต้องระวัง! อย่าไปหลงยึดมั่น หรือ ไปหลงเสียพยักหลง
ติด เป็นอโรยอยู่ เป็นภากภูมิสูงส่งสิ่งสูงอยู่เป็นอันขาด ถ้าขณมเช่นนั้น เป็นเช่นนั้น
ก็จะต้องเป็นผู้ยึดมั่นอยู่ หรือ ผู้อาศัยอยู่ อย่างติดต่อย่างหลง อันหมายถึง
ถึงทำตนใหม่ “อวาส” หรือ หลงยึด เป็นแดนเกิดแดนอยู่ อย่างแน่นแฟ้นเสียแล้ว
นั่นคือ ยังมีสภาพตกค้างเป็น “พรหมสุทธาวาส” อยู่ ตาม “จิต” ที่มีสภาพ “หลง”
จริง “ติด” จริง นั่นเอง

พระอริยะเจ้าทางพุทธศาสนา มีความเป็น “พรหม” (มีความประเสริฐ) ทุก
รูปทุกองค์ นั้นแหละ ตั้งแต่ชั้นพระโสดาบันไป จนถึงพระอรหัตต์ แม้พระโพธิ-
สัตว์ด้วย และพระอริยะเจ้าที่มี “สัมมาทิฏฐิ” แล้ว คือ เข้าใจได้อย่างถูกต้อง
ตรงแท้แล้ว อีกยังมี “สัมมาสมาธิ” เป็นที่สุดบริบูรณ์จริงแล้วด้วย คือ
สามารถทำ “ในจิต” ของตนได้จริง ตามที่เข้าใจ ตามที่รู้นั้นๆ ด้วย จนถึงขั้นสำเร็จ
บริบูรณ์ ถูกต้องลงตัว ก็จะไม่หลงเหลือ “เชือกค้าง” ดังกล่าวนั้น ใน “จิต” ได้จริง

และยิ่งที่สุด พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็ยังมีคุณอันใหญ่สุดนี้อย่างแท้จริง
คือ ทรงมี “พระกรุณาธิคุณ” ที่เรียกด้วยภาษาว่า “กรุณาธิคุณ”
แทนที่จะเรียก “เมตตาธิคุณ” ก็เพราะว่า พระพุทธองค์ทรงทำอะไรทุกเรื่องทุกสิ่งนั้น
เป็นเพียงกิริยาแท้ๆ จริงๆ แม้คุณธรรมอันสูงสุดชั้น “พรหมวิหาร ๔”
เช่นนั้น ก็ทรงทำเพราะเพียงเป็นกิจเป็นหน้าที่อันสูงสุดดั่งเท่านั้น หาได้เกิดใจรัก
ใจชอบแม้แต่ “ยินดี” ก็หาไม่แต่อย่างใดไม่

“เมตตา” นั้น รากศัพท์มาจากคำว่า “มต” ซึ่งหมายความว่า รู้แล้ว

หรือดับแล้ว อันหมายถึงอาการของ “จิต” เท่านั้น ในคำว่า “เมตตา” นี้ เราเอา
 สภาวะ “รู้แล้ว” มาใช้ หากแม่นยำรู้อยู่ มันก็ยังมี การเกี่ยวข้องกันอยู่นั่นเอง ถ้า
 เล็กเสีย วางเสีย ตัดเสีย ดับเสีย ทำให้ขาดลงเสีย มันก็ไม่มีการเกี่ยวข้องอยู่แน่ มัน
 ก็คือ ดับ แต่ “เมตตา” นี้ เราหมายเอาสภาพสลับต่อเกี่ยวข้อง และเป็นคำเฉพาะเดี่ยว
 กันกับคำว่า “มิตต” ที่แปลว่า ความผูกพันเกี่ยวข้องอันดีกับคนอื่น ๆ “เมต”
 หรือ “เมตตา” จึงคือ ความผูกพันเกี่ยวข้องอันดีกับคนอื่น ๆ เช่นกัน แต่เน้น
 หนักในทาง “ใจ” ที่เกอูกุศลที่เกี่ยวพัน

ส่วนคำว่า “กรุณา” นั้น รากศัพท์มาจาก “กรณ” อันหมายถึง “กิจ”
 การผลิตขึ้น การกระทำ (อันพึงควรทำ) หรือ มีปกติให้สำเร็จลงเท่านั้น

และ “มุกิตา” นั้น รากศัพท์มาจาก “มุก” อันแปลว่า ความยินดี
 หรือ มาจากคำว่า “มท” อีกที่ อันแปลว่า ความมัวเมา หรือ “ความหลง” ที่เหลือ
 อยู่ หรือ ความติด ซึ่งความยินดีนั้นก็คือ การได้ยินแล้วว่า “ดี” หรือ การ
 ได้เห็นแล้วว่า “ดี” หรือ การได้รู้ละว่า “ดี” แล้ว ถ้าใครยังมีเลสตัว “หลง”
 (ความมัวเมา, ความติด) หรือ มีความหลงใน “ดี” นั้นอยู่ หรือ มีความติด “ดี”
 นั้น ๆ อยู่ เมื่อได้สัมผัส “ดี” เมื่อได้เห็น “ดี” เมื่อได้ยิน “ดี” เมื่อได้รู้ “ดี”
 ก็จะมีอาการ ชื่นชอบใจ ลิงโลดใจ ฟูใจอยู่ ไม่คลาย ไม่หยุด ไม่เฉย ไม่นิ่ง
 ลง นั่นเอง เรียกว่า อาการ “ดีใจ” ถ้าหากใครรู้เท่าทันแล้ว ไม่เป็นคน
 “ลิงโลด” แล้ว ไม่มีกิเลสตัว “หลง” แล้ว ก็ไม่ต้องมีอาการ “ดีใจ” นั้น ๆ ทรง
 สภาพ “ลิงโลด” หรือ ชื่นชอบ หรือ ฟู หรือ มีปฏิภริยาเชิงนี้ อยู่ในใจ ก็เป็น
 อันเสร็จ ก็เป็นอันจบกัน “ใจ” ก็จะเป็นจิตวาง-จิตเฉย เข้าหาสภาพ “อุเบกขา”
 ดังนี้ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านหมด “เมา” หมด “หลง” หมด “ติด” พระองค์
 ทรงรู้เท่าทันแน่ และทรงมีสภาพเป็น “อุเบกขา” แน่ สุดท้ายทั้ง “อุเบกขา”
 พระองค์ก็จะไม่ทรงติด ทรงหลง อีกด้วย

จะเห็นได้ว่า พระพุทธองค์ทรงทำเพียงเป็นกิจ เป็น การผลิตขึ้นในสิ่งที่ดี
 ยิ่งสูงยิ่งเท่านั้น หรือ มีปกติให้สำเร็จลง เท่านั้นจริง ๆ ไม่ได้มี

ความผูกพันแม้ทางกาย ก็ไม่ผูกพันกับคนอื่น ๆ ใดๆ และแม้ทางใจ ก็จะไม่เรียกกันเพียงภาษาว่า “ด้วยความยินดี” ส่วนอาการ “ถึงโสด” อาการชื่นชอบ อาการฟู อาการกระเพื่อมสะเทือนด้วยรสอร่อยใน “จิต” นั้น **พระองค์ “ไม่มี”** โดยนัย เช่นนี้ พระองค์ทรงกิจ ทรงพลดี ทรงประกอบกรรมทุกกรรม ตั้งแต่มนโกรรมไปจนกายกรรม **ด้วย “อโหสิ” ทุกขณะจิต** คือ เพียงให้ผ่านไป เพียงให้มันจืด แล้วพระองค์ก็วางไปพร้อมๆ กัน (อโหสิ แปลว่า ได้เป็นแล้ว ได้มีแล้ว) “จิต” ทุกดวงจึงเป็น “อุเบกขา” ตลอดเวลาที่ทรงกิจ

“อุเบกขา” มาจากคำว่า อุป+เอก+ข “อุป” แปลว่า เข้าไป, ไกล, มัน “เอก” แปลว่า หนึ่ง, ความเป็นหนึ่ง “ข” แปลว่า ที่ว่าง, ไม่มีอะไร, กลางทาง จึงได้ความหมายว่า เข้าไปหาหนึ่ง หรือ ไกลหนึ่งเข้าไปอย่างยิ่ง และ สุดท้ายจะว่าง จะไม่มีอะไร กล่าวคือ สภาพหนึ่ง นั้น นั้นแหละ คือ ความว่าง, ความไม่มีอะไร, ความอิสระของจิตแล้ว เช่น ถ้า ๔ ก็ไกล ๑ อยู่มาก (หรือ ยิ่งกว่า ๔ ขึ้นไปเป็น ๕-๖-๗ ฯลฯ ก็ยิ่งไกล ๑ ออกไปอีกยิ่งขึ้น) ถ้า ๓ ก็เข้าไปใกล้ ๑ อีกหน่อย ยิ่งถ้า ๒ ก็ยิ่งใกล้ ๑ เข้าไปมากที่สุด และเมื่อเป็น ๑ อยู่ เรียกว่า ไม่มี ๒ หรือ ไม่มีอีกสิ่งหนึ่งมาเกี่ยวข้องกับ ก็ไม่มีปฏิกิริยา ไม่มีสิ่งเทียบเคียง หรือ ไม่มี “สังขาร” ก็อยู่เฉยๆ อยู่เดียว หรือ หนึ่งๆ หรือ อิสระ ก็คือ ไม่มีอะไร, เป็นสิ่งนั้นว่างๆ อยู่ จึงแปลเอาความว่า “ความว่างเฉย” **ผู้ไม่มีเรื่องที่มีมากกว่า ๑** หรือ ผู้ยื่นมือ ผู้รวบรวมความ กระจายความ มีเรื่องมาก ลงมาให้มันน้อยเข้าๆ หรือ ผู้ทำความเป็นหนึ่งให้แก่เขา ไหย่งเข้าๆ จึงเรียกว่า “อุเบกขา” ดังนั้น **อิก** นัยหนึ่งจึงเรียกว่า “เอกัคคตา” (เอก+อัคคะ) ซึ่งก็หมายความว่า “ความเป็นหนึ่งอย่างยิ่ง” นั่นเอง อันเป็นอารมณ์สุดท้ายของ “จิต” ที่ได้เพ่ง ได้รวบรวมไม่มีให้มีอารมณ์อื่น ๆ มาแทรกปนได้อย่างสูงสุด ที่เราเรียกเป็นภาษาศัพท์บัญญัติเฉพาะในทางธรรมว่า “ฉาน”

ถ้ายังมีเรื่องราว มีเนื้อหา ในเรื่องเดียว แม้จะเป็นการขบคิด พิจารณา วิจัยวิจารณ์ ในเรื่องนั้นๆ อยู่อย่างแน่นแฟ้น เป็นมนสิการ (ใส่ใจอย่างตั้ง) ก็ยังเรียกขานว่า “ฉาน” แต่นับเป็น “ฉาน” ขั้นต้น ขั้นยังมีงานในอารมณ์จิตอยู่ ทว่าเป็นงาน

“วิตกวิจารณ์” หรือ “ธัมมวิจารณ์” โดยเฉพาะเรื่องหนึ่งเรื่องเดียวแท้ๆ จึงยังมี “สังขาร” พอดู จึงไม่นับเป็น “เอกัคคตา” ชาติๆ หรือ เป็น “อุเบกขา” จริงๆ นัก แต่ก็นับว่าเป็นจิตที่ได้รูปร่าง ได้สัดส่วนจนเรียกว่า “เพ่งพิจารณา” แล้ว เหมาะควรแก่การงาน หรือ เหมาะสมกับสภาพที่จะทำงานนั้นๆ ค่ะแล้ว (ตามศัพท์คำว่า “ฌาน” แปลว่า เพ่ง, ความคิด, เฝ้า) จึงเรียกว่า “ฌาน” ชั้นต้น หรือ “ปฐมฌาน” เพราะมีความเป็นหนึ่ง (เอกัคคตารมณ) แล้วขนาดหนึ่งเหมือนกัน เพราะได้เฝ้า กิเลสหายจำนวนหนึ่งออกไปหมดสิ้นแล้วชั้นตอนหนึ่งจริงๆ เป็นแต่ว่า ขณะแรกนั้น มันยังมีรสของ “เจตสิก” ต่างๆ ที่เป็นบทบาทประกอบเรื่องอยู่เท่านั้น อันมี พังปิติ พังสุข

และเมื่อทำ “จิต” ที่ยังมีบทบาทอยู่มากมายขนาดนี้ (คือ ปฐมฌาน) ให้ “สงบราบ” ลง เราก็เรียกว่า ได้ “สมถะ” สูงขึ้นไปอีก คือจิตยิ่งสงบมี รสชาติน้อยลงไปอีก แต่ถ้าให้จิตทำงานเพ่งอ่านพิจารณาภายใน-เวทนา-จิต-ธรรมารมณ หรือ ธรรมต่างๆ อันเป็นไปเพื่อรู้แจ้ง และปล่อยวาง ก็ยิ่ง เป็นการเพิ่ม “ฌาน” แบบ “วิปัสสนา” เลยทีเดียว ยิ่งถ้าเพ่ง ทะลุเป็นปัญญาเป็นญาณออกมาที่ใด ก็จะเป็นการสัมผัสรู้ สัมผัสแจ้งขึ้นมาที่นั่น หรือ ระเบิดดับกิเลสต้นหาไหลลงได้ขั้วๆ ที่ใดแล้ว ความ “ปิติ” มัน ก็จะเกิดตามติดมาเสมอๆ “ใจ” มันก็จะยินดีปรีดาคำพองอยู่ การปรุ่กับกิเลส หรือ วิตกวิจารณ์ หรือ ธัมมวิจารณ์ ก็ลดลง ไปมีความ “ปิติ” มาก จึงเรียก “จิต” ลำดับนี้ว่า “ฌาน” ๒ (ทุติยฌาน) และกำลังเดินทางใกล้เข้าไปหาหนึ่ง หรือ ความหยุดลงจากเรื่องเปล่าประโยชน์ จาก “อกุศล” ความปรุ่ร่วมกับอารมณ์เสียหาย อารมณ์เพื่อ มันก็น้อยลง ความกระเพื่อมไหวแห่งจิตหรือแรงงานที่ไร้ประโยชน์ มัน ลดอาการ ลดพฤติกรรม (ชั่ว) ลด “กรรม” (การกระทำที่สูญเปล่า หรือ กิจของจิต ที่เป็น “อกุศล”) ลง ลดความเป็น “จิต” ที่มีบทบาทโลกียะลงเรื่อยๆ จริงๆ

พอ “ระงับปิติ” ได้ก็ยิ่งใกล้หนึ่งเข้าไปโดยจริง ระงับ “ปิติ” อันเป็น ความกระเพื่อมไหวของจิตชั้นหายบาทที่สูงขึ้นมาจาก “วิตกวิจารณ์” ได้แล้ว กล่าวคือ

“จิต” ที่มีอิมเพอร์แมนกับ “จิต” กับสภาพที่ “เจริญงอกงาม” ของตน ซึ่ง
มันก็ได้แต่ “ลมรส” ได้แต่เสียเวลาเสียสละ ได้แต่จ่ายแรง “ซ้ำ” หลงชน-หลงชม
ปลื้มแล้วปลื้มอกอยู่นั่นเอง และกับ “จิต” นั้นแหละ ที่เป็น “อุปกิเลส” ตัวร้ายกาจ
ที่มันยึดคุณได้เก่งเยี่ยม สามารถยิ่งที่สุด **จนทำให้คนไม่เขยิบฐานะไม่**

เดินทางสูงขึ้น ได้ง่าย ๆ เป็น “กิเลสชั้นผู้ดี” ที่หยาบกร้าน หรือ
เปรียบได้ว่า เป็น “ผู้ชวนสวะ” ในเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับผู้ชวน “สุข” ชั้น
“อุเบกขา” ซึ่งก็ยังมอกหลากหลายขนาด อันเป็นเรื่องที่จะให้คุณซ้ำเนานานแผ่
ซ่อนอยู่ในจิตทุกระดับเลยทีเดียว

ดังนั้น เมื่อดู “จิต” ลงได้ ไม่ว่าจะลดเพราะระบบ “สมถะ” หรือ ระบบ
“วิปัสสนา” ก็ตาม สภาวะแห่งความสงบก็เกิดขึ้นอีกจริงๆ เจ้าของ “จิต” ก็จะมี
มี **อารมณ์ที่เยี่ยมยิ่ง** เพิ่มขึ้น เพราะมีความดีใจอิมใจ (ปิติ) ที่เพิ่งได้มา หนึ่ง
และเมื่ออิมใจดีใจมันดับลง มันก็สบาย ก็เบิกกว้างขึ้นอีกโดยธรรม อีกหนึ่ง มันได้
สภาพ “ดี” มาตง 2 ดี จึงเรียกอาการนี้ว่า “สุข” สุข เช่นนี้ เป็นสุขที่เกิดขึ้น
เพราะจิตที่สงบรำงับขึ้น เรียกว่า “รูปสม” ทำให้เป็นสุขแบบโลกๆ ที่เป็นรสของ
“สังขาร” เป็นเรื่องของ “การคิด” ของ “การปรุงสร้าง” มากขึ้นนั้น ไม่ สุข
ชนิดนั้นแหละ ที่เป็น **สุขที่สูงขึ้นทางธรรม** จิตก็ยังสงบรำงับใกล้ ๑ หรือ
ใกล้ว่างเข้าไปอีก จึงได้นับเป็น “อุเบกขา” กันได้ชัดๆ แล้วละ (คือ อาการใกล้
หนึ่งจริงๆ) **ขณะนี้เรียกว่า “ตติยฌาน”** ฌานมันเท่ากับมีเลข ๒ กับ
เลข ๑ เท่านั้น

ถ้าดับ “สุข” นี้ (อันยังเป็น “ภวตัณหา” ชั้น “วิภวตัณหา” ชั้นไปเรื่อย ๆ นับ
เป็นอารมณ์โลกียะชั้นละเอียด) หรือ วาง “สุข” นี้ลงได้ด้วย ก็เหลือ ๑ ตัวเดียวแท้ๆ
เลย จึงเรียกว่า “เอกัคคตา” แท้ๆจริงๆ คือ ความเป็นหนึ่งอันยิ่งเยี่ยม ตอน
นั้นมันกลับไม่ใช่อาการ “ใกล้ความเป็นหนึ่ง” (ความหมายของ “อุเบกขา”) แต่มัน
“เป็นหนึ่ง” เอาจริงๆ เลยแหละ ซึ่งมันก็ยังม “อิตตา” !! ถ้าไม่มี “ญาณทัสสนะ”
(วิปัสสนาญาณ) หรือ ความรู้เยี่ยมยอดปลดปล่อยมันซับซ้อนเข้าไปอีกเป็นขั้นสูงสุด
สุดจริง อันมีในศาสนาพุทธเท่านั้น ก็จะรู้เรื่องของอารมณ์อันสุขุมลึกซึ้ง ดงน
ได้ยากยิ่ง

ดังนั้น แม้จิตเป็น "อุเบกขา" (หรือ "เอกัคคตา" แท้ๆ) ก็จะต้องรู้แจ้งเท่าทันมันให้ได้ว่า มันยังมี "อัตตา" ยังจะหลงยึดติดหลงเสพยา อยู่ ณ จุดนี้(คือ อุเบกขา) ไม่ได้เป็นอันขาด ต้องปล่อยวาง ๑ เสียด้วย เป็นที่สุด ให้ไม่เหลืออะไรเลย หรือ ต้องปล่อย ๑ ให้เลยไปเป็น ๐ ให้ได้ มันจึงจะเป็นที่สุดแห่งที่สุด นั่นคือ เรื่องจะยึดมันเอาอะไรไว้ไม่ได้เลย แม้ที่สุดจริงๆ เพราะยังผู้ใดได้อารมณ์ "อุเบกขา" และรู้อมันแท้ๆแล้ว มัน ยิ่งสบายยิ่งว่างยิ่งเบา มันยิ่ง "สุข" ยิ่งยอด (รูปสม สุข) อีก จะชวนติดดียิ่งกว่า "สุข" อัน เดียรถีย์ หรือ ลัทธินอกพุทธ หรือ แม่พุทธศาสนิกชนเอง นั่นแหละ ในเดียนวัน กวันมาหลงผิดเอาอุเบกขาว่า เป็น "นิพพานแบบพุทธ" เป็นที่สุดสุดกันแล้ว เลยขึ้นสู่ภูมิที่สูงกว่ากันไม่ได้ จึงได้กลายเป็น "คนเฉยเตื่อ" เป็นคนเฉยเฉย เป็นคนอยู่ว่างๆ เป็นคนไร้แรงงาน เป็นคนไม่สร้างสรรค์ เป็นคนสัมผัสสัมพันธ์กับโลกไม่ได้ เลยกลายเป็นคนหลับหูหลับตาส่งไปเลย เป็นคนตาบอดหูหนวกไม่รู้โลก (ซึ่งผิดอุดมคติ "โลกวิทู") เป็นคนหลงป่าหลงเขา หลงถ้ำ ติดสถานที่สงบ ติด "ความไม่มัวแห่งวัตถุผู้คน" เกลียิต "ความมัววัตถุและความมัวผู้คน" ดังนี้ เป็นต้น ซึ่งยังผิดยังเป็น "มิจฉาทิฏฐิ" มันยังไม่หมด "อัตตา" ยังไม่สูงสุดแท้

พุทธแท้ๆนั้นไม่ติดอะไร ไม่ผลัดใส่ได้ว่างอะไร ไม่ยึดมั่นอยู่จุดใดแบบตายแข็งเลยจริงๆ แต่ "รู้อ" อารมณ์จิตทั้งจุด "สุขยิ่งยอด" (รูปสม สุข) นกรุด ทว่าก็ไม่หลงยึดเสพยา หรือ ไม่หลงติด และก็มีใจว่า จะไม่ยึดอะไรทรงอยู่ จะไม่อาศัยอะไรดำเนินกรรม ก็ไม่ได้ "โง่" (อวิชชา) เช่นนั้นด้วย

อารมณ์พรหม หรือ จิตวิญญาน ที่เป็นพรหมขั้นสูงเป็นที่สุดนั้น คือ อารมณ์ดังได้กล่าวแล้ว เป็น "คุณธรรม" เป็นคุณงามความดีขั้นสูงสุดแท้ ถ้าจะไต่ขึ้นไปเป็น "พุทธ" หรือ เป็นพรหมชั้น "ชินะ" แล้วละก็ จะต้องเรียนรู้ให้แจ้งแล้วกว้างให้สนให้ได้ แม้ที่สุดธาตุแห่งตัวตน(อัตตา)ใดๆ จนกระทั่งจุดสุดขั้วยึดเสพยาอยู่ที่ "อุเบกขา" ก็ต้องปล่อย ต้องวางไปตามธรรม(อนัตตา) ทุกอย่างมันย่อมดำเนินบทบาทอยู่ตามความมี "อัตตา" ของมัน กับ ความมี "อนัตตา"

ของเรา แต่อย่าลืมว่า ก็จะต้องทรงความเป็นพรหมในตนให้ สูงให้บริสุทธิ์ให้มากที่สุดด้วยอย่างแท้จริง คือ มีความประ- พุติเป็นพรหม (พรหมจรรย์) จริง ๆ แต่จิตนั้น ไม่ยึดมั่น ไม่ติด ไม่ผลัก แม้ “ อูเบกขา ” อันเป็นพรหมชั้นสุดยอด และจะต้องสุขุมเก็บเศษเสี้ยวรูปของ “ ความหลง ” เหลือ ใด ๆ (นิกันตี หรือ อกนิษฐาพรหม) ไม่ให้ซ้อน ไม่ให้แฝง กัน อย่างมั่นใจ แจ่มใจ เป็นที่สุด จริง ๆ

เพราะฉะนั้น ผู้โดยยังไม่รู้ไม่แจ้งรอบจริง ก็ยังหวังจิตวางวิญญาณที่เป็น พรหม เป็น “ ธรรมารมณ์ ” แท้ ๆ เป็นกิเลสชั้นสูงเยี่ยมอันเป็น “ ภาวตัณห ” และ “ วิกวตัณห ” ชั้นปลายสุดจริง ๆ นี้ ยังไม่ได้โดยจริง และถ้าผู้ใดไม่มีกรรม ไม่มีอาการ ไม่มีนิमितในความเป็นพรหมชั้นสูงสุดนี้ ในตนเลย แม้แต่น้อยนิด ในขณะที่ตนยังไม่ตายพ้นไปจากความเป็นสัตว์โลก ก็ได้ชื่อว่า เลวสุด หรือ ต่ำสุดอีกเช่นกัน

เพราะเหตุฉะนั้น คนผู้ใดถ้าคุณงามความดีแม้แค่ชั้นรักลูก เอ็นดูลูก ของตนด้วย พรหมวิหาร ๔ (เท่านั้น) ก็ไม่มี ก็เรียกว่า เลวกว่าสัตว์ เดรัจฉานบางจำพวกที่มันมีคุณธรรมอันในมันทีเดียว และโดยนัยเดียวกัน ตรงกัน ข้าม ถ้าผู้ใดมีคุณงามความดีกับสัตว์โลกทุกตัว กับมนุษย์ทุกคนในโลก (ไม่จำเพาะแต่ เพียงลูกแท้ ๆ ของตนเท่านั้น) คนนั้นก็ได้อะไร “ บิณฑ ” หรือ พ่อของโลก ผู้มี แต่ให้ ที่ยิ่งใหญ่ในโลก พระบิดาของสัตว์โลกอันถ้วนทั่ว นั่นเอง ดังเราได้ยกย่อง เทิดทูนตำแหน่งนี้ให้แก่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า เป็นสมเด็จพระพ่อ เป็นสมเด็จพระมหา บิดาในโลก นั่นแล จึงเห็น “ พรหม ” ให้ออก และเข้าถึงความเป็น “ พรหม ” ให้จริง อย่าไปมัวหลง “ พรหม ” องค์กรไหนยิ่งใหญ่กว่าผู้มี “ พรหมจรรย์ ” อันสูง สุดในร่างคนเป็น ๆ นั้นก็น้อยนักเลย

และแม้คนผู้ใด หรือ แม้สัตว์โลกชนิดใด ๆ ที่มีคุณงามความดีเพียงในตน จะเป็นเพียงแค่มั เมตตา กรุณา มุทิตา อูเบกขากับเฉพาะลูกของตน ก็จึงได้ชื่อว่า เป็น “ บิณฑ ” หรือ พ่อของลูก เป็นบิณฑมารดาของบุตรโดยแท้ เป็นพรหม

ของลูกโดยจริง มี “พรหมจรรย์” (ความประพฤติที่ประเสริฐ) สำหรับลูกแล้ว ซึ่งก็ยังมี แม้จะอยู่ในขอบข่ายแคบๆ แต่ลูกของตนเท่านั้น ก็ยังเรียกว่า เป็น “จิต” อันสูง เป็น “วิญญาน” อันดียิ่ง เป็น “โอบปาติกะ” ที่มีคุณธรรมประเสริฐแล้ว จิตนั้น วิญญานนั้นแหละ คือ สัตว์โลก (ที่เรียกกันว่า “โอบปาติกะสัตว์”) ที่มี ความเป็น “พรหม” ดังนี้

ถึงจะมี “คุณธรรม” นี้โดยอัตโนมัติ คือ ไม่รู้ไม่เข้าใจได้ว่าทำไมต้องมี ? หรือมันจะมีเพราะอะไร ? ก็ขอให้มันมีกันเถิดแล้วในโลก และถ้าจะให้ดียิ่งขึ้น ก็จงมี เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เมื่อแม่แก่บุคคลอื่น หรือ สัตว์โลกอื่นๆ ให้ กว้างขวางยิ่งขึ้นๆ ไปจนหาที่สุดบมิได้นั้นเถิด จึงจะได้ชื่อว่า ยอดแห่งความเป็น พรหม ยอดแห่งความเป็น “พระเจ้า” หรือ เป็น “มหาปิตโร” หรือคือ “ปิตมห” นั้นเองในที่สุด

ถ้ามีได้แค่จ้อยๆ น้อยๆ อยู่แค่วงรอบเพียงเฉพาะลูกของตนจริงๆ แต่เป็น “พรหมวิหาร ๔” แท้ครบครัน ก็เป็นได้แค่พรหมลำดับที่ ๕ อันชื่อว่า “ปิตโร” เท่านั้นเอง

สรุปความ “คุณธรรม” ที่เรียกว่า เป็นเครื่องแสดง เป็นสุดยอดแห่งปัจจัยเครื่องอาศัยของ “พรหม” ที่สูงสุด ก็คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา อันจะต้องฝึกให้เป็น มีให้ได้ในตน จนเป็น “ความประพฤติ” ของตนอย่างยิ่ง ก็เรียกว่า ตนเป็นผู้จบแล้วซึ่ง “พรหมจรรย์” คือ เป็นผู้ “มีความประพฤติที่ประเสริฐ”

ข้อควรทำ ทำตนฝึกตนให้มี เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ทุกขณะจิตให้ได้ และเรียนรู้ชัดถึง อากาโร-ลิงค์-นิमित-อุเทศแห่ง “พรหม-วิหาร ๔” นั้นให้แจ่มทะลุให้ได้ เพื่อเราจะทำได้ทำ (ประกอบกรรมขึ้น) มันได้ อย่างน้อยที่สุดก็ต้องมีให้ได้แม้แค่กับลูกของตน ก็ยังได้ชื่อว่า “พรหมจรรย์” ขึ้นต่ำสุดแล้ว ยิ่งมีกับผู้อื่นด้วยมากขึ้นๆ กว้างไกลเท่าไรๆ ได้ ก็ยังเป็น “พรหม” ปิตมห ยิ่งๆ ขึ้นเท่านั้นๆ แต่เราก็จะต้องไม่ยึดมั่นหลงใหลใฝ่

ติดไว้ที่ “จิต” ของเราในที่สุด จึงจะเป็น “พรหม” ชินะ

๖. **โมหคต** คือ จิตวิญญานที่ยังไม่มี “ปัญญาแท้” ยังไม่รู้จริง (อวิชา) ในความเป็นไปที่มันยึดมั่นถ่มถ่มอยู่ แม้อย่างต่ำสุดไปหาสูงสุด หรือ อย่างใหญ่สุดไปหาเล็กสุด

เราต้องแยกแยะ**สถานะของธรรม** คือ ต้องเพ่งพิจารณา**ธรรมในธรรม** ให้ออก ให้ได้ชัดๆ ว่า จิตวิญญานของตน ผู้ใดที่ยังเสพย์ “กาม” หรือที่เรียกว่า ผู้ยังหลงอารมณ์ของ “ฉกามาวจรจิต” ๖ ชั้น นั้นเป็น “จิต” ชนิดหนึ่ง ที่เขาเพ่งเล็ง ใน “กาม” เป็นความเสพย์ในรูป-เสียง-กลิ่น-รส-สัมผัสทั้งหลายทั้งปวง อันเนื่องมา แต่ตา-หู-จมูก-ลิ้น-กายเป็นทาสของทวารทั้ง ๕ หรือ ยังนำมา “ปรุง” เป็นรส เป็นชาติ ยึดหลงเสพย์อยู่ใน “ทวารใจ” อีกเป็นทวารที่ ๖ ก็ยังได้ ดังนี้ เรียกว่า “เทวดายึด กามารมณ์” หรือ จิตวิญญานของ “คน” (เป็นๆ นี้แหละ) ที่เสพย์ “อารมณ์กาม”

แต่เทวดาชั้นพรหมอีก ๑๖ ชั้น หรือ ๒๐ ชั้น (รวมเอาเฉพาะพวกเสพย์อรูป ของจิตในตนจริงๆ อีก ๔ ชั้นที่นิยมเรียกกันว่า “อรูปฌาน”) นั้น เป็นจิตเป็นวิญญาน หรือ เป็นสภาวะธรรมที่ไม่ใช่ “เสพย์กาม” ทว่าเป็นอีกสภาวะหนึ่ง เป็นรสชาติอีก อย่างหนึ่ง เป็นความหลงรื่นเรึงยินดี หลงไหลติดยึดอยู่ในอารมณ์อภิลักษณะหนึ่ง นอกเหนือไปจากอารมณ์อันเป็น “กาม”

ซึ่งเป็นจิตวิญญานที่ยึดในการหลงดีค่าราคาของ “จิต” โดยยกเอาสภาวะ ธรรมทาง “นามธรรม” ทั่วๆ มาขึ้นเป็นรูปร่างที่เรียกว่า “มานะภิสเลศ”

มันเป็นสภาพจิตที่หลงติด หลงยินดี หลงเสาะแสวงหา และหลง เสพย์

(ก) ในความอยากโก้ อยากหรุ อยากเก่ง อยากมีฤทธิ์มีอำนาจ อยากมีอย่างมาก อยากอยู่อย่างใหญ่ อยากข่มขู่ผู้อื่น อยากกดผู้อื่นให้ต่ำ อยากเอาชนะคะคาน เอาเด่น เอาดัง อยากข่มอยากขู่ใครๆ ไปหมด จะไม่ ยอมแพ้ใครง่ายๆ ^{นี่เป็นขั้นต่ำสุด}

(ข) ในความเด่น ความดีงามทุกชนิดที่โลกรับรอง เป็นชั้นกลาง
 (ค) ในความสูง ความยิ่งใหญ่เป็นคุณธรรมค้ำจุนโลกแท้ๆ ที่สุดแห่ง
 ที่สุด คือ หลงความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เป็นชั้นสูง

(ฅ) ในความสูงสุดแห่งที่สูงสุดเป็นเรื่องสุดท้ายจริงๆ ก็คือ หลง
 “นิโรธสมาบัติ” บ้าง และหลง “นิพพาน” บ้าง หรือ หลงใน “จิตว่างๆ”
 นั่นเอง มันเป็นอัตตาที่ไม่มีอารมณ์เลยจริงๆ หรือ ความไม่มีไม่เอาไม่
 เป็นอะไรเลยในจิต จะอยู่เฉยๆ เบาๆ ว่างๆ อยู่เท่านั้นให้ได้มากที่สุด นี่
 เป็นความสูงสุดชั้นพิเศษ ผู้สร้าง “ความมี” ใน “ความหมด” (อรุปรมาณ)

ดังนี้ เรียกว่า “เทวดายึดธรรมารมณ” หรือ เป็น “พรหมที่ยึดธรรม หลง
 ธรรม” และก็คือ จิตวิญญาณของ “คน” (เป็นๆ นี้แหละ) ที่เสพยา “อารมณ์ธรรม”
 (ซึ่งเป็นคุณธรรมชั้นสูงยอด)

จิตวิญญาณของผู้ใด ที่ยังยึดมั่นหลงเสพยา “อารมณ์กาม” และ “อารมณ์
 ธรรม” อยู่ดังกล่าวแล้วทั้งหมด จะหลงเสพยาอย่างหยาบ อย่างกลาง อย่างสูง
 ละเอียดสุดแม้ขนาดใดๆ ถ้ายังมีความหลง(โมหะ) ความไม่รู้แจ้ง(อวิชชา) ว่า
 สภาพธรรมทุกอย่าง มันก็เดินทางของมันอยู่ตามเหตุตามปัจจัย เราย่อมรู้จักสภาพ
 ธรรมทั้งปวงแจ่มแจ้ง สภาพธรรมใดเราควรเกี่ยวข้องร่วมปรุงด้วยเพื่อประโยชน์ท่าน
 ประโยชน์ตนเพียงอย่างเดียวที่สุด เราจึงจะร่วมปรุง ถ้าเกินขอบเขตไปเราจะไม่เอาด้วย
 จริงๆ ถ้ายังเข้าใจไม่ได้ต้องแก้ และทำไม่ได้ถูกต้องดังว่านี้ ก็
 เรียกว่า ยังเป็น “โมหคต” อยู่ถ้วนตัว คือ ยังเป็นผู้มี “อวิชชา” แต่ละ
 ระดับของความหลง หรือ แต่ละเศษเสี้ยวของโมหะที่ผุพังๆ มีอยู่ **พาเป็น
 ไปพาเกิดอยู่ (คต)** ยังเป็นผู้ปล่อยให้โมหะกิลสลับต่อ “อายุ” หรือ ยัง
 ให้อาหารแก่โมหะกิลสอยู่ตนเอง แถม “ให้” อย่างหลงเลียงหลงขุ่นมัน อยากให้มัน
 หลงโลกอยู่ อยากให้มันมี “ชีวิต” ยืนนานตลอดไปอยู่ในภพในภูมิที่ตนหลงยึด หลง
 ให้มี “อายุทิพย์” (ทิพเพน อายุนา) เอาด้วย

ขอกำชับกำชาอีกนิดเถิดว่า เทวดา หรือ พรหม ตั้งที่ว่ามี อยู่ในตัวคนเป็นๆ

นี่เอง ขอให้สำรวจค้นคว้าทำ “ตาทิพย์” ทำ “ตาบุญญา” เข้าไปเห็นมันให้ได้จริงๆ โดยเฉพาะที่ในตัวตนของตนเอง จะต้องค้นมันให้เห็น เข้าใจมันให้ออก รู้ทันมันให้ได้ ให้เป็น “ตาพุทธ” คือ เห็นแจ้งแทงทะลุ เข้าใจชัดทั้งรูปทั้งนาม รู้อยู่ในสภาวะนั้นๆ เห็นอยู่ในอารมณ์นั้นๆ จริงๆ เราจะได้ไม่หลง “เทวดา” ไม่มุงายในพระพรหม

และสำหรับบุคคลผู้ยังเป็นปุถุชนนั้น ย่อมยังมีทั้งวิญญูญาณเทวดาเสพยาภม ทั้งวิญญูญาณพรหมเสพยาภมธรรมมณี เสพย์ความใหญ่ความโต ความเด่นความดี และความสูงความยิ่งอยู่ทั้งหมดจริงๆ หรือ ให้จริงให้แท้ยิ่ง ก็คือ ปุถุชนนั้น ยังมี ความ เป็นสัตว์นรก ความ เป็นเทวดาเสพยาภม และความเป็นพรหมเสพยาภมธรรมมณีอยู่พร้อมสรรพ ยังแยกกันไม่ออกเลยในจิตวิญญูญาณของแต่ละคน มันยังหลงอยู่ อย่างหนาแน่นมืดทึบอยู่ทั้งหมดทุก “อารมณ์” จริงๆ จึงได้ชื่อว่า “ปุถุ” (อัน แปลว่า นอกจาก, ต่างหาก, คนละฝ่าย หรือ แปลว่า หนา, ใหญ่) เพราะฉะนั้น เมื่อเป็น “ปุถุชน” จึงหมายความว่า คนอีกพวกหนึ่ง เป็นพวกที่หนา และที่หนา ไปด้วยอารมณ์ทุกข์ อารมณ์กาม อารมณ์ธรรมเต็มออยู่ตนเอง ซึ่งแตกต่างกับ คนอีกพวกหนึ่ง ที่เรียกว่า “อริยชน” หรือ “อริยบุคคล” ซึ่งเป็นพวกที่บางจาก อารมณ์ทุกข์ อารมณ์กาม อารมณ์ธรรมกันออกไปเรื่อยๆ ตามลำดับขั้นแห่ง “อริยะ” นั้นๆ “ปุถุชน” จึงเป็นคนละฝ่ายกับ “อริยชน” โดยความเป็นจริง ในจิต เพราะจิตเห็นกันคนละระดับอยู่

จึงพยายามทำความเข้าใจสภาวะธรรม หรือ “จิต” ที่เรากำลังอธิบาย แยก “อารมณ์” ของมันออกไปเป็น เทวดาเสพยาภม หรือ พรหมเสพยาภม หรือ แม้ สัตว์นรกเสพยาภม ให้ออกก็แล้วกันว่า มันมีลักษณะ หรือ คุณสมบัติคนละอย่าง ทว่าในตัวปุถุชนนั้น ยังมีทุกอย่างหนาเตอะเต็มปรี้อยู่ โดยเฉพาะ “ทุกข์” จึง เป็นทั้งพรหมผู้มุงายในธรรมารมณียัง เป็นทั้งเทวดาผู้ยังหลงดื่มด่ำในรสกาม เป็นทั้งสัตว์นรกผู้สร้างทุกข์ให้แก่ตนเอง ลำบากเห็นตเห็นอ ยหนักหนา ยากแค้น ดันรน ใคร่อยากยึดเสพยาภมอยู่แล้วๆ แล้วๆ ไม่ผ่อนเพลาลงได้ เพราะต้อง “เสพยาภมที่ตน ติด” (สุราเมรัยมีขบปมาที่ภูฐานา) ทุกอย่าง ดังนั่นเอง

เรื่อง **เวทาดิตกามารมณ** ก็ได้กล่าวถึงมาแล้ว **สัตว์นรกผู้ไม่สบาย (อบาย)** เพราะความโง่ความไม่รู้ มันหุ้มติดคลุมมิดอยู่ ก็ได้อธิบายอย่างยืดยาวผ่านมาแล้ว ยังเหลือแต่สภาพของ **"พรหม"** ผู้ดีธรรม อันเป็น **"โมหต"** ชนิดสำคัญลึกซึ้งยิ่งกว่า **"โมหต"** ในกาม และในนรกเสียอีก ก็จะพูดเฉพาะส่วนนี้

ความเป็น "พรหม" หรือ "เวทาดูผู้เสพยาธรรมารมณ"

นั่นก็คือ การยังหลงรัก ความอยากได้ อยากหุร อยากเก่ง อยากมีฤทธิ์มีอำนาจ อยากมีอย่างมาก อยากอยู่อย่างใหญ่ อยากข่มขู่ผู้อื่น อยากกดผู้อื่นให้ต่ำ อยากเอาชนะคะคาน เอาเด่น เอาดัง อยากข่มอยากขู่ใครๆ ไปหมด จะไม่ยอมแพ้ใครง่าย ๆ ทัชถ้อยชนมยินดี เป็นสุข เมื่อมี เมื่อได้เสพยาสม ซึ่งล้วนเป็นสิ่งไม่ใช่วัตถุ ไม่มีรูปร่างตัวตนอันจะจับต้องได้ แต่เชื่อว่าทุกคนก็คงรู้จักมันดี มันเป็น **อารมณ์ที่เกิดอยู่ในจิต** เท่านั้น และมันก็มี **"ตัวตน"** จริงๆ มันยังเป็น **"อตตา"** ที่เรียกกันว่า **"ธรรมารมณ"** หรือ **"มโนมยอตตา"** (รูปที่เกิดสำเร็จผลอยู่แต่ในจิตเป็นเพียงจิต) และเมื่อละเอียดยิ่งเข้าก็คือ **"อรุพมยอตตา"** (เสพยาตัวตนที่ไม่มีรูปหนกยิ่งขึ้นไปอีก)

ความเป็น **"พรหม"** ก็มีขนาดต่ำ ข้นกลาง ข้นสูง อึกมากมาย ขึ้นต่ำสุด ก็คือ การหลงความใหญ่ ความโต ความโอ้อ่า่มากมี หลงความเก่ง หลงฤทธิ์เดช หลงอำนาจ หลงความเหนือเขาไปหมด อันเป็นลักษณะของความติด หรือความยึดมั่นถือดี ที่ส่งผลเป็น **ร้ายกาจ** จนจะเรียกว่า **"พรหม"** ก็ออกจะไม่ค่อยยอมรับกัน หรือ บางคนก็เหมาเอามันเหมาะลงไปแล้ว **ลักษณะอย่างนี้ผิดความหมายของ "พรหม"** ซึ่งก็ไม่ใช่ไร ใครจะต้วงแคบต้วงกว้างเอากันแคไหน ๆ ก็ได้ ข้อสำคัญรู้จักมันให้จริงๆ และเข้าใจมันให้ได้ว่า มันยังเป็น **ความหลงอันยิ่งใหญ่** ของบุุคคล และยังเป็น **"พรหม"** หรือ เป็น **"เวทาดู"** ผู้เสพยา **"ธรรมารมณ"** คือ จะต้องมึอารมณ์อย่างทกล่าวมาแล้วนั้นทรงอยู่ให้ได้เสมอๆ และจะแข่งกระต้าง จะไม่ยอมลด ยอมอ่อนง่ายๆ จะไม่มี **"บุญญา"** ในการอนุโลม โดยแท้จริง เช่น :-

ผู้หลงความใหญ่ ความโต ความโก้โอ้อ่ามากมี **หลงฤทธิ์เดช หลง**
 ความเก่งกาจ **ยึดมั่น**ในความมีอำนาจของตน เมื่อ**มีความหลง (โมหะ)**
 ถึงขีดสุด ก็อาจจะ “**ฆ่าคน**” หรือ กดขี่ข่มเหงผู้อื่น กระทำทารุณโหดร้ายเอา
 กับใครอื่น เพื่อแสดงความใหญ่ เพื่ออวดเดชศักดิ์อำนาจของตน **ทั้งๆที่ไม่ได้**
โกรธ ไม่ได้โลภ ในสมบัติวัตถุ หรือ กามคุณอันใดเลยในขณะนั้น แต่โลก
ในอารมณ์แห่งความใหญ่ความโตจริงๆ ดังนี้ ก็เป็น
 ลักษณะของพรหมขั้นต่ำสุด ที่ยังมีแอบแฝงซ่อนเร้นอยู่ในจิต ในวิญญาณของคน
 ของสัตว์โลกอยู่จริง เรียกว่า เป็น **ชั้นนรกของ “พรหม”** ที่เดียว เป็นชั้นผู้
 ร้าย เป็นความเห็นแก่ตัว หรือ เป็นความโลภใน “**นามธรรม**” ชนิดที่เลวร้ายที่สุด เป็น
 เทวดาเสพย์ธรรมารมณชนิดที่เรียกว่า “**รักขส**” (รากขส) คือ จิตวิญญาณที่มันก่อกำเนิด
 ขึ้นด้วยอารมณ์ (อันเป็นอาหารของจิตวิญญาณ) ที่ไม่ใช่จิตชั้นสูง ไม่ใช่อารมณ์อันประเสริฐ
 (อมนุสส์) เราเรียกกันในภาษาไทยๆ ว่า พวก “**ยักษ์**” หรือ “**อมนุษย์**” (ผู้มีใจ
 ต่ำช้า) นั่นเอง เช่นเดียวกับกับ “**ยักษ์**” ๔ ตน ในเทวดาชั้นจตุรหาราชิกา แตก
 ต่างกันอยู่เพียงยักษ์ในชั้น “**ฉกามาจร**” นั้น หลงมีความโลภใน “**กาม**” แต่ยังมี
 ความโลภใน “**ธรรมารมณ**” และมันจะใหญ่ จะโต จะมีฤทธิ์เดชอำนาจ เพื่อเบ่ง
 ศักดาให้ได้ไปทั่ว ๔ ทิศ หรือ **ครอบโลกจักรวาล** ไน้แหละ เหมือนๆกัน มันจะ
 ต้องเป็น “**มหา**” (ใหญ่) ให้ได้จริงๆ ถ้าเป็นได้ มีฤทธิ์มาก มีเดชศักดิ์ใหญ่จริงๆ
 ก็เป็น “**มหาพรหม**” กันเอาเลยทีเดียว **แต่เป็นความใหญ่ที่เลวร้าย**
ต่ำช้าที่สุด มันเห็นแก่ตัวชัดๆ (“**มานะกิเลส**” ร้อยเปอร์เซ็นต์)

ถ้าใครรู้ว่า เราเองมีจิต**รัก**ความใหญ่เช่นนี้ **หลง**ความโตที่เลวร้าย
 ความโก้โอ้อ่า ความมากมั่งที่จัดจ้านรุนแรง ความมีฤทธิ์เดชมีอำนาจแล้วกราดตะอย่าง
 ก็จงระวังๆ! **หัดเรียนรู**จิตของตนเอง เข้าใจในสภาวะของความยึดมั่นในจิต
 และสภาพแม้ภายนอกที่เป็นอย่างไรให้ได้เถิด อย่าเผลอไปแสดงกายกรรม วจีกรรม
 มโนกรรม ออกมาในรูป “**ฆ่า-กดขี่-ข่มเหง-รังแก-กระทำทารุณโหดร้าย และข่มฆ่า**
-สวาปาม-ตะปบกิน-โกงกิน-หลอกเสพย์-ประโลมสูบ-แฝงกูด-ซ่อนต้อม หรือ
 แม้เป็นการเบียดเบียนผู้อื่น ข่มท่านด้วยอาการ หรือคำพูด” เป็นอันขาด นั่นคือ

เราสั่งสมความเป็น “ยักษ” เป็น “อมนุษย์” โดยแท้จริง มันเป็นที่ “จิต” ซึ่งได้
ก่อตัว มันสั่งสมด้วย “กรรม” อย่างนั้นๆ โดยแท้ ที่ “วิญญาณ”
ของทุกๆคน จงรู้ให้ได้ เห็นให้ได้

อย่างที่เราว่ามานักเรียกว่า “พรหม” เพราะเป็นเทวดาที่หลงเสพยา
ธรรมารมณ์อย่างแท้จริง (โดยเฉพาะเสพยาอำนาจ-เสพยาความใหญ่) แต่เป็นเทวดา
หรือ พรหมชนิดเลวร้าย จนคนไม่นิยมจัดอันดับเข้าอยู่ในหมู่ที่ใช่ชื่อว่า “พรหม”
จึงเรียกว่า “ยักษ” หรือ “อมนุษย์” หรือ “ผี” ไปเสีย ดังได้อธิบายแล้ว ก็
จริงทุกประการ

จงทำความเข้าใจในสภาพธรรม พุ่งแจ้งแทงทะลุสภาวะแห่งจิตวิญญาณอย่าง
นี้ให้ออกเถิด “ยักษ” ก็อยู่ในร่างของคน “อมนุษย์” ก็อยู่ใน
ร่างของมนุษย์ หรือ “ผี” ก็ตาม “เทวดา” (พรหม) ก็ดี ก็
อยู่ในร่างสัตว์โลกที่เรียกว่า คนเดินดินกินข้าว แทะๆ นี้
แหละ “สมมุติบัญญัติ” หรือ “ภาษาเรียก” เขาจะกำหนดกันอย่างไร ก็
ไม่สำคัญนัก ขอให้อู “จิต” แท้ๆ “วิญญาณ” จริงๆ ทมันแสดงบทบาท
หรือ มีอารมณ์อย่างนั้นๆ กันให้ได้ชัดๆ เจนๆ อยู่ในตน นั้นเถิด แล้วมาทำลาย
เลิก ละ หยุต คับจิต ประหารวิญญาณอย่างนั้นๆ ในตนออกให้ได้เสมอๆ

อย่าไปหลง “ยักษ” หรือ “อมนุษย์” นอกตนนอกตัวเราเองเลย ด้วย
ความไม่รู้จริงของคน แล้วชอบไปปั้น “โอพาริกอตตา” เป็นรูป เป็นตัวพลิกกักก่อ
พลิกพลิกกันให้มากเรื่อง หรือไม่ก็ บันเป็น “มโนมยอตตา” อันไม่เป็นจริง อันไม่
ถูกธรรม นั่นก็เป็น “การเห็น” ของคนหลง (โมหะกต) จริงๆ “ชาติก”
(นิทาน) เขาเล่าไว้ ก็จริงทั้งนั้น แต่เป็น “บุคคลาธิษฐาน” คือ เป็นตัวเป็นตนเอา
เสียจริงๆ จังๆ (หมายถึงเป็น “โอพาริกอตตา” จนเห็นชัดรู้ชัดสำหรับ “สิ่งที่เป็นความ
จริง” นั้นๆ) ก็ย่อมเห็นได้รู้ได้สำหรับผู้ “ญาณ” แท้หยั่งถึง เมื่อเรายังเห็น
“บุคคลาธิษฐาน” ไม่ได้ ก็นำมาเพ่ง (ฉาน) พิจารณาอ่านให้ออก ใช้ตาทิพย์ ตา
ปัญญาของเรามองเห็น “ยักษ” หรือ “อมนุษย์” ในร่างของเราให้ออก เป็น

“ธรรมาธิฐาน” คือ วิเคราะห์วิจัยเห็นเป็นนาม—รูปที่มีสภาวะแห่งอาการ—สิ่ง—นิมิต—อุเทศอย่างชัดเจน เป็น “ตาพุทธ” ก็เหมือนกันนั่นแหละ กับ “บุคคลาธิฐาน” ผู้มี “ญาณ” สามารถรู้ตามเชิงของ “ธรรมาธิฐาน” จนพ้น “วิจิกิจฉา” แล้ว จะเข้าใจแจ้ง และจะไม่สงสัยใน “บุคคลาธิฐาน” ทั้งจะไม่จำเป็นหลงเสาะหาเพื่อตามเห็นตามพบ “บุคคลาธิฐาน” ให้เห็นอยากอีกด้วย

อย่าเพิ่งไปเสียเวลาเพ่งอ่านหา “ยักษ” หรือ หาสัตว์ใจดำ (อมนุษย์) ที่ **ที่อื่น** จงค้นหา “จิต” เอา “วิญญาน” ต่ำๆ ใน **ในตน** ให้เห็นให้รู้ให้ได้ จะได้เป็น “อภิญญา” คือ เป็นธรรมะชั้นพิเศษ เป็นธรรมะอันเยี่ยมที่ทุกคนควรทำให้ได้ หรือ ควรแจ้งควรถึงควรรู้ควรเห็นให้ได้จริงๆ

ผู้รู้แจ้งเห็นได้จริงๆ นั่นแหละ คือ ผู้เกิด “อภิญญา” มันเป็นความอัศจรรย์ มันเป็นความยิ่งใหญ่ (ที่เป็นจริงเอง โดยไม่ต้อง “อยาก” ก็จะได้ เมื่อผู้นั้นทำถูกจริง ทำได้จนมี “ใหญ่” เท่านั้น ๆ จริง) เป็นสิ่งที่เราใคร่รู้ได้แจ้งชนิดที่เรายังไม่เคยรู้เคยเห็นเคยแจ้งมาก่อน ความรู้ดังนั้นแหละ เรียกว่า เกิด “อภิญญา” ในตน ที่จริงเราก็เคยได้แว่วได้ยินได้ฟังมาบ้างแล้วละ เรียกว่า เคยมี “อติวุตตะ” ซึ่งหมายความว่า “ที่จริงมันก็เคยเป็น เคยมี มาแล้ว” นั่นเอง แต่เพ่งมาแจ้งมาทะลุมาเข้าใจแท้ๆ มาเห็นได้รู้ได้เดี๋ยวนี้ จึงเรียกว่า เกิดความฉลาดเกิดอภิญญา นั่นแหละคือ เกิด “อภิญญา”

ถ้ายังได้ศึกษาต่อไป เพ่งเพียรเรียนรู้ต่อไป จากอ่าน จากฟัง จากการรับรู้มา (สุดตะ) จากสรุปแล้วซาแล้วเป็นแน่นอนๆ เป็นคำร้อยคำกรองเอาไว้แต่เนื้อๆ (เคยชะ) จากอธิบายแล้วอธิบายอีก ขยายคำ วิเคราะห์ความให้เห็นลึกซึ้ง เกย-พັນกันออกชัด (เวยยาकरणะ) แล้วก็รู้ได้จำได้ซึ้งใจได้ ค้นเอาเนื้อแท้อย่าง ย่นย่อได้บ้างแล้วจากบัญญัตินั้นๆ (ภาตา) เมื่อฟังออกก็จะมีสิ่งใหม่ๆ สิ่งแปลกซึ้น หรือจะได้รับความขยายความใหม่ซึ้นทีละเล็กทีละน้อย จะได้รับสิ่งใหม่ หรือบางทีจนแปลกเพิ่มซึ้นนั่นเอง (อุทาน) แต่ก็อยู่ในรูปรอยเก่าที่เข้าใจได้ เห็นเป็นเรื่องสืบเนื่องติดต่อกัน และขยายกัน อ่างอิงกันยิ่งขึ้น (อติวุตตะ) ซึ่งมันล้วนเป็นเรื่องเก่า

เป็นเรื่องเล่าซ้ำของเดิม เป็นเรื่องปรัมปราที่ผูกร้อยกันไป ที่สืบต่อกันมา(ชาตกะ หรือ ชาตก) ตราบจนผู้ใส่ใจพากเพียรเรียนรู้ได้พยายามเพ่งในธรรม ทำตามในธรรมมาเรื่อย จนเกิดรู้แจ้งแทงทะลุ “บัญญัติ” ออก เป็น “สภาวะ” เห็นแจ้งในตัวตนของจิตของวิญญาณจริงๆ เป็นอัจฉริยะดังกล่าวแล้ว ก็เป็น “อภิญญัตถัม” และจะรู้แจ้งยิ่งขึ้นเรื่อยๆ จากการตามรู้ตามเรียนตามประพฤตินจนเกิดผล โดยนัยนี้ (คือ จาก “สุตตะ” เรื่อยมา จนถึง “อภิญญัตถัม” ๘ ชั้น นี้แหละ) วนเวียนมีเพิ่มมีใหญ่ขึ้นสูงขึ้นๆ ก็จะมีอัจฉริยะแก่ตนพอกเพิ่มขึ้นทุกๆ ที่ เรียกว่า “เวทลละ” ซึ่งหมายความว่า มีความรู้ชั้นสูงยอด, เป็นความรู้แท้ๆจริงๆถึงที่, ความบรรลุผลสุด ขอนักปฏิบัติธรรมทั้งหลายจงตั้งใจพากเพียรให้เกิดผลตามรูปรอยดังนี้เถิด (การเรียนการสอนแบบนี้ มีรูปรอยอย่างนี้ละ เรียกว่า “นวังคสัตถุศาสตร์” ซึ่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงใช้สร้างศาสนาตลอด)

การศึกษาจึงจะต้อง วนแล้ววนเล่า เป็น “สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน” จะต้องนำมาวิเคราะห์แล้ววิจัยอีก กะเทาะแล้วกะเทาะอีก เพราะมันมีสภาพซ้อนแฝง มันมีสภาพหมุนวนทั้งรอบกว้างไกล จนเราไม่อาจจะเห็นจุดเก่า จนหลงว่า โลกนี้ไม่มี ความเก่า และหรือ มันมีสภาพหมุนวนทั้งรอบเล็กละเอียดสุขุม จนเราไม่อาจจะมองเห็น จุดใหม่ หรือ ความใหม่ ได้ง่ายๆ ในความเล็กละเอียดนั้น จนทำให้เราหลงว่า ในนั้นไม่มี ความใหม่ ที่จะให้เราได้รู้ได้เรียนรู้อีก ซึ่งที่จริงมันมีอีก ใน “ความเก่า” นั้นแหละ ยังมี “ความใหม่” และใน “ความใหม่” นั้นแหละ มันก็เต็มไปด้วย “ความเก่า” “สภาพซ้อนแฝง” ยังมีอีกมากกว่านี้

การซ้ำแล้ววนเล่านี้ จึงไม่ใช่ความเสียหายอะไรเลยในเรื่องของ “การศึกษา” แต่กลับจะเพิ่มภูมิให้แก่คนยิ่งๆขึ้นด้วย ถ้าเรารู้ให้ดี เรียนให้เป็นดังระบบแห่ง “นวังคสัตถุศาสตร์” นั้นแหละ คือ ระบบเยี่ยมยอดสูงสุด ที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงใช้ และเพราะ “ความประมาทใหม่” ของผู้ที่ “รู้ได้อยู่แต่เท่าเก่า” นั้นแหละ มันได้ฆ่าคนมาแล้วนักกว่านี้ เพราะที่แท้ “ความประมาทใหม่” นั้น มันคือ ความเป็น “พรหม” ชนิดหนึ่ง อันคือ

ความหลงว่า ตัวเองรู้แล้วนำ! (หลงความเก่งของตน) จึงได้ประมาณ จึงไม่ได้ใส่ใจ จึงไม่ได้เฟื่องเพียร สำคัญที่สุดคือ “จิตไม่เบียดบีบ” จึงจับสิ่งละเอียด เก็บเอา “ความเล็กลง” ที่ซ่อนแฝงอยู่ใน “ความยิ่งใหญ่” นั้นไม่ได้ เพราะมันข้อมยากที่จะจับได้ ยากที่จะสัมผัสติดได้ ในความเล็กลง ที่ข้อมยากนั้น ๆ เป็นธรรมดา

ความเห็นแก่ตัว หรือ ความโลภชนิดซ่อนแฝงนี้ มันจะรู้แจ้งได้ยากนั้น ๆ ไปเรื่อย ๆ เป็นลำดับ ๆ ถ้าผู้หลงความใหญ่ ความมีฤทธิ์เดชนั้น ๆ ฉลาดเยี่ยม (เก่ง) บางทีจะดูประหนึ่งว่า คนผู้นั้นได้กระทำความดีงามอันโลภรับรองแล้วอย่างแท้ ๆ จริง ๆ ก็เป็นไปได้ ในบางโอกาส ซึ่งบางทีคนผู้นั้นมาคน มาสัตว์อื่น หรือส่งฆ่าคน ส่งฆ่าสัตว์อื่นเลยแท้ ๆ แต่คนส่วนใหญ่เห็นไม่ได้ มองไม่ออกเลยว่า เขาผู้นั้นกำลังเป็น **พรหมชนนรก** เป็นยักษ์ เป็นอมนุษย์ ซึ่งแท้จริง เขากำลังสร้างอำนาจให้แก่ตน เขากำลังหลงยึดติดความใหญ่ ความโต ความมีอำนาจมีฤทธิ์เดช อยู่จริง ๆ ว่าเขาฆ่าคนแล้ว ตัวเขาเองกลับได้รับความดีงามอย่างนั้น ก็ได้ในโลก ตามสภาวะ ตามเหตุการณ์ นี้เรียกว่า **พรหมชนนรก** หรือ **ยักษ์** หรือ **อมนุษย์** ที่มีบุญญาความสามารถทางโลกย์ ก็เป็น ยักษ์ เป็นอมนุษย์ ที่สูงชันมากกว่าชนนรกชั้นแรกจริง ๆ ที่กล่าวถึงแล้ว แต่ด้วยความจริงแท้ทางธรรมนั้น นับเป็น “พรหม” ที่ยิ่งต่ำ เพราะยิ่งอำมหิตเลือดเย็น หรือ ยิ่งแฝงเร้นซับซ้อนยิ่ง ๆ ขึ้นไปอีก มันเป็นสภาพกลับกันอยู่ คือ เป็น “สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน”

ความเห็นแก่ตัว ชนิดซ่อนเร้นแอบแฝงลำดับละเอียด สูงชันมาอีก ก็หลงฆ่าคน ฆ่าสัตว์ โดยมีความคิดว่า ตนเมตตา ตนได้แสดงความกรุณา ตนมีเมตตา อเบกขาโดยแท้ ๆ มันยังดูเหมือนว่า ช่างเป็นการเอาคุณงามความดีของตนสูงส่ง เข้ามาแก้แค้นมากยิ่งเช่น เช่น บางคนฆ่าคน หรือ ฆ่าสัตว์ที่กำลังได้รับความเจ็บป่วย หรือ บาดเจ็บทุกข์ทรมานเพื่อให้เขาพ้นทุกข์นั้น โดยคิดว่า เขาจะได้ไปสู่สุคติ จะได้พ้นทุกข์ทรมานนั้น เป็นต้น ก็ยังเป็นความหลง ที่เขาเข้าใจกันว่า

ได้สร้างคุณงามความดี สร้างความมีฤทธิ์เดช มีอำนาจ ซึ่งที่จริงแล้วมันก็เป็นเพียง
การทำอะไรๆ ให้สัมฤทธิ์ผลตามความคิดเห็นยึดถือของตนอยู่เท่านั้น มันเป็นการสร้าง
“อตฺตา” ชนิดหนึ่งที่จะทำให้ตนเพิ่มร้ายยิ่งขึ้น โดยค้นหาเหตุผลให้แก่ตน เพื่อเรา
จะได้ “ฆ่า” !! มันยังเป็นความเข้าใจผิดอยู่ อย่าคิดอย่างนั้นเลย การ

“ฆ่า” เป็นกรรมอันร้ายแรงสูงสุด ไม่ใช่ “พรหม” มันเป็น “ยักษ”
ขี้ตๆ เราอย่าให้มันเลย โดยเฉพาะเหตุ-ผลแค่ตัวอย่างที่เรากำลังกล่าวถึง
สัตว์โลกเขาเกิด เขาเป็นไปตาม “กรรม” (ของตน) เราอย่าไปร่วมบาปต่อเวร
ผลสมโรงสร้าง “กรรม” กับเขาเลย เพราะที่เขาต้องได้รับผลทวารุณอย่างนั้น มันก็
เป็น “กรรม” ของเขาส่งผลเอง อย่าใช้ความเมตตาของคุณ สร้าง “กรรม” ให้แก่
คุณเองเป็นอันขาด ตีราคากันอย่างละเอียดแล้ว “การฆ่า” ของคุณ เป็น “กรรม”
ชั่วหยาบมากหนักมาก “เมตตา” ของคุณ ถ่วงสมดุลย์นั้นไม่ไหวเลย (สภาพหมุน
รอบเชิงซ้อน กลับกันยิ่งๆ ขึ้น โดยนัยเดิม)

บางคนบางหมู่เหล่าถือว่า ฆ่าคน ฆ่าสัตว์ได้บุญ เป็นการส่งวิญญาณเขาขึ้น
สวรรค์ เชื่อกันมมายกกันถึงขนาดนี้ ก็ยังมี “ความหลงผิด” อย่างนี้ เป็นความ
เห็นแก่ตัวชนิดซ่อนแฝงลำดับละเอียดสุด ที่แท้ ตนหวังลาภ-ยศ-สรร-
เสริญ-สุขในโลก ไม่ว่าจะเป็นการ “ฆ่าคน” บุญบุญ อย่างเช่นในสมัยโบราณ
ที่คนยังโง่มากอยู่ เขาทำ แต่กระนั้นเดี๋ยวนี้ แม้จะฉลาดขึ้นมากแล้ว ก็ยังฉลาดน้อย
อยู่นั่นเอง เพราะยังฆ่าสัตว์อื่นเช่นกันอยู่ บุชากันอยู่ ก็ยังได้ ถ้าฉลาดจริงๆ ต้องไม่
ฆ่าสัตว์ฆ่าคนด้วยประการทั้งปวงจริงๆ ดังนั้น “ฆ่าสัตว์” ถวายเจ้าบ้าง บุญบุญบ้าง
หรือ ฆ่ามากินแท้ๆบ้าง โดยคิดหลงไปว่า นั่นคือ เขาได้ช่วยส่งวิญญาณสัตว์เหล่านั้น
ขึ้นสวรรค์ แต่ความจริง ตนฆ่าผู้อื่น เพื่อกินโดยตรงแท้ๆ (คือ ยักษ) หรือไม่ก็ เพื่อ
เป็นเครื่องแลกเปลี่ยนในการอ้อนวอนขอแท้ๆ ฆ่าเป็นสินจ้าง เพื่อส่งเวร “เจ้า”
หรือ “พระเจ้า” หรืออะไรก็ไม่รู้ที่ตนเองก็ไม่เคยรู้เคยเห็น โดยหวังว่า จะให้
“เจ้า” ประทานสิ่งที่ตนต้องการ มันก็เป็นเรื่องของ “สินบน” ที่ๆนั้นแหละ ซึ่ง
“สินบน” นี้ มันขนาดใช้ “ชีวิต” ผูกพันทีเดียว เป็นค่าจ้างรางวัล มันเห็นแก่ตัว

ร้ายกาจออกขนาดไหน ก็จงคิดดูเถิด และแล้วสิ่งที่ตนอยากได้ อันก็ไม่นอกเหนือไปจาก ลาภ-ยศ-สรรเสริญ-สุข และอำนาจในตน หรือ สิ่งสมฤทธิเดชความใหญ่ ความโตให้แก่ตน ด้วย “รูปธรรม-นามธรรม” ต่างๆ นั้นเอง คนผู้ “หลง” จริงๆ เขาก็คิดว่า เขามีจิตเมตตากับจริงๆ ทั้งถือว่า เขาม่าอย่างได้สวรรค์ ได้บุญ ได้วิมาน ได้สร้างความเป็นเทวดา หรือ เป็นพรหมให้แก่ตนเสียด้วย แท้จริงที่สุดนั้น เขายังยึดความอยากใหญ่อยากโต **เป็นการเห็นแก่ตัวที่ยังเป็นพิษเป็นภัยร้ายแรงมาก** เป็นโทษแก่สัตว์ร่วมโลกอื่น ๆ อยู่อย่างหนักร้ายกว่า “ความหลงผิด” (โมหะ) ชนิดที่กล่าวถึงผ่านมาแล้ว เป็นการโลกเพื่อตัวอยู่ทั้งสันหยาบคายที่สุด แต่เขากลับยิ่ง “หลง” (โมหะ) กลับกัน เป็นสภาพ “ตักกลับ” ซับซ้อนขึ้นไปอีก ขนาดเชื่อว่า ได้บุญ ได้สวรรค์ แลมยึดกันเป็นจารีต ประเพณี ลัทธิกันเอาด้วย มัน “โมหะกด” กันขนาดไหน ? ก็คิดดูดี ๆ กันเถิด !! (สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน กลับกันยิ่ง ๆ ขึ้นโดยนัยเดิม)

แม้ที่สุดจะฆ่าสัตว์มากิน ก็คือ ความอยากให้ตัวให้ตนเราใหญ่ ให้ตัวตนเราโต หรือ เป็นความเห็นแก่ตัวชนิดที่ยังไม่รู้ (เอวียขาวว่า “การฆ่า” ในโลกนั้นมันไม่ใช่คุณงามความดีเลย (มี “การฆ่า” ที่เป็นบุญเป็นกุศล เป็นคุณงามความดีอันยิ่งใหญ่ที่สุดในโลกอย่างแท้จริงอยู่เหมือนกัน นั่นคือ การฆ่ากิเลส ตัณหา อุปาทาน) เมื่อดังนั้น ก็เป็นสภาพสัจจะที่อ้างกันว่า มีความจำเป็นที่แท้จริง คือ แจ่งของเหตุ-ปัจจัยแห่ง “ชีวิต” หรือ การตั้งอยู่แท้ ๆ ของ “ความเป็นชีวิต” มนุษย์เป็นชีวิตสูงที่สุด สัตว์เป็นชีวิตรองลงไป พืชก็ยงเป็นชีวิตต่ำรองลงไปอีก ดังนั้น ถ้าเราจำเป็นจะต้อง “ฆ่า” ในโลก ก็ต้องหาทางฆ่า หรือ ทำลายสิ่งที่จะนับเนื่องว่า “เป็นชีวิต” น้อยที่สุด หรือ มีจิตวิญญาณต่ำที่สุดให้ได้ ตามความเป็นจริงของคนผู้มั่งบุญญา และมีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา แท้จริง เพราะฉะนั้น แม้เราจะไม่ฆ่าสัตว์เอง แต่ยังรับช่วงเอาสัตว์ที่เขาฆ่ามากินอยู่ ก็เป็นการเห็นแก่ตัวอยู่ โดยไม่พยายามหลีกเลี่ยงบาปภัยอันนั้นให้ไกลออกไปๆ จนห่างความสืบทอดจริงๆ และถึงขั้นปลายที่สุด ที่เหมาะสมแล้วจริงๆ จึงยังพินความ เป็น “พรหมชนนรก” หรือการเป็น “ยักษ์” เป็น “อมนุษย์” ไม่ได้

ถ้าใครเชื่อว่า กินพืช ผัก ผลไม้ ก็สามารถทำให้ตัวให้ตนอยู่ได้ ทำให้ตัวให้ตน (ร่างกาย และ จิตใจ) โตได้ ใหญ่ได้ หรือคือ ให้มัน “ตั้งอยู่” โดยไม่ต้อง ให้ จิต (อยาก) มันใหญ่ ให้อำนาจมันใหญ่ หรือ ให้วิญญาณมันบาปใหญ่ขึ้นด้วยกิเลส หลงรูป หลงรส ฯลฯ หรือ ด้วยกิเลสหลงหนักเข้าไปอีกว่า “*การฆ่ามันได้สวรรค์ได้ บุญ*” อันเป็นมิจฉาทิฎฐิที่เลวร้าย ถ้าใครเห็นได้จริงๆว่า กินพืชผักดีกว่าไปฆ่าสัตว์ ยัดโยงบาป ต่อเวร เชื่อมภ้ยอยู่กับการหลงกินสัตว์ กึ่งดี เราจะพ้นความสับสนใน บาปภัยแห่งการฆ่าสัตว์ทั้งหลายในโลกได้ โดยมันยังมีเหตุมีปัจจัย เป็น “อทิปปัจจ- จยตา” (การสับสน เพราะมสิ่งหนึ่งจึงมสิ่งหนึ่ง เพราะมสิ่งหนึ่งจึงมสิ่งโน้น ฯลฯ) เห็นๆ กันได้อย่างนเอง

ถ้า “จิต” ตัวโตของเรา ยังเป็นอย่างไรอย่างหนึ่ง ตามที่ได้อธิบายมานี้ ก็จึงรู้ไว้เถิดว่า เรายังเป็น พรหมชั้นผู้ร้าย อยู่ ยังเป็น ผู้มีส่วนเกี่ยวของสืบสาย โยงใยกับนรกอยู่ ได้ชื่อว่า ยังเป็น “รากษส” หรือ ยักษ์ หรือ เป็น อมนุษย์อยู่ ดังนั่นเอง

ชั้น พรหมชั้นสูงขึ้นมากกว่าชั้นที่กล่าวแล้ว ก็ยังมีอีกมากระดับนัก แต่ก็จะ ขอบริบายโดยแบ่งออกไปเพียง ต้น-กลาง-ปลาย หรือ ๓ ระดับเท่านั้น ผู้ญาณได้ จริง แม้เพียงขั้นต้น ก็จะไม่ค่อยๆ รู้ชั้นกลาง แยกแยะความละเอียดออกเองได้หรือก ขอบให้ใส่ใจจริง เพ่งจริง เพียรจริง ทำตนจริงๆเถิด

ความเด่น ความดั่งงามที่โลกรับรอง อันเป็น “สมมุติสัจจะ” ส่วนหนึ่ง นั้น ก็จริง และก็เป็นที่ประโยชน์ เป็นของจำเป็นอยู่ สำหรับโลกที่ยังมีความไม่ดับ ไม่นิโรธ อันเป็น “ความหลง” ชั้นกลางของพรหม หรือ จะนับเป็น “คุณธรรม” ชั้น ต้นอย่างจริงอย่างแท้ของ “พรหม” ก็ได้ โดยเรานับเอา “ธรรมารมณ” ชนิดแรก ที่อธิบายผ่านมาเมื่อกอนนั้น เช่นจิต เป็นวิญญาณของ “ยักษ์” ของ “อมนุษย์” ไปเสีย อย่างไปเรียกว่า เป็น “จิตของพรหม” เลยก็ได้ และต้องเข้าใจให้จริงก็แล้วกันว่า มัน เป็นเรื่องของ “จิต” หรือ “วิญญาณ” แท้ๆ เป็นความหลงเสพยึดติดที่

“มโนมยอิตตา” หรือ “อรุปมยอิตตา” เป็น “ธรรมารมณ” โดยส่วนตัวแล้ว ไม่เกี่ยวกับ “กาม” จริงๆ เป็น “ภวตัณหา” โดยตรง ไม่ใช่ “กามตัณหา” เลย อย่าไปมัวหลงเข้าใจอยู่แต่เพียงว่า “ภวตัณหา” นั้น เป็นเรื่องของผู้นั่งหลับตาทำสมาธิ- ฌานอยู่เท่านั้น เป็นอันขาด จงทำความเข้าใจให้ได้ว่า “ภวตัณหา” นั้น คือ รูปจิต-อรุปจิตของทุกๆ คน ใครหลงยึด หลงให้มีฤทธิ์บงการเรา ดังอธิบายมานี้ ทั้งลมตา หลับตา ก็ล้วนเป็น “ภวตัณหา” อยู่ทั้งสิ้น มัน เป็น “ตัณหา” อีกชนิดหนึ่ง ที่ไม่ใช่ “กาม” แต่มีความอยากได้ อยากมี อยากเป็นอยู่ในตัวคนทุกคนจริงๆ

ความใหญ่ ความโต ความโก้โอ้อ่า ความมากมี ความทรงฤทธิ์เดชทรงอำนาจ ความเด่น ความดีอะไรละ ที่ในสังคมเขายกย่องเชิดชูกัน ก้อนนั้นนั่นแหละ เป็น “คุณธรรม” ข้นหยาบ เป็นความหลงที่ยึดง่าย หลงกันอยู่มากในหมู่ “ปุถุชน” ตัวอย่างง่ายที่สุด ชัดที่สุด ก็เช่น มี “วัตถุ” เป็นสมบัติแล้วตนก็ใหญ่ หรือ มีความโตเพราะมีสมบัติทางวัตถุ มีความโก้โอ้อ่าเพราะมี “วัตถุ” แสดงบอก ชัดๆ ทันทีทันใดเลยก็ได้ เป็นต้นว่า มีเงินมาก มีเพชรประดับตนหลากหลาย มีความใหญ่โตในเครื่องตกแต่งประกอบ มีของที่โลกดีราคาไว้วางๆ ประดับประกอบในตนทั้งหมด อย่างนี้ ก็เป็นความเด่น ความมีฤทธิ์เดชมีอำนาจ จนเรียกกันว่า เป็น “ความดีงาม” ก็ได้ สำหรับในหมู่ปุถุชน ก็ถูกตาม “สมมุติสังจะ” แต่ยังไม่ถูกตาม “ปรมาตตสังจะ” หรือ ยังไม่ถูกตามความจริงอันแท้จริงชั้นสูงเลย เพราะแท้ๆ คนผู้มี “วัตถุ” ต่างๆ นั้น ไม่ได้ใหญ่ ไม่ได้โต ไม่ได้ดี ไม่ได้เด่น เนื่องมาจากมี “คุณธรรม” แต่ใหญ่ โต มีฤทธิ์ มีอำนาจ เนื่องมาจาก “วัตถุ” ประกอบ ไม่ใช่ใหญ่ โต มีฤทธิ์ มีอำนาจ เป็นความเด่นความดีความสูงความยิ่ง ที่เนื่องมาจากกายกรรม-วจีกรรม-มโนกรรมอันสุจริต สุภาพ สุปฏิบัตินโน (แปลว่า ปฏิบัติแล้วปฏิบัติอีกจนดี หรือ ผู้ที่ดีเพราะการปฏิบัติจนเข้าถึงแล้ว) ของคนผู้นั้นดอก จึงเป็นความใหญ่ ความโต ความมีฤทธิ์ มีอำนาจ เนื่องมาจากหมู่ “ปุถุชน” ผู้เป็นทาสวัตถุด้วยกัน

เขากลัวอำนาจของ “วัตถุ” ที่คนผู้นั้นมีเท่านั้นเอง ลองคนผู้นั้นหมดสมบัติวัตถุลงไป สิ ขคร้านจะไม่มีฤทธิ์ ไม่มีอำนาจ หมดใหญ่ หมดโตลงอย่างเห็นได้ทันตาเลยทีเดียว และ “วัตถุ” มันเป็นของนอกกายนอกใจ นิบายแปรปรวนหลุดหลวยตายจากลงง่ายกว่า “คุณธรรม” ใดๆ เสียด้วย **แต่ถ้าผู้ใดมี “คุณธรรม” แผง ย้อนอยู่ในตัวผู้นั้นจริง แม้วัตถุภายนอกจะหมดไป ก็จะมีฤทธิ์ มีอำนาจอยู่จริงได้แท้**

แม้ผู้ใดจะ ไม่หลง “วัตถุ” ออกปานั้น แต่ยังมีมาวังมโห่ง หลง “ยศ” หลงชนหลงฐานะแห่งการยกย่องชูเชิดแต่งตั้งอันใดก็ตาม ก็ล้วนเป็น “ความหลง” ในศักดิ์ในเกียรติ อันเป็นความใหญ่ ความโต ความโก้โอ้อ่าอยู่ทั้งสิ้น ยิ่งโลกในปัจจุบันนี้ ดั่งยศ ดั่งชั้นกันเอาเอง ด้วยศักดิ์ ด้วยอำนาจของผู้ยิ่งใหญ่ตาม “อัตตโนมิต” แห่งผู้ยิ่งใหญ่ นั่น ซึ่งไม่ใช่ยศ หรือ ศักดิ์ฐานะที่เกิดขึ้นเองโดยธรรม อันเนื่องมาแต่คุณธรรมที่แท้จริงที่ตนมี จนประชาชนคนเขารู้เขาเห็น แล้วเขาดังค้อย น้อมใจ พร้อมใจกัน ยกย่อง ชูชั้นเอง โดยสุจริตธรรม โดยสัตย์ธรรม จึงเป็นเรื่อง “ความปลอม” ความไม่จริง ความไม่ตรงตามธรรมมากจนๆ ตามฤทธตามแรงของกิเลสตัณหา ผู้ฉลาดผู้ปัญญาพร้อมรุ่มอ้อมแจ้งเข้าใจได้จริงๆ อยู่ แต่แม้กระนั้นนักคิด ยศชนศักดิ์ฐานะอะไรก็ตาม มักหาได้เป็นของน่าหลงน่าใคร่ร้ายินดี จนเห็นเป็นสิ่งที่น่ายึดมั่นถ่อมจริงในมันไม่ มันเป็นเพียง “สัตย์ธรรม” ที่บอกแจ้ง “สัตย์ธรรม” เท่านั้น ถ้าเราไม่ใช่ตัว “สัตย์ธรรม” อันนั้น โดยถูกต้องและแท้จริง แต่ไปได้รับแต่งตั้งเป็น “สมมติธรรม” มา เช่น คนผู้หนึ่งไม่ได้มีภูมิธรรม ไม่ได้มีความเก่ง ความดีจริงพอจะได้รับตำแหน่งเป็นนายตำรวจเลยจริงๆ จิตก็ยังโสมม เป็นผู้เสียสละน้อยยิ่งไปกว่าชั้นนายสิบ หรือ พลตำรวจบางคนด้วยซ้ำ ดังนั้น เป็นต้น ผู้ที่ได้รับ “อุปโลก” (อุปโลกน์) หรือ รับโดยการแต่งตั้งจากธรรมอันยังไม่ถูกต้องตรงธรรมแท้ หรือ จากคนที่ยังไม่มีปัญญาชาญฉลาดแท้จริงจนถูกระดม ตรงธรรมจริง กำหนดตำแหน่งมอบอำนาจอย่างนั้นอย่างนี้ให้กัน ไม่ว่ายศใด ฐานะใดๆ ทั้งนั้น แล้วผู้ได้รับ “สมมติธรรม” นั้น ก็มาหลงไหลใช้อำนาจนั้นๆ กันนั้นแหละ คือ โลกถูกผลาญ สันตึกทำลายลงโดยแท้จริง ดังนั้น เป็นตัวอย่าง เพียง ๑ แท้จริงมีมากเหลือเกิน

ในโลก เพราะความไม่จริงอย่างนั้นมันเกิดขึ้นในโลกนั่นเอง การจะมองให้ทะลุความจริงในเรื่องนั้นไม่ใช่เรื่องง่าย มันยากยิ่งนักกว่านั้น เป็นวิสัยของบัณฑิตจึงจะพึงรู้ พึงแจ้ง และไม่ใช้ "บัณฑิต" ที่เป็น "บัณฑิต" ด้วยใบ้บัตร ใบรับรองจากสถาบัน หรือสถานเล็กสถานใหญ่ไหนๆด้วย แต่เป็น "บัณฑิต" โดยธรรมชาติ โดยมี "ดวงปัญญา" อันแท้จริง ถ้าไม่เข้าใจได้อย่างแท้จริง ก็อาจจะพาลเพ่งโทษจับผิดเอาแม้คำอธิบาย ตอนนั้นเอาด้วย ก็เป็นไปได้

และแม้จะเป็น "สรรเสริญ" เป็นเสียงแซ่ซ้อง เป็น "นามธรรม" ที่พุ่งกระจายไป เป็นคุณงามความดี หรือ เป็นความใหญ่ ความโต *ที่ยังไม่ได้ตั้งขึ้น* จนเรียกได้ว่า ยศชั้น จนชื่อว่าฐานะ จนเป็นศักดิ์ เป็นศรี ที่แน่นอน กระทั่งเป็น "รูปธรรม" ก็ตาม มันก็ยังเป็น "สมมุติสัจจะ" ที่เกิด อยู่ในโลก ถ้าเป็น "สัจจะธรรม" ก็ดีไป ถ้าเป็น "สมมุติธรรม" ก็ยังไม่ดีแน่ และแม้จะเป็น "สัจจะธรรม" แต่เป็น "สรรเสริญ" ที่เรียกว่า เป็นเพียง "ความดัง" หรือ "ความเด่น" เท่านั้น ทว่าไม่ใช่ "ดัง" หรือ "เด่น" เพราะ "ความดังงาม" ที่แท้ (ซึ่งในโลกปัจจุบันนี้มันออกเต็มไป) ก็ยั้งนับว่าแล้ว และเป็นกำลังผลาญโลกอย่างร้ายเลย เพราะมันหลอกคนได้สนิทแนบเนียนขึ้น จนสามารถลากจูงคน ให้เอาอย่าง ให้หลงตาม ได้มากขึ้นทุกวันที่ ถ้าไม่ใช่ "บัณฑิต" จริงๆ จะรู้ได้ยากยิ่งจริงๆ ดังจะได้เห็นจากในโลก หรือ จะแม้ในเมืองไทยเรา ที่เห่อใน "สรรเสริญ" ฝืดๆ เลวๆ กันหนาตาหนาหู กันมากจนทุกวันๆ และลวนคิดด้วยเล่ห์ด้วยปัญญาอันแสนกล จะสร้างความดัง ความเด่นกัน ให้ได้ ด้วยวิธีการ อันไม่ชอบมาพากล ใดๆ ก็เอา กันทั้งนั้น ในทุกขณะแห่งวินาที ของโลก ปัจจุบันนี้

และที่สุด "คุณงามความดีที่โลกรับรอง" ชั้นละเอียดสุด คือ "สุข" ก็ยังเป็น *ความหลง* ชนิดลึกซึ้งที่สุดสุขุมยิ่งจริงๆ ที่ "บัณฑิต" ชั้นต้น หรือ แม้ชั้นกลาง ก็ยังเห็นว่า มันเป็น "ความหลง" เป็นของไม่น่ายึดถือ เป็นของไม่จริง เป็น "สมมุติสัจจะ" ยังไม่ได้ง่าย ๆ เป็นอันขาด ผู้มีดวงปัญญาแห่งทะลุแจ้งใน "อนัตตา" ชั้นที่ ๓ หรือ ปรีวัฏฏ์ ๓ เท่านั้นที่จะไม่หลง "สุข" ที่จะเริ่มปล่อยทิ้ง "สุข" ได้

“ความสุข” เพราะได้เสพย์ “กาม” เป็นเรื่องหยาบที่สุด ที่ท่านผู้มีดวงปัญญาจะทิ้งจะลดลงก่อนให้ได้จริงๆ และ “ความสุข” เพราะได้เสพย์สมในโลภธรรม อันมี ลาภ-ยศ-สรรเสริญ ก็เป็นเรื่องหยาบใหญ่ ที่มีส่วนเกี่ยวพันกัน อยู่ในชีวิตของผู้ยังไม่รู้แจ้งโทษของ “กาม” เพราะเจ้า ลาภ-ยศ-สรรเสริญ พวกนี้ จะเป็นพาหนะนำไปเสพย์ “กาม” อยู่นั่นเองแหละ สำหรับปุถุชนและแม้พระอริยะเจ้าขั้นต้น ก็ดี “ความสุข” เพราะหลงวิชา หลงความรู้ หลงในคุณงามความดี เป็นชั้นกลาง ซึ่งเป็นเรื่องของ “ธรรมารมณ” กันแล้ว เบื้องปลาย “ความสุข” เพราะได้เสพย์สมใน “ความสงบ” ในความหยุด ความนิ่งเฉย (อุเบกขา) และความดับ (นิโรธสมาบัติ) เป็นเรื่องละเอียด และสุดท้ายลึกซึ้งสุด แม้ “บรมสุข” ที่ได้เสพย์สม ในสถานะผู้หยั่ง “นิพพาน” หรือ ผู้ทำ “สัญญาเวทียคินโรธ” ให้แก่ตน ได้แล้ว ก็ตาม ผู้แจ้ง “นิโรธอริยสัจ” ผู้แทงทะลุแท้จริงในวิชาชั้นสูงสุด ก็จะไม่ติด ไม่หลงเสพย์ เพราะเข้าใจด้วยปัญญาอันยอดเยี่ยม ย่อมรู้ในจักรวาลูฆะแห่งโลกแห่งสมมุติ และปรมาตย์ทุกอย่าง จึงปล่อยวางให้เบนไปตาม “อนัตตาธรรม” แล้วยังโลกไว้ด้วยปัญญาอันยิ่ง จับยึดตามความเหมาะสม แต่ละกาละ เทศะ เกอกุลโลก เกอกุลตน ไปให้ดีที่สุด ตามภูมิปัญญาของท่านผู้รู้แจ้งแทงทะลุตนเอง จนกว่าท่านจะสิ้นชีพดับขันธื เท่านั้น

ต้องรู้แจ้งในสภาพของ “ความดั่งามที่โลกรับรอง” ดังได้แยกอธิบายมาเป็นชั้น ๆ ต้น-กลาง-ปลาย ดั่งนั้นแหละ รู้ด้วยฟัง แล้วก็ต้องประพฤติ เพื่อ “รู้” อีกและประพฤติ เพื่อลด เพื่อละ ไปตามลำดับๆ **จะต้องไม่ติดไม่ยึดมั่น ไม่หลงไหล** ความใหญ่ความโต ความมาก ความดี ความเด่น ความสูง ความยิ่ง อันยังนับเป็น “โลก” หรือ เป็น “โลกียะ” **จะต้องไม่ติดไม่ยึดมั่น ไม่หลงไหล** แม้ที่สุดชั้น “พรหมโลก” ชั้นลึกละเอียดสุดเท่าใด ๆ จึงจะได้ชื่อว่า เป็นผู้พ้น “โลกียะ” สู “โลกุตตระ” สูงขึ้น สูงขึ้นตามสภาพแห่งความเป็นจริง

สรุปความ นอกจาก “กาม” แล้ว คนยังมีความหลงที่ยังมีทั้งต่ำ

ทั้งสูงสุดอยู่อีกชนิดหนึ่ง คือ หลงสร้างจิตก่อวิญญานเป็นผู้มักใหญ่ ใฝ่โต
ปรารถนา ความโก้โอ้อ่ามีฤทธิ์มีอำนาจ ตลอดจนหลงความเด่น ความดี
ทั้งหลาย นี้เรียก “ภวตัณหา”

ข้อควรทำ จงเรียนรู้ อ่าน “จิต” ของตน ที่มี “อารมณ์” เป็น
“พรหม” ไม่ว่าชนิดไหนๆ ให้ออก แล้วให้เร่งเพียรเลิก ละ หยุดจิต
ดับวิญญานอย่างนั้นๆ ให้ได้ด้วย

จิตที่หลง “พรหม” ระดับที่เป็นคุณงามความดี ซึ่งเป็นความสูง ความ
ยิ่งใหญ่ อันเป็นคุณธรรมค่าจุนโลกแท้ๆ คือ จิตที่เป็น เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา
และที่สูงสุดชั้น “นิพพานพรหม” อันเป็นพรหม ซึ่งยังมีความละเอียดอยู่อีกถึง ๕ ชั้น
ที่เรียกว่า ชั้น “สุทธาวาส” **ก็ยังเป็น “พหุสังขะ”** ที่ผู้ปฏิบัติธรรมจะต้อง
เพ่งเพียรเรียนรู้ให้แจ้งให้ทะลุ และเลิก ละ วาง อย่าหลงภาคภูมิใจหลงยินดี หลง
เสพอยู่ อายัดตนถ่อมตน ให้ได้อีกด้วย จะไม่หลงยึดติด หลงเสพย์ หลงพักอาศัย
จนสำคัญผิดคิดว่า เป็น “อาวาส” เป็นแดนที่ตนจะต้องอยู่ต้องสิ่งๆ คิดใจไม่ยอมจาก
ก็จะต้องทำตนไม่ให้เกาะเกี่ยวให้ได้จริงๆ

ดังที่ได้อธิบายกล่าวถึงมาแล้ว ในหัวข้อพรหมชนิด “ปิตโร” อันเป็น “อารมณ์
พรหม” หรือ เป็น “ธรรมารมณ์” ที่เป็นคุณงามความดีอันสูงสุดแท้ แต่ก็เป็น “อารมณ์
พรหม” ที่มีให้ ได้อยู่แค่เพียง “ลูกของตน” กิด หรือ เป็นพรหมชนิด “ปิตมห”
ซึ่งนักปฏิบัติธรรมชั้นสูงสุดก็ต้องเรียนรู้ เพ่งให้แจ้ง จับ “จิต” ที่ปรุงแต่งเป็น “อา-
รมณ์” เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ให้ออก รั้วให้ชัดทุกๆ ถ้าไปหลงยึดอารมณ์
นั้นๆอยู่ มันก็ยังเป็น “อิตตา” มันยังเป็นตัวเป็นตนที่ยังไม่หมดตัวหมดตน อย่างสิ้นรอบ
ชั้นสุดท้ายปลายโต้งจริงๆ

ผู้ยังไม่รู้สิ่งใดจะไปข้ามมัน หรือ ทิ้งมัน เลิกจากมัน ละวางจากมันนั้น ย่อมไม่ได้
เราต้องรู้ให้ชัด ทำให้ได้ แต่อย่าหลงมัน หรือ ชื่นชมอ้อมอ้อมเป็นรสชาติในมัน นั่นเอง
และ ขอร้องอย่างยิ่งว่า อย่าพาลเข้าใจผิดว่า ข้าพเจ้ากำลังบอกคุณ ให้เป็นผู้ไม่มี
เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เป็นอันขาดนา ! จงทำความเข้าใจให้ดี ๆ เทอญ

เปรียบเทียบชัดๆ ก็เช่น คนผู้ใดเริ่มเรียนรู้ ฝึกฝนประดิษฐ์อะไรสักอย่างให้
 ตนรู้ ตนเป็น ตนมี ตนทำสิ่งนั้น เรื่องนั้นให้ได้ สมมุติว่า จะประดิษฐ์ฝึกฝนตนให้
 เป็นศิลปินให้ได้ ดังนี้ เป็นต้น คนผู้นั้นก็ต้องเรียนรู้ว่า ‘ศิลปะที่ตนจะทำ’ คือ
 อะไร ? ประกอบไปด้วยอะไรบ้างทั้งหมด ? จะทำให้ดีที่สุดทำอย่างไร ? แล้วก็
 ฝึกฝนประดิษฐ์ตบแต่งตัดแปลง ทำเรื่องนั้นสิ่งนั้น จนเป็น จนได้ชื่อว่า “ศิลปิน” ขนาง
 นั้นได้ ผู้ที่เริ่มรู้ เริ่มทำเป็น เริ่มทำได้ ก็จะหลงอร้อยในรูป ในแบบ ในท่าที ในลีลา
 จะอร้อยในเสียง อร้อยในรส อร้อยในสัมผัสต่างๆ นี่คือ “กามารมณ์” พร้อมๆ
 กันนั้น ก็จะหลงภาคภูมิใจ ใน “ความเป็น” ใน “ความทำได้” ของตน ก็จะหลงยินดี
 ปิติใจ ยึดมั่น นี่แหละคือ “ธรรมารมณ์” หรือ “อารมณ์พรหม” เป็น
 เรื่องที่เรียกกันว่า “ภวตัณหา” อันคือ ความอยากเป็น อยากมี อยากได้
 เมื่อเป็น เมื่อมี เมื่อได้ ก็เกิดรสภาคภูมิใจ อิ่มเอมใจในความเป็น-ความมี-ความได้ ยิ่ง
 รุมมาก ก็เบ็นมาก ฝึกทำมาก แขนบเนียนมาก ก็ยิ่งจะ หลงภาคภูมิใจ-อิ่มเอมใจใน
 ความเป็นมาก ได้มาก เก่งมาก มีมาก ยิ่งขึ้นๆ และยิ่งเมื่อมีผลตอบแทนมาให้ตนทั้ง
 รูปธรรม นามธรรมมากอีก เท่าใด ก็ยิ่งจะหลงยินดีปิติใจมากยิ่งขึ้น หลงอันยิ่งๆ
 ขึ้นไปตามลำดับๆ ถ้า “ไม่รู้” (อวิชชา หรือ โมหะ) ถึงสภาพแห่ง “จิต” เลย จริงๆ
 ก็จะยึดมั่นเอาจริงๆ จังๆ ใหม่ๆ ก็จะอยากแสดง อยากโอ้อวด และจะ
 ภาคภูมิใจ ปิติใจ สุขใจ ไม่มีลาภ-ยศอะไรตอบแทน ก็ได้ ก็จะทำ จนนานเข้า
 มากเข้า ทำจนอึด จนเต็ม จนพอแล้ว มันก็จะไม่ปิติ และจะไม่สุขล่อ มันจะเฉยๆ
 ซินๆ ซาๆ ไม่ต้นเต็นอะไร ไม่กระเพื่อมใจอย่างไร จะ “อเบกขา” ในใจขึ้นเรื่อยๆ
 ทำงานนั้นที่ใด ทำที่ไหน ก็เฉยๆ ไม่ต้นเต็นอะไร หังไม่ยินดี บางทีจะยินร้ายเอาด้วย
 คือ “ออกเบ้อ” แต่ถ้าผู้ใดยังหลงภาคภูมิใจใน “งานศิลป์” นั้น
 อยู่ ภูมิใจหลงยิ่ง หลงใหญ่ หลงเด่น หลงดัง หลงดีใน
 ความเป็น “ศิลปิน” นั้นๆอยู่ ไม่เสื่อมคลาย ก็นั่นแหละคือ เจ้า
 “ภวตัณหา” ชั้นหลงวิชา หลงภูมิธรรมแห่งตน เจ้า “อารมณ์พรหม” แท้ๆ มัน
 คือ เรื่องที่เราจะต้อง “ทำมาน” เรียนรู้กับ รูปจิต-อรูปีจิต พวกนี้ตรงๆ แท้ ๆ
 มันไม่ใช่สภาวะของ “กามคุณ” หรือ “กามตัณหา” สังกटकัณฑ์ๆ

แล้วจะเข้าใจ “ภวตถหา” เข้าใจ “อารมณฺพรหม” หรือ **อารมณฺณมาน** ได้ และจะ “เห็นรู้” (เวิตกวิจาร์) ว่า มี **ปิติ** มี **สุข** แม้แต่ **อุเบกขา** ก็ล้วน เป็น “อารมณฺ” ของจิตที่เป็นจริงๆ มีจริงๆ เป็นตัวเกิด เป็นตัวตน เป็นรส เป็นชาติอยู่จริงๆ ที่จะต้อง “พินิจรู้” (ฌายต) แล้วจะต้องทำ “การเผา” (ฌาปน) ให้สำเร็จ จึงจะสมกับผู้เป็น “ณาน” ผู้มี “ณาน” ผู้สำเร็จ “ณาน”

ไม่เห็นนั้นก็มีวังมโง่งอยู่แต่กับ คำว่า “รูปณาน-รูปจิต-อรุณณาน-อรุณจิต” ในแบบ “นั่งหลับตาสมาธิ” ก็ขึ้นอยู่กับ **เป็น “ภวตถหา” ที่ไม่อาจ เข้าใจแจ้งใน “ภวตถหา”** อันเป็น “สภาวะจิตเสพย์” จิตยึดติด จิต หลงมันเอาเป็นเอาตายชนิดหนึ่งได้กันสักที และถ้ายังใครหลงในลาภ-ยศ-สรร- เสริญ-สุข ที่ได้จากการเป็น “ศิลปิน” น้อย กิ่งเป็น “พรหม” ชั้นต่ำ และ ถ้า “ทำ” โดยไม่เอาสิ่งตอบแทน ทำช่วยคนอื่น ทำเพื่อให้ ๆ ๆ เป็นเมตตา เป็นกรุณา เป็นมุทิตา กันนั้นแหละ เป็น “พรหมชั้นสูง” ขันมา และเป็น “พรหม” ชั้น “สุทธาวาส” ยิ่งมีแต่ความเฉยๆ “ทำ” ให้ใครก็ทำให้ได้ไม่เกิ- รังเกียจ ไม่นึกรำคาญใจแต่อย่างใด ไม่หลงตัวหลงตนว่า ขำแก่ง ขำมัวชา ขำมี ความสามารถ ไม่ยึดในคุณงามความดีที่ตนได้ประกอบนั้น ๆ อีกด้วย และทั้งไม่มี “สุข” ไม่หลงยึดเสพย์ในการทำงานนั้นๆแต่อย่างใดอีกชั้น เป็นการกระทำเฉยๆ (อุเบกขา) สักแต่ว่า “ทำ” ถ้าวางอารมณฺทำ “จิต” ให้ได้ตั้งขึ้น ได้มากเท่าใด กิ่งเป็น “พรหม” ชั้นสูงสุดมากเท่านั้นๆ แต่จะไม่ใช่ “ความเฉย” แบบ ไร้ปัญญา ไร้ความรู้ เฉยเพราะชินๆ ซาๆ หรือ เฉยแบบ “อุเบกขา” ไร้รู้ทุกขั ไร้รู้สุข “อุเบกขา” มีโมหะ ด้วย **เฉย** คือ **ว่างจาก โลกะ โทสะ โมหะ** ต่างหาก

ผู้ทำการ งานศิลปะนั้น ถ้าเทียบกับ “จิตที่เป็น เมตตา” ก็เท่ากับผู้นั้น ฐู- แฉง (มต) และ ทำ “ศิลปะแขนงนั้นๆ” ได้แล้ว (กต) ก็ปรารถนาจะแจกสิ่งที่ดีน มี สิ่งที่ดีนั้นเป็น นี้ ถ้าเทียบกับ “จิตที่เป็น กรุณา” ก็เท่ากับผู้นั้น ทำ “ความ ช่วยเหลือเกื้อกูล ด้วยงานศิลปะนั้นๆ ของตนได้แล้ว” ถ้าเทียบกับ “จิตที่เป็น มุทิตา” ก็เท่ากับผู้นั้น “ทำงานนี้ให้เขาแล้ว ก็มีใจยินดีอิมเอบกับเขาผู้นั้น ซึ่งได้รับผลงานนั้นๆ ไปสมใจแล้วด้วย” ถ้าเทียบกับ “จิตที่เป็น อุเบกขา”

ก็เท่ากับ วางเฉยจากอารมณ์หลง—อารมณ์มัวเมา—อารมณ์ติดเสพยา ลงหมด แม้จะติด จะหลงความรู้ความเก่งในการเป็นศิลปิน ก็ไม่มี ยึดหลงตัวตนว่า เราได้ช่วยแก้กูกู เขา ก็ไม่มี หลงติดหลงเสพยา แม้แต่ความอึดอ้อมเอมโยินดีที่เห็นเขาผู้ซึ่งได้รับการช่วย แก้กูกูของเราแล้วเขาก็มีความสุข ก็ไม่มีด้วย อย่างนี้เรียกว่า “รู้” ความละเอียด ของทุก ๆ จุดของระดับ “จิต” และ “วางเฉย” ได้ทุก ๆ จุดกันแล้ว

ถ้าผู้ใดยังมี “จิต” หลงยึด “อัมปมัญญา” คือ คุณงามความดีอันมีแต่ให้ ๆ ๆ นี้ ซึ่งเรียกว่า เป็นยอดของ “พรหม” แล้ว เป็นถึง “ปัทม” แท้ เป็น “พระเจ้า” จริง ๆ โดยหลงยึดมั่นถือมั่น “จิต” ที่เป็นพรหมวิหาร ๔ อยู่ทั้งหมด แต่ ทว่าจุดใดก็ยังไม่รู้ละเอียด แม้ในจิตที่ว่า “เมตตาจิต” ต่างกับ “กรุณาจิต—มูทิตา- จิต—อุเบกขาจิต” หรือ แต่ละ “ธรรมะ” แต่ละ “จิต” แต่ละ “อารมณ์” นั้น แตกต่างกันอย่างไรร ? ก็ไม่สามารถแยกออก มีแต่ยึดหลง ยึดติดไว้หมด ผู้หนึ่งก็ ยังเป็นพรหมสุทธาวาส ชั้น “อวิหา” เต็มรูป (ถ้าผู้หนึ่งไม่มี “กามราคะ” แล้ว ไม่มี “รูป- ราคะ—อรุปราคะ”อื่น พร้อมทั้ง “มานะ—อุทธัจจะ”อื่น คงเหลือแต่ “อัมปมัญญา” นี้ จริง ๆ) ถ้ารู้จัก “เมตตาจิต” ดี วาง “จิต” เช่นนี้ของตนได้ มาหลงยึดอยู่ใน “กรุณา มูทิตา อุเบกขา” ก็ยังเป็นพรหมชั้น “อตัปปา” ถ้ารู้จักจิตละเอียด ชื่น และวางได้สูงขึ้นไปอีก แม้ “กรุณาจิต” ก็วางได้ ก็เป็นพรหมชั้น “สุทิสสา” และสูงขึ้นไปอีก จนรู้จักแม่ “มูทิตาจิต” ดี ทั้งวางได้อีก คง เหลือแต่ “อุเบกขาจิต” ก็เป็นพรหมชั้น “สุทิสสี” แล้ว ผู้ใดสามารถรู้แจ้ง “อุเบกขาธรรม” ชัดเจนยิ่งเท่าใด จึงจะอาจสามารถ “วาง” ได้สนิทเท่านั้น ๆ ก็ยังเป็นผู้มี “วิมุติธรรม” ได้สนิทแนบเนียนยิ่งขึ้น ก็เรียกว่า เป็นการหลุดพ้นได้ อย่างสูงสุดยิ่งขึ้น เป็นที่สุดยิ่ง เท่านั้น ๆ เหลือความเป็น **อกนิชฐาพรหม** น้อยลง ๆ

แต่ก็ยังมอกระตือรือร้น ซึ่ง เป็นยอดแห่งที่สุดอีก เป็นจุดยอดจริง ๆ คือ :-

ในอารมณ์แห่ง “ความวางเฉยหนึ่ง” (คือ อุเบกขา) อยู่แน่แหละ เป็น “ยอดแห่ง สุข” ถ้าผู้ใดยังไม่รู้เท่าทัน ยังรู้ไม่เท่าตามไม่ทัน “อารมณ์สูงสุดยอด” นี้ ก็จะ หลงติด หลงยึดมั่น จะเสพยาแต่ “สุขยอดสุข” หรือ “สุขสุดยอด” อันนี้ “สุข”

ชนิดนี้ เป็นของผู้มี "ปัญญา" เป็นผลของผู้รู้นั้นๆ ทั้งๆ ที่ล้มตาโหลงๆ มีอริยาบทปกติ ทำงานทำการอยู่ธรรมดาตามมนุษย์ แม้แต่ทำงาน "ศิลปะ" ใดๆ อยู่ ตั้งตัวอย่างที่ยกมาอธิบายประกอบนั้น เป็นต้น ซึ่งจะต้อง วาง "ไมติด" "สุข" นั้น

ส่วนสุขที่ได้จาก "ฉานหลับตา" ก็เสพยาารมณต์ดับตั้งนั่งเฉย ในระหว่างที่หยุดอยู่นิ่งๆ นั้นแหละ ก็สูงไปตามระดับชั้น จะเรียกว่า "อุเบกขา" จะเรียกว่า "เฉย" ก็จริงจริงๆ เมื่อ "เฉย" เมื่อ "วาง" มากๆ เข้า ก็จะไปหา "ความดับจิต-ดับความรู้ในจิต" กันต่อไป เขาเรียกการดับชนิดนี้ว่า "อากิญจัญญายตนะ" (ซึ่งที่จริงมันคือ "อสังขญ" หรือ "อสังขญายตนะ") คือ การดับอย่างสนิท ถึงขั้น "นิโรธฐิต" ("นิโรธสมาบัติ" เต็มตัว) อันเป็น "อภิสังขญานิโรธ" แบบเจโตสมณะ โดยตรง ซึ่งต่างกับนัยยะของ "นิโรธอริยสัจ" แบบโลกุตระอยู่

อย่างนั้น นั่น เป็นลักษณะของพวกฤาษี และ เดียรถีย์ต่างๆ ซึ่งมีมาก่อน พุทธศาสนา และมืดตืดต่อมาแม้กระทั่งเดี๋ยวนี้ ทำให้ได้สูงสุดแค่พรหมชั้นที่ ๑๑ คือ "อสังขญ" หรือ "อสังขญายตนะพรหม" หมดยุทธสมาบัติ แล้วก็วนกลับมาเกิดอกตามอำนาจกรรม จะไม่สามารถขยับสูงมาถึงขั้น "สุทธาวาส" นี้ได้เลย ถ้าจะขยับได้ต้องมี "ญาณ" มีปัญญา คือ ต้องมี "วิปัสสนา" ที่เป็น **สัมมาทิฏฐิ** จริงๆ จึงจะเข้าใจ "อัปป์มัญญา" หรือ "พรหมวิหาร ๔" และมีกันในขณะที่ปกติล้มตาธรรมดาดๆ เอง ซึ่งมี เมตตา-กรุณา-มุทิตา และ "อุเบกขา" แท้ๆ จริงๆ ตามนัยะที่อธิบายมาแล้ว มิใช่ไป "อุเบกขา" แบบเฉยหยุดนิ่ง-เฉยตายๆ เตื่อๆ ซึ่งเป็น "อุเบกขา" ที่ไม่สัมพันธ์กับ "เมตตา-กรุณา-มุทิตา" เลย อันเป็นคุณธรรมของ "พรหม" แท้ๆ อย่างนั้น ไม่! แต่จะหมายเอา "อุเบกขา" ที่มีลักษณะอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งก็ได้พยายามอธิบายมาแล้ว อันมีนัยะที่แตกต่างกันอยู่จริงๆ คิดตามดีๆ

ดังนั้นใครจะเอา "อุเบกขา" แบบใด ก็จงเรียนรู้ให้ดีๆ ทำให้ถูกให้ตรง

ในขณะที่ เรากำลังเรียน "อุเบกขา" อันเป็น "อารมณต์พรหม" เป็นคุณธรรมของ "พรหม" กันจริงๆ ตามที่ได้พยายามวิเคราะห์หิวจัยมาสู่ฟังอย่างแสนยากนั้น ที่จริงมันไม่ยากเลย แต่ทำไม "ยาก" เพราะอาจารย์เก่าแก่ อธิบายแต่ "อุเบกขา" อันเป็นอารมณต์ที่ไม่ใช่ "พรหม" และไม่สัมพันธ์กับ เมตตา-กรุณา-มุทิตา กันมามากเหลือเกิน ความเข้าใจเดิม หรือ การยึด "ความเห็นเก่า" มันมีขวางใจ ขัดใจอยู่

จึงไม่มีใจมาฟัง “อุเบกขา” แบบเป็น “พรหม” แท้ๆ นี้ ให้เข้าใจได้ง่ายๆ

ทันทีหันมาหา “อุเบกขา” ที่เป็น “อารมณฺ์พรหม” แท้ๆ กันต่อไป ผู้ยังไม่รู้ “อุเบกขา” จิตตัวนี้ ก็จะทำตนให้ยึดอยู่แต่ในอารมณฺ์ (อุเบกขาเวทนา) ไม่ยอมปล่อย ไม่ยอมวาง แม้จุดสุดยอดสุดนั้น นั่นแหละคือ ยังเป็นผู้หลงยึด “นิพพาน” (ลาลอง) เป็นผู้ยังเหลือ “อิตตา” ตัวที่เรียกชอกกันว่า เป็น **อกนิฏฐาพรหม** อยู่กันอย่างแท้จริง พระอนาคามิ หลงอารมณฺ์นี้กันมากที่สุด ผู้ทำตนบรรลุหลุด “จิต” ตัวนี้ได้ จึงได้ชื่อว่า **“อุทธังโสโตอกนิฏฐคามิ”** ก็จะเป็นพระอรหันต์

เราจะไปหลงแน่อึด ติดอาศัยเสพย์เป็น “สุข” อยู่ ณ ที่ใดๆ ก็ไม่ควรอย่างยิ่งจริงๆ มิฉะนั้นจะกลายเป็นผู้มี “อवास” โดยแท้จริงจริงๆ แม้จะเป็น อารมณฺ์ที่ “บริสุทฺ์หมจดจแล้ว” (สุทฺ์) ถึงขั้นสุดยอดออกปานนี้ ก็ยังไม่ใช่ว่าจะต้องไปหลงยึดหลงเสพย์ “สุข” มันเป็น “อารมณฺ์โลก” “สุข” ยังเป็น “โลกียธรรม” เป็น “โลกธรรม” คือ ยังมีเชอแห่งอารมณฺ์โลกียอยู่ ยังมีความวน ยังมีความเวียนกลับ แม้สุขที่สุดสูงที่สุดปานใดๆ ก็ยังคงคือ “เชอแห่งอามิส” (รูปิแห่งสิ่งเสพย์ติด) อยู่

สิ่งนี้เรื่องนี้แหละ “สูงที่สุด” เป็นเรื่อง หายปลายสุดจริงๆ ที่จะต้องทำ “พหุสังจะ” ให้เกิดให้ได้ จึงจะได้ชื่อว่า ผู้วางได้อย่างสิ้นเกลียงเป็นที่สุด ผู้รู้แจ้งใน “นิพพาน” และทำ “นิพพาน” ให้แก่ตนได้แล้ว แต่ไม่เสพย์นิพพาน ไม่หลงนิพพาน ไม่ติดนิพพานได้ เป็นที่สุดนั่นแล คือ พระอรหันต์แท้ๆ ของพุทธศาสนา

เราข้อมรู้ เราข้อมทำ “งานศิลปะ” ให้แก่ใครๆ ในโลกได้ และทำเสมอๆ นั่นคือ เราข้อมทำ “พรหมวิหาร ๔” นี้ ให้แก่ใครๆ ในโลกก็ได้ และทำเสมอๆ แต่ **ไม่หลงผลอไพลยิตว่** เป็นความสุข เป็นความเสพย์อย่างใดเลยเป็นอันขาด โดยเฉพาะจะไม่ถือสาว่า เป็น “ทุกข์” ด้วย เพราะถ้ามีการ “ทำ” มันก็ต้องมีการ เหนื่อย หรือ มี “การปรง” (สังขาร) ก็เป็นธรรมดาๆ ถ้า “ทำ” มันก็มีการ “ไม่ว่าง” เป็นธรรมดา เรียกว่า เราต้องมี “กรรม” (แต่ตั้งกล่าวแล้ว ต้องให้เป็น “กรรม” ที่สักแต่ว่า ทำ เป็น “อโหสิ” ให้ได้ทุกขณะ) เรา “ไม่ว่าง” ในงานที่ เรา “ทำ” อยู่ เพราะต้องมี “กายสังขาร” หรือไม่ก็ มี “วจสังขาร” อันเป็น

“สังขาร” ใต้ ก็เนื่องมาแต่ มี “มโนสังขาร” ปรุงมาก่อน และการปรุงทั้งหมด เรียกว่า “วิสังขาร” คือ ปรุงอย่าง “รู้อย่าง” แต่แม้จะ “ทำ” ด้วยกาย ด้วย วาจา ส่วน “ใจ” นั้น เรา “ทำ” อย่างไม่คิด ที่สำคัญที่สุด ก็คือ ทำอย่าง ไม่เสพยา ไม่มีอารมณ์ “อโรย” ไม่มีอารมณ์ “ไม่อโรย” ทั้ง ๒ ประเภท มีแต่ จิตรู้ความจริงในสิ่งในเรื่องที่ทำนั้น เท่านั้นจริงๆ ทำอย่าง “วางใจ” ทำอย่าง “ว่าง” คือ “รู” ให้ชัด และ เข้าใจให้ดี ใน ความดี ความไม่ดี ทุกอย่าง ในขณะที่ทำ แล้ว “วาง” ให้เรียบร้อยที่สุดให้ได้ที่ “ใจ” (มโน)

ทำเช่นนั้นให้จริง ให้ได้เสมอๆ บ่อยที่สุด เราก็จะพึง “ทำ” (งาน) เท่าที่เรา ทำได้จริงที่สุด และใช้ปัญญาควบคุมความเหมาะสม ความควรที่สุด ประกอบไปด้วย ทุกอย่าง ทุกขณะ ทุกอารมณ์

เราจะมี การ “ทำ” (งาน) มีการ “พักผ่อน” ให้สมคูลย์ ให้มีความพอดีอย่าง รู้อะไรจริงในชีวิต นี้เรียกว่า ทำ “มัชฌิมา” ให้แก่ตน ในเรื่องของการทรงไว้ซึ่ง สังขารร่างกาย (ที่มันยังไม่ตาย) นี้คือประโยชน์ตน เรามิ “ตน” แต่เพียงกาย ทำเพื่อตน (กาย) แต่พอดี (มัชฌิมา) ทว่าเราไม่มี “ตน” ในเรื่องของใจ (มานกิเลส) นี้ เรายึดถือใจอยู่เพียงมัน เป็นเครื่องคำนวณชั่งนยอดจริงชนิดหนึ่งเท่านั้น ที่เรียกว่า “ปัญญา” และจะไขมัน เราจะทำอะไรก็ได้ ที่ได้คำนวณแล้วว่า ดี (กุศล) ใช้ใจให้มากที่สุด ใจ (มาน) นั้น ก็มีแต่ “สัมมาทิฐิ” ที่เราใช้ภาษาเรียกอีกอย่าง ว่า “ปัญญาอันเป็นอริยะ” ประโยชน์แก่กุลโลกแก่กุลผู้อนันน จึงคือ “งาน” ที่เราทำทั้งหมดนั้นแหละ จะเพื่อเขา เพื่อคนทั้งหลาย เพราะ “งาน” ของตน “ภาระ” ของตนนั้น ผู้บรรลุถึงขั้นนั้นนั้น ได้จบลงแล้ว หหมดสิ้นลงแล้ว “วาง” เป็นหมดแล้ว “ว่าง” ได้ถึงสุดท้ายแล้ว เพราะ “จิต” อัน ที่เราหลงยึดหยาบ กว้านี้ ไม่มีจริงๆ ถ้าเรายังหลงเสพยาว่า เป็น “สุข” ก็เพียงแต่เสพยาความว่าง หรือ ความว่างเฉยของเราในเรานั้นเท่านั้น มันก็ยังเป็น “ความหลง” ขั้นสุดท้ายปลาย โด่ง อันเรากำลังพูดถึงมันอยู่ขณะนี้ และกำลังจะ “วาง” จะทิ้งมัน เป็นอันดับ สุดท้ายให้ได้ จึงจะไม่มี การ “ทำงาน” (ซึ่งคือ ความ “ไม่ว่าง”) เพื่อแลกแลก

แยกศ แลกสรรเสริญ หรือ แม้แต่แลก “สุข” (ด้วยความ “ไม่ว่าง”) ก็จะไม่
 จริงๆ ในเรา จึงไม่มีการเอาเปรียบโลกเลยในเรา จะเป็นแต่ผู้ให้ “คุณงามความดี”
 อันสูงยิ่งให้แก่โลกให้มากที่สุดตามโอกาส ตามฐานะอันควร และเราจะทำเสมอๆ
 จะทำทีเดียว ถ้าเป็นโอกาส และ “งาน” นั้นอยู่ในฐานะที่ควรทำ เพราะเรา “ทำ”
 แล้ว เราก็อาจสามารถ “วางใจ” อันมันเหน็ดเหนื่อยบ้าง อันที่ต้องเป็น “วิสังขาร”
 (คือ มีการปรุงอย่างยิ่ง ปรุงอย่างพิเศษด้วย “ปัญญา” หรือ ด้วยความมี “วิชา” ในขณะ
 นั้นๆ วิ แปลว่า ยิ่ง, แจ่ม, พิเศษ, สังขาร แปลว่า ปรุง) บ้างนี้ ลงได้แล้ว
 เราทำการ “วาง” เป็นแล้ว เราก็ควรจะทำให้มากที่สุดเท่าที่มันจะมีผลดีที่สุด จน
 ไม่เกิดการ “ทนได้ยาก” ให้แก่ตน ได้เท่าใดๆ ก็พึง “ทำ” เพื่อโลก เพื่อเกื้อกูลโลก
 ให้ได้สูงยิ่งแก่ยิ่งเท่าที่มันเกิด เรียกว่า เป็นผู้ “พ้นทุกข์” หรือ มี “สุขอันแนบเนียน
 ที่สุด” อย่างจริง อย่างมาก หลักแหลมเป็น “ยอดอริยะ”

ข้อสำคัญผู้เป็น “ยอดอริยะ” นี้ จะไม่มีความโลภ ไม่มีความหวงแหน ไม่
 มีการสั่งสมอย่างแท้จริงๆ จึงจะได้ชื่อว่า เป็นผู้ถึงแล้วซึ่ง “สุอุปาทิสถนิพพาน”
 เป็นผู้ยังไม่ตาย ยังมีขันธ ๕ เหลืออยู่ เพื่อ “ทำ” คุณงามความดีให้แก่โลก “ใจ
 หรือ จิต” (มาน) นั้น ตายสิ้นแล้วจริงๆ เหมือนรถยนต์คันหนึ่ง หรือ เหมือนท่อนไม้
 ท่อนหนึ่ง หรือ เหมือนเครื่องคอมพิวเตอร์เครื่องหนึ่ง ใครจะใช้ใครจะนำไปทำอะไร
 ก็จะประกอบประโยชน์อันเหมาะสมให้แก่เขา ไปตามฤทธิ์ตามความสามารถ และตาม
 อายุแห่งขันธที่จะพึงเป็น แตกต่างจากรถยนต์ ท่อนไม้ ฯลฯ อยู่ ก็ตรงที่ท่านมี
 “ปัญญา” รู้เหมาะสมที่จะ “ทำ” ในสิ่งที่ควรทำเท่านั้น จนที่สุด ก็จึงเป็นพ้น
 คิดไฟให้เป็นประโยชน์ขั้นสุดท้ายให้แก่โลกนั้นเถิด

ผู้รู้แจ้งจริง และทำ “ความว่าง” ได้เก่งได้ละเอียดสุดจริง จึงคือ ผู้ทำ
 ประโยชน์แก่โลกได้มากที่สุด และเป็น “คุณประโยชน์” ชนิดที่ “คุณภาพ” หรือ
 เป็น “งาน” ที่มีค่าสูงสุด อันเรียกว่า “สัจธรรม” หรือ “สัจจธรรม” เพราะ
 มีแต่ “ทำ” ด้วยความซื่อตรง บริสุทธิ์ ไม่ได้เป็นไปเพื่อหวังการตอบแทนใดๆ แม้แต่
 “ทางอ้อม” นิดน้อยเพียงธุลีก็ไม่มีจริงๆ จึงเรียกว่า “สัจจะแท้”

- บทที่ ๑๔ -

อารมณ์ยึดเสพยา หรือ ผู้เสพยาธรรมารมณ์โดยหลงว่า เป็น "วิญญาณแห่งความสุข" ดังได้อธิบายมาทั้งหมดนั้น คือ **ความเป็น "พรหม" คือ "พหุสัจจะ"** จะต้องเรียนรู้ให้ละเอียด ตามลำดับขั้น ต้น-กลาง-ปลาย

และถ้าผู้ใดหลงยึดมั่น **หลงติด** หรือ ถูกอารมณ์ (ธรรมารมณ์) ทั้งหลายนั้นห่อหุ้ม ฉาบปกคลุม ครอบงำ ประดับประดาอยู่อย่างหนาแน่นมากมาย อยู่อย่างเต็มตัว ครอบงำทั้งหมดทุกอย่าง ตั้งแต่ขั้นต่ำสุดไปจนสูงสุด คือ ตั้งแต่พรหมชั้นนรก ไปจนชั้นดีสุดเป็นอุเบกขาพรหม หรือ แม้ นิพพานพรหม ชั้นสุดยอด ซึ่งบุคคลนั้นอาจมีขันสวดขอดนในตนได้ แต่ไม่มีทาง "รู้" ได้ว่า คืออารมณ์ **อย่างไรในตนเท่านั้น** เพราะจิตยังหยาบกระด้างมาก พร้อมทั้ง **สันดานจิต** ยัง "มัวเมา" และเพ่งโลกีย์ หลงโลกีย์จัด จึงเรียกว่า **"โมหะจิต"** และโดยแท้จริงนั้น เขาปรารถนาสิ่งสูงสุดนั้นมากกว่า แต่ความยังไม่รู้แท้ ยังถูกหลอกอยู่ด้วยอำนาจของสิ่งๆ หนึ่ง คือ กิเลส-ตัณหาในตน มันยังไม่ยอมเปิดโอกาส

ใครมีความหลงยึดมั่น มีความหลงเสพยา มีความหลงติด มีความมัวเมา ใน **"อารมณ์พรหม"** มากเท่าใดๆ ก็เรียกขานกันว่า **"พรหมปารีสัชชา"** ที่แท้จริง มากเท่านั้นๆ เป็นพรหมชั้นต่ำสุด

เพราะมี “อุปาทาน” หนักที่สุด อุปาทานในอะไร? ก็อุปาทานในขั้น ๕ ชัดๆ เจนๆ ดังได้อธิบายมา ได้พยายามชี้สถานะด้วยภาษาให้เข้าใจในตัวมันมาแล้วนั่นเอง คือ ยึดทั้งรูปขั้น (วัตถุ หรือ กาย=ความประสมของสิ่งทั้งหลายทุกรูปแบบทุกรูปแบบ) และนามขั้นอันละเอียด ซึ่งเรียกกันว่า “จิต” บ้าง “วิญญาณ” บ้าง “มโน” บ้าง ที่มันหลงปรุงมาให้สม “อารมณ์” ว่า **เป็น “สุข”** แล้วยึดเอาไว้อย่างเหนียว ยึดอย่างสิ้นแรงรอบของตนเต็มเหนียว จะเอาเป็นของของตนแต่ผู้เดียวจริงๆ ถ้าได้หมดทุกสิ่ง ทุกอย่าง ทั้งวัตถุ ทั้งรูปแบบ ทั้งรูปแบบต่างๆ ในโลก ในมหจักรวาล อันไม่มีที่สิ้นสุด ไม่มีที่จบ นั้นแหละ มาให้แก่ตน และแล้วก็จะได้มาสม “อารมณ์” มาทำให้ตนใหญ่, มาทำให้ตนโต, มาทำให้ตนเด่น, มา...ดี, มา...สูง, มา...มาก, ฯลฯ มาทำให้ตนยิ่งในตัวเองคนเดียว ได้เท่าใดๆ ก็จะมีสุขยิ่งกว่า ตนจะ “สุข” ยอด เท่านั้นๆ ซึ่งจะไม่มีที่สิ้นสุดแห่งความใหญ่ ความมาก ความสูง ความยิ่ง ฯลฯ เป็นอันขาด นี่คือ “อารมณ์พรหม” ธรรมดา

ส่วน ความเป็น “ปาริสุทธิ” นั้น หมายถึงตรงไหน?

ก็หมายถึงตรงที่ **ความหลงยึดติด** ยังได้เสพย์สมสุขสมเข้าบ้าง (คนโง่ ไม่ต้อง “เสพย์สม” หลายครั้งดอก! ก็ติดแล้ว) ก็ยิ่งติดยิ่งเมายังมั่นใจ (ยิ่งคน “โง่มากๆ” ยิ่งติดยิ่งเมา ตั้งแต่ยังไม่เคยได้เสพย์สมสักครั้งด้วยซ้ำ แต่มันหลงตาม “กิเลส” เรียกว่า “อยาก”) ก็ยังไม่ปล่อยง่ายๆ ไม่คลาย “ไม่ลืม” กันให้บ่อย “ไม่วาง” กันให้ดี ที่สุดยิ่ง เท่าใด นั่นแหละคือ ยิ่งเป็น “ปาริสุทธิพรหม” อันยิ่งหนักยิ่งหนา ยิ่งเป็น “มหาพรหม” ใหญ่ เท่านั้นๆ ซึ่งมีมีอาการทั้งหวงแหน ทั้งตระหนี่ อย่างสุดยอดกันทีเดียว จึงเรียกว่า “ยึดมั่น” เรียกว่า “ติด”

การวาง “ความยึดมั่น” กันจริงๆ **การคลาย “ความติด”** กันแท้ๆ **การเกิดความรู้แจ้ง** ใน “ความหลง” (เมา) กันถึงๆ **การเกิด ความเข้าใจ** ใน “ความมืดบอด – ความโง่งมงาย – ความไม่รู้” ของตนกัน ยิ่งๆ ขึ้น นั่นแหละคือ ความเป็น “**ปุโรหิตาพรหม**”

พูดถึง “ความหวงแหน-ความตระหนี่” ขึ้น นามธรรม หรือ ขน
 หวง ขนตระหนี่ “สภาวะแห่งอารมณ์ในจิต” นี้! ต้องทำความเข้าใจอย่างสุขุม
 ประณีตให้ดี มันไม่ใช่แค่หวงแหน ไม่ใช่แค่ตระหนี่ “วัตถุ-ข้าวของ” ดอกนะ!

ถ้าเราไม่รู้ไม่เข้าใจในอารมณ์ “พรหม” (ปาริสาชชา) ตามที่กำลังกล่าวถึงอยู่
 นี้ อันคือ อารมณ์ความดียึดของเรา (คือ “มานะ”) และเรายัง “หวงแหน”
 ยัง “ตระหนี่” อารมณ์นั้น ๆ ของตนไว้อยู่จริงๆ เราก็คงรู้ “พรหม” ที่สูงชั้น หรือ
 เรียนรู้ชั้นละเอียด ขนประณีตขนได้ยากอยู่

ยิ่งเป็นชั้นสูงชั้นละเอียด ก็ยิ่งจะหวงแหน ยิ่งจะตระหนี่ อย่างจะรู้ตัวรู้ตน
 (“จิต” ของเราทั้งสิ้น) ได้ยากยิ่ง เพราะมันจะ “ตระหนี่ในความไม่ตระหนี่”
 ของตน ยิ่ง ๆ ขนไปเรื่อย ๆ

“ความไม่ตระหนี่” (ในที่นี้คือ การปล่อยวาง “มานะ” ของตนได้) เป็น
 คุณธรรม หรือ เป็น ธรรมารมณ์ที่เป็น “คุณงามความดี” นั้นเอง มันจึงทำให้หลง
 แผลอไพล หลงไหลติดยึดกันได้ง่ายๆ ตาม *ประสา “พรหม”* ผู้หลงความดี หลงความรู้
 หลงความสูง หลงความยิ่ง หลงความใหญ่ชั้น ๆ ฯลฯ หรือ หลงความเก่งชั้นของตน

มันมีความพิเศษที่จะขอออกให้สังเกตอย่างสำคัญกับนะ เมื่อเรายัง “วาง”
 อารมณ์หยาบ-อารมณ์ชั้นต่ำได้ เราก็คือเป็น “พรหม” ชั้นสูงชั้น มันก็จะยิ่งกลับ
 หวงแหนใน “ภูมิใหม่” ยิ่งกลับตระหนี่ใน “คุณงามความดีระดับสูงยิ่งชั้น” ของ
 ตนอีก มันเป็น “อัตตา” (ซึ่งเดิมก็เป็น “มานะ” อยู่แล้ว)
 อันยิ่งจะเป็น “อติมานะ” คือ ยิ่งถือหยิ่ง ยิ่งจะดูหมิ่นท่าน ยิ่งยึด “ใน
 ตัว” ใหม่ของตน หรือ “อัตตา” ใหม่ นั้น นั่นก็คือ หากยังไม่มีความรู้เท่า
 ทัน ก็ยิ่งจะมัว “วิภูตัทธนา” นั้นเอง (คือ ยิ่งเป็น “ภวตัทธนา” ที่ลกลขงยังขนไปอีก)
 แต่ถ้าเราเรียนรู้เป็น “สัมมาทิฏฐิ” ดีๆ แล้วอย่างนี้ ก็จะทำให้เราไม่หวงพริน
 ช่วยตนได้มากขึ้น เท่ากับเรา “ความรู้” หรือ มีศาสตร์ไว้ก่อน จะได้ใช้บงกันตน
 พัฒนาตนจริงๆ ถ้าเราเห็นว่า ดีจริง และนำมาใช้จริง

ผู้ใดยัง**รู้ตน**ในความยึดติดของตน แล้วผู้ฝึกฝนให้ตน “วาง” ให้ตน คลายปล่อยความยึดติดนั้น ๆ ได้ นั่นคือ เราก็จะหยุดหวงแหน เลิกตระหนี่ ใน อารมณ์แห่งความถือดีถือดี ถือใหญ่ถือโต หรือ จะเลิกเสพยา หยุดสูบบุหรี่ แม้จะมี “ดี” นั้น ๆ อยู่ เลิกทุกข์ แม้จะมีคนนินทาว่า “ดี” นั้น ๆ ของเรา ดังนี้ หรือ เลิกสุข เพราะความมี “วัตถุอย่างนั้น ๆ” มาก ได้แล้ว ด้วยปัญญาที่รู้เท่าทัน ใน “ความมาก” ได้จริง เลิกทุกข์ เพราะความมี “วัตถุอย่างนั้น ๆ” น้อยลง ๆ หรือ หหมดไป ก็ได้แล้วจริง ด้วยปัญญาที่รู้เท่าทันในความน้อย หรือ แม้ ความหมดสูญ ดังนี้เป็นต้น **ไม่หวงแหน ไม่ตระหนี่** จริง ๆ

นั่นคือ เรามีส “ภูมิสูงชัน” จริง นี่แหละ มันอดจะผลออกไปหลงยึด “ภูมิ-ใหม่” อย่างจัด อย่างแรงกว่าเคยยึด “ภูมิเก่า” ที่เราเพิ่งกระโดดสูงพ้นขึ้นมาขึ้น ไม่ได้ ! มันเป็น “อิตตา” ใหม่ มันเป็น “มานะ” ใหม่ที่ยิ่งใหญ่ (ที่จริงมัน “ยิ่งเล็ก”) กว่าเก่า **นี่แหละคือ “อติมานะ”**

เพราะมันจะตระหนี่ใน “ความไม่ตระหนี่” ของตนยิ่ง ๆ ขึ้นไปเรื่อย ๆ อันเป็นคุณธรรม หรือ เป็น “คุณงามความดี” ที่เป็นจริงนั้น ๆ มันจึงทิ้งหลงเสพยา หลงภูมิใจ เป็นความอึดอ้อม ความอโรย ความปลาบปล้มอยู่แต่ในตน ไม่เสื่อมคลาย ก็น่าย ๆ ละ ! และเก็บ “รู้” (แต่ยังไม่รู้แจ้งทะลุ) นั้นไว้คนเดียวด้วย “รู้” ในอารมณ์พรหมชั้นที่ตนได้เสพยา ยิ่งสูงเท่าใดยิ่งหวงเท่า่นั้น ยิ่งสุขุมลึกซึ้ง (ยิ่งเล็ก) เท่าใดยิ่งยึดไว้เสพยาเฉพาะตนเท่านั้น (สำหรับผู้นั้นไม่เรียนตรงแนว “สัมมาอาริยมรรค” คือ สติปัญญา ไม่มีทางจะรู้) แต่จะ “รู้แจ้งแทงทะลุ” ในอารมณ์ **พรหมชั้นต่ำกว่า** กว่า แล้วก็นำ “ความรู้” ในพรหมชั้นต่ำกว่า ที่ตนเคยมีแล้ว และได้เข้าใจมันแล้ว เลิกหวงแหนแล้ว หยุดเสพยาแล้วเท่านั้น มาแจก มาให้แก่ผู้อื่นก่อน

“การแจก” เป็นคุณงามความดี เป็นสภาวะที่เรียกว่า “พรหมปโรหิตา” แต่ “การหวงกวยึดติดไว้” เป็นความไม่ดี เป็นสภาวะที่เรียกว่า “พรหม-ปารีสัชชา” ทว่า การยึดติด หรือ การเป็น “ปารีสัชชาพรหม” ใหม่

มันเป็น "อารมณ์พรหม" ใหม่ ที่ละเอียด เบาบาง ว้าง สูงกว่าเก่า แต่มันก็เป็น "ความยึดติด" วนไป วนมากันอยู่ ระหว่างพรหมปารีสัชชา คือ "ยึด" แล้วก็ "วาง" ก็เป็นพรหมปุโรหิตา แล้วก็ไปติดยึด ความเป็น **ปุโรหิตาพรหม (ที่เพิ่งได้ใหม่)** เข้าใจอีก ยิ่ง "วาง" (ปุโรหิต) ก็ยังมีสภาวะดั่งงั้น เบาขงั้น เล็กขงั้น ก็เลยยิ่ง "ติดใจยิ่งขึ้น" (ปารีสัชชา) **หลงภาคภูมิในความ "ยิ่งๆ"**

ชนะหนกขงั้น นั่นเอง ที่ชื่อว่า ความเป็น "พรหม" มันวนเวียน สลับซับซ้อนดั่งนั้นแหละ เป็น "สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน" (คัมภีร์ราวภาโต) ที่สำคัญยิ่ง **พรหม**ทั้งหลายจึงจะ "รู้อัจฉแห่งทะเล" **อารมณ์**ของอุเบกขาพรหม หรือ นิพพาน พรหมโดยแท้จริงไม่ได้ง่าย เขาจะเป็นเพียง "รู้" เพื่อติดเพื่อเสพยาอยู่โดย นัยะนเสมอ อารมณ์ขงั้นที่สูงขงั้นนั้น มันก็ยิ่งละเอียดสุขุมยิ่งรู้ได้ยาก มันจะยัง เต็มไปด้วยโมหะและอวิชชาของเขายู่โดยแท้ๆ ผู้รู้อัจฉแห่งทะเลได้ จนเลิกคิด เลิกหวง และนำ "อุเบกขาธรรม" (ตัวจริง, ทบิริสุทธัจจริง) นำ "นิพพาน ธรรม" ออกแจกได้ จึงถือว่า เป็นผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดจริงๆ เป็นการหลุดล่อนหมดเกลี้ยง ในตนแท้ๆ จึงเรียกว่า "**ชนะ**" คือผู้เลิกยึด ผู้มีคุณงามความดีชนะใครๆ เป็น ที่สุดจริงๆ เป็น "พรหม" ชนิดที่เรียกว่า "พุทธ" อย่างน้อยที่สุด ก็ชื่อว่า "สุดตพุทธ" สูงขงั้นไปก็เป็น "อนุพุทธ" แล้วก็ "ปัจเจกพุทธ" แล้วจึงสูงสุด "สัมมาสัมพุทธ" ส่วนผู้จะเป็นสุดยอดแห่งยอดสุดขงั้น ก็ต้องเป็น "อนุตตรสัมมา สัมพุทธเจ้า" กันจริงๆ ขงั้นจะมีได้สักคน สักคราวขงั้น แสนยากจริงๆ

ปารีสัชชา นั้น หมายความว่า ติด ยึด หุ้ม ห่อ เกาะ เกี้ยว โดยตระเตรียม อยู่เสมอ (ไม่มีหยุด ไม่มีเพลลา) โดยตบแต่งประดับประดาพอกเพิ่มให้แก่ตนอยู่อย่างเต็ม ที่ หรือ อย่างรัดรอบรัดแรงขงั้นขงั้นขงั้น นั่นเอง และสิ่งที่ตนนำมาประดับประดา นำมาประกอบ นำมาส่งเสริมเพิ่มให้แก่ตน หรือนำมายึดมาติดขงั้น ถ้ามันเป็นความ **ไม่ตีไม่งาม** เท่าใดๆ ก็ยังได้ชื่อว่า เป็น "**พรหมปารีสัชชา**" ขงั้นต่ำขงั้น เท่าขงั้นๆ พุทธขงั้นๆ ก็คือ มันยังหวงอยู่ แม้รู้ว่าหยาบ ก็ยังเพิ่มให้แก่ตน ยังทำความมีมากให้แก่ ตนหนักขงั้นๆ แรงขงั้นๆ (ไม่ว่าหวงอารมณ์อะไรละ) มันยังไม่ยอมแจก ไม่ยอม "ให้"

หรือยังไม่ยอม “ทาน” แม้ในสิ่งที่ตนมีแล้วนั้น ไม่สัมผัสลักษณะ อันเป็นคุณธรรม
 แท้ๆของคำว่า “พรหม” เอาเสียเลย (คือ ยังเป็นเรื่องของ “โลภะ” อยู่นั่นเอง)
 ยังหวงแหน ยังตระหนี่ ยังไม่ช่วยเหลือเกื้อกูล ยังไม่เมตตา เอาเสียเลย

เพราะฉะนั้น ถ้าใครยังหลงยึดความใหญ่ ยังหวงแหนความมาก ยังติด
 ความมีฤทธิ์มีอำนาจ ยังหลงความมากมี เรื่องของ “ความมี” ก็อย่าว่าแต่เพียง มีลาภมาก
 ยศมาก สรรเสริญมากเลย แม้ในอารมณ์ที่ตนหลง ว่า สุข เพราะมีวัตถุใหญ่ เพราะมี
 วัตถุมาก หรือ เพราะมีฤทธิ์มีอำนาจใหญ่ เพราะมีฤทธิ์มีอำนาจมาก ก็ต้องรู้เท่าทันให้ได้
 ชั่งล่วนคือ ผู้ยังไม่ทำตนให้เป็นไปเพื่อธรรม ไม่ได้ดำเนินตามวินัยของพระตถาคตเจ้า
 องค์พระบรมศาสดาทรงสอนไว้เลย ธรรมวินัยบทนั้น ก็คือ “ธรรมใดวินัยใดเป็นไปเพื่อ
 ความอยากมากอยากใหญ่ ธรรมนั้นวินัยนั้นไม่ใช่ของเราตถาคต” จึงจะยังเป็นผู้
 ความประพฤติอันเยี่ยม มีจรรยาอันประเสริฐ ที่เรียกว่า “พรหมจรรย์” ไม่ได้ง่าย
 เราจะต้องสั่งสม “ความประพฤติอันเยี่ยม” ต้องพากเพียรทำ “พรหมจรรย์” ให้เต็ม

ความหมายอันชัดเจนของ “พรหมปารีสัชชา” ก็คือ “มันยังยึดอย่างเหนียว
 แน่นและเต็มที่อยู่โดยแท้” (ยึดมั่น, ติด, ถึงคู่, เสพย์ขับเสพย์ขับ) ผู้ใดหลงความ
 ใหญ่ เมื่อได้สภาวะธรรมแห่งความใหญ่ให้แก่ตน เขาผู้นั้นก็จะสุขสมใจ แล้วก็หลงตัว
 หลงตนว่า ตนใหญ่ สุขกับความใหญ่นั้นไม่คลาย แยกหามความใหญ่นั้นอยู่ อย่างไม่
 รู้จักปลงวางเอาจริงๆในจิตวิญญาณ กั้นแหละคือ จิตวิญญาณของคนผู้นั้นเสวยความ
เป็น “พรหมปารีสัชชา” แล้วชัดๆ (จงพยายาม “เห็น” พรหมที่จิตของเราเห็นให้ได้) ถ้า
 มันมีฤทธิ์มีอำนาจแล้วก็หลงไหลชื่นชมสุขสมผยของตนอยู่ กิด มันหลงไหลร่นรมย์ไป
 กับความมากมีใดๆ กิด สุขใจอ้อมอ้อมอยู่กับอารมณ์ เพราะเหตุแห่งความมากมีนั้น กิด
 แล้วกียึดไม่คลาย นี้กว่าตนเป็นสังน มสังน อยากเกี้ยวของครบพร้อมอยู่ในสังน
อยู่ไม่หาย กั้นแหละคือ จิตวิญญาณของคนผู้นั้นกำลังเสวยความเป็น “พรหม-
ปารีสัชชา” อยู่แล้วจริงๆ เมื่อ “รูชด” แล้วให้รับวาง เลิกยึดเสยพันท์

“การปฏิบัติธรรม” นั้น คือ การ “รู้” ความติดยึด ให้อ่อนได้
 แล้วให้เลิก ให้ละ ให้อว่าง ให้อ่อนได้ ดังนี้แหละ หรือ ผู้ใด “ไม่มี”

ความตึดยัด นั้นๆแล้ว เพราะไม่มีมาเดิม หรือ จะเพราะมาหักเล็ก-ละ-
-วางจนได้แล้ว ก็จะต้อง“รู้”ให้จริงแท้ให้จนได้ว่าตน“ไม่มี” ความ
ตึดยัดนั้นๆ ดังนี้ จงเพียรเอา

หรือ หลงยึดใน “ธรรมารมณ” ที่มีคุณภาพละเอียดสูงขึ้นไปอีก เป็นจิต
วิญญาณที่ยังหลงยึดมั่นถ่อมในความเด่นความคิดที่โลกรับรอง มี “อารมณ” เสพสุข
แสวงหาอยู่แต่ใน “ธรรมอารมณ” เช่นนี้ หรือ แม้ยังหลงยึดมั่นถ่อมในความสูง
ความยังถึงขั้นพรหมวิหาร ๔ และแม้ที่สุด หากยังไม่เข้าใจ ยังรู้ไม่ได้ใน “ความ
หลงยึดมั่นถ่อม” อย่างละเอียดสุดไปหลงยึดเสพเป็นสุข และยังคงเกี่ยวเป็นอดีต
อยู่กับ “นิโรธสมาบัติ” หรือ แม้ยึดติดใน “นิพพาน” ดังที่ได้อธิบายมาแล้ว
ยังวางไม่เป็น ยังเสพ ยังชื่นชมใคร่อยากแสวงหาอยู่ แม้ที่สุด ออกปานนั้น เสพ
อารมณอันละเอียดลึกสุด ออกปานนั้น ถ้ายังมีความยึดแน่นเหนียวหนัก
หนาแค้ใด ๆ ก็ยังเป็นสภาวะลักษณะของ “พรหมปารีสัชชา”
อยู่เท่านั้น ๆ

จงพยายามทำความเข้าใจลักษณะอันแท้จริงของจิตวิญญาณที่เรียกว่า “พรหม
ปารีสัชชา” ให้ดี ๆ “จิตวิญญาณ” หรือ “มโน” ที่มีในคนเป็น ๆ (คนที่ยังไม่ตาย)
หรือ จะเป็น “กายทิพย์” ที่แยกออกจากร่างคนไปแล้วเรียกกันว่า เป็น “องค์พระพรหม
ที่มีรูปทิพย์” บนปุคคลาธิษฐานใส่ให้มีรูป ๔ หน้า ๘ มือ หรือ ร้อยหน้า พันหน้า
อย่างไรก็ตาม สภาวะลักษณะ หรือ คุณภาพของมัน ก็เหมือนกัน อันเดียวกันนั้นแล
เราจงเรียนรู้ที่ “จิต-เจตสิก-รูป” ของเราเองในขณะที่เป็นคนที่ยังไม่ตาย
นี้แหละ จับให้ถูกรู้ให้ชัด เห็นแจ้งเป็น “ธรรมาธิษฐาน” ให้ได้ อย่า
ไปหลงเพ้ออยู่กับ “ปุคคลาธิษฐาน” ก็นั่นแหละ

ดังนั้น แม้ผู้ใดมีจิตวิญญาณยังมีเชื่อแห่ง “พรหมปารีสัชชา” อยู่เต็มที่อยู่
ถึงจะเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติตนสั่งสมจิตวิญญาณอีกลักษณะหนึ่ง คือ ใช้อุบายวิธี
ฝึกหนักชนิดแอบซุกซ่อน กตข่มอารมณ ที่ตนยังมีสิ่งตึดยัด
ลักษณะอื่นๆ ไว้

เช่น ตอนยังติด หรือ ยังกัดมันในอารมณ์สุข เมื่อได้เสพย์กาม อารมณ์
เช่นนั้นก็ยังมีอยู่ในจิตด้วยซ้ำไป สำหรับผู้ที่ยังไม่ใช่พระอนาคามิ ยังเป็นปุถุชนเอาด้วย
และแล้วก็หลงหัด หลงผิดทำอารมณ์แบบนี้ ก็ออกแยะ
แถมมีบางคนทำได้ ทำถึงเสียด้วย เลยยิ่ง “อโรย” ยิ่งเสพย์หนักก็ยึดติดหนัก เพราะ
“ความไม่รู้” (อวิชชา) ของตนมีมาก แล้วก็พาลหลอกผู้น้อยงูเลอะไปหมด

หรือ ไม่ก็ยังติดยังชอบในอารมณ์สุขเมื่อมีวัตถุมากๆ มีวัตถุใหญ่ๆ หรือ ยังติด
ยังกัดเปรมใจใน อารมณ์สุขเมื่อมียศ มีฐานะสูงๆ อยู่ แม้ใน “สรรเสริญ” ก็โดยนัย
เดียวกันนั้น เป็นต้น **แต่มาทำเป็นลืมๆ มันเสียชั่วคราว แล้วมา**
พากเพียร ทำความรู้ให้แก่นั่น ในลักษณะใหม่ อีกลักษณะ
หนึ่งเฉพาะ ว่า จะสงบ จะหยุด จะนิ่ง จะไม่รู้อะไรพวกนี้ ให้
ได้เก่งที่สุด และทำให้ได้นานที่สุด

อย่างส่วนใหญ่เป็นพวกปฏิบัติทาง “นั่งหลับตา” แทบทั้งนั้น ซึ่งจะเป็น
“ทางหลง” ง่ายที่สุด และจะเข้าใจคำว่า “นิโรธอริยสัจ” ไม่ได้ ทั้งเข้าใจ “นิโรธ-
สมาบัติ” ที่เป็นของพระอริยะผิดเพี้ยนความจริงด้วย เพราะมัวไปยึดแต่ว่า “นิ-
โรธ” เป็นเพียง “กตข่มจิตให้ดับ” เท่านั้น ซึ่งถ้าผู้ใดทำ
ได้ก็เรียกว่า ได้อารมณ์ “สมณะ” เป็น “ธรรมารมณ์” อีกแบบหนึ่ง แง่หนึ่ง ลักษณะหนึ่ง

และเมื่อหยุดได้ ข่มจนดับได้ สนิท ไม่รู้อะไร ไม่มีอารมณ์อะไรในจิต
จริงๆ อีกทั้งทำติดต่อกันให้นานนับเป็นเวลา(กาล)ได้ ก็เรียกกันว่า เป็น “นิโรธ-
สมาบัติ” เช่น ทำได้ ๑ นาที ก็เรียกว่า มี “นิโรธสมาบัติ” ๑ นาที ทำได้ ๑ นาที
ก็เรียกว่า มี “นิโรธสมาบัติ” ๑ นาที ถ้าทำติดต่อกันนานเป็นชั่วโมง เป็นวัน จน
ถึง ๑ ปี ก็เรียกว่า เก่งขั้น สูงขั้นตามความเป็นจริงนั้นๆ เป็นต้น ยิ่งทำได้นานเท่าใด
ยิ่งสนิทแน่วแน่นมาก เท่าใด ก็ยิ่งเป็น “นิโรธสมาบัติ” แล้ว อย่างแน่ๆ เท่านั้นๆ

เป็นจิตสงบ เป็นจิตดับอันหมด “ธาตุรู้” หมดอารมณ์รับรู้อย่างยิ่งสุดยอด
แล้วจริงๆ เพราะเป็นผู้ไม่มีความรู้สึกรับรู้ใดๆ เลยจริงๆ ในขณะนั้น **แท้ๆ**
นั้น เป็นเพียงวิธีทำ “การสะกดจิต” คือ ดับจิตไม่ให้รู้อะไรเข้าไปด้วยอุบายวิธี

อะไรก็ได้ เท่านั้นเอง สูงสุดเราเรียกว่า เป็น "อสังขย" คือ ไม่มี "ธาตุรู้" แล้ว ในผู้นั้น ขณะนั้น ก็เป็น "อสังขยพรหม" หรือ "อสังขยสัตว์" พระพุทธองค์ทรงเรียกขานว่า เป็น "อกิสังขยานิโรธ" คือ ดับสังขยาได้อย่างแท้จริง

มันไม่ใช่วิถีดับกิเลส หรือ เรียนรู้ "นิโรธอริย-สัจ" มันดับจิตให้ไม่รับรู้ ไม่ให้คิด ไม่ให้รู้สึก

อะไร เท่านั้น เมื่อ "จิตดับ" ผู้นั้น-ก็เพียงเหมือนแท่งอิฐ ก้อนหิน หรือ ท่อนไม้ที่มรูปร่างเป็นคนอยู่เท่านั้น ในขณะนั้น เรียกกันตามสำนวนไทยๆ ว่า "พรหมลูกฟัก"

เป็นการเสพย์ของสัตว์โลกชนิดหนึ่ง เป็นความหลงยึด เพราะคิดในสภาวะชนิดหนึ่งที่เรียกว่า "นิโรธสมาบัติ" หรือ "อสังขย" (ความไม่รับรู้ อะไร) หรือ "อสังขยสัตว์" (ผู้ไม่รู้ อะไรเอาเลย) ก็จะขอเรียกรวมๆ ไว้คำเดียวกันเสียเลยว่า "อสังขยสัตว์" หรือขณะใดต้องการคำว่า "พรหม" ก็จะเรียกว่า "อสังขยพรหม" ก็คือ "จิต" อันเดียวกัน ขอให้เข้าใจตามนี้ด้วย

ผู้มีจิต มีสังขยา หรือคือ ผู้มีความรับรู้ มีความกำหนดหมาย ก็ย่อมจะเฝ้า จะมุ่งกำหนดเอาได้อยู่ แล้วเขาก็จะทำเอาให้ได้ จนเขาทำเอาได้จริงๆ ด้วยความสามารถ (ผู้ทำแล้ว ไม่ได้ ก็ย่อมมีเป็นธรรมดา และมีไม่ใช่น้อยๆ ด้วย เพราะมันไม่ใช่ของง่าย ๆ) สิ่งที่เขาทำ และ ที่เขาสร้าง ก็คือ "ธรรมารมณ" อีกชนิดหนึ่งที่ดับอารมณ์ของตนเองลงไปจนใน "จิต" ให้สิ้นอารมณ์ทุกสิ่งทุกอย่าง จึงเป็น

"ธรรมารมณ" ที่ไม่มี "อารมณ์" แต่เป็น "ธรรมารมณ" ที่ยังเสพย์รูปธรรม เสพย์วัตถุอยู่ ยังเป็น "อุปาทานขันธ์" ชนิดหนึ่ง คือ ยังยึด "รูปขันธ์" นั้นแหละ เป็นอาหารเรียกว่า ยังมี "วัตถุ" เป็นอาหารของจิตอยู่ อธิบายชัดๆ ก็คือ มันยังมี "ธรรม" ที่เป็น "วัตถุ" อันตนยัง "ยึด" ไว้อยู่ ซึ่งยังมีทั้ง "กายวัตถุ" และ "หทัยวัตถุ" สำหรับคนเป็นๆ ยังมีทั้ง ๒ วัตถุ นั้นแหละที่เรียกว่า มีแต่ "วัตถุ" และอีกทั้ง "หทัยวัตถุ" ก็ไม่ใช่ส่วนหนึ่งส่วนใดของร่างกาย และไม่ได้อยู่ในช่องอกนั้นซอกอกนั้นของหัวใจ ทั้งหาได้มีขนาดเท่าเม็ดบุณนาคบุณนวลอะไรแต่อย่างใดด้วยไม่ (ตามที่ผู้รู้อธิบายเสริมไว้ในอภิธรรมว่า จิตวิญญาณของคนเป็นๆ ขณะอยู่ในกายเนื้อนั้นจะอยู่ตั้งว่า และ มีลักษณะตั้งว่านั้น) ที่จริงแล้ว มันอยู่ทั่วร่างกายที่เรียกว่า

“คูหาสยง” ในขณะนั้น และเป็นรูปร่างที่ขยับหยุ่นวอบเว้า ๆ อยู่อย่างไม่คงที่ ไม่เที่ยงแท้อยู่ตลอดเวลาด้วย เปลี่ยนเร็วยิ่งกว่าลม ยิ่งกว่าไฟ เอาแน่ไม่ได้เลย จึงเรียกว่า ไม่มีรูปร่าง (อสรูปร่าง) คือ ไม่มีรูปร่างที่คงที่แน่นอนนั่นเอง อยู่เฉยๆ ไปทุกส่วนของร่างกาย ตามรูปปั้นที่ใหญ่บ้าง รูปปั้นที่เล็ก รูปปั้นที่น้อยบ้าง จะสัมพันธ์สัมพันธ์เคลื่อนที่กันแทรกซึมแผ่ไปทุกจุดทุกซอกยิ่งกว่าของเหลว ยิ่งกว่าอากาศ ยิ่งกว่าอุณหภูมิ ไม่มีหนึ่งได้อยู่อย่างนั้น ปริมาณทางคุณภาพก็มากบ้างน้อยบ้าง และแสดงคุณลักษณะตามหน้าที่ ตามเนื้อหาของรูปปั้นที่จะพึงทำงานนั้นๆ

ประสาทสมองที่มหานาฬาคิด หน้าที่จำมากที่สุด เป็นกองอำนาจการ หรือ โรงงานของมโนสังขาร พลังงานแห่งจิตความคิดความจำ มันก็จะมียุทธินั้น (แต่ไม่ใช่ประสาทสมองที่จะเรียกว่า จิตวิญญาณ) คงอยู่ที่นั่นมากที่สุด และท่อนกัมภีระจะอยู่อย่างสัมพันธ์กัน ประสาทที่ยังกายสังขาร หรือ ยังความเป็นชีวิตให้ทำงานส่วนกายมากที่สุดอยู่ที่หัวใจ พลังงานแห่งการยังชีวิตก็จะมียุทธินั้น คงอยู่ที่นั่นมากที่สุด และท่อนกัมภีระจะอยู่อย่างสัมพันธ์กัน

พลังงานเหล่านี้ทั้งหมดจะเชื่อมโยงถึงกันอยู่ จะเกือกลูกกันอุปการะซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา ไม่แยกกันเด็ดขาดง่ายๆ ถือว่า เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไปไหนไปด้วยกัน (เอกจรัส) และไปไหนก็ได้อย่างไกลไกล แต่ก็ยังอยู่อย่างสัมพันธ์กันไม่ขาดจากกันจริงๆ (ทวิจรัส) เรียกในภาษาวิทยาศาสตร์ว่า “พลังงานเจตน์” หรือ ภาษาพระอภิธรรมที่ว่า “ภวังคเจตนะ” คือ ยังทำงานอยู่ในภพของเขา หรือ เป็นภพเป็นแดนที่ยังมีชีวิตเกี่ยวข้องร่วมกัน มีบทบาทเชื่อมโยงกันอยู่ในส่วนนั้น แวดวงนั้น ยังมีสิ่งเคลื่อนไหวร่วมกันอยู่เฉพาะขอบเขตนั้น เป็น “ชาติปวัตติ”

ใน “ภพ” นั้นๆ เป็นรูปจิต และ อรูปจิต เมื่อคนผู้นั้นยังเป็นคนเป็นๆ ก็จะมีทั้ง “กายสังขารแห่งกายในกาย” คือ การทำงานของอวัยวะน้อยใหญ่ภายในทุกส่วน แม้จะเป็น “ภวังค” ขึ้นสูงถึงขนาดนั่งแข็งทื่อเป็น “อสนัญญีสัตว์” อยู่ก็ดี ก็จะมีทั้ง “มโนสังขารแห่งจิตในจิต” ชนิดลึกซึ้งที่สุดที่เรียกว่า “อตีตภวังค” คือ ภพที่ไม่เห็นไม่รู้ “ความเกิด-ความดับ” ของมันได้ง่ายๆ (ถ้าไม่ถึงขั้น “อสนัญญีสัตว์” ก็จะมีทั้งมันได้ง่ายกว่าตามลำดับ ถ้าเป็น “อรูปจิต” ก็ยากน้อยลงมาหน่อย ถ้าเป็น “รูปจิต”

กายขนมออีกเป็นต้น หรืออาจเป็น “ภวังคจิต” ชนิดกึ่งขณ ๆ เท่าใด ๆ ก็ยังรู้
 ได้ยากยิ่งขณเท่านั้น ๆ) หรือไม่อาจรู้ “ชาติปวัตติ” อันยังเป็น “สัญญาคร่ำคร่า
 หรือ สัญญาเดิม” (ไม่ใช่สัญญาปัจจุบัน) หรือในภาษาไทยคือ “ความจำโลกีย์รส”
 ความยังไม่ลืมความชอบใจจิตใจ (อันเก่า) ความยังไม่หมดเชื่อสิ่งที่อาจสามารถเป็น
 เหตุแห่งการเกิดได้อยู่ ยังเป็น “อรุปรจิต” ชนิด เป็น “อนุสัย” เป็น “อาสวะ”
 ยังเป็น “มโนปุพพัง” **ที่มีชื่อว่า “มายา”** ยังจะพาเกิดได้อยู่ ยังไม่ได้
 ดับสนิทสิ้นเกลี้ยงจริง ยังเป็นเหตุเป็นปัจจัยที่เรียกในภาษาวិทยาศาสตร์ว่า “พลัง-
 งานศักดิ์” (ของจิตโดยเฉพาะ) อย่างละเอียดที่ซ่อนลึก—อยู่ในก้นบึ้งของ “จิต” แห่งผู้
 ยังไม่หมดความสำคัญมั่นหมาย หรือ ผู้ยังไม่ปล่อยวางความยึดมั่น ความเสพอย่าง
 สุดท้ายเป็นที่สุดจริง ๆ

เช่น ในขณะที่บุคคลผู้ทำนิโรธสมบัติ ดังที่กำลังพูดถึงอยู่นี้ ก็เป็นผู้ไม่
 ปล่อยวาง ไม่หมดความสำคัญมั่นหมาย ยังไม่หมดความยึดมั่น **ยังไม่ได้ปล่อย**
ทุกสิ่งทุกอย่างไปตาม “อนัตตาธรรม” ยังจงใจเอาเป็นเอาตาย
 กับอาการเหล่านี้ หรือ รูปลักษณะอย่างนี้อยู่อย่างไม่หมดความเมา ไม่
 หมดความอยาก ไม่สิ้นความคิดตนเอง (ทุกวันนี้ นักวิทยาศาสตร์ก็ยังไม่สามารถ
 รู้ “พลังงานศักดิ์” ชนิดนี้ แต่เขาเดาและตั้งชื่อจิตเหล่านี้ไว้ว่า “จิตใต้สำนึก” บาง
 “สัญชาตญาณ” บาง ทว่าเขาไม่รู้ไม่เข้าใจการเกิดการดับ การมีเหตุมีปัจจัยของมัน
 จริง ๆ)

ดังนั้น ในคนเป็น ๆ เมื่อ “สัญญาเดิม หรือ สัญญาคร่ำคร่า” ตัวนี้ มันหมด
 ความเป็น “พลังงานศักดิ์” (คือ เลิกยึดความไม่รู้ เลิกยึดความลืม) หรือ หมดความ
 เป็น “อดีตภังค์” มันเลิกเสพความนิ่ง ความหยุด วาง เหยยอยู่ขนาดนั้นแล้ว
 เมื่อหมดแรงยึดชนิดหนึ่งไว้ มันก็ต้องมา มีสิ่งที่มันยังไม่หมด ก็เป็นของแน่ พอ
 สิ้นอำนาจการกดการข่มไว้ “จิต” มันก็จะเริ่มทำงาน เริ่มเป็น “ภวังคจลณะ” หรือ
 เริ่มเป็นการเคลื่อนไหวปรุงทุกอย่างเข้ารูปเดิม ตามที่ตนมีความจำได้หมายรส ซึ่ง
 เป็น “แรงยึด” แห่งความชอบกับซึ่งอันยังมีอยู่ (อุปาทานแห่ง โลกมุขจิต กับ โทสะมุขจิต
 ที่เรียกว่า “อนุสัย” หรือ “อาสวะ”) อยู่เท่าใด ๆ อันเป็น กิเลส-ตัณหา ในตัว

ซึ่งยังไม่ได้ปล่อยได้วางขาด หรือ ยังไม่ได้มาตายด้วยการใช้ “บัญญัติ” เป็นอาวุธ จนให้มีความรู้ชัดรู้แจ้งได้ว่า มันไม่เห็นจะต้องนำหลง นำติดเลยจริงๆ แล้วไซ้ ผู้หนึ่งก็จะกลับมาบมบาทเดิม มี “พลังงานจลน์” เป็น “จิตสังขาร” ก่อน แล้วก็โตออกมา จนที่สุดเป็นกายสังขารทางกายนอกกาย มีชีวิตกระดูกกระดูกได้ เคลื่อนไหวได้ มีบทบาทเป็นคนเป็นๆ ใน “ภพ” แห่งคนเป็นๆ ด้วยกัน หรือ ในโลกแห่งความเป็นมนุษย์ที่มีสติสัมปยุตธรรมตา เช่นเดิม เติบโตตามอำนาจของกิเลส - ตัณหาแห่งตนอยู่ตามเดิม และจะเรียกว่า มี “ภวังคจลนะ” (ซึ่งผู้ยึดมั่นถือมั่นใน “ภาษา” เช่นผู้มุ่งใจจำตามภาษาพระอภิธรรมบางคน คงจะไม่ยอมเห็นได้ง่ายๆ) ก็ยังได้ ถ้าใครเข้าใจแจ้งในสภาวะธรรมแท้ๆ โดยไม่ยึดมั่นถือมั่น (อัตตวาทุปาทาน) อยู่เพียงภาษาว่า “ภวังคจลนะ” นั้นกำหนดแคบๆ เอาแต่เฉพาะเรื่องของ “จิตในจิต” ทว่าแท้ๆ แล้วนำมากล่าวขานอธิบาย หรือ ให้ความหมายกว้างขวางกว่า “จิต” เล็กๆ จนเป็น “ชีวิต” (อันก็เกี่ยวกับจิตของเราอยู่ มิได้ออกนอก “ฐาน” กาย-เวทนา-จิต-ธรรมของเราไปไหนด้วย) หรือ เป็นบทบาทที่ “รู” ได้ชัดๆ โดดกว่าที่ติดภพของ “จิต” จ้อยๆ แคบๆ ก็ย่อมได้ มันก็เป็นรูปรอยเดียวกัน เพียงต่างรอบ ต่าง “วิญญูชะ” ต่างขนาด ต่างขอบเขตกันเท่านั้น ผู้หนึ่งก็จะเป็นผู้แจ้งใน “อนัตตารธรรม” ได้มากยิ่งขึ้น มี “อนันตภาพ” ยิ่งขึ้น กว้างไกลยิ่งขึ้น อย่างน้อยก็จะมี “อัตตวาทุปาทาน” ได้ ตั้งแต่อ่านข้อเขียนนไปทีเดียว ถ้าอ่านดีๆ จนเข้าใจได้จริงๆ

ความต่างกันมันมีอยู่แต่เพียงว่า คนที่ยังไม่ตาย หนึ่งนั่งแข็งทอเป็น “นิโรธสมาบัติ” อยู่ (อภิสิทธิ์ญาณิโรธ หรือ อสัญญีสัตว์) ซึ่งยังเป็นผู้ที่ยังไม่หมด “กิเลสอาสวะ” นั้น ในขณะที่มีสภาพเป็น “อสัญญีสัตว์” ก็ได้ชื่อว่า ในขณะที่นั้นเป็นคนผู้มีชีวิตอยู่ในสภาพ “พลังงานศักย์” (ภาษาวิทยาศาสตร์) หรือคือ ตับ “ภวังคจลนะ” แห่งภพคนเป็นๆ หรือ หยุดตนให้พ้นจาก “พลังงานจลน์” ในชีวิตของคนปกติ ทำตนเข้าสู่ “อดีตภังค์” หรือ ทำบทบาทของตนให้เป็นวัตถุหนึ่งๆ หนึ่งหนึ่ง โดยการหยุดบทบาทเป็นหนึ่งสงบเสีย ไม่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวใดๆ ของทุกสิ่งทุกอย่างในภพข้างนอกกายเราเรียกว่า “ตัดภพในรอบหนึ่ง” หรือ ตัดภพออกไปภพหนึ่ง (ในขณะที่นั้นก็

ตัดภาพแห่งการเคลื่อนไหว และรับรู้ออกไป) ภาษาพระอภิธรรม ก็มิชื่อว่า “ภวังค์จุ-
เฉตะ” คือ ตัดการเคลื่อนไหวภายนอกในภพของคนเป็นๆ อันเห็นได้เป็นปกติธรรมดา
ตัดขาดจากภพของ “ชีวิตแห่งคนอย่างปกติ” ที่มีการเกี่ยวข้องดำเนินบทบาทอยู่ในโลก
ออกไป แม้อาการเคลื่อนไหวทางกายแคบๆ เข้าห้องออกของร่างกาย อันเนื่องมาจากลม
หายใจก็ไม่มีให้เห็น เป็นการนั่งสงบอยู่ หายตอยู่ หมดแรงเคลื่อนไหว ตัดขาดจากภพ
แห่งคนที่มีความเคลื่อนไหวไปมา หรือ ไม่ได้มีความเป็น “คนที่พร้อมไปด้วยอากัปภิกิริยา
ธรรมดาๆ” ไปส่วนหนึ่ง เห็นได้ชัดเจนแล้ว ประหนึ่งคนตาย หรือ สิ้นจากความ
มีบทบาทของคนไปแล้ว ทางกายกรรม และวจีกรรมเห็นได้ชัดๆ จึงเรียกว่า เป็นการ
ตัดภาพขาดลงไปหน่วยหนึ่ง หรือ แตนหนึ่ง หรือ องค์หนึ่ง (ภวังค์จุเฉตะ) คือ
ตัดจาก “ภพคนเป็น” ไปอยู่ในลักษณะเหมือนของ “ภพคนตาย” มิผิดเพี้ยนกันเลย
จนกว่าจะหมดอำนาจแห่งการกดขี่ หมดอำนาจแห่งแรงยึดมั่นไว้ หรือ มักเข้าใจใน
ภาษาผู้เรียนพระอภิธรรม และ ผู้ปฏิบัติทั้งหลายที่เรียกกันว่า “ฉานนโรธ” นั่นเอง
ซึ่งก็ถูก ! แต่มันก็ยังมีความแตกต่างกันที่ละเอียดสุขุมอยู่ใน “ความถูก” นั่นอีก

คือศาสนาพุทธไม่ต้องเสียเวลาไปเล่น “ฉานดับ” หรือ “ฉานที่ไร้ปัญญา”
เยี่ยงนี้ อริยะบุคคลในสายตรงของพุทธ เช่น ที่บัญญัติเรียกกันว่า “สุกขวิปัส-
สะกะอรหันต์” เป็นต้น ท่านก็มี “อุกโธภาควิมุตติ” คือ มีทั้ง “ปัญญาวิมุตติ” และ
แม้ “เจโตวิมุตติ” ก็มิด้วย นับเป็นผู้บรรลุดุ “โลกุตตรผล” เป็นพระอรหันต์จริงๆ
แต่ท่านไม่ต้องมี “อภิสิญญานโรธ” แบบหลับตา หรือ เป็นผู้ไม่มี “เจโตสมณะ”
ถึงขั้น “อสิญญัตถ์” ก็ได้ ไม่เสียหายตรงไหนดอก ! เพราะท่านมี “นิโรธ-
สมาบัติ” ที่เป็น “นิโรธอริยสัง” จนสิ้นอาสวะแล้ว ยิ่งไปมัว
เมานั่งหลับ “ดับจิต” เล่นนั่นสิ ยังเป็นความเสียหาย !! ผู้เป็นพุทธแบบ “ปัญญา-
ริกะ” แท้ คือ ใช้ “ปัญญา” นำ เช่น พระสมณะโคตม จึงไม่นิยมเข้า “นิโรธ-
สมาบัติ” แบบนี้จริงๆ จะกระทำบ้างเพื่อ “รู้” และก็ไม่ได้หมายความว่า ท่านจะทำได้
ทำไม่เป็น ท่านบางองค์ฝึกทำบ้างก็ทำได้ และบางท่านทำได้เก่งด้วย แต่ท่านจะ
ไม่หลงยึด หลงเสพย์ ยังเป็นพระอรหันต์แล้ว ยังจะไม่นิยมเข้า “นิโรธสมาบัติ” เล่น
(หมายถึง “นิโรธสมาบัติ” แบบนั่งหลับตาเข้าไป “ดับจิต” เล่น)

เพราะพระอรหันต์นั้น เมื่อท่านมี "จิต" ที่เป็น "อหัตตผลจิต" เกิดเป็นดวงสุดท้ายครบ จนเรียกได้ว่า "สมุจเฉตนิพพาน" แล้ว ก็ไม่ต้องกลัวว่า ท่านจะไม่มี "ผล" แห่งอรหันต์ หรือ ไม่มีบทแห่งการดับทุกข์ (นิโรธ) เป็นอันขาด ที่เรียกว่า มี "สมาบัติ" ถึงขั้น "นิโรธ" นั้น ท่านมีแล้ว มีจริงๆ! มีทั้งๆที่ลืมตา โพลงๆ ท่านจะไม่ต้องไปเข้าซุ้มเข้าแห่ นั่งหลับตาทำ "นิโรธสมาบัติ" เล่น ถ้าท่านจะนั่งหลับตาเพื่อพักผ่อนให้แก้ตนบ้าง ก็จะทำเพียงเพื่อเพราะท่านรู้สึกว่าการพักผ่อนไม่พอ ถ้าต้องพักกันถึงขั้นต้องดับจิตเป็น "อสังขย" ท่านก็จะทำ เพราะถูกเหตุ ถูกกาละ นอกนั้น แม้จะนั่งหลับตา ท่านก็ไม่เข้า "นิโรธสมาบัติ" (อสังขยสัตว์) เพื่อเสพยาความดับหรืออก ท่านจะทำการวิปัสสนาให้ยิ่งขึ้น ประงับปัญญาเพื่อเพิ่มพูน ปฏิสัมภิทาญาณให้แก่ตน จะได้นำมาสร้างประโยชน์ให้แก่โลกได้มากขึ้นเท่านั้นเอง

ผู้ยังไม่ใช่ "อรหันต์" แท้จริง ตามสายพระสมณโคตมถูกๆตรงๆเท่านั้น ที่จะกล่าวว่า พระอริยะโดยเฉพาะพระอรหันต์นิยมเข้าๆ ออกๆ "นิโรธสมาบัติ" (แบบหลับตาที่พระพุทธองค์ทรงเรียกว่า "อภิสังขยานิโรธ" หรือ "อสังขยสัตว์") หากถ้าท่านพักผ่อนไม่พอ และมีเวลาน้อยต้องการพักผ่อนให้ได้มากๆ ในช่วงนั้นจริงๆ เออ! ถ้าอย่างนั้น ท่านก็จะทำ ท่านไม่ต้องทำ "นิโรธ" เล่น เพราะท่านมี "นิโรธ" จริงแล้ว (นิโรธอริยสัง)

"นิโรธสมาบัติ" นั้นมีได้ทั้ง ๒ นัย นั่งหลับตา หรือ ลืมตา ก็ได้ อย่าเข้าใจว่า "นิโรธสมาบัติ" คือ การนั่งหลับตาแล้วดับจิตเข้าไปอย่างเดียว ซึ่งยังเป็น การ "รู" และยึด "สมมุติบัญญัติ" ได้เพียงแคบๆ ยังไม่กว้างขวางพิสดาร และที่สำคัญคือ "นิโรธ" ที่หมายเอาการนั่ง "ดับจิต" นั้น มันยังไม่ตรงสภาวะแท้ๆ ของ "นิโรธอริยสัง" จึงมีความถูกเหมือนกัน เมื่อแปลคำว่า "นิโรธ" ว่า "ดับ" แต่มันยังมีความลึกซึ้งละเอียดเป็นความแตกต่างกันอันสุขุมดังนั้นแล ที่ถูกต้องตรงแท้แล้วพระอรหันต์ท่านมี "นิโรธสมาบัติ" อยู่เสมอๆ ตลอดเวลาแล้ว โดยลืมตาโพลงๆ ก็ตาม จะหลับตาอยู่ ก็ได้ ไม่ใช่ว่าจะต้องไปนั่งหลับตาจึงจะมี "นิโรธ" ถ้าลืมตาแล้วมี "นิโรธ" ไม่ได้! จะต้องนั่งหลับตาเอา จึงจะได้ "นิโรธ" อย่างที่กำลังพากันเข้าใจแคบอยู่

หลากหลายในหมู่นักปฏิบัติธรรม ก็ขอบอกว่า นั่นยังเป็น “นิโรธเก็” หรือ “นิโรธโลกีย์” เป็น “นิโรธ” อย่างหนึ่งเหมือนกัน แต่ยังไม่ใช่ “นิโรธอริยสัจ”

เพราะพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอน “นิโรธ (ดับ) เหตุแห่งทุกข์ อย่างอริยสัจ” คือ รู้ตัวรู้ตนของเหตุแห่งทุกข์อย่างฉลาดแท้จริง (เป็น “อริยะ”) และดับเหตุแห่งทุกข์ได้จริงๆ มิใช่ตีขลุ่มเล่นดับจิตทั้งหมดลงไปให้มันไม่รับรู้อะไรเลย อย่างนั้น “ทุกข์” มันก็ดับด้วย ก็ถูก! เพราะ “ทุกข์” มันก็อยู่ที่จิต อยู่ที่นามขันธ์ทั้งหมด หรือแม่ “สมุทัย” ขันธ์ละเอียดสุด มันก็อยู่ที่ “นามขันธ์” แต่การดับเพียงนั้นมันยังไม่ดีจริง ยังไม่ละเมียดละไม ยังไม่ลึกซึ้งคมกรภาพแท้ ดับแต่ต้องเหลือ “ชาติรู” (อันคือจิต) ซึ่งเป็นชาติบุริสุทรไว้ ต้องพยายามแทรกซอนเข้าไปดับแต่เฉพาะตัวที่มันทำให้ “ทุกข์เกิด” นั้นไปแต่ ภายเดียวให้ได้ **โดยไม่ต้อง “ดับจิต” ทั้งหมดเป็นอสังขณีสัตว์**

หรือก

ดังนั้น เมื่อจะมี “นิโรธ” ในแบบของพุทธ จึงจะต้อง “ดับเหตุแห่งทุกข์” และ เหตุแห่งทุกข์ทั้งหลาย ก็คือ กิเลส-ตัณหา-อุปาทาน **ผู้จะมี “ผลจิต” ที่แท้ จนเป็น “พระอรหันต์”** จึงคือ ผู้ “ดับกิเลส-ตัณหา-อุปาทาน” ได้กลายเป็นสมุจเฉท (เด็ดขาด) แล้ว ก็คือ ท่านเป็นผู้มี “นิโรธ” อยู่แล้วเต็มตัวเต็มจิต พร้อมทั้ง “สมาบัติ” อยู่ทุกขณะแม้น-เดิน-นั่ง-นอน คือ มีการเข้าถึงพร้อมในการดับเหตุแห่งทุกข์ได้ทุกเมื่อ เพราะ “รู้แจ้ง” ในเหตุ เพราะ “ดับ” (นิโรธ) ได้ทั้งเหตุทั้งทุกข์นั้นแล้วตลอดเวลา แล้วจะต้องไปนั่งเข้าๆ ออกๆ เอา “นิโรธ” อะไรกันอีก? **ดังนั้น คือ “นิโรธอริยสัจ”**

ผู้ที่หลง “นิโรธ” หลับตา ก็เพราะมันเป็น “สุข” จึงคือ ผู้ยังหลง **อุปกิเลสตัว “สุข”** ซึ่งยังเป็น “โลกีย์ธรรม” อยู่ ยังเป็น “อุปกิเลส” ด้วยซ้ำไป พระอรหันต์ผู้พ้นความอยากใน “โลกีย์ธรรม” แล้วจริงๆ ท่านจะงกๆ เงินๆ เข้าๆ ออกๆ เสพย์ “นิโรธเก็” ดังว่า ก็นอนอยู่หรือ? ก็คิดๆ กันดูให้ดีๆ เกิด

ผู้ไม่มี สภาวะของ “นิโรธอริยสัจ” จริง ๆ มักจะชอบอธิบายเอาตาม
 ความคาดเดาของตนเองอย่างนั้นแหละ และก็ไปหลงเข้าใจว่า “นิโรธ” แบบหลับตา
 เป็น “นิโรธอริยสัจ” แล้วแถมยังจะเวียนแหวะไปเสพยาเสียด้วย ไม่ยอมรู้แจ้งว่า
 อารมณ์เสพนั่นยังเป็น “โลกียะ” ได้จริงๆ สักที ! แล้วจะเป็นพระอรหันต์ได้ด้วย
 สภาวะอย่างไร ? ในเมื่อยังมี “อารมณ์อยากเสพยาธรรมารมณ์ชนิดหนึ่ง” อยู่แท้ๆ
 ออกอย่างนั้น พระอรหันต์นั้น แม้แต่ “นิโรธอริยสัจ” หรือ “นิพพาน” ที่ท่านทำได้
 ทุกเมื่อนั้น ท่านยังไม่หลงยึดไม่หลงคิด ไม่หลงเสพยาเลย เพราะความรู้แจ้งแทง
 ทะลุใน “อนัตตาคารม” ของโลกท่านมีพอ แล้วผู้ที่ยังมี “เสพยา” อยู่ถึงอย่างนั้น
 นั้นแหละหรือ คือ พระอรหันต์ ? ! จึงขอให้ระมัดระวังในคำอธิบายกันบ้าง
 อาจารย์รุ่นหลังๆ ขยายความเอาตามใจตนเองมีมากมาย ให้ระวังๆ ด้วย สำหรับ
 นักปฏิบัติธรรม

อนึ่งการ “ดับกิเลส-ตัดหา-อุปาทาน” ก็ไม่ใช่ว่า จะนั่งหลับตาเข้า “ฌาน”
 จนเกิด “จิต” ที่เป็น “นิโรธ” (อสัญญีสัตว์) โดยคิดว่า ทำการสังสม “ฌานจิต” สัง
 สม “ผลจิต” สังสม “นิโรธจิต” (หรือ จิตที่เป็น “ดวงตัด” เรียกกันว่า “โคตรภูจิต” ก็
 ตาม เรียกว่า ดวงที่ขาด “สันตติ” ตามที่ยึดถือกัน ก็ตาม) ได้กันที่ละดวง สองดวง แล้ว
 หลงว่า นั่นเป็น “ผลจิต” ที่จะพาบรรลุ “อรหันต์” อย่างนั้น ก็ยังหาถูกไม่ ถ้า
 เข้าใจเช่นนั้นละก็ ฝึกตนที่เดียว

การสังสม “ผลจิต” ด้วยวิธีนั้น แบบนั้น คือ การฝึกเดินทางเข้าไปสู่ “การ-
 ดับจิต” ไม่ใช่ “ดับกิเลส-ตัดหา-อุปาทาน” สังเกตดีๆ มันเป็น
 การ “ดับธาตุรู้” ไม่ใช่การเสริม “ปัญญา” การเสริม “ปัญญา”
 นั้น (คือ “วิปัสสนา”) เป็นวิธี “เพิ่มธาตุรู้” ไม่ใช่ “ดับธาตุรู้” คิดดูดีๆ
 นั่นคือ แนวทางของพุทธแท้ ที่ปฏิบัติสมาธิทำจิตเป็นอริยจิต ก็เพื่อให้ได้มาซึ่ง
 “ปัญญา” อันสว่าง ไม่ใช่คลุมเครือๆ และก็เป็นที่ปัญญาที่แจ้ง รู้ชัด รู้เท่าทัน “จิต”
 ที่มันแสนรู้ยากนั่นเอง ไม่ใช่ไปนั่งดับมัน กดมัน ข่มมัน ใ้มัน “ไม่รู้” การกระทำ
 การดับลงๆ นั้น จะได้แต่ “สมถะ” คือ ความสงบราบเรียบ ดับดวงวิญญาณ ดับดวง
 จิตลงไปๆ เท่านั้น ที่สุดเราจะเก่งจน “ดับสนิท” (ฟังเผินๆ ข้างเหมือนภาษาของ

“นิพพาน” เหลือเกิน) จนกระทั่งเป็น “อสังขญัสสวัตว์” ได้ ก็จะกลายเป็น “พรหม” ชนิดหนึ่ง (พรหมลูกฟัก) เป็นความเสพย์ความยึดมั่นชนิดหนึ่ง เป็นความหลงใน “อัตตา” ชนิดหนึ่ง ขอให้ทำความเข้าใจให้ดีๆ

พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ทำใจให้แจ่มใส สว่างแจ่มจ้า ดำรงสติให้กล้าแข็ง คงมั่น อย่าไปทำให้ “สติ” ตกวงค์สะลึมสะลือ ตอนไหนสติสะลึมสะลือไม่เอา แม้การจะมี “นิโรธ” นั้นๆ ก็มีอยู่อย่างมีสติสัมปชัญญะเต็มๆ จะไม่ใช่ ดับจิต-ดับมืดเป็นอันขาด ดังพระบาลี ก็ยืนยันชัดๆ ว่า “นิโรธ” ใน อริยสัจ ๔ นั้น ต้องทำให้เป็น “สังขิกิริยา” หรือ “สังขิกิระณะ” อันก็ยืนยันอยู่ โทนโทว่า “สังขิ” ! ซึ่งแปลว่า “แจ้ง” ไม่ใช่ “ดับมืด” แปลว่า “ใส” ไม่ใช่ “มืดๆ มั่วๆ” และเรื่อง “นิโรธอริยสัจ” หรือ “นิพพาน” ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ มันสำคัญมากที่แตกต่างจาก “นิพพาน” ของศาสนาอื่นประตามักตรงที่พระพุทธองค์ทรงยืนยันว่า นิพพานของพระองค์ท่าน เป็นการ “ดับ” อย่าง สว่าง เป็นการ “ไม่มี” อย่างรู้ๆ เห็นๆ เป็นการ “หมดสิ้น” อย่าง สัมผัสแจ้งชัดเหมือนคนล้มตาโพลงๆ มีตาดีๆ นทีเดียว เป็นการ “ดับสนิท” อย่างแจ้งใสรู้ตัวรู้ตนอยู่เท่ากับผู้มีตาดีๆ นเอง อันมีพระพุทธพจน์ยืนยันชัดๆ เจนๆ ว่า “จักขุมา ปรินิพพุโติ” (ทีฆ. มหา. ข้อ 110)

ผู้เรียนรู้ไปได้ “นิโรธสมาบัติ” แบบหลับตามา เมื่อมาฝึกหัดเรียนรู้ กิเลส-ตัณหา-อุปาทานกันอย่างละเอียดแล้ว ก็ยังจะต้องมาพากเพียรเรียนละเอียดเพื่อ ละ วาง เลิก ทั้ง “นิโรธสมาบัติ” แบบหลับตา อันพาเสพย์อารมณ์อโรยอัน อ้อกอยู่เลย เพราะมันยังเป็นการหลงเสพย์ “อัตตา” และยังเป็น “อุปกิเลส” โดยแท้ๆ จิตที่หลงเสพย์ติดจริงนั้น มันเป็นจริง มันถอนยาก ถ้าไม่ติด ก็ไม่ต้องมาดูังมาถอน หรือ ถ้าเรามีสัมมาทิฐิแล้วแม้จะไปได้ไม่มี “นิโรธ” แบบนั้นในภายหลัง ก็จะไม่ติด ดังนั้น ผู้ไปติดมาก่อนมันจึงช้า และ เป็นการวนเวียน ซ้ำซาก เสียเวลาชดยาวโดยไม่ควร มันเป็นแบบ “ศรัทธาธิกะ” ซึ่งมันก็เป็น การทำที่มามีฐานเหมือนกัน แต่มัน “ช้า” ต้องใช้เวลามากกว่าแบบ “ปัญญาธิกะ”

ถึง 2 เท่า เพราะมันวน มันไม่เดินตรง เป็น “อชฺ” จึงทำ “อชฺทิกฺกัฏฐิ” ของคุณ ให้มันแท้ๆ ให้ได้เทอญ

“สมาบัติ” แปลว่า การทำได้เสมอๆ หรือ การเข้าถึงสภาพอย่างนั้นๆ ต่อเนื่องกันอยู่ ผู้ “นิโรธสมาบัติ” ก็คือ ผู้การดับได้เสมอๆ หรือ เป็นผู้เข้าถึงการดับได้อย่างต่อเนื่องกันอยู่ ซึ่งแท้จริง “สมาบัติ” นั้น ยังไม่ใช่ “ผล” จบเป็นเพียง “มรรค” แต่นั่นแหละการบำเพ็ญ “นิโรธสมาบัติ” แบบ อสัณฺญีสัตว์ นั้น มันไม่ใช่ สัมมาอาริยมรรค มันเป็น ฉานฤๅษี เป็นสมาธิฤๅษี ไม่ใช่ “สัมมาสมาธิ” ของพระอริยะ แบบพุทธโดยถูกต้อง ผู้ประสงค์จะรู้อย่างละเอียดของ “สมาธิ” ที่เป็น “สัมมาสมาธิ” ของพระอริยะแท้ๆ แบบพุทธตรงๆ ซึ่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงยืนยัน ก็จงศึกษาจาก “มหาจัตตารัสกสูตร” อปริ. มัชฌิ. จะได้รู้แจ้งว่า “สมาธิ” ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงยืนยันว่า เป็น “สัมมาสมาธิ” นั้น มันไม่ใช่การบำเพ็ญอย่างนั่งหลับหูหลับตาตามที่เข้าใจผิดๆ (มิจฉา) กันอยู่นั่นเลย “สมาธิ” ของพระอริยะเท่านั้น มันบำเพ็ญได้ แม้ในขณะที่คิด-พูด-ทำการงาน-มีอาชีพ อยู่ที่เดียว ดังนั้น จงศึกษาให้ตรง ประพัตถิกันให้ถูกต้อง ทำ “สมาบัติ” ก็จงทำกันให้ได้ อย่างถูกต้องกันเถิด

การหลับตาเข้าไปดับจิตเป็น “อสัณฺญีสัตว์” มันก็คือ “การดับ” ซึ่งจะเรียกว่า “นิโรธ” ก็ได้เหมือนกัน มิใช่ว่า จะไม่ใช่ “การดับ” (เพราะ “นิโรธ” แปลว่า การดับ) ทว่า มันดับคนละเรื่อง คนละทางประพัตถิ คนละตัวกัน ดังได้กล่าวมาแล้ว ถ้าฝึก “การดับจิต” จนเก่ง ก็จะเป็น “การดับได้เสมอๆ” ที่เก่งเหมือนกัน แต่เก่งตอนหลับตา พอลมตาออกมาเจอ “กามตัณหา” เข้า ก็ไม่รู้ และแถมดับจิตที่อยากเสพย์กาม ก็ไม่ได้เอาด้วย หรือ ยิ่ง “ภวตัณหา” ก็ยิ่งร้ายใหญ่ เพราะเมื่อเข้าไปสร้าง “ภพ” ใหม่ (แดนภวังคจิต) ก็ไปสัมผัสกับอารมณ์สงบบ้าง อารมณ์ที่ได้ห้องเที่ยวอิสระบ้าง ได้พบสิ่งใหม่สิ่งแปลกอันมีมากมายพิสดารอีกหลายอย่างบ้าง ละเอียดลุ่มมยิ่งด้วย คนผู้ยังไม่หมดกิเลส จะห้ามใจไม่ให้คิดไม่ให้ชอบ ไม่ให้หลง นั้น เป็นไปไม่ได้ยาก มันเป็นการสร้าง

กิเลสขั้วกิเลสซ้อน เพราะเพียง “ธรรมารมณ์หยาบ ๆ” แค่น “กามภพ” นี้
 ยังหลง ยังติด ยังชอบได้ขนาดนี้ ดังนั้น ยิ่งไปฝึกไปเพียรสร้าง “ภพ” ใหม่ ที่ยิ่ง
 ละเอียดสุขุมยิ่งกว่า พิศดารยิ่งกว่า จึงจะได้แต่กิเลส-ตัณหา-อุปาทานใหม่ๆ เพิ่ม
 เป็น “ภวตัณหา” ทั้งเป็น “กิเลส” ทั้งเป็น “อุปกิเลส” ให้แก่ตนหนักขึ้น เนื่อง
 จากยิ่งเสพ “จิตสงบ” นี้แหละ ยิ่งสุข ยิ่งอร่อยกว่าเสพกามเสพอีก (นัตถิ สันติ
 ปรัง สุขัง) เมื่อผู้เรียนรู้นั้น **ยังไม่รู้จักกิเลส ยังไม่เข้าใจการ “ละ”**
การ “เลิก” การ “เว้นออก” อะไรมาให้ได้ประสพผลกัน
 ตั้งแต่ อารมณ์หยาบ ๆ เรื่องนอก ๆ ง่าย ๆ กันก่อน แล้วจึงจะไปบั่นไปปรุ้งของใหม่
 เสพอีก ก็ไปติดของใหม่ อันเป็นของภายใน หาเสพได้ง่ายๆ เสพอีกก็เข้าเท่านั้น
 จะมีอะไรเป็นหลักประกัน อย่างดีก็จะแค่มาหลง “กิเลสใหม่” อันคือ “ภวตัณหา”
 ที่กำลังกล่าวถึงนี้ ก็เลยวางมือ เพลามือจาก “กามตัณหา” ไปบ้าง (มิใช่
 “วางใจ” นะ!) ก็เท่านั้น ส่วนพระอรหันต์แท้จริงแล้วท่านไม่คิด “นิโรธ-
 สมบัติ” ไม่ว่าแบบ “อภิสิญญานิโรธ” หรือ แม้แต่ “นิโรธอริยสัง” เอาด้วย
 ท่านจะไม่ไปหลงงุ่มง่ามๆ เข้าๆ ออกๆ เพื่อเสพ “นิโรธสมบัติ” หรือ ท่านวาง
 สิ้นเป็น “อนัตตารธรรม” ท่านปล่อยให้เป็นไปตาม “สังขธรรม” ไม่ต้องไปประ-
 คิชฐ์ประคองเอา “นิโรธ” มาคอยเสพอยู่ เพราะนั่นก็คือ “อดีตกิลมณายุค”
 คือ ความยังไม่หมดสิ้น “อดีต” จริงๆ ซึ่งแปลความก็ได้ว่า อุตส่าห์เหน็ดเหนื่อย
 ลำบากลำบากแทบตาย (กิลมณ แปลว่า เหน็ดเหนื่อย, ลำบากลำบาก) แต่แล้วก็ยังไม่ได้
 “อดีต” ยังมีตัวมีตนเหลือ (ไม่เป็นรูปจิตก็อรูปรจิต) อยู่นั่นเอง

สำหรับพระอรหันต์นั้น “เหตุแห่งทุกข์” มันมาสัมผัสท่านที่ใด ท่านก็รู้เท่าทัน
 มันทันที ท่านย่อมจับดับ (นิโรธ) มันทันที และท่านก็ดับได้เด็ดขาดทุกที่
 ด้วย นั่นต่างหากเรียกว่า “นิโรธอริยสัง” ท่านไม่มีการเสพสิ่งไม่หลงว่า
 เป็น “สุข” ด้วย ผู้จะติด “สุข” ใน “นิโรธสมบัติ” เอมากๆ คือ ผู้ยังไม่มี
 “ปัญญา” แต่กลับตาทำ “นิโรธสมบัติ” ได้ เรียกว่า ยังไม่ใช่ “อริยะ” นั่นเอง
 จึงติด จึงหลงอารมณ์ “สมณะ” (ความสงบ) ที่เรียกกันว่า “บัสสัทธิ” (ความสงบ)
 บ้าง ซึ่งก็เป็น “อุปกิเลส” เรียกว่า “อาภิชญัญญาตนะ” (ตามที่เขาหมายเอา ว่า

ความดับสนิท หรือ ความไม่มีอะไรเลย) บ้าง หรือ เรียกกันตรงๆว่า กิเลสของ “รูปฌาน-อรูปฌาน” อะไรกันนั้นแหละ ก็ยังเป็นกิเลสที่พระพุทธองค์เคยทรงศึกษาผ่านมาแล้ว ทั้งนี้ ซึ่งพระองค์ทรงเห็นว่า ยังไม่ใช่ “ทาง” (มรรค) และการไปได้ “สมาบัติ” แบบที่กล่าวมานั้นๆ มันก็จะ “ปิด” ที่เราหลงยึดว่า เราทำสิ่งนี้ได้ อันก็ยังเป็น “อุปกิเลส” อีกแหละ “กิเลส” มันละเอียดสุขุมทัมมเข้าไป ดังนี้ **ถ้าไม่เข้าใจเลยว่าเป็น “กิเลส” ก็จะติดมันหนักแน่นเอาทีเดียว** เพราะสุขอันใดจะเท่าความสงบเป็นไม่มี มันอโรย มันสบายสุดแสนเหลือล้น (ตัว “สุข” แท้ๆนั้นก็เป็นอุปกิเลส และยังเป็น “โลกธรรม” ชัดๆอยู่ด้วย ไม่ใช่ “โลกุตตรธรรม” เลย) มัน “สุข” จริง แต่มัน “ไม่รู้” อะไรเลย ! มันมีแต่เสพยา มันมีแต่ติด มันจึงเป็นของเสพยาติดที่ร้ายกาจ **มันได้ “ทำลาย” คนผู้เป็นนักปฏิบัติธรรม มาตลอดกัปป์ ตลอดกาล เอาจริง ๆ**

แม้ในสมัยพุทธกาลก็เช่นเดียวกัน พวกนักหลงและ ติดสุขในสมาบัติ เช่นนี้แหละ ศาสดาอาจารย์ต่างๆ สอนให้ไปหลงจบอยู่จุดนี้กันมากล้น **พระสัมมาสัมพุทธเจ้า อุบัติมา เพื่อช่วยผู้หลงเหล่านี้ โดยแท้** และปัจจุบันนี้ก็กำลัง “วนกลับ” เข้าไปหลงติดกิเลสตัวร้ายกาจ ที่ละเอียดสุขุมยิ่งอย่างเต็มขั้นกันอีก ซึ่งถูกละ มันจะต้องเป็นไปอย่างนั้นตามกาลแน่ๆ ห้ามไม่ได้ กล่าวคือ พุทธศาสนิกชนนั่นเอง จะต้อง “หลงผิด” เข้าใจเพี้ยนไปเรื่อยๆ หรือ ศาสนาพุทธจะต้องเสื่อมลงๆ เวียนกลับไปยึดอย่างเก่ากันอีก นั้นแหละ ถ้าศาสนาพุทธเที่ยง ไม่มีกาละที่จะสิ้นความเป็น “ศาสนา” ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องมามีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์ใหม่อุบัติขึ้นมาตั้ง “ศาสนา” กันใหม่ และกฎแห่ง “อนิจจัง” ก็ต้องผิดไปด้วย

ดังนั้น จึงขอเตือนอย่างซ้ำแซะยิ่งอีก **สำหรับผู้ใฝ่เนิพพานธรรมโดยแท้** จริง นั้นขอให้สังวรให้มาก ๆ เกิด **“นิโรธอริยสัง”** แท้ๆ ที่พระอนาคามี ท่านมี “ผลจิต” บ้างแล้วนั้น เช่น “กามจิต” ต่างๆ ที่ท่าน “ดับ” (นิโรธ) ได้ เต็ดขาด (สมุจเฉท) มาแล้ว เป็นต้น

ท่านก็มี "นิโรธ" ถาวรของท่าน (ตลอดเวลา ไม่ว่าล้มตา หลับตา) และ
ท่านก็ตั้งใจเหมือนกัน แต่ไม่ได้ตั้งใจเพื่อเสพยา หากแต่ตั้งใจที่ได้
เลิก ได้จาก ได้หลุด เป็น "วิมุตติญาณทัสสนะ" ("ปัญญา" ชั้น อธิ)

ท่านก็ยิ่งเร่งเร้าตน เพิ่มศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ (ไม่ใช่จะต้องหลับตานะ !)
เพราะท่าน "รู้" ว่า ถ้าทำเช่นนั้น มันก็จะเลิก จะขาด จะพยายามหาทางเพ่งพิจารณา
จับ "จิต" ของตนทุกเวลา ยืน เดิน นั่ง นอน ให้ "รู้" เท่าทัน เมื่อมีการสัมผัสกับ
อะไร มันจะมี "กิเลสตัณหาอุปาทาน" ไต่ ยักร่วมวงศ์ไปอยู่อยู่กับจิตของเรา จะ
ได้รู้เท่าทัน รู้แท้ แล้ว รับผิดชอบ รับผิดชอบ รับผิดชอบมันลงให้ได้ทุกทีไป จึงจะได้
หลุดกิเลสตัณหาอุปาทานอื่นๆ อ้อไปเรื่อยๆ แล้วก็ "รู้" ตัวที่ดับได้อีก ก็เป็น
"วิมุตติญาณทัสสนะ" อ้อ ดังนี้ เรื่อยๆ ไป ตัว "รู้" ทุกตัวนั้นๆ คือ
"ปัญญา" ที่เป็น "อธิปัญญา" ขึ้นเรื่อยๆ ทงสน

เพราะมันเห็น "คุณ" เห็น "ประโยชน์" ในการได้หลุดได้พ้นจาก
กิเลสตัณหา หรือ "ได้ดับกิเลสตัณหา" หยาบๆ ต่ำๆ ตื่นๆ แล้วก็สูงขึ้นๆ มาแล้วได้
เรื่อยๆ เป็น "กุศล" เป็นความดีแท้ๆ อันแสนดีจริง เห็นจริง เข้าใจจริง "รู้" จริง
ชัดๆ แจ่มๆ อย่างนี้ต่างหาก เรียกมันว่า "ปัญญา" หรือ ญาณทัสสนะแท้ๆ มัน
ตั้งใจ ที่ได้ขาดจาก "กามจิต" ไปได้ ท่านก็จะไม่พึงขบ ไม่พึงเสพยาเข้าใกล้อีก
มันตั้งใจ ที่ได้ "วางจิต" เสมอๆ ไม่ใช่ตั้งใจ เพราะได้เข้าไป "ยึดติด"
แนบแน่นอยู่ หรือ ได้กลายเป็นผู้ "ไม่รู้ ไม่เข้าใจอะไรเลย" อยู่ ดังที่
"นิโรธสมาบัติ" แบบหนึ่ง (แบบหลับตาทำ "อสุญญ") พวกนี้ทำอยู่นั้นไม่
มัน "ตั้งใจ" หรือ บังใจแล้วหลงยึด ต่างเรื่อง คนละลักษณะ ผิดกันเป็นนัยๆ

ทางหนึ่งมันยึดเพื่อเสพยา เพื่อติด อีกทางหนึ่งมันยึดเพื่อวาง
เพื่อล้าง เพื่อฆ่า ยิ่งเป็นพระอรหันต์แล้วท่านมี "นิโรธ" มีความดับได้
ทั้ง กามจิต-รูปจิต-อรูปรจิต ที่เป็นราคะ โทสะ โมหะต่างๆ อย่างเด็ดขาด ท่านก็ยิ่ง
จะซบซบใจที่เห็นคุณ ในการขาด ในการห่าง ในการเว้น ในการจาก ราคะ-ตัณหา-อุปาทาน
ต่างๆ ออกมาไกลได้ ท่านก็ตั้งใจ ชอบใจ (ถ้าจะเอาภาษามาเรียก
มาพูด) ที่จะเว้น จะห่าง จะไม่เกี่ยว ไม่พยายามใกล้ราคะ-ตัณหาอันนั้นๆ เสมอๆ

หนึ่งเราวกกลับเข้าไปหาสภาวะของ “จิต” ผู้เข้า “นิโรหัลลัทธา” จนไป
 ตกอยู่ในสภาพ “อสังขณีสัตว์” แล้วกันคืออีก เมื่อสิ้นพลังยึด หมัดอำนาจ
 ในการกดขี่ หรือ ปลดปล่อย “พลังงานศักย์” ลงเมื่อใด “จิต” ก็จะเริ่มไหว เริ่มย่อน
 “ตักภพ” (ภวังคบุัจเฉตะ) กลับออกมาสู่ “ภพ” ใหม่ เป็น “ภวังคจลนะ” กันเมื่อนั้น
 ถ้าใครไม่ติดขัด “ภาษา” (คือ ไม่เป็นผู้ม้อัตตวาทุปาทาน) ก็จะเห็นได้รู้ได้ชัดว่า มี
 การ “จุด” ใหม่ มี “ปฏิสนธิวิญญาณ” ใหม่กันอีกที่ ได้อย่างถูกต้องแท้
 “วิญญาณ” ใหม่ขึ้นเป็นการปฏิสนธิในแบบ “โอปปาติกะโยนิ”
 กันจริงๆ คือ มี “การตาย” (ดับสนธิ=นิโรธ) มี “การเกิด” (จาก “อสังขณีสัทธ”
 มาสู่ “กามภพ” ใหม่) ซึ่งสืบต่อเปลี่ยนที่ไปมากันแต่เพียง “จิตวิญญาณ” เท่านั้น
 เป็นการเลื่อน “ภพ” เปลี่ยนชาติกันแต่ทาง “จิต” ทาง “วิญญาณ” อันไม่ต้อง
 เปลี่ยนรูป คือ รูปร่างอันเก่าอันเดิมนั้นแหละ แต่ดับตายสนิทอยู่อีกภพหนึ่งโดย
 เฉพาะ ถ้าจะว่า อยู่ใน “สุญญตาภพ” หรือ “อนัตตาภพ” ก็ว่า ไม่ได้ แต่ก็
 อยู่ใน “ภพ” ซึ่งที่แท้ก็คือ “อสังขณีสัทธ” เป็น “อิตตา” อยู่เท่านั้นเอง ถ้าจะเรียก
 กันว่า “นิโรธ” ก็นิโรธแบบนั้นๆแหละ เป็นการจากไปอยู่ “ภพ” หนึ่ง ช่วงระยะหนึ่ง
 แล้วก็กลับมาผุดเกิดใหม่ เริ่มมี “ความรู้สึก” เข้าสู่ “ภพ” ที่ตนเองยังยึดไปยึดมา และ
 ขณะนั้น (กำลังถอยออก) ก็จะกลับมาหา หรือ มาเกิดมาใหม่ “ตัวตน” (ที่ตัวยังไม่ยอม
 ทิ้ง ไม่ยอมวางอย่างแท้จริงนั้น มีการเปลี่ยนรูป เปลี่ยนสังขญา เปลี่ยนอิตตาทันชนิด
 ละเอียดอยู่ดังนี้ รู้ได้ยากสำหรับคนธรรมดาๆที่ไม่มีญาณที่สุขุมประณีต) มามีส่วนร่วม
 คลุกคลีเกี่ยวของ ร่วมบทบาทกับ “ภพ” นี้ หรือ ในแดนนี้ ในขอบเขตแวงแคว้น
 อันนี้ คือ “กามภพ” ทัมทวารอีก ๕ ทวารครบพร้อม รวมเป็น ๖ ทวารกับตัว “จิต”
 เอง ที่กำลังเข้ามา “ปฏิสนธิ” เข้ามาเชื่อมต่อ หรือ กำลังเคลื่อนย้าย (จุด)
 ออกจาก “รูป” แห่ง “อสังขณีสัตว์” มาสู่ “รูป” แห่ง “กามสัตว์”
 ที่เป็น “อิตตกรรม” หรือ “อิตตขันธ์” หรือ วิบากขันธ์ อันคือ ร่างกายที่ตนได้ทำ
 ไว้แล้ว เป็นของเก่าของตน เป็น “รูปขันธ์” อันเก่า

แต่ไม่ใช่ “รูปเก่า” เพราะได้เปลี่ยนแปลงเสื่อมสลายไปบ้างแล้ว ถ้ายัง
 เข้านิโรธ ๖ วัน ยังจะเห็นชัดรู้ได้ชัดว่า เปลี่ยนไปผิด “รูป” เดิมไป ถ้าหากใครยัง
 เหลือความหลงยึดว่า เป็น “รูปขันธ์” อันเก่า ผู้นั้นก็ยังไม่แจ้งใน “อนิจจัง” ยังไม่มี

“ไตรลักษณ์” เลย เนื่องจากยังหลงยึดมั่นถือจริงว่า มีของเก่าที่คงที่ มีของ
เพียง มีของเดิมที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปตลอด (คือ ไม่เกิดไม่ดับ หรือ ไม่มีเพิ่มไม่มี
เสื่อม) แม้กาลเวลาจะผ่านไปแล้ว

และที่จริงตนเองก็เพิ่งจะไต่ล่อออกมาจาก “อสังขารูป” ใน “อสังขารูป” มา
เกิดเป็น “กามรูป” ใน “กามภพ” โดยแท้

เมื่อจะมาร่วมกับ “รูปขันธ์” อันนี้ “สันตติกาล” คือ ระยะเวลาแห่งการ
เชื่อมต่อ ทั้ง “ปวัตติกาล” คือ ระยะเวลาแห่งการดำเนินติดต่อกัน ก็ไม่ต้องเสีย
เวลาอยู่ในครรภ์เพื่อสังสมดิน-น้ำ-ไฟ-ลม ก่อรูปขันธ์ หรือ ก่อกายอันใหม่ (คือ
ไม่ใช่ “ขลาพะยะโยนิ”) ไม่ต้องไปเกิดในลักษณะเป็นลูกๆ เป็นก้อนๆ อยู่ เพื่อรอเหตุ
รอบัจฉัยใหม่มาร่วมปรุงจึงจะเกิดได้ เช่น เมล็ดพืช เช่น ไข่ของสัตว์ ไม่ (คือ ไม่ใช่
“อณฑะโยนิ”) ไม่ต้องแตกตัวก่อรูปขันธ์ใหม่โดยอาศัยน้ำเน่าน้ำคร่ำ (คือ ไม่ใช่
“สังเสทชะโยนิ”) แต่มาผูกเกิดใน “รูปขันธ์” อันสำเร็จรูปได้ทันที
เมื่อตนมี “วิบากของกรรม” คือ ผลที่เป็นสิ่งเก่าของตนทำไว้ ขณะเราหมายถึง
ร่างกายอันนั้น มันเป็นของเรา ที่เราเคยหลงสร้าง เคยสะสม เคยให้อาหาร เคยก่อ เคย
บำรุงมันไว้ มันก็เป็น “วิบากกรรม” ของเราเอง ร่างนั้นเป็นสิทธิ์ของเราเอง ทั้ง
ร่างนั้นก็ยังไม่ผูก “อุปมาตกรรม” คือ ยังไม่มีใครมาเอาไปเผาทิ้ง หรือ ทำลายเสีย
ก่อน และเราเองก็มี “อาสันนกรรม” คือ จิตอันเป็นมโนกรรมของเราที่ได้สั่งแก้ตน
ไว้ในเวลาก่อนจะจุติ (เคลื่อนย้าย) เข้าไปเป็น หรือ ไปเกิดเป็น “อสังขารูป” ว่า จะ
กลับมาให้ได้ภายในกำหนดเท่านั้นเท่านั้นอย่างมั่นคงเหมาะสมแรงกล้าด้วย (ซึ่งบางที่ยังอุตสาห
อยู่ไม่ได้นานตามที่กำหนดเอาด้วยซ้ำไป เพราะอำนาจแห่งการกดข่ม อันมาจาก
“กรรม” กับ “จิต” ของตน ยังมีไม่พอ) และไม่ได้คิดจะตายจาก หรือ ไปแล้ว
ไปเลยสักหน่อย แม้บางที่บางคนคิดจะตายจากเอาด้วยซ้ำก็มิ แต่อำนาจแห่ง “ชนก
กรรม” ของตนยังไม่ “วิบาก” ยังไม่เป็น “ปัจฉัย” เพียงพอ ยังเปลี่ยนจาก “กาย
หยาบ” นี้ไปแต่ขาดยังไม่ได้ เพราะ “สมุฏฐาน” ทั้งกรรม-จิต-อตุ-อาหารยังไม่
ขาดส่วน หรือ ครบส่วนแห่งการเปลี่ยน “รูป” นั้นๆ อีกอนึ่งก็เป็น “ทิฏฐิธรรม
เวทนียกรรม” คือ เป็นโอกาสที่จะเล่นลิเกละครกันให้สำเร็จเสร็จพลันเป็นเรื่องเป็นราว

จึงเรียกว่า “ กาม ” หรือ พูดได้อีกอย่างว่า “ กามเสพย์เทวดา ” ไม่นั้นก็ “ กามเสพย์พรหม ” ผู้ก่อ “ สภาวะรูปจิต-อรูปรจิต ” ด้วยตนเองได้ สัมผัสสำเร็จในทางใจเองได้ (เป็น “ มโนมยอิตตา ”) จึงจะเรียกว่า พรหมเสพย์ธรรมารมณฺ์ หรือ เทวดาเสพย์พรหม

และอีกอย่าง คือ แม้แต่ว่า ถึงเราจะเห็น “ รูป ” (นิมิต) นั้น ๆ สัมผัส “ รูปทิพย์ ” นั้น ๆ ได้เองในทวาร “ จิต ” ของเราเองจริง ๆ นั้น ก็ตาม ก็อย่าไปหลงรักรมย์ขมชื่นยินดีอยู่เป็นอันขาด ถ้าชนหลงเมื่อใดเมื่อนั้นเราได้ชื่อว่า “ พรหม ” หรือ “ เทวดา ” ซึ่งก็ยังเป็นทงพรหม หรือ เทวดาที่จะต้องกลับมาเกิดใน “ กามภพ ” อีก เพราะยังมี “ อนุสัย ” เป็นกาม เรียกว่า “ พรหมเสพย์กาม ” หรือไม่ก็ “ เทวดาเสพย์กาม ” นั่นเอง

จงพยายามรู้จักเทวดา รู้จักพระพรหมในตัวเองนิจจริง ๆ ให้ได้เกิด ผู้ใฝ่ธรรมแต่ๆทั้งหลายเอ๋ย ! ซึ่งมีทั้งพรหมที่หมดเขือกาม แต่ยังมี “ ภพ ” เป็น “ รูป ” อันก็ยังมิละเอียดหลากหลายระดับอันกัหนา และมีทั้งพรหมที่ยังหลงเลอะเกี่ยวพันกับกามอยู่ จะเรียกมันว่า เป็น “ กามคุณ ” ก็เมื่อหลงรูปนิมิตนั้นว่า สวย-อร่อย-หอม-ไพเราะ-เสียดสีซาบซาใจ จึงคือ จิตของเราเป็น “ กามารมณฺ์ ” นี้ เป็น “ กาม ” ชั้นละเอียดชนิด “ ธรรมในธรรม ” ชั้นยังมี “ รูป ” หรือ ชั้น “ ภายในธรรมารมณฺ์ ” กันทีเดียว เป็น “ กาม ” ที่ยังเหลืออยู่ กับ “ พรหม ” เป็น “ กาม ” ชั้นไม่ต้องอาศัย ทวาร ๕ แต่ก็เสพย์รสสุขในลักษณะ รูปารมณฺ์-รสารมณฺ์-คันธารมณฺ์ สัทธารมณฺ์-โณภูฏัพพารมณฺ์ (ที่รู้ได้ตรง ๆ ชัด ๆ ก็คือ ผู้เสพย์สุข หรือ มีรสสัมผัสกับภพ แห่งความฝันของตนนั้นแท้ ๆ เลย)

จึงเป็นพรหม เพราะยังไม่อาจหยั่งรู้ได้แท้ๆ แม้จะหลงเสพย์ความ เป็น “ จิต ” ของตน เรียกว่า แม้มีแต่ “ จิต ” ก็ยังอุตสาหที่จะถูกอำนาจ หรือ เชอ “ กาม ” เล่นงานสร้างรส สร้างชาติได้อยู่ ดังนี้

และอนึ่งมันเป็น “ ภวคุณ ” แห่งจิตวิญญานโดยแท้โดยชัด ถ้าหลงเสพย์รสรักรมย์ขมชื่นยินดีเหมือนตนเป็นสังขณ เป็นอนันน ก็คือ “ จิต ” ของเรา เป็น “ ธรรมารมณฺ์ ” หรือ เป็น “ พรหม ” เป็นตัวตนผู้จมอยู่กับโลกแห่งจิตในจิต (ภพ)

ที่ตนกำลังรับรู้อยู่ คนจึงเสียเวลา ไม่ได้ “ปัญญา” เพราะหลง เพราะมัว
 เมมา เพราะอิมเมม เพราะเอริคอรอย ไม่รู้เท่าทัน “สมมุติ” หรือ “ความเกิด”
 หรือ ความเป็น “สัตว์” อันนั้นอยู่นั่นเอง เพราะไปจมอยู่ในโลก(ภพ) ไปเป็น
 “ตัวแสดง” ของโลก(ภพ) ไม่ดึงตนออกจากโลก(ภพ) ไม่ทำความอิสระให้
 แก่ตน จนพ้นอำนาจรสชาติต่างๆ ที่สัตว์โลกหลงใหลยึดติดให้ได้จนอยู่เหนือ
 โลก(ภพ) จนมองเห็นโลก(ภพ)แห่งสัตว์ทั้งหลายผู้หลงใหลนั้นให้ได้ อย่างอยู่เหนือ

ดังนั้น “พลังงานศักย์” หรือ “อดีตภังค์” กระทบไม่เห็นไตรลักษณ์มัน
 ได้ง่าย ๆ เนื่องจากตัวเองเป็นตัวไปจมอยู่ในไตรลักษณ์นั้นเสียเอง เช่น คนที่อยู่ใน
 โลกย่อมไม่เห็นโลกหมุน หรือ ไม่รู้สึกตัวว่ามีการหมุน เพราะตนเองนั้นแหละหมุน
 ไปกับโลก แล้วตนก็เข้าใจ หรือ รู้สึกว่าตนเองอยู่นิ่ง ๆ แต่แท้จริงมันเป็น
 “พลังงานจลน์” ในภพแห่ง “จิต” อยู่ที่เดียว หรือ ยังมีบทบาทประจักษ์อยู่ในแดน
 ของ “โอปปาติกะสัตว์” จริงๆ แต่คนผู้ยังไม่มี “ตาทิพย์แท้” (ญาณ หรือ โลกุตตร-
 ปัญญา) เห็นไม่ได้ รู้ไม่ถึง ไม่สามารถปะติดปะต่อสภาวะถูก มันต้องรู้ด้วย
 “อริปัญญา” อย่างละเอียดสุขุมแท้ ๆ (ญาณ หรือ โลกุตตรปัญญา) ที่เรียกกันว่า ต้อง
 ใช้ “อำนาจมาน” คือ ผู้ที่สามารถรู้ได้จะต้อง

- (๑) มีจิตตใส (ไม่มี “ถีนะมิทสะ”)
- (๒) จิตไร้อารมณ์เสพยาภม
- (๓) ลีนความพยายาม
- (๔) ขาดอารมณ์กวนอกกวนใจแม้เล็กน้อย (ไม่มี “อุทธัจจะกุกุกุจะ”)
- (๕) ปล่อยจิตให้เป็นกลาง วางจิตให้พ้นความเห็นแก่ๆ ให้เกลี้ยง ต้อง

ตามพิจารณาเรื่องที่ “จิต” ขณะนั้นของตนกำลังเป็น กำลังมีอาการ, มีอารมณ์ เสมอๆ
 แล้วพยายามตามจับอารมณ์ จับอาการนี้ หรือ เทวดา หรือ พรหม ตามที่เราได้เรียนรู้
 มาให้ได้ และใช้เหตุผลร้อยเรียงสอบทานวิจัยไปตลอดจริงๆ จนพบจนรู้ได้
 อย่างไม่มี “วิกิจจนา” ดังนั้น จึงจะมีกำลังแห่ง “จิต” (หรือ เรียกว่า อำนาจ
 มาน) เข้าไปหยั่งรู้ได้ นักวิทยาศาสตร์ก็ค้นหา “พลังงานจลน์” ส่วนนี้ในคน

หรือ แท้ๆ ใน “จิต” ของคนยังไม่เจอ เพราะเป็นพลังงานที่ละเอียดสนิทสุขุมลึกซึ้งมาก จนต้องเรียกกันพลางๆ ก่อนว่า “อเหตุกจิต” ในภาษาพระอภิธรรม เพราะมันดูเหมือนไม่มีเหตุเกิดเอาจริงๆ มันไม่รู้หัวนอนปลายตีนของพลังงานชั้นละเอียดนั้นๆ แล้ว รู้แต่ว่า มันมี ก็ตั้งชื่อใส่ไว้ให้มันก่อน ตามที่พอเอาได้ใกล้เคียงที่สุด ผู้ที่รู้อย่างนี้จริงจึงรู้ว่า มันก็ยังมเหตุ มัทมา ไม่ใช่ไม่มีเหตุ ไม่มีทมา และลึกกลงไปยิ่งกว่านั้น ก็แถมเรียกว่า เป็น “โสภณจิต” เสียเลย (“อเหตุกจิต” นั้น ยังเป็น “อโสภณจิต” คือ จิตที่ยังไม่ได้มีงามอยู่) เพราะ “จิต” ตัวนี้ดูเหมือนกับมันไม่ทำทุกข์ทำกัยอะไรให้แก่เราเลย มันมีแต่ความดี มันช่วยเราสร้างเราก่อสร้างหาก ก็เลยไม่รู้ว่าจะมีอย่างนั้นก็คือ ความไม่จบ หลงแต่ว่า มันเป็นจิตที่งามที่ดี รักษา มันไว้เถิด อย่าทำลายมัน ให้มันเกิด ๆ ๆ ๆ ำไปเทอญ แล้วผู้เชื่อแห่ง “ความเกิด” ผู้นั้นจะสนทนพจนชาติถึงจุด “ไม่เกิด” อีก ได้อย่างไรกัน ? นอกจากจะหลงคิดอยู่แต่ใน “โสภณจิต” นี้ เป็นที่สุด ซึ่งก็คิดเขยิบแล้วละ ! แต่มันก็ยังเป็น “พรหม” ชั้นสูงสุดอยู่ ยังไม่หลุดพ้นจนถึง “สุญญตา” แท้ๆ ได้

“การเกิด” ของจิตวิญญาณ (โอบปาดิกะสัตว์) ละเอียดขนาดนั้น เราก็จะต้องรู้เท่าทันด้วย ทั้งไม่ “หลง” มันจริงๆ เป็นที่สุดแห่งที่สุด

นี่ก็คือ “พหุสัจจะ”

และ “จิต” ตัวที่มันละเอียดสุด ที่รู้มันได้ยากเป็นที่สุดแห่งที่สุด ก็คือ “มหากิริยาจิตดวงที่ ๘” (ยังมันมีสภาพหมุนรอบเชิงซ้อนเป็น “อรุปจิต” หรือ ชั้น “อนุสัย” เข้าไปโน้น ก็ยิ่งสุดแสนยาก) ที่เป็นจิต ซึ่งเกิดขึ้นมาพร้อมด้วยความวางเฉย ไม่มีบัญญัติประกอบด้วยเลย แลมันเกิดขึ้นเพราะมีเชื้อขั้กจุง มีเหตุดุนๆๆๆ ดันๆ อยู่เสียด้วย (อุเบกขาสดตัง ญาณวิปยุตตัง สสังขาริกัง) “จิต” ตัวนี้แหละ เป็นยอดลึกลับ ผู้ไม่มีปัญญา (ญาณทัสสนะ) จริงๆ ชั้นสุด จะจับตัวมันไม่ได้จริงๆ ก็เป็นเรื่องจริงอยู่ สำหรับผู้ยังไม่มีปัญญาครอบ แต่มันจะต้องเป็น “จิต” ซึ่งมัทมา มีสังขั้กจุง หรือ มี “เหตุ” มีมูลขั้กจุงให้เกิดอยู่แน่ๆ (สสังขาริกัง) เพราะสิ่งที่ยัง “เกิดๆ” อยู่ จะไม่มี “เหตุ” ไม่มีสิ่งเป็นเชื้อขั้กจุงนั้น ย่อมเป็นไปได้ ! พระพุทธองค์ไม่เคยสอนเช่นนั้นเลย

พระอรหันต์ต้องรู้ “เหตุแห่งจิต” ของตน ที่ยังมี “ความเกิด” ทุกตัว ซึ่ง
 เรียกว่า “สมุทัยอริยสัจ” และรู้จักวิธี (มรรค) พร้อมกับจะดับ (นิโรธ) มัน
 ลงเมื่อใด ตามที่ต้องการได้เด็ดขาด (สมุจเฉท) ด้วยจริงๆ จึงอย่าฟังกล่าวกันว่า
 “จิตพระอรหันต์เกิดโดยไม่มีเหตุ” นั้น ยังมีอยู่เป็นอันขาด “อสังขาริก” กัด
 “อเหตุกะ” กัด ล้วนเป็น “บัญญัติ” ที่สมมุติเรียกสภาวะสำหรับ “ผู้ยังรู้ไม่ได้”
 เท่านั้น เมื่อรู้แจ้งจบแล้ว สิ่งใดจะเกิดโดยไม่มีเหตุ ไม่มีเชื่อของผู้ปรุง หรือ ผู้
 ร่วมปรุง (อสังขาริก) นั้นไม่ได้ ! และสิ่งใดเกิดโดยไม่มีเหตุ (อเหตุกะ) ก็ไม่มีด้วย
 ทุกสิ่งทุกอย่างบังเกิดอยู่ตราบไต่ เช่น “จิต” ทุกดวงที่เรียกมันว่า “จิต” หรือ
 แม้แต่ “เจตสิก” มันคือ สิ่ง “เกิด” อยู่ทุกดวง สิ่งนี้ก็ต้องมีเหตุมาก่อน
 เสมอๆ (มโน ปุพพังคมา ธัมมา ฯ) อย่างน้อยที่สุด ก็คือ “มหาวิบากจิต”
 ต้องเป็นที่มาของ “จิต” ทั้งหลาย ที่เป็นจิตของพระอรหันต์ผู้ยังไม่ดับขันธ (หรือคือ ยัง
 มีชีวิตทั้งชีวิตนั้นแหละเป็นเหตุเป็นปัจจัยอยู่) และอย่างโตสุดหยาบสุด ก็คือ “มหา
 กุศลจิต” ต้องเป็นเชื่อเป็นเหตุ คือมี “ความหวังดี” นั้นแหละ เป็น “อสังขาริก”
 (เป็นเหตุเป็นเชอกระตุ้น) ทุกตัวไป แต่เป็น “เชื่อ” ที่รู้แจ้ง (ญาณที่สละ) ที่รู้
 แล้วก็ใช้เสรีจวางเสรีไปในตัว (อุเบกขาสหคตัง) พระอรหันต์จึงใช้ “จิต” ดวง
 ที่เรียกว่า “โสภณสสคตัง ญาณสัมปยุตตัง อสังขาริกัง” อันเป็น “โสภณจิต”
 เป็นคุณงามความดี เป็นความหวังดีของโลก นำเกิด เป็นเหตุแห่งการเกิดอยู่เสมอๆ
 โดย “รู้เหตุ” โดยรู้แจ้งถ้วนท่วอยู่ตลอดเวลาจริงๆ แล้วจึงไปจบเอาที่ “อุเบกขา
 สหคตัง ญาณวิปยุตตัง สสังขาริกัง” ซึ่งแม้จะปล่อย “รู้” (ญาณ) ทิ้งลงแล้ว
 (วิปยุตตัง) มันก็ยัง “รู้” อยู่นั่นเอง ว่า ยังไม่ดับเป็นที่สุด ยังมีชีวิตเป็นปัจจัย
 มันก็ยังต้องมีเชอกระตุ้นต่อไป หรือ มีเหตุเป็นปัจจัยสืบต่อไปอยู่บนนั้นแหละ ทุก
 อย่างจึงจะถูกต้อง เป็นไปตามคำสอนคำตรัสของ พระบรมศาสดาของเรา ไม่ขัดกันเอง
 ตามที่ว่า “เย ธัมมา เหตุปปรภา ฯ” คือ ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดมาแต่เหตุ ถ้า
 ดับเหตุเสียได้ ทุกอย่างก็ดับ

ดังนั้น พระอรหันต์จึงไม่มี “อเหตุกะจิต” เลย ท่านมีแต่ “โสภณจิต”

และล้วนเป็นจิตที่เป็น “ สสังขาริกัง ” คือ “ รู้ ” ว่า มีเหตุอยู่ มีเชื้อเค้ากระตุ้นเป็นต้นตออยู่ทั้งสิ้น หรือ ไม่ก็เป็นจิตที่มี “ ญาณสัมปยุต ” (คือ มีปัญญาารู้แจ้งอยู่ด้วย) ดังนี้ เสมอ อย่าดูพระอรหันต์เป็นผู้ยังโง่ ยังไม่รู้สิ้นรอบเป็นอันขาด พระอรหันต์ทุกรูปทุกนามท่านมี “ จิต ” ทุกดวง ทั้งรูทงแจ้งชัด และทุกดวงมี “ เหตุบุญ ” อันเป็นจิตดวง “ มหากุศล ” น้แหละ กระตุ้นเตือน ในขณะที่ท่านมีอิริยาบถมาก มีบทบาทใหญ่ แล้วท่านก็มีจิต มีชีวิตอยู่กับสุจริตกรรม อันเป็นกุศลกรรมทั้งสิ้นน ช่วงที่กำลังมีบทบาทของ “ กรรม ” หรือ “ การงาน ” เต็มทน ก็คือ “ มหาวิบากจิต ” ซัดๆ อีกคือ ผลจิตทุกดวงของพระอรหันต์ หรือคือ “ ผล ” (วิบาก) ที่พระอรหันต์ปรุงสร้างออกมา ซึ่งล้วนเป็น “ บุญ ” ทว่าท่านทำแล้วท่านไม่ยึดบุญ ไม่หลง “ บุญ ” เหมือนปุถุชน ท่านวางเสร็จในตัว จิตนจึงเป็น “ มหากริยาจิต ” สำหรับการอยู่ “ อเบกขา ” ของท่านๆ ก็มี “ มหาวิบากจิต ” ของท่านเป็น “ เหตุ ” ให้มันรู้ตั้งอยู่ และแล้วก็วางเสร็จเป็น “ มหากริยาจิต ” ต่อไปอีกเช่นกัน ท่านจึงอยู่อย่างงาม หรืออยู่อย่างเรียกว่า “ บุญ ” เป็นปกติอย่างนเอง และท่านจะไม่พยายามหลอกล่อวางหลุมพรางให้คนทั้งหลาย “ หลงบุญหลงกุศล ” ติดตั้งใน “ บุญ ” ใน “ กุศล ” ด้วย

ดังนั้น ศิษย์ตถาคตทั้งหลายเอ๋ย ! จงได้พยายามทำความเข้าใจแนวทางจุดหมายปลายทาง ของศาสนาแห่งพระตถาคตบรมครูกันให้ดีๆเถิด อย่าสอนกันให้หลงบุญกัน จนเมาบุญนักเลย แต่ต้องสอนให้รู้จักบุญ – บาปให้ชัด และให้รู้จักสิ่งที่ควร “ ทำ ” เพราะ “ บุญ ” หรือ “ กุศล ” ขึ้น “ มหากุศล ” ไต่ก็ไม่ใช่สิ่งที่น่าหลง น่าติด (แต่น่า “ ทำ ” อย่างยิ่งที่สุด) และจะต้องไม่หลง ไม่ติดไม่เมา ในที่สุดให้ได้ด้วย ดังพระอรหันต์ท่านทำ “ กุศล ” ทำแต่สิ่งที่เป็น “ บุญ ” แต่จิตท่านก็วางขาด ปลดปล่อยสิ้น เป็น “ อเบกขา ” เป็น “ อเนญชาภิสังขาร ” เสมอๆ **นี่แหละคือ ทำบุญก็ด้วย “ จิตว่าง ” วางเฉย** (นี่คือ “ นิโรธสมาบัติ ” แท้ๆ) ไม่ทำแบบยังสะสม “ โลกมุขจิต ” ถมอสาვეของตนเข้าไปอีก ให้เหลือเป็นเชื้อ เป็นภพ เป็นชาติฝังใจฝังติดอยู่เป็นอันขาด “ โลกุตตรจิต ” หรือ จิตที่เราทำให้เป็น “ ผลจิต ” ทุกดวง จะต้องทำให้เป็น “ จิตว่างวางเฉย ” เป็นจิตปราศจากบุญปราศจากบาปให้ได้จริงๆ จึงจะได้ “ ผลจิต ” เกิดแก่ตน (เป็นการทำ “ นิโรธสมาบัติ ”)

แม้แต่ทำบุญกันเพียงทางกาย มี “กายวิสุทธิ” ดีหรือ ทว่า “จิตวิสุทธิ” ไม่มีสักที ไม่เกิดสักดวง เพราะ ยังมีเศษโลกมูลจิต เป็นสวรรค์บ้าง เป็นรูปปีติบ้าง รูปแห่งสุขบ้าง ฯลฯ (ยิ่ง “โลก” ในโลกธรรม “โลก” ในกาม หยาบๆ ต่ำๆ ก็ยิ่งไม่ต้องกล่าวถึงละ!) แล้วเมื่อไรจะได้มี “นิโรธสมบัติ” แบบล้มตากับเขาบ้าง จงหัดทำจิตให้เป็น “อุเบกขาสหคตัง” กันให้ได้เรื่อยๆ มากๆ เกิด! ขอให้นักปฏิบัติธรรมจงคิดให้มากๆ ทำความเข้าใจให้ชัดๆ ในเรื่องนี้ !!

จิตพระอรหันต์นั้น ท่านไม่สะสม “บุญ” ไม่หอบบุญ ไม่หามบุญ ท่านทำด้วยปัญญาทำบุญ (ญาณสัมปยุต) แล้วก็ทิ้งบุญนั้นคืนไป (นิสสรณะ) คือ **ไม่ยินดียินดีกับบุญนั้น** ทำแล้ว ท่านก็ให้กับโลกเท่านั้น ท่านไม่ต้องการอะไรตอบแทน ขอนักปฏิบัติธรรมจงรู้จัก “บุญ” รู้จัก “กุศล” หรือ “มหากุศล” เกิด! แล้วก็จงทำกุศลทำบุญนั้นให้มากๆๆ แต่อย่าติดบุญ อย่าหลงกุศล อย่าหลงเสพย์เป็น “สุข” เป็น “ปีติ” อะไรอยู่ให้มันฝังใจ อย่าหวัง “เทวโลก” ผิดๆ เป็นอันขาด คือ อย่าไปหลงสร้าง “วิมานทอง” (อิตตา, อุปาทาน) หลอกตน อย่าไปหลงเมาแก้วแก้ว “โลกมูลจิต” จิตจึงจะไม่มีเศษเสี้ยวของ “อกุศลจิต” โดยเฉพาะมันจะเป็นจิต “โลกมูลจิตดวงที่ ๑” คือ **จิตโลกที่เกิดด้วยความหลงปลื้มอกเปรมใจ แต่เป็นความเห็นผิดประกอบด้วยอยู่** แกรมไม่รู้ต้นสายปลายเหตุที่ว่า มันมีอะไรชักจูงชักชวน (โสมนัสสหคตัง ทิฏฐิคติสัมปยุตตัง อสังขาริกัง) ก็ขอบอกให้ทราบ ณ ที่นี้เลยว่า **สิ่งที่ชักชวนให้คนสร้าง “จิต” ดวงนี้ใส่ตน สะสมให้แก่ตน ก็คือ “มิจฉาทิฏฐิ” หรือคือ ความเห็นที่ยังไม่ถูกต้อง** จะเป็นที่รู้ได้ทั้ง ได้รับทราบ “ความเห็น” (ทิฏฐิ) ความรู้ (วิชา) นั้นๆ มาจากใคร ก็ตาม ถ้างลือกกันให้ “หลง” (โมหะ) ลวงกันให้ยึดมั่น เช่น ชักกันให้หลงยึด “วิมานทองๆ ว่า เป็นที่อยู่อันแสนสำราญ” เป็นต้น (อกินิเวสายะ) เน้นกันให้ติด เช่น อ้างแต่ “สวรรค์-เทวโลก” ให้หลงเป็นตื้นเป็นตะ จนคนติด คณงมกาย เป็นต้น (สังสัคคะ) โดยไม่ไขความ โดยไม่ชัดเจนกล่าวแจ้ง

ให้ถูกต้องซัดๆว่า อย่าหลง อย่ายึดมั่น อย่าคิด ในที่สุดแห่งที่สุดแล้วละก็ มันก็
ยังเป็น “โมหิต” ยังมีความหลงผิดพาไปพาเกิด มีโลกนโลกหน้าอันไม่เข้าทำอยู่
อย่างไม่เป็น “โลกุตตรจิต” กันได้สักที่อยู่ทั้งสิ้น

เราต้องพยายามสั่งสม “มกคจิต” (คือ ปัญญาที่เข้าใจจุดสูงสุดของ
แต่ละรอบแต่ละเรื่อง แม้ยังทำไม่ได้ก็ตาม) และ “ผลจิต” (คือปัญญา
ที่รู้แจ้งว่า จิตตนปล่อยได้วางได้พ้นแล้วจริง) อันเป็น “โลกุตตรจิต” ใส่
ตนให้ได้เสมอๆๆๆ ถ้าใครเห็นได้ว่า หากยังสร้าง “จิตโลก” แม้ใน “สวรรค์”
ใน “กุศล” ยังยึดมั่นหลงหอบหลงเสพยาอยู่นั้น ก็ยังคง ตัว “อกุศลจิต” แท้ๆ
ผู้หนัก “ญาณทัสสนะ” คือ มีปัญญาเกิดขึ้นในจิตแล้วทีเดียว เป็น “มกคจิต”
แล้ว ต่อไปจงทำ “บุญ” ทำ “กุศล” ก็จงทำเถิด ทำให้มากๆแหละดี แล้ว
จง “วางจิต” ให้เฉยๆลงเสียให้เป็น “อุเบกขาสหคตัง” อย่าไปยึดอยู่ อย่าไปหลง
เพื่อยินดีปรีดาให้มีเศษเสี้ยวของ “อกุศลจิต” อยู่ โดยเฉพาะยัง “โลก” ในโลก
หน้า (เทวโลก หรือ สวรรค์) ก็ไม่เอา เพราะพระพุทธเจ้าทรงสอนเราไว้ว่า ผู้ใด
สอนให้คนหลงติดรูป (งามๆ ใหญ่ๆ ดีๆ อร่อยๆ เป็นต้น) และให้ยินดีปรารถนา
ในเทวโลก (สวรรค์) ผู้นั้นสอนผิด เหมือนเป็นมารผู้ลามกซึ่ง
ทำเครื่องล่อ เครื่องตักผู้อื่น เพื่อมาเพื่อกินผู้อื่นนั้น
ทีเดียว

ดังจาก “นานาตถลียสูตร” ข้อที่ ๓๑๕-๓๒๐ ในสังยุตตนิกาย สคาถวรรค
ว่า ดังนี้ :-

“ลำดับนั้นมารผู้ลามกเข้าถึงสิงห์แก้วมณีเทพบุตร แล้วได้กล่าวคาถาในสำนัก
พระผู้มีพระภาคว่า ผู้ใดประกอบแล้วในความเกลียดบาปด้วยตะบะ รักษาความสงบ
สงบอยู่ ติดอยู่ในรูป ปรารถนาเทวโลกผู้นั้นย่อมสั่งสอนชอบ เพื่อปรโลกโดยแท้ๆ
ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงทราบว่าเป็นมารตัวร้ายกาจ จึงได้ทรง
ภาษิตคาถาตอบโต้มารผู้ลามก ว่า รูปใดๆ จะอยู่ในโลกนี้ (หมายถึง

“โลกธรรม” และกามทั้งหมด) หรือ โลกหน้า (แม้จะเป็นเทวโลกสวรรค์ชั้นรูป ชั้นอรูปทั้งหมด) จะอยู่ในอากาศมีรัศมีรุ่งเรือง (หมายความว่า ยังเป็นอากาศอยู่ ยังไม่จริงไม่จังเลย และแม้จะเป็นสิ่งที่ดงามอร่ามเรื่องด้วยการบั้นการสร้าง หรือ การหลอกล่อสรรสร้างกันอย่างไร) ก็ตามที่ รูปทั้งหมดเหล่านั้นอันมารสรรเสริญแล้ว (ก็คือมาร) วางกับดักสัตว์ไว้แล้ว เหมือนเขาเอาเหยื่อล่อเพื่อฆ่าปลาฉนั้น”

ใครอยากเป็นปลาให้เขามา โดยเอาสวรรค์เป็นเหยื่อล่อบ้าง เอาลาภ-ยศ-สรรเสริญ-สุขเป็นเหยื่อหลอกบ้าง ก็เชิญเข้าไปติดกับเทอญ! พระพุทธองค์ไม่ทรงส่งเสริมให้มั่งงาย ไม่สรรเสริญให้คิดอะไรจริงๆ ไม่ให้ยึดมั่นทั้งโลกหน้าโลกนี้ จึงขอได้โปรดอย่า “ยุให้คิด” (จอมแฉม) กันนักเลย ผู้ใดจะฟังสอน ก็จงสอนให้ใช้ “ปัญญา” กัน ให้มีเหตุมีผลพิสูจน์พูดกันรู้เรื่องได้เห็นแจ้งเห็นจริงกันได้บ้างเถิด

ศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น พิสูจน์ให้เห็นได้เป็นระดับๆ (เอหิภัสสิโก) และเป็นเรื่องที่จะหมายความว่าหมายเอา “ปัญญา” นั้น โนม้เอา “ประโยชน์” นั้น เออมเอา “กุศลผลบุญ” แท้ๆ นั้น มาให้แก่ตนรู้ได้แจ้งได้ทีในชาติจริงๆ ด้วย (โปกนิโย) เมื่อตนลองทำลองประพฤติพิสูจน์ดูจริงๆ ตามคำสอนตามหลักการที่ถูกต้องแล้ว เราจะแจ้งที่ตนรู้ได้ทันทีว่า “บุญกุศล” แท้ๆ มันคืออะไร? (ปัจจัตตัง) ซึ่งก็คือ “โลกุตตรจิต” อันเป็นจิตพ้นโลภะ พันโทสะ พันโมหะ นั้นเอง และจะรู้ชัดที่ตนว่า เมื่อมี “โลกุตตรจิต” นั้น “บรมสุข” (ยิ่งกว่าสุขอย่างโลกีย์) จริงๆ ไหม? “จิต” ที่ไม่มีเศษเสี้ยวของ โลก-โกรธ-ผสมอยู่นั้น สุดแสนสุขเยี่ยมยิ่งขนาดใด? ผู้มี “จิต” ขนทเรียกว่า “อริจิต” จะพึงรู้ได้เอง ซึ่งเรียกผู้นั้นในขณะนั้นว่า “อริยะ” หรือ “บัณฑิต” จะพึงรู้พึงแจ้ง (เวทิตัพโพ) เมื่อรู้แท้เห็นจริง จนเกิดการเชื่อมั่น (มีศรัทธินทรีย์) ขนทตน ที่ในจิตของตนจริงๆ อย่างนี้เรียกว่า “ภาวนามยปัญญา” ก็จะพ้นความสงสัยจะเห็นแจ้งชัดๆ และทำให้ตนกลายเป็นคนอีกชนิดหนึ่งที่พระพุทธองค์ ทรงเรียกว่า “วิญญูชน” เป็นคนฉลาดแท้ๆ จริงๆ (วิญญู หิ) มิใช่ฉลาดเพียงผิวเผินเพียงยกย่องกันตามสังคม หรือ ตามสมมุติกันอยู่ในโลก แต่พระพุทธองค์ และ พระอรหันต์ พระอริยะทั้งหลายยกย่องด้วย

สอนให้ทำ “ทาน” ก็จึงสอนเถิด ดูล้นล้า! ศาสนาใด ๆ ก็ล้วนสอน “ทาน” พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ทรงสอน “ทาน” สนับสนุน “ทาน”

แต่ “ทาน” **ที่รู้ประโยชน์ เห็นผลบุญในชาตินี้** (ทิฏฐิ-
ธรรมิกัตถุประสงค์ประโยชน์) **เป็นเช่นใด ก็ควรจะรับรู้ รับเห็นให้เป็น**
เข้าใจให้ดี จึงจะเรียกว่า ประโยชน์ในปัจจุบันนี้ ของผู้ไม่เห็นแก่ตัว (คือ ผู้
ทำ “ทาน” นั้นเอง) ทั้งประโยชน์ของผู้อื่น ที่จะได้รับทันที ไม่ใช่จะทำแล้วทิ้งๆ
ฝากๆ ไว้ ไปรู้ ไปเห็น ไปสัมผัส ไปสัมผัส ไปเสวย ไปแจ้ง ไปเห็นจริงเอาว่า
ประโยชน์เป็นอย่างไร? ผลบุญเป็นเช่นไร? ในชาติหน้า หรือ โลกหน้าโน้น
(สัมปรายิกัตถุประสงค์ประโยชน์) อย่างนั้น **ไม่ใช่ “ประโยชน์” อันมีเนื้อ**
หาสาระสูงสุดเป็นของดีแท้ (ปรมัตถุประสงค์ประโยชน์) แน่ ๆ

ดีที่สุด เป็นสาระแก่นเนื้อหากันที่สุด ให้ประโยชน์แก่ทั้งเราเอง ทั้งผู้อื่นกัน
จริง อย่างถูกต้องตามความหมายของคำว่า **“ปรมัตถุประสงค์ประโยชน์”** กันแล้ว ละก็
ต้องรู้ ต้องเห็น ต้องทำให้แจ้ง พิสูจน์ให้เข้าใจ ให้เห็นจริง สัมผัสสภาพจริง ให้ได้
ในชาตินี้ จนเป็นที่สุดให้ได้ว่า ทำ “ทาน” กระทั่งได้ “โลกุตตรจิต” นั้น มันเป็น
เช่นใด? จึงจะเรียกว่า เป็นศิษย์ตถาคตผู้ถึงด้วย “ปัญญา” แท้ๆจริงๆ ผู้มี “ภาว-
วิสัย” แท้ ผู้สัมผัส “ความจริง” จริงๆ ด้วยตนเอง ที่ตนเอง ผู้รู้วิเศษที่แท้จริง
(ปัจเจกัตถุ เวทิตตัพโพ วิญญู หิ) จึงจะยืนยันความเป็นผู้ได้ **“ประโยชน์ที่สูง**
สุดดีสุด” (ปรมัตถุประสงค์ประโยชน์) ไม่ใช่ได้ประโยชน์อยู่แค่ “สุข”
เพราะหลง “สวรรค์” “สุข” เพราะหลงความใหญ่ “สุข”
เพราะไปฝันหวานว่า จะได้ลาภกินมามากกว่าเก่า หลงเพ้อว่า จะได้
ยศสูงกว่าเดิม หรือ ไปถูกหลอกให้หลงในสรรเสริญอยู่ไม่! (ปรมัตถุ
แปลว่า ได้เนื้อหาแก่นสารสูงสุด ซึ่งผู้ฉลาด (อริยะ) ย่อมถือเอาแก่นสารเนื้อหาที่
เป็น “อารมณ์นิพพาน” ให้แก่ตนเสมอๆ จริงๆ)

นี้แหละคือ เนื้อหาแก่นแท้ๆของพุทธ อันเป็นเรื่องควรได้ ควรเป็น ควร
ทำ ให้ถูก จึงจะลงร่องลงรอยกับคำสอนของพระบรมครูของเรา ดัง **“นानาติต-
ถิยสูตร”** ที่เพ่งยกมาให้อ่านนั้น เป็นต้น

“ทาน” นั้น ดีแน่ ๆ ! “ทาน” นั้น ดีจริงๆ ! โลกจะสันติได้เพราะ “ทาน” ที่โลก หรือ กลุ่มคนปวงชนทั่วไป ไม่สันติ ก็เพราะ ผู้ร่ำรวยมั่งมีเก็บสมบัติมาก สะสมมากไป ไม่ทำ “ทาน” ไม่กระจายทุน ไม่มีใจเอื้อเฟื้อ มีแต่ความขี้โลก ขี้หวง ขี้ก เห็นแต่แก่ตัว จิตใจจึงต่ำ เพราะมากไปด้วยกิเลส (คือ มากไปด้วยโลภะ เป็นต้น) นั่นเอง ไม่ใช่เหตุใดอันกันเคยเป็นข้อใหญ่

ดังนั้น ผู้มีอันจะกินทั้งหลาย ผู้มีความสามารถ มีปัญญา ที่ทำมาหากินจนมีแล้วอย่างบริบูรณ์ทั้งหลายเอ๋ย ! จงทำ “ทาน”เถิด ! “ทาน” แก่คนจน คนด้อยความสามารถ คนเจ็บ คนเจียนตาย ซึ่งล้วนเป็น “ทุกข์อริยสัจ” ทั้งนั้น

และขอความกรุณาผู้สอนเรื่อง “ทาน” จงอย่าได้ “หลอกกันให้ทำทาน” ที่เกิดประโยชน์น้อยกันนัก ได้โปรดอย่าวางเหยื่อล่อ เอาแต่ “ทาน” มาให้แก่ตัวเองเพื่อสร้างความสุข เพื่อสร้างบุญใหญ่ให้แก่ตนนัก มันได้ชื่อว่า “ผู้สอน” นั่นเอง เป็น “มารผู้ลามก” จงสอนกันบ้างว่า “ทาน” หรือ ทำบุญนั้นหนะ “ให้” ให้แก่ใครก็ได้ ที่ควรช่วยรับตัวนกว่าเป็นการทำให้โลกสันติสุขขึ้นมากกว่า ก็จงรับๆ ทำเถิด และการให้นั้น ยังให้แก่คนที่ “จน” ที่ “ต้องการ” ที่ “จำเป็น” ที่ “จะก่อประโยชน์แท้” หรือ ให้แก่ “ผู้ทรงคุณ” ก็ยังจะเป็นประโยชน์สูง-ประโยชน์แท้ยิ่งๆ ทำแล้ว ก็ขอให้เห็น “ประโยชน์” กันทันทีให้ได้ ทั้งประโยชน์สำหรับผู้อื่น ก็ให้รู้NYSE ทั้งประโยชน์สำหรับตน ก็ให้รู้NYSE ให้ถูกต้องจริงๆ

อย่ายุให้ “โลภะ” ตะเรื่อยไป ตั้งแต่สวรรค์ อันलगกาม(เวทดา) และสวรรค์ อันलगวิมานในอากาศ (พรหม) ตลอดจน “โลกหวง” ในลาภ-ยศ-สรรเสริญ-สุขในโลกนี้ (มนุษย์โลก) และโลกหน้า โลกไหนๆ ก็อย่าโปรดได้ไปยุให้เขา (ผู้ทำทาน) ส่งสม “โลภะมูลจิต” ใส่ตนเพิ่มขนๆๆ เพิ่มเข้าๆๆ ให้หนักขึ้นนัก “จิต” มันจะบริสุทธิ์ (จิตวิสุทธิ) ใต้นั้น ต้องพยายามตัดโลภะ โทสะ โมหะ อันเป็น “เหตุ” แห่งความเป็น “โลก” หรือ ตัด “โลกธรรม” ออกไปจากจิตของตน ให้ได้ อย่ายึดมั่น แยกห้ามอยู่

เราต้องทำตนให้พ้นกรรมชั้น “โลก ๆ” ให้ได้ ^{นี่คือ ต้องรู้แจ้ง}
 ให้ได้ว่า ถ้ายังหวัง ยังจะเอา แม้จะเอาสิ่งที่เรียกว่า “บุญ” ว่า “กุศล”
 เป็นลม ๆ แล้ง ๆ ชนิดสวรรค์ ชนิดวิมานอย่างไร ก็อย่าหวัง อย่าเอา ยิ่งจะเอา
 “ลาภวัตถุ” มาตอบแทน เอา “ยศ” มาตอบแทน เอา “สรรเสริญ” มาตอบแทน นั้น
 ก็ยังเห็นได้ชัด ๆ ว่า เรายัง “เอา” ไม่ใช่ “ทาน” หรือ “ให้” แต่มันกลายเป็น
 เป็น “แลก” หรือ “ซื้อ” จงพยายามใช้ปัญญา ให้เห็น ให้ได้ เห็นให้
 ออก แล้วจะไม่ง ไม่สงสัยจริงๆ แต่ไม่ใช่หมายความว่าโลกหน้าไม่มีหรอก
 นะ ! จงอย่าเข้าใจผิด

ถ้าใครยังไม่บรรลุนิพพานแล้ว โลกหน้านั้น มีแน่ๆ ซึ่งจะไปไม่ถึง
 ทำไมกันล่ะ ! ถ้าเราทำดี ทำบุญแล้ว “ผล” แห่งอนิสังส มั่นจะไปเป็นของ
 ใครกัน ? มันก็เป็นของเรานั้นยังค้ำตนเอง ! ที่กำลังอธิบาย ขอให้เห็นให้ได้
 ว่า อะไร คือดี คือบุญ คือประโยชน์อันแท้ๆ ก็เมื่อเราทำ “ทาน” เป็นคุณงาม
 ความดีออกขนาดนั้น แล้วยังไม่ “โลก” อันเป็นบาป เป็นความไม่ดีอยู่อีกทำไม ?
 จงอย่าได้ “คิดเอา” ในการ “ให้” นั้นอยู่เลย “ให้” คือ ไม่โลก คือ
 ไม่เอา ก็เมื่อ “ให้” แล้ว ยังมี “โลก” อยู่ และเป็น “โลก” ในสิ่งหยาบๆ อยู่
 แท้ๆด้วย ก็ยังหยาบกันใหญ่ หรือ แม้โลกแค่สวรรค์ หรือ โลกในจิตที่สุขุมละเอียด
 ยิ่งกว่านั้น ถึงขนาดขั้น “ปลง” กระทั่ง “สุข” ก็ตาม ก็ยังล้วนเป็นอุปกิเลส ซึ่ง
 ผู้ดหวังอยากเสพย์ ก็ล้วนยัง “โลก” จงหัดเรียนรู้ “อุปกิเลส” ให้เข้าเรื่อง
 เข้าแฉกให้ดีๆ อย่าไปมัวคิดบ่กใจอยู่แต่ว่า “อุปกิเลส” หรือ “ภวตณหา” นั้น มี
 แต่สภาพที่เกิดกับจิตเมื่อเข้า “ฉานหลักตา” อยู่เท่านั้น ถ้าใครหลงยึดมั่นแคบๆ อยู่
 แค่นั้น มันก็มๆคล้าๆ กันอยู่นั่นเอง ก็เลยทำให้เข้าใจไม่ได้สักที แม้แต่
 ความรู้เรื่องของ โลกมุขจิต เพียงแต่ว่า “การให้” คือ การไม่เอา ! เมื่อ
 หมายถึงไม่เอา แต่ยังจะเอาสวรรค์ เอาปติ เอาสุขต่างๆอยู่ อย่างนั้นหนะหรือ
 คือ “ให้” ! ? นั่นมันการซื้อขาย หรือ แลกเปลี่ยนต่างหาก คิดดูดีๆ พิจารณา
 ให้ออก เมื่อเป็นการซื้อขาย หรือ แลกเปลี่ยนเสียแล้ว มันก็ไม่ใช่ “บุญ” ไม่เป็น
 “ผลานิสงส์”

เราต้องไม่มี "ความโลภ" ใดๆ ในจิตให้หมดจดหลุดพ้นบริสุทธิ์ หรือคือ
 ทำจิตให้อยู่ในสภาพ "ไม่เอา" ให้ละเอียดหมดจด เราจึงจะได้ "สัญญาจิต"
 ได้ "วิมุตติจิต" ได้ "วิสุทธิจิต" จึงจะเป็นที่ว่างพร้อมจากโลภะ โทสะ โมหะ
 เพราะแม้เศษเสี้ยวแค่ "บัตติ" อันเป็น "อุปกิเลส" ที่รู้ได้ยากกว่า โลภะมูลจิต (จิตโลภ)
 ขึ้นหยาบๆ ใดๆ เราก็พยายามไม่ให้มี แม้แต่ "อุเบกขา" (ความวางเฉย) ใดๆ ที่
 เราจะต้องทำให้แก่ตนให้ได้ตลอดทุกครั้งครา ก็ยังเป็น "อุปกิเลส" ชั้นสุดท้าย (ซึ่งเรา
 ก็ได้พูดกันมายาวเหยียดแล้ว) ที่จะต้องทำปัญญาให้แจ่มยิ่งกว่า ไม่ใช่จะไปยึดเสพยา
 "อุเบกขา" เห็นว่า มันเป็น "สุข" จนไม่ต้องคิดอะไรไม่ต้องทำอะไร อย่าง
 นั้น ก็ทำยังไม่ถูก แต่ถ้าทำถูก! ทำได้คราใด ก็เป็นการทำ "นิโรธสมาบัติ"
 ฌิมตา ครานัน

ความสงบสุขนั้น จะทำให้ได้ถึงขนาด "ว่าง" ให้เป็นไปตามจังหวะ
 ของความเป็นไปในชีวิต ทุกขณะทุกเวลาที่เราประสพ ที่เราสัมผัส
 กระทบและต้องอยู่เป็นปกติธรรมดา ในชีวิตประจำวัน ตามความ
 เหมาะสม พอควรเสมอๆ จึงจะเรียกว่า พ้นไปเกลี้ยงสิ้นจาก "อกนิเว-
 สาขะ" (ความยึดมั่นถือมั่น, ยังมีการสร้างที่อยู่ให้แก่จิต) หรือ สิ้น
 "มมังการ" (ความเห็นแก่ตัว, ยังมีการยึดติดอยู่ในจิต) เพราะทุกบทบาท
 มันจะเป็นไปตามความเป็นจริงอันแท้จริง มีเหตุมีปัจจัย (ยถาภูต) ต้องพบต้องปะ ต้อง
 กระทบ ต้องสัมผัส แรงบ้าง เบบ้าง นั่นคือ "อนัตตาคารม" แต่แม้จะอย่างไร
 เราที่จะ "วางจิต" ให้เป็น จะต้อง "ว่าง" ให้ได้ทุกประการ จึงจะเป็นผู้ทำบุญ ก็
 ตาม ทำ "ทาน" ก็ตาม สร้างกุศล ก็ตาม ได้เป็น "มหัศจรรย์" มีผลมาก ได้
 เป็น "มหานิสังสา" มีประโยชน์สูง เพราะมี พลวปัจจัย ถึงขั้น "นิโรธสมาบัติ"

จงทำ "ทาน" ให้เป็น "ปรมาตถประโยชน์" กันเถิด จึงจะเป็น "เอกายน
 มรรค" คือ ถูกทางที่เรียกว่า ทางเส้นเดียวที่จะเข้าสู่นิพพาน (ทางเอก)
 เพราะได้ทำ "ทาน" อย่างมีปัญญา "ทาน" โดยมีสติปัญญา คือ เรารู้ตัวรู้ตนให้
 ได้ที่ "จิต" ของเรา ไม่ใช่ "จิต" ของเรามี "ตัวโลก" เกิดอยู่ใน "จิต" ได้แม้ร้อย
 นิด นั่นแลดีที่สุด สูงสุด โดยนัยประการฉะนี้ แต่อย่าไปหลงเข้าใจเลยเถิดไปว่า

“สร้างบาป” ก็สร้างด้วย “จิตว่าง” บ้าง แล้วนักกระหึ่มจะเป็น “สูญญตจิต” ลงไป ด้วย เลยกคิดว่า ตนพ้นภัย พ้นเวร ถ้าใครทำบาปก็จงรู้เถิดว่า เพียงแค่ในชาตินี้ ชีวิตในโลกนี้ มันจะยังไม่พ้นภัยไปได้เลย เช่น ชำคนแล้วก็ทำจิตว่าง ดังนี้ ในโลกนี้ ก็จะโดนแม่ทางกฎของสังคมก็จับไปลงโทษ หรือญาติเพื่อนฝูงเขาก็จะพากันพยาบาท หรือ แก่แค่นอนนั่นแหละ อย่าพูดถึงชาติหน้าโลกหน้า อันเป็นเรื่องทรมานได้ยาก และมันก็ยังมียุติธรรมนั้นให้ยากกันอีกเลย ทั้งยังเรื่อง “จิตวิญญาน” ของผู้ถูกฆ่า ก็ยังจะผูกพยาบาทอีกเล่า ! มันละเอียดนักพูดในที่นี้ไม่ไหว ลองคิดดูแต่เพียงว่า คนที่มีเงินให้คนขอ คนกู้ได้ แล้วให้เงินแก่ใครๆ ไป โดยไม่คิดว่าจะเอาคืนนั้น (คือ ทำจิตว่างวางเฉยเสีย) ย่อมเลิกแล้วต่อกันได้อย่างดีสนิทด้วย แต่คนผู้ไม่มี “เงิน” ไปกู้เขามา กัด ขอบเขามา กัด หรือ ยิ่งไปตีปล้นเขามา นั่น แล้วผู้เอาของเขามา นั้น จะถือว่า “เลิกกัน” (คือ ทำจิตว่างวางเฉยเสีย) ได้ละหรือ ? เจ้าของเงินเขาจะวางเฉยกับคุณหรือ ? ก็โดยนัยเดียวกันกับผู้ทำบุญ และ ทำบาป “คนทำบุญ” จึงมีสิทธิ์ “วาง” แล้วเป็น “อโหสิกรรม” ได้ แต่ “คนทำบาป” นั้น แม้ตนจะทำ ที่ “วาง” ทำ “จิตว่าง” ให้โก้แสนโก้อย่างไร ก็ไม่เป็น “อโหสิกรรม” ไปได้

พระอรหันต์จึงต้องรู้จัก “จิต” ให้หมด รู้ให้แจ้งสนิทรอบจริงๆ แม้แต่เรื่อง เล็กซึ้งขนาด “สังขาริกจิต” ต่างๆ (เช่น แห่งเหตุอันเป็นที่สุด) จึงไม่ใช่จะหัวเราะ ก็ไม่รู้เหตุ มี “อเหตุกจิต” แอบๆ เป็น “สังขาริกัง” อยู่ ถ้าจะห้ามหัวเราะให้แก้ตน ก็เลยห้ามไม่ได้ เพราะไม่รู้ “เหตุ” (ไม่แจ้งใน “สมุทัย”) หรือไม่รู้จักจิตที่เป็น “สังขาริก” หรือถือว่า เป็น “อเหตุกกิริยา” เสีย พระอรหันต์สักแต่ว่าหัวเราะ หรือ หัวเราะด้วยจิตว่างกระนั้นหรือ ? แท้จริงก็เปล่าเลย ! พระอรหันต์ หัวเราะเพราะมี “โสมนัส” กระตุ่นเตือนเช่นกัน จึงจะต้องรู้ไปจนกระทั่ง “สังขาริก” (ตัวกระตุ่นเตือน) ตัวนี้ให้ถูกต้องให้ได้ด้วย จึงจะดับแม้แต่การ “หัวเราะ” ได้ ถ้าประสงค์จะดับ แต่ถ้าไม่ประสงค์จะดับ ยังเห็นว่า มันก็เหมาะสม (อรหัง) สมดุลย์ปานกลาง (มัชฌิมา) พอดีแล้ว (สัมมา) ได้ประโยชน์เป็นไปโดยงามแล้ว (โสภณ) สำหรับขณะนั้นตามกาลเทศะ (แต่ที่จริงการหัวเราะนั้น ก็ยังไม่ใช่

“โสภณจิต” ที่แท้ มันยังเป็น “อโสภณจิต” คือ จิตที่ยังไม่ดีไม่งามแท้ๆ อยู่โดยตรง
 นั่นเอง นักอภิธรรมที่เรียนรู้อะไรแล้วก็ย่อมรู้ จึงเป็นเพียงการ “อนุโลม” และ “ปฏิโลม”
 ตามความเหมาะสมเป็นที่สุด ที่เรียกว่า “อर्थ” เท่านั้นเอง) ก็ให้มัน “เกิด” ให้มัน
 ดำเนินไป ก็ไม่ต้องดับ วางเฉยเสียในขณะที่การหัวเราะนั้น “เกิด” อยู่ ให้มัน
 “บัญญัติทรย์” (บัญญัติเจตสิก) รู้เท่าทันการเกิดนั้นอยู่ ถิ่นแหละคือ ผู้แจ้งสิ้นใน
 “อเหตุกิริยาจิต ดวงที่ ๓” (โสภณัสสหคตัง สหคูปาทจิตตัง) โดยมี “โสภณัส”
 นั้นแหละ เป็นตัวกระตุ้นให้เกิด แต่ดูเหมือนมันเกิดพร้อมๆ กัน หรือ รวมๆ กันอยู่
 (สหคตัง) สำหรับผู้ที่ไม่รู้เท่าทัน จึงได้จัดจิตตัวนี้ไว้ในหมวด “อเหตุกะ” ท่าน
 ผู้รู้แจ้งได้ก็เป็น “สเหตุกะ” ไปหมด และ “จิต” ตัวที่ไปรู้ “อเหตุกิริยาจิต
 ดวงที่ ๓” นี้ อีกที จึงเป็น “มหากิริยาจิต ดวงที่ ๘” คือ รู้เพียงว่า “สสังขาริก”
 นั้นมี “เหตุ” นะ! มี “เหตุ” นะ! แต่ยังไม่ตาม “จับ” หรือ ตาม “ดับ” เหตุนั้น
 เท่านั้น ถ้าตามจับ และ ดับเหตุนั้นอีกที ก็ใช้จิตดวงที่ ๘ อย่าง “มหากิริยาจิต
 ดวงที่ ๖” (อุเบกขาสหคตัง ญาณสัมปยุตตัง สสังขาริกัง) แต่ไม่ใช่ “จิต” ดวง
 ที่ ๖ นี้หรือทว่า เป็นดวงที่ละเอียดสุขุมลึกซึ้งกว่า “มหากิริยาจิต ดวงที่ ๖” จริงๆ
 ไปอีก ซึ่งมีงานมีหน้าที่มีลักษณะเหมือนกันเท่านั้นเอง (ที่ไม่เหมือนกันทีเดียว ก็
 ตรงที่ความลึกซึ้งมีคุณภาพหมุนรอบเชิงซ้อนยิ่งไปกว่า ดวงที่ ๖ นี้หรือรอบหนึ่ง หรือ มี
 “ปรัวัญญ์ ๓” เพิ่มขึ้นไปอีกชุดหนึ่ง) ดังนั้น ผู้รู้แจ้งแห่งทะเลแล้วในสถานะ ก็ละ
 ไว้ใน “ฐานที่เข้าใจ” ได้เลย

สำหรับผู้ “จบวิญญะ” ผู้เข้าใจ “ความวนของสิ่งที่ยังเกิดอยู่” ผู้รู้แจ้ง
 ฉลาดเท่าทันในความ “เกิด” ดีแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่าง จึงจะ “วาง” ให้เป็นที่สุด
 ทำ “อุเบกขาสหคตัง” เป็นขั้นสุดท้าย และต้องมี “ญาณสัมปยุตตัง”
 ให้เป็นที่สุดแห่งที่สุด เป็นตัว “อธิบัญญัติ” เป็นตัว
 “บัญญัติทรย์” ประกอบอยู่พร้อมสรรพเสมอๆ ดังนี้ นั่นคือ
 ผู้รู้ “วิมุตติ” (หลุดพ้น) และทั้งเป็นผู้มี “วิมุตติญาณทัสสนะ” (รู้แจ้งในความหลุด
 พ้นนั้น ทั้งรู้แจ้งในประโยชน์สูง ประหยัดสุดแห่งกาละเทศะนั้นๆ ด้วย)

ถ้าประสงค์จะดับเศษเหลือ ที่เป็น “สังขาริก” ตัวสุดท้ายนั้น ก็ดับได้
 จริงแท้ทันทีเด็ดขาด (สมุจเฉท) เพราะทั้งรู้แจ้งด้วยอำนาจ “ญาณ” และมั่ง
 พละกล้าใน “วิมุตติ” พร้อมจริงๆ ถ้าไม่ประสงค์จะดับ ก็ปล่อยตาม **ความ**
เหมาะสมเป็นที่สุด (อรหัตตัง)

มันละเอียดลึกถึงซับซ้อนเหลือหลาย ถ้าไม่รู้จักมันจริง มันก็จะส่ง “ผล
 เกิด” แม้บางที่เกิดจนโต จนเกินควร เกินพอดี จนเอียงไปอีกฝ่ายหนึ่ง(มหาอกุศล)
 แล้ว ก็ยังไม่รู้ตัวเลย เนื่องจากขามันไม่ถูกเหตุ ไม่ถูกตัวอยู่นั่นเอง คือ ยัง
 มีจิตจำพวก “อเหตุกจิต” หลงอยู่ หรือ ยัง “ไม่มี” จิตจำพวก “อนุปัตติ” เกิดในตน
 นั่นเอง ประการหนึ่ง และหรือ ที่เห็นส่วนมากยังมีจิตจำพวก “ทัญญูจิตสัมปยุตตัง”
 คือ จิตยังมีความเห็นผิดประกอบอยู่นั่นเองแหละมากกว่า จึงได้มีพร้อมทั้ง “วิจิกิจฉา
 สัมปยุตตัง” และ “อุทธัจจะสัมปยุตตัง” คือ ทั้งสงสัยไม่ชัดไม่แจ้ง ทั้งไม่มั่งพลัง
 มั่น เพราะยังมีเศษแห่งความฟุ้งซ่านของจิตบ้าง ความเก้อเจินสะทกสะท้านบ้าง(คือ ทั้งยัง
 ไม่รู้แท้เป็นที่สุด ทั้งยังไม่แม่นมันกล้าหาญเด็ดเดี่ยว) รวมอยู่ด้วย อันเป็น “โมหมูลจิต”
 แท้ๆ เป็นจิตโง่ จิตหลงมๆคล้าๆ จิตของผู้ยังไม่ยอมเข้าทิศเข้าทางเป็นทหารเข้า
 แฉวสักทีนั่นเอง

หรือเก่งขึ้นมาอีก เป็นอย่างเก่ง ก็จิตจำพวกรู้ตัวเหตุ แต่ดับมัน หยดมันไม่
 ลงไม่เด็ดขาด (คือ ยังมีผลยังไม่กล้า หรือ ยังมี “อุเบกขาสหคตัง” ยังไม่แก่นั่นเอง)
 ก็เป็นระดับๆ มากหลากหลายชั้นเชิงอยู่ยั้งนั้ และที่สุดแม้จะดับสิ้นใน “สังขาริก”
 โด ก็ยังมี “ญาณสัมปยุต” อยู่กับ “อนัตตาธรรม” อันใหม่อยู่ต่อไปตามที่ขั้น ๕ ของ
 ท่านผู้นั้นยังไม่แตกดับจากกันจริงๆ อยู่นั่นเอง (ยังมีชีวิตเป็นบัจฉัย) เป็นธรรมดา
 ธรรมชาติที่ยังไม่สิ้น “ชาติ” แท้ๆ (นิโรธอันตะแห่งกายใจร่างนี้) ยังไม่ถึงที่สุดแห่ง
 “สุญญตาธรรม” ตัวสุดท้ายสุดเป็น “อนุปาทิสเสนิปพานธาตุ” ก็เท่านั้นเองชีวิต!

จิตขั้น “มหากิริยาจิต” ขั้นสุดท้ายจริงๆ นั้น เป็น “อุเบกขาธรรม” (อุเบก-
 ขาสหคตัง) ชั้นละเอียดสุดยอด หากใครยังรู้จักมันอย่างไม่แท้ อย่าง
 ไม่แจ้งจริง พร้อมทั้งยังไม่หมดหลง-หมดติดมันได้อย่างละเอียดถี่ถ้วนละก็

ยังถือว่า ยังเป็น “อุปกิเลส” ชั้นสุดที่เรียกว่า “นิกัณตี” เศษเสี้ยวสุดท้าย กั้นเลยที
 เดียว ซึ่งมันทั้งสุขุมลุ่มลึกทั้งซับซ้อนเวียนวนอันเรากำลังพูดถึงมันมาเรื่อยๆ ซ้ำแล้ว
 ซ้ำเล่า วกแล้วเวียนเล่าอยู่ใน “พหุสัจจะ” หรือ ในเรื่องของ “พรหม”
 ตอนนั้น ถ้า “จิต” ดวงไหนไปหลง “จิต” (เคลื่อนเข้าไปจอด) อยู่ตรงนั้น ก็เป็น
 “อัตตา” (ยังมีตัว) อยู่ ณ ที่นั้นแน่ๆ จึงอย่าหลง “จอด” กั้นเลย มันได้ชื่อว่า
 เสพย์ ได้ชื่อว่า ยึดติด จึงพยายาม “รู้” มันให้ได้เข้าใจมันให้จริง ถูกสภาวะเกิด
 เมื่อ “จิต” ดวงใดของเรา เข้าไป “รู้ชัดแจ่มแจ้ง” ในเจ้า “จิต” ตัวนี้จริงๆ ที่ใด
 ก็เป็น “โลกุตตรจิต” เป็น “มัคคจิต” ทุกทีไปแต่ละครั้งแต่ละระดับ เมื่อ
 “จิต” ดวงใดของเรา ทั้งรู้ ทั้ง “วาง” ได้พร้อมสรรพหมดไม่ยึดติด ไม่
 หลง “จอด” ไม่หลงเสพย์ เป็น “สุข” แม้แต่ใน “สัญญาวิมุตติ” จิตรูแจ้งเหตุ
 กระตุ้น (สังขาริก) ด้วยปัญญาอันยิ่งยอด (ญาณสัมปยุตต) และวางเฉยอยู่
 พร้อม (อุเบกขาสหคต) ก็คงมีแต่ “ปัญญาเจตสิก” คือ “รู้” ความเป็น
 จริงอันแท้จริง (ยถาภูตญาณทัสสนะ) ตามเหมาะสมควรอย่างยิ่งสุด (อรหัตต)
 แล้วอย่างนี้ และรู้อย่างนี้ ยังมีความเกิดอยู่แม้ในบัดเดี๋ยวนี้ และเราก็วางเฉย
 อยู่เช่นกัน ณ บัดเดี๋ยวนี้ลงไปทันที (ดับ) ได้สำหรับเรา ทั้งเข้าใจด้วยว่า สิ่งที่เรา
 ให้ “เกิด” อยู่นั้น เป็นคุณงามความดีดอก (ไม่ใช่ความชั่วร้ายความเลวเลย)
 เหมาะกาละเหมาะเทศะจริงๆ เรายังปัญญาและยังจำได้เป็น “อดีตภังค์”
 (พลังงานศักย์) หรือ เป็น “สัญญา” ของเราอยู่นั่นเอง นี่แหละคือ “สัญญา-
 เวทยิตนโรธ” อันมีความหมายว่า สัญญาที่รับอารมณ์แล้วอยู่
 “ความดับ” ก็ยังมีอยู่ หรือ ดับสนิทซึ่งกิเลส และมีสัญญา
 เสวยอารมณ์แล้วอย่างชัดแจ้ง เป็น “สังติภาวะ” อยู่ที่เดียว
 มิใช่หมายความว่า “ดับทั้งสัญญาเวทนา” เป็น คนมีศคนบอด ไม่มีสภาพรู้อยู่เลย
 ตามที่เข้าใจกันอยู่ในวงการธรรมะทั้งหลายนั้น ไม่เลย !

ถึงกระนั้น เราก็มียึด “เหตุแห่งคุณงามความดี” นั้น มาหลงมัว
 เมาจนหมกมุ่นเลย มันเป็น “สังขาริก” อันสุดด้วยจริงๆ เป็นเหตุขักจงให้
 เราทำ “กรรม” ต่างๆ อยู่ให้ดีที่สุด แต่เราทำเพียงให้เสร็จ ให้มีแล้ว หรือ ให้ดีที่สุด

แล้วก็แล้วกัน เรียกว่า เป็นกรรมที่เป็น “อโหสิกรรม” ดังนี้ (อโหสิ แปลว่า ใต้ เป็นแล้ว, ใต้แล้ว)

“จิต” ตัวสุดท้ายนี้ จึงเป็น “นามธรรม” **ตัวท้ายสุดที่สุด** ยิ่งกว่า “มหากิริยาจิต ดวงที่ ๘” โดยนัยเช่นนี้ เพราะมันเป็น “ตัวรู้” (นาม) เป็น **ธาตุรู้ตัวปลายโต้ง** (“บัญญัติเจตสิก” เจตสิกตัวที่ ๕๒) ส่วน “มหากิริยาจิต ดวงที่ ๘” นั้น กลายเป็น “ตัวถูกรู้” (รูป) พันสภาพจิต พันสภาพเจตสิก จึงเป็น “รูปธรรม” (รูปจิต) ดังนั้น ตัวรู้ตัวสุดท้ายจริงๆ ฉายา หรือ บัญญัติ จึงจบลงเป็นภาษาซำกับ “มหากิริยาจิต ดวงที่ ๖” ว่า “อุเบกขาสหคตัง ญาณสัมปยุตตัง สสังขาริกัง” เป็นดวงที่เกิดหลัง “มหากิริยาจิต ดวงที่ ๘” ใครจะนับมันเป็นดวงที่ ๙ ก็ตามใจ เพราะมันประหนึ่งดวงที่ ๘ แต่มันก็ประหนึ่งดวงที่ ๖ สภาพเช่นนี้แหละ คือ “สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน” (ปริวัฏฏ์ ๓) อันวนแล้ววนลึก เข้าใจกันได้ยากเหลือเกิน เพราะมันเป็นสภาวะแห่ง “อนัตตาธรรม” ทั้งเป็นอยู่ด้วยตัวเอง ยังไม่จบจริงลงได้เลย ครอบที่ยังไม่สิ้น “สมมุติสัจจะ” โดยสิ้นเกลี้ยง จึงเรียกว่า “อนันตัง” และแล้วมันจะ “ดับ” ลงด้วย “ความไม่ยึดมั่นถือมั่น” หรือ ไม่หลงสร้างแดนสร้างวิมานสร้างเวียงวัง (อกินเวสายะ) หรือ ไม่สร้างนิवासสถานจอดแช่อยู่ ณ ที่นั้นอย่างแท้ๆ จริงๆ ตามบัญญัติอันยิ่งยวดของพระอรียะท่านนั้นๆ เป็นสัจธรรม เพราะแทงตลอดแล้วใน “อนัตตาธรรม” และรู้แจ้งและรู้เท่าทันแล้วใน “วิภูชะ” นั้นๆ

“เหตุ”ทั้งหลาย จึงอยู่ที่ “ปัญญา” ชั้นสุดของพระอรียะเอง เรียกว่า “ปัญญาวิมุตติ” และ “ผล” ที่เป็นความดับทั้งหลาย (นิโรธของพระอรียะแท้จริง หรือ “นิโรธอรียสัจ” ตามความหมายแท้ๆ ของพระมหาสมณโคดมของเรา) ก็อยู่ที่ ใน “จิต” ของพระอรียะเอง เรียกว่า “เจโตวิมุตติ” ซึ่งไม่ใช่ไปนั่งหลับตาดับจิต แต่ “ดับด้วยรู้” (อุเบกขาสหคตัง ญาณสัมปยุตตัง) ผู้มี “วิมุตติ” สองอย่างนี้จริง พร้อม ถูก ตรง แท้ ก็เป็นผู้บรรลู่ “อุกโตภาควิมุตติ” คือ หลุดพ้นแล้วสิ้นทั้งสองส่วน ทั้งปัญญา

ก็ช่วย “ดับ” เรียกว่า แม่สัมผัสอยู่ที่วางได้สนิท ทั้งเจโตก็ “ดับ”
 แท้ๆ เรียกว่า ไม่มีการเกาะยึดติดให้เป็น “ธาตุทุกข์” ใดๆ อยู่ที่จิตเลย
 ไม่มีแม้ทุกข์จะใด และ ทั้งภายในทั้งภายนอกเป็นที่สุด โดยประการดังนี้
 จึงจะเรียกว่า เป็นผู้บริสุทธิ์พร้อมทั้งภายนอก และ ภายในสิ้นเชิง ครบ “บริสุทธิ์คุณ”
 อันยิ่งแท้ เป็นการ “พ้นทุกข์” ทั้งตนๆ และในขณะจิตอยู่ในสภาวะ
 “กามาวีถิ” และ “พ้นทุกข์” ได้ทั้งที่นอนหลับ หรือ นั่งหลับ เดินหลับ โดยจิต
 คงตั้งมั่นอยู่เป็น “อัปนาวิถิ” หรือ ที่สุดแม้จะอยู่ใน “ภวังค์” ทั้งหลายก็ล้วนอยู่
 อย่าง “พ้นทุกข์” และแล้วกำลังสร้าง “กุศล” อยู่ทุกขณะ トラบที่ยังไม่
 “ดับขันธ” หมดสิ้นแตกจากกันไป การยัง “ผุดเกิด” เป็น “โอปปาติกะ”
 อยู่ใน “ภวังค์” จึงยังคงเป็น “การเกิด” เพื่อ “กุศล” หนุนๆ ไม่มี “ความเกิด”
 ใด ที่เกิดอยู่เป็น “บาป” ฉะนั้นเอง จึงเรียกว่า พ้น “อนาคามี” หรือ ไม่มีภพ
 ไม่มีแดน ไม่มีเขตคามใดๆ อีกแล้วที่ยึดเป็นของตน มันเป็นความเกิดของความเกิด

เพราะ “ความเกิด” ใดๆ จะมีได้โดยไม่มี “เหตุ” ไม่มีอะไรเป็น “เชื้อ
 ประจุ” (อเหตุกะ หรือ อสังขาริก) มาก่อนนั้น ไม่มีจริงๆ พระพุทธเจ้าของเรา
 ทรงสอนแต่สิ่งที่มีเหตุทั้งสิ้น อยู่ใน “อริยสัจ ๔ ประการ” ผู้ “เหตุ” บนสุด
 ท้าย จนถึง “อุเบกขาธรรม” หรือ สร้าง “อุเบกขาคิจ” ตัวสุดท้ายให้เป็นตัววาง
 และ วางแม่แท้ “นิโรธสมาบัติ” หรือ วางแม่ที่สุด “นิพพานธรรม” แท้ๆ ได้
 ผู้นั้นก็ได้ “อรหัตตผลจิต” ขึ้นสุดทุกทีไป และมันจะสุดอย่างสูงจน ใดๆ ไปทุกทีๆ
 ไม่มีที่หมาย ไม่มีที่เกาะ มันเป็น “อนันตัง” ไม่มีที่สิ้นสุด มันมีแต่ไปเรื่อยๆ
 ตามเหตุ ตามปัจจัยที่ยังไม่แตกสลายเกลี้ยงอย่างเด็ดขาดเป็นที่สุด อยู่ตราบใด ผู้
 “สุปปาติเสสนิพพาน” นับตั้งแต่ได้ “อรหัตตผลจิต” เป็นสมุจเฉท แห่งความเป็นพระ
 อรหันต์ ก็ยังเป็นไปตามฐานะของผู้ “สุปปาติเสสนิพพาน” อยู่ตราบนั่น คำว่า
 “วิญญูณัง อนินทิสันัง อนันตัง สัพพโตปภัง ๗” ใน “เกวัญญสูตร” ที่เคยนำ
 มากล่าวถึงหลายที จึงมีความหมายลึกซึ้งเหลือแสน

และดังที่พระพุทธองค์ได้ทรงตรัสไว้ ใน “โรหิตัสสสูตร ที่ ๒” อังคุต. จตุค.
 ข้อ ๔๖ นี้ ก็สนับสนุนอีก

“ดูกรอวสุ สัตว์ย่อมไม่เกิด ย่อมไม่แก่ ย่อมไม่ตาย ย่อมไม่จุติ ย่อมไม่อุบัติในโอกาสใด เราไม่กล่าวโอกาสนั้นว่า เป็นที่สุดแห่งโลก ที่ควรรู้ ควรเห็น ควรถึง “ด้วยกาไป” (หมายความว่า อย่าไปเสียเวลากับมันเลย ที่จะไปค้นหาสถานที่อันหมายใจว่า จะเป็น “ที่สุด” ที่สัตว์ไม่เกิด ไม่แก่ ไม่ตาย ไม่จุติ ไม่อุบัติ และมันไม่ใช่ “ที่สุด” แห่งโลก ที่ควรรู้ ควรเห็น หรือ ควรไปให้ถึง ให้ได้เอาด้วย ถ้าใครไปมัวคิดเช่นนั้น จะรู้ให้ได้เช่นนั้น หรือ จะไปให้ได้เช่นที่วานั้น ตายเปล่าหน้า !! ตายแล้วตายเล่าอยู่นั่นเอง ไม่ควรหอรอก)

และเราย่อมไม่กล่าว การกระทำที่สุดแห่งทุกข์ เพราะไปไม่ถึงที่สุดแห่งโลก (คือ จะ “อวจร” หรือ เดินทาง หรือ จะขอรู้อเห็นไปให้หมดทุกบัญญัติ ทุกภาษา ทุกวิชาความรู้ หรือ ทุกถิ่นทุกแดนที่เรียกว่า “โลก” เช่น โลก พระจันทร์ พระอาทิตย์ จักรวาล ก็จะไปให้ถึง หรือ ยิ่งกว่านั้น โลกแห่งมหาเศรษฐี ก็จะเป็นให้ได้ โลกที่พรังพร้อมไปด้วยยศศักดิ์ สรรเสริญ ก็จะได้ขอเป็นเสียก่อน หรือ โลกนรก โลกแห่งกามทั่วไป สุดโลกแห่งเทวดา โลกแห่งพรหมสันหนมทุกโลกทุกชั้น ดังนี้ เป็นต้น (ซึ่งจะขอเป็นขอไปให้ถึงหมดนั้นไม่ควรเลย) คำว่า “อรหัตต์” หรือ ผู้กระทำที่สุดแห่งทุกข์ได้แล้วนั้น จะไม่ใช่ผู้รู้ ผู้เห็น หรือ ผู้ไปถึงจนหมดสิ้น “โลก” ทั้งหมด ดังกล่าวมานั้นเลย)

แต่เราย่อมบัญญัติ โลก เหตุเกิดแห่งโลก ความดับแห่งโลก ปฏิปทาเครื่องให้ถึงความดับแห่งโลก ในร่างกายยาววาหนึ่ง ยี่งประกอบด้วย “สัญญา” และ “ใจ” เท่านั้นเอง ฯ” (เพราะฉะนั้นตรวจ “ใจ” ของเรา รู้ “โลก” ในใจของเราให้ถ่องแท้ว่า มันเกี่ยวได้ไปทำ “สัญญา” มันหมายถึงจริง เอาจึง สำคัญว่า เป็นของแท้ของเที่ยง เป็นเรื่องจะเอาเป็นเอาตายในอะไรกันบ้าง? แล้วก็ดับ “โลก” ที่ได้ไปยึดไป “สัญญา” นั้น ๆ ฉีกสัญญานั้นทิ้งเสียเถิด อย่าไปหลงมุงหวังตั้งหน้าก่อ ตั้งใจจะดำเนินไปให้มันเกินขอบเขตแห่ง “ชีวิต” อันตั้งอยู่ได้ แล้วเพียงพอให้หนักนัยเลย จงรู้ความพอแห่งชีวิตแท้ และจงทาน หรือ แจกคืนให้แก่โลกทันทีที่เราพอ และ มีส่วนเกินขึ้นมาเมื่อใด จงมี “ตน” เป็นตัวอย่างแห่ง ความเป็นผู้ มกน้อย ความเป็นคนรู้จักพอ ความเป็นผู้รู้หยุด รู้ระงับ รู้จุจบ รู้ดับ รู้ “ตาย”

จึงจักได้ชื่อว่า “ครู” ผู้แก้กมลโลกด้วยธรรม ชื่อว่า “พระ” ชื่อว่า “อริยะ”
ชื่อว่า ศิษย์สาวกพระสมณะโคตม)

“คมเนน น บัตตัพโพ โลกัสสันโต กุทาจันเณ จ อปป์ตวา โลกันตัง
ทุกขา อตฺถิ ปโมจันัง ฯ

ตัสมา หเว โลกวิฑู สุขเมโธ โลกันตคฺคุ วุสิตพรมจรโย โลกัสส อันตัง
สมิตาวี ญัตฺตวา นาสิงสติ โลกมิมัง ปรัญจาติ ฯ”

อันแปลความว่า “ในกาลไหนๆ ที่สุดแห่งโลกอันใครๆไม่พึงถึง “ด้วยการไป”
(คือ ความเป็น “ที่สุด” แห่ง ความวน หรือ ความมี-ความเป็น นั้น ใครๆก็ไม่อาจจะไป
เห็น ไปเป็น ไปมีให้ครบให้ถ้วนสิ้นได้ เพราะมันล้วนเป็น “อนันตัง” จริงๆ) และ
การเปลื้องทุกข์ ย่อมไม่มี ถ้ายังไปมัวเมาอยู่ว่า ยังไม่ถึงที่สุดแห่งโลก (คือ อยากรู้
จะรู้นั้นรู้นี้ “นอกตน” และอยากไปให้ถึง หรือ สัมผัสให้ได้ ไม่รู้พอ ไม่รู้หยุด
นั้นแหละ คือ ตัวการใหญ่)

เพราะฉะนั้น ท่านผู้รู้อัจฉ “โลก” มีปัญญาอย่างยิ่ง ถึงที่สุดแห่งโลก มีพรม-
จรย่อยู่จบแล้ว เป็นผู้มาปอันสงบ รู้ที่สุดแห่งโลกแล้ว (คือ รู้ในกายยาวาหนาคีบ
กว้างศอก อันมี “สัญญา” และ “ใจ” นี้เอง และรู้ “รอบแห่งโลก” ที่เรียกว่า
“วัฏฏะ” ของจิตในตนตัวเราจริงๆด้วย จึงจะดับ “โลก” นั้นได้ ทั้งมีปัญญา รู้ชัดว่า
“โลก” ไม่น่าหลงเลย “โลก” มันไม่มีอะไร มันเกิดอยู่ ก็เพียงมีเหตุมีปัจจัยอยู่เท่านั้น)
ย่อมไม่หวังโลกนี้ และ โลกหน้า ฯ”

จึงควรรู้ “จุดจบ” ให้ได้ทุกจุด และรู้ “กุศล” ให้ได้ให้ชัด
หากจะทำ หรือ มี “กรรม” ไตจะต้องทำ เราจะมีเพียง “กุศลกรรม” และจะ “รู้”
จุดจบ คือ แม้จะทำ “กุศลกรรม” ไต ก็จะทำเพียงให้แล้ว ให้เสร็จไปอย่าง
ดีที่สุด(อิโหสิ) แล้วเราก็เลิกเกี่ยวข้องกับ(อสังสัคคะ) ไม่หลงบุญ หลงกุศล
ไม่ติดยึดเสพยาแม้สวรรค์อยู่จริงๆ(นิสสัคคะ) มิฉะนั้น เราก็จะยังมี
“อวจรจิต” คือ จิตที่ยังเคล็ด จิตที่ยังมี “ภพ” จิตที่ยังมี “โลกหน้า” อยู่ตลอด
ไป แม้ “โลกนี้” บัจจุบันนี้ เราก็จะต้องไม่หลงยึดเอากรรม และ จิตใดๆ

มาเป็นของตนอีก ถ้ามีความหวัง มีการติดยึดเอาอะไรเป็นของตนเป็นของตัวกันอีก ก็ไม่เรียกว่า “อรหัตต์” หรือ “อรหัตตผลจิต” กันได้สักที และ “ผลจิต” แค่มบในช่วงสั้น ช่วงเล็ก ช่วงน้อยใดๆ ที่นักปฏิบัติธรรมต้องเพียรสั่งสมใส่ตน ก็เลยไม่ได้ ไม่ถึงกันเลยสักครั้ง สักดวงจิต “ตถังควิมุตติ” ก็เลยไม่มี “วิภังขณ-วิมุตติ” ก็ไม่มี แล้วจะไปหลงหวัง “สมุจเฉทวิมุตติ” เอาเมื่อไหร่กัน ? จงรู้ “หยุด” รู้ “จบ” รู้พอตามควร ให้ได้เสมอๆ บ่อยที่สุดๆๆๆ เทอญ และขอให้เป็นผู้ “เปลื้องโลกน้อยที่สุด” เถิด

สรุปความ ทุกอย่างต้องมี “เหตุ” จึงยังมีชีวิต หรือ เรียกว่า ยังมีสิ่งๆ “เกิด” อยู่

ข้อควรทำ จับ “จิต” ของตัวเองให้ถูก “จิต” ที่มีรส เรา เรียกว่า “เวทนา” บ้าง เรียกว่า “วิญญาณ” บ้าง เรียกว่า “ธรรมารมณ” บ้าง ฯลฯ จิตที่เป็น “ตัวตน” คือ “จิต” ทุกชนิด แล้วเราจะให้ เหลือเพียง “อุเบกขาจิต” หรือ “เจโตวิมุตติ” กับ “ปัญญาวิมุตติ” เท่านั้น เป็น รูป-นาม คู่สุดท้าย ในตน ตราบที่ยังไม่ตายขั้นแตก

“พระอรหัตต์” ในแบบพุทธแท้ๆ จึงเป็นผู้ ล้มตาโพลงๆ มีสภาพปกติ และเป็นคนดี ๆ ธรรมดา ตา-หู-จมูก-ลิ้น-กาย-ใจ เหมือนเช่นคนธรรมดาปกติ แต่มีพิเศษ ตรงที่ท่านมี “จิต” เป็น “อัปนาวิดี” (มีจิตรับรู้สุดใส เต็มไปด้วย “สติ” แนบแน่นมั่นคง) อยู่เสมอ ทั้งที่เป็นอยู่ มีบทบาทอยู่ใน “กามภพ” กับคนอื่นๆ ทุกๆ คน ใช้ตา-หู-จมูก-ลิ้น-กาย เหมือนคนทุกคน ที่เรียกกันว่า มี “กามวิต” เต็ม เหมือนกัน แต่ใน “กามวิต” นั้น ท่านมี “อัปนาวิดี” อยู่ พร้อม ก็คือ ท่านมี “ฌาน” อันแนบแน่น มี “ฌาน” อันตั้งมั่น มีสติรู้พร้อมอยู่ในใจ ทุกขณะ ทุกอิริยาบถ อยู่ ด้วย ถ้าพูดตามจำนวนพระพุทธรองค์ ก็คือ เป็นผู้ได้ไม่ยาก ได้โดยไม่ลำบาก ในฌานทั้ง ๔ นั่นเอง

จงทำความเข้าใจ พระอรหันต์ในแบบ “พุทธศาสนา” ใดๆ ให้ดีๆ
 ตา-หู-จมูก-ลิ้น-กาย ของท่าน “รับวิถี” เต็ม แต่ท่านไม่มี “กาม” ไม่มีใคร
 ใคร่อยากในทวารเหล่านั้น เพราะท่านเป็นผู้มี “วิญญูธรรมวิถีสื่อ” อยู่เสมอๆ
 คือ เป็นผู้ที่มีอารมณ์ปรากฏทางใจ ชัดเจน แจ่มแจ้งมาก ทั้งเป็นผู้
 ปราศจาก “โมฆะวาระ” แห่ง “อติปริตารมณวิถีสื่อ” จริงๆ ก็ เป็นผู้
 พ้นวาระ ที่มีดวงจิตด้าน ท่านเป็นผู้มีจิต จะขันธ์รับวิถีอยู่ ตลอดทุก
 ขณะ การไม่รู้อารมณ์แห่งจิตของตัวเองนั้น ไม่มีแล้วสำหรับท่านไม่ว่า
 วาระใดๆ ท่านพ้นวาระจมอยู่กับ “ภวังค์” แล้ว เนื่องจากท่านหมดสิ้น “ภว-
 ตัณฑหา” ทั้ง “วิภวตัณฑหา” ด้วย ไม่หลง “ภพ” ทุกๆ “ภพ” จริงๆ เป็นผู้ไม่
 ยอมให้เศษเสี้ยวของจิตตกไปอยู่กับ “ภวังค์” ไม่ว่าจะลืมตา หรือ หลับตา ก็จะเป็นผู้
 มีสติ-ปัญญาควบคุมระคนอยู่อย่างดีเสมอๆ และโดยตรงแท้ๆ “จิต” ของท่าน
 ปราศจาก “กามฉันทะ-พยาบาท-ถีนะมิทธะ-อุทธัจจะกุกกัจจะ-วิจิกิจฉา” อยู่ตลอด
 เวลา ในขณะที่ลืมตาโพลงๆ นี้ เรียกว่า พ้น “นิเวรณกิลเลส” เป็นสมุจเฉท
 แล้ว **ท่านจะไม่มี “จิต” เป็น “ฉาน” อยู่ตลอดเวลาได้
 อย่างไร ?**

ก็ลองคิดดูดีๆ แม้แต่ผู้เคยเข้าใจในคำว่า “ฉาน” มาแล้ว ก็ดี
 เพราะ แม้แต่ “อุทธัจจะเจตสิก” (หรือ อุทธัจจะสังโยชน์) ทุกตัว ท่านก็ต้องมี
 “ญาณสัมปยุต” ไม่ว่าจะ เป็น “อุเบกขาจิต” หรือ จะเรียกเต็มเข้าไปว่า “อุเบกขา
 เจตสิก” (อุเบกขาสหคต) ตัวเล็กตัวน้อยใดๆ ท่านก็ยังจะเอา “เจตนาเจตสิก”
 (ต้องเอา “เจตนา” เป็นที่ตั้ง เป็นจุดสุดเสมอ) เข้าไปไล้ขับ “อุเบกขา” ออก เพื่อจะ
 สร้าง “โสภณเจตสิก” ตามเหมาะสมสมควร แทนขนในจิตอยู่เสมอๆ ให้เป็น “คุณ
 งามความดี” (อัปปมัญญา) ตลอดเวลาที่ยังมีขันธ์ ๕ เป็น “จิต” ที่ไม่เหลือ
 เศษ แม้แต่ “วิจิกิจฉาเจตสิก” อันเป็น “อกุศลเจตสิก” ตัวสุดท้ายออกกปานัน ดั้ง
 แล้ว **จะเรียกท่านไม่มี “ฉาน” ได้อย่างไร ?**

ถ้าไม่มี “ฉาน” ก็ไม่สามารถรู้ทะลุถึง “อรุปจิต” ต่างๆ ที่ละเอียด
 เช่น พวก “เจตสิก” ๕ หลาย พวกก็เรียกว่า เป็น “อรุปจิต” หรือ เป็น “นามขันธ์”

ของ “รูปจิต” อีกที ถ้าไม่รู้อย่างนี้แล้ว จะไล่เรียงเข้าไปดับ “อนุสัย” ตามหยั่งลงไปมา “อาสวะ” ในจิตของตน จนเด็ดขาด(สมุจเจต) ไม่ให้เหลือ แม้แต่ “อรุปจิต” ตัวสุดท้าย ชั้น “เนวสัญญานาสัญญา-ยตนะกิริยาจิต” ได้หมดเกลี้ยง จน “ไม่เกิด” อีกเลย สมตามที่เรา เรียกว่า “เป็นพระอรหันต์” ผู้ไม่มาเกิด หรือ ไม่ไปเกิดแม้ในแดน อรูปเล็ก อรูปน้อยไหนๆ อีก ได้อย่างไรกัน? หรือว่า พระอรหันต์ ชนิด ไม่ต้องรู้จัก “อนุสัย-อาสวะ” พระอรหันต์ ชนิดที่ขะลิมตา ก็ต้องมี “นิรวณั ๕” นั้น ก็มี ใช่หรือ?

ผู้กล่าวว่า พระอรหันต์แบบ “สุกขวิปัสสกะ” ไม่มี “ฉาน” ก็เพราะ ผู้กล่าวนั้นยังไม่รู้ชัดแจ้งแม้แต่คำว่า “ฉาน” หมายถึงอย่างไร? อย่าเพิ่งไปพูดถึงขั้นว่า เพราะผู้กล่าวนั้นไม่รู้จักความเป็น “พระอรหันต์” เลย เอาแค่รู้จักความรู้เรื่อง “ฉาน” กันก่อนเถอะ! ก็ “สุกขวิปัส-สกะบุคคล” นั้น เป็นถึงพระอรหันต์ ย่อมจะหมดกรรม หมดพยาบาท และหมดถีนะมีถะ อุทธจักจะถูกกจะด้วย พันวิกิจฉา แม้ในขะลิมตา โพลงๆ โดยไม่ต้องไปหลับตา แล้วจะไม่เรียกว่า ท่านมี “ฉาน” ได้ อย่างไร? หรือว่า “สุกขวิปัสสกะอรหันต์” นั้น ยังจะต้องมีนิรวณั กิเลส ๕ ประการนั้น อยู่? กระนั้นหรือ? “สุกขวิปัสสกะอรหันต์” นั้น จะต้องให้ท่านเหลือ กิเลสอะไรบ้าง? ผู้รู้ทั้งหลายก็ลองคิดดูเถิด มัวแต่อวดภูมิใจอวดรู้กัน ทว่าไม่เอา ปฏิบัติจริง จนแจ้ง จนเห็นจริง ก็จะมีแต่เถียงกันแย้งกันอยู่นั่นเอง

ดังนั้น แม้แต่คำว่า “ฉาน” ถ้าไม่รู้จริง ไม่มีในตนจริงๆ จึง อย่าไปกล่าว มันเป็นการ “อวดอุตตริมนุสสธรรม” ที่ไม่มีในตน มี โทษหนักมาก

แต่หากจะพูดว่า พระอรหันต์ “สุกขวิปัสสกะ” นั้น ไม่มี “เจโตสมณะ” แบบนั่งหลับตาสะกดจิต อย่างกะพวกฤาษี คามส ฯลฯ ต่างๆ ถ้าจะกล่าวเช่นนั้น ก็กล่าว ได้อยู่ เพราะ เป็นจริง มีจริง แต่อย่าไปกล่าว ว่า พระอรหันต์ ไม่มี

“ฉาน” ไม่ว่าจะกล่าวกับ พระอรหันต์ แบบไหนๆ แม้แต่แบบ “สุกขวิปัสสกะ” ดังที่เรากำลังพูดถึงกันอยู่นี้

เนื่องด้วย การจะบรรลุธรรมจนเป็น “อรหันต์” นั้น ไม่จำเป็นต้องไปวนวายอะไร กับ “เจโตสมณะ” หรือ การนั่งหลับตาบำเพ็ญแบบฤๅษี ก็ได้ ก็เป็นจริง จะต้องมี หรือ ไม่มี ก็ไม่เป็นไร แต่พระอรหันต์ต้องมี “ฉาน”

ทุกองค์ ไม่มี “ฉาน” ไม่ได้ ! เพราะ “ฉาน” อย่างถูกต้อง ทีเดียว นั้น หมายถึงสภาพที่มี การเพิกเฉย ทำลายนิเวศน์ เป็นจุดใหญ่ใจความ จะลืมตา หรือ หลับตา ก็ตามที่ (ฉาน แปลว่า การเพ่ง (เพื่ออ่าน เพื่อรู้กิเลส), การเพิกเฉย (กิเลส)) ไม่ได้ไปมุ่งหมายเอาการตัดทวาร หู-ตา-ปาก-จมูก ฯลฯ ไม่รับรู้ หรือ การหลับสงบ หรือ การดับจิต เป็นจุดใหญ่ใจความดอก !! (เพราะไม่รู้จริง ! จึงได้พากันไปหลงเอาคนหลับใน “ท่านั่ง” ว่า “เข้าฉาน” กันแยะ !)

ซึ่งพระพุทธองค์ ก็ทรงยืนยัน ในบุคคล ๔ ประเภท ว่า

- ๑. บุคคล ผู้ได้ “เจโตสมณะ” แต่ไม่ได้ “โลกุตตรมรรค-โลกุตตรผล” นั้น ก็มีอยู่
- ๒. บุคคล ผู้ได้ “โลกุตตรมรรค-โลกุตตรผล” แต่ไม่ได้ “เจโตสมณะ” นั้น ก็มีอยู่
- ๓. บุคคล ผู้ได้ทั้ง “เจโตสมณะ” ได้ทั้ง “โลกุตตรมรรค-โลกุตตรผล” นั้น ก็มีอยู่
- ๔. และบุคคล ผู้ไม่ได้อะไรกะเขาเลยนั้น ก็มีแน่ๆ

ในพระไตรปิฎก หมวดอภิธรรมปิฎก เล่ม ๓ ชาติกุฎาปุคคัลบัญญัติปกรณ จตุกกนิเทศ ข้อ ๑๓๑ ผู้ใคร่จะศึกษาให้ละเอียด ก็ไปเปิดอ่านศึกษาดูเถิด

“ฉาน” ก็มีหลายลักษณะที่ขัดต่อกัน ต่างก็ไม่ผิดเสียทีเดียวหรอก แต่สำหรับ “ฉาน” ในความหมาย และ สภาพของ “พุทธ” ทีเดียว นั้น มันลึกซึ้ง และมีประโยชน์ เพื่อ “โลกุตตระ” โดยตรง โดยแท้ ซึ่งผิดกับ “ฉาน” ในแบบ “โลกียฉาน” ของลัทธิอื่นๆ เขาอยู่ ผู้ไม่รู้ “ฉาน” ไม่หลงทะเลใน “ฉาน” จึงอย่าอวดไม้ ขึ้นอวดไม้ อวดคุยผิดๆ ถูกๆ ไม่เป็นจริง ระวัง !

ถ้าเป็นพระ ก็ปาราชิกเลย ถ้าเป็นฆราวาสที่เป็นพุทธศาสนิกชน ก็ทำลาย
ศาสนาตนเองด้วย "ความรู้" เมื่อเผยแพร่ "ความรู้" ว่าเป็น
 "สัจธรรม" มันก็ทำลาย "สัจธรรม" ด้วยความหลงตัว อวดดี (อันไม่จริง)
 เท่านั้นเอง

จงทำความเข้าใจกับคำว่า "ฉาน" ให้ดี ๆ อย่าหลงยึดว่า จะต้องหลับตา
 ตัดทวาร ๕ จึงจะเป็น "ฉาน" ได้ เท่านั้น เป็นอันขาด พระอรหันต์ปกติดูอยู่กับ
 "มหัคคจิต" เสมอ (มีสภาพจิตสูงเกินกว่าปุถุชนจะเอาได้) เพราะจิตท่านอยู่ใน
 "วิภูตารมณวิถิ" (วิภูตารมณวิถิ หมายความว่า อยู่ในอารมณ์ที่มีความรู้สึกตัวทั่วหมด
 ทุกทวารนอก-ใน อย่างเปิดเผยกันแจ่มๆแล้ว ไม่ใช่ลึกลับอยู่ข้างใน) เป็น "อัปนา"
 จริงๆ ท่านมี "ญาณสัมปยุต" อยู่ใน "รูป" (รูปจิต) และ "นาม" (อรุณจิต
 หรือ เจตสิกต่างๆ) ท่านรู้นาม-รูปแห่งจิตของตนถ้วนวลละเอียดเป็น "โลกุตตร"
 อยู่ขณะนี้ ท่านได้โดยไมยากได้โดยไมลำบากใน "ฉาน" ทั้งหลาย คือไม่ว่า จะ
 กำหนดจิตเป็นฉาน ๑ ฉาน ๒ หรือ ฉาน ๓ โดยเฉพาะ "ฉานทั้ง ๔" เพราะ
 เป็น "ฉานจิต" ทั้งสิ้นงาน เป็น "จิต" ที่มีผลกล้าได้ประโยชน์มากที่สุด พระ
 อรหันต์ทั้งหลายจึงจะมี "ฉาน" ทั้ง ๔ เป็นเครื่องอยู่ (เป็นจรณะข้อที่ ๑๒-๑๕ พระ
 อรหันต์ย่อมเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยจรณะ ๑๕) และท่านรู้แจ้งมิได้เป็นได้ทุกๆ "ฉาน-
 สมบัติ" ถ้าขั้นชื่อว่า เป็นถึงขั้น "พระอรหันต์" ไม่ยกเว้นว่า จะเป็น "อรหันต์"
 ชนิด "สุกขวิปัสสโก" ก็ตาม "เทววิโช" ก็ตาม "ฉัพพัญญู" ก็ตาม "จตุปฏิสัม-
 ภิตบัตโต" ก็ตาม (เว้นแต่บางองค์พูดไม่เป็นอธิบายไม่ถูกเท่านั้น) เพราะคำว่า
 "อรหันต์" นั้น ย่อมหมายถึง "ความบริบูรณ์" ย่อมเป็นผู้ไม่จำกัดจำเพาะอยู่บางเวลา
 ท่านเป็น "อรหันต์" ได้ตลอดกาลมตาหลับตา และเป็นผู้ไม่ยึดอะไรให้ "ก่อเกิด"
 ใส่จิตตน จนกลายเป็น "สัตว์มีอายุ" อยู่ใน "จิต" จริงๆ จึงเรียกท่านว่า "อกาลโก"
 คือ "ผู้ไม่มีเวลา" หรือ ผู้ไม่มี "อายุ" แล้ว เป็นผู้ไม่เกิดไม่ตายอย่างแท้
 จริง นั่นเอง (หมายเหตุ เรื่องของ "ฉาน" อีกลักษณะหนึ่ง ที่เป็นไปเพื่อความยึด
 เป็นไปเพื่อ "โลกียะ" อย่างสูงส่งนั้น ก็มี แต่ไม่ใช่ "ฉาน" ของ "โลกุตตร" ไว้
 ถึงจรณะข้อ ๑๒ ว่าด้วยเรื่อง "ฉาน" จะได้อธิบายให้เข้าใจละเอียดกว่านี้)

- บทที่ ๑๕ -

จะขออธิบายการก่อ "อายุ" หรือ การยังเป็น "สัตว์โลก" ให้ฟัง เป็น ตัวอย่าง ดังเช่น ทางด้านวัตถุ หรือ ด้านรูปธรรม เรากรูเห็นได้ง่าย ความหมายของ "อายุ" ก็คือ มีการตั้งอยู่ ทรงสภาพเช่นนั้น อยู่ในขอบเขตที่กำหนด ยังไม่เสื่อมสลายไปเกินขอบเขตนั้น แล้วนับเวลาที่ตั้งอยู่ ทรงสภาพเช่นนั้น ได้เท่าใดๆ นั่นแหละคือ "อายุ" เท่านั้นๆ

ยกตัวอย่างสิ่งที่เป็น "สัตว์โลก" ง่ายๆ เช่น คน หรือ สัตว์ เกิด มามีร่างกายและจิตใจ รักษาความทรงสภาพร่างกายและจิตใจ ทำงานร่วมกันอยู่ มี พลังงานปรุงแต่งให้ตนพร้อมอยู่เช่นนั้นๆ เรียกว่า ยังไม่ตาย ได้นานกับ กัม "อายุ" เท่านั้นๆ ดังนักรูง่าย แต่มันจะมีสภาวะแห่งความมี "อายุ" ที่ ยากจนๆ ไปตามลำดับอีก ลองทำความเข้าใจตามไปให้ดีๆ ดูซิ จะลองยกทง สภาวะ "วัตถุธรรม" หรือ "รูปธรรม" และ "อรุปรธรรม" แล้วค่อยๆ ตามเข้าไป ถึงขั้น "นามธรรม"

ดังเช่น ต้นไม้ต้นหนึ่ง รักษาความทรงสภาพของมันอยู่ มีพลังงานปรุงแต่งให้ ตนพร้อมอยู่ เช่นนั้น ได้นานกับ กัม "อายุ" เท่านั้น แก้วใบหนึ่ง ทรงรูป ร่างครบพร้อมยังไม่แตกสลายไปอยู่ ได้นานกับเดือนกับ นั่นก็เป็น "อายุ" ของมัน ในขณะที่คนผู้หนึ่ง มองดูภาพๆ หนึ่ง ภาพนั้น ปรากฏเห็น อยู่ติดต่อกันสำหรับผู้นั้น นานเท่าใด ก็นั่นแหละคือ "อายุ" ของ "รูปภาพ" นั้น ที่มีชีวิตอยู่ในจิตของคน ผู้นั้น นานเท่านั้น ("ชีวิต" นี้เริ่มเป็น "นามธรรม" เป็น "อายุ" ของสภานาม- ธรรม) คนผู้หนึ่ง กินพริกเข้าไป เกิดรสเผ็ดอยู่ในลิ้น ตัดลิ้นอยู่นานเท่าใด ก็นั่นแหละคือ "อายุ" ของ "รส" ที่มีรูปชีวิต อยู่ในความรู้สึกของคนผู้นั้น

หรือ คนผู้หนึ่ง พูดออกมาคำหนึ่ง คำพูดนั้นก็ "ดับ" ลงในตัว ("ตายแล้ว" สำหรับอยู่กับผู้พูด) คำพูดหลุดออกจากปากของคนผู้นั้น เป็นเสียง (แต่ตัวมันเอง

ยังเป็น "อายุ" ยังมีชีวิตอยู่) ลอยฟุ้งกระจายออกไปทั่ว ๆ บริเวณในอากาศ กระจายไปได้ไกลพอควร และจะทรงสภาพของเสียงนั้น คำพูดนั้น อยู่ได้นานพอควร แต่จะค่อย ๆ ลดลง ๆ เสื่อมลง ๆ ตามกาล แม้ในขณะที่เสื่อมสภาพไปนั้น ก็ยังมีรอบแห่งพลังงานของมันอยู่เป็นรอบ ๆ อันอาจจะตามเข้าไปรู้ ไปเข้าใจได้ สำหรับผู้มี "ภูมิแห่งพลังงาน" ระดับนั้น ๆ เพียงพอ ทั้งยังอาจดึงเอา "พลังงาน" นั้น มาปรุงแต่งเพิ่มบัจจยให้ดีขึ้นกว่าเดิมอีก ก็ยังได้ ถ้าเข้าใจวิธี และมีบัจจยเพียงพอ แต่ถ้าไม่มีบัจจยมันก็จะเสื่อมลง ๆ สุดท้ายก็จะหมดสภาพ ช่วงระยะเวลาที่เสียงมันทรงสภาพเป็นคำพูดอยู่นั้นได้ นั่นแหละคือ "อายุ" ของคำพูด หรือ เสียงนั้น อยู่นานเท่านั้น ๆ

ดังนั้น เป็นเรื่องของ "อายุ" ที่เกิดอยู่กับ "รูปธรรม" ต่าง ๆ พอรู้ง่าย ที่มันรู้ยาก ก็คือ ทาง "นามธรรม" "ความคิด" หรือ "ความรู้" ใดที่เกิดอยู่ใน "จิต" ของเรา มีตัวตน มีเรื่องราว หรือ มีสภาพแห่ง "ความคิด" หรือ "ความรู้" นั้นประกอบอยู่ เราเรียกว่า "รูปจิต" นั่นคือ ชั้น "รูปธรรม" ของจิต กันแล้ว ตั้งหลักให้ดี

ถ้า "ความคิด" หรือ "ความรู้" ของใครปรากฏเป็นสภาพ หรือ ยิ่งจะถึงขั้นขั้นเป็น "ภาพ" ชัดเจนจริงจังมาก เท่าใด ก็ยังเป็น "รูปจิต" ชัดยิ่ง เท่านั้น ๆ ถ้า "ความคิด" หรือ "ความรู้" ของใครปรากฏเป็นสภาพ ไม่ชัดเจน ไม่เป็นรูปภาพ หรือ ละเอียดย บางเบา ไม่เป็นตัวตนชัด เลื่อนกลาง เป็นเพียงอาการของจิตขั้นรู้ยาก ยิ่งเท่าใด ก็ยังเป็น "อรูปรจิต" ยิ่ง ๆ เท่านั้น ๆ

และถ้าเรื่องใดมันดำเนินสภาพ ดำเนินเรื่องติดต่อยู่ใน "จิต" ของเรานานเท่าใด ก็นั่นแหละคือ "อายุ" ของ "รูปจิต" และ "อรูปรจิต" (เป็น "รูปธรรม") ช่วงระยะ เท่านั้น ๆ

นี่เรากำลังขยับเข้ามาหาเรื่อง ของ "เทวดา" หรือ "พรหม" หรือ "ผี" หรือคือ จิต-วิญญาณกันตรง ๆ แล้ว (เป็นเรื่องของโลก "โอปปาทิกะ" แท้ ๆ)

ส่วน "นามธรรม" นั้น ก็ "อารมณ์" ที่ปรุง เป็น "รสชาติ" ในจิต ซ่อนอยู่กับ "รูปจิต" หรือ "อรุปจิต" (รูปธรรม) อีกที่ ซึ่งสุขุมซับซ้อน อีกชั้นหนึ่ง และ "รสชาติ" นั้น มันเกิดอยู่ใน "จิต" ของเรา แต่ละเรื่อง แต่ละรส นานเท่าใด ก็นั้นแหละคือ "อายุ" ของ "นามธรรม" หรือ ที่ภาษาพระอภิธรรมเรียกว่า "ธรรมารมณ์" หรือ "กามารมณ์" นั่นเอง

มาถึงตอนนี้จะพอก "อารมณ์พรหม" หรือ ธรรมที่เป็นอารมณ์เชิงพรหม (ธรรมารมณ์) ไว้ชั่วขณะ เราจะมาลองทำความเข้าใจเรื่อง ธรรมที่เป็นอารมณ์เชิง กาม (กามารมณ์) กันให้ชัด ๆ เจน ๆ ขึ้นอีกบ้าง ตั้งใจตัดต่อ หรือ ประติดปะต่อ ความรู้-ความเข้าใจ ให้ดี ๆ

ถ้า "รสชาติ" ที่เอร็ดอร่อย ไพเราะ หอมหวาน ฯลฯ ใด สืบต่อ มาจาก รูป-เสียง-กลิ่น-รส-สัมผัส โดยอาศัยรับสภาพติดต่อยังมาจาก ประตุ ตา-หู-จมูก-ลิ้น-กาย ในขณะที่ทันทีทันใดนั้น เราก็เรียก "นาม-รูป" (นามธรรม-รูปธรรม) นั้นว่า เป็นเทวดาเสพกามอยู่ในขณะนั้น และก็คือ สภาวะแห่ง "รูปจิต-อรุปจิต" พร้อมกับ "รสชาติ" (อารมณ์) ที่เป็นตัวเป็นตน อันสิ่งสู้อยู่ในตัวของคนเป็น ๆ คือ เรา ที่กำลังอรรถบรรยายอยู่นั้นแหละ กำลังเป็น "เทวดา" แท้ ๆ มีความอร่อย มี "รสชาติ" นั้น ๆ ยืนยาวอยู่นานเท่าใด ก็มี "อายุ" แห่งความเป็น "เทวดา" ตนนั้น ชั่วระยะนั้น เท่านั้น

ซึ่ง "เทวดา" เสพกามนี้ ก็มีการแบ่งระดับ แยกลักษณะกันไว้ถึง 6 ลักษณะ หรือ 6 ชั้น เรียกเป็นภาษาบาลีว่า เทวดา "ฉกามาจร" แปลว่า ลักษณะที่เป็นอยู่ของกิเลส "กาม" ซึ่งเลื่อนไปตามลำดับถึง 6 ชั้น หรือ จะแปลสั้น ๆ ว่า วิสัยของ "กาม" ทั้ง 6 ก็ได้ อันก็มาจาก ฉ+กาม+อจร ฉ=6, กาม=กิเลสในจิต, อจร=เลื่อนไป, ชั้น, วิสัย

แต่ละชั้นมีชื่อว่า จตุมหาราชิกา-ดาวตังส์-ยามา-ตุลิต-นิมานรดี-ปรนิมมิตวสวัตตี และล้วนก็ต่างมีลักษณะ มีวิสัยแตกต่างกันไป เป็นบุคลิก

เป็นสภาพธรรมแห่ง “สมมุติสัจจะ” ที่เกิด ที่มี “อายุ” โดยความเป็น “เทวดา” อยู่ทุกชั้น สำหรับ ผู้ยัง “ดับ” ความเป็น หรือ ความมี “อายุ” แห่งความเป็นเทวดาเสพย์กามทั้ง 6 นี้ ไม่ได้

“เทวดา” อย่าง กามาวจร หรือ เทวดาเสพย์กามทั้ง 6 ชั้น อันเป็นเทวดาที่ไม่พ้นนรกนี้ หมายความว่า ผู้เสพย์ทิพย์ ทั่วว่า เสพย์ทิพย์ ก็คือ การมีสิ่งที่จะเสพย์ได้ตามต้องการของคนผู้นั้น ๆ จะได้เสพย์ เพราะอาศัยอำนาจของ “บุญบารมี” ที่มีสิ่งจะเสพย์ โดยตรง หรือ จะใช้ “วัตถุแลกวัตถุ” มาเสพย์ ก็ตาม จะได้เสพย์ โดยอาศัยอำนาจยศศักดิ์ฐานะ แลกมาเสพย์ ก็ตาม หรือ จะได้เสพย์ เพราะอาศัยความเก่งความสามารถ โดยทางทุจริตบ้าง ก็ยังได้ หรือ จะได้เสพย์ เพราะอาศัยความเก่งความสามารถ โดยทางสุจริตแท้ ก็ดี เมื่อ “ได้เสพย์สม” ก็เป็นเทวดาเสพย์กาม จริง ๆ

ที่ต้องเรียกขานว่า “เทวดาเสพย์กาม” ๆ เสมอ ๆ อยู่ ก็เพราะ ความจริงแล้ว คำว่า “เทวดา” นั้น มันยังเป็นภาษาคำแทน สภาวะ “จิตวิญญาน” อักมากลักษณะอยู่ แม้แต่คำว่า “พรหม” ก็ยังคือ “เทวดา” และที่เป็น “เทวดา” แท้ ๆ เป็นผู้เจริญจริง ๆ ไม่ใช่ “เทวดา” เสพย์กาม อันเป็น “เทวดา” เก๊ ๆ แค้น แต่เป็น “เทวดา” ที่เลิกเสพย์กาม เป็น “เทวดา” ที่คือ สภาวะของ “จิตวิญญาน” อันได้เจริญ กระเถิบสูงขึ้น ๆ แท้ ๆ ก็มีจริง ฯลฯ

เรามาดังใจจัก “เทวดา” ทั้งหลายจริง ๆ จัง ๆ กันสักที

ก่อนอื่น กรุณาอ่านหนึ่งก่อนว่า “เทวดา” นั้น เขาแบ่งออกเป็น ๓ ชนิด คือ :-

- (๑) สมมุติเทพ
- (๒) อุบัติเทพ
- (๓) วิสุทธิเทพ

“เทวดา” เสพย์กามนั้นคือ สมมุติเทพ เท่านั้น อุบัติเทพไม่ใช่ “เทวดา” เสพย์กาม ยิ่งวิสุทธิเทพแล้ว ยิ่งไม่ใช่ใหญ่เลย

จะพยายามแยกแยะอธิบาย ให้รู้จัก “เทวดา” ขึ้น **ปรมัตต** จะ อันเป็นนาม-รูป ที่แสนรูยานี้ กันด้วยภาษาบรรดามัญจิ ! จะพอเข้าใจกันได้ไหม ? ตั้งใจพิจารณาตามดูๆ

เราอย่าไปมันึกถึง เทพ หรือ เทวดา ที่อยู่นอกตน นอกกายยาวาวหา คืบกว้างคอกของเรา เป็นอันขาด สำหรับผู้จะ “บรรลุธรรมด้วยทางเอก” คือ กำลัง **ทำสติปัฏฐาน** กับ **อาณาปาณสติ** ไม่เช่นนั้น ผู้หลงเลอะออกนอกทางแน่ๆ เพราะมันไม่อยู่ใน **จิต เจตสิก รูป** ของเราเสียแล้ว มันก็ไม่ใช่ “ปรมัตต” ที่แท้จริง (เคยอธิบาย เคยย้าให้ฟังมาแล้ว แต่ก็ต้องย้าอีก)

การศึกษา “ปรมัตต” จะต้องจับจุดให้มัน “จับฝาจับตัว” ให้มันลงตัวถูกตนแท้ๆ ให้ตรงเผงอยู่ที่เดียว ไม่เช่นนั้น มันเกลไถลออกนอกทางง่าย ๆ เอาจริงๆ เช่น ในปัจจุบันนี้ แม้เขาจะพากันยืนยันว่า เขาเรียน “ปรมัตตธรรม” กัน ในเหล่านั้นกรรมบางหมู่บางกลุ่ม แต่ก็ได้พากันศึกษา อธิบาย ผูกบัญญัติ อธิบายยึดสมมุติ เป็นตัว เป็นตน เป็นบุคคลเราเขา เสียจนเป็นจริงเป็นจัง **ไม่เหลือ “เทวดา” อยู่ใน “จิต-เจตสิก” ของคนเป็นๆ** ที่ยังไม่ตายนี้กันแล้ว เพราะพากันศึกษา “ปรมัตต” ออกนอก “จิต-เจตสิก-รูป” (กาย พร้อม สัตถุญา และ ใจ) ของตนเอง ไปเพ่งเพียรเรียนรู้ใน “บัญญัติ” ใน “สมมุติ” เป็น “รูป” นอกตน เป็น “จิต” แต่เข้าไปอยู่นอกตัวของเราในขณะที่ยังไม่ตายนี้ ไปเสียหมด และแล้วก็เลยเถิด ไปสมมุติขึ้น **เทวดา** สร้าง พระพรหม เนรมิต วิมาน ให้เทวดา ให้พรหม เป็นรูป เป็นร่าง เป็นละเม็งละคร **เป็นตัวเป็นตนเสียเกินจริงเกินจัง (อัตตา)** นานาประการ ขึ้นมา เลยทำให้เบน “ความเห็น” ไปเห็นเป็นว่า ถ้า เทวดา-พรหม-ผี-วิญญาณ ฯลฯ แล้วละก็ จะต้องไปนึกคิด มันหมายเอาตัวละเม็งละครที่ได้ปั้น ได้ปรุงขึ้นมาใหม่ โน่นแหละหมด **“จิต-เจตสิก” ตัวแท้ๆ** ที่คือ เทวดา-พรหม-ผี-วิญญาณ ฯลฯ

ตัวจริง เลยไม่ต้องมาเห็น **มารู้** ก็เลยหลงผิดไปได้สนิทว่า ถ้าเรียกชื่อ
ว่า เทวดา-พรหม-ผี-วิญญาณ ฯลฯ ละก็ **ไม่ใช่** เรื่องของ “จิต-เจตสิก” ของคน
เอาเลยด้วยซ้ำไป กลายเป็นชีวิตของสัตว์โลก อีกพวกหนึ่ง อีกโลกหนึ่ง เหมือน
คนเห็นไปว่า มี “มนุษย์ต่างดาว” ที่ก็คาดไปว่า จะไม่เหมือนคนในโลกนี้ ฉะนั้น ก็
น่าจะเดียวกัน คนก็เลยไปเห็นอยู่แต่ว่า “เทวดา-พรหม-ผี-วิญญาณ ฯลฯ”
นั้น **ไม่ใช่** “จิต-เจตสิก” ของคน หรือ **ไม่ใช่** สภาพธรรมของ “จิต-
วิญญาณ” ในคนเป็นๆ นี่หรือ ! **ไม่ได้** อยู่ในตัวของคนหรือ ! แต่เป็น
บุคคล หรือ สัตว์โลกอีกชนิดหนึ่ง ที่หะลวยพ้ออยู่ หรือ ดำดินอยู่ หรือ ลิง
อยู่ตามที่นั่นที่โน่น ซึ่งแยกขาดจาก “จิต-เจตสิก-รูป” ในตัวคนออกไป
แล้วจริงๆ แล้วมันจะเป็น “ปรมัตถ์” กันได้อย่างไร ? ! ในเมื่อมันกลายเป็นสัตว์
บุคคล ตัวตนของเขา กันอีกชนิดหนึ่ง ที่ต่างหาก นอกไปจากตัว หรือ ไม่อยู่
ในตัวของเรา เสียแล้ว **ผู้จะหวัง “นิพพาน”** หรือ คิดว่า ตนจะศึกษา “ปรมัตถ-
ธรรม” แท้ๆ **จงคิดดูไตร่ตรองดูให้มาก** ไม่เช่นนั้น **หลงทางเอาจริงๆ ด้วย**
และก็ได้หลงกันมามากกว่ามากยิ่งแล้วในปัจจุบันนี้

เมื่ออธิบายกันออกไปเอง ตามความเข้าใจของตนเอง ที่จริง เอาตามของ
คนอื่นมาก่อน แล้วตนก็มาเสริมแต่ง เสริมปรุงเข้าไปเรื่อยๆ เอง ไม่ใช่สร้างเองทีเดียว
หรือ ! แต่สร้างเองเลย ! ก็มี “**อุตตริมนุสสธรรม**” ที่ตนเองนี้กว่า “**ถูก**”
นี้กว่า “**จริง**” ของตน ก็ถูกขยายออกมา อธิบายออกมา ซึ่งล้วนแล้วแต่คิด
ปรุงคิดเพิ่ม เป็นนักคาดคะเนนักเดาเอาใหญ่โต ที่พระพุทธเจ้าทรงเรียกว่า “**ตักกิ**
โหติ วิมังสี” ซึ่งมันจะถูกจะต้องตรงจริงนั้นเป็นไปไม่ได้ เพราะ “**โลกุตตร-**
ธรรม” นั้น เป็น “**ธรรมลึกซึ้ง**” ยากแก่การเดา การคาดคะเนจริงๆ”
พระพุทธองค์ ก็ทรงยืนยันดังนี้ **เมื่อผู้อธิบายนั้น เป็นเจ้าหมู่เจ้าคณะ**
เป็นผู้ได้รับการนับถือจากคนจำนวนมาก พูดออกมาอธิบายออกมา (ตามที่ตนเดาได้)
บริวาร พวกพ้องก็ยอมยัดถ้อ และ เชื่อตามคำพูดคำอธิบายนั้น

ความเลื่อมแห่งพระศาสนา เนื่องจากคำอธิบายเพียงเดาเอา ของผู้ “**อวด**
อุตตริมนุสสธรรม” ที่ไม่มีในตน **จึงเกิดผลได้ ด้วยประการฉะนี้**

ที่สุด ก็เลยแบ่งแยก “สมมุติเทพ” นั่นคือ มนุษย์ ส่วน “อุบัติเทพ” คือ
 อมนุษย์ ที่หมายถึงชีวิตของสิ่งลึกลับ หรือคือ สิ่งที่ไม่อาจรู้ไม่อาจเห็นได้ง่ายๆ กลาย
 เป็น “สัตว์โลก” อีกชนิดหนึ่ง ที่แยกออกไปจาก “จิต-เจตสิก” แท้ๆ ของคน
 ไปเลย ซึ่ง ถึงแม้จะรู้จะเห็น ก็กลายเป็น “เห็น” ตัวละเมิ่งตัวละคร นิยายลึกลับ
 ในโลกแห่ง “การนั่งทางใน” ไปหมด และยัง “วิสุทธิเทพ” ก็เลยไปยกไว้เสีย
 สูงสุด จนเลิกลอยเกินอาจเออม แล้วเขาก็ไม่อาจจะเห็น “วิสุทธิเทพ” ได้ ทั้งเขา
 เองก็เชื่อเสียด้วยว่า “วิสุทธิเทพ” นั้น ไม่มีในโลกแล้ว เขาจึงเท่ากับ บิดประตูลูก
 ให้แก่ตนเอง ตั้งแต่ยังไม่ทันเดินไปหาประตู อย่าไปพูดถึงการผ่านประตูเข้าไปได้
 กันเลย (หรือ ไม่มีประตู ในการปฏิบัติธรรม นั้นเอง)

แท้จริงนั้น “สมมุติเทพ” ก็คือ “จิต-เจตสิก” ของผู้สิ่งที่เสพยาได้
 สมตามต้องการ ถ้ามามาก กัด เก่งกวด จนสามารถเรียกร้องจนเอาใจได้สมใจ
 ทุกโอกาส ทุกเวลา ยิ่งเท่าใดๆ ก็เป็น ยอดแห่ง “สมมุติเทพ” เท่านั้นๆ หรือ เป็น
 “สมมุติเทพ” ผู้ยิ่งใหญ่ เท่านั้นๆ ดังนั้น ถ้าเป็น “จอมจักรพรรด” ผู้
 ร่มพรุ่ง ไปด้วย ลาก-ยศ-สรรเสริญ-สุข จึงคือ ผู้เหตุบังจัญที่จะมีโอกาส เป็น
 “กามบุคคล” หรือ เป็น “เทวดาเสพยา” ผู้ยิ่งใหญ่ที่สุด ยกเป็นยอดแห่ง
 “สมมุติเทพ” ถ้าเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ที่มีลาก-ยศ-สรรเสริญ-สุข น้อยกว่าจอม
 จักรพรรดลงมา ก็คือ ผู้เหตุบังจัญที่จะมีโอกาส เป็น “สมมุติเทพ” ที่ด้อยลงมา
 น้อย และถ้า “คน” ผู้ใด มีลาก-ยศ-สรรเสริญ-สุข น้อยกว่านั้น ก็คือ ผู้
 เหตุบังจัญที่จะมีโอกาส เป็น “สมมุติเทพ” ที่ด้อยกว่าลงมาอีกตามลำดับ แต่ก็
 ยังคง “สมมุติเทพ” หรือ “เทวดา” อยู่แน่นอน ผู้ร่ายลากสมบัติ เป็น “เศรษฐี”
 ก็ล้วนคือ ผู้เหตุบังจัญที่จะมีโอกาส เป็น “สมมุติเทพ” ทั้งนี้ แม้แต่คนไม่ร่ำรวย
 จะแค้มลากวัตถุ ที่สามารถแลก “กาม” มาเสพยาได้เพียงน้อยนิด ในขณะเวลาใด ผู้
 นั้นได้เสพยาสมใจ ขณะนั้น ก็เป็น “สมมุติเทพ” ในขณะนั้น เช่นกัน
 จึงพยายามเข้าใจ “สมมุติเทพ” อันคือ “จิต-เจตสิกในคนเป็นๆ” นี้ให้ได้ มันหมายถึง
 ถึงอารมณ์ หรือ บทบาทของ “จิต-เจตสิก-รูป” (นี่แหละคือ “วิญญาณ”) โดยแท้

ที่เสพย์สุข (สวรรค์) อยู่ที่คน และมันก็จะเสพย์ทุกข์ (นรก) อยู่เคียงคู่กัน
ใกล้ชิดกันมากที่สุดเสมอ มาก-น้อย หยาบ หรือ ละเอียดเท่านั้น จึงไม่แน่ว่า
ผู้ร้าย หรือ ไม่ร้าย อาจจะถูกนรกมาก-ขึ้นสวรรค์น้อยได้ ไม่ตายตัวเสียทีเดียวนัก

แต่อย่างไรก็ตาม ลาก-ยศ-สรรเสริญ ก็เป็นเหตุ-ปัจจัย ที่จะให้โอกาสแก่
ผู้ที่มีมันนั้น ช่วยให้ "เสพย์สุข" ตามสมมุติที่ตนเองหลง ได้มาก อยู่จริงๆ คน
จึงตกเป็นทาส เจ้า "ลาก-ยศ-สรรเสริญ" นี้ อย่างโง่หัวไม่ขึ้น ถอนตัวไม่ได้กันเอา
จริงๆ จังๆ "ลาก-ยศ-สรรเสริญ" จึงมีศักดิ์ศรีใหญ่ขนาดคำฟ้า อยู่ "เหนือ"
ผู้ที่ได้ชื่อว่า ปุถุชน หรือ ผู้ที่ยังไม่มีจิตเป็น "อริยะ" กันอย่างแท้ๆ จริงๆ
ไม่โดยตรงโจ่งๆ แจ้งๆ ชัดๆ ก็ซ่อนลึกลงในจิต เป็น "อเหตุกจิต" ของผู้นั้นๆ ผู้นั้น
แหละ เพราะแท้ๆ ผู้นั้นยังไม่หมด "กามฉันทะ" แม้จะมีความฉลาด (โลกีย-
ปัญญา) จะมีความสามารถกัน มากยิ่ง เก่งยิ่ง เท่าใดๆ ก็ตาม ก็ยังเป็นทาส เจ้า
"ลาก-ยศ-สรรเสริญ" อยู่ได้ อย่างไม่แปลกประหลาดอะไรเลย ถ้าไม่ศึกษา
และ ฝึกฝนพิสูจน์ "สัจธรรม" ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจริงๆ ละก็ จะไม่มีโอกาส
เป็น "อริยะ" แท้ๆ ได้เลย โดยเฉพาะ ยิ่งผู้มีความฉลาดมากยิ่งขึ้น และมีลาก-ยศ-
สรรเสริญมากด้วย เท่าใด ก็ยิ่งจะมีโอกาสได้เป็น "อริยมุคคัล" น้อยมากยิ่งขึ้นเท่านั้น

เพราะฉะนั้น ผู้ซึ่งมีบุญบารมีทาง "โลกธรรม" มาก คือ ผู้ที่มีความ
สามารถแสวงหา หรือ ยิ่งไม่ต้องแสวงเลย ทว่ามีโอกาสได้ ลาก-ยศ-สรรเสริญ มา
ง่ายๆ มากมายๆ ก็ตาม แต่กระนั้นท่านก็ยังสามรถสลัดหลุด หรือ เกิดโลกุตตร-
ปัญญาได้ นั่นยังแสดงว่า ผู้นั้นยังจะต้องมี "บารมี" ทางโลกุตตรธรรม
เป็นพื้นเดิมมากมาย ด้วย จึงตนหลุด สลัดหลุด ออกได้ง่ายๆ มิฉะนั้นแล้ว ยิ่ง
"ร้ายวามาก" เท่าใด ก็ยิ่งจะจมตักดานอยู่กับสวรรค์-นรกแห่งโลกียะไปนานเท่า
นาน เท่านั้นๆ ซึ่งเป็นผู้หาโอกาสจะรู้ตัวเองได้ยากมาก น่าสงสาร น่าช่วยเหลือ
มากยิ่งขึ้นเหลือเกิน คนประเภทนี้ เพราะมันยิ่งหลงลอย มันยิ่งหลงตน จึงยิ่งจมหนัก
ยิ่งตักดาน ถ้าเจ้าตัวผู้ใด "รู้ตัว" ทั่วๆ อุตสาหะ วิริยะ อดทน สู้ทน พากเพียร
แสวง "ธรรม" ปฏิบัติธรรม มีศีล มีพรต ให้สำคัญๆ เกิด!

การอธิบาย “ธรรม” โดยอาศัยยกตัวอย่างเอาบุคคลขึ้นมาเทียบเคียงในสมัย
เริ่มแรกที่เดียว ศาสตราจารย์รุ่นแรก ๆ นั้น ท่านจะเทียบเคียงชีวิต “นามธรรม” ที่
เป็นอารมณ์จิตของคน โดยยกเอาตัว “คน” ผู้มีสุขเพราะเสพยาต่าง ๆ
ด้วยอำนาจของลาภ-ยศ-สรรเสริญ-สุขมาพูด มาอธิบาย ก็เข้าใจกันง่าย ๆ ในสมัย
แรก ๆ คนผู้ศึกษาธรรมทั้งหลายยังไม่มี “อุปาทาน” ยังเข้าใจตรง เข้าใจถูก คือ
**ยังไม่ได้หลงว่า มีเทวดาอันเป็นสัตว์โลกที่เหาะเหินพาอยู่
บ้าง สิ่งที่อยู่ตามพื้นนั้นบ้าง** แต่มีความเห็นตรงความเห็นถูกได้ว่า
ท่านกำลังอธิบาย “จิต-เจตสิก-รูป” ของเรา (คือ ของคนเป็นนี่แหละ) ที่
มีอยู่ในเรานั้นเอง ตรง ๆ โดยใช้ภาษาเรียก “จิต-เจตสิก-รูป” นั้น ๆ
ว่า “เทวดา” เขาก็ฟังคำอธิบายที่เทียบบ้างเคียงบ้างนั้น ๆ พังพิจารณาเข้าไป
หา จิต-เจตสิก-รูปของตนตรง ๆ (มันก็เป็น “สติบัญญัติ”) จึงเข้าใจได้ง่ายดี
และถูก “ปรมาตม” แท้ เพราะรู้ทันรู้เท่า และรู้อริยว่า “สมมุติ” ที่ยกอย่างขึ้นมา
นั้น ๆ เป็นอะไร เช่นท่านจะอธิบาย ว่า :-

เหมือนยังกับคนยอดเก่งคนหนึ่งทรงารวย เป็นพ่อค้าใหญ่ ใคร ๆ ก็เห็นได้ชัดว่า
มีลาภมาก มีวัตถุมาก ซึ่งภาษาบาลีเขาก็อธิบายด้วยภาษาสั้น ๆ ว่า “เวสสวัตโณ”
(เวสส=พ่อค้า, วัตโณ=ชนิด, ผิว, รูปที่เห็นได้ภายนอกที่แตกต่างจากอีกอย่างหนึ่ง)

และอธิบายต่อไปว่า พ่อค้าใหญ่ที่ร่ำรวยนี้ อยากเสพยาคุณทางรูป-รส
-กลิ่น-เสียง-สัมผัสอย่างไร ก็สามารถบันดาลเอาได้ด้วยฤทธิ์ของทรัพย์เงินทอง
ตามต้องการ เช่นนี้ ก็เรียกว่า เสพยทพย์ หรือ เป็นผู้ได้สมอยากด้วยอำนาจแห่งสิ่ง
ตนมี (เวสสวัตโณ ก็มีลาภวัตถุ คือ ทรัพย์เงินทอง เป็นต้น เป็นอำนาจ) ก็
คือ “เทวดา” นั้นเอง และท่านก็หมายถึงคนเป็น ๆ นี้แหละ ที่มีเหตุมีปัจจัยตั้งได้กล่าว
แล้วนั้นจริง ๆ บุคคลเช่นนั้นนี้เรียกว่า “ท้าวเวสสวัตโณ” คนผู้มี จิต-
เจตสิก-รูป ที่มีคุณภาพ ตั้งได้กล่าวมาแล้วนั้น โดยตรง คือ “ท้าวเวสสวัตโณ”
มันไม่ใช่ภุคติ วิญญาณร่างนั้น รูปนี้ มีตัวมันอยู่ยอดเขา อยู่ฟากฟ้าไหน ๆ ตั้งได้
อธิบายเล่าไปก็จนกลายเป็นคัมภีร์ เป็นตำราพระอภิธรรม นำมาหลงเล่าหลงเรียน

กันอยู่ชายดินเดียวกันไม่ ถ้าจะนับว่าจริง ว่าถูก ก็ได้ ก็จริง ก็ถูกตามคำพูดที่
 กล่าวเป็น “สมมุติบัญญัติ” **แต่มีเหตุยกต์เยียด** **ถูกระบุตัวไปเป็นสัตว์**
เป็นบุคคล เป็นตัวเป็นตนที่อยู่นอกกายยาวาหนาคีบกว้างศอกของเราไปแล้ว มัน
 จะชื่อว่า “ปรมัตถธรรม” หรือ สติบัญญัติ ที่เป็น “เอกายน มรรค” กันที่ไหน !
 เพราะแม้แต่ “สมมุติสัจจะ” ที่เขากล่าวภาษากันนั้น ถึงจะเป็นภาษาคำเดิม ว่า
 “เทวดา” อยู่ก็ตาม แต่ผ่านไประบุเป็นรูป ตัวตัว เอา “อรรถภาพ” (อรรถา) ที่ไหนก็ไม่รู้ !
 ที่สร้าง ที่เสริมขึ้นตาม “ความเข้าใจ” (ทัญญู) ของตน อันออกนอกเรื่อง นอกทาง
 เรื่อยมา จน “นอก” กันขนาดนี้จะไม่กลับกันแล้ว !

หากจะให้เป็น “ปรมัตถสัจจะ” แท้ๆ เป็นการเดินทางเพื่อบรรลุนิพพานด้วย
 ทางเอก(เอกายน มรรค) คือ สติบัญญัติจริง มันจะต้องพึงพิจารณาให้รู้ชัด
 เห็นแจ้ง “เวสธวัณโณ” อันเป็นจิตเป็นวิญญาน ที่เป็นของเราเองนี้ให้ ได้
 จึงจะเรียกว่า **มีตาทิพย์** **ตาบัญญัติแท้จริง** *ไม่ใช่ตาทิพย์* *อีก*
 ประเภทหนึ่ง ที่เห็นแต่รูปละครโลก อันเป็น “สมมุติสัจจะ” ที่เสริม ที่สร้างเต็มที่
 ดังนั้น ถ้า “คน” ผู้ใดร่ำรวยด้วยลาภวัตถุ มีทรัพย์สิ้นเงินทองมากมาย ก็จึงรู้
 เกิดว่า นั่นเราเป็น “สมมุติเทพ” องค์กรไม่ย่อยแล้ว เป็นผู้เสพทรัพย์อยู่ในโลก ยัง
 เป็นสัตว์โลกอยู่จริงๆ แท้ๆ เห็นๆ ได้กันอย่างนั้นแหละ **ไม่ต้องไปมัวหลบลี้หลัดหลัดตา**
ดูกันเป็นวรรคเป็นเวรหอก “ท้าวเวสธวัณโณ” นี้หนะ ! **เรียกใครๆ มาดู ก็**
เห็น ได้จริงๆ (เอหิภัสสิโก) เป็นผู้มีสุข(อย่างที่เขาส่ง “หลง”)
ด้วยกามคุณ ได้ตามความปรารถนาของเขา สมฐานะของเขา
เขาจริงๆ

“ธรรม” ดังนี้ จึงจะเรียกว่า “ปรมัตถธรรม” ที่เป็น “สวากขาต-
 ธรรม” แท้ๆ เพราะเรียกร่องมาดูกันได้จริง (เอหิภัสสิโก) **ไม่จำกัด**
เวลา(อกาลิโก) ไม่ปกปิดซ่อนเร้นลึกลับ ดังของที่ถูกรอบดูก็ปิดไว้เลยจริงๆ
 (เพราะตอนนั้นกำลังรู้เทวดาเห็นเทวดา รู้ทั้งรูปเห็นทั้งนามทีเดียว) **และแม้หากใคร**

จะหลงโลกก็ หลงกามแบบ “ท้าวเวสวัตน์โณ” อยู่ ก็ยังอาจจะเป็น “ท้าวเวสวัตน์โณ” โดยทำให้เกิดที่ตน โนมน์อมเอามาที่ตน ก็ยังได้ ถ้ามีความสามารถ (โอบน-ยิโก) และแท้จริงปลุกชนทั้งปวง ก็ล้วนพยายามทำตนเป็น “ท้าวเวสวัตน์โณ” หรือ อีกชื่อหนึ่งของ “ท้าวเวสวัตน์โณ” ก็คือ “ธนบดีเทพ” อันก็ยังหมายความว่า “ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สิน” กันอยู่อย่างมัวเมาบ้างคลั่งทงนน นนแหละ ซึ่งเกินกว่าจะพิสูจน์ เกินกว่าจะเรียกร้องมาตุกันเสียอีก (คือ เกินกว่า “เอหิภัสสิโก” เสียอีก กันจริงๆ ไหม ?)

ผู้ฟังธรรมในสมัยแรกๆ ที่ฟังสมมุติโดยยกตัวอย่าง เป็น “พ่อค้าที่ร่ำรวย” (เวสวัตน์โณ) หรือ “ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์ศฤงคาร” (ธนบดี) ซึ่งเป็นสมมุติบัญญัติ ๒ บัญญัติ แต่ก็หมายถึงสภาวะธรรมอันเดียวกัน คือ ผู้เป็นท้าวตาที่เสวยสุขด้วยอำนาจลาภ หรือคือ ผู้มั่งสุขเสวยทิพย์ด้วยอำนาจอย่างหนึ่ง หรือ ผู้มั่งสุขด้วยกามคุณ ได้ตามปรารถนาเพราะอำนาจของลาภหลากหลาย ผู้ได้ฟังอธิบาย เขาก็เข้าใจกันได้ว่า หมายถึงจิต-เจตสิกของ “คน” วิญญาณของ “คน” เป็นๆ นี้เอง หากผู้ใดมีสุขเพราะได้เสวยกามตามต้องการ อันเนื่องมาแต่อาศัยอำนาจลาภวัตถุ ก็จิตนั้น วิญญาณนั้นแหละ ที่มีสมญานามเป็นเจ้าโลก (มหाराชิกา หรือ ท้าวโลกบาล) ชนิดหนึ่ง ซึ่งมันก็ดีกว่าสัตว์นรกที่เป็น เปรต (จิตที่ยังหิวโหยไม่ได้เสวยสมอยาก) เป็น อสุรกาย (จิตที่ยังไม่กล้าแข็ง แม้จะรู้จักว่า นี้ก็เลส นี้ตันทา ตนก็ยังเอาชนะชั่ววินัยๆ ไม่ได้ หรือ จิตที่ซึกแล้ว ไม่ว่าจะเป็นอย่างใดอะไรก็ตาม แม้แต่จะจ่ายทรัพย์ออกเสวยสิ่งที่อยาก ก็ล้วนแล้วจะหมดจะพร่อง ก็จ่ายอมทุกข์ทนอดอยากอยู่นั่นเอง หรือ แม้กระทั่งที่สุกแล้วความตาย) เป็น เคร่งจางาน (จิตที่โง่เง่ามัวเมาหลงเสวยติดอยู่ไม่รู้ทุกข์เอาเลย หลงยึดแต่สุข จึงมีแต่โลกก็ไม่รู้ว่าตัวโลก มีราคะ ก็ไม่รู้ว่าตัวมีราคะ โกรธ ก็ไม่รู้ว่าตัวโกรธ) เป็น สัตว์นรีข-วินิบาต (จิตที่เร่าร้อนเพราะตกถลาลึกจมอยู่ในอบาย และโลกีย์ทั้งหลาย)

แม้จะเป็นถึง “ท้าวมหाराชิกา” ดังนี้ มันก็ไม่ใช่ของคิบัติสูงส่งอะไรนักหนา
หรือ สูงกว่านี้ยังมีอีก

เพราะฉะนั้น การอธิบายความของจิตชั้นนี้ ในระดับต่อมา เขาก็อธิบายให้เห็น เป็นความน่าเกลียดน่ากลัว โดยแสดงตัวอย่างเทียบเคียงว่า หัวเวสสวัตโน นั้น ที่แท้ก็เป็น ยักษ์ เป็นอมนุษย์ แม้จะเรียก “เวสสวัตโน” เรียก “ธนบดี” ก็เป็นสัญชาติยักษ์ ยังไม่ใช่สัตว์มีใจสูง (อมนุษย์) ดิบดื้ออะไรหรอก แท้จริงเป็น “กูเวร” เป็นสัตว์ที่น่ากลัวน่าเกลียดน่าชัง ยังเป็นสัตว์โลกที่ยังชั่ว ยังร้าย ยังมีบาป หากยังไปใ้ “ลาภ” หลงสมบัติอยู่ ก็ยังไม่ใช่ “สุคติ” (การไปดี) ยังเป็น “เวร” อยู่ ยังไปผิดทางอยู่ ยังไม่ใช่การไปดี (กู=ชั่ว, น่าเกลียด, ร้าย, เวร=บาป, ความเกลียดชัง, การไปผิด) เพราะมันยังคือ จิตอำมะหิต จิตเห็นแก่ตัวร้ายกาจ จิตที่ยังจะเอาเปรียบผู้อื่น จิตที่ยังไม่เห็นใจผู้อื่น จิตที่ยังไร้เมตตาธรรมอย่างแท้จริง (ยังไม่ใช่ “พรหมจรรย์” คือ ยังไม่ประพฤติตั้งพรหม)

คนฟังธรรมที่ยังไม่ไปหลงเข้าใจผิดๆ (ยังไม่ “มิจฉาทิฎฐิ”) ไม่ติดยึด ไม่มกมาย ไม่หลงวิญญานนอกตนนอกตัวเหมือนทุกวันนี้ เขาก็เข้าใจ เพียงอธิบายในภาษาบาลีว่า เป็น “กูเวร” เขารู้แล้วว่า จิตวิญญานที่ยังโลกในทรัพย์ในสมบัติวัตถุ นั้นยังชั่วร้ายอยู่ ยังคือคนเขาเปรียบผู้อื่น ยังคือคนอำมะหิตโหดร้ายอยู่ ยังเป็นคนที่มัววิญญานประเภทยักษ์ ยังเป็นคนที่ยังไม่ใช่ “มนุษย์” (ผู้มีใจสูง) แท้จริง เขาก็เลิกเป็น จึงหัดมีทาน มีจาคะ มีการจ่ายแจกออก ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแต่แก่คณาญาติ (ญาติปรีวิฎฐิ) เสียจนตนกลายเป็นยักษ์ เป็นอมนุษย์ (ผู้มีใจต่ำใจชั่ว) โลกก็ไม่เดือดร้อน เพราะคนเข้าใจธรรมได้ตัวว่า “การเห็นแก่ตัว” นั้นแล้ว “การช้โลกหลงสะสมไม่รู้หยุดรู้พอ” นั้น ยังชั่วร้ายต่ำช้า

แต่เดี๋ยวนี้คนได้หลงยึดเอาคำว่า “เวสสวัตโน” กัด “ธนบดี” กัด แม้คำว่า “กูเวร” กัด มาปั้นสร้างเป็นตัวตน เป็น “เทพเจ้า” เป็นบุคคลตัวตนจริง จึงไปหมดแล้ว และแถมยังนอนน้อมไหว้ ชვენกันให้หลงเจตฐุบูชากันเสียอีก พอกล่าวคำภาษาบาลีว่า เวสสวัตโน หรือ ธนบดี แทนที่จะหันมาเพ่งดูที่ตนว่า เราเป็นผู้มากพอ เพราะเราเป็นพ่อค้าร่ำรวย หรือ เป็นเศรษฐีมรณทรัพย์จริงหรือเปล่า แล้วจะเอาเพื่อแผ้วแผ่แก่คนอื่นได้หรือยัง? ก็เปล่าเลย! กลับไปนึกถึง “สัตว์โลก”

ก็คือ “งกบุญ” หลงบุญ เมามบุญ โดยไม่รู้ว่ “บุญ” คืออะไร ? ต่างกับรูป สร้างเทวโลก หลอกกัน จนกลายเป็น “มารผู้ลามก” เต็มตงศาสนาไปหมด เมื่อ “เทวโลก” ชนิดถูกปั้นเป็นเมือง เป็นตัวตน เกิดขึ้น “สมาธิหลับตา” อันจะเข้าไปเป็น “มโนมยอิตตา” ได้ตามที่เชื่อกัน ก็ต้องสำคัญขึ้น “มิจฉาสมาธิ” ก็เกิดขึ้น ภาวปฏิบัติก็จึงแยกแบ่งไป โม่เมให้ ไปหลง “สมาธิ-หลับตา” สร้าง “ภพแห่งจิตสงบ” (เจโตสมถะ) บ้าง จิตมฤตมิมเดช (อิทธิวิธี) บ้าง จิตหลงนิมิตวิมานเทวโลก (ภพ-ชาติ) ให้ตนหลงยึดเข้าเติมเข้าไปเป็นกิเลสชนิดใหม่อีก เป็นเทวดาชนิดติดอิตตา (มโนมยอิตตา) ในแบบต่างๆ เข้าไป อึกมากมายบ้าง เป็น “ภวตัณหา” อยู่นั่นเอง เลยยังเป็นการซ้ำร้ายให้แก่ คนผู้ไม่เข้าใจความจริงเข้าไปอีก แม้ตั้งใจว่า จะศึกษาธรรมะจะใ้บุญกุศลแท้ๆ คือ จะตัดกิเลสตัดตัณหา แต่ก็ไปเพิ่มไปพอกตัณหาให้แก่ตนซ้ำเติมเข้าไป อึก ก็น่าอนาถ !

การศึกษาธรรมะ โดยเฉพาะ “พุทธธรรม” เดียวมันหลง “เทวดา” หลงพระพรหมเลอะเทอะออกไป เป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็นตัวเป็นตน อันกลายเป็นละครลิเกกันอย่างหนักยิ่งแล้ว จนไม่ได้ “สาระ” จากคำสอน จากเหตุ จากนิทาน จากสมุทัย จากปัจฉิมแห่งคำสอน คำกล่าว ไตๆ กันแล้ว เช่น แม้แต่ จะเรียนรู้ เทวดา ท้าวเวสสุวรรณ ท้าวภูเวร ที่เรากำลังพูดถึงกันอยู่แค่นั้น เป็นต้น

เพราะเหตุดังนั้นเอง “วิรุฬหก” อันเป็นภาษาบาลี ที่เขาหมายถึง “จิตวิญญูญาณ” ของคน ผู้รวยทั้งโลกจนยอมรับกันเป็นศักดิ์เป็นศรี หรือ จะมั่ง “ยศ” สูง มี “ศักดิ์ใหญ่” แล้วก็หลงไหลอยู่กับยศศักดิ์เสพยกามคุณได้ด้วยอำนาจของยศฐาบรรดาศักดิ์อันสูงใหญ่นั้น ก็ไม่เข้าใจกันได้เช่นกันอีก แต่กลับไปหลงยึดมั่น เป็น “นก” เป็นสัตว์ลอยฟ้าบินสูง เป็นสัตว์แท้ เป็น “ตัวตน” จริง ยึดเป็น “นก” จริงๆ ไปเสียเลย ซึ่งที่จริงเป็นเพียงคำอธิบาย และแม้จะอธิบายเทียบเคียงกันไป จนให้ “ท้าววิรุฬหก” นั้น เป็น “นก” หรือ ประหนึ่งสูงขึ้นไปลอยขึ้นไปสู่ฟารวากับ “นก” มันก็ไม่ผิดความหมายหรอก เพราะ “วิรุฬหก”

นั่น แปลว่า งอกงามแล้ว ใหญ่โตแล้ว สูงชันแล้ว เจริญขึ้นแล้ว มันสูงชันมันก็เข้าไปหาท้องฟ้าเหมือนนกได้ เทียบว่าสูงเหมือนนกมันก็ได้ ก็ไม่ผิดอัตราจะเอาความหมายกันดอก ชิงการเจริญขึ้น สูงชัน งอกงามขึ้นด้วยลาก ก็ตามด้วย “ยศ” อ้อ ก็ตาม มันก็เหมือนกัน มันก็แค่ “ด” ขนเองต้น แต่มันหาได้ “ด” ที่สุด” ไม่ มันก็แค่พื้นนรกมาหน่อย เหมือนพวก “เวสสวัณโณ” นั่นแล

และมันก็ยังจะหลงไหลในยศ ในศักดิ์นั้น ยิ่งไปมัวเมาระวังความสุข ด้วยอำนาจของ “ยศ” อยู่ ก็ยังหาถูกต้องไม่ “ยศ” มันก็เป็นเพียงผลพลอยได้ของความดีงามความขยันหมั่นเพียรของคน เช่นเดียวกับกับ “ลาภ” มันก็เป็นเพียงผลพลอยได้ของความดีงาม ความขยันหมั่นเพียร **จะไปมัวเมากับลาภ ก็บียศอยู่ทำไมกัน** มันก็ไม่ได้ก็ได้ไป ถ้าได้ลาภมากเหลือใช้แล้ว ก็ทำทานเข้าไป ถึงจะดีแท้

แต่ถ้ายิ่งไปหลงระเหิงเสพย์กามสุข ด้วยอำนาจของ “ลาภ-ยศ” จนได้ชื่อว่า คนผู้มี “อัมตะโตเท่าหม้อ” ซึ่งเรียกในภาษาลาวว่า “กุ่มกัณฑ์” (กุ่มก+อัมตะ) ก็ยังน่าจะละลาย น่าจะเกลียดกลัวกัน

คนแต่ก่อนเขาไม่หลง “เทวดา” ออกป่านสมัยนี้ เขากลับจริงๆ เขารู้ภาษา พอบอกว่า **อย่ามัวเมาหลงยศหลงศักดิ์ศรีหลงอำนาจนะ ! จะเป็นเจ้าแห่ง “กุ่มกัณฑ์” นะ !** เท่านั้น เขาอายุแทบม้วนแผ่นดินนี้แล้ว เขาก็เลิกหลงยศเห่อศักดิ์ หยุตเสพย์กามสุข เพราะอำนาจของ “ลาภ” ของ “ยศ” กันแล้ว แต่เดี๋ยวนี้จะกล่าว จะว่าใคร เป็น “ท้าวกุ่มกัณฑ์” ยกให้เป็น “จอมกุ่มกัณฑ์” ก็ขมระรันท่าตาเฉยๆ ไม่กระดากละลายอะไรกันเลย เพราะความโง่แท้ๆ (อวิชา) แม้จะบอกว่า เป็น “ยักษ” ผู้มีใจอำมหิตอกแบบหนึ่งนะ ! เป็นอมมนุษย์ ที่มี **อัมตะใหญ่โตเท่าหม้อ** เท่ากระพองหัวช้าง (กุ่มก=หม้อ, กระพองหัวช้าง. อัมตะ=อวัยวะสืบพันธุ์ส่วนที่เป็นไข่) ก็ยังไม่สะดุ้งสะเทือนอะไร **ยังยินดีจะหลงยศ-ลาภ หลงอำนาจ เสพย์กามสุข ด้วยอำนาจของลาภยศศักดิ์ศรีให้ตนเป็น “จอมกุ่มกัณฑ์” ผู้ยิ่งใหญ่โตให้ได้อยู่** นั่นเอง มันโง่

หรือฉลาดกันแน่? **ท้าววิรุฬหก** นั้นแหละ เป็น **"จอมกุ่มกัณฑ์"** นะ!!
(ผู้มีอวดทะโตใหญ่เท่าหม้อเท่าไห) จะบอกให้ ไปหลงบุชายัดติดอะไรกันนักหนา!

ผู้เป็นสาวกพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลาย ต่างก็อ่านท่องตามๆ กันมา และ
หลงเลยเถิดยึดเป็น **"บุคคลาธิษฐาน"** กันไป แถมไปยกย่องเชิดชู จิตชั่ว
วิญญูณหายาบ (กุเวร) ไปหลงกราบหลงเทิดไหว้ จิตที่มีต้นหาหน้ามืดจนน่าเกลียด
น่ากลัว (กุ่มกัณฑ์) กันอยู่อย่างตกคั่นมากหลาย เพราะความไม่รู้ เพราะความโง่
(อวิชชา) มันก็จะครอบงำโลก หลงตามกันต้อยๆ ไปตั้งเอง.

ผู้ศึกษาธรรมะของพระพุทธเจ้า จึงสำเนียงกันให้มากที่สุดทีเดียว ต้องทำความเข้าใจกับต้น-กลาง-ปลายให้ดีๆ ลำดับขั้นๆ ของปुरुชนล้วนทั่ว เป็นลำดับต่ำสุด
นั้น ใครๆ ก็ยอมรับ มันไม่ใช่ "ความฉลาด" หรือ ความเป็น "อริยะ" อะไร! ที่
ยอมรับว่า การได้สนใจในกามทั้งหลาย เพราะอาศัยอำนาจของลาภ ของยศ มันก็
ดีกว่า ที่โหยหากาม กำหนดใคร่ในกามทั้งหลาย ทว่าไม่สามารถได้เสพย์สมใจ
ซึ่งมันก็เป็นทุกข์ เป็นนรก จึงจัดได้ว่า การได้เสพย์กามเป็นสุขสมใจ ก็ยังเป็น
"กุศลธรรม" (คือ "ก็ยิ่งดีกว่าตนรก") แต่ไหนแต่ไรมันก็ยังเหมือนยักษ์ ยัง
ได้ชื่อว่า อมนุษย์อยู่ **จงทำตนให้สูงขึ้นกว่านั้น** โดยวิธีละลาภ วาง
ยศ อย่าหลงกามสุข อย่ามัวเมาเสพย์โลกียะสุข ด้วยการอาศัยลาภ
อาศัยยศสัก หักลดละคลาย **"กามคุณ"** ลงให้มากที่สุด โดยเฉพาะ
ผู้บวชเป็น **"พระ"** แล้ว หรือ ผู้แสวงหา **สังฆธรรม** แสวงหา
"นิพพาน"

เมื่อไม่เข้าใจ ยังกลายเป็นผู้หลงไหล **"ลาภ"** กัด **"ยศ"** กัด อยู่ และ
แถมยังจะเสพย์กามสุขให้หนัก ด้วยอำนาจสรรเสริญเพิ่มให้ยิ่งยกชั้นให้ใหญ่หนัก
เข้าไปอีก ผู้หนักจะได้ชื่อว่า **"วิรุฬหก"** ซึ่งหมายความว่า คนผู้มีรูปพิการไป
แล้ว ประหนึ่ง เป็นแท่งแกน เป็นท่อนเพลลา เป็นแท่งลูกบาศก์ ฉะนั้น เป็นผู้มี
อินทรีย์พิการ ร่างกายน่าเกลียด "มี" แต่ใช้ไม่ได้แล้ว ดูเหมือนเต็ม ดูเหมือนมาก
พร้อมไปหมด แต่ "เต็มตาย" แต่ "มากโถม" เพราะบำรุงบำเรอตนจนเกินขนาด

จณรูปร่างนำเกลียด ผิดรูปไป แปลกไป พิกลพิการ ดังกล่าวแล้ว (วิรูปักษ์=วิรูป/
+อักษ. วิรูป=ผิดไป, แปลกไป, พิกการ, นำเกลียด. อักษ=แห่งแกน, เพลา, ลูกบาศก์,
อินทรีย์, ร่างกาย)

ที่จริงผมพร้อมทั้งลาก และยศนั้น มันก็เป็นชนชั้น ใคร ๆ ก็รู้ แต่
เมื่อหลงลาก หลงยศ และหว่านลาก โปรยยศเป็นการสร้าง“สรรเสริญ”
เสริมให้ตนไปเสียนี้ !! โดยเฉพาะ หลงใช้เป็นเครื่องมือเสพย์กามคุณ ๕
ให้หนัก (เพราะตนมีเครื่องมือทพย์ คือ มีอำนาจทรัพย์สิน มียศเป็นอำนาจ) ตน
ก็เลยมีรูปร่างนำเกลียด พิกลพิการ เป็นพะโล้ เป็นหมู เป็นแท่งเป็นท่อน เป็นก้อน
เหมือนลูกบาศก์อะไรก็ได้ ดังกล่าวนั้น ก็เลยกลายเป็นว่า ยังมีสิ่งส่วนจะช่วยให้ได้
ทำดี ให้แก่ตน แต่ยิ่งซ้ำทำตนให้กลับเลวลง ไปเสียอีก แทนที่จะมีลากก็ใช้
ลากนั้น แจกทานทำบุญให้เราเป็นคนดีของโลก เป็นผู้ประโยชน์ยิ่งขึ้น หรือ ถ้าเป็น
พระ ก็เป็นนาบุญ รู้จัก “บุญ” แท้ ๆ แล้วทำประโยชน์ที่จำเป็นแท้ ๆ ให้ถูกกาลเทศะ
ฐานะ หรือ เป็นขรรวาสที่มียศก็เอาอำนาจแห่งยศนั้นใช้ ให้เกิดประโยชน์แก่งานให้
ตรง ให้ตนได้ทำงานได้มากกว่านั้น จึงจะเป็น “คนดี” แท้ และ จะได้ “สรรเสริญ”
อันมีค่า ถูกธรรมเอาด้วย แต่นักกลับนำมาเป็นเครื่องมือหา “สรรเสริญ” ไม่เข้าท่า
หรือ เมื่อมีทั้งลาก-ยศ-สรรเสริญ ก็นำมาเป็นเครื่องมือเสพย์กามสุขเสียหมด เลย
กลายเป็นเลวไป จนร่างกายพิกลพิการ ก็น่าสมน่าหน่าอยู่

แล้วเขาก็เลยเทียบไปให้เป็นสัตว์ใหญ่เทอะทะเหมือนงูใหญ่ ๆ เหมือนช้างโต ๆ
ไป กลายเป็น “ขอมเดรัจฉาน” ไปเลย ไม่ได้เป็นผู้เป็นคนเสียแล้ว โดยเฉพาะ
เขาก็หมายถึง “งูใหญ่” นั่นแหละ ที่เรียกกันในภาษาบาลีว่า “นาค” ก็หมายความว่า
งู ก็ได้ ช้างก็ได้ แต่ที่เน้นเป็นงู ก็เพราะ คนพวกนี้จะกลายเป็นคนสันหลัง
ยาวเหมือนงู จะเอาแต่กินเอาแต่เสพย์แล้วก็นอนๆ เอื้ออกไปเช่นนั้น กลายเป็นสัตว์
ขี้มเข่า เอาแต่หลับๆ หลบๆ โดยเฉพาะผู้มาบวชเป็น “พระ” เก๊ๆ ปลอมๆ โดย
เอาแต่กิน เอาแต่นอน เอาแต่หลงในความเสพย์ ความหลับ ความไม่มีงานการอะไร

ความไร้ค่า ยังเป็นผู้มีลาภ-มียศ และยังเป็นดั่งที่กล่าวถึงกันอยู่นั้นแหละ คือ สัตว์เดรัจฉานที่เขาเรียกว่า “นาค” จนกระทั่งยังเป็นเดรัจฉานใหญ่ เขาก็ยังเปรียบ เทียบใหญ่ไปถึง เป็น “พระยานาค” เป็นจอมแห่งนาค คือ สัตว์สันหลังยาว ซึ่งยังไม่เอาภาระ ช้มเขา เหมือนเอาแต่นอน เหมือนไม่รู้ตนขนาดหนักที่สุด เมื่อยังใหญ่ถึงขนาดเป็น “จอมนาค” เป็นผู้เป็นใหญ่ในหมู่นาค กินนอนกินขนาดกินเวลาตั้งแต่พระพุทธรเจ้าองค์หนึ่งอุบัติ เขาก็จะเริ่มนอน แล้วก็จะไปรู้สึกตัวตนขึ้นมาเอาอกที ก็ต่อเมื่อมีพระพุทธรเจ้าองค์ใหม่อุบัติขึ้นมาในโลกอีกองค์หนึ่ง ปลุกเขา โนนทีเดียว นานกันไม่รู้กี่ปี แต่กระนั้น เขาก็ยังจะตบนั่งวิ่งเวียนมาอย่าง ไร่อง่า ไม่รู้วันรู้คืน เอาจริง ๆ ถึงขนาดอุทานออกมาว่า “อ้าว! นี่พระพุทธรเจ้าเกิดขึ้นอีกองค์หนึ่งแล้วหรือ? แหม! เกิดกันบ่อยจริง เมื่อวานนี้ก็เกิดกันองค์หนึ่งแล้ว วันนี้ก็เกิดอีกองค์ ชยันเกิดกันจริงพระพุทธรเจ้านี้!” ว่าแล้วเขาก็จะม่อยหลับอีกต่อไป (จอมนาคเป็นดั่งนี้ เขาจะไม่ตื่นตื่นกับ “พุทธร”)

นี่คือ สัตว์นาคพระยานาคจอมเดรัจฉาน คือ สัตว์โลกที่ขี้เกียจสันหลังยาวจอมงูใหญ่ ไร้ประโยชน์ ที่หาช่องทางโอกาสหลับ ๆ หลบ ๆ หรือ หลีก ๆ อยู่อย่างเอาเปรียบ ซึ่งเขาก็เอาลักษณะจากงูเหลือมใหญ่ กินมาก นอนเอือกไปนานวัน นั้นเองมาเทียบเคียงให้ฟัง ผู้ไม่ม่งาย ผู้มปัญญา ก็เข้าใจได้ว่า จิตวิญญาณของคนผู้ใดที่หลงลาภ หลงยศ หลงสรรเสริญ (ผู้รวย “ลาภ” ก็ยอมมีคณันต์ถือ ยกย่อง ผู้มี “ยศ” สูง ก็เช่นกัน ดังนั้น ผู้มทั้งลาภ มทั้งยศ พร้อม อย่างน้อยมันก็เป็นผู้ม “สรรเสริญ” อยู่แล้วในตัว) เพราะคนรวยลาภ และสูงไปด้วยยศพร้อม ก็จะมีผู้คนอ่อนน้อมยกย่องสรรเสริญหนัก มันก็เป็น “จอมเทวดา” นั้นเองแหละ เป็นยอดแห่ง “สมมุติเทพ” เลย และเมื่อหลงลาภ หลงยศ หลงสรรเสริญ เสพย์กามด้วยอำนาจของ ลาภ - ยศ - สรรเสริญพร้อม มันก็ถึงซึ่งรูปร่างพิกลพิการ ไปเป็นงูใหญ่ เป็นช้าง และนอนเอือกขี้เกียจสันหลังยาวแน่ ๆ สักเกต ๆ ดู คนผู้มีลาภ - ยศ - สรรเสริญ เยอะ ๆ กันเกิด จะเห็นชัดยิ่งกว่าชัด นั้นเพราะความมัวเมา (โมหะ) ความไม่รู้จักหยุด ไม่รู้จักพอ ไม่รู้จักความพอดีของชีวิต ไม่รู้แม้แต่ว่า ร่างกายตนทำไม่อ่อน ทำไม่มันใหญ่เทอะทะ ก็เพราะไม่รู้จักลดกามคุณ ๕ นั้นเอง เป็นทาสปาก เป็นทาสท้อง เป็นทาสความหลับนอน ลงคนเราหลงอาหาร ตีรลตีรูป

กลัวจะไม่มีกำลัง อะไรเหล่านี้ มันข้างตรงกันข้ามกับคนธรรมดาๆ เขานึกคิด นึกรู้ เสียเหลือเกิน **นำคิดใหม่ ?**

คุณแห่ง “โอรุทปาฏิโมกข์ศีล” หรือ “อนุศาสน์” ทั้งปวง ของพระบรม-
ศาสดาเจ้า ของเรานั้น มันละเอียดละเอียดละเอียดไม่ดียง เป็นที่สุดพร้อมจริงๆ ขอให้
ปฏิบัติอย่าหลงลาภ-ยศ-สรรเสริญ-สุข และ กามคุณ ๕ ทั้งหลายเลย
แม้แต่ติดความสงบ ติดการอยู่เฉยๆ หรือ ติดการนอน พระบรมครู
สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณองค์ปฐมของเรา ก็ทรงสอนไว้สั้นว่า อย่าไปหลง อย่าไปติดยึดกันเป็นอันขาด

ทันทียังเหลือตัวทำ “ชตะรฎฐ” อันเป็นเจ้าโลกบาล หรือ “มหาราจิก”
อีกองค์หนึ่ง ที่เป็นจอมกุต-จอมคนธรรมพีอะไรกันอีก ซึ่งก็คือ ผู้หลงชั้น
สุดสิ้นขบวนกันเลยทีเดียว คือ หลงทั้งลาภ-ยศ-สรรเสริญ-“สุข” ทั้งปวงนั่นเอง
เป็นการอธิบายถึงวิสัยแห่งสภาพจิตอีกลักษณะหนึ่ง ซึ่งส่วนนี้เป็นส่วนสุดท้าย คือ
ส่วนรวมหมด สรุปหมด ตั้งแต่ เวสสวัตินโธ-วิรูปหค-วิรูปักข์ ซึ่งถ้าจะสังเกต
ดีๆ ก็จะเห็นว่า มันยังเป็นส่วนนอก ส่วน “กาย” สำหรับ “ชตะรฎฐ” นั้นเน้นลง
สู่ส่วน “ใจ” เป็น “จอมจิตวิญญาณ” (จอมกุต) จอมแห่งความละเอียดตลอดลึกยำ
(จอมคนธรรมพี) และล้วนรวมลงไปสู่ที่สุดคือ สุดยอดแห่งความหลง นั่นคือ “สุข”
เมื่อมีอะไรที่จะทำให้ตนยินดี เห็นว่า น่ายึดน่าถือ เขาก็จะสะสมหมด โดยเฉพาะ
“อารมณ์” ที่ไม่ว่า ใครๆ เขาจะหลอก (อลิเกะ) อย่งไรก็ตาม ขอให้เขาเรียกว่า
“สุข” ก็แล้วกัน เป็นขอยอมให้เขาค้มจน “สุข” เอาเสียจริงๆ เลย

จิตวิญญาณผู้ใดใฝ่หวังโลกว่า “ความสุข” ทั้งปวงต้องสะสมให้แก่ “ใจ” ตน
โดยไม่ยอมเรียนรู้กันว่า “สุข” นั้น เป็นโลกียะ มันยังเป็น “สมมุติสัจจะ” โดย
เฉพาะมันเป็น “อลิเกะ” คือ มันเป็นความหลอกหลวง เป็นความต่อแผล เป็น
ความไม่จริง อันไม่พ้นทุกข์ไปได้จริง เขาผู้นั้นก็จะยังไม่สูงอยู่นั่นเอง (“ความ
สุข” นั้น มันก็ยังมีชั้นสูง ชั้นประณีต ชั้นไปอีกหลายชั้น) แต่ชั้นนี้ ทนบว่า ดี ก็
เป็นกุศลของตนตั้งกล่าวแล้ว คือ “สุขเพราะเสพย์กามคุณทั้ง ๕” รู้อย่างใด

รสอย่างใด กลิ่นอย่างใด เสียงอย่างใด สัมผัสอย่างใด ที่ตนยึดตนต้องอารมณ์
 (คือ หลงตามโลกเขาหลอกให้ยึดนั่นเอง) เขาก็จะเลือกเอายึดเอา สัมผัสลงที่
 ใจ ทรงจำไว้ให้แม่นยำ และไม่รู้จักหยุด มีแต่เพิ่มมุมเหลี่ยม
 เพิ่มเรื่อง เพิ่มอุปาทานในรูป-รส-กลิ่น-เสียง-สัมผัสเข้าไปๆ สู้อใจ
 ให้มาก ให้กว้าง ให้ใหญ่ ให้เป็นแวนแคว้น ให้กลายเป็นอาณา
 บริเวณอันไพศาลที่ตนจะได้ชื่อว่า เป็นเจ้าแห่งแวนแคว้นนั้น (แต่
 เป็นแวนแคว้นแห่งความยึดมั่นทรงจำเอาไว้ เป็นอาณาจักรใจ **อต** = ทรงจำ,
 ทรงไว้แล้ว. **จัญญ** = แวนแคว้น, อาณาบริเวณที่ยึดครอง)

และแม้ได้ลาภมาเท่าใดๆ ก็ “สุข” เขาก็จะยึดไว้ จะทรงจำเอาอารมณ์
 อย่างนั้นไว้ ได้ยศมา ก็ “สุข” เขาก็จะหลงอารมณ์นั้นอยู่ในจิตในวิญญาณอยู่
 ได้สรรเสริญมา ก็ “สุข” เขาก็จะส่งสมอุปาทานไว้ ไม่ผ่อนคลายเลยในอาณา-
 จักรใจ รวมทั้ง “รสสุข” ที่เข้ามาทางตา-หู-จมูก-ลิ้น-กายใดๆ อีก
 เขาก็จะยึดไว้ จำเอาอารมณ์นั้นๆ ไว้ ตลอดหมด **ผู้มีจิต มีใจอย่างนี้**
ผู้ส่งสมอารมณ์อย่างนี้แล คือ “**อตะจัญญ**” ซึ่งเป็น “จอมกุต”
 อันหมายความว่า เจ้าแห่งวิญญาณใหญ่ เจ้าแห่งการส่งสมเชื่อของความรู้แบบ
 โลกๆ แล้วก็เอาแต่ยึด เอาแต่ติด เป็นปรมาตมันใหญ่จริงๆ **เจ้าแห่งความเกิด**
 เป็น “จอมแห่งคนธรรพ์” อันหมายความว่า กำเนิดแห่งเหวดตา หรือต้นกำเนิดแห่ง
 จิตที่หลงเสพย์ความสุข หรือหมายถึง “กลิ่น” อันเป็นกามคุณประเภทอ่อนเล็กสุขุม
 ที่สุด ไปจนกระทั่ง “เสียง” อันเป็นกามคุณ หรือ เป็นรูปธรรมที่ยังสุขุม เลื่อนไหล
 ลอยแทรกซอนไปได้ไกล ส่งสัมผัสไกลได้เหมือน “กลิ่น”

รวมความแล้วก็คือ แม้จะเป็นสภาพ “กลิ่น” กับ “เสียง” อันเป็นรูปธรรม
 ที่มีแรงแทรกซอนได้ละเอียดกว้างไกลยาวนานกว่า สภาพ รูป-รส-สัมผัสกาย
 ซึ่งจะสัมผัส ก็ต้องแตะกาย แตะลิ้น หรือ อยู่ในระยะเห็นได้ มีขอบเขตแคบใกล้
 อันจำกัดกว่า “กลิ่น” และ “เสียง” ซึ่งเด็ดลอดได้ อยู่ไกล ก็ยังล่องลอยแทรกซอน
 มาสัมผัสได้ และจิต **อตะจัญญ** ก็จะชอกแซก เลี้ยวลัดเข้าไปสู่เสพย์ให้ได้หมด เช่นกัน

ของจิต ความเห็นได้ชัดๆ แห่งการเสพย์ของจิต เป็นอาการกว้างๆ
ใหญ่ๆ หยาบๆ

ส่วน “จิต” (หรือ เทวดา) ชั้นที่ ๒ ซึ่งชื่อว่า “ดาวดึงส์” นั้น เป็น
ลักษณะ หรือ วิสัยของจิตระดับลึกเข้าไปอีก หมายถึงอาการของชีวิตทั้งหมดเลย
อันอาการของคนก็มี ๓๒ อาการเป็นสูงสุด ที่ยังมีปรากฏ และแล้วก็แถมอาการใหญ่
รวมยอดไว้อีก “อาการหนึ่ง” คือ อาการรวมสุดยอดก็ได้แก่ **“อาการเสพย์
และ บงการให้ ได้มาของใจ”** นั่นเอง เรียกเป็น “บุคคลาธิฐาน” ว่า
ท้าวสักกะเทวราช หรือ พระอินทร์ ก็ตาม มันแปลว่า ผู้ยิ่งใหญ่ หรือ ผู้เป็น
ใหญ่ นั่นแหละ และในคน ในชีวิตนั้น อะไรล่ะ มันจะเป็นใหญ่ นอกจาก
“จิตรราช” หรือคือ **จิต** ท้าวสักกะเทวราช หรือ พระอินทร์ จึง
คือ **“จิตรราช”** แท้ๆ **“จิต”** จอมเสพย์ จอมบงการ ของเราจริงๆ
จับตัวมันให้ได้เกิด ผู้ยังทำ “วิมุติ” แก่มันยังไม่ได้ มันก็ยังมียัง “วิสัย” อยู่ใน
เราจริงๆ

อาการทั้งหมดจึงมี ๓๓ (ดาวดึงส์ แปลว่า ๓๓) ซึ่งเขาก็อธิบายกันว่า
เทวดา ๓๒ องค์ มีพระอินทร์ หรือ ท้าวสักกะเทวราช เป็นใหญ่เป็นประธานอีกองค์
รวมเป็น ๓๓ องค์ มันก็มีความหมายนัยเดียวกันนั่นเอง ในชีวิตจึงมีความต้องการ
อยู่ทั้ง ๓๒ อาการ ให้ได้มาซึ่ง “สุข” ที่ถูกล่อไว้อย่างโลภีๆ หรือ อย่างกามภพ
(กามสุขขัลลิกะ) โดยท้าวสักกะเทวราช หรือ พระอินทร์ หรือ “จิตรราช” (จิต
วิญญาณของคนนั้นแหละ) คอยบงการ คอยสั่งการและ “ใคร่อยาก” อยู่เสมอๆ
และก็จะหวังในความรื่นรมย์ เพลิดเพลิน ยินดี พอใจ และบันเทิงอยู่นั้นแหละ
ความสุขแสนสราญ อันดับที่หนึ่ง ภาษาบาลีเรียกว่า **“นันท”** เมื่ออธิบายกันเป็น
“บุคคลาธิฐาน” ก็เรียกเป็นสวนสราญ เป็นแดนที่รื่นรมย์ ซึ่งหมายถึง **“ภพ”**
ในจิตแท้ๆ แต่สมมุติกันเป็นรูปของ **“สวน”** เป็นอาณาบริเวณ เรียกว่า
“นันทวัน” กันทีเดียว และแท้จริง ก็คือ **จิตที่ยังหลงไหลวนเวียน
อยู่กับความเพลิดเพลินความยินดีความบันเทิง**

เพราะฉะนั้น ที่เรียกว่า “จิตตลดาวัน” ก็คือ ก็หมายถึงจิตที่ “วิสัย”
เกี่ยวพันโยงใย ยึดถือไว้อยู่ (จิตตลดา = จิตเกี่ยวพัน, จิตที่ยังโยงใยเป็นสาย)
“มิตสกวัน” ก็คือ ก็คือ จิตที่ยังมีโลก หรือ กาม หรือ ความยินดีรื่นเริงบันเทิง
ใด ๆ นั้นแหละ เจือปนอยู่ เป็น “วิสัย” (มิตสกา = เจือปน)

“ปารุชกวัน” หรือ “ผารุสกวัน” ก็คือ ก็คือ แดนที่อุดมด้วย “ผล”
หรือ สวนที่มี “ผล” (ปารุชก = ไม้ผล, มีมะปราง ลูกจี่ เป็นต้น นั่นคือ ความหมาย
ของวัตถุธรรม) ส่วน “ผล” อันเป็นส่วนที่เกิดอยู่ในดินแดน “ปารุชกวัน” ของ
จิตราช นั้นเป็น นามธรรม ก็คือ กามคุณ หรือ โลภียรส อันเป็นเรื่องของจิตชั้น
กามาวจรแท้ ๆ และ มีการเสพผล (โลภียผล) เป็น “วิสัย” อยู่จริง

ซึ่งผู้อธิบายเทียบเคียง ก็พยายามยกตัวอย่าง หมายถึงให้เข้าใจจิต เข้าใจ
วิญญาน ที่มีนเสพอยู่อย่างนั้น ๆ นั้น มีความโต ความกว้าง ความสะสมใหญ่ขึ้น
ได้ และมีอาการที่สภาพ มีวิสัยเช่นนั้น ๆ

เมื่อใคร ไม่เข้าใจ ไม่เกิด “รู้” (แจ้ง) ทว่าไปหลงยึดเอาได้แต่
“บัญญัติ” ก็จึงยึดมั่นถือมั่นได้แค่ว่า “บัญญัติ” และแล้วมันก็กลายเป็น
“วิมานะ” (คือ กลายเป็น “อัตตา” หนึ่งอยู่ในใจ) สุดทายนานเข้า ๆ
“วิมานะ” นั้น ก็ถูกขันธ์ขันธ์ “บุคคลาธิฐาน” กลายเป็น “วิมาน” มีรูปมีร่าง
แต่ก็กลับเป็น “มโนมยอัตตา” อันยิ่ง (วิมาน หรือ “วิมานะ” แปลว่า ใจที่ยึดถึง, ใจที่
หลงวาดหลงก่อรูปหลงเพื่อหาภพชาติต่อ ๆ ไปอยู่อย่างยิ่ง วิ = ยิ่ง, มานะ, มาน = ใจ)
จนเป็นรูปเป็นร่าง เป็นตัวเป็นตนต่าง ๆ (เป็น “อัตตา” เพราะมี “บัญญัติ” เป็น
ปัจจัย)

แต่ถ้าผู้ใดเข้าใจหยั่งถึง “ปรมัตถธรรม” ได้ ผู้นั้น ก็จะเกิดปัญญา
เกิดญาณขั้นที่ตน แจ้งในกาย-เวทนา-จิต หรือ จิต-เจตสิก-รูปของตนเอง
ย่อมแจ้ง “ธรรม” จากกาย-เวทนา-จิต และเมื่อเข้าใจวิมุติ จับจิตมั่น
ในเวทนาอยู่ รูปร่างของจิต ของเวทนาแท้ ก็ทำ “วิมุติ” ทำ “นิพพาน” ให้แก่ตน
ได้ ไม่ไปมีวิมาเพื่ออยู่กับ “บุคคลาธิฐาน” จนเลยเถิดเลยตรง หรือ ไม่ไปมีวิมา
เพื่ออยู่กับตัวตนทีละครั้งเป็นตุมเป็นตะและหลงยึดมั่นเอาเป็นจริงเป็นจัง ผู้เห็นแจ้ง

ได้ชัดถึงถูก “ปรมัตถ์” ก็แจ่ง “ธรรมาธิษฐาน” นั้นๆ ซึ่งเรียกว่า เห็นธรรม
ในธรรม เป็นที่สุด หรือ “เห็นตถาคต” (ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต)
อย่างถูกแท้ ด้วยประการดังนี้

การเรียนรู้ “เทวดา” ชั้นกามาจรทั้ง ๖ ก็คือ การเรียนรู้
“จิต” ของเราเอง ผู้ปฏิบัติธรรมนี้เอง โดยตรง มิใช่ไปเรียนรู้ “จิต
วิญญาณ” ของทำวงศ์โน้น เทพองค์นั้น ไหนๆ โนนหรือก **อย่าหลง ! อย่า**
เลอะออกนอก “ปรมัตถ์” นอก “สติปัฏฐาน” เป็นอันขาด ลักษณะอย่างไร ?
สภาวะอารมณ์อย่างไร ? คือ อกุศลจิต คือ อเหตุกะจิต ฯลฯ ก็แจ่ง “รู”
เข้า !

เทวดาชั้น ๓ เรียกว่า “ยามา” นั้น ก็คือ ความเป็นผู้พร้อมแล้ว หรือ
เป็นผู้ได้รวบรวมไว้แล้ว นั่งเฝ้านอนเฝ้าอยู่ทีเดียว หรือคือ ครบพร้อมถ้วนรอบลงตัว
แล้ว ไม่ต้องลำบากวิงวุ่นหา หรือคิดค้นมาอีก (ยามา แปลว่า ครบ, เฝ้าอยู่, ถ้วนรอบ
หนึ่งๆ) นี้ก็เป็นผลต่อเนื่องมาจากเทวดาชั้นต้น คือ “จิต” ก็ยึดสมมุติ พร้อม
(หมายความว่า สำัญญาขั้นนี้ อันยึดมั่นแล้ว หรือ อุปาทาน นั้นเอง) และ “ของ
สมมุติ” ที่ตนจะเสพยา ก็มีพร้อม (คือ เวทนาขั้นนี้ หรือ วิญญาณขั้นนี้ นั้นเอง) ครบ
บริบูรณ์อยู่ทีเดียว ยิ่งเหลือแต่จะ “สังขาร” เสพยาสมสุขสม เป็นที่สุดกันเท่า
นั้น เป็นเทวดาชั้นที่ปราศจากความลำบากแล้ว ถึงซึ่งความสุขอันเป็นทิพย์วิมาน
และ ทิพย์สมบัติแล้ว จึงประณีต หรือ สุขุมมาก และ “ของสมมุติ” อันเป็น
ทิพย์ดังกล่าว ที่เป็นผล สรรมาสร้างมาจากเทวดาชั้นต้น โดยเฉพาะรับช่วงต่อมา
จาก “ดาวดึงส์” นั้น ก็คือ :-

(๑.) อายุทิพย์ (ทิพเพน อายุญา) ซึ่งมีสภาพของความปรารถนาที่จะ
ใหม่ “ช่วงชีวิต” อันดีเลิศ เกิดอยู่เสมอๆ และถ้าการ “เกิดอยู่” ได้เสมอๆ
นั้น ทั้ง “ยอดเยี่ยม” ด้วย ทั้ง “บอ่ยช่วง” ยิ่งๆด้วย เท่าใดๆ ก็ยังถือว่า เป็น
“ทิพย์” ยิ่ง เท่านั้นๆ **วิสัยของจิตวิญญาณ** ที่ชื่อว่า “อายุทิพย์”

จึงไม่ได้เป็นไปเพื่อ “ตาย” แต่จะเป็นไปในทิศทางที่จะต้อง “เกิดเสมอ” นั่นคือ จะต้องรักษาคำว่า “อายุ” ไว้ให้มัว ให้เหลืออยู่เสมอ และจะต้องเลิกด้วย “วรรณทิพย์” กับ “สุขทิพย์” นั่นเอง

(๒.) **วรรณทิพย์ (ทิพเพน วัฒน)** เป็นสภาพบอกระดับฐานะของ อารมณ์จิต วิสัยจิต ที่เน้นเอาฝักฝ้ายรูป ฝ้ายนอก ฝ้ายศักดิ์ศรี ฝ้ายปริมาณ และ กี่ปรารถนาที่สุด ที่จะต้องได้ดีเลิศที่สุด เท่าที่จะได้มาเสมอ

(๓.) **สุขทิพย์ (ทิพเพน สุข)** มีสภาพเสพย์สมอารมณ์หมาย เป็น วิสัยจิต ที่เน้นเอาฝักฝ้ายนาม ฝ้ายใน ฝ้ายรสชาติ ฝ้ายคุณภาพ เท่าที่ตนหลงยึด ตามภูมิ ตามความปรารถนา และกี่ยปรารถนาที่สุด ที่จะได้ดีเลิศที่สุด เท่าที่จะได้ มาเสมอ

แต่เจ้าตัวก็ยังไม่รู้แจ้ง ยังหลงจะเสพย์ หลงจะอร่อย จะรุ่มรมย์ ไม่รู้ อิ่มไม่รู้พอ หรือ ยังไม่หยุดแท้ ยังจะเสพย์อยู่ ตามรอบ ตาม “ยาม” สม นามแห่งเวทดาชั้นนี้ อยู่นั่นเอง นั่นแล

ชัดๆ ก็คือ รูป ในขณะนั้น ก็มีพร้อมอยู่ที่ตา ดังนี้ เป็นต้น รัส ก็มี ปรากฏอยู่ที่ลิ้นอยู่ที่เดียว ดังนี้ (ทวารอื่นๆ ก็เช่นกัน) ใจ ก็พร้อมที่จะขึ้นขอบ รอแต่ว่าจะเกิดอารมณ์ชอบ หรือ ช่างขึ้นต่อไปในจิตเท่านั้น และเมื่อเป็น เวทดา (ไม่ใช่สัตว์นรก) ก็จะต้องเป็นอารมณ์ชอบ อารมณ์สมใจ **นี่คือ ชั้น “ยามา”**

ที่น่าสังเกต ก็คือ เวทดาชั้น 3-4 นี้ (ยามา-ดุสิต) เป็น ระดับจิตที่สบายขึ้น หรือ ความหนักยาก นั้น น้อยลงๆ กว่า เวทดา ชั้น 1-2 (จตุมหารชิกา-ดาวดึงส์) จึงเรียกว่า เป็น “ทิพย์” อันประณีตสุขุมขึ้น คนผู้ตกอยู่ใน ฐานะเช่นนั้น ก็จะมีรูปร่างในจิตในวิญญาณของตน ยากขึ้นกว่า จิตวิญญาณ ทหยาบๆ ใหญ่ๆ ดัง “มหารชิกา” กับ “ดาวดึงส์” เพราะมันตกอยู่ในความสบาย มากกว่า มันผ่านสภาพวัตถุ หรือ มันเสร็จเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ “รูปหยาบ” เข้ามา แล้ว มันเป็นสภาวะของ “ใจ” ที่รอจะเสพย์อยู่แล้ว มันไม่เกี่ยวข้องกับ “งาน”

หรือ “อาการ” ที่ต้องฝึกฝนไว้แล้ว เสาะหา บงการหาอยู่หนักหนาย่างจดุมหาราชิกา กับ ดาวดึงส์แล้ว เป็นขั้นตอนตกลงเข้าไป เป็นทุกข์น้อยกว่า หรือ บทบาทง่าย-เบา มากกว่านั่นเอง แต่จมอยู่กับอารมณ์ (เสพย์) มากกว่า ยิ่งน้อย วันน้อย ภาระน้อยกว่า เทวดา ๒ ชั้นที่ผ่านมาแล้ว มันจึงนิ่งกว่า สุขุมกว่า ลึกซึ้งกว่า หรือ สูงกว่า โดยนัยเช่นนั้น

ดังนั้น ยิ่งผู้ใดมี **พร่งพร้อมมาก สูงขึ้นมาก และติดมาก หลง** มาก ยิ่งจะ “รู้” จิตวิญญาณระดับเช่นนั้น ๆ ของตน เพื่อไปถ่อน เพื่อจะได้ “หลุดพ้น” นั้น ก็ยากขึ้น ๆ ถ้าผู้ใดไม่มีบารมีได้สั่งสม “ดวงตาแห่งธรรม” มาแต่ปางก่อน ก็ควรรับสะสม แสวงหาธรรม ปฏิบัติเพื่อเกิดดวงตาธรรม ให้ได้ มิฉะนั้น ก็จะต้อง “สุขๆ-ทุกข์ๆ” ไม่มีวันพ้นวิภวัญญะไปได้ด้วยตนเอง ก็จะมีขวยกว่า น้อยกว่าหนึ่ง ส่วนผู้ได้ปฏิบัติธรรม สั่งสมดวงประทีปที่เป็น “ตาธรรม” มาชาติแล้วชาติเล่า แม้จะพร่งพร้อมลาภ-ยศ-สรรเสริญ-สุข เพราะมี “ทานบารมี” มาแต่เดิม ก็สามารถจะ “รู้” จิตวิญญาณของตนได้ง่ายมากง่ายน้อย สำนึกมาก-สำนึกน้อย มีหิริมาก-น้อย รู้โทษภัยตนลึกหนาบาง ได้ตามภูมิบารมีของตนๆ ตามที่เป็นจริง “ทานบารมี” นั้น ก็มีผลหนักแน่นไปในสภาพอย่างหนึ่ง “ปัญญาบารมี” (ตาธรรม) นั้น ก็จะมีผลหนักแน่นไปในสภาพอีกอย่างหนึ่ง ผู้มีสิ่งหนึ่งมากแล้ว จึงควรทำอีกสิ่งหนึ่งให้เพิ่มสิ่งทีขาดอยู่แก่ตน

เทวดาชั้น ๔ ที่เรียกว่า “ดุสิต” นั้น ก็คือ คนผู้พอใจแล้ว สมใจแล้ว เสพย์สมสุขสุดยอดเต็มทีแล้ว ยินดีที่ได้เต็มแล้ว ก็จะมีหยุดลงเสียทีหนึ่ง สงบลง พัก หรือ อิ่ม นั่นเอง (ดุสิต แปลว่า ยินดีแล้ว, พอใจแล้ว) จึงมี **ท้าวสันตดุสิต-เทวราช** เป็นผู้ครอบครอง ซึ่งความหมายของภาษา ก็บอกในตัวอยู่แล้วว่า เป็น **ผู้พอใจ** หรือ **ข่อมพอใจข่อมยินดี** ก็เป็นเรื่องสอดคล้องและถูกต้องแล้ว แต่ในสภาวะของจิตของเจตสิกมันยังละเอียดลึกซึ้ง รู้ยากเห็นยากยิ่งขึ้น เพราะมันสงบยิ่งกว่าชั้น “ยามา” เสียอีก มันเย็นยิ่งกว่าชั้นใด ๆ **มันมี “สภาวะหยุด”**

มีรูปธรรมแห่งความจบอยู่ในนั้น คือ จิตที่เสพยาสมสุขสมถึงจุดสุด
แล้วก็จะหยุดจะพัก

ลักษณะที่มีความจบ “ ความหยุด ” อย่างนี้แหละ เป็นลักษณะที่
“ จิต ” ของใครล่ะ ! จะมีความเห็นได้ว่า “ ดี ” ยิ่งกว่า
“ น่าสนใจ ” ยิ่งกว่า “ ประด่งแต่ง ” หรือ ยิ่งกว่า “ เสพยัสส
ประด ”

จุดนี้แหละ เป็นจุดที่ผู้จะปฏิบัติ เพื่อไป “ นิพพาน ” จะต้องเห็น
จะต้องรู้ ให้ได้ ผู้จะแสวงหา “ นิพพาน ” จริง จึงจะต้องเรียนรู้สภาวะนี้ให้
สำคัญจริงๆ มันเป็นสภาวะจบ สภาวะพอในรอบๆ หนึ่ง เป็นสภาวะหยุด
สภาวะเย็นกว่าทุกๆ ชั้นของการเสพยัสสมาวจ ผู้รู้ได้เข้าใจได้ และ เห็นดี
ในจุดเช่นนี้ของจิตจริงๆ ก็คือ ผู้เริ่มจะก้าวเข้าสู่ความรู้จักหยุดจักพอ เริ่ม
รู้จัก “ ความหยุด ” หรือ “ ความดับ ”

เขาจึงอธิบายกันเป็น “ ปุคคลาธิฐาน ” ว่า เป็นแดนแห่งพระโพธิ-
สัตว์ต้องไปเกิด หรือ อยู่อาศัย ก็จริง ! ถ้าเข้าใจเป็น “ ธรรมาธิฐาน ”
ให้ได้ และเห็นสภาวะจิต-เจตสิกของเราให้ได้ว่า ถ้าเรายินดีในความ “ แล้ว ”
ยินดีในความหมด รู้หยุด รู้สงบลง รู้พอเสียบ้าง เห็นอันสงบแท้ในความจบ
และซาบซึ้งอารมณ์ในขณะสงบ ขณะหยุด ขณะพอ ขณะจบอยู่ให้ได้ ก็นั่นแหละ
เรากำลังจะก้าวเข้าสู่ทางตรัสรู้ (โพธิ) กำลังจะเข้าใจ “ ความ
สงบ ” ที่เป็นความจริง หรือ ความดีแท้ อันคือสิ่งที่ “ สุข ” ยิ่งกว่าการเสพยัส
อยู่เร่าๆ หรือ ดิ้นอยู่เร่าๆ (“ ปรมมัง สุขัง ” ที่จริงเรียกว่า “ ยิ่งกว่าสุข ”
ไม่ใช่ “ สุขยิ่งกว่า ” เพราะรสมันเย็น-ว่าง-เบา-ง่าย-สบาย มันไม่ใช่สุข
อย่างโลกียรส)

จิตวิญญานภูมิ นี้ ถ้าผู้ใดได้ เรียนรู้ได้ จับจิต-เจตสิกของตนถูก
รูปถูกร่างถูกสภาพจริง พร้อมกับรู้รสแห่งความสงบนั้น ยินดี หรือ
พอใจในสภาวะหยุด สภาวะพักนั้น ยิ่งกว่าการเสพยัสสการ ยิ่งกว่าการยังหลง

ทำงานเพื่อเสพยศกาม ยิ่งกว่ายังต้องยุ่งแสวงหากามมาเสพ ยิ่งกว่าต้องเป็นภาระ เพราะเหตุแห่งกาม นั้น ก็เรียกปุถุชนผู้นั้น ได้ทีเดียวว่า เริ่มเป็น “โพธิสัตว์” ที่กำลังหยั่งลงสู่ความเป็นผู้ **เพาะเชื้อ “พุทธ”** แท้ๆ คือ ผู้หวังจะหลุดพ้น มีหวังจะละคลายกามภพได้แล้วทีเดียว

เพราะเริ่มเข้าใจสภาวะธรรมในจิตของตน และเห็นอาการภายในจิตของตนได้ ว่า **การสงบการหยุด อย่างนี้ๆ หรือ อารมณ์หนึ่งๆ นี้ๆ ดีกว่าปรุง** เรียกว่า **เริ่มเห็น** สภาวะที่พระพุทธรองค์ศรีสัมมาว่า “เตสัง วุปสม สุข” คือ ความสงบระงับจาก การปรุงให้เป็นอารมณ์ “กาม” มาเสพสม แล้วเป็นสุข ความสงบระงับจาก การแต่งการต่อให้เป็น “ภพ” (หรือ เป็น “ตน” เป็น “ตัว”) มาติดมาหลง แล้วเป็นสุข

“โพธิสัตว์” นั้น คือ สัตว์(คน)ผู้เพียรรู้ หรือ คนผู้สร้าง “ภูมิรู้” ที่จะเข้าหา “นิพพาน” แต่มีใจหนักสร้าง นักก่อโลก ขยายโลกย์ ให้ใหญ่โตให้พลึกกึกก้อดอกนะ! นั่นมันเป็น “งาน” ของฆราวาส ของปุถุชน ผู้ไม่ไฉนกับวช ผู้แข่งขันกันอยู่อย่างโลกๆ ผู้ยังไม่ได้มุ่งจะละทุกข์สู่นิพพาน ผู้ยังไม่มีท่าว่าจะมี “โพธิ” อันแปลว่า “ปัญญาเครื่องตรัสรู้” ได้เลย เพราะมันยังหลงโลกหลงโลกย์อยู่ และยังเมาโลก เมาโลกย์อยู่ ทำความเข้าใจให้สำคัญว่า “โพธิสัตว์” นั้น จะไม่เห็นหมายเอาการเป็นผู้เก่ง ในทาง “สร้าง” วัตถุ ไม่ไฉนเห็นหมายเอาผู้ “สร้าง” โลกียะใดๆ เป็นอันขาด ก่อเก่งสร้างเก่ง แล้วจะ “หลง” ตัว—อย่าเพิ่ง! มีลาภมาก แล้วจะ “หลง” ตัว—อย่าเพิ่ง! มีศักดิ์ศรี ยศชั้นสูง แล้วจะ “หลง” ตัว—อย่าเพิ่ง! หรือ แม้แต่ได้ รับการสรรเสริญเยินยอสุดดีสุดสูงมากแล้ว “หลง” ตัว—อย่าเพิ่ง! ที่สุดจะมีความสุขอันแสนสงบ (วุปสม สุข) แลจะมีอภิญญา—มีปฏิสัมภิทาญาณแก่กล้า ก็ยังระวัง!! อย่าพากันหลงเข้าใจเพี้ยน แล้วเลยไปจนเป็นผิด เป็นอันขาด โพธิสัตว์ ได้ชื่อว่า เป็น “นักสร้าง” ก็จริง! แต่ท่านสร้าง “ภูมิโลกุตตร” อันจะไม่ใช่ความยิ่งใหญ่ยิ่งโตของ โลกธรรม 8 โลกแห่งความสวยหรูของกามใดๆ เป็นอันขาด และยังในตอนที่กำลังอธิบายถึงอยู่นี้ด้วย ละก้อ อย่าเพิ่งไปพูดถึง

การสร้างคนอื่นให้มาเป็นอริยะมา “เป็นพุทธ” (งาน “พุทธาภิเษก” แท้ๆ หรือ งาน “ปลุกเสก” คนให้มาเป็นพุทธ) อันเรียกว่า เป็น “งานรื้อขนสัตว์” นั้นเลย นั่นมันเป็นงานของ “โพธิสัตว์” ผู้มี **อรหัตตคุณ** เป็นมหาสมบัติในตัวของท่านมากเพียงพอแล้ว ท่านจะทำหน้าที่แจก “ธรรมทาน” (อันเป็น “โลกุตตรธรรมแท้” หรือ แจก “อริยคุณ” จริงๆ ตามฐานะของท่าน แต่ที่เรากำลังเพิ่งกล่าวถึงฐานะของผู้เพิ่งเริ่มจะหยังเข้าสู่ “**การรู้จุดแรกแห่งความสำคัญ** ของการจะตรัสรู้” เท่านั้น) เพิ่งจะเริ่มจะรู้ “**เซอเพาะ**” ให้แก่ตนเอง เท่านั้น (เพิ่งจะมี “โพธิ” ก้าวลงสู่ครรภ์) จึงยังไม่ใช่ “โพธิสัตว์ใหญ่ยิ่ง” อะไร! จงรู้ลำดับ **ต้น-กลาง-ปลาย** ให้ดี ๆ

และขอยืนยันอีกที่ว่า **คุณสมบัติของ “โพธิสัตว์”** แท้ๆ นั้น จะไม่ใช่การหลงสร้างควมใหญ่ หลงคิดความยิ่งใหญ่ในตัวมหาสมบัติใดๆ เป็นอันขาด และยิ่งแค่วัตถุเพียงหลงปราสาท วังเวียง สิ่งก่อสร้าง รูปก่อรูปสร้างหรรษา ใหญ่พิลึก แปลกพิเรนอยู่แค่นั้น จึงยั้งยั้งห่างปรมัตต์ ห่าง “โพธิสัตว์” อักไกลนัก “**พระ**” ที่หลงวัตถุมหาสมบัติ จึงเป็นพระมหาวีรบัณฑิตนั้นเห็น ๆ อยู่คนตาชนัก จริงๆ หรือ แม้จะหลงความเลอเลิศ ความลึกซึ้งของเหตุผล หลงปริยัติ-ปรัชญา มีสร้างอยู่แต่บัญญัติ อันก็ยังเป็นแค่โลกีย์ ก็มีไขว้สย มีไขว้สภาวะลักษณะที่ “โพธิสัตว์” จะหลงให้ใหญ่ ให้ยิ่ง เป็นอันขาด จริงๆ จงจับประเด็นให้แน่ๆ แน่วๆ แน่นๆ

ผู้เริ่มมี “โพธิ” นั้น มันตรงกันข้าม ต่างหาก มันกลับเป็นผู้แจ่มใน **โลกีย์ที่ตนหลงชอบหลงยึดหลงติดอยู่** และจะวางโลกธรรมนั้นๆ ออก ล้างโลกีย์นั้นๆ ให้แก่ตนให้น้อยลงให้หมดสิ้น ต่างหาก ต้องเข้าใจคำว่า “โพธิ” ให้ได้ดีๆ ทั้ง “โพธิสัตว์” ก็ได้หมายความว่า “**นักอุดมคติ**” ที่เพื่อฝนลมๆ แล้งๆ เกินขอบเขตแห่งความเป็นจริง เช่น ชำตัวตายเพื่ออวดฤทธิ์อวดเดชว่า ตนกล้าตายหรือไม่ก็อ้างว่า เพื่อบูชาลมๆ แล้งๆ อะไร ก็ตาม (แต่พระโพธิสัตว์แท้ๆ ก็จะไม่กล้าตายแทนพระศาสนา แทนพระสัจธรรมได้จริงๆ) และแม้แต่นักปรัชญาโก้ๆ ผู้กล่าวว่า **จะขออยู่รื้อขนสัตว์ ให้ไปนิพพานหมดก่อน แล้วตนถึงจะยอมนิพพาน** (ความคิด และ คำพูดพวกนี้ เป็นของเกจอาจารย์รุ่นหลังๆ ที่เพื่อ ๆ

ฝันๆ เอาเอง ดูเด็ดได้การอยู่ ทั้งดูโก้ก็พิลึกดี แต่ไม่ใช่ "สัมมาอาริยมรรค")
 หรือไม่งั้นก็ เป็นนักจับผีไล่วิญญาณ คบผีเล่นลิเกอยู่กับ "รูปนิมิต-อรุณนิมิต" ต่างๆ
 อยู่นั่นแล้ว งามโขงอยู่กับ "สมมุติสัจจะ" อยู่ไม่เงยหูเงยหัว มันก็เป็นเช่นเดียว
 กันกับ "ปูลุชน" ชาวโลกทั้งหลาย ที่เขาหลง "กามภพ" ทว่าตนไปมอยู่อยู่กับ
 "สมมุติ" ฝ่ายจิต ที่มันเป็นรูป หรือ ฝ่าย "อรุณ" อันเป็น "ภวภพ" เลยวนอยู่
 ในโลกมืดมน หรือ แดนสนธยาอยู่นั่นเอง หรือไม่กี่ หลงรักษาใจแข่งกับหมอ
 หลวง หมอรัฐบาล เป่านามุกนามนต์พันฤทธิ หลงสรรเสริญ ยศชั้นที่เขาบ่อนให้ บัน
 ให้อยู่ นั่นแล้วแต่ไม่เข้าใจคำว่า "โพธิ"

คำว่า "โพธิ" นั้น เป็นผู้เริ่มรู้เหลี่ยมของ "ความพ้นทุกข์"
 ชนิดที่ไม่ใช่ "เสพย์สม สู่สม" ถ้าใครยังหลง "กาม" ยังหลงการปรุงแต่งรส
 โลกย์ต่างๆ (กามาจร) อยู่ เมื่อ "โพธิ" เข้าสู่จิตที่เป็นกามารมณ์อย่างนี้ ก็
 คือ การรู้รสความหยุด ความจบ ความสงบจาก กามารมณ์ ว่า "ดีกว่า" จึงจะ
 เรียก "โพธิสัตว์" ถูกลำดับ ถูกชั้น ถูกตอน แห่งโพธิสัตว์นั้นจะก้าวจาก "กาม
 บุคคล" สู่ "อริยบุคคล" เป็นผู้กำลังเกิดญาณเห็นแจ้งใน "สันตสตะ" หรือ
 "สันตลิต" ที่นำมาตั้งข้อทับศัพท์ลงไป เป็น "สันตสตะเทพบุตร" หรือ "สันตลิตต-
 เทวราช" อะไรนั่นแหละ แท้ๆมันก็คือ "สันโดษ" หรือ "สันตุต" ที่แปลว่า
 รู้จักความพอ ความหยุด ความ "แล้ว" จบ นั่นเอง ไม่ใช่อื่น **สภาพรู้อย่าง**
 "โพธิ" คือ สภาพเป็นผู้รู้จัก และ เห็นดีใน "ความจบ" เป็นผู้นัดใน "ความ
 ถึงรอบหยุด" เป็นผู้เห็นสุขใน "จุดสงบจากกาม" จุดเล็ก จุดนั่งลง จุดหยุดจาก
 สิ่งนั้น จุดไม่เกิดรสกามนั้นต่างหาก มันรับรสที่จิต มันได้รู้แล้ว มันเริ่มเข้าใจ
 ใจแล้วว่า ทางนิพพานนั้นคือ "ความสงบ" หรือ "ความปราศจาก" หรือ ความ
 ไม่ต้องเกิดรสที่หลงเสพย์ มิใช่การคืนอยู่เพื่อได้มา เพื่อมมาก เพื่อต้องเสพย์ อย่าง
 ไม่หยุด หรือ อย่างหลงเห็นดหลงเห็นอย เพราะถูกอำนาจแห่งลาภ-ยศ-สรรเสริญ
 -สุข หรือ "กาม" ทั้งหลายบงการให้ "เป็นไป" อยู่แล้วๆเล่าๆ ให้
 "เกิด ๆ ๆ ๆ" ไม่มีหยุด นั้น ไม่! แต่มัน กำลังเกิดญาณรู้ ความ
 เป็น "มายา" ได้ชัดๆแท้ๆ ซึ่งเป็น "ตัวแม่" เป็น ตัวเจ้าแห่ง
 "ความเกิด" จำไป มันดูเหมือนข้างเป็น "ความเกิด" ที่แสนดีมานานแสนนาน

เป็น “ตัวพาท่อเกิด” ที่แสนมหาสุขสม มีบรมชีวิต อันยิ่งใหญ่ยาวนานแสนนานเหลือเกิน มาบัดนี้ก็ได้อาศัยจิต-เจตสิก (ของเรา) นี้ จนอาจสามารถได้รู้ “มายา” (ตัวหลอก ให้เกิด ตัวที่พาให้เกิดอยู่เรื่อยไม่รู้จบ) จิต-เจตสิกนี้ ที่ให้อาศัย “เกิดญาณ” ให้เกิด “โพธิ” จึงเป็น “ศรีเมทมายา” จริงๆ แท้ๆ เหลือเกิน และจิต-เจตสิก นี้ ที่เกิดหลงกามอยู่ จะ “เกิด” ใหม่กลายเป็น “สันตฺสสะเทพบุตร” ไม่ต้องมาให้ “ความเกิด” วนเวียนอยู่กับ โลกกาม อีก หยุดเป็นเพศแม่ กลายเป็น “สันตฺสสะเทพบุตร” (อันเป็นเพศบุรุษ) กันเป็นขั้นสุดท้าย จนได้กันจริงๆ ผู้ เพิ่งเกิด “โพธิ” (ญาณรู้) จะเพิ่งรู้เท่านั้น “มายา” สำคัญ ที่มันพาเกิด แล้วเกิดเล่ากันจริงๆ ตอนนี้ จริงๆ นี้คือ ภูมิที่โพธิสัตว์อาศัยเกิด อาศัย ฆ่าโลภีย์จริงๆ ต้องทำความเข้าใจสภาวะของ “โพธิสัตว์” ให้ถูก ให้ตรง ให้ได้

“โพธิสัตว์” ขั้นต้น ก็เพียรจากปุถุชน (หรือ กามบุคคล) ให้ตรัสรู้เป็น “เสขะบุคคล” (พระอริยะ) (ยังไม่เกิด “ญาณรู้” หรือ ยังไม่มีจิต “ตรัสรู้” เลยสักตัว ยังไม่เรียก “โพธิสัตว์”)

“โพธิสัตว์” ขั้นกลาง ก็เพียรจาก “เสขะบุคคล” ขึ้นเป็น “พระอรหันต์” หรือ “อเสขะบุคคล” “โพธิสัตว์” ขั้นปลาย ก็เพียร จาก “พระอรหันต์” ขึ้นเป็น “อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า” “โพธิสัตว์” ก็มี ระดับความเป็นพระอริยะ ที่ต่ำ ที่สูงแบ่งเป็นขั้นๆ อยู่ถึง ๓ ขั้น ๓ ตอนง่าย ๆ ดังนี้ ส่วนจะใช้ภาษาเรียกกันอีกมากคำ เป็นต้นว่า มหาโพธิสัตว์ หรือ บรมโพธิสัตว์ ฯลฯ อะไรนั้น ก็ล้วนคือ ความหมายของการบอกชั้นฐานะ เหมือนกัน ซึ่งล้วนเป็น เรื่องของการสร้าง “ภูมิจิต” ไปสู่ ความสงบ จากกิเลส และ เพิ่ม อธิบัตินุญาทั้งสิ้น มิได้หมายความว่า “หลงเลอะ” อยู่กับวัตถุโลกใดๆ ไม่เลย ! แม้แต่หลงสร้าง “วิมาน” (จิตติด จิตโลก ความโต ความใหญ่ขึ้น แห่ง โลกธรรม และ กาม) หลงสร้าง “สวรรค์” (จิตหลงๆ ที่ยังเป็น “อตฺตา” อยู่ทั้งหลาย) ก็มีใช่ความเป็น “โพธิสัตว์” ทดทลุดถูกต้องเป็นสัมมาทิฐิ “โพธิ” นั้น หมายถึง บัญญาตรัสรู้ บัญญาล้างอุปาทาน ล้างสักกายะ และ อตฺตา โดยตรง

ดังนั้น **“โพธิสัตว์”** จึงไม่ใช่จิต ไม่ใช่วิญญาณ ที่จะไป **“เกิด”** ใน
 เทวดากามาวจรชั้นที่ ๕ ชั้นที่ ๖ เป็นอันขาด เพราะ :-

เทวดากามาวจรชั้น ๕ หรือ จิตวิญญาณที่เรียกกันว่า **“นิมมานรดี”** นั้น
 ก็คือ จิตที่ได้ปรุงแต่งกำหนดหมายลงไปในใจ แล้วก็หลงใคร่ หลงติด หลงกำหนด
 เป็น**สัญญา** เป็น**อัสวะ** ลงไปเลย หรือ ลงหลักปักเสาความกำหนดใคร่นั้น ๆ
 ไว้ที่จิตนั่นเอง (นิม=ทำเครื่องหมายไว้, หลัก, เสา. มาน=ใจ. รดี, รดี=กำหนด,
 ใคร่, อยากร. หรือ นิมมาน=เนรมิต, การสร้างไว้, การประดิษฐ์ไว้) เป็นจิตที่ถูก
 ครอบงำ หลงสร้าง หลงก่อ หลงยึดปักกมน์เอาริสเอารูปกามต่าง ๆ

จิตนี้ วิญญาณระดับนี้ จึงคือ จิตที่ยังยึดถือยึดติดสิ่งหลงเสพย์
 ละเอียดแน่นเข้าไปอีก

เขาอธิบายกันเป็น **“บุคคลาธิษฐาน”** ว่า มี**ท้าวสุนิมมิตตเทวราช** เป็นผู้ปกครอง
 ก็จริง ! ก็ถูกต้อง ! คือ มีจอมเนรมิตชั้นดี เป็นเจ้าปกครอง (สุนิมมิตต แปลว่า
 จอมเนรมิตชั้นดี) ซึ่งมันก็คือ จิตของคนนั้นแหละ **“เมื่อยังไม่มี**“สัมมาทิฐิ”****
และยังไม่คิดจะ“เนกขัมมะ”** (จะล้างกามออกจากจิต) “จิต”** มันจะเฝ้าหา จะ
 เนรมิต เลือกเพี้ยน แล้วก็กำหนดหมาย ยึดถือเอา **“กาม”** ตามที่ตนชอบ และ
 สะสมใส่ใจ นั่นแหละคือ **การเนรมิต การหลงปั่น หลงสร้างใส่ใจไว้**
เป็น“วิมาน”** (คือ จิตอัสวะ) เป็น**อุปาทาน** ให้แก่ตน แล้วตนก็**
เป็นผู้หลงกำหนด หลงใคร่อยาก ตามที่ตนไปกำหนดหมายไว้ ไปยึด
เป็น“วิมาน”** ไว้แน่น**

คิดให้ดูจะเห็นว่า จิตตัวนี้ กำลังละเอียดเข้าถึงชั้น **“อุปาทานชั้น”** แล้ว
 เป็นจิตชั้นใน ชั้นปลายสุด จาก **“กิลเลส”** คือ หมายถึง ความหลง กว้าง ๆ
 ทั่ว ๆ ไป ชั้นต้น **“ตัณหา”** คือ จิตหลงยึดตาม ทำงานผูกเสพย์ผูกติดอยู่ เป็นชั้น
 กลาง **“อุปาทาน”** นั่นคือ จิตยึดปักหลักลงเสา เอาที่จิตใน ๆ ลึก ๆ ไว้ที่เดียว
 เป็นชั้นปลาย จึงคือ **“อัสวะ”** นั้นโดยแท้

และถ้าสังเกตให้ดี จิตคู่แรกคือ “มหाराชิกา” กับ “ดาวดิงส์” นั้น เป็นรูป-นาม ชั้นต้น ชั้นนอก เกี่ยวกับรูป กับอาการอิริยาบถใหญ่ ๆ หยาบ ๆ อยู่เปรียบร้านค้าก็คือ *บทธาพหน้าร้าน* “ยามา” กับ “ดุสิต” นั้น เป็นรูป-นาม ชั้นกลาง ชั้นในจิตตัวเองโดยตรง เป็นรสของจิตแท้ ๆ เป็น **อารมณ์** โดยตรง ๆ ชัด ๆ เปรียบร้านค้าก็คือ *ผลใต้ของร้าน*

ส่วน “นิมมานรดี” กับ “ปรนิมมิตวสวัตตี” นี้ เป็นรูป-นาม ชั้นปลาย ชั้นลึกสุดของจิต เหมือนดั่งโกดัง เหมือนดั่งตู้เซฟของจิต เป็น **ที่สะสมเป็นกองผนัง** เป็นจุดสุดท้าย เปรียบร้านค้าก็คือ *โกดังเก็บผล หรือ เซฟเก็บทรัพย์* กับ *เจ้าของผู้สุข-ทุกข์อยู่กับทรัพย์* นั่นเอง

เทวตาชั้น ๖ ที่เรียกว่า “**ปรนิมมิตวสวัตตี**” จึงคือ เจ้าของผู้สุข-ทุกข์อยู่กับทรัพย์ คือ จิตวิญญาณที่ตกทอดหลังคือจิตใจ ที่ **ตนเองมี** **ตนเองได้** **ตนเองสามารถเก็บ “สักกายะ”** **สามารถสร้าง “อัตตา”** ยึดใส่ตนได้อย่างมากมุล (ปร=อื่น ๆ ใดๆ, ไม่ว่าอะไรๆ ทั้งนั้น ที่แปลก ที่นอกไปจาก *ทมิแล้ว, อันอื่น, ภายนอก* เบื้องหน้าไปเรื่อยไม่มีหยุด. นิมมิต=เนรมิต, สร้างขึ้น. *วสวัตตี* = ผู้ให้เป็นไปในอำนาจ, ผู้มีอำนาจบันดาลเอาได้) เป็นจิตสั่งการจะเอาจะเป็นจะมี ตามที่ได้ยึดมั่นลงเป็นอนุสัยที่เดียว ไม่ว่า “กาม” ใดๆ ที่ได้เรียนได้รู้ได้รับสมมุติมา ก็ล้วนเก็บล้วนยึดล้วนติดไว้สิ้น และมันก็เป็น “จิต” ที่ยังไม่รู้จบอยู่นั่นเอง เพราะยังหลงในความมาก หลงในผลที่ตนได้ ตนมี ตนเป็น แล้วจะเพียรเอาให้ได้อีกตามประสาที่ยัง “ไม่รู้” (อวิชชา) ว่าตนได้อะไร? ตนหลงอะไร? หลงสะสมอะไรไว้? เป็นของดีแล้วล่ะหรือ? ใหม่ๆ ที่ สมบัติอันสะสมลงไปไว้ในห้วงจิตทั้งหลายนั้น คือ “**กามคุณ**” 。

ถ้าคิดเผิน ๆ อย่างโลก ๆ หรือ คิดกันทางวัตถุนั้น ก็ดูเหมือน “ดี” ประหนึ่งเป็นผู้ได้เป็นผู้มีเสียเหลือหลาย ทำได้สำเร็จจนถึงสุดยอด สะสมได้แล้วอย่างมาก ซึ่งช่างดูน่าภาคภูมิใจ น่าชื่นชมยินดีเสียเหลือเกิน ก็จริง !

แต่ถ้าเข้าใจเป็นธรรม โดยเฉพาะเป็น “โลกุตตระ” จะเห็นว่า “เสีย” เพราะที่สั่งสม สร้างความมากมี ความยึดอารมณ์กาม หรือ “กามคุณ” ทั่วๆ ใวนั้น คือ การสร้างความยึดถือสะสม สร้างความเสพยาึด “โลกีย์อารมณ์” หรือ “กามารมณ์” ต่างๆ ให้ตนเอง มันทำให้ตนต้อง “หลงกำหนดใคร่อยาก” หนักขึ้นๆ ต่างหากเล่า! มันไม่ใช่วัตถุดอก! แต่มันคือ “กามคุณ” ทั่วๆ ที่สั่งสมลงไปเป็น “อาสวะ” ของตน มี “กามตัณหา” นั้นเอง สั่งสมลงไป ผันกแน่นอนอยู่ ตกผลึกจับเกาะแข็งอยู่ ในโกดังของจิต นำมากองทับถม “อุปาทาน” ใวนั้น ยึดใว้อยู่กับบังของจิต “สมบัติ” ที่ผู้คนหลงใหลและได้ใว้ นั้น เป็น “กามคุณ” อันคือ ความปรารถนาอยากใคร่ เป็นความเร่าร้อนดิ้นรนแท้ เป็นตัว “ความทุกข์” โต้แย้งๆ นะ! เห็นได้ไหม? เพราะที่เราหลงว่า เป็น “ความสุข” อันเขาเริ่มมีเริ่มเป็นกันมาตั้งแต่เทวดาชั้น ๑ มาจนชั้นสุด คือชั้น ๖ นั้นนั้น ไม่ได้เสพยาอะไร! ไม่ได้รับอะไร! ไม่ได้ทำอะไร! ไม่ได้สาระอะไร! นอกจาก “กาม” ที่หลงเรียกว่า “ความสุข” (กามสุขขัลลิกะ) ซึ่งก็คือ “สุขขัลลิกะ” โดยแท้ๆ (สุขขัลลิกะ แปลว่า ความหลุดคือสุข หรือ สุขคือ ความหลุด, ความไม่จริง) และที่หลงยินดีขึ้นใจเอาเองว่า เป็นสวรรค์ชั้น “กามาวจร” ซึ่งแท้ๆ ก็คือ **หลงเวียนว่ายดำดุ่มดำดุ่ม อยู่ในทะเลกามจริง ๆ**

ดังนั้น สิ่งที่เขาฝัน หรือ จิตวิญญาณนั้น ใต้แท้ๆ จึงคือ ความร้ายแท้ๆ อยู่แน่นอน เพราะมันหมายถึง “กามานุสัย” หรือ “กามาสวะ” แน่ๆ จริงๆ ของคน “ผู้หลงกาม” ชั้นที่ ๖ นี้ จึงยังเป็นจิตที่ **จะเวียนรู้ และจะละคลาย ล้าง วางออกได้ยากสุดทีเดียว** เพราะสุขุมลึกซึ้งชั้นสุดของจิตชั้น “กามาวจร”

“จิต” ที่เพิ่ม “ตัณหา” เพิ่ม “ราคะ” หรือ สะสม “อุปาทาน” อยู่เช่นนั้น จึงไม่ใช่รูปปรอยของ “จิต” ที่จะเป็น “โพธิ” อย่างแน่แท้ เพราะฉะนั้นการบรรยายแบบ “ปคคลาธิฐาน” ว่า วิญญาณ หรือ จิต “โพธิสัตว์” จึงไม่มาเกิดอยู่ในภูมิเทวดาชั้น ๕-๖ (อันสูงกว่าชั้น ๔) ก็ถูกต้องแท้จริง ด้วยประการฉะนี้

เนื่องจาก “จิตโพธิสัตว์” นั้น คือ **จิตที่เกิดปัญญาญาณ (ตรัสรู้)** รู้แจ้งกาม รู้แจ้งโลกีย์ เข้าใจระดับจิต ที่จะถลำลึกลงไปเป็นอุปาทานใหม่ได้ และสะคลาย หน่ายกาม หน่ายโลกีย์ และ จะถอนอุปาทานเดิม ที่อยู่ในจิตเทวดา ชั้น ๕ - ๖ นี้ อันที่ตนเคยมี เคยหลงมาก่อนแล้ว โดยตรงโดยแท้เสียด้วยซ้ำไป ซึ่งเป็นจิตที่ตรงกันข้ามกันอยู่ เห็นไหม ? ว่า ยิ่งสูงมันยิ่งเสีย ยิ่งลึกมันยิ่งยาก แต่ถ้าไม่รู้จริง มันก็จะยิ่ง “หลง” ในความสูง ในความลึกยิ่ง ถ้ายิ่ง ตามประสาพาชอ นั่นเอง

ดังนั้น ผู้ยังไม่เข้าใจ “ธรรม” หรือ ผู้พาชอ จึงอธิบายเตลิดออกไปเป็น “ปุคคลาธิษฐาน” ว่า เทวดาชั้น ๖ “ปรนนิมิตวสวัตต์” นั้น เป็นเทพดา ชั้นที่มีความสุขเพลิดเพลินในกามคุณทั้ง ๕ เป็นอย่างยิ่ง โดยที่ตนไม่ต้องเนรมิตขึ้นเอง แต่มีเทวดาองค์อื่น คอยเนรมิตให้ สมตามความปรารถนา ทุกประการ มีท้าวปรนนิมิต-เทวราช หรือ ท้าววสวัตต์เทวราช เป็นผู้ปกครอง และล้วนเป็นอากาศัญญูเทวดากันทั้งนั้นแล้วในชั้นนี้ (อากาศัญญูเทวดา นั้นคือ เทวดาที่สุขุมละเอียดดียวประหนึ่งเป็นอากาศที่เดียว ที่จริงนั้น มัน “ยิ่งกว่าอากาศ” เป็นไหน ๆ แต่ที่พูดวน นำมาเทียบกับอากาศอยู่อย่างนั้นแหละ เพราะมันก็มี วัตถุประสงค์ กับ จิต เท่านั้น ที่จะต้องเทียบกันไป ๆ มา ๆ)

ซึ่งก็จริง ! เมื่อมองในแง่ของผู้เสพยา กาม ยิ่งมุ่มมหลุยมที่จะเสพยา รูป-รส-กลิ่น-เสียง-สัมผัส โดยแบบ โดยวิธี โดยบทบาทต่างๆ ให้แปลกๆ พิสดาร วิจิตรมากมายกายกองเท่าใดๆ ก็ยิ่งคุ้มมันพรั่งพร้อมมากมายร่ารวย กำไรมหาพารพันลึก ดุเท่ากันๆแหละ และที่ไม่ต้องเนรมิต ก็เพราะเนรมิตไว้แล้วตั้งแต่ชั้น “นิมมานรดี” มีผลพร้อมแล้ว ตอนนั้นก็มีแต่ “หลง” ยินดีพอใจใน “กามนิมิต” คือ รูปรอยของกาม ที่ตนได้สั่งสมกำหนดหมายตั้งตราลง อย่างลึกสุดกันบงของจิต ทั้งที่ได้กำหนดหมายลงไปเป็น “โลภะมุขจิต” บ้าง (ชอบ) และ “โทสะมุขจิต” บ้าง (ไม่ชอบ) เพราะยังมี “อวิชชา” เพราะยังไม่ได้ทำลาย “โมหะ” ให้แก่ตนเลย นั่นเอง และตามความเป็นจริงแล้ว มันมีแต่สภาพ “ความยึดมั่นถือมั่น” มันมีแต่ “อุปาทานจันท์” (กองแห่งความยึดติด) ที่มันถล่มไว้ในจิตนั้นต่างหาก มันหาได้มี “สมบัติวัตถุ”

หรือ แม้แต่ “อารมณ์เสพย์” นั้นๆ ไม่ มันไม่มีแม้แต่ “รส” ของกามใดๆ แต่มันคือลักษณะของการยึด การตีตราตรึงตรา จดจำ “กามคุณ” ต่างๆ ไว้ มันคือ “รอย” คือ “รูปรอย” คือ “นิมิต” (เครื่องหมายที่ผนังไว้) หรือ “นิมิต” กราบของ “กามคุณ” ทั้งหลายนั้นต่างหากไว้ จงคิดดูดีๆ มันได้ของดีของดีอะไรกัน ที่ไหน? มันเป็น “โลกียสมบัติ” ขะโล้โ้ต่างหาก มันใช่เพชร ไข่ทองค่าๆละ ก็เปล่าทั้งสน! **แต่มันคือ “เชื้อ คือมูล รากแห่งความพาวน พาไม่จบ” จริงๆ นะ :** มันช่วยแสนช่วยแท้ๆ เพราะ บางทีเขาก็เอาเพชร เอาทองคำนั้นแหละ ไปแลกเปลี่ยนเอา “สิ่ง” นมาเป็น “สมบัติ” เห็นให้ชัดกันเถิด มันหาใช่ “อริยสมบัติ” อันเป็นโลกุตตระ ไม่! แต่เมื่อจิตวิญญาณที่ยังมีโมหะครอบอยู่ ก็ยอมยังไม่รู้ได้ง่ายๆ ดอกว่า ได้อะไร? เมื่อได้! เมื่อมี! เมื่อเป็นไปตามโลกนิยม (คือ ได้สั่งสมคราบของ “กาม” ลงไป เป็นอาสวะ) เมื่อจิตยังหลงตามกระแสโลก ก็ยอมยังหลง “ยินดี” มีสุขใจอยู่ตามแบบชาวโลก เพราะตนหลงใน “ความได้” หรือ “ความมี” อยู่ นั่นแหละ จนกว่าจิตจะทวนกระแส พัน “มิฉนากิฏฐิ” จึงจะกลับความรู้สึกลับ

จิตที่เสพย์ จิตที่สุขด้วยรสกามแท้ๆ นั้น มันอยู่ที่เวทดาชั้น ๓-๔ นั้น คือ สุข เพราะอารมณ์เสพย์ (สุขขัลลิกะ) ส่วนจิตชั้นที่ ๕-๖ นี้ ถ้าจะจัดให้เป็นรสสุข ก็เรียกได้ว่า “หลงเป็นสุขกับอุปาทาน” (กับ รอยตราตรึง) *ไม่ใช่* หลงได้สุขเพราะกำลังเสพย์กามหรือ มันสุขใน “ของแห่ง” ไม่ใช่สุขกับ “ของสด” ดอก! มันลึกซึ้งละเอียดซึ้งขึ้นเป็นคนละสภาวะธรรมแล้ว จึงเรียกว่า “ประณีต” หรือ สุขละเอียดซึ้ง ถ้าเทียบกับพ่อกำ ดังที่ได้ยกตัวอย่างที่ผ่านมานั้น “สุข” ซึ้งๆ คือ สุขในตอนกำลังลงบัญชีรายได้นั้น ส่วนสุขของเวทดาชั้น ๓-๔ นั้น สุขในตอนกำลังรับเงินจากลูกค้าสดๆ ร้อนๆ รสชาติมันร้อนซ่าแซบใจ หรือ เย็นซึ้ง อันแตกต่างกันอยู่ ซึ่งมีสภาวะแนบเนียนประณีตผิดกันด้วย ก็เป็นจริง

และถ้าจิตวิญญาณของคนผู้ใด เมื่อจิตเวทดาชั้นที่ ๔ ถึงขั้นมี ดวง “โพธิสัตว์” เกิด คนผู้นั้น ก็จะเริ่มลดความเป็น เวทดากามาวจร

ของตนลง แล้วเมื่อนั้น “คนผู้นั้น” ก็ได้ชื่อว่า เป็นผู้มีการได้ “ตรัสรู้” (โพธิสัตว์) แท้ อย่างต่ำ หรือ ชั้นเล็กน้อย ก็จะได้เป็นพระอริยเจ้าที่เรียกว่า “เสขะบุคคล” เป็นภุมิทัน หรือ อย่างกลาง ก็จะได้เป็น “พระอรหันต์” และ อย่างสูงสุด ก็จะได้เป็น “พระอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้า” แล้วแต่ฐานะแห่งบารมี ของแต่ละบุคคล นั่นคือ “อุบัติเทพ” คือ การเกิดแท้เกิดจริงของจิต ของวิญญาณ โดยผู้เกิดเปลี่ยนภุมิจาก “สมมุติเทพ” ขึ้น “ปลุกชน” เปลี่ยนโคตรขึ้นไปเป็น “อริยะภุมิ” หรือ ดับโคตรจาก “โลกีย์บุคคล” เกิดใหม่ ในโคตรของ “โลกุตตรบุคคล” หรือ จาก “เสขะภุมิ” เกิดใหม่เป็น “อเสขะ-ภุมิ” หรือ ชั้นสูงสุดจาก “ภุมิมหาโพธิสัตว์” ขึ้นเป็นโลกุตตรภุมิชั้นสูงสุดเป็น “สัมมาสัมพุทธเจ้า” ซึ่งล้วนเป็นการ ผู้เกิด ที่ในร่างของคนผู้นั้นร่าง เดิมนั่นเอง อันเป็น “รูปขันธ์วิบาก” ของจิตชาติที่แล้ว

“อุบัติเทพ” ก็คือ คนเป็นๆ อีกหนึ่งแหละ อยู่ในกายยาววาหนาคับ กว้างศอกอันเดมิ “เกิด” จริง “อุบัติ” จริงกันอยู่ในจิต-เจตสิก-รูปของ เรานั่นเอง จึงจะเป็น “ปรมัตถ์” แท้ และเมื่อเกิด เราสู้แรงในกายในเวทนา ในจิตในธรรมของเรานี้แหละ จึงจะเป็น “ปัจจุบันธรรม” เป็นสติบัญญัติแท้จริง อันเรียกว่า “โลกุตตรธรรม” ได้ ทั้งเป็น “มนุษย์ขมกฐทวีป” ที่มี “สติมันโต” (คือ มี “สติ” เต็มครบพร้อม) มี “สุรภาโว” (คือ สภาพธาตุขั้นครบพร้อม) และ เป็น “อิธ พรหมจริยวาโส” คือ สามารถตรัสรู้ได้จนเป็นที่สุดกัน ในบัดนี้ ใน ร่างที่เป็นคนนั้นแหละ อันพูดกันรู้ได้ เห็นได้ พิสูจน์ได้เป็น “เอหิภัสสิโก” กันจริงๆ มิใช่ไปปลุกกับขบซ้น เป็น “อมนุษย์” ที่รู้ไม่เห็นไม่ได้อยู่ในฟากฟ้าแดนดินไหน ! เมื่อจะอธิบายกันเป็น “ปรมัตถ์สัจจะ” กันจริงๆ ต้องพยายามให้เป็น “ปัจจุบันธรรม” เสมอๆ

จิต-เจตสิก-รูปของผู้ใด ยัง “อุบัติ” ไม่ถึงชั้นสูงสุดยอดสุด ก็ยังอาจจะ “อุบัติ” ได้อีก ในกายยาววาหนาคับกว้างศอกร่างเดมิที่แหละ เสมอ เป็น “อุบัติเทพ” อีก จริงๆ ผู้เกิดๆ เป็น “อริยะจิต” ชั้นต่างๆ ไปเรื่อยๆ

มีโสดาบัน สกทาคามี อนาคามี จนที่สุดเกิดเป็น “วิสุทธิเทพ” อันคือ “อรหัตต-
ผลจิต” ก็ย่อมได้ ตามฐานะแห่งบารมีของแต่ละคน ซึ่งอาจจะเกิดได้แค่ เป็น
พระโสดาบัน ก็มี อาจจะเกิดได้ยิ่งกว่าขึ้นไปอีก เป็นพระสกทาคามี ก็มี เกิดยิ่ง
ขึ้นไป เป็นพระอนาคามี ก็มี จนเป็นพระอรหันต์ ก็มี หรือ ถ้าคน ๆ นั้น เป็น
พระบรมโพธิสัตว์ มหาสัตว์ ก็ “อุบัติ” เป็น “วิสุทธิเทพ” ขึ้นพระอรหันต์สัมมา-
สัมพุทธเจ้าเลย ก็ย่อมได้ ในร่างกายอันเป็นคนเป็น ๆ นี้แล อย่าไปมัวโยก
โย้อ้อแอ้อยู่กับเทพ-เทวดา หรือ จิตวิญญาณนอกตัวเราที่เป็นสัตว์ เป็นบุคคล ตัวตน
ของเขานั่น ใครอื่นอยู่ ณ ถิ่นไหน แดนใดกันอยู่นักเลย มันเสียเวลา และ ไม่ใช่
“เอกายน มรรค” ทั้งไม่ใช่เนื้อหาสาระที่ควรเป็น ควรได้อย่างสูงสุดในปัจจุบันนี้
(ปรมาัตถธรรม) ด้วย เราเรียนรู “สมมุติสัจจะ” ก็เพื่อจะเข้าใจสภาวะธรรมทั้ง
หลาย เป็นรูป รส กลิ่น สี เสียง สัมผัส เป็นเค้าโครง เท่านั้น เมื่อเข้าใจแล้วก็อย่าไปมัวยึดจริงเป็นจังอยู่
แค่ “สมมุติบัญญัติ” ทั้งหลายเป็นอันขาด ต้องนำมาใช้อ่านเทียบ อ่านเคียงเข้ากับ
จิต-เจตสิกของเรา ให้เห็นแจ้งจริง ถึงความเกิดของกาม-ของกิเลส และเห็น “กามดับ
-กิเลสดับ” อยู่ที่จิตของเราจริงๆ เทอญ จะจริงสูงสุด ก็ที่เรา ทำที่เรา เห็นที่เรา
แจ้งที่เราเป็น “สัจฉิกตภาว” (สภาพที่ตนทำให้แจ้งแล้วในตน) ให้ได้ จึงจะดีสุด
สูงสุด (อนุตตรियะ)

มันจะได้แค่ใด ก็ขอให้ทำให้จริง มี สัจจะ-หมะ-ขันติ-จาคะ ให้แท้
เกิด ซึ่งมันอาจจะช้าจะเร็วตามฐานะ ตามอินทรีย์พละ บางคนอาจจะ เป็น
“เนยยะบุคคล” คือ เป็นผู้ต้องเรียนต้องฟังธรรมมากหน่อย ได้ตามมากหน่อย
ประพฤติธรรม โดยสมาคม โดยคบหา โดยสนิทสนมกับภักษาลมมิตรเสมอ ๆ จึงจะ
บรรลุ บางคนอาจจะ เป็น “วิปัสสนาญาณบุคคล” คือ เป็นผู้พอท่านจำแนกเนื้อ
ความแห่งภพชาติ โดยย่อให้พิสดารสู่ฟัง ก็บรรลุได้ หรือ บางคนอาจจะ เป็น
“อุคคตัตถญาณ” คือ เป็นผู้พอท่านยกหัวข้อขึ้นแสดง ก็บรรลุทันที ย่อมมีได้เป็น
จริง ตามฐานะตามอินทรีย์พละบารมีอันมีแล้วจริง ถูกที่สุดคือ เกิดมาเป็นคนได้
เป็นวิเศษสุดแล้ว จงพากเพียรไฝ่ธรรมประพฤติธรรมให้ได้เกิด และขอให้ “ทำให้
จริง” เรียนให้ดี ทำความเห็นให้ตรง แล้วจะได้ผลแน่นอน ขออย่างเดี๋ยว

อย่ามัวทำตนให้เป็นคนประเภท “ปทปรม” เลย

คนผู้เรียกว่า เป็น “ปทปรมบุคคล” เป็นอย่างไร ?

ก็คือ เป็นผู้ได้ฟังพระพุทธพจน์ก็มาก กล่าวก็มาก จำทรงไว้ก็มาก แลบอกสอนเขาอยู่ก็มาก แต่ตนเองสิ ไม่มีการบรรลุมรรคผล ในชาตินี้เลย (จากพระอภิธรรมปิฎก ปุคคัลลัญญัตติปกรณ์ จตุกกนิตเทศ ข้อ ๑๐๘) บุคคลผู้เป็น “ปทปรม” นี้แหละ น่าสงสาร เป็นที่สุด

และยิ่งถ้าใครผู้ใดไปเรียนอย่างหลงๆ ชัดเอาผิดๆ ว่า “อุบัติเทพ” นั้น คนเป็นๆ นี้ ไม่มีโอกาส ! เป็นไม่ได้ จะเป็นได้ก็ต่อเมื่อตายไปแล้ว (คือ สิ้นลมปราณ กายแตกตาย) แล้วที่ตั้งอกตั้งใจอยู่แต่กับการสร้างตน ก่อตนให้เป็น “สมมุติเทพ” อยู่ นั่นแล้ว ไม่ได้ถอนถอดถอน มันก็จะเพียงได้วนอยู่แต่กับ “สมมุติสัจจะ” อยู่ นั่นเอง เกิดๆ ตายๆ อยู่กับ “สมมุติสัจจะ” วนอยู่กับโลกีย์อยู่เท่านั้น เพราะแม้ “อุบัติเทพ” ก็ไปอธิบายเป็น “สมมุติสัจจะ” คือ ไปหมายเอา สัตว์ ตัวตน บุคคล นอกจิต-เจตสิก-รูปของเรา ณ บัดนี้เสียแล้วนี้ และยัง “วิสุทธิเทพ” แล้ว ยังเชื่อกันเลยว่า ไม่มีแล้วในโลกปัจจุบันนี้ ก็เลยยิ่งหมดท่าเลยทีเดียว เพราะเพียง “กัมมัสถกตาญาณ” ของเขา ก็เป็น “มิจจาทิฏฐิ” เสียแล้ว แน่ๆ คือเห็นว่า สมณพราหมณ์ (พระหรือ ผู้ปฏิบัติธรรมแท้ๆ) ซึ่งปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ประกอบด้วยความรู้ ยัง เห็นจริงประจักษ์แจ้งในโลกนี้ และโลกหน้าด้วยตนเองแล้ว และประกาศโลกนี้โลกหน้าได้ ด้วยตนเอง ให้ผู้อื่นรู้ได้นั้น ไม่มีเสียแล้วในโลกนี้ จึงเท่ากับผู้นั้น แม้จะศึกษาธรรมะ ก็เปรียบเหมือนกับ ผู้ที่จะก่อไฟ โดยตนเอง ก็เชื่อแน่เสียแล้วว่า โลกนี้ไม่มีเชื้อไฟเลย แล้วเขาจะได้อะไร ? นอกจากได้แต่เรียนๆ ไปทำอะไรต่ออะไรไปอย่างสะเปะสะปะไปเท่านั้น แม้เขาจะคิดว่า ตนมี “พระรัตนตรัย” เป็นที่ยึดถือ เขาก็ไม่อาจจะได้ “แก้ว” แท้ๆ โดยเฉพาะ “พระอริยะสงฆ์” ผู้จะเป็น “กัลยาณมิตร” อันเป็นทางแห่งการตรัสรู้ เพราะ

เขาไม่มี “อัญฐปริสสุคคลา” (พระอริยบุคคล) โดยเขามี “ทัญญู” (ความเห็น) ว่า ไม่มีเสียแล้วในโลก และมี “อุปาทาน” (ความยึดมั่น) ว่า ใครๆ ก็ไม่ใช่พระอริยะ ใครใดก็เลยไม่อาจเป็น “สังฆรัตนะ” เพราะไม่ใช่ “อัญฐปริสสุคคลา” คือ ไม่ใช่ “พระอริยะ” สักคนเสียแล้วนี่! เขาจึงจะยึดถือความเห็นของตนเป็นใหญ่ ก็ได้ชื่อว่า มี “ทัญญูปาทาน” แน่แน่ พร้อมกับเป็น “อัคราธิปไตย” อย่างเต็มตัว

เมื่อเป็นดังนี้ แม่ผุ้จะเลือกพระสงฆ์รูปใดเป็นครู จะเลือกคนผู้ใดเป็นอาจารย์ ก็เป็นผู้ที่อยู่ในลักษณะ “คนตาบอด กูคนตาบอด พวกกันเดินไป ชิ่งคนหน้าก็ บอด คนกลางก็บอด คนท้ายก็บอด” ถูกต้องแล้ว ดังที่พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ใน “เตวิชชสูตร สัลขันธวรรค ทีฆนิกาย ข้อ ๓๗๑”

พระพุทธองค์ทรงยืนยันไว้ใน มหาปรินิพพานสูตร ว่า ยังมีผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ อยู่ตราบไต่ โลกไม่ว่างจากพระอรหันต์ จึงจะต้องทำความเข้าใจกับคำว่า “ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ” ให้ดี ๆ ให้ตรง ๆ ให้เข้ากับธรรมวินัยให้แท้ ๆ มาก ๆ เป็นหลักยืนยันให้ได้ มิฉะนั้นเราจะเข้าใจผิดเป็นว่า “อุบัติเทพ” ก็ไปยึดเอารูปเอา กายเอาจิตเอาวิญญาณนอกตัวเราไปหมด “วิสุทธิเทพ” ก็เลยพลาดไม่มีเอาเลยเสียอีก ก็จบเห่กันเท่านั้น!

“วิสุทธิเทพ” ก็มีเป็นระดับๆ จิตโต วิญญาณโต ที่สำรอกกิเลส ตัณหาอุปาทานออก ในเรื่องที่ยึดติดอยู่ จนพ้นสิ้นอาสวะสำหรับเรื่องใดเรื่อง นั้น ได้บริสุทธบริบูรณ์ จิตเช่นนั้น วิญญาณของเราเช่นนั้น นั่นแหละ เป็น “วิสุทธิจิต” เป็น “วิสุทธิเทพ” แล้ว อยู่ในคนเป็นๆ มิได้เป็น ระดับๆ จริงๆ เป็น “อรหัตตผลจิต” ที่ละดวงละดวงไป จง “ทำ” จง ส่งสมสร้างจิต “วิสุทธิเทพ” ในชาติที่ใดเกิดมาเป็นคนขณะนั้น จะไปมีวิมวโรเอา อีกไม่รู้กษัตติต่อกษัตตินั้น ไม่ควร! เพราะผู้ไม่เข้าใจ “ปรมัตถสัจจะ” เรียนไม่ ถู “ปรมัตถธรรม” ทั้งๆที่ได้ชื่อว่า ตนเรียน “ปรมัตถธรรม” อยู่แท้ ท่องกันแยะ

อ่านกันเยอะ อยู่นั่นเอง แล้วก็นั้นแหละ ไปจับผิดจุด ไปมัวทำตนเป็น
“มนุษย์อปรโคยานทวีป” (หรือ **มนุษย์อมรโคยานทวีป**) คือ ผู้หลงสร้างแต่
 อนาคตอันไกลที่ไม่รู้จักถึงสักที หรือ ผู้หลงสร้างแต่อนาคตอันไกลที่ไม่พบจุดถึงสักจุด
 หรือ เรียนรู้แต่จิตวิญญาณของผู้จะเกิดอยู่ที่อื่นนอกตัวเราเองเสียหมด และ ไป
 มัวทำตนเป็น **“มนุษย์ปุพพิเทททวีป”** คือ ผู้ยังมัวโง่งอยู่แต่กับวิญญาณอดีต จิต
 ในนิทานปรมัตรา ไม่หันมาจับจิต ตรวจวิญญาณของตนอันเป็นปัจจุบันให้ได้ ตน
 เป็น **“มนุษย์ขมภูทวีป”** แท้ๆ ที่มี **“สติสัมปชัญญะ”** ดีๆ เต็มๆ แท้ๆ (สติมันโต)
 มรูป-นาม ชั้น ๕ มีทวาร ๖ ครอบครัน ฯลฯ (สุรภาโว) อันอาจจะตรัสรู้ถึงที่สุดได้
 ในชาตินี้ ในโลกนี้ ไม่ต้องไปคิดถึงโลกหน้า ผลัดไปให้โลกหน้า (อิช พรหมจริยาโล)
 เลยกลายเป็นมนุษย์ทวีปอื่นไปหมด จึงไม่อาจจะเป็น **“มนุษย์อุตตรกฐทวีป”**
 คือ ผู้ได้ตรัสรู้เป็นผู้หมดความหวังแค้น ผู้ไม่ผูกโลกครอบครองอีกแล้ว (อปริคคหะ)
 เป็นผู้มัวอายุที่แน่นอน (นียตายุกะ) เป็นผู้ไม่ยึดถือสิ่งใดว่าเป็นของตนแล้ว เป็นผู้พ้น
 ทุกข์ได้ (อมมะ) และคือ **“อุบัติ”** เป็น **“วิสุทธิตเพ”** นั่นเอง โดย
 จากเดิม เราเป็น **“สมมุติเทพ”** ผู้หลงกาม แล้วก็ทำให้จิต-เจตสิกของเราเป็น
“อุบัติเทพ” ที่เลื่อนชั้นเป็น **“โพธิสัตว์”** ให้ได้สูงขึ้นๆ จนที่สุดเป็น **“วิสุทธิตเพ”**

การเรียนรู้เรื่อง **“เทวดา”** จึงจะต้องเรียนรู้ให้ถูก **“ปรมัตถ์”** ไม่เช่นนั้น
 เราจะไม่ได้อะไรเลย นอกจากไปรู้ **“สมมุติบัญญัติ”** ต่างๆ เป็นตัวเป็นตน
 บุคคลเราเขา อยู่ข้างนอกตน นอกตัวเราผู้ปฏิบัติ **นักปฏิบัติธรรมผู้หวังผลนิพพาน**
 จะต้องพยายามจับจิต-เจตสิก-รูป อ่านกาย-เวทนา-จิตของเราให้แจ้ง **“ธรรม”**
 อันอยู่ในตัวของเรา ให้ได้จริง ๆ และจะต้องเข้าใจ **“สภาวะ”** ของ
“เทวดา” ให้ถูกต้องค้ำแท้ให้ได้ จึงจะรู้แจ้งแทงออกชัด แม้**ความ**
เป็น “โพธิสัตว์” จุตติ ก็จะต้องจุติลงมาสู่ภูมิจิตอันเป็นแดนสวรรค์
 เป็น **“ดุสิตภูมิ”** ของเราเอง ในกายยาวาวานาคีบกว้างศอกนี้ อย่าให้ไป
 จุตติที่อื่น ให้ปฏิสนธิในตัวจิต-เจตสิก-รูปของเรา อันคือ **“คนเป็นๆ”**
 นี้แหละ มิใช่เรียน **“พุทธศาสนา”** ถึงขั้นปรมัตถ์ธรรมแล้ว ได้ความรู้แค่
“ปุคคลาธิฐาน” ได้มากได้มายกันแต่ **“นิทาน”** ส่วน **“นิพพาน”** นั้น ไม่พาน

ไม่พบแม่สักเท่ารู้ลึ ก็แยกกัน ! เช่น ไปมีแต่หน้าที่นของบุคคลอื่น สัตว์อื่น อยู่นอก
 ตนนอกตัวเรา เหมือนผู้ศึกษาศาสนาอื่น ที่เขายังไม่ละเอียดลึกซึ้งเข้าไปถึง “ปร
 มัตถธรรม” แท้ ถ้าอย่างนั้น เสียทำจริงๆ ที่สุดสำห้ได้เกิดมาพบศาสนาพุทธ
 ซ่งเป็นการยาก ประการหนึ่งในความยากทั้งหลาย อันจะพึงมีได้ เป็นได้ในสัตว์โลก
 เราต้องก่อ “พุทธะ” สร้าง “ธรรมะ” ให้ “เห็นตถาคต” ในจิตในวิญญาณ
 ของเราให้ได้ แต่ไม่ใช่ไปนั่งหลับตาบรูณิมิตของ “ตถาคต” ขึ้น เป็นลิเกละคร
 ดอกนะ ! เพราะตถาคต ไม่ใช่รู้ “รูปนิมิต” “ตถาคต”
 คือ “ธรรม” ตถาคต คือ ญาณ และ วิมุตติ หรือคือ
 บัญญา และ ความละคลาย

ผู้มีจิตยังไม่ละเอียด ยังแยก ต้น-กลาง และปลาย ไม่ออก ด้วยสภาพ
 หมุนรอบเชิงซ้อน(ปริวัฏฏ์ ๓ หรือ “คัมภีราราภาโส”) แล้ว จะรู้ไม่ได้ง่ายๆ
 เลย มันไม่ใช่เรื่องจะเดาจะคาดคะเนเอาได้ แต่ต้องม้อ่านบัญญัติ (ญาณ-
 ทัสสนะ) ที่ละเอียดลึกซึ้งอย่างแท้จริง จึงจะหยั่งเข้าไปรู้ เข้าไปแจ้งในจิต-เจตสิก
 ส่วนนี้

“ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นก็จึงจะเห็นตถาคต” จริง ! และไม่
 ใช้ตถาคตในรูปของนิทาน (เรื่องเล่าปรัมปรา) ทั้งไม่ใช่ตถาคตในร่างของ พระ
 สิทธัตถะ และก็ ไม่ใช่ตถาคตอันเป็นรูปเป็นโฉมกาย ในแบบนิมิตของพวกนั่ง
 หลับตาทำสมาธิเข้าจึงจะเห็นได้ด้วย ผู้ใด “เห็นตถาคต” นั้น เห็นกันทั้งๆ
 ที่ลืมตา ทุกขณะทุกเวลา เห็นด้วยสติสัมปชัญญะเต็มๆ ตื่นโพลงๆ นี้แล
 เพราะมันคือ “ธรรม” ที่ผู้นั้นได้ ผู้นั้นบรรลุแล้ว ตามภูมิ ตามระดับ ที่แท้
 จริง อันได้แก่การรู้แจ้ง ในสภาวะ ที่เราเคยยึดติด หลงยึดมาแสนนาน
 แล้วมาได้ว่าแจ้งแทงทะลุออก อย่างชัดเจนถึงใจ มันใสมันสว่างมันจ่างกระจ่างขึ้น
 ที่ในจิตอย่างแท้จริง แน่นอนเชื่อมั่น พร้อมกับจิตเรา วางสภาวะที่เคยยึด เคย
 เชื้อ เคยติดเก่าๆ ได้ อย่างง่ายตายลงทันที นั่นคือ “เห็นธรรม”
 หรือ “เห็นตถาคต”

มิใช่เห็นดวงแสง ดวงสี หรือ ดวงแก้ว ดวงไฟ หรือ เห็นภาพในรูป
นี้ เรื่องนั้น ไปตลอดจนเห็นภาพพระพุทธรเจ้าในขณะหลับตาสมาธิอย่างที่มีผู้หลง
เข้าใจผิดกันอยู่มากหลายนั้น **ไม่ !**

มันเห็น “จิต” ของตนเองแท้ๆ ที่เบิกบานสดใสอยู่ เพราะ
ขาด หรือ หลุดพ้นอารมณ์โลก อารมณ์เคือง อารมณ์ “หลง” ในสิ่ง
นั้นเรื่องนั้นได้แล้ว (ผู้เบิกบาน) รู้ชัดเห็นจริงแจ้งแก่ตน สงบอยู่
ในตน สบายอยู่ที่จิตตน นี้แหละ (ผู้รู้) เป็นอยู่ได้ทั้งๆ ที่จะมึน มีตา
มึนจุก มีดิน มีกาย รับสัมผัสแต่ละต้องสิ่งนั้น เรื่องนั้นอยู่ ก็ตาม
(ผู้ตื่น) ดังนี้

สรุปความแล้ว เทวดา “ฉกามาวจร” อันมี มหาราชิกา-ดาวดึงส์-
ยามา-คฤติ-นิมมานรดี และปรนิมมิตวสวัตดี มันก็คือ จิตวิญญาณที่อยู่ในตัวคน
คนเราเป็นๆ นี้เอง ผู้เรียน “ปรมัตถธรรม” จะต้องหยั่งเข้าไปให้รู้ ให้เห็นด้วย
ตาทิพย์ (สัมผัสรู้ด้วยความละเอียดลึกซึ้ง) เห็นด้วยตามปัญญาของเราเอง ให้
แจ้งแทงทะลุให้ได้ สัมผัสสภาวะที่มันในตนเองให้ออกจริงๆทุกคน อย่าไปมัวเมา
หลงบักหลงยึด หลงจริงหลงจังอยู่กับเทวดาที่เปรียบเทียบเป็น “ปุคคลาธิษฐาน” อยู่นอก
ตนนอกตัวของเรากันหนักนัก แล้วก็หัดละคลาย อย่ายึดถือ อย่าให้มัวเมา
เหล่านั้นมันสิ่งแนบแอบบงการอยู่ในตัวเราเป็นอันขาด เราจะไม่เป็นทาส “เทวดา”
โดยเด็ดขาด อย่าว่่าแต่ “เทวดา” ที่เป็น “ปุคคลาธิษฐาน” นอกตนนอกตัวของเรา
เลย แม้แต่ “เทวดา” ในตัวของเราเอง อันคือจิต-เจตสิก-รูป หรือ เป็นวิญญาณ
ในเราแท้ๆ ที่เสพสุขเป็นเทวดาฉกามาวจรทั้งหลาย เราจะไม่เป็นทาสมันด้วยประการ
ใดๆ อย่างแท้จริง เราย่อมรู้ดีชอบ ย่อมรู้เหมาะสมควร รู้พอดีที่จะกระทำในกาล
นั้น ในเทศะนั้น มิใช่ “เทวดา” เป็นผู้สั่งเราให้กระทำ แต่หากเราจะทำก็ด้วย
“ความรู้ชัดแจ้ง” ของเราเองว่า เป็น “กุศลธรรม” เราจึงกระทำ ถ้าควรหยุดควร
วาง เราก็เป็นผู้รู้เหมาะสมควร จึงจะวาง จึงหยุด จึงไม่กระทำ ไม่แต่ละต้อง เรา
ย่อมรู้ดีชอบด้วยปัญญาอันยิ่งของเราให้ได้

เราตีบอายุของ “สมมุติเทพ” ตั้งแต่ยืนยาว และอย่างหยาบ ลงได้ คราใด กคือ การเกิด “อายุ” ของ “อุบัติเทพ” กันครานัน จนกระทั่งแม่แต่ “อุบัติเทพ” ชนต่ำ ก็จะถูกปราบถูกดับ “อายุ” ลงไปอีก เป็น “อุบัติเทพ” ที่สูงขึ้นๆ สู้ความ เป็น “วิสุทธิเทพ” เป็นที่สุดจนได้เสมอ

เช่น เราตีบเทวดา ที่มี “อายุ” ซ้ำซ้อนเข้าไปสั่งสม เป็น “ปรินิมิตตวสวัตตี-นิมมานรดี” ได้ เพราะ โภธิจิต เกิด ณ ฐาน “ดุสิต” ดั้งเดิมเป็นต้น เราก็คือเป็น “อุบัติเทพ” ที่มีจิตรูปใหม่ขึ้นแล้ว ยิ่งเราปราบส่วนเหลือ คือ ความยังเป็น “จตุ-มหาราชิกา-ดาวดึงส์” ของเรา ลงได้อีก เราก็คือเป็น “อุบัติเทพ” สูงขึ้นอีก จนที่ สุดความเป็น “ยามา” ก็ไม่เหลือ ความเป็น “ดุสิต” ก็ไม่เหลือ และสลัดคืนได้ แม้ที่สุดความเป็น “สันตดุสิตตเทวราช” เราก็คือไม่ “หลง” ไม่ติดไม่ยึด อย่าง ไม่เหลือ “อายุ” เราก็คือถึงซึ่งความเป็น “วิสุทธิเทพ” ได้

สุดท้ายความมี “อายุ” แห่ง “วิสุทธิเทพ” เราก็คือดับลงอีกเป็นที่สุด ด้วย ภูมิรู้แห่ง โภธิญาณ (หรือ สัมมาญาณ) ขึ้น “ปฏินิสสัคคะ” หรือ ขึ้น “นิโรธอริยสัง” แห่งสัมมาสัมพุทธ นั่นทีเดียวจึงจะเป็น “นียตายุกะ” แท้ๆ อันหมายความว่า ผู้มีอายุที่แน่นอน หรือ ผู้มีอายุที่เที่ยง แท้ที่สุด หรือ ผู้อยู่เหนือคำว่า “อายุ”

- บทที่ ๑๖ -

ส่วนที่เราแยกเรียกกันว่า “พรหม” นั้น ก็มีความหมายเอาเพียงว่าเป็นผู้เสพย์ “รูปจิต” กับ “อรุปรจิต” นี้ เช่นเดียวกัน ต่างกันก็แต่ว่า “รสชาติ” ที่เคยเสพย์ทั้งหลายนั้น **มันแยกไปจาก** “ความหลงใหลยึดติดเสพย์” ในรสชาติที่เป็นรสทางลิ้น อันมีเปรี้ยวหวานมันเค็มบ้าง กลิ่นทางจมูก อันมีหอมเหม็นบ้าง เสียงทางหู อันมีเพราะหยาบคายบ้าง รูปทางตา อันมีสวยทรนงามบ้าง สัมผัสทางกาย อันมีเย็นชื่นใจ ร้อนถึงอกถึงใจ นุ่มเนียนนุ่มใจ หรือ แข็งดัดถึงใจ กรอบดี อร่อยจืดอะไรต่างๆ นานา ดังข้าง (สภาพดังนี้ เรียกว่า “กาม”)

ส่วนพรหมนั้นไปยึดสร้าง “ความโลภ” เป็นรูปของ “ปริมาณ” และ “คุณภาพ” อันมีความใหญ่ ความโต ความมาก ความกว้างขวางขยายแผ่ออก ดังนั้น และสูงขึ้นไปถึงความโก้โอ้อ่า ความเด่น ความดัง ความมั่งคั่งมีชั้น ความมีฤทธิ์อำนาจ จนกระทั่งสูงสุดก็โลกใน “คุณงามความดี” ต่างๆ ตั้งแต่เล็กน้อยไปจนกระทั่งสูงขึ้นไป เป็นคุณงามความดี คือ เป็นผู้รู้จักไม่เอา ไม่เสพย์ ไม่สะสม ไม่สร้างสิ่งใดเพื่อตน แต่จะสร้างให้มาก ๆ ๆ ๆ เพื่อผู้อื่นให้หมด เป็นแต่ผู้มีแต่เมตตา-กรุณา-มุทิตา-อุเบกขา

แม้จะหลงเสพย์ หลงเป็นความสุขอยู่ เพราะยึดบนเอาสภาวะ “รูปร่าง” ของปริมาณ หรือ คุณภาพต่างๆ ดังกล่าวแล้ว เป็นต้น (ที่จริงมีละเอียดยิ่งกว่ากล่าวตัวอย่างออกมานอก) กล่าวนี้ยังเป็นผู้สร้าง “อายุ” ให้แก่ “ชีวิตสัตว์โลก” ชนิดหนึ่งซึ่งเรียกว่า “พรหม” อยู่ทั้งสิ้น นานเท่าที่ตนยึด ตนเสพย์ ตนหลงว่าเป็น “สุข” ในคุณธรรมต่างๆ เหล่านี้ เท่านั้น ๆ นั้นแล

ดังนั้น ที่ได้เคยอธิบายมาแล้วว่า “พรหมเสพย์กาม” ก็ยังมี ก็จงคิดให้ดี
 นึกให้ออกว่า ในความใหญ่ ความโต ความมาก ความกว้างขวางขยายแผ่ออกไต่
 ทั่ว “คุณภาพ” ของ ความหลง รูป-เสียง-กลิ่น-รส-สัมผัส ผสมผสานฉาบทาพอกอยู่
 กันนั้นแหละคือ “พรหม” ยังไม่สูง พรหมยังมีเชื้อของ “กามคุณ” เจือปนอยู่ หรือ
 ในความโก้โอ้อ่า ความเด่น ความดัง ความมีศักดิ์มีชั้น ความมีฤทธิ์-อำนาจใด
 ทั่ว “คุณภาพ” ของ ความหลง รูป-เสียง-กลิ่น-รส-สัมผัส แทรกซึมปนเปื้อนใน
 อารมณ์เข้าไป แล้วเป็นสุขอยู่ด้วย กันนั้นแหละคือ “พรหม” ที่ยังเสพย์กามอยู่
 และที่สุด แม้ใน “คุณงามความดี” ใดๆ เราก็จะต้องเพ่งเล็งอยู่แต่ในจุดแห่งคุณงาม
 ความดีที่แท้ๆ จริงๆ นั้น ให้ถูกตัวตรงกับสภาวะให้ชัดๆ เจนๆ ให้ได้ทีเดียว อย่าให้
 มี “ความหลง” ยินดี ชื่นชอบ ใฝ่อยาก หรือ รัคาญชุ่น โกรธแค้น อาฆาต
 เพราะมีเศษเสี้ยวของ “กามคุณ ๕” เข้าไปเจือปนอยู่ มีฤทธิ์ในจิตเราเป็นอันขาด จึง
 จะเป็น “พรหม” ที่บริสุทธิ์แท้ไม่มีแก่นุสัย หรือ อาสวะของกามคุณ เข้าไปมีส่วนมี
 เศษธุล่เกลือกกลออยู่ด้วยจริงๆ

ซึ่งมันจะแยกขาดจากจิตอย่างสนิทแท้จริงนั้นยากยิ่งแค่ใด ผู้อ่านผู้ฟังก็ลองคิด
 ดูดีๆ เอะ เมื่อเข้าใจละเอียดเราจะได้ไม่เที่ยวไปเพ่งโทษใครๆ มากนัก ประ-
 เดียวตนจะกลายเป็นผู้ไปคอยจับผิด ผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ที่ยังเหลือ
 เพียงแค่เศษเสี้ยวธุล่ของกิเลส-ตัณหาเล็กๆ น้อยๆ อันยังหลงเหลือ
 อยู่ในพระอริยะบางองค์ แล้วมาตีค่าว่า ท่านยังไม่บรรลุนั้น ยังไม่ได้ขึ้น
 ได้อริยะอะไรหรอก! เพราะ “ความไม่รู้” (อวิชชา) ของตน ก็จจะ
 ก่อความเสียหายหนักใหญ่ ตนก็จะถึงอบาย ทกคติ วินิบาต นรก
 เนื่องมาแต่ตีเตียนพระอริยะเจ้า ยึดถือการกระทำด้วยอำนาจมีจนาทิฎฐิ
 วิชาการโฆษณาบารว่องของตนจักเกิดผล ทำให้ผู้คนอื่นเขาหลงเชื่อตาม
 “ความไม่รู้” (อวิชชา) ของตน ก็เป็นการชัชนชัชชวนให้คนอื่น
 พลอยตกนรกตามตนไปอีก ทางแห่งศาสนาเบยวเบนไปอีก กรรม
 หนักหนาจริงๆ ให้ระวังตนดีๆ เถิด!

เพราะรายละเอียดของฉานกัถิ มรรคกัถิ ผลกัถิ มันไม่ใช่เรื่องจะรู้ได้ด้วย
 “ปัญญา” ขนตนๆ เป็นอันขาด มันเป็น “ปัญญาญาณ” ขนอตุตถิมุสสธรรม คือ

เป็นความเก่งเยี่ยมพิเศษ ยิ่งกว่ามนุษย์ธรรมดาๆจริงๆ ผู้ใดประกาศว่า เขา^{รู้}
 เขาบรรลุ ก็อย่าเพิ่งไปหมั่นไส้ หรือ อย่าเพิ่งรีบไปติเตียน ล้วงละเมิดเขาเข่าง่ายๆ
 เป็นอันขาด เมื่อตอนยังไม่มั่งภูมิจะประกาศตนเป็นอริยะได้เช่นเขา! จะต้องระวัง
 ให้มาก! และผู้ใดไม่มีในตนจริงๆแล้ว ขึ้นประกาศ ก็จงระวังเออะ
 เป็นคนหัวขาดเอาจริงๆด้วย! เป็นพระ ก็ปาราชิก เป็นคน ที่ยังไม่
 ผ่านพิธีบวช ก็เลวต่ำขั้นต้องกดหัวเอาจริงๆ เพราะเป็นการทำลาย
 สังคมปวงชนร้ายกาจนัก เป็นนักหลอกลวงชั้นปลอมตน หรือ ประ-
 หนึ่งยกตนประกาศตนเป็นกษัตริย์ ทั่วๆที่ตนเป็นแค่คนสามัญ โทษ
 หนักปานใด? ผู้รอดอุตตริมนุสสรธรรมที่ไม่มีในตน ก็โทษหนักปาน
 นั้น หรือ ยิ่งกว่าเสียอีก!

และดังได้อธิบายผ่านมาแล้ว แม่เราจะเป็นผู้ “มั่งคั่งงามความดี” สร้าง
 แต่คุณงามความดีได้โดยแท้จริงแล้ว จะเป็นได้ถึงขนาดชั้น “ปัทม” เราก็ยังจะ
 ไม่สร้าง “อายุ” ให้แก่จิตของเรา ในการ “หลงยึดอินดี้อีม” ในผลของคุณงาม
 ความดีนั้นๆ จนมันเป็น “สัตว์โลก” ผู้หลงแต่ “ปติ” ก็จะไม่ทำ จะลดจะวาง
 จะไม่ให้ “อุปาทานจิต” เกิดมี “อายุ” ได้โดยจริง ให้ได้ และแม่ “บัสสัทธิ”
 อันคือ จิตที่หลง “ความสงบ” ความไม่คลุกคลี ความวิเวกโดดเดี่ยว เราก็จะไม่
 สร้าง “อายุ” ใส่จิต เพราะหลง “บัสสัทธิ” ดังกล่าวให้เป็น “อุปาทานจิต” แห่งตนจริงๆ
 ให้ได้อีก และที่สุดแม่ “สุข” ใดๆ และแม่ “อุเบกขา” ใดๆ หรือ ยิ่งจะ
 เป็น “ความรู้” ชั้นยอดเยี่ยมใดๆ ของเรา ก็ตาม ก็เช่นเดียวกัน เราจะไม่หลงตัว
 หลงตน จะไม่หลงสร้าง “อายุ” ให้แก่จิตของตนไปมัวเมา ระเริงชั้นชม หลงบัน
 ลมๆ แล้งๆ เหล่านั้น ใส่จิตให้เป็น “อุปาทานจิต” เป็นที่สุดแห่งที่สุด ให้ได้ เราก็
 จะได้ชื่อว่า เป็นผู้ไม่มี “ตัวตน” ใดๆ ในตน เป็นผู้หมดชีวิตของ “สัตว์โลก”
 ชนิดใดๆ ในตนจริงๆ ได้ เป็นผู้หยั่งรู้อยู่ในความเป็น “อกาลิโก” อย่างแท้ๆ
 จริงๆ

ผู้ใดรู้ “อายุ” อย่างแท้ ผู้ใดเข้าใจคำว่า “อายุ” ได้อย่างจริง ทั้งผู้
 นั้นทำ “อายุ” ให้แก่ความเป็นสัตว์โลก แม่ที่สุด “สัตว์โลก” ทั่วๆที่เป็นพรหม

ชั้น “บิณฑ” ให้แก่ตน ได้ตรง ถูกต้อง อย่างบริสุทธิ์ ได้แล้วโดยจริง ผู้
 จึงคือ “พระผู้สร้าง” แท้ “พระเจ้า” ที่จริง “พระพรหมยอดของ
 พระพรหม” แน่ ๆ ชัด ๆ เป็นยอดแห่ง “ทิพเพน อายุนา” คือ เป็นผู้ได้
 “อายุ” หรือ สร้างอายุให้แก่ตนได้อย่างไม่ยาก เป็นผู้มั่งอายุทิพย์ และอายุชั้น
 สูงสุดด้วย

และถ้าผู้ใดไปหลงสร้าง อายุทิพย์ ให้ได้ ในความเป็น “สัตว์โลก” ชนิดอื่น
 เช่น “เทวดาเสพยกาม” ก็เรียกว่า มี “อายุทิพย์” เหมือนกัน แต่คนละชั้น (พระ-
 อริยเจ้าชั้นสูง ตับ “อายุ” สัตว์โลกชั้นเทวดาเสพยกามนี้ เต็มขาดแล้ว) แต่ถ้าผู้
 “ดับ” ความเป็นสัตว์โลกนี้ให้แก่ตน ไม่ได้ โดยที่สุด ยังหลงอยู่แม้เป็นแค่ “อุเบกขา-
 พรหม” ก็คงยังเป็น “สุทัสสพรหม” หรือ ถ้าเหลือน้อยที่สุด ก็เป็น “อภิญญา-
 พรหม” ดังได้อธิบายโดยละเอียดผ่านมาแล้ว โดยแท้จริง ตามดวง “จิต” นั้น ๆ
 ของคนผู้หนึ่งทุกคน

ผู้ทำให้แก่ตนได้จริง และแล้วก็ “ดับ” ให้แก่ตนได้จริง จึงคือ
 ผู้บรรลุแท้ เป็นผู้มั่ง “อายุ” ที่แน่นอน หรือ เป็นผู้อยู่เหนือคำว่า “อายุ” (นิyata-
 युคะ) เพราะสามารถ “ดับ” ความมั่งอายุให้แก่การเป็นสัตว์โลก หรือ การก่อสังขาร
 (หมายเอาโมสังขารเป็นที่สุด) ของตน ได้อย่างเด็ดขาด ทุกเมื่อ ตามต้องการโดยแท้
 จริง นั่นแลคือ ผู้บรรลุแท้ และผู้บรรลุในทันที ไม่ได้หมายถึงผู้บรรลุ “อภิญญา”
 อื่น ๆ อันนอกจาก “อัสวกขญาณ” (พ้นอัสวะกิเลส หรือ ดับความเป็นสัตว์โลก
 ให้แก่ตนได้ แม้เป็นพรหมชั้นสูงสุดด้วย)

หรือ ยิ่งบรรลุ “นิโรธมานแบบโลกีย์” แล้ว ก็ยังไม่ใช่เรื่องจำเป็น
 อะไรนักหนาที่จะไปมัวงม ใครทำได้ก็ได้ไป เป็นเพียง “กำไร” แบบโลก ๆ
 ข้อสำคัญระวังแต่ว่า อย่าไปเสพยึดมั่นเข้กั้แล้วกั้ เพราะมันเป็นเรื่องชวนคิด
 ชวนหลงอย่างง่าย ทว่าเสพยึดมั่นเห็นยวคลายยากละยากอย่างร้ายกาจ เนื่อง
 ด้วยมันเป็นเรื่องของ “อายุ” ชั้นละเอียดลึกซึ้งสุขุมมาก อีกประการหนึ่ง เป็นเรื่อง
 ของ “อรุปจิต” ที่ซ่อนแฝงสุด อยู่ใน “รูปจิต” ชั้น “อดีตภังค์” อีกที่หนึ่ง

อธิบายของพระพุทธพจน์เสียอีก เพราะความยังหยังไม่ถึง “สภาวะธรรม” นั้น แล้วตนก็เลยคิดคะเนเอา (“ตักกั โหติ วิมังสี” หรือ “จินตญาณ”) คำวนเอา ซึ่งก็ดูเข้าที่ แต่มันไม่จริง! เลยกลายเป็นไป “ตู” พระพุทธเจ้าว่า พระองค์ไม่ตรัสละเอียด ตรัสข้ามๆ ไปเสียเลย ก็ใครจะละเอียดลออกเท่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอีก? พระอรธกถาจารย์หนะหรือ? คือ ผู้ละเอียดกว่า?! และแม้แต่คำสอนของพระองค์ทรงสอนสาวก ก็ยังสอนไว้ว่า การกล่าวธรรมนั้น ให้กล่าวให้ถ้วน ต้น-กลาง-ปลาย อย่างกล่าวตัดลัดความ พระอรธกถาจารย์ยังอุตสาหไปต่พระบรมศาสดาได้ว่า พระองค์ทรงกล่าวตัดลัดความแล้วคนรุ่นหลังก็หลงเชื่อตามอรธกถาจารย์ จึงพลอยทำให้ “ธรรมะ” เพี้ยนเลออกไปเรื่อย ๆ เพราะอรธกถา ฎีกา ฯลฯ ต่างๆ นั้นเองแหละแยะ จึงใช้ปัญญาให้สำคัญ และ ปฏิบัติกันให้จริง อรธกถาจารย์มีประโยชน์มากมหันต์ แต่ที่เป็นโทษก็มีอยู่มากอนันต์ เช่นกัน)

“นิโรธสมาบัติ” แบบหลับตา “ดับจิต” นั้น เมื่อผู้ใดทำตนให้ “จิต” ดับลงๆ จน “ไม่รับรู้” อะไรเลย ผ่านพ้นทวารกามทั้ง ๕ เข้าไปรู้อยู่เพียงมโนทวาร จนกระทั่งแม้ในมโนทวาร ก็ “ดับ” อีก ตนพ้นสภาวะ “รู้” แล้ว หหมดความรู้สึกเกลี้ยง “ดับสัญญา” เรียกว่า “อสัญญีสัตว์” เป็น “ตัวตน” (อัตตา) ชนิดหนึ่ง ที่แม้แต่ “อดีตภังค์” คือ ภพที่ตนเองรับรู้ไม่ได้แล้ว (เป็นสภาพที่ตนไม่รู้ ไตรลักษณ์ของ “จิต” ในแดนนั้นของตนได้แล้ว แต่มันก็มีภพมีชาติอยู่ในตนนี้แหละ) หรือ แม้ภพข้างนอกตัวเรา (หมายถึงนอกทั้งใจ นอกทั้งกายของผู้ทำอภิสังขยานิโรธสมาบัติด้วย) คือ บนโลกมนุษย์เป็นๆ ทั้งหลายแท้ๆ นั้น เขาก็ยังมีชีวิตชักไขว่ตัววนกันไปมาอยู่อย่างแรง ตนก็ไม่รับรู้เอาจริงๆ ด้วยแล้ว

ขณะนั้นชื่อว่า ตนเข้าไปเสพยาความสงบ เสพความหยุด เสพความนิ่ง เสพสิ่งที่ ไม่มีชีวิตแห่งจิตใจ (แต่ยังมีชีวิตแห่งร่างกายอยู่ “อายุ” ของร่างกายจึงยังมีด้วย (คือ ยังไม่ตายจริง) ทว่าเราจะไม่อธิบายอายุทางกายกันล่ะ เพราะในขณะนี้ ใครจะเน้นให้เข้าใจในด้านสภาวะ “อายุ” ทาง “จิต” ที่ลึกซึ้งกว่า) ซึ่งยังเป็นผู้ยังไม่ตาย ยังเป็นสัตว์โลกที่เสพ “รูป” (อยู่ชัดๆ) และกำลังอยู่ในสภาวะไร้ “นาม” ที่เรียกด้วยภาษากันเท่านั้นว่า “จิต” หรือ “วิญญาณ” ชัดๆ

แต่ “จิต-วิญญาน” ขณะนั้น อยู่ในภาวะไม่รู้อะไร ! สมความเป็น “จิต” เป็น “วิญญาน” เลย ณ บัดนั้น

ซึ่งแท้จริงแล้ว ยังมี “นาม” ยังมี “จิต” มี “วิญญาน” ของผู้หนึ่ง
แฝงอยู่ในนั้น มันยังทำงานอยู่ด้วยซ้ำไป ทว่าเจ้าตัวไม่อาจรู จึงเรียกผู้เสพยาว่า
“รูปพรหม” หรือ “รูปสัตว์” หรือ “อสังขัตตัตว์” คือ สัตว์ที่มีชีวิต แต่ไม่
เรียกว่า มี “จิต” หรือ แม้ที่สุดดูเหมือนว่า ไม่มี “สังขยา” แต่มี เพราะแท้จริง
ยังมี “อุปาทานจิต” อยู่ ยังมี “อดีตสังขยา” อยู่ หรือ ยังมี ความจำ ยังมี ความ
กำหนดมุ่งหมายในตนอยู่ คือ กำหนดให้ตน “อยู่ในสภาพไม่รู้บรู้อะไร” อยู่ นั้น
ไง ! และก็พยายามทำให้ได้ตามกำหนดตนอยู่ทีเดียว หากเป็นสัตว์ที่เสพยา
ดั่งนี้สมใจที่กำหนดอยู่นานเท่าใด ก็เป็น “พรหม” ที่กลิ้งโคโร้แน่นิ่ง
อยู่อย่างนั้น มี “อายุ” นานเท่านั้นๆ (มิใช่หมายถึงเอาที่ร่างกายดอกนะ ตามให้คิด)
คือ สร้าง “เวลา” ให้แก่สิ่งที่ยังไม่มี “อย่างนั้น” (สมมุติสำหรับ
ตน) ให้มี “อย่างนั้น” ขึ้นมา

กล่าวคือ ทำความไม่รู้มีอะไรให้ตกตะกอนเป็น “อุปาทานจิต” ซึ่ง
ส่งสมยัดใส่ลงใน “ภวังค์” (ขณะนั้นไม่ใช่ “ภวังคฺฉณะ” แต่เป็น “อดีตภวังค์” แท้ๆ)
ให้เป็นผู้รับ คือ รับเก็บและรับทำอยู่ทีเดียว และที่จริง ก็มี “รู” รวมอยู่ด้วย แต่
มัน “รู” อยู่ช้อนกับ “ไม่รู้” หรือ “รู” ก่อน “ไม่รู้” กับ “รู” หลัง “ไม่รู้”
จึงเรียกว่า “รู” เป็นอดีตของ “ภวังค์” หรือ ออกจาก “ภวังค์” แล้ว ค่อยระลึกย้อน
“รู” ภวังค์ (ซึ่งก็คือ “อดีต”) บาลจึงเรียกจิตนี้ว่า “อดีตภวังค์” นั่นเอง (ผู้ไม่มีญาณ
ละเอียดลึกจนสามารถหยั่งลงสู่ “ภวังคจิต” เหล่านี้ได้ จะอาจสามารถรู้อะไรสิ่งหนึ่งไม่ได้เด็ดขาด
จึงควรระวัง อย่าพยายามหาเรื่องอวดอุตริมนุสสรธรรมกันเป็นอันขาด)

มันเป็นการสั่งสมสร้างก่อความสามารถของ “จิต” หรือ “วิญญานธาตุ” ชนิด
หนึ่ง ทีละเอ็ดคสมยั้งขึ้นเรื่อยๆ (อันเป็น “อุปาทานจิต” ดังกล่าวแล้ว) ยิ่งทำ
มากขึ้นเท่าใด ผู้นั้นก็ยิ่งยึดติด ก็ยังได้ความเป็น “อสังขัตตัตว์” ซึ่งแท้จริง
มันก็คือ สิ่งที่มีชีวิตแท้ๆ มีผลงานแห่ง “ความเป็น” อยู่แท้ๆ แต่ไม่สามารถรู้อะไร
อะไรเอาเสียเลย เพราะไปกดข่มมันไว้ ไม่ให้ “ธาตุรู้” มันทำงาน “รู”

ตามหน้าที่ของมันเสียนี้ ! อันเป็นการก่อเกิดสัตว์โลกอีกชนิดหนึ่ง ให้แก่ตัวเอง
 มากขึ้น นานขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งเท่ากับเพิ่มจิตวิญญาณในลักษณะสัตว์โลกชนิดหนึ่ง ที่มี
ธาตุรู้แต่ไม่รู้อะไร ให้มันสั่งสมตกตะกอนเพิ่มขึ้นทุกที ๆ

นั่นคือ ผู้เป็นเจ้าของ “อายุ” แห่งสัตว์ชนิดหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วย “กาละ”
 หรือ ผู้ได้ชื่อว่า “กาลิโก” เป็นผู้ทำตนเองใหม่ “ปวัตติกาล” (การยืดยาวเป็นเวลา
 เพื่อดำเนินสภาพนั้นต่อไป) ในลักษณะหนึ่ง ทำ “จุติปฏิสนธิ” ก่อตัวก่อตนขึ้น ให้
 มี “อตตะ” ตัวตน ให้ตั้งมั่น ให้เด็ดขาด ให้แกร่งขึ้น ๆ เราจะไม่เรียก “ปฏิสนธิ-
 วิญญาณ” ก็ได้ ก็เรียกเสียว่า “กัมมขรูปปฏิสนธิ” หรือ “รูปปฏิสนธิ” ซึ่งแท้จริง
 ก็ยังมี “นามปฏิสนธิ” ทว่ามันเป็น “อรูป” เกินไป ที่คนผู้ไม่มี “สภาวะธรรม”
 ไม่มี “เจโตปริยญาณ” จะสามารถหยั่งรู้ หยั่งแจ้งได้ เพราะถึงอย่างไร ๆ ผู้ทำ
 สภาพนั้น ให้แก่ตน หรือ ผู้รับสภาพนั้น ก็คือ คนผู้กำลังเพิ่มความแกร่งให้แก่ “จิต”
 ของตน

คือ กำลังเพิ่มความแกร่งให้แก่ “จิต” ที่กำลังประกอบ “กรรม” ให้แก่ตน
 ด้วยการจัด “อตุ” ในตน ปรับปรุง “สังขาร” ดิน น้ำ ไฟ ลม (โดยเฉพาะไฟ ลม)
 ในตน ให้แก่ตน ทำ “ภพ” (อสังขัญญภพ) หรือ ทำแดนเกิดให้แก่ตน ทั้งปรุง
 แต่ง “อาหาร” เลียงตนอยู่ ด้วยความสามารถยิ่ง “อาหาร” นั้น ก็ประกอบไป
 ด้วย “มนสิการ” อันเปรียบได้ตั้ง “พญัญชนะ” (คือ “รูป” หรือ เนื้อ หรือ ขาว)
 ซึ่งสภาวะนั้น ก็ได้แก่ “การใส่ใจยิ่ง” อีกส่วนหนึ่งสิ่งหนึ่งที่เป็นส่วนประกอบ ก็คือ
 “อารมณ” อันเปรียบได้ตั้ง “สุปะ” (คือ “นาม” หรือ น้ำ หรือ แง) ซึ่ง
 สภาวะนั้น ก็ได้แก่ “ความรับรู้อยู่ในจิต” (แต่ไม่รู้อย่างไม่รู้ คือ มันทำงานเสพอยู่
 ใน “อดีตภังค์” ของผู้สั่งสม) และมีจุดมุ่งหมายในการปรุง เพื่อจะให้เป็นยอด
 อาหาร ทิมทงสภาวะ และ ซ้ออันเรียกว่า “วัตถ” เป็น “ที่สุดแห่งอาหาร” ตั้ง
 นั้น เมื่อได้สภาวะแห่งความเป็น “วัตถ” หรือ เป็น “รูปนึ่ง ๆ ดับ ๆ” สนิทขึ้น ๆ
 เท่าใด ๆ ในตน ก็ยิ่งคือ เพิ่มชีวิตให้แก่ “อุปาทานจิต” ชนิดที่ยังไม่เคยเกิดเลย
 ไม่เคยเป็นเลย ไม่เคยมีเลย ในตน เข้าไปเท่านั้น ๆ หรือถ้าผู้ไม่เคยเกิด เคย
 เป็น เคยมีแล้ว ก็เพิ่ม กังสม ทำความยึดให้แน่นเข้า มากเข้า มันก็ยิ่งคือ

ทำสิ่งนั้น ก่อสิ่งนั้น ก่อเรื่องนั้น เสริมชีวิตนั้น ให้ใหญ่ ให้ยิ่งขึ้น มันเป็นการจับยึด หรือ ก่อ “สิ่งที่เรายังไม่มี” ให้เป็นตนเป็นตัวขึ้น แก่เราเอง มันเป็น “ภวตัณหา” โดยจริงโดยแท้ และมันคือ การสร้าง “อตฺตา” ขึ้นมาเสพย์สมสุขสม อย่างจริงซัดที่สุด

การก่อรูป จะเริ่มต้นจาก “อรูปราคะ” ก่อน เมื่อเป็นตัวเป็นตนเป็นรูปแล้ว (โดยผู้ทำผู้ถูกนั้นแหละจะรู้อะไรว่า ตนทำได้แล้ว หรือยัง) ก็จะเป็น “รูปราคะ” อันขำนิขำนานุขัน หรือ ซัด ๆ เจน ๆ ขึ้น และจะเรียกว่า “รูปราคะ” เมื่อหมายเอาว่า อยากรเสพย์ “วัตถุ” ที่แข็งที่อนึ่งอยู่ จะเรียกว่า “อรูปราคะ” เมื่อหมายเอาว่า อยากรเสพย์ “อรูป” ที่ว่าง เบา คับ สงบ สบาย ไม่รับรู้อะไรเลยอย่างสนิท คือ ไม่มี “ภพ” (ภว) ก็พากเพียรอยากได้ “ภพ” แล้วก่อสร้างเอาจนได้ ทำลม ๆ แล้ง ๆ ให้เป็นตะกอน ขึ้น “อรูป” แท้ ๆ (คือ จากไม่มีอะไรเลย) ให้เป็น “อรูปมยอตฺตา” (คือ เริ่มมีลักษณะต่าง ๆ เบบางเป็นตัวตนขึ้นแล้ว) จนสำเร็จลงในจิตเป็นสภาพนั้น ๆ ซัดเจนเห็นแจ้งได้ทีใด ก็เรียกได้ว่า เป็น “มโนมยอตฺตา” ที่นั้น นั่นเอง ผู้ทำสำเร็จเรียกว่า ผู้นั้นบรรลุ หรือ ผู้นั้นได้แล้วเฉพาะตน (ปฏิลาโก) มันก็เป็น “รูป” หรือ จะเรียกว่า “อรูป” ก็ตามแต่สภาพแห่งความเป็นจริง ถ้าเรียกว่า “อรูป” ก็หมายความว่า มันยังรู้เห็นได้ยากสำหรับตน ยังเป็นเพียง “อาการ” ยังไม่เป็นตัวตนมากมาย จนจะเรียกได้ว่า “นิมิต” ถ้าเรียกว่า “รูป” ก็หมายความว่า ผู้รูเห็นนั้น รู้เห็นได้ชัดแล้ว เรียกว่า “นิมิต” ซึ่งทำความเป็น “วัตถุ” ให้แก่เจ้าของผู้สร้างนั้น เสพย์ ผู้นั้นพึงรับสัมผัสเอาแต่ผู้เดียวประสพผล หรือ สำเร็จบรรลุอยู่ แต่ในความรับรู้ของเจ้าของเองเท่านั้น แม้เจ้าตัวจะยืนยันว่า ตัวเอง “ไม่รู้ตัว” แล้ว เป็น “อกาลโก” คือ หหมดแล้วดับแล้ว ไม่มี “เวลา” เลย เหมือนว่า “สันตติ” (ความสับสน) มันมีอยู่แค่ ก่อนเข้าสู่จุด “นิโรธสมาบัติ” ที่เป็น “อสังขญ” สนิท (ซึ่งจะขอเรียกว่า “อภิสังขญานินโรธสมาบัติ”) กับ ออกมารับ “สังขญา” ตอนออกจาก “อภิสังขญานินโรธสมาบัติ” โดยที่ราคาช่วงนั้นของ “อวยุ” สำหรับท่านผู้นั้นเป็น “สุญ” (สุญญาตา) กล่าวคือ ในระหว่างก่อนเข้าสู่สภาพ “อสังขญ” จนถึงออกจาก “อสังขญ” มาเป็นคนมีสภาพ

รับรู้ตามเดิมมัน นับช่วงนั้นเป็น “สูญ” ไม่มี “อายุ” วางั้นเถอะ! ถึงกระนั้น
 เอะ มองอย่างเผินๆ หยาบๆ ก็เห็นอยู่แล้วว่า ยังคงเวียนตายเวียนเกิดอยู่ นั่นเอง
 ยังไม่ใช่คนตายดับสนิทหมด “อายุ” จริงๆ เสียเมื่อไหร่? ทั้งสภาพ “กาย” ที่ทำเป็น
 “นั่งแข็ง” ทั้งสภาพ “จิต” ที่ทำเป็น “ดับอายุ” (ที่จริงไม่รับรู้) นั้น มัน “สูญ
 อายุ” จริงที่ไหนกัน? มันก็จ้วงวนเวียนสร้าง “ภพ” เสพย์ แล้วก็ต้องออกจาก
 “ภพ” มันมี “สูญ” ถาวร มี “นิโรธ” ถาวร หรือ ไม่ต้องทำตายไม่ต้องทำ
 เกิด ให้เวียนวนอีก เป็นสภาพไม่ต้องสร้าง “รูปเสพย์” ไม่ต้อง “เสพย์รส” อีก ได้
 ที่ไหนกัน? แม้จะยืนยันว่า ไม่เอา “นาม” เป็นอายุเสพย์ ก็ยังเอา “รูป” เป็นอายุ
 “เสพย์” อยู่ นั่นเอง ผู้รู้ทั้งหลายจึงจัด “นิโรธสมาบัติ” แบบนี้ ให้อยู่ในภูมิ
 “รูปพรหม” ภูมิที่ ๑๑ เท่านั้น (คือ “อสังขยาตนะพรหม”) ก็ถูกแล้ว เพราะ
 ยังหลุดยังพ้นไปไม่ได้จริงๆ ยังไม่ใช่ ผู้อยู่เหนือ คำว่า “อายุ” หรือ
 “นิตายุกะ” หรือ ก็ยังเป็นเพียงผู้มี “อายุทิพย์” ยังสร้าง “อายุ” เสพย์
 อยู่แท้ๆ หรือคือ ผู้เป็นได้แค่ “ทิพเพน อายุนา” เท่านั้นจริงๆ

และแม้จะมองอย่างละเอียด อ่านย้อนเข้าไปหาสภาพ “สูญ” กัน ก็จึง
 ทราบได้ว่า ท่านผู้รู้ “สูญ” นั้นแหละ เป็น “อารมณ” เป็นวัตถุ เป็นมนสิการ
 มันจึงคือ “อาหาร” ที่ท่านหลงยึด หลงเสพย์ หลงสร้าง หลงประกอบ หลงก่อให้เกิด
 (อิตตา โดยเฉพาะ “จิต”) อยู่ โดย “กรรม” (คือ การกระทำตามอุบายวิธีที่ต้องนั่งเข้า
 “ฌาน” นั่นเอง) โดย “จิต” (คือ การกระทำความดับให้กับจิตเข้าไปเรื่อยๆ) ทั้งโดย
 “อตุ” (คือ การระงับกายสังขาร วิสังขาร มโนสังขาร ลง อันมีส่วนปรุงของ ดิน น้ำ
 ไฟ ลม นั่นเอง) ด้วย ซึ่งวิธีทำคือ โนมจิตให้ “มนสิการ” เข้าไป เป็น
 “วัตถุ” แล้วก็เสพย์ใน “อารมณ” ที่มีดับ มันนิ่ง มันไม่รับรู้อะไรนั้น เรียกได้
 ชัดๆ ว่า ท่านกำลังเสพย์ใน “อายุทิพย์” (แปลว่า ผู้ทำ “อายุ” ให้แก่ตน ตามที่ตน
 ปรารถนาได้สัมฤทธิ์ผลสมใจ) เป็น “อายุ” ของ “รูปจิต” ที่กำลังมีอาหารเสพย์
 คือ ความเป็น “อสังขยา” หรือ “นิโรธ” (แบบหลับตาดับจิต) เป็น “อาหาร”
 แล้วก็หลงรสนั้น หลงธรรมารมณอย่างนั้น อันเรียกในภาษาว่า “สุข” หรือ
 ไม่ก็ “สบาย” หรือไม่ก็ “อร้อย” อยู่ นั่นแหละ ซึ่งภายใน “รูปจิณฐ” นั้นแท้ๆ

ก็ยังมึ “อดีตภังค์” อันเป็นจิตเดิม – จิตเก่า – จิตคร่ำคร่า ความจำ – ความยังไม่ลืม หรือเรียกว่า “อดีตสัญญา” ของผู้เฒ่าเอง ยังทำงานอยู่เป็นตัวรับเสพยาอยู่ โดยมีตัว มีคนที่พยายามจำของเก่าไว้ (คือ อุปาทานเดิม หรือ เรียกว่า “ชรูปาติ”) และมีตัวที่รับรู้จิตใจชอบใจเป็น “โสมนัสสหคต” (มีความ ดีใจชื่นใจ ยินดีระคนอยู่ด้วย) สั่งสมลงไปอีก (คือ อุปาทานใหม่ หรือ เรียกว่า “ชรูปาติ”) **แต่ทว่าเจ้าตัวเองเท่านั้นไม่สามารถ “รู้” ได้** มีแต่หลงก่อ หลงสร้าง หลงทำ ความเกิด หลง “สร้างชีวิต” ชนิดหนึ่ง ให้แก่ตนเองอยู่แท้ๆ คือ เป็นผู้หลงเสพยา “ชีวิตที่ไร้ชีวิต” หรือ จิตที่ไม่รับรู้อะไร แต่แท้จริง คนยังมี “ธาตุรู้” ยังมีตัวตนที่รับที่เสพยา ทว่าตนเอง “ไม่รู้” ไม่มีปัญญา ไม่มีความสามารถ เข้าใจหยั่งถึง แปลเป็นไทยชัดๆว่า ตนกำลัง “โง่” เพราะความแท้ที่ตนนั้น **ตนกำลังมีชีวิต โดยเสพยา “ความไม่มีชีวิตของตน” เป็นอาหาร** จึงไม่รู้แม้กระทั่งว่า ตนคิดสิ่งนี้ ตนยึดอารมณ์นี้ ตนอยากเสพยาสภาวะนี้ แม้ตนจะขยัน ทำ จะขยันสร้างสภาวะ “อภิสัญญาวิโรธสมาบัติ” หรือ “อัญญาสัตถ์” ให้แก่ตัวเอง เสพยา ตัวเองอ่อยอยู่เสมอๆ ปานใด ก็ยังไม่แจ้งว่า นั้นแหละ ตนคิด หรือตน หลง ตนมี “อุปาทานจิต” แท้ๆ ตนเป็นสัตว์โลกชนิดหนึ่ง ที่อัมเมมเปรมปล้ม อยู่สุขสบาย ด้วยการเสพยา “จิตที่ไม่รู้อะไรเลยของตน” เป็นอาหาร และจะ เผลอไหลหนักขึ้นทุกทีไปว่า นั่นเป็น “นิจัจ” (ความจริงความเที่ยงแท้) นั่นคือ ที่พึ่งอันเกษม นั่นคือ ความเที่ยงแท้ที่ตนยึดได้แล้ว เป็นแล้ว มีแล้ว จะเอาไป ด้วยเมื่อตายลง

ผู้สั่งสม “ญาณ” ที่ซบเซาใจ อย่างนี้ ด้วยกลวิธี (มรรควิธี) อย่างนี้ โดยไม่รีบหันกลับมาหา กลวิธีอันใหม่ ก็จะได้ จะเป็น จะมี “พึ่ง” อันนี้ **แหละเป็นที่สุด** และผู้นั้นก็มี “อตฺตา” เป็น “อัญญาสัตถ์” หรือ “นิโรธ-สมาบัติ” เช่นนั้นแหละเป็นที่ไป (เป็น “ภพ”) จริงๆ จะไม่มีทางแจ้งใน “อนัตตา-ธรรม” คือ สภาวะไม่หลงติดใน “ตัวตน” ของอะไรหมด แม้แต่ “ตัวตน” ของ **ความไม่มีอะไรเลย** หรือ แม้แต่ “ตัวตน” ของ **ความมีสิ่งประเสริฐสุด** ไม่ติดอะไร แม้แต่ นิโรธ แม้แต่ นิพพาน และแม้แต่ สุกญญา ได้อย่างแน่นแท้

ผู้จะ “รูแจ้ง” ได้ จึงคือ ผู้ต้องหันยึดเข้าหากถวิ “สติบัญญัติ” เท่านั้น อันเป็น “เอกายน มรรค” (ทางเอก ทางเดียวที่จะพาไปสู่นิพพาน โดยแท้) ผู้ “ญาณ” หยั่งรู้แม่ใน “อดีตภังค์” ได้จริง ถ้าเป็นพลังแห่ง “อัปนาวิดี” แท้แล้ว ไม่จำเป็นจะต้องหลับตา และยิ่งจะไม่ใช้เรื่องของการหลับตา แต่ล้มตา อยู่ปกติสามัญ ก็ย่อมจะพึงเห็นได้ถึง “ลักษณะรูป” อันละเอียดลึกสุดที่ สัมสมอยู่ใน “ภังค์จิต” มันยังมี “ติด” หรือ ไตรลักษณ์ อยู่โดยแท้ มันยังก่อ “อุปาทะขณะ” (เกิดขึ้น) ซึ่งได้แก่ “อุปจย” (คือ ยังมีกรเพิ่ม ยังมีสิ่งสังสม ขึ้นอยู่) และมันยังมี “ฐิตินะ” (ตั้งอยู่) ซึ่งได้แก่ “สันตติ” (คือ สิ่งกัน อันติดต่อกัน หรือ จุดเชื่อมต่อกัน) และในที่นี้คือ “ความว่าง” (แห่งที่บ หรือ ความมืด คำอันสนิท) เสียด้วย อันไม่ใช่หยาบ ๆ แค่อากาศ ไม่ใช่ตื่น ๆ แค่อ “ปริเฉทรูป” แต่เป็น “สุญญตา” หรือ “นิโรธ” อันหมายถึง “ดับ” ต่อก ๆ “ดับ” ไม่มีรูอะไรเลย โนนที่เดียว ที่ดำเนินลักษณะของความว่างสนิทอยู่ ติดต่อกันยาวนานเป็นพื้น เป็นสภาวะหนึ่งสภาวะเดียว เป็นแห่ง “สุญญตา” แห่งเดียว โดยแท้ กันไว้ หรือ เชื่อมต่ออยู่ ทว่า มันก็ยังมี “ภังค์ขณะ” (ดับไป) จนได้อยู่นั่นเอง ซึ่งได้แก่ “ชรตา” (คือ ความเสื่อมลง ความแก่ ความเปลี่ยนแปลง ไปหาจุดที่ไม่ทรงอยู่อย่างดี ในสภาพเดิมนั้น) เพราะเมื่อ สันอำนาจแห่งการกดข่มไว้ “สุญญตา” อย่างนั้น ก็สลายเสื่อมสิ้นไป มันไม่ใช่สิ่งที่มีคนคงเที่ยงแท้ตอก ผู้แจ้งแห่งตลอดจริงดัง รู้ชัดแม่ “ลักษณะรูป” ดังว่า ครบถ้วน ผู้หนักจะแจ้งใน “ลักษณะรูป” อันสุดท้าย ได้จริงๆ เป็น “ธรรมเอก” ผุดขึ้นในจิต นั่นคือ “อนิจตา” (คือ ความไม่เที่ยง ไม่ยั่งยืนคงที่ ไม่แน่นอนจริง ๆ ยึดมันเอาไม่ได้) จะปรากฏ “รูป” ขึ้น ใน “ญาณ” เป็นสภาวะธรรมอย่างแท้จริง ไม่ใช่ “จินตญาณ” หรือ ไม่ใช่ความคาด คำนวณ ผกผันเลย ดังนี้ อย่างครบครัน เป็น “รูป” ที่เรียกว่า “มโนมยอตตปฏิลาโก” โดยแท้ มิใช่ “รูปภาพ” เหมือนลิเกละครตอกนะ ! แต่เป็นรูป หรือ อรูปที่มันแจ้งสภาวะอย่างชัดเจน จนสิ้น “วิจิกิจฉา” ใน เรื่องนั้น สิ่งนั้น ได้ มี “ญาณสัมปยุต” โดยแท้ พร้อมเสร็จ ไม่มี การหลงในรูปนั้น อรูปนั้นต่อไปอีก ถ้ายังมีการหลงในรูปนั้นต่อไปอีก ก็เป็นวัฏพัน หลัก ก็เป็นวัฏฏะต่อไปอยู่อีก นั่นเอง

จึงขอให้หนักปฏิบัติธรรมจงพยายามทำความเข้าใจให้ดีๆ **อย่าหลงยึดเสพย์**
ยึดสุขใดๆเลย จงทำให้เห็นแจ้งในอนิจจัง กระทั่งมี "อนัตตธรรม" เกิดขึ้น
 ในใจให้ได้เกิด **ผู้จะรู้แจ้ง**สภาวะธรรมละเอียดดั่งเช่นนี้ เร็วฉับนั้น **มิใช่จะรู้**
ได้ด้วยการขยันทำ "อภิสิฏฺฐยานิโรธสมาบัติ" เป็นอันขาด แต่จะรู้ได้เพราะปฏิบัติ
 ตรงทางใน "สติปัฏฐาน ๔" เป็นผู้มี "สติ" อยู่เสมอ สอบตรวจ เพ่ง พิจารณาใน
 สภาวะ กาย-เวทนา-จิต-ธรรม เสมอๆ รู้เท่าทันใน "ผัสสะ" ของทุกๆ ทวาร ทุกๆ
 อายุตนะ และละเอียดสุด ก็ "จิต-ธรรม" นั้นแล คือ ความลึกซึ้งสุขุมคัมภีรภาพ

เราต้องทำให้ "รู้" ไม่ใช่ไปทำให้ "ดับรู้" แต่เรา
ต้อง "ดับ" กิเลส-ตัณหา-อุปาทาน ให้ได้ถึงที่สุดจริงๆ นั้น
แหละ เราจะ "รู้" สิ้นได้

"คน" มันยึดหมัด ทั้ง "รูปขันธ์" มันก็ยึด "นามขันธ์" มันก็ยึด
 เพราะยังงั้น ก็อย่าไปหลงกับ "รูปขันธ์" (สิ่งที่เกาะยึดติดกันอยู่นานมากกว่า
 "นาม" โดยจริง) ให้มันเสพย์ จนมันเมา มึตมัว ม่วงมอยู่อย่างไมยอมจาก ไม
 ยอมห่างกัน เป็นอันขาด **มันเป็นของที่ "เสพย์ติด" ชนิดร้ายแรง**
สูงสุดในโลก โดยแท้จริง แม้เรามาทำ "นามขันธ์" (สิ่งที่แปรปรวน
 ง่ายกว่า "รูป" โดยจริง) คือ ข่าส่วนที่เป็นกิเลสตัณหา ซึ่งมันทำตัวมันเป็นประหนึ่ง
 นามขันธ์ของเราเสียจริงๆ นั้น ให้ตายลง ให้ดับลง ให้นิโรธไปแต่ละครั้ง แต่ละที่
 อย่างถูกแท้ตรงวิธี (มรรค) ออกปานนี้ เรายังอ้อมเอมแปรมปรัดรู้รสมันออกนักหนาว่า
 มัน บรมสุข หรือ พันทุกข์แท้ๆ ไปเท่าใดๆ แต่จะต้องไม่หลงยึดติด หลงให้
 "นิโรธ" (อริยสัจ) ที่เรารู้แจ้งในการดับทุกครั้งนั้น มาเป็น "อุปกิเลส" แก่เราได้
 ด้วยเสมอ จึงจะงาม และ ทั่วความสูง แท้จริงยิ่งๆ ขึ้นทุกขณะแห่งการปฏิบัติ
อย่าหลง "เสพย์สุข" จอดหยุดอยู่เพียงคุณธรรมที่
เราได้แล้ว เพียงเท่านั้นๆ เป็นอันขาด

ดังนั้น ผู้ใฝ่เพียร ใฝ่ก่อสร้าง "อภิสิฏฺฐยานิโรธสมาบัติ" เมื่อจิตที่เริ่มดับ
 จับเกาะกันไว้ได้นิดหนึ่ง ก็จะเป็น "อายุ" นิดหนึ่ง (ของมันด้วย) และเป็นของ

“อุปาทานจิต” ตัวสำคัญด้วย เรากล่าวว่าเป็นผู้กำหนดเวลา(กาล)ขึ้นแก่ตัวตนอัน
นั้นแล้ว ก็เรียกโดยภาษาว่า “กาลโก” หรือ “กาลิกะ” เมื่อก่อได้ยาวนาน
ตัวตนอันนั้น ยิ่งมี “กาล” คือ มีเวลายาวนานขึ้น **มันก็เป็นตัวตน
ที่มี “อายุ” ขึ้นเท่านั้นเอง**

“อายุ” ของสัตว์ที่ไม่รับรู้อะไรเองง่ายๆ เลยนั้น (อสังขญสัตว์) ๑ นาที
ของเขา หรือ กว่าเขาจะรู้สึกว่าเขา “ตัวเอง” ๑ นาทีนั้น จึงเท่ากับ เวลาอัน
ยาวนานมากมายนาทีที่เล็กลง สำหรับโลกที่ตนอยู่อย่างแรง และเร็ว หรือ คนผู้
มีแต่การต่อสู้ มีแต่ความเหน็ดเหนื่อย มีแต่ทุกข์ แต่เจ้าตัวผู้ดับตั้งหลับไหลนั้น จะ
เห็นชัดไม่เคียดกร้อนอะไรเลย ส่วนผู้เร่าร้อนสิ จะรู้สึกว่า ร้อนนาคี พันนาคีแล้ว
แต่เข้าผู้ดับตั้ง จะรู้สึกว่า มันเพียง ๑ นาที เท่านั้นจริงๆ แต่เป็น ๑ นาที ที่มี
มนมีแต่ความไม่รู้ (อวิชชา) โดยเฉพาะเอาเสียจริง ๆ

พระพุทธองค์ทรงสอนสาวกไม่ให้ตัวเราได้ชื่อว่า มี “อายุ” สืบภพต่อไปอีก
ให้รู้จักจบ ให้ทำความหยุด “อายุ” ของตนให้ได้เด็ดขาด ดังพระพุทธพจน์
ที่ตรัสยืนยันไว้ชัด ในสภาพหนึ่งแห่งการเข้าถึงนิพพาน ว่า **“อนายู-**
หะ” ก็หมายความว่า ไต้งๆ อยู่แล้ว คือ **ต้องถึงสภาพที่ “ไม่มีอายุ”**
เป็นที่สุด ซึ่ง “อนายูหะ” ก็แปลว่า “ไม่มีอายุ” อยู่ตรงๆ แล้ว (คือ มาจาก
อน+อายุห. และ อน=ไม่. อายุหะ=อายุ, เพียร) ผู้จะเข้าถึงนิพพาน จึงจะ
ต้องรู้แจ้งสภาพ “อายุ” และ “ไม่มีอายุ” ให้ลึกซึ้งถึงขั้นสูงสุดให้แก่ ทั้งทำ
ความ “ไม่มีอายุ” ได้จริงๆ ตั้งแต่เป็น “มนุษย์เป็นๆ” ยังไม่ตาย นแล

แต่ถ้าจะมี “อายุ” ก็จะต้องทำความรู้แจ้งแทงทะลุใน “สภาวะของอายุ”
จริงๆ ให้ทะลุทะลวงแม้ขนาดขณละเอียตสุขุมทำกันได้ถึงขั้น “ทิพเพน อายุนา”
คือ ต้องการมี “อายุ” เมื่อใด ก็สามารถทำได้เสมอ ดังได้อธิบายมาแล้วตลอดนั้น
และจะต้องรู้สภาวะธรรมแห่ง “ความดับอายุ - ทำความดับ
อายุ” เหล่านั้น ให้ได้แท้จริงด้วย มิฉะนั้นจะมี “อุปาทาน” หลง
เหลืออยู่ จริงๆ

ผู้แจ้งทะเลและเข้าถึง “นิโรธริยสัง” อย่างแท้จริง
แล้ว จะไม่ต้องไปเสียเวลา “พากเพียร” หรือ ใช้ “กรรมวิธี” ใดๆ สร้าง
“นิโรธธาตุ” ให้กับ “จิต” ของตน ตั้งผู้เข้ามาหลบตาทำดอก ! เพราะท่าน
“นิโรธ” (ดับ) ทุกข์ ดับความทรมานใดๆ ได้โดยเด็ดขาด (สมุจเฉท) ในทุกที่ ทุก
ที่ และทันที ต้องเป็นผู้มีประสิทธิภาพเช่นนี้ จึงจะเรียกว่า ถึง “สมุจเฉท”
ดังนั้น แม้ท่านจะลืมตาโพลงๆ “ปรุ่่งแต่ง” สิ่งใดๆ อยู่ คือ ขอมให้ “จิต” ตนมมี
“อายุ” เรียกว่า วิสังขาร หรือ อิทธาสังขาร คือ ปรุ่่งชนิดที่มีบัญญัติ
มีวิชาคุมอยู่แท้ ไม่ใช่ปรุ่่งแต่ง แบบสัตว์โลก ผู้ตกอยู่ใต้อำนาจ กิเลส ตัณหา
อุปาทาน แต่เป็นการปรุ่่งอย่างยั้ง ปรุ่่งอย่างแกร่งแท้จริงๆ ท่านก็ปรุ่่ง ก็แต่งได้
แต่ทว่าปรุ่่งแต่งเพื่อผู้อื่น

“สังขาร” หรือ “สังขตธรรม” ทุกอัน ที่ท่านปรุ่่งให้ผู้อื่นนั้น ล้วน
แต่เป็นสิ่งที่ควรทำ สิ่งที่ดีเยี่ยมเป็นไปเพื่อ “อสังขตธรรม” (คือ เพื่อความสิ้นทุกข์
ที่แท้จริง) เป็น “บุญ” อันแท้จริง (บุญญาภิสังขาร)

และแม้ท่านจะขอมให้ “เกิด” ขอมให้มี “สังขตธรรม” ขึ้นในจิต ทำ
ความมี “อายุ” ขึ้น ท่านก็ **ไม่ได้ปั้นขึ้นเพื่อตน หรือ ปั้นขึ้น
ให้ตนเสพย์** ท่านเป็นผู้ปั้นให้ผู้อื่นจริงๆ (ไม่มีความเห็นแก่ตัว ไม่มีส่วนให้
แก่ตัว) แล้วท่านก็จะ “ดับอายุ” มันลง โดยท่านสามารถ “ทำความจบอายุ”
ของสิ่งทมิในตนลงได้ทุกขณะ ที่จะทำจริง ๆ ด้วย เช่นนี้แลชื่อว่า เป็นผู้
“มีอายุที่แน่นอน” หรือ ผู้อยู่เหนือคำว่า “อายุ” (นียตายุโก หรือ
นียตายุกะ) ท่านจึงเป็น “มนุษย์อุตตรกุรทวีป” คือ ผู้มีดินแดนอยู่เหนือภพ
เหนือภูมิใดๆ อย่างแท้จริง เพราะแม้ “รูป” ท่านก็ไม่สร้างเป็น “อายุ” ให้
ตนเสพย์ และที่สำคัญกว่าก็คือ แม้ “นาม” ก็ไม่สร้างเป็น “อายุ” ให้ตน
เสพย์ ท่านจึง **ไม่ได้สะสมอะไรเป็น “ตน” เลยจริงๆ**

จึงอย่าพึงเผลอหลงให้เกิดสภาพเป็น เราจะต้องทำเพื่อตนเป็นอันขาด พึง
ฝึกหัดทำการหยุด “ปฏิสนธิ” ให้แก่ตน อย่าให้เกิดแม้ในจิตใดจนนับเป็น “กลละ”
หมายความว่า รูปจิตที่เริ่มเกิด หรือ อตตะตาที่เริ่มเกาะตัว หรือ อรูปที่ตกตะกอน แต่
ไม่ใช่ “กลละ” ที่เป็นรูปวัตถุหรือกณะ ! ในที่นี้เป็น “กลละ” อันละเอียดสุขุม
ยิ่ง เป็น “อวินิโกลรูป” หรือ ยิ่งกว่ารูปละเอียดขั้นปรมาณูไปเสียอีก อย่าให้
ก่อตัวจนเป็น “เวลา” ได้เป็นอันขาดกล่าวคือ ไม่ให้มี “กลละ” เกาะตัวตั้งสมขึ้น
เป็น “กาละ” ส่วนด้าน “รูปธรรม” นั้น ก็จะต้องไม่ให้ “กาละ” เกาะตัว
ตั้งสมกันขึ้นเป็น “กลละ” มันกลับกันอยู่ดังนี้

เพราะทางโลกุตตระนั้น แม้ “กาละ” ก็นับเป็นตัวเป็นตนแล้ว ดังที่กำลัง
อธิบายกันอยู่นี้ เป็นผู้ไม่ให้ความเป็น “ตน” หยั่งลง หรือ ไม่ให้ความมีคุณลักษณะ
ยึดติดกันแน่นแข็ง ราวกับ “ธาตุดิน” นั้นเทียว หยั่งลง หรือ จะเกาะกุมเกี่ยวติดกัน
ราวกับ “ธาตุน้ำ” นั้นเทียว หยั่งลง หรือ จะจัดจำไซติไซน ราวกับ “ธาตุไฟ” นั้น
เทียว หยั่งลง หรือ จะหวนไหวไหลแรงดันดันกันแม้ประหนึ่งจะไม่มีตัวตน ทว่า ก็
ยังมีฤทธิ์แรงร้ายสำคัญกันอยู่ ราวกับ “ธาตุลม” นั้นเทียว ก็ไม่ให้เกิดการมีสภาพ
ดังกล่าวเหล่านั้น ๆ หยั่งลงในความเป็น “เวลา” (กาล) ให้เกิดขึ้นแก่ตน (ปรู่ว จ อาไป
จ เตโช วาโย น คาสติ) จึงจะเรียกว่า “อกาลิโก” (ขัณนามธรรม) อีกนัยะ
หนึ่งกันชัด ๆ

นั่นคือ ทางจิต-เจตสิก ซึ่งเมื่อหมดสนิท-ดับสะเด็ดกันจริงแล้ว ก็จะ
สัมผัส “ความสูญ” กันได้ อย่าง “ไม่เหลือทราก” กันได้จริง สูญสนิททันทีที่ได้แท้
ถ้า “ไม่สูญสนิท” มันก็จะยังเหลืออยู่จริง ๆ แต่ทางกายนั้น มันเกิดขึ้นแล้ว
เป็นแล้ว มีแล้ว จึงทรง “อายุ” มันไว้ สำหรับสร้างประโยชน์แก่โลกเกอกุลผู้น
ต่อไป โดยถ้าแม้มีผู้ใดเขาเห็นว่า กายของเรา มันจะเป็นประโยชน์แก่เขา หรือ
ใคร ๆ ได้ เขาจะหาทางช่วยกันรักษาอัมชุลียงไว้เอง เราเพียงแต่รับ “อาหาร”
หรือ “ปัจจัย” ที่จะนำมา “ปรุงกาย” ให้ตั้งอยู่ทรงอยู่ได้โดยพอดีที่สุด ในแบบที่
“ประโยชน์สูง-ประหยัดสุด” อย่างไม่สัดส่วน ถูกต้อง จริง ๆ ไม่ใช่เป็นภาวะ

แก่ชาวโลกเขาให้ได้อย่างดีที่สุดจริงๆ ส่วนใน “จิต” ของเรานั้น จะไม่ให้
 เกิดนาม เกิดรูป ร่วมปรุงสร้างยึดถือเป็นชีวิต สร้าง “อายุ” หยั่งลงยืนนานต่อไปได้
 อีกเป็นอันขาด ต้องปิดตอกกัน ต้องดับนาม-รูป (ไม่ใช่ขันธ์รูปกาย) ต้องเป็นผู้
 ทำลาย “นาม-รูป” (ขันธ์รูปจิต-อรุปรจิต) ในจิตของตนอยู่เสมอๆ (นามัญจ รูบัญญัติ อส-
 สัง อุปุจฉมตี) เพราะฉะนั้น การปรุงแต่งใดๆ เพื่อเราเอง จึงไม่มีเลย
 สำหรับตนเองจริงๆ จะรับเข้ามาบรรจุนำในกายนั้น จึงจะมีแต่ “ปัจฉัย ๔” นั้น
 เท่านั้นจริงๆ นอกนั้นก็ “บริขาร” (เครื่องใช้ที่จำเป็นที่สุดสำหรับช่วยชีวิตพอเป็น
 ไป) สำหรับดำเนินความเป็นไปที่ประหยัดที่สุด ท่านจะไม่มานั่งคิดเลือกเป็นคุณภาพ
 โลกๆ ให้แก่ตน เช่น ดี งาม หรือ ไม่งาม เล็ก หรือ ใหญ่ หยาบ หรือ ละเอียดย
 สั้น หรือ ยาว อะไรต่างๆ เหล่านี้ให้เป็นวรรคเป็นเวรอยู่เพื่อเสวย-เพื่อสุขอะไรแก่ตน
 อีกเลย (ที่มัญจ รัสสัญจ อนนุถลึง สุภาสุกัง น คารตี) แต่ท่านจะเป็นผู้รูแจ้ง
 ชัดเจน (วิญญาณัง) เป็นการศึกษาถึงทุกข์ทรวงคุณ เป็นสภาวะส่วนตนชี้ให้ใครดู ยก
 มาให้ใครเห็น ก็แสนยาก ยิ่งขันธ์สัมผัสในตัวแล้ว ใครจะสัมผัสด้วยไม่ได้ (อนิทัส-
 นัง) มันจะ “รู” อยู่เรื่อยไป เป็นเหตุเป็นผลสืบเนื่องต่อและต่อกันอยู่หาที่สุด
 มิได้ (อนันตัง) มันเป็นธรรมชาติที่เร่องรองส่องสว่างไม่มีคมัวอยู่ทั่วทั้งหมด (สัพพ-
 โต ปภัง) เพราะท่านได้ “ดับ” ตัวตนของจิตหลง จิตวิญญาณที่ติดตนยึดเสวย
 จนหมดเกลี้ยง กระทั่งรู้ละเอียดองแห่งความยังไม่เข้าใจ ยังไม่รู้รอบทั่วถ้วนให้แก่ตน
 ดีแล้ว แม้ที่สุดถึงขั้น “อุปาทานจิต” ขั้นสุดท้ายอันละเอียดขบ ซึ่งมี “ชีวิตอุปาทาน-
 ชาติ” (อุปาทานเก่าที่นับวัน จะแก่ลงๆ) กับ “ชีวิตอุปาทานชาติ” (อุปาทานใหม่ที่
 มีการปรุงตัวอยู่บ้างเพราะชีวิตยังเป็นปัจฉัย) ท่านก็รูแจ้ง และ พยายามไม่ให้
 มันหลอมนำมาเป็นเชื้อ ที่จะก่อให้เกิด ต่อภพข้ามชาติ ไปโลกหน้าได้เป็นอันขาด
**ท่านดับ “ชีวิตที่ไม่พึงเกิด” ได้เด็ดขาดแล้วจริงๆ (วิญญา-
 ณัสสะ นิโรธะ)**

จะเหลือก็แต่ความบริสุทธิ์แท้ๆ ในจิตไว้ยึดไว้ปรุงเพียงเพื่อแก่โลก แก่ผู้อื่นโดย
 จริง ซึ่งก็มี “สัมมาทิฏฐุปาทาน” หนึ่ง (คือ ยึดความเห็นที่ถูกที่ตัวไว้)
 “สัมมาศีลอุปาทาน” หนึ่ง (คือ ยึดศีล ยึดการประพฤติที่ดีที่ถูกไว้)

“สัมมาวาทุปาทาน” หนึ่ง (คือ ยึดภาษาคำพูดที่ดีที่ถูกไว้) และ “สัมมากามุปาทาน” (คือ ยึดกามที่ดีที่ถูกไว้เป็นพวงแพ เพราะ “ธัมมกาม” นั้นแหละ เป็นบ่อเกิดแห่งการพ้นทุกข์ แต่ผู้บริสุทธิ์สิ้นรอบแล้วจะไม่มีกามใดๆเลย เป็นของตน จึงไม่มีคำว่า “สัมมากามุปาทาน” สำหรับผู้บรรลุแล้ว) อุปาทานทั้ง ๓ นั้น เป็น “สัมมุปาทานธาตุ” และ เป็น “สัมมุปาทานขันธ” อันสุดท้ายของท่าน เรียกว่า “สตูปาทิ” คือ สิ่งที่ยังยอมเหลือยึดไว้ (เสสสะ) โดยอนุโลม ปฏิโลม อยู่กับโลก และเป็นไปเพื่อโลกเท่านั้น (ไม่ใช่ยึดไว้เพื่อตัวเองเลยสักอย่าง และที่แท้คำว่า “ยึด” นั้น ก็เป็นเพียง “ชรัณูปาทาน” คือ สักแต่ว่ายึดไว้ อย่างนั้นเอง มีแต่มันจะแก่งๆ เสื่อมสลายไปเป็นที่สุด โดยจะไม่มีฤทธิ์ง้อหัวขึ้นมาอีก) มันเป็นเพียง “สมมุติธาตุ” จำนวนสุดท้ายที่ท่านพึงยอมปรุง (วิสังขาร) ยอมมียอมให้อยู่จริงๆ โดยแท้แล้ว ท่านเองสิ้น “สมมุติ” ไปแล้วทั้งหมด ท่านไม่ยึดอะไรไว้เลยแม้แต่ “สัมมุปาทานธาตุ” ทั้งหลายที่กล่าวมาแล้วนั้น แม้ยอมปรุงในตอนใดขณะใด ท่านก็จะดับทำลายสิ้นลงทันที ที่หมดความจำเป็นจะใช้ใน ตอนนั้น ตรานั่น ดังนี้

สรุปความ ยึดติดอะไรไม่ได้เลยจริงๆ ในโลก สำหรับตน

ข้อควรทำ จึงจำเป็นจะต้องทำ “จิต” ให้หมดกิเลสตัณหาอุปาทานขั้นสุดท้าย ให้ได้เกลี้ยง จะได้ชื่อว่า สิ้นโลก สิ้นสมมุติ ทั้งหลาย

จึงควรตั้งใจทำความเข้าใจใน “นิโรธสมาบัติ” ให้ดี ๆ มันมีนัยที่ละเอียดลึกซึ้งผิดเพี้ยนแตกต่างจากกันอยู่ อย่างไรก็ตามเรียกว่า “อภิสังขยานิโรธสมาบัติ” ซึ่งก็เป็น “นิโรธสมาบัติ” เหมือนกัน? อย่างไรก็ตามเรียกว่า “สังขยาเวทิตนนิโรธสมาบัติ” ซึ่งก็เป็น “นิโรธสมาบัติ” เหมือนกัน? แต่ทว่ามันก็มี

ความไม่เหมือนกันอยู่ และแบบใดที่มันเป็นแบบแท้ตรงทาง ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์ศากยมนุของเรา ถูก ๆ ตรง ๆ ที่เป็น “นิโรธอริยสัจ”

ควรจะเป็น “อภิสัญญานินโรธ” อันเป็นการดับหนึ่งเงียบลงไปเป็น “อสังขญ” นั้นเลย จนแข็งทื่อเป็น “พรหมลูปพัก” แล้วก็ไม่มีใครกระดุกกระดิก เป็นผู้ดับสนิทจริงๆ **ไม่รู้อะไรเอาเลยนั้น หรือ ? เป็นจุดที่ถูกที่สุด !**

หรือว่า จะเป็น “สัญญาเวทยตินโรธ” อันเป็นการดับเฉพาะ “สังขาร” หรือ ดับเฉพาะ “กิลเลส” ที่มันปรุ่งร่วมอยู่ในจิตเท่านั้น ให้หมดสนิท โดยที่เรายังลุ่มหลุ่มตาเป็นคนปกติดี ๆ เหมือนคนอื่นไปไหนมาไหนได้ **และรับรู้อะไรต่างๆ ได้ อย่างแจ่มใสชัดเจน ในความจริงต่างๆ ตามความเป็นจริง (ยถาภูตญาณทัสสนะ) ? เป็นจุดที่ควรจะถูกที่สุด !!**

เพราะทั้ง ๒ อย่างนั้น ต่างก็เป็น “นิโรธสมาบัติ” เหมือนกัน ! แต่มันไม่เหมือนกัน !! จงทำใจให้เป็นกลาง สำหรับผู้เคยศึกษาภาษาจากฝั่งมา หรือ จากตำรับตำราต่างๆ มาแล้ว หรือ แม้จะเคยฝึกหัดปฏิบัติมาแล้วจริงๆ ก็ยิ่งดีใหญ่ พิจารณาให้ดี ๆ จะเข้าใจได้

“อภิสัญญานินโรธ” นั้น ดับจิตสันหมดทั้งสัญญาทั้งเวทนา ไม่มีแม้นามขันธ์ส่วนใด รับสัมผัส หรือ รับรู้อะไรได้เลย (แต่กำลังสังสม “อุปาทานธาตุ” ชนิดหนึ่ง ดังได้อธิบายมาละเอียดแล้ว) ส่วน “สัญญาเวทยตินโรธ” นั้น ไม่ใช่ดับจิตจนหมดสิ้น หมดทั้งสัญญาและเวทนา ดังที่ได้พากันแปล พากันตีความหมายกันอยู่ส่วนใหญ่ ในขณะนี้ไม่ ! แต่ดับเพียง “สังขาร” ไม่ให้ “วิญญาน” ที่ปรองดั่งประกอบไปด้วยโลกียะจิตใด ๆ เกิด คือ จิตที่เป็น “อบายสัจตัว” ทั้งจิตที่เป็น “กามสัจตัว” หรือ “เทวดาสัพยักาม” ทั้งจิตที่เป็น “พรหมสัจตัว” ก็ไม่ให้มันมีในจิตเรา ให้มีแต่ “จิตรู้” ที่รู้อะไร ๆ รู้ชัดแท้ ๆ ไม่มีรสทุกขรสสุขใด ๆ รู้ว่า หวาน เปรี๊ยะ เยี้ยว แดง แข็ง อ่อน หย่อน ดั่ง หนึ่ง ห้า บ้า ดี ผู้ คน จนกระทั่ง เทวดา อินทร์ พรหม มาร ยักษ์ ฯลฯ ตามความจริง อันแท้จริง เท่านั้นจริงๆ

และรู้ด้วยว่า ในกาละนั้น เทศะนั้น ควรจะอนุโลม—ปฏิโลมแก่ใดดี หรือ จะไม่ยุ่ง
 เกี่ยววางเฉยเสียดี เป็นความรู้ที่อยู่ในขอบข่ายของ “สัญญา” ก็เพียงรู้ชัดตาม
 สัญญา ที่กำหนดหมายว่า เป็นเพียงสัญญา และ “เวทนา” ก็รู้ว่า ในเวทนานั้น
 มีสุข—ทุกข์—อุเบกขา ก็รู้อย่างดี เวทนา ก็เป็น อุเบกขาเวทนา อย่างดี ไม่กระจ่าย
 ไม่พุ่ง ไม่พุ่งเป็นสุขเป็นทุกข์ ให้ตนเสพยาแน่ๆ อยู่ในขอบข่ายที่ไม่เลอะเทอะ ไม่
 พุ่งฝอย แต่บริบูรณ์เป็น “นิรุทธา” แท้ๆ จริงๆ “นิรุทธา” นั้นหมายความว่า
 “ซึ่งดับสิ่งที่ควรดับ, ซึ่งทำลายสิ่งที่ควรทำลาย, ซึ่งไม่ให้เกิดในสิ่งที่ไม่ควรเกิด ตามที่
 ตนกำหนดรู้ กำหนดเห็นว่า สิ่งนั้นไม่ควรเกิด ได้จริงๆ”

“สัญญาเวทยิตนโรธ” นั้น หมายความว่า **“การดับที่
 ยังมี สัญญารับรู้อารมณ์นั้นๆ แล้วอยู่ อย่างถูกต้อง ลงตัว”**
 “เวทยิต” คำนี้ มันแปลว่า รับรู้อารมณ์แล้ว หรือ ความเสวยอารมณ์แล้ว ไม่ใช่
 แปลว่า ความดับอารมณ์ และไม่ใช่คำว่า “เวทนา” ด้วย คุณันต์ๆ อย่าโมเม!
 ที่ว่า ให้สัญญารับรู้อารมณ์แล้วก็ดับอยู่ หรือ การดับที่ยังมีสัญญารับรู้อารมณ์
 นั้นๆ แล้วอยู่อย่างถูกต้องลงตัว นั้น ก็คือ คนเรานั้นมี ๕ ชั้น รูป เวทนา สัญญา
 สังขาร วิญญาณ แล้วมันจะทำงานตามลำดับๆ โดยมี “รูป” เป็นจุดเริ่ม เมื่อมี
 บัจฉัยมาสัมผัส(ผัสสะ) “รูป” นามขั้นอันแรกจะรับรู้ คือ “เวทนา” ซึ่งเป็น
 เจตสิกด้านต้น มันก็จะทำงานเท่าๆ กับหน้าที่ของมัน คือสักแต่ว่า รู้ความจริงอัน
 ตรงตามสภาวะแท้ๆ เท่านั้น ยังไม่มีบัญญัติใดๆ เกิดเลย คือ ยังไม่มีการกำหนด
 เป็นอย่างนั้นอย่างนั้นในใจเลย เปรียบเหมือนเราเอาสีแดงป้ายลงไปบนผ้าขาว ก็
 จะเกิดสีแดงนั้นติดผ้าขาวนั้นจริงๆ เท่านั้น แต่ผ้าขาวนั้น มันหารู้มากไปกว่านั้นไม่
 เยี่ยมไหนแหละ คือ หน้าที่ของเวทนาขั้นตัวแรกของจิต มันเป็นสภาวะเช่นนั้น นั่นเอง
 มันยังไม่มีแม้แต่ว่า ใครเป็นผู้รู้อะไร? มันมีแต่สภาวะธรรมที่เกิดโดยความจริงอัน
 แท้จริง เพราะมีเหตุมันบัจฉัยเท่านั้นจริงๆ ตัวเจ้าของ “รูป” ร่างกายเองจริงๆ
 ก็ยังไม่สมมุติว่า มี “ตนเอง” อยู่ด้วย และการกำหนดรู้ความหมายของสิ่งนั้น

ก็ยังไม่ม็อกด้วย นั่นคือ เวทนาขันธ หรือ เวทนาเจตสิกแท้ เพียง ๆ ด้านแรกของ
 จิตทำงาน จึงรู้เหมือนไม่รู้ เพราะยังไม่ได้ ทิ้งกำหนดหมาย ทิ้งยังไม่ได้จดจำลงไป
 ถ้าเวทนาขันธของใครทำงานอย่างเดี่ยว ๆ ไม่ส่ง “งาน” หรือ ส่ง “สภาวะธรรม”
 นั้น ไปให้ “นามขันธ” ตัวต่อไปทำงาน คนอื่น ก็เกือบ ๆ จะเป็นคนไม่มี “ใจ”
 เมื่อเลิกปล่อยจากการสัมผัสนั้น ก็จะไม่รู้ว่า ตัวได้เห็นอะไร ? สายตาแม่จะสัมผัส
 กับวัตถุใด ๆ แล้ว ก็เหมือนตนไม่ได้เห็นวัตถุนั้น หรือ คนอื่นได้รับการแต่ต้อง
 สัมผัสทางทวารหนึ่งทวารใดแล้วก็ตาม ก็ดูเหมือนกับคนไม่ได้รับรู้สักกับการสัมผัสนั้น
 อย่างนั้นแหละ ต่อเมื่อ “สัญญาขันธ” รับช่วง เอา “งาน” ต่อจาก “เวทนาขันธ”
 มาปรุงแต่งรับรู้ต่อ จึงจะเกิดการกำหนดหมายเทียบเคียงขึ้น ถ้านำไปเทียบกับ
 ความจำเดิมที่เคยรู้สังนนั้น เรืองนมาก่อนแล้ว ก็ “รู้” ว่า นั่นคือ สิ่งที่เคยรู้มาแล้ว
 ถ้าสังนนั้นแปลกใหม่ ก็ “รู้” ว่า สิ่งนั้น ยังไม่เคยรู้ หรือ แปลกไปจากที่เคยรู้มาก่อน
 พอ “รู้” เช่นนั้นก็นับว่า เป็นการ “จำ” ไว้ในจิตด้วย สนใจมาก ก็จำได้ “มาก”
 หรือ ประทับไว้ใน “จิต” แรก ก็จำ หรือ จดจำไว้ในจิตแน่นชัดกว่า เป็นธรรมดา
 ถารู้ไม่มากกำหนดไม่ชัด ก็รู้อย่าง ไม่รู้อย่าง จำได้บ้าง จำไม่ได้บ้าง ยิ่งถ้าสัญญา
 ไม่ค่อยทำงาน กำหนดหมาย ก็มีบ้าง จำได้ ก็นิดหน่อย หรือ เดี่ยวเดียว สภาวะ
 ดงนแหละ ที่เรียกว่า “เนวสัญญานาสัญญา” คือ จะว่าไม่กำหนดรู้ก็ไม่
 ไร ก็กำหนดแต่น้อย จะว่าจำไม่ได้ ก็จำได้ แต่เลื่อนกลาง หรือ ลืม
 ง่าย หรือ จะว่ารู้ ก็ไม่ไร จะว่าไม่รู้ ก็ไม่ไร

ดังนั้น ถ้าจะรู้อะไร ก็ควรเปิดจิตรับรู้ได้อย่างเต็มที่บริบูรณ์ ไม่หวั่นไหว
 ให้จิตกำหนดรู้เต็มที่ รับทราบโดยเต็มใจ เรียกว่า มีทั้ง “สติ” ให้เต็ม มีทั้ง
 “ธรรมวิชัย” ให้ถึงที่สุดพร้อม ก็เลส ก็ให้รู้ว่ากิเลส จิตบริสุทธิ์ที่รู้ความจริงอยู่
 เพียง ๆ ก็ให้ความจริงนั้น เพียง ๆ อยู่เท่านั้น เมื่อมีการรู้ชัดเจนในความเป็นจริง
 อันแท้จริงนั้นแล้ว ก็ให้หยุดกันแค่รู้ความจริงตามความเป็นจริงเท่านั้น คนผู้กตบ
 ก็หยุดจิตไม่ปรุงต่อไปกับสิ่งที่รู้แล้วว่า “ไม่จริง” เป็น “กิเลส” หรือ ปลุกบั่นก่อ
 เกิดอะไรให้มากกว่า “สัญญาขันธ” ได้ทำงานสะอาด ๆ แล้วนอก ให้จิตทำการ ปรุง
 “รู้” เพียงแค่นั้น มันจึงเท่ากับไม่ให้ “สังขารขันธ” ทำงาน หรือคือ อย่าให้

“สังขาร” เกิดขึ้นต่อไปอีก

นี่ให้คิดนะ ว่า คนเรามีรูป-เวทนา-สัญญา-สังขาร-วิญญาณ เรียงเป็นลำดับกันอยู่ดับ “สังขาร” ตรงจุดที่ “สัญญา” แล้วให้ได้ ให้แค่ “สัญญา” ทำงานเต็มที่เท่านั้น การเกิดที่กิเลสจะเข้ามาร่วมปรุง แล้วเกิดต่อ โทใหญ่เลยเกิดไปอีกก็ไม่มี เราดับที่ตรงนี้ เราดับให้ได้ดังนี้เสมอๆ เราจะเป็นผู้รู้ความจริงตามที่ เป็นจริง หรือ รู้แต่ความจริงอันแท้จริงของโลกเขาเท่านั้น เพราะเราไม่ได้เอา กิเลส-ตัณหาใด ๆ ของเราเข้าไปร่วมปรุงต่อเลย

ข้อสำคัญต้องรู้แจ้งในขั้น ๕ ให้จริง แยกรูป-เวทนา-สัญญา-สังขาร-วิญญาณ ให้ชัดให้แท้ รู้อาการ-รู้ลึกลับ-รู้นิमित-รู้เหตุของรูป-นามต่างๆ และ กิเลส ดังกล่าว ให้จริงแท้ แล้วเปิดจิตให้ทำงานตามที่ได้อธิบายมานี้ เราทำได้ทีเดียว นั่นคือ เรามีสัญญาเวทิตนินโรธ ที่นั่น ทำให้บ่อยๆ ทำให้ ขำของจนทำได้เสมอๆ ก็คือ เป็น “สมาบัติ”

ส่วนความลึกลับละเอียดในนามธรรมชั้นลึกซึ้งนั้นไปเรื่อยๆ นั้น มันก็จะเพิ่มขึ้นๆ เอง ตามที่ผู้ปฏิบัติจะพึงเพียรทำให้ตนได้สำเร็จยิ่งขึ้นไป เช่น เรา จะรู้ว่า อะไรเป็น กิเลส แล้วจงอย่าให้มันมา “ปรุงในจิต” หรือ อย่าให้มันมา “ร่วมเกิด” จะเรียกว่า “ดับมัน” หรือ “ฆ่ามัน” หรือ “ไม่ให้มันมา” อะไร ต่างๆ นั้น ก็มีความหมายนี้ะเดียวกันทั้งสิ้น คือ ไม่ให้มาปรุง - ไม่ให้มาร่วม สร้างเกิด ก็เรียกว่า ไม่มี “สังขาร” หรือเรียกว่า “ดับ” กิเลสไป หรือ เรียกว่า “ดับ” สนิทจากกิเลสอยู่ ทั้งสิ้นนั้นแหละ คือ “นิโรธ” แท้ๆ ไม่มีปรุงกับกิเลสอยู่ กันนั้นแหละ คือ ไม่มี “สังขาร” ตามที่ พุทธศาสนานามาย หรือ จะอธิบายอะไรอื่น ๆ อีก มากคำแห่งภาษา หลายเชิงสำนวน มันก็ล้วนคือ คำอธิบายถึงลักษณะของ “สัญญาเวทิตนินโรธ” หรือ เป็น “ความรู้ชัดแจ้ง” (วิชา) ว่า “การดับที่ยังมีสัญญารับรู้ อารมณ์นั้นๆ แล้วอยู่อย่างถูกตรงลงตัวที่สุด หรือ ให้สัญญารับรู้อารมณ์แล้วก็ดับ อยู่” นั่นเอง อันก็คือ ความหมายของ “สัญญาเวทิตนินโรธ” แท้ๆ ตรงๆ

เมื่อจิตเรารู้ชัดรู้แจ้ง (วิชา) เราจับ "สังขาร" ได้ "รู้สังขาร" ได้ เช่นนแล เรียกว่า "เป็นผู้รู้ที่สุด" คือ เป็นผู้รู้แจ้งในกองสังขาร (สังขาร**ขันธ**) หรือคือ ผู้รู้แจ้งในผลของทั้ง "ความว่างเปล่า" (ข) ทั้ง "ความมีตัวตน" หรือ "ความใจเขลา" (อ**ันธ**) ที่ได้รวมกลุ่มกันเข้าเป็นตัวตนชั้นนั้นๆ (ข+อ**ันธ**=**ขันธ**) และบัดนี้ ได้รู้ในกอง "ขันธ" ทั้งหลายอย่างจะแจ้งชัดไม่มีตัวตนแล้ว เข้ากำหนดรู้ อย่างรู้ชัด รู้ไม่ปน รู้ไม่มีความใจเขลา ผสมอยู่เสียด้วย จึงเรียกว่า "สัญญาเวทิต"

และเมื่อไม่ให้สังขารเกิด วิญญาณก็ย่อมดับด้วยโดยปริยาย เพราะ วิญญาณจะต้องเกิดตามหลังสังขารเสมอ เมื่อสังขารไม่ทำงาน วิญญาณก็ย่อมเกิดไม่ได้ ดังนั้น นาม-รูป ก็ย่อมไม่มีด้วย "ปฏิจสมุปบาท" ทั้งสาย ก็ดับสิ้นไม่เดินต่อ ก็หมดสิ่งใด "เกิด" โดยนัยนี้เอง

นี่คือ เรื่องละเอียดที่สุด นี่คือ "ความดับสนิท" ที่พระบรมศาสดาจารย์เจ้าองค์พระศาสดายะมุนี ได้อุตสาหะเสียเวลาค้นหาเสียแทบแปดเป็นของดีเยี่ยม เป็น "นิโรธ" ชั้นสูงสุด และถัดตรง ปฏิบัติได้เร็วสุดด้วย เป็น "นิพพาน" ชนิดลืมตาเห็นๆ (จักขุมา ปรีนิพพุโทติ) เป็น "นิโรธอริยสัจ" ชนิดดับจริงๆ แต่ "แจ้งใส" ชัดแจ้ว (สัจฉิกรณะ) ซึ่งจะมีใช่ "นิโรธสมาบัติ" ที่นั่งดับตั้งนั่งแข็งไปนั้น ไม่หอรอก! เพราะถ้าสภาพอย่างดับตั้งนั่งแข็ง (หรือ ดับทั้งเวทนา ดับทั้งสัญญา เป็นอสัญญีสัตว์) นั่นคือ "นิโรธอริยสัจ" แล้ว พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะไปเสียเวลาค้นหา **ความสูงสุด** ต่อไปอีกทำไม? ก็ฤๅษีเดียรฉัตรต่างๆ เขาทำกันได้ออกเต็มป่าอยู่แล้ว แม้ในสมัยพุทธกาล หรือ ก่อนพุทธกาล ก็ตาม และหรือ แม้แต่ในเดี๋ยวนี้ก็ตาม (ณเรน้อยอายุ ๑๐ กว่าขวบ ก็ทำกันได้ ชีแก่ๆอายุ ๑๐-๒๐ ก็ทำได้) ผู้เข้า "นิโรธสมาบัติ" ดับตั้งนั่งแข็งได้ก็มีออกถมเถไป แต่จะยังไม่เข้าทางบรรลุ "นิโรธอริยสัจ" เลยจริงๆ เพราะสิ่งนั้น ขวนคิด ขวนยึด แต่ "นิโรธอริยสัจ" นั้น

ต้อง “วาง” และต้องรู้เท่าทัน มิใช่ “ดับชาติรู้” ! ดังนั้น แม่พระยส (พระอรหันต์ ที่บรรลุเป็น “อรหันต์” องค์แรกในร่างของขรवास ซึ่งนั่งฟังธรรมอยู่เพียงที่นั่งแห่งเดียวจนก็ได้บรรลุสูงสุดเลย) และแม่เพื่อนพระยสอีกตั้ง ๔๐-๕๐ คน เรียนธรรมะกับพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงไม่จำเป็นจะต้องไปนั่งหลับตาฝึก “นิโรธสมาบัติ” หรือ “ฌาน” แบบหลับหูหลับตาอะไร เพียงแต่ทำความรู้ให้เข้าใจแจ้งในขั้น ๕ จริงๆ ชัดๆ แล้วก็ดับ (นิโรธ) ให้ถูกตัว ถูกอารมณ์ที่เป็นกิเลส-ตัณหาเท่านั้น ก็จบเรื่อง จะไปดับจนหมดจดหมด “ชาติรู้” ทั้งๆ ที่ตนยังไม่ตายเน่ากันทำไม !

เมื่อทำได้แท้ ทำได้จริงๆ จน “อนัตตาธรรม” จริงเป็นจริงในขั้นนั้นๆ ก็เป็นพระอรหันต์จริง เลิกโลกีย์ออกมา เป็นผู้ประโยชน์สูง - ประหยัดสุด เกื้อกูลโลกแท้ๆ จริงๆ เท่านั้นเอง เพราะผู้เป็น “อรหันต์” แท้ นั้น ไม่มีห่วงอะไรเพื่อตัวเองตนเอง ไม่เกาะเกี่ยวยึดอะไรเพื่อตนเองเลยจริงๆ และไม่เสพยาสิ่งทั้งชาวโลก “หลง” เสพกันอยู่อย่างมีดมั่วต่างๆ ที่เรียกว่า “กาม” ก็ดี อารมณ์ต่างๆ ที่เรียกว่า สนุก เพลิดเพลิน สมใจ ใหญ่ โก๋ เต็น ดี โต้ง ดัง สุขสมใดๆ ฯลฯ (ภวตัณหา) ท่านไม่ยินดี ไม่ใฝ่หามาเสพอยู่จริงๆ ท่านหมดความเป็นโลกจริงๆ แม้แต่อารมณ์สงบที่ว่า เป็นยอดสุข “บัสสัทธ” หรือ “วุปสม” การเข้าไปสู่ความสงบด้วยวิธีการ ใดๆ ก็ตาม อารมณ์ว่าง หรือ อารมณ์ว่างเฉย (อูเบกขา) อารมณ์ดับ (นิโรธสมาบัติ ใดๆ ก็ตาม) ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นอารมณ์อัน “ยอดสุข” ทั้งนั้น แต่ก็ยังเป็น “ภพ” เป็น “ภวตัณหา” อยู่ทั้งสิ้น ท่านก็ปล่อยวาง ไม่ยึดติด ไม่เสพยา ไม่ไปมั่วเมา คว่าหา ความหาแล้วทั้งสิ้น มิใช่ว่า วันๆ ก็จะต้องเข้านิโรธสมาบัติเล่น (เป็นเกมส์ เป็นกีฬาเสียดๆ) ดังที่ท่านผู้รู้ทั้งหลายบรรยายกันไว้ เกล็ดนกล่นในคำร่าต่างๆ นั้น ไม่ ! เพราะท่านมี “นิโรธอริยสังข” อันเป็นความดับที่แสนประเสริฐ “ถูกจุดต้นตอ” (มโนปุปผิงฯ) จริงๆ แล้ว ท่านทำให้แก่ตนได้เสมอเป็นอัตโนมัติ มีเสมอทุกขณะ ทุกระยะจิตอยู่ แล้วจะไปเสียเวลานั่งเข้านิโรธสมาบัติเสพความดับอีกทำไม ? ถ้าจะนั่งหลับตา ก็หลับอย่างมีประโยชน์ คือ จะพักผ่อนด้วย ก็ได้ (เพราะกายสังขาร วจีสังขารได้พักลงบ้าง เหลือแต่ มโนสังขาร อันเป็นเรื่องเบาแล้ว) และพร้อมกันนั้น ท่านก็ปรุง “ปฏิสัมภิทาญาณ”

คือ ปรง ธรรมในธรรม ให้เกิดใหม่เพิ่ม
เท่านั้นแหละ เป็นเรื่องของพระอรหันต์

เพื่อประโยชน์แก่โลกอันกว้างขวางยิ่งขึ้น

ท่านจะไม่เข้านิโรธทำ "อสังข" เล่น หรือ แม้เข้าฌานสมาบัติเล่น (เพราะ
ท่านมีฌานสมาบัติจริงในขณะลืมตาโพลงๆ อยู่แล้ว) ที่พูดกันว่า เข้าฌานสมาบัติ
-ออกฌานสมาบัติเล่นอะไรนั้น ผู้พูด คือ ผู้ยังไม่เข้าใจในคำว่า "ผล" ของพุทธ-
ศาสนา ผู้เกิด "ผล" แล้ว ก็มีไปทันที จะออกก็ไม่ได้ ดังนั้น ผู้ใดมี
"ผล" แล้วท่านไม่ต้องเข้าๆ-ออกๆ เพราะท่านมีแล้ว แม้จะออกจาก
"ผล" ที่ได้แล้ว ไปอยู่ใน "ผล" ที่ต่ำกว่า ก็ยังไม่ได้เลย อย่างว่าแต่จะไปเข้า
"ผล" ที่สูงกว่า เพราะ "ผล" ที่สูงข้อนั้น ผู้ปฏิบัติต้องพากเพียร ให้ได้อีก
เมื่อได้แล้ว ก็ได้เลยอีก ไม่ต้องออก ไม่ต้องเข้า เมื่อความจริงเป็นเช่นนั้น
คำพูด หรือ ภาษากล่าวที่ว่า เข้าๆ-ออกๆ เรื่อง "มรรค" เรื่อง "ผล" เรื่อง "ฌาน"
อะไรต่างๆ ที่พากันเล่ากันเรียน จนเป็นตำรับตำราในพุทธศาสนากันอยู่นั้น มัน
ไม่ใช่ภาษาพุทธศาสนา พระอรหันต์ของพุทธที่ถูกแท้ จะไม่มีการเข้าเล่นออกเล่น
แต่ท่านมีทั้งฌาน มีทั้งผล มีทั้งนิโรธ โดยแท้โดยจริง ในขณะที่เป็นคนธรรมดาๆ
ลืมตาโพลงๆ อยู่นั้นแหละ

ผู้ยังไม่แจ้ง "นิโรธอริยสัจ" จริงแท้ คือ มีได้แค่ "นิโรธสมาบัติ" ใน
แบบ "อภิสังขญาณนิโรธ" ก็ให้เห็น "สุข" แค่ "อภิสังขญาณนิโรธ" และ จะติด
"สุข" นั้น เป็นอุปกิเลสอยู่หนักหนาแน่นมากเหนียวแท้จริงๆ ตนวางสิ่งนั้นยังไม่ได้
ก็เลยคิดว่า "สิ่งนั้นยังเป็นของควรเสวย ควรเล่นอยู่" จึงคาดคะเนนึกคำนวณเอา
แล้วก็นำความรู้สึกรับของตนเอง ออกมาอธิบายไว้ ให้คนรุ่นหลังหลงเรียน แล้วก็
เลยหลงทางกันว่า พระอรหันต์ต้องเป็นอย่าง "ผู้หลง" เขียนไว้บรรยายไว้นั้น

โทษของการเสวย "อุปกิเลส" ในการทำบิณฑศีล ทำฌานหลับ-
ตา มันมีมากเช่นนั้นเอง คือ "อัตตกิลมถานุโยค" เป็นความหลง
"อัตตา" ยังมีการหลงสร้าง "อัตตา" ให้ตนเสวยอยู่ สร้างอย่างไร ก็ได้อธิบาย
ละเอียดผ่านมาแล้ว ซึ่งเสวยสูงสุดกับบนความเป็น "อสังขสัตว์" มาเสวยกันนั่นเอง

เป็น “รูปราคะ” และบน “อาภิญญัญญาตนะ-เนวสัญญานาสัญญาตนะ” มาเสพย์
 เป็น “อรูปราคะ” มันก็สุขเยี่ยมไปเท่านั้น *สุขจริงๆ ไม่เลียงเลย* แต่ยัง
 เป็น “โลกียะ” ยังไม่ใช่ “โลกุตตระ” มันยังมี “สัตว์” มี “บุคคล” ผู้
 เสพย์เหลืออยู่ตัวหนึ่ง เป็นผู้เสพย์ มันยังไม่ดับสนิทอย่างแท้จริง มันยังยึดมันถือ
 มันอยู่ มันยังไม่ปล่อยตนให้เป็นที่สุด **มันยังมี “ผู้เสพย์”**

จึงขอเรื่องผู้ยังไม่ไปเสพย์ไปหลง อย่าเอาตัวเข้าไปหลงเลย อย่าได้ค้นตรึง
 เหมือนบางคน ยังไม่เคยสูบฝิ่น ไม่เคยรู้รสเฮโรอิน ก็จะต้องนำตัวเองเข้าไปลอง
 สูบลองลมให้ได้ ไม่เช่นนั้นก็นั่นว่า ตัวจะเป็นคนดีแท้ จะเป็น *ผู้ฉลาดยอดเยี่ยม* ยัง
 ไม่ได้ ! มันจำเป็นถึงอย่างนั้นกันหรือ ? ก็ลองตรองให้ดี และก้มแยะที่อวดคิด
 อวดกล้า อยากรู้ อยากรอง เมื่อโอดเข้าไปลองแล้ว ก็เข้าไปติดตั้งอยู่กับสิ่งเสพย์
 ติดนั้นๆ

ผู้ไปหลงเสพย์ติดอยู่กับ “กิเลส” โลกๆ คือ กามคุณต่างๆ ในโลก และ
 ลาภ-ยศ-สรรเสริญ-สุข แบบโลกๆ จนไม่หันหลังกลับ ก็มากเหลือ จนนับไม่ได้
 ตายกันในดงกาม-ดงโลกีย์กันนั้นแหละ เป็นเบือเลย เพราะล้วนยังคิดว่า ตนยังไม่
 เคย ตนอยากลองเล่นกับไฟ (อัคคี ๓) กันทั้งสิ้น ต่างก็ไม่พยายามใช้ กถา-
 วัตถุ ๓ คือ *ปรารภอดีตกาลว่า มันก็ล้วนเคยมีมาแล้วอย่างนี้ (จริงๆ) ปรารภ*
อนาคตกาลว่า แล้วมันก็จะยังมีอีก ปรารภปัจจุบันกาลว่า มันก็ล้วนอย่างนี้ๆ
ที่ได้เกิดมีในบัดนี้ นี้แหละ (เห็นทุกข์ในปัจจุบันให้ได้) อีกพวกหนึ่ง ก็
 ไปหลงเสพย์ติด *ไตรจีจานวิชา* อวดฤทธิ์หลงเดช คิดว่า ตนวิเศษช่วยคนแก่ฟื้น
 การบำบัดทุกข์ชั่วคราวว่า “ดีสุด” อยู่นั่นเอง คนที่หลงก็เสพย์ความเก่งความใหญ่
 ความโด่งความดัง นับทั้งผู้หลงวิชาทางจิตใช้อภิหารใช้ฤทธิ์เดช นับทั้งผู้หลง
 วิชาทางโลกๆ เป็นเศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ แพทย์ศาสตร์ เคหศาสตร์ วิทยา-
 ศาสตร์ ฯลฯ และนับทั้งผู้หลงในวิชาปริยัติภาษาทางธรรมะต่างๆ แล้วก็หลงความ
 เป็น *ปุโรหิตาพรหม* ของตน คือ เอาแต่เป็นอาจารย์ ดูนั่นข้างใหญ่
 -เก่ง-โก้ อยู่นั่นแหละด้วยทั้งหมด *แถมส่วนมากก็ยังคิดแม้ในกาม ในลาภ-ยศ*
-สรรเสริญ-สุขครบอยู่ เลยคิดเป็นทวิคุณ ติดสองบ่วง ทั้งบ่วงโลกธรรม

ทั้งบ่วง “หลงวิชา” (ที่ไม่พาพ้นทุกข์หรือปลงใจได้เลย จึงเรียกว่า “เดรัจฉานวิชา” อยู่ทั้งสน)

อีกพวกหนึ่งก็ไปหลงเสพยึดติดใน “ความสงบ” (บัสสัทธ) ความวางเฉย (อุเบกขา) ความว่าง (สุญญตา) ความดับ (นิโรธ) พวกสุดท้ายนี้ เป็นประโยชน์ตน ที่คอยยั้งชั่วแล้วหละ แต่ทว่าถ้าไม่รู้เท่าทัน ยังขุ่นหลง ขุ่นเสพ ขุ่นร่อยอยู่ใน สภาวะธรรมเหล่านั้น ก็ยังได้ชื่อว่า ยังมี “อาพาธ” ยังเป็นคนบวช ยังมีเชอโรค ยังแปดเปื้อนใน “กิเลส” ทั้งหลายอยู่ กิเลสที่สูงขุ่นๆ ก็เป็น “อุปกิเลส” อันมี โอกาส-บิบัติ-บัสสัทธ-อริโมกข์-ปักกหะ-สุข-ญาณ-อุฏฐาน-อุเบกขา -นิกันตี นั่นเอง

การไม่เข้าใจ ไม่รู้ตัวในความไม่ดีทั้งหลาย คือ สิ่งที่ได้ชื่อว่า “กิเลส” หรือ “อุปกิเลส” ก็ตาม แล้วก็ปล่อยตนให้เข้าไปติดนั้น จะไถ่ถอนยากเย็นยิ่ง ถ้าเทียบกิเลสเหมือนติดบุหรี่ การติดอุปกิเลส ก็เหมือนติดเฮโรอีน มันให้สุขที่มีรสสูงกว่ากันยิ่งนัก และติดย่ำกาจรุนแรงกว่ากันหนักนัก โดยนัยเดียวกัน จึงต้องระวัง ให้ดี ทำจิตให้แข็งกล้าเดินทางเข้าไปสู่แดนนั้นๆ ให้ถูกทางทีเดียว ไม่เช่นนั้น จะเรียนจบแค่ เสพสุขชั้นติดเฮโรอีน หรือ ติดอุปกิเลสจริงๆ โดยเราต้อง รู้แจ้งต้องแท้ในความเป็นลำดับ (ต้น - กลาง - ปลาย ที่ถูก ต้องตรงกับตัวเอง) และทำจิตของเราให้แกร่งกล้าด้วยปัญญา (ญาณทัสสนะ) เป็นผู้รู้เท่าทันเสมอๆ เราจึงจะเดินทางเข้าไปสู่จุดสุด อันเป็นแดนที่มุ่งหมาย (นิพพาน) ได้เร็ว ปลอดภัย เพราะเรารู้จักทุกสิ่งทุกอย่างด้วยปัญญา แจ้งแก่เราก่อนเสมอๆ ว่า ทุกอย่างติดไม่ได้ สิ่งใดไม่ใช่ทางสงบ คือ เป็นกิเลสที่เป็นอบายมุข เป็นเดรัจฉานวิชา และ กามคุณ เลิกได้ก่อนทันที อย่าไปเสีย เวลาolongเป็นอันขาด แม้จะไม่เคยผ่าน ไม่เคยติด

ส่วน “อุปกิเลส” ทั้งหลายนั้น จะต้องเข้าใจสภาวะมันให้ดี จากบัญญัติ จากปริยัติช่วยเสมอๆ แล้วเมื่อรู้สภาวะชัดแล้ว เราก็วาง ก็ไม่เกี่ยวข้องเลยทันที มันก็พ้น มันก็หลุด มันก็หมด มันก็ไม่มีสิ่งใดติด ไม่มีสิ่งใดเกี่ยวในตัวเรา

ความสงบ เรายังจะรู้ได้สั้น และเรากลับเป็นผู้วางแล้วสั้น ซึ่ง เป็น “ความสงบ” ที่ซ่อน “ความสงบ” ขึ้นไปอีก ทำได้จริง ก็จะได้จริง **“มีของจริง”** เพราะเราเข้าใจมาก่อนแล้วว่า สภาวะใดๆ ก็คิดไม่ได้ ยึดไม่ได้ หลงเสพยาไม่ได้ แม้แต่ติดนิพพาน

เรากลับเป็นผู้วางเปล่าหมดสั้น ได้สนิทดียิ่ง โดยเป็นผู้รู้แจ้งในสิ่งต่างๆ แต่เราไม่เสพยาสิ่งใด ไม่ติดสิ่งใด นั่นคือ “พุทธะ” หรือ ผู้รู้แจ้ง ผู้รู้ยิ่ง จริงๆ มิใช่ผู้หลงไหลติดเสพยา และมีใช้ผู้มั่วๆ ล่างๆ เมาะๆ แต่อย่างใด

ข้อสำคัญ**ความสงบ**บางอย่างที่มันเกินขอบเขต มันไม่ใช่ขั้น ไม่ใช่ลำดับ ที่เราควรจะไปรู้ ไปลองก่อน เรียบก่อน เรื่อย่าเพิ่งไปก้าวก้าวเป็นอันขาดเท่านั้น มันจะหลง และคิด เหมือนคนหัวอ่อน จิตอ่อน ติดเฮโรอีนจริงๆ จะบอกให้ !

ดังนั้น ผู้ยังไม่ตัด “กามคุณ” ยังไม่หัดเล็ก หัดละแม้ขั้นต้น คือ **“กามตัณหา”** ยังไม่ละคลาย แม้แต่ “อบายมุข” (ซึ่งคือ “กามตัณหา” ขั้นหยาบต่ำ ที่สุดแล้ว) อันเป็นกิเลสหยาบ แต่ผ่าไปฝึกหนักในการนั่งหลับตาทำ **“นิโรธสมาบัติ”** (แบบ “อภิสิทธิ์ญาณนิโรธ”) ซึ่งก็อาจทำได้ แล้วมันก็เป็น การสร้าง **“ภวตัณหา”** ขึ้นมาเสพยา โดยยังไม่รู้แม้คำว่า “ตัณหา” คืออะไร ? ก็ยังหลงหนักใหญ่ มี “ของเสพยาติด” เพิ่มจาก “อบายมุข” และ “กามคุณ” แลมาเข้ามาอีก คือ มี **“รูปฉาน-อรุณฉาน”** มาเป็นอาหาร เป็นกิเลสอย่างใหม่ เสพสุขสมรสสมถมหัวเข้าไปอีก จึงติดงอมจมปลักอยู่นั่นเอง คราวนั้นก็เลย มีกิเลส-ตัณหา-อุปาทานมันทั้ง ๒ ส่วนเลย คือ มีทั้ง **“กามสุขขัลลิกะ”** และมีทั้ง **“อิตถกิลมละ”** (“อิตถา” ใหม่ ที่ยังไม่เคยมี คือ สมาบัติแบบหลับตานั่นแหละ ก็ ได้มาสร้างมาทำให้ตนมี จนตนหลง ตนติดขึ้นใหม่ ทั้งๆที่ “อิตถา” เก่าๆ ที่ยังยึด เป็นภพเป็นชาติเป็นธรรมารมณอื่นๆ อยู่ ชงหยาบๆ กัด ละเอียดยัด กัด ก็ยังเรียนรู้ไม่ได้ ละไม่ได้)

หรือ บางคนฝึกสมาบัติแบบนั่งหลับตานี้แหละ แล้วไปหลงเอาทางเดรัจฉาน-
 วิชา มีความเก่ง มีฤทธิ์ ทว่า “กามตัณหา” ของตนสิ! ยังไม่รู้จักตัวมันแม่แต่
 น้อย เพียงใช้วิธี (อุปายโกศล) ข่ม “กาม” ให้พัก ให้สงบไว้ชั่วคราว
 เท่านั้น ก็ดูเหมือนว่า ตัวหมดกาม แต่เปล่า! ตนยังลุ่มๆ เล่มๆ อยู่ หรือ แม่
 บางคนจะดูเหมือนขาดกามได้สนิทด้วยซ้ำไป เช่น ฤๅษีโบราณบางองค์ เก่งขนาด
 เหาะได้ แต่แล้วเมื่อเหาะผ่านอุทยาน เหลือบเห็นสาวสวรรค์ก้านัลใน ผิวล่องฉ่อง
 อามนากันอยู่ในสระเท่านั้นแหละ ฤทธิ์ทั้งหมด ตกตึบลงมาจมอยู่กับกามโลกเขา
 เหาะไม่ได้อีก ดังมีเรื่องเล่าให้ฟังกันมาแล้วนั่นเอง มันก็จริง! จะประหลาด
 อะไร! เรียนแทบตาย ฝึกฝนมาแทบสิ้นชีวิต แต่กิเลสไม่ขาดจริง กาม-
 ตัณหาเบื้องต้น ไม่ได้ดับด้วยบุญญาอันสิ้นรอบ ก็บวชการไปมัวเก่งใดๆ
 อยู่ ก็สูญเปล่าทั้งนั้น (โมชะ)

เรื่องของ “อุปกิเลส” ซึ่งเป็นกิเลส ชั้นมีความลึกซึ้ง ไปพร้อมกับการ
 ปฏิบัติ เราก็ควรจะเข้าใจให้ละเอียดเพียงพอ เพราะเมื่อปฏิบัติจริงจิ่ง มัน
 ย่อมจะบังเกิด “ผล” ผลชิ้นแรกเรียกว่า “โอภาส” ถ้าเป็นแบบฉานหลับตา
 ก็เรียกว่า เห็นแสงสว่าง มีสภาวะแสงสว่างในขณะที่หลับตาได้ ซึ่งก็เป็นจริง ใคร
 ไปติดอยู่แค่นั้น ไม่เพิกถอน ไม่ละวาง ก็จะได้แค่นั้น ใครเพิกเสียได้ คือ ไม่ติดไม่
 ยึดก็จะได้สภาวะอันเพิ่มขึ้น แต่เราจะไม่อธิบายกันละ เรื่องได้โอภาสแบบนิมิต
 ของลัทธิสร้างรูป สร้างฤทธิ์อย่างนั้น นั้นไม่ใช่ทางนิพพาน

เราจะอธิบายกันถึงฉานแบบวิปัสสนากันจริงๆ **ชนิดลืมตาโพสงๆ**
กันเลย หรือ แม้จะหลับตา ก็ได้ คือ ฉานที่ทำการเพ่งด้วยจิต
 พิจารณาด้วยสติ มีวิตกวิจารณ์แท้ คือ อ่านลงไปทีจิตของเราจริงๆ มีธัมมวิจยแท้
 คือ แยกแยะอาการ อ่านมมเหลี่ยมเรื่องราวส่วนดี(กุศลธรรม) ส่วนไม่ดี(อกุศลธรรม)
 ให้ออกจริงๆ สิ่งที่ได้ ก็จะเป็น “ปัญญา” ความรู้ชัด ความได้สัมผัส
 แจ่ม เบื้องต้นนี้แหละ เป็นแสงสว่าง เป็น “โอภาส” มันสว่างในใจ มัน
 หายมืดมัวในปัญญา มันแจ่มทะเลในธรรม มันทำให้จิตของผู้นั้น ได้ยกระดับ

สูงขึ้น จากเป็นผู้มีภูมิธรรมอันเก่า กลายเป็นผู้แจ้งในธรรมยิ่งขึ้น มีภูมิธรรมสูงยิ่งขึ้น มันเข้าใจถึงขั้นนั้น (กุศลธรรม) ต่างกับที่เราเข้าใจแต่ก่อน (อกุศลธรรม) หรือ มันรู้แจ้งลึกซึ้งลงไปในเรื่องนั้น แน่ชัด ยิ่งขึ้น (กุศลธรรม) พันสงสัยไม่ลังเลใจยิ่งกว่าที่เคยเป็นอยู่ก่อน (อกุศลธรรม) ดังนั้นแหละ ที่เรียกกันว่า ได้รู้ดี-รู้ชั่วแท้ ไม่มีติดที่บอยู่ เพราะแยก "ดี-ชั่ว" ในสิ่งนั้นเรื่องนั้นไม่ออก ตั้งแต่ก่อนแล้ว (อัพยากตธรรม) จึงเรียกว่า เป็นผู้ก้าว เป็นผู้มีอภิธรรม คือ มีธรรมยิ่งขึ้น มันไม่ได้หมายความว่า สว่างแค่สัมผัสแสง แค่เกิดสติ หรือ รู้แค่ภาษาเข้าใจได้แค่เหตุผลของคำพูด อันเป็นเพียงรูปธรรม เป็นแค่บัญญัติอย่างเดียว ทว่ายังไร้ปัญญาญาณอยู่อย่างนั้น ไม่! และไม่ใช้แค่ขบคิดเปล่าธรรมดาๆ เท่านั้น แต่มันได้รู้โดยมีอารมณ์จิต สภาวะจริงประกอบกรู้อันตนชัดๆ มัน เป็นความรู้ใหม่จริงๆ ที่เรายังไม่เคยรู้ ยังไม่เคยแนใจมันใจ ก็ได้รู้ ได้แนใจได้มันใจ มีรูปมีรอย มีเหตุมีผล อันแน่นแน่นขึ้นทีเดียว อย่างนี้คือ "โอภาส" ที่ได้ตรงๆ จาก "วิปัสสนา" อันถูกต้อง

แต่ถ้าใครหลงติดอยู่แค่นี้ ไม่หาทางพากเพียรขึ้นอีก ก็จะได้ ภูมิแค่นั้นเอง จึงจะต้องไม่หลงภาคภูมิอยู่กับภูมิเท่านั้น จะต้องลงมือ "ทำจริง" อีก ตามที่ตนเข้าใจได้สัมผัสชัดๆ นั้น ให้มันคงถาวร หรือ เชี่ยวชาญ จนเป็นอัตโนมัติ หรือ จะต้องปล่อยวาง จะต้องลดตัวอ่อน ลดตนอ่อนลงอีก และจะต้องไม่หลงยึดมั่นง่ายตายว่า เพียงได้เข้าใจ ได้รู้ชัด ได้สัมผัสเพียงเท่านั้น เป็นปัญญาขณยอดแล้ว เป็นความสูงที่จบแล้ว เลยกพาลยึดตัวตนว่า ตนสูงแล้ว อย่า! อย่าหลงเช่นนั้นง่ายๆ เป็นอันขาด เราต้องหามมเหลียมพากเพียรต่อไปอีก อย่าเพิ่งหลงประมาทสรุปรูปเอาอย่างเร็วนัก แต่ก็ไม่ใช่ว่า ผู้บรรลุเป็นขั้นจบเลยจะมีไม่ได้ ก็หากมีได้ ในผู้ที่บารมี มีอินทรีย์ พลละกันจริงๆ คือ ผู้ที่ต้องยกเว้นเป็นบางคน มีจำนวนน้อย ซึ่งเป็นผู้บรรลุธรรมที่บรรลุถึงจุดอย่างรวดเร็ว บรรลุพรวดเดียว เป็น "ญาณ" ชั้นสูงจริง ชั้นสุดจริง นั่นก็จะต้องเป็น "ความแท้" ที่ยอมจะมีเครื่องยืนยัน เครื่องพิสูจน์ได้จริงๆ อย่างนั้น ก็ไม่เรียก "โอภาส" นั่น เป็น "ญาณ"

ซึ่งยิ่งกว่า “อธิโมกข์” เสียอีก ท่านผู้แจ้งใน “ญาณ” นั้นจริง ท่านจะรู้ได้
ตั้งพระพาหิยทารุจิริยะ ผู้แสนยากจน หรือ ตั้งพระยสะ ผู้แสนร่ำรวย ได้รู้ได้บรรลุมา
แล้ว เป็นตัวอย่าง ดังนั เป็นตน

ทันพุดถึงธรรมะที่เกิดจริงเป็นจริงอยู่ในจิต ต่อจาก “โอภาส” ที่ได้ มัน
ก็จะมี “ปิติ” คือ ความดีใจ ปลื้มใจ ฟุ่ใจ แก่ผู้ได้รับ “บุญญา” ได้รับ “โอภาส”
นั้น ๆ เป็นของแน่ ไม่ว่าจะในแบบหลับตา หรือ ลืมตา จะได้แบบรูปธรรม หรือ
นามธรรม ก็จงอย่าไปหลงบัตแล้วบัตแล้วอยู่เป็นอันขาด ถ้ายังมีอาการเสพย์
“ปลื้” อยู่ในจิต มันก็คอยยึดภพแห่งจิตแค่นั้นไว้ มันก็จะพิจารณา หรือ ใช้จิตทำงาน
ที่ย่าง ๆ ขนไปอีกได้ยาก จึงต้องละ ต้องวางบัตลง ให้จิตเฉย ๆ สงบลงให้ได้
ยังเป็น “ปิติ” ในแบบฉานหลับตาที่หลงรูปแล้วละก้อ มันเป็นเอามาก จนถึง
ขนาดปะทุออกทางอาการกริยาได้อย่างพลิกก๊กกือ ขนาดร้องไห้สะอึกสะอื้น ก็ได้
กระโดดลอย ก็ได้ คั่นคะเขอ หรือ อาการอื่นๆ อีกมาก ถึงเหาะได้ ก็ยังได้ โน่น
แน่ะ ! มันก็ชวนคิดชวนหลงยึดเอาหลายๆ เลยทีเดียว ก็จะทำให้คนวนเวียนลงโลด
ล้มเลมซำเซะอยู่กับสิ่งที่ได้ ภูมิทมทเป็นนน อยู่นนแล้ว มันก็ไปไหนต่อไม่ได้หนะ
ซ้ ! ถ้าไม่เลิกยึดนี้ ไม่หยุด “ปิติ” เหล่านลง ให้สงบ ให้มันวางเฉยลงเสีย เราก้
จะไม่มีทางสูงขึ้นไปอีกได้ จึงจะต้องทำจิตให้วางจากความดีใจปลื้มใจนั้นเสีย ให้
เพิกถอนอารมณ์นั้น ให้เป็นจิตสงบลงให้ได้ นี่คือ การต้องดับ “อุปกิเลส” ส่วน
ที่เป็น “ปลื้” ลง ให้ได้จริงๆ

แม้กระนั้น ธรรมะที่จะเกิดจริงเป็นจริงสูงขึ้นต่อจาก เมอมี “ปลื้” และ
ระงับบัตดับบัตลงได้แล้ว จนนจิตเป็นจิตเฉยเป็นจิตสงบแล้ว ที่เรียกว่า “วิเวก”
และนั่นก็คือ “บัสสัทธิ” อันเป็นอาการที่เรียกว่า “วุปสมะ” คือ การทำให้
สงบได้ หรือ การเข้าไปสู่ **ความสงบ** ลงได้ **ด้วยการพรากจากกิเลส**
-ตัณหา มิใช่สงบว่างบัลงเพราะได้เสพย์สมสุขสม (สำเร็จความใคร่อยาก หรือ
อืมจากได้เสพย์สิ่งที่อยากนั้น ลงเสียทีหนึ่ง)

เมื่อได้ความสงบ ได้ “บัสสัทธิ” ออกปานนั้นแล้ว ก็จะเป็น “ผล”

มีความนิ่งเฉยๆ เบาๆ ว่างๆ เป็นการหลุดจากกิเลส-ตัณหาจริง และวางเฉยต่อ
 อารมณ์แม้แต่ “ปีติ” จิตจะว่างลงอย่างมาก ว่างจากอารมณ์กาม (กามารมณ์
 หยาบๆ ที่เรายึดเราหลงอยู่ ซึ่งรวมทั้ง “อบายมุข” ทั้งหลายด้วย) ว่างจากอารมณ์
 โยกในโลกล (มียอกได้ ลาก-ยศ-สรรเสริญ เป็นต้น) ว่างจากอารมณ์เสัพย์ในภพ
 แห่งจิตชั้น “ปีติ” ยินดี ปลื้มใจ อันเป็นกิเลสชั้นละเอียดอีกเอาด้วย ก็คิดดูเถิด
 ว่า จะว่างขนาดไหน มันหลุดพ้นโลกหยาบๆ ชั้นโลกอบาย โลกธรรม และ
 กามภพ ไปจน รูปภพ ได้ถึงขนาดนี้ จิตมันก็จะ เป็นสภาพ “สุขเย็น” (อารมณ์
 นิพพานล้ำลอง) จะเป็นสภาวะว่างเฉยสุขุมเบา (สุขุมตามได้ในขั้นพอควรทีเดียว)
 สภาพธรรมเช่นนี้แหละ จะทำให้คนคิดมากยิ่งขึ้นกว่าสภาพธรรมที่เรารู้อัน คิดตนอย่างแท้
 จริง เพราะ การเข้าสู่ความสงบแบบแก่พิเศษ (คือ ดับกิเลสได้ตั้งอธิบายมานั้น) ได้
 อย่างแท้จริงนั้น เป็นสุขจริงๆ แน่ๆ (เตสัง วุปลโม สุขโ) หรือ ที่พระพุทธองค์
 ตรัสไว้ว่า “ นัตถิ สันติ ปรัง สุขัง ” อันมีความหมายว่า ไม่มีสุขอื่นใดจะเทียมเท่า
 สุขที่เป็นไปอย่างสงบ อย่างเย็น อย่างไม่ติดดิน อย่างไม่ทะเลาะเบาะแว้งนี้

ดังนั้น “ บัณฑิต ” นี้ จึงเป็นกิเลสอย่างยิ่งจริงๆ ในคน จึงเรียกว่า “ อุป-
 กิเลส ” มันเป็น “ สุข ” เป็นของอร่อย เป็นสิ่งน่ายึดน่าเสพอย่างนี้ มันชวนให้
 ติดได้อย่างแก่ เก่งจนฉ่ำเลยเถิดไป จะทำให้ผู้นั้นอยู่เฉยๆ หยุตหนึ่งๆ แล้วก็
 จะกลายเป็นคนไม่เอาถ่าน ไม่อยากตื่น ไม่อยากทำงานอะไรเอาเลยด้วยซ้ำไป ผู้
 ใดไม่รู้เท่าทัน และ “ หลงติด ” ก็กลายเป็นคนขเกยง เป็นคนหมดราคา เพราะ
 เหตุฉะนี้เอง ที่พาลพาทำให้คนผู้ไม่รู้คิดว่า ศาสนาพุทธสอนให้คนมาติดอยู่ตรงนี้ เท่านั้น
 เขาก็เลยเข้าใจศาสนาพุทธผิด หว่า เป็นศาสนาที่ทำให้คนขเกยง และไม่เจริญ ด้วย
 พัฒนา ก็จริงของเขา ถ้า “ ผู้ประพฤดิธรรมนั้น กลายเป็นคนผู้หลง
 ติดยึดความสงบ ” แบบนี้ เพราะจิตจะเกาะจิต ที่สงบ ที่หยุด ที่นิ่ง
 ของตนเอาไว้เสัพย์ทีเดียว จงอย่าเผลอเป็นอันขาด ! ถ้าใครไม่รู้ทัน ก็จ
 ารู้เถิดว่า ผู้นั้นได้พบความสุขที่ยิ่งๆ ขึ้นกว่า สุขโลกๆ สุขหลอกๆ (สุขขัลลิกะ)
 แล้วจริง เพราะได้ทั้งความปรุ้ง(สังขาร) อันหนักหนา ได้ทั้งความหลงดันไปกับโลก

วางความอยากในโลกก็ลงมาได้บ้างแล้ว แต่ผู้นั้น ก็ยังไม่ได้หมด

“ตัวตน” หรือ สิ้นโลก สิ้น “อัตตา” ลงหรอกนะ ! อย่าไปหลงว่า “พระ” ผู้ใดแค่ “ความสงบ” อย่างนี้ แค่นี้ ว่า ท่านเป็น “พระอรหันต์” ท่านถึง “นิพพาน” เป็นอันขาด ซึ่งก็มีคน “หลงผิด” กันอยู่เยอะ !

คำว่า “ความสงบ” จึงจำเป็นต้องศึกษาให้ดี ๆ “ความสงบ” อย่างผิดจากแนวทางของพุทธศาสนาไปเลย ก็มี ดังได้อธิบายมาแล้ว และแม้จะถูก เข้าแนว “รูปสมุ สุโข” คือ สงบอย่างพิเศษ อย่างสงบจากกิเลส สงบเพราะว่าง เบา จาง คลาย ละ ขาดได้จาก โลกียารมณ์ เป็นระดับ ๆ มาแท้ ๆ มันก็ยังมีขั้นตอน มีระดับที่จะต้องให้ศึกษากันอีกนัก !

“ความสงบ” ที่เรากำลังอธิบายกันมา ถึงตอนนี้ มันก็ยังไม่สูงสุด มันยังมี “อัตตา” ยังมีตน ที่เป็น “จิตสงบ” (บัณฑิต) ของตนนั้นแหละเป็นภพ เป็น “ภวตัณหา” ชั้นสูงอยู่ หรือ เรียกว่า “วิภวตัณหา” (คือ ภพที่ละเอียดยิ่งขึ้นไปอีก) อยู่ ถึงอย่างนั้นก็ยังเป็น “โลกยะ” อีกชั้นหนึ่ง ที่ยัง “ดูคน-ดิ่งคน” ได้ดีเยี่ยมอยู่นัก

จงเข้าใจ “รสของโลก” (อัสสาหะ) ให้ดีเถิด มันหลอกคน มันดิ่งคนไว้ในโลกได้เก่งถึงขนาดอย่างนั้นจริงๆ อย่าไปมัวเมาเสพย์ หรือ ไปหลงติดรส หลงยึดเป็นอารมณ์ ที่ควรเกาะควรรักอยู่มากมาย ไม่ได้เป็นอันขาด เราเพียงแต่รู้ว่า รสของ “ความสงบ” เย็นนี้ ดี รู้เข้าใจว่า มันสุขกว่า สูงกว่า รสของโลกก็ที่เป็นรสแห่งการสมใจ เพราะได้เสพย์การสมใจใน ลาภ-ยศ-สรรเสริญ-และกาม-คุณอย่างแท้ๆ จริงๆ เท่านั้นก็พอ และขอให้แน่ใจเถิดว่า การว่างจาก “โลกอบาย-โลกธรรม” ว่างจาก “กาม” นั้น มันสุขกว่า เบากว่า เย็นกว่า ดียิ่งกว่า แล้วก็จึงทิ้งอบายมุข ทั้งโลกธรรม ทั้งกาม อย่าไปยึด ไปติด ไปหลง ไปเสพย์อยู่เลย มันเป็นของหนัก เป็นภาระ จงหลุด จงพ้น จงจาก จงทำให้จิตมันว่างมันปราศให้ได้อย่างเด็ดขาดเถิด

เราจะต้องเพ่งเพียรเรียนรู้กาย-เวทนา-จิต แยกแยะธรรม เข้าไปให้ลึก
ละเอียดยิ่งขึ้นไปให้รู้กิเลส-ตัณหา-อุปาทานชั้นสูง ชั้นยิ่งขึ้นไปอีกต่อไป ถ้า “สุข
เย็น” เย็นนี้ มันจะได้ จะมี จะเป็น ก็ให้เป็นไปตามธรรม ตามบทบาท ตามครั้ง
คราว ตามเหตุตามปัจจัย และตามกาละอันควรของมันก็แล้วกัน อย่าไปหลงยึด
มั่นถือมั่น เกาะติดเหนี่ยวเอาแต่อารมณ์นั้นไว้เสพย์ จนไม่เป็นอันทำอะไรเลยเป็นอันขาด
ถ้าขั้นยึดไว้เสพย์ ก็จะเป็นการเห็นแก่สุข ยังเห็นแก่ตน ยังมีตน
ผู้หลงมากหลงมาเสพย์สุขอยู่ คือ ยังไม่รู้จักความพอดี ความเป็น
กลาง ไม่มากไปน้อยไปที่เรียกว่า “อระหะ” หรือ “มัชฌิมะ” นั่นเอง
ยังไม่เป็น “โลกุตตระ” แท้ ๆ จิตก้าวขึ้นมาสูงบ้างแล้วแหละ แต่มันก็
ยังไม่พ้นคำว่า “อึดติดภิกขุโยค” เพราะยังยึดตัวยึดตน ยังมี “อึดตา” อยู่
โดยแท้ ยังเข้าไปเกาะไปติดอย่างจงใจ ยังมี “วิภวตัณหา” อยู่โดยจริง

จิตของเรามีความสามารถทำให้มันสงบได้ เนื่องจากดับกิเลสหายบ อันมี
“กามตัณหา” คือ รูปบ้าง รสบ้าง กลิ่นบ้าง เสียงบ้าง สัมผัสบ้าง (ยังเป็น “อบายมุข”
ยังจะต้องรู้จักก่อน เลิกก่อนให้ได้จริงๆ ด้วย) กับดับ “ภวตัณหา” คือ ความอยากได้
-อยากมี-อยากเป็น ในโลก-ในยศ-ในสรรเสริญ-และในสุข ตามขั้นตามขนาดที่ตน
เลิกได้ อันมีกามหายบๆ บ้าง ไม่โลกในภพแห่งโลก-ยศ-สรรเสริญ-หายบๆ บ้าง
เท่าที่ตนรู้ตนเข้าใจในกิเลสเหล่านั้นได้ และดับลง เลิกหยุดได้จริงๆ จิตเราก็ออม
สงบลงจริง เพราะ “นิรวณิกิเลส” ดังกล่าวขาดไปจากเราจริง ถ้าหยุดได้เลิกได้
เที่ยงแท้ มันก็วิมุตติลงอย่างเที่ยงแท้ มันเที่ยงตรง “วิมุตติ” ซึ่งเราไม่นิยมเรียก
ว่า “เที่ยง” เพราะมันเที่ยงมันแน่นอนมันหลุดแล้วพ้นแล้ว มันวางได้อย่าง
เด็ดขาดแล้วอยู่ที่ “จิต” ของผู้ที่ทำได้ ที่จริงมันก็เที่ยงแล้ว มัน
ก็เด็ดขาดแล้ว แต่เราไม่เรียกว่า “เที่ยง” ไปเรียกเสียว่า “จิตตั้งมั่น” หรือ
“ความตั้งมั่นแห่งจิต” หรือ “ความมั่นคงของจิต” อันคือ คำว่า “สมาธิ” นั่นเอง
และเป็น “สมาธิขั้นปลายสุด” เป็นจิตไม่หวั่นไหวในกิเลสที่เราตัดขาดได้แน่ๆ แล้ว
คำบาลีคำว่า “อเนญชา” บ้าง ถ้าเที่ยงได้เสมอๆ อย่างเด็ดขาดกว่า “สมุจเฉท”

เลยทีเดียว หรือ เรียกว่า “**นิยต**” อันหมายความว่า แน่นอนแล้ว ก็เรียกได้ หรือ จะเรียกว่า “**อัปนา**” อันหมายความว่า ทำให้สนิทแน่อนตามเจตนาอยู่ อยู่อย่างนั้นเป็นอย่างนั้นได้ไม่เป็นอันไป ฎกตอง หรือ แมศพทอนกยงมอก

ส่วนผู้ฝึกหัดตัด ฝึกหัดละวางอยู่ ยังทำได้ไม่เด็ดขาด ยังไม่เก่งชะงัด ก็เรียกว่า เป็น “**สมาธิ**” เหมือนกัน แต่ยังไม่แท้ ยังไม่เป็นขั้นปลายสุด เป็นแค่ขั้นต้น ได้บ้างบางขณะ ชั่วครู่ชวยาม ก็เรียกว่า “**ขณิกสมาธิ**” ถ้า ตัดได้เก่งขึ้นมาหน่อย ชักจะใกล้ความเป็นจริง ใกล้ความสำเร็จเด็ดขาดเข้าไปเรื่อยๆ ก็เรียกว่า “**อุปจารสมาธิ**” ถ้าได้เก่งจริงๆ เป็นที่สุด ก็เรียกว่า “**อัปนาสมาธิ**” เป็นขั้นปลายสุดละ คือ จิตตั้งมั่นแน่วแน่แล้ว ตัดขาดได้มั่นคง ในจิตแล้ว เราเรียกว่า ได้ “**วิมุตติ**” กันก็ตรงนั้นว่า เป็น “**อัปนาสมาธิ**” คือ กิเลสขาดจากจิตได้แน่วแน่นั่นคง อย่างเด็ดขาด ไม่ใช่แค่ขั้นยังฝึก หรือ ประพฤติ เพียงได้ใกล้เข้ามาเท่านั้นไม่ (อันเรียกว่า “**อุปจาร**”) ถ้ายังไม่เด็ดขาด (อันเรียกว่า “**สมุจเฉท**”) ยังวิมุตติไม่หมด อย่างไม่หวั่นไหว เป็นสภาวะแน่แท้จริงๆ คือ ดับ สนิทในกิเลสข้อใด (อเนจฺญา) ก็ยังเรียกว่า ยังไม่ใช่ “**อัปนาสมาธิ**” ก็เป็น เพียง “**อุปจารสมาธิ**” คือ เพียงก้าวเข้าไปใกล้ความสำเร็จขึ้นเรื่อยๆ หรือ เป็น เพียง “**ขณิกสมาธิ**” คือ ขั้นฝึกหัดอย่างเริ่มเกิดผลได้แล้วนิดๆ หน่อยๆ ยังไม่มาก หมายความว่า ได้ลึ้มมากกว่าลูก ได้เพียงชั่วขณะๆ

เรื่อง “**สมาธิ**” อันเป็นไปเพื่อ “**นิพพาน**” เพื่อ “**วิมุตติ**” หรือ เพอมรรค เพื่อผลนั้น จะต้องเข้าใจให้ดี เช่น บางคนไปหัดนั่งหลับตา “**สมาธิ**” เพียรแล้วเพียรเล่า นั่งได้ทน หลับตานิ่งๆ ได้เก่ง แต่คนผู้นั้นปรกติ ธรรมดาเวลามชีวิตประจำวันนั้น เกี่ยวกับ อบายมุข ก็ทนช่วยวนไม่ได้ กิเลสถาม ก็ดับไม่ได้ กิเลสในภพอันมีลาภ-ยศ-สรรเสริญ ก็ดับไม่ได้ เพราะไม่ได้เรียนรู้ กิเลส-ตัณหาจริงๆ อบายมุข ก็ไม่รู้ “**กามคุณ**” เกี่ยวกับจิตอย่างไร ก็ไม่รู้ โลกธรรมเป็นกิเลสอย่างไร ก็ไม่รู้ ก็ไม่ได้ฝึกหัดตัด “**กามตัณหา**” และ “**ภวตัณหา**” กันตรงๆ แต่ไหลไปสร้าง “**ภวตัณหา**” ขึ้นบนรูปจิต-อรุบจิต หรือ

รูปฌาน—อรุฌาน มาติด มายืดหลงเสพย์ เป็นการแถมเพิ่มกิเลส—ค้นหาใส่ตน
 ซ้ำเติมเข้าไปอีกด้วย **จึงชื่อว่า จะได้ “สมาธิ” ที่เป็นมรรคเป็นผลเดิน**
ทางเข้าหานิพพาน นั้น ไม่มี แม้จะหัดนั่งหลับตาทำสมาธิได้แคว่คล่องซ้ำของ
 นั่งเข้าไปถึงนิโรธสมาบัติขั้นทำ อภิสัญญา นิโรธได้ ก็ตาม เพราะเป็นการเล่นจิตเท่านั้น
 โดยไม่เข้าใจแม้แค่คำว่า **“สมาธิ” ของพุทธศาสนาหมายเอาอะไร ?**
 ไม่รู้เป็น “สัมมาทิฏฐิ” ก่อน ให้ชัดเจนแจ่มแจ้ง เป็น “โอกาส” เป็นมรรคขั้นต้น
 “สมาธิ” ขั้นปลาย จึงไม่มีทางจะได้ “สัมมาสมาธิ” และไม่ได้ “อัปปนาวิถิ” คือ
 จิตสงบ จิตว่างจากกิเลสขั้นๆ ได้อย่างเที่ยงแท้แม้มืดตาโพลงๆ จิตเป็น “วิถิจิต”
 แท้ๆ (มิใช่ไปได้ ไปสงบอยู่ได้ แค่แต่ใน “ภวังคจิต”)

“อัปปนาวิถิ” นั้น มิไม่ได้ในฉนหลับตา หรือ จิตอยู่ในภวังค
 บางคนฝึกนั่งหลับตาก็มานานเป็น ๔๐-๕๐ ปี จะได้ก็เพียงแค่เรียกว่า **“ขณิก-**
สมาธิ” คือ อาจจะข่มกิเลสบางอย่างได้บ้าง ในช่วงที่นั่งดับ นั่งหลับตาระงับ ผล
 ของ **“วิกขัมภนปทาน”** มันอาจมีบ้าง ซึ่งก็ได้แต่เพียงขณะที่ย่อมอยู่ได้ นั้นแหละ จึง
 เรียกว่า ว่างจากกิเลสได้บ้างเป็นขณะๆ (ขณิก=ชั่วขณะ) หรือ ไม่ได้เลยเอาด้วยซ้ำ
 ก็มี เหตุเพราะจับจุดแท้ของ **“มรรค”** ไม่ถูก ความเข้าใจยังผิดเรื่อง ผิดจุดอยู่
 เรียกว่า ยังมี **“มิจฉาทิฏฐิ”** นั้นเอง มรรคจึงไม่เป็น **“สัมมาอรยมรรค”**
 เพราะ **ไม่มี “สัมมาทิฏฐิ” อันเป็น “อริยะ”** เข้าใจทางประพตติแท้
 ไม่ได้ ไปหลงยึดเอาทางประพตติแบบฤษี ดาบส หรือ แบบอย่างของอาจารย์ลัทธิ
 อื่นๆ ซึ่งพระพุทธเจ้าของเราที่เคยหลงมาแล้ว เมื่อแรกๆ ที่ไปม้วนนั่งหลับตาอยู่กับ
 อาฬารดาบส อุทกดาบส อันเป็นการหลง **“จิตสงบ” (บัสสัทธิ)** ถึงขั้นสูงสุดของ
“อรุฌาน” โน่นแน่ะ! **และปัจจุบันนี้ก็กำลังหลงผิด เวียน**
กลับไปสู่สภาพเดิมกันอีก

จึงขอให้ทำความเข้าใจกับเรื่องของ **“สมาธิ”** กันให้ดีๆ นั่งหลับตา ก็
 เรียก **“สมาธิ”** ไม่ผิดหรอก แต่ **“สมาธิ”** ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของ
 เรามายันนี้ มันคือ **“อริยจิต”** ซึ่งคือ จิตที่ขาดกิเลส—ค้นหา—อุปาทาน

คือ จิตที่หลุดพ้น (วิมุตติ) จากกามตัณหา-ภวตัณหาได้อย่างสำรอกออก
 หนึ่ง ๆ ที่มีสภาพรู้ มีความเห็นแจ่มอยู่ชัดในขณะที่สัมตาทกตติ
 มีการสัมผัสปัจจุบันธรรมอย่างสามัญ เข้าใจแจ่มได้จริง ๆ
 จึงจะเรียกว่า “วิปัสสนา” แท้ อันเกิดได้เป็นได้ เพราะสมათาน “ศีล” หรือ
 มี “ศีล” (มีกฏ มีหลักเกณฑ์ มีจุดเป้าหมาย) เป็นข้อประพฤติสำเนียงก สัจจวรรอยู่
 ทุกอริยาบถ จนตัดกิเลส-ตัณหา-อุปาทาน ขาดจากกามตัณหา ลดจากภวตัณหา
 โลกามิส ๘ ได้จริง ๆ จิตสูงขึ้น บริสุทธิ์ยิ่งขึ้น (อธิจิต) เพราะการสำรอกด้วย
 “ศีล” เช่นนี้ จริง ๆ จึงจะเรียกว่า “สมาธิ” อันมี “วิมุตติ”
 หรือ มีการหลุด มีการพ้นจากกิเลส-ตัณหา-อุปาทาน

“ศีล-สมาธิ-ปัญญา” มันทำงานร่วมกัน เป็น
 สมังคีธรรมแท้ ๆ เสมอ ๆ ไม่ใช่หนึ่งหลังตาทำ “สมาธิ” แต่
 “ศีล” ไม้ร้อยไหน ? *ได้แต่โมเมเอาว่า* *ตนกำลังนั่งหลับตา* *นั่นแหละ* *คือ* *ตน*
ไม่ได้ละเมิดศีลข้อไหนแล้ว ถ้าคิดเอาอย่างนี้ ก็ไม่ต้องไปพูดถึง “ศีล” เลย ก็ได้
 เพราะมันไม่เห็นจะเกี่ยวอะไรเลย มันไม่ได้ใช่ “ศีล” ไม่ได้อาศัย “ศีล” เป็น
 เครื่องระลึกรู้ให้เรา สัจจ-สำรวม ในกายกรรม-ในวจีกรรม-ในมโนกรรม
 ตามหน้าที่แห่ง “งาน” ของศีลแล้ว นี่เล่นไม่ให้มีอริยาบถ ไม่ให้มีองค์ประกอบ
 เหล่านั้นเลย ! (ทั้ง ๆ ที่อธิบายกันเอง ก็อธิบายด้วยซ้ำไปนะว่า “ศีล” รักษากาย-วจี
 แต่แล้ว นี่ไม่มีอะไรสักอย่าง !) มีแต่จะ “ดับ” จิตเข้าไป ๆ หรือ “กัก” จิตเข้าไว้ ๆ
 มันคือ ลักษณะข่ม หรือ บังคับจิต หรือ เป็นการ “ไม่เปิดจิต” ทำเดียวกันหมด ต่างหาก
 ในเมื่อ “ศีล” ย่อมควบคุม กายกรรม วจีกรรม พร้อม เพื่อส่งผล
 สะท้อนย้อนย้ำให้สำรอกไปถึงมโนกรรม เมื่อ “ศีล” สำรอกถึง “จิต” ได้
 ชัดเกล้าได้ จิตดีขึ้น สะอาดขึ้น **ก็เรียกว่า “สมาธิ” (อธิจิต)**
 แต่พอมานั่งหลับตาเข้า แล้วจะถือว่า *ตนบริสุทธิ์ทุกสกล* *ทั้ง* *กายกรรม* *ทั้ง*
วจีกรรม *นั่น* *นั่น* *มัน* *ไม่ใช่* *เพราะ* *ศีล* มันเพราะตนระงับกายกรรม ระงับวจีกรรม
 ต่างหาก **และ** **ไม่ได้เอา “ศีล” มาใช้**อะไรเลยสักหน่อย เมื่อ
 ไม่มีอากัปภิกิริยาทั้ง กายกรรม-วจีกรรม ใด ๆ มันก็ย่อมจะเกิดทุจริตใด ๆ ไม่ได้อยู่ดี

อย่างนั้นเรื่องกำบังทุบดิน ! แต่ “ศีล” นั้น จะช่วยคนได้ แม้ขณะมีอากัป-
 กิริยาทางกายกรรม วจีกรรมพร้อม โดยผู้นั้นมี “สติ” รู้ตัวว่า มี “ศีล” ใช้ “ศีล”
 อยู่ทีเดียว “จิต” ก็ทำงานอย่างรู้ ทำงานควบคุม ขัดเกลา อบรม เห็นผลว่า ทำ
 ได้ดีขึ้น สุจริตขึ้น ทั้งนอกและในจิต ส่งผลสะท้อนอาศัยกันและกัน ย้อนออกย้อนเข้า
 จนทำได้ง่ายขึ้น ทำได้บ่อยขึ้น ต่อเนื่องกันได้อย่างขึ้น เรียกว่า “สมาบัติ”
 และ เป็น “สมาธิ” ที่ยิ่งๆ ขึ้น “จิต” ก่ลดความผัน ลดความยากจนเรื่อยๆ
 เป็นเบา-ง่าย-สบายขึ้น (สุจริต หรือ ดี เป็นภายใน) ข้างนอกก็งามขึ้น บริสุทธิ์
 อยู่ได้ยิ่งๆ ขึ้น (สุจริต หรือ ดี เป็นภายนอก) นั่นต่างหาก คือ “ศีล” จะช่วยให้
 สุจริต แม้มีอากัปกิริยาทางกายกรรม วจีกรรมอยู่ ก็จะเป็นสุจริต และ “จิต”
 หรือ “มโนกรรม” ก็จะ ทั้งสุจริต ทั้งเป็น “อธิจิต” ทั้งรู้-เห็น (เกิด “ญาณ”)
 ทั้งเป็นไปได้ง่าย-สบาย-เก่ง-สะอาดอยู่อย่างหมดผิดหมดฝืน-หลุดพ้น-อัตโนมัติขึ้น
 (เกิด “วิมุตติ”) จริง ๆ

อย่าหลงผิดกันเป็นอันขาด !

หรือยังผู้ใดไปหลงเรียนเอาแต่ “ปัญญา” เป็นภาษาชั้นอภิปรัชญา ภาษา
 ชั้นเปรียญ ชั้นปริญญา หรือ ชั้นบัณฑิต “อภิธรรม” ชั้นปรมาตต์ทีเดียว แต่
 “สมาธิ” ไม่รู้อยู่ที่ไหน ? แม้แต่ “ศีล” ก็ไม่สำเหนียก ไม่สังวร “อธิจิต-
 อธิปัญญา” มันก็จะไม่เกิดแน่ ! แล้วเมื่อใดคนผู้หลงทางตั้งว่านี้ จะ
 มี “อธิศีล” ที่ยิ่งๆ ขึ้นไป ทุกบาทกั้วแห่งการปฏิบัติได้
 เพราะผู้มี “อธิปัญญา” (รู้แจ้งอภิธรรม) สูงขนาดใด จะต้องมี “อธิศีล”
 อันสูงอยู่ในระดับเดียวกันขนาดนั้น เป็นเครื่องหมายอย่างแท้จริง

จากพหุฐานศาสน์ (คำสอนที่พระพุทธองค์ทรงกล่าวเสมอๆ ทรงสอนมาก ซ้ำๆ
 ซากๆ มาก) ของพระพุทธองค์มีว่า.....

พระผู้มั่งพระภาคเจ้ากำลังประทับอยู่ ณ อานันทเจดีย์ในโกศนครแมนัน (หรือ
 แม้ประทับอยู่ที่อื่น ๆ ทั้งหลาย) สำหรับภิกษุทั้งหลาย ได้ทรงแสดงธรรมกถา ที่
 มีปริมาณมากความว่า “ศีลมีเจตนารมณ์ มีอาการอย่างนี้ สมาธิมีเจตนารมณ์

มีอาการอย่างนี้ บัญญามีเจตนารมณ์ มีอาการอย่างนี้ **สมาธิ ที่มีศีล**
เป็นฐาน เป็นที่ตั้ง เป็นที่ เป็นไป ย่อมมีผลใหญ่ มีอานิสงส์ใหญ่
จิต ที่ถูก **บัญญัติ** ให้ถึงขนาดแล้ว ย่อม **หลุดพ้นโดยชอบ** อย่างแท้จริง
จากอวิชชาทั้งสามนี้ คือ จากกามฉลวะ จากภวาสวะ จากอวิชชาสวะ”

นั่น ก็ลองพิจารณาคำตรัสของพระพุทธองค์ดู ๆ เทอญ

กามคุณใด ๆ อันเป็นกามตัณหา โลกามิสใด ๆ อันเป็น ภวตัณหา ที่เราได้
เข้าใจแจ้ง สำรวม สัจจระ โดยมีความเข้าใจในเรื่องนั้นสั่งนั้น ตั้งกฤต ละ เพิก
หยาบ ในสิ่งนั้นเรื่องนั้นให้แก่ตน (เรียกว่า “ศีล”) แล้ว ก็ได้ดับ ขมา ละคลายได้
ไปเรื่อย ๆ จนเป็น “สมาธิ” หรือ เป็น “อริจิต” แน่วแน่ได้ แต่ละ
เรื่อง แต่ละกิลเลส-ตัณหา จนเป็น “สมาธิ” ขั้นสุด (อัปปนาสมาธิ) จึงจะเรียก
ว่า บรรลุ “วิมุตติ” ในแต่ละกิลเลส แต่ละตัณหา

จงทำความเข้าใจใน “ขณิกสมาธิ” – “อุปัชฌารสมาธิ” และ “อัปปนาสมาธิ”
ให้ถี่ ๆ ให้ได้ อย่าไปหลงอยู่เพียง “สมาธิ” แบบหลับตา อันเป็นแนวของดาบส(พวก
ที่เคยสอนพระพุทธองค์) ฤษฏ์ เดียรถยอน เท่านั้น เป็นอันขาด

ดังนั้น เราได้ “วิมุตติ” แท้ ระดับ ๑ ขึ้นหนึ่ง และเราก็จะได้รับ
บัญญัติขั้นที่ ๑ (อริบัญญัติ) เรียกว่า “โอกาส” เป็น “ผล” ของการปฏิบัติ
ถ้าผู้ใดติดขัดอยู่แค่ระดับนี้ หลงได้ หลงมี หลงเป็น หลงเสพย์ อยู่แค่ระดับนี้ ก็คง
ได้บัญญัติแค่ขั้นนี้ เท่านั้นเอง ภูมิธรรมของผู้นี้เป็น “อิตตา” อยู่แค่ขั้น ผู้นี้
“คงที่” (นิจจะ) อยู่แค่ขั้น เป็น “สันตวิหาร” อยู่จบเพียงระดับนี้ และแล้วอุป-
กิลเลสทั้งปวง อันเป็น “โอกาส-ปีติ-บัสสัทธิ” ขนาดเท่านั้น (โอกาส=ภูมิ
ธรรมขั้นต้น. ปีติ=ก็หลงยินดีดีใจอยู่. บัสสัทธิ=เก่งได้เท่านั้นเอง, สงบราบรื่นได้
ก็เท่านั้น) ดังกล่าวแล้ว ก็จะอยู่กับเราเป็นไตรลักษณ์อยู่ เป็น “วิมุตติ” คือ
หมุนวนอยู่ในภูมิที่สูงเท่านั้น **สุข** ที่ได้ ก็แค่ “บัสสัทธิ” สูงสุดเพียงเท่านั้น
อุเบกขา หรือ ความวางเฉยที่ตนสามารถ **ความว่าง** หรือ **สุญญตา** ที่
ตนถึง ก็จะคงเท่านั้น แค่นั้น เป็นที่สุด

เราจะสูงขึ้น ๆ ๆ ๆ เพราะการ “รู้” แท้ ในทุกสภาวะแห่ง
ภูมิธรรมที่สูงขึ้น ๆ ก็เกิด “ญาณทัสสนะ” จริงๆ แล้ว “วาง”
ทุกสภาวะธรรม ให้ได้ ทั้งสิ้น ต่างหาก ที่เรียกว่า “วิมุตติ” มิใช่
“ยึด” (สำหรับเรา)

เราต้องไม่หลงคิด หลงยึดมั่น หลงเกาะจุดใด หรือ อารมณ์ไหนๆ จริงๆ
เราต้องวางเลยกับมันหมด ให้ได้ ไม่ยึดมั่นร้ายกับมัน ให้ได้ ไม่ว่าอารมณ์
สุข ที่ได้ เพราะการทำวิมุตตินั้น หรือ ทำสมาธิ (อธิจิต) นั้นสำเร็จ หรือ ไม่ว่า
ปัญญา ที่ได้ เพราะรู้รส วิมุตติ เพราะเข้าใจเหลี่ยมมุมในการทำวิมุตตินั้น ทำ
สมาธิ (อธิจิต) นั้นได้สำเร็จ เราจะไม่หลง “สุข” แค่นั้นต้นๆ เพียง “ความสงบ
หรือ บัณฑิต” คือ เอาแต่เสพย์ความสงบ หรือ หลงรส ความสงบความเรียบร้อย
ราบรื่นเท่าที่ได้เท่านั้น นั้น มันยังไม่พอ จงพิจารณาให้ถี่เถิด

พระพุทธเจ้าสอนเราไว้ว่า “เราจะต้องปลดพรากของรักของชอบใจ
ทั้งนั้น” มันจะต้องพราก ต้องจาก ต้องวางทุกอย่างจริงๆ ไม่ว่าอะไรจะ
อร่อยยอด จะชวนเสพย์สูงสุดแค่ไหน ? สูงสุดยอดที่สุด ถึงขนาดได้ “นิพพาน”
ชั้นปลายแล้ว เรายังจะต้องพรากนิพพานชั้นปลาย วางนิพพานชั้นปลายได้อีกแฉะ
ในขั้นสุดท้าย ขั้นนี้ขอให้พิจารณาหาทางวางมันพรากมันให้ได้ก่อนเถิด เรา
จะต้องรู้อารมณ์หลงเสพย์ หรือ จิตที่ยึดติดนี้ ให้ได้ เราจะไม่ให้มีอารมณ์เช่นนั้น
เกาะจิต ยึดมั่นอยู่ในจิต มัวเมาอยู่ในจิต อร่อยอยู่ในจิต จนกลายเป็นติดอยู่ในจิต
เป็นอันขาด ถ้ามัวเมาเอาแต่ความสงบ เป็นรสอร่อย เป็นความสบายแล้ว มัน
จะกลายเป็นคนขเกยจันหลังยาว เป็นคนเอาแต่อยู่หนึ่งๆ ไม่ทำอะไร ก็จะเป็น
คนไม่มีประโยชน์แก่โลก และเป็นคนถ่วงโลก ไร้คุณค่าจริงๆ

ลัทธิที่เอาแต่สงบ แล้วติดยึดสงบ เอาแต่หยุดนิ่ง เสพย์การ
หยุดนิ่ง เอาแต่เฉพาเฉย แบบไม่ทำอะไรให้เป็นประโยชน์เกื้อกูล
โลก เอาแต่เงียบงุดหลบมุม จึงเป็นลัทธิที่ได้ชื่อว่า “ถ่วงโลก”
ไม่พัฒนา หรือ ค่อยพัฒนาจริงๆ

แต่ลัทธิพุทธแท้ๆ ที่ถูกต้อง ไม่ใช่เช่นนั้นเลย ขอ
 ให้ผู้ซึ่งเข้าใจไม่พอ หรือ แม้พุทธศาสนิกชนเอง แต่ยังมีจิตติดอยู่ที่ คือ ยัง
 เข้าใจ “วิชา” แห่งพุทธของตนเองยังไม่ได้ พาลไปหลงผิดคิดเห็นเช่นคนอื่นเขาเข้าใจ
 ขนาดเห็นว่า “โลกุตตระ” คือ การเฝ้ายงุดหลบมุม ไม่พัฒนา ไม่ทำ
 งาน ถ่วงโลก ถ่วงสังคม ถ่วงเศรษฐกิจ ฯลฯ และค่อนไปทางเอาแต่อยู่เฉยๆ
 หรือ ขี้เกียจนั้น ก็จึงฝึกฝนประพฤตินิสัย ให้รู้แจ้งเห็นจริง
 จริงๆนั้นเกิด อย่าเอาแต่เตา-คะเนแค่ปัญญาที่คิด แล้ว
 ก็ “ตัดสิน” สัจธรรมออกมาเพียงเท่านั้นเลย หรือ ศึกษา
 อย่างพิสุจน์ให้เข้าใจให้ดีให้ถ่องแท้ให้ได้เกิด ว่า พุทธโดยแท้
 ชั้น “โลกุตตระ” นั้น คือ ผู้ไม่เห็นแก่ตัว ผู้ละตนละตัว ผู้เสียสละ ผู้ไม่ม-
 ายายอยู่กับ “โลก” ที่ไร้คุณค่า ไร้สาระที่แท้ เช่น โลกอบาย โลกธรรม ๘ โลกกาม
 และแม้ที่สุด โลกอัตตาที่ละเอียดชั้น “อรุบ” หรือ “วิภว” แต่เป็นผู้มีคุณมีประ-
 โยชน์ ผู้ไม่ขี้เกียจ ผู้ทำงาน และ ทำงานที่ประเมินค่าแล้ว ราคาแพง ค่า
 ผลิตผลของงาน สูงกว่างานใดๆ ด้วย เพราะงานทุกงาน ที่ผู้เริ่มบรรลุนิยามทำนั้น
 ล้วนเป็นงานที่เสียสละ เป็นงานที่โลภะน้อยลงๆ ตามภูมิ ของจิตแต่ละระดับ ของ
 แต่ละท่าน และจะเป็นงานที่เรียกว่า งานแห่งการเป็นตัวอย่าง อันควรเอาอย่าง
 แม้ทางกายกรรม วชิกรรม มโนกรรม งานนั้น จึงคือ งานครู งานสอน งานชัก
 กูงโยงโย งานชักชวนชักนำ ทำตัวอย่างให้เห็นเพื่อเป็นเครื่องนำพา พร้อมกับพูดสอน
 ประกอบด้วย ผู้เป็นพระอรียะจึงคือ ผู้สอนทั้ง ทางกาย ทางวจี ทางมโน
 เป็นการสอนที่หนักมากจริงๆ จึงเรียกว่า “ครู” (ครุ หรือ คุรุ) อันแปลว่า “หนัก”
 หรือ “อาจารย์” (ผู้มีความประพฤตินั้นโดยแท้จริงในตนแล้ว)

งานครูอย่างโลกๆนั้น ไม่มีรูปร่างของ “ความไม่โลภ” ไม่มีลักษณะ
 ของ “ความไม่เสพยา” ประกอบอยู่มากนัก แลมหาเขารับค่าจ้างตอบแทน โดยจะ
 เอาให้หนัก อยากรได้ผล เป็นลาภ-ยศ-สรรเสริญให้มากด้วย ยิ่งครูชั้นเก่ง ชั้น
 สูง ยิ่งรับ ลาภ-ยศ-สรรเสริญมาก ๆ ยิ่ง นั่นไม่ใช่ “โลกุตตระ” นั่นคือ ครู
 ของโลกก็ยะปฤษณธรรมตาๆ ที่ยังไม่รู้ “โลก” และยังหลง “โลก” ทั้งหลายทั้งปวงอยู่

จึงยังมีโลกะ-โทสะเต็ม เพราะยังไม่พ้น “โมหะ” แต่งาน**ครูทางธรรม**
แท้ ๆ (โลกุตตระ) นั้น เขามีการ “ทำได้” จริง ๆ ประกอบให้เห็น แล
 ยิ่งผู้ใดเป็นครูที่เก่ง ๆ ชั้นสูงยิ่ง ยิ่งไม่รับของตอบแทน ยิ่งขึ้น ไม่ว่า ลาก-ยศ-
 สรรเสริญ แม้แต่สุข และกามคุณทุกด้าน แต่ทว่ายังเป็นครูชั้นสูงเท่าใด ก็ยังทำ
 งานมากยิ่งเท่านั้น ๆ จริง ๆ ไม่ใช่ยิ่งเอาแต่อยู่นิ่ง ๆ เฉย ๆ หรือ หลบมุม
 หรือ ใช้เล่ห์เหลี่ยมด้วยความฉลาดจริง ๆ ของตน จนคนรู้เท่าทันได้ยาก
 เป็นอันขาด และ **งานที่ปรากฏผล ที่ท่านจะแสดงอยู่เสมอ**
มากที่สุด ที่มีในองค์ท่านยัด ๆ เจน ๆ ก็คือ **ความเบิกบานแจ่มใส**
 (คือ ความเป็นผู้หมดโทสะ) **ความมัชฌิ์** (คือ ความเป็นผู้หมดโลกะ)
ความสุภาพ (ความเป็นผู้หมดโทสะอย่างละเอียดยิ่งขึ้น) **ความสงบ** (ความเป็น
 ผู้หมดโลกะอย่างละเอียดยิ่งขึ้น) **สภาพหมดความอยาก** (ผู้หมดโทสะอย่างละ-
 เอียดสูงสุด) **สภาพสิ้นความเสพยา** (ผู้หมดโลกะอย่างละเอียดสูงสุด) นี้
 แผลง คือ “งาน” ที่ยากที่สุด คือ “งาน” ที่ยิ่งใหญ่ที่สุด คือ “งาน” อันยอดเยี่ยมกว่า
 “การแสดง” ทั่วไป คือ “งาน” ที่สูงส่งกว่ากายกรรม วชิกรรม มโนกรรมทั่วไป

การแสดงทางกาย (กายกรรม) ก็คือ อากัปการ บบบาทชีวิต
 ความเป็นอยู่ ทุกอิริยาบถ ที่เห็นได้ รวม ๆ ใหญ่ ๆ เป็นภายนอก หรือ หยาบ-รู้
 ง่าย ว่า ไม่โลกในชีวิตของใครทั้งที่เป็นชีวิตเป็น ๆ ทั้งชีวิตตาย ๆ และทั้งไม่
 ประสงค์ให้สัตว์ใดใครตาย ดังนั้น จึงจะไม่มีโทสะใดที่จะให้สัตว์ใดตาย ไม่โลกะ
 ทำลายชีวิตสัตว์ใด สุดท้ายสูงสุด จะไม่มีแม้โลกะที่จะหลงว่า ต้องให้สัตว์ทุกตัว
 ยังอยู่อย่างเกินวิถิแห่งกรรมด้วย

ไม่โลกในข่าวของลาก-ยศ-สรรเสริญ-สุขใดๆ ไม่แย่งใคร ไม่ขโมย
 ใคร ให้ท่านไปจนหมดสิ้นเสียด้วย จะไม่เศร้าใจเสียใจ หรือ โทสะใดๆ
 เพราะไม่ได้ลาก-ยศ-สรรเสริญ-หรือ แม้แต่สุขใดๆด้วย

ไม่โลกในกามคุณ ๕ รูป-รส-กลิ่น-เสียง-สัมผัสทั้งหลาย และจะไม่
 อารมณ์โทสะใด ๆ แม้แต่โทสะอย่างละเอียด ก็จะไม่เกิดในใจ ถ้าแน่นจะมีใครมา
 พรากรูป-รส-กลิ่น-เสียง-สัมผัสใดๆ ไปจากตน

และจะไม่พูดทูลจริตใด ๆ ทั้งโกหกหยาบ ๆ ล้อเสียดหยาบ ๆ เพื่อเจ้อ
 หยาบ ๆ หรือแม่หยาบ ๆ ตรง ๆ อันเป็นไปเพื่อตัวเพื่อตน เป็นอันขาด
 เพราะจิตหมดเสพยาึด จิตสิ้นมัวเมาแล้ว โดยบริบูรณ์ (พ้นอวิชชาสวะ)
 ไม่ว่าในกิลเลส-คันหา-อุปาทานเฉพาะๆ ของแง่ใดมุมใด (คือ บริบูรณ์ในแต่ละเรื่อง แต่
 ละแง่) ถ้าเพียงแง่หนึ่งมุมหนึ่ง เช่นว่า ผู้ใดพ้นอวิชชาสวะ จาก "น้ำเหล่า" ได้
 อย่างสมุจเฉทแท้ ดังนี้ ผู้นั้นจะไม่ฆ่าสัตว์ ฆ่าคนเพราะน้ำเหล่า จะไม่ลักไม่ขโมย
 ไม่โลภะไม่โทสะเพราะน้ำเหล่า จะไม่เสพยารูป-รส-กลิ่น-เสียง-สัมผัสของน้ำเหล่า
 จะไม่หลงโง่เสพยารูป-รส-กลิ่น-เสียง-สัมผัสเพราะเหล่าพาไปอีกด้วย จะไม่พูดทูลจริต
 ใด ๆ เพื่อน้ำเหล่า หรือเพราะน้ำเหล่า เนื่องจากหมดอุปาทาน หมดการติด ไร้การ
 มัวเมาหลงใหลในน้ำเหล่า อย่างเด็ดขาดแล้ว กามาสวะ ทั้งภวาสวะ อันเนื่องมา
 แต่น้ำเหล่า จึงหมดสิ้นด้วย

หรือ เช่น ผู้ใดพ้นอวิชชาสวะ ในเมถุนธรรมแล้ว ดังนี้ ผู้นั้นจะไม่มี
 กามาสวะ ทั้งภวาสวะ ในความเป็นหญิงเป็นชาย ผู้นั้นจะมีกายกรรม วาจากรรม
 มโนกรรม เป็นตัวอย่างอันดีงามให้แก่มนุษย์โลก โดยแสดงความบริสุทธิ์ทางกาย-
 กรรม วาจากรรม มโนกรรมที่ไม่เป็นโทษแห่งเมถุนธรรม เป็นครูให้คนเห็น เป็นตัวอย่าง
 อันชัดเจนในความหมดสิ้นแล้วแห่งการยึดหญิงยึดชายมาเสพยาึดในตน อย่างนี้ เป็นต้น
 นั่นคือ พุทธ นั่นคือ ลัทธิที่เดินตามคำสอนของพระบรมศาสดา ที่ว่า

๑. "ไม่เป็นไปเพื่อความมั่งใหญ่" คือ มีแต่เป็นไปเพื่อความเหมาะสม
 สม ความพอดี ไม่โอ้อ่าเกินจริง ไม่ใหญ่จนกลายเป็นพุ่มเฟุยพุงเฟือ จนเกินความ
 จำเป็นแท้ๆ ไม่หลงมั่งใหญ่อยากใหญ่เกิน "ฐานะที่แท้จริง" จริงๆ และที่สุด จะมี
 แต่ให้ มีแต่่น้อยลงๆ หรือ มั่งน้อย มัธยัสถ์ ต้องเข้าใจใน "อัปปีจณะกถา" จึง
 จะดี จะควร จะสุขเย็น

๒. "ไม่เป็นไปเพื่อความขเกียจ" อันนเป็นหลักตายตัวเลยทีเดียว ที่
 จะวัด "มิชฉาทิฎฐิ" หรือ "สัมมาทิฎฐิ" ในผู้ปฏิบัติธรรมได้ เพราะผู้ปฏิบัติธรรม
 ใดที่รู้ "มัชฉิมา" รู้ "สัมมา" แท้ คือ ความจำเป็นที่พอดีๆ ปานกลาง เหมาะแก่กาลละ
 เทศะ และสิ่งที่เป็น "กุศล" แท้ ผู้ปฏิบัติธรรมนั้น จะไม่ขเกียจ ในการจะทำงาน

เหล่านั้น สิ่งนั้นๆ เป็นแน่แท้ ผู้ไม่มีปัญญา ความเข้าใจ (ทิวฐิ) ยังไม่แท้ ไม่
รู้แจ้งใน “มัชฌิมา” แห่งงานตามฐานะตน ไม่รู้แจ้งใน “กุศลธรรม” แต่ ผู้นั้นก็
ย่อมจะขเกยจ ในงานดังกล่าว และขเกยจ ในการกอปร “กุศลธรรม” โดยจริง จะ
เห็นแก่ตัวจัดทันที

๓. “ไม่เป็นไปเพื่อความหลงสววรรค์ หรือ ไม่ยึดสววรรค์” แต่
เราจะต้องเข้าใจนิพพาน และทำให้เป็นนิพพาน คือ ประพฤติให้ตรงในคำว่า
“อสังสัคคะถา” ที่เขาแปลกันว่า ไม่คลุกคลีด้วยหมู่ ซึ่งก็ถูกต้อง ในเบื้องต้น
สำหรับผู้เริ่มปฏิบัติใหม่ แต่ความลึกละเอียดของมัน คือ ที่เราคลุกคลีด้วยหมู่อยู่
อย่างโลกๆ นั้น มันล้วนเพื่อความเพลิดเพลิน ความบันเทิง ความสนุกสนาน เป็น
การบำบัดความอยาก อันรวมเรียกว่า ความสนใจ หรือ ความสุข ดังนั้น จึงจะ
ต้องไม่หลงสุข ไม่หลงสร้างสววรรค์อยู่แล้วๆ เล่าๆ เป็นอันขาด เข้าใจโลกให้พอ
ว่า **ที่คนมันทุกข์ เพราะมันหลงสุข คนมันรัก เพราะมัน
หลงสววรรค์** (ทุกข์=อริยสัจ. สุข=อติคะ. นรก,สววรรค์=ภพ,ชาติ) ผู้จะ
ตัดตรงไปนิพพาน ต้องรู้นรก เข้าใจสววรรค์ ให้ชัด แล้วเลิกคิด เลิกยึดมั่น
ทั้งนรก และสววรรค์ ให้ได้ จึงจะเป็นไปเพื่อนิพพาน อย่างนั้นคือ แนวทางของ
พุทธ แท้ๆ ที่ถูกต้อง เป็นธรรมเป็นวินัย เป็นคำสั่งสอนของตถาคตองค์บรมศาสดา
[แต่มีไว้ นรก - สววรรค์ ที่บนเป็นรูป เป็นเรื่อง เป็นเมือง เป็นโลก - ละคร ซึ่งต้องนั่ง
หลับตาเข้าไปดู จึงจะเห็นภาพนั้น ดอกนะ ! นรก คือ ทุกข์ในจิต (อริยสัจ)
สววรรค์ คือ สุขในจิต (สมุทัยอริยสัจ)]

ดังนั้น “อุปกิเลส” แคร่รอบต้น ชั้น โภกาส-ปีติ-ปัสสัทธิน มันจะทำให้
คนไม่ดีขึ้น และจะเลวลงได้ ทำให้คนไร้สมรรถภาพ เป็นคนขเกยจ เป็นความ
หลงตน เป็นคนยึดตัวตน เป็นคนเห็นแก่สุขชั้นน้อยๆ และเป็นผู้เห็นแก่ตัว
อย่างที่ต้องถูกโลกติเตียนตราหน้ากันแล้วว่า ถ่วงโลก ไม่พัฒนา ขเกยจสันหลังยาว

ถ้าเข้าใจ “อุปกิเลส” เพียงรอบแรกขั้นต้น เท่านั้น ยังไม่ทะลุ และวางไม่
ได้ “อุปกิเลส” รอบสูงขึ้นไป ชั้น อธิโมกข์-บัคคะ-สุข (ซึ่งเป็น “สุข”

ที่สูงกว่าอุปกิเลสรอบแรก แค่ “บัสสัทธิ” เสียอีก) ก็ยังจะไม่มีทางรู้ทัน และ
ไม่อาจพรางจาก ไม่อาจละวางได้ อย่างแน่นอนทีเดียว

เพราะขั้น “อิโมกข์” นั้น คือ ความยิ่งความสูงขึ้นไปของ “ผล” เป็น
ความรู้ใหม่ อันเป็นไปเพื่อบริพพานจริงๆ ยิ่งขึ้น สำหรับ
ผู้ปฏิบัติถูกทาง

ส่วนผู้หลงทางไปเล่น “สมาธิโลกีย์” ก็จะไปได้แต่ระดับงานวิชา หรือ ความ
เก่งทางอภิญญา อันเป็นสถานะธรรมสูงขึ้นแก่ขั้นจริงเหมือนกัน มันก็จะเร่งเร้าให้
เรายังมีความพากเพียร มันยิ่งกว่า คือกัดใจ ปลื้มอกปลื้มใจ ขึ้นไปเสียอีก มันจะ
ทำให้มีกะจิตกะใจประคับประคองสิ่งที่ได้มานั้นจนมากมาย อันเรียกว่า “ปักคหะ”
และจะหลง เป็น “สุข” ยิ่งกว่าขั้นต้น (คือ “สุข” ยิ่งกว่า ขั้นบัสสัทธิ) เสียอีก
ถ้าไม่ “รู้ทัน” ไม่มีปัญญาเข้าใจได้ถูก ว่า “อิโมกข์” ที่ได้ขึ้น เป็นของ
ควร เป็นเรื่องถูกต้อง เป็น ไปเพื่อบริพพาน หรือไม่ ? ก็จะต้องไป
ติดไปมัวเมาใน “อิโมกข์” อันไปหลงเอาแต่ระดับงานวิชา ซึ่งเป็น อภิญญา ที่ไม่
ใช่ “วิชา” ที่แท้ ที่จะช่วยให้พ้นทุกข์ หรือ ช่วยให้แจ้งอริยสัจ ๔ นั้นๆ หนักจน
เพราะมันก็เก่ง มันเป็นฤทธิ์ มันเป็น อุตตริมนุสสรธรรม อันคือ ความเก่งวิเศษ
เหนือมนุษย์ธรรมดาๆ จริงๆ เหมือนกัน ถ้าเราจะเรียก จะหมายเอาว่า เพียง
เป็น “ความเก่งวิเศษเหนือมนุษย์ธรรมดาๆ” เนื่องจากว่า มันก็ไม่ใช่ของทำได้ง่าย ๆ
บางที่เป็นพวก “อิทธิปาฏิหาริย์” บางที่เป็นพวก “อาเทศนาปาฏิหาริย์” ซึ่งเป็น
อุตตริมนุสสรธรรม ที่จะจุด จะดึง จะกั้นทางบรรลุได้อย่างเก่งที่สุด เนื่องจาก “ปิติ”
ในสิ่งนี้ ก็จะแรงมาก “ปักคหะ” อันคือ การประคับประคองความพากเพียร ก็จะมี
ยิ่งมามาก “สุข” หรือ ความอึมอึมเปรมใจในมัน ก็จะเหลือหลาย จนเป็นการ
เสเพล เป็นการมัวเมา อันเรียกได้ในทางภาษาบาลีอย่างเหว้า “มัชชปมา-
หัทฐฐานา” เลยทีเดียว คือ “เมามาย” (มัชช) จนกลายเป็นฐาน หรือ เป็นจิต
ตั้งมั่นลงสู่ความประมาทแท้ “ประมาท” คือ กล้าทำในสิ่งนี้อยู่อย่างอวดดี จะ
ไม่ระวัง ไม่หยุค ไม่ระงับ ไม่ลดราวาศอกในสิ่งในส่วนที่ควรระงับ จะคงมีตมัวเมา

ตั้งหน้าตั้งตาตั้งตรง ทำอย่างนั้นอยู่นั่นเอง อุปกิเลสชั้น “อริโมกข์” ของ “ทางผิด” (มิจฉาทิฎฐิ) นี้ จึงยังมีอุทธาคคนได้อย่างมากมาย โดยนัยนี้ ทั้งๆ ที่เป็น “อริโมกข์” แบบที่เขาโหมเมเอาไปเรียกเตร่จลาจลวิชาวของเขาคู่หลงทางแท้ๆ แต่คิดว่า เป็นวิชาที่เป็นไปเพื่อ “ความหลุดพ้น” (โมกข์) ซึ่งที่จริง มันไม่ได้พาให้หลุดพ้นได้เลย แต่เขาก็พยายามยัดเยียดเรียกกัน อธิบายกันไว้ ในตำราของ “ฉานโลกีย์” เหมือนกันว่า “อริโมกข์”

และแม้จะเป็น “อริโมกข์” แท้ในทางอุกตรง คือ เป็นความรู้ใหม่ที่เกิดสูงจนพาไปสู่นิพพานแท้ ก็ตาม กล่าวคือ ความรู้ที่สารอกกิเลส—ตัณหา—อุปาทานจากจิตได้ยิ่งขึ้น รู้กาย—เวทนา—จิต—ธรรม ที่ละเอียดสุขุมลึกซึ้งอ่อนเป็นปรีวิฎฐิ ๒ ปรีวิฎฐิ ๓ เพิ่มขึ้นๆ รู้ “สมุทัยอริยสัจ” ได้สูงขึ้น รู้ “ทุกข์” แท้ละเอียดยิ่งขึ้น และวางจิตได้ลึกยิ่งขึ้น มันก็ยิ่งสุขยิ่ง เบาๆ ขึ้นแท้ๆ เท่านั้นเอง แล้วมันก็จะชวนให้หลงว่า จบ หลงหยุดอยู่เท่านั้น ได้อีก ดังนั้น จะหลงมัวเมาสพย์ “สุข” อยู่แค่อภิมิที่ได้ ความรู้ที่ได้ เท่านั้น หากควรไม่ จะต้องพากเพียรตรวจ “จิต” อีก ตรวจอาสวะของเราให้ถ้วนทั่ว แล้วจะต้องหา “มรรค” เพื่อผลที่จะสูงขึ้นๆ เพิ่มขึ้นๆ อีก จะยึดเกาะ แชน้ง หยุดชะงัก เป็นยึดมั่นถล่มมันไม่ได้เลย แต่เราก็ “รู้ชัดเห็นแจ้งเป็นจริง” ว่า เราได้ “โมกข์” ความหลุดพ้นเพิ่มขึ้นแล้วอยู่

และเมื่อเพิ่มภูมิโดยพากเพียรยิ่งขึ้น เมื่อถูกต้องตรงทางแล้วจริง มันก็จะเกิด “ญาณ” เกิดเป็นปัญญาอันลึกซึ้งพิเศษสูงขึ้นไปอีกได้ “ความรู้แจ้งเห็นจริง” อันยังเห็น ยิ่งรู้ ยิ่งมั่น ยิ่งแน่น ยิ่งแน่วแน่ ยิ่งยืนยัน อันจะกล่าวจะขให้ใครใคร่รู้ตามนั้นมันแสนจะช้ำได้ยากยิ่งขึ้น (อนัตตสัจจะ) มันซาบซึ้งอยู่ในๆ จิตเรานั้นเอง แล้วจะทำให้ “ผู้รู้แจ้งเห็นจริง” ถึง “วิมุตติ” ทั่วๆ ขึ้น เกิด “อุฏฐาน” ขึ้นอย่างแท้ คือ ยังจะเป็นผู้ตั้งความเพียร เป็นผู้พยายามยิ่งขึ้นในการกอบปรกอบสิ่งที่มีคุณค่า มันจะเป็น “ผู้ขยัน” ขึ้นมาจริง (พิสุจน์พุทธภาษิตที่ว่า “ธรรมใด วินัยใด เป็นไปเพื่อความเกียจคร้าน ธรรมนั้น วินัยนั้น ไม่ใช่ของเราตถาคต” กันจริงๆ)

มันเกิด “อุฏฐานสัมปทา” เป็นทฤษฎีที่มีกัตถประโยชน์อยู่ในโลกขึ้นได้จริงๆ จะเป็นคนมีประโยชน์ต่อผู้อื่นยิ่งๆขึ้น มันทำให้คนเป็นผู้ประเสริฐ ดังนั้น ต่างหาก ไม่ใช่ยังปฏิบัติธรรม ยิ่งบรรลุดสูง กยิ่งเฉย ยิ่งนิ่ง ยิ่งเฉยเนือย ขเกยจ ไร้แรงงาน ยิ่งไม่รู้โลก ไม่เข้าใจสังคม ฯลฯ นั้น ยิ่งเป็น “มิฉณาผล” หรือ “มิฉณาวิมุติ” แน่ๆ นั่น ไม่ใช่ของ “พุทธ” แล้ว! เพราะ “วิมุติ” หรือ นิพพาน ของพุทธนั้น ไม่ใช่ทำให้คนเสื่อม ทำให้คนยิ่งไร้ค่า คือพัฒนาไม่ทำประโยชน์อะไร! กลายเป็นเรื่องต่ำ เรื่องทรมาน เสียหาย ดังที่ถูกดู ถูกพาดพิงเข้าใจผิดอยู่มากหลายกันนั้น ไม่หรอก! มันจะยิ่งหมดความขเกยจไปต่างหาก มันล้มล้าง “ความหยุดอยู่เฉย” ยิ่งๆ แต่จะยังมี “อุเบกขา” ยิ่งๆขึ้น ทว่า “อุเบกขา” ที่ว่านี้ จะไม่ใช่ ความหยุดอยู่เฉย – นิ่งๆ – ว่างๆ – ไม่มีภาระงาน – ไม่ชวนชววย – ไม่เอาถ่านอะไร ฯลฯ อย่างที่เป็น “อกุศล” ทั้งปวง ตามที่เป็น “อุเบกขา” เบี้ยวๆ “อุเบกขา” มิฉณาทฎฐี หรือ “อุเบกขา” เถนตรงพาชื่อ อันไม่มี “ญาณ” นั้น ไม่เลย!

คำว่า “อุเบกขา” ที่เกิดในจิต อันเป็น “ความรู้ใหม่” เป็น “ญาณ” หรือ เป็น “อิทธิโมกขธรรม” ใหม่ ที่ยิ่งสูง ยิ่งประเสริฐขึ้น นี้ จะไม่ตื่นๆ เจินๆ ง่ายๆ ดังคำแปลกันตื่นๆ ว่า เฉย ว่า ว่าง ชนิดไร “ญาณ” นั้น ไม่! แต่ทว่ามันเป็น “อุเบกขา” ที่ทนต่อ “สังขาร” ต่างๆ ได้จริงๆ เป็น “อุเบกขา” ที่อยู่เหนือ “สังขาร” เป็น “อุเบกขา” ที่รู้เท่าทัน “สังขาร” เป็น “อุเบกขา” ที่ “สังขาร” ทั้งหลายครอบงำไม่ได้ ที่ภาษามาลีกกล่าวว่า เป็นผู้ถึงซึ่ง “สังขารูปเพกขานญาณ” นั่นเอง เป็นความมี “อุเบกขา” ที่ยิ่งสูงส่ง ยิ่งลึกซึ้ง อันยากแก่การเดา อันยากแก่การคาดคะเนอยู่ เพราะเป็นสภาวะ “ผล” ที่ยิ่งกว่า ความสงบสุขเย็นเรียบร้อยราบรื่น ของ ปรีวิฎฐี ๑ อันเรียกว่า “บัสสัทธิ” และ สูงยิ่งกว่าสภาวะ “ผล” ที่เป็นความสงบสุขเย็นเรียบร้อยราบรื่นใน ปรีวิฎฐี ๒ อันเรียกว่า “สุข” ขึ้นไปอีก

“อุเบกขา” ที่ว่านี้ จึงเป็น “ผล” แท้ของพุทธศาสนา อันเตาเล่น ไม่ได้เลยจริง ๆ และยิ่งจะไปเข้าใจว่า เป็น “อุเบกขา”

ชนิดตื้นๆ เจินๆ ของปุถุชนธรรมดาคิดเห็น หรือ แม่เป็น “อุเบกขา” ในฉนวนหลักตา กัดข่มเชิงสมณะของแบบฤๅษี เคียรถีย์ ดังกล่าวผ่านมาแล้วนั้น ก็ขอให้พยายามทำ ความเข้าใจให้สำคัญเถิด

เพราะแม่จะเป็นสภาวะน้อยนิด ของสภาวะธรรมชั้น “ญาณ” นั้น เริ่มตั้ง ขึ้นได้ เป็นผล อันได้พักเพียรบากบั่นมาได้จริงๆ ที่เรียกว่า “อุฏฐานะ” คือ จิตที่ตั้งลง สังขมลง ก่อเกิดฐานะแห่งนิพพาน (หรือ วิมุตติ) ยิ่งๆ ขึ้น (อุ + ฐาน) เป็นผลของการบำรุง เป็นผลของการปฏิบัติแท้ มีทั้ง “ปัญญา” ที่รู้หน้ายรู้คล้าย มีทั้ง “โมกข” หรือ “วิมุตติ” ที่รวมลงเป็น “จิตแท้” จิตที่พ้นมลทิน เป็นความ รู้แท้ๆ ที่จะยังไม่เคยรู้มาก่อนเลย เมื่อยังเป็นปุถุชน หรือ เป็นเสขบุคคลระดับก่อน เราจะแจ้ง “ผล” แห่งความว่าง รู้แจ้งสภาวะความว่างเฉย อันเป็นสภาพของจิต ที่หยุด จิตที่ว่าง จิตที่ไม่ยึดไว้แล้ว ปัญญาเกิดการรู้ในจิตของตนเองแท้ๆ สัมผัสพร้อมกับความเข้าใจเข้าร่วมด้วยอย่างจริง ซึ่ง เป็น “อุเบกขา” ที่มี “ญาณ” มีปัญญา มีงานการขยันหมั่นเพียร มี “อุฏฐาน” อยู่จริง และมี ความวาง ความเฉยต่อโลกียะ ต่อกิเลส ต่อสังขาร อย่างแจ่มแจ้งสัมผัส อยู่กับสภาพ “อุเบกขา” ที่ชัดแท้ เห็นทั้งในผลสุข ผลดี ที่ “สุข” ทัด ยิ่งกว่า “สุข” ของอริโฆภักข์ขั้นก่อนๆ เสียอีก เข้าใจใน “ผล” อันเยี่ยมยงน ได้อย่างถ่องแท้จริงๆ

แต่นั้นแหละ หากเกิด “อุเบกขาธรรม” ในจิตของเราแล้ว เราก็ยังไม่รู้ไม่ แจ่มเท่าทันใน “เจโตวิมุตติ” นั้น แต่กลับมัวเมาเสพสุขเป็นสุข หลงยึด “สภาวะ” นั้นๆ อยู่ อย่างจะไม่พยายามพราว ไม่จาก หลงหวงแหนยึดมั่นแน่น หากจิตเรา จะต้องกระทบสัมผัสบ้าง ซึ่งก็พอทนได้ พออนุโลม-ปฏิบัติโลมกับเขาได้ ก็จะไม่ยอม ลดราวาสอกเอาเลย จะขอยึดมั่นใน “อุเบกขาจิต” ตามอารมณ์ยึดของตนทำเดี๋ยว เช่นนั้นคือ “อุปกิเลส” และจะเป็น “อุปกิเลส” ในระดับยิ่งร้าย แแรงกว่า “บัสสัทธิ” เสียอีก เพราะถ้าได้หยุด ถ้าได้นิ่ง ถ้าได้เฉย หรือ ถ้าได้หลง ถ้าได้ติดยึดกันละก็ ขนนั้นมันก็มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพแรง

และแข่งกร้าวกว่าระดับต้นๆเสียอีก ซึ่งจะมีทั้งทุกข์ มีทั้งรส ทั้งทุกข์ขวนยัดขวนถ้อ ร้าย และ ทั้งรสสุขรสเสพยาแรงยิ่งกว่า ทัดดี “บัสสัทธ” ที่เดียว เนื่องจากสภาวะ ของ “อุเบกขา” นั้น มัน “สุขุม-ประณีต” ยิ่งกว่าในรอบ “โอกาส-บิบัติ-บัสสัทธ” และมันยิ่งกว่า “อริโมกข์-บัคคะ-สุข” จริงๆ เอาด้วย เพราะมันเป็นสภาพ ธรรมที่สงบรำงับ สูงยิ่งกว่ารอบแรกและรอบกลาง มันเป็น “ผล” ขึ้นปลายจริง ๆ เป็นชน “ญาณ-อภิญญา-อุเบกขา” ซึ่งเป็นไตรลักษณ์รอบปรีวิภูมิต ๓ ของ อป-กิเลส ที่เดียว มันจึงมีฤทธิ์ชวนให้คิดชวนให้หลงเก่งยิ่งกว่า ได้แน่ๆ ถ้าผู้ใด ไม่รู้เท่ารู้ทันมันจริงๆ

แต่ถ้าเข้าใจด้วย อธิปัญญา รู้ “ผล” ของมันว่า ดี-สุข (ซึ่งสุขยิ่งกว่า เสพย์กาม เสพย์โลกธรรม แม้โลกอบายเสียอีก) ทว่าเราก็มองหลง ไม่คิด ไม่ เสพย์ วางมันได้ ไม่ยึดมัน และทำให้ตนเองเมื่อไรก็ได้ตามต้องการทุกขณะ (สมุจเฉท)

สภาพดังกล่าวนี้แหละ ยอดแห่งการ “พ้นทุกข์” หรือ ยอดแห่งสุขละ ! ซึ่งจะเห็นว่า เป็นสภาพ “ย่อนแย่ง” ขอบกลอยอยู่ ยิ่ง

ไม่ยึดเสพย์ ยิ่งสุข !! นักปฏิบัติทั้งหลาย พึงทำความเข้าใจ ให้สำคัญให้ ยิ่งๆ เกิด และที่เรียก “สุข” อยู่ ก็เพราะไม่มีคำ ไม่มีภาษา จะเอามาเทียบ เคียง เรียกให้คนโลกๆ ผู้ไม่ได้พบสภาวะนี้ รู้ได้ ว่า ถ้าได้รับผลแล้ว ผู้นั้นจะ เป็นอย่างไร ก็ขอยืมคำว่า “สุข” โดยกำกับให้ยิ่ง ให้สูงขึ้นไปว่า “วุฒสม สุข” บ้าง “ปรม สุข” บ้าง มาใช้เรียกแทนๆ ไปเช่นนั้นเอง โดยแท้จริง มันปลอดโปร่ง แจ่มใส มันเฉยๆ มันว่างจากสุขจากทุกข์ด้วยซ้ำไป เพราะในขณะที่ผู้ทำได้ ดัง กล่าวแล้วนั้น “สุข” มันรู้ “ทุกข์” มันรู้ มันเป็น “ผู้” ยอดเยี่ยมอยู่ ไม่ยึดทั้งสุข ไม่เคียดรอนทั้งทุกข์ “สุข” ก็รู้ว่า เป็น “โลกียะ” ซึ่งเป็น “สมมุติสุขจะ” ที่คนคิดนึกคิดหนาในโลก “ทุกข์” ก็รู้ว่า เป็น “อริยสัจ” ที่ เกิดมาแต่เหตุ ถ้ามันทนไม่ไหว ทนได้ยากเกินขอบเขตจะทนแล้ว เราก็ดับเหตุมัน เสีย มันก็พ้นทุกข์ขึ้นไป แต่ถ้าเรายังทนได้สบาย ไม่เคียดรอน หากจะให้ ทุกข์นั้นเกิดอยู่ เป็น “วิสังขาร” เป็น “อิทธานิสังขาร” เกอกุลโลก เกอ กุลตนอันควรได้อยู่ ก็ปล่อยมันเกิดต่อไป ก็เป็นประโยชน์โลก ประโยชน์ตน

ตนเอง ความเจริญยั้งๆ ก็เพิ่มทวี ไม่มีวินาทีที่ถดถอยในขั้นนี้ ผู้รู้จริงรู้แท้
รู้ทุกข้อร้อยสัจ และไม่ติดสุขได้อย่างจริงแท้แน่นอน ก็จะเป็นผู้อยู่ใน
สภาพเห็นทุกอย่างตามความเป็นจริง จะวางเสียอย่างสนิทสนมรอบกัทำได้ และมัน
ก็เป็นสภาพอกสภาพหนึ่งที่ไม่ภาษาเรียก มันยิ่งกว่า "สุข" เสียอีก(บรม สุข)

"อุเบกขา" ที่ประกอบด้วยปัญญาแท้ (ญาณ) นี้แหละ
คือ เบื้องบาท หรือ บาทฐานของ **"อารมณนิพพาน"** ผู้ได้แล้วจริง ก็จะ
เริ่มรู้จักนิพพาน เริ่มได้ "ตถังคนิพพาน" กันแล้ว หรือ แม้ข้ามไว้ ฝนไว้อาจจิตเฉย
ลงได้ ก็ยังเรียกว่า ได้ลิ้ม "วิภังคนิพพาน" ได้ด้วย แต่ต้องมีปัญญาประกอบ
ว่า เราเป็นผู้ทำ "ความเฉย" นั้น มิใช่มันเฉยเอง หรือ เฉยเต่อยๆ สำหรับผู้
ที่ยังฝกอยู่ ยังไม่เป็นผู้บรรลุนั้นๆ ส่วนผู้บรรลุลแล้ว "สมุจเฉท" ในเรื่อง
นั้นได้แล้ว ก็จะเฉยเองได้ทันทีทุกที่ ที่สัมผัส และมีปัญญาประกอบพร้อม
เสมอด้วยอารมณไม่ยึดมั่นถ่อมมันจริง ๆ เพราะเข้าใจการเกิดขึ้น-ตั้งอยู่-ดับไป เป็น
ของจริง เป็นเรื่องแน่แท้ และย่อมมีปัญญาญาณเข้าใจรอบใน "อตฺตา" และ
"อนตฺตา" จะยึดเรื่องนั้น บัจฉັນนั้น มา "วิสังขาร" มาร่วมคิด ร่วมกระทำด้วย
ก็มีความรู้ใน "มัชฌิมา" ใน "สัมมา" คือ ความเหมาะ ความควร ความพอดี
อย่างแท้จริง และย่อมทำด้วยความเป็นกลางปานกลาง

ทุกเรื่องทุกคราวที่เราบรรลุนั้นมันก็จะ เป็น "ผล" ของเราทั้งนั้น แต่เราจะ
หลงติดอยู่เท่าที่ได้นั้นๆ ยึดมั่นอยู่ในภูมิแค่นั้นๆ ยังไม่ได้ไปอีก ต้องดับ "ปัด" ต้อง
ไม่หลงเสพยาความสงบว่างบงของจิต (บัสสัทธิ) เพียงเท่านั้น ต้องเพิ่มความหลุดพ้น
(อิริโมกข์) ต้องประคัมประคองปากเพียรใหม่อีก (บัคคหะ) ต้องไม่หลงใน
"สุข" เพียงเท่านั้น ต้องทำจนเกิดวิมุตติใหม่ กระทั่งเกิด "ญาณ" อันเป็น "วิมุตติ
ญาณทัสสนะ" อันใหม่เพิ่มขึ้นๆ ให้ผลเกิดเพราะความบากบั่น การบำรุง การ
ปฏิบัติ เริ่มตงขึ้น เริ่มประชุมเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ไป (อุฏฐาน) จนมี "อุเบกขา"
อันกล้าแกร่งและละเอียดสุขุมสูงส่งยั้งๆ ขึ้นเรื่อยๆ ไป ไม่ต้องกลัวว่า เราจะทำ
"อุเบกขา" ได้เก่งได้ช้าของ (มี "วลี" แคล้วคล่อง) เกินไปหรือ ! ขอให้มัน
ได้ยั้งๆ เทอญ แต่ต้องเข้าใจ "อุเบกขา" ให้ถูกต้องลึกซึ้งซัดแท้ดี ๆ

เป็น “มรรค” เป็น “ผล” แห่งพุทธศาสนา อันแท้จริง ให้ได้ก็แล้วกัน

เราทำ “อุเบกขา” ใดทีใด นั่นคือ เราจับร่ายหยุด และเรามีความจบความหยุดใน
 ทนนั้น ขณะนั้น เป็น “ผล” อันดั่ง ผู้ใดแล้ว มีแล้ว คือ ความเป็น “อริยะ”
 ของตน ผู้ใด “ผล” นั้นมากเพียงพอนช่วยตนได้เด็ดขาด แน่ใจว่า สูงสุดหมด
 เศษแห่งรูปจิต—อรูปรจิต ทั้งยังเป็น “ราคะ” ต่างๆ หมดความยึดจิตที่กลายเป็น “มานะ”
 และมีความละเอียด รู้อจิตตนได้ แม้ “จิต” เราจะกระพือมไหวพริบละเอียดออกมาจาก
 ความนิ่ง ความหยุด ความสงบ ความเฉยเฉียบอยู่เท่าใดๆ น้อยนิดแค่นี้ ก็รู้เท่ารู้ทัน
 และสามารถมีสติคุมครอง ควบคุมจิตตนได้จริงๆ ไม่มีเศษเสี้ยวของ “อุปกิเลส”
 ทั้ง ๕ อย่างนั้น มาถ่วงดึง เหลืออยู่ได้จริง ก็เรียกว่า พันมลทิน พันอุปกิเลสถึงขั้น
 เกลี้ยง เป็นไม่เหลือแม้ “นิกนติ” อันเป็นชื่อภาษาเรียก “อุปกิเลส” ข้อที่ ๑๐
 คือ ไม่มีเศษเสี้ยวของความไม่รู้ (อวิชชา) จนกลายเป็นความไม่สบาย (อาพาธ)
 แม้น้อย นั่นเอง ผู้เบบดั่งนี้ ก็คือ ผู้ได้รับผลจนเรียกว่า “อรหัตตผลจิต”
 สำหรับแต่ละประเภท แต่ละเรื่อง เมื่อ “อรหัตตผลจิต” มีมากประเภท มีมาก
 เรื่องเข้า จนสูงสุด ก็เรียกคนผู้นั้นว่า “อรหันต์”

ผู้ใดประสงค์จะบรรล “นิโรธอริยสัจ” หรือ “นิพพาน” ตามแบบของ
 พระสมณโคตม จึงไม่จำเป็นจะต้องไปเสียเวลามัวทดลองเล่นกับไฟ “กิเลส” และ
 มัวไปทดลองไปคว้าเอา “อุปกิเลส” มาหัดเสพยาให้เสียเวลาก่อนเป็นอันขาด จง
 เดินตามทางศีล-สมาธิ-ปัญญา โดยเร็ว เพราะ “ศีล” นั้น มา “กามตัณหา”
 เป็นเบื้องต้น และมา “ภวตัณหา” ท้ายๆ ด้วย เรียนรู้ “กาม” ให้ชัด
 และเรียนรู้ “ภพ” ท้ายๆ ไปก่อนตามลำดับ

ถ้าผู้ใดรู้ และ เข้าใจตามที่สาธยายมานี้ ก็จงรีบๆ ถอนตัวจากความยึดติดๆ
 แม้จะหลงความเลอลิศ ความลึกซึ้งของเหตุผล หลงปริยัติ-ปรัชญา มัวสร้างอยู่
 แต่บัญญัติ อันก็ยังเป็นแค่โลกีย์ ก็มีวิสัย มิใช่สภาวะลักษณะที่ “โพธิสัตว์”
 จะหลงให้ใหญ่ ใหญ่ยิ่ง เป็นอันขาดจริงๆ จงจับประเด็นให้แน่นๆ แน่วๆ แน่นๆ
 ไปเป็นแพศย์เป็นคู่หูไปแล้วโดย “ความเป็นอยู่” จริงๆ แต่เขาก็ยังอุตส่าห์เรียก
 คนผู้เป็นช่างไม้จริงๆ เป็นพ่อค้าจริงๆ นั้น ว่า เป็น “พรหม” กัน อยู่คนเดียว

-บทที่ ๑๗-

เรื่อง “นิโรธสมาบัติ” ชั้นพันทุกข์ ที่เป็น “อริยสัจ” เป็นรูป
 ร่างของ “สุปปาทีเสสนิพพาน” คือ **ดับเฉพาะกิเลส-ตัณหา-
 อุปาทาน** หรือ ดับเฉพาะเจตสิก(จิต)ที่ ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย และ เจตสิก
 (จิต) ที่หดห่อลดทอน เกิน “ธาตุรู้” ที่รู้แท้ๆจริงๆ จนได้ขนาดนับว่า ไม่
 ปรุงมาเป็น “ความโลภ” ให้แก่ตนในแบบต่างๆ นานา ทั้งชนิด “กาม”
 ชนิด “ภพ” แห่งจิต ที่นับเป็นรูป เป็นอารมณ์ มาเสพยาตั้งกล่าวแล้ว ผู้
 ทำได้เช่นนี้ จึงจะเรียกว่า เป็นผู้มี “นิโรธ” แท้ๆ มี “นิโรธอริยสัจ” มีการ
 “ดับ” ที่ถูกต้องตรง ที่เรียกว่า “นิพพาน” ในแบบของพระสมณโคตม
 เพราะเป็นการดับที่ได้ **ประโยชน์สูง-ประหยัดสุด** “ดับ” จริงๆ ! ทว่าดับสิ่งที่ไม่
 จำเป็น ดับสิ่งที่ไม่ใช่ประโยชน์สำหรับชีวิตแท้ๆ อันควรยัง และผู้ดับแล้ว ยังมีชีวิต
 ยังมีอริยาบถ ยังเหมือนคนธรรมดา ยังมีขันธ ๕ เหลืออยู่ครบ แต่ว่ามีรูป-เวทนา
 -สัญญา-(วิ)สัขาร (คือ ไม่ปรุงแล้ว ทำหน้าที่เพียงเป็นนามขันธหนึ่ง กล่าวคือ

เป็นชาติผู้รู้เท่าๆ กับ “สัญญา” รุนนเอง) - วิญญาณ (อนิทัสสนัง อนันตัง สัพพโต ปภังฯ หรือ เป็นวิญญาณ ที่เรียกว่า “วิญญาณัสสะ นิโรธเณ” ดังที่ได้เคยนำพระพุทธพจน์มากล่าวให้ฟังแล้ว ทั้งได้อธิบายแจกแจงให้ฟังแล้วเสมอๆ นั้นแหละ)

นี่คือผู้ดับหมดสิ้นรอบ ไม่มีเหลือทั้งกิเลส-ตัณหา-อุปาทาน แต่ทว่า ก็ยังมี “อุปาทิ” คือ ขันธ์ ๕ ที่แสนรู้แสนฉลาด แสนดี แสนจะมีบุญคุณแก่โลก เป็นตัวตน ที่ไม่ใช่ของใคร เป็นกรรมสิทธิ์แท้ๆ แม้แต่ตัวเอง ก็ไม่ยึดเอา เป็นเจ้าของ มันมีอยู่เป็นเพียง “สมมุติ” ในโลกเท่านั้นจริงๆ “จิต-วิญญาณ” ในตัวผู้บรรลุนั้น มันไม่เป็น “ชาติรู้” เหมือนปฤชณคนธรรมดาอื่นๆ ใดๆ “รู้” เพราะท่าน ไม่ยอมให้จิตของท่าน มีสรีระบายลง ในสิ่งที่ “รู้” นั้น ท่าน ไม่ยึดยึดเอา โลกะ โทสะ มาแตะ มาเลอะสิ่งที่ “รู้” นั้นเลย มันเป็นความจริงตาม สมมุติโลกจริงๆ เท่าที่เขาสมมุติอยู่ให้ท่าน “รู้” แท้ๆ เท่านั้น (ยถากุต) แต่ท่าน ก็ “รู้” เกินกว่านั้น ไปในตัวเสร็จ คือ รู้อริชชว ตามสมมุติโลก แต่รู้อริชชว หนักขง ยิ่งกว่า “สมมุติโลก” นั้นๆ ก็ต่างหากอีก อยู่ที่เดียวว่า ควรจะเป็นอย่างไร ? และ ท่านก็เฉยๆ ไม่ต้นต้น ไม่มีห่อเหี่ยว ไม่มีชอบ หรือ ชัง ไม่มียินดี หรือ ไม่มียิน-ร้าย (มี สัปปริสธรรม ๑ อยู่พร้อม มิใช่เฉยแบบไร้ภูมิไร้ปัญญา) มันมีเพียง แต่ “รู้” ในสิ่งนั้น เรื่องนั้นอย่างชัดๆ เจนๆ เท่านั้น และเท่านั้นจริงๆ ถ้าท่าน จะทำงานร่วมกับสิ่งนั้น เรื่องนั้น ก็เป็น “กุศลธรรม” อันพึงควร เป็นการเกื้อกูล โลกตามควร ไม่เช่นนั้น ท่านก็จะวางเฉยนิ่งเสีย นั่นแหละคือ “การดับ สนิท” (นิโรธสมาบัติ) แบบที่ควรจะรู้ ควรทำให้แจ้ง และ ควรทำให้ ได้ที่ตน

ไม่ใช่ไปมัวเผลอมายอยู่กับการนั่งหลับหูหลับตา สังสม “นิโรธจิต” ที่ละดวงสอง ดวง แล้วหลงว่า นั่นแหละคือ การปฏิบัติธรรมเพือนิพพาน ในแบบของพระสมณ โคตม หรือ ดับชาติรู้ให้เกลี้ยงสิ้นทุกสิ่งทุกอย่าง แม้ควรจะเหลือสติเจตสิก-ปัญญาเจตสิกไว้ ไขประโยชน์โลก ประโยชน์ตนอันยิ่ง ก็ไม่มีนั้น มันไม่เข้าเรื่องเลย ไม่เข้าเรื่อง ตั้งแต่บำเพ็ญปฏิบัติ เพื่อจะบรรลุ ทว่า ยังเป็นผู้ไม่บรรลุ แต่ไปหลงฝึกหัด

ในแบบ “อภิสิฏฺญานโรธ” นี้ มาแต่แรก เลยทีเดียว เพราะการฝึกหัดประพฤติ
 ใด ที่ไร้ สติ (สัมโพชฌงค์) ไม่มี ธรรมวิชัย (สัมโพชฌงค์) ที่จะก่อ
 ให้เกิดปัญญา เป็นที่สุดแล้ว ไม่ใช่ “สติปัญญา” ไม่ใช่ “เอกายน
 มรรค” ไม่ใช่ทางสายเลิศสายเดียว ที่พระบรมศาสดาของเราทรงยืนยันว่า
 ไป “นิพพาน” จริงๆ แต่ไม่ใช่หมายความว่า ผู้นั่งบำเพ็ญโดยอาศัย
 การหลับตานั่น จะไป “นิพพาน” ไม่ได้หรอกนะ ! ก็หากไปได้ ถ้ามี่ “สัมมาทิฏฐิ”
 จริง และ อาศัยการเรียนรู้ตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงตนด้วยกรรมวิธี เช่นนั้น แต่มันยาก
 และมันไม่เร็ว แถมมันมีสิ่งชวนให้เขวเยอะแยะ และที่สำคัญมาก คือ ส่วนใหญ่
 จะล้าง “อตัตา” สันเสียดหมดนินยา ก จะได้นิพพานกันก็แค่นิพพานพรหมเท่านั้น
 แหละ เป็นอย่างเก่ง แต่นั่นแหละ แม้จะได้ ก็ที่ยาก นานแสนนานด้วย ส่วน
 มากเป็นพวก “สัทธาธิกะ” จะฟังทำกัน หรือไม่กี่ “วิริยาธิกะ” แล้วจึงจะมา
 ต่อภูมิ เป็น “สุอุปาทิเสสนิพพาน” อีกที กว่าจะบรรลุ “สุอุปาทิเสสนิพพาน” แบบ
 พุทธ ก็จะต้องมาล้างความยึดถือกันอีกหนัก และ นานเอาการอยู่ อีกทั้งการ
 ได้ “สุอุปาทิเสสนิพพาน” นั้นต้องได้ ในภพมนุษย์เป็นๆ ในปัจจุบันชาตินี้ เท่านั้น
 ไม่ใช่นิพพานที่จะได้เอา ต่อเมื่อตาย อย่างนั้น มันไม่เก่งจริง ไม่ได้แท้ โดย
 เฉพาะ มันไม่ใช่ “ผล” ของมนุษย์ มันกลายเป็น “ผล” ของสัตว์โลกอื่น พระ-
 พุทธองค์ทรงยืนยันว่า “อิธ พรหมจริยวาโส” มันเป็นเรื่องบรรลุพรหมจรรย์กันใน
 โลกนี้ ดังนั้น จึงไม่ใช่เป้าหมายตรง ของ วิชาการ แห่ง ศาสนา
 พุทธแท้ๆ นิพพานพรหม หรือ อภิสิฏฺญานโรธนี้ ผู้ไม่มีญาณแห่ง
 ตลอตรูแจ้งจริงแล้ว มันคิด มันยึดถือเอาขนาดหนักๆ จริงๆ เพราะมันเป็นสภาวะ-
 ธรรมเป็น ภูมิของสัตว์ ที่นับ “อายุ” นับ “กาละ” กัน ขึ้นสูงเยี่ยมแล้วจริงๆ
 ในสมัยพุทธกาลนั้น พระพุทธองค์ทรงแก้ไขล้างความติดนี้ แก้เดี่ยวทยทยหลาย
 นตนเองแหละ

ขอให้คิด ขอให้คำนึงหาจุดแท้ๆ ให้ออก ว่า มันเป็นทางที่ใช่ทางแล้ว
 หรือ ? พระพุทธองค์ทรงปรารถนาเพียงขอให้บรรลุเป็น “พระอรหันต์” กัน นั้น
 เป็นจุดสำคัญ ไม่ว่าจะ เป็น “อรหันต์” ในแบบใดก็ตาม แต่แบบตรงๆ ที่สุด

แท่งสุดท้ายของพระพุทธเจ้าสมณะโคดมพระองค์นี้ ก็คือ “สุขขวิบัติสกะ
อรหันต์” แล้วท่านจะพึงเพิ่มภูมิตนให้เป็น “จตุปฏีสัมภิทาญาณ” และ มันจะ
ก่อ “พุทธเจ้าจะอภิญา” คือ “อภิญาพุทธะ” แท้ๆ ตามจริง ตามธรรม ตามบารมี
ของแต่ละท่านเอง เช่น พระสารีบุตร เป็นต้น อันเรียกว่า ประเภท “ปัญญา
ธิกะ” โดยตรง ทั้งลึก ทั้งเร็ว ทั้งสนรอบ ผู้เพิ่มภูมิปัญญาใหม่ปฏีสัมภิทาญาณ
ได้มากขึ้น ก็จะได้เกือกโลกได้กว้างขวางมากมายเพิ่มขึ้น *บทบาทของทาง
ฤทธิ์ ทาง “อภิญา” กล้าแกร่ง* ที่นอกไปจาก “ญาณทัสสนะ” (วิปัสสนาญาณ)
“มโนมยิทธิ” และ “อภิญาพุทธะ” อันจะนำพาไปสู่ “อัสวักขญาณ” แล้ว ไม่
ใช่เรื่องสลักสำคัญอะไร มีก็ตาม ไม่มีก็ช่าง พระพุทธองค์ไม่เคยไปจำ
จำใจใคร ในเรื่องอิทธิฤทธิ์ อภิญาต่างๆ (คือ หมายถึง “อภิญา” ที่เป็นเรื่อง
ความเก่งนอกมรรค นอกผล เช่น เหาะได้ ทายใจได้ ฯลฯ เป็นต้น) แต่ถามแล้ว
ที่ใคร มันก็เป็นความเก่งเหมือนกัน ทว่า พระพุทธองค์ก็ทำได้สนับสนุนให้แสดงให้
อวดไม่ ทั้งได้ทรงห้าม ทั้งได้ตรัสไว้ชัดว่า พระองค์ทรง เบื่อระอา ขยะแขยง
เกลียดชัง ในอิทธิฤทธิ์ ทางกาย ทางใจ อันไม่ใช่ “อัสวักขญาณ” ทั้งหลาย
พระองค์รับช่วยพลโลกให้พ้นทุกข์ เป็นจุดสำคัญที่สุด แล้วก็ให้สาวกผู้ทุกข์ ดับ
ทุกข์ตนเป็นแล้ว หรือ เป็นบ้างแล้วจริงๆ ออกช่วยพลโลกตาม (ที่ พระองค์ ได้ พระ
อริยสาวก ได้) อย่างไม่นิ่งนอนใจ **มิใช่ให้ไปมัวเมาใน วิชชา
ส่วนเกิน อภิญาส่วนปลีกย่อยอื่นๆ** ดังที่พระองค์ ก็เคยตรัส
ไว้ชัดใน “เกวัญสูตร” ที่นิกาย สัตตขันธ์วรรค ข้อ ๓๓๘ ว่า

“ดูกร เกวัญผู้ เรามิได้แสดงธรรมแก่ภิกษุทั้งหลายอย่างนี้ว่า มาเกิด
ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงกระทำอิทธิปาฏิหาริย์ อันเป็นธรรมอันเก่งกาจของ
มนุษย์ แก่คฤหัสถ์ แก่ผู้มุ่งขาม่มขาม” (ผู้มุ่งขาม่มขาม คือ นักบวชลัทธินอกพุทธ-
ศาสนา ต่างๆ ที่แสวงหาโมกขธรรม มักจะมาแสวงหา “อิทธิฤทธิ์” ผิดๆ เอา
กับนักบวชพุทธ อย่างนินยอม ทุกวัน ก็เช่นเดียวกัน การมุ่งขาม่มขาม จึงไม่ใช่
พุทธนิยมนด้วย เพราะพุทธนิยมนั้น มุ่งห่มผ้ากาสวะ คือ ย้อมสีเปลือกไม้ ยางไม้
สีน้ำฝาด เป็นต้น)

นอกจากพระองค์จะตรัสเช่นนั้นแล้ว ฤกษ์ต่างๆ ทั้งทางใจ (อาเทศนา-
ปฏิบัติ) ทั้งทางแสดงออกให้ปรากฏทางกาย (อิทธิปฏิบัติ) พระองค์ก็ยัง
ตรัสว่า “ดูกร เกวัญฏ์ เราเล็งเห็นโทษใน อิทธิปฏิบัติ—อาเทศนาปฏิบัติ
อย่างนี้แล จึงอึดอัด ขยะแขยง เบื่อระอา เกลี่ยคั่ง อิทธิปฏิบัติ—อาเทศนา-
ปฏิบัติ”

พระอรหันต์ในแบบ “เตวิชโช” (มีวิชา ๓ แบบนอกทางบรรลู่) กับ
“ฉฬภิญโญ” (มีภิญโญ ๖ แบบนอกทางบรรลู่) นั้น เป็นอรหันต์ที่เคยไป
สะสมสั่งสมบารมี สร้างจิตบำเพ็ญฤทธิ์ให้แก่ตน มาก่อนเท่านั้นดอก แต่พอมาถึง
พระพุทธองค์ ๆ ก็ให้มาฟังพิจารณาให้เห็นความแท้จริง ในความเกิด ความดับ รู้
แจ้ง “อตฺตา” แห่งทะเล อนัตตาธรรม ให้ได้ รู้จัก “จิต” รู้ชัดในกิเลสตัณหา
อุปาทาน ที่เกาะเกี่ยวใน “จิต” ต้องมาพึ่งตนจากพระพุทธองค์ ต้องมีสติ
ต้องมีระมมวิจยรู้แจ้งให้ชัด ต้องเกิด “ปัญญา” ต้องรู้แจ้งในรูป—นามจริงๆ
เข้าใจในขั้น ๕ ของตนชัดๆ เข้าใจในกิเลส—ตัณหา—อุปาทานได้แท้ๆ และ
แยก “สัญญาตา” ออก แยก “วิมุตติ” ชัดจริงๆ สัมผัส “นิโรธ” โดยต้องรู้จัก
“นิโรธ” นั้นๆ ได้ด้วย ทั้งขณะที่ยังไม่นิโรธ และ เมื่อกำลังนิโรธอยู่ จึงจะ
นับเป็น “อริยะ” ซึ่งเริ่มแต่ “โสดาบัน” ไปทีเดียว ไม่ว่าใครจะทำ “อภิ-
สัญญานนิโรธ” ได้เก่งมาก่อนแค่ไหน ? มีฤทธิ์มากแค่ไหน ? หรือ ไม่ก็ตาม จน
รู้เห็นในความไม่มี กิเลส—ตัณหา นั้นๆ ในจิต เป็น “วิมุตติญาณทัสสนะ” เป็นที่
สุคนั้นแหละทุกคนไป จึงจะเรียกขานว่า “นิโรธแท้” หรือ “นิโรธอริยสัจ”
ผู้เก่ง ที่มีปัญญาไว มีอินทรีย์กล้า พละแกร่ง ก็จะอาจบรรลุดีๆ กัน เร็วรวด
ประหนึ่งบรรลู่เป็น “อรหันต์” ที่เดียว เช่น พระพาหิยะ ก็เป็นได้ แต่ที่ต้องจับ
“จิต” ถูก รู้นามขั้น—รูปขั้นจริง ปล่อยวางได้ชัดแท้ และ “ดับ” ได้
อย่าง “รู้ๆ” จริงๆ มิใช่ดับมืด ดับบอด ดับไร้สติ ไร้ปัญญา ต้อง
“ดับ” อย่างรู้ เข้าใจ อย่างเห็นแจ้ง จากหยาบไปหาละเอียดลึกเข้าๆๆ กระ-
ทั่งเกิดผลสุด เป็น “อัสวักขณญาณ” เมื่อใด ก็ได้ชื่อว่า “พระอรหันต์” แท้ๆ
ของพุทธ เมื่อนั้น **ใครจะมี “อภิญญา” ไตๆ มาเท่าไร ?**

**มีวิชา (เครื่องหมายวิชาต่างๆ) ไตเลิศประเสริฐอยู่
แต่ไหน หรือ ไม่? ไม่สำคัญ! “อัสวักขยญาณ”
เท่านั้นเป็นสำคัญที่สุด!!** ^{ดัง}

สรุปความ พระอรหันต์แท้ๆ แบบพุทธศาสนานั้น มี“นิโรธ”
ที่เป็นอริยสัจ คือ มีการ“ดับ”ในสิ่งที่ควรดับ อย่างยิ่งจริงๆ ไม่ใช่
ไปดับ“จิต”เล่น กลายเป็นคนไร้ประโยชน์ และ แถมถ่วงโลก เป็น
ภาระแก่โลก

ข้อควรทำ จงฝึกหัดทำตนให้เข้าสู่ทางที่เรียกว่า“เอกายน มรรค”
ให้ถูก จับกาย จับใจของตนให้ได้ และ“ดับ”กิเลส-ตัณหา-อุปาทาน
ของตนลง ให้ได้เองจริงๆ อย่างรู้ๆ นี้แหละ แล้วเราจะเข้าใจ“นิโรธ”
ที่เป็นอริยสัจได้

พระพุทธองค์ทรงส่งเสริม“อาณาปณสติ” แต่ไม่ใช่ขาด“สติ”^๔
เป็น“สัมโพชฌงค์” (สัมโพชฌงค์ ซึ่งแปลว่า ส่วนประกอบที่จะทำให้ตรัสรู้)
และต้องไม่ขาด“สัมมวิชัย” (สัมโพชฌงค์) มิใช่ว่า ปฏิบัติ“อาณาปณสติ”
นั้น เพื่อฝึกทำ“นิโรธ”ดับตั้ง เป็น“อกิสัญญานิโรธ” ดังได้กล่าวแจกแจงมา
แล้ว จงสังเกตดีๆเถิด แม้คำว่า“อาณาปณสติ”นั้น ก็ยังมีคำว่า“สติ”
ประกอบอยู่ในคำว่า“อาณาปณ” อันหมายถึง“ลมหายใจ” เป็นอุบาย หรือ
เป็น“กสิณ” ในขณะที่บำเพ็ญ (เรียกว่า“วาโยกสิณ”จริงๆ ได้เลยทีเดียว) ดัง
นั้น ถ้าไม่มี“สติ”ดับจิตลงไปเสียแล้ว มันจะเป็น“อาณาปณสติ”อยู่ได้ยังง
กัน? มันก็เป็น“อาณาปณนิโรธ”เท่านั้นเอง ซึ่งแปลว่า“การดับลมหายใจ
เข้าออก” และก็มีผู้พยายามอธิบายให้เป็นดังที่เปลี่ยนจริงๆ เขาจึงยังเป็นผู้ทำ
“อาณาปณนิโรธ”จริงๆ อันก็ยังไม่ใช่“อาณาปณสติ” ก็จงใคร่ตรองกันให้ดี!
“อาณาปณสติ” (ที่หมายถึงแต่ จะต้องนั่งบำเพ็ญ อยู่ในรูปนั่งเพ่งลม
หายใจเข้าออก เป็นแบบ“วาโยกสิณ” ดังกล่าวแล้ว)นั้น เป็นอุบายโกศลชนิด
หนึ่งเท่านั้น ซึ่งมีประกอบการประพฤติธรรมไปด้วย แต่ไม่ใช่“ทางเอกสายเลิศ

สายเดี่ยว” (เอกายน มรรค) โดยตรง เหมือน “สติปัฏฐาน ๔” มันเพียงใช้เป็น
 มาตรฐานเพื่อดำเนิน “สติปัฏฐาน” ละก็ได้ แต่ถ้าผู้ใดมีอินทรีย์ มีพลัง เพียงพอ
 จับ “สติ” เป็น สัมผัส “จิต” ถูก ตัก “อารมณ์” ของตนได้ ก็ไม่จำเป็นต้องที่จะ
 ต้องไปสนใจกับอุบายวิธีปฏิบัติธรรมที่เรียกว่า “อาณาปาณสติ” แบบ “วาโย กสิณ”
 หรือ แบบจะต้องไปนั่งหลับตา (แต่ที่จริงแล้ว “อาณาปาณสติ” อันถูกแท้ ทำได้จริง
 เป็นอัตโนมัติแล้วนั้น ไม่ต้องไปนั่งหลับตา แต่ทำอยู่ตลอดเวลา ยืน-เดิน-นั่ง-
 นอน ได้) และรับรองได้ว่า ผู้นั้นจะบรรลุเป็นพระอรหันต์ได้ทีเดียว ตัวอย่าง
 “พระอรหันต์” ในสมัยพุทธกาลมีมากมายหลากกลัน สำหรับคนผู้เป็นอรหันต์สาวก
 ของพระพุทธองค์ โดยไม่เคยผ่าน “อาณาปาณสติ” และแถมไม่ต้องเรียนรู้
 “อาณาปาณสติ” ว่า มันคือ ยังไง ? เพื่อเอาไปสอนใครๆ ด้วย พระพุทธองค์
 ยังทรงส่งท่านเหล่านั้น ออกประกาศพระศาสนา ออกไปเผยแผ่ธรรม เช่น คณะ
 พระอรหันต์ ๖๐ องค์แรก เป็นต้น

ดังนั้น ผู้จะฝึก “อาณาปาณสติ” (แบบ “วาโยกสิณ”) ก็จะต้องรู้เป็นเบื้อง
 ต้นเสียก่อนว่า ตนใช้อุบายโกศลชนิดนี้ ก็เพื่อจะทำให้ “จิต” ของตนสงบรำงับได้
 บางเท่านั้น แล้วก็ให้รู้กาย รู้เวทนา รู้จิต รู้ธรรมารมณ์ ตลอดไปจนรู้จัก “ธรรม”
 ทั้งปวง (สัพเพ ธัมมา) อันเป็นจุดหมายปลายทางแท้ มิใช่ว่า จะมานั่งเล่นลม
 ยุบลมพอง เป็นวรรคเป็นเวรอยู่ ไม่รู้จักพักจักพอ หรือ ไปมัวเล่นลมกตเข้าลมคณ
 ออกทวาร่างกาย จนเลยเถิดไปเล่นลมพุงชั้นสูงพุงลงต่ำ เป็นนักอุนิยมสรีระวิทยา
 หรือไม่ก็ เป็นโยคีแพทย์ผู้รักษาโรครักษาร่างกายด้วยอำนาจลมอยู่ อย่างนั้น ไม่ใช่
 เลย ซึ่งจะได้พูดกันละเอียด เมื่อดัง จรรยา ข้อ ๑๒ เรื่อง “ฉาน” ตอน
 ขอบุคถึง “ความจริง” (พหุสัจจะ) ที่พึงควรพูดกันให้เข้าใจกันแท้ๆ เสียก่อน

เหตุผลที่ว่า “อภิสัญญาโรธ” หรือ “การคับสนิท” ทั้งสัญญา
 ทั้งเวทนา หรือ การคับสนิทแบบ ไม่มีสติรู้ชัด นั้น มันไม่ใช่ทางเดินสู่
 “นิพพาน” ก็เพราะว่า “การคับสนิท” ในคนตาย (คือ ตายจริงๆ) ก็ตาม

หรือ “การดับสนิท” ในคนเป็นๆ นั้นแหละ แต่ทำที่ตาย ก็ตาม ซึ่งเรียกว่า “สลบสนิท” ได้เลย ก็มี “สลบไม่สนิท” ก็มี ล้วนแล้วแต่เป็น “ความดับ” จริง แต่ไม่ได้ ประโยชน์สูง ประหยัดสุด อันควรให้แก่ตน และ แก่โลกสูงสุด โดยแท้จริงเลย

สำหรับคนเป็นๆ ก็มีทำให้ไปสู่ “ความดับ” (นิโรธ) ได้หลายวิธี ดังนี้ :-

ชนิดหนึ่ง ทำตนให้สลบเองแบบสะกดจิตตนเอง หรือ ที่เรียกว่า “ฌาน” แบบหลับตา นั้นแหละ นั่นคือ พวกที่เขานิยมเรียกกันว่าหัดทำ “สมาบัติ” แม้สักสะกดจิตตามแบบวิทยาศาสตร์ ก็ต้องเรียกว่า ทำ “สมาบัติ” เช่นกัน ไม่ยกเว้น และ “สมาบัติ” อันเป็นไปเพื่อ “มรรค” เพื่อ “ผล” แท้ๆจริงๆ ก็มีอย่างแท้จริง ผู้รู้จริง จึงจะอธิบายถูก ผู้ไม่รู้จริง ไม่เป็นจริงในเรื่องของ “สมาบัติ” ที่แท้ อธิบายผิดๆ แสดงผิดๆ จึงคือ การอวด “อุตตริมนุสสธรรม” ที่ผิดๆ

การ “ทำสมาบัติ” นั้น หมายถึง การทำให้เกิดได้ เป็นได้ เสมอๆ เนิ่งๆ หรือ แปลเอาความของคำว่า “สมาบัติ” ก็คือ “ทำให้เป็นได้เรื่อยๆ จนสำเร็จ” นั่นเอง ผู้ทำได้ดังกล่าวมานี้ ก็เป็นผู้มี “สมาบัติ” ไม่เห็นจะแปลกตรงไหน ? และ การหลับตาเพ่งทำ “สมาบัติ” กับ การสะกดจิตแบบวิทยาศาสตร์ เพื่อให้หลับดับตั้ง ก็เป็นเรื่องเดียวกัน ทางเดียวกันด้วย ผิดแผกกันอยู่แต่กรรมวิธี กับ บัญญัติต่างๆ ที่ใช้ประกอบเท่านั้น จุดหมายปลายทางนั้น อันเดียวกันจริงๆ คือ เดินทางเข้าไปสู่ “ฌาน” หรือ “Trance” (“ชยาน” ซึ่งเป็นคำเดียวกันกับ “ฌาน” หรือ แม้คำว่า “เซ็น” ก็ตาม สำเนียง และ ภาษามันแผกเพี้ยนออกไปตามกาลและเทศะเท่านั้นเอง) เป็นการรวบรวมพลังงานแห่งจิต ให้เข้าไปเป็นหน่วยหนึ่งหน่วยเดียวให้ได้มากที่สุด และพร้อมที่จะสะกดลงให้หยุด หรือ นิ่งได้ตามต้องการ นั่นคือ การทำ “ความดับ” ให้กับ “จิต” โดยวิธีจับเอา “จิต” แท้ๆ มา “ดับ” หรือ สะกดไว้

อีกชนิดหนึ่ง ใช้วัตุระงับประสาทที่เป็นอวัยวะส่วนในของกาย หรือที่เป็นรูปจันทร์ตรง ๆ โดยไม่ให้นามจันทร์เข้าไปใช้รูปจันทร์ชั่วคราว แบบที่เรียกว่า “วางยาสลบ” นั้นแหละ นั่นก็เรียกว่า คับสัญญา คับเวทนา ให้เกิดขึ้น เหมือนกัน แต่เรียกคนละคำกับ “อสนัญญิ” เปลี่ยนไปเรียกเป็น “วิสัญญิ” เสียเท่านั้น (ซึ่งคำว่า “อ” กับ “วิ” มันต่างก็แปลว่า “ไม่” เหมือนกัน) แบบนี้เป็นกรปิดกั้นทางเดินของ “จิต” หรือ ทำลายทางเดินของ “จิต” ไม่ได้ทำที่ “จิต” โดยตรง

อีกพวกหนึ่ง ก็เสพยาเสพติดที่เขาชอบ ๆ กันนั่นเอง พวกนี้เรียกว่า ได้ตรง ๆ ว่า ทำ “ความดับ” (นิโรธ) หรือ เข้า “ฌาน” อย่ายุ่งฉงน ! อย่ายุ่งปฏิเสฐ ! ฟังก่อน ถ้าฤทธิ์ของยาแรงพอ มากพอ คนผู้เสพยา ก็สลบได้แน่นอน และ วัตุการก็เป็นเรื่องตามแบบที่ ๒ นั่นเอง คือ ปิดกั้น หรือ ทำลายทางเดินของ “จิต” เป็นการปิดกั้นประสาทจุดต่าง ๆ หรือคือ ไล่ต้อน “จิต” มารวม ๆ กอง ๆ อยู่เป็นหมู่เดียวกัน ๆ แต่ส่วนมากผู้เสพยา ก็มักจะยังไม่ทำแก้ตนจนสลบสนิท หรือ ทำการปิดกั้นทางเดินของจิตจนจิตต้องหยุดชะงักเสียหมดเป็น “ความดับ” เขาจะทำแก้ตนขนาดเพียงพอตัดกับอารมณ์ปล่อยวาง คับว่างจากทุกข์ทั้งหลายที่ตน “มี” ทว่าเขาเหล่านั้นไม่รู้จักทุกข์ ด้วย “ปัญญา” ด้วยเหตุ โดยเฉพาะ “เหตุ” อันมาแต่อวิชชา เนื่องจาก ความคิด ความรู้ ที่ไม่ถึงสังขารมรรู แต่รู้ว่า พอเสพยาเข้าไปตนก็ว่างโล่ง โปร่ง เบา สบาย ผันหวานอยู่กับอารมณ์ใดอารมณ์หนึ่ง ทั้งอารมณ์ไม่ต้องการอารมณ์หนึ่งไป อันหมายถึงหมดความยึดถือ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ลงได้ ถ้าประสาทแห่งความรับรู้ส่วนในเหลืออยู่ (คือ ยังไม่ถึงกับอ่อนเปลี้ยง่วงงุนไป) แรงของกิเลส-ตัณหา-อุปาทาน ก็จะแสดงบทบาทออกมา จะกลายเป็นผู้ทำอะไรก็ได้ ตามแรงของกิเลสตัณหาอุปาทานนั้น และทำได้อย่างมาก อย่างรุนแรงด้วย ซึ่งบางทีก็มีบางคนโน้มน้อมให้ “อุปาทานจิต” ยึดไปในทางดี (แบบโลก ๆ) อยู่บ้าง

กล่าวคือ พอเสพยาเสพติดแล้ว จึงจะทำอะไร ๆ ไปในทางดีได้บ้าง เหมือนบ่อนเชื่อเพลิงแก่เครื่องยนต์ฉะนั้น เช่น “ยาขอบ” นักประพันธ์ไทยคนหนึ่ง ดื่มสุราแล้วเขียนหนังสือเก่ง บางคนสูบบุหรี่ (อันคือ ยาเสพติดประเภท นิโคติค เช่นกัน)

แล้วทำงานคล่อง บางคนสับสนหรืออ่อนสั๊กหน่อยหนึ่ง เร็วแรงมากขึ้นทำงานได้คล่อง (จะเป็นไปได้แค่พักหนึ่งเท่านั้น) เป็นต้น ซึ่งก็เป็นการทำลายตน ทั้งกายและจิต อยู่ดี

แต่ส่วนใหญ่จะโน้มน้อมไปในทางเลว มั่วสุมลงไปกับกิเลสตัณหา หรือ ใฝ่ หนักรึ้งซึ้ง เช่น พอสุขก็ทุกข์ สุขยาฝืน หรือ เสโรอื่น หรือ แม่แต่ดื่มเหล้าก็ตาม กิจกรรมที่ตามมา ก็จะเป็นเรื่องเลวร้าย ตั้งแต่ฆ่าแกงกันได้ง่าย ๆ ขึ้นไปจนทำผิด กฎหมาย ทำผิดศีลธรรม วิ่งเข้าหา “อบายมุข” มั่วเกมพิศวาสกัณ ตลอดจน แสดง “ศิลปะอิสระ” หรือ “ศิลปะเปลือย” ออกมา หรือ อธิบายซัด ๆ ก็คือ ความปรารถนา ความใคร่อยาก ความชอบ ความรัก ความติดยึดที่มีอยู่ในกันบั้งของ “จิต” แห่งตน มันจะแสดงออกมาอย่างไม่มีอะไรกดข่มกันล่ะ ไม่ว่าอารมณ์อัน สุนทรทางใด แง่ไหน เงื่อนไหน ใครสัมผัสเสียดสีโลมไล้ แต่ต้องกระโดดเต็น ใครในรส ใครในกลิ่น ใครในรูป ใครในเสียง ทั้งทางเขียน ทางบั้น ทาง ดนตรีร้องเพลง เฮฮาขันออกมา ล้วนเกินกว่าอารมณ์คนผู้มีสติสัมปชัญญะ ธรรมดาไม่แสดง ทั้งมันก็นับเป็นการแสดงธาตุแท้ ๆ แห่งความรู้สึกออกมาได้ แจ่ม ๆ นั้นเอง เรียกว่า แสดงอารมณ์ “กาม” และ อารมณ์ใน “ภพ” ที่ตนฝัน ตนยึด อย่างทั่วถึงต่าง ๆ ใด ๆ ออกมา ก็จะทำทั้งนั้น แล้วแต่ความโน้มเอียงของ จิตแห่งผู้ใด เป็นอย่างไร ก็แสดงออกอย่างนั้น ๆ

และแท้จริง มันก็เป็นการกระทำ ซึ่งจะแสดงออกให้เต็มที่ ตามที่ตนอยาก นั้นแหละ เป็น “จิตที่ร่ำร้อง ด้วยอุปาทาน กับตัณหา” มันจะพยายามเก็บกวาด กอบโกยเอาทุกสิ่งที่เป็นความใคร่อยากทำ มันจะทำ ๆ ๆ เพียงเพื่อจะให้เต็ม เต็ม ๆ ที่ตนอยาก ตนยึด ตนติด เมื่อปฏิบัติกริยาของจิต ถูก “ดับ” เสียส่วนหนึ่งจน ได้ที่ (ที่จริง ส่วนที่ถูก “ดับ” นั้น เป็นส่วนดี เป็นสติสัมปชัญญะ เป็นปัญญา เป็น ตัวเรูปกตติ ที่ดีที่สุด) อีกส่วนหนึ่ง อันไม่ใช่ตัวตนของเราล่ะ ! ถ้ามันไม่ถูก ดับไว้ หรือ บิดกันไว้เสียด้วย มันก็คือ ตัว “ผี” แท้ ๆ แต่มันก็อยู่ในตัวเรา อยู่ใน “จิต” ของเราเสียจริงๆ มันเหมือนเป็นเราเสียจริงๆ และมันก็ยึดครองจน เป็น “เรา” นั้นแหละในคน มันทำเอง เป็นเอง เสพย์เองเสร็จในตัว แถมมัน “ไม่รู้ตัว” เสียด้วย มันเป็น อารมณ์ดิบ ๆ - อารมณ์เปลือย หรือ กิเลสสด ๆ ของสภาพ ๆ หนึ่ง อันก็คือ “จิต” ที่เป็นจริงอย่างนั้น ๆ ของเรา ซึ่งนับได้ว่า เป็น

จิตที่สั้นสติ จิตที่สมบูรณ์ และแน่ๆ ไม่ใช่ “ความฉลาด” เลย แต่มันก็กำลัง
 เสพย์แน่ๆ ดังนั้น “ความรู้สึก” ของผู้เสพย์ ที่กำลังพูดถึงอยู่ในขณะนี้ มันก็
 คือ “Sense” (ที่แท้จริงมันคือ Senselessly หรือ Senselessness) หรือ “เซ็น”
 (ZEN) หรือ “ชยาน” หรือ “Trance” และหรือ “ฉาน” นั่นเอง คือ
 ขบวนการของ “จิต” ที่เป็นหมู่เป็นกลุ่ม แต่ขบวนการนี้ยังมีเลศคณหาอุปาทานจัดอยู่
 เมื่อ “จิต” รวมกำลังได้ที แทนที่จะใช้ประโยชน์ทาง “ปัญญา” เรียนรู้ความจริงแล้ว
 วางเลิกสิ่งที่ตน “หลง” ก็กลับมาแสดงออกทางตรงกันข้ามเสีย คือ นำสิ่งที่ตน
 “หลง” ขนมาเสพย์ ให้ “ผู้” ได้รับอาหาร นั่นคือ หลงมัวเมาหนักเข้าเสียอีก

การเสพย์ยาเสพย์ติด จึงคือ พวกเทวดาเสพย์กาม (กามาวจรจิต) และ
 พรหมเสพย์อารมณ์แท้ๆ (รูปาวจรจิต-อรูปราวจรจิต) เป็นการเสพย์อารมณ์ที่ตน
 คิดตนยึด มากไปด้วย “ภวตัณหา” ที่ยังมี “กามตัณหา” ข้อนแฝงอยู่ข้างในจิต
 อีกที ที่ร้ายกาจก็คือ เป็น “อัตตกิลมณานุโยค” อย่างชัดๆ เจนๆ ชนิดกำลัง
 เดินทางเข้าไปสู่ “อัตตวินิบาต” คือ เป็นการฆ่าตัวตายอย่างเปลื้องที่สุด แพงที่สุด
 ทรมาณกายที่สุด เนื่องจากธาตุต่างๆ ในตัวยาสีเสพย์เข้าไปในร่างกายนั้น จะทำงาน
 กับเซลล์แห่งร่าง ทำลายเผาผลาญรูปขันธ์ หรือ ทำลายประสาท และ อวัยวะของ
 ร่างกายโดยตรง อายุจึงสั้นแน่นอน สำหรับผู้เสพย์ยาเสพย์ติด ซึ่งผิดกับพวก
 ฝึกหัด “ดับ” กันที่ “จิต” ชนิดนั่งบำเพ็ญฉานหลับตา โดยไม่ดื่มไม่กินไม่ฉัดไม่สูบ
 อย่างนี้จะอายุยืน แต่มันก็ยังเป็นการ “เสพย์ติด” อยู่เช่นกัน (ทว่า
 กรรมวิธี กนละเหตุ-ปัจจัย เท่านั้น) และเรียกว่า “อัตตกิลมณ-
 านุโยค” อยู่เช่นกันอีกด้วย ทั้งเป็น “อัตตวินิบาต” เหมือน
 กันอีก (อัตตวินิบาต แปลว่า การทำตนให้ตกนรกอย่างต่ำสุดหยาบสุด หรือ การฆ่า
 ตัวเองตาย) แต่พวกฝึกหัด “ดับ” กันที่ “จิต” ชนิดนั่งบำเพ็ญฉานหลับตา ทำ
 ลายเผาผลาญนามขันธ์ หรือ ทำร้ายจิต และ เจตสิก ของวิญญาณ โดยตรง ส่วน
 การเป็น “อายุ” นั้น ก็มีทั้ง “ตาย” และมีทั้ง “เกิด” อยู่ในตัว จึงได้ชื่อว่า “เทพ”
 เพราะตนเองนั้น คือผู้ที่กำลังทำตนเองให้ “ตายอยู่ๆ” แต่ตนเองก็ “ไม่รู้จักตาย”
 (ผู้ไม่รู้จักตาย=อวิชชา ซึ่งไม่ใช่หมายถึง อมตะ นะ!) เนื่องจากในจิตวิญญาณ

มีแต่ “เกิด ๆ ๆ ต้องการแต่เกิด” เป็นที่ตั้ง **นี่คือ “ภวตัณหา”** แท้ ๆ
 ทว่า “ตาย” อย่างสัจจะนี้ (ปรมาตตสัจจะ) ก็คือ เป็นการฆ่าตัวเองให้ตายจาก
 การจะได้เป็นพระอริยะ หรือ พระอรหันต์ มิใช่ฆ่าร่างกาย ประเภท
 ฆ่า “จิตวิญญาณ” ฆ่า “ปัญญา” หรือ ทำลาย “นามจันทร์” ของตนเอง ทั้งยัง
 นับว่า เป็นการฆ่าตัวตายที่เปลืองที่สุด (คือ เปลืองเวลา เพราะเสพยาแล้วฆ่าแล้ว
 อยู่อย่างไม่ควรจะไปเสียประโยชน์เลย) แพงที่สุด (คือ ลงทุนพากเพียรฝึกฝนด้วย
 “ความยาก” เหลือเกิน) ทรมานจิตเป็นที่สุดออกเหมือนกัน เพราะทำจริงแล้ว เมื่อ
 “จับจิต” ตะล่อม “จิต” อยู่อกป่านนั้น ก็ควรจะเอามาให้เรียนรู้สิ่งที่ตนควรรู
 นี้กลับเอาไป “ดับ” เล่น เอา “จิต” ไปติด ไปยึดหลง ในอารมณ์ “ดับ” อารมณ์ว่าง
 เป็นการ “เสพย์ติด” อีกชนิดหนึ่งไปเสียฉิบ แต่อย่างไรๆ ก็ยังดีกว่าติดเสพย์ยาต่างๆ
 หลายน้อยหลายพันเท่า ทว่า ก็น่าเสียดายกว่าพวกหลงยาเสพย์ติด หลายน้อยหลาย
 พันเท่าเหมือนกัน เพราะตั้งใจจะเดินทางไปให้ถึง “นิพพาน” แล้วจริงๆ แต่ก็
 ยังไปติดไปหลงโลกียารมณ์อยู่ให้ตายเปล่าไปเสียนี้ !

พวก “เสพย์ติด” โดยใช้ยา นั้นแหละ ร้ายกาจยิ่งนัก ที่กำลัง
 ก่อความยุ่งยากมากมายแก่สังคม เพราะความไม่รู้ (โง่) ต้นสายปลายเหตุ ทั้งผู้เสพย์
 และ ผู้ผลิตยาเสพย์ติดนั้นๆ ทั้งผู้จะปราบปรามด้วย จึงนับวันจะยุ่งยากยิ่งขึ้น
 เป็นทวีคูณเรื่อยๆ ไป **น่าจะได้เรียนรู้เรื่องของ “กิเลส-ตัณหา-
 อุปาทาน” หรือ เกี่ยวกับด้าน “จิต” กันเสียบ้าง** มิฉะนั้นจะ
 เตือดร้อนไม่มีทางเปลื้องได้เลย มีแต่จะรุนแรงขึ้น เพราะการติดยาเสพย์ติด
 ก็คือตัว “จิต” นั้นเองแหละ ที่สำคัญยิ่งกว่าด้านกายด้านวัตถุ

หนักมากกล่าวถึงว่า เมื่อผู้ทำตนไปสู่ความดับได้จน “สลบ” แล้ว หรือ ถึงขั้น
 “สมาบัติ” แล้ว (ตามสภาพแห่งความเป็น “สมาบัติ” ที่เขากำหนดหมายเอา) จะถึง
 ชั้นแห่งที่อยู่ก็ตาม พวกเขา “นิโรธ” แบบเล่นฉานหลับตา หรือ พวกสะกดจิต
 จะส่งตนเอง หรือ จะตั้งเจตนาไว้ กิด หรือ แม้จะไม่ได้ตั้งอะไร แต่เคยรู้ เคยเห็น

เคยหัด เคยขับขานมาแต่ปางใด ๆ หรือ ขับขานด้วยญาณวิถึใด ๆ ก็ได้ ถ้วนเรียกว่า “ยัด” หรือ “อุปาทาน” ทั้งสิ้น จะอ่อนระทวยอยู่ ก็ตาม คือ บางทีก็ไม่มีเจตนา จะให้ร่างแข็งท้อ มันก็จะอ่อนระทวยไป เมื่อจิตส่วนหนึ่งไม่เข้าไปทำงานบังคับกายให้ แข็งท้อ แต่ก็เรียกว่า “นิโรธ” (อสังขญ) หรือ เป็นความดับ เป็นการสลบ หรือ เป็นสมาบัติ (ตามที่เขาหมาย) แม้จะเป็นผู้ที่กำลัง “เมา” ยาเสพติดจัด ๆ ก็ คือ ผู้ที่กำลังอยู่ในสภาพ “ดับ” หรือ สลบเหมือนกัน เอากันเพียงเมา “เหล้า” ก็ ได้ หรือ จะลองจริง ๆ แค่ว่า “บุหรื” ก็ถึงสลบ ถึงดับได้ ถ้าฤทธิ์มันแรงพอ มาก พอ ประสาทของผู้นั้นยังต้านทานไม่ได้

ผู้อยู่ใน “สมาบัติ” หรือ ผู้กำลังสลบ มันไม่มีความรู้ตัวเองทั้งหมด มัน ไม่รับสัมผัสสภาวะที่นอกเจตสิกที่ตนหลงของตนนั้น มันก็คือ “หลับ” นั่นเอง แต่หลับชนิดพิเศษยิ่งกว่าการหลับธรรมดา สามัญสำนึกแห่งจิต กับ จิตใต้สำนึก มันทำงานไม่สืบทอด ไม่รับส่งต่อช่วงงานกันแล้ว เรียกว่า ขาด “สันตติ” ซึ่งขาด อย่างไร “สติ” ไร “ปัญญา” คือ ไม่มีความเข้าใจอันต้องแท้อยู่ใน “จิต” ว่า อะไร คือ “ดี” อะไรคือ “ชั่ว” เลย ส่ง “จิต” ไปทางดีไม่เป็น ดังนั้น ผู้ใดมีกิเลส ตัณหาอุปาทานผสมผสมอยู่ใน “จิต” และ ยังดันแรงออกไปทำงานได้ ยังไม่หยุดสนิท ยังไม่นิ่งสนิท มันก็จะวิ่งออกไปทำงานอยู่ ตามอำนาจความดันรณของ กิเลส-ตัณหา-อุปาทาน นั้น ๆ จริง ๆ จึงคือ “ผี” นั่นเอง ทำบทธาบท กรรม กิริยานั้น ๆ อยู่

“เจ้าตัว” บางคน ก็จะมี “รู” อยู่กับอารมณ์วิถึจิตของเขา บางทีรูชัดเจนเหมือน คนเป็น ๆ ปกติธรรมดา ก็ได้ แต่ไม่มีความสามารถส่ง “จิต” ของตนได้เลย นอก จาก “อุปาทาน” ที่มีกิเลส-ตัณหาร่วมอยู่ด้วย จะเป็นตัวส่ง แล้วก็ทำตาม แรงกิเลสแรงตัณหา นั้น ๆ (เพราะไม่เคยเรียนรู้กิเลส-ตัณหา โดยเฉพาะ “อุปาทาน” ให้ชัดเจนก่อน และไม่เคยฝึกการฆ่า การทำลาย การดับกิเลส-ตัณหาเลย)

ดังนั้น กิเลส-ตัณหา-อุปาทาน (“สังขารทั้ง” ตัวสำคัญ) มันจะชัก กูง ชักชวน ลากให้เป็นไปอย่างไร ก็จะเป็นไปตามมันทุกประการ ตนไม่มี “อิสระ” แต่กิเลส-ตัณหา-อุปาทาน สิ กลับเป็นใหญ่ แสดงบทธาบทเต็มที่ อย่าง “อิสระ” นี้เองเรียกว่า ถูกพญามารครอบงำไว้แล้ว

หรือ ถูกกฎหมายมารตรึงไว้แล้ว ไม่รู้ตัวที่ถูกรังแก ตามชั้น ตามฐานะ ตามกาละเทศะ รู้แต่ ตาม “อุปาทาน” และ “ตัณหา” จะพาจิตไป ก็เรียกว่า คนผู้นั้นคือ **ตัวตัณหา ตัวอุปาทาน** แท้ๆ บางคน ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์เลยทีเดียวนั่นเอง บางคนไปสวรรค์ที่ตนรักยึดตนชอบ บางคนไปรกที่ตนเคยยึดเคยถือเคยเชื่อ (ถ้วนคือ “ภวตัณหา”) ทั้งๆที่ บางคนกลัว ไม่อยากไป แต่มันมีจิต “อยากรู้” ตัวหนึ่ง บงการอยู่ เรียกมันว่า “อสังขาริกัง” ซึ่งตามจริง ผู้ยังมีจิตแค่ “อเหตุกะ” ก็จะไม่สามารจรูจิตตัวอยู่เบื้องในลึกๆ ที่เป็น “มโนปุปพังฯ” แท้ๆ ตัวนี้ เพราะที่จริง “อสังขาริกัง” มันก็ไม่มี มันเป็นเพียงชื่อเรียก (บัญญัติ) สำหรับผู้ยังไม่รู้เท่านั้น เนื่องจากมันดูเหมือนทำอะไรไปได้โดยไม่มี “จิต” ใดสั่งจิตใดกระตุ้น แต่แท้จริงที่สุดนั้น จะทำอะไรโดยไม่มี “จิต” สั่งนั้น ไม่ได้เลย (ถ้าผู้ใดนึกถึงพุทธพจน์ ข้อ “มโนปุปพังคมาฯ” กับ “เย ธัมมา เหตุปภวาฯ”) ภูมิชั้นผู้มีความรูชั้นหนึ่ง ก็ต้องอนุโลมเอาง่ายๆ ไปก่อนว่า มันมีการทำ หรือ มีสิ่งเกิดโดยไม่มีเหตุ ก็เลยตั้งภาษาตัวหนึ่งว่า “ไม่มีอะไรเป็นเช็กระตุ้น” (อสังขาริกัง) ประกอบไว้ อีกคำหนึ่ง สำหรับผู้ยังไม่สามารถจับซาบได้จริงๆ ก็แบ่งภูมิ แบ่งชั้นไว้ ด้วยภาษาเป็นบัญญัติกันเท่านั้นเอง เนื่องจากมันละเอียดลึกซึ้ง มันยากเกินภูมิคนธรรมดาจะ “รู” ก็ตั้งบัญญัติคำสรุปไว้เป็นชั้นๆ เป็นตอนๆ ตั้งต่างว่าจบลงแล้ว หหมดเหตุหมดปัจจัยแล้ว วางั้นเถอะ! เหมือนเด็กเล็กๆ เรียนรู้จำนวน ก็หัดนับ ๑ ถึง ๐ หัดเรียนรู้รอบกับลบ ก็สมมุติว่า จบกันนั่นเอง แต่ **สำหรับผู้ที่สามารถ “รู้” ได้กว่านั้น เขายังมีมากกว่านั้น เป็น “อนันตัง” ที่เดียว** แต่นั่นแหละสำหรับในทันที เรากำลังกล่าวถึง “จิต” ผู้เสวยดีดี ทิยตอรรถชอบ อารมณ์อยากของตน มันต่างกตกรรณท่องเที่ยวไปตามอุปาทาน ตามแรงแห่งอนุสัยอาสวะของแต่ละคน เขาคือ ผู้ “ไม่รู้” โดยตรง และต่างคน ก็ต่าง “ยึด” ต่างหลงภูมิ หลงเสวยอารมณ์ที่ตน “อยาก” โดยตนยังไม่หยั่งรู้ความแท้จริง (สัจธรรม) ถึงความแท้จริงนี้ ตนจึงคือ พวก “ศิลป์เปลือย” หรือ “กิเลสอิสระ”

บางคนก็ยึดเอาการไม่ไปไหนอยู่ว่างๆ วางอารมณ์ เบาสบาย ก็มี นั่น
เรียกว่า เสพย์ “อากาศานัญญาตนะ” บางคนปล่อยอารมณ์ไปสู่จุดที่ตนชอบที่
สุด จะเป็นแดนไหน ภพไหน แบบไหน อย่างไร เขาก็จะมัน จะเสกสรรสร้างเอา
ทั้งสน มันทำได้อย่างสะดวกมากตอนนั้น เพราะมันวางโลก วางความกังวล
วางความคิดความเลว วางความรับผิดชอบใดๆ หหมดสิ้นจริงๆ แม้แต่ร่างกายของตน
จึงจัด “จิต” ของตน หรือ สะกด “จิต” ตน ให้อยู่ในขอบเขตที่ตน “ยึด” ตน
อร่อย ตนพอใจจะเสพย์ หรือ พอใจจะ “เสวย” นั่นเอง

อาการอย่างนี้ หรือ สิ่งที่ทำให้แสดงอาการอย่างนี้ บาลีว่า “นิโคตะ”
ที่ไปเป็นภาษาฝรั่งที่ว่า “นิโคติน” หรือ “นิโคติก” นั่นแหละ แปลว่า “ไม่
ไปกับโลกแล้ว” หรือ “ไม่เอา กับโลกแล้ว” เพราะโลกที่ต้องยึด ต้องถือ ต้อง
อยู่ได้ขอบเขตขอบข่าย ของศีลธรรม ของสังคม ของจารีต-ประเพณี-วัฒนธรรม และ
ของกฎหมายนั้น จะทำอะไรๆ ก็ไม่ได้สมกับความโลภความอยากเอาเสียเลย
มันจึงมีแต่ “ทุกข์” ทว่าผู้ที่ “ไม่ไปกับโลกแล้ว” โดยใช้ฤทธิ์ของ “นิโคติก”
นี้ เขาไม่รู้ อย่างนี้หรือหะ ! แต่เขามีสมาธิอย่างนั้นอยู่ทีเดียว หรือแปลว่า
“เลือกเอาตามที่ตนชอบ” หรือ “ไม่ออกจากเขตที่ตนจำกัดให้แก่นั้น” ก็คือ
กิเลส-ตัณหา-อุปาทานของตน ชอบ-ยึด-รักอย่างไร ก็จะไม่ยุ่งเกี่ยวกับการกระทำ
นั้น อารมณ์นั้น ทำได้อย่างไม่กลัวไม่เกรงด้วย

เรื่องใช้ยาเสพติด ทำ “สมาบัติ” ทำ “นิโรธ” ให้แก่นั่น
เป็นการกระทำที่ร้ายกาจ เพราะมันไม่ได้เดินเข้าหา “จิต” อันหมาย
จะสงบอย่างเดียว มันมีแต่ “ความไม่รู้เหตุไม่รู้ผล” มันทำตนให้ไร้ความรู้
รับผิดชอบในโลก วางโลกข้างนอกตนให้เกลี้ยง เหมือนโลกนั้นแต่เราเป็นใหญ่ แล้ว
ก็หันเข้าหา “อุปาทาน” คือ สิ่งที่ตนยึดว่า “สุขที่สุด” เท่าที่ตนฝังไว้ในสันดาน
(อนสัย) และจะทำอย่างไม่กระดาก อย่างกล้าบาบิ่น ซึ่งจะเป็นผลกระทบกระ-
เทือนถึงผู้อื่นคนอื่นอย่างร้าย โลกจึงเดือดร้อนเพราะเหตุนี้ ดังจะได้เคยรู้เคย
เห็นพฤติกรรมของคนพวกนี้มาแล้ว ที่เป็นภัยต่อสังคม หรือ แม้ทำกับตนเอง ขนาด
เสพย์เข้าไป ใดทีแล้ว ก็เอาจิตกรัดเนื้อตัว เล่นเลือด เล่นแผลเหวอะหวะของตนเอง
แล้วเขาก็เป็นสุข ก็มี นั่นแหละ พวกทั้งได้แม้แต่กาย

หรือ จำพวกที่ดีที่สุด ก็เสพยาารมณ "พรหม" เช่นเดียวกับผู้ทำ "สมาบัติ" ทางจิต คือ อยู่เฉยๆ ว่างๆ งานการไม่รับผิดชอบ โลกจะไปอย่างไรก็ไม่สำคัญ ฉันทไม่มีโลก ไม่ห่วง ไม่รับรู้อะไรใคร ถึงรู้อะไร ว่างหมด ไม่เข้าใจว่า ควรจะทำสิ่งที่ดี คืออย่างไร ควรจะช่วยเหลือผู้อื่นอย่างไร ไม่เอาทั้งนั้น ก็อยู่ในประเภทแข็งเดียวกันกับ พวกเสพยา "อภิสิญญานโรธ" และ พวกคิด "สุข" แต่เป็นแบบ "อรุปฌานลิมตา" คือ พวกเห็นทุกอย่างเป็น "ความว่าง" เป็น "ของว่าง" เหมือน "อากาศธาตุ" ทั้งนั้น ไม่มีอะไรจริง ไม่มีสัตว์ ไม่มีบุคคล ไม่มีตัวตนเราเขา อะไรก็ไม่มีอะไร ไม่ใช่อะไรทั้งนั้น แม้จิตของตนก็ว่างๆ ไม่มีคิดอะไรเลย ไม่สำคัญมันหมายถึงใครเลย ไม่ทำประโยชน์แก่ใครเลย จะเสวยแต่ความว่างเฉย ความว่างๆ ที่ตนได้ตนมี ไม่ยอมรับ "สมมุติ" ในโลก เขาเลย ทั้งๆ ที่ตนก็ยังอยู่ในโลก แลมันยังต้องเป็นภาระแก่โลกแก่สังคมอยู่ด้วย ก็เป็นการเห็นแก่ตัวที่สุด และที่แท้ ตนก็ยังเสพยา "สุข" คนพวกนี้ "ทิฎฐิ" มีความเห็นอย่างนี้แหละ คือ ผู้เป็นภาระต่อสังคมอย่างร้ายกาจ

พวกฤษขโพร หรือ ผู้ฝึก "สมาบัติ" เข้าไปเสพยาารมณบัสสัทธ-อุเบกขา-นิโรธ จน "จิต" ยึดมั่นเห็นดิม "อุปาทาน" หรือ จมมีแดนเกิด แดนอยู่อันเยี่ยมยิ่ง มีนิวาสอันยอดเยี่ยมที่ถึงสู่สมใจ (อภินิเวสหายะ) ในอารมณสงบ อารมณเฉยๆ อารมณไม่รับรู้ พวกนี้ ก็จะ "เสวยแต่สุข" แบบจริงจังๆ เป็นคนได้ประโยชน์ตน หลงประโยชน์ตนฝ่ายเดียว เชื่อว่า เป็นผู้เห็นแก่ตัวชัดๆ โดยแท้จริง ซึ่งเดี๋ยวนี้ "พุทธศาสนา" กำลังถูกกล่าวหา ถูกเข้าใจผิดว่าเป็นลัทธิที่ทำให้คนกลายเป็นคนประเภทนี้ อันไม่เป็นความจริงเลย แต่ที่ต้องเป็นเช่นนั้น ก็เพราะบรรดาคณาจารย์ ผู้ "ไม่รู้จริง" อวดกล่าว อวดสอน ตีขลุ้มโมเมยืนยันอธิบายกันอย่างไม่ตรงจุด และ ไม่ละเอียดถี่ถ้วน คนจึงพากันเข้าใจผิดไปหมด แม้ผู้เป็นพุทธมามกะเอง ขนาดเป็นผู้เห็นๆ กันว่า "มีปัญญา-มีความรู้ทางพุทธศาสนา" เอาเสียด้วย ก็ยังอุตสาห์ทำให้พากันหลงผิด เข้าใจเพี้ยนไปยึดเอาว่า ลักษณะของพวกฮิปปี พวกเสพยาติด

อารมณ์พรหม ที่ยังไม่ถึงแม้แต่อารมณ์กามน เป็นพวกม “จิต” มีอารมณ์เช่นเดียวกัน กับพระพุทธเจ้า จนกล่าวได้ว่า พระพุทธเจ้าก็เป็นฮิปปี! นั่นก็เพราะ คำสอนที่ เป็นการอวดอุตริมนุสสรธรรมของคณาจารย์ผู้ยังไม่รู้จริง นั่นหนึ่ง เพราะนักธรรม ผู้กล่าวตู่ นั้น เป็นนักคิดนักคาดคะเนเดาเอา (ตักก็ โทติ วิมังสา) ตามคำสอนคำกล่าว ต่างๆ ที่ได้ยินได้ฟังมา เป็นเพียง “ตรรกะ” ไม่ใช่ญาณปัญญาที่เกิดเพราะ ภาวนามยปัญญาแท้ อีกหนึ่ง

ที่ถูกต้องแท้จริงนั้น “พุทธศาสนา” นั้น ลึกลับ- เยียดสูงส่ง ยิ่งกว่าที่พวกมันหลงเข้าใจผิดๆ เพียง ๗ นี้ อยู่ อีกมาก ผู้ยังไม่รู้จริง ขอบย่ำได้ทำลายศาสนาของตนเอง ด้วยความโง่ของตนเองเลย

แต่ถึงกระนั้นก็ดี แม้พวกมันหลับตาทำสมาธิสมาบัติ เขาจะคิด “สุข” แบบ หนึ่ง เมื่อเขาอยากเสพยาอารมณ์ว่าง อารมณ์สุขของเขา เขาก็ยังทำเอาเองได้ ทำเมื่อใด ก็ได้ โดยไม่ต้องอาศัยวัตถุ กิเลสเล็กน้อย ค่อยยังชั่ว ไม่เปลือง ไม่ ยากเย็น ไม่เป็นเรื่องยุ่งหนักข้อไปถึงขั้นเบียดเบียนสังคม แก่งแย่งสังคม และผลาญวัตถุ ก่อความอลวนให้แก่สังคม พวกที่ต้องอาศัยยาเสพติด วัตถุ ช่วยตน ให้ขึ้นไปเสพยาสวรรค์ นั่นสิ มันร้ายกาจ มันต้องดิ้นรนหา “วัตถุ” นั้นๆ มาทำให้เกิด “สภาพจิต” แบบที่ว่า นั่น หรือคือ ต้องหายาเสพติดนั้น มาเสพยา มา เป็นอนุภรณ์ พาไปสู่แดนสุขแดนวิมานของเขา เสพแล้ว ยิ่งกลายเป็นคนร้าย เพราะอำนาจกิเลส-ตัณหาที่เป็นไปในทางไม่สงบ ขนาดถึงผู้อื่นเดือดร้อน ก็เกิด ตามมาอีก

คนพวกนี้ (ที่เสพยา) กับ คนพวกที่มี “ทิวฏฐิ” มี “ความเห็น” เห็นแก่ตัว โดยหลงยึดว่า ทุกอย่างว่าง อะไรๆ ก็เป็นของว่าง ไม่มี สัตว์ ไม่มีบุคคล ไม่มีตัวตน ไม่มีเราไม่มีเขา เกินเลยออกไป นอก “ปรมาตตลัสัจจะ” (คือ จิตของตนเฉพาะตน) แบบไม่รู้แจ้งรอบ ไม่มี “ญาณ- ทัสสนะ” หรือ “พุทธวิชา” แท้ๆ ก็ไม่รู้ถึง “สมมุติสัจจะ” ว่า ก็เป็นความจริง

เป็นสิ่งมีจริง เป็นคนเป็นสัตว์จริง ตามสภาพที่ “ตั้งอยู่” จริงของเขา อันมี “กาล” แล้วคนพวกนี้ ก็ไปตีราคาเขาเป็น “สูญ” (พวก “แก่สูญญตา”) ไปหมด คนพวกนี้แหละที่เป็นภัยต่อสังคมร้ายกาจมาก โดยความไม่รู้ ใน “ความจริง ๒ สถาน” คือ สมมุติสัจจะ กับ ปรมัตถสัจจะ อย่างชัดแท้ ลงตัว ถูกตัวตน กันจริงๆ

หากเป็นพวกติดสงบ ติดนึ่ง ยึดความหยุด รักความเฉยๆ (เช่น พวก หลงเสพย์ “ภวตัณหา” หรือ หลงเสพย์ “ฉานหลับตา” เพียงอย่างเดียว) ก็ยังดี ค่อยยังชั่วกว่า พวกยังหนักใน “กามตัณหา” (เพราะแม้ “ภวตัณหา” ก็ยังมีอยู่ ด้วย) ซึ่งเสพย์กามอยู่อย่างไม่รู้ตัวตัวตน แต่สปีคนไปตีราคาว่าตูดอื่น หรือ สัตว์ อื่นใน “กามภพ” เขาเป็นสูญ เพราะพวกเสพย์ “ภพ” (ภวตัณหาอย่างเดียว) นั้น เสียประโยชน์ของตน เท่านั้น เพียงชั้นเดียว ส่วนพวกเสพย์ “กาม” (กามตัณหา) นั้น เสียทั้งประโยชน์ตน (ในทางละลายคลาย) ทำลายทิ้งของผู้อื่นนอกตัวนอกตนด้วย ไม่ว่าจะ เป็น “วัตถุ” หรือ “จิตใจ” ของเขาอน

แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ฆ่าที่ว่านี้ (พวกนิโคติกทั้งหลาย หรือ อื่นๆที่เขาจะไม่ เรียกว่า เป็นพวกนิโคติก นิโคตินกันหรอก เพราะมันมีขนาด มีฤทธิ์ มีเชิงเพี้ยนๆกันไป ก็ตั้งบัญญัติเรียกต่างๆกันไปหลากหลาย เป็นทั้งเชิงกระตุ้น ส่วนหนึ่ง และ ระวังส่วนหนึ่ง เช่น คาเฟอีน แอลกอฮอล์ มอร์ฟีน เฮโรอีน เซโคบาร์บิทัล แอมเฟตามีน โคคาอีน และ เทตราไฮโดรแคนนาบินอล ทั้งหมด ตลอดจน แวเลียม โคโรฟอร์ม อีเทอร์ ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งเป็นผลทำให้ “จิต” เข้าสู่อารมณ์ เบื่ออย่างหนึ่ง เบื่ออย่างหนึ่ง อยู่นั่นเอง) มันทำลายประสาท ทำลายทั้งสุขภาพ ทำลายทั้งอายุ เพราะมันฤทธิ์แรง ฤทธิ์ เร็ว (ถ้าจำเป็น หรือ นานๆ ชาติ เป็นเรื่องถูกเรื่อง ก็เป็นประโยชน์) ทางนักวิทยาศาสตร์ เข้าใจ ถึงฤทธิ์ร้ายของมัน จึงช่วยกันป้องกัน แต่คนในโลก ทุ่ม บัญญารูใน “ชาติ” ในเคมี ในสารพวกนี้ มันมีเหมือนกัน จึงแอบลักลอบปรุงให้ แบนเนียน ให้ง่ายให้สะดวกในการเสพย์ ทั้งพยายามให้แรงขึ้น ๆ ด้วย เพื่อ มอมเมาคนให้ติด ใหยึด (เป็น “ทัพ” อันไม่เกษม) ให้หลงไปนำมา “เสพย์”

ให้หนักยิ่งขึ้น พวกขี้โลกใจบาปเหล่านี้ ก็ทำเป็นสินค้า ราคาสูง เพราะ
 ทุกประเทศยอมรับว่า เป็นยามหายภัย จึงลอบทำ แอบทำกัน ห้ามไม่ฟัง มันล้วน
 เป็นบาป ที่เนื่องมาจาก**ความไม่รู้ ไม่เข้าใจบาป บุญ คุณ โทษ อะไร**
เลย เอาเสียจริงๆ บ้านเมืองที่เจริญด้านวิทยาศาสตร์ด้านวัตถุ คือ อเมริกา
 และ ยุโรป เต็มคร่อนเรื่องกันมาก เพราะคนยิ่งแก่งแย่งกันดำรงชีวิต ก็ยิ่งทำบาป
 กันได้มาก ทำได้ทั้งๆ ที่รู้ว่า **ไม่ดี (ชั่ว) เป็นบาป นี้แหละ** จึง
 ทุกข์มาก แต่เขาไม่รู้จัก **“ทุกข์อริยสัจ”** กัน เขาก็เลยมีแต่ดินรนาหาทาง
 ออก ยาเสพยัตติคก็จะช่วยบำบัด **“ทุกข์”** เช่นว่านได้ ชั่วคราว **แล้วเขาก็ยึด**
เอา “สุข” ในลักษณะนี้ เป็น “สรวง” ผู้เจริญทางวิทยาศาสตร์ก็ยิ่งผลิต
 เพราะผลิตได้ ผลิตเป็นนี้? ยิ่งโลกในเงิน ก็ยิ่งทำออกขาย คนไม่รู้ ก็ยิ่งคิด
 ความทุกข์ด้วยปฏิกาคเพิ่มพูนอย่างนี้ จึงสูงขึ้นๆ ไม่หยุดยั้ง และจะนับวัน
 เต็มคร่อนยิ่งขึ้นไปอีก เนื่องจากเขาไม่รู้จุดเช่นกัน คือ **ไม่รู้ไม่เข้าใจ “ภว-**
ตัตถหา” (เป็นสำคัญ และ ทั้ง “กามตัตถหา” เขาก็ไม่รู้) ซึ่งหลงเป็น **“แดนเทวดา”**
 หรือ **“แดนพรหม”** แดนเสวยความสนใจได้ง่ายๆ แดนเสวยธรรมารมณฺ์ แดน
 เสพยัสุขชนิดแรงอย่างหนึ่ง อันมีต้นเหตุมาจากความเจริญทางเคมีวัตถุวิทยาศาสตร์ของ
 เขา นั่นเอง จึงไม่มีใครช้โทษ กล่าวภัย เช่นนี้ สู้กันฟัง

ทางเอเชียชั้น มีการ **“นั่งสมาธิหลับตา”** แก้ไขผ่อนคลาญได้บ้าง เรื่องยา
 เสพยัตติคดั่งว่า **“จึงจะไม่รุนแรงเดือดร้อนเท่าทางอเมริกาและยุโรป** การนั่ง
 หลับตาสมาธิ จึงแก้ไขช่วยบรรเทา **“ไม่ให้ผู้ติดยาเสพยัตติคมากจนได้** เพราะเป็นแกน
 เดิม ที่ช่วยเสพยัตติคเดิมไว้ ดังนั้น การเสพยัตติค **“นั่งสมาธิหลับตา”** จึงสามารถช่วยผู้
 เสพยัตติค ยาเสพยัตติค ทั้งหลาย ให้เหหันมาเสพยัตติคในแนวทางนี้เสย ก็เป็นไปได้
 และก็เป็น การช่วย **“ทั้งบำบัด และช่วยทั้งบรรเทาจริงๆ** ได้บ้าง ดังนี้

แต่กระนั้นก็ดี ผู้หลับตาสมาธิเสพยัตติคแดนพรหมได้ มันก็ยังไม่ใช่ **“โลกต-**
ตระ” (แดนที่พ้นโลก) มันก็ยังเป็น **“ภวตัตถหา”** อยู่ นั่นแหละ **“สำหรับผู้**
ปรารถนาจะมุ่ง “นิพพาน” จึงจะต้องทำความเข้าใจให้ดี

ยังไม่รู้จัก แม้จากคำบอกเล่า อ่าน เรียน(ปริยัติ) มาก่อนแล้วละก็ ยังจะ “ติด” มั่นแน่นหนักแน่นยวบยหนักจริง ๆ จึงขอเตือน นักเสพยาทั้งหลาย ทั้ง “ผู้เสพยาติดยา” ทั้ง “นักนั่งหลับตาสมาธิ” อย่าหลงไหลแดนที่ไปเสพยาติต ขนิตที่โลกเขากำลังติดกึ่งนอมแงม นี้เลย มันทำให้โลกเดือดร้อน เพราะมันทำให้คนหมดสมรรถภาพ และทำคนให้กลายเป็นคนขี้เกียจ มันทำให้โลกเป็นง่อย บั่นทอนความเจริญก้าวหน้าของโลกชาติ ๆ พระบรมศาสดาของเรา อุตสาห์ยืนยันไว้หนักหนาว่า “-ธรรมเหล่าใด เป็นไปเพื่อความเกียจคร้าน และเป็นไปเพื่อความกำหนด ติดยัด ย่อมใจนั้น ธรรมเหล่านั้น ฟังรู้ว่า ไม่ใช่ธรรม ไม่ใช่วินัย ไม่ใช่คำสั่งสอน ของพระศาสดาองค์สมณะโคตมเป็นอันขาด” เพราะพระองค์ทรงสอนให้ “วาง” ไม่ให้ยึด ไม่ให้มัวไปเมา หลงติด กำหนดใครในอะไร ไม่ว่าจะมัวไม่ว่ากพ ไม่ว่าจะรูปธรรม หรือ อรูปธรรมใดๆ ไม่ให้เสพยาจริง ๆ แต่ต้องมี “ปัญญา” จะต้องเข้าใจความถูกต้องอันสลบซับซ้อนซ้อนซ้อนในโลก ให้แท้

ดังนั้น “การดับสนิท” ใดๆ ที่ดับอย่าง “ไม่รู้” ดับอย่างเต็มไปด้วยโมหะ (เนื่องจากมีแต่หลงเสพยาสุข) ดับอย่างไม่มี “สติ” อันเป็นสัมโพชฌงค์ (สัมโพชฌงค์ ซึ่งแปลว่า ประกอบพร้อมไปด้วยองค์ธรรมที่จะได้ตรัสรู้บรรลุนิพพานแท้ ๆ) ไม่มี “ธัมมวิจย” (สัมโพชฌงค์) เอาเลย แล้วมันจะเอนเอียงเข้าหาการ “ตรัสรู้” หรือ เอนเอียงเข้าไปเป็นผู้มี “ปัญญา” มารู มาแจ้ง สิ่งต่างๆ ธรรมต่างๆ จนเป็นผู้แทงทะลุ “อริยสัจ” ได้อย่างไร ? (มันไม่ดำเนินไปตามหลักโพธิปักขิยธรรมที่พระบรมศาสดาทรงสั่งสอนเสียแล้ว) นอกจากจะจมอยู่ในสภาพ “ผู้เสพยา” ผู้กำลังเป็น “โลกียะ” เป็นสัตว์โลกที่กำลังหลงโลกียรสเต็มตัว (คือ พรหมผู้รรมย์เหลือล้นในธรรมารมณนั้น ๆ) ก็ติด ก็ยึด ก็อยากเสพยาซึ่งขุ่นตะพิดไปเท่านั้นเอง

“ปัสสัทธิ” (ความสงบ) นั้นก็ดี “อุเบกขา” (ความเฉย ๆ ความวาง) ก็ยิ่งดีกว่าขึ้นไปอีก ยิ่ง “นิโรธ” (ความดับสนิท) ก็ยิ่งสงบเรียบร้อยราวกับรัตนสนิทใหญ่ แต่เราเพียงให้รู้แจ้ง ทำให้เป็น ทำให้ได้ ที่จิต จนรู้ชัดแจ้ง ชัดในตัวตนของเรา (สังขนิภระ)

โดยเฉพาะ “นิโรธ” ต้องทำให้ถูกเป็น “นิโรธอริยสัง” จึงจะเป็น “นิพพานแท้”

“นิโรธอริยสัง” มันคือ การวางขาด หรือ ดับกันเฉพาะ กิเลสหายา-กลาง-ละเอียดลงได้ที่ “จิต” สนิท อย่างรู้ตัว รู้สภาวะของ “สมุทัยอริยสัง” (คือ ถึงขั้น “อุปาทานจันท์”) วางเฉยวัน กว้างเฉยวัน ทันทึ ในขณะที่ลมตาโพลงๆ ทำงานอยู่นอกได้ด้วย จึงไม่ใช่ “นิโรธ” ที่จะนั่งหลับตาสร้างเอา ถึงจะได้ “นิโรธ” แล้วก็ไปหลงคิด หลงยึดเป็นชีวิตจิตใจ “เสพยึด” ไม่ยอมจากออกมาสู่หน้าผู้คน ไม่ยอมทำงานใดๆ อย่างนั้น เป็นอันขาด นั่นไม่ใช่ธรรม นั่นไม่ใช่วินัย นั่นไม่ใช่คำสั่งสอนของพระศาสดาองค์พระสมณะโคตมของเราจริงๆ ขอให้ทำความเข้าใจดีๆ ศาสนาพุทธถูกดูว่า เป็นศาสนาที่ทำให้คนล่าหลัง เป็นศาสนาทำให้คนไม่เจริญก้าวหน้า ก็เพราะคนผู้ไม่รู้แท้ ไม่เข้าใจจริง และแถมประพฤติกิเลส “เสพยึด” ขี้เกียจสันหลังยาว ใน “อุปกิเลส” ต่างๆ นั้นไม่เจยเจยกุญแจให้เขาเห็น นั่นเองแหละ ไม่ใช่คนอื่นเลย แล้วก็เอาอย่างกัน สุดท้าย ก็พากันมาติดยึดอยู่แค่นั้น หนักเข้าก็เลยเหมาเอาว่า แค่นี้แหละจบแล้ว สูงสุดแล้ว ศาสนาพุทธเลยเหลือๆ อยู่เท่านั้นแล้วจริงๆ ตามความเห็นความเข้าใจของคนส่วนมาก

สรุปแล้ว “การดับสนิท” จึงมี ๒ นัย “การดับสนิท” ที่มีสติสัมป-ชัญญะ มีการรู้ดี รู้ชั่ว รู้ความควร รู้ความไม่ควร แล้ว “ดับชั่ว ดับความไม่ควร ให้สนิท” ด้วยปัญญาอันยิ่ง และดับชั่ว ดับความไม่ควร นั้น ใน “จิต” ของตนเองด้วย จึงจะเรียกว่า “นิโรธอริยสัง” และ เป็น “นิโรธสมาบัติ” ของพระอริยะเจ้า แบบพุทธของพระสมณะโคตมแท้ๆ มิได้ในคนเป็นๆ ที่มีบทบาทเยี่ยงคนอยู่ปกติใดๆ นี้ ไม่ใช่ไปนั่งหลับตาดับจิตเข้าสู่ “อภิญญาญาณตนะ” และที่สูงสุดเข้าไปจนเป็น “อภิญญาญาณนิโรธ” (อสังขญ) ถ้าอย่างนั้น ยังไม่ใช่ดับ “สังขาร” หรือ ตัดต้นทางแห่งทุกข์อย่างถูกต้อง เป็น “ปฏิจจสมุปบันธธรรม” คือ ไม่ใช่การปฏิบัติอย่างรู้แจ้งใน “ปฏิจจสมุปบาท” เลย การดับแบบ “อภิญญา-นิโรธ” นั้น จะเรียกว่า เป็น “การดับ” สนิท ก็เรียกได้ ดังได้อธิบายมาแล้ว

แต่มันไม่เหมือนกับการ “ดับสนิท” แบบ “สัญญาเวทยิตนิโรธ” ซึ่งมันมีความ “รู้ชัด” ในปัจจุบันธรรม ต่างกัน อย่างหนามือเป็นหลังก้อยกเดียว สำหรับผู้รู้ได้เห็นได้ เพราะ อย่างหนึ่ง มันคือ **ความมืด-ความไม่รู้อะไรเลย ส่วนอีกอย่างหนึ่ง มันคือ ความสว่างแจ้ง-ความรู้ชัดรู้ถึง อยู่ตลอดทะลวงทะลุโล่ง**

“นิพพานธาตุ” ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรา นั่นคือ “ความรู้แจ้งเห็นจริง” คือ สภาวะ “ตรัสรู้” คือ สภาวะที่เป็นผู้รู้ ผู้ตื่นอยู่ ผู้เบิกบานสดใส ไม่ใช่สภาวะ “ดับรู้” ไม่ใช่สภาวะ “ดับจิต” ไม่ใช่ “ความไม่รู้อะไรเลย” ไม่ใช่ “อากิญจัญญายตนะ” และไม่ใช่ “อสังขมุตติ” ไม่ใช่ “พรหมลูกฟัก” และไม่ใช่ผู้หลงมัวเมาเสพย์ ธรรมารมณียัตเป็น “สุข” ชนิดใดๆ เลยด้วย แต่เป็นพระอริยะเจ้าแท้ๆ ที่รู้แจ้งแทงทะลุขั้นที่ ๕ และทำ “สัญญาเวทยิตนิโรธ” กับขั้นที่ ๕ ของตนเองได้ เป็นการ “ดับทุกข์” อย่างแท้ ในขณะที่เป็นคนเป็นๆ ลืมตาโพล่งๆ รู้แล้ว เราก็จะสั๊กแต่ว่า รู้จริงๆ รู้ให้ชัดเจนทุกเหลี่ยม ทุกมุม ด้วย พร้อมทั้งรู้เหตุที่เกิดทุกข์นั้น รู้วิธีดับเหตุแห่งทุกข์นั้น และเมื่อต้องการจะดับให้สนิท ก็ดับ ก็วาง ก็ทำให้หมดไปได้จริงๆ ทันทันทีด้วย ทั้งไม่มีการหลง “ปรุง” จนเป็น “วิญญาณ” (วิญญาณัสสะ หรือ วิญญาณ-สัตว์โลกีย์) อย่างแน่ๆ และไม่ยึดมาเสพย์ มารูสึกเป็นสุขเป็นทุกข์ในตนด้วย ผู้มี “สัญญาเวทยิตนิโรธ” แล้ว จึงเป็นผู้รู้โลก ช่วยโลก อยู่กับโลกได้อย่างอาจหาญแกล้งกล้าว่าแจ้งได้อย่างแท้จริง ไม่หนีมุดหลบ หัวซุกหัวซุนไปอยู่ไกลผู้คนที่ไหน (สำหรับผู้บรรลุนั้นๆ แล้ว) จึงเป็นประโยชน์แก่โลกได้ด้วย มากยิ่งด้วย

เพราะ เมื่อรู้แบบ “สัญญาเวทยิตนิโรธ” คือ ให้สัญญาทำงานให้เต็มที่ แล้วก็เลือก “ดับ” ให้แน่นๆ ให้ถูกเป้า คือ **ไม่ให้ตนปรุงเป็นโลกีย์ต่อไป สำหรับตนจริงๆ แต่การจะ “ปรุงแต่ง” อยู่ ก็ปรุงได้ และพระอรหันต์ ท่านจะปรุงจริงๆ ทว่า การปรุงในคราวนี้เรียกว่า “วิสังขาร” คือ ปรุงอย่างยิ่ง**

ปรุ่อย่างพิเศษ ปรุ่อย่างรุ้ซัดว่า ยังมี “การเกิด” อย่างเข้าใจ “ความเกิด” เข้าใจ “ความ คือ ตัวตน หรือ ไม่ใช่ตัวตนที่เกิดนั้นๆ” ปรุ่อย่างแจ่งทะเลว่า อะไร คือ “ทุกข์” (ในขณะปรุ่) อะไร คือ “สมุทัย” และ พรอมที่จะ “นิโรธ” ได้ทันที เต็ดขาดทุกเมื่อ ถ้าจะนิโรธ (ดับ หรือ หยุด หรือ เลิก หรือ วาง) เพราะ แม้วิธิการ หรือ วิถึจะทำการดับ (มรรค) ท่านก็รุ้แจ่งแทงตลอดสิ้นแล้ว

นี่คือ “วิสังขาร” (วิ แปลว่า ย้ง, พิเศษ หรือ แปลว่า “ไม่” ก็ได้) เป็นการปรุ่ด้วย “วิชา” ที่รุ้ในกุศลธรรม-อกุศลธรรมอย่างดี อย่างซัด อย่างถูก ต้อง อย่างควรทำอยู่ ปรุ่อยู่อย่างรุ้ประโยชน์สูง-ประหยัดสุดที่แท้จริง มิใช่ ปรุ่เพราะแรงกิเลสตัณหาที่ยังมีในตน และไม่ได้ปรุ่เพื่อตนเสพย์ ไม่ได้ปรุ่เพื่อ ตนสุข เพราะท่านไม่เอาแล้ว “สุข” มันยังเป็นโลกธรรม หรือ โลภียธรรม จริงๆ ผู้ย้งวางไม่ขาดแท้เท่านั้นที่ย้งติด “สุข” โลกที่ย้งมีการ “เกิด” อยู่ มันมีแต่ “ทุกข์” จริงๆ เราต้องรุ้ให้ซัด แล้วก็หัดวางทุกข์ให้เบ่น วางให้เก่ง วางให้เร็ว คล่องแคล่ว ซำนาญ รุ้มันให้ซัด แล้ววางมันให้เร็วที่สุดให้ได้ แม้เรา จะทำอะไร จะปรุ่แต่งอะไร ก็ตาม ดังนั้น “กิจ” ที่ได้ อันเนื่องมาจาก “สังขารธรรม” ของพระอรหันต์ ผู้ทำแล้ววางอย่างเก่งได้จริง อันคือ “วิสังขาร” นี้ จึงเพื่อประโยชน์แก่ปวงชน ประโยชน์แก่ชาวโลกเป็นใหญ่ทั้งสิ้น ดังนั้น แหละ เป็น “ญาณทัสสนะวิสุทธิ” คือ เป็น “ธาตุรุ้” ที่รุ้รอบ รุ้แจ่งอย่าง บริสุทธิ ซอตรง ผุดผ่อง เทียงธรรม ไม่เอนเอียงเบียงเบนเข้าข้างใครเลยแม้แต่ ตัวเอง (เพราะความเป็น “ตัวเอง” นั้น ท่านไม่มีจริงๆ) จึงเป็นผู้ “ตตรมัชฌัตตตาเจตสิก” คือ มีใจเป็นกลาง ไม่เอนเอียง เป็นผู้ “กายุชุกตาเจตสิก” และ “จิตตชุกตาเจตสิก” แท้ๆ คือ กาย กิด จิต กิด ของผู้น เป็นไปอย่างซอตรง เหมือนเครื่องยนต์ชนิดที่ดี ทำงานโดยไม่มีจิตโลภะอะไรเลยแม้แต่น้อย มีแต่หน้าที่ ผลิต หรือ ทำๆๆๆ เพื่อเป็นประโยชน์สูงสุด และแถมท่านยังรุ้แจ่งในการประหยัด ที่สุดเอาเองในตัว ยิ่งกว่าเครื่องจักรเครื่องยนต์ ที่เป็นเพียงวัตถุออกด้วย กายท่าน ก็ย้งทำงาน จิตท่าน ก็ย้งทำงาน ช่วยโลก สงเคราะห์โลก เป็นครูให้แก่โลก โดย ไม่รับค่าจ้างด้วย จนกว่ากายจะแตกตายไป

จะเห็นได้ว่า โดยแท้จริงแล้ว “จิต” ของพระอรหันต์นั้น เมื่อบรรลุได้ “ผลจิต” จนครบสลุดยอดแล้ว “จิต” ของท่าน ในขณะที่ยังไม่ตาย สันลม ชั้นธก ธาคุดับ เป็น “อนุปาทิสเสนิพพาน” ลงไปเท่านั้น นามชั้นทั้งหลาย(จิต)ก็จะคงทำงาน ‘เกิด-ดับ’ๆ มีตัวตนสภาวะ แต่เป็น “ตัวตน” ที่ไม่มีการยึดว่า เป็นตัวเอง เป็นตัวเรา เป็นของเรา อะไร จริงๆ และ “จิต” ทุกดวง ก็อยู่ในหมวดของ “กามาวจรจิต” นั้นเอง (ที่ในตำรา “พระอภิธรรม ๘ ปริเฉท” ซึ่งเขาเรียนกันอยู่นั้นแหละ) ในขณะที่ยังไม่ตาย ก็จะมีการ “อวจร” หรือ เป็นไปดำเนินอยู่ แต่ที่ว่า มีเพียง “กามาวจร-โสภณจิต” ทั้ง ๓ คือ มหากุศล-มหาวิบาก-มหากิริยา นั้นแท้ๆ อีกทั้งเป็น “โสภณเจตสิก” อยู่ล้วนทั่วด้วย (ชื่อต่างๆ ที่กล่าวถึงมา ๖-๗ ชื่อ ทั้งที่ผ่านมาก่อนเมื่อกี้ นั้น คือ ภาษาในพระอภิธรรม ตั้งขึ้นมาจัดแยกแบ่งประเภท “จิต” ที่มีลักษณะต่างๆ แต่ที่ยกมานี้ ล้วนเป็นประเภทอยู่ใน “ฝ่ายดี” ทั้งสิ้น ผู้ไม่เคยผ่านหูผ่านตา ไม่เคยรู้ ไม่เคยต้องเรียนจำมา ก็เข้าใจเพียงว่า เป็นชื่อที่บอกรายละเอียดของ “จิต” ที่ดี เท่านั้น ก็พอ (ไม่ต้องเป็นกังวลอะไรยิ่งไปกว่านี้) และต้องเป็นจิตที่มี “ญาณสัมปยุตต” (มีปัญญาประกอบอยู่ด้วย) หมดสิ้น หรือไม่มี ก็จะต้องรู้แจ้งต้นเหตุต้นเค้า (สสังขาริกะ) ดวงไหนยังไม่มีบริบูรณ์แท้ของพระอรหันต์ ยังเป็นจิตที่ยังมี “อาพาธ” คือ มีทุกข์ เจ็บปน หรือ ยังไม่มีความรู้เท่ารู้ทัน ซึ่งยังมีแอบแฝงอยู่ (คือ ยังไม่มี “ปัญญาวิมุตติ”) พระอรหันต์ต้องรู้ “จิต” ในตนทุกดวง พร้อมกับหยั่งลงถึง “สสังขาริก” (ต้นเหตุที่ก่อให้เกิดจิตดวงนั้น) ด้วยเสมอๆ แต่ที่ว่า “รูชัด” แล้วท่านก็ “วาง” สิ้น รู้จริง-รู้ไม่จริงแล้ว ก็ไม่ยึดมั่นถือมั่นในมันเลย (คือ ทำ “เจโตวิมุตติ” ทันทีด้วย) “รู้ให้จริง รู้ให้แจ้ง แล้วก็วางให้เร็ว วางให้ขาด” ก็เป็นอันพ้นทุกข์แท้ ก็จบสิ้นลงได้จริงๆ

“การรู้” ก็เพื่อจะได้ช่วยโลก ตามฐานะอันควร เป็นประโยชน์โลก
 “การวาง” ก็เป็นประโยชน์ตน “อเหตุกจิต” ทุกดวง ที่เกิดขึ้นในจิต แม้จะเป็นกุศลจิต และถึงขนาดเรียกกันว่า เป็นจิตที่มีความว่างเลยแล้ว (อุปেকษาสหคตัง) ก็ตาม ถ้ายังไม่มีปัญญาเข้าประกอบ ละก็ ก็ล้วนคือ จิตที่ยังมีความไม่แจ้งส้นรอบ ยังมี “อวิชชา” แฝงอยู่ เพราะยังไม่หยั่ง “สมุทัย” (เหตุ) ของมันให้ครบปรีวิฎฐิ ๓ โดยอาการ ๑๒ จึงยังไม่ใช่ “จิต” ดวงสุดท้ายของพระอรหันต์

พระอรหันต์ต้องรู้อะไรจริง ๆ และต้อง “รู้อบ” หรือ รู้อะไร “วาง” เป็นสำคัญ และกิริยา-เวทนา-จิต-ธรรม โดยเฉพาะที่เกิดขึ้นในตน ทุกครั้งทุกครา ทุกขณะเสมอ เมื่อรู้อะไรเพิ่มขึ้นไปที่ใด ก็เป็นการส่งสม “ปฏิสัมภิทาญาณ” ให้แก่ตนทันที แม้จะไปจับเอาบัญญัติ เอาภาษาอันมากมายต่าง ๆ ที่ “คน” ไปหลงเพื่อพากเพียรคิดต่อคิดเดิม พากเพียรประดิษฐ์สมมุติเพิ่มขึ้น และความจริงของสภาวะ-ธรรมจะซำกัน อยู่ที่ “สภาวะจริง” อันเดียวอันเดิม แต่ผู้ยังไม่รู้ชัด จะหลงจัด หลงกำหนดแผนผังเป็นรายชื่อหลายสมมุติ (บัญญัติ) ออกไปมากมายอย่างไร ท่านก็จะตามรู้ตามเห็นได้จริง ๆ เป็น “นิรุตติปฏิสัมภิทาญาณ” (รู้ภาษาธรรมที่เรียกขานเพิ่มขึ้น) เพิ่มขึ้น ๆ อยู่เสมอ ๆ เป็น “อนันตัง” (ไม่มีจบ หรือ ไม่หยุดหย่อน) แล้วท่านก็จะยึดหยุ่นเป็นอนุปโลกตามเขาเหล่านั้นได้ ไม่หลงไหลไม่พันเพื่อน เช่น ภาษา หรือ บัญญัติทั้งหลาย ในพระอภิธรรมนั้น เป็นต้น ก็ล้วนได้ช่วยกันกำหนดต่อเติม ขัดขาวออกจาก “แก่นแท้ ๆ” ที่มีบัญญัติไม่มากมายอะไรนักแต่เดิม จนเดี๋ยวนี้มากมายล้นพ้น แลไม่มีเอา “แก่นแท้ ๆ” นั้น มาใช้ให้หมดทั้งต้นเสียด้วย เจียดได้เสียดหนึ่งของแก่น แล้วก็เอามาระบายสีไขว่กันจนเห็นแต่สี หาแก่นก็ไม่พบกันแล้ว ก็เลยมีแต่ภาษา มีแต่เปลือกกระพี้มากมาย

ใครจะประดิษฐ์ภาษาเพิ่มขึ้นอีกเท่าใด ๆ ก็ได้ และก็จะได้ประดิษฐ์กันอยู่ไม่รู้จักหยุดหย่อนมาเสมอ ๆ แม้กระทั่งปัจจุบันนี้ ที่คุยโวว่า พระอภิธรรมมี ๔๒,๐๐๐ พระธรรมชั้นต้น ขณะนั้นมากกว่า ๔๒,๐๐๐ ธรรมชั้นช้ออกนั้กหนาแล้ว จะบอกให้รู้ตัวไว้เสียด้วย อันเป็น “ธรรมขยาย” ที่เพื่อออกนอกแก่น หรือ ไปนำเอาอื่น ๆ มาขัดเยียดชี้ให้เห็นหลงว่า เป็นแก่น นั้นเอง (อันใดเป็นถึงขนาดดังกล่าวถึงนี้ ก็เป็นการบัญญัติสิ่งที่ตถาคตมิได้บัญญัติไปในตัว) แต่ก็ยังจะมีการประดิษฐ์เพิ่มต่อไปอีก มันไม่ประหลาดอะไรดอก เพราะตราบที่ยังมีกิเลสตัณหา คนผู้อยากอวดดี อวดรู้ (อวดอุตริมนุสสรธรรมที่ไม่เป็นจริง และ ไม่มีในตนจริง) ก็ยังจะกล่าวอวดกล้าทำต่อ ๆ ไปอยู่นั่นเอง และมันก็ห้ามไม่ให้เกิด ก็ไม่ได้ด้วย เพราะนี่ก็เป็น “สัจธรรม” ที่มันจะต้องมี ต้องเป็น ไปห้ามไม่ได้จริงๆ ตราบที่โลกยังมีคนผู้ครบพร้อมไปด้วยกิเลส-ตัณหา-อุปาทาน โดยเฉพาะโมหะ-ทิฏฐิ-มานะ ไม่ถึง “อนิจจัง” มันก็ไม่จริง ! ถ้าโลกเป็น “นิจจัง” “ศาสนาพุทธ” ก็จะไม่เสื่อม

พระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นมาองค์เดียว ทรงตั้ง “ศาสนา” ไว้แล้ว ก็ย่นยงไปตลอดนิรันดร์กาล ก็จะไม่ต้องมีพระพุทธเจ้าองค์ใหม่มาอุบัติ เพื่อทรงก่อตั้ง “ศาสนา” ขึ้นใหม่อีก เพราะความเสื่อมไม่มี คนที่จะทำให้ “ศาสนา” เสื่อมก็ไม่มีแล้ว ! แต่ นั่นแหละ ใดๆ ในโลกที่ยังเป็นสังขาร จะไม่เสื่อมนั้น ไม่มีเลย ทุกสรรพสิ่งทวนซ้ำว่า “สังขารโลก” หรือ โลกที่ยังเป็น “สังขตธรรม” ไม่ว่าดีสุดดีปานใดๆ ต้องเสื่อมต้องดับ มีอะไรเกิดแล้ว ต้องมีดับแน่แท้ และมีอะไรเกิด ก็จะต้องมี “เหตุ” แห่งการเกิดนั้นๆ ด้วย

ดังนั้น อย่าว่าแต่ “จิตที่หัวเราะยิ้มแย้มด้วยความยินดีชื่นใจ” ที่เรียกว่า “โสมนัสสหัสคตัง หสิตุปปาทจิตตัง” (อเหตุกจิต ดวงที่ ๓) หรือ “อุเปกขาสหัสคตัง บัญจทวาราวัชชนจิตตัง” (อเหตุกจิต ดวงที่ ๑) ก็ได้ “อุเปกขาสหัสคตัง มโนทวาราวัชชนจิตตัง” (อเหตุกจิต ดวงที่ ๒) ก็ได้ อันเรียกว่า “กิริยาจิต” (ยังไม่ใช่ “มหากิริยาจิต” ด้วยซ้ำ) และยังเรียกว่า เป็น “อเหตุกจิต” จึงยังไม่ใช่ “จิต” ของพระอรหันต์ดอก ถ้ายังไม่มีปัญญาประกอบพร้อมรู้เหตุมันชัด (มีญาณสัมปยุตตัง) หรือ จิตที่วางเฉยอยู่ มีเพียงจดจ้องดูพิจารณาว่างๆ เปล่าๆ จะใน ทวาร ๕ (อเหตุกจิต ดวงที่ ๑) หรือ จดจ้องดูพิจารณาว่างๆ เปล่าๆ อยู่ แม้กับทวารจิตเพียงทวารเดียว (อเหตุกจิต ดวงที่ ๒) ก็ตาม ก็ยังเป็นจิตหมัดแต่แค่ พิจารณามีแต่ จ้องดู แต่ยังไม่ “รู้” พิจารณายังไม่ออก ปัญญายังไม่เข้าร่วม (จึงเรียกว่า เป็น “อเหตุกจิต” เป็นแต่กำลังพยายามจะ “รู้” ก็ถูกต้องแล้ว จึงอย่าพากันเข้าใจผิดว่า จิตดวงนี้เป็นจิตพระอรหันต์) เพราะจะยังเรียกว่า เป็นผู้รู้แจ้งแทงตลอด เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ไม่ได้เลย (สำหรับจิตดวงนี้)

ดังนั้น การฝึกหัด “สติปัฏฐาน” (ของผู้ยังไม่บรรลุ) นั้น ต้องมีการจดจ้องดู ทั้งมีการพิจารณา มีธัมมวิจย แยกแยะให้รู้เห็น เข้าใจใน “ความจริง” (หรือคือ สมมุติโลกทั้งหลาย) ว่า ส่วนดี (กุศล) ในกาละเทศะนั้น คืออะไร ? ขนาดไหน ? จึงจะทำ “สัมมา” (ความพอดี เหมาะสมดีแล้ว) ได้ถูก เพราะผู้รู้ในความพอดี พอเหมาะ พอสม อย่างถูกแท้เป็นที่สุด (อรหันต์ตั้ง) นั้น ท่านไม่ต้องฝึกแล้ว ท่านมี “สัมมา” ทุกทีทุกครั้ง ส่วนผู้ฝึก ต้องเรียนรู้ในความเป็น “สัมมา”

แล้วทำให้ “สัมมา” เสมอๆ จึงจะได้รับ “ญาณ” เกิดปัญญา แต่สำหรับผู้ยังไม่บรรลุนั้น ไปฝากเพียรฝึกหัดอยู่เพียง มีอาจารย์สอนว่า ให้ “สติ” มันตามรู้ๆ ไปเฉยๆ ไม่ต้องจดจ้อง ไม่ต้องพิจารณา ไม่ต้องเพิ่มปัญญา นั้น ผู้นั้นก็จะได้แก่ “สมถะ” คือ ความมีจิตรวม ความไม่ซัดส่ายอยู่ในตน เก่งในการรู้พร้อมไปกับอริยาบถต่างๆ ของตนเพิ่มขึ้น เรียกว่า ได้ “รูป” มีความเก่งขึ้น (นับว่ารู้ “กาย”) แต่ยังไม่ได้ “นาม” อันเป็นคุณธรรมควบคู่ของทุกๆ สิ่ง (ยังไม่รู้ “เวทนา”) จนแบ่งได้ เลือกรับ เลือกละทิ้งได้ เป็น “สัมมา” ในทุกกาลทุกเทศะ **จึงเป็นเพียง “สมถะสุระ” ที่เป็นปัจจุบันธรรม ยังไม่ใช้ได้ “ปัญญา” เป็นผล** จึงยังไม่เรียกว่า “วิปัสสนาสุระ” แท้ๆ หรือ ทำ “สติปัฏฐาน” ถึงขั้นมีผลแห่งทะลุรู้เท่าทันสังขาร ในนามธรรม เพราะยังแยก “ดี” (กุศลธรรม) แยกชั่ว (อกุศลธรรม) ไม่ออก ในทุกกาล ทุกเหตุปัจจัยเป็นที่สุด ยังไม่เป็น “อภิธรรม” นั่นเอง

แต่กตติ เป็นการฝึกขั้นต้น ที่ถูกต้องตามพระพุทธพจน์ ดีกว่าไปนั่งหลับตาแล้วคิดยึด หรือ ไปหลงว่า นั่งหลับตาบำเพ็ญ เป็นการฝึกขั้นต้น ซึ่งเป็นการ “หลงผิด” เรียกการฝึกอย่างนี้ว่า “สติสัมปชัญญะ สมนินาคโต” ถ้าผู้ใดเริ่มต้นปฏิบัติธรรม ก็ทำได้เช่นนั้น นับได้ว่า ดีกว่าผู้ที่ต้องให้ไปเริ่มต้นด้วยการนั่งหลับตาหาอุบายหลอกคือ “จิต” ให้มันหยุด มันระงับเสียบ้าง เพราะฝึกหัดนั่งหลับตานั้น เป็นขั้นปฐมมูลของผู้ยังไม่รู้อะไรจับอะไรก็ยังไม่ได้เลยจริงๆ เนื่องจากกิเลสตัณหา ก็ยังเยอะ ความฟุ้งซ่านของจิตก็ยังมีมาก เมื่อทำขั้นปฐมมูลได้แล้ว ก็ควร **เพิ่มหลักสูตรให้ตนเป็น “สติปัฏฐาน”** รู้อริยาบถน้อยใหญ่ หัดให้ “จิต” ตามรู้อยู่กับอริยาบถตนให้ทุกๆ อริยาบถ ก็เป็น “สมถะสุระ” ขั้นต่อมา คือ ฝึกสูงขึ้นเป็น “สมถะลิมตา” (วิธีทำ “สมถะลิมตา” สำหรับ ผู้ปฐมมูลอีก ก็คือ เติณจกรม แบบกำหนดอย่างช้าๆ กันให้ได้ก่อน นั่นเอง) เป็นการทำความแนบแน่นให้แก่ตนในเรื่อง “อธิจิต” คือ มีสติ มีสัมปชัญญะ มีการรู้ตัวรู้ตนให้ได้ แม้จะเดินเหิน ไปมา ทำงาน มีอริยาบถ นั้นนี้ เราจะได้แก่กล้าใน “อัปนาสมาธิ” (คือ มีจิตแนบแน่นมั่นคงอยู่กับตน มี “อัปนาวิถิ” มีความระลึกรู้แน่วแน้อยู่กับตน

ไม่ว่าจะอยู่ในอริยาบถใดๆ) หรือ เรียกว่า “**ฝึกสติบัญญัติฐาน**” ขั้นต้น เริ่ม เรียกว่า “**วิปัสสนา**” ก็พอได้ แต่ยังเป็นเพียง “**มัคค**” ยังไม่ใช่ “**ผล**” (อย่าเพิ่งหลงผิดว่า นั่นเป็นอุบายขั้นสูงสุด ชั้นจบ เป็นอันขาด) กัดแล้ว เป็น การ “**รูกาย**” หรือ “**รูรูป**” แล้วจึงค่อยไต่ลำดับขึ้นไปรู้ “**นาม**” คือ เวทนา และ จิต แล้วจึงจะแยก “**ดี**” (กุศลธรรม) แยก “**ชั่ว**” (อกุศลธรรม) อันคือ “**ธรรม**” แยกสุขแยกทุกข์ในจิต แยกโสมนัส-โทมนัส รื้อเบกขาให้ออก พิจารณาภิเลส-ตัณหา-อุปาทานกันที่นั่น แจง “**นิโรชธรรม**” กันที่นั่น เป็นการรู้ “**อภิธรรม**” แท้ๆ ชัดๆ เพิ่มขึ้น เราจะรู้ขั้น จาก “**รูปขั้น**” ไต่ขึ้นไปหา “**นามขั้น**” จนที่สุด รู้แจ้งตลอดขั้น ๕ ได้ โดยนัยดังนี้แล

สรุปความ เรื่องของความ “**เสพยึด**” จึงมีอยู่ในหลายนัย และมีละเอียดต้น-กลาง-ปลาย มีดีกว่าสูงกว่าขึ้นไปตามลำดับ ต้องหัด เรียนรู้ ต้น-กลาง-ปลาย เป็นลำดับให้ดีๆ

ข้อควรทำ ทำความเข้าใจกับ “**ปริยัติ**” หรือ คำอธิบายให้ดีๆ ชัดๆ แล้วลองสอบทานประพฤติดูให้รู้แน่ๆ ตนอยู่ในระดับไหน จึง เรียกว่า จับ “**กรรมฐาน**” ของตนได้ และจะเริ่มมี “**กรรมฐาน**” ที่ถูกต้อง ได้ผลให้กับตน “**กรรมฐาน**” ไม่ใช่หมายถึงเอาคำว่า บทบวชกรรม และ “**กรรมฐาน**” ก็ไม่ใช่หมายถึงเอาคำว่า กสิณ ๓๐-๔๐ อย่างเท่านั้นด้วย ต้อง รู้ “**ฐาน**” ของตน และทำ (กรรม) ให้ชัดเกลากิเลสตรงกับ “**ฐานะ**” แห่ง ตน จึงจะเรียกว่า “**กรรมฐาน**” ที่ถูกต้อง

ส่วนจิตพระอรหันต์นั้น ท่าน **ไม่ต้องจัดจ้อง**นั้นถูกแล้ว เพราะพอจิต สัมผัสด้วยความมีสติ บัญญาของท่าน ก็เข้าร่วมประกอบเสมอ (ญาณสัมปยุต) แล้ว ท่านก็วาง ท่านจึงมีทั้ง “**รู้ชัด**” (ญาณทัสสนะ) มีทั้ง “**วางเฉย**” (อุpekขา-สหคตัง) อยู่ในที่ เช่นตนเอง จิตของพระอรหันต์จึงนับเป็น “**โสภณจิต**” เป็นที่สุด โดยนัยประการดังนี้ ในขณะที่ยังคือ คนเป็นๆ ยังไม่ตาย นี้เอง และโสภณจิต ทุกดวง ก็เป็น “**สมังคธรรม**” ร่วมกันทำงานอยู่ด้วย มิใช่ทำแต่ “**จิต**” ตัวหนึ่ง

ตัวเดียว อย่าหลงเข้าใจผิดเป็นอันขาด “จิต” ตัวเดียวทำงานอะไรไม่ได้ อย่าง
 น้อยก็ ๒ ตัว หรือ ๒ หน่วย คือ มจิต กับ มสังนอกสังหนึ่ง ก็ได้ แต่ก็ยังไม่
 บริบูรณ์ และ ถ้าจะมี “รู” หรือ เป็น “จิต” (ชาตฺรุ) บริบูรณ์เต็มรูปแห่ง “จิต”
 ก็จะต้องมีอย่างน้อย ๓ ตัว ทุกสภาวะธรรมทั้ เป็นโลก หรือ เป็นจิตวิญญาณ
 จึงต้องมีไตรลักษณ์ เป็นลักษณะสามัญธรรมตาจริง ๆ ต้องมี “สังขารธรรม” เสมอ ๆ
 จึงจะเป็นการรูดี รูชอบ รูแจ้ง แต่ผู้ที่ยังไม่ใช้พระอรหันต์จะหลงเข้าใจผิดว่า
 ตนไม่ต้องฝึกหัด จดจ้อง ไม่พิจารณา ไม่หัดแยกแยะวิจารณ์วิจัย สัมผัสอะไรก็สัก
 แต่ว่า “รู” เฉย ๆ เตื่อ ๆ ตลอดนิรันดรกาล อย่างนั้น ก็เลยกลายเป็นคนรูผิด ๆ
 รูบอด ๆ รูไม่สิ้นรอบอยู่นั่นเอง เพราะญาณบัญญัติที่รูแจ้งสิ้นรอบ
 ในธรรมทั้งหลาย (อันเป็น “กุศลธรรม-อกุศลธรรม-อัพยา
 กตธรรม” ที่เรียกว่า “อภิธรรม”) ของตนยังไม่มี จึงเป็น
 ไปไม่ได้ เหมือนพระอรหันต์ท่าน

แต่จะไปสำคัญผิดคิดว่า อาการดั่งนั้น กิริยาดั่งนั้น คือ ทั้ให้หัดมี “สติ”
 ตามรู้ ๆ อย่างจดจ้อง อย่างพิจารณา ทำอย่างนี้รำไปตะพึด เป็นยาวนานเดียว
 คือ บทฝึกฝนตน หรือ แบบประพฤติของผู้ยังไม่บรรลุ และยืนยันว่า บทนี้อย่าง
 นี้แบบนี้แหละ จะพาบรรลุสู่ความเป็นพระอรหันต์นั้น ก็เป็นการเข้าใจผิดพลาดไป
 โดยไปยึดจับเอาปลายมาเป็นต้น มันกลายเป็นว่า เอา “กิริยา” ของพระ
 อรหันต์มายึด โดยที่เรายังไม่ได้ไต่ขึ้นไปเลย แม้แต่ขั้น โสดาฯ สกิทาฯ เท่ากับ
 พยายามยึด “กิริยาพระอรหันต์” ใส่ปลุขณพรวดเดียวเลยให้ได้ หรือ ยึดของหยาบ
 ใหญ่ใส่แจกันเล็กบางเบาละเอียด โดยไม่พากเพียรขัดเกลาเหล่าแหลมตากเจียน ของ
 หยาบใหญ่ ให้มันบางเล็กเบาละเอียดลงมาก่อน ให้มันเข้าฝาลงตัว ให้ได้จริง มัน
 จะยึดเข้าหรือ ? มันผิดฝาคิดตัวออกปานนั้น ถ้าเป็นผู้บารมีแก่กล้า มี
 พลละบัวจัยมาพร้อม ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง ซึ่งเอาแบบฝึกหัดอย่างนั้นมาทำพรวดเดียวได้
 เลย มันก็จริง ! และก็คงจะได้บรรลุไปหมดแล้ว ไม่นานไม่ช้าแล้วแหละ แต่
 สำหรับผู้ที่ใช้เวลาานแล้ว ก็ไม่เห็นบรรลุสักที มันก็ควรจะได้มียาวนาน
 ใหม่มาเพิ่มบ้าง มันจึงจะถูก สำคัญที่สุด ผู้สอนต้องบรรลุก่อน หรือ
 รูยาที่แท้ก่อน จึงจะสอนได้ เช่น พระพุทธเจ้าทรงสอนพระพาหิยะ ฯ

ก็ใช้ยาวนานเดี๋ยว ทรงสอนพระสาวกอื่น ก็เพิ่มยาไปเรื่อย ๆ ตามฐาน

เพราะพระอรหันต์นั้น ท่านรู้แจ้งลึกซึ้งสุขุมถ้วนทั่ว ซ่อนลงไปได้ถึง “กิริยาจิต” ขนาด “เนวสัญญานาสัญญายตนะกิริยาจิต” อันเป็นมหัคคตจิต ขึ้นรูปาวจรจิตดวงที่ ๔ หรือ จิตดวงที่ ๘๑ โน้นเนาะ ! อันเป็น “จิต” ตัวที่ไหวจรจนมาอย่างเบาละเอียด บางมากที่สุด หรือ จะเป็น “มหากิริยาจิต” ขนาดลึกซึ้งถึงขั้นสุดแห่งที่สุด ขึ้นจับซ่อนเป็น “อุปกขาสหคตัง ญาณสัมปยุตตัง สสังขาริกัง” อันเป็น “โสภณจิต” คือ จิตที่ผ่องแผ้ว งามเลิศยอดแล้ว จนไม่มีหวนไหวสะเทือนแล้ว เป็นจิตที่สงบนิ่ง เรียบราบเฉยต่อกิเลสได้อย่างสนิทเนียนอยู่ อำนาจโลกครอบงำไม่ได้แล้ว พร้อม กับมีญาณปัญญาอรอบรู้ชัดเจนในจิตนั้น สภาวะธรรมนั้นอย่างถ้วนทั่ว ทั้งรู้ลึกเข้าไปถึง “เหตุ” (สมุทัย) หรือ เชื้อที่กระตุ้นเตือนให้สิ่งก่อตัวเกิดขึ้น ๆ ในขณะนั้นได้ด้วย ซึ่งถ้านับหยาบๆ (ในรอบต้น) ก็เป็นจิตแค่ดวงที่ ๕๒ ถ้านับให้ลึกลงไปเป็น “มัคคจิต” ก็เป็นจิตดวงที่ ๘๖ (คิดคร่าวๆตามนัยแห่งปรีวิฎฎี ๓) และถ้านับให้ละเอียดยิบซ้อน ลึกลงไปอย่างสุดที่แห่งคลื่นสุดท้ายของจิต เป็น “ผลจิต” คือ ดับอนุสัย หรือ เป็นโลกุตตรจิตที่เที่ยงแท้สมุจเฉทแล้ว ก็จะเป็นจิตดวงที่ ๑๕๐,๖๐๘ โน้นเลย **ที่ยกตัวเลขจำนวนมากมาข้นมากล่าวนี้มิได้พูดเล่น แต่เป็นไปจริงถึงอย่างนั้น ถึงกระนั้นพระอรหันต์ท่านก็จะตามรู้ หรือ แทะทะลุรู้ได้ละเอียดเช่นจริง ๆ**

ส่วนผู้จะ “สักแต่ว่ารู้” โดยจะไม่หัดด้วยการเริ่มเพ่ง เริ่มพิจารณา แล้วก็เฝ้ากิเลสละตถ์หา (ฉาน) เริ่มอ่านจิต อ่านกาย (ธัมมวิชัย หรือ วิตกวิจาร์) ให้รู้แจ้งจริง จนถ้วนทั่วสิ้น จนแจ้งทะลุใน กาย-เวทนา-จิต-ธรรม และ หัดตัด หัดละกิเลส-ตถ์หา-อุปาทานมาตามระดับ หยาบ-กลาง-ละเอียดนั้น มันจะเหมือนกันหรือ ? ได้รู้แจ้งใน กาย-เวทนา-จิต-ธรรม แยกออก แบ่งชัด เป็น กาย คือ รูป เวทนา คือ นาม จิต คือ รูป ธรรมารมณ์ คือ นาม หรือ กาย กับ เวทนา คือ รูป จิต กับ ธรรม คือ นาม และ ธรรมทั้งหลาย คือ รูป จิต คือ นาม ฯลฯ รู้อรูป แจ้งนาม ชัดเจน รู้เหตุ รู้ปัจจัย จนเข้าใจได้ว่า จิต คือ รูป เจตสิก คือ นาม รูป คือ รูป นิพพาน คือ นาม จับสภาวะได้ชัด แทะทะลุแท้ได้ในจิต-เจตสิก-รูป กระทั่งแนใจใน “นิพพาน” สร้างนิพพานให้แก่จิตของตน

ถูกฝ่า ถูกตัว ลงรูป ลงตัว ได้แน่แล้วหรือ ? จึงจะ “วางเฉย” อย่างพระอรหันต์
(เพราะบัญญัตินั้น ไม่ใช่สภาวะแท้ๆ ดอกนะ !)

ถ้ายัง ! ก็อย่าเพิ่งทำเหมือนพระอรหันต์เลย เพราะขึ้นทำ มันก็ไม่เหมือน
และแถมจะโง่ หรือ ไม่ได้รู้ต่อไปอีกเอาด้วย (เนื่องจากไปหลงยึดมั่นถือมั่นว่า เรา
บรรลุแล้ว ทั้งๆที่ยังไม่บรรลุ หรือ ยึดอุบายโกศล เป็นยานานเดียว ก็จะไม่
มีประสิทธิภาพเพียงพอ) จึงขอให้หนักปฏิบัติธรรมไตร่ตรองให้มากๆ แล้ว
ทำให้งามในเบื้องต้น-ท่ามกลาง-บั้นปลายเถิด

การหาอุบายมาสอนกันนั้นดี และฝึกหัดใหม่ “สติ” ตามรู้ทุกอริยาบถนั้น
ก็ถูกต้องพร้อม (สติสัมปชัญญะ สมนนาคโต) แต่ถ้ามักกำชับกันเข้าไปว่า อย่า
จดจ้อง อย่าพิจารณานั่น มันก็คือ ระบบที่ ๑ หรือ เบื้องต้นเป็น “สมถะ”
ยังไม่ใช่ “วิปัสสนา” บริบูรณ์ เพราะมันยังจะเกิด “ปัญญา” ใดๆ ไม่ได้เลย
นอกจาก “รู้” ทั่วๆ รู้สภาวะธรรมนั้นๆ เท่าที่ตนเคยรู้เท่านั้น จะเข้าใจใน
“สภาวะธรรม” นั้นว่า “ดี” (กุศลธรรม) หรือ “ชั่ว” (อกุศลธรรม) เท่าใด ก็
เข้าใจได้อยู่เท่าปัญญาเดิมๆ ภูมิเก่าๆ ของตัวเองจริงๆ จะไม่เพิ่ม “ญาณ” เพิ่ม
ความฉลาดรอบรู้ให้แก่ตน เป็นผู้รู้ลึกซึ้งในธรรมสูงขึ้นไปกว่าเดิมได้เลย (คือ ไม่มี “อภิ-
ธรรม” ไฉเรญจนในจิต) แต่ก็จะได้ “ฉานสมถะ” หรือ ได้ “สมาธิ” ที่เป็น
จิตไม่ฟุ้งซ่าน สามารถมีสติ จิตอยู่กับเนื้อกับตัว

สำหรับผู้ฝึกหัดเริ่มแรก ก็ทำอย่างนี้ดีแล้ว จนจิตเรายู่กับตนตั้งมั่นได้
ไม่ซัดส่าย (เป็นสมาธิ) มี “สติ” กำหนดรับสัมผัสร่วมอริยาบถได้อย่างมั่นคง
เรียกว่า มี “สติสัมโพชฌงค์” หรือ เริ่มระบบที่ ๑ ของโพธิปักขิยธรรม คือ มี
“สติปัญฐาน” ว่าด้วย “กาย” ได้แล้ว ที่นี้ก็ให้เริ่มหัด มีจดจ้อง มีพิจารณา
ต่อไป เรียกว่า มี “ธัมมวิจยสัมโพชฌงค์” หรือ เริ่มระบบที่ ๒ ของโพธิปักขิย-
ธรรม คือ มี “สัมมัมปธาน ๔” อันจะได้รู้ “เวทนาในเวทนา” หรือ รู้ “จิต”
เพิ่มจาก “กาย” เข้าไป นั่นเอง จึงจะเข้าสู่ “วิปัสสนา” เป็นระบบที่ ๒ หรือ
เป็นท่ามกลาง

สร้าง “สมถะ” ให้ได้ก่อนเป็นบาทฐานนั้นถูกต้องแล้วด้วย เมื่อเริ่มจดจ้อง เริ่มจับสัมผัสได้ในอริยาบถต่างๆ ของเรา จนแก่ จนตงมัน จนเป็น “วิ” จนเป็น “อัปนาวิ” ก็ถึง “วิตก-วิจาร์” คือ คิดใคร่ครวญแยกแยะสิ่งที่เราได้กระทบสัมผัสรู้ สัมผัสแจ้ง นั้นๆ ซึ่งเรียกว่า “วิจย” ก็ได้ “ธรรมวิจย” ก็ได้นั่นเอง เราเริ่มรู้อะไรๆ ย่างๆ ก่อน เรียกว่า “กาย” หรือ “รูป” จับความรู้สึกที่เกิดร่วมกับสัมผัสนั้น อริยาบถนั้น เรียกว่า “เวทนา” หรือ “นาม” แยกให้ออกให้ได้ชัดว่า อะไรเป็น “กาม” อะไรเป็น “โลกธรรม” หรือ อะไรเป็น “อบายมุข” ที่มันก่อเกิด เป็นภพ เป็นชาติอยู่ในจิต เพราะ “หลง” ว่า เป็น “สุขเวทนา” หรือ “ทุกขเวทนา” หรือ “อุเบกขาเวทนา” เมื่อรู้ชัด ก็เป็น “มรรค” เราก็พยายามทำให้จางคลายจากรสสุขเวทนา หรือ ทุกขเวทนา โดยอาศัยอุเบกขาเวทนา เป็น “ฐาน” ฝึก จนเลิกขาด เว้นจาก วางมือจาก “กาม” จาก “โลกธรรม” จาก “อบายมุข” นั้นๆ เสียให้ได้ ดับภพดับชาติอยู่ในจิตทั้งหลาย ให้ดับรสสุขรสทุกข์ ให้ได้ ก็เป็น “ผล” เป็นเบืองปลาย เป็นระบบที่ ๓ แต่ถ้าทำยังไม่ขาด หยุตเล็กยังไม่สำเร็จ ดับยังไม่ลง “ผล” ก็ยังไม่ มี “ภาวนามยปัญญา” ก็ยังไม่ถึง ไม่สัมฤทธิ์ผล นั่นเอง ดังนั้น จึงควรจะทำให้เข้าทาง เข้ามรรค ทำซ้ำซ้อนเข้าไปๆๆ ก็จะมีลึกลงๆ เข้าไปถึง “จิต” ถึง “ธรรม” ทั้งปวงไปได้เรื่อยๆ ตามลำดับ

พระอรหันต์นั้น ท่านรู้ตลอดแล้ว ท่านไม่ต้องจดจ้อง บัญญาของท่านแล้ว ตลอด แม้เพียงเกิดสัมผัส (ผัสสะ) ท่านก็รู้อะไรทั้งที่ถูกรอบเป็น “สเหตุกะ” คือ รู้เห็นแม้แต่เหตุแห่งจิตตัวที่ก่อให้เกิด “เนวสัญญานาสัญญาขณะกิริยาจิต” หรือ แม้ “อุเบกขาสหคตัง ญาณวิปยุตตัง สสังขาริกัง” ท่านรู้พร้อมแล้วว่า อะไรเป็น “สังขาริกัง” คือ อะไรเป็นสมุทัยอริยสัจ นั่นเอง มันเป็นการรู้ทะลุสิ้นใน ทุกสิ่งที่ยัง “เกิด-ดับ” อยู่กับ “จิต” ของตนโดยแท้ ลึกลงๆ ออกไปนั้น นั่นคือ “ปัญญา” นั่นคือ ญาณ (ปัญญาธิคุณ) เป็นของพระอรหันต์ท่านเอง ที่ท่านยังมีและยึดไว้เพียงใช้งาน (เช่น ปาทาน หรือ สอปาทีเสส) ซึ่งท่านจะหยุดงานโดย ส่วนตน (คือ ในจิต) ลงเมื่อใด ก็ได้ ที่ทำอยู่ก็เป็นเรื่องเกิดอุฏฐโลก มีการช่วยผู้อื่น

อยู่เสมอๆ (กรุณาธิคุณ) และทำด้วยความซื่อตรงเที่ยงธรรม ไม่มีโลภะ-โทสะ-โมหะ ไม่มีอคติใด อันเป็น "อกุศล" เพียงน้อยนิดร่วมระคน หรือ ประกอบอยู่ในทุกขณะทุกดวงจิต จึงได้ชื่อว่า "บริสุทธิ์คุณ"

ส่วนผู้เริ่มฝึกยังไม่ใช่ผู้บรรลุนั้น มีสิ่งเหล่านี้แล้วหรือ? จึงจะสักแต่ว่า "รู้" แล้วจะถือว่า ตนจบ ตนได้ธรรมะ "สักแต่ว่ารู้" นั้น มันก็แค่ "รู้" ใดๆ ไซ้ใหม่? หรือว่า เราารู้ถึง "เหตุ" (สมุทัย) ของสิ่ง ที่เรา "สักแต่ว่ารู้" นั้นจริงๆ แท้ๆ แล้ว รู้ทางที่จะระงับสิ่งนั้นได้แล้วอย่างชัดเจนถูกต้อง (สัมมาอริยมรรค) ที่ทำได้แล้วจริงๆ (คือ ดับเรื่องนั้น สิ่งนั้นในจิต หรือ นิโรธได้เป็นผลสำเร็จ) เป็นอย่างนั้นแล้วหรือ? ลองถามตัวเองดู และสอบสวน "จิต" ตัวเองดูให้แน่ๆ ถ้ายังไม่รู้ ทว่าในขณะที่รับสัมผัสสิ่งนั้นๆ เรื่องนั้นๆ อยู่ เมื่อเห็นว่า มันเกินไปแล้ว มันไม่ "มัชฌิมา" แล้วแฮะ! ก็คิดจะดับสัมผัสนั้นลง แล้วจะดับ (นิโรธ) ได้อย่างไร? ผิวว่าจะช่วยตนด้วยการยอมรับรู้ที่มๆ อัน "สักแต่ว่ารู้" ในสภาวะธรรมนั้น โดยแก้ไข "จิต" ของตนไม่ได้เลย อย่างนั้น มันก็เท่ากันกับปุถุชนทุกคนนั่นแหละ (คือ มันจะปรุงเป็น "สุข" เป็น "ทุกข์" หรือ "ชินชา" (วาง, เฉย) อย่างไม่ก็คงคั่นๆ รนๆ แสวงหา ไม่มีหยุด ไม่มีจบ อยู่ นั่นแล)

ส่วนพระอรหันต์นั้น คำพูดใช้พูดว่า "สักแต่ว่ารู้" ก็จริง แต่ "ญาณสัมปยุต" หรือ ปัญญาที่รวมประกอบทำงานด้วยนั้น ท่านหยั่งเหตุแจ้งปัจจัยใน "อริยสัจ ๔" ของสิ่ง "รู้" นั้น พร้อมอยู่เสมอๆ ท่านจึงจัด "มัชฌิมา" ให้แก่ตนได้สำเร็จ เป็น "สัมมา" อยู่ทุกที ผู้ไม่มีญาณแจ้งรอบใน "อริยสัจ ๔" หรือ ไม่มีญาณทัสสนะเช่นนั้น ก็ไม่อาจจะคาดคิดเอาได้ง่ายๆ เพราะมันเป็นเรื่องสุขุมลึกซึ้งจริงๆ

"ภาษา" มันทำให้คนหลงผิดมากมายได้อย่างนั้นแหละ มันจึงกลายเป็น "หลง" ยึด และหรือ "หลง" ออกนอกรทางได้ โดยไม่มีใคร "อยากหลง" เลย ทว่ามันก็หลงจริงๆ ห้ามกันไม่ได้ จึงขอให้หนักปฏิบัติธรรมอย่างมี "มานะ" อย่าหลงยึด "ทิฏฐิ" ของตนบักแน่นเลย ใช้ "ปัญญา" ให้มาก ใช้ความเป็นกลางวางจิตให้เบ็ดเสร็จ เบ็ดรู้ เบ็ดอ่านเพ่งพิจารณาให้มาก ๆ เถิด

พระอรหันต์ที่แท้จริง แบบพุทธศาสนา แห่งพระสมณะโคตม นั้น จะต้องอยู่ใน โลกของมนุษย์เดินดินกินข้าว อยู่ใน โกลัปวงชน ตามกาละเทศะอันควร คลุกคลีเกี่ยวข้องกับงานเพื่อปวงชน อย่างพอเหมาะ และไม่คลุกคลี ไม่เกี่ยวข้องกับงานที่เกินขอบเขตอย่างแท้จริง สิ่งใดเรื่องใดที่ควรเว้นขาด ท่านต้องเว้นขาด ท่านเว้นของท่านได้ทันที แม้ท่านจะนั่งอยู่กับเรา รับสัมผัสสภาวะธรรมที่เกิดขึ้นอยู่ในขณะนั้นเหมือนกันกับเรา สิ่งใดเรื่องใดเป็นเรื่องจำเป็นต้องเกี่ยวข้อง ท่านจึงจะเกี่ยวข้อง เรื่องใดสิ่งใดต้องหนีพราวจากไกลไปเลย เพราะไม่สมควร ท่านก็จะหนี ไม่ใช่ทนทุกข์อยู่ และขอยืนยันอีกว่า หังไม่ใช่ผู้ที่หลงกบดานเจียบงุดอยู่แต่ในถ้ำ ในกุฎิ ในป่า ที่ไม่มีคน จนไม่มีวันจบสิ้น ไม่บรรลุดอกจากสถานที่นั้นได้กันสักทีด้วย ถ้าเป็น “พระอรหันต์” บรรลุด้วยรอบจริง “วางสนิท” ให้ตนเป็นแล้ว เก่งแล้ว ตามแบบฉบับแห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสมณโคตมแล้ว ละก็ จะทำงานเป็น ไม่เป็นไปเพื่อความเกียจคร้านแน่ๆ เมื่อบรรลุทางทะเล “อนัตตาธรรม” สันรอบแล้ว จะต้องออกมาช่วยโลก ไม่เห็นแก่ตัว ไม่ติดสถานที่ ไม่ยึดสพายะ ไม่เสพย์สุขส่วนตัว เพราะท่านไม่มี “ตัว” จริงๆ และไม่ “หลง” แม้เศษเสี้ยวแห่งความสุขความสบาย อันยังเป็นเพียงโลกธรรมจริงๆ ด้วย ท่านจะยัง “สันติสุข” ยังภราดรภาพ ให้เป็นไป ช่วยพัฒนา “สันติสุข” สร้าง “ภราดรภาพ” ให้แก่เพื่อนมนุษย์ ให้แก่ประเทศ หรือ โลกอย่างไม่มีขอบเขต แต่ทว่า ท่านจะมีขอบเขตอยู่ใน “มัชฌิมาแห่งธรรม” เสมอๆ

ส่วนผู้ที่ยังต้องเจียบงุดบำเพ็ญยึดสถานที่ “สพายะ” (ยึด “เสนาสนะสพายะ” คือ สถานที่แวดล้อมที่จะเป็นเครื่องเอื้ออำนวยปฏิบัติธรรมให้เจริญ) นั้น คือ ผู้ที่ยังไม่สำเร็จเป็น “พระอรหันต์” ต้องทำความเข้าใจให้ดี บางทีบางท่านก็มุกุณธรรมสูงมากยิ่งแล้ว แต่ก็ยังติด “สุข” ตัวสุดท้ายอยู่

วางยังไม่ลง จึงเป็นไปได้แค่อธิบายบุคคลชั้น “กายสักขี” เป็นอย่างเก่ง เพราะ
 สำเร็จ “ปัญญาวิมุตติ” ให้แก่ตนเองลงยังไม่ได้ หรือ ไม่ก็ มีปัญญาเข้าใจด้วยปริยัติ
 ต้องแท้ดีแล้วแหละ ทว่ายังปฏิบัติให้ลงตัวกับ “จิต” ตัวจริงยังไม่ได้ ก็ยังไม่ถึง
 “เจโตวิมุตติ” ดังนั้น “เจโตวิมุตติ” ชั้นละเอียดปลายสุด จึงยังไม่ได้จริงๆ
 ด้วย ก็ยังไม่บรรลุสูงสุดเป็น “อุกโตภาควิมุตติ” อันคือ ต้อง
 บรรลุทั้งจิตแท้ ทำหยุดได้ วางได้ ตับได้จริง ทั้งปัญญา
 ก็เห็นแจ้ง รู้การวางนั้น รับผลนั้นเองจริงๆ ถูกฝาถูกตัว
 เข้าคู่เป็น ๒ สภาพ อย่างแท้จริง

เพราะ “เจโตวิมุตติ” โลกุตตรจิตดวงสุดท้าย ต้องสำเร็จลง ด้วย
 “ปัญญา” เท่านั้น คือ ต้องมี “ญาณสัมปยุตตัง” เป็น “ญาณทัสสนะวิสุทธิ”
 และเป็น “วิมุตติญาณทัสสนะ” โดยชัดเจนแท้ๆ สำหรับพระอรหันต์ที่ยังไม่ตายของ
 พุทธศาสนาแท้ๆ ไม่มีการสำเร็จลงได้ด้วยสิ่งอื่น

“สลายะ” ที่เป็นสถานที่สงบรำงับ (เสนาสนะสลายะ) ก็มีความจำเป็น
 สำหรับผู้บำเพ็ญ แต่ก็จะต้องหลีกจิตสถานที่ หลงคิดแม้ “อารมณ์” สุขสบายที่ได้รับก็ไม่ได้
 ผู้ใดยังติด “อภิสิฏฐยานิโรธสมาบัติ” ติด “บัสสัทธ” ทั้ง “อุเบกขารมณ์” ก็
 ตาม ติดมากเท่าใด ก็ยังจะทำให้ไม่ยอมให้ใครเห็นหน้า ไม่อยากคลุกคลีกับใครๆ
 มากเท่านั้นๆ เพราะมันยังมี “อกุศลเจตสิก” ตัวละเอียดๆ เจืออยู่ ค้างอยู่ใน
 มัน เช่น กุกกุกจะบ้าง อุทธัจจะบ้าง ทิฏฐิบ้าง มานะบ้าง และ ที่สำคัญ
 คือ ถีนะ กับ มัทธะ นั่นแหละ เป็นตัวร้าย ที่มันเล่นงาน ผู้ไม่รู้เท่าทันมัน ง่ายที่
 สุด โดยเฉพาะผู้ใดฝึกหัดมาทางสายนงหลับตาบำเพ็ญสมาธิ สุดท้ายก็คือ ยังไม่
 แหวงตลอด เป็นพื้น “วิจิกิจฉา” ใต้สรวบ “อนัตตารมม” ยังไม่ปรากฏละเอียดสุด
 เต็มที่ จนเป็นผู้ปล่อยจิตวางใจได้สนิทแท้จริง ยังไม่ได้ ทุกข์เล็กน้อยๆ ก็
 จึงยังทำงานให้ท่าน มี “กุกกุกจะ” คือ หงุดหงิดรำคาญ อันเป็นอารมณ์โทษะ ที่
 ละเอียดสุขุมอยู่ ตามขั้น ตามระดับจิต และมี “มานะ” คือ การยึดจิตของตน
 หรือ การยังเห็นแก่ตัว (ก็คือ เห็นแก่จิต นั่นเอง) อันเป็นอารมณ์โทษะ ชั้นละเอียด
 สุด ยึดอัตตาตัวสุดท้ายอยู่ จึงยังไม่หมดตัวตน (อัตตา) อย่างหมดจดเกลี้ยงเกล

เพราะวาง "จิต" ของตนยังไม่ได้สิ้นเกลี้ยงจริงๆ มันจึงยังมี "ตน" และ ยังมีการยึดเป็น "ของตน" ไว้ ก็เลยยังหลงเสพยา "สุข" อยู่ที่ "บัสสัทธิ" บ้าง "อุเบกขา" บ้าง อันเป็น "อุปกิเลส" ที่หมายความว่า กิเลสที่สูง ที่ใกล้จุดหมายปลายทางเข้าไปแล้วละ ซึ่งผู้หลงยึดถึงขั้นนี้ ขนาดจะไม่ได้ใน "อุทธัจจะ" (เป็นอารมณ์ไม่หะชั้นละเอียดสุขุม) ที่เป็น "อริโมกข์" (ความรู้ใหม่ ความรู้อยิ่ง ที่ฟังได้ ฟังมี) เอาด้วยเข้าไป จะขอหยุด ขอดับ ขอจบแต่เพียงถ่ายเดียว ขออยู่นิ่งๆ แม้มโนสังขาร ก็จะไม่ใหม่ จะเสพยาแต่ "นิโรธจิต" ทำเดียว จึงทำให้กิน "ญาณทัสสนะ" กิน "ปัญญา" ชั้นสูงของตนเองไว้ อย่างน่าเสียดาย ที่เรียกว่า "ญาณ" ในอุปกิเลสตัวที่ ๗ นั้นแหละ เราต้องสร้าง "ญาณ" เมื่อก่อนแล้ว เกิดแล้ว ก็อย่ายึด อย่าหลง อยู่เพียงเท่านั้น อย่าหยุดยั้งแค่ความรู้ชั้นเท่านั้น ถ้าหลงยึดหลงหยุดแค่นั้น "ญาณ" นี้ ก็เป็น "อุปกิเลส" แท้ ที่มันนั่นเอง กลายเป็นผู้เดินทางมาได้สูงสุด แค่นั้นเอง คิดยึดหลงเสพยา "โลกียารมณ์" ชั้นสงบ (บัสสัทธิ) ไปจนตายเปล่าบ้าง คิดยึดหลงเสพยาได้ชั้นว่าง วางเฉย (อุเบกขา) ไปจนดับขั้นนี้ หิงๆ ที่พึงจะก้าวเข้าหาโลกุตตรธรรมได้นิดหน่อยบ้าง จึงกลายเป็นผู้ได้ภูมิจิต แค่งงติดขังยึด ยังไม่พ้น "อัตตาทิฏฐิ" อย่างแท้จริง เพราะยึดความสงบในแบบนี้ ได้สนิทเพียงเท่านั้น อยู่คงที่ตายตัวเป็น "อัตตา"

ท่านผู้นี้มี "สุข" จริง! ไม่เฉยเฉย และก็เพราะยังวาง "สุข" อันละเอียดสุดยังไม่ลง มันจึงเหลือเศษของ "ตัวตน" อันเป็น "อัตตา" ชั้นลึกสุขุมน้อยจริงๆ จึงยังไม่เกิดสภาวะ "อนัตตา" หรือ ยังไม่รู้แจ้งแทงทะลุใน "อนัตตาธรรม" ตัวสุดท้ายแห่งความเป็น "อรหัตตผล" หรือ พระอรหันต์ได้ "สุข" อันใดจะเทียบเท่า สุขเพราะได้ความสงบนั้น ไม่มี แต่ถ้าใครหลงสุข ติดในสุข ยังยึดเสพยาความสุข ก็คือ ผู้นั้นมีความเป็น "ตัวเรา" นั้นแหละ เป็นผู้เสพยา ก็ยังไม่หมด "ตัวตน" จริงๆ ยังมีความเห็นแก่ตัวเราอยู่ จึงยังมีเชอของ "โลกียะ" อยู่ "สุข" ขนาดใดๆ มันก็ยังได้ชื่อว่า "โลกธรรม" ชั้นผู้ใดเสพยาและยึดอยู่ ก็คือ ผู้นั้นไม่พ้นความเป็น "สัตว์โลก" ไม่พ้น "วัฏฏะ" อยู่แน่นอน ผู้ไม่หลง "สุข" ไม่ยึด "สุข" เท่านั้น ที่จะมี "คุณ" แก่โลก และจะเกื้อกูลโลก

ช่วยโลกได้มากมายมหาศาล เพราะไม่ต้องสูญเสียทั้งเวลา "เสพย์" สุข ไม่ต้องสูญเสียทั้งแรงพลัง "เสพย์" สุข ไม่ต้องสูญเสียทั้งองค์ประกอบ (เหตุ-ปัจจัย) ที่จะมาปรุงเป็นสิ่งที่จะ "เสพย์" สุข จึงเอา "ความไม่สูญเสีย" เหล่านั้น มาใช้สร้าง สรรजरโลก สิ่งดี-สิ่งเป็นประโยชน์จำเป็นสำคัญ ให้แก่โลก ได้มาก ได้มหาศาล จริงๆ ดังนี้

และปัจจุบันนี้ พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่ ก็กำลังพากันเข้าใจผิดไปว่า "พระโยคะบุคคล" หรือ ผู้ปฏิบัติธรรมแบบพุทธนั้น ก็จะมหัสดี บรรล "พระอรหันต์" กัน ในลักษณะ "ติดสุข-ติดสงบ" ตามนัยะดังกล่าวมานั้น เพียงเท่านั้น เป็นอย่างนี้ ไม่มีเกินกว่านี้ คือ ถ้าไม่เจียบจุด หลบมุม ไม่ยอมพบหน้าใครๆ ขอบขุกอยู่มุมไหนของโลกที่ไม่คลุกคลีกับมนุษย์ ก็จะต้องให้อยู่กับหมี่ กับข้าง กับงู กับเสือในป่าในถ้ำโน้นแหละ จึงจะเป็นเครื่องพิสูจน์แท้ว่า เป็นพระอรหันต์ ว่างั้นเลย ! พุทธศาสนิกชนเองแท้ๆ ปัจจุบันนี้ ก็พลอยหลงเชื่อบกใจกัน อย่างนี้จริงๆ เพราะเขาเข้าใจได้กันเพียงว่า สภาพอย่างนั้นแหละ เป็นผู้หยุด ผู้สงบ ชงกถูก ! แต่นั่นเป็นแค่ "กายสัทท" เท่านั้น ชงกถูก "กายสัทท" นั้น บางท่านเป็นพระอริยะเจ้า ก็มีบ้าง (แต่ยังไม่บรรลุอรหันต์ตามแบบพุทธที่แท้ถ้วนรอบ) บางท่านยังไม่ใช่พระอริยะเจ้าด้วยซ้ำ แค้โสดาบันยังไม่ได้เอาเลย ก็เอะอะไป คือ ได้แต่ "เจโตฉาน" หรือ "เจโตสมณะ" ที่เป็นฉานโลกีย์ ยังไม่มี "วิมุตติ" ที่ดับกิเลสได้สิ้นรอบไป (แม้ในกิเลสบางอย่าง) เพราะเห็นด้วยปัญญา

ตัวอย่างเช่น ฤาษี ดาบส ชฎิล เดียรถีย์ต่างๆ ในสมัยพุทธกาล แม้ปัญญา-วิคคีย์ ก่อนจะได้รับคำสอนจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็หลงหลบเงยบงจุดในป่า เป็นผู้สงบสงัดน้อยอยู่เมื่อไหร่ ชงกยังไม่ได้เป็นแม่แค้หรือโสดาบัน แต่พอบรรลุเป็นพระอรหันต์ ก็เลิกหลบมุม เลิกเงยบงจุด หมดความยึด เลิกความหลง และเข้าไปในบ้านช่องเขตคามเพื่อช่วยปวงชน หรือ จะอยู่ป่าบ้าง ก็ยอมได้แน่นอน และก็จะต้องอยู่บ้างเพื่อเป็นตัวอย่าง หรือ ตามเหตุปัจจัย ตามโอกาส ตามความเหมาะสม ของแต่ละท่าน ดังจะเห็นได้จากประวัติแห่งพุทธศาสนา เป็นต้น

ในสมัยนั้น ผู้เข้บงจุด หรือ ผู้ยังติดสงบ ก็มอยู่ตามถ้ำ ตามเขา ตามป่า หรือ แม้ในกุฏิเียงๆ ตามวัดบงวัด ก็เยอะเยอะ เพราะผู้มี “วิมุตติ” โดยไม่มี “ญาณ” (ปัญญา) ก็เป็นได้ และเป็นอยู่เนิ่นอน (แต่ก็ไม่มากเท่ากับ ผู้ “ความ พงษ์าน” จนไม่เห็นอนาสังสัจของ “ความสงบ” หรอก ! อันยิ่งแ่กว่าผู้ “ติดสงบ” เสียอีก) ซึ่งตาม “สัมมาริยะมรรค” ของพระพุทธเจ้าของเรา จะต้องมทั้ง “ญาณ” (ปัญญา) ทั้ง “วิมุตติ” ผู้ส่งสมแต่เฉพาะ “วิมุตติ” (โดยไม่มีปัญญา) มากเข้าๆ จนถึง “นิพพาน” ก็ยังได้ ตามความเชื่อของ “ลัทธิ” อื่นนะ ! ใครเชื่อคัง กล่าวัน ก็อยู่ใน “ลัทธิ” ดังว่าัน แต่จะได้แ่ “นิพพานพรหม” เป็นที่สุด เท่านั้นหรอกนะ ยังไม่บริบูรณ์สรอบ ยังต้องเวียนกลับ แต่ก็นานมากจะไปแ่หนึ่งอยู่ ณ แดน “ปรมาตมัน” หรือ แดนแห่งพระเจ้าอันแสนยาวนาน นั้นเอง (ถ้าผู้ันไม่สัน อาสวะแห่ง “กาม” จริงๆ) “นิพพาน” ชนิดนี้ ไม่ใช่ของพระสมณโคตมบรม ศาสตาแห่ง “พุทธศาสนา” แต่เป็นของลัทธิอื่นเขา เรียกของเขาเอาเองว่า “นิพพาน” เหมือนกัน

ความละเอียดลึกซึ้งใน สภาวะธรรม - สภาวะของจิต นั้น มีมากมาย สุขุมลึกยิ่งกว่ายั้งนัก ผู้ได้แ่ “เจโตสมถะ” คือ ความสงบในภายในจิต แต่ ไม่ได้มรรค ไม่ได้ผลเลย ก็มี ผู้ได้ “โลกุตตรมรรค-โลกุตตรผล” คือ บรรลุเป็น อริยะบุคคลตามแนวพุทธแท้ๆ แต่ไม่ได้สมบัตินแบบทำความสงบในภายในโดยไปยึดรูป ยึดนามเสพย์อยู่ ที่ทำเอาด้วยวิธี “ฉานนังหลับตาบำเพ็ญ” หรือ “เจโตสมถะ” นั้น ก็มี หรือ บางคนฝึกทั้งสองอย่าง ได้ทั้งสองอย่าง ก็มี ข้อสำคัญขอให้ ได้ “โลกุตตรมรรค-โลกุตตรผล” ก็แล้วกัน ที่เป็นจุดมุ่งหมาย สูงสุดของ “ศาสนาพุทธ” แม้จะไม่ได้ “เจโตสมถะ” ก็ช่างปะไร ! ในเมื่อ เราประสค “โลกุตตร” กันเป็นใหญ่ เว้นแต่ผู้ไม่ปรารถนา “โลกุตตร” หรือ ไม่ปรารถนา “นิพพาน” แท้ๆจริงๆ ไปมัวอาศัยเสพย์-อาศัยสุข อยู่แต่แ่ “ความสงบในภายในโดยไปยึดรูปยึดนามเสพย์อยู่” ไปชั่วชีวิตหนึ่ง จริงๆ ก็เป็น เรื่องของคนผู้ันจริงๆ

ลองอ่านพระพุทธพจน์จาก พระอภิธรรมปิฎก ปุคคลบัญญัติปกรณ์ จตุกก-
นิตเทศ ข้อ ๑๓๗ ดูบ้างซิ พระพุทธองค์ตรัสแบ่งบุคคลไว้ ๔ จำพวกชัดเจนทีเดียว
คือ :-

๑. บุคคลผู้ได้ “เจโตสมณะเป็นภายใน” แต่ไม่ได้ปัญญาที่เห็นแจ้ง
ในธรรม คือ ไม่ได้ “อริปัญญา” นั้น เป็นไฉน ?

บุคคลบางคนในโลกนี้ ได้สมาบัติที่เป็นไปด้วยรูป (คือ ยัตรูปเป็น
แดนเสพย์ หรือ ที่เรียกกันว่า ผู้ได้ “รูปฌาน” แบบหลับตา นั่นเอง) หรือ ที่
เป็นไปด้วยอรูป (คือ ยัตอรูปเป็นแดนเสพย์ หรือ ที่เรียกกันว่า ผู้ได้ “อรูปฌาน”
แบบหลับตา นั่นเอง) แต่ไม่ได้โลกุตตรมรรค หรือ โลกุตตรผล บุคคล
อย่างนั้นชื่อว่า เป็นผู้ได้ “เจโตสมณะเป็นภายใน” แต่ไม่ได้ปัญญาที่เห็นแจ้ง
ในธรรม กล่าวคือ ไม่ได้ “อริปัญญา” ที่เป็นไปเพื่อโลกุตตระ (คือ ได้แก่
“ฉานโลกีย์” ไม่ใช่พระอริยะ)

๒. บุคคลผู้ได้ปัญญาเห็นแจ้งในธรรม คือ ได้ “อริปัญญา” แต่
ไม่ได้ “เจโตสมณะเป็นภายใน” นั้น เป็นไฉน ?

บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้ได้ “โลกุตตรมรรค หรือ ได้โลกุตตร-
ผล” แต่ไม่ได้สมาบัติที่เป็นไปด้วยรูป (ไม่ได้ “รูปฌาน” แบบหลับตา)
หรือ ไม่ได้สมาบัติที่เป็นไปด้วยอรูป (ไม่ได้ “อรูปฌาน” แบบหลับตา) บุคคล
อย่างนั้นชื่อว่า เป็นผู้ได้ปัญญาที่เห็นแจ้งในธรรม กล่าวคือ ได้ “อริ-
ปัญญา” ที่เป็นไปเพื่อโลกุตตระ แต่ไม่ได้ “เจโตสมณะเป็นภายใน” (คือ พระ
อริยะของพุทธ แต่ไม่ได้ “ฉานโลกีย์” ทว่าก็มี “ฉานแบบพุทธ” หรือ “ฉานโลกุตระ”
แน่ ๆ)

๓. บุคคลผู้ได้ “เจโตสมณะเป็นภายใน” ด้วย ได้ “อริปัญญา”
ด้วยนั้น เป็นไฉน ?

บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้ได้สมาบัติที่เป็นไปด้วยรูป หรือ ที่เป็น
ไปด้วยอรูป ทั้งเป็นผู้ได้โลกุตตรมรรค หรือ ได้โลกุตตรผล บุคคลอย่างนั้น

ชื่อว่า เป็นผู้ได้ “เจโตสมณะเป็นภายใน” ด้วย ได้บัญญัติที่เห็นแจ้งใน
 ธรรม กล่าวคือ ได้ “อธิบัญญัติ” ที่เป็นไปเพื่อโลกุตตรด้วย (คือ ผู้ได้ทั้ง
 “ฉานโลกีย์” เป็นทั้งพระอริยะแบบพุทธ)

๔. บุคคลผู้ไม่ได้ทั้ง “เจโตสมณะเป็นภายใน” ไม่ได้ทั้งบัญญัติที่
 เห็นแจ้งในธรรม คือ ไม่ได้ “อธิบัญญัติ” ด้วย นั้น เป็นไฉน ?

บุคคลบางคนในโลกนี้ ไม่เป็นผู้ได้สมบัติ ที่เป็นไปด้วยรูป
 หรือ ที่เป็นไปด้วยอรูป ทั้งไม่เป็นผู้ได้โลกุตตรมรรค หรือ โลกุตตร-
 ผล บุคคลอย่างนั้นชื่อว่า เป็นผู้ไม่ได้ “เจโตสมณะเป็นภายใน” ด้วย
 ไม่ได้บัญญัติที่เห็นแจ้งในธรรม กล่าวคือ ไม่ได้ “อธิบัญญัติ” ที่เป็นไป
 เพื่อโลกุตตรด้วย (คือ ผู้ไม่ได้อะไรเลย)

จะเห็นได้ว่า บุคคลในโลกนี้ ก็มีอยู่ ๔ แบบนี้ เท่านั้น จริง ๆ คือ :-

๑. ประพฤติแทบตาย ได้แค่ “เจโตสมณะ” ส่วน โลกุตตรมรรค -
 โลกุตตรผล ไม่ได้เลย

๒. ประพฤติแล้ว ได้ โลกุตตรมรรค - โลกุตตรผล แม้จะไม่ได้ “เจโต-
 สมณะ” เลย ก็ถูกต้องตรงทางแห่งศาสนาพุทธ อันมี มรรค-ผล-นิพพาน เป็นที่มุ่ง
 หมาย

๓. เป็นผู้ประพฤติกแล้ว ได้ทั้ง “เจโตสมณะ” และ ได้ทั้งมรรค-ผล
 อันเป็นโลกุตตระ

๔. ส่วนประเภทนี้ ไม่ได้ทำอะไรเลยสักอย่าง เรียกว่า ประพฤติไม่เอาถ่าน
 เลยจริงๆ หรือ ประพฤติไม่เข้าทางไหนกับเขาเลย จึงไม่ได้ทำอะไร หรือไม่ก็ ไม่
 ประพฤติอะไรเลยสักอย่าง เป็นคนโลก ๆ ที่หลงเวียนว่ายอยู่กับโลกียะธรรมตา ๆ
 หลงโลกเมาโลกอยู่นั่นเอง

เพราะฉะนั้น นักปฏิบัติธรรมจะต้องพิจารณาให้ดีๆ ว่า เรามุ่งหมายอะไร ?
 พุทธศาสนานั้น มุ่งเอาอะไรแน่ ? ที่เรียกว่า “ผล” ของ “ศาสนา” แ่ “เจโต-
 สมณะ” แ่ “ฉานโลกีย์” หรือ ? ก็คงไม่ใช่แน่ ผู้ศึกษาพุทธศาสนามาแล้ว

ทุกคน ก็ต้องตอบได้ว่า ศาสนาพุทธนั้น มีมรรค-ผล อันเป็นโลกุตระเป็นที่หมาย
 ทำไมนักบวชในป่า เป็น ฤๅษี ชีโพร ดาบส หลับตาบำเพ็ญออกเกลื่อนกลาด จึง
 ไม่ได้ชื่อ แม้ม “มรรค” มี “ผล” แค่อริยะโสดาบัน ? แต่ทำไมในกรุงในเมืองแท้ๆ
 พระพุทธองค์เทศน์เดี่ยวเดียว ก็มีผู้บรรลุ “มรรค-ผล” กัน เป็นอริยะโสดาบัน-สกทา
 คามี ได้พร้อมพร้อมกันออกเยาะแยะรวดเร็ว มันเกี่ยวกับ “การรู้โลก” แท้ๆ
 ไม่ใช่เป็น “คนหลงโลก” จึงจะได้ชื่อว่า “อริยะ” ผู้นั่งหลับตา
 ตะพึด และ นั่งท่องตำราเพื่อสอบเอายศเอาขันธ์นั้น คือ
 “ผู้หลงโลก” แต่ผู้เป็น “อริยะ” นั้น จะต้องรู้ “โลก” ที่
 ตนตติ ตนยัต ตนหลงอยู่แท้ๆ ให้ได้ แล้วเลิก ละ หยุด
 หน่าย คลาย มาให้ได้ ก็จะเป็น “มรรค” เป็น “ผล” แท้ๆ

“โลก” ที่ว่านี้ มันก็ไม่ยากอะไร ที่จะ “รู้” ก็มี โลกที่ต่ำสุด ก็
 “โลกอบาย” ต่อมาก็ “โลกธรรม” และ “โลกกาม” ละเอียดสุด ก็
 “โลกอัตตา” หรือ “โลกแห่งอาตมัน” นั้นแหละ ยากหน่อย เป็นขั้นปลาย เรา
 ก็ต้องเรียนรู้ ต้น-กลาง-ปลาย ละ เลิกให้ ถูกระดับ ถูกฐานะ ที่ตนไปติดไปยึด
 อยู่แท้ๆ มันก็มี “มรรค” มี “ผล” จริงกันเท่านั้น แต่ถ้ามันไปจับปลาย เป็น
 หัว จับหัว เป็นปลาย และ ที่สำคัญก็คือ ไม่เข้าใจ “โลก” แท้จริง
 โลกเบื้องต้น โลกหยาบๆ ตนกัติดอยู่ กลับ “ไม่รู้” (อวิชา) และ
 ไม่พยายามละเลิกกันเสียก่อน ทว่าไปมัวมันปลุกปล้ำจะ ละ เลิก หน่าย คลาย
 โลกเบื้องปลาย ขันละเอียด โดยไปหลง จะวาง “อัตตา” จะทำตนให้
 แข็ง “อนัตตา” ด้วยการไปหลงเพ้อกับ “รูป-นาม” ที่เป็นขั้น “โลกอัตตา” หรือ
 “โลกแห่งอาตมัน” อันเป็น “ภวภ” เป็นขั้น “อรูป หรือ วิภว” ทำตนเป็น
 “คนรู้มาก” เช่น ไปหลงเรียนลัด ตั้งหน้าจะปล้ำตัด “โลกอัตตา” โลกแห่งตัวตน
 หรือ “โลกแห่งอาตมัน” ขันละเอียด โดยไม่ตัดอัตตา หรือ ไม่เรียนรู้ตัวตน
 ที่หยาบๆ ก่อน เป็นขั้น เป็นระดับ จะตั้งหน้าลัดใจให้บรรลุนิพพาน โดย
 “ไม่รู้” (อวิชา) เลยกว่า โลกเบื้องต้น โลกเบื้องกลางต่างๆนั้น ตนตติอะไร ?
 ยึดอยู่แค่ไหน ? ยังมีชนกัหนักแอ้อยู่เท่าไร ? คำว่า “สักกายะ” คืออะไร ?

ละเล็กมาได้หรือยัง ? ก็ “ไม่รู้” (อวิชา) “กามราคะ” คืออะไร ? ละเล็ก
มาได้หรือยัง ? ก็ “ไม่รู้” (อวิชา) นี่เป็นสังโยชน์เบื้องต้นด้วยซ้ำ เรียนปริยัติ
ก็อุตสาหะเรียนมา แต่แล้ว ก็จะมีมากมายแบบ “คนรู้มาก” จะเอาเมื่องปลาย คือ
จะเล็ก จะตัดเอาหัวข้อยอด ขึ้น “รูปราคะ” ขึ้น “อรุปราคะ” จะเรียนรู “รูป-นาม”
อันเป็นเรื่องของ “อตฺตา” หรือ “อาตมน์” ระดับ “มโนมยอตฺตา” และ “อรุปรมย-
อตฺตา” กันเลย ก็ขอบอกได้เลยว่า มันเป็นเรื่อง *การพ้นหวนด้วยลมกระซิบ* มากไป
มันไม่มีทางพ้นโลก หรือ เหนือโลก (โลกุตตร) ไปได้อย่างแน่ๆ เพราะมันไม่เข้าทาง
(มรรค) ถ้าขึ้นทำ ขึ้นค้นทุรงปฏิบัติ ก็จะได้ “ผล” เหมือนกัน ก็คือ จะได้ไป
รวมอยู่กับ “ปรมาตมน์” ตามแบบฤๅษี คาสส ฯลฯ ทังหลาย ที่ได้พากัน “หลง” (โมหะ)
มามากกว่ามากนั้นแหละ จึงใคร่ขอร้องว่า อย่าไปพยายามทำเป็นจะ “ตักิน” แบบ
เล่นเรียนลัด หรือ แบบ “คนโกง” โดยจะไปตัดเอา “เมื่องปลาย” อันเดียวเลย
นั่น มัน “มรรคง่าย” ไม่ใช่ “มรรคอรยัสถ์” หรือ เรียกตรงๆ ก็ว่า เป็น
“โมหะมรรค” แปลเป็นไทยว่า “หลงทาง”

ในศาสนาพุทธนั้น แม้แต่คำว่า “บุคคลผู้ปฏิบัติ” เท่านั้น พระพุทธเจ้ายัง
ตรัสไว้ว่า

“บุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยมรรค อันมีอยู่ ๔ ระดับ ชื่อว่า ผู้
ปฏิบัติ (คือ เข้าใจขั้นตอน เข้าใจสักกายะ-กามราคะ-รูปราคะ-อรุปร-
ราคะ-มานะ เป็นต่ำสูงถูกต้องจริงๆ) บุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วยผล
อันมีอยู่ ๔ ระดับ ชื่อว่า ผู้ตั้งอยู่แล้วในผล” (จาก อภิธรรมปิฎก
บุคคลบัญญัติปกรณ์ เอกกนิทเทศ ข้อ ๓๑)

ดังนั้น ถ้าผู้ใดยังไม่มีปัญญา “มรรค” เลย สัก “มรรค ๑” หรือ มรรค
ใด “โศบาทติมรรค” นั้น คืออย่างไร ? หมายถึงอะไร ? เราติดอยู่ หรือ
ละเล็กขาดจากจิตได้แล้วหรือยัง ? ก็แบ่งไม่ออก บอกไม่ถูก แล้วจะไปเรียนลัด
เอา ขึ้น “โอปปาติกะ” ขึ้นจิตในจิต ขึ้นรูปภพ-อรุปรภพ ขึ้นตัวตน (อตฺตา) อันมี
เฉพาะจิตในจิตเลย โดยไม่เรียนไม่รู้ให้แท้ แค่ขึ้นกายนอกกาย หรือ ขึ้น “สักกายะ”

แล้วละเลิกให้ขาดได้ พรากให้ได้ก่อน แม้ผู้นั้นจะยืนยันว่า ตน “ปฏิบัติ” ก็เป็น
อันปฏิบัติไป นอกคู่ นอกทาง อยู่เท่านั้นแหละ หาได้เป็น “บุคคลผู้ปฏิบัติ” ของ
“ศาสนาพุทธ” ไม่ ! ตราบที่ยังไม่รู้ แม้แค่แนวของพุทธที่ถูกแท้ หรือ
ยังไม่เข้าใจทาง(มรรค)เสียก็ ไม่รู้ต้น-กลาง-ปลาย ตามพระพุทธรพจน์
ที่ได้ตรัสยืนยันบอกแจ้งไว้นั้น

หรือ จะดูคำอธิบายละเอียดขึ้นไปอีก ของผู้ปฏิบัติ ในลักษณะต่าง ๆ ก็ได้
พระพุทธรองค์ทรงจัดทั้งระดับ ทรงบอกทั้งลักษณะของผู้ปฏิบัติไว้ชัดใน อภิธรรมปิฎก
เล่มเดียวกันนั้นแหละ แต่อยู่ใน “สัตตกนิทเทส” บ้าง อยู่ใน “เอกกนิทเทส” บ้าง
โดยพระองค์เรียงลำดับไว้ทีเดียวว่า “อุกโกตภาควิมุตติ” เป็นลำดับสูงกว่าเพื่อน ต่ำ
ลงมา ต่อจากนั้นไป ก็เป็น “ปัญญาวิมุตติ” แล้วก็ “กายสัททิกิ” – “ทิฏฐิปัตตะ”
– “สัทธาวิมุตติ” – “ธัมมานุสारी” และ “สัทธานุสारी” เป็นต่ำสุดกว่าเพื่อน นั้น
คือ ผู้ “มรรค” ไปจนบรรลุ “ผล” ที่ไม่ใช่ “ผู้ตรัสรู้เอง” กัม ๑ ระดับ ดังนี้ :-

ลักษณะของผู้ปฏิบัติ ที่พระพุทธรองค์ทรงอธิบาย และ จัดลำดับไว้ กัมดังนี้
คือ :-

๑. สัทธานุสारी (ยังไม่ได้หมายความว่า เป็นพระอริยะไปทันทีทีเดียวดอกนะ)
เป็นผู้เชื่อตาม ๆ เขาไปอย่างนั่นเอง ผู้ปฏิบัติธรรมอย่างนี้มีเยอะ ซึ่งถ้าไป
“เชื่อ” (สัทธา) ตามผู้เป็น “อริยะบุคคล” หนึ่ง ๆ ท้ออาจจะไม่มีปัญญาวิจยวิจารณ์ออกมา
มันถูกต้องจริงแล้ว (สัมมา) หรือ มันตรงทางเข้าทางที่แท้ (อุชฺ) แล้วหรือยัง ?
ก็ยังนับผู้นั้นว่า เป็น “สัทธานุสारी” ที่มี “มรรค” เป็นอริยะได้ เพราะผู้นั้นเชื่อว่า
“ศรัทธา” (เชื่อ) ในพระสงฆ์ที่เป็น “อริยะสงฆ์สาวก” (คือ ได้ฟังสัจธรรมที่เขารัตนตรัย
ที่แท้) มิใช่ไป “ศรัทธา” ในบุคคลผู้ยัง “ไม่รู้” (อวิชชา) ยังไม่มี “มรรค” มี
“ผล” (คือ สัจธรรมที่ยังไม่เขารัตนตรัยแท้) แต่ถ้าผู้ปฏิบัติธรรมผู้ใดไป “ศรัทธา”
เชื่อตาม ๆ ผู้ยังไม่มี “มรรค” ไม่มี “ผล” เลย แม้แค่นั้น “โสดาบัน” ก็ยังไม่นับผู้นั้น
ว่า เป็น “สัทธานุสारी” ที่มี “มรรค” อันเป็นอริยะ ก็อาจจะไปมี “มรรคมาก” บ้าง
“มรรคง่าย” บ้าง “มรรคใหญ่” (ใฝ่โต หรือ หลงแต่ความใหญ่ความโต) บ้าง

หรือ “มรรค” ที่จะพาไปสู่ “ผล” อันไม่ใช่ “โลกุตตร” อื่นๆ อีกมากมายก่ายกอง ตามแต่ผู้นำผู้พา จะพาเป็น จะนำไป

“ผู้ปฏิบัติ” ของพุทธ (คือ ผู้มี “มรรค” แล้ว) จึงจะต้องเริ่มต้นจาก เชื้อผู้นำตามผู้พา หรือ มีอาจารย์ที่เป็น “อริยะ” จึงจะมีโอกาสบรรลุ “โลกุตตร” ได้จริง “ผู้ปฏิบัติ” ที่ใช้ “ศรัทธา” คือ ความเชื่อตามๆ เขามาอย่างมั่นใจแน่ๆ (และต้องถูกทาง หรือ เป็น “อริยะ” จริงๆ ด้วย) เป็นเครื่องจูงพาให้ปฏิบัติตั้งน และ เรียกว่า “สัทธานุสารี” จึงเริ่มเรียกได้ว่า “ผู้ปฏิบัติ” ตามนัยแห่ง พุทธที่ถูกต้องแท้

เป็นผู้พากเพียรเพื่อให้บรรลุ “โศดาปัตติผล” เป็นอย่างน้อย เมื่อบรรลุ ได้แล้ว พันชาติเล็กละมาได้จาก “โลก” ใด ที่ตนคิด ตนยัตอย่างหนึ่ง หรือ หลาย หลายอย่าง มาได้แท้ๆ จนเป็นผู้ “ตั้งอยู่ในผล” นั้นได้ ก็เรียกผู้บรรลุ “ผล” นี้เองมาแต่ “ศรัทธา” นี้ว่า “สัทธาวิมุตติ”

๒. **สัมมานุสารี** (ยังไม่ได้หมายความว่า เป็นพระอริยะไปทันทีทีเดียวเช่นกัน) เป็นผู้ ใช้บัญญัติพิจารณา ก่อน แล้วจึง “เชื่อ” เพราะเห็นได้ว่า “เป็นธรรม” แต่ นั่นแหละ ถ้าคนผู้นั้นยังหลง “โลกียะ” อยู่มาก “ปัญญา” ของเขา ก็จะโน้มน้อม ไปทาง “โลกียะ” อยู่นั่นเอง ก็จะไม่เข้าทาง ไม่เข้า “มรรค” อันเป็นอริยะ ก็ยังไม่ได้ชื่อว่า “ผู้ปฏิบัติ” อยู่นั่นเอง แต่ ถ้าคนผู้ใดได้รับอธิบาย หรือ ได้ศึกษา พระธรรมจนเห็นแจ้งได้ชัด ใช้บัญญัติพิจารณาเข้าใจตามได้ว่า “โลกุตตระ” เป็นอย่างนี้ แตกต่างกับ “โลกียะ” อย่างนั้นๆ “สักกายะ” เป็นอย่างนี้ แล้วก็ใช้ศีล ใช้พรต เพื่อขัดเกลา เพื่อละให้ขาด ใช้กรรมฐานอย่างนั้นๆ เพื่อฆ่า “สักกายะ” นั้นๆ เห็นแจ้งได้ ถูกต้องตรงตัว ถ้าจะพ้น “โลกียะ” นั้นต้องอบรมเช่นนั้น ปฏิบัติเช่นนั้นๆ เขาผู้นั้น ก็เป็น “ผู้ปฏิบัติ” มีความตั้งใจ มีแนวทางที่ถูกต้อง และปฏิบัติอยู่เพื่อจะ พาดนให้บรรลุถึง “โศดาปัตติผล” เป็นอย่างน้อย

“ผู้ปฏิบัติ” ที่ใช้ “ปัญญา” ไตร่ตรองพิจารณา ตัดสิน กระทำน้อยๆ เสมอๆ นั่นแหละเรียกว่า “สัมมานุสารี” ไม่ใช่ว่า เห็นใครทำอะไร ก็ทำตามเขา

เข็ตามเขาจ่าย ๆ ไปเสียหมด ต้องไม่ยึดมั่นถือมั่น ไม่ว่าของใหม่ หรือ ของเก่า
ต้องรับฟัง ต้องเอามาไตร่ตรอง

เมื่อบรรลุ “ โสตาปัตติผล ” ได้แล้ว พ้นชาติเลิกละมาได้จาก “ โลก ” ใด ที่
ตนคิด ตนยัต้อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือ หลาย ๆ อย่างมาได้แท้ จนเป็นผู้ “ ตั้งอยู่ใน
ผล ” นั้นได้ ก็เรียกผู้บรรลุ “ ผล ” ที่เนื่องมาแต่ “ บัญญา ” นั้นว่า “ ทิฏฐิปัตตะ ”

๓. **สัทธาวิมุตติ** (เป็นพระอริยะที่อาศัยศรัทธานำทาง) เป็นผู้มี “ วิมุตติ ”
เป็นผู้เลิกละหลุดพ้นมาได้จริงจาก “ โลภียะ ” จาก “ ทุกซ์ ” บางสิ่งบางอย่าง เมื่อ
ปฏิบัติไป จนมีวิมุตติ และ เกิดบัญญัติเข้าร่วมรู้ออบนิกิเลส-ตัณหา-อุปาทานบางอย่าง
ได้ ก็เป็นพระอริยะผู้มี “ ผล ” ในตนแน่แล้ว **อาสาระบางอย่างของผู้นี้ก็สิ้นไป
แล้ว เพราะเห็นด้วยบัญญัติ** (จะเป็น “ วิมุตติ ” แบบไหนๆ ก็ต้องสิ้นอาสวะ ด้วยบัญญัติ)
เป็นผู้รู้ชัดได้ว่า สิ่งที่ตนคิด ตนหลง ตนยัต้อยู่ บางสิ่งบางอย่างนั้น
แท้ๆ มันคือ ทุกซ์ และรู้ชัดในสมุทัย อันคือ จิตเราไปหลงมัน ไปติดมัน ไป
ยึดมัน และไปอยากในมันนั่นเอง พร้อมทั้งได้หัดปฏิบัติจนดับสมุทัยได้ แจ่ม
ในความดับทุกซ์ ความพ้นทุกซ์ในสิ่งที่ตนคิด ตนหลง ตนยัต้อยู่ต่างๆ ได้ เห็น
แจ่มแทงทะลุความพ้นทุกซ์ เพราะเหตุที่จิตตนดับตัณหาอุปาทานในสิ่งนั้นเรื่องนั้น
ได้ชัดแจ้งจริง มี “ ผล ” แล้ว เห็นชัดแล้ว ดำเนินไปด้วยดีแล้ว ด้วย
บัญญัติ บุคคลเช่นนี้เรียกว่า “ สัทธาวิมุตติ ”

แต่มีใจเหมือนบุคคลผู้เป็นทิฏฐิปัตตะ เพราะทั้งจุดเริ่ม ทั้งมุมเหลี่ยมในการ
รู้แจ้งรับ “ ผล ” ไม่เหมือนกัน การปฏิบัติแบบ “ สัทธาวิมุตติ ” นั้น จิตจะละลายได้
ก่อน แล้วจึงเกิดบัญญัติรู้ตามภายหลัง

๔. **ทิฏฐิปัตตะ** (เป็นพระอริยะที่อาศัยบัญญัตินำทาง) เป็นผู้มี “ วิมุตติ ”
ผู้เลิกละหลุดพ้นมาได้จริงจาก “ โลภียะ ” จาก “ ทุกซ์ ” บางสิ่งบางอย่าง เมื่อ
ประพาศปฏิบัติไป เกิดบัญญัติรู้เห็นประกอบพร้อมด้วยไปเรื่อยๆ เป็นผู้เพิ่มเติมภูมิ เพิ่ม
บัญญัติจริงๆ มีปฏิเวธธรรม สังสมภาวนามยบัญญัติอย่างถูกต้อง มี “ ญาณ ” แล้ว
จึงมี “ วิมุตติ ” คือ เข้าใจได้ก่อน แล้วก็ปฏิบัติตาม จนจิตหลุดพ้นได้แท้เป็นบางสิ่ง
บางอย่าง แต่ก็เป็น “ ผล ” ในตนแท้ **อาสาระบางอย่างของผู้ประพาศนี้ ได้สิ้นไปแล้ว**

เพราะเห็นแจ้งรู้ชัดจิตตนพันทุกข์ได้ด้วยปัญญา

เป็นผู้เห็นแจ้งใน ทุกข์-สมุทัย-นิโรธ-ทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา ธรรมทั้งหลายที่พระตถาคตประกาศแล้ว ผู้เห็นชัดแล้ว ดำเนินไปดีแล้วด้วยปัญญา สิ่งที่ตนติด ตนหลง ตนยึดบางอย่างนั้น ดับเหตุได้ รู้“ผล” แห่งการพ้นทุกข์ชัดแล้วในสิ่งนั้นเรื่องนั้น บุคคลเช่นนั้นเรียกว่า “ทิฏฐิปัตตะ”

แต่มีไข้เหมือนบุคคลผู้เป็นสัตว์วิมุตติ เพราะทั้งจุดเริ่ม ทั้งมุมเหลี่ยมในการรู้แจ้งรับ “ผล” ไม่เหมือนกัน การปฏิบัติแบบ “ทิฏฐิปัตตะ” นั้น ปัญญาเข้าใจนำทางมาก่อน แล้วมาปฏิบัติตามจนบรรลุหลุดพ้นที่ “จิต” ได้ ตามภายหลัง

๕. กายสักขี คือ บุคคลผู้ที่ใครๆ ก็เห็นได้รู้ได้ว่า สงบ มีความหลุดพ้น มีการไม่เกี่ยวของให้คนอื่น เห็นได้ รู้ได้แล้ว แม้ด้วยเหตุด้วยตาธรรมตาๆ ใครๆ ก็อ่านรู้ได้ง่าย แต่ทว่าในใจของผู้สนี้! จะวิมุตติสิ้นรอบไปด้วยหรือยัง? จะเหมือนกับภายนอกหรือไม่? ยังไม่แน่ บางคนถ้าปฏิบัติมาตามสาย ชัมมานุสारी ทิฏฐิปัตตะ ก็จะมีคุณสมบัติมากกว่าผู้สร้างแต่ “วิมุตติ” ในแบบสาย “สัตว์” แล้วก็มาจบอยู่แค่ “สัตว์วิมุตติ” อันน่าเสียดาย “กายสักขี” ที่เป็น “สัตว์วิมุตติ” จึงมีได้ ดัง ฤๅษี ดาบส เดียรถย์ต่างๆ มากมายนั้น เป็นต้น (แม้ อาหารดาบส อุทกดาบส ที่พระพุทธรเจ้าเคยไปเรียนอยู่ด้วย ก็เช่นกัน ก็หลงว่า ตนสิ้นอาสวะหมดจบแล้ว) เป็นผู้วิโมกข์ทางกาย คือ สงบกายเห็นชัด แต่ใจนั้นสิ ยังไม่ “วิมุตติ” สนิทจริง อาสวะบางอย่าง ก็สิ้นไปแล้วบ้างจริง เพราะเห็นด้วยปัญญา (คือ ต้องมี “ญาณ” แม้ผู้นั้นจะมี “วิมุตติ” แต่ถ้าไม่มี “ญาณ” หรือ ปัญญาเข้าไปสัมผัสรับรู้ชัดว่า ตนหลุด ตนพ้น มีผลดีห่างจากขวัจจริงอย่างชัดแจ้งด้วยปัญญาอันยิ่ง ก็จะไม่อาจเวียนกลับได้อยู่) แต่อาสวะอื่นๆ ที่ยังไม่สิ้นยังมีอีกทั้งที่ตนเองไม่รู้เลย เนื่องจาก “โมหะ” บิดบังตนเองอยู่ ก็มี ทั้งที่ตนก็รู้ว่ายังไม่สิ้น ทว่าสามารถแสดงได้แต่แค่ทาง “กาย” เท่านั้นว่า ตนหลุด ตนพ้นมาแล้ว ก็มี บุคคลดังนี้เรียกว่า “กายสักขี” กล่าวคือ มีหลักฐานแห่งความบริสุทธิ์บริบูรณ์พร้อมในบางอย่าง แต่ยังไม่บริสุทธิ์นอกบริสุทธิ์ในจริงอย่างบริบูรณ์พร้อม ในบางอย่าง

๖. ปัญญาวิมุตติ คือ ผู้เข้าใจชัดมีญาณมีปัญญาจริงไม่หลงทาง และ

จะไม่หลงใหลอย่างม ๆ คำ ๆ แน่ ทั้งมี “วิมุตติ” ใต้แล้ว เพราะอาศัยบัญญัติอันมีความสิ้นรอบลงไปอุปการะกันและกันเบื้องต้น-ชั้นกลาง-ชั้นปลายอย่างดี และตรงสายแห่ง พระศาสดาสมณะโคตม พระพุทธเจ้าพระองค์ของเรา เป็นทางเดียวกันด้วย เพราะพระโคตมพระพุทธเจ้าพระองค์ เป็นพระพุทธเจ้าที่บำเพ็ญมาในแบบ “บัญญัติกะ” (คือ ไม่ใช่ “สัทธาธิกะ” หรือ “วิริยาธิกะ”) เป็นผู้ใช้เวลาบำเพ็ญน้อยที่สุดกว่าสายอื่น ดังนั้น ถ้าใครใคร่จะบรรลุเร็ว ก็จงเร่ง “บัญญัติ” ให้ดีเถิด อย่าปฏิบัติธรรมแบบทั้งขาด “ปริยัติ” เอาเสียเลย แบบนักปฏิบัติที่อวดดี ๆ ที่มีอยู่มากเหมือนกันในปัจจุบันนี้ เป็นอันขาด แต่ก็อย่าหลง “ปริยัติ” นึกว่า ตนได้ “บัญญัติ” แล้ว จนไม่มี “เจโตวิมุตติ” เกิดแก่ตนเองเลยเสียหละ จะกลายเป็น “ปทปรมบุคคล” ไปเปล่า ๆ

ผู้ที่มี “วิมุตติ” แล้วที่ใจ หลุดพ้นได้แล้วจริงในใจ อาสวะของผู้นี้สิ้นไปแล้ว เพราะเห็นด้วยบัญญัติ แม้ทาง “กาย” จะดูเหมือนว่า คลุกคลีเกี่ยวข้องกับกิเลส-ตัณหาอันน้อย เป็นผู้มี “วิโมกข์” ทางกาย ก็ตาม คือ ทางกายไม่แสดงออกว่า สงบ หรือ หลุดพ้น อย่างเห็นได้ รู้ได้ด้วยหุด้วยตา ก็ตาม **ทว่า** ทางใจนั้น อาสวะของท่านสิ้นไปแล้วจริง เพราะท่านเห็นแจ้งเข้าใจแท้ได้ด้วยบัญญัติ บุคคลนี้เรียกว่า “บัญญัติวิมุตติ”

๓. **อุกโตภาควิมุตติ** เป็นผู้บรรลุทั้งบัญญัติวิมุตติ และบรรลุสิ้นรอบทั้งเจโตวิมุตติไม่เหลือเศษด้วย เรียกว่า บรรลุทั้ง ๒ ส่วนพร้อมถวณทวสันตงสฺส “อาสวะ” จริง ๆ นั้นยะหนึ่ง หมายถึงเอาแต่ภาคของ “จิต” โดยเฉพาะ เป็น “ปรมัตถ์” และแม้ทาง “กาย” ก็เห็นได้ว่า มีความหลุดพ้นพร้อมทุกประการ ทั้งทาง “ใจ” ก็มีความหลุดพ้น “อาสวะ” เกลี้ยงจริง เพราะเห็นด้วยบัญญัติ ก็เป็นผู้บรรลุทั้ง ๒ ส่วนพร้อม อีกนัยหนึ่งด้วย เป็นการบรรลุ ทั้งนอกทั้งใน ทั้งหยาบทั้งละเอียด และก็เป็น “ปรมัตถ์” ยิ่ง บริบูรณ์สูงยิ่งด้วย การบรรลุอย่างนั้นจึงจะถือได้ว่า **บริบูรณ์ที่สุด** เพราะมี “วิโมกข์” ทั้งทาง “กาย” และมี “วิโมกข์” พร้อมทั้งทาง “ใจ” หรือ อย่างน้อย ก็มี “บัญญัติวิมุตติ” และมี “เจโตวิมุตติ” ครบ เป็นความชัดแท้ ยืนยันกันและกัน เป็นที่สุด บุคคลนี้เรียกว่า “อุกโตภาควิมุตติ”

มันมีความซับซ้อน วกวน เกี้ยวโยง สัมพันธ์แซก สัมพันธ์ซ่า เวียนซ้อนอยู่ เช่นนแหและ จึงเข้าใจกันได้ยากยิ่ง และทำให้แม้แต่หมู่พุทธศาสนิกชนเอง เมื่อ สัจธรรมชักเลือนลางไป เวลานานไกลออกไป ความเข้าใจเพี้ยน ๆ ก็จะมีขึ้นเรื่อย ๆ กระทั่งกลายเป็น "ผิด" เช่นปัจจุบันนี้ และปักใจเอาจุดผิด ๆ จากจุดเดิมนั้นกันเลยทีเดียว ก็มีมากกว่ามาก และมันจะเพิ่มขึ้น ๆ ไกลออกไป โดยอำนาจแห่ง "สัจธรรม" เช่นกัน **เพราะการจะเข้าใจ หรือ รู้จัก "พระอรหันต์" แบบของพระสมณโคตมแท้ ๆ ตรง ๆ นั้น จะมีน้อยลงทุกที ๆ** มันไม่ใช่เรื่องแปลกประหลาดอะไรหรอก มันเป็นเรื่องจริง เป็นเรื่องจะต้องเป็นเช่นนั้น จะไม่สงสัยเลย สำหรับผู้ "ไตรลักษณ์ญาณ" ที่แท้จริง เนื่องจากพุทธศาสนา (โดยเนื้อหาสาระแท้ ไม่ใช่เพียงภาษา หรือ ชื่อเรียก) นั้น เกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วก็ต้องดับไปในที่สุด เป็นธรรมดาเหมือนกันกับทุกสรรพสิ่ง แต่แท้จริงพระธรรมที่เป็นเนื้อหาสาระตรง ๆ เท่านั้น มันก็ไม่ได้ดับสูญหายไปไหนหรอก มันก็คงอยู่ในโลกนี้แหละ **ทว่าคนส่วนใหญ่ ไม่มีใครรู้ ไม่มีใครแจ้งกันแล้ว** เพราะมันสูงสุด มันละเอียดลึกซึ้งยากกว่ายากยิ่งนัก จริง ๆ และเพราะคนมันเสื่อมกันลงไป จริง ๆ อีกด้วย มันไม่ใช่วิสัยที่จะรู้ได้เพียงคาดคะเนทบทวน หรือ สันนิษฐานเดาเอา มันต้องบำเพ็ญเพียรสัมผัส และต้องสั่งสมเอาเอง โดยตนเองเท่านั้น

ผู้ "พหุสัจจะ" ขนาดที่ได้อธิบายมานี้ มี "อภิธรรม" ในจิตปัญญาจริง ๆ ได้ชัด ๆ ก็จะสามารถรู้แจ้งได้ว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศนาโปรดพระพุทธานุสวโร ด้วย "พระอภิธรรม" ตามบุคคลาธิษฐานนั้น จริงแค่ไหน ? และถ้าเป็นธรรมาธิษฐาน จะมีรูปร่าง และ สาระเนื้อหาอย่างไร ? หมายถึงอะไรกันแท้ ?

ถ้าจะอธิบายกันขึ้นเป็นภาษา เช่นคำว่า "แม่ของพุทธะ" (พุทธานุสวโร) นั้น ทุกคนก็เหมือนกันหมด **สภาพนั้นก็คือ "มโนปุพพัง"** จิตที่เป็นต้นเค้าวการก่อเกิดจิตอื่น ถ้าจิตที่เป็นต้นเค้านั้น เป็น "กาม" ก็วนไป ว่อนมาอยู่ใน "กามาวจรภูมิ" ทั้งหลาย นั่นแหละ แต่จะอยู่ "ดาวดึงส์" เป็นหลัก และมากที่สุด

เมื่อเจ้าตัว “ไม่รู้เท่ารู้ทัน” จิตแสวงหากาม จิตยังหลงก่อก่อแต่รศกามาเสพย์ จิต
 นี้เป็น “มายา” ของเจ้าตัวเองจริงๆ เล่นเจ้าล่อเอาเกิด ทำให้เจ้าตัว
 เกิดแล้วเกิดเล่าอยู่นั่นเอง (รู้จักแม่ที่เป็นธรรมชาติฐานให้ชัดๆ คือ มายาจริงๆ)

และก่เพราะ มีจิต “มายา” (แม่) ที่เป็นต้นเค้าความเอาแต่ก่เอาแต่
 เกิด นั้นแหละ ในเรา เราจึงจะได้ “ตรัสรู้” (โพธิ) ความจริง จริงๆ ถ้าไม่มี
 “มายา” นี้ เราก้จะเกิด “โพธิ” หรือ “ปัญญาตรัสรู้” **ความจริงใน**
สภาพจริงไม่ได้ มันจึงเป็น “มายา” ที่ต้องนับว่า แสन्दี้ เป็น ความเจริญ
 ความสำเร็จ ความเป็นใหญ่ อันภาษาบาลีเรียกว่า “สิริ” จริงๆ “แม่” อย่าง
 แหละ มีไม่มากเลยในโลก ในมนุษย์โลก ซึ่ง เป็น “แม่” ที่มากยิ่งใหญ่มากเกิน
 จึงเรียกว่า “มหา” รวมแล้วก็เรียกว่า “สิริมหามายา” ตามธรรมดาอัน
 “แม่” ที่เป็น “มายา” พาก่อเกิดโลกียะทั้งมวลอยู่นั้น มีมากล้นเหลืออนับ เป็น
 “แม่” หรือ เป็น “มายา” ที่เป็นตัวก่ “ความเกิด” ไม่ได้หยุดหย่อน ซึ่งเราก้จะ
 ต้องใช้ “อภิธรรม” คือ ใช้ “ความรู้” ใช้ “โพธิ” รู้เท่าทัน “มายา” นี้ให้
 ได้ แล้วล้มเลิก “มายา” นี้ให้หายไป ให้เปลี่ยนเพศ เปลี่ยนสภาพเป็น จิต “สันต”
 จนเป็น “สันตสเทพบุตร” คือ เลิกเป็นแม่ หายจากมายา กลายเป็น “หยุด-
 สงบ-ราบรื่นสุขเย็น” เสียให้ได้ จึงจะเรียกว่า “สันต” (สันติ) หรือ
 “สันตส” จึงจะได้ชื่อว่า “สิริมหามายา” ได้ มิฉะนั้น ก็คงเป็น “มายา”
 หรือ เป็น “แม่” เป็นต้นเค้าแห่งการเกิด หรือคือ เชอพาเกิด ที่ไม่มี “โพธิจิต”
 หยั่งลงได้อยู่ตลอดนิรันดร อยู่เท่านั้นในคน มากมายเกินจะกล่าว

เพราะฉะนั้น “โพธิ” ก็ต้องอาศัย “มายา” จุติ “โพธิ” จะคลอดได้
 ต้องอาศัย “มายา” คลอด เมื่อโพธิเกิดแน่แล้วจริง “มายา” ก็จะต้องตาย
 ลง ดับมอดลงไม่เหลือเชื้อในไม่ช้าแน่ๆ ถ้าเป็น “มหาโพธิสัตว์” ก็กำหนด
 ได้ว่าไม่เกิน 7 วัน “แม่แห่งโพธิสัตว์” ต้องตายแน่ๆ จึงจะเป็นสัจจะแห่ง
 “มหาโพธิสัตว์” ถ้าแม่นั้นเป็น “โพธิสัตว์” เล็กๆ อินทรีย์อ่อนๆ “มายา”
 หรือแม่นั้น ก็อาจจะนานซ้าอยู่ กว่าจะตายสนิท หรือ กว่าจะ “จุติ” ใหม่ ไปเป็น
 “สันตสเทพบุตร” นั่นเอง

กล่าวคือ เมื่อ “มายา” ตัวนำเกิดตายสนิท “สันตสุข” (สันตสุส) ก็
เกิดแทน เป็นเรื่องของการ “เกิดจริง-เป็นจริง” ของจิตที่แท้จริง
นั่นเอง ดังนั้น ก็ต้องอาศัยบัญญัติขั้น “ตรัสรู้” (โพธิสัตว์) รู้เห็นใน “จิต”
อันเป็นได้ เป็นจริงของตน ถ้าตนมีจริง เป็นได้จริง ผู้นั้นก็คือ “โพธิสัตว์”
แท้ คือ เชอแถวของ “พุทธะ” คือ “บุตรแห่งพุทธ” แน่ๆ ผู้จะบรรลุ
“พุทธะ” อันเต็มรอบในอนาคตแน่ ถ้าพากเพียรไปอยู่

ถ้าจะอธิบายกันอีกที่ว่า “แม่ของพุทธะ” (พระพุทธมารดา) ก็คือ
“มโนปุพพัง” จิตที่เป็นต้นเค้าก่อเกิดจิตอื่น (นาม) คือ “ปุพพิเทหะ” ภายทิพย์
ชั้นในสุดของตน (รูป) ผู้มีญาณ ก็พอจะเข้าใจได้ รับผิดชอบถูกต้อง และที่ว่า “แม่
ของพุทธะ” อยู่ชั้นดาวดึงส์ ก็คือ “จิต” ชั้นนแหละ เป็นชั้นแห่งความยึดความเสวย
ของผู้ยังได้ชื่อว่า อยู่ใน “กามภพ” เป็นชั้นกำลังเต็มรสแห่งเทพ เป็นชั้นสวรรค์ที่ม
พลเมืองมากที่สุด หรือ เป็นแดนที่ “จิต” ของคนทั้งหลายจะผูกยึด และ ท่องเที่ยวอยู่
ในแดนนั้นแหละ มากที่สุด ทั้งเป็น “ชั้นต้นแรกแห่งภูมิจิต” ที่จะไต่ขั้นสู่ที่สูงขึ้นไป
เรื่อยๆ ของทุกๆ คน อย่างไม่มีที่สิ้นสุด (อนันตัง) แต่ก็ยังชื่อว่า เมืองแห่งเทพ
“มายา” หรือ ยังคือ “สมมุติสัจจะ” อยู่แน่นอน ยังคือ “ความไม่รู้” ที่เป็น
เพียงบัญญัติอยู่ในโลก ยังคือ “โลกแห่งความไม่รู้แจ้ง” “แม่ของพุทธะ” หรือ
“โลกแห่งความยังไม่รู้แจ้ง” จึงชื่อว่า พระนางมายา จริงๆ และโดยธรรมาธิฐาน
ก็คือ “จิต” คือ “วิญญาน” หรือคือ “ความคิดปรุง” ที่เป็น “ความไม่รู้”
ผู้ภูมิบัญญัติกว้างขวางพอ ก็จะรับภาษาที่อธิบายได้ จะเข้าใจได้ และ เห็นจริง
แจ้งชัดขงคนเดียว แม้กระทั่งต้องเรียกว่า พระนางสิริมหามายา เน้นอะไร

และเมื่อ “เทพมหายา” รับคำสั่งแจงจนเข้าใจแจ้งแทงทะลุแล้ว หรือ
เกิดจิตถึงขั้นสภาพ “อุบัติเทพ” แท้ ก็บรรลุ เป็น “โสดาบัน” ชนิดพิเศษ ไปเลย
ไม่ต้องมาเกิดในโลกไหนๆ อีก เพราะเป็นโสดาบันแบบ “โลกาอนิวัตตโสดาบัน”
คือ เป็น “สันตสุสเทพบุตร” ไปเลย หมายความว่า จิตวิญญานเกิดเป็นสภาวะธรรม
ที่สูงชั้นเขียบโผล่ขึ้น (อุต) สู่อุณหภูมิสงบ (สันต) หรือคือ ผู้หยุดรู้พอแล้ว
นั่นเอง (สันตสุ หรือ สันตโอส) นั่นคือ จิตที่รู้และมีจุด “พอ” ของใจ) เพราะสว่าง

แจ้งแล้ว หรือ เพราะ “เสพย์ความรู้” อย่างชัดแล้ว เพราะสน “วิจิตรจนา” แล้ว
 น่นเอง และไม่ใช่โศดาบันแบบ “วิภูฏกริตโศดาบัน” อันได้แก่โศดาบันที่ใช้เวลา
 ท่องเที่ยวเสพย์สุข เสพย์ปิติ เสพย์ความปราโมทย์ ในวิภูฏแห่งสวรรค์อย่างยินดีไปทุก ๆ
 ชั้นอยู่นั่นนานไม่มีจบเองง่าย ๆ ดังจิตวิญญาณของนางวิสาขา อนาถบิณฑิกเศรษฐี
 ท้าวสักกเทวราช อเนกวรรณเทพบุตร ฯลฯ เป็นต้น ทั้งไม่ใช่โศดาบันในแบบโศดา
 บันตมิ้มคค โศดาบันตมิ้มคค ของพระเสขบุคคลสามัญทั้งหลาย ที่จะต้องมาเสียเวลาทำ
 “สมุจเฉท” เป็นอรหัตตผลจิตให้แก่ตนอีกด้วย โศดาบันแบบนี้ เพียงเกิดแล้วก็
 คับรอลงทันทีที่จริง ๆ เป็น “สันตฺส” ชัด ๆ คือ เป็นเรื่องของ “จิต” แท้ และ
 เป็นการบรรลุของจิตจริง ๆ ไม่มีขอบเขตของบัญญัติเลย และเป็นจิตของพระ
 โภทิสัตว์ กับ พระพุทธเจ้าเท่านั้น ผู้มีปัญญาพึงทำความเข้าใจให้ได้เกิด

ทำไม ? พระพุทธองค์จึงต้องสอน “พระอภิธรรม” มุมมิบ ๆ ให้แต่
 เฉพาะกับพระสาวกผู้บรรลุ ผู้มีปัญญาเลิศองค์เดียวเท่านั้น ในโลกมนุษย์ (คือ ตามประวัติ
 แห่งบุคคลาธิษฐานที่เล่าไว้ นั้น เมื่อพระพุทธองค์ทรงสอนพุทธมารดาแล้ว ก็ได้นำ “พระ
 อภิธรรม” มาบอกกล่าวแก่พระสาวกกันลำพัง 2 ต่อสอง อยู่ที่ข้างภูเขาสิเนรุบังอยู่ที่เดียว
 ซึ่งตามธรรมเนียมแล้ว ลึกซึ้ง เป็นจริงยิ่งนัก) ก็เพราะว่า พระอภิธรรมนั้น
 เป็นภาษาสูง เป็นความรู้ชั้น จิต-เจตสิก-รูป-นิพพาน เนื้อ ๆ ผู้จะรับอุตริ-
 มนุสสธรรมชั้น “อภิธรรม” ได้ ก็จะต้องเป็น “อุปสัมปັນน์” (คือ ผู้ได้ปล่อยแล้ววาง
 แล้วจริง หรือ ผู้มีภูมิธรรมถึงขั้นเหมาะสม จะได้รับฟังรับรู้อุตริมนุสสธรรมนั้น ๆ)
 จะต้องเป็นผู้มีภูมิตั้งชั้น “อภิปัญญา” อย่างแท้จริง จึงจะไม่หลง ไม่มัวเมายึด ไม่เพื่อ
 เสียเวลาเพราะความเทิดทูนเชิดชูบูชา ในสิ่งที่ได้รับฟังไปนั้น จนกลายเป็น “ปติ”
 แล้ว ปติเล่า ภาคภูมิแล้ว ภาคภูมิเล่าอยู่ใน “บัญญัติ” ชั้นสูง (เพราะมันเป็น
 อุปกิเลสชนิด “อริโมกข์” ชนิด “ญาณ” ในแบบบัญญัติ หรือ รูปธรรม) จนทำ
 ให้ตน ผู้หลงผู้ปติ ในบัญญัติชั้นนี้ เปล่าประโยชน์ เพราะมันผิดฝาผิดตัว
 เพราะความหลงผิดแท้ ที่ตนได้เพียงเปลือก ก็หลงยึดหลงหยุดอยู่แค่ได้เปลือกอยู่เท่านั้น
 แล้วหลงเง้ แน่ใจ พอใจตน อยู่เท่านั้น เหมือนตนได้แก่น ได้สาระแท้แล้ว
 ะนแหละ แต่ที่แท้ตนยังหาได้จริง มีของจริงไม่ ตนมีแค่เปลือก แคंबัญญัติเท่านั้น

แล้วเลยพลอยทำให้บางคนหลงใหญ่ไปจนว่า คนได้ คนมี คนเป็นแล้วจริง เอาเลย ก็มี
เปรียบอีกที ก็เช่น ตัวนั้นแค่ชั้นเสนา แต่ต่อสู้ให้ลงทุนตัดเย็บชุดกษัตริย์ (ด้วยความ
หลง) เสียแทบตาย แม้จะได้ หรือ มีชุดนั้น ก็โอ้เท่านั้นเอง บิดไม่เข้า สวม
ไม่ลง ถึงลง ก็คือ ตัวปลอมแท้ๆ อยู่คนเดียว

ดังนั้น “อนุปสัมบันน์” (คือ ผู้ได้ปล่อยแล้ววางแล้วบ้างตามระดับขั้นของตน
แต่ก็ยังไม่สูงเพียงพอ ที่จะได้รับฟังอุตตรนิมฺนุสสรธรรม อันที่ยังไม่เหมาะสม อันสูงเกิน
ฐานะของตน) มีทั้ง “อนุปสัมบันน์” ทั่วไปจริงๆ จนถึงขั้นพระอริยเสขบุคคล
ตลอดจนถึงขนาดเป็นพระอรหันต์ระดับอื่นๆ ใดๆ (ที่ไม่ใช่พระสารีบุตร ในขณะที่ ก็ต้อง
เรียก พระอรหันต์ เหล่านั้นว่า “อนุปสัมบันน์” ที่เดียว) พระพุทธเจ้าจึงไม่ได้ทรงโปรด
อธิบายให้ หรือ นำพระอภิธรรมไปสอนแก่ใครไปหมด แม้แต่ “พระอานนท์”
ผู้ซึ่งมีสัญญาไว้ว่า จะต้องนำคำเทศน์ทุกคำมาบอกท่าน ก็ยังไม่ได้ทรงบอก (พระพุทธ
องค์ทรงเป็นผู้คิดสัญญาหรือ ?) และแม้ทรงสอนแก่สาวกอื่นๆ ที่เป็นพระอรหันต์แล้ว
ก็ไม่ได้ทรงสอน ซึ่งมีอยู่ชุกชุกมากมายก่ายกองนั้น ก็ดี ก็จึงลองใคร่ครวญดูเถิดว่า แม้
แต่พระพุทธองค์ยังเลือกสอนพระอภิธรรมขนาดไหน ? (ที่เป็นเพียงบัญญัติภาษา อัน
ท่อง อันอ่าน อันนำไปฝึกฝนคิดนึกกันอยู่ในทุกวันนี้แหละ) แล้วคุณๆทั้งหลายนั้น
คือ ผู้มีบารมี มีภูมิจิต ภูมิธรรมขนาดไหนกันเชียว ที่จะต้องเรียนพระอภิธรรมด้วย
บัญญัติภาษาออกปาดนั้น เรียน **ศีล** ปฏิบัติให้เป็น **สมาธิ** จนเพิ่มภูมิเพิ่ม
ปัญญา บรรลุเป็น โสตาบันน์-สกิทาคามี-อนาคามี กันก่อน หรือ ถึงภูมิพระอรหันต์ขั้น
ต้นชั้นกลางมาก่อน หรือ มีภูมิจิตสูงพอจะเรียนรู้บัญญัติภาษาพระอภิธรรม ค่อยเรียน
บัญญัติภาษานี้ เหมือนพระสารีบุตร ไม่ได้หรือ ? เพราะแม้แต่พระสารีบุตร ก็
เรียนรู้บัญญัติภาษาพระอภิธรรมจากพระพุทธองค์ ก็ต่อเมื่อได้บรรลุเป็นพระอรหันต์แล้ว
โน่นนะ ! ถึงกระนั้น พระอรหันต์ต้องคนอื่นๆ อีกหมื่นแสน ที่ไม่ได้เรียนบัญญัติภาษา
พระอภิธรรมจากพระพุทธองค์ หรือ จากพระสารีบุตรก็ตาม ก็ไม่เห็นท่านจะตกต่ำ
หรือ เผยแพร่พระศาสนาให้กว้างขวางออกไปไม่ได้ จึงสำคัญในความสำคัญ จึงรู้
เบื้องต้น—ท่ามกลาง—บั้นปลาย กันให้ถูกต้อง ให้สำคัญจริงๆ เถิด

เพราะฉะนั้น ใครอยากได้ “สาระแท้ๆ” สูงสุด ที่ภาษามาลี หรือ บัญญัติ

กล่าวขานกันว่า “ปรมัตถ์” ก็คือ “อภิธรรม” ก็คือ ก็จึงเรียนรู้อย่างที่กายเราตัวเรา รู้จิต รู้เจตสิก แยกรูปแยกนาม (คือ แยกกาย แยกเวทนา อ่านจิต อ่านธรรม ที่เป็นสุข-เวทนา - ทุกขเวทนา - อุเบกขาเวทนาที่เกิด เพราะมีรูปมาสัมผัสเป็นปัจจัยให้ออกเกิด) แหว่งทะลุโพธิพพาน ทำนิพพานให้เกิดขึ้นกับตัวเราจริงๆ เราหลุดพ้นจากอกุศลใดๆ แล้ว เมาลง ว่างลง เรารู้ เราก็คทำได้จริง อย่างนั้นเป็น “ปรมัตถ์” เป็นอภิธรรมเนื้อๆ ที่ได้เฉพาะตนจริงๆ จึงเรียนให้เห็น จับให้ถูก ยึดสาระให้ตรง เทอญ ผู้ใฝ่ “อภิธรรม” จริง ผู้หวังนิพพานอันเป็นยอดแห่ง “อภิธรรม” แท้ อย่าไปมัวเอา “ภาษาลึกลับ” มาหลงปรุงหลงคิดนึกให้มันลึกลับให้มันละเอียดอยู่นัก ทั้งๆ ที่กิเลส-ตัณหาหยาบๆ ของเราเอง ในขณะนี้ ยังไม่ละไม่เลิกให้ขาด มันก็ “เมาภาษา” อยู่แค่นั้นเอง

อนึ่ง “บัญญัติ”ทั้งหลาย ที่ทรงสอนแก่พระสารีบุตร ก็ไม่ใช่ “บัญญัติ” อันเดียวกันกับที่ทรงสอน “แม่ของพุทธะ” ด้วย เพราะ “แม่ของพุทธะ” นั้น เป็นจิตเป็นวิญญาณ ก็สอนกันด้วย “ทิพย์บัญญัติ” หรือ “เทพภาษา” ซึ่งผู้สอนและผู้รับสอนต่างก็เข้าใจกันดี ง่ายสะดวกใน “บัญญัติ” หรือ สัจญาณ หรือ เครื่องหมายที่จะชี้แสดงให้รู้ให้เข้าใจนั้นๆ อันไม่ต้องมาก อันไม่ต้องนาน และไม่ต้องยากเย็นเลย สั้นๆ ด้วย ยิ่งถ้าใครเข้าใจได้ว่า “แม่ของพุทธะ” นั้น ก็คือ มโนปุพพังของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเอง โดยตรงแท้ๆ ก็ยังเข้าใจชัดยิ่งขึ้นว่า ภาษา หรือ บัญญัติที่ทรงสอน “แม่ของพุทธะ” (อันคือ มโนปุพพังที่จะต้องกระจำงยัง ในบัญญัติ อันมีเป็น “อนันตัง” ในมหาจักรวาลที่ยังเป็นมายา ที่จะต้อง “รู้” ให้ทะลุเพิ่มเป็นพิเศษ ของพระองค์เอง) ต้องเป็นภาษา หรือ บัญญัติที่ง่าย ที่สั้น ที่น้อยอย่างยิ่ง เฉพาะตนจริงๆ เหมือนการจะอธิบายเสื่อผ้าชุดไทยประยุกต์สักชุด ให้คนไทยด้วยกันเองฟัง ย่อมง่าย สั้น เร็วกว่าที่จะบรรยายสู่ฝรั่งตะวันตกสักคนฟัง นั่นเอง

และแล้ว เมื่อจะทรงสอนพระสารีบุตร อันเป็นบุคคลอีกผู้หนึ่ง ที่มี “ภูมิจิต” อีกอย่างหนึ่ง “ภูมิธรรม” อีกขนาดหนึ่ง จึงต้องทรงสอนด้วยบัญญัติ หรือ ภาษาอีกอย่างหนึ่ง ทั้งจะต้องยาว อ้อมค้อม และมากมายกว่าสอน “แม่ของพุทธะ” แน่ๆ

เพราะพระสารีบุตรนั้น "ภูมิจิต" ก็อย่างหนึ่ง "ภูมิรู้" ก็ยังน้อยกว่าพระพุทธองค์ หรือ จิตวิญญาณ (แม่ของพุทธะ, "มโนปุพพัง" แห่งพุทธะ) ของพระพุทธองค์

แต่กระนั้นก็ดี ภาษาบัญญัติที่ทรงใช้สอนพระสารีบุตรนั้น ก็ไม่ได้ยึดตาย
เย็นเยื่อ มากมายขยายความจนเลอะเทอะ ใช้ได้ ก็มี ไม่เข้าที่ ก็มาก อย่างที่คล้าย
เป็น "บทเรียน" กันอยู่ในปัจจุบันทั้งหมดนี้ไม่ จึงขอให้ผู้หลงยึดหลงไหลในภาษา
พระอภิธรรม หลงอร่อยชื่นชม ในเหลี่ยมเหตุ เหลี่ยมผล (ตรรกะ) ของบัญญัติภาษา
พระอภิธรรมทั้งปวง โดยใช้แต่สูตรแห่งภาษา อันได้มาจากการเล่าเรียนพระอภิธรรม
ปิฎก วิจัยวิจารณ์ภาษาสู่ภาษาอยู่แล้วๆเล่าๆ เช่นถามว่า "จิต" คืออะไร ?
ผู้เรียนพระอภิธรรม ก็ตอบกันได้ทันทีว่า คือ "ธาตุรู้" แยกให้ละเอียดกันว่า มัน
"รู้" กันพิสดารอย่างไร ? ก็ตอบกันได้ทันทีก็ (สำหรับผู้ท่อกผู้เรียน) ว่า มีอาการ
แตกต่างกันพิสดารถึง ๘๘ อย่าง หรือ ๑๒๑ อย่าง และหรือ ขยายภาษาบัญญัติไป
อีก ถามกันไปอีก ยิ่งกว่านรกข่งกว่าน ก็ยังมีภาษาให้ตอบอีกมากมายลึกซึ้ง ทั้ง
ยากทั้งสูง ทั้งหรุหรืออัศจรรย์ นำทั้งอึกนักรกว่านักร เพราะมันเป็นภาษาบาลี แล
จะแปลออกมาเป็นไทย ก็แตกคำแยกความกันไปต่างๆ ได้อีกมากมายนักกว่านักร รวม
ความแล้ว มันก็ได้แก่ภาษาแก่บัญญัติอยู่นั่นเอง และมันก็มี "มานะ" เพราะ
ความมี "ภาษาแก่" ขวางปัญญาแท้ ขวางทางนิพพานผู้ยึดมั่นถือตัว นั้นเองอยู่
อย่างน่าเสียดาย พระพุทธองค์จึงได้ตรัสว่า ภาษา หรือ มนต์ (ภาษา
ธรรมที่ท่องบ่นไว้ได้) หรือ ปริยัตินี้แหละ คือ ตงกันดาร
คือ ป่าใหญ่ คือ ความพินาศ (ใน "เตวियขสูตร" ทิมณิกาย
สัลขันธ์วรรค)

ถ้าจะถามว่า "จิต" คืออะไร ? ก็น่าจะตอบว่า คือ ธาตุรู้ หรือ สภาวะ
ที่มันรู้ได้ไหมในตัวคุณ ถ้าถามอีกว่า มันมีธาตุรู้มากมายหลายอย่างนักหรือ ? หรือ
มีรูปแบบก็อย่าง ? ก็ขอบอกไปสังเกต ตรวจดูที่ตน มีอาการอย่างไร ? ก็จงไปจับ
จิตให้รู้จิต ไปสังเกตเจตสิกให้รู้เจตสิกแท้เอาให้ได้ ผู้นั้นจะได้ "ของจริง" (สัจจะ
ที่เป็นอริยะ) โดยมี "บัญญัติ" ของตนเองประกอบได้เลยทีเดียว แม้จะมาเรียน
"บัญญัติ" หรือ ภาษาเป็นบาลี หรือ เป็นไทยจำเพาะ ที่เขานิยามจำกัดความ เรียก

สภาวะนั้น ๆ ไว้แล้วในโอกาสหลัง ผู้ซึ่งจะเรียนรู้ไม่ยาก แถมรู้จริงเห็นจริงเป็น “ชานโต” เป็น “บัสโต” เอาเสียด้วย อย่างนี้ จะคือ “นักธรรมะ” ที่แท้จริงมากกว่า ผู้ไป “เรียนเพื่อ” โดยหลงหยิบจับเอาปลายมาเป็นเบื้องต้น ให้ยากให้เกินฐานะไปไกลสุดกู่เป็นไหน ๆ เพราะทุกอย่างต้องมีภูมิแห่งชั้น มีขั้นตอน มีชัดเจน เบื้องต้น-ท่ามกลาง-บั้นปลาย ต้องทำให้ “งาม” ทุกขั้นตอน

และ “ผล” ที่ผู้เล่าเรียนเอาแต่ภาษาบัญญัติพระอภิธรรม หรือ เพียง “ปริยัติ” อภิปรัชญาได้ นั้น ก็นับวันจะกลายเป็นสมมุติ เป็น “บัญญัติ” เป็น สัตว์ เป็นบุคคล เป็นตัวตนมากมายที่นำไปปฏิบัติไม่ได้ ห่างไกลความเป็น “ปรมัตถ์” ออกไป ๆ ๆ ๆ ก็โยชนต่อกัโยชน ก็ไม่รู้กัน เพราะต้องอธิบาย ต้องมี “ไวยकरणะ” มี “ไวยพจน์” ต่าง ๆ ขยายออก ๆ ๆ ๆ หรือคือ ต้องมีคำเทียบ มีตัวอย่างประกอบ มีตัวตน มีวัตถุ มีสัตว์ มีบุคคล เพื่อเปรียบเทียบ เพื่อสมมุติ และมีภาษาขยายเพิ่มมากเข้า ๆ นั่นเอง “อัตตวาตะ” (ตัวตนของภาษา) จึงมากขึ้น ๆ สุดท้าย จึงยึดเอาคว้าเอาได้แน่ ๆ มั่น ๆ อยู่แค่ “อัตตวาหุพาทาน” คือ “บัญญัติ” หรือ ภาษาแท้ ๆ เท่านั้น ที่ตนได้ ตนมมี ตนรู้ และยึดมั่นหลงถือว่า “จริง” อยู่นั่นเอง

ยี่งนานวันนานปีเข้า ก็ยิ่งจะนับวัน ห่าง “ปรมัตถ์” ออกไป ๆ ๆ ยิ่งขึ้นทุกที ๆ ภาษาจะท่วมถมสภาวะหมด ก็เลยเมา หรือ วนอยู่แต่ภาษากับภาษา บัญญัติกับบัญญัติเป็น “โลกแห่งภาษา” เป็นวิญญูแห่งอัตตวาหุพาทานกันอยู่เท่านั้นเอง แล้วสุดท้ายปลายศาสนา ก็เพียงเป็น “บัญญัติ” แท้ ๆ ที่พึงยกย่องกันว่าคือ “ยอดวิชา” หรือ “ยอดแห่งภาษาของศาสนาพุทธ” เป็นภาษาอันมากมาย ลึกซึ้ง แต่หยั่งอรรถะ-ธรรมะไม่ถึง แทงนिरुคฺติไม่ทะลุไม่ออก เป็นเนื้อเป็นสาระกัน เพราะมันมาก มันทับถมมาก มันลึกซึ้งเหลือหลาย และมันผิดเพี้ยนเบี่ยงเบนออกไปไกลแสนไกลจากอรรถะ-ธรรมะแก่น ๆ เดิม ๆ แม้แค่พ.ศ. ๒,๕๐๐ ล่วงไปไม่กี่สิบปี ก็เถอะ มันก็มากกว่ามากยิ่งขึ้นแล้ว

กิจพึงสังวร ตรวจ “กรรมฐาน” (สภาพฐานะของจิต หรือ ภูมิ
ซึ่งจะได้ประพฤติกะทำกับตน) ของตน ตั้งหลักให้แก่ตนให้ดี ๆ

เทอญ ข้อสำคัญคือ ตนนั้น มีภูมิ มีฐานะแท้ ๆ จริง ๆ ขันจับกาย จับเวทนา จับ
จิต จับธรรม หรือ รู้ทะลุจิตแท้ ๆ เจตสิกจริง ๆ รูปถูก ๆ นิพพานตรง ๆ ได้แล้ว
เป็น “สภาวะสัจจะ” อย่างลึกซึ้งสุขุม ขนาดที่ควรจะไปเสียเวลานั่งท่อง นอนอ่าน สู
เพียรจำ “บัญญัติ” ต่าง ๆ ในภาษาพระอภิธรรมปิฎกทั้งหลายนั้น กัด อภิปรัชญาทั้งมวล
นั้น ก็ตาม (อันสูงลึกซึ้งซับซ้อนยิ่งจริง ๆ) ได้แล้วแน่แท้แล้วหรือ ? คนมีภูมิ มีฐานะ
เลยขนดวงตาเห็น “ธรรม” (แค่อริยะโสดาบัน กัด ซึ่งยังไม่ใช่ขันธ์ “อภิธรรม”
อะไร) ไปจนถึงขันธ์ “ธรรม” เทียบๆ พระสารีบุตรแล้วจริงๆ แน่ๆ หนะหรือ ? จึง
ได้ไปเสียเวลาพยายามจับฝึบตีตัวอยู่กับ “ฐานะ” นั้น ๆ ภูมินั้น ๆ มันเป็น
เบื้องต้น ท่ามกลาง บั้นปลาย ที่ถูกเนื้อถูกตัว ถูกฝาถูกตัว
โดยเทียบขนาดของภูมิ “ธรรม” กับ “ตัวเรา” ดูว่า เป็นจริง
แน่ๆ แล้วหรือ ? ไม่เช่นนั้นมันจะไม่เกิด “มัชฌิมา” จะ
ไม่มีการ “งาม” อย่างถูกต้อง แล้วเราจะเข้าใจแก่น เข้าใจเนื้อแท้ ๆ
ถึงของจริง จริง ๆ กันไม่ได้

เช่นตามพระคัมภีร์กล่าวเล่าเอาไว้ว่า (เป็นภาษาเป็นบัญญัติ) เมื่อพระพุทธ
เจ้าเสด็จลงจากดาวดึงส์ถึงกามภพ ก็ได้ทรงเปิดโลกทั้ง ๓ ให้เห็นตลอดทั่วถึงกัน
อันมี นรก - มนุษย์ - สวรรค์ นั้น

ถ้าตามปุคคลาธิษฐาน เขาก็จะบ้น “รูป” กันดู ใครมี “มโนมยอัตต-
ปฏิลลาโภ” คือ มีเก่งที่จะบ้นรูปบ้นร่างดู เป็นตัว เป็นตนได้สำเร็จได้แค่ใด ก็จะมี
บางคนกับบ้นเป็นตัวตนบุคคล สัตว์ มนุษย์ สิ่งของ สถานทีคค...
พิภพที่อยู่ที่อยู่ในกะทะทองแดงก็อาจเห็นมนุษย์โลกจร
ฟ้า มีเทวดาใส่ชุดา มีเครื่องทรง (แต่งกายแบบลิเก) ๕
มี บ้นเป็นรูปปั้นท่านองคล้าย ๆ กันดังกล่าวนี้ ๕ ๕ ๕
เทวดาเป็นอย่างไร สวรรค์ภูมิเป็นอย่างไร ? มนุษย์
อย่างไร ? และสัตว์นรกเป็นอย่างไร นรกภูมิเป็นอย่างไร

จบ
เรียน
งาม เรยก

“บุคคลาธิษฐาน” ก็เห็นแค่นั้น ก็ได้เรื่องแค่นั้น บางก็คิดคำนวณเอาใจเป็น “อรุณ” บางก็เก่งกาจขนาดนั่งหลับตาเข้า ก็ปรากฏภาพเช่นที่กล่าวนั้นออกมาทันทีเลย เป็น “รูป” ก็เป็นไปได้อีก ตามความหลงยึดถือ ไม่ใช่เรื่องแปลกประหลาด เพราะ “อุปาทาน” มีจริง ! ใครยังมี “อุปาทาน” อย่างไม่เห็นได้ มีได้ เป็นได้ในอย่างนั้น อันนั้นอยู่ (ภวตัณหา) มันก็ เป็น “ภพ” เป็น ภูมิเป็นชาติอยู่จริง ตาม “สมมุติ” ที่ผู้นั้นๆ ยึดถือ (อุปาทาน) อยู่ และ ตามฐานะผู้ที่ยังไม่สิ้นภพ จบชาติ แล้วยังมี อัตภาพ-จินตนาภาพ ต่างๆ ก็เป็นไปจริงๆ

แต่ถ้าใครเห็นได้ทะลุถึง “ธรรมาธิษฐาน” หรือ ถึงซึ่ง “ธรรม ในธรรม” หรือ ถึงขั้น “เห็นธรรม” อันเป็นการเห็นขั้น “บัสสตี” แท้ๆ (ตามพระพุทธานุญาต “โย ธัมมัง บัสสตี โส มัง บัสสตี=ผู้ใดเห็น ธรรม ผู้นั้นเห็นพระพุทธเจ้า) เข้าใจแทงทะลุแจ้งสภาวะ เทวดา ทั้งสวรรค์- ภูมิซัด มนุษย์ ทั้งมนุษย์ภูมิซัด สัตว์นรก ทั้งนรกภูมิซัด ด้วยปัญญาอันยิ่ง มีญาณหยั่งรู้ ก็คือ เมื่อผู้ใดได้รู้แจ้งสรบถ้วนทั่วถึง จิต-เจตสิก-รูป หรือ กาย-เวทนา-จิต อย่างลึกซึ้งออกปานนั้น ซึ่งมันเท่ากับพระพุทธเจ้าทรง เปิดโลกให้ หรือ เท่ากับเราเองมี “พุทธ” ในจิตจริงๆ แล้ว ก็ อาจสามารถหยั่งเห็นนรก เห็นมนุษย์ เห็นสวรรค์ ซึ่งจะเห็นได้แม้อยู่ใน “กาม- ภพ” นี้แหละ ไม่ต้องไปไหนเสียให้ยาก และ นรก-มนุษย์-สวรรค์ มันก็อยู่ใน “กามภพ” นี้เอง ไม่ต้องหลงไหลไปหาดู ณ ที่อื่นแดนใดเลย มีทั้งในตัวเอง อัน เป็นโลกลูกหนึ่ง ที่ยังมี “ภูมิ ๓” แหกซ้อนอยู่ครบ และ ที่จริงก็คือ “ภพภพ” คือ ภูมิจิตในจิตของเราแท้ๆ ที่มีอาการ มีนimit มีสภาวะสุข สภาวะทุกข์ หรือ เฉยๆ อันเกิดที่จิต เป็นที่จิตของเราเอง นี้เองแหละ เป็น “ปรมัตถ- ธรรม” หรือ มีทั้งในผู้อื่น อันเป็นโลกลูกอื่นๆ ผู้ไม่แจ้งแทงทะลุ ตลอดภูมิ ๓ เท่านั้น ที่ยังหลงไหลมึตมัวบังมิตบดกันอยู่

เมื่อใดตกอยู่ในสภาพแดนนรก ก็ไม่อาจจะตนให้ดวงพินหลุดออกไปเห็นสวรรค์ ออกไปสู่แดนมนุษย์ได้ง่ายๆ หรือ เมื่อใดตกอยู่ในแดนสวรรค์ ก็มองเห็นนรกของตนไม่ออกเลย หรือ แม้อยู่ในแดนมนุษย์ อันเป็นแดนที่จะเห็นนรก เห็นสวรรค์ได้ง่ายกว่าแดนอื่น ก็ยังอุทสาห์นำเอา "ตัณหา" เอา "กามคุณ" มาพราง มาคลุม "จิต" ของตนไม่ให้รู้เท่าสวรรค์ ไม่รู้ทันนรกอยู่นั่นเอง จึงได้ชื่อว่า มองไม่เห็นแสงสว่าง ไม่เห็นสวรรค์ มองไม่เห็นนรก หรือ เพราะไม่มี "พระพุทธเจ้า" มาเปิดทะเลวาทะลุดให้แจ่มแจ้ง เห็นชัด รู้ชัดตลอดลงในจิต ในวิญญาณ ที่มีสภาพอย่างนั้นๆ นั้นเอง กล่าวคือ ผู้นั้นยังไม่มี "พุทธจิต" หรือ จิตของผู้นั้นยังไม่เป็น "พุทธะ" นั้นเองแหละ หรือคือ ยัง "ไม่เห็นธรรม" เลย เห็นแต่วัตถุ ตัวตน สัตว์-บุคคล รูปภาพ-นิमित และสี-แสง-เงา แห่ง "สมมุติ" แห่ง "มายา" ทั้งหลาย

เมื่อผู้ใดเห็นได้ตลอด ทางทะเลรอบสันใน จิต-เจตสิก-รูป หรือ ใน กาย-เวทนา-จิต แจ่มชัด เข้าใจจริง ใน "ธรรม" ทั้งหลาย อันบัญญัติเรียกว่า นรก-มนุษย์-สวรรค์ ผู้นั้น ก็เป็นผู้รู้ (พุทธ) เป็นผู้แจ้ง เป็นผู้ตน ไม่หลับไหล เป็นผู้เข้าใจ "พุทธ" เป็นผู้เข้าใจ "ธรรม" เห็น "พุทธ" อย่างใสๆ เห็น "ธรรม" อย่างกระจ่างๆ เห็นในความเป็น "เอโก ชัมโม" แน่ใจในการ "เห็นธรรม คือ เห็นพุทธ" การ "มีธรรม คือ มีพุทธ" จะไม่สงสัยเลยในความจริงที่ว่า "พุทธเปิดโลก" ก็คือ "ธรรมเปิดโลก" เมื่อเรามาแห่ง "ธรรม" เราก็คือผู้มาแห่ง "พุทธ" อันเดียวกัน (เอโก ชัมโม) พุทธะเห็นได้ อย่างไร เราก็ออมเห็นได้ อย่างนั้น อย่างแท้จริง เป็นการแจ้งสว่างรู้ทะเลวาทะลุดได้ตลอดจริงๆ เป็นผู้ที่นอนอยู่เหนือโลกแล้ว เมื่อยืนอยู่ท่ามกลางฝูงชน (สัตว์โลกทั้ง ๓ ภูมิ) ในกามภพ จึงสามารถเห็นสัตว์นรก เห็นสัตว์สวรรค์ เห็นสัตว์มนุษย์ ได้ถ้วนทั่วทะเลตลอดแดนไปหมด ทั้งนอกตน และในตน ก็อาจสามารถรู้เห็นสัตว์นรก สัตว์มนุษย์ สัตว์สวรรค์ตลอดถึงได้หมด (ด้วยการหยั่งถึงสัตว์นั้นๆ) จึงจะเรียกผู้รู้เช่นนั้นว่า รู้รูป รู้นาม ครบ เพราะ ปุคคลาชยฐาน เป็น "รูป" และ ธรรมาชยฐาน เป็น "นาม" ปุคคลาชยฐาน เป็น "นิमित" ธรรมาชยฐาน เป็น "อาการ" ปุคคลาชยฐาน เป็น "กาย" ธรรมาชยฐาน เป็น "ใจ" ปุคคลาชยฐาน เป็น "เจโตนิमित" ธรรมาชยฐาน เป็น "บัญญัตินิमित" ปุคคลาชยฐาน เป็น "สมมุติสัจจะ" ธรรมาชยฐาน

เป็น “ปรมัตตสัจจะ” ธรรมาธิฐาน เป็น “โลกุตตระ” ปุคคลาธิฐาน เป็น “โลกียะ” ปุคคลาธิฐาน เป็น “ตัตถ์เป็นอย่งนั้น” ธรรมาธิฐาน เป็น “ความรู้ตัตถ์เป็นนจริง ๆ ถึงจริง ๆ” ปุคคลาธิฐาน เป็น “รูปนิพพาน” ธรรมาธิฐาน เป็น “จิตเจตสิก”

ผู้ยอมรูทตนเอง แจ้งได้ด้วยภูมิปัญญาอันยิ่งเอง อย่างแท้จริง ก็กะสัน “วิจิจฉา” ได้ทุกประการ แม้จะเป็นสภาวะ “รูป” ก็รู แม้จะเป็นสภาวะ “นาม” ก็แจ้ง และยอมลงรอยลงรองได้ถ้วนท่ว จะว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศนาโปรดพระพุทธมารดา หรือ เทศนาแก่พระสารีบุตร (ผู้สืบทอดรับช่วงเหนือหาสาระแห่งธรรมให้เป็นไป หรือ ทายาทที่ยังทรงตนอยู่เป็นผู้ตามรู้ตามระลึกอยู่ ผู้รับาสีลองแปลชื่อ พระอัครสาวกองค์นี้ก็ได้) นั้น ไม่จริง ไม่ถูกต้อง ตามที่เขาอ้างกล่าวเล่าขานกันมาเป็นชาติก ก็ไม่ได้ ก็ยอม “จริง” และจะว่า “ไม่จริง” ก็ไม่ผิดอีก สำหรับผู้ยังเห็นจริงถึงแก่นแท้ ยังไม่ได้

ผู้ถ้วนท่วยอมรูได้ว่า จริงนั้น จริงอย่างไร ? แคไหน ? มีสภาพเช่นไร ในคำว่า “จริง” และท่วว่าไม่จริงนั้น ไม่จริงอย่างไร ? แคไหน ? มีสภาพเช่นไร ในคำว่า “ไม่จริง” ผู้แจ้งก็แจ้งได้ ตามสภาพสภาวะแห่ง “สัจธรรม” นั้น ๆ ผู้ที่รู้ความจริงแท้ ด้วยตนเองแท้ ๆ เท่านั้น ที่จะเรียกว่า “จริง” ผู้ไม่รู้แห่งทะลุด้วยตนเองจริงๆ นั้น แม้จะเรียกว่า “รู” ก็นอย่งไร ก็ถ้วนแต่ยัง “ไม่จริง” อยู่ทั้งนั้น เมื่อผู้ใคร้แท้เห็นชัดเจน จน “เล็กยัดถือ” ได้ วางได้สนิท เมื่อนั้นแหละ จึงจะเข้าใจได้ เป็นการตรัสรู้ว่ ทุกสิ่งทุกอย่างนั้นถ้วน “จริง” เพราะมันถ้วนเป็น “สมมติ” ในโลก ที่ผู้ยังไม่เห็นจริง เขายึดอยู่

เรื่องของ “สัจธรรม” ก็มแต่เพียง ยึด กับ “วาง” เท่านั้นเอง ถ้ายังไม่รู้ ก็ยัง “ยึด” เมื่อรูแจ้งแห่งทะลุแล้ว ก็ “วาง” เมื่อยังไม่รู้ ก็เป็น “พรหมปาริธัษา” คือ ยึด เมื่อเริ่มรู ก็เป็น “พรหมปุโรหิตา” คือ วาง หรือ แจกออก (จะ “วาง” อย่งไรเดี๋ยวก้จะได้ทราบ) ดังนั้น จิตวิญญูณที่ยังไม่รู้ ก็ยึดอยู่ทั้งสิน ไม่ว่าจะเป็นคนเป็น ๆ หรือ มีแต่ “กายทิพย์” (ที่ไม่เกี่ยวกับขันธหยาบ หรือ ที่ตายไปแล้ว) ก็ตาม

-บทที่ ๑๘-

นั่น ก็ลองไล่เรียงลักษณะของความเป็น “พรหม” ตั้งแต่ขั้นต่ำ ขึ้นไป
ตามลำดับ ๆ ดูซิ

มันก็เป็นสภาพของ “จิตวิญญาณ” ของเรา ๆ ท่าน ๆ นี้แหละ ที่มีบทบาท
เกี่ยวเนื่องกันเป็นสมังคี มีเหตุ มีปัจจัย มีผล ร้อยเรียงกันไปเรื่อย ๆ สังขาร
กันอยู่จริง ๆ ไม่ใช่ตัวลิเกละคร ที่พากันคบหา ยิ่งเสวนา ยิ่งลึกคืบนั้น ไม่หροก !
“พรหม” ที่ศึกษาถูกแท้ัน ยิ่งคบหา ยิ่งเสวนา ยิ่งรู้แจ้ง ยิ่งเห็นจริง ยิ่งได้ “พรหม”
ชั้นดี ยิ่งเห็น ยิ่งเป็น ยิ่งมี “พรหม” ชั้นเลิศได้จริง และแม้ที่สุด จะดับ “อายุ”
ความเป็น “พรหม” ให้แก่ตน ลงทุกชั้น ก็ได้จริง เป็นที่สุดด้วย

ผู้รู้ในสิ่งใดแล้ว หลงยึด หลงติด หลงภาคภูมิ หลงเป็น หลงมี หลงได้ ใน
สิ่งนั้น เรื่องนั้น ชื่อว่า “พรหมปริสัชชา” ยิ่งจิตใด วิญญาณใด ยึด
มาก ติดในความใหญ่ หลงในความยิ่ง ๆ เท่าใด ก็ยิ่งเป็น “พรหมปริสัชชา”
ตัวโตตัวหนักยิ่ง เท่านั้น ๆ อันก็ได้อธิบายกันมาแล้ว ไม่ว่า จะยึดความเป็น
ความมี ความได้ เป็น “ตัวของตน” ขึ้น จนนับ จนจัดเป็น “ค่า” มาก-น้อยกันขึ้น
ก็เพราะยึด “ความมาก” ทวชน ๆ ยึด “ความใหญ่” ทวชน ๆ “ความโต” ทวชน ๆ
“ความโก้ อ้ออ้อ” ทวชน ๆ “ความเด่น” ทวชน ๆ “ความดัง” ทวชน ๆ “ความดี”
ทวชน ๆ “ความสูง” ทวชน ๆ “ความยิ่ง” ทวชน ๆ ไปจนตลอด “ความสงบ” ทวชน ๆ
สุดยอดเท่าใด ๆ ซึ่งถ้าเป็น “พรหมแท้” ก็ไปหลงยึด ความมาก-ความใหญ่
 ฯลฯ ใน “ความดี” จริง ๆ แต่ถ้าเป็น “พรหมเก้” ก็ไปหลงยึด ความมาก-
ความใหญ่ ฯลฯ ใน “ความไม่ดี” หรือ ใน “ความดีที่ไม่จริง”

เมื่อ “จิตวิญญาณ” ของผู้ใด มีสภาพ จะ “เอาออก” จะ “ไม่ยึดไว้” จะ “ไม่งกไว้” จะ “ไม่หอบม” จะ “ไม่หวงเป็น” แต่เป็นการวาง การปล่อย การ “ไม่ยึดมั่นถือมั่น” เป็นการไม่ “ก่อดัวตน” เป็นการไม่หอบไม่หวง เป็นการเผื่อออก เป็นการเผื่อไป เป็นการไม่หลงยึดติดโดยตรง อันเป็นคุณธรรมที่สูงยิ่ง ๆ ขึ้นต่างหาก เป็นสัจธรรมแห่ง “ประโยชน์” แท้ ๆ ต่างหาก จึงเรียก “พรหม” ชนิดนี้ว่า **“พรหมปุโรหิตา”** คือ ผู้มีจิตวิญญาณที่ใด หนึ่ง ที่ เป็น แล้วก็เกิดกุศลเป็นประโยชน์ทั่ว ๆ ไปอีก ทั้งสำหรับตนก็เป็น “คุณธรรม” ที่สูง ยิ่ง ๆ ขึ้นแท้จริง ทั้งสำหรับผู้อื่น ก็ เป็นประโยชน์ เป็นผลช่วยให้ผู้อื่นได้ ผู้อื่นมี ผู้อื่นเป็น โดยจริง เป็นความได้แล้วไม่เมาไม่หลงในความได้ เป็นความมีแล้วไม่เมาไม่หลงในความมี เป็นความเป็นแล้วไม่เมาไม่หลงในความเป็น เป็นสภาพได้แล้ว “ให้” คนอื่น มีแล้ว “แจก” ผู้อื่นออก เป็นแล้ว “ช่วยสอน” ผู้อื่นให้เป็นตามต่อ ๆ ไป เป็นการปล่อยออก เป็นการวางคืน เป็นการไม่ยึดไว้ ไม่กักตนแต่ผู้เดียวแล้ว และนี่แหละคือ “คุณงามความดี” แท้ ที่ยังได้- ยังมี-ยังเป็นยิ่ง ๆ ขึ้น ยังไม่ยึดไว้ นี่แหละ ยังมีมากยิ่ง ๆ ขึ้น ยังไม่กักตน แต่ยังได้ ยิ่งดียิ่ง ๆ ขึ้นจริง ๆ

ถ้าเป็นการให้ทาง “วัตถุ” การแสดงความเมตตา ที่แสดงออกเห็น ๆ ทาง “กายกรรม” ทางอริยาบถ โดยการ “ให้วัตถุ” นั้น ๆ แก่ผู้อื่นซัด ๆ หรือผู้ใดไม่มี “วัตถุ” จะให้ ก็ยังอาจจะแจกจะให้ทาง “กายกรรม” ได้อยู่ คือ ออกแรงกาย ทำงานอันควรด้วยแรงกายด้วยความสามารถของเราให้แก่โลกแก่ผู้อื่นไป ดังนั้น ผู้คนที่กำลังเป็น “พรหม” มีบทบาท “พรหม” ซัด ๆ อย่างนั้น ก็เป็น “ปุโรหิตา” ทางกายกรรม กล่าวคือ ใครเห็นและรู้ว่านี่คือ “คุณธรรม” ก็จะต้องรู้สึกรู้ว่า การกระทำเช่นนั้น ก็น่าชื่นชมชอบ น่าเอาอย่าง ก็จะมีคนเอาอย่างประพฤติกตาม การกระทำของผู้หนึ่งก็ถือว่า เป็น “ครู” เป็นแบบอย่าง หรือ ที่เรียกว่า “อาจารย์” ซึ่ง “อาจารย์” นั้นก็ แปลว่า ผู้มีความประพฤติเป็นแบบอย่าง, ผู้มีการกระทำที่ นำทำตาม นั่นเอง

ดังนั้น **"ปุโรหิตา"** จึงหมายความว่า "ครู" หรือ "อาจารย์" ด้วยประการดังนี้ และ "คุณธรรม" ชนิดแรกจึงเรียกว่า "ทาน" (ทานร่างกาย หรือ ทานวัตถุสมบัติ) เป็นความประพฤติอันประเสริฐ (พรหมจริยะ) ซึ่งเราก็คืออธิบายกันผ่านมาแล้วว่า ผู้จะประพฤติตนให้เป็นพรหม จึงสั่งสมความประพฤติอันประเสริฐของตนก็ต้องเริ่มเป็น "ผู้ให้" หรือ เริ่ม "ทาน" นั้นแล ถ้าผู้ใดไม่มี "วัตถุ" ทาน ไม่มีร่างกาย หรือ ความสามารถทางกาย แต่ตนมี "คุณงามความดี" อื่น จะทำ "ทาน" ก็ยังทำ เพราะทานนั้นทั้ง วัตถุทาน อภัยทาน และ ธรรมทาน เป็นคุณงามความดีอันไม่มีประมาณ (อัปมัถฺญา) เช่น ทำงานทางกายไม่ได้ เพราะไม่มี "วัตถุ" ไม่มีร่างกาย ไม่มีความสามารถทางกายมาแสดงบทบาทให้ผู้คนอื่นได้ ก็แสดงทาง "วจีกรรม" ให้ผู้อื่นฟัง เป็นคำสั่งสอน หรือ เป็นการบอกกล่าวแนะนำเขาในทางดีในสิ่งที่เขจะไปเพื่อกุศลธรรม ตนก็โตชื่อว่า "ครู" หรือ "อาจารย์" นี้ก็เรียกได้ ว่า **"ปุโรหิตาพรหม"** และก็เป็นความประพฤติอันประเสริฐ (พรหมจรรย์) ที่เรียกว่า "ศาสน" หรือ เป็น "ศาสนา" ที่เดียว คือ มีการสืบต่อสาระแห่งคุณธรรมนั้นๆ ให้นับยาว ให้ต่อๆ เกิดต่อ ด้วยการแสดงออก ด้วยการมีในตนแล้ว นำออกแจก ออกทาน จึงเรียกว่า "เลขา"

แต่ถ้าได้เพียง "วจีกรรม" ที่อ่านมา ฟังมา ท่องมาเท่านั้น มาสอนเขาก็เป็น "พรหมปุโรหิตา" ชั้นมีบุญญาแค่ "อาคม" คือ มีสิ่งที่เรียนรู้ ท่องจำมารวมย่อสรุปเป็น คาถา หรือ ฎีกา เข้าใจความลึกความละเอียดกระจายได้เป็น คำภีร์ก็ตาม ทว่าเป็นการฟังมาจากครูคนนอกทอดหนึ่ง ก็เป็นเพียง ปริยัติ

แต่ถ้าหากมีสิ่งนำมาสอนเขาได้ เพราะตนได้ประพฤติตามคำสั่งสอนของ พระศาสดา หรือ ของครู แล้วจึงเกิดมีความรู้ (บรรลุ) จากการประพฤตินั้น แล้วค่อยนำมาสอนผู้อื่น ก็เป็น "พรหมปุโรหิตา" ชั้นมีบุญญาที่เรียกว่า "อนุศาสน์"

และ ยังเป็นผู้รู้ยัง แน่แท้จนตนก็มั่นใจยิ่ง คนอื่นทั้งหลายก็ต่างเชื่อมั่น ด้วยอย่างสูง แล้วก็นำความรู้ชั้นๆ ออกสอนผู้อื่น ก็ยังเป็น "พรหมปุโรหิตา" ชั้นสูงสุด เป็นผู้ นำแท้ๆ ในทางศาสนาเลย เรียกว่า เป็นผู้ มี "อาญา"

คือ คำสอนนั้น เรียกได้ว่า เป็น “คำสั่ง” หรือ เป็น อาชญา เป็นความบังคับ หรือ คำบอกที่ศักดิ์สิทธิ์ ที่ไม่ต้องไปคิดทบทวนกันมาก แน่ใจได้เลยว่า ดี-ถูก-ควรนำไปปฏิบัติตามได้ทีเดียว

หรือ แม่ไม่มั่ง “วัตถุ” จะทาน ไม่มั่ง “ปัญญา” หรือ “ศาสนา” (ธรรม) จะทาน ดังที่อธิบายมาแล้ว ก็มี “มโนกรรม” เป็นทาน ก็ได้ คือ “อภัย” ให้ใคร ๆ หมด ยกอโศกให้เขาหมดไม่โกรธใคร แม้ใครจะทำอย่างไรให้เรา “อภัย” หมด และจะไม่โลกในใจ จะไม่อยากเอาสิ่งที่เขาทำให้นั้น ๆ ไม่ว่า เขาจะเอา “ทุกข์” มาให้ด้วยร่างกาย ทำทุกข์ให้เราด้วยทางวาจา เช่น เอา อัจฉริยะมาวางใส่เราบ้าง “คำ” ให้เราบ้าง เป็นต้น หรือ จะนินทาเรา จะทำให้เรา เสื่อมยศ เสื่อมลาภด้วยวิธีใด ๆ ก็ตาม เราก็จะไม่ยึดถือ ไม่รับเอาสิ่งที่เขา “ให้” นั้น ๆ มาปรุ่งต่อเป็น โกรธ เป็นโลก ดังนี้ ทำตนให้เก่งเยี่ยมสุด ไปจนกระทั่ง เขาเอาลาภมาให้ก็ไม่เอา (อภัยทาน คือ ไม่ผูกพัน ไม่เป็นหนี้ ไม่ก่อการผูกเวร) เอายศมาให้ก็ไม่เอา (อภัยทาน) เอาสรรเสริญมาให้ก็ไม่เอา และที่สุด แม้เขาจะเอาสุขมาให้ก็ไม่เอา ถ้าเราทำได้ถึงขนาดนี้ ก็เป็น “คุณงามความดี” อันยอดเยี่ยมยิ่งอย่างแท้จริง

แต่ต้องไม่ลืม “ทาน” ความสวย ความงาม(รูป) ความไพเราะ(เสียง) ความหอม(กลิ่น) ความอร่อย(รส) ความต้องใจชอบใจในการกระทบสัมผัสเสียดสี(สัมผัส) และความชอบ ความซึ้ง (อารมณ์ทางใจ) ออกไปจากจิตที่อยู่ ยังอยากเสพอยู่ ออกไปจากจิตให้ได้ นี่เป็นการ “ทานทางใจ” ต้องให้เกิดที่ใจ “ไม่เอา” คำนี้ “ใจ” เป็นผู้ไม่เอา ไม่ใช่ว่า ทาง “กาย” ไม่เอาดอก แต่ “ใจ” นั้นก็ ยังอยากได้ ยังเสียดาย ยังโหยหาอยู่ อย่างนั้นไม่ใช่ “อภัยทาน” ต้องพยายาม เข้าใจให้ดีๆ เพราะยังมีภัย ยังมีโทษ ยังมีอาพาธ คือ ยังมีค้นหา-อุปาทาน อยู่ นั่นเอง

แม้บางที่ทางกายยังรับสิ่งของ รับยศ รับสรรเสริญ รับวัตถุตามอยู่ เพราะจำเป็น เพราะเหตุผลที่ผู้จ่ายมอบนั้น มุ่งประโยชน์แก่โลกยิ่งกว่า โดยไม่ได้หลง(โมหะ) ใช้ตา-ยศ-สรรเสริญนั้น เพื่อตน แต่ประการใดเลย อย่างแท้จริง

เรียกว่า ทาง “ใจ” ของผู้ “อภัยทาน” นี้ ไม่รับ ไม่เอา ไม่ได้ยึดไว้ จริงๆ จึง
จะเป็น “อภัยทาน” ที่ถูกแท้ด้วย ต้อง “ใจ” ไม่รับ ไม่เอาจริงๆ เป็นสำคัญ

อย่างไรก็ดี ตามสายตาของคน เขาจะเห็นจะรู้ได้แต่ทาง “กาย” การ
เป็นครูโดยทางกาย เป็นตัวอย่างในการประพฤติข้างนอกๆ รู้เห็นได้ง่ายๆ จึง
สำคัญมาก จำเป็นมากด้วย ดังนั้น ผู้ใดจะเป็นครูเขา แม้แต่
แค่ทางกาย ก็ยังเป็นไม่ได้ จึงยังไม่ควรจะเป็นครูเขาเลย
หรือ แม้เป็น ก็ยังไม่ชื่อว่า “ครู” หรือ “อาจารย์” แท้จริง
อยู่นั่นเอง พระพุทธองค์นั้น เป็น “ครู” มนุษย์ทั้งโลกถ้วนทั่ว ละเอียดลเอียด
คือ เป็นครูทั้ง เทวดา มาร มนุษย์ พรหม และถ้าผู้ใดทำได้ทั้งทางกาย และ ทาง
ใจด้วย ก็เป็น “ปุโรหิตา” หรือ เป็นครู เป็นอาจารย์ แท้ๆ กันเลย ดังนี้ จึงเป็น
“ประโยชน์เกื้อกูล” อันแท้จริง

“ปุโร” นั้น หมายถึงว่า สิ่งที่ตั้งลงไปเป็นสมบัติในตนแล้วก่อนอื่น, พันฐาน,
สิ่งที่แล้วในตนก่อนคนอื่น “หิตา” แปลว่า ประโยชน์เกื้อกูล รวมความแล้ว
“ปุโรหิตา” ก็แปลว่า ให้สิ่งที่ตนมีแล้วในตนมาก่อนนั่นเอง หรือ ทำประโยชน์
เกื้อกูลผู้อื่น ด้วยสิ่งที่เรามีแล้วในตนก่อนเขา นี้แหละคือ ครู คือ อาจารย์ คือ ผู้รู้
ก่อนเป็นก่อน แล้วเอามาแจก ผู้ที่แจกคุณธรรมเป็น “ธรรมทาน”
จึงคือ การเป็นครู เป็นอาจารย์ หรือ เป็น ปุโรหิตา ที่แท้
จริงยิ่ง ใครมี “สัจธรรม” ในตนมากแล้ว สูงยิ่งเท่าใดแล้ว ก็นำออกแจก
ก็ยิ่งเป็นผู้เป็นครูผู้สูงยิ่ง เป็นอาจารย์ผู้เพียบพร้อมจริง เป็น ปุโรหิตาผู้เลิศยอดแท้
เท่านั้นๆ คำว่า ครู ปุโรหิตา หรือ อาจารย์ จึงไม่ใช่แค่ผู้ไปอ่านมาท่องมา
มันต้องทำได้ด้วยอย่างแท้จริง มันต้องมีมาก่อน ต้องเป็นมาก่อน จึงจะสมจริง

ถ้าใครประพฤติดังกล่าวแล้ว ก็เป็น “พรหม” เป็นผู้มั่งคั่งงามความดี
และก็เช่นเดียวกัน ถ้าผู้ใด “ทำ” หน้าที่ เป็น “ปุโรหิตา” แล้วก็หลงภาคภูมิใจในดี
ยึดมั่นในความเป็น “ปุโรหิตา” ไม่วางวาง ก็ได้ชื่อว่า มีจิตวิญญาณเป็น “พรหม -
ปาริธัฆา” เป็น “อัตตา” ซ้ำซ้อนเข้าไปอีก เป็นความไม่วางจิตชนิดหนึ่ง เป็น

ความยึด ความไม่วาง “ตัวตน” ของตนแท้ๆ อย่างหนึ่ง ต้องพยายามเรียนรู้
 “จิต” เช่นนี้ ของตน ให้ได้ มันจะซับซ้อนวนเวียนเป็นงูกินหางอยู่อย่างน่เสมอๆ
 หากแยกไม่ออก จับไม่มันก็จะวนเป็นวัฏพ่นหลักทีเดียว

เราประพฤตินั้นเป็น “พรหมปุโรหิตา” ได้ ซึ่งควรเป็นอย่างยิ่ง และควร
 เป็น “ปุโรหิตา” ที่มีคุณงามความดี ที่แท้จริง ถูกตรง ให้ได้มากที่สุดด้วย อย่า
 พยายามเป็นครูแค่ปริยัติเท่านั้น มันไม่ใช่ “ปุโรหิตา” แท้บริบูรณ์จริง
 ดังได้อธิบายความของมันมาให้ฟังแล้ว

แม้คำว่า “ครู” ก็คือ ผู้ควรเคารพบูชา คือ ผู้มีคุณงามความดีแล้วในตน
 แม้จะยังไม่ได้สอนเราเลย เราก็กกราบไหว้ได้ เพราะในตัว
 ท่านมี “คุณงามความดี” แล้ว มิใช่ว่า เราเคารพครู เพราะท่านได้สอน
 “เรา” เท่านั้น ท่านได้ทำงานให้แก่เรา ท่านได้หอบๆ หามๆ (เพียงจำๆ) เอาวิชาเอา
 บัญญามาให้แก่เรา เราก็กเลยต้องขอบคุณ หรือ ระลึกรถึง “งาน” ที่ท่านได้ทำให้แก่เรา
 ถ้าท่านไม่ได้สอนเรา ท่านไม่ได้ทำงานให้แก่เรา เราก็กจึงไม่เคารพ! กระนั้นหรือ?
 การเคารพ “ครู” จะไม่ใช่เพราะเหตุที่มันย่อย่างนี้ และ เพียงเท่านั้น
 เป็นอันขาด ถ้าอย่างนั้น ก็กต้องเคารพ “ผู้แบกหาม” ที่เขาหามกระสอบเงิน
 แบกหีบทอง หรือ ผู้แบกหามตำราว่าด้วยนานา ยอดวิชาการ หรือ นานาข้าวของต่างๆ
 มาให้เรานั่นด้วย เพราะผู้แบกหามนั้นเป็นผู้ได้ทำงานให้แก่เรา แบกหามตำราบัญญ
 มาให้เรา เป็นต้น เราก็กต้องเคารพกราบไหว้บูชาผู้แบกหามนั้นด้วย โดยนัยเดียวกัน
 นะสิ! จะใช่หรือ?

คำว่า “ครู” (ผู้ควรเคารพ) คำว่า “อาจารย์” (ผู้มีความประพฤติอัน
 ประเสริฐนั้นๆ ในตนแล้ว) หรือ คำว่า “ปุโรหิตา” (ผู้ทำประโยชน์แก่กุลผู้อื่น
 ด้วยสิ่งที่เรามีแล้วในตนก่อนเขา) ผู้ใดจะได้ตำแหน่ง หรือ ฉายา นั้น จึงควรจะ
 ได้เป็น “ผู้สั่งสอนในตนอย่างแท้ๆ จริงๆ สูงๆ ยิงๆ ด้วย” แล้วค่อยนำออกแจก
 นำออกให้ผู้อื่น ละก้อจะถูกตรงดีมาก ได้ประโยชน์แก่กุลแท้ๆ และแม้ว่า “ครู”
 หรือ “อาจารย์” หรือ “ปุโรหิตา” ผู้ใดจะยังไม่ได้แจกความรู้ให้เราเลย แต่
 ถ้าท่านมี “คุณงามความดี” นั้นๆ ในตัวท่านอยู่ก่อนแล้ว เราก็กควรเคารพท่านได้ทันที

และจะต้องเคารพท่านได้ที่เดียว **เราเคารพ "ครู" เพราะเหตุ**
ท่านเป็นครู ด้วยเหตุอย่างนี้ต่างหาก ยิ่งถ้าท่าน ยังมี "คุณงาม
 ความดี" ในตนจริง ทั้งได้สอนได้เกื้อกูลแก่เราด้วย ก็ยิ่งจะต้องขอบคุณต้องการจะ
 ท่านมากยิ่งขึ้นด้วย นั่นเป็นเรื่องธรรมดา

เหตุที่ทำให้คน (ปุถุชน) ยึดการเป็น "ครู" ต้องการเป็น "ครู" (ทั้งๆที่
 เข้าใจยังไม่ได้แม้ในคำว่า "ครู") หรือ หลงการเป็น "พรหมปุโรหิตา" (อาจารย์)
 นั้น ก็เพราะโลกใน สรรเสริญ-ยศ-ลาภ-สุข ซึ่งยังคงกลับเป็นกิเลสที่ "ย้อนแย้ง"
 กับ **คุณสมบัติแห่งความเป็น "ครู" เป็น "ปุโรหิต"** เอาด้วยซ้ำ
 เพราะยังผู้ใดในโลกใน สรรเสริญ ยศ ลาภ สุข มากยิ่งเท่าใดๆ ก็ยังไม่ใช่ "ครู"
 ไม่ใช่ "อาจารย์" ไม่ใช่ "ปุโรหิต" มากยิ่งเท่า่นั้นๆ และโดยสัจจะ "ครู"
 หรือ "ปุโรหิต" **ที่แท้** มันก็ยังมีสุข มีสรรเสริญ มียศ มีลาภ **ยิ่งแท้จริงๆ**
 เสียด้วย มันจึงดูช่างยิ่งย่อนเสริม แอ้งซ่า ย้ำช้อนกันอยู่ ยิ่งยาก ถ้า
 เป็นครูโดยไม่หวังโลกธรรมทั้งหลาย เป็นสิ่งเสพย์ เป็นสิ่งโลกมาตอบ
 แทนแล้วละก็ ก็เป็น "ครู" แท้ๆ จริงๆ เป็นมหาอาจารย์ เป็น
 ยอดแห่ง "ปุโรหิตา" เท่านั้นเอง เรียกได้ว่า เป็น "ครู" โดยสัจจะ
 โดยเฉพาะ "ครู-อาจารย์-ปุโรหิต" ที่อยู่ในร่างของ "พระ"
 นั้นแหละ สำคัญยิ่ง จะรักษา "สัจจะ" เป็น "สัจธรรม" ได้ยิ่งๆเท่าใด ก็
 อยู่ที่ความเป็นจริงแท้จริง จริงๆ

คำว่า "ครู" แปลว่า หนัก, สำคัญ, ยิ่งใหญ่ **ทำไมจึงหนัก จึงสำคัญ**
จึงยิ่งใหญ่ ก็เพราะว่า **การจะทำตนให้เป็น ให้ได้** อย่างนั้นๆ มาก่อนนั้น
มันแสนยาก ยิ่งทำตนให้เป็นคนผู้หมดกิเลสแล้ว ยิ่งยอดเยี่ยมใหญ่ (คือ หมดจิตโลก
 -โทษ-หลงในโลกธรรม ๘ นั่นเอง) จึงเป็นเรื่องยากเรื่องหนักเหลือเกิน เมื่อทำแก่
 ตนได้แล้ว ก็มาสอนคนอื่นให้ทำได้บ้าง มันก็ไม่ใช่ของง่ายเลยจริงๆ สอนให้เขา-
 สร้างเขาเป็นอะไร เขายังอยากได้ออยากเป็นกันง่าย สอนให้เขาละ กิเลส-ตัณหา-
 อุปาทาน **นี่ละก็** คุณเอ๋ย! สิบยาก ร้อยหนัก กว่าการสอนสร้าง สอนก่อ ยิ่งนัก

เพราะตัวเองกว่าจะทำได้ กว่าจะเป็นผู้บรรลุพนักิเลสมาได้ก็แสนหนัก บรรลุ
ได้ ก็เป็นผู้ยิ่งใหญ่จริง เป็นคนสำคัญจริง ยิ่งมาสอนคนอื่นก็ยิ่งหนักซ้ำเข้าไปอีก
โถ ! ตัวเองแท้ ๆ ทำกับตนเองก็ยิ่งแสนยากยิ่งแล้ว นี่มาสอนคนอื่น อันไม่ใช่เราเลย
ให้ทำบ้าง มันก็สุดแสนยากสุดแสนหนักจริงๆ หนะซี !

อนึ่ง ผู้ที่ชอบแอบอ้าง ทำตัวเป็น “ครู” เป็นอาจารย์ หรือ เป็น
“ปุโรหิตา” แบบไม่ใช่ “ครู” แท้ อาจารย์แท้ ปุโรหิตาจริง ดังได้อธิบายมา
แล้ว ก็เพราะว่าแม้แค่ทำตนเป็นอย่าง “คนแบกคนหาม” กล่าวคือ ไปหัดท่อง ๆ
จำ ๆ ภาษาแห่งวิชา แห่งปัญญาต่าง ๆ มาให้ได้มาก ๆ แล้วนำออกมา “ถ่ายเท” นำ
ออกมาบอกกล่าวผู้อื่น แล้ว “อาจารย์เก” ปุโรหิตาปลอม พวกนี้ ก็จะได้รับ
ลาภ หรือ ยศ หรือ สรรเสริญ หรือ สุข เป็นสิ่งตอบแทนอยู่เช่นกัน จึงได้เกิดมี
“อาจารย์เก” เกิดมี “ปุโรหิตาปลอม” เกิด “ครู” ที่แสนเบา
“ครู” ที่แสนง่าย ขึ้นเต็มบ้านเต็มเมือง เพราะเหตุแห่ง “ความโลภ” และ
ความตุนเงิน ดังนี้

โดยแท้จริงแล้ว อาจารย์แท้ ๆ ปุโรหิตาจริง ๆ ครูโดยสัจจะ นั้น จะ
ไม่มีความโลภ ไม่หวังของตอบแทน จะ “หยิ่ง” ในคุณงามความดี หรือ
คุณค่าแห่งสิ่งที่ตนมีจริง ๆ นั้น ๆ ด้วยซ้ำไป จึงไม่ยอมนำออกแลก
“โลกธรรม” อันเป็นสิ่งที่มิค่าต่ำ ๆ เป็นอันขาด แต่ถ้าจะให้แก่ใคร
ก็ต้องการให้เขาได้ไปจริงๆ ฟรี ๆ ด้วย เพราะมันเป็น “อัมปมัญญา”
เป็นคุณงามความดีอันหาค่ามิได้ ผู้ได้มาจริงๆ นั้น มันได้มาด้วยความยากเหลือเกิน
ต้องประพฤติเอา ทำเอา ต้องตั้งใจ ต้องต่อสู้ในจิตอย่างยอดเยี่ยม จึงรู้ “ค่า”
เข้าใจใน “คุณ” แห่งวิชาปัญญานั้น อย่างลึกซึ้ง แล้วใครจะโง่งนำสิ่งนี้ ออกค้าออก
ขาย หรือ ออกแลกเปลี่ยนเป็นของเล่นเล่า ! ถ้าจะให้ใครก็จะต้อง “ให้” จริง ๆ
และประสงค์จะให้เกิดสภาวะธรรมในผู้ที่ให้นั้นแท้ ๆ เท่านั้น เป็นที่สุด ถ้าจะเรียก
กันว่า ยังมีความหวังได้ ก็หวังให้เขาทำได้ ให้ผู้ที่เรบอกเราสอนเราแนะนำ
นั้น ประสพผลถึง “ความบรรลุแท้” เท่านั้นเอง ไม่ได้หวังเอาอะไรตอบแทน

มาเป็นการแลกเปลี่ยนเลย จึงจะเป็น“ครู”แท้ๆ อาจารย์จริงๆ ปุโรหิตาพรหม
ที่เหนือกว่า มหาพรหมทั้งหลาย ถ้ายิ่งหวังมากเท่าใด ก็ยังเป็น“ครู”ไม่แท้เท่านั้น

ผู้ที่เป็น“ปุโรหิตา” หรือ ครูชั้นยอด อาจารย์ชั้นสูงสุด ก็คือ
พระพุทธเจ้า พระอรหันต์ พระองค์ผู้กายกรรม วจีกรรม ทังมนกรรม ที่
เป็นคุณงามความดีชั้นสูงสุด แต่พระองค์ไม่ยึด ไม่ติด ออกจากพระองค์ก็ยัง
บูชา“พระธรรม” หรือ คุณงามความดี ที่พระองค์ได้มา ไว้สูงกว่าสิ่งใดด้วย
พระองค์“เคารพ”ธรรม นั่นแหละ เพียงสิ่งเดียวในโลก
แล้วพระองค์ก็ทำตนเยี่ยงพรหม แต่พระองค์ไม่ยึดพรหมอย่างพรหม พระองค์ทำตน
ดั่งพรหม แล้วพระองค์ก็วางตนให้เป็นพุทธ เป็นยอดปุโรหิตา เป็นบรมครู
พระองค์ทำตนดั่งพรหม แต่พระองค์ไม่หลงตนดั่งพรหม

สรุปความ จงรู้ต้น-กลาง-ปลาย และ รู้ปริวัฏฏ์ ๓ (สภาพ
หมุนรอบเชิงซ้อน) ให้เข้าใจถูกต้อง ให้ได้

ข้อควรทำ ปฏิบัติประกอบ ไปด้วยเสมอ กับสิ่งที่ตนเข้าใจได้
แล้ว อย่าเอาแต่“รู้”เพียง สุตมยบัญญัติ จินตามยบัญญัติ เป็น
อันขาด

การนำสิ่งที่ตนรู้ ตนถึง ตนมจริง ไปอวดผู้อื่น แสดงออกให้ผู้อื่น
เห็น ได้ยินบางนั้น ก็เป็นประโยชน์แก่กุลผู้อื่น โดยจริง ทว่า“ผู้อวด
เอง” ถ้าไม่มี“จิต”หลงภาคภูมิ ไม่มีจิตหลง“อยาก”อวด ไม่มีจิตหลง“อยาก”
ได้สิ่งใด หรือ แม้แต่อารมณ์อย่างใด มาขัดเขยตอบแทนเลย มันก็
ดียิ่ง ดั่งพระบรมศาสดาทรงเป็นเยี่ยงอย่าง เป็นต้น แต่ถ้าใครมี“ความหลง”
ดังกล่าว ก็ยังเป็น“พรหมปุโรหิตา” ที่ยังไม่ดีแท้ แม้จะเป็นแค่ หลง
แสดงธรรม เพื่อหวัง“อยาก”ได้สุขมาให้แก่ตน ก็ยังไม่เป็น“พรหมปุโรหิตา”
ที่ดียิ่งได้ และยังผู้ใด หลงอวด หลงแสดงธรรม เพื่อหวัง **สรรเสริญ**

หวังเด่น หวังดั่ง หวังให้เขานิยมยกย่อง ก็ยิ่งไม่ดียิ่งกว่าขึ้นไปอีก ยิ่งผู้ใดแสดง
ธรรมเพื่อหวังยศชื่อนั้นนักร ก็ยังเป็น “พรหมปุโรหิตา” หรือ เป็นครู อาจารย์
ที่เลวหนักขึ้นไปยิ่งกว่าอีก ดั่งนั้น ถ้าผู้ใดเป็นถึงขนาดแสดงธรรมเพื่อหวังลาภ
ก็ยิ่งเป็น “พรหมปุโรหิตา” หรือ เป็นครู อาจารย์ที่เลวหนักขั้นต่ำสุดเลยทีเดียว

ตำรายกลงไปยังมีอีก คือ ตำราออกนอกรอบคำว่า “พรหม” หรือ
“ปุโรหิตาพรหม” แล้ว ก็เช่น พระผู้แสดงธรรม เพื่อหวังได้
“กามคุณ ๕” มาตอบแทน ก็เป็นแค่เปรตปรารถนาเสพยาไปเลย หรือ
พระผู้ที่ปรารถนา ลาภ-ยศ-สรรเสริญ-สุข แต่นำสิ่งอื่น ขว้างของ
อื่น ที่ไม่ใช่ธรรมะ ไปแลก แสดงสิ่งอื่น อาการอื่น อันไม่ใช่ธรรม ไม่ใช่จริย-
ธรรม หรือ ไม่ใช่สังฆธรรมที่เป็นไปเพื่อความพ้นทุกข์แท้ ออกอวดออกแกล้ง (ลาเกณ
ลากัง นิฉิสังกตา) นั่นก็ได้อีกว่า สัตว์โลกผู้ตกนรกชั้นสวรรค์ก็ (สมมุติเทพภูมิ)
ธรรมดาๆ ที่เรียกว่า “กามบุคคล” หรือ โลกียะชน หรือ “โมหะคตชน”
ที่พยายามจะเสพยาสุขด้วยการทำตนเสพยา เสพภัพ เหมือนผู้แสดงธรรมเพื่อ
หวังได้ “กามคุณ ๕” นั้นแล

แม้จะยึดบัญญัติเรียกกันว่า “ปุโรหิต” หรือ ครู หรือ อาจารย์ออก
ชรมมเถเป็นภาษาโลก ก็เป็นปุโรหิต เป็นครู เป็นอาจารย์ เป็นปลุชนคนโลกๆ
ไม่ใช่ “พระ” ที่ถูกที่ต่อเลยโดยแท้จริง เพราะประพจน์เป็น “มิฉาอาชีวะ”
แห่งภิกษุเสียแล้ว ถึงจะกำลังอยู่ในคราบของ “พระ” คือ โคนหัวนุ่งห่มจีวร
เป็นต้น ก็ตาม ก็ไม่ใช่ครูในทางศาสนา และจะไม่นับเนื่องว่า เป็น “พรหม-
ปุโรหิตา” เอาเลยในความหมายของ “พุทธ” ไม่ใช่ “ปุณฺณบุคคล” และ
ไม่ใช่ “อาหุณฺเยบุคคล” เลย เป็นเพียงปลุชนคนโลกๆ ที่มีอาชีพหาเลี้ยงตน
ด้วยดีณหาธรรมดาๆ เช่นปลุบุคคลทั่วไป ยังไม่ใช่ “ภิกษุณฺงฺลิกขา สาขีวะ-
สมาบັນนา” คือ ผู้ถึงพร้อมด้วยสิกขา (ทั้ง ๓) และ มีธรรมเป็นเครื่องเลี้ยงชีวิต
ของภิกษุทั้งหลาย (เพราะยังไม่มีธรรมในตน รักษาตน เลี้ยงตน ด้วยผู้คนเขาเห็น
ธรรม เขาเลื่อมใสศรัทธาเอามาถวาย เอามาบูชา ไม่)

ผู้ทรมิสภาวะดังกล่าวนี้ จงรู้ตัวเองให้ดีๆเถิด (มีเยอะนะ !)

แล้วกรุณาอย่าทำตนให้ “ตกนรก” โดยตนเองกำลังทำลายศาสนาด้วยความรู้เท่าไม่ถึง การณ์ของตน ตนเองนั่นแหละ ได้รับโทษเนื่องมาแต่ “กรรม” อันเป็นการ กระทำของตนเอง นั่นเอง (กัมมัฏสโกมหิ) ถ้าตนเอง “ทำไม่ผิด” อย่างแท้จริง ใครจะใส่ความยังงี้ ? มันก็ยอมไม่มีบาปมีนรกอะไร แต่ถ้าเรา “ทำผิด” จริง หนะสิ ! เราจะเอาบาปเอานรกไปให้ใคร ก็ไม่ได้ หรือ จะไม่รับไม่เอา มันก็ไม่ได้ ขอให้ใครตรองกันดีๆเถอญ ที่พูดนี้ ไม่ใช่สื่อเสียด แต่ตั้งเตือนผู้ที่ยังจมอยู่ในห้วง บาบ ห้วงกรรม โปรดทำความเข้าใจให้ดีๆ บาบ-นรก ไม่มีใครก้อให้ใคร เราทำเอง !

เพราะแนวทาง หรือ สภาพแห่งศาสนา หรือ การเดินทางไปสู่ธรรม นั้น มันจะมีลักษณะเอียงเท เป็นรูปเป็นรอยซ้ช้ดลงไปแท้ๆ เลยทีเดียวว่า “เพื่อละ เพื่อล้าง โลกะ โทสะ โมหะ” เป็นหลักใหญ่ เป็นจุดหมาย เป็น “มรรค” หรือ เป็นช่องเป็น ทางที่ถูกตรงแท้จริง ไม่ว่าสิ่งแสดงอาการแสดงนั้น จะเป็นคำสอน (วจีกรรม) หรือ การปฏิบัติการประพฤติให้เห็นเป็นตัวอย่าง (กายกรรม) ถ้าเป็นไปเพื่อความโลก เพื่อ ความโกรธ เพื่อความหลงผิดอยู่ จะยังไม่ใช่ “สัมมาอริยะมรรค” เป็นอันขาด

จะเป็น “พรหมปุโรหิตา” ที่ดีแท้ๆ ต้องเป็นผู้ “แสดง” หรือ ทำตนให้ผู้อื่น หรือ นำออกให้แก่ผู้อื่น ผู้รู้เห็น ได้ยิน ได้รับ ก็ด้วยความมีเมตตา-กรุณา-มูทิตา-อุเบกขาจริงๆ ไม่หวังโลกธรรมใดๆ กามใดๆ ตอบแทนเลย ละก็ ดีแท้ เรียกว่า เป็นพรหมแท้ๆ ได้เป็น “ครู” ผู้เกอกุลโลกโดยแท้จริง

ถึงกระนั้น ก็ยังมีจุดที่ดีที่สุดยิ่งกว่า จนต้องเป็น “บรมครู” หรือ บรม ศาสตรา เป็น “ยอดปุโรหิต” อย่างสุดยอดกันทีเดียว เขียวละ อีกจุดหนึ่ง ก็ คือ แสดง หรือ ให้ผู้อื่น หรือ นำออกให้แก่ผู้อื่น โดยมีแต่ “กรุณา” ดังที่ ได้อธิบายผ่านมาแล้วว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเกอกุลโลกด้วย “พระกรุณา” ที่เรา เรียกว่า เป็น “กรุณาธิคุณ” แห่งพระองค์ แต่เพียงอารมณ์ หรือ เจตนา เดียวจริงๆ ไม่มีแม้คำว่า “เมตตา” หรือ “มูทิตา” เป็นเพียงกัจฉันพึงทำ เท่านั้น แท้ๆ และพระองค์ที่ทรงทำ นำออกแจก นำออกแสดง กระทำตนให้เป็น

ตัวอย่างอันสูงสุด อย่างเต็มพระทัย ตลอดพระชนมายุกาล ไม่ลดหย่อนที่ถ้อยเลย
 ผู้ที่ส่งใคร่เรื่องใดในตน ถูกต้องตรงแท้ คือ ทั้งรู้ ทั้งทำได้จริง จึงควร
 นำออกแจก นำออกแสดง ถ้าไม่มีจริงถูกต้องตรงแท้แล้ว ไม่พึงควรนำออก
 แจก นำออกแสดงเลยเป็นอันขาด เพราะมันจะเป็น แจกของเก๊ ของปลอมไป
 เป็นการกระทำตนให้เป็นอย่างอันแล้ว **สมณะ หรือ นักปฏิบัติ** จึงจะ
ต้องพึงสังวรระวังตนในข้อนี้ให้มากที่สุด พระพุทธองค์ทรงกำ
 หนดพระวินัยข้อ “อวดอุตริมนุสสรธรรมที่ไม่มีในตน” โดยปรับโทษให้สึกออก
 จากความเป็นพระ หมดความเป็นสมณะเลย หรือ ตรงๆ ก็คือ ไล่ออกจากความ
 เป็นสงฆ์สาวก เลิกอยู่ในตำแหน่ง “ครู” หรือ “อาจารย์” กันตลอดชีวิตเลยแหละ
 ก็เพราะมันไม่ตีจริงๆ มันเป็นการทำลายศาสนา ทำลายคุณงามความดีอย่างชัดๆ
 ผู้ใดแสดงน้อย ก็ทำลายน้อย ผู้ใดแสดงมาก ก็ทำลายมาก ไม่ยกเว้นจริงๆ
 ศาสนาได้ต่ำลงๆ จนจะจับเนือหาสาระไม่ได้เอาเลย แม้แค่ พ.ศ. ๒๕๐๐ กว่าๆ นี้
 เท่านั้น ก็เพราะความเสื่อม อันเกิดจากเหตุนี้แหละ มากที่สุด โดยแท้จริง

ถ้าใครไม่มี “อูตฺตริมนุสสรธรรม” ในตน คือ คนยังไม่บรรลุนั้นๆ จริง
 แล้วละก็ จงอย่าได้แสดง อย่าได้อวดเลย บาปนัก บาปหนาแท้ๆ ดัง
 นั้น ผู้ที่เป็นพ่อค้าของปลอม (แจกธรรม ที่ตนยังไม่มีในตน หรือ ธรรมที่ตนยังไม่
 บรรล) จึงเป็นผู้นำบาปหนักที่สุดร้ายกาจจนอเวจีเลยทีเดียว **พระบรมศาสดา**
จึงได้ปรับอาบัติในเรื่องนี้ ร้ายแรงหนักสุด ถึงขั้น ปาราชิก ขอให้คิด
 กันให้ได้ ระวังกันให้มากเถิด โดยเฉพาะผู้เป็นนักปฏิบัติธรรมที่เป็นฆราวาส
 ซึ่งไม่มีใครไปจับตักจากความเป็นพุทธ เหมือนผู้บวชเป็นพระแล้ว ถ้าผู้ใดรักนับ
 ถ้อยยกย่องศาสนาพุทธจริงๆ ก็ขอได้โปรด อย่าแสดงอูตฺตริมนุสสรธรรมที่ไม่มีในตนเลย
 และมีไม่น้อยเอาเสียด้วยสิ พุทธศาสนิกชนซึ่งเป็นฆราวาส ที่ยังไม่มีอูตฺตริมนุสสร
 ธรรมนั้นๆ ในตน แต่ก็อวด ก็แสดงกันโครมๆ ในทุกวันนี้ เพราะเหตุที่ไม่มีใคร
 ไปจับตักออกจากความเป็นพุทธได้อีกแล้วนั่นเอง ศาสนาจึงถูกทำลายลงด้วยฝีมือ
 ของคนพวกนั้นแหละมากกว่ามากยิ่งนัก ขอให้คิดให้เห็นและกรุณาเพลๆ มือลง
 บ้างเถิด อย่าลู่แก่อำนาจเพราะกิเลสตัณหาของตน อยากดัง อยากเป็น ปุโรหิตา

อยากเป็น “อาจารย์” กันนัก

แต่ก็จะเกิด จะมีพ่อค้าของปลอมอย่างช่วยไม่ได้ เนื่องจากการนำออกแจก หรือ ออกแสดงนั้น มันมีหลากหลายเป็นผลตอบแทนกลับมา (คือ รับจ้างสอน หรือ เขียนขายกันเลยทีเดียว) คนผู้ไม่ใช่ “พรหม” แต่เป็น “พ่อค้าของเก๊ของปลอม” จึงสวมรอย “พรหมปุโรหิตา” โดยนัยประการอย่างนั้นแล เพราะเขาไม่รู้บาป ไม่รู้ชั่วเอาจริง ๆ หรือ แม้บางคนจะรู้ว่า ทำชั่ว ทำเช่นนบาปด้วยซ้ำไป แต่ก็เลิสตั้มหา มันแรงกว่า เขาก็ยังทำบาปทำชั่วนั้นได้อยู่ และมีมากมายเอาด้วยสิ ทั้งที่บางคนไม่ใช่ “คำ” เพื่อหวังลาภตรง ๆ แต่ “คำ” เพื่อหวัง “ยศ” แม้อย่างนั้น ก็ยังคือ พ่อค้าของเก๊ของปลอมอยู่ บางคนก็หวัง “สรรเสริญ” บางคนก็หวังแลก “สุข” แทนนั้น ก็มี กลัวยังคือ ผู้ใดเชื่อว่า “พ่อค้าของเก๊ของปลอม” ทั้งนั้น และแล้วก็พยายามปรุ้งแต่ง ดัดแปลงสิ่งที่ตนนำออกแสดง นำออกแจกนั้น ให้สมใจ “ผู้รับ” หรือ ลูกค้า พยายามให้ลูกใจผู้ที่ตนตั้งใจแจก เพื่อเป็นการเอาใจลูกค้า เพื่อให้ลูกค้ารักหลงไหล ลูกค้าจะได้มาอุดหนุน นำสิ่งที่ตนอยากได้มาให้ หรือ ได้บางสิ่งจากลูกค้า แล้วก็นำไปก่อสืบทอดแลกเปลี่ยนเอาไอ้ที่ตนหวังตอบแทนต่อไป

การกระทำโดยมี “จิต” หวังเอาใจลูกค้าเช่นนั้นแหละ ที่พระพุทธองค์ได้ขบงกันไว้ด้วยพระวินัยสังฆาติเสส อีกข้อหนึ่งคือ ข้อที่ ๑๓ ท่านกล่าวไว้ว่า เป็น “ภิกษุประทุษร้ายตระกูล” เอาทีเดียว เพราะเป็นการทำลายพระศาสนา ทำลายพระธรรม ทำลายความเป็นพระสงฆ์ ซึ่งเนื่องมาจากการแสดงรูปร่างของโลภะ อันเป็นอธรรมอย่างชัด ๆ จริง ๆ นั้นเอง ดังนั้น พระวินัยสังฆาติเสส ข้อที่ ๑๓ ที่ปรับโทษแก่ภิกษุผู้ประจบคฤหัสถ์เอาใจฆราวาสนั้น จึงมีนัยลึกซึ้ง ภิกษุใดทำตนมีความประพฤติเข้าข่ายประจบคฤหัสถ์ เอาใจฆราวาส จึงเป็นบาป เป็นภัยร้ายหนักถึงขั้นปรับโทษเป็นสังฆาติเสส ซึ่งถ้าดูกันเผิน ๆ แล้ว มันไม่น่าจะต้องมีโทษหนักอะไร แต่ผู้มีกิเลส-ตัณหา-อุปาทานข่านชั้นหน้า หวังลาภ-หวังยศ-หวังสรรเสริญ หรือ แม้หวังสุข ก็ดี มันก็ทำได้ ทั้ง ๆ ที่ บางทีภิกษุ ๆ อยู่ด้วยว่า “เราประจบ เราเอาใจ” ก็ยังต้นเหตุรังสร้างบาป ทำชั่ว และผู้ที่จะมีกิเลส-ตัณหา-อุปาทานรุนแรงได้ ก็เนื่องมาแต่ ตนยังวาง “กามคุณ ๕”

ยังไม่ลง นั่นเอง เป็นเหตุ (สมุทัย) ร้ายหนัก ที่เป็น “สังขาริก” (ตัวชักจูงคุณคืน)

ศาสนาเสื่อมเพราะฝีมือคน (ภิกษุ) พวกนี้ มากหลายจริงๆ เหตุก็เพราะคนพวกนี้ จะปรับปรุง สร้างแต่ง ทั้งพิธีการ จารีต คำสอน คำแสดง คำเทศนา คำอนุโมทนา และภาษาคาถาต่างๆ ทั้งแสดงความเก่งกาจของตนเอง (อันเก่งแบบเดรัจฉานวิชา) หากจะเป็นความน่าศรัทธาเลื่อมใสในการขยันหมั่นเพียรก็จะเป็นทางก่อลินและสร้างเพื่อ (สร้างพระอิฐ พระโลหะ สร้างโบสถ์ สร้างวัตถุให้ใหญ่ให้สวยให้อัครฐาน นานาจะคิดหาเรื่องจูงใจล่อคน) หรือ แสดงความเก่งอย่างโลกียะของตน อันอวดความเก่งแบบโลกๆ คือ ไม่เป็นไปเพื่อความหน่ายคลาย วาง เลิก ละใน “กัมมารมตา” นั้นๆ แล้วสิ่งเหล่านั้นมันก็ลวงคนว่า เป็น พุทธิวิชา ว่า เป็น เรื่องของ “ศาสนา” ทั้งๆ ที่เป็นไปอย่างชาวคฤหัสถ์แท้ๆ ไม่ว่าจะป็นนัยะหยาบ หรือละเอียด แต่เมื่อผู้อยู่ในเพศบรรพชิตเอามาทำ เอามาประพฤติกด้อย่างผิดนัยะเข้า คน หรือ ขรवास (ผู้ซึ่งได้ชื่อว่า ผู้ไม่รู้) เขาก็หลงเข้าใจว่า เป็นของ ถูก เป็นพฤติภาพที่ต้องควรหลงอยู่ต่อไปอีกหนะซี้ ไม่ว่า เหลิงความใหญ่ ไม่ว่า เหา่ความดัง หรือ แม้ล้นการอาบพอกไปด้วยความสวย ความงาม กามคุณทั้ง ๕ มันจึงให้ผลออกมาเป็นการไม่ไขว่ช่วยให้ลดละหน่ายคลาย ไม่ไขว่ช่วยให้พ้นทุกข์แต่อย่าง มีประสิทธิภาพ เป็นสัมมาอริยมรรค เป็นอริยสัจเลย มันป็นเพียงการ ประกอบการโดยใช้ปัญญา (ฉลาดแบบโลกย์ๆ โลกีย์ๆ) อันคิดหวังผลตอบแทนให้ย้อนมาให้แก่ตน (ผู้สอน) ให้ ได้อย่างฉลาดซับซ้อนยิ่งขึ้น ๆ ตามภูมิปัญญาของผู้ทำแต่ละคนนั่นเอง มันไม่มีสภาพบริสุทธิเลยจริงๆ

ความบริสุทธิ์ของคำเทศนา สิ่งแสดง สิ่งสร้างขงก่อน สิ่งที่น่าออกแจก จึงถูกฉาบพอกด้วยบัญญัติที่ กลายเป็น “ไม่ขัดใจคน” (คือ เอาใจคนไปเลย) โดยเฉพาะคฤหัสถ์เป็นอย่างธรรมดา เสาะบุคคลเป็นอย่างสูงขึ้นไปตามลำดับ เพราะ มันจะไม่ขัดไม่เกลาไม่ขี้นัดตามธรรม (สัลเลขธรรม) จึงไม่ เป็นธรรมะอันทวนกระแสได้ (ปฏิโสตะ) ดังนั้น จึงมีผล ไม่ เป็นไปเพื่อความละ ไม่เป็นไปเพื่อการพราก ไม่เป็นไปเพื่อความหน่าย ไม่เป็นไปเพื่อ

ความคล้าย ไม่เป็นไปเพื่อนิพพานตรงๆ เผลอๆ เลย จะมีแต่ถูกยให้หลงสวรรค์(สัง-
 สัคคะ) ให้หลงรูปภพ(อัตตา)ต่างๆ จะมีแต่ธรรมะที่เป็นไปเพื่อ “โลภะ” เป็น
 ไปเพื่อความยึดความติดตึงนั้น เขาจะยกอ้าง**เนิ่นเนิ่นผล**แห่งการทำทานล่อใจเสมอๆ
 จะบั่น “รูป” ต่างๆ ให้หลงติด ทั้งรูปกลมๆ แล้งๆ ทั้งรูปพิศการ ให้ดูขลัง ดูเขื่อง
 สารพัด ทั้ง**รูปแบบแห่งการเอาอย่าง**ที่เรียกว่า “ค่านิยม” ให้หันโลกหันโลภีย์ (คือ
 แข่งโลกแย่งโลกก็อยู่อย่างหมักหมมตามเดิมๆ) จะระบายสให้สวรรค์สวยพรั่ง ทั้งๆ
 ที่ตนก็ไม่เคยเห็นแท้ ไม่เคยแจ้งชัดจริงเข้าถึงจริงในสวรรค์นั้นๆ ก็ขยັນ
 อดอดุดตริมนุสสรรมที่**ไม่มีในตน**กันอยู่แล้วๆเล่าๆ เอาขปากเขามาพูดบ้าง
 นึกคิดวาดภาพเอาเองใส่ลงไปบ้าง เอาขปากของพระอริยะเจ้ามาพูดก็ยิ่งดี นี่เอา
 ขปากของปฤชชนคนโลกๆ คนหลงๆ มั่นมิตอย่างนั้น มั่นอย่างนั้น นันทานอย่างโน้น
 กษัตริย์ กษัตริย์กันจริงจังกันเรื่อยไป

ทยันหยัดกันสำคัญที่ **อวดอ้างสรรพคุณแห่ง ผลตอบแทน** ที่ผู้ทำทานจะได้ เน้น
 ให้เห็นเป็นกำไรชัดๆ ในการทำทาน และล้วนเป็น “กำไร” ที่มันยะอย่างแบบโลกๆ
 ให้เห็นในเชิง “ได้เปรียบ” แม้จะเกินจริง แม้จะไม่รู้จริง แม้จะโกหกเสริม ก็กล่าวดู
 กล่าวทำ เพื่อยั่วล่อใจให้ “ทำทาน” ให้ได้ทำเดี๋ยว พยายามล่อเหยียดๆ นี้เอง
 ช่งตรงตามที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ใน “นानาติถลียสูตร” ว่า เป็นมารผู้ลามก นั้นแท้ๆ
 เป็นพ่อค้าชาฎฉลาดโดยเอาคำว่า “บุญ” เป็นสินค้าแลกเปลี่ยน แล้วก็หาวิธีค้า หา
 วิธีโฆษณาชวนเชื่อล่อหลอกต่างๆ ประการ ธรรมะใด จะเป็นการห้าม จะเป็นการ
 ให้ละ ให้เลิก ให้หยุด ให้วางชัดๆ เช่น เลิกเสพยาเสพติด ๕ (กามตัณหา) เลิก
 หลงลาภ-ยศ-สรรเสริญ-สุข (ภวตัณหา) กันเสียที ก็ไม่มีนั้นยะ ไม่มีสอนกัน มีแต่
 โนม่น้าวให้หลงลาภ หลงยศ หลงสรรเสริญ ให้หัวปักหัวปำหนักขึ้น ให้หลง “กามาวจร”
 หลงสวรรค์ อันเพริศพรั่ง หลงภพ (แห่งความร่ำรวย แห่งยศชั้นสรรเสริญ) ให้หวัง
 เพื่อๆ โดยไม่มีเหตุผล ให้ “อยากได้” เป็นตัวเป็นตนที่ไม่รู้ไม่เห็นได้ง่ายๆ แต่ยืนยัน
 แน่นนอนเหลือเกินว่า จะต้องได้อย่างนั้นอย่างนี้ เพริศบรรเจิดพิไลวรรณ

เช่น หลอกกันว่า “เฮ้! ทำทานมากมายนะ ยศจะได้สูงๆ” ถ้า मैं “ทาน”
 หรือ ทำการให้เงินทองข้าวของ จะทำให้ได้ยศสูงๆ แล้วล่ะก็ มันจะต้องนำเงินนั้น

ของนั้นไปให้แก่เจ้านาย เป็นการประจบประแจง หรือ ตีตีสินบนล่ก้อ อาจจะได้ยศสูงๆ แต่ถ้านำของไปให้พระ นำเงินไปทานแก่คนเจ็บ คนจน ฯลฯ อันควรทานแล้วล่ก้อ มันจะได้ยศสูงยังไ้กัน ? **จงอย่าหลอกกันนักเลย** และยังหลอกกันว่า “โยม ! ทำทานมากๆ เป็นเงินเรือนหมื่นแสนล้าน โยมจะได้รวยๆ” ก็ยังหลอกกันอย่างมงายเต็มทน ฟังดูดีๆ นะ ! ก็คนมีเงินหมื่นเงินล้านเป็นคนรวยอยู่ดี ๆ แล้วเอาเงินนั้นไปให้แก่พระ (อาจจะเป็นผู้หลอกเสียเอง) หรือ นำไปทำทานอื่น ๆ ก็ตาม ก็เป็นการจ่ายไป แล้วจะรวยยังไ้ ? มันก็จนลง หมดลง มัน้อยลงนะซ้ ! โดยสัจโดยจริง มันเป็นอย่างนั้นแท้ๆ **อย่าได้หลอกกันเลย**

ซึ่งการหลอกล่อให้ทำทานในศาสนา มี “หน้าไม่อาย” (อลัชชี) ขึ้นเรื่อย ๆ นักขอเข้า ก็กลายเป็น “ศาสนาพาณิชย์” มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์กันทุกวิถี ทุกประตู จนเหมือนพ่อค้าขายผงซ้กฟอก ยังไ้ยังงั้นเลย เช่น ประโคน โฆษณากันเลยว่า ทำทานสร้างเสาววิหาร จะติดป้ายชื่อให้เ็นของแถม ทำทานเป็นเรือนแสนจะแถมเหรียญทองลงยาให้ ฯลฯ มันก็เหมือนกันกับเขาโฆษณาขายผงซ้กฟอกแถมช้อนช่อม ขายยาสีพันแถมด้วยแถมชาม **ใครได้ยินได้ฟังเขาเอา “บุญ” เอาทาน หรือ เอาธรรมะ มาค้าขาย เป็นการพาณิชย์ เช่นนี้ ขนลุกขนพอง หรือ เศร้าสลดใจกันบ้างไหม ?**

การทำทานนั้น ไม่ใช่เพื่อรวยลาภ รวยยศ รวยสรรเสริญ หรือ รวยกามคุณใด ๆ ไ้ ! หรือ แม้แต่รวยสวรรค์ หลงของแถมอะไร ก็มีใช้จุดจริงจุดแท้ แต่ทานไป เพื่อหัดล้าง “โลภะ” ออกจากใจของตนตรง ๆ แท้ ๆ **ลองใจตัวเองเข้าไปซิว่า เราจะกล่ามีให้มันน้อยลง ๆ ได้ไหม ? เป็นการตัดกิเลสซ้ด ๆ เป็นการลด “โลภะมูลจิต” ลงอย่างจริง ๆ** น้คือ **อานิสงส์ตรง ๆ แท้ ๆ** ของการ “ทาน” และเราจะ “ทาน” จะ “ให้” ได้ ด้วยจิตใจเต็มใจ ไม่เป็นทุกข์ ไม่ลำบากยุ่งยาก ทั้งตนและผู้อื่น ได้ อย่างเ่ง **อีกทั้ง จะเข้าใจเ่งด้วย “ปัญญาแท้” ว่า “ทาน” นี้แหละ คือ ค่าของมนุษยย์ที่สูงสุด** ผู้ “ทาน” และทำ “ทาน” มาก เท่าใด ๆ ก็คือ

ความประเสริฐ ประโยชน์ ความดีงามที่แท้จริงของผู้นั้น เท่านั้น ๆ และ “ทาน” ที่มีค่ากว่า ทานใดๆ ก็คือ “ธรรมทาน” นั่นแหละ เป็นความสูงสุด ช่างกม พุทธภาษิตยืนยันอยู่แล้วว่า “สัพเพ ทานัง ธัมมทานัง ชินาติ”

สุดท้าย เราทำ “ทาน” จนกลายเป็นผู้ไม่มีอะไรเลย เป็นสุญญตา เราก็จะทำได้จริง ถ้าได้หัดได้ลองจริง **อย่างนี้ต่างหาก คือ ยอดกุศลธรรม คือ “บุญ” แท้ๆ** เข้าใจให้ได้บ้างซี! **ถ้าใครไม่ทำทานแล้ว** ความโลภมันจะลดลง ก็เลศตัณหา มันจะเบาบางลงได้ยังไงกัน? ตรองให้ดี เข้าใจให้ได้ อย่าไปหลงคำหลอกของนักบิณฑรูป นักเล่นิทาน นักสถาปนาสวรรค์ หรือนักค้า นักล่า นักศาสนาพาณิชย์ หรือ ผู้มเล่ห์ ที่หลงก้อหลงสร้างกันให้มาก จนไม่มีปัญญารู้เหตุผลอันแท้จริงอยู่นัก ผู้เอาบุญมาขาย เอาสวรรค์มาหลอก ซึ่งส่วนมากเป็นนักอวดอุตตริมนุสสรรมที่ไม่มีในตน เอาอจินไตยในเรื่อง “กรรมวิบาก” มาพูดมาแสดงสารพัด จะหาผลแห่งทาน มาอ้าง มารับประกัน ให้เห็นเด่นชัดว่า ผู้ทำ “ทาน” จะต้องได้อย่างโน้นอย่างนี้ นั้น ใครๆ ก็ต้องทราบดีว่า มันเป็นอุบายตัวเก่ง ผู้ในโลกก็จะล่อให้หลงหวังหลงอยากได้หลงโลภ เป็นเหยื่อเป็นกลแห่งพ่อค้าซัดๆ (แต่ก็ไม่รับรองแน่ๆหรอกนะ ว่า จะได้นั้น เมื่อไหร่ เพราะมันก็มีอกันขชาติไม่ถ้วนที่จะต้องคอยตามไปเก็บเอา) เขาก็จะหาเหยื่อมมุกรเร้าใจให้อยากทำ “ทาน” ซึ่งก็เป็น การดี แต่ก็น่าจะได้พูดกันตรงๆ กระจะๆ ให้เห็นประโยชน์แท้ประโยชน์จริง ทั้งในปัจจุบัน-อนาคต อันเข้าใจได้ พิสูจน์ได้ เป็น “เอหิภัสสิโก” ไม่ใช่เชื่อแต่เดาๆ เชื่อเพื่อๆ เชื่อๆตามๆกันไปเลยๆ อันไม่แน่มั่นนอน ไม่เด่นไม่ชัด และผู้พูด ผู้แสดง ก้อย่าๆ โดยมีเชิงมันัยให้เอามาทำทานกับตัวคนผู้เองกันหนกอยู่นัก “ทาน” กับคนอื่น ที่มีทุกข้อริยส์จต่างๆ อันควรช่วยควรทำ ก็พูดก็อธิบายให้เข้าใจ ให้รู้กระจ่างชัดทั่วถึงกันให้มากๆ เน้นๆ นั่นต่างหาก ควร ถ้าเน้น แต่ให้มาทำกับตนคนผู้เองอยู่นั้นแหละ ถึงจะเป็น “ทาน” ทดทเด่นที่สูงเสมอ มันก็เห็นโต้งๆ อยู่แล้วว่า **แบบนั้นมันพูดเอา** อายบ้างซี!

สอนให้ทำ “ทาน” แต่แล้วผู้ทำทานนั้น ก็กลับเต็มไปด้วย “โลกมุลจิต” จะโลกหนักกว่าเก่าเอาด้วย **โลกในลาภ-ยศ-สรรเสริญ-สุข และสวรรค์สารพัด**

ยังไม่พอ ย้วยให้โลกใน “ของแถม” ซ้ำซ้อน เป็น “คนขี้โลกอนาถา” หนักเข้าไป
 อีก ตามอุบายของผู้หลอก จะหาเล่ห์หาหลอมนกมาอวดมาอ้าง โลกแม่กระทั่งบ้าย
 ข้อโฆษณา เสียงโฆษณา เป็นการตอบแทน ทั้งโลก ทั้งหลงแม่กระทั่งเสียงสวด
 อวยพรตอบแทน ถ้าทำบุญกับพระแล้ว ไม่ได้รับเสียงสวดอวยพรตอบแทน แม่ที่สุด
 แค “ยกา-สัพพะ” ก็จะไม่ยอมกันละ ! สุดท้ายก็หลงเลยเถิดไปจนกระทั่งเข้าใจว่า
 พระนั้น คือ บรูษไปรษณีย์ ทจะเป็นสื่อ เป็นทางผ่านที่จะนำส่งอาหารข้าวของไปถึงผู้
 ตายแล้ว ดังนี้ เป็นต้น มันจึงเหมือนยาหม้อด้วยน้ำตาล ที่หลอกให้เด็กกิน แต่ม
 ยายอยู่นอยที่สุด มน้ำตาลนั้นแหละมากเป็นพัน ยาจจึงไม่มีผลบำบัดรักษา และ เด็ก
 ดินน้ำตาลโงหั่วไม่ขื่น ไขก็ไม่หาย แกรมโรคดินน้ำตาล เป็นโรคใหม่หนักหนาเพิ่มจน
 มากอีก หนักยิ่งกว่านั้น เด็กรู้ทันเสียด้วยว่า ข้างในเป็นยา มันก็ไม่ยอมกินยาโดยปลิ้น
 เอายาทิ้งเสีย ทั้งร้องขอกินน้ำตาลตรง ๆ โดยไม่ขอให้มียาผสมมาเลยอีกเสียด้วย
นี่แหละ คือ ผลร้ายที่เกิดจากน้ำมือพ่อค้าแก้วใส คน หรือ

ลูกค้าก็ยังรักยังชอบเข่นนั้นอยู่ เพราะลูกค้าจะเห็นขวดแต่น้ำตาลเป็นเครื่องล่อชู่ใจ
 มันไม่ขจัดใจ ไม่ฝืนกระแสใจเลย มันไม่ฝืนอารมณ์ใคร่อยาก ไม่ขัดอารมณ์ที่ยึดถือ
 ของตน มันยังตามใจกิเลสคณหาคงเดิมอยู่ มันยังเต็มไปด้วย “ความโลภ” และความ
 ใฝ่ความยินดี คนส่วนมากจึงถูกใจชอบใจ ก็เกิดเลื่อมใส รักนิย
 มยกย่อง “ครู” หรือ “พ่อค้าของเก๋” นั้น ลาก หรือ ผลที่ครูเก๋ผูกพันพยายาม
 ใช้เล่ห์อะไรให้ “คน” หลงลมได้ เขาก็จะทำ และ เขาก็จะพึงได้ “ความ
 ต่ำความเลว” มันเกิดได้ ศาสนาถูกทำลายให้เลื่อม เพราะเหตุปัจจัยเช่น
 นี้เอง ผู้ทำลายศาสนาตามนัยดังนี้แหละ ที่พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า เป็น “มาร
 ผู้ลามก” เป็นมารตัวร้ายกาจ สอนให้คนคิดในรูป ในภพ สอนให้คนหลง
เวทโลก เท่ากับเป็นการวางกับดักสัตว์เหมือนเขาเอาเหยื่อล่อเพื่อฆ่าปลา
 ฉะนั้น ดังพระพุทธพจน์ใน “นานาตติยสูตร” ข้อที่ ๓๑๕-๓๒๐ จาก สังยุตต-
 นิกาย สคาถวรรค ที่ได้นำมาให้อ่านผ่านมาแล้วนั่นเอง

ถ้าผู้ใดเป็น “ครู” หรือ เป็น “พรหมบุโรหิตา” ที่ไม่คิดโลก ไม่หวังลาภ-
 ยศ-สรรเสริญ-สุข ผู้นั้นก็ไม่ต้องไปมัวเอาอกเอาใจใคร

ไม่กริ่งเกรงใคร ก็ย่อมจะแสดงแต่สัจธรรม นำแต่สัจธรรมออกแจกเท่านั้นเอง
 แม้จะไม่ถูกใจผู้ฟัง หรือ ถูกใจ ก็ตาม ถ้าเรื่องนั้น เป็นจริง เป็นประโยชน์แก่ผู้
 ได้ยินได้ฟัง ผู้เป็น "ครู" แท้ก็จะต้องกล่าวตามกาลตามเทศะอันควร (อันเป็นหลัก
 ในการกล่าวการสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า) จะไม่กล่าวโดยหวังเอาใจผู้ฟัง
 เป็นอันขาด มันจึงจะขัดจะเถลา ดังนั้น ด้วยเหตุที่ได้วิเคราะห์มานี้ การเอา
 ออกเอาใจ การประจบคฤหัสถ์ จึงคือ ความเลวร้าย ที่มเหตุบังอัยสับโยง
 เป็นสายสัมพันธ์ตั้งจุดกันให้ตกลงสู่ต่ำ ด้วยกันทั้งหมด ทั้ง "พระ" เอง และ
 ประทษร้ายตระกูลจริง ๆ ยังไม่พอ ยังแถมฆ่าคฤหัสถ์นั้น ๆ ไปในหัว ด้วยประการ
 ฉะนั้น

แต่นั้นแหละคน (โดยเฉพาะพ่อค้าที่ยังหนาม็ด) จะรู้ "ตัวเอง" ได้ ว่า ตน
 ทำเพื่อลาภ-ยศ-สรรเสริญ-สุข หรือไม่นั้น มันก็ยากอยู่ และยากอย่างยอดเยี่ยม
 จริงๆ ด้วย **ถ้า "ตนไม่สำรวจตน" อย่างแท้จริง** เพราะ
 ตนยังไม่หมดตัวตน ตนจึงมัวมามาอยู่กับกิเลส-ตัณหา-อุปาทาน อันพุ่งออกไปนอกตน
 ต้องการอย่างนั้น ปรารถนาอย่างนั้นอยู่ ซึ่งล้วนเป็น "โลกธรรม" ไม่ลาภ ก็ยศ
 ไม่ยศ ก็สรรเสริญ ไม่สรรเสริญ ก็สุข (หรือไม่ก็เป็นกามคุณซัดๆ เลยเอาด้วย ก็
 ยังได้) อันจะต้อง ให้ใหญ่ ให้มาก ให้ยิ่งอย่างไม่มีจุดจบตามวิสัยปุถุชน เพราะ
 ความไม่รู้ตัวตนของตนเอง ซึ่งแต่ละอย่าง ตั้งแต่ลาภ ถึงสุขนั้น ก็ยังมีละเอียดย
 สุขุมลึกซึ้งซึ้งไปตามลำดับๆ อยู่อีกด้วย มันไม่ใช่เรื่องง่ายๆ เลย ที่คนจะรู้ตัวได้ง่ายๆ
เรื่องการหันเข้า "สำรวจตน" จึงสำคัญมากที่สุด และจะต้อง
 สำรวจดี ๆ ซัด ๆ ด้วยใจที่เป็น "กลาง" ละก้อดี จึงพยายามเถิด เราจะได้เป็น
 "พรหมปริหิตา" ที่ดีจริง เกือกุลโลก แทนที่จะเป็นผู้ทำลายศาสนา หรือ
 ผลิตโลกเพราะทิฐิ มานะของตน ที่ยังเป็นมิฉชาติทิฐิ และโมหะ

ส่วนผู้ใดที่มสิ่งหนึ่งเรื่องใดในตนแล้ว แต่ไม่นำออกแจกเลย ไม่นำออก
 ให้แก่ผู้อื่น ไม่นำออกแสดงเลย มีแต่นั่งเสพย์นอนเสพย์ของตนอยู่เท่านั้น
 ผู้นั้นก็เป็น "พรหมปริสัชชา" แท้ๆ ที่ไม่ก้าวหน้า ไม่สูงชันได้เลยแม้สักก้าวเดียว

ยังมีสิ่งหนึ่งเรื่องใด นนมากยิ่งข้น ก็ยิ่งเสพยิ่งมาก ยิ่งติดมาก ยิ่งหวงมาก ก็ยิ่งเป็น
 “พรหมปารีสัชชา” ข้นต่ำลงไปๆ มากยิ่งข้นทุกที่ๆ ไปนั่นแล

แต่การพยายามสร้างคุณงามความดี หาสิ่งดี เรื่องดี ยิ่งๆ ข้น ให้ได้มากๆ
 ข้นนั้น เป็นความสูงข้นของ “พรหมปารีสัชชา” พยายามจับประเด็นให้ดี
 หน เมอ “มแล้ว-ไตแล้ว” ยึด หวง โลก ไม่นำออกแจก นั่นแหละ คือ ความชั่ว
 ความต่ำ ของ “พรหมปารีสัชชา”

ผู้สร้างสรรค์แต่ความดี คำหาแต่ความดีมา และแม้เป็นผู้ยึด ผู้หวง
 ผู้โลภไว้จึงเป็น “พรหมปารีสัชชา” (ไม่ว่า โลกสร้างสิ่งถูก สิ่งดี และ ยึด
 หวงวัตถุ หรือ ธรรมารมณใด ๆ หรือ แม้หวง “คุณธรรม” ใด ๆ)

ผู้วาง ผู้แจกออก ผู้คืนแก่โลกไป จึงเป็น “พรหมปุโรหิตา” ดัง
 นี้ (แจกอย่างไม่มีมีความโลภแปรรูปสะท้อนย้อนกลับมาให้ตนได้ หมดจด
 บริสุทธ์เท่าใด ก็ยังเป็นพรหมที่ไกลนิพพานยิ่งเท่านั้น)

ได้เข้าใจ “พรหม” มา ๒ ระดับแล้ว คือ “พรหมปารีสัชชา”
 กับ “พรหมปุโรหิตา” ก็จะเข้าใจ “มหาพรหม” ที่เป็นพรหมอีกอย่าง
 หนึ่งไม่ยาก

ผู้ใดมีความเป็น “พรหม” คือ มีคุณงามความดีจริง มีความสูงส่ง ความยิ่งใหญ่ ด้วย “กรรม” ด้วย “การกระทำ” ได้จริงๆ ของท่าน และแล้วก็ยึดมั่นถือ
 เห็นในความเป็น “พรหม” นั้น ก็เรียกว่า เป็น “พรหมปารีสัชชา” และ เมื่อ
 ท่านมีความเป็น “พรหมปุโรหิตา” ได้อีกด้วย กว้างขวางที่สุดสูงที่สุดอีกเท่าใดๆ ก็ตาม
 แต่หากยึดมั่นถือเห็นในความเป็น “พรหม” นั้น ข้อนเข้าไปอยู่อีก คือ
 หลงความเป็นครู หลงความดียิ่งขึ้น หลงความเป็นใหญ่ขึ้นอีกข้นหนึ่งนั่นเอง ก็ยัง
 เป็น “พรหมปารีสัชชา” ซ้ำซ้อนเข้าไปมากยิ่งข้น อีกด้วย และนั่นแหละคือ
 “พรหม” ตัวใหญ่ พรหมตัวอื่น มี “อตฺตา” มหาอตฺตาลึกขงข้น เป็น “ท้าว
 มหาพรหม” ที่เดียว และมันก็หมายถึง “จิตวิญญาน” ของคนเป็นๆ นี้แหละ
 ที่ควรรู้ ควรเห็น “จิตวิญญาน” ของคนทุกคน ที่ยังไม่เป็น “พระอรหันต์”

มีความเป็น "ท้าวมหาพรหม" อยู่ทุกคน ส่วนจะเป็นองค์เล็กองค์ใหญ่ นั้น อยู่กับ "คุณภาพ" ของแต่ละคน จึงตรวจให้เห็น อ่านให้เจอเถิดเทอญ ของใครก็ของมัน ! แล้วล้างความยึดถือกับมันอย่าไปหลงไหล "จิต" อย่างนั้นอยู่เลย

จึงทำตัวเป็น "ปุโรหิตา" เกิด แต่อย่าหลงเอร์ตอ้อยไปมัวยึดมันถ้อยดีใน
ความเป็น "ปุโรหิตา" หนึ่งใหญ่ใหญ่โตๆ เลย ยิ่งผู้ใดไปหลงยึดหลงคิดในความเป็น
พระผู้สร้างความเป็นผู้ก่อความใหญ่ ความโต ความดี ความเด่น ความสูง ความยิ่ง
ของ "พรหม" หมดยกขนาด **ทั้งที่เป็นยักษ์เป็นอมมนุษย์แล้วละก็** ยิ่งเป็น "ท้าว
มหาๆ พรหม" เอาทีเดียว **และเป็นมหาๆๆ ที่แย่นักๆ**
เอาด้วย

จึงทำความเพ่งพินิจพิจารณาตัวตัวตน มีสติตรวจอารมณ์ตรวจ "ใจ" ตนเองให้
มากๆ เกิด **ความหลงใน "ภวตัณหา"** เหล่านี้ มันเป็นความหลงยึดหลงเสพยา
จับซ้อน เอา "ธรรมารมณ์" เอาสภาวะอารมณ์ของจิต ที่มันเป็นเพียง "อนัตตา"
แต่แล้วกับขนขนมาหลงเสพยึดติดหลงชนชมสมใจสำเร็จเป็น "รส" เป็น "รูป" เสพ เป็น
"อารมณ์" สุขสม ก็เรียกว่า "อัตตา" เป็นได้ถึงขนาด "โอฬาริกอัตตา" และ
เป็น "มโนมยอัตตา" เป็น "อรูปรมยอัตตา" อยู่ทั้งสิ้น เป็นจิตเป็นวิญญาณยึดเสพยา
ยึดสร้างมัวเมาในตัวตน **สร้างสิ่งที่ไม่มี ให้มันมีเป็นตัวเป็นตนอยู่อย่าง "ไม่รู้"**
(อวิชา) นั้นแล และมันก็คงมีตาม "อวิชา" ของตน ที่ยังไปหลงยึด หลงสร้าง
อยู่ มีสุข-มีทุกข์นั้นๆ อยู่จริงๆ **เป็นผู้มี "ความมี" นั้นๆ จริง แต่ตนไม่อาจ**
สามารถจะ "รู้ตัว" นั้นๆ ได้ ทว่าหลงผิดว่า ตนไม่มี "สิ่งที่มี" นั้นๆ ของตน
เช่นนแหละ คนผู้ยัง "อวิชา" ทั้งหลาย

ที่จริง "มหาพรหม" นั้น มีความหมายกว้างๆ ว่า ผู้มีความเป็น "พรหม"
ไม่ว่าชนิดใด ลักษณะไหน อันพึงสังสมใส่ตนมากเท่าใดๆ ก็เรียกว่า ตำแหน่ง
แห่งสภาพผู้มากมาย **ผู้ยิ่งใหญ่ด้วย "สิ่งที่มี" นั้นๆ** ถ้ามีความเป็นพรหม
ที่เป็นคุณลักษณะชนิดมีปริมาณมาก ก็เป็น "มหาพรหม" ชนิดมาก ถ้ามีความเป็นพรหม
ที่เป็นคุณลักษณะเลวและปริมาณน้อย ก็เป็น "มหาพรหม" ชนิดเลวมาก และถ้ามี

ความเป็นพรหมชนิดใด ๆ แล้วแถมยึดไว้หวงไว้ด้วยทุกชนิด ส. ๕ ๗
กยทงเบญ
“มหาพรหม” ที่มีความเป็น **“พรหมปาริสุทธิ”** จัด **กึ่งถึงเลวหนักใหญ่ ต้อง**
มีความเป็น “พรหมปุโรหิตา” เข้าไปรวม เข้าไปแก้ไข
ให้คืน ให้วาง ให้แจกออก “มหาพรหม” จึงจะเป็น “มหาพรหม” ที่
 ดั่งคนสูงชัน **ดังนั้น “พรหมปุโรหิตา” จึงมีความสำคัญมาก ที่จะทำ**
ให้ความเป็น “มหาพรหม” มีค่า มีคุณงามความดีแท้ ๆ มีความ
ประเสริฐขึ้นได้ จึงได้อธิบายกันเป็นบุคคลาธิษฐาน หรือ มักจะพูดกันว่า
“พรหมปุโรหิตา” นั้น เป็นครูของ “มหาพรหม” ที่ถูกต้องโดยสภาวะธรรม **ดังนั้น**
แต่ระวัง ! ระวังให้มากที่สุด **อย่าหลงยึดหลงติดความเป็น**
“พรหมปุโรหิตา” หลงความใหญ่ในการเป็นครูเป็นอาจารย์ ซ่อนซ่า
เข้าไปในตนอีก เป็นอันขาดเชียว มันน่าเสียดายและร้ายเหลือ **เพราะ**
ไม่เกิด “ความจบ” มันเลยเกิดเป็น “วัฏฏะ” ขึ้นอีก แล้ว
 มันก็จะวนลงไปเป็น **“มหาพรหม”** ที่ยิ่งซำร้าย ซ้ำเลวหนักลงไปอีกตาม **“สภาพหมุน**
รอบเชิงซ้อน”

และการแสดงออก นำออกแจก หรือ การคืนแก่โลก วางเสียจากเรานั้น
 มันมีรายละเอียด ที่จะแยกอธิบายได้อีกก็คือ มีข้อแม้ว่า ถ้าจะแสดงออก หรือ
 นำออกแจกนั้น **สิ่งที่ เป็น “คุณงามความดี”** จึงควรจะนำออกแจก หรือ นำไปวาง
ให้แก่คนอื่น ๆ ให้เขารับไป และคุณงามความดีนั้น ก็ควรจะเป็นคุณงามความดี
 ของตน **ยังเป็นอนุตตรนิมุตตธรรมแล้วต้องเป็นที่มั่นในตน** จึงควรรอด ควรแสดง
 ควรให้คนรู้คนเห็นได้ **สิ่งใดเรื่องใด ตนยังทำไม่ได้ ตนยังไม่บรรลุนั้นเป็นปฏิเว**
ธรรม เป็นญาณทัสสนะแท้ๆแล้ว ยังไม่บังควรนำออกแจก หรือ นำไปหว่านออกให้
 แก่คนอื่นจริงๆ **โดยเฉพาะสิ่งที่ เป็นเพียงแค่นั้นได้ฟังมายังไม่ถ่องแท้ ยังไม่รู้ไม่เห็น**
ไม่แจ้งทะลุ สัมผัสแท้ๆ อย่าฟังเอาไปแจก เอาไปแสดงสู้มสู่มหา มันจะบกพร่อง
 หรือ มีอะไรแฝงๆ ไปกับการแจกของผู้ยังไม่บรรลุนั้นเสมอๆ **นั่นคือ การแจก**
 หรือ การนำไปวางให้แก่คนอื่น ๆ เขารับไป **ที่ควรรู้ให้ดี และ ควรคำนึงที่สุด**

๓๕๕
 ๓๕๖
 ๓๕๗
 ๓๕๘
 ๓๕๙
 ๓๖๐
 ๓๖๑
 ๓๖๒
 ๓๖๓
 ๓๖๔
 ๓๖๕
 ๓๖๖
 ๓๖๗
 ๓๖๘
 ๓๖๙
 ๓๗๐
 ๓๗๑
 ๓๗๒
 ๓๗๓
 ๓๗๔
 ๓๗๕
 ๓๗๖
 ๓๗๗
 ๓๗๘
 ๓๗๙
 ๓๘๐
 ๓๘๑
 ๓๘๒
 ๓๘๓
 ๓๘๔
 ๓๘๕
 ๓๘๖
 ๓๘๗
 ๓๘๘
 ๓๘๙
 ๓๙๐
 ๓๙๑
 ๓๙๒
 ๓๙๓
 ๓๙๔
 ๓๙๕
 ๓๙๖
 ๓๙๗
 ๓๙๘
 ๓๙๙
 ๔๐๐
 ๔๐๑
 ๔๐๒
 ๔๐๓
 ๔๐๔
 ๔๐๕
 ๔๐๖
 ๔๐๗
 ๔๐๘
 ๔๐๙
 ๔๑๐
 ๔๑๑
 ๔๑๒
 ๔๑๓
 ๔๑๔
 ๔๑๕
 ๔๑๖
 ๔๑๗
 ๔๑๘
 ๔๑๙
 ๔๒๐
 ๔๒๑
 ๔๒๒
 ๔๒๓
 ๔๒๔
 ๔๒๕
 ๔๒๖
 ๔๒๗
 ๔๒๘
 ๔๒๙
 ๔๓๐
 ๔๓๑
 ๔๓๒
 ๔๓๓
 ๔๓๔
 ๔๓๕
 ๔๓๖
 ๔๓๗
 ๔๓๘
 ๔๓๙
 ๔๔๐
 ๔๔๑
 ๔๔๒
 ๔๔๓
 ๔๔๔
 ๔๔๕
 ๔๔๖
 ๔๔๗
 ๔๔๘
 ๔๔๙
 ๔๕๐
 ๔๕๑
 ๔๕๒
 ๔๕๓
 ๔๕๔
 ๔๕๕
 ๔๕๖
 ๔๕๗
 ๔๕๘
 ๔๕๙
 ๔๖๐
 ๔๖๑
 ๔๖๒
 ๔๖๓
 ๔๖๔
 ๔๖๕
 ๔๖๖
 ๔๖๗
 ๔๖๘
 ๔๖๙
 ๔๗๐
 ๔๗๑
 ๔๗๒
 ๔๗๓
 ๔๗๔
 ๔๗๕
 ๔๗๖
 ๔๗๗
 ๔๗๘
 ๔๗๙
 ๔๘๐
 ๔๘๑
 ๔๘๒
 ๔๘๓
 ๔๘๔
 ๔๘๕
 ๔๘๖
 ๔๘๗
 ๔๘๘
 ๔๘๙
 ๔๙๐
 ๔๙๑
 ๔๙๒
 ๔๙๓
 ๔๙๔
 ๔๙๕
 ๔๙๖
 ๔๙๗
 ๔๙๘
 ๔๙๙
 ๕๐๐
 ๕๐๑
 ๕๐๒
 ๕๐๓
 ๕๐๔
 ๕๐๕
 ๕๐๖
 ๕๐๗
 ๕๐๘
 ๕๐๙
 ๕๑๐
 ๕๑๑
 ๕๑๒
 ๕๑๓
 ๕๑๔
 ๕๑๕
 ๕๑๖
 ๕๑๗
 ๕๑๘
 ๕๑๙
 ๕๒๐
 ๕๒๑
 ๕๒๒
 ๕๒๓
 ๕๒๔
 ๕๒๕
 ๕๒๖
 ๕๒๗
 ๕๒๘
 ๕๒๙
 ๕๓๐
 ๕๓๑
 ๕๓๒
 ๕๓๓
 ๕๓๔
 ๕๓๕
 ๕๓๖
 ๕๓๗
 ๕๓๘
 ๕๓๙
 ๕๔๐
 ๕๔๑
 ๕๔๒
 ๕๔๓
 ๕๔๔
 ๕๔๕
 ๕๔๖
 ๕๔๗
 ๕๔๘
 ๕๔๙
 ๕๕๐
 ๕๕๑
 ๕๕๒
 ๕๕๓
 ๕๕๔
 ๕๕๕
 ๕๕๖
 ๕๕๗
 ๕๕๘
 ๕๕๙
 ๕๖๐
 ๕๖๑
 ๕๖๒
 ๕๖๓
 ๕๖๔
 ๕๖๕
 ๕๖๖
 ๕๖๗
 ๕๖๘
 ๕๖๙
 ๕๗๐
 ๕๗๑
 ๕๗๒
 ๕๗๓
 ๕๗๔
 ๕๗๕
 ๕๗๖
 ๕๗๗
 ๕๗๘
 ๕๗๙
 ๕๘๐
 ๕๘๑
 ๕๘๒
 ๕๘๓
 ๕๘๔
 ๕๘๕
 ๕๘๖
 ๕๘๗
 ๕๘๘
 ๕๘๙
 ๕๙๐
 ๕๙๑
 ๕๙๒
 ๕๙๓
 ๕๙๔
 ๕๙๕
 ๕๙๖
 ๕๙๗
 ๕๙๘
 ๕๙๙
 ๖๐๐
 ๖๐๑
 ๖๐๒
 ๖๐๓
 ๖๐๔
 ๖๐๕
 ๖๐๖
 ๖๐๗
 ๖๐๘
 ๖๐๙
 ๖๑๐
 ๖๑๑
 ๖๑๒
 ๖๑๓
 ๖๑๔
 ๖๑๕
 ๖๑๖
 ๖๑๗
 ๖๑๘
 ๖๑๙
 ๖๒๐
 ๖๒๑
 ๖๒๒
 ๖๒๓
 ๖๒๔
 ๖๒๕
 ๖๒๖
 ๖๒๗
 ๖๒๘
 ๖๒๙
 ๖๓๐
 ๖๓๑
 ๖๓๒
 ๖๓๓
 ๖๓๔
 ๖๓๕
 ๖๓๖
 ๖๓๗
 ๖๓๘
 ๖๓๙
 ๖๔๐
 ๖๔๑
 ๖๔๒
 ๖๔๓
 ๖๔๔
 ๖๔๕
 ๖๔๖
 ๖๔๗
 ๖๔๘
 ๖๔๙
 ๖๕๐
 ๖๕๑
 ๖๕๒
 ๖๕๓
 ๖๕๔
 ๖๕๕
 ๖๕๖
 ๖๕๗
 ๖๕๘
 ๖๕๙
 ๖๖๐
 ๖๖๑
 ๖๖๒
 ๖๖๓
 ๖๖๔
 ๖๖๕
 ๖๖๖
 ๖๖๗
 ๖๖๘
 ๖๖๙
 ๖๗๐
 ๖๗๑
 ๖๗๒
 ๖๗๓
 ๖๗๔
 ๖๗๕
 ๖๗๖
 ๖๗๗
 ๖๗๘
 ๖๗๙
 ๖๘๐
 ๖๘๑
 ๖๘๒
 ๖๘๓
 ๖๘๔
 ๖๘๕
 ๖๘๖
 ๖๘๗
 ๖๘๘
 ๖๘๙
 ๖๙๐
 ๖๙๑
 ๖๙๒
 ๖๙๓
 ๖๙๔
 ๖๙๕
 ๖๙๖
 ๖๙๗
 ๖๙๘
 ๖๙๙
 ๗๐๐
 ๗๐๑
 ๗๐๒
 ๗๐๓
 ๗๐๔
 ๗๐๕
 ๗๐๖
 ๗๐๗
 ๗๐๘
 ๗๐๙
 ๗๑๐
 ๗๑๑
 ๗๑๒
 ๗๑๓
 ๗๑๔
 ๗๑๕
 ๗๑๖
 ๗๑๗
 ๗๑๘
 ๗๑๙
 ๗๒๐
 ๗๒๑
 ๗๒๒
 ๗๒๓
 ๗๒๔
 ๗๒๕
 ๗๒๖
 ๗๒๗
 ๗๒๘
 ๗๒๙
 ๗๓๐
 ๗๓๑
 ๗๓๒
 ๗๓๓
 ๗๓๔
 ๗๓๕
 ๗๓๖
 ๗๓๗
 ๗๓๘
 ๗๓๙
 ๗๔๐
 ๗๔๑
 ๗๔๒
 ๗๔๓
 ๗๔๔
 ๗๔๕
 ๗๔๖
 ๗๔๗
 ๗๔๘
 ๗๔๙
 ๗๕๐
 ๗๕๑
 ๗๕๒
 ๗๕๓
 ๗๕๔
 ๗๕๕
 ๗๕๖
 ๗๕๗
 ๗๕๘
 ๗๕๙
 ๗๖๐
 ๗๖๑
 ๗๖๒
 ๗๖๓
 ๗๖๔
 ๗๖๕
 ๗๖๖
 ๗๖๗
 ๗๖๘
 ๗๖๙
 ๗๗๐
 ๗๗๑
 ๗๗๒
 ๗๗๓
 ๗๗๔
 ๗๗๕
 ๗๗๖
 ๗๗๗
 ๗๗๘
 ๗๗๙
 ๗๘๐
 ๗๘๑
 ๗๘๒
 ๗๘๓
 ๗๘๔
 ๗๘๕
 ๗๘๖
 ๗๘๗
 ๗๘๘
 ๗๘๙
 ๗๙๐
 ๗๙๑
 ๗๙๒
 ๗๙๓
 ๗๙๔
 ๗๙๕
 ๗๙๖
 ๗๙๗
 ๗๙๘
 ๗๙๙
 ๘๐๐
 ๘๐๑
 ๘๐๒
 ๘๐๓
 ๘๐๔
 ๘๐๕
 ๘๐๖
 ๘๐๗
 ๘๐๘
 ๘๐๙
 ๘๑๐
 ๘๑๑
 ๘๑๒
 ๘๑๓
 ๘๑๔
 ๘๑๕
 ๘๑๖
 ๘๑๗
 ๘๑๘
 ๘๑๙
 ๘๒๐
 ๘๒๑
 ๘๒๒
 ๘๒๓
 ๘๒๔
 ๘๒๕
 ๘๒๖
 ๘๒๗
 ๘๒๘
 ๘๒๙
 ๘๓๐
 ๘๓๑
 ๘๓๒
 ๘๓๓
 ๘๓๔
 ๘๓๕
 ๘๓๖
 ๘๓๗
 ๘๓๘
 ๘๓๙
 ๘๔๐
 ๘๔๑
 ๘๔๒
 ๘๔๓
 ๘๔๔
 ๘๔๕
 ๘๔๖
 ๘๔๗
 ๘๔๘
 ๘๔๙
 ๘๕๐
 ๘๕๑
 ๘๕๒
 ๘๕๓
 ๘๕๔
 ๘๕๕
 ๘๕๖
 ๘๕๗
 ๘๕๘
 ๘๕๙
 ๘๖๐
 ๘๖๑
 ๘๖๒
 ๘๖๓
 ๘๖๔
 ๘๖๕
 ๘๖๖
 ๘๖๗
 ๘๖๘
 ๘๖๙
 ๘๗๐
 ๘๗๑
 ๘๗๒
 ๘๗๓
 ๘๗๔
 ๘๗๕
 ๘๗๖
 ๘๗๗
 ๘๗๘
 ๘๗๙
 ๘๘๐
 ๘๘๑
 ๘๘๒
 ๘๘๓
 ๘๘๔
 ๘๘๕
 ๘๘๖
 ๘๘๗
 ๘๘๘
 ๘๘๙
 ๘๙๐
 ๘๙๑
 ๘๙๒
 ๘๙๓
 ๘๙๔
 ๘๙๕
 ๘๙๖
 ๘๙๗
 ๘๙๘
 ๘๙๙
 ๙๐๐
 ๙๐๑
 ๙๐๒
 ๙๐๓
 ๙๐๔
 ๙๐๕
 ๙๐๖
 ๙๐๗
 ๙๐๘
 ๙๐๙
 ๙๑๐
 ๙๑๑
 ๙๑๒
 ๙๑๓
 ๙๑๔
 ๙๑๕
 ๙๑๖
 ๙๑๗
 ๙๑๘
 ๙๑๙
 ๙๒๐
 ๙๒๑
 ๙๒๒
 ๙๒๓
 ๙๒๔
 ๙๒๕
 ๙๒๖
 ๙๒๗
 ๙๒๘
 ๙๒๙
 ๙๓๐
 ๙๓๑
 ๙๓๒
 ๙๓๓
 ๙๓๔
 ๙๓๕
 ๙๓๖
 ๙๓๗
 ๙๓๘
 ๙๓๙
 ๙๔๐
 ๙๔๑
 ๙๔๒
 ๙๔๓
 ๙๔๔
 ๙๔๕
 ๙๔๖
 ๙๔๗
 ๙๔๘
 ๙๔๙
 ๙๕๐
 ๙๕๑
 ๙๕๒
 ๙๕๓
 ๙๕๔
 ๙๕๕
 ๙๕๖
 ๙๕๗
 ๙๕๘
 ๙๕๙
 ๙๖๐
 ๙๖๑
 ๙๖๒
 ๙๖๓
 ๙๖๔
 ๙๖๕
 ๙๖๖
 ๙๖๗
 ๙๖๘
 ๙๖๙
 ๙๗๐
 ๙๗๑
 ๙๗๒
 ๙๗๓
 ๙๗๔
 ๙๗๕
 ๙๗๖
 ๙๗๗
 ๙๗๘
 ๙๗๙
 ๙๘๐
 ๙๘๑
 ๙๘๒
 ๙๘๓
 ๙๘๔
 ๙๘๕
 ๙๘๖
 ๙๘๗
 ๙๘๘
 ๙๘๙
 ๙๙๐
 ๙๙๑
 ๙๙๒
 ๙๙๓
 ๙๙๔
 ๙๙๕
 ๙๙๖
 ๙๙๗
 ๙๙๘
 ๙๙๙
 ๑๐๐๐

นั่นคือ ความหมายที่จะเป็นผู้สูงชัน โดยใช้คำว่า “วาง” หรือ “แจก” ที่ถูกต้องควรแท้

ความเป็น “มหาพรหม” ก็อย่างยิ่งใหญ่ และ สูงด้วยคุณงามความดี ตามนัยที่ได้อธิบายมานั้นแล

เนื้อหาสาระแท้ ๆ ของ “พรหม” มันก็มีเป็น “ยึด” (ปารีสัชชา) “วาง” (ปุโรหิตา) และ ยึดมาก หรือ วางมาก ก็เป็น “มหาพรหม” ตามคุณภาพที่ยึด คุณภาพที่วางนั้นๆ จะเป็นใหญ่ทางยึด หรือ จะเป็นใหญ่ทางวาง ผู้เข้าใจได้ ก็น่าจะรู้ดีแล้วว่า อย่างใดควร อย่างใดไม่ควร ซึ่งก็จะเห็นได้เป็นสามัญลักษณ์ หรือ เป็นไตรลักษณ์ที่เกิดขึ้น ๆ ตับ ๆ ยึด ๆ วาง ๆ มาก ๆ น้อย ๆ เป็นปฏิกิริยาคล้อยซับซ้อนกันกลับไปกลับมาอยู่เท่านั้น หากแม้ใคร “วาง” ได้แล้ว ยังไปพลอโผล่ยึดมั่นบนอำนาจ ยึดข้อนเอาความเป็นครู

เป็นปุโรหิตาของตนเข้าแยกเข้าไปเสพยา เข้าไปติดอีก ก็น่า
 เศร้ายิ่งนัก อันเป็นได้ มีได้ง่ายๆ เสียด้วยนา ระวัง ! นี่เป็นความสุขุมลุ่มลึกที่
 ควรรู้ และ ควรระวัง

เมื่อสิ่งที่มีในตน ไม่ว่าจะคุณภาพแบบใด ถ้ามีจำนวนมีปริมาณมากขึ้นเพิ่ม
 ขึ้นจาก ไม่มีเลย เป็นขั้วก็มีขึ้นมาบ้างแล้ว ก็เรียกว่า เพิ่มขึ้นไปเป็น “ปริตตา-
 ภาพรหม” ซึ่งหมายความว่า ยังมีประมาณ หรือ มีจำนวน หรือ มีค่า
 น้อยอยู่ ถ้าแยกลักษณะ แบ่งแบ่งแบ่งมุมของสิ่งที่มีที่เป็นออกไปอีก ก็อาจจะ
 ตั้งชื่อ “พรหม” ย่อยๆ ออกไปได้อีกมากมาย และ ตามจริงมันก็เกิดก็เป็นเองอยู่
 แล้ว แม้จะไม่มีใครเจตนาจะตั้งอย่างที่เป็นก็จัดลักษณะ ก็ตาม

เช่น เทวดา หรือ พรหมที่เรียกว่า “มานุสสุตตมะ” ซึ่งหมายถึงความถึง
 จิตวิญญาณที่เป็นผู้หลงอยู่กับความเป็นมนุษย์อันสูงอันวิเศษ คือ ผู้ติดอยู่กับความสูง
 ความเลิศของตน ผู้ใดยึดมากยึดน้อย สูงมากสูงน้อยเท่าใด ก็เป็นตามสภาวะธรรม
 ทัยคนๆ นั้นก็เป็นแห่งหนึ่ง หรือ เป็นคุณภาพ คุณลักษณะ อย่างใดอย่างหนึ่ง อันแตก
 ปรีแยกย่อยไปได้ ดังกล่าวแล้ว

มีอีก เช่น เทวดา หรือ พรหมที่เรียกว่า “จิตทาปโทสึกะ”
 ซึ่งหมายถึงจิตวิญญาณที่เป็นผู้หลงอยู่กับความเพลิดเพลินจนเกิดความเสียหาย หรือ
 เป็นผู้ถูกความรื่นรมย์สุขสบายใจนั่นเอง ทำให้ตกต่ำ ทำให้เลวลง คือ ผู้มีความสุข
 สนุกสบาย นั้นแหละ เป็นโทษแก่ตน นี้ก็เป็นอีกแห่งหนึ่ง เหลี่ยมหนึ่ง คุณลักษณะ
 หนึ่ง

ยังมีอีก เช่น เทวดา หรือ พรหมที่เรียกว่า “มโนปโทสึกะ” ซึ่ง
 หมายถึงผู้หลงอยู่กับจิต หลงอยู่กับความนึกคิด จนเกิดความเสียหาย หรือ ผู้ถูก
 ความยึดมั่นถือมั่นในอัตตา ที่เป็นมโนมยอัตตา เป็นอรุปมยอัตตา ใดๆก็ตาม ทั้งของตน
 และ ของผู้อื่นที่ตนหลงยึดตนเข้าใจว่า ดี หรือ ไม่ดี แล้วก็ไมยอมอนุโลมปฏิโลม
 ยังจะยึดถือผิดถือถูก เฟื่องโทษมุ่งทำลายกันอยู่ เอาจริงเอาจังอยู่อย่างไมยอมลดราวา
 สอก เพราะความหลงยึดในทิฐิฐิในมานะของตน อันมีเพียง “มโน” นั้นแหละ
 ยืนหยัดอยู่ คือ ผู้มีความรู้ นั้นแหละ เป็นโทษเป็นภัยแก่ตน โดยเฉพาะ

เพราะความหลงยึดเอาเป็นเอาตายของตนเอง นั่นเองแท้ๆ ที่ทำ "ทุกข์" ให้แก่ตนเอง
 ๖๕๗
 ดั่งนี้เป็นตน

มีอีกมากมายเยอะแยะหลากชื่อนักหนา หรือ แม่แต่ชื่อ "พรหม" ต่างๆ ที่
 ๕๕๕
 ดั่งเช่นเรียกพรหม ๑๖ ชั้น อันต่อจากชื่อ "ปริตตาภา" นี้ ไปจนครบ ๑๖ ชั้นนั้น ก็
 ล้วนเป็นชื่อ แยกส่วนละเอียดแบ่งแ่งแบ่งมุ่ม แห่งการยึดการวางของ จิตวิญญาณอยู่ทั้งสี่
 ด้วย นั่นเอง พรหมใด มีคุณลักษณะแบบใด น้อย (คือ ไม่มาก) ก็เป็น "ปริต-
 ตาภา" ในลักษณะนั้นแบบนั้น ซึ่งผู้เข้าใจแจ้งในสภาวะในคุณลักษณะแท้ๆ แล้ว ก็
 ไม่จำเป็นจะต้องมขอตั้งชื่อนั้นมาเรียก ก็ได้ เพราะยังมีมากมาย เรื่อง ดังที่ต่ออธิบาย
 ยึดยาวอยู่ในขณะนั้น นี้ไงละ ! ก็เพราะเขาได้ตั้งมันมากช่อมามากบัญญัติมากภาษามาแล้ว
 นั่นเอง ข้อสำคัญให้เราเข้าใจ "กุศล" และ "อกุศล" ให้แท้ ให้จริง และเข้าใจ
 สภาวะการหยุด การวาง ไม่ยึดไม่ติดในกุศล และ อกุศลให้ได้ชัดๆ เจนๆ
 แล้วก็ใช้ปัญญาญาณ โสภณปฏิโสภณเลือกอยู่ เลือกทำแต่ส่วนที่เป็น "กุศล" ตามกาลส
 เทศ ให้เป็นสัมมา ให้เป็นมัชฌิมาในโลกเท่านั้น ก็เป็นหลักเกณฑ์ที่ง่ายสุดค
 สุดแล้ว ขอให้ใช้ "ปัญญา" "เพ่งรู้-เพิ่มรู้" ขึ้นไปๆ เรื่อยๆ ก็แล้วกัน

และถ้ามีคุณลักษณะแบบใด อย่างไหนมากมาย มีปริมาณเพิ่มขึ้น ก็เรียกว่า
 "อปปมาณภาพรหม" ซึ่งหมายความว่า มีประมาณมาก อาจจะมีมาก
 จนนับไม่ได้ มากจนไม่มีขอบเขตโน่นแหละ เป็นที่สุด (หมายความว่า จะมากไป
 เท่าใดๆ ก็ได้ ไม่กำหนด ผู้มากเท่าใด ก็เป็น "อปปมาณภา" เท่านั้น) โดย
 นัยเดียวกันกับ "ปริตตาภา" เป็นแต่ว่า "ปริตตาภา" นั้น หมายถึงความน้อย
 "อปปมาณภา" นั้น หมายถึงความมาก ซึ่งแล้วแต่จะมาก-จะน้อยในแบบนั้นๆ
 ๕๕๕
 แง่นั้นๆ

เช่น จิตวิญญาณของใครยังติดยึดความสนุกรื่นเริงมาก แต่ยังรักชอบความสงบ
 ความเฉยน้อย ก็เป็นพรหม "อปปมาณภา" ในแบบ "จิตหาปโทสิกะ" แต่เป็น
 พรหม "ปริตตาภา" ในแบบ "สันตฺสสะ" และก็อยู่ในจิตวิญญาณของ
 บุคคลคนเดียวกันนั้นเอง เป็นแต่ว่ามีการแยกแยะแ่งเชิงของจิต
 วิญญาณให้มันละเอียดถี่ถี่มากยิ่งขึ้นๆ เข้าไป เท่านั้นแหละ

“อาภัสสรพรหม” เป็นชื่อพรหมชั้นที่ ๓ ในชุดคนหมูนุ (คือ *ปริต-
ตาสภา-อัปมาณาสภา-อาภัสสร*) หรือ เป็นชื่อลำดับที่ ๖ ของพรหมทั้งหมด ที่ได้
เรียงลำดับมาแล้ว ก็เหมือนกันนั่นเองกับ “มหาพรหม” คือ ไหญ่ยิ่ง เป็น
แต่ว่า “อาภัสสร” นั้น หมายความว่า มีมาก มีจริง มีคุณภาพเพียงจนจนเรื่องรอง
ส่องแสง ล้นพ้นออกนอกตนนอกตัวนอกร่างนอกลาย ประดุจเปล่งรัศมีออกมารอบๆ
กายเลยทีเดียว ซึ่งก็ไม่ใช่ของแปลกอะไร หรือ เป็นเรื่องยากอะไรที่จะเข้าใจไม่ได้
ผู้ใดมีคุณลักษณะอะไรในตนมากมายจนล้นออกนอกตนออกตัวประดุจเป็นรังสี เป็นรัศมี
ฉายออกมาให้คนเห็นได้ ที่เราเรียกในภาษาไทยๆซัดๆว่า “ราศี” นั่นเอง อันมา
จากรากศัพท์บาลีคำว่า “ราสี” (สันสกฤตว่า “ราสี”) ซึ่งแปลว่า กอง ก้อน
กลุ่ม ฝูง หมู่ พวก ประชุมกัน หรือ รวมกันเข้ามากจนเห็นชัด ลักษณะเช่นนี้แหละ
เรียกว่า “อาภัสสรพรหม”

เช่น รัศมีแห่งความเป็นผู้มีความทุกข์แสดงออกในบางคน รัศมีแห่งความ
เป็นผู้สุขที่เปล่งออกจากบางคน หรือ แม้ทางโลก ๆ เขาก็พูดกันเช่นว่า รัศมี
แห่งความเป็นใหญ่ เป็นโต รัศมีแห่งความเป็นเศรษฐี รัศมีแห่งความเป็นคนนาย
คุณหญิง ดังนั้น รัศมีแห่งความเป็นผู้ มีเมตตา รัศมีแห่งความเป็นผู้ มีภูมิรู้
รัศมีแห่งความเป็นผู้ มีความสงบ ฯลฯ ก็ย่อมเห็นได้ รับสัมผัสได้ รู้ได้โดยญาณ
ปัญญาอย่างแท้จริง ผู้มีตาแก่ ตาบปัญญา ตาพุทธ ก็ย่อมเห็นความเป็นพรหมนี้ ได้
ผู้มีตาทิพย์ เห็นถึงจิตภายในได้ด้วย ก็เก่งรอบทั้งนอกใน ดังนี้เป็นต้น ต้อง
พยายามเห็นทั้งนอกทั้งในให้ครบให้ชัด มันจึงจะเข้าใจคนผู้นั้น ๆ ได้ไม่พลาด

พรหมอีก ๓ ชื่อ ในชุดที่ ๓ นี้คือ *ปริตตาสภาพรหม-อัปมาณาสภา
พรหม-สุภกนิหาพรหม* ก็แทบจะไม่ต้องอธิบาย ก็ได้ ยิ่งผู้มีความเข้าใจใน
“สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน” (ปรัวัฏฏ์ ๓) แล้ว ยิ่งง่ายมาก ชุดที่ ๓ นี้ ก็เทียบได้
หรือ เรียกได้ว่า เป็นหมู่ที่ใหญ่เพิ่มขึ้น มากยิ่ง น้อยยิ่งขึ้น สูงยอดขึ้น ต่ำโค่น
รากลง ยิ่ง ๆ ไปอีก มีความเป็นสภาพผลที่สะกิดของ ชุดที่ ๑ และ ชุดที่ ๒ เป็น
ความยิ่ง เป็นความเด่นความชัด สำหรับผู้ยิ่งเกิดญาณ แต่ยังเป็นความสุขุมลึกถ้ำ
ยิ่งยากรู้ สำหรับผู้ยังตามไม่ถึง นั่นเอง ก็เหมือน “มหาพรหม” กำหนดเรียก

ผู้มุกุณลักษณะ และ ปริมาณใหญ่ยิ่งใน พรหมที่ ๑ กับ พรหมที่ ๒ ส่วนชุดที่ ๓
ก็กำหนดเรียกผู้มุกุณลักษณะ และ ปริมาณใหญ่ยิ่งมากยิ่งน้อยยิ่งด้อย ยิ่งรูยาก
ขึ้น ในชุดที่ ๑ กับ ชุดที่ ๒ มันเป็นปฏิภาคทวิชั้น โดยนับกันทั้ง “ชุด” นั้นเอง
และมีข้อแม้กำกับชัดลงไปว่า ต้อง “ดขณ” คือ “สุภา” คำนี้เป็นคำกำกับบอก
แจ้ง (หรือ หมายความว่า ต้อง “ดขยงชณ” หรือ “จดยงชณ-ลกลายชณ” ก็ได้)

ในตัวเอง “ปริตตาสุภา” ก็หมายความว่า แม้มีประมาณน้อย ก็
เป็น “คุณงามความดี” นั้นแหละ มีเพิ่มขึ้น จริ่งขึ้นมา โดยมีคำว่า “สุภ” เพิ่ม
ขึ้นมา ในคำว่า “ปริตตาสุภา” เป็น “ปริตตาสุภา”

“อัปปมาณาสุภา” ก็โดยนัยเดียวกัน แต่หมายความว่า มีปริมาณ
แห่งคุณงามความดีมากมาย จนไม่มีขอบเขตยั้งๆ ขึ้นไปอีก เท่านั้นเอง

ส่วน “สุภกนิหาพรหม” นั้น ก็เป็นผู้มุกุณงามความดีมากมาย จนไม่
มีประมาณอย่างแท้จริงนั้นแหละ มันจนเต็มรูปจนเห็นได้ชัด ไม่ใช่แค่แสงรัศมีเรือง
รองกันละ แต่เห็นได้ชัด รู้ได้ถ้วนทั่ว เป็นผู้มี “สุภ” คือ ความดีงามแท้ๆ เป็น
ความเห็นได้รู้ชัดๆ ตัดเด่นออกมาเลย ประหนึ่งคนจนๆ อยู่แต่ๆ วันนั้น พอพรุ่ง
กลายเป็นคนร่ำรวย ผัดไปจนกระทั่งเห็นได้ชัด เช่นนี้ เรียกว่า สุภ, สุภา หรือ
เรียกว่า ได้รับสิ่งตัวอย่างแรง (เหมือนคนได้ลาภ เลยทำให้เป็นคนรวย) แบบนี้ในภาษา
ไทยเราก็มักเรียกว่า “โชค” คือ ตัวอย่างแรง (สุภ แปลว่า งาม, ดี, โชค) นี้คือ ความ
หมายของ “สุภ” ในที่นี้

ที่ว่าถ้าจิตวิญญาณของผู้ ยังยึดมั่นถือมั่น ยังลุ่มหลง ยังเสพยาังคิด
ไม่รู้เท่ารู้ทันในความใหญ่ ความดีงาม ความสูง ความยิ่งใหญ่นั้น มันก็ยังเป็น
“โลก” เป็น “อตตาส” เป็น “สมมุติสัจจะ” ผู้ทรงฤทธิ์มาथाที่แสนสวยซ่อนชา
ตามเล่นงานอยู่อย่างร้าย และเป็นได้ง่ายๆ ด้วย นั่นคือ “ผลเสีย” คือ ข้อ
ผิดชอบปรองของ “พรหม” ชนนั้น เป็นสภาพของ “กนิหา” ที่คู่มากับคำว่า
“สุภ” ของ “พรหมสุภกนิหา”

พอพูดกันถึง “ผลเสีย” หรือ ข้อผิด ข้อบกพร่องของ ความดี-ความสูงส่ง
 ชนน ขนมาแล้วมัน ก่ายๆ ดันๆ พุดปุ๊บ ! ใครๆ ก็เข้าใจได้ปั๊บ ! ซ้ายๆ แล้ว
 นี่ในเหลี่ยมโลก จะรู้สึก ว่า ง่าย เข้าใจง่ายเห็นง่าย เรื่องไม่ยากเลย
 แต่ในเหลี่ยมแห่งธรรมะ หรือ ในเหลี่ยมแห่งความเป็นจริง มันสุขุมลุ่มลึก
 ซ่อนซ่อนเบาบางรู้ลึะออง หรือ เป็น “มายาแสนกล” สนิทเนียน
 ยากแก่การรู้ตัวใน “เจ้าตัว” อย่างเหลือจะกล่าวที่เดียว

ลองพูดถึงข้อเสีย จุดบกพร่อง ที่จะต้องแก้ของ “พรหม” ชนน อันคือ สภาพ
 ของ “กิณหา” นั่นเอง น อักทฺตฺธิ

นั่นคือ....เมื่อ “ทำคุณงามความดี” ได้แล้วออกมามากมาย ก็จะต้องทำใจ “วาง”
 ใน ความดี-ความเป็นคุณงาม นั้นๆ “ของตน” เสีย จะต้องไม่ลุ่มหลง จะต้องไม่ยึด
 ถือเป็นตัวเป็นตน หรือ เป็นของตน จะต้องไม่เสพยาึดติด “คุณงามความดี” ของตนนั้นๆ
 ดังนั้น มันไม่เห็นจะยากเย็นอะไร จริงไหม ? ก็ “วาง” เสีย ก็อย่าหลง-อย่า
 เสพยึดติดมันเสีย กิณฺหาเรื่อง ! เหมือนๆกับตัวอย่าง เช่น คนธรรมดาทั่วไปนี้แหละ
 ที่ทำตนให้เจริญให้ใหญ่ให้โตโตได้แล้ว แต่ก็ยังหลงยึดในความใหญ่ความโตอยู่นั่นแล้ว !
 ขบ่ง ขบแค้น หลงแบกความใหญ่ หลงอำนาจ วางศักดิ์ศรีแห่งความใหญ่ความโตไม่
 ลง นั่นคือ จุดเสีย(กิณหา) ที่ตรงข้ามแห่งความดี(สุก)จุดนี้ คนใหญ่คน
 โตทว่าน เขาก็เชื่อแน่ว่า มันไม่ใช่เรื่องยากอะไร ! และเขาก็คิดว่า เขาได้ “วาง” จุด
 เสียแล้ว ไม่หลงไหลข้อบกพร่องนี้ กันทุกคน จริงๆ เหมือนกัน !

สายตาตนๆ ก็มองออกว่า รุ้ง่าย และจะรู้สึก ว่า ไม่เห็นยากอะไรเลย จริงๆ
 แต่โดยสัจจะนั้น ยากยิ่งเหลือแสนละ ! จะบอกให้ **ยากทั้งที่จะ “รู้ตัว”**
และยากทั้งที่จะทำให้ “ดับตัวเลว-มาตัวไม่ดี” นั้นๆ ให้สูญ
 สิ้นซากเชื่อ จริงๆ !!

ในทางธรรม โดยเฉพาะ “โลกุตตระ” ชั้นสูงๆ แล้ว ยังมีคุณงามความดี
 มากมาย ก็ยังจะต้อง ไม่หลงตน ไม่ยึดติดมัน ให้ได้ยิ่งๆ เท่านั้นๆ **ดังนั้น**
ถ้ายังหลงตนยึดติดมัน ก็ยัง “เลว” ถือว่า ยัง “เลว” ยัง “ต่ำ”

ข้าช้อนขึ้นไปเสียดักด้วย ยิ่งผองในคุณงามความดีมากเท่าใด หลง
หยิ่ง *หลงแม่เปลอเห่อเหิมภาคภูมิอยู่เท่าใด ๆ ก็ยังเป็น “ความเลว
ความต่ำ” มากเท่านั้น ๆ

เพราะมันยังไม่เอนเข้าสู่ “สุญญตา” ยังเป็นเพียงละ
โลกฝ่ายซ้าย แต่ย้ายมายึดโลกฝ่ายขวา หรือ เอาให้แน่น ๆ ก็คือ หอบ
แน่นทั้งโลกฝ่ายซ้าย แล้วยังแถมเก่งกาจข้ามไปคว้าเอาโลกฝ่ายขวามาหอบ
แน่นเข้าให้อีก กล่าวคือ สภาวะความยึด-ความวาง ก็ยังเรียนรู้ไม่ออก ยังได้
แต่ยึด ที่เขาว่า “วาง” อยู่นั้น เป็นอย่างไร มีสภาวะอย่างไร ก็จับยังไม่คิด ทำ
ให้แก่ตนไม่เป็นเลย แล้วยังไปสร้างความใหญ่ ความโต ความเด่น ความดี แถม
เข้ามา “ยึด” เพิ่ม มันก็จะต้องยัดยัดหนัก ก็จึงจะถมหนักทับตนเข้าไปอีก นั่นเอง
จึงไม่ได้ชื่อว่า “พ้นโลก” เลย แต่จะแบกโลกแน่นเข้าไปอีกด้วยซ้ำ ต้อง
พยายามทำความเข้าใจให้ดี ๆ ถ้ามันยังเอาจิตไปยึดถือผูกพันหลงใหลอยู่ใน
“สมมุติสัจจะ” นั้น ๆ อยู่ ก็ชื่อว่า เป็นความมืด ความไม่สว่างไสวใน
“อนัตตารธรรม” ที่แท้ มันยังเป็นความชั่ว ความดำอยู่ อันเรียกว่า
“กิณหา” (กิณหา แปลว่า ดำ, ชั่ว, เลว, มืด ตรงกันข้ามกับ สุภ หรือ สุภกะ
นั่นเอง)

ในขณะที่เรากำลังพูดกันถึง “พรหม” ถึงสภาพจิตวิญญาณที่เรียกว่า “สุภ-
กิณหาพรหม” ซึ่งก็เป็นเรื่องของคนผู้หลงยึดมั่นสภาวะจิตอย่างนั้น ๆ เป็นเรื่องของ
คนผู้ทมิฬชีวิตปกคลุมตา หาใช่ผู้ประพฤติ “ฉานหลับตา” และ หาใช่สภาพอัสภาพ
(อัสภาพ) ที่เป็น “ลีละครในหัวใจ” ของคนจำพวกหนึ่ง ไม่ ผู้ยึดมั่นถือมั่น “จิต”
หรือ “วิญญาณ” ของตน ที่ไปหลงภพ หลงชาติ หลงแดนแห่งความดีความงาม
โดยก่อแต่ “ธรรมารมณ์” แห่งความดีงามนั้น ให้แก่ตน แล้วยังหลงกอดหลงเกาะแน่น
ยึดมั่นเอาเป็นเอาตายอยู่ในระดับความเป็น “พรหม” อย่างนั้น ก็เรียกว่า เป็น “สุภ-
กิณหาพรหม” คือเรียกว่า ดีทางโลกเข้ยม แต่ยังไม่เลยอดทางโลกุตระเหมือนกัน
เพราะผู้ที่ไม่แจ้งในอนิจจัง-อนัตตาจริง ๆ นั้น ยังได้ ยังมีคุณงามความดีมากเท่าใด

ที่ยิ่งหลงใหล ยึดมั่น ภาคภูมิใจ เห็นยวแน่นอนยิ่งเท่านั้น ๆ (ทางโลกเรียกว่า เห่อเหิม หรือ
 เมายศ - บ้าอำนาจวาสนา) เป็นเรื่องสำคัญมากในสังคมมนุษย์ ถ้าผู้มีศักดิ์ศรี
 มีอำนาจ มีความเจริญยิ่งใหญ่ในทางโลก ไม่มีสารธรรมดังกล่าวนี้ ในหัวใจแท้
 สังคมมนุษย์ก็เสื่อมต่ำทุกข์ยาก และโลกแทบทุกสังคมทุกวันนี้ มันทุกข์ยาก ก็
 เพราะความไม่รู้จักสารธรรมดังกล่าวนี้ และไม่ได้เรียนรู้ ไม่ได้ฝึกตนสร้าง
 ภูมิโลกุตตรธรรมแท้ ๆ นี้ ให้แก่ตนกันจริงๆ นั่นเอง จึงไม่มีหลัก
 ประกันที่มั่นใจอะไรได้เลย ที่โลกจะสันติสุขได้อย่างแท้จริง สังคมมนุษย์ก็จะคงถูก
 เอาเปรียบอยู่ จะได้รับความเสียหาย ก็เพียงเศษซาก หรือ เป็นเพียงฉากแห่งละคร
 ฉากแล้วฉากเล่า เพื่อแลกมาซึ่งโลกธรรมให้ยิ่งขึ้น หากตราบไต มนุษย์ไม่มุ่ง
 มั่นฝึกตนสนใจในโลกุตตรธรรม นำเอาสภาวะแห่งเมตตา-กรุณา-มูทิตา-อุเบกขา
 มามีจริง เป็นแท้ ในมนุษย์ให้ได้แล้ว “สันติสุข-สันติภาพ-อิสระ-เสรีภาพ”
 ในโลกมนุษย์ ก็จะมีแต่เพียง ภาษากล่าวาน. และ จะเป็นนิทานตลกของมนุษย์
 ในอนาคต อย่างจริงยิ่งกว่าจริงที่สุด มันเป็นความยาก อย่างลึกซึ้ง สำหรับผู้
 แยกโลกแยกธรรมไม่ออก หรือ แยกโลกียะ แยกโลกุตระไม่ออก ดังนั้น จึงมี
 “สุภกัณหาพรหม” มากมายเหลือเกิน ในคนชั้นผู้ใหญ่ ผู้ยิ่งใหญ่ ผู้เจริญ ผู้
 สูงส่ง ผู้สูงศักดิ์ ผู้ร่ำรวย หรือ ผู้มหาศาลในทางใด ก็ตาม

“พระพรหม” ในคนเป็นๆ ธรรมดาๆ อย่างนี้แหละ ที่
ควรเรียน ควรรู้จัก และมีมากมายก่ายกอง ให้พิสูจน์ ให้รู้จัก ให้เห็น
 ก็ขอให้พยายามเห็นเสียบ้าง อย่าไปหลงพระพรหมตามนิทาน พระพรหมหลอกกิน
 เครื่องเช่นให้มากนัก และที่สำคัญที่สุดก็คือ **“พระพรหม” ในตัวเรา**
 อันเป็นจิตเป็นวิญญาณของเราเองนั่นแล ควรเรียนให้รู้ คุให้แจ้ง
 แล้วดับความเป็น **“พระพรหม”** ลงเสียให้ถูกต้อง สร้างความเป็น
“พระพรหม” ให้ได้ตามระบบโลกุตตรธรรมจริงๆ มันเป็นเรื่องของ
 ความลุ่มลึกของ **“จิต”** และจะเป็น **“ความเร้นลับ”** โดยแท้ สำหรับ
 ผู้ไม่มีญาณปัญญา อันสามารถแทงทะลุเข้าไปจนเห็น **“กัณหาพรหม”**
 (ความยึดอันดำมืดแห่งจิต) ของตนเอง ในความแท้จริง ผู้ใคร่แจ้ง

และแห่งทะเล “จิต” ตนได้ เห็นผ้าผืนๆ ราคีซัดๆ ของตนจริง ย่อมจะรีบล้าง
รีบทำความสะอาด ทำ “การวาง” ให้แก่ตน เป็นไปโดยธรรม อย่างดีที่สุด สูงสุด
ทันทีแต่เพียงอย่างเดียว จะไม่หวั่น ผยอง มานะสังโยชน์จะเสื่อมคลาย หลุด
ลุ่มลงง่ายดาย จริงๆ

โดยเฉพาะ “สุกถิณหาพรหม” ในร่างของนักบวช หรือ นักปฏิบัติธรรม ซึ่ง
ที่จริงเป็นผู้ได้ตัวแล้วทีเดียว เป็นผู้ทรงภูมิ มีภูมิโดยจริง คือ มีคุณงามความดีแล้ว
มีธรรมในตนแล้วทีเดียว ถึงขนาดสูงยิ่งแล้วทีเดียว ก็มี แต่หลงไหลในความดี
ยึดมั่นเอาเป็นเอาตาย ในความสูงความดั้นจั่นจนเกินไป ก็ยังเป็นที่น่าเสียดายยิ่งนัก
เช่น พระอนาคามิ ผู้สูงยิ่งแล้ว เพราะละอรรถภาพในโลกต่ำ เลิกขาดในโลกอบาย-
โลกกาม-โลกธรรม ๘ มาได้ กระทั่งเหลือแต่เพียง อรรถภาพของ “อตฺตนาในอตฺตา”
แห่งตนเท่านั้น ทว่ากลับยิ่งหลงยึดใน “ความดีที่เป็นความจริง” ของตน (ซึ่งมัน
ก็น่ายึดน่าหลงน่ายินดีน่าบูชาอย่างยิ่งจริงๆ เสียด้วย) และนั่นแหละคือ รูปราคะ-
อรูปราคะ ที่ซับซ้อนซ่อนแฝงสุขุมยิ่ง ที่ต้อง “รู้ง” ข้อนภูมิรู้ ที่ตนได้ ตนมี เข้าไป
อีกให้ได้ **ตนยิ่งสูง ก็ต้องยิ่งต้องลดความสูงของ “ตนในตน” (เป็น
เรื่องของ รูปจิต-อรูปจิต โดยแท้ๆ ตรงๆ) ให้ยิ่งๆ ขึ้นไปอีก** ถ้า
รู้อะไรไม่ได้ ลดละ “อตฺตนาในอตฺตา” ดังนี้ ไม่ลง วาง “อตฺตนาในอตฺตา” ดังกล่าว
ไม่ขาด ก็นั่นแหละ คือ “สุกถิณหาพรหม” สูงแล้วทีเดียว แต่สูงไม่ได้ ดีไม่ได้
จะพาลพลอยพาทำให้ตนดูต่ำเป็นเสียหายแยะไปด้วย ก็เป็นไปได้จริงๆ และ อย่าคิดว่า
สภาพของผู้เป็น “สุกถิณหาพรหม” นั้น จะมีแต่ในคนผู้ภูมิถึงจนอนาคามิ เท่านั้นนะ !
คนทุกระดับยังมี “อตฺตา” ชนิดละเอียดเช่นนี้อยู่แทบทุกคน

ถ้า “สุกถิณหาพรหม” ผู้ใด ยังรู้อะไร ยังจับตัวความเป็น “สุกถิณหา” ของตัว ก็
ไม่ได้ ก็ย่อมยังละความเป็น “สุกถิณหา” แห่งตนไม่ได้ **และยิ่งถ้าเข้าแฉกหลงยึด
มั่นถือมั่นถือดีในตัวตนหนักขึ้น เป็น “มานะกิเลส” เต็มมานะสังโยชน์มากเข้าเท่า-
ใดๆ ก็ก็จะยิ่งเห็นตนเลิศโลกยิ่งพำมากยิ่งขึ้นเท่านั้นๆ ความใหญ่ ยิ่งจะฟูเฟื่อง**

เป็นไม้กริ่งเกรง ไม่กลัวใครโตเลยในทกมุมเขตแคว้นแดนฟ้าเหนือโลกหล้าแผ่นดิน
ก็ได้อะไร "เวทย์ผลาพรหม" เป็นพรหมลำดับที่ ๑๐ เวทย์ผลา แปลว่า
ผลเทียมฟ้า หรือ ผู้ใหญ่ยังฟ้า หรือ ฟ้าไม่มีผล เรียกว่า จิตมันใหญ่ จนยังฟ้ายัง
ดิน หรือ ใหญ่จนไม่มีฟ้าไม่มีดินกันแล้ว

พรหมชนิดนี้ กคือ ผู้ที่มีความยึดมั่นถือแค้นกาง คือคนล้มตาโพลงๆ ทุ่ม
ความหลงตน ยกตน หรือ ยึดความยิ่งใหญ่ความสูงของตน จิตปัญญาของคน
ผู้นี้เรียกว่า "จมไม่ลง" วางไม่หลุด ฤๅไม่ถอนเอาทีเดียว **ถ้าไม่รู้ตัว"ด้วย
ปัญญาอันยิ่ง"** (เพราะนำเห็นใจจริงๆ มันเป็น "ความหลงในความจริง"
เป็น "ความยึดในความดี" ซึ่งสุขุมและซื่อแน่มาก) หรือ **ไม่พยายามจริงๆ**
จนหัดปล่อยหัดวางให้ได้ จนเลิกยึดมั่นในความเก่ง ความดี ความสูง ความมาก ความ
ใหญ่ (อันเป็นความจริง) ของตนลง ก็จะเป็นพรหมเช่นนี้ อยู่ตลอดอายุกับที่แห่ง
ความยึดมั่นนั้นๆ แม้จะตายแล้ว เกิดก็อยู่เท่าใดๆ ก็ชาติ ก็ตาม

ยอดแห่งความเป็น "เวทย์ผลาพรหม" จึงเป็นได้ทั้ง ขอมจักรพรรดิ
ผู้ยอดหยิ่งโต ศักดินา ผู้องอาจจองหงอน เตียรดิษฐ์ ผู้มอภิญญาเก่งกล้าทรงนาง
หรือ กระจาจากผู้ผยองในฝีมือตระโกลกเคาะกะลาของตน และหรือ หนูตัวจ้อย
ที่หลงภาคภูมิใจใหญ่ ในการได้ช่วยราชสีห์ติดแร้วนายพราน หลุดออกมาได้ เพียงหน
เดียว แล้วก็หลงใน "ความดี" จุดเดียนั้น ของตน ทำให้ "อวดตา" ของมันพองขึ้น
โตขึ้นๆ วันแล้ววันเล่า ปีแล้วปีเล่า เมื่อไม่รู้ตัวไม่เห็นทางไม่รู้ทาง (มรรค) จะลด
จะทำให้เล็กลงได้ มันก็จะเพิ่มขึ้นๆ จนคับฟ้า ใหญ่ยังฟ้า ก็ได้ หรือ ที่สุด
นักบวชนักปฏิบัติธรรมเอง มีภูมิธรรม มีคุณธรรมแล้วหลงในคุณธรรม (ซึ่งบาง
คน ก็เพียงมีเพียงน้อยก็ดี มีมากขั้นแค่นี้ก็ดี ก็ตาม) หยิ่งผยองในภูมิของตน จน
"อวดตา" มันยิ่งใหญ่ เป็น "เวทย์ผลา" นี้ ก็เช่นกัน และ สุดท้ายแห่งความ
สุดยอดของขั้นยอดสุด **พระอนาคามี** ที่จมไม่ลง ปลงไม่ได้ รู้ไม่ออก
"อวดตาในอวดตา" ก็จะนับวันโตใหญ่คับฟ้า เป็น "เวทย์ผลาพรหม" แท้ๆ
จนได้ ฉะนั้นแล

ส่วนพรหมลำดับที่ ๑๑ คือ “อัสัญญีพรหม” หรือ “อัสัญญี-
 สัตตพรหม” นั้น ได้เคยอธิบายมาอย่างมากมาย คือ พวกยึดความ **ไม่มี**
สัญญา **ไม่รับรู้** **โลก** **ใครจะใหญ่จะเล็กอย่างไรก็ไม่เอา** **นิยายด้วย** **ไม่**
สัญญาสัญญาอะไรกับโลกกับสังคมกับปวงชนใดๆ ละ **ใครจะยึดจะถืออะไรเข้าไม่**
ยึดไม่ถือด้วย **ว่างนั่นเอง** **แต่เขาผู้นั้น** **ก็ยังหลง “ยึด” “ความเป็นตนอันสุด**
แสนจะรู้ “ตัว” แห่งความเป็นตนนี้ยากที่สุด (อรุปรมยอิตตา) หรือ “ยึด” ที่ตนเห็น
ดีเห็นชอบ เสพสุขทุกขของเรา **อยู่นั่นเอง** **เป็นพวกที่ตรงกันข้ามกับ**
“เวทฬผลาพรหม” **ในแง่ที่ หลงยึด หลงเสพย์ ใน “อิตตา” ของเฉพาะตน** **ไม่**
แสดงออก **ไม่ปล่อยให้ใคร** **ทั้งโลกทั้งคน** **ไม่รับรู้อารมณ์โลก หรือ อารมณ์**
ของคน-สัตว์ในโลกนั่นเอง **ตนหลงอะไร พอใจอะไร ยึดอะไร ก็อิสระอยู่แต่ตน**
ผู้เดียว **และ เสพย์ของตนผู้เดียวตามอำนาจแห่งกิเลส-ตัณหา-โมหะของตนที่ยังมีอยู่**
ไม่เอาอำนาจโลกสมมุติโลก (โลกาธิปไตย) มายึด **ไม่เอาอำนาจธรรม อันมีทั้ง “สมมุติ**
และ ปรมัตถ์” (ธรรมาธิปไตย) มาถือ **เอาแต่ส่วนตนเพียงผู้เดียวเป็นใหญ่ (อิตตา-**
ธิปไตย) จริงๆ **เป็นผู้เห็นแก่ตัวจัดจัดๆ** **พวกนี้ทั้ง “โลกธรรม” ลาภ-ยศ-**
สรรเสริญ ได้ แต่ยังไม่หวั่น “สุข” แม้จะเป็น “พระอนาคาม” แล้วแท้ๆ **ก็ยังจะมี**
“รูปสม สุข” ที่ท่านคิด ท่านหลงของแต่ละท่าน **ตาม “อิตตา” ที่ท่าน ยึดเสพย์ จริง**
และหรือ จะยังมี “โลกกามคุณ” เหลืออยู่ ก็ยังได้ **ในพวกนี้** **ถ้าไม่ใช่กรณี**
“พระอนาคาม” แท้ **และหรือแม้จะเป็น “อัสัญญีพรหม” ในแบบ**
นั่งหลับตา “ดับจิต” แล้วเสพย์สุขอยู่กับความดับความว่าง (อภิสัญญา-
นิโรธสมาบัติ) ตามที่เคยอธิบายมาแล้ว **นั่น** **ถึงปานนี้ “กามานุสสัย” ก็ดี**
“กามตัณหา” ก็ตาม **ที่ต้องพักชั่วคราว** **เพราะถูกบีบคั้น-ตา-ปาก-จมูก-กายชั่วคราว**
เสียแล้วนี่! **มันก็ยังคงมีชีวิตอยู่** **ยังไม่ตายตนไปไหนอยู่นั่นเอง** **ถ้าไม่รู้จัก**
หน้าตาเจ้ากิเลสพวกนี้แท้ **และไม่มีอาวุธ** **ไม่มีวิธีการ (มรรควิธี) ที่ถูกแท้ที่ตีแท้**
ทั้งไม่ได้ตั้งหน้าตั้งตาประหัตประหารมันจริงๆ

(ข้อสังเกต : สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน ของธรรมจะปรากฏชัดเจนยิ่งขึ้น
 กล่าวคือ ขณะนี้สภาพธรรมของ “การยึด” ที่เรียกว่า พรหมปริสัชชา ก็จะปรากฏ

อันคือ “อสังขนิ” ก็ยึดการดับ หรือ สุขส่วนตนทำเดี่ยว

“เวหิปโยลา” ก็ยึดความรู้ความดีที่ตนเห็นถูกเอาจริงเอาจัง แม้จะทุกข์ก็ยัง
ยอม ย้งทน ย้งสู้

สภาพธรรมของ การแสดงออก การปล่อยออก “การวาง”
การแจกออกไป แผล่ออกไป เบ่งออกไป ที่เรียกว่า “พรหมปุโร-
หิตา” ก็จะปรากฏ

อันคือ “เวหิปโยลา” ก็ทำให้สว่าง ต้องการแผล่ออกไป ๆ ๆ
สอน ๆ ๆ ๆ อวด ๆ ๆ ๆ แสดง ๆ ๆ ๆ

ส่วน “อสังขนิ” ก็วางโลก วางผู้คน ปล่อยหมด ไม่เอาภาระ
อะไร วางสันแม่แต่ความรู้

และแม้ความเป็น “สุกถิหาพรหม” ซึ่งเป็น “อภัยกตธรรม” สำหรับผู้ยัง
ไม่มีญาณ ยังไม่มีปัญญาสามารถแบ่งแยกออกได้ เพราะมันยังเป็น “สภาพธรรม”
ที่ปน ๆ รวม ๆ จึงวิจัยยังไม่ออก เห็นยังไม่ได้ ปัญญาเห็นเป็นความชัดเจนยังไม่ได้
อีกอึ่งความมากพอของเหตุปัจจัยยังไม่ถึงที่

ณ บัชนี “สุก” นั้น ก็แยกออกมาเป็น “เวหิปโยลา” คือ แสดงออกจำ
สว่างฟ้าไปเลย แผล่ขจายกว้างขวางออก ในมุมอวดดี เบ่งจุดคือออกให้จัด

ส่วน “กิณหา” นั้น ก็แยกออกเป็น “อสังขนิ” คือ ตัดโลก ไม่อวดไม่
ให้ใคร ยึดเป็น “อัตตา” เาเอง เสพย์เองจัด จนไม่อาจจะเห็นได้ มิตสนิท (มิด, คำ) เม้ม
อยู่ที่ตนคนเดียว นั่นเอง ยึดสนิทจริง ๆ

จึงเป็นการแบ่ง “ธรรม” ออกเป็น ๒ ส่วน ถ้าเรียกฝ่ายใดเป็น “กุศลธรรม”
อีกฝ่ายหนึ่งก็จะเป็น “อกุศลธรรม” นั่นเอง เป็นการแทงทะลุ “อภัยกตธรรม” ออก
มาแล้ว ขอให้ทรงให้ได้ จะเห็นทั้งสภาพหมุนรอบเชิงซ้อนชัด และจะเข้าใจใน
“อภิธรรม” ทั้ง ๓ คือ กุศลธรรม - อกุศลธรรม และ อภัยกตธรรม ได้ยิ่งขึ้น)

กระนั้นก็ตาม สำหรับ “อสังขนิสัตว์” อันเป็นพรหมขั้นสุดท้าย ก่อนจะเข้าสู่
พรหมสุทธาวาสัน ผู้ที่ยึดมั่นได้ขนาดจริงๆ มีความแกร่งกล้าสามารถจน “ดับได้”

แม้ในขณะที่ยังลุ่มอยู่โพลงๆ แต่เป็นตาพรวดตาบอดใสไป ก็เป็นได้ มีได้จริงๆ เพราะ ความหลงผิด อย่างร้ายแรง ยิ่งเป็นในสมัยที่กิเลสเจติวิไล ตัณหาอนุตตาด ดั่งปัจจุบันกาลนี้ ก็ยังเป็นได้ชนิด “พลิกตำรา” จนถึงขนาด ผู้ไม่มีสภาวะธรรม ไม่มีญาณทัสสนะอย่างแท้จริง จะเอามาเพียงคาดคะเนผกผัน หรือคำนวณด้วยสูตรตรรกศาสตร์ สูตรจินตามยปัญญา นั้น จะเห็นไม่ได้ เชื่อไม่ลงเอาเลยทีเดียว

แต่ยังงี้ๆ ก็เป็นสภาพ “ดับรู้” หรือคือ ผู้ไม่ยอมรับรู้โลกจริงๆ แม้จะลุ่มลุ่มตาอยู่กับโลก ก็ตาม นั่นเอง พวกที่กำลังกล่าวถึงนี้ คือ ผู้ที่ไม่ได้เสียความดับความว่างในขณะหลับตาสมาธิหรือ ! ทว่าเป็นผู้ที่ยึดมั่นในความดับความว่าง ความไม่มีอะไร โดย “ตนก็ลุ่มตาโพลงๆ” อยู่กับโลก ก็เรียกว่า พวก “นัตถิกะทิกุญฺญิ” นั่นแหละคือ พวก “อสังญายตนพรหม” ลุ่มตาโพลงๆ อยู่กับโลกนั่นเอง เป็นพวกที่ “โง่” ซ้อน “โง่” เข้าไปอีก !

คือ เขา “ดับโลก” ภายนอก ไม่รับรู้ ไม่เอาด้วยกับสังคมกับโลก ทำตนเป็น “อสังญีสัตว์” จริงๆ ซึ่งเป็นสัตว์ที่ไม่มีความรับรู้ ไม่ว่าใครจะกำหนดวางกฎ มีหลักเกณฑ์แห่งความเป็นอยู่แห่งสังคมอย่างไร เขาไม่เอาด้วย ไม่รับรู้ ทำ “อสังญี” ตะพึด (ไม่รับรู้ ไม่จำ ไม่กำหนดด้วย ไม่เอาด้วย) กับโลกกับสังคมจริงๆ จึงกลายเป็น “อสังญีสัตว์” หรือ “อสังญีพรหม” ชนิดที่เสีย “ธรรมารมณ” (พรหมนั้น เสียธรรมารมณ) ในส่วนที่ตนยังยึด ยังเหลือเป็นเชือกกิเลสอันเป็นของตน โดยไม่แคร์ ไม่กังวล ไม่เกรงกลัวโลก นั่นคือ เขา “โง่” ชนิดไม่รู้ แม้ความต่ำ-ความสูง ความดี-ความชั่ว อันเป็นหลักเกณฑ์ที่ “สมมุติ” กันไว้ยึดครองสังคม ยึดครองหมู่ชน หรือ ยึดครองโลก ที่เราเรียกกันว่า วัฒนธรรม กติ ศลธรรม กติ มารยาท กติ ประเพณี กติ ฯลฯ หรือ อะไรต่ออะไรอีกเยอะแยะ คนพวกนี้ ก็ไม่ยอมเข้าใจ ไม่ยอมรับ ไม่เอาด้วย ไม่ยอมเปิดปัญญาเห็นในประโยชน์แท้จริงของ “คุณงามความดี” อันนั้น อย่างนั้น ไม่เข้าใจใน “มัชฌิมา” ใดๆเลย

ซึ่งที่จริง จะไม่เอา ก็ควรจะรู้ จะเข้าใจ ไม่เอาในบางอย่าง ก็ควรจะมิชอบเขตของ
อีกบางอย่าง ที่ควรจะต้องยอมรับ แต่นั่นเล่นไม่รับเอาอันเสียเลย นี่เป็นความ “โง่”
ชนิดร้ายหนักหลายชั้นหลายเชิง เรียกว่า ไม่เข้าใจใน “โลกาธิปไตย” เอาเลยจริงๆ
แถมจะจมปรักตักดานอยู่กับ “อัคราธิปไตย” อย่างลำบากแก่สังคมเอาด้วย

ถ้าเป็นพวก “อสังกัญญิสต์” ชนิดนั่งหลับตา เขาก็ไปนั่งหลับตาอยู่ในที่
ไหนๆ ปลีกตนไปเลย จากสังคม จากหมู่ชน จากโลก เขาก็ไปนั่งเสพย์ “ธรรมา-
รรมณ์” ของเขาในส่วนที่เป็นกิเลส-ตัณหา-อุปาทาน อันเป็น “โมหะ” ส่วนที่เหลือของ
เขา เขาจะเสพย์สุขอยู่กับความสงบที่ดับตั้งสนิท (อภิสังกัญญานิโรธสมาบัติ) ในขณะที่
หลับตา ส่วนในขณะที่ลืมตา (ไม่ได้เข้านิโรธสมาบัติเสพย์อารมณณ์ดับอารมณณ์แห่งความ
สงบ) เขาก็จะเสพย์อารมณณ์สุขตามแต่เขาจะเหลือเศษของ “กามตัณหา” และ “ภว-
ตัณหา” ของเขาไป ไม่ประเจิดประเจ้อ ไม่อู้อ้อ ไม่ลามกอนาจารนัก เพราะ
เขายังเคารพกฎของสังคม เขายังอนุโลมกับจารีตประเพณี เขายังไม่ขาดเดียดจน
เลยเกิดไปสุดโต่งข้างไม่ยอมรับสมมุติ ไม่ยอมรับสมมุติอย่างพวกมิชฌาติญญี ที่เห็นอะไร
ก็สูญไปหมด “ไม่ต้องยึด” ตะพึดตะพือไปหมด ซึ่งก็ยังเป็น “อสังกัญญิสต์”
หรือ เป็น “อสังกัญญีพหรม” ที่ดีหน่อย ที่ยัง “โง่” ชั้นเดียว คือ “โง่” เพราะยังมี
“อุปาทาน” ส่วนตน ที่ยังไม่สิ้นอาสวะทั้งหลายอย่างแท้จริง แล้วหลงว่าตนจบตนสิ้น
แต่ก็ “โง่” มากยิ่งอยู่ในกรณีของความไม่รู้ไม่แจ้งใน “ธรรมาธิปไตย” เลย เพราะยังมี
“อัคราธิปไตย” อยู่แยะ

ส่วนพวก “อสังกัญญิสต์” ชนิดลืมตาโพล่งๆ ที่กำลังกล่าวถึงนี้ นอก
จาก “โง่” ดังกล่าวแล้ว ยังแถมอวด “กิเลส” อวด “ตัณหา” อวด “อุปาทาน” อวดสิ่ง
ที่ลามกอนาจาร อวดอารมณณ์อันอู้อ้อ ที่ตนยังติดขี้ติขี้ตีด พร้อมทั้งอวดอาการทุกชนิด
ที่ควรซ่อนเร้นควรปิดบัง ควรละเว้น ควรหน้ายคลายเล็กหยุดใดๆ (อันมี “กามตัณหา”
ก็คิด “ภวตัณหา” ก็คิด) เขาไม่รู้เอาเลยจริงๆ แล้วยังนำมาแสดงนำมาทำอย่างไรความ
อาย ให้คน ให้สัตว์เห็นอย่างประเจิดประเจ้อเอาด้วย จึงเป็น “ความโง่” อีกชั้น
หนึ่ง ชั้น “โง่” เข้าไปอีก ไร่ “หิริ” ไร่ “โอตตปปะ” กันขนาดเหมือนสัตว์
เดรัจฉานส่วนใหญ่ทั่วไป และต่ำยิ่งกว่าสัตว์เดรัจฉานบางจำพวกเสียด้วยซ้ำ

ที่เรียกว่า “อสนัญญีสัตว์” พวกนี้ เป็น “นัตถิกะทิกัญญี” ก็เพราะ เขาไม่มี
 แม่แต่โลก ไม่มีแม่แต่คน ไม่มีแม่แต่สัตว์ ไม่มีแม่แต่อะไรหมด อะไร ๆ ก็ไม่มี
 ึ่งๆที่ เขา “มี” เขา “เสพย์” เขายังควานหา “สุข” ที่เขาหลง เขามัวเมา เขามีตมัว
 เขาบอดสนิท เขาโง่จริงๆ ซึ่งคำว่า หลง, มัวเมา, มืดมัว, บอดสนิท หรือ
 โง่จริงๆ ึ่งๆหลาย ึ้น ล้วนเป็นความหมายของคำว่า “โมหะ” เขายัง “โมหะ” อยู่
 อย่างจริงๆ แท้ๆ “อัสวะกิเลส” ของเขายังมีมากมาย

เขาคิดเห็น (ทิกัญญี) ว่า “ไม่มี” หรือ “ขาดสูญ” เอาจริงๆ เขาตัดโลก
 เขาไม่เอาตัวกับโลก แต่ทว่า ตนเองก็ยัง “ดับโลก” แห่งตัวตนของตน (อัตตา
 และ สักกาย) ยังไม่ได้ ึ่งเขา “ดับโลก” (สังคมนตรีตัวเขา) ึ่งโลกไปสนิทเท่าใด
 ก็ยังเห็นตัวตน (อัตตา หรือ อหังการ-มมังการ) อันเป็นกิเลส-ตัณหา-อุปาทานของ
 เขาได้ชัดเท่านั้น เป็นการเห็นแก่ตัวชัดๆ เป็นการเอาตัวรอดแต่ผู้เดียวจริงๆ
 เป็นการเปิดเผย “ตัวตน” (อัตตา) ของเขาออกมาโด้งๆ เต็มๆ เพราะเขาไม่แคร์
 โลกเอาเลยจริงๆ ไม่มีโลก(สังคมนตรีตัวเขา)เลยจริงๆ ทุกอย่างเป็นสูญหมด แต่
 เขาก็ไม่สูญจริงๆ แลไม่มีบาป ไม่มีบุญกันแล้ว ไม่มีสูง ไม่มีต่ำ ไม่มีควร
 ไม่ควรกันแต่อย่างใดเอาเลยแหละสำหรับคนพวกนี้ ึ่งๆก็ข้างเหมือน “พระอร-
 หันต์เจ้า” เสียนี้กระไร ! ผู้เรียนรู้อันนี้จากภาษาจึงอาจหยิบมา “หลงผิด” ได้ง่าย ๆ
 ึ่งๆ อันที่จริงถ้าใช้วิธีคาดคะเนคำนวณเอาตามบัญญัติตามภาษา(ตรรกะ) มันก็ถูก
 ตามภาษาเสียด้วยนา ! เพราะกล่าวกันอยู่ว่า พระอรหันต์เจ้าท่านไม่มีบาป ไม่มี
 ัญญ ไม่มีสูง ไม่มีต่ำ ไม่มีดี ไม่มีชั่ว แล้วจริง แต่แท้จริงนั้น ท่านรู้ดีรู้ชั่ว
 ท่านเข้าใจแจ้งแทงทะลุในบาปในบุญ ท่านรู้ชัดในสูงในต่ำอย่างถูกต้อง
 แท้เที่ยงเอาด้วย เพราะท่านแจ้งใน “โลก” หรือ “โลกาธิปไตย” ดี
 และแจ้งใน “ตน” หรือ “อัตตาธิปไตย” ได้ชัด ท่านจึงจัดให้เป็นไปตาม
 “ธรรม” หรือ ให้เกิด “ธรรมาธิปไตย” ได้ถูกแท้เที่ยงตรง คือ ท่าน
 ก็ไม่แสดงความบาป ไม่คลุกคลีอาการชั่ว ไม่ละเมียดสิ่งสูง ไม่ตะต้อสิ่ง
 ต่ำตามกาละเทศะที่ถูกที่ควรอย่างจริงๆ ตามภูมิตามปัญญาอันยิ่งของท่าน

ท่านไม่แสดง ไม่ทำในสิ่ง ในเรื่อง ที่โลกเขาก็ยึด ว่าชั่วว่าต่ำ ท่านเข้าใจ
 “กาม” (กามทุจริต) ชัด ท่านรู้แจ้ง “พยาบาท” (พยาบาททุจริต)
 ละเอียต ท่านทราบซึ่งใน “เบียดเบียน” (วิหิงสา ทุจริต) อย่างลึกซึ้งสุขุม
 จริงๆ และท่านก็ได้ละ ได้ลด ได้ฆ่าความชั่วความต่ำ ได้หยุดเสพยาเล็ก
 ทำใน “ทุจริต” ต่างๆ เหล่านี้ในตัวท่านแล้ว ท่านจึงไม่มีอาการต่ำ
 ท่านจึงไม่ต้องคลุกคลีชั่ว เป็น “บริสุทธิ์คุณ” ที่เห็นได้จริงๆ

ส่วน “อสังขนิฐัตถ์” สัมตาทิโพงๆ พวก “นัตถิกะทิฏฐิ” ตั้งกล่าวนี้ ยัง
 หลงใน “รูปธรรม” อยู่ ก็ออกนักรหา ยังยึด “รูป” ต่างๆ อยู่ออกมากมาย ไม่ว่า
 รูป-เสียง-กลิ่น-รส-สัมผัสใดๆ (อันล้วนเป็น “รูป”) ตนก็ล้วนยังใคร่ ยังเสพย์
 “รูป” ทุกทวาร ที่ตนยังคิดยังยึด เป็นเหวดาเสพย์รูป เป็นพระพรหมยัตถ์ (รูป
 พรหม) ตัวเองทำความดับ ความไม่กำหนด (อสังขนิฐ) อยู่แต่เฉพาะตน โลกเขา
 กำหนดหมาย เขารับรู้สมมุติอย่างไร อันเป็น “คุณธรรม” เป็น “วัฒนธรรม” เป็น
 “จริยธรรม” เป็น “ศีลธรรม” ต่างๆ คนพวกนี้ ก็จะไม่มียอมอนุโลมปฏิโลมด้วย
 แม้เขาเอง จะต้องเกี่ยวข้องกับโลก อย่างแท้จริง ทั้งเป็นเรื่องที่ควรตามกาละ พอ
 อนุโลมกันได้ (คือ ยังมีประโยชน์มากกว่าเสีย มิใช่ว่า สิ่งนั้น เรื่องนั้นมีประโยชน์
 น้อย แต่มีความเพ้อ ความฟุ้งเฟ้อ ความเสียหายมากด้วยซ้ำ) เขาก็ไม่ยินยอมเอออ
 ด้วยเลยทั้งสน ตนไม่เอากับเขา แต่ตนก็ไม่ยอมเลิกเสพย์ “รูป” นี้สิ! เป็นภัย
 ต่อโลกมาก เพราะมันเท่ากับคนตาย ที่ยังมีอริยาบถอยู่ในโลกเขา แถมยังมี
 กิเลส - ตัณหา - อุปาทานล้นพันตัวด้วย คนผู้นั้นจึงเท่ากับตัวของ กิเลส - ตัณหา
 ตัวอุปาทานนั่นเองแท้ๆ ที่ยังจุนจ้านรั้งความชาวบ้านอยู่ในโลก

นี่แหละ “อสังขนิฐัตถ์พรหม” หรือ คนตายในร่างของคนเป็น (ฟังๆ ดูแล้ว
 ยิ่งเหมือนพระอรหันต์) ที่มีบทบาทอยู่ในโลกด้วยแรงกิเลส ตัณหา อุปาทาน เต็มๆ
 รูปเลยที่เดียว ในสมัยก่อนๆ เพรงกาลโพ้น ก็มี แต่ยังไม่ร้ายกาจเท่าเดี๋ยวนี้
 สมัยนั้น รู้ชัดเห็นชัดเลย เช่น พวกฮิปปีทั้งหลาย เป็นต้น แม้จะเป็นตนด่ารับ
 “ฮิปปี” คือ พวกเบื้อหน้ายสังคมที่หลง “โลกธรรม” กันโดยแท้จริง ก็เถอะ

ก็ยังไม่รู้ไม่เข้าใจ “กามตัณหา” อยู่นั่นเอง แต่เขาก็อาจจะละลาภ-ยศ-สรรเสริญได้
 เยอะเหมือนกัน ทว่าเขายังหลง “สุข” อยู่เต็มรูป “ฮิปปี” รุนต้อๆมา ก็มักเลส-ตัณหา
 -อุปาทาน มาก-น้อยกันหลากหลายขนาด จึงยังมีขนาด มีระดับอีกมากมาย แล้ว
 แต่ว่า ใครละหน้ายคลายทั้งความกำหนดหมาย(สัญญา)มากน้อยสนิทเท่าใดๆ หรือ ยึด
 มั่นความเป็น “อสังขยัสถิต” ได้มากเท่าใดๆ และแม้มันไม่ “อสังขยัสถิต” สนิท คือ ไม่
 ดับโลกข้างนอกได้สนิท เขาก็พากเพียรหา “วัตถุ” มาช่วยดับ อันได้แก่ยาเสพติด
 ต่างๆ ที่จะทำให้เขาทั้งโลกไปได้สนิทยิ่งขึ้นเป็น “อสังขยัสถิต” ได้จริงแท้เช่น ดังที่
 เป็นๆกัน ได้เห็น ได้พบกันอยู่ นั่นแล

นี่ก็เป็น “พระพรหม” พวก “อสังขยัสถิต” กันชัดๆ ยิ่งเขาได้เสพยา ได้สูบ
 ยาเสพติดชนิดทำให้จิตวิญญาณเป็นพรหมแท้ๆ คือ ยึดจิตอารมณ์ของเขาแน่นแนแต่
 ถ้ายืดเยื้อ ไม่ละอายโลก ไม่เกรงกลัวโลกได้สนิทยิ่งขึ้น เป็นใหญ่ในตน ยิ่งใหญ่
 ตามใจตนได้ เป็น “อัคราธิปไตย” ให้ชัดขึ้นๆยิ่งเท่าใดๆ เขาก็ยังเป็น “อสังขยัสถิต”
 แท้ๆ ประเภทคนตายในร่างของคนเป็น ที่มีบทบาทอยู่ในภพ (เห็นชัดๆอยู่ใน
 “กามภพ” โทณโท) ด้วยแรงแห่งความไม่สิ้นอาสวะ หรือ สัตว์โลกชนิดหนึ่งที่เรา
 ว่า “ตัวกิเลส-ตัณหา” แท้ๆจริงๆ นั่นเอง ซึ่งมันเป็นการ พิสูจน์ “ธาตุ
 แท้” ของ อสังขยัสถิต โดย “พลิกกลับ” เอาจิตวิญญาณของอสังขยัสถิต
 ที่อยู่ใน “ภพ” นั้น ออกมาให้ดู ชีวิตแท้ๆ อารมณ์แท้ๆ ธาตุแท้ๆ แห่งจิต
 วิญญาณของอสังขยัสถิต ผู้ ซึ่งยังไม่ได้ละล้างกิเลสตามต่างๆ แท้ๆจริงๆ ไปได้หมด
 สภาพที่เห็นนั้น มันก็เป็นเช่นเดียวกันกับ สภาพแห่ง “อดีตภพ” ของอสังขยัสถิต
 สัตว์ผู้มีบทบาทแห่ง “ชรัณุปาทิ กับ ชรัณุปาทิ” อยู่ ซึ่งคนผู้ไม่มีญาณหยั่งถึง จะพึง
 รู้เห็นไม่ได้ แต่มันก็ชื่อว่า “อสังขยัสถิต” นั้นจะไม่มี “ความเป็นไป” มันมีอยู่
 จริงๆ มันหาได้ “ตายสนิท” หรือ “ดับอยู่อย่างสนิท” ตามที่พากันหลงเชื่อนั้น ไม่
 หรอก ! ดังที่ได้พิสูจน์ให้ดู “อสังขยัสถิต” ลืมตา นี้แลเป็นเครื่องยืนยัน

พวก “อสังขยัสถิต” ลืมตานี้ แตกต่างกับ “อสังขยัสถิต” ชนิดนั่งหลับตา
 ที่ตรงที่พวกนั่งหลับตานี้ มีการข่มกิเลสตัณหาไว้ เพียงแต่ข่มไว้ได้เท่านั้น
 นะ ! ไม่ใช่ “ไม่มี” หรอกนะ ! ทำความเข้าใจให้ดี มันจึงนอนนิ่งงั้น หรือ

ตกตะกอนดองหมักอยู่ (แต่มันก็มีปฏิกริยาเหมือนของหมักจริงๆ อยู่จริงๆ) อันเรียกว่า "อนุสัย" หรือ "อาสวะ" (เว้นแต่จะเป็น "พระอรหันต์" เท่านั้น จึงจะไม่มี) ส่วนพวกล้มตานั้น ไม่ได้ข่มกันเลย มันมีอยู่เท่าใด ก็ปล่อยให้มันทำงานตามปกติเต็ม เท่าจำนวนเป็นกิเลสตัณหาสดๆ ตันๆ เห็นกันชัดๆ มีบทบาทอาละวาดอยู่เจียวตัวตัวเอง **จึงเป็น "อสังกตสัตว์" ที่มีความร้ายกาจเสียยิ่งกว่า "พวกนังหลับตา" เสียอีก** ใครอย่าได้เข้าใจผิดๆ พลาดๆ ไป เป็นว่า ฮิปปีก็ พวกเดียวกับ "พระพุทธเจ้า" ของเราเป็นอันขาด แม้เขาจะเป็นพวกปล่อยวางทั้งโลกก็จริง แต่มันผิดกันไกลเหลือเกิน คนพวกนี้ไม่รู้แม้แต่ "กามตัณหา" ซึ่งเป็นบัญญัติตนๆ หยาบๆ ยิ่ง "ภวตัณหา" เขายังไม่รู้หนักเข้าไปใหญ่ เพราะฉะนั้น เพียงกิเลส-ตัณหาขั้นต้น หยาบๆ แค่นั้น "กาม" ที่จมอยู่กับอบายมุขต่างๆ ก็คือ "ความไม่รู้" (อวิชชา) ของเขาเสียบ้างเถิด เพียงพฤติกรรมแห่ง "กามคุณ" ของเขา หรือ ยิ่ง "กามเมถุน" ก็ให้เห็นได้ว่ามันน่าเกลียดออกปานใด **ผู้ใดก็อย่ามีปัญญาหลงผิดโน้มน้าวไปเห็นว่า เป็นพวกเดียวกันเดียวกับพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นเด็ดๆ เชียว** มัน "มิฉนาทิกฎฐิ" ขึ้นร้ายกาจเลย ไม่เช่นนั้น จะต้องไปกราบเคารพพวกกามวิถถาร หรือ คารวะบูชาสัตว์โลกที่เปลือยกายโทงๆ การเสพย์แม่แต่เมถุน อันเป็นกามคุณชั้นต่ำสุด ก็ไม่เห็นยอมอายไม่กระดาก คือ หน้าด้านจนไม่มีปัญญาแม้แต่น้อย อันพอจะรู้ได้ว่า พฤติกรรมอย่างนั้นมันเป็นของต่ำช้า เป็นความเลวทรามที่ควรปกปิดซ่อนเร้น เพราะมันยังเป็นกิริยาที่น่าอับอาย เป็นพฤติกรรมของโลกยะสัตว์เดรัจฉานสัตว์ ซึ่งยังหลง ยังยึดอยู่เท่านั้น ที่ยังจะกระทำ **ผู้เหนือโลก (โลกุตตระของพระพุทธเจ้า) แล้วจริง จะมีสำนักที่ถูกต้องในเรื่องแค่นี้ และผู้ สูงถึงขั้นก็จะไม่มาเสียเวลาแม้เพียงนึกคิดสิ่งอย่างนี้** เรื่องอย่างนี้ให้แก่ตน **อย่าว่าไปถึงจะต้องกระทำเป็น "กายกรรม" กันเลย** ก็เพียงคนธรรมดาแค่ปลูชน ยังเป็นเพียง "โลกยะชน" ที่สูงกว่าสัตว์เดรัจฉาน ยังมีหิริ ยังมีโอตตปละ คือ ยังรู้จักละอายได้ แม้ตนจะทนกิเลสตัณหาไม่ได้ จะต้องเสพย์ จะต้อง "ทำ" ก็ยังซุกซ่อนปกปิดกิริยาอาการกระทำนั้น ไม่ให้เปิดเผย แล้ว "โลกุตตระชน" ออกปานนั้น จะไปแต่ต้องคลุกคลีกับกิริยาอาการอันลำบากเหน็ดเหนื่อย เป็นบ่อเกิดแห่งทุกข์ เป็นเรื่องไม่ใช่ "ปัจจัย" แห่งชีวิต เพราะ "ชีวิต"

จริง ๆ นั้น สามารถตั้งอยู่ได้โดยไม่ต้องแต่ต้องสั่งเรื่องราวนี้ แค่ “โลกียะชน” ยังมีปัญญา อันเรียกว่า “หิริ, โอตตปปะ” และ รู้จักซ่อนเร้น ส่วน “โลกุตตระชน” นั้น หมายถึงผู้มีปัญญาสูงกว่า “โลกียะชน” จริง ๆ ทว่า จะกลับ “โง่” ยิ่งกว่า เพราะไม่รู้ครุชู้ ไม่รู้จักละอายต่อชู้อย่างพวก “ฮิปปี” เขาทำนั้น มันจะคือ คนพวกเดียวกันละหรือ ?

ส่วนสัตว์เดรัจฉานนั้น มันไม่มีปัญญารู้ว่า การเสพยาเมถุนเป็นของต่ำจริง ๆ (ยังโง่ยิ่งกว่ามนุษย์อยู่นัก) มันจึงทำพฤติกรรมบางอย่างไม่อาย ข้างถนนร่นแคม ทัดบี้ที่แจ่มมันทำได้ทั้งสน เพราะปัญญา มันเท่านั้น ๆ เอาจริง ๆ แต่มันก็ไม่ “บ่กาม” หนักจัดไป จนกลายเป็นสัตว์โลกที่ม “กามวิตถาร” เหมือนมนุษย์ผู้มีปัญญา มาก ช่าง “ปรุง” ช่าง “สรรคสร้าง” ขน มาหลง มาเสพยา แล้วก็เอาอย่างกัน สุดท้ายก็ “ยึด” เป็น “สมมุติสัจจะ” ของโลก คนธรรมดา ๆ ที่มีปัญญาสูงกว่าเดรัจฉานสัตว์แล้ว มีจิตวิญญาณยิ่งกว่าสัตว์จริง ๆ นั้น ย่อม “อาย” จริง ๆ มีหิริในสัญชาติญาณแท้ มีความกระดากในจิตได้สำนึกจริง รู้แล้วว่า เมถุนเป็นเรื่องต่ำเรื่องเลวน่าละอาย เป็นเรื่องควรปกปิดซ่อนเร้น ดังนั้น ถ้าใครยังขึ้นประพุดอยู่ละก็ ออย่าฟังให้ใครรู้ ใครเห็นแต่เดี๋ยวเดียว มันยังเป็นบทบาทของ “ทุกข์” มันยังเป็น “ชาติ” (ชาติ ปิทุกขา = “ชาติ” ในแบบใดๆ ก็ล้วนเป็นทุกข์) เป็นสังขารธรรม (หยาบขนาดขั้น “ส้ววาส” โน้นแน่ !) ที่คือรากเหง้าแห่งการเกิด (ชาติ) อย่างแท้จริง เรียกกันว่า “ธรรมชาติ” (ธรรมะที่ยังมีการเกิดวนเชื่อมเป็นโลกอยู่ ยังไม่ดับโลกสนิท) ซึ่งมันล้วนยังไม่พ้นการเกิด ผู้ใดยังหลงให้อุปาทานของตนยึดเชื่อ และยอมแพ้แก่ “ธรรมชาติ” เรื่อง “เมถุนธรรม” อยู่ มันก็ยังเป็น “ต้นเหตุ” (สมุทัย) ของ “ชลาพุชะโยนิ” คือ การเกิด หรือ การมีลูก ในแบบสัตว์ที่อาศัยมดลูกเป็นโรงงานในตัวคนสัตว์นั้นเลยเรียบร้อย โดยไม่ต้องย้ายโรงงานเป็น ๒ ช่วง ๓ ช่วงนอก ร่างกายของผู้เป็นแม่ เช่นไก่ เช่นเป็ด “ทุกข์” อันนี้ ผู้หญิง หรือ สัตว์เพศเมียรับไปแบกไว้มากหน่อย พระอริยะ หรือ ผู้เอาชณะ “ธรรมชาติ” เรื่องนี้ได้ จะไม่หลงมัวไปเบียดเบียนผู้หญิงให้มี “ทุกข์” อันมากนั้นเป็นอันขาด เพราะแม่ในตนในตัวเอง ผู้นั้นเมื่อดับ “การเกิด” แบบ “ชลาพุชะโยนิ” นี้ได้ อย่างเด็ดขาด ก็พ้นทุกข์ไปได้ อย่างมหาศาล เพราะพ้นภาวะ พ้นพ้นระอันหยาบใหญ่ได้

พระอริยะโศดาบัน คือ ผู้เริ่มรู้โทษทุกข์ใน “ทุกข์” นี้ (เรียกว่า เป็นผู้เกิดญาณ คือ มี “สัมมาทิฐิ”) แต่เมื่อยังมีกิเลส-ตัณหา-อุปาทานแรงอยู่ ก็จึงอาจจะต้องยังเลิกขาด “เมถุนธรรม” ยังไม่ได้ พระอริยะสกทาคาม นั้น คือ ผู้พากเพียรหาวิธี (มรรค) ลดละปล่อยวาง เลิกขาดอยู่เสมอๆ คือ “ตัดกิเลส” ลงเรื่อยๆ ก็ลดลงๆ พันทุกข์ เพราะไม่ต้องเกี่ยวข้องกับ “เมถุนธรรม” ได้มากขึ้นๆ เรื่อยๆ พระอริยะอนาคาม คือ ผันขาดแน่นอนในอารมณ์ที่ยังเรียกว่า “ตัณหา” หรือ อารมณ์ร่วมเมถุนธรรม แคนกสนทุกข์ใน “เมถุนธรรม” ไปได้อย่างเด็ดขาดแล้ว ผู้พ้นแล้วจึง เห็นแจ้งด้วยปัญญาอันยิ่งของตนแล้ว จะซาบซึ้งในการสันทาระ จะขัดแจ้งในการพ้นความยุ่งไปได้อย่างมากมายเกินจะอธิบายจริงๆ จะซาบซึ้งในการสิ้นขาดว่างเบาไปจาก “ธรรมชาติ” อันนี้อย่างสุข สดแสนอิสระเสรี ปลอดโปร่งโล่งอารมณ์ จนสุดจะกล่าวบรรยายได้ด้วยฉันทวจจริง ๆ

ถ้าผู้ใด “รู้” ไม่ถูก เข้าใจไม่ได้ เป็นต้น กลาง ปลาย แม้แค่นี้ ก็ยังเป็น “มิจฉาทิฐิ” อยู่ ก็ระดับ “ธรรมชาติ” นี้ ลงไม่ได้ง่ายๆ เพราะเขา “ไม่รู้” เขาก็จะไม่เฝ้าเพียรหยุด หรือ ละลดเอาจริงๆ เขายังเป็น “ผู้ประมาท” อยู่นั่นเอง คนผู้ปฏิบัติธรรมที่ “หลงผิด” ไม่เข้าใจแจ้งใน “ชาติ” ที่เป็น “ธรรม” ขั้นต้น ชั้นหยาบออกแค่นี้ ก็จะสามารถ “พันทุกข์” อย่างสุขของเขา ก็คงเพียงได้แค่เป็น เทวดาที่ยังเสพยาภม เทวดากามาวจร อันเป็น โลภะภพ อยู่เท่านั้นเอง เขาจึงอาจจะเป็นบุคคลผู้หลงผิดว่า เขามี “นิพพาน” แล้ว ในแบบ ทิฐิ ๖๒ หมวดสุดท้าย คือ เป็น “ทิฐุธรรมนิพพานทิฐิบุคคล” ข้อที่ ๑ โดยมีความเห็นว่าการได้เสพยาภมคุณนนั้นแล เป็น นิพพาน ความบรรลุดของคนประเภทนี้ ก็ไม่ได้ แค่นี้ นนแล

แม้จะ “รู้ถูก” เป็น “สัมมาทิฐิ” ได้ และประพฤติปฏิบัติจนลด จนละมาได้ตามลำดับๆ ดังกล่าวนั้น มันก็ยังมี “ธรรมชาติ” ที่ผู้ปฏิบัติจะเห็นสภาพ อันยังเป็น “การเกิด” ที่ซ้อนๆ อยู่ในตัวตนของตนอีกอยู่หลายชั้น ซึ่งก็ยังเป็น “ทุกข์” ข้นสุขุม ต่อไปอีก หลายต่อหลายระดับ ทว่าก็นับว่าดีแล้วชั้นหนึ่ง ทดบ “การเกิด” อย่างหยาบโลนข้นต่ำสุด ได้แล้ว คือ สามารถว่าความเป็น “ขลาปุชะโยนิ”

หรือคือ “ดับสักกายะ” ในเรื่องการเกิดแห่ง “รูปกาย” ได้แล้วชัดๆ นั้นเอง และเป็นการฆ่า—การดับ หรือ การระงับได้ด้วยวิธีตัดเหตุทาง “จิต” โดยมีอำนาจทางจิตขนาดหนึ่ง คือ **ไม่ให้มีการ “สังขาร” ขึ้นหยาบ ที่เรียกว่า “สังวาส” เกิด ได้แล้ว** (มิใช่บ่วงกัน “การเกิด” ได้ ด้วยวิธีใช้วัตถุหรือกระแส!) ก็จะคงเหลือแต่ “นามกาย” หรือ ที่เป็น “อตฺตา” ในตนของตนอีกส่วนอื่นเท่านั้น (อันคือ “กามราคะ” ในรอบละเอียดขึ้น และ ในรูปเชิงอื่น) ที่เราจะเรียนรู้ และหาทาง “ดับอตฺตา” เหล่านั้นให้ได้ อันก็ยังเป็น “การเกิด” ของ “นามกาย” อยู่

“การเกิด” ดังกล่าวนั้น ที่ยังมีซ่อนอยู่ในตัวตนของตน อันยังเป็น **กัณ** ยังเป็น **ลูก** เห็นได้ชัดๆ ก็คือ “**อณฺฑชะโยนิ**” กล่าวคือ ฝ่ายหญิง ก็ยังตนรณอยากเกิด” อยู่ โดยการสร้าง “**ไข**” หรือ ก่อกำเนิด “**ไข**” ไว้ ฝ่ายชาย ก็คือ มี “**โรงงาน**” ที่เป็นไข ซึ่งยังทำงานผลิต หรือ ทำการเกิดสัตว์โลกตัวน้อยๆ อยู่ เพื่อจะให้ติดต่อพันธุ (คือ สร้างตัวเชื้อสืบพันธุ์) ยังไม่ยอมหยุด “**โรงงาน**” นั้น ก็คือ “**อณฺฑชะ**” (อวัยวะสืบพันธุ์ชายส่วนที่เป็นไข ตรงๆ กับภาษาอยู่ นี้เอง) อันเป็นรากเง้าแห่ง “การเกิด” ซึ่งจะมีรายละเอียดอีก อยู่ใน “**อณฺฑชะชะโยนิ**” ที่กล่าวถึง

เนื่องมาแต่ “อุปาทาน” บรมเก่าแก่ อันได้ยึด ได้หลง ได้รับช่วงสืบทอดพัฒนา กันมานานนับกับปีนับกัลป์ คือ จิต คือ วิญญาณ (โอปปาติกะสัตว์) ที่มันหลงเชื่อ มันหลงยึดถือตาม หลงสร้างบ้านปลูกเรือน หลงก่อรูปก่อร่าง จนกลายมาเป็นรูป เป็นร่าง เป็นโรงงาน อันเป็นส่วนหนึ่งใน “กาย” ของสัตว์ชั้นเจริญระดับสูง ที่เรียกว่า “**ไข**” (อณฺฑชะ) แท้ๆ อยู่ได้จริงๆ (ซึ่งตรงตามชื่อ “อณฺฑชะโยนิ” อยู่เปรี๊ยะๆ) เป็น “**โรงงาน**” (อณฺฑชะของชาย) ที่อยู่ในสภาพอวัยวะภายนอกของชาย หรือ เป็น “**ไข**” (อณฺฑชะของหญิง) อันมีรูปร่างที่ยังต้องมีต้องเกิดอยู่ในท้องของหญิง เพราะแรงอุปาทานบรมเก่าแก่ดั้งเดิม (ชรัณูปาทิ) กับ อุปาทานที่ยังเป็นชีวิต หรือ ยังดำรงชีวิต อยู่ในปัจจุบัน (ชวัณูปาทิ) อันยังปรุงยังแต่งอยู่ใน “อดีตภพ” เป็น “**สังขารรูป**” ที่จะทำลายให้สิ้นซากลงไป ในชาติปัจจุบันนี้ ไม่ได้เลย เพราะมันเป็น “**รูปขันธ์**”

แล้วถึงขั้นเป็นอวัยวะ และ มันจะแตกสลายไปพร้อมกับกายแตกขั้นระดับนั้นแหละแน่นอน
 ดังนั้น ในชาติปัจจุบันนี้ ก็ต้องปล่อยมันไว้เป็น “สังขารรูป” ไป เช่นเดียวกับเราอนุโลมปล่อยให้ขาให้แขนให้ร่างให้กาย และ อวัยวะส่วนอื่นๆทั้งหลายที่ล้วนเป็น “สังขารรูป” มันยังเป็นไปอยู่นั่นเอง เราไม่ไปร่วมก่อร่วมสร้าง “รูปกาย” ต่อ เพราะไม่ให้ “กายไปสังขารกับกาย” คือ เลิก “เมถุนธรรม” (สังวาส) เต็ดขาด ละ วาง พราก จาก เต็ดขาดเสียแล้ว เรื่อง “รูปกาย” ก็เป็นอันจบลงแน่นอนสำหรับเรากับโลก (อันหมายถึงคนอื่น ผู้อื่นทั้งหมดด้วย) ไม่มีการปรุง(สังขาร)แบบร่วมสัมผัส และ ก่อรูปอาการกันทางกายกันอีก เป็นการ “ดับสัถกาย” ได้เด็ดขาดดังกล่าวแล้ว จะด้วยยึด “ศีล” ให้บริสุทธิ์มั่นคง ก็ถูกต้อง แต่แน่นอนว่า อารมณ์ที่เคยเป็น “กิเลส” ใน “จิต” ก็ต้องเกิด “ปัญญา และ ความละลดเบาบางลง” ได้จริง กายจึงบริสุทธิ์ถาวรได้ ไม่ต่างพร้อย และ สบาย “ไม่ทุกข์” แท้จริง ก็ยังคงเหลือแต่ว่า จะต้อง “ดับอัตตา” อันเป็น “นามกาย” ของเราที่เหลือ ให้ถูกต้องให้เหมาะสมที่สุดสูงสุด ให้ได้อีก เท่านั้น

มันจึงยังมี “การเกิด” ขึ้นละเอียด อันไม่ใช่แห่งไม่ใช่ก้อน ไม่ใช่ลูก ไม่เป็น “ธาตุดิน” ดัง “อณูหะโยนิ” แต่ทว่ายังปรุงแต่งออกมาเป็น “ธาตุน้ำ” ที่เรียกว่า “น้ำไม่บริสุทธิ์” (เป็นธาตุที่ละเอียดกว่า ก้อน กว่าลูกไปอีก) หรือเรียกเป็นภาษาบาลีว่า “อสุจิ” ซึ่งแปลว่า ไม่บริสุทธิ์ ไม่สะอาด โดยตรง นี้สำหรับผู้ชาย ส่วนสำหรับผู้หญิงก็เรียกว่า “ระดู” ซึ่งมาจากรากศัพท์บาลีว่า “รตฺโต” ที่หมายความว่า แดง(ตมฺพ) หมายความว่า เลือด(โลหิต) หมายความว่า อันกำหนด, ซึ่งมีความใคร่อยู่ (อนุรัตต) หมายความว่า ครอบรอบแล้ว, ย้อมแล้ว, กำหนดแล้ว, ยินดีแล้วตามมีตามได้เพราะหมดเหตุ หมดปัจจัยแล้ว, ถึงอย่างไรก็ต้องจบ ต้องพอลงเสียที่หนึ่ง หรือ ต้องแล้วต้องสำเร็จกิจนี้ลงเสียที่หนึ่ง(รัญฺชิต) สำหรับผู้เข้าใจ “ปรีวัณฺณ” หรือ สภาพหมุนรอบเชิงซ้อนได้ดี จึงทำความเข้าใจให้ดีๆ ว่า “อสุจิ” กับ “ระดู” นั้น เป็น “น้ำไม่บริสุทธิ์” เหมือนๆกัน แต่น้ำไม่บริสุทธิ์อย่างหนึ่งนั้น เต็มไปด้วย “เชือกเกิดที่เก็ดยู่” (คือ “อสุจิ” อยู่ในรูป “ขั้วนูปาทิ”) ส่วนน้ำไม่บริสุทธิ์อีกอย่างหนึ่งนั้น

เต็มไปด้วย “เชื้อเกิดที่ดับลง” (คือ “ระดู” อยู่ในรูป “ขีรณุปาทิ”)

ดังนั้น ผู้ชาย กับ ผู้หญิง แม้จะนับเอาส่วนที่เหมือนกันมานับว่า “เหมือนกัน” แต่มันก็ยังมมมมมมมมมมมม “ไม่เหมือนกัน” เป็น *สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน* ที่มีส่วนอันต้องรู้ “ลักษณะ” ซึ่งอาจจะดูเหมือนว่า “ขัดแย้ง” กันอีกด้วย อยู่เสมอ ๆ การเกิดเป็น “น้ำไม่บริสุทธิ์” ทั้ง ๒ อย่างนี้แหละ เรียกว่า การเกิดแบบ “สังเสทชะโยนิ” ซึ่งมีความแตกต่างกันกับ “อณฑชะโยนิ” เพราะ “น้ำระดู” หรือ *กาละทีมี “น้ำระดู”* นั้น ไม่ได้หมายถึงกาละแห่งรอบของ *ไข่ที่พร้อมจะผสมพันธุ์* ดังนั้น คำว่า “อุตุ” ที่นำมาหมายเอา “น้ำไม่บริสุทธิ์” (น้ำระดู) ซึ่งไหลออกมาเป็นสีแดง (ตั้มพ) เป็นเลือด (โลหิต) วงวนแห่งความกำหนัดอันยังไม่ฝ่อ (อนุรัตต) เมื่อกำหนัดแล้ว (รัญชิต) *จึงยังไม่ถูก* เพราะ “อุตุ” หมายความว่า ฤดู, กาล, หน้า, คราว เมื่อจะหมายความว่า ครอบรอบ หรือ ถึงฤดูที่ “ไข่” อยู่ใน *ในระยะจะผสม จะรวมก่อรวมเกิด* (ไม่ใช่ตอนเป็น “น้ำระดู”) นั่นเป็น “อณฑชะโยนิ” คือ การเกิดที่รวมกันเป็นตัวตน เป็นลูก เป็นสภาพแห่งก่อน จึงยอมไม่ใช่ “สังเสทชะโยนิ” อันคือ การเกิดที่สลายแตกตัวออก ซึ่งเมื่อ “ไข่” ฝ่อ หรือแตกสลายผสมตัวเป็นเลือดเสีย (ที่เรียกว่า “น้ำระดู”) จะไม่รวมตัวไปเป็นลูกเป็นตัวตนอีกแล้ว คำว่า “อุตุ” จะหมายเรียกเอาสภาพ “น้ำระดู” จึงยังไม่ถูกตรง ควรจะใช้คำว่า “รัตโต” จะถูกตรงกว่า และอนึ่ง คำว่า “อุตุ” ที่มาแปลกันในภาษาไทยว่า “หญิงมีน้ำระดู” จึงใช้ไม่ได้ แม้ในคำตรัสของพระพุทธเจ้า ใน “มหาตัมहाสังขยสูตร” มัชฌิม. มุล. ข้อ ๔๕๒ เป็นต้นนั้น ต้องหมายความว่า “หญิงมีไข่พร้อม” (ยังไม่ได้สลายเป็น “น้ำระดู” จึงทรงเรียกว่า “อุตุ”) ส่วนคำว่า “น้ำระดู” ที่ผู้รู้ของไทยหมายรวม ๆ เอาว่า เป็นสิ่งเป็นส่วนเดียวกันกับ คำว่า “อุตุ” ก็พอได้ ก็ไม่ผิดนัก เป็นการบอก “ฤดู” บอกกาละของความเกิดที่ยังเวียนก่อเวียนเกิด เวียนตายอยู่อย่างกว้าง ๆ แต่ที่ตรงแท้ถูกแก่น ควรเป็นคำมาจาก “รัตโต” ดังอธิบายมาแล้ว คำว่า “อุตุ” ใน “มหาตัมहाสังขยสูตร” นั้น จึงไม่ควรไปแปลกันว่า “หญิงมีระดู” ต้องแปลว่า “หญิงมีไข่พร้อมที่จะผสมพันธุ์ อยู่อย่างบริบูรณ์” (ยังไม่ตกฝ่อมาเป็นน้ำระดู) จึงจะพา “เกิด” ได้ ตามความหมายของพระพุทธองค์

ในทันที “สังเสทชะโยนิ” หมายถึง “นาระดู” อันเป็น “น้ำไม่บริสุทธิ์” ของฝ่ายหญิง จึงขอให้กำหนดให้แม่น ๆ ถูก ๆ และแม่ “นาคสูจิ” ของฝ่ายชาย ก็เป็น “น้ำไม่บริสุทธิ์” ทมนี้ยะเหมือนกันอีก ทั้งหยาบ และ ลึกซึ้งสำหรับผู้รู้แจ้ง ซึ่งกลัวว่าเป็นเจ้า “สังเสทชะโยนิ” ที่เราจะลองเรียนรู้มันต่อไปอีกหน่อย ดูซิ

แม้ “การเกิด” ที่ยังเป็น “สังเสทชะโยนิ” นี้ ก็ยังเป็นการเกิดอันเนื่องมาแต่ รากเง่า ที่เป็น “อุปาทาน” อันลึกละเอียด ซึ่งได้หลงยึด ได้หลงสืบทอดรับช่วงพัฒนา คำว่า “ชีวิต” มานานนับกับปีนับถลប់ มี “โอปปาติกะสัตว์” ที่มันคร่ำคร่าเก่าแก่ บुरาบุราณเต็มที ที่มันหลงเชื่อมั่นหลงยึดถือตาม ก่อนน้ำไม่บริสุทธิ์นั้นอยู่ อันเป็นผล สืบต่อมาจาก “อัมตะชะโยนิ” หรือ เป็นผลสืบมาแต่ “โรงงาน” (อัมตะของชาย) และ “ไซ้” (อัมตะของหญิง) นั้นเอง ก็จึงเป็นแรงแห่งอุปาทานบรมเก่าแก่ดั้งเดิม (ชีรณุปาทิ) กับ อุปาทานที่ยังหลงเหลือเศษอันจะยังคงก่อเกิด จนต้องกลายมาเป็น “ธาตุน้ำ” ที่ไม่บริสุทธิ์นี้อยู่บ้าง (ชีรณุปาทิ) ซึ่งยังปรุงแต่งอยู่ใน “อดีตภพ” เป็น “สังขารรูป” ที่จะทำลายให้สิ้นซากลงไป ในชาติปัจจุบันนี้ยากสุดยาก **แต่ถ้า เราได้ “ดับอัตตา” หรือ มา “โอปปาติกะสัตว์” ที่เป็น “เขี้ยวตันเคี้ยวแห่งชีวิต” ปัจจุบันนี้ ลงถูกตัวตน ได้จริงแล้ว ก็เป็นอันวางใจได้ เป็นจบเรื่องกัน** “ธาตุน้ำ” หรือ “น้ำไม่-บริสุทธิ์” นี้ มันก็จะค่อยๆ ลด ค่อยๆ น้อย ลงไปเอง ตามฐานะของ “สังขารรูป” ส่วนหนึ่ง และก็จะอาจจะหมดลง สิ้นลงเกลี้ยงก่อนขั้น ๕ แดกดับไป สิ้นลง เกลี้ยง ลงก่อนเวลาอันควรเป็น ในมนุษยธรรมดาได้จริง

แต่อย่างไรก็ตาม หากผู้ใด “ดับอัตตา” ตัวที่เป็น “นามกาย” อันสำคัญลงได้ อย่างสนิทจริงแล้ว คือ ดับ “โอปปาติกะโยนิ” อันเป็น “การเกิด ของวิญญาณปัจจุบัน” ได้อย่างแท้จริง สิ้นรอบแล้ว ก็เป็นอันหมดกิจสิ้นภาระ นับเป็น “อรหัต” ในเรื่องเฉพาะ “การเกิดเมถุนธรรม” ขึ้นสูงสุดได้แล้วแท้จริง เพราะผู้ดับได้ถูกรอบ ทั้ง “รูปกาย” ดังกล่าวมาแต่ต้น อันเป็น “สักกายะ” และ ดับได้ทั้ง “นามกาย” อันเป็น “อัตตา” ก็เป็นผู้ถึง “สุญญตา” แท้จริง เหลือแต่ “ความเกิด” ที่เป็น “สังขารรูป” อันตั้งอยู่

เป็นรูปขันธ์ ที่พร้อมจะสูญสิ้นซาก เมื่อการแตกตายของกาย หรือ ของสังขารรูปทุกส่วน อย่างแน่ๆ จึงเป็นการหมดพิษ หมดภัย จบกิจ สันภาระ ในเรื่องนี้ ทั้งนอก และ ในตน สันบริบูรณ์ได้ โดยนัย ดังนี้ “โรงงาน” หรือ “ไซ” จะยังคงอยู่ มีการสร้าง การก่ออยู่บ้าง “น้ำไม่บริสุทธิ์” จะยังคงมีเวียนวนอยู่อีกบ้าง ก็ย่อมได้ แต่ก็สิ้นสุด หรือ เบบางไปอย่างแท้ที่สุด

ยังเหลือเรื่อง “โอปปาติกะโยนิ” ที่จะต้องพูดกันให้กระจ่าง อันเป็นเรื่องสำคัญขั้นสุดท้าย

ก่อนอื่นขอปรับความเข้าใจกันให้แน่ๆ เป็น “ปรมัตต์” กันอีกที่ว่า “โอปปาติกะสัตว์” นั้น ก็คือ “จิต-เจตสิก-รูป” ที่อยู่ในตัวตนร่างกายของเราเอง อย่าไปหลงมัวเมาอยู่กับ “โอปปาติกะสัตว์” นอกตนนอกตัวเรา หรือ ที่หลงมัว หลงก่อ เป็นรูปนิมิต (มโนมยอัตตา) เป็นอัตภาพ หลอกตัวเอง หลง “มายา” ตนเองอยู่ เป็นอันขาด สำหรับนักปฏิบัติธรรม ผู้ยังไม่จบกิจสันภาระบรรลุเป็นพระอรหันต์ ยิ่งแม้เพียงความเป็น “อริยะ” ขั้นต้น ก็ยังไม่ได้ ยังไม่บรรลุจริงแล้วละก็ ก็จะต้องเร่งรีบทำ “สัมมาทิฐิ” ให้เกิด ให้เห็นแจ้งแทงธรรม จับรับ “ปฏิบัติ” (คือ ฐานแห่งการประพฤติ หรือ จะเรียก “กรรมฐาน” ก็ได้) ให้ถูก ให้ตรง “จิต-เจตสิก-รูป” หรือ “กาย-เวทนา-จิต” ของตน ให้ถูกแท้ตรงฝ่าตรงตัว อย่าไปมัวเมาหลงอยู่กับ “จิต-เจตสิก-รูป” หรือ “กาย-เวทนา-จิต” ของผู้อื่นเป็นอันขาด แม้กระนั้นก็ดี ก็จะต้องจับให้ชัด ให้ถูกจุดตรงเป็น “ปัจจุบันธรรม” รับรู้ เห็นแจ้ง สัมผัส “โอปปาติกะสัตว์” อันคือ “จิต-เจตสิก-รูป” คือ “กาย-เวทนา-จิต” ของเรา ที่ “เกิด” ใน “ปัจจุบัน” ในขณะทุกขณะบัดเดี๋ยวนี้เสมอๆ ให้ได้จริงๆ รู้เท่าทันให้ออกว่า “จิต-เจตสิก-รูป” ของเราขณะนี้ กำลังอยู่ในร่าง (คือ “สภาวะ” นั่นเอง) ของ “เทวดา” หรือ เป็น “สัตว์นรก” หรือ เป็น “พระพรหม” แล้วจงดับความเป็น “โลกิยะสัตว์” ดังกล่าวมันลง ให้เข้าสู่ “สภาวะนิพพาน” ดับความเป็นคามบุคคล ดับกามสัตว์ลงไปให้ได้ (นิโรธคามินี) ถูกตัวถูกตนให้เสมอๆ เทอญ ถ้าใครยังจับ “โอปปาติกะสัตว์” ในตัวของตน

ยังไม่ได้ ยังไม่ถูกตนถูกตัว เป็นมีจับแล้ว ก็ยังเป็น “ปลุกชน” อยู่ ยังเป็น “พระอริยะ” ไม่ได้ หรือถ้ายังไม่จับเอารูปนิมิตที่ยังหลงๆ กัน ก็ยังช่วยใหญ่

ไม่ว่า “จิต-วิญญาน” หรือ “โอปปาติกะสัตว์” ในเรื่องใด เรื่องของ “สักกายะ” เรื่องของ “กามราคะ” เรื่องของ “รูปราคะ-อรูปราคะ-มานะ” กระทั่ง “อุทธัจจะ” แห่งจิตวิญญานใดๆ ก็ตาม ก็จะต้อง “รู้” ต้องแจ้ง ต้องหยิบ ต้องจับ ต้องสัมผัส “สภาวะ” นั้นๆ ในจิต-เจตสิก รู้ “รูป” ของ สักกายะ รู้ชัด ใน กิริยา ของ กาม รู้แจ้งจริงใน กิริยา ของ รูปราคะ อรูปราคะ มานะ กระทั่ง อุทธัจจะ อันล้วนเป็น “โอปปาติกะสัตว์” ที่มีฐานะเป็น “สัตว์นรก” เป็นเทวดาเสพย์กาม และเป็นพรหมเสพย์ธรรมารมณฺ์ ทั้งสิ้น ทั้งนั้น อยู่นั่นเอง แล้วจงฆ่าสัตว์โลกทั้งหลายนั้นๆ ลง ให้ได้จริง ด้วยอำนาจของเรา ให้ เด็ดขาด แน่จริง ให้ได้เทอญ เมื่อรู้แจ้งใน “โอปปาติกะสัตว์” ในตน ดังกล่าวนี้ ไปได้ละเอียดลออ ถึงขั้นสัตว์นรก ก็ดับเชื้อสัตว์นรกละเอียดได้ ผู้ นั้นก็ยิ่งเหลือแต่จะเป็นเทวดา กับ พระพรหม และ เมื่อดับเชื้อสัตว์เสพย์กามได้สูง ขึ้นไปอีก ก็ยังเหลือแต่ความเป็นพระพรหมเท่านั้นเอง จนรู้แจ้งแทงทะลุอำนาจ เด็ดขาด สามารถดับความเป็นพรหม ที่ยังต่ำๆ ลงได้หมด ก็เป็นสุขเพียงเหลือ “รูปขันธ” หรือ กายธรรม และ วัชรธรรมนั้น เป็นพรหม แล้วกัดับ “นามขันธ” ให้สูญสิ้นลงแม้ “ธรรมารมณฺ์” ที่เรารู้แจ้งเข้าใจชัดแท้ว่า ยังเป็น “อกุศล” ใดๆ ก็ไม่ ให้เหลือ เมื่อนั้น “มโนธรรม” ก็เป็น “ยอดบัญญัติ-ยอด วิมุติ” เป็น “พุทธะ” เป็นผู้รู้แจ้งจริงในกุศลธรรม-อกุศลธรรม และ ธรรมที่สำเร็จแล้วไม่มีขาดตกบกพร่องเลย (อภัยกตธรรม) ก็เป็นอันจบกิจสันนิหาระ คงเหลือ “ขันธ ๕” ให้มันเดินทางไป เพื่อเกื้อกูลโลกเขาเท่านั้น แล้วท้ายสุด “รูปกาย” ทั้งหลาย ก็จะถึงกาลแตกดับไปเอง เป็นขั้นสุดท้าย ไม่เหลืออะไรเกิด อีก เพราะ “นามกาย” นั้น ตายสิ้นแล้วด้วย “รู้” ด้วย “ควร” ด้วย “ความสูงสุดแห่งปัญญา” ว่า “ตายสนิท” แท้ ก็อย่างไร ? และ “ทำได้จริงๆ” แล้วด้วย

เพราะฉะนั้น ก็ลองวกกลับมาพูดถึง “โอบปาติกะสัจจ์” ในเรื่องของ “เมถุน-
ธรรม” ชั้นสุดท้าย ที่เราได้พูดกันมาแล้ว ดูซิ

“สังเสทชะโยนิ” จนถึงขั้นธาดุน้ำ ที่เป็น “ระดู” เป็น “อสุจิ” เรา
ก็กระจายความกันมาแล้ว นอกจาก “ระดู” กับ “อสุจิ” อันนั้นว่า เป็น “น้ำไม่
บริสุทธิ์” แล้ว **ยังมีน้ำอีกชนิดหนึ่งมีลักษณะใส** ไม่ใช่ น้ำ
ขาว ๆ ขุ่น ๆ ของชาย ที่เรียกรวมว่า “อสุจิ” นั้น ดอกนะ แต่มันก็มียู่นกับน้ำ
ขาว ๆ ขุ่น ๆ นั้นแหละ ของหญิงนั้นเห็นได้ชัดกว่า **เพราะ “น้ำ” ที่ว่านี้ จะ**
ขับออกมา ต่อเมื่อมี “รสนิन्दี” แต่ไม่ใช่จะออกมากับน้ำระดูนะ !
ของหญิงเห็นง่าย เพราะจะมีแต่ “น้ำ” ใส ๆ นี้นั่น เมอมันออกมา ส่วนของ
ชายก็มกทั้งก่อนจะขับน้ำขาว ๆ ขุ่น ๆ นั้นออกมา เป็นที่สุด คือ พอมี “รสนิन्दี”
มีความรู้สึกกิเลสปรุ่งแต่ง **เพียงพอ** ก็จะปรุ่งขับน้ำนั้นออกมา แม้สุดท้ายออกมา
พร้อมกับน้ำขุ่น ๆ ขาว ๆ ก็มี “น้ำ” ใส ๆ นี้นั้นออกมาอยู่ด้วย “น้ำ” นี้นั้น
ของหญิง และ ของชาย คือ น้ำแห่งความยินดี น้ำแห่งความสำเร็จ
หรือ “นารัก” เรียกในภาษาบาลีว่า “สูกกะ” โดยตรง อันยังเป็นผล
เกิด หรือ ผลิตผลของ “สังขารธรรม” นานจะมีเมออารมณ์ใคร่ ได้เกิดถึงขนาด
ก็จะมี “ผล” ของการปรุ่ง ปรากฏออกมา เป็นของจริง และเมื่อสำเร็จขั้นสุดแห่ง
ความใคร่ความกำหนัดทุกครั้ง เมื่อมีรสนิन्दี มีความยินดี มี “สุขเวทนา” (วิญญาณ-
ขันธ) มันจึงจะออกมาร่วมมาด้วย ถ้าไม่มีรสนิन्दี ไม่มีความยินดี ก็จะมีแต่
“อสุจิ” เท่านั้นไหลออกมา ส่วนน้ำแห่งความยินดี จะไม่มี ยิ่งเป็น “ระดู”
ยิ่งจะไม่มีความยินดี หรือ ไม่มีสุขเวทนาเลย จะมี ก็ตรงกันข้าม คือ ทุกขเวทนา
ด้วยซ้ำไป

การเกิดแบบ “สังเสทชะโยนิ” ของมนุษย์นั้น ผู้หญิงจึงยังเป็น
“นรก” ผู้ชายจึงยังเป็น “สวรรค์” ซึ่งก็ยังคงเป็น “สัตว์โลกยะ” อยู่ทั้ง
คู่ ส่วนการเกิดแบบ “โอบปาติกะโยนิ” นั้น จะมีที่สุดเป็น “น้ำสูกกะ” ดัง
กล่าวนี้ เป็น “สวรรค์” ด้วยกัน ทั้งหญิง ทั้งชาย ผู้ยังหลงสวรรค์ ยังไม่ยอม

ละคลายสวรัค และยังไม่พ้นความเป็นสัตว์โลกย์ “น้ำสุกกะ” จึงเป็นเรื่อง
 หมายถึงอันสุดท้ายแห่ง “เมถุนธรรม” อยู่ ดังนี้ ตรงถูกต้องกับพระพุทธพจน์ที่ตรัสไว้ว่า
 “เมถุนธรรม” นั้น มันก็มี “น้ำเป็นที่สุด” แม้จะคือ “น้ำสุกกะ” (และ ภาษา
 บาลาคำน ก็ยังหมายความว่า บริสุทฺธ สุกใส ก็ตาม) มันก็ยังคือ “ชาติ” คือ การ
 เกิดที่ยังเป็นผลของ “ปัจจุบันอารมณ์” อันยังปรุงออกมาเป็น “ชาติุนา” น้อย เพราะ
 น้ำสุกกะนั้น ยังเกิดอยู่ มีอยู่ตราบใด ก็เพราะเหตุแห่ง “โอปปาติกะสัตว์” ใน
 บัจจุบันของเราเนี่อง ที่ยังยึดมั่นถือจริงอยู่กับ “การเกิด” (โอปปาติกะโยนิ)
 มันยังคิดรน “อยากเกิด” อยู่ในกัณบงสุดลึก (อาสวะ) ของจิต ของวิญญาณ ของเรา
 มันเป็นวิญญาณหลง (โมหะจิต) จิตยังไม่ยอมวางแท้ๆ เป็น “นามกาย” ชัดๆ
 เมื่อได้รับการปรุงแต่งสุขสมเต็มที ก็จะตกตะกอนเป็น “ชาติุนา” เป็น “ความเกิด”
 ที่เกิดโตมาจาก ชาติไฟ กับ ชาติลม อันก็คือ จิต หรือ โอปปาติกะสัตว์ นั้นเอง
 สังขาร หรือ สังวาสถัน จึง จะต้องดับ “อตฺตา” อันเป็น “นามกาย” นี้
 ลงอีกให้ได้เป็นที่สุด มันยังเป็น “อาสวะกิเลส” ยังเป็น “อนุสัย
 กิเลส” อยู่อย่างแท้จริง จึงจะต้องไม่ให้มี “โอปปาติกะโยนิ” ให้ได้
 เป็นที่สุด ดับ “โอปปาติกะสัตว์” อันเป็นปัจจุบันในชาตินี้ ให้ตาย
 สนิทลงให้ได้จริงถูกตนถูกตัวแท้เมื่อใด น้ำสุกกะ ก็จะไม่มีได้ทันที เมื่อนั้น

ดังนั้น เมื่อพระอริยะบุคคลใด สามารถจับตัว “โอปปาติกะสัตว์” ได้ (และก็จะ
 จะไม่ใช่ “โอปปาติกะสัตว์” หรือ จิตวิญญาณของคนตายแล้ว หรือ “นิมิตรูป” ลวงๆ
 เลอะๆอะไรต่างๆนั้น ดอกนะ ! ขอกำชับกำชาอีกทีเถอะ) และได้พากเพียรหมั่น
 ลง ดับมันอยู่ทุกขณะ ที่ตาพบสัมผัสรูป อันชวนให้เกิดอารมณ์เมถุน
 หูได้ยินเสียง อันเป็นรูปที่ชวนให้เกิดอารมณ์เมถุน จมูกได้กลิ่น อัน
 เป็นรูปที่ชวนให้เกิดอารมณ์เมถุน ลิ้นได้รส อันเป็นรูปที่ชวนให้เกิด
 อารมณ์เมถุน และแม้สัมผัสกาย ที่ชวนให้เกิดอารมณ์เมถุน ตลอด
 ใจคิด ใจสัมผัสเอง ถ้ารู้เท่ารู้ทันว่า นั่นคือ รูป หรือ อรูป ที่ชวน
 ให้เกิดอารมณ์เมถุน และเราได้หยุดมัน รำงับมัน ฆ่ามันได้ทุกที

ทุกครั้ง “เมถุนธรรม” ของผู้ที่ได้พากเพียร ดังกล่าวนี้ ก็จะลด
 น้อยลงอย่างแท้จริง การหลง “น้ำสูกะ” ก็จะไม่เป็นสุดท้าย หรือ หาก
 ยังไม่หมดแท้ ก็จะลด “ความฝัน” ลดอารมณ์หลงเสพย์ หลงปรุงของเราลงเรื่อยๆ
 จนที่สุดผู้หญิงก็จะหยุดฝัน หยุดปรุงถึงเรื่องอารมณ์เมถุน ผู้ชายก็เช่นกัน หรือ
 แม้ฝันเป็นรูปเงาของเรื่องนั้น ก็เป็นไปโดยเฉยเมย ไม่มีรสชาติ ไม่มีอารมณ์
 อร่อยอะไรเลย โดยจริง แม้การหลง “น้ำอสุจิ” ของฝ่ายชาย ที่ยังจะต้องเคลื่อน
 อยู่ เป็น “สังขารรูป” ดังได้อธิบายมาแล้ว ก็จะเคลื่อนออกเหมือนการขับถ่ายน้ำ
 บัสสาวะนั้นเอง จะไม่มีรสชาติ ไม่มีควมยินดี และไม่มี “น้ำสูกะ” ผสม
 ออกมาด้วยอีกเลย และที่สุดแห่งที่สุดก็จะไม่หลงแม่น้ำ “อสุจิ” เมื่อ “โรงงาน”
 นั้นของชายผู้ใด หมดแรงแห่ง “ขัณุปาทิ” และ “ขัณุปาทิ” อันอยู่ใน “อดีตภังค์”
 ซึ่งอาจจะหยุดลงแม้ยังหนุ่ม ก็ได้ ผู้หญิงก็เช่นกัน อาจจะหมด “ระดู” ได้แม้ยังสาว
 อยู่ ก็ยังได้ แต่นั่นแหละแม่จะไม่หมด “อสุจิ” จะไม่หมด “ระดู”
 ทว่าหมดสิ้นแล้วแก่น้ำ “สูกะ” ดังได้อธิบายมานั้น ก็เป็นการหมายถึง
 ผู้นั้น ได้ทำลายการเกิดหมดรอบแล้วดับสนิทแล้ว ถ้าแม่แต่ “โอปปาติกะโยนิ” ก็
 ได้ดับ “อตตา” ได้ทำลาย “นามกาย” สิ้นแล้วลงจริง พันธุระอันชอบธรรมแล้ว
 จบกิจแห่งคำว่า “อรหันต์” ของ “เมถุนธรรม” ได้สนิท หรือ เรียกว่า “อรหัตต-
 ผลจิต” ในเรื่อง “เมถุน” ได้เกิดเป็น “ผล” ขึ้นแล้ว “นิพพาน” สนิทได้แล้วใน
 เรื่องนี้ เฉพาะเรื่องนี้

มีข้อควรย้ำเตือนอีกว่า แม้ผู้ใดจะไม่มี “น้ำไม่บริสุทธิ์” ใดๆ เคลื่อนไหล
 ออกอกแล้วในตน ก็ตาม แต่ถ้าผู้นั้นยังมี “โอปปาติกะสัตว์” เป็นผีแห่ง “ราคะ”
 อยู่ในตนแท้ๆ ซึ่งอาจจะร้ายแรงอยู่ก็ได้ สำหรับในรายที่ “โรงงาน” แห่งการก่อ
 การสร้าง “น้ำไม่บริสุทธิ์” นั้นๆ ของตน มันไม่บริบูรณ์มาเต็ม ก็เป็นได้ จึงไม่มี “น้ำ
 ไม่บริสุทธิ์” นั้น ทว่า “จิตวิญญาณ” ของผู้นั้น หาได้ “ราคะ” อ่อนบางแต่อย่างใด
 ไม่! ก็เป็นได้ จงระวัง! ไม่ว่าหญิง หรือ ชาย นัยเดียวกัน ดังนั้น จึงมิ
 ได้หมายความว่า “น้ำไม่บริสุทธิ์” ของเราไม่มี ไม่ไหล ไม่เคลื่อนแล้ว จะพาลเข้าใจผิด

ไม่ศึกษา ตรวจอ่าน “กิเลส” แท้ “อนุสัย” จริง นั่น ไม่ได้ เป็นอันขาด เพราะ
สิ่งนั้น ไม่ใช่เครื่องวัดที่เที่ยงแท้ตายตัวอะไร

ข้อสำคัญนั้น จะต้องดับได้เป็นที่สุด ที่ “โอบปาติกะโยนิ” นั้นแหละ
แท้ๆ แน่ๆ ที่สุด แม้จะยังมี “น้ำไม่บริสุทธิ์” เคลื่อนไหลอยู่ ก็ยังได้ด้วยซ้ำ ขอ
ให้ทำความเข้าใจให้ละเอียดๆ อย่าสับสน แต่ถาดับได้เป็นที่สุด “น้ำบริสุทธิ์”
(สูกกะ) สิ จะไม่มี

เรื่อง “พรหม” ขนาดชั้นสูงสุด ก็ได้แจกแจง ฉกหน้า ฉกเนื้อ ออกมาให้ดู
ให้เห็นกันละเอียดลอมายู่ตลอด แม้ “พรหม” ชั้นเดียว ก็ได้ฉกแยกออกมา ให้
ได้รู้ชัดกันมาเรื่อย หรือ เทวดาเสพยกามต่างๆ ก็ได้ฉก ได้ฉกออกมา เพื่อเรียน
เพื่อรู้ คราวนี้ เรื่อง “เมถุนลามก” นี้ ก็ต้องฉก ก็ฉกออกมาดูหน้า ดูเนื้อในของ
มันบ้าง จึงทำความรู้ให้ชัดๆ เกิด ผู้ไม่เกิด ไม่เป็น ไม่มี ๘-นรกต่างๆ พวกนี้ ที่
จะต้องมาดับ มาฆ่า มาละ มาล้าง ก็จงตั้งใจในกำไร ที่เราไม่ต้องไปชมชาน และ
ไม่ต้องเสียเวลานั้นๆ เป็นบุญของผู้ที่ไม่มึนมนลนลา แต่ผู้ที่ยัง “มึ” ทว่า
หลงตนว่า “ตนไม่มี” ! ก็จงตรวจตนให้สำคัญๆ เกิดเทอญ

สรุปง่ายๆ ในเรื่อง “เมถุนธรรม” นี้ การเกิดที่เรียกว่า “ขลาปุชะโยนิ”
นั้น ก็คือ “การเกิดลูก” อันเนื่องมาแต่การสังขาร หรือ สังวาสกัน ของหญิง
กับชาย ในปัจจุบันชาตินี้ เป็นปฏิกริยาที่กระทำกันเห็นกันรู้กันชัดๆ ซึ่งจะไม่ให้
มีการเกิดได้ เพียงวิธีโดย “ศีล” คือ มีศีลจะมีกฎเกณฑ์ไม่ล่วงสังวาส ไม่ให้
มีปฏิกริยาทาง “รูปรกาย” เท่านั้น ก็ดับการเกิดนั้นได้

“อัททะโยนิ” นั้น ก็คือ “การเกิดของเขือที่เป็นไข่” อันเนื่องมาแต่
การสังขาร หรือ สังวาสกัน ของขีรณุปาทิ กับ ขีรณุปาทิ ที่มีนัยยังมีชีวิตอยู่ เป็น
ปฏิกริยาที่ปรุงกันสืบพันธุ์กันอยู่ชั้นในร่ายากชั้น ซึ่งจะไม่ให้มีการเกิดได้ยากยิ่ง จะ
ต้องมีการประพฤติปฏิบัติละ ลด ล้างกิเลสกันจริงๆ จนอินทรีย์ผละกล้า
เต็มจริงๆ จึงจะไม่มีเกิดในไข่ของฝ่ายชาย หรือ ไม่มีการเกิดเป็นไข่ของฝ่ายหญิง

“สังเสทชะโยนิ” นั้น ก็คือ “การเกิดของน้ำโสโครก” อันได้แก่น้ำอสุจิ (ของชาย ซึ่งไม่ใช่หน้าสูกะตอกนะ ! คือ น้ำขุ่นๆ ขาวๆ มีตัว “สัตว์เป็น” อยู่ในนั้น) และน้ำระดู (ของหญิงมีตัว “สัตว์ตาย” อยู่ในนั้น) เป็นปฏิภิกิริยาที่ปรุงสลับพันธุกันอยู่ ชั้นใน ซึ่งจะไม่ให้มีการเกิดได้ยากยิ่ง **จะต้องปฏิบัติธรรมดัด “สมุทัย”** คือ “โอปปาติกะสัตว์” ได้จริง และคนผู้นั้นก็ต้องเป็นผู้มี “ชวนุปาทิ” อ่อนแรง หรือ เบบางจริงๆ ด้วย ก็จะไม่มี “น้ำโสโครก” หรือ “น้ำไม่บริสุทธิ์” ฐเกิดอีกได้

“โอปปาติกะโยนิ” นั้น ก็คือ “การเกิดของจิตสุขจิตทุกข์” อันเนื่องมาแต่ การสังขาร หรือ สังวาสกัณ ของผัสสะกับ อูปาทาน ในปัจจุบันชาตินี้ เป็นปฏิภิกิริยา ที่กระทำกันอยู่ภายใน **เห็นกัน รู้กันได้ สำหรับผู้ปฏิบัติธรรมตาม** **แนวทางของพระพุทธองค์ตรงมรรค ผู้ปฏิบัติออกนอกทาง** **จักไม่รู้ไม่เห็นได้เลย** (ผล หรือ การเกิด ที่สืบต่อไปสูงสุดของการสังวาส-สังขารแห่งโอปปาติกะสัตว์นั้น ก็เป็น “หน้าสูกะ”) **ต้องรู้แจ้งในกิเลส-ตัณหา-** **อูปาทาน และ รู้เท่าทันในผัสสะ จับ “เวทนา” จับ “อารมณ์” อัน** **เป็นปัจจุบันของตนให้ดีแล้ว ฝึกละ ฝึกลด ฝึกหยุด ฝึกดับ เป็น** **งานกระทำกับ “จิต” แท้ๆ กระทำจริงๆ** ก็จะดับสูญสิ้นสนิทการเกิดขึ้นได้ **จิตสุขจิตทุกข์** เพราะเรื่อง “เมถุนธรรม” ก็จะไม่มี เป็นนิพพานสนิทในเรื่อง “เมถุน **ธรรม” เพราะดับสิ้นถึงรากเหง้าแห่งสมุทัยแท้ชั้น “นามกาย” หรือ “มโน” ที่เดียว** **ดังนั้น การจะอยาก จะปรารถนาทำ “เมถุนธรรม” ทางอาการกาย หรือ ทาง “รูปกาย”** **จึงไม่มีด้วย ผู้เสพยาเมถุนธรรมด้วยจิตว่างอยู่ จึง ไม่โง่ที่สุด ก็ฉลาดแกมโกงที่สุด**

การดับต้นเหตุเป็น “มโนปุพพัง” จึงจะต้องเรียน จิต-เจตสิก-
รูป หรือ กาย-เวทนา-จิต อันแท้จริง และ ดับการเกิดให้ได้ ตั้งแต่
ชั้น “รูปกาย” หรือ “ชลาพุชะโยนิ” ให้เนียนสนิทไปให้ได้ จนถึง
“โอปปาติกะโยนิ” ชั้น “นามกาย” ให้ได้จริง

ที่มันยังไม่ถ่วงรอบจริง จบไม่เด็ดขาด ก็เพราะอัสวะกิเลสตัว “โอบปาทิกะ” ของตน ยังไม่ดับมอดหยุดจริงๆ มันยังมีแรงดัน เรายังทำความสงบ ยังฆ่า ยังปล่อยาว ยังทำความอ่อนแรงให้ “โอบปาทิกะสัตว์” ในเรื่องดังกล่าวนี้ ยังไม่ได้ นั่นเอง ยังไม่เป็นความฉลาดแท้ของผู้ที่ได้อะไรว่า ฉลาดสุดยอดจริงๆ (อริยะ, อรหันต์)

คนนั้น เริ่มมีปัญญา ที่เป็นสัญชาตญาณอันฉลาด เพราะได้วิวัฒนาการขึ้นมา จนได้ชื่อว่า “มนุษย์” แล้ว นับว่า สูงมากจริงๆ จึงพอรู้ใน “ธรรม” รู้ความต่ำ-ความสูง อย่างน้อยที่สุด ก็รู้ได้กลางๆ ในก้นบึ้งของจิตวิญญาณ เป็นจิตใต้สำนึกทำงานอยู่เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งซักจะรู้อะไรๆ แล้วจริงๆ ว่า “การเกิดเป็นทุกข์” (ชาติ ปิ ทุกขา) ดังนั้น เมื่อกระทำพฤติกรรมเมถุน อันเป็นการประกอบกิจ ที่เป็นไปเพื่อ “ทุกข์” เป็นไปเพื่อ “การเกิด” ขึ้นหยาบๆ ชัดแต่อกปานั้น ก็จึงทำกันอย่างปิดบัง ลับหูหลบตา สำหรับผู้มีจิตวิญญาณเป็น “มนุษย์” แล้ว (มนุษย์ แปลว่า ผู้มีใจสูง) เพราะเขายังอายุจริงๆ ที่ตนยังแต่ต้องประพฤติกรรมอันต่ำนี้อยู่ ดังได้อธิบายมาแล้ว แต่นั่นแหละ เมื่อใดกิเลสตัณหาตัวร้ายกาจมันแสดงความเก่งขึ้นหน้ามาก ๆ จนการกลับกลายเป็นสัตว์โลกที่มีจิตวิญญาณโง่ๆ ปัญญาทรมานๆ จนกลับไปเหมือนเดรัจฉานสัตว์ แม้แสดง “พฤติกรรมแห่งการเกิดอย่างหยาบ” ออกปานั้น ก็ไม่รู้จักอาย จนไม่รู้ความสูง-ความต่ำ ไม่แจ้งใน “กุศลธรรม-อกุศลธรรม” แท้ๆ จริงๆ ได้ เนื่องมาจากความไร้ปัญญาทางจิตวิญญาณจริงๆ แม้เขาเหล่านั้น จะเจริญสูงส่งทางวัตถุ และสูงยิ่งทางโลกียะบัญญัติปานใด ก็ตาม ก็จะต้องเวียนวนสูงๆ ต่ำๆ โง่ๆ-ฉลาดๆ อยู่นั่นเอง และไม่ฉลาดแท้เป็นที่สุดได้

นั่นแหละ คือ “โลก” คือ ความวนเวียน อันหลงว่า ตนฉลาด แต่ก็ไม่เห็นฉลาดจริง มันวนไปเวียนมา จาก “โง่” ในเรื่องหนึ่ง แล้วก็ไป “ฉลาด” ในอีกเรื่องหนึ่ง แต่ในความฉลาดนั้น ก็กลับไปแสดงความโง่อยู่อีกเรื่องหนึ่ง อันเป็น “การก่อการเกิด” ไม่กาม ก็ภพชาติอยู่เป็น “สังขารธรรม” อยู่นั่นเอง ยิ่งกว่านั้น

หากผู้ใด “หลงขนาดหนัก” ขึ้นไปอีก จนถึงขั้น “ตั้งขึ้น” ในการประกอบพฤติกรรมแห่งกามแห่งภพ” โดยใช้ “ปัญญา” ตัดแปลงหาเหลี่ยมใหม่ๆ เพื่อเสพยา “กาม” เสพยา “ภพ” ให้เป็น “กามวิถาคาร” ต่างๆ เป็น “ภพวิถาคาร” นานาขึ้นมาเสพยาเข้าอีก ก็ยิ่งแสดงถึงความ “บ้ากาม” และ “บ้าภพ” หนักไปใหญ่ เพราะยิ่งเลยเถิดไปไกล ก็ยิ่งเสพยาวิถาคาร เสพยาภพวิถาคารกันถึงขั้นไม่ใช้ *ธรรมชาติ* และก็ได้ “เลยธรรมชาติ” ไปไกลสุดแสนไกลยิ่งงั้นแล้ว ทั้ง “กาม” ทั้ง “ภพ” แม้ “กามเมถุน” อันหมายถึงการ “สับพันธ” ต่อเผ่าต่อพันธุ์ ซึ่งสัตว์เดรัจฉานมันไม่รู้ มันก็ยังยึดมั่นตามธรรมชาติ ไม่หลงผิด ไม่เมามายจนเลยเถิด แต่คนผู้เมามายในกามขั้นหนักขั้นเลยเถิด ก็ไม่เหลือสภาวะของการสับพันธไว้แล้ว แม้จะยังใช้อวัยวะสับพันธปรุงกามอยู่ ก็ตาม ก็ทำให้มันตะแบงจากธรรมชาติไปเสียหมด เพราะความเมามาย (โมหะขั้นหนักจนเรียกว่า สุรา หรือ เมรย หรือ มัชช นั้นแล คือ มืดเมา มัวเมา ใน “กาม” ใน “ภพ” ต่ำลึกไปทุกที่ๆ) มุ่งปรุงรสการสัมผัสเสียดสี การกระทบรูป สัมผัสแท้ๆ ที่เรียกว่า “กาม” ตรงๆ ชัดๆ กันเลย ให้แปลก ให้แหวก ให้วิถาคารหนักจนๆ เพราะเมื่อ “กามรส” ใน “รูปแบบโครงสร้าง” เก่าๆ นั้นคือ ความก้าวหน้าเจริญยิ่ง หรือ มีปัญญาสูงฉลาดของคนขั้นผู้มี “โลกียะปัญญา” เจริญรุ่งเรือง ก็น่าเสียดายที่ “ปัญญา” แทนที่จะเอามาใช้ในการตัด “รู” ความละเอียดใน “ทุกซ์” ใน “สมุทัย” เพื่อละกาม ละภพ แต่กลับเอา “ปัญญา” ไปหาทางเพิ่มกามให้หนัก เพิ่มภพให้ใหญ่ แอ้งนอกแกล้ง ! ส่วนด้านเสพยา “ภพ” ก็มีอกมากมายเหลือคณาจะกล่าว ล้วนคิดอ่านทะเยอทะยานอยาก วาดเพื่อ แล้วก็ปรุงสร้างเอามาเสพยา ทั้งที่เป็นเพียง “อรูป” ทั้งที่เป็น “รูป” แท้ๆ แล้วก็หลงเห็นว่าเป็นสุข เป็นลาภ เป็นยศ เป็นสรรเสริญ เป็นวิชา เป็นความเก่ง อันเกิน อันเลยความจำเป็นที่แท้จริงไปทั้งนั้น

ตัวอย่างง่ายๆ ก็เช่น หาทางสร้าง “ยาเสพยาดี” มาดับจิตวิญญาณของตน ให้ “วิสัญญ” หรือ “อสัญญ” จากโลกจากสังคัม ไร้ความรับผิดชอบในบาป—บุญชั่ว—ดี ให้อย่างนั้น ทำตนเป็น “พระพรหมเก๊ๆ” (หรือ ดูๆ ก็เหมือนจะทำตนเป็นพระ

อรหันต์ คือ เป็นผู้พบบาปพบบุญ พนฺธิ พนฺชวเอาที่เดียว เพราะไม่ยึดบาป-บุญ ไม่ยึด
 ค-ชั่วแล้วนี่) โดยการสร้าง “โลกแห่งตน” (ภพ) แต่ผู้เดียว เป็นใหญ่ในตน มี
 “อัคราธิปไตย” เป็นผู้เสรีภาพสูงสุดไม่แคร์ใคร (ดังที่ได้กล่าวถึงมาแล้ว) ให้อย่าง
 ขน มันก็เป็นยอดบัญญัติจริงๆ เก่งแท้ๆ ที่เดียว แต่มันล้วนไม่ใช่เรื่องของ
 “ญาณ” ของ “ปัญญา” ที่เข้าไปเพื่อ “โลกุตตระ” เอาเสียเลยจริงๆ มันหา
 “มัชฌิมา” ไม่ได้ (โลกุตตระธรรมนั้น เป็นไปเพื่อ “มัชฌิมา”) มันไม่มี “สัมมา”
 กันเอาเลย (โลกุตตระธรรมนั้น เป็นไปเพื่อ “สัมมา”) มันมีแต่ความเลียดเถิด ทั้ง
 “กามสุขขัลลิกานุโยค” และ ทั้งเป็น “อิตถกิลมณานุโยค” ซัดๆ เป็นความเลียด
 เถิดที่สังฆมเอา สภาพสุดโต่งทั้ง ๒ อย่างไว้ในตัวคนๆ เดียวกัน หนักทั้ง “กาม”
 หนักทั้ง “ภพ” และเวียนวนอยู่ใน “กาม” อันเข้มข้น อยู่กับ “ภพ” อันมีตมัว
 และเมามาย เช่น “ฮิปปี” อย่างนี้ มันจะเป็นพวกเดียวกับพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
 กันทำอะไร ?

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนใหม่ “ปัญญา” รู้เท่าทัน “ความพอดี ความ
 เหมาะควร” ให้ตรงตามเป้าหมาย หรือ ตามความเป็นจริงที่ถูกหน้าที่ถูกเรื่องถูกราว
 ตรงๆ เสมอๆ (มัชฌิมา หรือ สัมมา หรือ อรหัง ตามระดับตามภูมิ และ มีกาละ มีเทศะ
 ประกอบกรรมเสมอ) โดยเฉพาะ พระองค์สอนให้คนฝึกหัดเสียดสละตัวตน “ไม่เอา
 แต่ใจตัว” ไม่เสพยาไม่ติดอะไร ให้ได้หมดเกลี้ยงในโลก พระพุทธองค์ทรงสอนให้
 ฝึกหัดความไม่ติดยึด ความไม่หลงเสพยา ความไม่เมา ไม่ติด “กาม” เอาจริงๆ ไม่
 ว่า รูป-รส-กลิ่น-เสียง-สัมผัส ใดๆ มันก็ล้วนไปกำหนด อยากรู้ เห็นเป็นเอร็ด
 อร่อยหลงเป็น “สุข” อยู่ ก็ไม่เอาทั้งนั้น เพราะ “สุข” มันไม่มี มัน
 เป็นความตลบตะแลง ความหลอกลวง (อลิเกะ) ดังนั้น จึงเรียกว่า สุข
 อันตลบตะแลง (สุขขัลลิกะ) ยิ่งเป็นกามคุณ ๕ ด้วย ก็ยิ่งเป็นมายาใหญ่
 ใครไปหลงว่า เป็นสุข แล้วก็ติด แล้วก็เสพยาอยู่ ก็เรียกว่า “กามสุขขัลลิกา-
 นุโยค” ถ้าไม่หลง “กาม” ว่า เป็นสุข ซึ่งเป็นความตลบตะแลงขนานใหญ่สุด
 แล้ว ก็จะไม่ทรมาณตนไปก่อภพก่อชาติ เป็นแดนพรหม แดนสวรรค์ คือ ไม่ไป
 สร้าง “รูปภูมิ-อรุภูมิ” ให้แก่ตนเอาด้วยวิธีใช้วัตถุใช้ยาเสพติด หรือ แม้ใช้การ

หนึ่งหลับตาบั้นจิตเอา เช่น ฤษี ซึ่งพรพากันทำมาก่อน เช่น ชฎิล ดาบส แม้อุทกดาบส
 อาหารดาบส พาทำนั้น ก็ไม่เอา เพราะมันไม่จริง มันก็ยังคือ “สมมุติ” หรือ
 คือ บัญญัติที่เราคิดไม่ได้ทั้งนั้น และยังคงสร้างตอกก่อเอาจึงจะได้ด้วย แต่แล้วก็
 ยังเป็น “ภพ” หากทำลาย “อตฺตา” ลงได้ไม่ จึงเป็นความเหน็ดเหนื่อย
(กิลมตะ) เปล่า แต่ก็ยังไม่สิ้น “อตฺตา” ลงได้ จึงเรียกว่า
 “อตฺตกิลมถานุโยค” (อันมาจาก อตฺต + กิลมต + อนุโยค) ถ้าใครต้องไปสร้าง
 ไปก่อเอา ต้องเป็นทาส หู-ตา-จมูก-ลิ้น-กาย-ใจ ตนเอง โดยต้องยุ่งยากหนัก
 หนาเหน็ดเหนื่อยเกี่ยวพันเป็นภาระอยู่ยกปานนั้น มันก็ยังเป็นภาระ เป็นสภาพ
 ต้องสร้าง ตอกก่อ ต้องอาศัยอยู่นั่นเอง อันไม่รู้แล้ว ไม่รู้จบ พระพุทธองค์
 ทรงสอนให้รู้ “ปัจจุบัน” ให้แจ้งใน “อุปาทาน” และดับ “อุปาทาน” ที่จิตให้ได้
 ทุกๆ ขณะ ไม่ให้ยึดกาม ไม่ให้ยึดภพ ให้ทำความแล้วทำความจบ

ฉะนี้ว่า ใครเห็น “กามสุขขัลลิกานุโยค” และ เห็น “อตฺตกิลมถานุโยค”
 ทั้ง ๒ อย่างซึ่งอยู่ในคนๆ เดียวกันได้ ก็เป็นผู้มี “ตาทิพย์” หรือ “ธรรมจักขุ”
 ที่สำคัญ อันอาจจะอยู่ในคนที่เบ็น เช่น “ฮิปปี” หรือ อยู่ในคนที่ดินรนาทางเสพย์
 ซึ่ง จะเสพย์สุข ตามความใคร่ ความอยาก (กาม) ความยึดของตน (อตฺต) ให้
 เสรีให้วิตถาร และ หาทางมี “อตฺตาริปไตย” โดยไม่ยอมรับสังคัมไม่เห็นแก่สังคัม
 เด็ดๆ ขาดๆ มันเป็นเรื่อง “อตฺตา” อย่างสูงสุดด้วย

เรื่องกาม ผสม เรื่องอตฺตาน มิใช่เรื่องง่ายๆ เลยที่จริง มันเป็นเรื่องลึก
 เรื่องไกล แม้แต่แค่เสพย์กามทางรูปภาพทางสีส้น เช่น “แวนโก๊ะ” จิตรกร
 เอกผู้หลงอยู่ในโลกแห่งรูปภาพและสีส้น จนที่สุดเขาได้เสพย์กามแห่งรูปภาพและสี-
 ส้นอย่างถึงจุดสำเร็จความใคร่สุดยอดเต็มที่ เขาก็ถึงขั้น “อตฺตวินิบาต” ได้ คือ เขา
 ยึดอตฺตานัน เป็นแดน (ภพ) อันสูงสุดของเขา โดยเต็มใจที่สุดที่จะขอสิ่งสกลิตั้งจิต
 วิญญานไว้ ณ แดนนี้ ภูมินี้ อันคือ ยึดอตฺตาไว้ในแดนนรกภูมิหนึ่ง และ เขาจะต้อง
 ถึงตายให้ได้ในบัดนี้ ขณะถึงอารมณ์ถึงที่สุดแห่งจิตของตน เขาได้ภูมิที่สุดของเขา
 แล้ว เขาได้ “ภพ” ที่เขาหลงยึด หลงถือ หลงตัดส้นเป็นจุดยอด จุดไม่มีที่ต่อไปอีก
 แล้วของเขาแล้ว เขาควรหยุด ณ ที่นี้ จุนนี้ ไม่ควรเคลื่อนย้ายไปไหนอีกแล้ว

มัน^๗เป็นจุดที่ผู้อธิบายไปในทางดี^๘กว่า เป็น “ ภูมิแห่งความบรรลุสูงสุด ” ผู้อธิบายไป
 ในทางเลว^๙กว่า เป็น “ ภูมิแห่งความจนทางแล้ว สิ้นทางดินแล้ว ขอบจบ ขอบหยุด
 ณ บัดนี้ ให้ได้ ” จึงต้องทำให้ตนตายให้ได้ ถ้ามันไม่ตายโดยใจขาดไปในบัดดล
 นั้น ก็จะต้องเชือดกาย หรือ นำกายให้ตายให้ดับให้จุติลง ณ แดนนั้น “ อารมณ ”
 นั้น นั่นเอง นั่นแหละคือ “ การตายของผู้ที่ยังไม่ตายเลย ” ซึ่งเป็นการค้นหาภพ
 ภาวนา “ เกิด ” อยู่จริงๆ แท้ๆ กิเลสของเขายังเป็น “ ความปรารถนาอันแรงกล้า
 อันมีชีวิตที่ตนแรงจัด ” อยู่เหลือเกินจริงๆ เห็นได้ไหม ?

มันเป็นเรื่องของผู้เสพยา “ กามสุขขัลลิกานุโยค ” อย่างวิถถการ ขึ้นต้องก่อต้อง
 สร้าง “ อตตกิลมถะ ” ถึงที่สุด คือ สร้าง “ แดนที่จิตยึด อันสุดจะที่สุด ” ที่
 เรียกว่า “ สร้างอตตา ” ให้ตนอย่างแสนลำบากยากยิ่ง (กิลมถะ แปลว่า เห็นด
 เห็นอ้อยลำบากยากยิ่ง) ถึงขึ้นต้อง “ อตตวินิบาตกรรม ” คือ ทำกรรมนำตน
 ให้ตายลงเป็นที่สุด แต่แล้วตนก็ยึดได้แดนนรก “ ที่ไม่มีที่จะตกไปต่ำกว่านี้อีก
 แล้ว ” (วินิบาต) เป็นที่เกิด คือ เอา “ อตตา ” (จิตวิญญาน) ไปฝังไว้ไปฝังสู่ไป
 สถิตอยู่ ณ แดน “ วินิบาต ” (แปลว่า นรกชั้นต่ำสุดต่ำ) นั่นเองแล

ตัวอย่างการตายแบบ “ อตตวินิบาต ” เพราะเสพยา “ กามสุขขัลลิกานุโยค ”
 ผสม “ อตตกิลมถานุโยค ” นี้ มีเยอะ แม้แต่ผู้เสพยาเมถุนธรรมแล้วขาดใจตายคาอก
 ก็เป็นเรื่องของ “ อตตวินิบาต ” ที่ถึงจุด “ ใจขาด ” ที่ตกอยู่ใน “ ภูมิ ” นั้น เช่นกัน เป็นต้น
 ตายเพราะ “ อตตกิลมถะ ” โดยตรงไม่มี “ กาม ” มาร่วมเป็นเชอด้วย เพราะ ยึดภพ
 -ยึดภูมิ อันแสนมึตมน “ กิณหา ” ดังได้อธิบายมาแล้ว ก็เยอะ ซึ่งล้วนเป็น
 เรื่องของ “ อวิชชา ” แท้ๆ ทั้งสิ้น ไม่ใช่เรื่องของ “ ความบรรลุผลสำเร็จ ”
 อันน่าเชิดชูเลิศลอยอะไร

ผู้ใดเห็นโทษในกาม เห็นภัยในภพ ได้จริง และ เห็น “ ฮิปปี ” คือ ผู้
 ยังคลุกคลีกับความต่ำอันมีกาม มีภพ เป็นผู้ที่ไม่น่ายกย่อง ได้ถูก ได้แท้ ผู้นั้น ก็มี
 “ ตาที่เห็นธรรม ” หรือ มี “ ธรรมจักขุ ” อยู่พอควรทีเดียว ส่วนคนผู้เห็น “ ฮิปปี ”
 เป็นพวกเดียวกับพระพุทธเจ้านั้น คือ ผู้มี “ อวิชชา ” เต็มเข้าจนล้น เพราะไม่รู้

แม่ “กวดตัลหา” และไม่เข้าใจแม่แต่ใน “กามตัลหา” ยิ่งร้ายที่สุดคือ แม่กระทั่งขึ้น “กามเมถุน” อันหยาบโลน “ยาเสพยัตต” อันดำซ้ำ ท้าว “ฮิปปี” เขาคลุกคลี้เกี้ยวของกระทำอยู่ ก็ยังไม่อาจรู้ ไม่อาจเห็นแจ้ง ไม่อาจเข้าใจได้ว่า นั่นคือ อภิสลลธรรมต่ำๆ หยาบๆ แท้ๆ เป็นเบองตน เบองตนจริงๆ “อพรหมจรรย์” ขนต้น พนฐานแท้ๆ ยังละไม่ได้ ไม่เบ้อ ไม่ลด แล้วจะเป็น “พุทธ” ซึ่งเป็น ศาสนา แห่ง “โลกุตตระ” ได้อย่างไรกัน !

แท้จริงแล้ว บ่อเกิด หรือ รากเง้าของสัตว์โลก ที่ไม่รู้จัก “จบ” ลงได้นั้น มันคือ “กามเมถุน” นั่นแหละ อันเป็นเรื่องที่จะต้องเลิกให้ได้เป็นเบื้องต้น และเป็นที่สุด ซึ่งจะต้องเข้าใจคำว่า “เมถุน” ได้ทะลุรอบสุด จนถึงขั้นสิ้นสุดแท้ๆ คือ หมายถึง “สังขารธรรม” แม้ขนอสาวะ ขนอรูป จริงๆ มันเป็นสิ่งไม่พึงบังควร ประกอบอยู่ หรือ ไม่พึงบังควรจะทำอีกเลย ในชีวิตของผู้จะเดินตรงไปสู่ความเป็นผู้เจริญแท้ (อริยะบุคคล) เป็นผู้จะไปสู่ที่สูงจริงยิ่งสุด คือ “นิพพาน” มันเป็นเบื้องต้นแห่ง “พรหมจรรย์” ที่ควรรู้อย่างสำคัญ ดังนั้น คนผู้ใดไม่ผ่านเรื่องนี้ (ไม่เคยผ่าน “กามเมถุน”) จึงเรียกว่า เป็นผู้ไม่ “พรหมจรรย์” แล้ว โดยจริง โดยธรรม เป็นเบื้องต้น อันงามพร้อมยิ่งแล้ว โดยยังไม่ต้องไป เรียนรู้ธรรม ก็เป็นผู้มีธรรมพร้อมแล้วขั้นหนึ่งจริงๆ ตามที่ ชาวโลกเขาเอาไปเรียกขานกัน ซึ่งก็ถูกต้องที่สุด ยิ่งทุกวันนี้ ผู้ใดรักษา “พรหมจรรย์” ได้ ยังมีค่าสูงยิ่งๆ

ด้วยความจริงดังตนเอง “กฎหมายข้อตน” (พระวินัย บ้าง อภิสลลใน “อนุศาสนีย์” แห่งพระพุทธองค์ บ้าง) สำหรับพระสาวกแห่งพระพุทธองค์ เป็นกฎหมาย ประหารชีวิต ข้อที่ ๑ ของผู้จะมุ่งความเจริญในธรรม หรือ เจริญแท้ๆ จริงๆ (อริยะ) จึงคือ “ปาราชิกข้อแรก” ถิ่นที่เดียว “ปาราชิก” หมายความว่า ผู้ถึงความแพ้อแล้วตั้งแต่ต้นทาง ถ้าทำแต่คนไม่สำเร็จ อย่าไปทำความเจริญอนทัยาก และ ลึกซึ้งกว่านั้นต่ออีกเลย เพราะฝั่งนิพพานนั้น ไกลนัก (ปาร = ฝั่ง, นิพพาน อชิก = ผู้ไม่ได้เป็น เจ้าของความชนะแน่ๆ, ผู้แพ้อแล้ว) อันผู้ถึง “ปาราชิก” ในทางพุทธศาสนานั้น “ถือเป็นคนหัวขาด” ถ้าวา ถูกฆ่าจากศาสนาพุทธไปเลย ถูกจับสึกจากศาสนาแล้ว

จะมาบวชอีกอย่างไรก็ไม่เอาไม่รับ ถือว่า เป็นคนหมดท่า หมดนยาเอาจริง ๆ ที่จะปฏิบัติธรรมในพุทธศาสนาให้ได้ดีให้เจริญ และเป็น “อภินิหารข้อแรก” อีก เช่นกัน “ในอนุศาสน์” หรือ “ในคำสั่งคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาแต่ตั้งแต่เดิม (อภินิหาร หมายความว่า ไม่ควรอย่างยิ่งในกิจนี้, ไม่ควรมีการกระทำอย่างนี้, ไม่ใช่กิจที่ดีควรจะมีในคนผู้หวังเจริญแท้สูงจริงเลย, เป็นเรื่องที่ไม่กระทำเด็ดขาดสำหรับผู้อยู่แห่งบรรลุนิจหรือเจริญจริง, เป็นเรื่องที่ไม่ควรทำและจะต้องเลิกกระทำให้ได้จริงๆ) ผู้จะพ้นความเป็น “เดรัจฉาน” (“เดรัจฉาน” หมายความว่า ความหลงเดินทางหมუნวน อยู่แต่ในทาง ๓ สายแห่งสัตว์นรก - สัตว์มนุษย์ - สัตว์สวรรค์) จะต้องมึปัญญาเข้าใจในเรื่องนี้ เห็นเรื่องให้แจ่มแจ้งแทงทะลุให้ได้ว่า เป็นเรื่องที่เป็นต้นทาง เป็นรากเง้าของวาทกรรม ความหมუნวน ความยังเป็นเดรัจฉานจริงๆ ในพระไตรปิฎกเล่มแรก และมีเป็นเรื่องแรกไปทีเดียว ก็ลองไปเปิดหาอ่านดูเถิด พระพุทธองค์ตรัสไว้ชัด ถ้อยชัดคำว่า

“.....มันเป็นมารยาทของคนชั้นต่ำอันชั่วหยาบ มัน้าเป็นที่สุด ต้องทำกันให้ลับปกปิด เป็นเรื่องของสัตว์ผู้ยังมัวเมาอยู่ในความเป็นคน”

“อัสถัมมัง คามธัมมัง วสธัมมัง ทุฏฐุลลัง...” นั้นเป็นพระบาลี ที่ให้ศักดิ์ ให้ฐานะแก่ราชา “กามเมถุน” คนผู้ยังเสพย์เมถุนอยู่ ก็คือ คนที่เป็นอย่างที่ว่านี้ พระพุทธเจ้าตรัสว่าเอง ไม่ใช่ใครจะหาญกล้าว่าก่อน ผู้รู้ก็ลองแปลดูเถิด “อัสถัมมัง” นั้น ก็แจ้งโทนโทยอยู่แล้วว่า ไม่ใช่ธรรมของคนดี และอย่างคำว่า “วสธ” คำว่า “ทุฏฐุลล” นั้น มันก็กินความถึงความต่ำสุดทุกประการของความเป็นคนแล้ว เพราะมันแปลเป็นไทยว่า คนถ้อย, คนชั่ว (วสธ) คนชั้นตถุ, คนหยาบโลน, คนต่ำทราม, คนชั่วหยาบ (ทุฏฐุลล) อันคนที่มึสัญชาติญาณแห่งผู้ระลึกถึงศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ (มนุษย์ธรรม) อยู่บ้างว่า มันเป็นเรื่องถ้อย เป็นเรื่องชั่วช้าชั้นตถุชั้นหยาบโลน เมื่อตนยังตัดไม่ขาด วางยังไม่ได้ ครั้นจำจะต้องเสพย์ ก็จึงหาที่แอบ ที่หลบเสพย์ปกปิดซ่อนเร้นทำ นั่นก็ยังแสดงถึงการ “รูตรีชว” ของผู้ผู้ละอาย (หิริ) นั้นอยู่บ้าง สมความเป็นคนเป็นมนุษย์ แต่นั่นอะไรกัน!

คนทุกคนมันก็เชื่อปัญญา หรือ ความคิดของตนเองยิ่งกว่าจะเชื่อใคร ๆ อยู่แล้ว ดังนั้น คนผู้ยิ่งหลงตนว่า ตนเป็น “เจ้าปัญญา” ก็ยิ่งเชื่อตน และ บักใจยิ่ง ความคิดของตนหนักยิ่งกว่าเข้าไปอีกหนักกว่านี้ จึงยากเหลือเกิน ที่จะช่วยคนผู้ “ทวิวิ” แบบนี้ คือ เป็น “ตักก โหติ วมังสิ” นี้ได้ นอกจากเขาจะถอนความ หลงตนที่เขาหลงยึดอยู่ว่า “ตนเท่านั้น ถูก ตนเท่านั้น ทัมปัญญา” ออกไปเสียบ้าง

“อสังญ์พรหม” ชนิดลึกลับ เป็นเรื่องละเอียดลึกซึ้ง และอาจพาให้ เห็นเป็นสภาพ “ตักลับ” ได้ (สำหรับผู้ไม่รู้รอบ ไม่รู้ชั้น) จึงทำให้ “หลงผิด” เองง่าย ๆ เช่น เรื่องราวที่ได้อธิบายขแจ้งมาแล้วนั้น ว่า “อสังญ์พรหม” แบบ หลับตานาน เขา “ดี” ขึ้นกว่าคนธรรมดา ๆ บ้างแล้ว ในส่วนที่หลงโลกีย์หลงกาม (เพราะมันเป็นตัณหาชั้นหยาบ) แม้เขาจะดับโลกดับโลกีย์ดับกามในแบบของเขา คือ วิชัลลิตตามจิตวางโลกไปแล้ว ก็ไปสร้างภพให้จิตของตนพัก (เป็น “ภวตัณหา” ชนิดหนึ่ง) แต่เขาก็ไม่นำกาย ไม่นำทวารทั้ง ๕ มาทำอะไรเลอะเทอะ เป็นตัวอย่าง อันเลว เป็นโทษเป็นภัยให้แก่สังคม ให้คนเห็นประเจิดประเจ้อ เขาหันหลังให้ “กามคุณ” ชั่วครู่ เขาพักเกมกามไว้ช่วยยาม จึงเป็นผู้รู้จักลด รู้จักพักใน “กาม- ตัณหา” ลงเสียบ้าง อันนั้นก็ “ดี” บ้าง ก็ถูกแล้ว ที่ได้ละ ได้พัก “กามตัณหา” ไปเต็มส่วน แม้จะไปยึดเอา “ภวตัณหา” เข้าไว้ หรือ ไปเพิ่ม “ภวตัณหา” เข้าอีก ก็ ยังเหลือเพียง “ตัณหา” เดียว ในขณะที่เป็น “อสังญ์พรหม” นั้น

ส่วน “อสังญ์พรหม” แบบลึกลับ ที่บางก็เป็นนักเสพยาเสพติด บ้างก็เป็นนักสังคมนิกตังโลก หรือ จะดับโลกแบบ “ฮิปปี” นั้น นอกจากจะ สร้างภพให้จิตของตนพัก (อันเป็น “ภวตัณหา” แท้ ๆ เช่นกัน) คือ ทั้งโลกดับโลกีย์- สังคมลงไปแล้ว มุมนี้ เหลี่ยมมนแหวะ ทัมนตุเหมือน “ตี” (ซึ่งยังไม่ถูกยังไม่ตรงแท้ ตามแนวพุทธดอก) มันคล้าย ๆ กับ “อสังญ์พรหม” แบบหลับตา แต่แท้จริงยิ่ง “เลว” หนักใหญ่ เพราะเป็นการทำให้สังคมนิกตังเลอะเทอะ รุงรัง หรือ รก เป็นภาระ ยิ่งขึ้น เนื่องจาก “มือไม่พายแล้ว ยังเอาหางหัว ทงตนรนา ขาเสือก คือ ไม่ก่อกไม่ สร้างสรรสังคม ไม่อนุเคราะห์ชุมชนส่วนใหญ่ตามปกติเขา นั่นคือ มือไม่พาย (ซึ่ง ก็เหมือนพวก “อสังญ์พรหม” แบบหลับตา) คือ ไม่สร้างสรรเท่ากัน แต่เลวร้ายกว่า

ตรงที่ยังมาจู้จี้จ้วงจ้วงกับสังคมเขา และที่ร้ายที่สุด ก็คือ แกรมแสดงการเปลือยกิเลส เปลือยตัณหา เปลือยอุปาทานต่างๆ ของตน อันเป็น "กาม" เป็น "ภพ" ออกมาอวดชาวโลกเขาให้อู้อาจตุเรศยังเข้าไปอีก นี่สิ เอาทั้งหัว ทั้งต้นรานากันเลยทีเดียว "อสังกัญญพรหม" แบบหลับตา เขาจะเสพย์ "ภวตัณหา" เขาก็ยังหลบ ยังแอบ ยังซ่อนเสพย์ ไม่ประเจิดประเจ้อ แม้เขาจะทิ้งโลกดั่งสังกมอะไรก็อ แต่พวก "อสังกัญญพรหม" แบบลุ่มตามัน เล่นเปิดโปงหมดเลย ไม่รู้แม้สภาวะของ "ตัณหา" ไม่ว่าชนิดใดๆ "กามตัณหา" อันเป็นสภาวะตัณหาที่หยาบโผนอยู่แล้วกว่า "ภวตัณหา" ก็เลยยิ่งถูกแสดงโจ่งครึมหนักขึ้น ทั้ง "ภวตัณหา" อันก็ไม่ควรนำออกไปแสดง เพราะมันเป็นความเลวชนิดเห็นแก่ตนอยู่ เป็นตัณหาแบบอัตตาแบบ "ยึดสุขใส่ตน" ไม่มีโลก ไม่รับภาระของโลก ไม่ช่วยโลก ถ้าตนจะเห็นแก่ตนในมมุน เหลี่ยมมน ก็ไม่ควรจะให้ใครเขาบาดหุบบาดตาว่า เราช่างอะไร "เห็นแก่ตัว" อย่างน่าไม่อายเสียเหลือเกิน เรายังมี "ตัวตน" อยู่ในโลก แล้วเรายังจะเย้ยหยันอวดการเสพย์ "ความเห็นแก่ตัว" เพราะแสดงความไม่เอือโลก ไม่เกอูกผู้คน หรือสังกมให้ประเจิดประเจ้อซ้ำเสียอีก ถ้าทำก็เช่น พวก "อสังกัญญพรหม" แบบหลับตาหาที่ลับที่สงัดที่ปกปิดมิดชิดไกลผู้คน ไปแอบเสพย์ ก็ยังดี เช่น ฤๅษี ชีไพร ดาบส เดียรถีย์ต่างๆ

ดังนั้น จะเห็นชัดได้ว่า พวกเสพย์ยาเสพย์ติด และ พวกฮิปปีนั้น เป็นผู้ทีเลอะเทอะไปด้วย "ตัณหา" ทั้ง "กามตัณหา" และ "ภวตัณหา" ออกปานใด? อู้อวด อนาคตไปด้วยความชั่วคำครบพร้อมมากมวลงขนาดใด? มันเป็นสภาพหมุนรอบเชิงซ้อน ที่ย้อนหวนกลับไปสู่ความต่ำของกิเลสตัณหาอีกแง่หนึ่งชัดๆ และมีสภาวะรุนแรง ร้ายแรงมากยิ่งขึ้น ดังได้แจกแจงสุฟังแล้ว ซึ่งที่จริงก็เนื่องมาจากแต่สภาพแห่งความยึดติดในการ เบื่อจิต เบื่อวิญญาณ เบื่อธาตุรู้ เบื่อความรับรู้ เบื่อความรับรู้ติดชอบ เบื่อโลกอันมละรุ่มมะตุ่มเข้ามาผูกพันกับชีวิต จนมากมายเกินขอบเขต เขาจึงเกิดการอยากสลัดต้อออก มันเป็นตัวทุกข์ๆๆๆๆ นั่นเอง เพราะโลกมันมีแต่ "สังขาร" มันมีแต่การปรับปรุงตบแต่ง ก่อสร้างอย่างไม่รู้หยุด

รุพอ แล้วก็หลอกกันล่อกัน ชักจูงจิตวิญญาณคนให้หลงใหลอยู่ตลอดกับปีกล้วย
 มันจะทิ้ง "สังขาร" ได้แต่ไหนกัน สำหรับโลกนอกตัวเรา ถ้าใครยังไม่รู้
 "จิตวิญญาณ" ไม่รู้ "สังขารขั้น" อันแท้จริงของตน แล้วก็หัด
 ดับสังขารของตน หัดรู้จักหยุด รู้จักพอในตน จนดับกัน ระวัง
 กันได้จริงๆ แท้ๆ ถูกจิตถูกสังขารขั้นจริงๆ เป็นขั้น เป็นเปลาะ
 กระทั่งเป็น "นิพพาน" แท้ๆ ถูกๆ ตรงๆ เป็น "นิโรธอริยสัจ" ใน
 ตน ตามระดับ ตามภูมิ แล้วละก็ มันก็จะไม่จบจริง ไม่พ้น
 ทุกข์ จริง แม้จะทิ้งโลกนอกตัวมาแล้ว เป็น "อสังขาร" แล้ว ทั้ง
 แบบหลับตา และ แบบลืมตา ก็ตามที่ ครอบโต ที่ตนไม่ดับกิเลสตัดหาของตน
 ให้หมดไป แล้วยังลืมตาเห็นโลก ยังมีชีวิตคลุกคลีอยู่กับโลกอยู่ เปลืองวัตถุ
 โลกเขาอยู่ ตนก็จะกลายเป็นมารสังคม หรือ มารร้ายผู้ลามกแห่งโลกไปที่เดียว
 เพราะสังขารทั้งหลาย มันก็คือ โลก ที่ใหญ่ และ เล็กละเอียด ไปตามขั้น
 ตามลำดับแห่งโลก เราผู้เป็นมนุษย์ จะต้องมัญญาเข้าใจ รู้เท่า รู้ทันตามขั้นตาม
 ระดับของเขาเหล่านั้น ตามควรด้วย และที่สำคัญที่สุด ก็คือ เราจะ
 ต้องไม่เป็นผู้หลงเสีย ไม่เป็นผู้เปลืองโลก ไม่เป็นผู้
 ถ่วงโลก หรือ ไร้ประโยชน์สำหรับโลก เกิดมาเป็น "คน"
 ต้องทำงาน ต้องรู้จัก "กรรม" คือ ต้องรู้จัก "การงาน"
 และต้องทำงาน (กรรม) ให้เหมาะสมต่อหน้าที่ มีกิจการ
 งานดี เป็นที่สุด ค่าควร เป็นที่สุด (สัมมา+กัมม+อันตะ = สัมมา-
 กัมมันตะ ซึ่งแปลชัดๆ เต็มๆ ก็ว่า มนุษย์เรามันก็มี "การงาน" เท่านั้นแหละ ที่จะ
 เป็นเครื่องชี้ค่าแห่งความ คือ "มนุษย์" เป็นที่สุด) เป็น "มนุษย์" ต้องมี
 ประโยชน์ต่อโลกให้สูงสุด มีค่าน่าบูชาเป็นที่สุดให้ได้ ไม่
 ไข่เกิดมาเป็น "มนุษย์" แล้วกลายเป็นสัตว์โลกผู้เกียจคร้าน
 เอาเปรียบโลก ไม่ยอมมิใช้กายใช้ใจนี้ เป็นประโยชน์ให้
 แก่โลก แก่ปวงชนในโลกเสียเลยนั้น ไม่ใช่พุทธศาสนา

ทว่าคนพวกนี้ (เช่น ฮิปปี) เขาไม่รู้ เขาไม่มีปัญญาเช่นที่วาน ไซโหม ? เขาเป็นแต่เพียงอัตถิอันตันใจ เพราะถูก "สังขารโลก" บีบคั้น เขาไม่มีทางออก เขาจึงค้นหาทางออก โดยจุดหมายปลายทาง ก็ทั้งโลก แต่ก็ไปทั้งโลกอย่างไม่ถูกวิธี อย่างไม่มีปัญญาจะรู้เนื้อแท้ รู้กาล รู้ส่วนควรอาศัย ส่วนควรทิ้ง แล้วเขาก็หาทางหาวิธีทางจนได้ แต่ไปทั้งเอาได้แค่ "โลกแห่งสังคม" หรือ "โลกที่เป็นมนุษยชาติ" ทั้งโลก ที่ผู้คนต้องยึดเกาะกันอยู่ด้วย "คุณธรรม" แห่งสังคมไป ตัวเองไม่ยอมรับ "คุณธรรมแห่งสังคม" ของผู้อื่น อันเป็นส่วนใหญ่ส่วนมากด้วย เมื่อตนเองก็ยังอยู่ในหมู่คน ปนอยู่ในสังคม ตนเองเลยเหลือแต่กิเลส-ตัณหาของตนล่อนจ้อน อันเห็นชัดเด่นแจ่มขึ้นมาเอง และ ก็เต็มครวญอยู่ที่เขา นั่นเอง เพราะเขา "ไม่เคยได้เรียนรู้" กิเลส-ตัณหา และไม่เคยได้หัดข่มหัดฆ่ากิเลส-ตัณหาก่อนเลย "ศิลปอิสระ" หรือ แท้ ๆ ก็คือ "กิเลสอิสระ" ก็จะถูกเปิดเผย ถูกแสดงออกเต็มรูป ตามค่าแห่งความเป็น "อสังัญญ์" ได้เท่าใด ๆ ของเขา ทั้งนี้ คือ ยิ่ง "อสังัญญ์" ได้มากเท่าใด ๆ ก็ยิ่งปล่อย "กิเลส" หรือ ปล่อย "ความอยากอัน ตามใจตนเต็มที" (ที่เขาหลงว่า นี่คือ "ความอิสระ") ออกมามาก เท่านั้น ๆ (อสังัญญ์ หมายความว่า ไม่กำหนดหมายตามกติกาของสังคม, ไม่เอาด้วยตามที่มนุษย์เขายึดถือกัน, ไม่ยึดถือตามสังคมเขายึดถือ หมดความเกรงใจสังคม)

"ฮิปปี" และ คนผู้เสพยาเสพติด หรือ แม่มดมหัศจรรย์ที่มันโคตินใด ๆ จึงดับ "โลก" อันคือ สังคมสากลไปได้ชั่วคราวช่วยยามตามอำนาจของวัตถุที่เสพยา และ จิตที่ยึดมั่นถ่มนของเขา แต่เขาหาได้ดับ "สังขารขั้นต้น" ในจิตวิญญาณของตน (กิเลส - ตัณหา - อุปาทาน ที่ปรุงแต่งตั้งมั่นเราอยู่ในจิตอันนี้มากเรื่อง และ หลายขั้นหลายระดับ) หรือ ดับ "โลกแห่งความยึดติดโง่ ๆ" ของเขาจริง ๆ ลงได้ไหม เขาคือผู้หลงตนว่า เขาจะอยู่ของเขาแต่เพียงผู้เดียวในโลก ๆ หนึ่ง (ซึ่งเป็นความหลงผิดอันเดียวกัน กับ พวก "อสังัญญ์" หลับตา หรือ เม้าหมายเดียวกันกับของผู้มีความเป็นศาสนาเดียดิษฐ์แท้ ๆ อันไม่ใช่ "พุทธ" หรือ) ทว่าความจริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ เพราะเขายังคลุกคลีเกี่ยวข้องกับปวงชนอื่น ๆ อยู่ ไม่ได้หลบหลนเขาบ้างเจ็บไป เหมือนพวก "อสังัญญ์" ที่หลับตา ก็หาไม่ ด้วยซ้ำ

เขาก็เลยยิ่งกลายเป็นตัวอะไรอย่างหนึ่ง ที่ยิ่งน่าเกลียดใหญ่ เนื่องจากมันยังมีตัวตน ยังมีรูปร่าง มีพฤติกรรมต่างๆ อยู่ในโลก แล้วยังคลุกคลีปนเปื้อนในสังคมของชุมชนนี้แหละ มีสังขารร่างกายเหมือน "คน" แต่สปีดส์ปั่นเหมือนสัตว์เดรัจฉาน ซึ่งแตกต่างกับ "พระอริยบุคคล" อยู่มาก แม้พระอริยบุคคลจะยังมีรูปร่าง มีพฤติกรรมต่างๆ อยู่ในโลก แล้วยังคลุกคลีปนเปื้อนในสังคมของชุมชนนี้แหละ มีสังขารร่างกายเหมือน "คน" แต่ละเอียดสุขุมวิมุติวิมลเหมือนพระพุทธเจ้า คือ รู้ละในสิ่งที่ควรละ รู้ไม่เอา ไม่มี ไม่เป็นในสิ่งที่ไม่ควร รู้สิ่งที่จะต้องมีบ้าง เพื่อผู้ยังไม่รู้ ยังละไม่ได้ โดยมี "อภิปัญญา" จริงๆ มีเพื่อเป็น "ครู" ที่มีอย่างอนโลมด้วยอภิปัญญาจริง

เพราะเหตุที่เขาไม่เรียนรู้จิตวิญญาณ ไม่รู้ "สังขารชั้น" ทั้งหลาย ไม่เรียนรู้กิเลส-ค้นหาเอาเลย นั่นเอง ทั้งไม่ได้เรียนรู้ "กุศลธัมมา" กับ "อกุศลธัมมา" ที่เรียกว่า "ความดี-ความชั่ว" อันมีชั้น มีระดับให้ถูกต้องตาม "สมมุติ" ในโลก ซึ่งมีอยู่มาก "ฐานะ" นักหนา จนจะต้องเป็นผู้บัญญัติ ความเข้าใจยิ่งใน "ธรรม" ดังกล่าวแล้ว และรู้จัก "วางจิต" ของตน เป็นผู้ไม่ยึดมั่นถือมั่นด้วย เขาจึงอยู่กับโลกอย่างมี "สัจจานุโลมญาณ" คือ อนุโลมตาม "สมมุติสัจจะ" กับโลกทั้งหลายไม่ได้ แรงผลักดัน หรือ ความเข้าใจกันไม่ได้ จึงเกิดขึ้น และ รุนแรงขึ้นเป็นธรรมดา ทุกข์ย่อมตามมา โดยเฉพาะตนยังดับ โลกะ โทสะ ไม่ได้ ระวังไม่เป็นเอาเลย เพราะยังเต็มไปด้วย โมหะ และ อวิชชาแท้ เขาจึงจะสิ้นทุกข์แท้ๆ จริงๆ ไม่ได้เลย นอกจากจะได้ "สุข" มาบำบัดบ้าง ตามที่เขาขังหลง (โมหะ) และ ยึดติด (อุปาทาน)

ความท้อ ความหนาแน่นของปวงชน หรือ คนนับวันเกิดกันมาทับถมโลกมากขึ้นเท่าใด ความเบียดเสียดขัดแย้งกันแน่นิ่งมากขึ้นเท่านั้น เมื่อ "สิ่งสนอง" หรือ "ของบำบัด" ทั้งที่จำเป็นอย่างแท้จริงแก่ชีวิต ทั้งที่ไม่จำเป็นแก่ชีวิตจริงๆ เลย แต่หลงใคร่ หลงอยากได้ หลงเสพย์ มันมีไม่สมดุลย์ มีไม่ทั่วถึง จะเพราะบางคน "โลภจัด" สะสมหอบหวงเอาสิ่งนั้นๆ ของนั้น ไปกักตุนไว้เสียมากจน "ผู้ต้องการ" อันไม่ได้รับทั่วถึง หรือ จะเพราะ "สิ่งสนอง-ของบำบัด" นั้น

มันผลิตขึ้นมาได้น้อยในชนหมู่นั้นจริงๆ ก็ตาม หรือ แม้จะผลิตได้มาก แต่มีการ
 “รวบไหลถ่ายเท” ออกไปสู่หมู่อื่น จนเกิดขาดแคลนด้วยเหตุนี้เหตุชว้ใดๆ ก็ตามที่
 การข้อยแย้ง การคั่นร่น “จะเอา” ให้ได้ มันก็มากขึ้น แรงชนเป็นธรรมดาในโลก
 แห่งนั้น ในสังคมแห่งนั้น เมื่อในหมู่อื่นใด มีแต่ คนจะโลก คนจะเอา
 มากกว่า คนรู้จักพอ คนผู้รู้จัก “ให้” (ทาน) “การเบียดเบียน” ก็เกิด
 ขึ้นในสังคมนั้น หมู่อื่นนั้น อย่างเล็งงไม่ได้เลย

โลกยิ่งเบียดเบียนขึ้นเท่าใดๆ ทุกข์ในโลกก็ยิ่งมากขึ้นๆ เท่า
 นั้นๆ คนมันก็ยิ่งอยากหนีทุกข์ให้ได้หนักขึ้นๆๆ เมื่อคนไม่รู้ทุกข์
 แท้ๆ ไม่เข้าใจ “จิตวิญญาณ” ไม่แจ้งชัดใน “สิ่งสนอง-ของบ่าบัด” ต่างๆ
 ว่า จำเป็นแท้จริงหรือไม่? ไม่ฉลาดยอดจนสามารถรู้แจ้งสาเหตุจริงๆ ในตน
 แล้วรู้จักลด รู้จักละ รู้จักวาง คนก็หนีมันไม่ถูกตรง และหนีให้งามให้ดีไม่ได้
 แน่ๆ แต่ก็ดิ้นหาทางหนีกันให้หนัก “วัตถุ” เจริญ ก็เลยคว่ำ และ
 คั่นได้วัตถุ นั้นแหละ มาช่วยตนกันไป อย่างไม่มีความ “จบ” และไม่ถึงคำว่า
 “พ้นทุกข์แท้” กันได้เลย ไม่ว่าจะเป็ดยาเสพติด อันเป็นเคมีธาตุ และ แม้
 แต่เหล้า บุหรี่ ยาระงับประสาทที่อยู่ใน “รูป” ต่างๆ จนกระทั่ง “ยานอนหลับ”
 ก็ล้วนแต่ “วัตถุอุปกรณ์” ที่คนคิดขึ้นมาให้ “ยึด” เป็นการหลอก “บรรเทาทุกข์” หรือ
 เป็น “สิ่งสนอง-ของบ่าบัดทุกข์” ชั่วคราว ทั้งนี้ แต่ไม่ใช่ทางแท้แห่งการ
 “ดับทุกข์” อย่างสนิทถาวร

หรือ แม้ละเอียดคลั่งซึ่งไปตามระดับ ไม่ใช่เพียงของเสพย์ติดที่ร้ายๆ แรงๆ
 ดังกล่าวแล้วนั้น เท่านั้น แม้แต่สิ่งช่วย กระตุ้นอารมณ์ - ดึงอารมณ์ หรือ เรื่องที่จะ
 ช่วยหลอกจิตวิญญาณให้ไปยึดไปเกาะ เป็นการ “หลอกจริงจัง” คือ ทำ
 ให้คนลืมๆ เรื่องวุ่นๆ ที่มัน “ทุกข์” อย่างหนึ่งนั้น ไป “ชั่วคราว” เช่น หนังสือ
 เพลง ดนตรี ฯลฯ ก็เป็นสิ่งดูเหมือนช่วยเขยิบทุกข์ ขยับทุกข์ให้เลื่อนออกไปชั่ว
 ช่วง ชั่วตอน ที่จริงนั้น ไม่ได้ดับทุกข์สิ้นเหตุอะไร ทุกข์เก่าก็ยังอยู่ แต่กลับจะทำ
 ให้เพิ่มภาระ และ เพิ่ม “สิ่งติด” ใหม่ ก็จะมีทุกข์ใหม่อีกต่างหาก ซึ่งสิ่งใดคิดแล้ว ก็
 จะต้องการรสที่จัดจ้านขงๆ ขนเสมอกด้วย

และหรือ แม้การบำบัดทุกข์ ที่ตนเองเอาตัวเองเข้าไปแสดง “อาการ” อย่างใด อย่างหนึ่งเสียเลย แล้ว “หลงอารมณ์” หลง “ความรู้” (จิต) ที่ตัวเองทุ่มตัว ลงไปออกอาการนั้น “เสพยึด” เรื่องนั้นๆ อยู่ เช่นว่า ไปเดินรำ ไปรำวง ไปตี กอล์ฟ ไปแทงบิลเลียด ไปเล่นไพ่ เล่นดนตรี เล่นละคร ลิเก ร่ายรำ หรือถึงขั้น เต้นสิงห์โต เต้นแรงเตนกา หรือ เตะท่าใดๆ ฯลฯ

สูงขึ้นมา หรือ ดี่ๆ หน่อย ก็ไปว่ายน้ำ ไปเดินเล่น ไปหาเพื่อนคุย ฯลฯ หรือ ขนดี่สุดอย่างโลกๆ ก็อ่านหนังสือธรรมะ นั่งหลับตาสมาธิ สุดท้าย กัดคิด “อสังขณัฐว์” โนนเลย! โนนเอง ดั้ง เป็นต้น

“วัตถุ” และ “อาการ” ที่จะให้จิตวิญญาณเข้าไปยึดไปเกาะ แล้วหลง อยู่ว่า “บันเทิง” เชื้อสนิทว่า “เป็นสุข” หรือ “เพลินเพลิน” ใดๆ ก็ล้วน จะเป็นวัตถุ เป็นอาการที่ “ดับโลก” ดับสัญญาของเขาได้ชั่วคราว **เป็นการ เปลี่ยน “สถานะทุกข์” ให้แก่ตนไปชั่วระยะเวลาหนึ่ง ๆ** ด้วยการ อาศัยปัจจัยที่เป็น “วัตถุ” กับ “อาการ” นำมาปรุงแต่งขึ้น ประกอบขึ้น ดัดแปลงไป หมุนเวียนไป แล้ว “ยึด” เป็น “อารมณ์ใหม่” ที่เรียกว่า สนุกสนาน-บันเทิง-เพลินเพลิน-เอร์ตอระย-เป็นสุข ฯลฯ หรือคิดว่า เป็น “สุข” เป็น “สบายใจ” ในรูปของคำเรียกต่างๆ อันมีอีกมากกว่านี้มากนัก ซึ่งก็ล้วนแล้วแต่ เป็น “ความหมุนเวียน” (โลก) ที่คนแสวงหาให้ “จิตวิญญาณ” เข้าไปยึดเกาะ เสพอริยาบถ เสพอารมณ์ชั่วคราว ทั้งสิ้น หมุนเวียนเปลี่ยนวนอยู่ไม่รู้จบอยู่ อย่างนั้นเอง

“วัตถุ” และ “อาการ” ต่างๆ เหล่านี้ จึงได้เจริญ งอกงามขึ้นๆ และจะก้าวหน้า “ทับทวี” มากมายตดต้น ขึ้นมาๆ ทุกเมื่อเชื่อกันโดยแน่นอน ผู้ “ไม่รู้” (อวิชชา) ก็ จะถูกมอมเมา ลุ่มหลง และ “เสพยึด” สัมผัสความเคยชิน ให้กำชับซาบอาบจิต วิญญาณให้ “ติด” ให้ “แนบแน่น” ให้ “สนิท” เข้ากับตนไปเรื่อยๆ มันก็เป็น “สัญธรรม” เป็นสิ่งที่เป็นไปได้โดยจริงตามการกระทำ (กรรม) การเกี่ยวข้องคลุกคลี (สังสัคคะ หรือ คิดหลงว่า เป็นความสุข เป็นสวรรค์) ของผู้นั้นๆ ที่ไป “เสพยึด” อยู่

แต่เป็น "จักรกรรม" ที่เรียกว่า "สมมุติสัจจะ" ไม่ใช่โลกุตระ แม้จะไปนั่งหลับ
ตาทำสมาธิจนได้ชั้น "อสังขณีสัตว์" ตับดั่งเป็นสุขขังออกปานนั้น ก็ตาม

ผู้เท่าทัน ผู้เริ่มเห็นจริง เริ่มมีปัญญาเข้าใจได้ ก็จะเริ่มถอนตัวออก ละ
หน่าย คลาย เลิก หยุดทันที สำหรับสิ่งที่ผู้รู้นั้น "หยุด" ได้ และหรือ จะ "ผ่อน
การเสพยา" นั้นๆ ออกมาๆๆ สำหรับสิ่งที่ผู้รู้นั้น ยัง "หยุด" เสียทันทีไม่ได้
ส่วนผู้ "ไม่รู้" (อวิชชา) ด้วยไม่เชื่อ กัด ไม่มีปัญญาเข้าใจ กัด หรือ ไม่เคยได้ยิน
ได้ฟังคำชบอกรให้เลิกให้ละมาก่อนเลย กัด ก็จะคง "คลุกคลี-เกี่ยวข้อง-หลงว่าเป็น
สวรรค์-หลงว่าคือสุข" (สังสัคคะ) อยู่ร่ำไป ผู้จมอยู่กับ "โลกีย์สุข" ทั้งหลาย
พึงคิด พึงรู้ตัว ให้ได้เถิด !!

ยาเสพติดที่แรงๆ "ดับโลก" โดยการทำปฏิกริยากับ "รูปขันธ์" ได้รวดเร็ว
คนผู้เสพยาเข้า ได้รับผลนั้นๆ ก็ชอบ ก็ติด ก็ยึด แต่ผู้เห็นโทษภัยมันมาก ก็ไม่เอา
ก็หา "วัตถุ" อื่น "อาการ" อื่น เป็น "ยาบำบัดทุกข์" ไปตามภูมิ ตามปัญญาของผู้นั้นๆ
ผู้ตั้งใจจัดๆ จึงแสวงหาของที่จะ "ดับโลก" ได้เร็วสุด โดยตนไม่ต้องพาก
เพียรฝึกปรืออะไรมาก และที่จะนำพาเข้าสู่ภพแห่งอิตตาริปไตย ทั้งโลก ทั้ง
ความรับผิดชอบ ทั้งงานอันผูกพันอื่น ทั้งทุกข์อันเนื่องมาแต่โลก หรือ สังสารวัฏฏะ
ให้ได้มากที่สุด "ลัด" ที่สุด เขาจะมองเห็นยาเสพติดนั้นแหละ ง่ายสุด สบาย
สุด จะสร้างความเป็น "พระพรหม" ได้ดีสุด คือ สามารถจะสร้างภพ หรือ
กำหนดเขตแดนให้แก่จิตของตนเข้าไปอยู่ เข้าไปสิงสู่ หรือ เข้าไปเสพยาสภาวะนั้นๆ
ยาเสพติด จึงเป็นที่พึ่ง (อันเลวทรามทารุณร้าย, อันไม่เกษม) ของคนผู้มั่วทุกๆ ผู้ปรารถนา
"อิตตาริปไตย" ผู้ต้องการทั้งโลกมาเป็นตัวของตัว ผู้ประสงค์จะลี้มความรับผิดชอบ
อันมากมาย และจำกัดให้มันลงมาเหลือน้อยๆ เข้าแค่นั้นกำลังต้องการจะทำ จึงต้อง
ใช้ "วัตถุ" ประกอบ ช่วยตน ตามที่ตนยึดยาเสพติด ตั้งแต่ชนิดร้ายแรง มาจน
กระทั่ง เป็นเหล้า เป็นบุหรี่ เป็นยาระงับประสาทแบบต่างๆ ยานอนหลับ จนถึงยาอม
ยาดม ยาอบ ยาแปะอะไร ก็ตาม ฯลฯ กระทั่งถึง หนึ่ง ละคร เพลง ดนตรี น้ำ
หอม อาหารรสต่างๆ จนถึง พுகหมอน เก้าอนวม อบ นวด เครื่องทำความเย็น
เครื่องทำความร้อน ที่เรียกว่า "ดีแอร์" หรือ "ดีฮีทเตอร์" ฯลฯ ไปจนตลอด

“อาการ” ต่างๆ ที่ตนเองเอาตนเองเข้าไปเกาะไปยึด ไป “แสดงเอง” อยู่กับอาการนั้นๆเอง ล้วนแล้วเรียกว่า ดินหาภพ หรือ ธรรมสร้างวิมานให้แก่ตนเองทั้งสิ้น หรือ ทวารายกคือ เป็นเหยื่อของกณผู้หลง (คือ “โง่” ings ที่ตนก็ไม่จำเป็น ไม่มีทุกข์ จนจะต้องหาสิ่ง หาเครื่องนั้นๆ มาช่วยบำบัดหรือ !) แต่ก็ไม่หลงจริงๆ หลงว่า เป็น “สุข” เข้าเสียอีก นั่นแหละคือ “ความหลง” คือ “ความไม่จริง” คือ “ความตลปตะแลง” แท้ๆ อันเรียกว่า “อลิเกะ” ที่แสนจะรู้เท่าไรทั้งนี้ และ “รู้แท้” ได้ยากกันเหลือเกิน “สุขขัลลิกะ” จึงคือ ผู้หลง ตัวร้ายที่สุด

ที่ใหญ่ เห็นชัดเจน รู้ได้ง่ายโต้งๆเป็นวัตถุ เป็นกายหยาบออกมาส่วนนอก ก็เรียกว่า “กามภพ” เมื่อมีใจไปเกี่ยวข้องก็เรียกว่า “โอฬาริกอัตตา” ถ้าเป็น “วิมาน” เป็นเรื่องละเอียด ไม่ต้องอาศัยวัตถุ ก็ได้ รู้ได้ด้วยใจเป็นเรื่องภายใน ก็เป็น “อัตตา” ชั้น “มโนมยอัตตา” และ “อรูปมยอัตตา” เรียกว่า “ภพภพ” หรือ “รูปภพ-อรูปภพ” เป็นเรื่องของ “ใจ” (มาน) ที่ละเอียดยากแก่การรู้ ได้ดั่งแท้ (วิ) สำหรับปุถุชน ซึ่งเรียกในภาษาบาลีว่า “วิมาน” คือ จิตอันสลบซับซ้อนยิ่ง หรือ ใจอันค้นธรรมต่างๆ รู้ได้ยาก หรือ วิญญูญาณ อันไปปรุงไปก่อเป็นรูปบ้างอรูปบ้าง (วิ แปลว่า ยิ่ง, พิเศษ, ไม่ มาน=ใจ) หรือ จิตวิญญูญาณที่ไม่ใช่ “ธาตุรู้” หรือ “ธาตุฉลาด” เสียแล้ว คือ กลายเป็น “ธาตุโง่” หรือ “ธาตุหลง” ไม่ใช่ “นาม” ที่บริสุทธิ์ แต่ได้กลายเป็น “รูป” ไปเสียนั่นเอง (เรียกว่า “รูปจิต และ อรูปจิต”) จงเข้าใจ “วิมาน” หรือ “ภพแห่งตัวตนที่อยู่ในใจ” หรือ “ภพที่ตนเสพย์อยู่ในจิตวิญญูญาณ” หรือ “ภพที่ตนปรารถนา” หรือคือ “ภพที่ตนเสพย์ติดอยู่ ให้ใจยึดเอาไว้อยู่” ให้อ่างๆ มันทั้งหมดนั้น คือ “ภพตัณหา” ที่ผู้ยังไม่รู้ (อวิชา) ยังมี ยังเป็น ยังยึด ยังเสพย์อยู่ทั้งสิ้น

ดังนั้น “วัตถุ” ต่างๆ จนกระทั่ง การละเล่น เกมส่ต่างๆ หรือ แม็กพานานาชนิด ที่เราจะ เอาหู เอาตา เอาจมูก เอาลิ้น และสุดท้าย เอาตัวทั้งตัว เข้าไปฟัง ไปดู ไปสุดดม ไปลิ้มไปเลีย ไปแนบสัมผัสบ้าง เสียดสีบ้าง หรือ ผสมโรงร่วมอาการคลุกคลีกระทำกันนั้นๆ จึงจะต้องเกิด ต่อมขันธ์ และจะถูกพัฒนา จะถูกสร้างขึ้นมามากมาย เพราะมันเป็น “ความต้องการ” ที่คนได้หลงกันจนสนิทจริงๆ

ว่า มันเป็น "ที่พึ่งอันเกษม" เป็นเครื่อง "ดับ" ทุกข์ (ที่จริงมันไม่ใช่เลย ตั้งได้อธิบายมาแล้ว) อันนั้นมันจะทันห่วงที่ ทันสมัย ทันกาละ แปลกใหม่ ชั่วฉวย **พร้อม** ที่จะ "หลอก" คนให้นิยม ให้หลงติดมัวเมา ยิ่งๆ ขึ้น กลียุคก็ใกล้เข้ามาๆ ยิ่งๆ ขึ้นด้วย

เพราะยังมีผู้โช้ยาเสพยติดทรายแรงกล้าแข็ง (สุราเมรย) เข้าไปมากเท่าใด ก็คือ ยังมี "สัตว์โลก" ชนิดหนึ่งเกิดขึ้นมาจันจันรังควาน โลกมากขึ้นเท่านั้นๆ **และ** ความชินชาของโลก ก็จะเริ่มยอมรับสภาพของคนติดยาเสพยติดมากจนเรื่อย ๆ เช่นเดียวกับ โลกได้ยอมรับสภาพคนติดบุหรี่ ติดเหล้า จนดูเป็นของธรรมดาๆ แล้ว นั่นเอง และยิ่งเห็นเป็นธรรมดามากขึ้น เมื่อคนยอมรับมันมากขึ้นๆ สนิทแนบเนียนกับชีวิตยิ่งๆ ขึ้น ก็เหมือนๆ กับมันเป็นเพียงเกมส์ต่างๆ เป็นการละเล่นต่างๆ ที่จะบ่ตั้งหวัชชีวิตไว้ หรือ เป็นสิ่งที่เขาถือกันว่าเป็น "ยาบำบัดทุกข์" ขนานต่างๆ ที่คนจะยินดีปรัดากับมัน แม้ทุกวันนี้ และ ยิ่งจะหลงหนักในโอกาสอันยาวไกลข้างหน้า คนไม่รังเกียจ "เกมส์" ที่สมมุติกันขึ้นมา ชั่วหลอกอารมณ์ ให้ "หลงไปชั่วคราว" เพียงเพื่อเปลี่ยนอริยาบถ "บำบัดความหลงว่า มันแก้ทุกข์ หรือ มันให้สุข" คนไม่รังเกียจการละเล่นมหรสพต่างๆ เพราะได้หลง (โมหะ) เสียสนิทแล้วว่า นั่นเป็นของที่น่ายินดีปรัดตา เป็นของ "บำบัดทุกข์" เป็น "คุณสมบัติ" (สิ่งที่ให้คุณ, สิ่งที่เกิดขึ้นมาจนยอมรับว่าดี) ที่จะต้องไผ่หา จะต้องสั่งสม ต้องมีต้องยึดไว้ด้วย "หลงสนิท" ว่า เป็นที่พึ่งอันเกษมแท้ เป็นที่พึ่งอันสูงแล้ว **โดยอ่าน** "ผลร้าย" ไม่ออก กล่าวคือ มันยอมกามารมณ์ ยอมใจให้อำมหิต มีแต่ความหลงยึดเอาชนะคะคาน เต็มไปด้วยความโลภที่เร่งเร้าและเอาเปรียบ **นี่คือ ผลร้าย**

คน/บุุชุนจึงจะเห็น หรือ เข้าใจได้ว่า "การละเล่น" และ "เกมส์ต่างๆ" ตลอดแม้ "เครื่องเสพยติดต่างๆ" นั้น ล้วนเป็นอุปกรณ์ที่จูงคนไปสู่ "อบาย" คือ ความไม่เจริญ ("อ" แปลว่า ไม่ "ปาย" แปลว่า ความเจริญ) หรือ เป็น "อบายมุข" เป็นเรื่องของความฉิบหาย เป็นของชั่ว เป็นเรื่องนรกแท้ๆ ตามที่พระพุทธองค์ทรงสอนไว้นั้น **ไม่ได้เลย** จริงๆ **ฉันทิ** ในโอกาสข้างหน้า คนก็จะเห็นว่า การสูบบุหรี่ ติดเหล้า เล่นการพนัน หรือ อบายมุข "ร้ายแรง" (ซึ่งภาษาบาลีใช้คำว่า "สุรา" อันแปลว่า สิ่ง หรือ เรื่องที่ทำให้ติดคึดมัวเมาร้ายแรง) หงหลาย ฯลฯ

๗ “เกมส์” ๗ “สังจาเบน” ๗ “ทคนจะตองเสพยตองมตองเบน และสุดทาย
 ๗ ร่ายกาจ “การเสพยยาเสพยตตทรายแรงยง ๆ ขน” ๗ “จะชินชายอมรับให้เป็นของ
 ๗ ธรรมดาๆ ใครใคร่สูบ-สูบๆ ใครใคร่เสพย-เสพยๆๆ เช่น ที่เขาเห็นการสูบบุหรื
 ๗ เป็นธรรมดา และเห็นการเสพยเหล้า เสพยหนัง เสพยละคร เสพยการชกต่อย
 ๗ ตักกันจนหน้าแตกตาแตกล้มคว่ำต่อน้ำตายต่อตา **เป็นของไม่ร่ายกาจอะไร**
 ๗ **จันนั้น** เหมือนกัน **น้ำกลั้วกันบ้างไหม?**

และเรื่อง มหรสพ (ซึ่งแปลว่า ทุกสิ่งทุกอย่างทั้งหลายทั้งปวงอันมากมาย ซึ่ง
 ๗ เป็นของ “หลอกล่อมอมเมา” จริงๆ) การละเล่นต่างๆ (ซึ่งแม้ข้อไทยๆ ออกปาน
 ๗ ก็ยังหมายความว่า เรื่องเล่นๆ เรื่องหลอกๆ ทั้งนั้น ไม่ใช่เรื่องจริง เรื่องสาระ
 ๗ อะไร) เกมส์ นานาชนิด (เกมส์ ก็แปลเหมือนกันกับ การละเล่น เรื่องเล่นทั้งหลาย
 ๗ เรื่องแข่งขัน เรื่องหลอกว่าชวนสนุกชวนรำเรง) ก็จะทวีมากแบบ พลิกก๊กกอดด้วย
 ๗ เหลี่ยมมุกที่จะผูกตั้งอารมณ์-กระตุ้นเร้าอารมณ์ (ก่อ “ภพ” ขน ซึ่งจะเป็น “ภวตณหา”
 ๗ นั้นเอง) ให้จมคิดมันหนักขึ้นๆ มอมเมาจากขึ้นๆ แม้ “อาการ” ต่างๆ ที่เสแสร้ง
 ๗ ประดิษฐ์สร้างกันขึ้นมา ดึงอริยาบถออกไปเกาะไปยึด (อุปาทาน) อย่างเช่น เดินรำ
 ๗ ตักกอล์ฟ เล่นไพ่ โยนโบว์ลิ่ง เล่นดนตรี ร่ายรำ เตะท่า เดินแรง เดินกาโตๆ ฯลฯ
 ๗ อะไรต่างๆ ก็จะทวีมากอย่าง เพิ่มเหลี่ยมมุม มอมเมาดึงดูดมากขึ้นๆ นับวันนับปี
 ๗ นานไปก็ยิ่งจะ มากเกมส์ มากการละเล่น มากกีฬา มากวัตถุปรณณ์ มากอาการปรณณ์
 ๗ **เพราะคนไม่เข้าใจคำว่า พัก, หยุด, สงบ** ซึ่งหมายใจจะ
 ๗ **“คลายเหนื่อย”** แท้ๆ อันคือ ก็จึงหยุดทำ หยุดพูด หยุดคิดเสีย อยู่
 ๗ เฉยๆ ปล่อยใจให้ว่างๆ วางกายวางใจให้หยุดจริงๆ ก็จะพักอย่างถูกต้อง ทั้ง
 ๗ ได้ปริมาณการพักมากที่สุด ดีที่สุด ไม่เปลืองที่สุด ง่ายที่สุด ที่ภาษาฝรั่งใช้คำว่า
 ๗ “rest” แต่คนที่ไม่รู้ก็ไปหมายเอา การเปลี่ยนอริยาบถ ไปสู่ การเหนื่อย หรือ
 ๗ การทำงานอีกในแบบอื่น เช่น นั่งทำงานขี้ต๊อๆ เขียนๆ อยู่บนโต๊ะเบาๆ ด้วยซ้ำ
 ๗ พอบอกว่า พัก หรือ ทำการคลายหายเหนื่อยลง ก็กลับไปเดินรำ
 ๗ เดินแรง เตะบอลล์ ตักกอล์ฟ อะไรขึ้นไป ให้เหนื่อยยิ่ง หนักกว่างานที่ทำอยู่ก่อน
 ๗ ด้วย อันยังมีอริยาบถ การทำ การพูด การคิดอยู่ บางทีแรงกว่าเดิมเอาด้วย

มันก็ได้พัก ไม่ได้หยุด ไม่ได้สงบจริงๆ เขาก็ยังเหนื่อยอยู่ หรือเหนื่อยยิ่งขึ้น ยังไม่ได้พักจริงๆเลย เนื่องจากไม่เข้าใจ แต่ไปถูกคนโลกย์ๆ หลอกว่า ทำอย่างนั้น คือ การพัก การผ่อนพลังงานในตนเอง การหยุด การสงบ

ก็พักจริง หยุดจริงเหมือนกัน เป็นการพักการหยุดจากอริยาบถ หรือ เรื่องอย่างหนึ่ง ทว่าไปปรุงแต่งทำงานอยู่กับเรื่องอีกอย่างหนึ่งใหม่ ซึ่งอาจเหนื่อยยิ่งกว่า ใช้ “พลังงาน” ยิ่งกว่าเก่าก็ได้ มันหยุดถูก พักแท้ นิ่งอยู่ให้หมดเหนื่อย ให้หายลำบากกันทีไหน ? การหยุดการพักแบบนี้ ภาษาฝรั่งเขาใช้คำว่า “relax” ซึ่งมันก็คือ “การหาเรื่อง” อยู่ทั้งนั้น อธิบายเชิง “ธรรมในธรรม” ก็คือ ทั้งทางกาย - ทางใจ - ทางใจ มันกลับเป็นเรื่องดูเหมือนกันได้ “ทำ” ดิ้น - ถูกขืนแล้ว แต่เป็น “โมหะคต” แท้จริง มันกลับไม่ได้ “ทำ” ดิ้น ทว่ากลับเลย ยิ่งขืนต่างหาก ความหมายที่ดูเหมือนกัน “ขึง” (วิ) แต่ที่จริง “ไม่” (วิ) คือกลับเป็นแล้ว “ขึง” (วิ) ต่างหาก นั้น ในภาษาบาลีที่ว่า ทางกาย ก็ยังมี “วิรูปกั” (วิรูป, วิการ) คือ ทำกายให้มันพิกลพิการไปเสียนี้ ! ปรุงกายให้มันเกินพอดีแห่งความพอดีที่แท้จริงไป เช่น กินให้มาก แต่งให้มาก ดันให้มาก นอนให้มาก กายมันก็จะพิกลออกมา อาการมันก็จะนำเกลียดออกมาจนได้จริงๆ นี้แหละเรียกว่า “วิรูป” หรือ “วิกล - วิการ” ทางใจ ก็ยังมี “วิวาทะ” (วิวาท) คือ ทำวจีให้มันเกินกว่าความพอดีไปเสียอีก ปรุงเสียจนเป็นส่วนเกิน ถึงขั้นทะเลาะทู่มเถียง หรือ ไม่ก็ปรุงเป็นคิด - วาทิตะ เป็นกลอน เป็นเพลง ซึ่งเป็น “กามคุณ” ไปเลย มันก็ยังไม่ดีอยู่นี้แหละเรียกว่า “วิวาท” แม้ที่สุด ทางใจก็มี “วิมานะ” (วิมาน) คือ ทำใจให้มันขยัน ขยัน อย่างหลงๆ อย่างผิดๆ ขยันหวังภพหวังชาติอยู่ มันก็เป็น “ภวคุณ” อยู่นั่นเอง คือ ยังเสพยารูปภพ - อรูปภพ นี้แหละเรียกว่า “วิมาน” ความละเอียดลึกซึ้ง มันไม่ได้ถึงอย่างนั้นทีเดียว อย่างหลงมันเลย ต้องทำปัญญาให้แจ้งให้ได้เถิด

แต่อะไรก็ยังไม่หนักร้ายเท่าเรื่อง “ยาเสพติด” อันเป็น “วัตถุเคมี” ที่จะ

ถูกสร้าง ถูกปรุงขึ้นมาอมเมา ให้คนติดคนเสพยาหนักยิ่งขึ้น นี่เป็นเรื่องสำคัญสุด
 ที่จะทำให้สังคมรวดร้าว ทุกข์ร้ายยิ่งขึ้น ซึ่งก็ได้มาแล้วในปัจจุบันนี้ และจะม
 แรงแกร่งๆ ร้ายๆ ยุ่งจนกว่านั้นไปอีก **ถ้าไม่ช่วยกันศึกษาสังขารแล้ว**
ช่วยเหลือนมนุษย์กันอยู่อย่างถูกต้อง ถูกต้นเหตุ เพราะยังมีผู้ช้ยา
 เสพยัดที่ร้ายแรงเข้าไปมากเท่าใด ก็คือ ยังมี "สัตว์โลก" อีกชนิดหนึ่ง เกิดขึ้นมา
 อันจ้านรังควาน โลกมากขึ้นเท่านั้น นั่นคือ "ตัวกิเลส-ตัณหา" แท้ๆ ที่ไม่มี
 เยื่อใยวิญญานแห่งความดี เหนียวรังไว้เลย นั่นเอง ที่จะช่วยทำให้โลกฉิบหาย
 เร็วยิ่งขึ้น

นี่คือ "โมหิต" ที่ทันสมัยที่สุด หรือคือ ความหลงผิดในจิตวิญญาน
 ยึดอารมณ์เลวร้ายเสียหาย ที่กำลังระบาด และเป็นปัญหายุ่งยากในขณะนี้ และ
 จะต่อไปในอนาคตด้วย เพราะรสชาติของ "รูปภพ-อรูภพ" ที่เป็น "ธรรมารมณ์"
 นั้น มันอร่อย ละเอียดยิ่งเนียนกว่า "กามภพ"

ธรรมะชนิดที่จะต้องเรียนรู้ อารมณ์ "พระพรหม"
ตามหลัก สังขารธรรม แห่ง พระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงยิ่งจำ
เป็นมากขึ้นๆ ในโลกปัจจุบัน และ ในอนาคต ถ้าเข้าใจ
 "จิตวิญญาน" ของตน ที่มียึดผิดๆ ยึดโลกยะที่เจริญด้วย รูปวัตถุ หรือ อรูป
 หลงไปกับโลก จนเข้าใจชีวิต-เข้าใจทางหนที่ไล่ของชีวิตไม่ได้ โลกก็เลวลงๆ ไป
 ตามปริมาณแห่งผู้ไม่เข้าใจ ผู้มี "อวิชา" นั้นๆ อย่างไม่มีปัญหาเลย

"อสังขณิพรหม" ชนิดดับโลก แต่ติดรูป ติดอรูปร ดังที่ได้พูดมานี้
 จึงเป็นเรื่องที่น่าจะได้พูดกันอีกมาก ในโอกาสอันจะมีต่อไปข้างหน้า

พรหมชนิดหยาบๆ ก็หมดลงเพียง ๑๑ ลำดับ ต่อจากนั้นไป ก็เป็นพรหม
 ชนิดละเอียด เรียกว่า "พรหมสุทธาวาส" อีก ๕ ชั้น คือ ลำดับที่ ๑๒ ถึง ๑๖ อัน
 มี อวิชา-อตัปปา-สุทิสสา-สุทิสสี่-อกนิฏฐา ซึ่งเป็นผู้มี "อัปปมัญญา"

มีคุณงามความดี เป็น เมตตา-กรุณา-มูทิตา-อุเบกขา ไปจนกระทั่งมี นิโรธ - นิพพาน นั้น ก็ได้อธิบายมาอย่างละเอียดแล้วทุกลักษณะ ก็ยังล้วนเป็นการหลงยึด ใน “คุณงามความดี” ชั้นสูงสุดแห่งวิชาพุทธ หรือ วิชาจิตศาสตร์ชั้นโลกุตระบนปลาย ดั่งกล่าวผ่านมาแล้วนั้นๆ อยู่นั่นเอง

ก็ยังเหลือ “อรูปพรหม” อีก ๔ ระดับ ซึ่งเป็นพรหม หรือ เป็น จิตวิญญูณที่หลงยึด เสพย์ความไม่มีโลก หรือ อยู่ในสภาพ “ดับโลก” เหมือนกัน แต่เขาก็ยังมี “โลก” อย่างที่มนุษย์ธรรมดาๆ จะพึงรู้สึกด้วยได้ยากมาก อยู่นั่นเอง และละเอียดกว่า “อสัญญ์พรหม” เข้าไปอีก เพราะนั่นยังเป็นเพียง “รูปพรหม” ยังยึด “รูปธรรม” ยังยุ่งอยู่กับรูป-รส-กลิ่น-เสียง-สัมผัส ที่ยังไม่สุขุมเท่าพรหม ชั้น “อรูปพรหม”

- บทที่ ๑๙ -

ชั้น "อรูปพรหม" นี้ ตัด "กามภพ" ได้ขาด เป็นชั้นที่เรียกว่า นับเอา "อากาศธาตุ" เป็น "โลก" ชั้นหยาบสุดก้นทีเดียว คือ กำหนดเอาธาตุที่ใหญ่ที่สุดของ "โลก" นี้ ก็นับเอา "อากาศ" นั้นแหละเป็นสภาพใหญ่ สภาพหยาบที่สุด จากนั้น ก็มีธาตุที่ละเอียดสุขุมอ่อนช้อนแผ่อยู่ในนั้น เป็นชั้นเป็นระดับอีกต่อไป มันจึงเป็น "โลก" อีกโลกหนึ่ง ที่เบา-ว่าง-โปร่ง ไร้วัตถุ ไร้น้ำหนัก เป็นโลกที่คนธรรมดาจะยอมรับรู้สึกได้ คือ "โลก" ด้วยยากมาก เพราะมันไม่เหมือนโลกธรรมดา ๆ ที่มีวัตถุหยาบ มีชีวิตละเอียดอ่อนแผ่อยู่เลย แม้จะเรียกว่า วัตถุหยาบอย่าง "ในโลกล" ใหม่ มันก็แค่ "อากาศ" นั้นแหละ นับเป็นใหญ่สุด หยาบสุด มีอย่างกว้างใหญ่ไพศาลหาขอบหาเขตมิได้เสียด้วย แล้วก็มี "ชีวิต" หรือ มี "วิญญาณ" ช้อนช้อนแผ่อยู่ในโลกนั้น เป็นระดับ ละเอียดต่อไป แต่ก็ยังเป็น "ความวน" หรือ "โลก" อยู่ จึงขนานนามว่า "อาโลก"

ลักษณะที่รู้ ที่เห็นได้ว่าเป็นอย่างนั้น ๆ รับรู้ได้สัมผัสออกกว่า เป็นอย่างนั้น ๆ นั้นแหละ ในภาษาลักเรียกว่า "อาโลกสัญญา" คือ พวกทั้ง "วัตถุภรณ์" ละเอียดขาด ไม่มี รูป-รส-กลิ่น-เสียง-สัมผัสสกาย จริง ๆ เป็นพวกทำความรู้สึกอยู่กับความไม่มี "กามโลก" ใดๆเลย ไม่มีบทบาทอะไรเลย "อากาศ" ใดๆก็ไม่มีจริงๆ นอกจาก ความว่างๆ เปล่าๆ หรือ ความคับสนิจากผู้อื่นวัตถุอื่นอาการอื่น อันพื้นหมด ดินธาตุ-น้ำธาตุ-ไฟธาตุ-ลมธาตุ ทั้งปวงจริงๆ จะมีก็แต่ "อากาศธาตุ กับ วิญญาณธาตุ" และ "อวิชาธาตุ กับ วิชาธาตุ" แท้ๆเท่านั้น จึงเรียกว่า สัตว์โลกประเภท "อายตนะพรหม" หรือ พรหมที่มีแต่ "ทวารัฐ" มีแต่ "อากาศกับวิญญาณ" หรือ มีแต่ "ดับจิตดับวิญญาณเล่น" เหมือน "อสัญญา" ชนิด "รูปพรหม" แต่ยึดกันคนละอย่าง "อรูปพรหม" นี้ ยึด "อายตนะ" เป็น สัตว์โลก ที่ยังมีทวารัฐ ยังกำไรรกว่า "อสัญญา" เพราะ "อสัญญาพรหม" ไม่มี "รู" จึงกลายเป็น "รูป" แท้ๆ แต่ "อรูปพรหม" แม้จะ "ดับสนิทินดิน้อยหนึ่งก็ไม่มี"

ก็ยังมี “รู” อยู่เป็นกำไร ยังเป็นสภาพนับเป็น “นาม” เป็นอัตตาที่ยังไม่ม गया
เท่า “อสังขัตตวัตถุ” เพราะยังมี “อายตนะ” ดังกล่าวแล้ว และฉลาดยิ่งได้ด้วย

“อายตนะสัตว์” หรือ “อายตนะพรหม” นี้ แม้จะดับสนิทจนนิดน้อย
หนึ่งก็ไม่มี (อากิญจัญญายตนะพรหม) แต่ยังมีเหลือเชื่อตัวตนที่เรียกว่า “อายตนะ”
อยู่ เป็นกำไรอยู่นิดหนึ่งในความเป็นสัตว์โลกจริงๆ “อายตนะ” นั้น แปลว่า
ยังกำไรอยู่นิดหนึ่ง, ยังเหลือเชื่อตัวตนอยู่บ้าง, เริ่มเกิดเป็นตัวตน หรือเริ่มมีทวารรู้กันแล้ว
“อาย” แปลว่า กำไร, ผลประโยชน์, ส่วนได้ “ตน” นั้น แปลว่า นิดหนึ่ง, บาง,
น้อย, เริ่มผลิ, ยังมีส่วนที่เรียกว่าเกิด (ลูก) หรือ เริ่มเป็นตน, เริ่มเรียกว่า “ตัวตน”
ขึ้นในโลก

“ตัวตน” ที่ไม่รู้กันเลย เช่น “ดับจิตเล่นๆ” กันเป็นที่สุด จนไม่ให้รู้อะไร
เลย นิดน้อยหนึ่งก็ไม่มี ก็เรียกว่า “อากิญจัญญายตนะพรหม” เป็นจิต
วิญญาณของผู้ที่อยู่ใน “ภวังค์” ละเอียด บางทีนั่งแข็งลมตาโพลงๆ อยู่ ก็ได้ สำ-
หรับผู้เคยฝึกจิตสู่สภาพมาแล้วอย่างชำนาญ มันเป็นสภาพ “พัก” เป็นสภาพ
“หยุด” เป็นสภาวะของ “ความสงบ” ขนสูง ถ้าจะผ่านเข้าไปสู่สภาพ “อสังข-
ัตตวัตถุ” หรือ เป็น “นิโรธ” ดับเลย ก็ “ดับ” เสียเสียอะไรที่เหลืออยู่ให้หมดสิ้น
ต่อจาก “อากิญจัญญายตนะ” ก็เป็น “อภิสัญญานิโรธ” (ตามที่พระพุทธองค์ตรัส
ไว้ใน “ปฐุปาทสูตฺร ทีฆ. สัลลันธ.”) คือ ดับวิญญาณ ดับสัญญา เสีย โดยที่
ตนเองยังมี “ความรับ” (รู) แค่ “เวทนา” เท่านั้นเอง และมีความจริงเป็น สุขเวทนา
หรือ โสมนัสเวทนา แท้ กล่าวคือ เป็นความสมใจ เป็นความพอใจ เป็นสภาพ
“เสพย์สม” อันเสพย์ด้วยรสอุเบกขานิดบางเบาที่สุด จำอะไรก็ได้
กำหนดหมายอะไรก็ไม่ออก เพราะมันไม่มีอะไรเลยที่ตน “รู้สึก” แต่เจ้าตัวก็
“รู้แสนรู้” และรู้ที่อยู่ในใจลึกๆ ด้วยว่า ตนยังรักที่จะได้ จะเอาสภาพนี้ ยังหลงนับ
เอาว่า สภาพของตนเป็น “ของเล็ก” อันสำคัญของตนอยู่ที่เดียวจึงได้จิตใจ “ทำ”
สภาพนี้ให้แก่ตนอยู่ จะนับเอาสภาพ เป็นอันเดียวกับกับ “อสังขัตตพรหม” เลย ก็
ไม่แปลกอะไร เพราะบัญญัติคนละบัญญัติ แต่ “สัญญา” นั้น เป็นสภาวะ
เดียวกัน นี้เป็น “อากิญจัญญายตนะพรหม” แบบหลับตา ของฤๅษี กำหนดหมาย

แต่นั้นแหละ มันก็ยังมี "อายตนะ" เป็น "นามายตนะ" (ไม่มี "รูปายตนะ" มีแต่ "อรูปายตนะ") ชั้น "อากิญจัญญายตนะ" ที่เดียว คือ นามขันธ์ ๔ นั้น เหลือเพียง "เวทนาขันธ์" แต่เพียงขันธ์เดียว ส่วนเดียว และเป็น "เวทนาขันธ์" ที่หมายความว่า ไม่มี "สัญญาขันธ์" ทว่ามันก็บอกตนเองได้อยู่ว่า "ไม่มีอะไร" นั้นแหละ เป็นทั้งบัญญัติ และเป็นทั้ง ปรมัตถ์ และเป็นการกำหนดหมายที่สมกำหนดหมายเอาด้วย สำหรับผู้ทำได้ ทำถึง มิใช่ไม่รู้ สภาพแห่ง "ความได้" นั้นๆ

แม้คนเราจะพยายาม "ดับจิตเล่น" ไปได้ไกลถึงขนาดเช่นนี้ มันจะได้รับการเพียง "สุข" ส่วนเกิน คือ จิต (นามขันธ์) ยิ่งเหลือน้อย ยิ่งดับสูญลงเป็นนิจๆ ไม่รู้อะไรเลย เป็น "อสังขัตถ์" กลายเป็นรูปไปเสียหมด จำไม่ได้ แต่ที่กำหนดหมายอยู่ และ รู้สภาพที่ "ไม่รู้" อยู่เอาด้วย มันก็คิด มันก็หมดสภาพทุกซ์หมดสภาวะ "โลก" ในขณะนั้นๆ ได้มากที่สุด เราก้เหมือนก้อนหินก้อนดิน เหมือนลูกฟักลูกแพะ ถ้าตายลงเสีย ณ บัดนั้น เราก้เหมือนดินเหมือนหินทั้งกายทั้ง "จิต"

ถ้าใน "จิต" ของเรา ได้ดับสูญ "สักกายะ" มาแล้วจนสนิท ดับ "กามราคะ" มาแล้วจนสิ้นเกลี้ยง ไม่มีแม้แต่ใน "อนุสัย" ของกาม ไม่มีซาก "กามาสวะ" ในก้นบึ้งของจิตเราแล้ว (แม้จะเหลือ "ภาสวะ" อันเป็น อุทธัมภาคิยสังโยชน์ ก็ตาม) เราก้เป็นอัน เสพย์ "อสังขัตถ์พรหม" ไปเป็นนิรันดร์ อันจะบอกความสิ้นสุดกันไม่ได้ จนพระพุทธองค์ต้องทรงอุทาน เมื่อทรงทราบว่ อาหารดาบส กับ อุทกดาบส ตายลง ในภพในภูมิอย่างนั้นๆว่า "ฉิบหายเสียแล้วหนอ!" นั้นเอง

แต่ถ้าเรายังมี "อนุสัย" "กามาสวะ" ยังไม่สิ้นซาก เราก้จะต้องพลัดปีก ฟัน ถิ่นสู่ "กามภพ" อีก เมื่อสิ้นแรงข่ม แรงดึงไว้วันๆ เหมือนคนหัดอดอาหาร ก็จะต้องได้เท่าที่เรามาแรงฝืน แรงข่ม เมื่อยังห้วงขันธ์ ยังอวารณขันธ์ ๕ ใน "กามภพ" อยู่ ก็จะต้องกลับมากินอาหาร ถ้าคนผู้นั้นห้วงนามขันธ์ที่ยัง อารมณีกาม เพราะคิดรูป คิดรส คิดกลิ่น คิดสัมผัสในอาหาร คนนั้นก็แย่นักหน่อย แต่ถ้าคนผู้นั้นเพียงห้วงรูปขันธ์ ส่วนนามขันธ์นั้น ตัดกามคุณ ๕ อันเกิดจากอาหารได้แล้ว คนผู้นั้นนับว่า เป็นคนสูงกว่าผู้ยังห้วงนามขันธ์ดังกล่าวแล้ว หรือ เหมือนคนหัดอดบพุหระ ในขณะหัดข่ม หัดอด หัดห่างพรากบพุหระมาได้ ทำความ "เสพย์คุณ"

ในการละจาก การไม่คลุกคลีไป เป็นเวลานานๆ ก็จะมีเรี่ยวแรงทนอดได้ เท่าที่ยังมี "ศรัทธา" และ "วิริยะ" ในตน แต่พอความเพียรหมด ศรัทธินทรีย์เสื่อมถอย ก็หันมาสูบบุหรี่

เพราะ "อนุสัย" ต้องดับด้วย "ปัญญาในทริย์" หรือ ต้องใช้ปัญญาทำความเข้าใจให้ได้ ว่า ใจเราเอง "หลง" มัน ใจเราเองยัง "เป็นทาส" รูป-รส-กลิ่น-เสียง-สัมผัส ในมัน ถ้าเห็นไม่ได้ เข้าใจได้ไม่จริงแท้ว่า มันไม่เก่งกว่าจิตเราเลย มันไม่จำเป็นกับชีวิตเราจริงๆ มันไม่ใช่ของดีของดีอะไร ที่เราจะต้องไปเสียเวลาเกี่ยวข้องกับมัน เมื่อมันไม่มีประโยชน์อะไรกับรูปจันทร์แล้ว นามจันทร์ ก็จะเห็นแจ้งอย่างชัดเจนสนิทใจ ว่า เราหลงมัน เราเองแท้ๆ เป็นทาสวัตถุ เป็นทาสอารมณ์นั้นๆ เพราะติดรูป ติดรส ติดกลิ่น ติดสัมผัสมันนั่นเอง ไม่มีอน แล้วเราก็ไม่ต้องแตะต้องบุหรี่ยก เนื่องจากรู้แจ้งชัดจริงๆ ยิ่งปัญญาแน่แท้ว่า มันไม่จำเป็นกับตัวตนเราจริงๆ และ "อนุสัย" ของเราก็ขาดสิ้นแล้วจริงๆ เพราะ "ปัญญาในทริย์" ต้องมีจริงถึงจริงๆ อย่างนี้ทั้งเราจะ เห็นโทษ ในมัน เมื่อเราเข้าไปเกี่ยวข้องกับมันอยู่อย่างมาพอ และจะต้อง เห็นคุณ ในเมื่อไม่ต้องไปตกเป็นทาสมันได้ชัดๆ ว่า เราเบา เราง่าย เราสบาย เราว่าง เราเฉยเย็น สันถาระแสนเกษมออกปานไหน ? ถ้าปัญญา หรือ "ปัญญาในทริย์" ผู้ใดไม่เห็นแจ้งชัดจริงถึงอย่างนี้แล้ว ก็จะต้องเวียนกลับไปที่เสียแล้วก็จะติดมันอีกได้อยู่

ด้วยเหตุว่า การ "วางจิต" นั้น แม้แต่ "ของดี" หรือ "กุศลธรรม" ทั้งหลาย ที่เราจะปรุ้งเป็น "บุญญาภิสังขาร" อยู่ เพื่อตน เพื่อโลก เพื่อผู้อื่น เราก็ยังจะไม่ "หลง" ไม่ยึด ไม่ติด ไม่รับ ไม่ชอบ ให้จึงได้ แต่เราก็จะต้อง "ทำ" เพื่ออนุเคราะห์ผู้อื่น เพื่อยังโลกไว้ให้ดำรง ต้องเห็นแจ้งใน "ปัญญา" ให้ชัดแท้ว่า อะไรๆ ก็ยึดมันหลงติดไม่ได้ หลงเสพย์ หลงเป็น "ทาส" มัน เพียงผลกว่า "สุข" เราก็จะ "เสพย์คืน" เอาโลกีย์ารมณ์ใส่จิตตนเข้าไป

ที่เดียว เราก็จะได้เพียง “สุข” ถ้าหลงมัน ติดมันมาก ๆ เราก็จะสะสมใส่ตนมาก ๆ ก็เป็นการสร้าง “ภพแห่งความสุข” อันเป็นโลกียธรรม (โลกธรรม ๘ หรือ การทรงไว้ซึ่ง *ความเป็นโลก* ทางจิตขั้น สุขุมลึกสุด) ให้แก่ตนอมเข้าไปอีกมากขึ้น ๆ จนแล้ววนเล่าว่า จะหนีออกจาก “โลกธรรม” ไปสู่ “โลกุตตรธรรม” แต่ก็ไม่พ้นหัวพันทาง “โลกธรรม” ไปได้ เพราะตนก็จะไปมี “แดนเกิด” ส่วนเกินนี้ เป็น “โลกธรรม” ด้านปลายโตงอยู่นั่นเอง เป็นส่วนสุดอีกฝั่งหนึ่ง ที่ตรงกันข้ามกับ “กามสุขขัลลิกะ” ก็คือ “อตฺตกิลมละ” ด้วยประการดังนี้

การจะหมด “โลก” หรือ จะ “ดับโลกสนิท” ลงตามหลักวิชาแห่ง “พุทธ” แท้ ๆ นั้นก็ต้องด้วย *ความพอดี ๆ* (มัชฌิมา) ไม่เอียงซ้ายเอียงขวา ไม่โตงไปโตงมา โดยเฉพาะจะพ้นคำว่า “หลงสุข” ไม่ติดสุขนั้น *ไม่ได้เลย* ถ้าไม่รู้แจ้งใน “อตฺตา” ละเอียดสุด ถึงขั้น “อรูป” ชั้น “อายตนะสัตว์” จริง ๆ

ดังนั้น ก็จะขออธิบายแทรกเรื่อง “การหลง” (โมหะ) สร้างก่อ เพิ่มพอก “ส่วนเกิน” ตั้งแต่หยาบ ๆ ไปเสียด้วยเลย แล้วเราจะเข้าใจคำว่า “สุข” ส่วนเกิน ได้ดีขึ้น แล้วค่อยเข้าเรื่อง “จิตพรหม” ชั้นละเอียดกันต่อ ในตอนท้าย

กล่าวคือ เราจะต้อง “รู้ความจริงแท้” ให้ได้ว่า โลกมีการทำ (กรรม) และ พัก (ติฏฐะ) ให้ *สมตฺถย* (มัชฌิมา) นั้นแหละดี ซึ่งจะต้องเรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับ “ความพอดี” นี้ อย่างสำคัญมาก มันไม่ใช่เอา 2 หางกันง่าย ๆ หรือ ตายตัวพาขอเป็น “เถนตรง”

แม้ “กายกรรม” เราก็จะไม่ทำให้เกินขอบเขตจนดูเป็น “วิรูปักษ์” เช่น การกิน จนเห็นได้ว่า มันเกินฐานะ เกินพอดี เกินเหมาะสม สิ่งไม่ควรกินไม่ควรแตะต้องเลย เราก็ไม่ควรต้อง ไม่แสดงการกินจนใคร ๆ เห็นว่า หลงรส หลงรูป หลงกลิ่น

หลงสัมผัส **มันน่าเกลียด มันพิกล** (“วิรูป” แปลว่า น่าเกลียด, พิกล, พิการ ผสม คำว่า “อักษ” อันแปลว่า อินทรีย์, อวัยวะแห่งความรู้สึก เป็น “วิรูปกษ” แปลความได้ว่า ผู้มีความน่าเกลียดในตน, ผู้มีทั้งอาการทางกายอาการทางใจที่น่าเกลียด) “กิน” ก็ไม่จำเป็นต้องเป็น “ทาสอบาย” เช่นว่า กินเป็นเกมส์ กินเป็นแข่งเล่น กินเพื่อพนันกัน แข่งขันเอาชนะกัน กินอวดกัน กินอ้อยอ่ยด้วยกัน กินเพื่อเกียรติเพื่อยศ กินเพราะเสพยศิต

ซึ่งพระพุทธองค์ตรัสสอนไว้ชัดว่า “ผู้หลง หรือ ผู้โง่” (โมหะบุคคล) นั้น ย่อมกินมีการประดับตกแต่ง กินเพื่อเล่น กินด้วยความมัวเมา เพราะ หลงติด และ ยึดถือสิ่งนั้นๆ ซึ่งล้วนเป็น “การกิน” อย่าง “วิรูปกษ” ซ้ำๆ ต้องใช้ “ปัญญา” ให้มากจน “รูแจ้ง” ว่า เป้าหมายแท้ๆ ของคำว่า “กิน” นั้น คืออะไร? มันก็ เพียงเอา “ธาตุ” ที่จำเป็น ซึ่งจะเลี้ยง “รูปชั้น” ไว้ได้ ใส่เข้าไปในกะเพาะเท่านั้นเอง มันไม่ต้องยุ่งยากกับ รูป-รส-กลิ่น-เสียง-สัมผัส อะไรนักหนา และ ไม่ต้องชุขศ เชิดเกียรติ หลงสรรเสริญ นิินทา อะไรด้วย ถ้าใครหลงมันอยู่ กินนั่นแหละคือ “สักกายะ” กับ “กามราคะ” รวมทั้ง “รูปราคะ-อรูปราคะ-มานะ-ทิฏฐิ-พร้อมด้วย อุทธัจจะ และ อวิชชา” ครอบงำจนเลย จง “อย่าหลง” จนต้อง กลายเป็น “ทาสการกิน” เพราะไปมัว “ทำ” ให้มันมากเรื่อง จนเป็น “ภาวะ” อันหนักหนา เราต้องปลดภาระ วางภาระ “ทำ” ให้ง่ายเข้าหาแก่น จะได้เบา-ว่าง-สบาย

เรากิน ก็เหมือนเราเต็มมันให้รถยนต์ จงกิน ก็ “กินให้รู้” และต้องรู้ ตามความเป็นจริงอันแท้จริงด้วยว่า “กิน” คืออะไร? ถ้าไม่รู้อย่างแท้จริงตาม ความเป็นจริง ก็จะใช้ “หลง” ว่า **กินเพื่อ “ความสุข”** อยู่นั่นเอง แล้ว ก็ “อยาก” ให้มี รูป-รส-กลิ่น-เสียง-สัมผัส อย่างนั้น อย่างนี้ ตามที่ตนยึดถือ “อยาก” ให้โก้ ให้หรู ให้สนุก ให้พิลึก ให้ดูเป็นอย่างนั้น อย่างนี้ ตามที่ตนยึดถือ เมื่อได้ “ทำ” ให้เป็นไปตามที่ตนยึดถือ ตนอยาก จนบรรลุตามที่ตนหมาย ก็ **เรียกขานมันว่า “สุข” ว่า “สมใจ” ก็คือ การสนอง “อารมณ์อยาก”** มันก็คงเป็น “สุข” ส่วนเกิน เป็นเรื่องที่เรา **หาเรื่องขึ้นมาให้ ตนเอง ต้องเป็น ภาวะ อยู่แท้ๆ** นั่นแหละ

ไม่มีอื่น ถ้าใครลดได้ วางได้ เลิก “ภาระ” หยุด “เรื่อง” ที่ตนหลง ลงได้ ก็จะมา-สบาย และ ลด “การทำ” ที่เปลืองเปลืองไปอีก เป็นกอง

การอยู่ (เป็นอยู่) ก็เช่นกัน เราจะต้อง “อยู่ให้เป็น” คือ อยู่อย่างฉลาด ไม่ใช่โง่ ไม่ใช่หลงไหลตามโลกย์ อยู่อย่างเป็นประโยชน์ ไม่ใช่อยู่อย่างผลาญโลก ไม่ใช่อยู่อย่างยุ่งยาก และไม่ใช่อยู่อย่างเปลืองวัตถุอุปกรณ์ในโลกจนเกินควร เกินพอดี ตามความจำเป็นที่แท้จริงด้วย เราต้อง “อยู่” อย่าง “ประหยัด” สุด นั่นคือ ความดีงาม แต่เราต้องเป็นผู้ “ประโยชน์” สูง นั่นคือ ความดีงาม ถ้า “การเป็นอยู่” ของผู้ใดอยู่อย่าง *ฟุ่มเฟือย สรุ่ยสรุ่ย* นั่นคือ ความเลวทราม และ แลมอยู่อย่าง *ไม่มีงานการ* อยู่อย่าง *ไม่เป็นประโยชน์อะไรเลยแก่โลก* แม้แค่มิ “กายกรรม” หรือ “กายสักขี” ทง่าย-เบา-สบาย-ว่าง-สงบ-เบิกบานแจ่มใสอยู่ ไม่โลก-ไม่โกรธ ก็ไม่มีให้เห็น ให้สัมผัสได้เลย นั่นแหละคือ ความเลวทราม ช้าหนักเข้าไปอีก

เช่น คนบางคนมีทรัพย์สินร่ำรวย ก็ได้แต่ใช้ชีวิต กิน เล่น เทียว ฟุ่มเฟือย จับจ่ายเสเพลสุข (ที่ตน “หลง” ยึด หลงอยาก) เผาผลาญไปตามอำนาจแห่งความหลง ความมัวเมา ไม่มีประโยชน์อันใดในโลก นอกจากจะเป็นตัวอย่าง “อันเลว” เป็น “วิรูปักษ์” จอมเตร่จาดานให้คนอื่นเห็น คนอื่นรับสัมผัส แล้วก็เกิดเป็น “อิทธิพลเอาอย่าง” ขึ้น คนผู้กิเลส-ตัณหา-อุปาทานทั้งหลาย ก็ยอม “ไม่รู้” (อวิชชา) ว่า “การเป็นอยู่” ของคนประเภท “วิรูปักษ์” ออกปานนั้น เป็นของน่าเกลียด เป็นความพิการ (แปลว่า มันเกินการ, มันไม่เข้าการ) เกินชีวิตของสิ่งที่เรียกเสียโก้ว่า “มนุษย์” อันหมายความว่า ผู้มีใจสูง (เพราะคนผู้ประพฤตินั้น ใจไม่สูงเลย จึงเป็นวิรูปักษ์ เป็นอมมนุษย์แท้) ก็จะพลอย “หลง” (โมหะ) เห็นดี และ ขอมรับ แล้ว ก็ค่อยๆ ก่อขึ้นเป็นค่านิยม จนมากคนมากรายเข้า ก็ “หลง” เสเพล หลงทำตามๆ กันเข้า ก็เป็นสมณนิยม สุดท้าย คนก็ “ยึดใส่จิต” (อุปาทาน) เป็นรสนิยมในโลก (อัสสาทะ) มันก็เท่านั้น ! คนผู้เต็มไปด้วยความไม่ฉลาดแท้ “ไม่รู้จริง (อวิชชา) ก็ติด ก็ยึด ก็ตามๆ กันไปต้อยๆ ก็ “เห็น” (ทิฏฐิ) เป็นว่า นั่นแหละคือ “สัมมา” คือ ความถูกต้อง คือ ความชอบแล้ว คือ สิ่งดีงามที่แท้จริง

แต่แท้ๆ แล้ว เป็น "ความเห็นผิด" (มิจฉาทิฏฐิ)

"มิจฉาทิฏฐิ" ในโลก เกิดขึ้นได้ และ เกิดขึ้นอยู่
เป็นธรรมดาๆ โดยนัยนี้เอง เต็มโลกขึ้นทุกวัน ๆ ๆ

คนปดุงชนในโลก จึงมี "ทิฏฐิ" อันทวนกระแสกัน กับ สัจธรรม
หรือ "ความแท้จริง" (ปรมาตตสัจจะ = ความแท้จริง ที่เป็นสาระเนื้อหา อันถูกที่
สุด ยิ่งที่สุดตามเป้าหมาย) อยู่ดังนี้ เพราะเขา "หลง" ยึดอยู่ตามกระแสโลก ๆ
(ธรรมดาๆ) ที่ได้ "ปรุงแต่ง" ได้ "หาเรื่อง" ได้ก่อ "ภาวะ" ให้เป็น "รสนิยม
โลกโลกย์" (อัสสาทะ) เอาไว้หนักหนามากมาย โดยเขาไม่หาทาง "ปลดปล่อย"
ไม่หาทาง "สละออก" ไม่ทำให้ "หลุดพ้น" จากตน หรือ ไม่ทำให้ตน "หลุดพ้น"
จากสิ่งเหล่านั้น เรื่องเหล่านั้น ไม่ทำให้ทวน ไม่ทำให้ย้อน ไม่ทำให้ขัด ไม่ทำให้
ฝืน ไม่ทำให้ร้อตอน อันคำสอนในภาษาบาลี ล้วนมีความหมายเป็น "นัย" น ทัง
นนั้น คือ "ปลดปล่อย, เปลื้องออก, สละออก, หลุดพ้น, ฆ่าทิ้ง, ตัดลง, หมด, หยุด,
ไม่มี, ล้วนทวน, ย้อน, สอน, ขัด, บัด, ถอน, สลัดคืน, ให้ไป, ไม่เอาไว้, ละ, จาก, จาก,
คลาย, หน่าย, คืนกลับ ฯลฯ" เช่นว่า ปฏิณิสสัคคะ, จาคะ, เวรมณิ, ทาน, นิสสรณะ,
อสังสัคคะ, วิมุติ, วิโมกข์, ปหาน, วิรติ, มุญจน, นิพพิทา, วิราคะ หรือ ทมะ, จันติ ฯลฯ
อีกมากมายก่ายกอง เป็นร้อยเป็นพันคำ แม้แต่คำว่า นิโรธ, นิพพาน หรือ สุนฺญตา
ก็ล้วนแล้วแต่คือ การดับอารมณ์หลง ที่เป็นอยู่อย่างโลกโลกย์ จนไม่
ต้องไปกระทำอย่างโลกโลกย์ ให้ได้มากที่สุด ผู้ใดดับได้ เลิกได้ หยุดได้
สละได้ในเรื่องใด แง่ใด มุมใด สันความตติยัคในใจขาดสิ้นแน่แท้ ก็นั้นแหละคือ
"ผล" คือ ความบรรลุด คือ ความสำเร็จ คือ นิพพานเฉพาะเรื่อง คือ ดับได้หลุด
พ้นไปได้เป็นเรื่องๆ ไป และเป็น "นิพพาน" แท้ๆ จริงๆ

ตั้งแต่การกระทำ (กรรม) อันต่ำๆ หยาบๆ ที่เรียกว่า "โลกอบาย" หรือ
"อบายมุข" มาเลยทีเดียว เราจะต้อง "ปลดปล่อย" หรือ "หลุดพ้น" ให้ได้
ถ้าเราไปหลงติด หลงกระทำอยู่ในสิ่งใดเรื่องใด ที่เรียกว่า "อบายมุข" (ถ้าเราไม่
หลง ไม่ติด ก็ไม่ต้องทำการละ การปล่อย) จึงจะเรียกว่า "ปโคบาย" เริ่ม
เป็น "อริยชน" หรือ "อริยบุคคล"

หากใครยังไม่รู้ แม้แค่ “อบายมุข” คืออะไร? และตนเองยังหลงใหลใฝ่
 เสพติดข้องอยู่เท่าใด? ก็ไม่รู้ หรือ ตนเองกรูตอยู่แต่ๆ เป็นผู้รู้เข้าใจชัดอยู่ว่า
 เป็นของต่ำเป็นของไม่ควรเสพย์ แต่ตนก็เลิก ก็ละไม่ได้ หรือ เพราะจิตตนมันขาด
 สนิท มันไม่เอาในเรื่องนั้นสิ่งนั้น ก็ได้แล้ว จะหยุด จะเลิกทันที ก็เลิกได้ แต่ก็ไม่
 ได้หยุด ไม่ได้เลิก ยังจนเสพอยู่เนื่องมาแต่ “ไม่รู้” จริงๆ ว่า มันเป็นของ “ต่ำ”
 เป็นเรื่องควรเลิก ก็ตาม ผู้หนักยังได้ชื่อว่า คนไม่ฉลาด ไม่ใช่ปัญญาชนแท้ ไม่
 ใช้พระอริยะ (อริยะ หรือ อารยะ แปลว่า ฉลาด หรือ มีปัญญา หรือ ผู้เจริญ)
 ใครหัน “โลกอบาย” ได้ ไม่เป็นทาส “อบายมุข” อยู่เหนือ “รสนิยมโลก-
 โลกย์” ไม่มีจิตไปหลงเสพย์ เป็นสุข เป็นทุกข์อยู่กับ “โลก” ชั้นต่ำสุด ดังกล่าว
 นี้ ได้ ก็เป็น “โลกุตตรบุคคล” ชั้นแรกทีเดียว เป็นผู้อยู่เหนือโลกอบาย

ดังนั้น เรียกว่า “รู้โลก” แล้วก็ “ดับโลก” ทำนิโรธ ทำนิพพานให้
 กับตน โดยตนพ้นโลก เป็นไทแก่ตน ไม่เป็นทาส “โลกอบาย” ได้ถึงจิตใจ
 เลยกี่เดียว คือ หมดสุขหมดทุกข์กับ “อบายมุข” นั้นๆ ได้อย่างแท้จริง จิตสิ้น
 โลกะ สิ้นโทสะใน “อบายมุข” นั้นๆ **เพราะรู้แจ้งได้ด้วยปัญญา** (สิ้น
 โมหะ พ้นอวิชชาสำหรับสังขารธรรมนั้น หรือ โลกอบายนั้นๆ) นั่นก็คือ “พระ
 โสดาบันบุคคล” แท้ๆ จริงๆ นิพพาน นั้น คือ จิตไม่ปรุงแต่งกับสิ่งนั้นๆ เรื่อง
 นั้นๆ แม้จะกระทบสัมผัสกับสิ่งนั้นเรื่องนั้นอยู่ รู้ อยู่ เห็น อยู่ ชัดๆ เป็นปัจจุบัน
 ขณะนั้นอยู่ที่เดียว ก็เฉยว่าง ไม่หวั่นไหว ไม่มีสุข ไม่มีทุกข์ ไม่มีอาวรณ์
 ไม่มีนิวรณ์กับสิ่งนั้นเรื่องนั้น จะไม่เสพย์อารมณ์จากสิ่งนั้นเรื่องนั้นเป็นที่สุดแห่งใจ
 (อรหัตตผลจิต เป็น “โลกุตตรจิต” แห่งพระอริยะ อันเป็นขั้นที่เรากำลังพูดถึงอยู่
 นี้ คือ พระโสดาบัน แท้ๆ) และจะไม่คลุกคลีแตะต้อง แม้ทางกาย เมื่อสิ่งนั้น
 เรื่องนั้นต่ำเกินจะเกี่ยวข้อง ซึ่งถ้ามันไปเกี่ยวข้องร่วมเสพย์ร่วมกระทำเรื่องนั้นๆ
 อยู่ ก็จะทำให้เป็น “อิทธิพลเอาอย่าง” ได้ พระอริยะที่หลุดพ้นแล้วจากสิ่งใด
 อย่างจริงแท้ถึงใจ จึงไม่นิยมการแสดงการเกี่ยวข้องกับสิ่งนั้นเรื่องนั้น แม้ทางกาย
 ก็จะต้องให้บริสุทธิ์สว่างทุกส่วนให้ได้ อย่าง “พ้น” สะอาดจริงๆ เว้นแต่สิ่งจำเป็นต้อง
 เกี่ยวข้องสัมพันธ์ที่สุด เท่านั้น

เป็นแต่ทำแฉงๆไว้ ทำคลุมๆเครือๆ ก็ยิ่งกลายเป็น “ภวตัณหา” เป็น “อัตต-กิลมณะ” หนักเข้าจึงทำให้เป็น “อัตตวินิบาต” ได้

“อัตตวินิบาต” นั้น ความหมายแท้ๆชัดๆ ก็คือ “ผูกตนไว้กับนรก” หรือ “ตนยังยืนหยดขี้ตออยู่ ณ แดนที่ไม่เจริญ” หรือ แปลให้ถึงที่สุด “อัตต-วินิบาต” ก็แปลว่า “ตนได้ตกลงไปอยู่ที่ต่ำสุดยิ่งที่สุดแล้ว จนไม่มีที่ต่ำที่ไหนจะไปได้อีก” (อัตต = ตน, วิ = ยิ่ง, ไม่มีอะไรจะยิ่งไปกว่า, นิบาต = การตกลงไป, การต่ำลง) คนมาตัวเองตาย จึงเรียกว่า คนโง่สุดต่ำสุด ที่เราเรียกกันว่า “อัตตวินิบาตกรรม” เช่น “แวนโก๊ะ” ซึ่งคนโลกโลกย์ยกว้าเป็นศิลปินเอก ต้องทำโง่ๆ (อวิชชา) เพราะอำนาจ “ภวตัณหา” ของตนสูงจัด เขาหลงว่าเขา “สุข” ที่สุด หรือ ที่แท้ก็คือ เขามืดทางที่จะไปแล้ว แล้วจิตวิญญาณของเขาก็จะผูกไว้ ณ ที่ตรงนั้นแดนนั้นภพนั้น

คำว่า “ศิลปะ” ที่หมายใจเรียกกัน หรือ ทรมบัญญัตินิยามกันอยู่ในทุกวันนี้ จึงคือ “ภวตัณหา” ที่กลืนเข้าไปทุกที่ๆ คือ ภพ-ชาติ ที่ต่างก็ได้ “อัตตกิลมณะ” หมายความว่า ได้เห็นตื้นเขิน ล้าปากล้าบบนบนจนเป็นรูปเป็นร่าง ก่อจนเป็นตัวเป็นตน ผู้สร้างขึ้น ปรงแต่งขึ้นให้เป็นตัวตนให้ได้ในที่สุด นั่นเอง เพื่อเสพย์ ตั้งแต่เป็น “ผลเสพย์ทางใจ” ของ “ช่าง” ของนักสร้างผู้หนึ่งๆเอง หรือ ในภาษาบาลีเรียกว่า “ธรรมารมณ” เป็นอารมณในจิต เป็น “อรูป” ที่ยังไม่ชัดเจนของ “ผู้สร้าง” หรือ ที่เรียกกันว่า ศิลปินแขนงใดๆ จินตกวีในแง่ใดๆ ก็ตาม ที่พยายามสรรหา “บัญญัติ” ใหม่ๆ “สมมุติธรรม” รูปใหม่ แบบใหม่ เพื่อนำมาถ่ายทอด “อารมณ” ซึ่งเรียกว่า ความปรารถนา ความต้องการจะให้เป็นอย่างนั้น หรือ ที่ตนเองยึดว่า “ดี” ยึดว่า “สุนทร” ก็เป็นความเห็น (ทิฎฐิ) เป็นความยึด (อุปาทาน) ของคนผู้หนึ่ง

ถ้า “อรูปธรรม” นั้น (อรูปจิต ของศิลปิน ที่ยังแสดงออกในแบบ ยังไม่ชัด ไม่เจน เรียกในภาษาอังกฤษว่า “Abstract”) ให้ผลเป็นความสงบ เป็นการรังสรรค์ ให้แนวโน้มนำ ให้เนื้อหาอรรถะส่วนใหญ่ชัดๆ ผลักดันให้เกิดความช่วยเหลือเกื้อกูล ให้รู้แจ้งความดีที่แท้แห่งชีวิต เป็นการสร้างสันติสุข และ ภราดรภาพในโลก มันก็ ดี แม้จะเป็นภพ เป็นชาติ เป็นภวตัณหาอยู่ ก็ยังเอื้ออำนวยก่อประโยชน์ให้แก่ ปวงชน และ ชาวโลกได้

แต่ส่วนใหญ่ของ “ศิลปะ” ในทุกวันนี้ หาเป็นเช่นนั้นไม่ มันคือ “กามคุณ ๕” ที่คนออกมาจนข้นกลัก ! และจนเรียกมันได้อย่างซัดถ้อย ซัดคำ ว่า สวย, ไพเราะ, หอมหวาน, อร่อย, รื่นรมย์สุขสม ซาบซึ้งถึงอกถึงใจใน สัมผัส

นั่นแหละคือ “ผลงานของศิลปะ” ที่ผู้เรียกกันว่า กวี บ้าง ว่า ศิลปิน บ้าง ฯลฯ ทั้งหลายเขาหมายใจเอา

หรือ ศิลปะ ที่มันออกมา สร้างสรรออกมา *ไม่เป็นที่ชัดเจน* จนต้องเรียก กันว่า เป็น “อุปสรรคม” นั่นก็ล้วนให้สรรรรมารมณที่ เป็นโลกียรส อันไม่พ้นคำว่า รื่นรมย์, สุขสม, อร่อยใจ, มันจึงล้วนเป็นอุปกรณ์ของ “อรรถกถาญาณุโยค” และเป็น “กามสุขขัลลิกานุโยค” อยู่ด้วย

ผู้ที่ยึดตนแรงจัด จนหลงตนว่า เป็น “ศิลปิน” แท้ เป็นผู้ทำงานเพียงเพื่อ ตามใจตัวเอง *อิสระที่สุด ! บริสุทธิ์ที่สุด !* เขาหลงว่า เป็นเช่นนั้นจริงๆ หลงอยู่กับภพกับแดนที่ตนเองยึด ตัวเองเห็น ตัวเองรู้ ตัวเองเข้าใจ โดยตนกำหนด เอง ตนบนเอง เพื่อยุคนเดียว หรือ ทำงานเพื่อสนองอารมณ์ของตัว **เองเป็นใหญ่** ถ้ายิ่งไม่หลงลาภ หลงยศ หลงสรรเสริญอะไร ก็ยังคง “อรรถกถาญาณุโยค” เป็นพวก “จิตนิยม” (ภวตัณหา) ซัดๆ เป็นพวกสุดโต่ง สร้างภพ-ชาติเพียงเพื่อตน เป็นผู้ตัดช่องน้อยไปแต่ตน

แต่ส่วนใหญ่ ก็เป็น “กามสุขขัลลิกานุโยค” แจ๋ๆ คือ เป็นพวก “วัตถุ นิยม” (กามตัณหา) ตรงๆ โดยสร้างงานขึ้นมา ก็เพื่อให้บุคคลผู้หลงเสพย์สุขอยู่ ด้วย ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ มาซ้อหาไป มันก็คือ “มหรสพ” (มหาตัวตน) ซัดๆ โต้งๆ ตรงตัว นั่นเอง คือ เสพย์สมสุขสมด้วย รูป-รส-กลิ่น-เสียง-สัมผัส เป็น “อบายมุข” ขันนั้กคิด (คือ ยิ่งหลอกกลักซึ้ง) ซึ้งได้เพิ่ม “ภพ-ชาติ” หรือ เพิ่มอารมณ์ทางใจ ให้เป็นรูปร่างใหม่ ๆ ก่อรูปใหม่ ๆ ขึ้นในจิต เป็นตัวตนอันใหม่แท้ๆ เรียกว่า “มหรสพ” จริงๆ ซึ่งแปลว่า “สั่งสมความเป็นตัวตนของตนกันใหญ่” หรือ แปลให้ซัดๆ ก็คือ “ยิ่งสร้างภพก่อชาติให้แก่ตนเองหนักขึ้นยิ่งขึ้น” โดยจริง “มหรสพ” นั้น แปลว่า

“ความเป็นของคนที่ยิ่งลึกซึ้งใหญ่ยิ่งขึ้น” นั่นเอง อันก็คือ กิเลส หรือ วิญญาณผี มันทำงานเข้าสิงคนทุกขณะวินาที ให้อยิ่งหนาแน่น มากเพิ่มยิ่งขึ้น เป็นสิ่งล่อให้หลงว่า “สุข”

“อรูปธรรม” (Abstract) หรือ งาน ที่ยังให้ผล ยังแสดง “เอกคุณ” จนเป็นที่รู้ผล กระจ่างเข้าใจ ก็ยังไม่เต็มสภาพ คือ ยังเห็นแจ้งไม่ได้ง่ายจริง แผลงออกมาเป็น “บัญญัติ” เป็น “ปรมาตม์” ยังไม่ชัดแท้ อาจจะเป็นต่าง ๆ กันไปได้เป็นหลายกระแส เรียกตามภาษาทางธรรมช้ด ๆ ว่า “เนวสัญญานาสัญญายตนะ” เป็นสิ่งที่กำหนดอย่างนั้นอย่างนี้ หรือ หมายเอาว่า อย่างนั้น อย่างนี้ แต่ยังไม่แท้จริงแน่นอน ยังไม่ชัดง่าย ไม่ลงตัว ไม่ตายตัวแท้ ยังคลุมเครือ ๆ

นี่แหละคือ “ความใหม่” ที่เพ้อกันนักกว่า “ยอดศิลปะ” หรือ “ยอดกวี” หรือ “ยอดอารมณ์” ของ “ศิลปิน” ผู้ยังไม่รู้จริง และ ยังไม่แท้จริง

ของผู้ใด ยิ่งมั่งงอนซ่อนให้มันรำไร รำรอนอยู่ได้นานยิ่งเท่าใด ๆ ก็ยังเป็นยอดแห่ง “ความไม่ชัดแท้ ไม่เข้าใจทะลุ” ที่หลงชั้นขม และยกย่องกันเท่านั้น ๆ เป็นเรื่องหลงเล่นความเบลอ หรือ หลงเสียงทายกันเล่นอยู่ในสภาพมัว ๆ ราง ๆ รู้บ้าง ไม่รู้บ้าง (ผู้การพนันในหัวใจ) เมามายความพรั่กันแท้ ๆ หลงนิยมความไม่ชัดจริง ไม่รู้จริงกันตรง ๆ

กลายเป็นเรื่องทายใจ เดาใจ “ผู้สร้างงาน” นั้น ๆ จึงคือ การพนันแท้ เสียงทายแท้ เป็น “อบายมุข” ชัด ๆ ก็เป็น “การละเล่น” อย่างหนึ่งอยู่ในตัว ดังนั้น ผู้สร้างก็จะพยายามให้ยาก ๆ ๆ เข้าไว้ ให้เกิด “ความไม่รู้” ขึ้นไว้มาก ๆ ยิ่งยากมากยิ่งขึ้น “ไม่รู้” ได้ง่ายยิ่งดี

เพราะ “ความยาก” ยึดถือกันว่า เป็น “ความสูงส่ง”

นักคิดเจโก จึงก่อ “ความไม่รู้” อันคือ อวิชชาแท้ ๆ ขึ้นมาให้คนเมากนมัว ให้คนหลงยึดเพิ่มขึ้น ๆ ชั่งแน่ละ ! เล่นกับ “ความไม่รู้” มันก็ยอมเป็น “ความยาก”

ผู้ทำลาย “ความยาก” หรือ ไข “ความยาก” ในลักษณะนี้ได้ จึงหาใช่ผู้
 ควรนับถือ ผู้ควรบูชา(อาหุเนยยบุคคล) หรือ เป็นผู้ควรกราบไหว้ไม่ เพราะเก่งอย่าง
 “ผี” (เริ่มเป็น “ผี” มาตั้งแต่ผู้สร้างแล้ว) คือ ถูกหลอกให้เป็น “ผี” มีวิชา
 มากยิ่งขึ้น เนื่องจากได้เติมความหลงยึด เติมสมมุติสัจจะพอกฉาบเพิ่มขึ้น เข้า
 หมายถึง หรือ **เนื้อหาเอก** อยู่แค่ทลายใจศิลปินผู้สร้างงานนั้นถูก เท่านั้น เนื้อหาแท้
 ของ “งานศิลป์” นั้น ที่จะบอกเรื่องให้สารัตถะ กลับเป็น **เนื้อหาขี้ร่องไปเสีย**
 อีก **ทำไมต้องทำอย่างนั้น ?**

ผู้คิด “อรูปธรรม” ลักษณะนี้ ผู้มัวเมาคลั่งไคล้ในภวตัณหาชนิดหลงจิต
 หลง “ความคิด” หลงการทลายใจ ทายปมกันเล่น เช่นนี้ ก็เป็นตงนแหละ
 ทายถูก ก็เหมือนถูกห่วยถูกการพนัน ฯลฯ แล้วต่างก็พากันหลงว่า ตนเก่ง ตนดี ตน
 ได้ ตนประสพผลสำเร็จ ก็คิดดูกันบ้างเถิดว่า **คืออะไร ? สร้างสรรจรจรใจอะไร**
กัน !

ถ้าสิ่งใด จะให้มันไขขานออกมาจนแจ้งชัด สันความอำพราง ให้มัน
 ง่าย ๆ ชัด ๆ เจน ๆ พวก “จิตนิยม” จะไม่ยอมทีเดียว เพราะหลงยึดว่า ถ้า
 ใคร ๆ ก็เห็นได้ง่าย ๆ อ่านออกเป็นนัยเดียวกันชัดแล้ว สิ่งนั้น ก็จะกลายเป็น “รูป-
 ธรรม” (คือ ไม่คงความเป็น “อรูปธรรม”) แล้วมันก็เป็น “สมมุติสัจจะ” ที่ชัด
 เจน เป็นบัญญัติที่เปิดเผย คนก็จะเขื่อนเฉยชินชาจัด ๆ ไม่มี “ปม” ที่จะเร่ง
 เร้า หรือ ขวนคิดตามต้นตอเสียงทาย มันนับวันจะเก่าไปๆ สู้ผูก “ปม” ไม่ให้
 เข้าใจได้ง่ายๆ อย่างนี้ไว้ไม่ได้ มันชวนให้เป็นของใหม่-ของยาก ที่ “ปัญญาภายใน”
 ของคนผู้ยัง “ไม่รู้” ไม่เข้าใจในสิ่งนั้นเรื่องนั้นชัด จะได้หลงติดตามอยู่ ความ
 ติด-ความยึดนี้ **จึงคือ “อวิชา” แท้** ที่ถูกหลอกกันอย่างเจตนา คือ
หลอกให้ติด หลอกให้หลงเสพ่นานๆ หลอกให้รัก ให้เป็นทาสสิ่ง
นั้นอยู่นั่นเอง นั่นคือ **ระบบการไม่ปลดปล่อย ที่ผู้เป็นพ่อค้า**
ล่า ลาก-ยศ-สรรเสริญ-สุข เขาทำกันอยู่เป็นธรรมดา

บางทีผู้สร้างงานเอง ก็ยัง “ไม่รู้” จริงๆ ว่า ตัวเองได้กำหนดให้เป็น
 อย่างไรแท้ๆ ? หรือ จะเป็นสื่อความหมายอย่างนั้น อย่างนี้ชัดๆ ว่าอะไร ?
 ที่เป็น “สารัตถะ” ของงานนั้นๆ ถูกต้องแท้จริงหรือยัง ก็ยังไม่รู้จริงหรือ กิจ
 เป็น “แนวสัญลักษณ์สัญลักษณ์ตนะ” เป็น “อรูปธรรม” (Abstract, Formless)
 ที่ยังไม่รู้จริง-ที่ไม่จริง ยิ่งๆ ขึ้นเสียอีก ก็คือ “หลอก” กันแท้ๆ เพราะผู้
 ทำเองก็ “ยังไม่รู้” ยังไม่ชัดแจ้งใน “เนื้อแท้” ของงานของตนว่า “เอกคุณ” ของ
 มัน คือ อะไรแน่ ? (ยังอวิชา) ผู้ดู ผู้ชม ผู้รับส่วนได้ รับคุณภาพจากผลงาน
 นั้นไป จะพึง “รู้” ได้ยังไงกัน ? จึงยัง “มัวช้า” อยู่ ทั้งผู้สร้าง และ ผู้ชม ผู้รับ
 ดีไม่ดี มันจะสื่อความหมายเอา ความไม่ถูกต้องจริง ไม่ดีจริง หรือ สื่อเอา “ความผิด”
 ตามความไม่รู้จริงของผู้สร้าง ก็จะเป็นได้ง่ายที่สุดเอาด้วย

ส่วนผู้แสวงหาวิธีประดิษฐ์ หัววิธีการ ประงให้เป็นรูป-รส-กลิ่น-เสียง-
 สัมผัส ที่อโรย ที่เลิศรสงดงาม โดยไม่อำพรางนั้น ก็เป็นพวก “วัตถุนิยม” ชัดๆ
 ที่มุ่งหน้าให้แปลก ให้ใหม่ล้ำยุคไปไม่หยุดยั้ง หลอกล่อให้คนติดคนหลงไปตามประสา
 พวก “รูปธรรม” ซ่อๆ เหมือนกัน ไม่อำพราง ไม่ใช่เล่ห์ คนพวก “จิตนิยม” ก็
 กลับไม่ยอมยกย่องว่า เป็น “ศิลปิน” ผู้มีความเก่ง เท้าผู้มั่งคั่งพราง มี “อวิชา”
 ปนๆ *พิลึกดีไหม ?*

คน “ชั้นแนวหน้า” คนผู้มีความคิดก่อ คิดสร้างสิ่งใหม่สิ่งแปลกไปเรื่อยๆ
 ก่อนคนอื่น ให้เป็นของยาก ของแรง ของจัด ของยังไม่ถึงยุคถึงสมัย มันยังไกล
 เวลาอยู่ มันยังไม่จำเป็น มันยังไม่ใช่ของสมเหมาะสมควร ให้ออกมาก่อนคนอื่น
 โดยผู้คิดนั้น เขาหลงตนเองว่า เป็น “นักคิด-นักสร้างสรรค์” นำหน้า แท้
 จริงนั้น เขาเป็น **นักผลิตความเพ้อ** เพราะ เขาสมมุติสิ่งใหม่ เขา
บัญญัติตัวตนอันใหม่ขึ้น ประเดประดังมา ให้แก่โลกอีก ให้โลกหลง
 ให้คนในโลกเพิ่มบัญญัติ มากสมมุติเข้าไปอีก ไม่ว่าจะ เป็น “ศิลปิน” แขนงใด ก็ตาม
 จิตรกร ปฏิมากร สถาปัตยกร มัณฑนกร วิศวณัฐฐานกร ประพันธ์กร กวีกร
 คีตกกร วาทยกร นาฏกร หรือ นัจอกร ฯลฯ ถ้าการคิดสร้าง การประดิษฐ์ใหม่นั้น

เน้นไปในทางฟังเพื่อ สรุ่ยสรุ่ย เปลื้องเปล่า เลื่อนลอย ไร้ประโยชน์ ไม้รับใช้เศรษฐกิจปัจจุบัน แต่มากเกินไปด้วย สวยงาม ไพเราะ หอมหวาน ซาบซ่าหัวใจแบบวัตถุธรรมาตย์ ๆ กัตตี (กามตัณหา) หรือ เพลิดเพลินใจอยู่ด้วยการ เสี่ยงทาย การเดา การคิด การมั่วแต่ “อรรถภาพ” ที่ตนสร้างตนสมมุติยึดไว้แบบรูปธรรม กัตตี (กามตัณหา) ก็เป็นเพียงอารมณ์ประโลม เป็นเพียงปฏิบัติกริยา ซึ่งไม่ใช่ สารัตถะแท้ แลจะห่างสารัตถะแท้ของประโยชน์ ที่เป็นไปเพื่อความตั้งอยู่แห่งชีวิต จริง ๆ มากขึ้น ๆ ด้วย “ศิลป์” นั้น ๆ ก็คือ **ผู้ทับถมโลก** ด้วย การก่อ การสร้าง การจูงดึง การโน้มน้าวที่เตลิดเฟริศ (กัมมรตา=การงานอันเป็นกิเลส) คือ ผู้มอมเมาปวงชนให้หนักยิ่งขึ้น ด้วย “ศิลปะ” ของตนเอง ศิลปิน ผู้ ซึ่งเป็นผู้ ลดค่าสัจธรรมในโลก เป็น “นักทำลายเศรษฐกิจ” คนสำคัญ ที่รู้กันได้ยากอยู่ จริง ๆ

“ศิลป์” นั้น จะประดิษฐ์ของใหม่ ซึ่งถ้าเป็นผู้ยังไม่เข้าใจสัจธรรม ไม้ มีอภิปัญญาอันแจ่มกุดธรรมแท้ ๆ ก็คือ “ผู้รับใช้ความคิดของตนเอง” เป็นทาส ความคิด-ความฝันของตนเอง เรียกว่า รูปพรหม-อรูปพรหม หรือ จิตนิยม นั่นเอง แล้วแต่ตนจะปรุง จะประดิษฐ์ จะวาด จะบนวิมาน จะคิดสร้างกระทำอะไรออกมาได้ ก็ทำ ๆ ๆ บางสิ่ง บางอย่าง บางเรื่อง บางอันนั้น แม้ตนเอง ก็ “ยังไม่รู้ชัด” ว่า สิ่งนั้น อันนั้นจะกำหนดให้เป็นอะไร ? จะมีเป้าหมายชัดเจนลงไปว่า เป็นอะไร ? ให้ “ผล” ให้ “ประโยชน์” แก่ผู้รับออกมามีอะไรชัด ๆ ? ตัวเองก็ยังไม่รู้ ! ไม่กำหนด ลงเป็นมันเหมาะจริงแท้ สิ่งนั้น อันนั้น ก็จึงเป็น “อรูปธรรม” (Abstract, Formless, Incorporial, Immaterial) เป็นเพียงผลแห่งความคิด หรือ ผู้มอที่ศิลปินนั้น ได้ ก่อตัวตนอันใหม่ขึ้นมาอมเมาโลก เป็น “เนวส์ัญญานาสัญญายตนธรรม” เป็นตัวตนที่เกิดมาแล้ว ยังไม่มีเป้าหมายชัดด้วยซ้ำ แต่ผู้สร้าง “หลงตนเอง” ว่า เป็นกำไร เป็นของดีมีประโยชน์ ภาษาบาลีเรียกว่า “อายตน” (อาย แปลว่า กำไร, ประโยชน์ ตน แปลว่า นิทหนึ่ง, หน้อยหนึ่ง, ความเกิดอันใหม่, ความ สืบต่อที่เจ้าตัวก็ยังไม่รู้ว่าตัวก่อความเกิด ดี หรือ เลวแท้ให้แก่โลก)

เมื่อตัว “ศิลปิน” เอง ก็ยัง “ไม่รู้” ยังไม่ชัด ยังไม่แน่ ว่า “ประโยชน์” อะไรกันในเรื่องนั้นๆ จะให้อะไรที่เป็นสาระดีใน “งาน” อันนั้นของคุณแก่ผู้อื่น ? มันก็ยังเป็น “อรูปธรรม” อันเลื่อนลอย หรือ ยังเลื่อนไหลอยู่ เป็น “งาน” ที่ขาดความรับผิดชอบ ผลงานชิ้นนั้น ก็เป็น “ตัวตนของความไม่รู้” เป็นตัวแทนของ “อวิชชา” ชัดๆ

“คน” ผู้ห่อหุ้มในศิลปิน หรือ กวี ฯลฯ “ชั้นแนวหน้า” ประเภทผู้สร้าง “อรูปธรรม” (Abstract, Formless, Incorporeal, Immaterial) โดยเฉพาะ แม้ผู้สร้างเอง ก็ยังไม่รู้สาระดีแท้ของงานนั้นๆ ไม่รู้เป้าหมาย และจุดจบของงานนั้นๆ หรือ งานนั้นๆ ยังไม่เป็น “เอกคุณ” (ยังเป็น “แนวสัญญาณสัญญาณอันตราย”) จึงคือผู้ถูกมอมเมาด้วย “อรูปธรรม” แท้ๆ

ศิลปินพวกนี้ จึงกลายเป็นผู้โหม้หม้อมจูงคน ไปสู่ “ความไม่รู้” หรือ จูงคนไปสู่ความติดใจ หลงชั้นขอบใน “ความไม่รู้” ความไม่กระจ่าง หรือ อวิชชา

แทนที่จะช่วยกันไขว่พาน ช่วยกันเปิดเผยให้ชัดเจน ให้ง่ายๆ ไม่ต้องซ่อนแฝง จึงจะเรียกว่า ช่วยปวงชน ช่วยโลก เป็นประโยชน์ มีค่า เพราะได้ช่วยกันเผยสิ่งที่ค้างใจให้รู้กันชัดๆ เผยสิ่งจำเป็นในสังคม ในโลกที่ควรจะได้ช่วยกันรังสรรค์ ช่วยกันจรรโลง ให้เข้าใจถ้วนทั่ว ให้กระจายไปได้เร็วๆ ใดๆ จึงจะได้อธิว่า ช่วยโลก หรือ ผู้รังสรรค์

ถ้าเราจะเป็น “ศิลปิน” ก็ต้องหมายความว่า ผู้เก่งในการทำ ผู้มีฝีมือ ผู้เชี่ยวชาญจัดเจน ที่จะช่วยเป็นสื่อ บันสื่อ วาดสื่อ เขียนสื่อ แสดงสื่อ ฯลฯ อะไรก็ตาม ที่เป็นอุปกรณ์ เป็นรูป เป็นแบบ เป็นวัตถุธรรม เป็นกายธรรม เป็นวจีธรรม เป็นนามธรรม หรือ อรูปธรรม

ของแต่ละคน ที่ถนัดจัดสรรประกอบรูปออกมาให้คน "รับ
รู้" ให้คนกระจะ กระจ่าง ให้คนแจ้งขัด ให้คนได้รับประ-
โยชน์แห่งชีวิต และ ความดีแท้ ความเจริญแท้ไปตรงๆ
จึงจะเรียกว่า แสดง "สัจธรรม" ผู้พยายามชี้ "สัจธรรม" ตรงๆ
ทำให้คนเข้าใจ "สัจธรรม" ได้ง่ายๆ ขึ้น เร็วขึ้น กระจะกระ-
จ่างขึ้นในจุดนั้น เบ้าหมายนั้น เรื่องนั้นๆ สิ่งนั้นๆ ชัดๆ
เจนๆ เข้าใจได้ง่ายเข้าๆ รู้แจ้งแทงลึก ละเอียดในความ
อำพรางของโลก ของโลกีย์ ของความไม่ดี ของอธรรม
และ รู้แจ้งแทงลึกละเอียดในความลึกซึ้งแฝงซ่อนอยู่ของ
ธรรม ของความดีแท้ ที่ชีวิตคนควรได้ ควรเป็น
ควรทำ อย่างยอมรับ และ ยินดี ไม่โกรธ ไม่รังเกียจ

คนจึงจะได้รับประโยชน์

**ศิลปะ หรือ งานที่ศิลปินสร้างสรรค์นั้น ก็จึง
จะเรียกได้ว่า "มีค่า"**

แต่ถ้า "ศิลปิน" ไปมัวเมาหลงใหล "กามตัณหา" และ "ภวตัณหา" กันหมด
เสียแล้ว ผู้นั้นไม่ใช่ "ศิลปิน" และ ไม่เป็นผู้มีประโยชน์ต่อโลกเลย จึงไม่ควร
นับว่า เป็น "ศิลปิน" ที่ถูกต้อง แท้จริง

ดังนั้น การจะใช้ "กามคุณ" ผสมในงาน จะใช้ "ภวคุณ" ผสมในศิลปะ
ทุกศิลปะ จึงจะต้องรู้เท่าทัน จะต้องเก่งจริงๆ ถึงจะไม่กลายเป็น "กามโทษ"
และ "ภวโทษ" ผู้ทำได้มีประสิทธิภาพแท้ จึงจะได้ชื่อว่า "ศิลปิน" ผู้มี "ศิลปะ"
ที่เป็นมงคลอันอุดมอย่างหนึ่ง ใน "มงคล 38" ที่พระพุทธองค์สรรเสริญ

"ศิลปิน" คือ ผู้ผลิต "ศิลปะ"

คำว่า "ศิลปะ" เป็นภาษาสันสกฤต ส่วนในภาษาบาลี ก็ว่า "ติปะ" มี
ความหมายเหมือนกัน คือ ฝีมือ เชี่ยวชาญ จัดเจน ความเก่งความสามารถ
ที่รู้จริง ที่ทำได้ ในการพัฒนาวัตถุ กับ จิตวิญญาณ

แต่ถ้าผู้ใดเชี่ยวชาญ จัดเจน ในการก่องานออกมามอมเมาโลก มอมเมาปวงชน ให้มงายลุ่มหลงโลก หรือ หลงโลกก็หนักขึ้นๆ **ทำร้ายทำลายจิตวิญญาณมนุษย์ ให้มี “กิเลส” ยิ่งๆขึ้น** คนผู้นั้น ก็คือ ผู้ไม่ได้ก่อความเจริญให้โลก ไม่ใช่ผู้สร้างสรรอะไรเลย

ยกตัวอย่างเช่น จิตรกร เขียนภาพผู้หญิงเปลือย ดังนั้น แทนที่จะเขียนโดยเจตนาให้คนรู้สึกธรรมว่า **มันน่าเกลียด มันน่าเบื่อหน่าย มันน่าละอาย** โดยเขียนแสดงสีแสง สดส่วน หรือ องค์ประกอบให้สะท้อน “ผล” ออกมา ให้คนเกลียด หน่าย คลาย ลดกามารมณ์ให้ได้ ถ้าเป็นอย่างนี้ “ศิลป์” ชั้นนี้ ก็มีค่า มีศีลธรรม มีแนวโน้มไปหาหนีพพาน จรรโลงสังคมให้สุขเย็น ลดกิเลส— ตัณหา เข้าหาสภาวะสันติภาพแท้ รังสรรค์แท้ เพราะก่อเศรษฐกิจอันจำเป็นถูกเข้าให้แก่โลก แก่สังคม

แต่ตรงกันข้าม ถ้าจิตรกรผู้ใดเขียนโดยเจตนา เร่งเร้ากามารมณ์ โน้มน้าวให้จิตเกิดรักเกิดชอบ เกิดความกำหนัดใคร่ เพิ่มกิเลส— ตัณหา ยิ่งๆขึ้น ด้วยฝีมือเชิงเขียนได้มากเท่าใด “ศิลป์” ชั้นนี้ ยิ่งไร้ค่ามากเท่านั้น จิตรกรผู้นั้น จึงคือผู้ลามก เพราะเป็นผู้ช่วยให้พลโลกมีอาชญากรเพิ่มขึ้น ช่วยทำลายสันติสุขให้แก่สังคมแก่โลกแท้ๆ เป็นผู้ราตรดกิเลส— ตัณหาเพิ่มลงให้แก่โลก เป็นผู้ไม่รู้โลก ไม่เข้าใจความจำเป็นอันสำคัญแท้ ที่ควรเร่งผลผลิตเอาเลยจริงๆ มัวเมาเพิ่มสิ่งที่ไม่ควรเพิ่มให้แก่โลก

หรือ กวี กวี นักประพันธ์ กวี ศิลปินอื่นๆ ใดๆ กวี ถ้าสร้างผลงานออกมาโดย “ผลสะท้อน” ของงาน ทำให้คนลดความโลภ ลดความโกรธ ลดกามตัณหา ลดภวตัณหาได้แท้ เกิดความรู้สึกดีแห่งสาระดีจริง ก็ดีจริง ดีแท้ มิใช่เขียนกลอนโคลงที่ใช้ภาษาสูงขูดจนคนไม่รู้เรื่อง หรือ ใช้ภาษาชะยาจนคนเข้าใจไม่ได้ แล้วก็ไปหลงเอาว่า “ยากๆ” นั่นแหละ คือ งานสูงค่า! ก็เป็นความหลงผิดแท้ๆ (มิฉันทิฎฐิ) หรือไม่ ก็เขียนชะเพราะพรังเป็นนาฬิก คนก็ไปติดภาษา เป็น คีตะไปหมด หรือไม่ ก็เขียนเสียซ่อนปม เป็น “อรูปธรรม” จนคนต้องเสียงทายนันเดากันอยู่นั่นแหละ

ทำให้สูญเสียบลังงานสมองไปเปล่า ๆ ปล่อยให้ (เป็นอุบายของนักการค้า หรือ คือ นักบวช
อวิชา ดังอธิบายมาแล้ว) หรือ บทจะเปิดเผย ก็เขียนสิ่งที่ไม่ควรนำมาเขียน
เปิดเผย เพราะมันจะกลายเป็นกำหนด - ใคร - โลกจัด โกรธเคืองบาดหมางทะเลาะ
วิวาทแตกร้าง ก็นำมาเปิดเผย นำมากระจายแสดงออกกันให้กระจะกระจำงูจาด ซ้ำ
เสียอีก “ ศิลปะ ” เช่นนี้ ไร้ค่า ทำลายโลก

“ ศิลปะ ” ไตๆ ก็ต้องเป็นไปเพื่อสังขารม ช่วยสังคม
ช่วยชีวิตปวงชน มี “ เอกคุณ ” ที่เหมาะสมกับกาละ สัม-
พันธ์กับเศรษฐกิจแห่งยุคแห่งสมัย เข้าใจได้ง่ายตามสื่อ
ของยุคของสมัย มีประโยชน์รับใช้ผู้คนในยุคในสมัย มี
ความร่วมมือสมัย ทันสมัย มีผลสะท้อนให้เกิดสันติสุข
ช่วยทำลายความเห็นแก่ตัว จึงจะชื่อว่า งานที่มีค่า
งานที่เชี่ยวชาญ จัดเจน งานฝีมือที่แท้หนึ่ดียิ่ง หรือ
งานที่ให้ประโยชน์สูงอย่างฉลาดยอด

นี่คือ นิยามเดิม บัญญัติเดิม ของคำว่า “ ศิลปะ ” หรือ “ ศิลปะ ”
อันเป็น “ มงคลธรรม ” ที่พระพุทธเจ้าทรงยกย่องว่า เป็นความดี ความเจริญ
สิ่งหนึ่งใน มงคล ๓๘

แต่เดิมนั้น “ ศิลปะ ” กลายเป็น “ กามตัณหา ” ดังที่ได้เล่ามาคร่าวๆ โดย
เฉพาะเป็น สิ่งเร่งเร้า “ กามตัณหา ” กันอย่างหนักด้วย ถ้าเป็นดังนี้ “ ศิลปะ ”
คำนี้ ก็มีใช้ มงคลหนึ่ง ใน “ มงคล ๓๘ ” หรือ แต่เป็นบัญญัติใหม่ชนิดหนึ่ง
ซึ่งได้แปรเปลี่ยนไปจากรากศัพท์เดิม ความหมายเดิมแล้ว นิยามของคำว่า “ ศิลปะ ”
หรือ “ ศิลปะ ” ได้เพี้ยนจากสมัยพระพุทธเจ้า ที่เข้าใจกันอยู่ว่า เป็นสิ่ง หรือ เป็น
คุณธรรมที่นำมาซึ่งความเจริญนั้น ได้เป็นอันไปแล้วจริงๆ เพราะถ้าแม้ “ ศิลปะ ”
กลายเป็นคือ ความเชี่ยวชาญ ความจัดเจน หรือ ความเก่ง ความมีฝีมือ ที่ทำให้
เพิ่มกิเลส พอกพูนตัณหา หนักหน้ำยิ่งขึ้นแล้วละก็ พระพุทธองค์จะไม่ทรงยกขึ้น
มาเป็น “ มงคล ” (สิ่งนำมาซึ่งความเจริญ) หรือ สรรเสริญว่า เป็น ความสูง
ความเหนือยิ่ง อันเรียกว่า “ อุดม ” (อุดม) อย่างแน่แท้

ดังนั้น เมื่อ “ศิลปะ” กลายเป็นเครื่องมือเร่งเร้า “กามารมณ์” เพิ่มพอก “กามตัณหา” มันจึงคือ กิเลสต้นหาชนิดหนึ่ง ที่ทั่วมุมอยู่ในโลก เท่านั้น *จะไม่ใช้มวงคลอันอุดมเลย* จริง ๆ

และ ยิ่ง “ศิลปะ” กลายเป็น วัตถุประสงค์ชนิดหนึ่ง ที่พอกเพิ่ม “ภวตัณหา” หรือ เป็นเครื่องนำพาไปสู่ภพ-ชาติ ที่เป็นสิ่งสนองอารมณ์ทางใจอันลึกลับ หรือ แฝงเร้น (อสังกิลมณะ) สุดท้าย กระทั่งถึงขั้นหมดแปดด้าน หรือ สุดต้นลงอย่างอันดี ที่เรียกว่า ถึงขั้น “อสังกิลมณะ” คือ มันต้องตาย ! แม้ร่างกายยังจะเดินต่อไปอีก ก็ถึงภาวะไม่ยอมให้เดินต่อไปแล้ว ต้องมาตัวตายตามลงไปเป็นที่สุด ดังที่ศิลปิน เอก “แวนโก๊ะ” แก่ทำไปนั้น มันจึงเป็นเรื่องพาไปสู่ทุกคติ วินิบาตที่เห็นได้ชัด อันไม่ใช่ทางไปสู่ความเจริญเลยโดยแท้จริง ต้องพยายามรู้ พยายามเห็น พยายามทำความเข้าใจให้ออก มันเป็นความต่ำ เป็นการไปสู่ทางต่ำต่างหาก เป็นเรื่องของ “ความไม่รู้” (อวิชชา) ในเรื่องของ “จิตนิยม” หรือ หลง รูปภพ-อรูปรภพ แท้ ๆ จริง ๆ เป็น กิเลส-ตัณหา-อุปาทาน ที่จะต้องศึกษากันให้ถึง ให้บรรลุความแท้จริง อย่าไปมวงมาย เอาอย่าง บางอย่างพลัด

“ศิลปะ” ที่แท้ ถูกต้องสังขธรรม จึงไม่ใช่ เครื่องมือที่จะมีไว้ เพื่อเสพย์สุขส่วนเกินใดๆ ไม่ว่า กาม-สุขขัลลิกะ หรือ อสังกิลมณะ แต่เป็นความเก่ง เป็น ความเชี่ยวชาญ จัดเจน ของคนผู้ดับกาม ดับอัตตาให้แก่ตนได้ และสามารถนำออกมาแสดง นำออกมาใช้ในรูปร่างต่างๆ ให้คนได้รู้ได้แจ้งตาม เห็นตาม เข้าใจตาม เพื่อเป็นแนวโน้มนำ เป็นค่านิยม เป็นตัวอย่างสูงตึงคนอื่น ๆ ให้แจ้งสังขธรรม หรือ ให้ละ ให้หลุดพ้น กามตัณหา-ภวตัณหา ด้วย บ้าง สันติสุขแท้ๆ จะได้เกิดในโลกจริง ภราดรภาพ ก็จะได้มีขึ้นในโลกแท้

การเป็นอยู่ของคน ถ้าผู้ใดเป็นอยู่ได้โดยมีการทำงาน มีผลผลิตที่เป็น “ศิลปะ” อย่างทรงค่า ตามที่ได้อธิบายมาแล้วคร่าวๆ นี้ ไม่เป็นแนวโน้มหนักไปทั้งทาง “ความสุขขัลลิกะ” อันคนปกติล้วนหลงเป็น “สุข” กันแต่ๆ ซัดๆ ซึ่งมันมากมันเกิน มันเหลือเพื่อจนคนรุ่มนได้ยากเหลือเกิน กับทั้งทาง “อรรถกิลมตะ” อันรุ่มนเห็นยากเข้าใจยากกว่า และที่หลงเป็น “สุข” จนที่สุดถึงขั้น “อรรถวินิปาต” เป็นขั้นสุดยอดบรรลุลความสำเร็จ ตามที่ตนหลงใครไปเลยนั้น ก็นับว่า เป็นผู้อยู่อยู่ที่ดี ช่วยตนจริง ช่วยโลก ช่วยสังคมแท้

ยังผู้เป็นอยู่โดยสร้างผลผลิต ที่มีคุณค่า ต่อคน ต่อโลกตรงๆ ซัดๆ เป็นผู้เชี่ยวชาญ เป็นผู้จัดเจนแท้ (คือ มี “ศิลปะ” แท้) เช่น เป็นผู้ปลูกข้าว ปลูกพืชพันธุ์ธัญญาหารจนมาให้โลกได้รับไปใช้เลี้ยงชีพแท้ๆ ได้มาก ได้ดี มีคุณภาพ อย่างฉลาดสร้าง ฉลาดก่อ ดังนั้น จึงยังคือ ผู้มีศิลปะ ผู้แสดงคุณ ผู้มีค่าที่ตรงที่สุด อย่างชัดเจนไม่อำพรางเลย เรียกว่า มี “ศิลปะตรง” อันประกอบอยู่กับการเกษตร งานเกษตรกรรมจึงเป็นงาน “ศิลปะ” สูงสุด เป็นงานอันมีคุณค่าอันดับหนึ่งในโลก ไม่ว่าจะยุคไหนๆ หรือ ส่วนไหนของโลก เพราะคนต้องกินเป็นอันดับหนึ่ง ของคำว่า “ชีวิต” งานศิลปะที่รังสรรค์การเกษตร จึงมีกันได้ทั้งโดยตรง และ โดยอ้อมมาก

มาย

ผู้ไม่รู้คุณ ผู้ไม่เข้าใจค่าของชีวิตแท้ เท่านั้น ที่หลงมกมายไปยึดไปเห็น “สิ่งสมมุติ” อื่นๆ เป็นคุณเป็นค่าที่สูงกว่าคนผู้ทำงานเกษตรกรรม และไม่รู้จักศิลปะของการเกษตร ทั้งไม่สร้างศิลปะให้แก่การเกษตร แม้จะไม่ทำการที่เป็น “ศิลปะตรง” ก็ทำ “ศิลปะโดยอ้อม” ก็ยังดี เช่น ทำงานอันจูงให้คนรู้ค่า หรือ ชวนให้คนเห็นความสำคัญของรวงข้าว ของขานา ของบรรยากาศแห่งท้องนาภายใต้ฟ้าคราม ฯลฯ เป็นต้น

ผู้มี “ศิลปะ” (มีความเชี่ยวชาญ, จัดเจน) ในการเกษตรทั้งหลาย จึงเป็นผู้มีคุณค่าต่อโลก มีความเป็นอยู่ที่ดีตามประโยชน์แท้ๆ (มังคละมุตตมัง) แก่ปวงชน แก่โลกอย่างตรงที่สุด เพราะชีวิตคนทุกคน ต้องยังชีวิตไว้ด้วยผลผลิตทางเกษตรกรรมทุกคนและทุกวัน เป็นปัจจัยแท้ๆ สำคัญที่สุด เป็นอันดับหนึ่งในคำว่า ยังชีวิต หรือ

ความ “เป็นอยู่” ของสัตว์โลก โดยเฉพาะคน นั้นคือ งานสร้างสรรค์ คือ งานศิลป์ คือ เศรษฐกิจ คือ อุปสงค์ (Demand) ในด้านวัฒนธรรม หรือ รูปธรรม

ผู้มี “ศิลปะ” ในการทำงานใดก็ตาม ที่มี “ผลสะท้อน” ต่อสถานะทางใจ ให้เกิดสงบ มีการพักจิต หรือ สุขอย่างไม่เหน็ดเหนื่อยหือหือ ไม่เร่งเร้า ไม่เร้าร้อน ไม่ตื่นร้าย มีสันติภาพ มีภราดรภาพ จึงเป็นผู้มีคุณค่าต่อโลก มีความเป็นอยู่ที่ต่อคมประโยชน์แก่ ๆ (มังคลมุตตมมัง) แก่ปวงชน แก่โลกอย่างตรงที่สุด เพราะความเป็นอยู่ของคนนั้น จะต้องยังไว้ด้วยการจ่ายพลังทั้งทางกายกับทางสมอง (ทำงาน) กับจะต้องพักต้องผ่อนงานลง การพักผ่อนด้านกายกรรม วจีกรรม (วัฒนธรรม) นั้น คนเข้าใจชัด รู้กันง่าย และทำถูกอยู่แล้ว แต่การพักผ่อนด้านมโนกรรม (นามธรรม) หรือ พักพลังทางสมองนี่! คนยังเข้าใจกันยากกว่านัก **ผู้ใดมีงานที่ช่วยชีวิตคน ให้ได้รับอาหาร พักจิต พักสมองลงจริง ๆ** จึงเป็น “ศิลปิน” ที่ให้คุณค่าแก่ทางด้านนามธรรม หรือจิตใจ **นี่เป็น งานสร้างสรรค์ เป็นงานศิลป์ เป็นเศรษฐกิจ เป็นอุปสงค์ (DEMAND) ในด้านนามธรรม หรือ อรูปธรรม ที่ยังขาดแคลนในโลกทุกจุด และ ต้องการอย่างเร่งด่วนที่สุด**

งานอื่น ๆ ที่สำคัญรองลงไป ลดหลั่นกันตามฐานะแห่งความจำเป็นแท้ของชีวิต กับประมาณด้วยฐานะทางเศรษฐกิจตามกาลเทศะนั้น ๆ โดยเฉพาะ เศรษฐกิจแห่งนามธรรม หรือ ด้านจิตใจนั้น ต้องคำนึง และ เรียงรูกันให้มากเกิด

แต่มีอยู่งานหนึ่งที่ไม่ขึ้นไม่ลงกับฐานะทางเศรษฐกิจของโลกเลย ไม่ว่ายุคไหนๆ และมีคุณค่ายิ่งกว่างานใดๆ หหมด แม้แต่เกษตรกรรม หรือ งานที่ช่วยให้จิตพัก-จิตสงบ ก็คือ **งานสร้างสัจธรรม เป็นผู้รู้แจ้งความจริงแท้ และ เป็นผู้เสียสละสูงสุด ได้อย่างแท้จริง ผู้จะเสียสละได้สูงสุดจริง ก็คือ ผู้หมดสิ้น “กามสุขขัลลิกะ” และหมดสิ้น “อัตตกิลมละ” ด้วยญาณปัญญาอันยัง มีอภิปัญญาอันยอดเยี่ยม** เป็นตัวผู้สร้างสันติภาพ-ภราดรภาพ ให้แก่โลกโดยแท้ที่สุด

เพราะท่านผู้^{๒๕} จะรู้จักการเป็นอยู่ละเอียดสุด จนกระทั่ง “การนอน” นั้น คือ “การพัก” (ติฎฐะ) อันเป็นไปเพื่อรักษาสมดุขัย ฝ่ายตรงกันข้ามกับ “การทำ” (กรรม) หรือ “การงาน” (กรรม)

เมื่อมี “การทำ” หรือ “การงาน” ก็ต้องมี “การพัก” ก็เท่านั้นเอง เช่นเดียวกันกับ เมื่อมี “การตื่น” ก็ต้องมี “การหลับ”

คนเรารู้การงาน(กรรม) ตั้งแต่รับสัมผัสทางกายทางใจ ก็เป็นการงาน การพูด ก็เป็นการงาน แม้แต่การคิด ก็เป็นการงาน อย่าพูดไปถึงการมีอริยาบถอัน หรือ ถึงขั้นออกกำลังทางกายซัดๆ เลย และ “กรรม”(การงาน) นั้น มิใช่มีแต่บาป แม้บุญ ก็เป็น “กรรม”

ดังนั้น แม้จะไม่ได้มีการงาน(กรรม)อะไรเลย ตามความรู้สึกง่ายๆ เพียง คนเรารู้ “การตื่น” ให้ทวาร ๕ มีการรับสัมผัสเท่านั้นแหละ ทั้งวัน ก็จะต้องมี “การหลับ-การหยุด” (ติฎฐะ) เป็นการทดแทน หรือ ถ่วงดุลย์ เป็นธรรมดา

ความไม่รู้แจ้ง จะทำให้คนหลงนึกว่า “การนอนหลับ” เป็นกำไร หรือ เป็น “สุขส่วนเกิน” แต่ที่แท้ นั้น ไม่ใช่เลย

“การนอนหลับ” เป็นการพัก (ติฎฐะ) เป็นเหตุบังจัญคู่กันกับการทำงาน (กรรม) ไม่ใช่กำไร แต่เป็นการรักษาสมดุขัยให้สรีรกายและชัวะ เท่านั้น ถ้าผู้ใด พักผ่อนไม่สมดุขัย ก็อยากนอนมากนั้น ไม่น่าวิตก แต่ที่น่าวิตก ก็คือ ผู้พักผ่อน ก็มากพอแล้ว ทว่าหลงไปเสพยาติดการนอน หรือ การหยุด การไม่ทำงาน เป็น ความสุขส่วนเกิน นิสี เป็นกิเลส-ตัณหา-อุปาทาน ซัดๆ ที่ต้องรู้กันให้ได้ และเป็นเรื่องของ “ภวตัณหา” โดยแท้จริงด้วย

จึงควรจะประมาณการนอนหลับ การพัก การไม่ทำงาน ให้มีการรู้พอ รู้ เต็ม หรือ รู้จักการสมดุขัยของมันให้จริงๆ ไม่ใช่เช่นนั้น “ติด” จริงๆ ด้วย มัน เสพติดเป็น “อดีตกิลมณะ” เป็นภพ-ชาติชนิดหนึ่ง เหมือน “นิโรธสมาบัติ” ส่วนเกินเราตีๆ นั่นเอง

ถ้าปราศจากสติ ไม่มีผัสสะ ก็คือ “นิโรธ” สนิท (ไม่มี “นิมิต” ไม่มี “ผัสสะ” ไม่มีเรื่อง “รับรู้” เลย) ถ้ามีเรื่องหนึ่งมาแต่ กิเลส-ตัณหา เป็นรูปเป็นภาพปรากฏอยู่ในภพของจิต ก็เป็น “ผัสสะ” ไป ถ้าไม่มีกิเลสตัณหาเข้าไปร่วมปรุงในรูปจิต-อรุจิต ที่มันยังทำงานอยู่นั้น นั่นก็เป็น “นิมิต”

ผัสสะ กับ นิมิตของพระอรียเจ้า แตกต่างกันอยู่เพียงมีกิเลส-ตัณหา เข้าไปร่วมเป็น กาม-พยาบาท-อุทธัจจกุกกุจจะ หรือ ไม่เท่านั้นเอง ถ้าผู้ใดรู้อารมณจิต ที่เป็นกาม เป็นพยาบาท เป็นอุทธัจจกุกกุจจะ คือ รู้แจ้งชัดใน สภาวะจิต ที่มีบัญญัติ เรียกว่า กาม-พยาบาท-อุทธัจจกุกกุจจะ ซึ่งต้องถูกอาการ ถูกตัวนั้นๆ จริงๆ และแม้จิตตกกังวลมาก เป็นถันมิทระ ก็รู้อารมณจิตในจิตเช่นนั้น ชัด จนพ้นสงสัย เมื่อใดจิตตนมี รูปจิต-อรุจิต ที่ปราศจากกิเลสเหล่านั้น ก็จะทราบได้ว่า นั่นเป็น “นิมิต” มิใช่ “ผัสสะ” อันมีกิเลสเข้าร่วมปรุงแต่ง สำหรับปุถุชน หรือ อริยบุคคล ที่ยังไม่ถึงขั้นพระอรหันต์ ก็จะมีได้ในบางครั้งบางคราวเหมือนกัน ยิ่งเป็นพระอรียบุคคลเท่าๆ ระดับสูงขึ้นไป ก็ยิ่งเป็นนิมิตแท้เช่นเรื่อยๆ จิตของพระอรหันต์นั้น ถ้าไม่นอนหลับ เป็นนิโรธสนิท ก็จะมีนิมิต เป็น รูปจิต-อรุจิต ที่จะปรุงตามความโน้มน้อมของท่านเอง หรือ ตามเหตุปัจจัยอันที่มันปลั่งแทรกเพียงพอมานเข้ามา

ที่ต้องการจะเน้นในที่นี้ก็คือ การนอน-การหลับ นั้น คนเราจะต้องรู้พอ รู้สมควรๆ จึงจะเป็นคนสมบูรณ์ นอนมากเกินไปก็ชื่อว่า จะเป็นคนสมบูรณ์ มันจะพาลเป็นคนอ่อนแอ ออดแอดที่สุด จะย่อยเปลี่ยเอาด้วย เป็นแต่เพียงว่า มันไม่แสดงผลชะงัดเร็วทันใจ เท่านั้นแหละ

และที่สำคัญคือ นักปฏิบัติธรรมนั้นแหละ จะต้องรู้ชัดใน กิเลส-ตัณหา ของ การนอน-การหลับ ทีเดียว ต้องไม่หลงเสีย เป็นสุขส่วนเกินเป็นอันขาด หัดพยายามอ่านรู้ ความลึกลับ-ความพอดี ใน การหลับ-การตื่น ของตนให้ดี ทีเดียว (เรื่องการพัก หรือ การหยุดอยู่เฉยไม่ทำงานนั้น รุ้ง่ายกว่าการนอน แต่ก็ต้องระวัง ! อย่าเป็นคนหลงคิดการหยุดการไม่ทำงานเป็นอันขาด มันก็เช่นกันนั้นแหละกับการนอน คือ เหมือนเศษไม้ หรือ ตายชั่วคราว)

เมื่อเป็นพระโยคาวจร ผู้ฟังเพียง บรรลุธรรมแท้ได้สูงขึ้นไป คือ เริ่มรู้
 อานิสงส์แห่ง “ ความหยุด-ความพัก-ความสงบ ” แล้วยกให้ “ หยุด-พัก-สงบ ”
 จนทำได้ หนึ่ง ก็เลิก-ค้นหา ในเรื่อง **การพัก (เตฏฐะ)** อันเป็นส่วนเกิน
 ถ้าไม่รู้ตัว ไม่ทราบเป็นมรรคสัจจะ ไม่รู้เป็นปริยัติมาก่อนแล้วละก็ มีหวังเอียงเท
 ไปเป็นฤๅษี เดียรถีย์ ผู้หลงเสพยาหยุด หลงความพัก จนไม่มีเพียร ไม่มีการ
 งาน ก็จะเลยเถิดไปเป็น “ อุตตกิลมณุโยค ” ส่วนสุดโต่ง อีกฝั่งหนึ่งได้โดยง่ายที่
 สุด แล้วจะกลายเป็นคนไม่มีการงาน ทำลายความเป็นคน ซึ่งเป็นเครื่องกลั่น
 พิเศษเยี่ยม ที่จะให้ประโยชน์แก่โลก แก่สังคม ได้อย่างสูงสุด ไปอย่าง “ อวิชา ”
 โดยแท้จริง

เพราะการงาน (กรรม) ของพระอริยบุคคล (หรือ ของ “ อารยชน ” ตาม
 สังคหะ) เท่านั้น ที่จะช่วยค้ำจุนโลก ไม่เผาผลาญโลก อย่างชั่วนิรันดร์ที่สุด

ถ้าขึ้นพระโยคาวจรในโลก ไปหลงลัทธิฤๅษี-เดียรถีย์ ที่ไม่เข้าใจจุดกัน
เสพยาติดจิตพัก จิตสงบกันหมด ศาสนาก็จะพลอยสูญสิ้นลงเร็วที่สุด
 เพราะไม่มีการสืบทอด สัมพันธ์ต่อ (ไม่มี “ เลข ”) และโลกก็จะเร่าร้อนทารุณ
 มากขึ้นไปกว่าที่ควรจะเป็นด้วย โดยเฉพาะพระโยคาวจร ผู้หลงติดจิตสงบนั้น
 ยังไม่ละ “ อุตตา ” หมดสิ้น ยังเป็น “ อุตตกิลมณุโยค ” อยู่ ยังไม่ใช่ผู้บรรลุแท้
 เพราะเห็นชัดๆ ก็ยังไม่บัญญัติอันยิ่ง รู้เท่าทัน “ ภาวค้นหา ” ยังเสพยาติดความสงบ
 (บัสสัทธ) ความอยู่เฉยๆ (อุเบกขา) จึงยังไม่รู้แจ้งในกรรม หรือ ใน “ การงาน ”
 ที่ควรยังมีอยู่ ให้อันที่สุด เป็น “ สัมมา ” เป็น “ อริยมรรค ” อันมีองค์ ๘ บริบูรณ์
 อัน “ มนุสโส ” (มนุษย์) ที่ยังไม่ตายเน่า ควรดำรงอยู่ ควรเป็นไป

โดยแท้จริง ในพุทธศาสนาก็สอนไว้ละเอียดลออชัดเจนถึง ก็เลิก-ค้นหา
 ส่วนนี้ มันเป็น “ อุตตกิลมณ ” ส่วนสุดโต่งฝ่ายหนึ่งแท้ๆ จริงๆ จึง
 สัจจกันมาก ๆ เกิด

เพราะฉะนั้น “สุขด้วยกาม” จึงเป็นส่วนสุดฝั่งหนึ่งของโลก ที่คนจะต้องทำตัวให้หลุดพ้นหมดสิ้น กิเลส-ตัณหา-อุปาทาน ออกมาจากมันให้หมดสนิทให้ได้ อันเรียกว่า “กามสุขขัลลิกานุโยค” กับ “ยังหลงสุขหลงทุกข์ด้วยความไม่รู้แจ้งในอตฺตา” (อตฺตกิลมถานุโยค) เนื่องจากอตฺตา หรือ อาตมัน มันเป็นเรื่องของจิต ซึ่งไม่มีรูปไม่มีร่าง (อสร้ระ) จึงรู้จักมัน วางมัน ปลดปล่อยมัน ได้ยากยิ่งจริงๆ ต้องมาเรียนรู้สภาพธรรมของมันอีก ดังที่เราได้พยายามแจกแจงอธิบาย แม่เมื่อมันหายาบใหญ่เป็น “อตฺตา” ต่อเนื่องร่วม “เสพย์กาม” เสพย์โลกธรรม ๘ ตลอดจน เสพย์อบายมุขนั้น ก็คือ จิต คือ อตฺตา เหมือนกัน มีสุข-มีทุกข์อยู่ อันเนื่องมาจากทวารกามด้วย เราก็ได้เรียนรู้ ขันหายาบ ขันใหญ่ และ ดับ-ฆ่า-วาง มันมาจนเข้าของ รู้จัก “อตฺตาหายาบ” นั้นมาได้จริง จึงจะมารู้ “รูปจิต” ขัน “รูปพรหม” ดังที่ได้อธิบายไปจนสุด “อสังญญ์พรหม” และ “อกนิฏฐาพรหม” มาแล้ว นั่นเอง

และต่อจากนี้ เราก็กำลังจะอธิบาย “อรุปจิต” ซึ่งถ้าใครไม่รู้จักกับมันจริง ก็ยังหลงเสพย์สุขเพราะมัน ได้อีกอยู่นั่นเอง เป็น “อรุปพรหม”

พระโยคาวจร ผู้ปฏิบัติธรรมที่หยั่งลงถึงธรรมอยู่ ที่ดับ “กามสุขขัลลิกะ” มาได้แล้ว สิ้น “กามราคะ” พ้นโอรัมภาคีย์สังโยชน์เบื้องต่ำ ๕ ประการมาได้แล้วสนิทก็ตาม ถ้าไม่รู้ “อตฺตา” ขันละเอียด ไม่หัดดับ หัดฆ่า หัดวาง รูปจิต-อรุปจิต ให้ละเอียดอีก มันก็ยังคงจะสร้าง “อตฺตา” ใหญ่ เป็น “ปรมาตมัน” ต่อไป เป็นส่วนสุดอีกฝั่งหนึ่งของโลก ได้อีก อันเรียกว่า “อตฺตกิลมถานุโยค” ยังมี “อกุศลจิต” ทั้ง ๑๒ ดวง อยู่เช่นกัน และ “อเหตุกจิต” ที่ลึกซึ้งตาม “อกุศลจิต” ต่อไป ในรูปปรอยของ รูปจิต-อรุปจิต ก็ยังคงมีอยู่ครบถ้วน ถ้าเรียนรู้จิต-เจตสิก-รูป หรือ กาย-เวทนา-จิต ไม่ถูกแท้ ตรง “ธรรม” อย่างละเอียด สุขุมจริง

“กามสุขขัลลิกะ” กับ “อตฺตกิลมถะ” จึงเป็นส่วนสุดสองฝั่งที่จะต้องรู้แท้จริง ไม่หลงใต้งไปใต้งมา อยู่ในฝั่งไหน สังสม-เสพย์สม ไปให้มาก

จิตอย่างไร คือความเป็นสัตว์ชนิดไหน ? และจะเลื่อนฐานะ “ความเป็นสัตว์” นั้นๆ ได้อย่างไร ? กระทั่งจะดับ “ความเป็นสัตว์” นั้นๆ ได้อย่างไร ? จึงยังเป็นสัตว์โลกอยู่เต็มครบ (ผู้กำลังศึกษาปรมัตถ์ จงหยั่งถึง “เจริญจนสัตว์” ที่เป็นปรมัตถธรรม ให้ออกให้แจ่มแจ้ง อย่าไปหลงหมายเอาอยู่แต่ว่า เป็น นก หนู ปลา)

๒. “พรหม” คือ ผู้ยังเกิดวนเวียนอยู่ในภุมิสูงชั้น แม้จะพ้นความเป็น “เทวดากามาวจร” มาแล้ว แต่เพราะความไม่รู้แจ้งจริง ถึงแม้จะมีจิตสูงชั้นแล้ว (อุบัติเทพ) เป็น “พรหม” ก็ยังยึดมั่น ยังไม่มีความ “ยึดตัวตน” ของตน ยังไม่มีความพอดี ความปานกลาง ยังทำตนให้มีทุกข์ ก็ยังมี “อบายภุมิ ๔” ของภุมินั้นๆ ชนอยู่ และ ยังหลงเสพสุข ติดยึดสุขให้เป็นเชื้อแห่งทุกข์อยู่ ก็ยังความเป็น “เทพภ” อยู่ จึงยังมี “เกิด” มี “ตาย” มีวัฏฏะอยู่ คือ ยังไม่พ้นความเป็น “รูปพรหม-อรูปพรหม” ไปได้ จึงยังคงเป็น “สัตว์โลกอยู่” เพียงพ้น “ความเป็นสัตว์โลก” ขนตาคว่ำมาได้บ้าง ทุกข์-สุข กดี โลก-โกรธ กดี จึงยังมีอยู่ตามฐาน

๓. “อาภัสสรพรหม” คือ ผู้ยังเกิดวนเวียนอยู่ในภุมิสูงชั้นไปอีก เรียนรู้มากขึ้น ทำได้จริงขึ้น มีบุญญาบความสว่างมากขึ้น มีของจริง จนผู้อื่นสัมผัสรับรู้สัมผัสรับรู้นั้น รอยนั้น ได้ จึงหลงติดสภาพที่ได้ดิบ ได้ดี มีความรุ่งเรืองของตนนั้นอยู่ (อาภัสสร=ความสว่าง, ความรุ่งเรือง)

๔. “สุกภินหาพรหม” คือ ผู้ยังเกิดวนเวียนอยู่ในภุมิสูงชั้นไปอีก เพราะยังเรียนรู้ หรือ ยังดีได้สูงขึ้นมากขึ้นไปใหญ่ แต่ก็ยัง หลงความสูง หลงความดีมากไปใหญ่ด้วย การยังหลงมาก ยังยึดติดมาก จึงกลายเป็น ความขัวความดำความมืด หรือ เป็นเงามืด ที่จะมัวแบบแผงยอนแยงเข้ามาเสมอ ถ้าไม่มีบุญญาบอดยิ่งขึ้นไปรู้เท่าทันอก ก็จะยิ่งหลงมันหนักใหญ่ ความถือตัวหนักยิ่งใหญ่อิ่ง (สุภะ=ความดี, ภินหา=ความดำ) ก็ยิ่งจะเพิ่มความ เป็น “อึดตา” เป็นสัตว์โลกผู้มี “มานะ” (คือ จิตของตนยึดความเห็นความได้ ยึดบุญญาบิตความเป็นของตน) มากขึ้นใหญ่ ดังที่ได้อธิบายผ่านมาแล้ว

๕. “อากาศานัญญาตนพรหม” คือ ผู้ยังเกิดวนเวียนยังทุกข์ยังสุขอยู่ในภุมิ “อรูป” ขนทงวัตถุ ทงธาตุดิน-น้ำ-ไฟ-ลมได้สนิทแล้ว เป็น “พรหม”

ไม่ติด “โลกธรรม” ของหยาบ เช่น วัตถุ-ลาภ-ยศ-สรรเสริญ-สุขด้วยกามคุณ ๕ เป็นต้น แม้แต่ขั้น “อิตตา” ที่เป็นภาพ เป็นรส ในภพแห่งจิต ก็ไม่ติดไม่ยึดแล้ว “รูปราคะ” ไม่มี แต่**ยังหลงความว่าง หลง “ปริเฉทรูป” หรือ ติดยึด** ขั้น “อากาษธาตุ” **หลงติดยึดความไม่มีอะไร** หนีบเอาอารมณ์ว่าง ประหนึ่งอยู่ กลาง “อากาษ” อันโปร่งโล่ง เป็นแดนเสพย์แดนสุข **หลงยึดหลงบัน** ความว่างๆ ความเฉยๆ เป็นภูมิดำรงตน เป็นพวกแห่งหน่าย ถ้อสา ไม่เอาแล้ว “รูปหยาบ” **ไปยึดมุ่งเสพย์ความว่าง สร้างความเปล่า** ความง่ายๆ ความโล่งๆ เบาๆ บางๆ **บางทีก็สร้างเป็น** “ตัว” ขึ้นมาใหญ่ **จนตนต้องทุกข์จัด ทุกข์มากเอาด้วย** เป็นผู้ยังไม่รู้เท่าทัน “อรูป” อรูป จึงเป็นผู้หลุดตน จนเป็นสุขเป็นทุกข์เอาได้อยู่ จึงยังเหลือ “ความเป็นสัตว์โลกอยู่” ลึกละเอียดสุขุมขนอกมากกว่าขั้น “สภิกนิหา-พรหม” จริงๆ ขนหนน ยิ่งถ้าไม่มี “สัมมาทิฐิ” บ้างแล้ว จะยังอยู่กับ มนุษย์ อยู่กับโลกเขาไม่ได้เอาที่เดียว โลกเขาว่านินิต ยิ่งน้อย ก็ไม่เอากับเขาแล้ว จะวิ่งหนีโลกที่มี “สังขาร” เป็นธรรมดาทำเดี๋ยว **นี่คือ ความหมายของ** “อากาษานัญญาตนพรหม” แบบเป็นเรื่องของจิตวิญญาณของคนแท้ๆ เป็นความหมายทาง “พุทธวิชา” ตรงๆ

ส่วน “อากาษานัญญาตนพรหม” แบบญาณี เดียร์ดีขี้หลับตาแล้ว **จึง** **จะเป็น** นั้น ก็คือ สภาพติดนิมิตทางจิต ที่บนเป็นสภาพแสงสว่างโล่งว่างโปร่งใส อยู่ในจิตกัน มันว่างโล่งไม่มีขี้ดขน โปร่งเบาสบาย และอรร้อย ชวนติดชวนยึดจริงๆ ก็เท่านั้นเอง! ลืมตาออกมา ก็ไม่ได้เป็น “พรหม” แล้ว ก็เป็นสัตว์โลกที่ติด “รูป-หยาบ” ธรรมดาๆ บางคนติดกามอยู่ปกติ บางคนติด “อบายมุข” เสียด้วยซ้ำ

๖. “**วิญญาณ์ัญญาตนพรหม**” คือ ผู้ยังเกิดวนเวียนอยู่ในภูมิ “อรูป” ขั้น “อรูปนอก” ทั้งหลาย ที่เรียกว่า “พหิทธารูปาน” ได้แท้จริง ไม่ทุกข์ ไม่สุข อันเนื่องมาจากแม่ขั้น “รูป-อรูป” ที่เป็นภายนอก ก็ได้แล้ว แต่**ยังติด “อรูป”** ขั้นที่เรียกว่า “อัมมัตตังอรูปสัจญ์” คือ ยังมีกำหนัดรู้เฉพาะตัว **ยึดติด ที่** **ตัวรู้ ตัวหลง อยู่คนเดียว สุขคนเดียว ทุกข์คนเดียว ไม่มี** **ใครอาจรู้ด้วยได้** ยังเหลือภพ ยังเหลือภูมิละเอียดลึกซึ้ง อันเป็นเศษกิเลส

ขั้นอุปกิเลส ขั้นอัตตัตถ์ตนของจิตของวิญญาณแท้ ๆ จริง ๆ ที่รู้ตัวเอง ไม่รู้ตัวเอง แต่บ่นอยู่เอง และ ยึดเอง-ปล่อยเอง อยู่แต่เฉพาะตนจริงๆ

ถ้าเป็นผู้ “สัมมาทิฐิ” ก็คือ ผู้รู้เท่าทัน “รูปหยาบ-รูปภายนอก” ไม่
 แหนงหน่าย ไม่ถือสา “รูปธรรม” ต่างๆ ได้แล้ว และเป็นผู้ไม่ทุกข์ร้อน อันเนื่องมา
 แต่ “รูปธรรม” ต่างๆ ได้แล้ว ซึ่งจะมีสุขมีทุกข์ ก็เป็นเรื่องโลกชนไปอีกเป็นชน
 “อรูปธรรม” จริงๆ **ขั้นเรื่องนิติน้อยบางกว่าลม ขั้นไม่มีอะไรเลยแต่
 ร้อนกว่าไฟ เหลวไหลยิ่งกว่าน้ำ หลงยึด หลงเกาะติดตัว จับตน แข็ง
 ตาย จริงจังเอาเป็นเอาตายยิ่งกว่าดิน** ทั้งๆ ที่คนอื่น ๆ เขาเห็นว่า แสนเปล่า
 แสนเฉย แสนว่าง แสนที่จะไม่มีอะไรในสายลม ไม่มีอะไรในสภาพนั้นๆ เลย
 แต่มันมีอะไรใน “ภพอรูปธรรม หรือ นามธรรม” ของเขาจริงๆ ผู้ที่เขาจะไม่รู้สึก
 ว่า “มี” ยิ่งชาวโลกหยาบๆ ใน “กามโลก-รูปโลก” จะมีความรู้สึก ว่า ไม่เห็น
 จะเป็น “ความเป็น-ความมี” อะไร ! ไม่เห็นเป็นเรื่อง ? ! แต่ “พรหม” ขน
 เขาเป็น-เขามี ! เขายึดเขาถือ ! เขามั่นขั้น **ขั้น “อากาส” ขั้น “อรูป”**
เป็นตัวจริง ๆ เขาจึงยังมีเกิด-มีดับ มีทุกข์-มีสุข อยู่ในภพในภุมนี้ **นี่คือ**
ความหมายของ “วิญญาณัญญาตนพรหม” แบบเป็นเรื่องของจิตวิญญาณของคนแท้ ๆ
เป็นความหมายทาง “พุทธวิชา” ตรง ๆ

ส่วน “วิญญาณัญญาตนพรหม” แบบฤาษี เคียรตีช **หลับตาแล้วจึงจะ**
เป็น นั้น ก็คือ สภาพคิด **นิมิตของจิต** ที่เมื่อมันแสงสว่างโล่งว่างได้แล้ว (คือ
 “อากาสัญญาตนะ”) ก็พยายามบั่นตน บั่นตัวขึ้นมาเป็น “วิญญาณ” ของผู้
 “วิญญาณ” ของผู้ เช่น วิญญาณของคนตายไปแล้ว วิญญาณของผี วิญญาณของ
 เทวดา วิญญาณของพรหม วิญญาณของพระอริยะที่ตายไปแล้ว ขนาค วิญญาณของ
 พระพุทธเจ้า เขาก็อาจสามารถบั่นตนมาให้ตนรู้ตนเห็นกันได้ ซึ่งก็เกิดตามความรู้-
 ความสามารถ**ให้เห็นจริงเป็นจังที่สุดได้**ของเคียรตีชฤาษีผู้หนึ่งหลับตาบั่นนั้นๆเอง **ผู้**
มีความแกร่ง-ความรู้ “ในภายในจริง” มากเท่าใด ก็บั่นได้ใกล้เคียง “ของจริง”
หรือ เป็น “ความถูกต้องจริง” ได้มากที่สุดเท่านั้น

ที่จริงนั้น มันคือ “อัตตา” คือ **ตัวตนของจิต ของวิญญาณของตนเอง**
 ที่พยายามบั่น ที่พยายามทำให้เกิดขึ้นให้ได้ จนสำเร็จ **การได้รู้ได้เห็นวิญญาณผี**

วิญญาณเวทาคาต่าง ๆ ฯลฯ จนเป็นรูปเป็นร่างชัด ๆ เชน ๆ ในจิตของตนเอง ผู้ทำได้
จนสำเร็จ ท่านเรียกว่า “มโนมยัตตปฏิภาณ” เป็นผู้ได้สมาธิในการบั้น
“รูป” บั้นตัวจนสำเร็จด้วยจิตของตนเอง

ถ้าผู้ใด ไม่มีปัญญารู้เท่าทันใน “สมมุติสัจจะ” หรือ
“ปรมาตตสัจจะ” กันอย่างแท้จริง ก็จะต้องหลงจริงอยู่ใน “สมมุติ-
สัจจะ” นี้ไปตลอดทราบนั้น นั่นเอง เมื่อใดผู้ใดรู้เท่าทันได้ใน “สม-
มุติสัจจะ” เหล่านี้ นั่น **ว่า** เป็นเพียงสิ่งแสดงให้รู้
เป็นเพียงสื่อความหมายอย่างหนึ่ง ที่บอกแจ้งภูมิรัฐ
ของเราเองแท้ๆ ผู้ที่นั่น ก็จะได้ประโยชน์จาก “มโนมย-
ัตตา” นั้นๆ

แต่ถ้าผู้ใดไม่รู้เท่าทัน แถมหลงไหล และซำ “กิเลส” อ้อ ก็จะเป็นนักบั้น
นักเนรมิต สิ่งที่ไม่มีความ-ไม่มีรูป อะไร (“อรูป” จริงๆ) ขึ้นมาในตัวตน มีรูป มีเรื่อง
เลอะเทอะออกมามอมเมามนุษย์โลกยิ่ง ๆ ขึ้นได้จริงๆ

สัตว์โลกผู้หนึ่งอยู่ใน “สัตตาวาส” นอนอยู่นั่นเอง เพื่อสร้าง “มายา” ขึ้นมาให้
โลกยุ่งยากมากเรื่องยิ่ง ๆ ขึ้น เป็นบาป เป็นเวร เป็นวิบากแก่ตนเอง โดยไม่รู้ตัวเรื่อย
ไป ผู้ใดเป็นเช่นนั้น มีเช่นนั้นอยู่จริง ก็จงระวังสำนึกสำเหนียกตนให้ได้เถิด !

๗. “อากิญจัญญายตนพรหม” คือ ผู้ยังเกิดวนเวียนอยู่ในภูมิ “อรูป”
ขั้นตติยิต “ความไม่มีแม้แต่น้อย” สำหรับเป้าหมายแห่ง “พุทธศาสนา” นั้น
คือ ทำให้ กิเลส-ตัณหา-อุปาทาน หรือ โลภะ-โทสะ-โมหะ แม้อย่าง หยาบ-
กลาง-ละเอียด ให้ “ไม่มีแม้แต่น้อย” หรือ ให้หมดสิ้นเกลี้ยง แม้
“นิดหนึ่งน้อยหนึ่งก็ไม่มี” ให้ได้ แม้เศษนิด ธุลีน้อยของอนุสัย-อาสวะ ใด
ก็จะต้องให้หมดสิ้นเกลี้ยง ดับสนิท ซึ่งจะไม่หมายว่า ดับจิต หรือ ดับ
ความรู้ในจิตให้หมดสิ้นเกลี้ยง เป็น “อสังขญ์ จนเลยเถิดไปเป็นพวก
หลงผิดทำร้าย “อายตนะ” หรือ พวกทำลาย “อายตนะ” ทำลาย “จิต”
ทำลาย “ธาตุ” ของตนเอง ตามที่ฤษี เดียรถีย์ทั้งหลายส่วนใหญ่พากันหมาย
อย่างนั้น ไม่ !

ดังนั้น “อากิญจัญญายตนพรหม” ตามความหมายของ “พุทธ” แท้ๆ
 จริงๆ **เป็นปรมาตม์** จึงคือ ผู้รู้ และ ผู้ทำให้เป็นไปได้ในสภาพผู้มีจิต
 วิญญาณที่เป็นธาตุรู้อันบริบูรณ์ และ เป็นอยู่ในสภาพคนปกติ รู้อย่างมี
 ปัญญาเข้าใจในอกุศล-กุศล ในทุจริต-สุจริต ในส่วนที่เป็นโลภะ-โทสะ-
 โมหะ หรือ อโลภะ-อโทสะ-อโมหะ แล้วก็ทำให้สิ่งที่ไม่ดีไม่ควรนั้น
 หดไปอย่างสิ้นเกลี้ยง “นิดหนึ่งน้อยหนึ่ง” ก็ไม่มีให้ได้แล้ว นั่นคือ
 บริบูรณ์ บรรลุแล้ว สำเร็จแล้ว จบเท่านั้นไม่เลยเถิด ไม่่วนเลอะเลย
 ไปหลง “อรูป” ใดๆ อีก (ยิ่งขั้น “รูป” ก็ยิ่งต้องไม่หลง ให้ได้มาก่อน)

ส่วน “อากิญจัญญายตนพรหม” แบบฤๅษี เตียรถีย์ **หลับตาแล้วจึง**
 จะเป็น นั่น ก็คือ สภาพตตินิมิตของจิต โดยผู้ตีพยายามทำให้ “จิตหมด
 ความรับรู้” พยายามทำ “จิต” ให้ไม่เป็น “จิต” (คือ ไม่ให้มีมันมีสภาวะ “รับรู้”) หรือ
 ทำ “จิต” ให้เป็นไปตามที่ตนหมายไว้ (นิมิต=เครื่องกำหนดหมาย) ตนหลงกำหนด
 เอา ว่า **การมีจิตเป็นสภาพดับสนิท แบบไม่รับรู้อะไรเลย “นิดหนึ่ง
 น้อยหนึ่ง” ก็ไม่ให้รับรู้อะไรเลย ได้** นั่นคือ ความควรได้ควรเป็น
 (คือ หลงว่า เป็นทางพาไปสู่นิพพาน หรือ หลงว่า เป็นนิพพานเอาเลย
 ก็มี) เขาจึงพยายามทำเอา ก็จะเห็นว่า เป็น “ผล” เมื่อทำได้ จึงยึด “ผล” ที่
 ทำได้^๕ เป็นความสำเร็จ ยิ่งถ่าหลงเป็น “สุข” ก็ยิ่งจะผูกมัดจะติดเสริมเข้าไปอีก
 หรือ ยิ่งหลงผิดไปหนักกว่านั้น โดยพาลเข้าใจว่า **นี่แหละคือ “นิโรธอริยสัจ”** นี่
 แหละคือ “สภาพนิพพาน” แล้วละก็! เขาก็ยังจะติดหนักร้าย ยึดเอามาก ๆ
 อย่างแน่นอน เขาจึงยังคงทำการ “ดับจิต” ทั้งเป็น “รตเสพย์” ทั้งเป็น
 การเพิ่ม “ความหลงผิด” (โมหะ) ด้วยความพยายามอยู่ วันแล้ววันเล่า กับปี
 แล้วกับปีเล่า

ผู้นี้จึงยังคงเป็น “สัตตาวาส” หรือ ยังคงเป็นสัตว์โลกที่เวียนเกิด เวียนดับอยู่
 ระหว่าง ทำให้ตัว “ดับจิต” ก็เป็น “พรหม” แบบที่ตัวหมายได้ พอปล่อยคลาย
 กรรมวิธ้ออกมาเป็นมนุษย์ธรรมดาๆ ก็ไม่เป็น “อากิญจัญญายตนะ” แล้ว มันก็ไม่รู้
 จักแล้ว ไม่เป็นเสร็จ สักที อยู่ นั่นเอง

ซึ่งต่างกับ “อาภิญญายตนะ” ของพุทธศาสนาหมาย คือ ดับ “กิเลส” ในจิตให้หมดสิ้น โดยวิธีทำความรู้จัก “กิเลส” ให้จริงให้บ่อยเวลา หัดดับทั้งเวลาลืมตา – หลับตาทำอะไรอยู่ที่พยายามมี “สติ” ตรวารู้กิเลสของตนอยู่เสมอและพยายาม “ดับ” มัน ลดมัน ละมัน ซ้ำมันเสมอ ๆ (เรียกว่าทำ “สติปัฏฐาน”) เมื่อดับกิเลสได้หมดสิ้น แม้นิด แม้น้อย ก็ไม่มีก็ไม่เหลือเศษ ละอองใด ๆ จริง ๆ ก็ **เป็นจบ - เสร็จแล้ว** แล้วก็ไม่ต้องมามีใหม่มาดับใหม่อีก **มีเสร็จแล้วก็เลิกกันไม่เวียนดับเวียนเกิดใหม่อีก**

แต่ถ้าใครนั่งหลับตา “ดับจิต” แล้ว มีผลช่วยให้ตนรู้จักกิเลสได้มากขึ้น หรือ ทำให้ตนมี “ศรัทธา” ในการจะเพ่งเพียรเรียนรู้จักกิเลส ทำการฆ่ากิเลสได้ยิ่งขึ้น และข้อสำคัญตนก็ไม่ “หลงเสีย” ไม่หลงคิด “การดับจิต” นั้น เป็นของอร่อย เป็นสภาพยึดเป็น “สุขส่วนเกิน” ก็จึงทำเกิด ซึ่งจะต้องรู้ ต้องเข้าใจให้ชัด ๆ ใน **ความหมายนี้** เป็น “สัมมาทิฐิ” ทีเดียว ถ้ายังไม่เข้าใจชัดเป็น “สัมมาทิฐิ” จริง ก็อย่าเพิ่งไปทำเลย

“สัตตवास” ตั้งแต่ ระดับ ๑-๑ ที่ผ่านมานี้ ยังล้วนเป็นส่วนที่ยังมีนึก หรือ มีการก่ออารมณ์เสียๆ เพิ่มอารมณ์หลง (โมหคต) ให้ใหญ่ขึ้น ๆ มีลักษณะของ “ธาตุรู้” ที่ยังหยาบใหญ่อยู่ ยังไม่ใช่ส่วนที่ถึงขั้นรูแจ้งความ “น้อยนิด” (ตน) แท้ หรือ คือ น้อมใจทำใจไปในการหลุดพ้น หรือ ทำตนให้เป็นสัตว์ที่เป็น “ประโยชน์สูง” (อาย) “ประหยัดสุด” (ตน) ได้จริง จึงยังเรียกว่า เป็นพวก “วิญญานฐิติ” คือ ยังไม่ใช่พวกที่จะดับ “ธาตุเกิด” หรือ ทำให้ “ตัวตน” ลดน้อยลงจริง จนเป็นสัตว์ชั้น “อรุปลสัตว์” ได้แท้ แม้แต่ “อาภิญญายตนะพรหม” นั้น ก็ยังนับเป็นพวก “วิญญานฐิติ” อยู่ ยังไม่ใช่ “อายตนะพรหม” แท้ๆ ไร ดังที่ได้อธิบายมาแล้ว ผู้เข้าใจผิดว่า “อาภิญญายตนะ” เป็น “อสังข” เท่านั้น ทำให้ไปตามความหลงผิดจริง โดยความจริงแล้วยังไม่ใช่ “อสังขฐิติสัตตตายตน” ดอก !

๘. “อสังขฐิติสัตตตายตนพรหม” จึงคือ สัตตवास ชั้นสูงขึ้นมาอีก

เป็นระดับสุขุมเข้าใจได้ยากยิ่งขึ้น เป็นความรู้ขั้นซับซ้อน, ตึกลับ, วากวน, ยอนแยง ทศเดว ผู้รูต่างก็พยายามศึกษา พยายามบอกความรู้ความเห็นของตนกัน ออกมา ซึ่งในระดับความเข้าใจง่ายๆ ตื้นๆ ก็อาจจะถูก และอาจจะตรงกันได้ แต่ ความจริงขั้นสูงขั้นนั้นม็อก

ขั้นง่ายๆ ที่เข้าใจกันอยู่นั้น จะว่าถูก ก็พอได้ สำหรับเบื้องต้น แต่ก็เป็น “ความถูกต้องของความผิด” จะว่าถูกเป็นที่สุด ก็ยังไม่ได้ จะเรียกว่า ผิด ก็ยัง ได้ด้วยซ้ำ คือ “อสังขยัตตตายตนพรหม” นี้ ก็เข้าใจกันว่า เป็นสภาพของผู้ยัง เกิดวนเวียนอยู่ในภุมที่ **หลงยึด** เน้นชัดลงไปเลยว่า เป็น “อสังขย” ตามที่ ผู้เขียน เคยได้พูดถึง และได้อธิบายมามากแล้ว หมายความว่า เป็นการไม่รู้ เป็นการ คับสัญญา การไม่ไปมีความจดจำอะไรไว้ การไม่ยอมกำหนดไม่ยอมรับสภาพที่สัมผัส ใดๆ การทำตนเหมือนคนสลบสนิท หรือ เหมือนคนตายคนไม่มีจิตไม่มีวิญญาณ ไม่มี วิชาครูเลย นั้น เป็นการดี เป็นการสันทุกซ์แท้ และ เห็นเป็นกำไร (อายุ) เห็น เป็นประโยชน์แท้ (อายุ) เห็นเป็นจุดสูงสุด

การเข้าใจ (ทัญญู) เช่นนแหละ การหลงยึด (อุปาทาน) เช่นนแหละ จึง คือ “ตน” หรือคือ “ตัวเกิด” สัตว์โลกที่หลงการบนตัวเกิดชนิดนั้นขึ้นมา โดย คิดว่า เป็นประโยชน์ ว่า เป็นกำไร หรือ หลงการทำความดับสัญญา ดับความกำ- หนดหมายลงไปให้สิ้น เป็นประโยชน์แท้ เป็นดีสุด เป็นมรรคผลจริง จึงเรียกว่า “อายุตนสัตว์” แท้ ชนิดหนึ่ง ซึ่งเป็นการหลงเสพย์ “อตัตา” (สภาพทำ “ตน” อย่างนั้น เป็นสุข เป็น “กำไร” (อายุ) ให้แก่ตัวเอง) จึงคือ ความ **เลยเถิด** หรือ **สุขส่วนเกิน** แท้ๆ ชัดๆ การทำตนให้ไม่รู้โลก ไม่รับรู้ ไม่เล่าเรียนนั้น ไม่ใช่ วิชาของมณษย์ประเสริฐ หรือ สัตว์ประเสริฐ ซึ่งความหลงผิดชนิดนี้ ก็เป็นได้จริง มีได้จริง เสียด้วย แต่พุทธศาสนาไม่สนับสนุน ไม่สอนให้เป็นเช่นนั้น ไม่ให้หลงผิด ยึดเอาสิ่งสภาพเป็นของดี และการทำอย่างนั้นนั้น ไม่ใช่ทั้งมรรค ไม่ใช่ทั้งผลใน พุทธศาสนา แต่เป็นสภาพที่จะเรียนรู้บ้างก็ได้ แต่ต้องมี “สัมมาทัญญู” จริงๆ

ผู้มีความหลงเช่นนจริง และ เขาก้หลงผิด การดับจิต ทำการไม่รู้ให้ แก่ตนเอาจริงๆ **หลงเป็น “มรรค” หลงเป็น “ผล”** ในทางพุทธศาสนาเอาจริงๆ

เขาจึงเป็น "สัตตาวาส" คือ เป็นสัตว์ที่ยังวนเวียนอยู่ในภพอย่างนี้ ภูมิอย่างนี้ตลอดไป (เพราะ "มิจฉาทิฐิ") การหลงผิดอย่างนี้ มันเป็นความเข้าใจขั้นต้น ๆ ต้น ๆ เป็นแค่ ความหลงผิดใน ความยังไม่ถูกต้องความหมาย ของ "อสังขนิษิตตายตนพรหม" หรือ เป็นความรู้ผิด ๆ ที่ยังไม่เข้าใจ "ความหมาย" ที่ถูกของ ภูมิขั้นนี้ เลยด้วยซ้ำไป ผู้ไม่หลงผิดขั้นที่กล่าวมานี้ กัดแล้ว เรียกว่า ยังเป็นผู้ไม่หลงผิดอย่างเลยเถิด หรือ เป็นผู้ไม่หลงผิดขั้นต่ำสุด (ในขั้นจึงไม่ได้นับ "อสังขนิษิต" เป็น ชั้นที่ ๕)

ดังที่กล่าวมาแล้ว ถูกกว่านี้ ก็คือ นอกจากไม่หลงผิด ไม่ได้คิดเห็นผิดไปเช่นนี้แล้ว ก็จะต้องทำความเข้าใจความกำหนดหมาย ให้เข้าใจความจริงตามสภาวะจริงของสิ่งที่เป็นเช่น อรูปด้วยว่า เราไม่มี ไม่เป็น เช่นนั้น ๆ แม้นิดหนึ่งนอยหนึ่ง เราก็ไม่มีความหลง ไม่มีความแฉงนะ! (ทำให้เป็น "อากิญจัญญายตนพรหม" ให้ได้ นั่นเอง) เราจึงจะได้ชื่อว่า เป็นสัตว์สูงกว่าภูมิ "อากิญจัญญายตนะ" เป็นพรหมที่ขั้นสูงภูมิ "อสังขนิษิตตายตนะ" ไกลันพิพานเข้ามาจริง และสุขุมประณีตเข้าขั้น "อสังขนิษิต" ของอรูปภูมิเท่านั้นคือ ความไม่หลงผิด และ ไม่มีสิ่งผิดในความผิด หรือ ในความ ไม่ถูกต้อง

ขั้นสูงขึ้นมาอีก เราก็จะต้อง ไม่ผิด ไม่หลงผิด ในความถูกต้องเพิ่มขึ้นอีก และ ต้องมี "ความเป็น" อย่างที่ถูกต้องดำเนินบทยู่ด้วย จึงจะเป็นของจริง เป็นความจริงขึ้นมาอีก จะได้สูงกว่า "อสังขนิษิต" ขั้น รูปพรหม ขั้น วิญญาณฐิติ

นั่นคือ ตามความจริงแท้แล้ว "อสังขนิษิตตายตนพรหม" นี้ ความหมายขั้นสูง ขั้นถูกต้องแล้ว มันหาได้หมายความว่า ไม่กำหนดสัญญา หรือ ไม่รับรู้ หรือ ดับความรู้ อะไรต่าง ๆ ดังความหมายต้น ๆ นั้น ไม่! มันกลับตรงกันข้าม มันหมายความว่า สัตว์โลก (สัตต) ผู้มีทวารรับทวารรู้อยู่ครบ(อายตนะ)นั้น ถ้าไม่กำหนดหมาย ไม่ทำความสำคัญในความหมาย ให้รู้ชัดแท้แทงทะลุถึงความจริงถึงแก่นสารให้ได้ (อสังขนิษิต) นั้นต่างหาก คือ สัตว์โลกขั้นต่ำ เป็นความผิดของสัตว์โลกที่หวังความ ประเสริฐ หวังความเจริญก้าวหน้า โดยแท้ (คือ ผิดจากความเป็น "มนุษย์" โดยสัจจะ) วิสัยของมนุษย์แท้ หรือ สัตว์ประเสริฐจริง จะต้องรู้ความสำคัญใน "สัญญา" และจะไม่เป็นสัตว์โลกที่ "อสังขนิษิต"

หรือ "อสังขณฺญี" เป็นอันขาด กล่าวคือ จะไม่เป็นสัตว์โลกที่ไร้การกำหนดหมาย ไร้การเรียนรู้ในความสำคัญ ความละเอียดลออ เป็นอันขาด(อสังขณฺญีสัตตตายตนะ= อสังขณฺญี+สัตต+อายตนะ) จะเป็นผู้เพียรใน "นันทตตสฺญญา" คือ จะเรียนรู้เท่าทัน ใน "อดีต" ต่างๆ ของตนที่มันยังเป็นยังมีอยู่จริงในตน ให้ถ้วนทั่ว ให้ได้ เพื่อจะได้ ลด ละ ล้าง ให้มันเป็น "อนัตตา" ได้ถูกรูปอกนาม มิใช่ไปหลงผินผนังคิดปั้น "อนัตตา" ขึ้นมาเป็นตัวได้ ดังนั้น "อดีต" นานาชนิด หรือ ที่ต่างๆกัน ที่แปลกๆ กันอยู่ ใดๆ(นานะ) ก็จะพยายามกำหนดรู้เรียนรู้ให้สำคัญ ให้เกิด "สฺญญา" ใน "อดีต" ทุกอดีตตาของตนให้ได้ (นันทตตสฺญญา=นานะ+อดีต+สฺญญา) จึงจะได้ล้างมันถูก

ผู้มรรควิธี ขนาดนี้ ตั้งใจจริง จึงคือ ผู้เป็นสัตว์โลกชั้นสูงแท้ ชั้นหยั่ง
 แวง "อดีต" จริง ชั้นหยั่งรู้ กำหนดรู้ "อรูปธรรม" กันทีเดียว เป็นพระอรียเจ้า
 ภูมิอนาคามีกันเลยแหละ ถ้าจะหมายเอาตามฐานแท้ๆ จริงๆ กันแล้ว เพราะเป็น
 สัตว์โลกที่สูงละเอียด เกือบจะพ้นภพพ้นภูมิแห่งการเวียนว่ายอยู่ในความเป็นสัตว์โลก
 (สัตตาวาส ชั้น ๘) กันแล้วนี่! เป็นผู้เหลือภพภูมิขึ้น "โลกอดีต" เป็นภพัตถหา ชั้น
 วิภพัตถหา คือ เป็น "ภพ" ขึ้น "วิภพ" เป็นเรื่องของจิตในจิตกัน ชั้นสุขุมประณีต
 "อรูปจิต" แล้วจริงๆ แต่ก็ยังคือ ผู้ต้องรู้ต้องเรียนรู้อยู่ จึงยังเป็น "สัตตาวาส"
 อยู่ หากพวกเพียร กำหนด สฺญญา เรียนรู้ได้สูงชั้น ปลดปล่อยได้จริงชั้น ก็จะเลื่อน
 ชั้นไปเป็นภูมิสูงชั้น สัตตาวาส ชั้นที่ ๘ หากยัง "สฺญญา" ไม่ได้ คือ สฺญญา ยังไม่
 เป็น "เวทียิต" (ซึ่งหมายความว่า เกิดรับยับยียบได้แล้ว, รู้ถึงอารมณ์นั้นๆ จริงแล้ว)
 แต่หากยังเพียรอยู่ พยายามอยู่ ก็ยังชื่อว่า "อสังขณฺญีสัตตตายตนพรหม" ยังไม่ได้เลื่อน
 ภูมิชั้นจริง ก็เพราะยังไม่เกิด "สฺญญาเวทียิต" จริงเท่านั้น ถ้าหาก
 เกิด "สฺญญาได้รับยับยียบ ได้แท้ถึงจริงแล้ว" (สฺญญาเวท-
 ยิต) ก็จึงจะเลื่อนชั้นเป็น "สัตตาวาส ชั้นที่ ๘" ขึ้นไปเรื่อยๆ จริง ถ้าไม่มีอะไรทบท-
 พร่องอีกเลย และมดตที่สุดแห่งที่สุดแล้วก็พ้นความเป็น "สัตตาวาส" เป็น อรหันต์ เลย

จึงจะต้องรู้ให้สำคัญว่า จะต้อง "สฺญญา" ให้เข้าขั้น "เวทียิต" ขึ้นเรื่อยๆ
 อย่า "อสังขณฺญา" อยู่ หรือ อย่า "อสังขณฺญี" เลย มันยังเป็น "สัตตาวาส"

๕. “เนวสัจญานาสัจญายตนพรหม” จึ่งคือ ผู้หมกมุ่นอกันเดี๋ยว
ก็จะหลุดพ้น เป็นนิพพาน สันความเป็นสัตว์โลก หมดสภาพ “สัตว์ทวาร” กัน

และความหมายอันแท้จริง ก็คือ ผู้ “รู้อย่างไม่สิ้นสุด” ยังไม่พ้น วิจิกิจฉา
สุดท้ายอย่างแน่แท้ แม้จะรู้มากรู้ลึกซึ้งอย่างไร ก็ตาม ถ้ายังไม่โล่งสุด จนพ้นสง-
สัย พ้นขัดข้องกัน ขันทะเลวงทะเลโล่งแจ้งแล้วละก็ ก็ยังคงมีส่วนเหลือ ที่เรียกว่า
ยังเป็นสัตว์โลก ประเภท “เนวสัจญานาสัจญายตนพรหม” อยู่ นั่นเอง

คือ จะว่า “ไม่รู้” นั้น ไม่ใช่แน่ ก็รู้อะไรของตนอยู่ แต่ก็ยังมีส่วนเหลือเศษที่
ทำให้ลงนบ้างเล็กน้อยๆ บางครั้ง บางส่วน บางอารมณ์ บางโอกาส บางเหตุปัจจัย
เป็นเหตุแห่ง “ความไม่รู้” สุดท้าย หรือ เศษทุกข์ละเอียดของสุดท้าย เท่านั้นเอง ถ้า
ได้รู้ “ตัว” (อตฺตา) นี้ แจ่มด้วยปัญญาอันยิ่งเมื่อใด หรือ จิตโล่งโปร่ง สลัดหลุดถูก
“ตัว” (อตฺตา) นี้แท้ๆ ได้เมื่อไร ก็นั่นแหละคือ “นิโรธ” สุดท้าย คือ “สัจญา-
เวทยิต” จริง พ้นความเป็น “เนวสัจญานาสัจญายตนะ” ได้กันละ

ก็เป็นผู้ดับ (นิโรธ) สัตว์ใจ (อวิชชา) ลงได้ถึงขั้นสุด เป็นผู้

**เกิดความกำหนดรู้, มีความหมาย, ได้รับความสำคัญ,
ถึง “ความเป็น” นั้นๆ แท้จริงแล้ว (สัจญาเวทยิต) ดังนั้น ก็ถือว่า**

พ้น “เนวสัจญานาสัจญายตนพรหม” เป็นผู้ถึงขั้น “สัจญาเวทยิตนิโรธ” สัน
ความเป็นสัตว์โลกที่จะต้องเหลือ “อวาส” หรือ สันที่ๆ จะเวียนเกิดเวียนดับกันอีก
มันรู้ใน “เกิด” รู้ใน “ดับ” อย่างสิ้นสงสัย สันทุกข์สันสุขในตนอย่างแท้จริง

ดังนั้น “เนวสัจญานาสัจญายตนพรหม” จึ่งมิใช่ภูมิใดๆ เงินๆ มันเป็น
ภูมิที่พ้น “อากิญจัญญายตนะ” จริงๆ คือ มันรู้จัก “ความไม่มีแก่นใจแก่น้อย”
ได้จริง ทั้งรู้ ทั้งทำให้เป็นผู้ “ไม่มีแก่นใจแก่น้อย” ในสังนันทสถานนั้นๆ ได้ อย่างถูก
ธรรมจริงๆ ด้วย และเป็นภูมิที่พ้น “อัสสัจญีสัตตยตนะ” ดังได้อธิบายมา
คร่าวๆ แล้วนั้น อย่างถูกธรรมจริงๆ อีก คือ มันพ้น “ความไม่กำหนด ไม่
สำคัญนัยหมาย” พ้น “ความไม่รับไม่รู้” พ้น “ความดับตั้งนั่งไว้”
กลายเป็นผู้รู้ ผู้สำคัญถูก ผู้เข้าใจรู้แจ้งในความหมายต่างๆ ได้แล้วจริง

พื้น “อิตตาต่างๆ (นานัตตะ) มาได้ ด้วย “สัญญา” ถึงขั้น “เวทิต” ขึ้นมาเรื่อยๆ
 “เศษหลง” ฐลึละอองสุดท้ายใด ที่ยังตกหล่น เท่านั้นเอง ที่
 เรียกว่า “เนวสัญญานาสัญญายตนพรหม” แม้เป็นเศษ “พรหม” ขึ้นสู่ทรวาส
 สุดท้ายปานใด แต่ยังหลง “พรหม” ยังไม่ปล่อยวางสิ้นให้เป็น “พุทธ” ดังได้
 อธิบายผ่านมาแล้ว และ “อุปกิเลส” เศษน้อยใดๆ ที่ทำให้ยังไม่ถึงขั้น “สัญญา-
 เวทิตนิโรธ” ก็นั่นแหละคือ ความยังไม่บริบูรณ์ ที่ยังได้ชื่อว่า สัตตาวาส ชั้นที่ ๕
 ผู้นั้นเป็นผู้ยังเสียดายเศษฐลึสุดท้าย ประหนึ่ง “เหลือหางข้างติดพวยกา” อยู่ นั่นแหละ
 ความเป็น “อายตน” (ยังยอมทิ้งฐลึกำไรนั้นไม่ลง)

นี่คือ ความหมายของ “เนวสัญญานาสัญญายตนพรหม” ตามภูมิแห่ง
 “พุทธวิชา หรือ พุทธศาสนา” แท้ๆ ที่เป็นนัยะถูกต้อง

แต่ก็ยังมัวเข้าใจ กำหนด (สัญญา) ความเป็น “เนวสัญญานาสัญญายตน-
 พรหม” เป็นลักษณะอัน มีสภาพอนๆ ที่ต่างจากทอริชยาน อยู่อีกมากสภาพมาก
 ลักษณะ ชงกลวน “ถูก” ทงนนั้น คือ ถูกแล้ว ที่มีน “ผิด” เช่น :-

กำหนดหมาย หรือ ต่ความหมายเอาไว้ “เนวสัญญานาสัญญายตนพรหม”
 คือ พวกรูปร่างไม่รูปร่าง ทนต่อการรู้ไม่ได้บ้าง แต่ก็ยังเกิดวนเวียนอยู่ในภุมิที่หลงผิด
 โดยยึดว่า การรับรู้ กระจุกให้หน่อยที่สุด อย่าไปกำหนดหมายอะไรกับใครให้มากเป็นอัน
 ขาด ถ้าขึ้นไปกำหนดจดจำรูชัตมนหมายเข้ามามากๆ จะเป็นทุกข์ หรือ ไม่ก็ คับจิต
 เล่นให้มันเป็นคนอยู่ในสภาพ “รูไม่เต็ม” หรือ “รูลงๆ เลื่อนๆ” มันก็เลยกลายเป็น
 เป็นคนสติไม่เต็ม (“สติ” นั้น แปลว่า เต็มที่ หรือ ครบถ้วน คือ สภาวะอะไรที่กำหนด
 หนดเต็มเท่าใด ก็ต้องมีสภาวะนั้นเต็มที ถ้านับเอาร้อยเป็นรูสูงสุด ก็จะต้องรู้ให้ชัดเจนเต็ม
 ร้อยอยู่กับสิ่งนั้น จึงเรียกว่า “สติ”) จะเป็นการทำตนโดยวิธี “นั่งหลับตาสมาธิ”
 แล้วให้จิตมันอยู่ในสภาวะรำไรๆ จะว่ามีสติรูอะไร ก็ไม่ใช่ จะว่าไม่รู้ ก็ไม่เชิง
 อย่างนั้น ก็ตาม หรือ แม้จะเป็นคนล้มตาโพลงๆ นั่นแหละ แต่ไม่ยอมรับรู้อะไรๆ
 จะรูก็แต่เพียงไม่ชัดเจนไม่เต็มที จะรูแต่เพียงน้อยเท่าที่ตนยึดเท่าที่ตนสำคัญ อื่นๆ
 ไม่กล้ารู ถ้าไปกำหนดรู ไปทำความเข้าใจกับมันเข้า ก็ไม่มีอำนาจจิตจะเพิกถอนมัน
 มันจะยึดจะติดจะชอบจะโลก จึงยับยั้ง “การรับรู้” ของตนไว้ รูแต่น้อยๆ ก็แล้ว
 กัน ถ้ารูมากจะขาดทุน รู “น้อยๆ” (ตน) อย่างนั้นแหละ ดี เป็น “กำไร” (อาย)

ผู้ที่ยังไม่พลังจิตกล้า ยังเข้าใจด้วยปัญญาอันลึกรอบยังไม่ได้ ถึงความเป็น
 “จิต” เป็นธาตุรู้ทั้ง ๔ สภาพ คือ เวทนา-สัญญา-สังขาร-วิญญาณอย่างชัดลึกชัด
 แจ่มในตัวเอง และยังมีติดอยู่ว่า ถ้า “รูมาก” รูเต็มที่ ตนก็ยังคงทุกข์ หรือ
 ตนเองนั้นแหละ “ไม่สามารถรู้ชัด” เพราะจิตยังเป็น “โมหคต” อยู่ ยังมีเศษเสี้ยว
 ของอวิชชา ยังไม่รู้แจ้ง ยังไม่รู้ขันธ์ที่เต็มสุด แม้สภาวะจิตเช่นนั้น ก็ยังเป็นสภาพ
 ของ “เนวสัญญานาสัญญา” คือ ยังหลงเห็นเป็น “ทรัพย์สิน” ยังเห็นเป็น “ส่วน
 ดิส่วนตัว” อยู่ จึงยังเป็นผู้ “อายตน” (ยังสละส่วนเล็กส่วนละเอียดไม่ได้) คือ
 ยังเห็นเป็นกำไรให้ตนอยู่ในสภาพเช่นนั้น หรือ ยังทำประโยชน์สูงสุดได้เพียงแค่นี้ จึง
 เรียกว่า “อายตนสัตว์” แท้ อีกชนิดหนึ่ง ซึ่งยังเป็น “อตตา” ตัวยึดที่ยังเป็นสัตว์
 ยินดีใน “ความไม่รู้” เหลือเศษอยู่ สภาพทำ “ตน” อย่างนั้น เป็นกำไร เพราะ
 “กลัวขาดทุน” (จึงต้องทำให้เป็น “อาย”) ให้แก่ตัวเอง หรือ เพราะตัวเองไม่รู้
 จริงๆ ตัวเองทำได้แค่ “ตน” (น้อยนิด, เลื่อนกลาง) เท่านั้น แต่ “เห็นเป็นกำไร”
 (อาย) เห็นเป็นสุขให้แก่ตัวเอง ยังมีความขี้โลกใน “ตน” อยู่ จึงคือ ความเคย
 เกิด หรือ ทุกข์ส่วนเกิน สุขส่วนเกินแท้ๆ ชัดๆ

ดังนั้น นักปฏิบัติธรรมที่จะสามารถ “รูแจ้งแทงละเอียด” ได้ ถึงขั้น “อรุปรุจิต”
 จน “เผา” (เผา) อรูปส่วนที่แฝงอยู่กับจิต (กิเลส) ซึ่งก็เป็นสภาวะที่เป็น
 “อรูป” ยิ่ง หรือ “อรูป” อันสุขุมเหมือนกัน (กับจิต) นี้ ให้มันสูญสิ้น—หลุดพ้น
 —หมดตัวไปได้ ไม่หลงแม้ “อายตน” ออกปานนั้น นั่น จึงจะต้อง “รูแจ้งแทงละเอียด”
 ในสภาวะอย่างหยาบ(หรือ อย่างเบองต้น) ได้จริงแท้ รูในสภาวะอย่างกลางได้จริงแท้
 แล้ว จึงจะมารู้จักสภาวะอย่างปลาย อย่างละเอียด อย่าง “อรูป” ขึ้นสูง

“ดูกรอานนท์ เพราะภิกษุมาทราบชัด ความเกิด(สมุทฺพะ) และ
 ความดับ(อัสสคฺมะ) ทั้งคุณ(อัสสทาพะ) และ โทษ(อาทีนวะ) และ อูบาย
 เป็นเครื่องออกไปจาก(นิสสรณะ) วิญญาณฐิติ ๗ และ อายตนะ ๒ เหล่านี้
 ตามเป็นจริงแล้ว ย่อมเป็นผู้หลุดพ้นได้ เพราะไม่ยึดมั่น อานนท์ ภิกษุ
 นี้ เราเรียกว่า ปัญญาวิมุตติ ฯ”

จาก มหานิทานสูตร สุตตัน. ทีฆ. มหา. ข้อ ๖๕ ตอนท้าย ๆ พระพุทธองค์
ตรัสไว้ว่า อย่างนั้นแล้ว ก็ได้ตรัสถึง วิโมกข์ ๘ ประการ ต่อไป ในข้อที่ ๖๖

แล้วก็สรุปว่า “ดูกรอานนท์ วิโมกข์ ๘ ประการ เหล่านี้ ภิกษุที่
เรียนรู้ฝึกฝนจนประสบจนบรรลุถึง ด้วยอนุโลมบ้าง ด้วยปฎิโลมบ้าง และ
ทั้งด้วยอนุโลมปฎิโลมบ้าง จนจะปรารถนาเมื่อไร ปรารถนาสภาพอย่างไร
ปรารถนากันนานเท่าไร ก็ซ้ำของกำหนดได้ เป็นได้ หยุดได้ จึงบรรลุ
เจโตวิมุตติ บัญญาวิมุตติ อันหาอาสวะมิได้ เพราะอาสวะสิ้นไป
เพราะทำให้แจ้งด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนเองในปัจจุบัน อานนท์ ภิกษุ
นี้ เราเรียกว่า อุกโตภาควิมุตติ อุกโตภาควิมุตติอื่นที่จะยิ่งหรือประณีต
ไปกว่านี้ไม่มี ฯ”

“วิโมกข์” คือ ความหลุดพ้นที่ได้หยั่งถึงและรู้แจ้ง ทั้ง ๘ ระดับ ซึ่ง
เรียงไล่ไปตั้งแต่รูปหยาบ ๆ ชัด ๆ เสียดก่อน จนกระทั่งถึงความตงตัวเป็น “สัญญา-
เวทยิตนิโรธ” ซึ่งคือ ความรู้เกิด (สัญญา) – เป็นอยู่หรือตั้งอยู่ (เวทยิต) – คับไป
สิ้น (นิโรธ) ของความหยาบ (รูป, รูปานี) แล้วก็ไล่เรียงเป็นไปสู่ความตงสูงส่ง
ละเอียดขึ้น ยิ่งขึ้น ๆ (สกุณฺเตว อธิมุตโต โหติ) และสุดท้าย ถึงขั้นความละเอียด
ของอรุณ ชั้นสูงสุดที่เรียกว่า “อายตน”

รูปหยาบ ๆ เราก็ได้พยายามอธิบายแยกแยะกันมาอย่างซ้ำแล้วซ้ำเล่า แม้
รูปนอก รูปใน ที่ไปกำหนด ไปยึด ไปหลง จนให้ “รู้” และให้ “วาง” ก็ได้
อธิบายอย่างพิสดารกันมานาน ตั้งแต่ โลกอบายมุข – โลกธรรม ๘ โลกกาม และ
โลกอัตตา ซึ่งเป็น “อฆณฺตตะ” คือ เป็นสิ่งร่วมปรุง ร่วมหลง ร่วมยึด อยู่ด้วย
“จิตภายใน” ของโลกทุกโลก (คือ มีจิตภายใน นั้นแหละ ร่วมปรุงอยู่ ทั้งใน โลก
อบาย – โลกธรรม – โลกกาม)

จนกระทั่ง รู้แจ้งเข้าใจใน จิตภายในนอก – จิตภายใน (โลกอัตตาแห่งอัตตาเอง)
ลึกซึ้งเข้าไปในกันและกัน จนถึงขั้นอรุณที่กำหนดรู้ (อฆณฺตตังอรุณสัจฺญ์) หรือ

รูปหยาบรูปใหญ่ทั้งรูปภายนอก (พหิทธารูปานี) รู และ ใต้หัตถ์เล็ก หัตถ์วางกันมา จนสูงขน ๆ ดขน หลุดพ้นเขยิบขึ้นมา ๆ (สุกัณฺฑเว อธิมุตโต โหติ) ได้อย่างแท้จริง เรากได้อธิบายถึง แม่แต่สภาพผู้หลุดพ้นแล้ว จากสิ่งต่ำ ๆ มาได้ ตามระดับนั้น มัน ประสพ "บรมสุข" หรือ มันเกิดสบาย (เจริญ = สบาย) ยอดยิ่งกว่า เมื่อยังติดยึด เสพอยู่อยู่กับ "โลกต่ำ ๆ" นั้น ๆ ขนาดไหน ? อย่างไร ?

ดังนั้น ณ บัดต่อไปนี้ เรากจะมาพยายามแยกแยะสภาวะ "อรูป" ให้ ละเอียดกันอีกเป็นคำรบสุดท้าย

ซึ่งแท้จริง เรากได้อธิบายถึง "อรูป" มาอยู่เสมอๆ เหมือนกัน แต่ ณ บัดนี้ ก้มาเน้นชี้เฉพาะกันอีกที

เริ่มต้นจากชั้นง่าย ๆ ที่คนทั่ว ๆ ไปรู้จักก่อน คือ สภาวะธรรมที่หมายเอาคำว่า "อรูปจิต" หรือ "อรูปฌาน" นั้น เป็นสภาพๆ หนึ่ง อันมีอยู่แต่ กับผู้ "นั่งหลับตา" บำเพ็ญการกตจิต ระงับจิต ตามอุบายอะไรต่างๆ เพื่อให้จิตสงบระงับเข้าๆ กระทั่งตัดทวาร ตา-หู-จมูก-ลิ้น-กาย ไม่รับรู้อะไรแล้ว จิตไปรับรู้้อยู่แต่ในจิตกับจิต และมีรูป หรือ มีเรื่อง ที่ให้จิตเกาะจิตยึดอยู่ ซึ่ง ก้จะมีสภาพที่เรียกกันว่า "รูปฌาน" เป็น "รูป" ที่หยาบในระดับต้น (ปฐมฌาน) กระทั่ง "รูป" ละเอียดเข้าๆ ไปจนได้ "รูจริง" ได้เข้าใจจริงๆ ว่า รูปจิตที่มันมี มี อากาโรย่่างไรเรียกว่า "ปติ" เรียกว่า "สุข" จนที่สุด "อุเบกขา" ก็เป็นอัน ว่า เป็นที่สุดแห่ง "รูปฌาน" ที่สูงสุด ผู้พากเพียรรู จะต้องให้รู "สภาวะ" ของจิต ที่มันมีชาติ มีอาการมีกิริยา มีสภาวะ ดังบัญญัติที่ว่า "วิตก-วิจารณ์" บ้าง "ปติ" บ้าง "สุข" บ้าง และ ที่สุดฐานสุดท้าย "อุเบกขา" นั้น ให้ได้จริง แจ้ง ชัดถึงสภาพของความแตกต่าง (สิ่งค้ หรือ เพศ) ของ "รูปจิต" ต่างๆ นั้นๆ จริงๆ

สภาพต่อจาก "อุเบกขา" นั้นแหละ คือ ความเปล่า ความว่าง ความพ้น จากการยึดเกาะ "รูป" หรือ วัตถุหยาบใดๆ เป็นสภาพของ "จิต" แท้ๆ ที่ ไม่มีแม้ "อารมณ์หยาบ" เพียงขนาดความเฉยลงจาก "สุข" ว่างลงจาก "สุข"

ที่เรียกว่า “อุเบกขา” ก็ไม่เกาะไม่ยึดแล้ว มันแต่ “ธาตุ” ที่รูสว่างโพลงโล่งตลอดไปเลย ไม่มีหัวไม่มีหาง ไม่มีต้นไม่มีปลาย ไม่มีขอบเขต เป็นสภาพสว่างใสโล่งโปร่งไปตลอด เคยๆ หนึ่งอยู่เช่นนั้นแหละ แม้แต่ “ตัวเอง” ก็ยังไม่รู้ตัวว่า เป็นตัวของตัวเอง ณ บัดนี้ และมันจะเป็น “อากาสาณัญญาตนนะ” อยู่ได้ไม่นานนักหรอก ! เดียวเดียว มันก็จะ เป็น “วิญญาณัญญาตนพรหม” แต่เจ้าตัวผู้หลังคิดจะไม่รู้เท่าทันได้ง่ายๆ มันคนหลงเสมอว่า นึกคือ “นิพพาน” ! แต่แท้จริงนั้น เป็น “มโนมยอัตตา” แท้ๆ ซัดๆ และแท้ที่จริงอีก เป็น “รูปธรรม” ด้วยซ้ำไป ซึ่งผู้ “อุปาทาน” นั้นๆ เองต่างหากหลงผิดว่า เป็น “อรุปธรรม” และหลงเรียกว่า “อรุปฌาน” ซึ่งเป็นความหลงผิดซับซ้อนเป็น “โมหคต” อย่างแฉวง

สภาพจิตที่เสพยา “ความรับรู้” อย่างนี้ ในช่วงที่จิตจมยึดอยู่กับความรู้สึกอย่างนั้นแหละ ที่เขาเรียกกันว่า “อากาสาณัญญาตนนะ” เป็นจิตที่ติด “กามโลก” ตัดการรับรู้จาก “โลก” ธรรมดาๆ ปกติ ที่เขามัวติดโลก มีอารมณ์กาม สุขและทุกข์ธรรมดาอยู่กับโลก แม้แต่ “ความไม่ชอบใจ” ใดๆ ก็ไม่มี

แต่ไปชอบใจไปติดใจอยู่กับอารมณ์แห่ง “อากาสาณัญญาตนนะ” นออยู่ ซึ่งมันเบา มันว่าง มันสว่างโล่งทะเลไปไม่มีขอบเขต เป็นการไปอยู่ยัง “โลก” อื่นโลกหนึ่ง สัมผัสรอบตัวเราไม่มีอะไรเลยนอกจากอากาศโปร่งโล่งสว่าง แม้แต่เนื้อตัวของเราก็อิมม มันจึงเป็น “โลก” อื่นชนิดหนึ่งจริงๆ ที่ปราศจากธาตุดิน-น้ำ-ไฟ-ลม มีแต่ “อากาสาธาตุ” แท้ที่โล่งโปร่งสว่างใสไปตลอด จึงเรียกโลกนี้ว่า “อาโลก” กล่าวคือ จะว่า ไม่ใช่วิญญูชะ หรือ ไม่ใช่โลก ก็ไม่ใช่ มันก็ยังเป็นวิญญูชะยังเป็นโลก ว่าเป็นโลกที่คิดเดาคิดคะเนคาดเอายาก เพราะมันหาสภาพในโลกธรรมดาปกตินี้ยาก ผู้มีสถานะสัมผัสรู้ตัวเองจึงจะ “รู้ชัด” รู้จริง

ผู้ใดมี “ความรู้สึก” ดังนี้ มีสถานะรับรู้ที่จิต อยู่ดังนี้ นั่นคือ ผู้มี “อาโลก-สัญญา” ยังเป็น “สัตว์โลก” (สัตว์ดาวาส) ผู้ยังมีความรู้สึกอยู่อย่าง “อาโลก” นั่นเอง เป็นสัตว์โลกชนิดอยู่ในอาโลก (คือ โลกแห่งความรู้สึกที่ตนได้เห็นตามอุปาทาน)

เพราะฉะนั้น แม้คนผู้ใดไม่ต้องไปนั่งหลับตาทำสมาธิ แต่จิตตกอยู่ในสภาพเช่นนั้น เกิดความว่างความปล่อย เช่นนี้ ไม่รับรู้วัตถุโลกไม่ทุกข์ร้อนกับโลก

ในโลกจะมีอะไรอย่างไรตัวก็ไม่เกี่ยว แม้ตนก็ไม่ทุกข์ร้อนกับตนเลยแม้ร่างแม้อกาย มีแต่จิตใจอ้อมเอบไปรุ่งเบาสดใสอยู่ สันทุกซ์สนิท และเป็นสุขมหาศาล

สภาวะจิตเช่นนี้แล คือ “วิญญาณฐิติ” หรือ จิตเข้าไปยึดเกาะรับสรบรัอยู่อยู่กับสภาพนั้นโดยตัวมันเองแล้ว แม้จะเป็นชั่วแวบเดียว ก็เกิดจริง เป็นจริงในแวบเดียววนนแหละ

เป็นสภาพที่ “ตั้งอยู่” (ฐิติ) ได้ยากมากที่สุดในปีคติของคนล้มตา เพราะธรรมชาติจะต้องมี “อาการรับรู้กับวัตถุโลก” มาแทรกสลบอยู่เสมอ แม้เราจะทำจิตไม่เกี่ยวไม่ทุกข์ร้อนกับมันปานใด ก็ยังมีวัตถุโลก-อารมณ์โลก แทรกสัมผัสเข้ามาสลบอยู่เสมอ แต่ถ้าผู้ใดคิดมาก ยึดมาก เกาะอารมณ์ “อากาสนัญญาตนะ” เช่นนั้นมาก ก็จะเกิดสภาพรับสรบรัสัมผัสสภาวะนั้นได้จริงมีจริง แม้ล้มตาโพลงๆ ก็จะเกิดอาการไม่เห็นอะไร ไม่รับภาพอะไร ไม่รับอารมณ์อะไรได้ เป็นช่วง เป็นตอน คิดมาก ยึดมาก ก็มึนเสมอ คิดน้อยยึดคน้อย ก็ไม่มึนบ่อย ยึดมากคิดมาก และ ทำบ่อยเข้าๆ ก็จะเป็น ต้ม ใต๋นนานๆ จนขนาดเขี้ยวขานขึ้น ต้องการสภาพนั้นก็ทำเอาได้ในขณะล้มตาโพลงๆ นี้ ก็เป็นสภาพที่เกิดได้จริง ซึ่งเป็น “สภาพที่เกินสมมุติสัจจะ” ในโลก เป็นสภาพที่เลยเถิด เป็นความสุขส่วนเกิน อันต้อง “ยึด” ให้จัด เพ่งเพียรจิตให้มันเลย “สัมผัส” จากความเป็นจริงอันแท้จริงในโลก เลยสมมุติสัจจะ หรือบัญญัติโลกไปเสียอีก (เรียกว่า “อาโลก”) จึงเป็นการลำบาก เป็นสภาพที่ยากเกินจำเป็นแก่ตน เป็น “อึดติกลมละ” (อึดติ = ตน, ติลมละ = ความลำบาก)

สภาวะ “อากาสนัญญาตนะ” นี้คือ “อภัยกตธรรม” ของพระโยคาวจร เป็นสภาพจิตของคนทศิตเสพย์ ตนสิ่งสู่อยู่กับสภาพนั้น โดยตนยังแยกไม่ออก ตนเป็นสิ่งนั้น รู้สึกอย่างนั้น เสพย์สุขอยู่กับสภาพนั้นจริงๆ โดยตนไม่รู้ตัว ไม่รู้ตนเองหรือ “จิต” กลายเป็น “ผู้เสพย์” อยู่เต็มสภาพ เป็นโลกของ “จิต” แท้ๆ ตนดูเหมือนเป็น “อากาสรธาตุ” อยู่ในอาโลกนั้น ไม่มีแม่สถานที่อยู่อันกำหนดได้ อากาสรธาตุที่โล่งโปร่งมีอยู่เท่าใด ตนก็ดูเหมือนเป็นอากาสรธาตุนั้นแหละด้วยตลอดทั่วไปสุดสำนึก

แต่ที่จริง ตนไม่ใช่ “อากาศธาตุ” คน นั่นคือ “ธาตุรู้” คน นั่นคือ “วิญญาณ” คน คือ “จิต” ที่ยังไม่ดับสูญ แต่หลง “รูป” แห่งอากาศจนลืมตัว หลงว่า ตัวเป็นอากาศ ทำตัวเป็นอากาศ ตนชอบ ตนยึดสภาวะว่างๆ เปล่าๆ นั้น ทรงตัวอยู่ จิตเยื้องน จึงคือ จิตที่เป็น “โมหคต” ที่แท้จริง ผลอตัวหลงตนแท้ๆ ตนไม่ใช่อากาศซักหน่อย แต่ปลอมตัวเป็นชาวอากาศเสียสนิท เพราะตนยังมีความสุข ตนยังโลกสภาวะเช่นนั้นอยู่

นี่คือ “อากาศบัญญัติจายตนพรหม”

แท้ๆ “จิต” (พรหม) นี้ คือ ธาตุรู้ หรือ วิญญาณ ที่ตนปล่อยวางโลกสิ้น แล้วไปหลงเพลินสุขอยู่ในแดน “อาโลก” แดนที่เป็นสภาพไม่มีแม้วัตถุหยาบ ไม่มีแม้อารมณ์สังขารอย่างโลกๆ เขาปรุงกัน และไม่มีแม้อารมณ์โกรธเพียงน้อยนิด แต่เพราะตน “ไม่รู้” (อวิชชา) ว่า “อากาศ” หรือ ความว่างๆ เปล่าๆ โลงๆ นั้น มันไม่ใช่เรา มันไม่ใช่ชีวิต มันไม่มีความรู้สึก มันไม่มีความรับรู้ มันเป็นรูป เป็นสิ่งที่ถูกรู้ (ซึ่งเป็นรูปละเอียด จนอรูป) มันไม่ใช่นาม หรือ ตัวรู้ หรือ ตัวตนที่เป็นสัตว์โลกชนิดหนึ่งซักหน่อย เราต้องแยกรูป แยกนามออกจริงๆ จึงจะพ้น “อภัยกตธรรม” ตัวรับรู้ หรือ ตัวรับรส นั้นต่างตัว ต่างตนจาก “อากาศ” แต่มันซ่อนอยู่ในอากาศ นั่น สิ่งที่มี “รับรู้” หรือ ตัวที่ “รู้สึก” อยู่ใน นั่นคือ “วิญญาณ” คือ “จิต” คือ “ธาตุรู้” ของเรา นั่นเอง ต่างหากที่ทั้งโลกต่างๆ ที่ไม่ยึดโลกหยาบใดๆ ปล่อยอย่างสนิท ไม่รับสัมผัสรู้ใน “โลกียโลก” อันต่างจาก “อาโลก” คือ ยึดอยู่แต่ “อาโลกสัญญา” นั่น เท่านั้น และ เราก็คือไม่ใช่ “อากาศธาตุ” นั่นเลย จริงๆ ด้วย

ที่จริงมันยังมี “วิญญาณ” ยังมี “ตัวตน” ยังมี ตัวรู้ตัวเสพย์ อยู่ใน “อากาศ” นั้น มี “อายตน” ที่มีความเป็น “สัตว์” ไม่ใช่ “อากาศ” อันเป็นเพียง “ธาตุแห่งความว่างเปล่า” (ปริเฉทรูป)

และเป็น “อายตนสัตว์” ที่มี “ธาตุรู้” มีทวารรู้อยู่แท้ๆ และจะไม่ไร้ไร รำเรื่องเลย ถ้ามันใช้ ธาตุรู้ ได้เต็ม “ธาตุรู้” ที่เรียกว่า “วิญญาณ” จริงๆ มันก็จะไม่ใช่รู้เพียง “น้อยนิด” หรือ เลื่อนๆ ลงๆ (ตน) โดยหลง “ความน้อยนิด”

หลัง“ความเลือนๆกลางๆ”นั้น เป็น“กำไร”(อาย)เอาด้วย มันจะรู้เต็มทั้งจนเรียกในภาษา
ว่า“วิญญาณ” อันหมายชัดว่า เป็นการรู้ที่รู้มากรู้มายครบธาตุรู้ ซึ่งจะแตกต่างจาก
ภาษาที่เข้าใจว่า “เนวส์ัญญานาสัญญา” อันความหมายอย่างถูกต้องก็ว่า รู้ยังไม่ถ้วนสิ้น
แต่ที่กล่าวถึงกล่าวถึง เนวส์ัญญานาสัญญานานี้ รู้กว่าวิญญาณัญญาตนะที่หลงผิดอยู่นั้น

ดังนั้น “วิญญาณัญญาตนะพรหม” ซึ่งเป็นอรุปรหม ชนิดที่ ๒ นี้
จึงไม่ใช่“อายตนะสัตว์”ที่แท้จริงนัก เมื่อเทียบกับ “เนวส์ัญญานาสัญญาตนะพรหม”
แล้ว สภาวะ “เนวส์ัญญานาสัญญา” นั้น เป็น “อายตนะสัตว์” ที่แท้กว่า เพราะ
เหตุตนเอง เมื่อพระพุทธองค์จัดลำดับ สัตตวาสา ๘ ชนิดเรียงลำดับเข้าแล้ว เมื่อจะ
แยกเป็นพวก “วิญญาณัญญาตนะ” กับพวก “อายตนะ” “วิญญาณัญญาตนะพรหม”
จึงไปอยู่ในหมู่ “วิญญาณัญญาตนะ” เนื่องจากมี “ความเป็นสัตว์โลก” มากอยู่ ส่วน
“เนวส์ัญญานาสัญญาตนะพรหม” จึงไปอยู่ในหมู่ “อายตนะสัตว์” แท้ๆ เนื่องจากมี
“ความเป็นสัตว์โลก” น้อยนิด (ตน) จริง แต่กระนั้น ทั้ง ๒ พรหมนี้ ก็ยังล้วนหลง
“ธาตุรู้” เป็น “อาย” คือ เป็นกำไร เป็นสิ่งได้สิ่งตั้งอยู่ทั้งสอง นั้นเอง จึงได้เรียก
ว่า สัตว์ทั้ง “อายตนะ” อยู่ทั้งสอง ทว่ายังมี “อายตนะ” ที่น้อย ที่มาก ที่มีนัยต่างกัน
อยู่ด้วยนัยดังกล่าวมานั้น อันค่อนข้างจะสับสน ย้อนไป-แย้งมาอยู่ ต้องจับจุดจับทางที่
หมายให้ชัดๆ

และ “วิญญาณัญญาตนะพรหม” นั้น ที่จัดว่า มันก็ยังเป็น “ธาตุรู้” ที่ “รู
น้อย” ก็เพราะมันหนักการรับรู้สมมุติโลก หนักโลกียโลก หนักการรับรู้โลกปกติ
ธรรมดาแห่งคนทั่วๆ ไปเขามาจริงๆ มันยังไม่รับรู้ให้ครบให้เต็มตามสภาพ
ปกติจริงที่คนพึงจะรู้ ไม่ยอมรับรู้กับ “สมมุติสัจจะ” ทั้งหลาย ทว่าหลบ
ออกมา หรือ จะเรียกว่า “ไม่กล้า” รับรู้โลกเต็มๆ กับเขา ก็ตาม โดยทำจิต ทำ
วิญญาณของตนให้หลบมาอยู่ใน “อรุปรหม” คือ ภูมิที่ไม่ยอมรู้โลกปกติ ไม่ยอมรู้
สมมุติสัจจะอันใดๆ ตามปกติธรรมดากลายเป็น “คนกลัวโลก” จึงเรียกว่า รู้
น้อย(ตน) เพราะหลงว่า การรู้น้อยกว่าธรรมดาปกติโลกนั้น “ดี” นั้น เป็น
“กำไร”(อาย) ซึ่งที่ถูกที่สุดแล้ว ก็ควรจะรู้ให้ชัด รู้อะไรๆ ก็ได้ ทั้งโลก
หยาบ(โลกียโลก) โลกละเอียด(อาโลก) รู้อย่างเข้าใจชัด รู้อย่าง “สัญญาเวทิต”

รู้อย่างไม่หลงผิด จึงจะ “ดีแท้” ยิ่งกว่า แต่เพราะยังหลงผิด (โมหะ) ดังนั้นเอง จึงเรียกว่า เป็น “อายตนพรหม” ประเภทหนึ่งอยู่ (คือ มีชื่อ มีคำเรียกว่า “อายตน” ผสมอยู่ด้วย) ทว่าเมื่อเทียบกับ “อายตนพรหม” อื่นอีกในเชิงเดียวกัน (คือ “เนว-สัจญานาสัจญายตนะ” เป็นต้น) ก็ยังไม่เป็น “อายตน” แท้ กว่าเขาเท่านั้นเอง (หมายความว่า ยังไม่มี ประโยชน์สูง (อาย) และ ไม่ประหยัดสุด (ตน) ได้อย่างแท้จริง ๆ)

ซึ่งแท้จริง หรือ ดีจริง-เก่งจริงแล้ว คนก็ควร “รู้” ตามปกติ มีทวาร ๖ ทวาร ก็ควรรู้เป็นธรรมดาๆ ให้เต็มครบ เมื่อมีอะไรมาสัมผัส ก็ต้องรับรู้เป็นธรรมดาแห่งผู้มี “ธาตุรู้” ไม่ต้องไปห้ ไม่ต้องไปหลบ เลี่ยงอะไรนี้ !

แต่เพราะเหตุ ๒ ประการ คือ

๑. ยังไม่เข้าใจแท้ๆ (โมหะ) หรือยังไม่รู้ (อวิชชา) ว่า ธรรมดาคณนั้น เมื่อมันมี “ธาตุรู้” อันคือ จิต คือ วิญญาณ นี้ ก็ให้มัน “รู้” เต็มที่เสียเลยช้ ! จะไปหลบๆ ซ่อนๆ อดๆ กลั้นๆ พร่าๆ พรางๆ ธาตุรู้ไว้ ให้มัน “รู้น้อย” หรือ “รู้อย่างไม่รู้บ้าง” เป็น “อรูป” หรือ เป็น “อายตนสัตว์” อยู่ทำไม ถ้าผู้ได้รู้-แจ้งเข้าใจเสียอย่างนี้ ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องไปมี “หลงผิด” หาทางอุดหนุนปิดตา (หลงหลับตาทำสมาธิในโลก) ก็จะเพิ่มสติรับรู้ “ผัสสะ” แล้วก็ตามจิตเข้าไปรู้ “เวทนา” ของตน แยกแยะ วิจัย วิจาร อาการ รสชาติของเวทนาให้ออก และ ทำเวทนาให้เข้าถึงให้สำเร็จลงเป็น อุเบกขาเวทนา หรือ อทุกขมสุขเวทนา ให้ได้ ทุกเมื่อ จนเป็น สมุจเฉท ก็เป็นสบาย(สลาย)สุดทุกที่ทุกขณะ ทุกดวงจิตที่มัน “รับรู้”

๒. แม้จะรู้แล้วจะเข้าใจอย่างข้อ ๑ นั้นแล้วละ ทว่าอินทรีย์พละมันยังไม่อาจหาญชาญกล้าเพียงพอ ที่จะไปรับรู้โลกภายนอกๆ โลกเต็มๆ ที่มีฤทธิ์โลกีย์หนักๆ ใหญ่ๆ โดยไม่หวั่นไหว โดยไม่อาจเพิ่มกุศลธรรมให้ตนได้ ความที่ยังไม่เป็นผู้กล้า แข็งเต็มที่จนเรียกได้ว่า ศุภฐัสสะ โลกธัมเมหิ จิตตัง ยัสสะ น กัมปติ กล่าวคือ

ยังไม่ถึงขั้น เป็น “ผู้สัมผัสกับโลกธรรมใด ๆ ก็ได้จริง โดยจิตนั้น มันคง ไม่มีการหวนไหวแต่อย่างใดได้แน่นอนแล้ว” หรือ ถึงแม้จะมีความกระเทือนบ้าง แต่ก็มี “สติ” เพียงพอ จะรู้ และมี “ธรรมวิจย” ซัด มี “วิริยะ” แน่วแน่ที่จะ พยายามฝึกหัดตัดละ ต่อสู้เพ้ออินทรีย์ เพิ่มผลให้แก่ตนได้ จึงยังเป็นสภาพที่ เรียกว่า จำต้องหันมาเป็นอรุปรหมอยู่ก่อน ยังเป็นพระโยคาวจร (ผู้กำลังประพฤติ ปฏิบัติอยู่) ที่ไม่อวดดี ไม่ประมาท เลยยังจำต้องเป็นผู้ “รู้น้อย” (ตน) นี้แหละ เป็นประโยชน์เป็นกำไร (อายุ) ไปพลาง ๆ ก่อน ก็ยังนับว่าดีกว่าเหตุประการแรก

ดังนั้น หากผู้ใดหลงผิดเลยเถิด ไปอีกว่า การยังมีจิต มีวิญญาณรับรู้ อยู่แม้จะเป็นขั้น “วิญญาณัญญาตนพรหม” ขึ้นอาโลกแล้วออกปานนี้ คือ ตัดการรับรู้ ลังมาจากโลกหยาบแล้ว ตนรับรู้อยู่แต่กับโลกแห่งตน(อัตตา) ก็ยังหลงว่า มันก็ ยังเป็นทุกข์ โดยเข้าใจว่า ยังไม่ได้ชื่อว่า “ดับสนิท” แท้ ก็ให้เห็นเลยเถิด **ต่อไปอีกว่า** ถ้าเช่นนั้นก็ควรจะดับความรู้ไปเสียเลย อะไรก็ไม่ต้องรู้ อะไรก็ไม่ต้องมี

ผู้ยังหลงผิดเช่นนั้น จึงหัดกดจิต ดับความรู้ลงไป ๆ ไม่ให้มันมี “ธาตุรับรู้” มนสิการ (คือ ให้จิตมันทำให้ได้ตามที่เราต้องการ) ลงไปให้ได้ว่า ไม่มีอะไรเลยแม้ อากาศ แม้ธาตุรู้ สะกดจิต-ดับจิตกันเลย นิดหนึ่งน้อยหนึ่งก็ไม่ให้มีอะไรรู้

สภาวะจิตของผู้ที่อยู่เช่นนั้น เป็นเช่นนั้น ก็เรียกว่า “อากิญจัญญาตน พรหม” เป็นอรุปรหม ชนิดที่ ๓ เป็นสภาพเลยเถิด หรือ หลงผิดไป จากสภาพความเป็นจริงอันแท้จริงของปกติธรรมดาของคนของโลก โดยเฉพาะหลง ผิดออกนอกแนวทางแห่ง “โลกุตตรธรรม” ของพุทธศาสนา

โดยไม่รู้อะไรในความเป็นจริง หรือ ไม่รู้ความปกติธรรมดา แม้ที่สุดในชีวิต ของตนว่า มันมี “วิญญาณ” นั่นเป็น “ธาตุรู้” เป็นนามอันหนึ่งอยู่ในโลก (จะไปหรือไป สะกด หรือ จะไปหลบไปดับมันเสียทำไม !) กับ มี “กาย” เป็นสิ่งประกอบเป็นสังขารรูป เป็นรูปแท้ๆ ที่ทำงานร่วมกันอยู่ในโลกทั้งหลายนี้ และมันก็ไม่ใช่ของใคร ! แม้แต่

จะยังหลงว่า เป็นของเรา ก็ไม่ใช่จริงๆ (แต่มันรับกิเลสเก่งนะ!) รวมแล้วมันก็เป็นเพียงแท่ง “นาม-รูป” แท่งหนึ่งในความตั้งอยู่เท่านั้น ถ้าผู้นั้นได้ตัดกิเลส-ตัณหาแล้วจริง ไม่หลง ไม่ติด ไม่เสพยา รุป-รส-กลิ่น-เสียง-สัมผัสอะไร ไม่ติดสุขติดทุกข์ได้จริง มันก็ถึงซึ่ง “อนัตตสัญญา” กันจริงๆ เพราะเข้าใจแจ้งใน “อตฺตา” ที่เรียกว่า “สมมุติ” แต่ถ้าผู้ใดยังไม่ตัดกิเลสให้มันจนได้จริงแล้ว จะฉวยใช้ทฤษฎีว่า “มันไม่ใช่ของใคร มันไม่ใช่ตัวตน” มันก็จะเป็น “ตัวอุบาทว์” ตัวหนึ่งทีเดียวละ! ระวังเถอะ สำหรับผู้เรียนธรรมะแบบลัดๆ หรือ หลงเพียงขบคิดผกผันในสูตรว่า “วิญญาณ อนตฺตา” (วิญญาณไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตน) แต่ไม่ได้ตัดกิเลส-ตัณหา-อุปาทานให้แก่ “วิญญาณ” ในตน มันก็จะไม่ใช่ “อนตฺตา” เลยจริงๆ ตนเป็นเพียงนักขบคิด ได้เพียง “ความเข้าใจ” เท่านั้น!

ผู้ใดยึดในชนิดหัดนั่งหลับตาสมาธิ โดยกตจิต ดับจิตเอาให้เข้ามาอยู่ในสภาพไม่รับรู้อะไรเลย ไม่มีอะไรเลยในโลก แม้แต่เหลือเศษธาตุรู้ให้รับรู้อะไรอยู่ก็ไม่ มี สงบสนิท ดับสนิทจมอยู่กับความไม่มีความรับรู้ ที่เขาพากันเรียกว่า “อากิญจัญญาตนะ” นี้ เป็นสภาพสุขที่สุด หรือ ยึดว่า เป็นสภาพทุกข์ที่สุดที่สุด ผู้นั้นก็จะผกผันหัดดับ หัดทำเยี่ยงนอย่างนี้ ให้เก่ง ให้ชำนาญ เหมือนอย่างกับ “อาหารดาบส” ผู้ที่พระพุทธองค์เคยไปหลงเรียนแบบนั้นอยู่ด้วย แล้วอาหารดาบสก็ “หลงยึด” ว่า นี่แหละคือ สภาพธรรมที่สูงที่สุด (คือ นิพพาน) นี่แหละคือ ผลที่จะได้จะมีเป็นที่สุด สำหรับผู้ปฏิบัติธรรม ซึ่งพระพุทธองค์ได้ไหวหวั่น และมีพระบัญชาว่า นี่เป็นเรื่องของ “ความหลงผิด” (มิจฉาทิฏฐิ) แน่ๆ จึงได้ไม่เห็นตาม และไม่ยอมรับด้วย

สภาพของ “อากิญจัญญาตนะพรหม” ที่หมายเอาว่า ความไม่มีชนิดหนึ่งน้อยหนังกี่ไม่มี โดยถ้าเหลือ “ความมี” จะเหลือเศษ “ความรู้” อยู่ในโลกเท่าใด ก็จะต้องกต ต้องดับให้สนิท จึงจะเรียกว่า “อากิญจ” แท้ๆ ซึ่งมีนั้นก็เป็สภาพเดียวกันกับ “อัสัญญัตตวิ” (ที่เป็นความหลงยึดชนิดหนึ่ง ตามที่เคยพูดถึงมาแล้ว) เป็นแต่เพียงเรียกกันมากภาษาขึ้น หรือ เล่นกับจิตกันมาอย่างอหฺลุกขลุกขลัด (ด้วยอวิชชานั้นเอง)

คนละสมมุติ คนละบัญญัติเท่านั้น แต่ที่จริงแล้ว มันก็ตกอยู่ใน สภาพความคับ
 สิ้นให้คนไม่รับรู้อะไรให้มากเป็นที่สุดเหมือนกัน นั่นเอง จึงยังเป็นสัตว์ประเภทที่
 มีกายอย่างเดียวกัน แต่สัญญาต่างกัน คือ “รูปธรรม” ของ “จิต” นั้น มันเข้า
 สู่สภาพ “ไม่รับรู้อะไรเลย” เป็นอันหนึ่งอันเดียวเรื่องหนึ่งเรื่องเดียวกันแล้ว แต่ความ
 กำหนดแห่งความนึกคิดความสมมุติที่เป็น “วิมาน” นั้น ยังต่างนี้ต่างคะเนไปต่างกันอยู่
 (บทบาทของ “นามธรรม” ยังไม่ยอมหยุด) อธิบายชัดๆ ก็คือ ใน “ความรู้” นั้น
 ยังมีความรู้ความเห็นที่ต่างกัน แต่เมื่อเข้าสู่สภาพของ “ความรู้” นั้น ก็ต่าง
 เป็นสภาพเดียวกัน เพราะเหตุที่ “สมมุติ” มากจนๆ ความต่างของสมมุติก็มาก
 แต่ความจริงนั้น มันซ่อนเข้าหา “เกิด” กับ “ดับ” กันเท่านั้นเอง เมื่อดับแล้ว ก็คือ
 ไม่มี นั่นแหละ ซึ่งจะเป็นสภาพสุดท้ายแห่งกาละ “อนุปาทิเสสนิพพาน” ของพระ-
 อรหันต์เจ้า ก็เมื่อยังไม่ถึงเวลาจะทำกาละแห่ง “อนุปาทิเสสนิพพาน” เราจะต้องทำ
 กาละแห่ง “สอุปาทิเสสนิพพาน” กันตามที่ยังไม่ถึงกาละสิ! คือ มีขันธ ๕ รุขังรูแจ้ง
 รู้ความจริงตามความเป็นจริงอยู่ แต่ “กิเลส-ตัณหา-อุปาทาน”
 นั้น เท่านั้น ที่ต้องดับสนิท ต้องรู้ชัดในตนจริง ๆ ว่า
 “ไม่มี” แม้ถึงขั้นอรูปร หรือ เหลือเศษเพียงธุลีแห่งกิเลส-
 ตัณหา-อุปาทานทั้งหลาย ก็จะต้อง “ไม่มี” ให้ถึงที่สุด

คือ “รู” ให้ชัด หรือ ต้อง “มี” ชาติรู้ให้เต็ม ตามกาละ เทศะ ฐานะ (หมด
 โมหะ สันนิวชาสังโยชน์) แต่ต้องรูให้ชัดใน “ชาติรู้” ของเรานั้น ต้องไม่ให้ “มี”
 หรือ ดับให้เกลี้ยง หรือ ไม่ให้อารมณ์ “รูมาก” รูเกินไปเป็น ชาติโลกะ-ชาติโทสะ
 -ชาติโมหะ แม้เพียงเศษธุลีอยู่ในจิต ให้ได้ทุกกาละ เทศะ ฐานะ นั่นเองแล
 ที่เรียกว่า “สิ่งที่ควรดับสนิท” (นิโรธ) และ สภาพที่ควรทำให้เกิด ให้เป็น ให้ได้
 (ญาณทัสสนะ) พยายามทำความเข้าใจในความถูกต้องนี้ๆ

ส่วน “อากิญจัญญายตนพรหม” แบบชนิดไม่นั่งหลับตา คือ คนปกติลืม
 ตาโพลงๆ ที่จิตยึด จิตทำบัญญัติเข้าไปเชื่อมมัน ทำความมั่นหมาย หรือ ทำจิตเหี่ยวได้
 ไปกำหนดเอาเองว่า อะไรๆ ก็ไม่มี อะไรก็ไม่ใช้ตัวไม่ใช้ตน และเมื่อใดตนจะ
 ตีค่าสิ่งอะไร ว่า “ไม่มี-ไม่ใช้ตัวไม่ใช้ตน” ตนก็จะตีค่าเอาตามอำนาจใจปรารถนา

คนพวกนี้จะมองนอกตนเป็นสูญหมด อะไรๆ ก็ไม่มี แต่ตัวเองก็ยังมี
 ยังเสพย์ ยังหลงโลก หลงโทษอยู่ เพราะไม่รู้จัก “ตน” (อตฺตา)
 โดยเฉพาะที่มันโลกมันโกรธนั้น มันเกิดอยู่ที่จิต อันยังมีบทบาทอยู่จริงๆ แต่
 คนพวกนี้กำหนดเห็นเพียงโลกไม่มีข้างนอกตนนั้น เท่านั้น ไม่มี สำคัญนั้น
 หมายถึง *อะไรๆ ก็ไม่มี ไม่ใช่ตัวตนอะไรหรอก* ทว่าตัวเองหนะซี! ไม่รู้ตัวเอา
 จริงๆ ว่า ตัวเองผลาญอะไรในโลกอยู่บ้าง ตัวเองยังเสพย์ ยังมี นั่นแหละคือ ผู้มืดที่
 สุก อรูปพรหมที่เป็นอาโลก และยิ่งกว่าอาโลกไปเสียอีก คือ เป็น “อากิญจ”
 เอาเลยจริงๆ พวกนี้เรียกในภาษาหนึ่งที่ว่า พวก “นัตถิกทิกฺขู” (คือ พวกเห็นว่า
 อะไรๆ ก็ไม่มี) ก็เป็นพวกซึ่งมี “สัญญา” ที่เรียกว่า “อสัญญีสัตว์” เหมือนกัน
 แต่เป็น “อสัญญีสัตว์” ซึ่งโง่โง่โง่โง่ที่สุด **ที่ไม่รู้ตัวรู้ตนเลยจริงๆ**
 จึงเป็นก่อนเป็นแห่งแห่ง “ตัวตน” (อตฺตา) ทั่วๆ ที่เห็นแก่ตัวไปชั่วอารมณ์อยาก มี
 ชีวิตอยู่กับ “อารมณ์อยาก” พอได้บำบัติอารมณ์อยากผ่านไปแล้ว เขาก็จะเหมือน
 คนตายที่ไม่อึ้งง้างขบอะไร ประโยชน์อะไรแก่โลกก็ไม่มี เป็นคนอยู่เปล่า เป็น
 “คนว่าง” จริงๆ คือ ไม่มีภาระงาน (กรรม หรือ อุดฺฐาน) “อยาก” ก็คืนขึ้นมา
 (คือ มีชีวิต) หาอะไรมาบำบัติ “ความอยาก” บำบัติแล้วก็ทำตนเหมือนคนตายที่ดุ
 ดิกอยู่เท่านั้น มีความสำนึกเท่าสัตว์เดรัจฉาน (แถมมีความหลงในโลกีย์ และ ความ
 อยากในสมมุติต่างๆ มากกว่าเดรัจฉานเสียอีก) ชีวิตเช่นนี้ ก็เช่นพวกฮิปปี ในรูป
 พรหมที่เคยอธิบายผ่านมาแล้วนั่นเอง เป็นต้น หรือ ยังไม่เป็นฮิปปีละ เป็นอย่างคน
 ธรรมดาๆ แต่โลกมาก โกรธก็ยิ่งมาก ร่วมอยู่ในสังคมกับเขาแหละ ทว่าหลง
 เห็นหลงเชื่อสนิทจริงๆ ว่า **นอกตนนั้น เป็นความไม่จริง ไม่มีอะไร ไม่มีคน ไม่มี
 สัตว์ ไม่มีตัวตน ไม่มีของอะไรเป็นของใครหรอก!** แต่เขาเองไม่รู้ “จิต” ของตน
 จริงๆ ว่า ตนยังหลงเสพย์ หลงสะสม หลงหอบหวง และ หลงผลาญของในโลก

อย่างนี้ ก็นับเนื่องเข้าเป็น “อากิญจัญญายตนพรหม” หรือ พวก “อสัญญี
 พรหม” ที่ไม่ได้นั่งหลับตาสมาธิ และเลวร้ายกว่าพวกนั่งหลับตาสมาธิ ดังเคยอธิบาย
 มาแล้ว เป็นสัตว์โลกที่มีกายต่างกัน แต่สัญญาอย่างเดียวกัน คือ ยังเหลือตัว

ของสภาพ “ไม่รู้” สภาพที่ยัง “สมมุติ” อยู่ นั่นต่างกัน แต่สภาพ “รู้” นั้นเป็นอันถึงจุด “ไม่มีอะไร” อันเดียวกัน ซึ่งเป็นจุดปลายสุดท้ายของอะไร ๆ ทุกสิ่งทุกอย่างในโลก ก่อนสภาพจริง ที่ยังมี **ซึ่งก็ถูก!** เพราะสภาพ “ไม่มีอะไร” (อุกเขตแห่งๆ หรือ สุนฺณญตา) นั้น เป็นสภาพเดียวที่เป็นที่สุด ที่รูปกับนามลงตัวกันทุกสิ่ง ทว่าความจริงแห่ง “กาล” ในขณะที่เรายังไม่ตายนี้ หรือ ผู้ยังไม่ “รู้จัก” โลกจิต โทสจิตของตนเอง จนทำให้คับตันหมดจริงแท้ได้ นั้น มันยังไม่มากที่สุด มันยังมี “มุต” คือ มี “ความรู้” อยู่จริง เป็น “สม” (ความไม่หมด) ยังมีใช้ “หมดรู้” อันหมดกาลเป็นอนันตกาล (คือ ไม่มี “กาล” แห่งการจะพ้นจนมารู้สับต่อไปอีก) ซึ่งยังไม่เป็น “สัจจะ” แท้ตามกรรม หรือ ตามความเป็นจริงของคนผู้นั้น ทว่าคนผู้นั้นทำเป็น “ไม่ยอมรับรู้” ต่างหาก หรือ ใจจริง ๆ รู้ตัวไม่ได้จริง ๆ ต่างหาก

สรุปสั้น ๆ ก็คือ ไม่ยอมรับเรียน ไม่ยอมรับรู้ หรือ เข้าใจไม่ได้ถึง “ความสูญ-ความไม่มี” ที่ถูกต้องแท้จริง และ ความ “ไม่ยอม” หรือ ยังไม่เข้าใจแจ่มแจ้งแท้ ๆ ในความจริงตาม “สมมุติ” เขาว่า มี นั่นแหละ จึงคือ ผู้นั้นยังมีจิตหนึ่งที่ไม่รู้จัก “ยอม” หรือ รู้แต่ “ไม่ยอม” นี้เอง ที่ยังเป็น ตัวเหตุทำให้เกิดสภาพ “สุข” หรือ สภาพ “ทุกข์” แก่ผู้ใดคนหนึ่งอยู่ ทุกข์มาก-ทุกข์น้อย หรือ สุขมาก-สุขน้อย ก็ตามแต่ผู้นั้นจะมีจริง เกิดจริง

เพราะฉะนั้น เมื่อไม่รู้ “นามขั้น” แท้ ไม่เข้าใจ “รูปขั้น” ละเอียดเป็นยอดบัญญัติ ก็ยังคงรู้ไม่ได้ด้วยตนเองว่า คนมันต้องมี “ชาติรู้” คือ นามขั้น กับต้องมี “รูปขั้น” ทำงานร่วมกัน เป็นปกติธรรมดาอยู่ เมื่อมันยังไม่สิ้น “สมมุติ” สุดท้ายแท้ ๆ คือ ยังไม่ถึง “อนุภาติเสสนิพพาน”

แม้จะพยายามดับ “ชาติรู้” ให้มันไม่รู้อะไรไปสนิทแก่ใด ๆ มันก็หาพ้น “ความรู้” ไม่ได้ เมื่อมันยังเป็นคนที่ต้องเกิดมารู้อีก หรือ กลับออกมารู้อีก เมื่อมันยังมี “ชาติรู้” และเมื่อมันอยู่ในสภาพจริงในกาลนั้น ๆ ที่ต้อง “รู้” มันก็ต้องรู้ ทว่า “ไม่รู้” ก็เพราะผู้นั้นกั้นชาติรู้ของตน “ไม่ยอม” ให้เกิดการรู้ให้สนิทจนได้เท่านั้น

เพราะความหลงผิด ที่คิดว่า การรับรู้อะไรมาๆ นั้นเป็นทุกข์ แล้วก็
“ไม่อยาก” รับรู้อะไรเลยนี่คือความยึดถือผิดๆ ของ “อากิญจัญญาตนพรหม” ทั้งๆ ที่
“รับรู้” ไปมันก็ไม่ได้เห็นเด่นเห็นอ้อย ร้อนรนอะไรกันนักหนาในบัดนั้น มันพอทนได้จริงๆ

จนกว่าผู้หลงผิดนั้น จะเห็นได้แจ้งใจว่า แม้จะทำ “อากิญจัญญาตน” หรือ
ทำ “อสังขญี” (แบบ “ดับจิต”) ให้สนิทปานใดๆ มันก็หาพ้นจาก “ยังจะต้องรู้” ไป
ได้ไม่ ตราบที่ยังเป็นคน เขาจึงจะยอม “รับรู้บ้าง ไม่รับรู้บ้าง”

พระโยคาวจรชนิด ที่ยอม “รับรู้บ้าง ไม่รับรู้บ้าง” นี้ จึงคือ พวก “เนวสัจญานา
นาสัจญายตนพรหม” เป็น อรูปพรหม ชนิดที่ ๔

เป็นผู้ที่ “หรรษาครั” วัณนั่นเอง ดังที่ได้อธิบายผ่านมาแล้ว เขาไม่ยอม
“เปิดจิต” รู้เต็มๆ ตามปกติธรรมดา เพราะยังมี “หลงผิด” (โมหะ) อยู่จริงๆ
ว่า รู้อะไรมาๆ หรือ เปิดจิตรู้เต็มๆ ที่แล้วไซ้ไร จะมีทุกข์

ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่มีสภาพในแบบทำเอาด้วยอุบายวิธี นิ่งหลับตาสมาธิ
แล้วก็ไปเสพพิศตสุขอยู่กับอารมณ์ “เนวสัจญานา สัจญายตนพรหม” นี้ แต่เมื่อ
คลายอุบาย ปล่อยึดติดกลับสู่สภาพปกติธรรมดา มีอริยาบถปกติเป็นคนที่มีสามัญสำนึก
ธรรมดาๆ กลับไม่อยู่ในอารมณ์นั้น ก็เลยมีทุกข์เนื่องมาแต่อุบาย มีทุกข์เนื่องมาแต่
โลกธรรม ๘ และ กาม อยู่ครบถ้วน ซ้ำแถมกลายเป็นผู้ทุกข์ เพราะหลงยึด
อารมณ์ “เนวสัจญานา สัจญายตนนะ” เป็นสภาพสุข เพิ่มเป็น “ภวตัณหา” เข้าไปอีก
ก็ตาม หรือ คนผู้ปกติธรรมดาธรรมดา โพล่งๆ นี้แหละ มีความยึดถืออย่าง
มีความเห็นอย่างนั้น แล้วก็ทำอารมณ์จิตของตน ให้เป็นคน “รับรู้บ้าง ไม่รับรู้บ้าง”
หรือ รู้อะไรก็รู้ไม่ชัดไม่เจนเบลอๆ พรว้าๆ รู้กึ่งๆ รู้ก่อนๆ อะไรอย่างนั้น มันก็เป็น
ความหลงผิดแบบ “เนวสัจญานา สัจญายตนสัตว์” อยู่จริงๆ แท้ๆ เหมือนกัน

“อุทกดาบส” ผู้เคยแนะนำบอกจุดสุดท้ายแบบ “เนวสัจญานา สัจญายตน-
สัตว์” นี้แก่ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรา ก็ยังเป็นผู้ “หลงผิด” ยังไม่พ้น
“อวิชชา” อยู่แท้ เพราะยังเห็นไม่รอบทั่ว ยังเข้าใจไม่ถ่องครบ

ว่า “คน” มันมี “ชาติ” เมื่อรู้แล้วมันก็ไปหลงยึด ว่านั่น ว่านี่ เป็นของนารักน่าซึ่งบ้างอยู่เสียทั้งนั้น ตั้งแต่รักของสูงไปจนถึงรักของต่ำ หรือ ซึ่ง ของต่ำไปจนถึงซึ่งของสูง

แม่ที่สุด ก็จะ ละคลาย หน่ายวาง เข้าใจด้วยปัญญาอันยิ่งเยี่ยม ในของต่ำ ของสูงที่เคย หลงติด หลงเป็นสุข — เป็นทุกข์มาได้ตามลำดับ ๆ ออกถึงปานนี้ สันเกลียง จริง (คือ บรรลุมาได้จากขั้นต่ำขึ้นมาถึงขนาด ยังเหลือแค่นี้ “เนวสัญญานาสัญญาตน- พรหม” ที่เรากำลังพูดถึงอยู่นั่นแหละ) แต่ยังมีหลงยึด หลงเห็น หลงเข้าใจอยู่ เพียงว่า ตราบใดที่ผู้ใดยังมี “ชาติ” อยู่แล้ว ถ้าขึ้นไปเปิดจิตรับรู้อะไรกับโลกเข้า เต็มสภาพ แล้วตนจะทุกข์

อย่างนั้นก็มี “ภยาคติ” คือ ยังกลัว ๆ เกรง ๆ แม้ “ความรับรู้” ที่จะได้รับ

ดังนั้น เราจึงต้อง หัดรับ และ หัดเปิดจิตรู้ ให้เต็มตามปกติธรรมดาของมัน เมื่อใด ผู้ปฏิบัติมีการบำเพ็ญธรรมด้วย กรรมวิธี “สติปัฏฐาน” ได้ถูกแท้ จนมี ฐาน “อุเบกขาธรรม” เป็นอุปกรณ์เครื่องใช้ แล้วก็นำมา ประกอบ เรา รู้ เรา รับรู้อย่างชัด อย่างเต็มสัมผัส ไม่ว่า หู-ตา-จมูก-ลิ้น- ภาย แม้สัมผัสทางใจ ก็พึงใช้ทวารต่าง ๆ นั้น อย่างเต็มสติบริบูรณ์ ทั้งรับ ทั้งรู้ เป็น รู้ (ชานโต) เห็นอยู่ (บัสสโต) ตามกาละ ตามเทศะจริง และมี “สัญญาโม” (ไม่ใช่ไม่ไหม้ “สัญญา”) อย่างยิ่ง แล้วเราก็พึงพิจารณา หรือ ธรรมวิจยให้เข้าใจ “กุศล” หรือ “อกุศล” ในสิ่งที่เรารับรู้นั้น ๆ ให้ได้ทุกแง่ทุกมุม ให้ได้ทุกขณะทุกเรื่อง ที่จะสามารถ หรือ สมควรกระทำ แล้วก็เลือกกระทำตามกาละ เทศะ ให้ดูงามดี (กุศลธรรม) เป็นความเจริญ (สพาย หรือ สบาย) ทั้งแก่ผู้อื่นและแก่ตนโดยควร (ที่จริงนั้น “ตน” ของพระโยคาวจร ชั้นที่กำลังพูดถึงความรู้นั้นอยู่นั้น มันชั้น “อรุ- ปราคะ” ชั้นพระอนาคามี มันไม่มี “ตน” อะไรหยาบใหญ่แล้วจริงๆ โดยเฉพาะเรื่องวัตถุ เรื่องกามนั้น ต้องหมดโดยหมดโกรธแล้วจริงๆ การงาน หรือ การกระทำ จึงเป็นเรื่อง จะ “ยอม” แก่ผู้อื่น หรือ “ยอม” วางเสียมันแหละแท้ๆ จริงๆ กว่า “อรุ” โรค นี้ ก็ยังร้ายหนักสำหรับคนบางคน และเขาก็ยัง “สุข” ยิ่ง “ทุกข์” เพราะมัน)

“ทุกข์” นั้น คือ ความลำบาก คือ ความทนได้ยาก อันใดเรื่องใดสิ่งใด เราทนได้โดยไม่ยาก ทนได้โดยไม่ลำบากอยู่ ถ้าเป็นไปเพื่อความเกื้อกูล เป็นไปเพื่อความเมตตา เป็นไปเพื่ออนุเคราะห์แก่ผู้อื่น หรือ แก่ **ตน** ตามความจำเป็นที่สุด โดยเป็นผู้เสียสละ อย่างมากที่สุด ได้อย่างแท้จริงแล้ว เราก็อิงทำเกิด รู้เกิด ดำเนินไปเกิด นั่นคือ “กรรม” คือ การงาน คือ อุฏฐาน เมื่อเห็นตเห็นน้อยแล้ว เราก็อิง (ติฏฐะ หรือ วุฏฐาน) ก็ไม่เห็นจะเป็นไร ! และเมื่อ “พัก” (ติฏฐะ) พอได้แล้ว หายเห็นตเห็นน้อยแล้ว เราก็อิง “ทำดี” (กุศลกรรม) หรือ “เพียร” ในการงานอันดี (บุญญาภิสังขาร หรือ อิทธาภิสังขาร) กันต่อไปอีก ซึ่งเป็น “คุณค่า” ในโลก เป็น ทัฏฐธรรมิกกัตตประโยชน์ จริง ๆ ในข้อ “อุฏฐานสัมปทา” อันเป็นกรรมที่สูงที่สุดแล้วในโลกแห่งความเป็นคน และเป็นปัจจุบันที่สุดจริงที่สุดปรมาตมที่สุด เรียกว่า “กัมมันตะ” ที่จะต้องให้ “สัมมา” เสมอ

มันก็มีแต่ “เพียร” (อุฏฐาน หรือ กรรม หรือ อายูหะ) กับ “พัก” (ติฏฐะ หรือ วุฏฐาน) อยู่ อย่างพอดี พอเหมาะ ปานกลาง (มัชฌิมา) อย่างต่อเนื่องสัมพันธ์กันไปมาอยู่เสมอ ๆ (สัมมา) อย่างเหมาะสมควรเหมาะสมดีที่สุตงามสุด (อรหัตต์) อยู่เท่านั้นแหละ “คน” ผู้รู้อจริง รู้ยิ่ง รู้ยอด ที่เข้าใจแจ้งใน วิมุติ และ ญาณแล้ว รู้ถึงตรงนี้ เท่านั้นจริง ๆ คือ มนุชย์สุดประเสริฐ

เพราะฉะนั้นผู้จะได้อะไรว่า “อรหัตต์” จนเป็นที่สูง เป็นที่สุดบริบูรณ์ จึงต้องเกิด “วิโมกขธรรม ๘” ครอบถ้วน เข้าใจแจ่มแจ้งใน “ปัญญา” ที่รู้เกิดดับพร้อมทั้ง “เจโต” อันนำดับทำให้เกิดได้จริง ๆ ถูกจิต ถูกวิญญาน ถูก “เจโต” แท้ ๆ เป็นเด็ดขาด (สมุจเฉท) ในปัจจุบันทุกปัจจุบันเลยทีเดียว

นั่นคือ “อรหัตต์” นั้น จะต้องรู้แจ้งใน “รูป” แท้ ๆ ตั้งแต่ คือ “วิรูปักษ์” คือ รูปใหญ่ รูปหยาบ ทางกาย “วิวาห” คือ รูปใหญ่ รูปหยาบ ทางวจี และ “วิมาน” คือ รูปใหญ่ รูปหยาบ ทางมโน เรื่องหยาบเรื่องใหญ่ออกปานนี้ พระอรหัตต์ หรือ พระอริยะชั้นเสขาก็จะต้อง “มีความรู้” คือ เข้าใจแจ้งแทงทะลุใน “รูป” อย่างนั้นชัดเจน และทำตนเองนั้น ทำความดับ

ทำความเข้าใจเหนือ ทำความไม่มี ไม่เป็น ไม่เกิด ไม่ติด ได้เด็ดขาด สำหรับพระอรหันต์ และต้องทำให้ได้ถูกต้องจน ดิชนเรอัย ๆ สำหรับพระเสขะจะต้องรู้ “ขนาด” รู้ความหยาบ-กลาง-ละเอียด รู้ในสภาวะ รู้ในปริมาตร-ปริมาณของ “รูป” ดังกล่าวไว้ ได้แท้ ๆ จริง ๆ ตามกาละ-เทศะ-ฐานะ และ เข้าถึงรู้แจ้งเห็นสัมผัส เข้าใจอย่างทั่วถึงกัน ขึ้น “บัสสติ” จริง ๆ นั่นคือ วิโมกขธรรมลำดับ ๑ (รูป รูปานิ บัสสติ อัยัง ปฐโม วิโมกโข)

เช่น อินทรีย์แห่งกายของเรามันโตมันใหญ่มันหยาบ คือ เป็น “วิรูปักษ์” นั่นเอง มันไม่ได้โตใหญ่อย่างดีงาม มันพิกล-พิการ เพราะมันไปหลงสะสม หลงยึด หลงหอบเอาสิ่งเอาเรื่องที่ไร้ค่า หลงเอาสิ่งสมมุติที่โลกเขาประดิษฐ์ เอาเรื่องเพื่อที่โลกเขาประกอบตกแต่งบนสร้างขึ้นมาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต (ซึ่งเป็นเรื่องถูกโลกมอมเมา ถ้าคนผู้ใดยังเป็นผู้คิดผู้สร้างสิ่งนั้นเอง เรื่องนั้นเองก่อนใครๆ ผู้นั้นก็มอมเมาโลก ยิ่งเลวยิ่งต่ำใหญ่) เป็นต้นว่า ไปโง่หลงติด หลงยึดเอาการพนันมาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตด้วย ไปโง่หลงติด หลงยึดเอาสิ่งเสพยึดติดที่เป็นของสุขของคิมของกิน อันเลวต่ำ อันคนส่วนใหญ่ก็รู้ชัดเข้าใจชัดอยู่ มาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต หรือ ไปโง่หลงติด หลงยึดเอาอะไรก็ตาม ที่ยังต่ำหยาบ ยิ่งเลวยิ่งชั่วชัดๆ อันใครๆ ก็รู้ได้ รวมความก็คือ เป็นเรื่องของ “อบายมุข” นั่นแหละ เป็นความใหญ่ ความหยาบ ชนิดนั้น อย่างนั้น เรียกว่า “วิรูปักษ์” หรือยักษ์ หรือ อมนุษย์ ชั้นเลวต่ำสุด เพราะอินทรีย์ ทงนอกทงใน คือ ทงร่างกาย และ ทงจิตใจ มันเนืองมันเต็มไปด้วย ศรัทธา-วิริยะ-สติ-สมาธิ-ปัญญา อันยังออกรูปออกกร่างออกแรงออกอารมณ์ มาเป็นอบายมุข คนผู้นั้นจะต้องมีแรง “กล” (คือ การเคลื่อน, บทบาท) มีกิจ “การ” (คือ งาน, ภาระเกี่ยวข้อง) อันเพิ่มพอกนงนังเป็นความเพื่อความงอกเกิน ความพุ่มพวย ความถ่วงดึง ความสูญเสียที่ไม่มีเจริญ หรือ ความมากเกินที่มีแต่ความสูญเสียเปล่า (นั่นคือ ความหมายของ “พิ” หรือ “วิ” ดังนั้น เมื่อเป็น “พิกล-พิการ” หรือ “วิกล-วิการ” ก็ประมวลค่าประมวลความหมายเอาเองเกิด) สิ่งเหล่านี้ ก็จะต้องคงอยู่ร่วมกับชีวิต ไม่ได้ตัดออกจากชีวิต ทั้งภายนอก ทั้งภายใน มันก็เขระโหยบอยู่ตนเอง จึงชื่อว่า วิรูปักษ์ ผู้นั้นมีส่วนไม่ควรมีในคนดี

ความไม่รู้ (อวิชชา) ในสิ่งทั้งหมด ที่ยกตัวอย่างของ “รูป” อย่างหยาบ มาให้อ่านให้ฟัง ดังที่เพิ่งผ่านมาข้างต้นนั่นแหละคือ ความไม่รู้ “รูป” ไม่เข้าใจ “รูป” ที่เรียกว่า “สัkkาย” อันเป็น “สัkkาย” อย่างหยาบใหญ่ ที่หลงว่าเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตของเรานั้นควรจะเป็นรูป เป็นร่าง เป็นกล เป็นการ เป็นกายของเราอยู่หรือ ? มันไม่วิกล, วิการ, วิรูปแล้วหรือ ? มันเป็น “อินทรีย์” และมันหยาบต่ำ พิกล - พิการ ขึ้นเรียกว่า “วิรูปักข์” (อมนุญย = ผู้ยังมีจิตต่ำอยู่แท้) จริงไหม ? ถัดลงอ่านพิเคราะห์จิตใจให้ดีๆ อีกหลาย ๆ เทียว

ผู้รู้เข้าใจ “รูป” ผู้เพ่งแจ้งแทงทะลุ “รูป” ดังนี้ เรียกว่า “รูป รุปานิ บัสนตี” คือ ผู้รู้ถึงความแท้ ผู้เข้าถึงความจริงแห่งความจริง ชั้นแน่จริง ดีจริง ด้วยจิตชั้น “ฉาน” คือ ชั้นเพ่งแจ้งเห็นแจ้งถึงใน “รูป” หรือ “ความเป็นรูป” แล้ว เป็นผู้สำเร็จใน “วิโมกขธรรม ลำดับที่หนึ่ง” เป็นผู้ถึงซึ่ง “ปัตติมรรค”

ที่ยกตัวอย่างมานี้ ก็เป็นเพียง “รูป” ชั้นต่ำสุดในเรื่องเลวสุดที่ควรละเว้นของคน และเป็นไปในแง่ “กายสังขาร” ชัดๆ ที่เรียกว่า “สัkkาย” ทางกายสมบัติ คือ มันเป็นหมู่เป็นกลุ่มก้อนที่หยาบใหญ่ รวบเอาอุปการณฺ์ เอาอาการรูปเอาลักษณะรูปต่างๆ เข้ามาเป็นกาย เป็นสัkkายใหญ่โตมากมายจริงๆ

ถ้าใครยังเห็น “รูป” เช่นนี้ไม่ออก เข้าใจ “รูป” ที่หยาบใหญ่ต่ำชั่วขนาด “อบายมุข” (ความไม่เจริญของคน ชั้นต้นที่สุด) นี้ไม่ได้ และไม่ใส่ใจพากเพียรละเลิก หยุตขาด หลุดพ้นออกมาจริงๆ จน “จิต” เกิดญาณแท้ เป็น “วิมุตติญาณทัสสนะ” ได้ ก็ไม่มีทางได้เป็น “อรหันต์” ชนิดแรก คือ “พระโสดาบัน” กันละ ! แล้วที่สูงไม่ได้ เจริญ (สบาย) ยิ่งกว่านั้นไปไม่ได้แน่ เพราะ “รูป” อันที่จะต้องรู้จักเข้าใจให้ชัดเจน และจะต้องไม่ติดไม่ยึดให้ใดก่อนนั้น ยังมีเป็นชั้นเป็นเชิงระดับสูงชั้น เป็นชนกลาง และสูงขึ้นไปอีก เป็นชนปลาย ก็ยังมีอีกมากนักกว่านั้น เช่น “รูป” ของโลกธรรม ๘ ทงหลาย “รูป” ของกามคุณ ๕ “รูป” ของ “อิตตา” ตัวตน ที่เป็น “รูปจิต” และ “อรูปจิต” เป็นที่สุด เป็นลำดับๆ อยู่ น้อย่างหนึ่ง

อีกอย่างหนึ่ง เช่น อินทรีย์แห่งวจีของเรา มันโต มันใหญ่หยาบ คือ เป็น “วิวาท” นั่นเอง มันไม่ได้ใหญ่ได้โตอย่างงดงาม มันพิกล-พิการทีเดียว เพราะมันไปหลงสะสม หลงยึดหอบเอาคำพูดต่างๆ ที่ดำหยาบบ้าง คำพูดที่เกินเพ้อบ้าง (เพื่อเจ้อ) ที่รู้กันได้ยาก (ในหมู่ในกลุ่ม หรือ ในคนที่เรากำลังพูดด้วย) ไม่เหมาะสมกับบุคคลกับหมู่กลุ่มบ้าง ที่ใส่สำนวนเสียจนเจตนาบั่นแต่สำนวนเกินไปบ้าง ที่หลงภาษาก็เจตนาบั่นแต่ภาษา ให้มีใหม่มีแปลก ให้หูหรืออัครฐานบ้าง ที่ฟังแล้วทำให้เกิด รากะ-โทสะ-โมหะจริงๆ จังๆ บ้าง ที่ใส่สำเนียงจนดูเป็น โลกะโทสะเกินไปไม่เหมาะสมกับบุคคลกับหมู่กลุ่มบ้าง ที่ใส่สำนวนเป็นร้อยกรองพร้อมเพราะ และใส่สำเนียงจนกลายเป็นการละเล่น เป็นกามคุณจัดจัด เป็นรสเป็นชาติของภาษา ทั้งรสชาติของเสียง (คีต-วาทิต) ที่เรียกว่า ภาษาไพเราะ เสียงไพเราะ (เช่น ใหญ่โตหยาบที่สุดก็เรียกว่า เพลง, ดนตรี, นั่นเอง) จนคนติดแต่เพียงภาษาติดยึดเอาแต่เสียง (ผู้เอางจะ ได้แต่เปลือกแท้ อันคือ ภาษา คือ เสียง) ซึ่งเป็นเพียง “รูป” แท้ๆ “รูป” ชัดๆ ก็คือ การหลงรูป ผู้ใดได้แค่ “รูป” เยี่ยงนี้ ก็เป็น “รูปพรหม” แท้ๆ ชัดๆ หรือคือ เทวดาเสพย์รูป ที่เป็นภาษา ที่เป็นเสียงอยู่เท่านั้นเอง เป็นการหลง “รูป” จริงๆ

วจี หรือ ภาษา หรือ เสียง ดังกล่าวนั้น นั่น จึงคือ “วิวาท” คือ “รูป” ของภาษา ของเสียง อันได้สมมุติก็นับมาให้ติด ให้ยึด ให้หลงมี รากะ และเป็น โทสะ และ เกิด โมหะ ได้อย่างเก่งอย่างมากเหลือเกิน ในโลก ซึ่งคนจะหยัง แจ้งแทงถึงความแท้จริงใน “รูป” แห่งภาษา-วาทะดังกล่าวนี้ ว่า หยาบ ว่า ใหญ่ ว่า เพ้อ นั้น ยากยิ่ง

ดังนั้น ถ้าคำพูดภาษา หรือ เสียงใด แปลงออก ก่อให้เกิด “โทสะ” ได้ ก็จึงเป็นวัฏกรรมที่เรียกว่า “วิวาท” ชัดๆ หยาบๆ ใหญ่ๆ ยิ่ง เพราะเป็นไปเพื่อความไม่สงบ ไม่สันติแล้ว ดังนั้น เป็นต้น เป็นต้น ขนแรกสุด

วจี หรือ ภาษา ที่ปรุงขึ้นมาจาก “ความเห็นถูก” คือ ผู้พูดรู้ความจริง แท้อยู่ แต่ปรุงเป็น “ตรงกันข้ามเสีย” หรือ บิดเบือนความจริงไปเสีย จะด้วยอำนาจของ โลกะ-โทสะ หรือ แม่ “โมหะ” คือ มันหลง มันลุ่มเลือน หรือ มันวน

มันเลอะไปแล้ว ings ที่ตัวเองก็รู้ความจริงอยู่จริง แต่ในขณะที่พูดนั้นมัน “วน” (พูดทาง ลืมหัว เพราะสติไม่เต็ม คือ มีอำนาจแห่งการกำหนดรู้ ในรอบที่ยาวที่กว้างขึ้น รอบที่ไกลขึ้นๆ แต่ตนจำกำหนดหมายต่างๆไม่รอบถ้วน ทางกับหัวมีระยะทางยาวไป จนลืมสภาพที่ตนได้กำหนดอย่างหนึ่งไว้ แล้วก็ลืม สันตคิมันขาด ก็เลยพูดขัดกับที่ตนได้พูดไปแล้ว หรือ ตนพูดอย่างหนึ่ง แต่ทำอีกอย่างหนึ่ง) มันสับปรับมันกลับคำ ถ้ารู้อยู่ชัดๆ แล้วก็กลับคำพูด เป็นตรงกันข้าม หรือ พูดตรงกันข้ามกับความจริงโดยอำนาจโลภะ-โทสะชัดๆ ก็เรียกว่า โภกหกแท้ๆ ถ้ารู้ไม่ชัดแต่พูดกลับคำ หรือ พูดตรงกันข้ามกับความจริงโดยอำนาจโมหะอยู่ ก็เรียกว่า ผู้นั้นยังโง่ ยังหลงผิด ยังไม่เต็มใจสา ยังมี “อวิชชา” เต็มๆ ยังโภกหกผู้ด้วยความอ่อนความเขี้ยว (พาล) เท่านั้น สติยังไม่เต็ม ปัญญายังไม่พอ

รวมความแล้ว คำพูดใด ที่เป็น วิจตุจริต ไม่ว่าจะ โภกหกพูดเท็จ (มุสา) พูดส่อเสียด (ปิสุณา) พูดคำหยาบ (ผรุส) พูดเพ้อเจ้อ (สัมผัปปลาป) ก็ล้วนเป็น “วิวาท” ทั้งสิ้น

ยิ่ง คำพูด หรือ ภาษา ที่เป็นไป ด้วยโลภะ (อภิขณาวิสมะ) หยาบๆ ใหญ่ๆ ดังอธิบายมาแล้ว ก็ยังเป็น “วิวาท” ที่หยาบยิ่งขึ้น ถ้ายังรู้ได้ชัด เห็นได้แจ้งยิ่งว่า เขาคือคนเห็นแก่ตัว คนทำเลวด้วยคำพูด ที่เรียกได้ว่า พูดเอาแต่ได้ อย่างหน้าด้านๆ ก็ยังเป็น “วิวาท” ที่หยาบยิ่ง

ยิ่ง คำพูด หรือ ภาษา ที่เป็นไป ด้วยโทสะ (พยาบาท) หยาบๆ ใหญ่ๆ เป็นไป เพื่อความโกรธแค้น ทะเลาะชัดๆ ก็ยังเป็น “วิวาท” ที่หยาบใหญ่หยาบโตแท้จริงยิ่งขึ้น เห็นตัวเห็นตนเด่นดัดเร่าๆ ออกชัดๆ

และโดยธรรม ยิ่งภาษาใดเป็นไป ด้วยโมหะ ด้วยอวิชชา อันชักจูงให้คนหลงผิด (มิจฉาทิฎฐิ) คำพูดนั้น ภาษานั้น ยิ่งหยาบ ยิ่งบาปใหญ่ ยิ่งเป็น “วิวาท” ที่มีวินิบาต-ทุจริต สำหรับผู้พูด ผู้แจกภาษานั้นๆ อย่างลึกซึ้งสูงสุดเสมอเท่าที่เคย

นกกคือ “รูป” ที่ต้อง “รู” ต้องเรียน และจะต้องหัดละ หัดเล็กเพิกถอนที่มันข่มมันหยาบจนมาให้ได้ทงนน ล้วนเป็นเรื่องของ “รูป” ที่จะต้องทำ “รูป รูปานิปัสสตี” คือ ต้องรู ต้องหลุดพ้นให้ได้เป็น วิโมกขธรรม ลำดับที่ ๑ นอกอย่างหนึ่ง

อีกอย่างหนึ่ง เช่น อินทรีย์แห่งมโนของเรา มันโต มันใหญ่ มันหยาบ คือ เป็น “วิมาน” นั่นเองมันไม่ได้โตใหญ่อย่างดั่งมมันพิกล-พิกการจริงๆ เพราะมันไปหลงสะสม หลงยึด หลงหอบเอาสิ่งเอาเรื่องที่ไร้ค่า หลงเอาสิ่งสมมุติที่โลกเขาประดิษฐ์ เอาเรื่องเพื่อที่โลกเขาประกอบตกแต่งขึ้นสร้างขึ้นมาเป็นส่วนของชีวิต

เป็นต้นว่า จิตไปหลงติดหลงยึดว่า ถ้าได้สัมผัสกับสภาพความทารุณ โหดร้ายละก็ เป็นอารมณ์สมใจสมใคร เป็นอารมณ์สุขสมเป็นที่สุด ชั้นหนักร้ายก็ถึงแก่ความตาย “วิมาน” ที่หยาบต่ำชั่วร้ายหนักที่สุด ก็คือ ฆ่าตนเองทำลายตนเองตายอย่างทรมาณให้ที่สุด อย่างหนักrongลงมาต้องฆ่าผู้อื่นอย่างทรมาณที่สุด หนักrongลงมาอีกก็ต้องได้เห็นได้ดูได้ยินได้สัมผัสกับการฆ่า การทารุณ การทรมาณ อย่างนั้นคือ พวก “อรรถกถิมถานุโยค” ที่หยาบที่สุด เรียกว่า ชั้น “อรรถวินิบาต” ชนิดเลวสุดต่ำสุด เป็น “วิมาน” ชั้นหยาบใหญ่ โหดร้ายต่ำทรามขนาดหนัก ลำดับ ๑ ของคน เช่น แวนโก๊ะ และ มาตกรบางคน และ แม้คนชอบดูการฆ่ากัน เป็นต้น

ชั้นต่อมา ก็จิตไปหลงติดหลงยึดว่า ถ้าได้สัมผัสกับสภาพความทารุณ โหดร้ายชั้นเจ็บปวดทรมาณที่สุด (ชั้นไม่ถึงตาย) ก็เป็นอารมณ์สมใจใคร เป็นอารมณ์สุขสมเป็นที่สุด ชั้นนี้เป็น “วิมาน” พวก “อรรถกถิมถะ” รongลงมา เช่น พวกก่อนเสพยากรรมใด ๆ ก็จะเสพยาอย่างทรมาณทรมาณเจ็บปวด พวกชอบการตีการต่อยการทะเลาะโกรธแค้น ชอบการกระโชกโฮกฮากตะคอกคาดคั้นรุนแรง เป็นอารมณ์สุขสม อารมณ์สมใจ พวกนั้นก็มวยทักชอบการชกการต่อย ตลอดไปจนคนผู้ชอบดูการตีกันทะเลาะกันโกรธแค้นกัน หรือ ชอบดูการชกมวย ชอบดูภาพยนตร์ฆ่ากัน ภาพยนตร์บู๊เด็ด ทารุณโหดร้าย เป็นต้น

“รูป” ต่างๆ ที่กล่าวถึงมาแล้วนั้น เป็นรูปจิตที่เรียกว่า “อุปาทานจิต” อย่างโตอย่างใหญ่ เป็น “วิมาน” ที่ยึดหลงยึดชอบอย่างหยาบใหญ่ต่ำทรามโหดร้าย ทำลายโลก ทำลายสังคม ทำลายตน ชันร้ายสุด คนผู้ได้รู้ตนเองว่า ชอบอย่างนี้ มีอารมณ์ผูกพันอยู่กับรูปการณืแบบนี้ หลงเฝ้าต่อร้อยมัวเมา ประกอบปั้นสร้างเรื่องเหล่านี้ สิ่งเหล่านี้อยู่หรือ หลงรัก หลงชอบเสาะหาอารมณ์อย่างนี้ มาเสพย์ มาสะสม ใส่จิตตนเองอยู่ ก็จึงรู้ตัวเถิดว่า มันเป็น “วิมาน” ชันเลวสุด อันเกิดมาแต่ มโนปุพพังคมา ฐัมมา มโนเสฏฐา มโนมยา คือ อุปาทานจิตของคนผู้นั้นๆ นั้นแหละ เป็นประธาน เป็นรูปใหญ่ รูปหยาบตัวบงการอยู่ในจิต ต้องพยายามเข้าใจให้ได้ เห็นให้ออกก่อนอื่นว่า มันเป็นเรื่องต่ำ เป็นของเลว เป็นสิ่งชั่ว เป็นพฤติกรรมของความบาปหยาบช้า เป็นอบายมุข ชันมหาอบายมุขทีเดียว คือ เป็นนรกอเวจีมหานรกมหาอเวจีแท้ๆ อันปลุกชนผู้ยังหยาบหนาอยู่ จะหลงเห็นเป็นตรงกันข้ามเลยทีเดียวเช่นกัน คือ จะเห็นว่า เป็น “สวรรค์” เป็นจุดยึดของจิตที่จะต้องเป็น ต้องมี ต้องได้ ต้องถึง ถ้าคนผู้ยังติดดียึด หรือ สังคมใดหมู่ชนใดยังหลงเสพย์หลงอร่อย หลงเป็นเรื่องสุข-สนุก และ หลงสร้างสิ่งเช่นนั้น พฤติกรรม รูปการณือย่างนั้นอยู่ โดยไม่ยอมรับ ไม่ยอมแก้ไข ยังมี “ทิฐิ” (ความเห็น) ว่า “วิมาน” ดังกล่าวนั้น ยังเป็นประโยชน์ ยังเป็นของดี ก็เป็นเรื่องฉิบหายยิ่งกว่าฉิบหายของคนนั้น ของสังคมหมู่นั้น เพราะอบายมุขธรรมดา ก็ยังเป็นทางแห่งความฉิบหายธรรมดา เรื่องที่เป็นมหาอบายมุข ก็ย่อมเป็นทางแห่งความฉิบหายจริงๆ ที่ยิ่งกว่า

ตราบใดที่โลกยังสร้างภาพยนตร์การฆ่า การทารุณ การโหดร้าย ออกมามอมเมากันอยู่อย่างออกกรสออกชาติ ตราบใดที่สังคมยังขวยเย้ายุ่ส่งเสริมสรรเสริญคน (ยิ่งกว่าจังหวัดที่ถูกบั่นหัว) ให้ชกกันต่อยกันอย่างมันส์ อย่างเมามายหลงเป็นเฝ้าต่อร้อยชันชอบ หรือ คนใดสังคมใดที่ยังส่งเสริมเหิมกล้าก่อปรก่รูปการณืพฤติกรรม ดังได้อธิบาย “อัตตกลมละ” ที่ผ่านมาแล้วนั้น ให้เป็นให้เกิดขึ้นอยู่ **นั่นคือ**

การสร้าง "วิมาน" อันหยาบใหญ่ ตำขำ มอมเมาคน (จิต
จะโหมเหยิงๆ ขึ้น) และมอมเมาโลก เป็นการเร่ง "กลียุค"
ให้เร็วขึ้น และ ให้อายุคนสั้นลง

"รูป" ที่เป็น "วิมาน" ดังกล่าวนี้แหละ ควรรู้อย่างยิ่ง ควรเรียนยิ่ง
เพราะไม่ค่อยจะเข้าใจ หรือ ไหวรู้กันสักเท่าไร คนจึงถ่วงหลงสั่งสมจิต
เป็น "วิมาน" กอปรก่อ "รูปจิต" เช่นนี้ สะสม "รูปจิต" เถลวร้าย
เช่นนี้ใส่ตน ขณะแล้วขณะเล่า วันแล้ววันเล่า โดยไม่รู้ไม่เข้าใจใน
"มิจฉาอารมณ์" อันเป็น "นรก" แท้ๆ จริงๆ ทำจิตบำรุงจิตตนด้วย
"วิมานอบาย" อย่างไม่รู้ (อวิชชา) กันเอาจริงๆ ซ้ำ "หลงผิด" เสียสนิท
เอาด้วยว่า รูปการณ หรือ พฤติกรรมอย่างนี้ เป็น "สัมมาอารมณ์" เป็น
กรรม เป็นการงานที่ดี เป็น "วิมานสลาย" หรือ หลงเห็นว่า เป็น
ความเจริญ เป็น "สวรรค์" เป็นความสุขความสบายของตน ของสัง-
คม ไปโน่นเสียอีก จึงกลายเป็นค่านิยม เป็นแนวโน้ม ที่ขึ้นผงาด
มีอำนาจร้าย ดังคน จุงคน กวาดเอาคนไปมี "วิมาน" เช่นนี้ และแล้ว
ก็มีแต่ "วิเวก" มีแต่ "วิรูปักษ์" อันหยาบกร้านกันเป็น รูปการณ
พฤติกรรม ครอบสังคม เต็มโลก เพราะเมื่อเริ่มสั่งสมยึดเข้าที่จิต
หลงเป็น "วิมาน" แล้ว ก็เป็น "มโนปุพพัง" คือ เป็นรากเง่า
เป็นมูล เป็นประธาน เป็นตัวเริ่มก่อน จากนั้น ก็ค่อยๆ ขยายโตขึ้นเติบโต
กล้าขึ้น (มโนเสฏฐา) แล้วก็ออกมาเป็นปรากฏการณ์ เป็นรูปการณ
เป็นพฤติกรรม เป็น "สมมุติสัจจะ" (มโนมยา) อันสืบต่อ เติบโต
เคลื่อนไหวคลาออกมา ในแบบปฏิภิกิริยาลูกโซ่ (ปัจเจกการ หรือ อิทัปปัจจย-
ตา) จนกลายมาเป็นจริงเป็นจัง (สัจจะ) ขึ้นในโลก ในสังคม ทั้งๆ ที่มันเป็น
เพียง "สมมุติ" แท้ๆ จริงๆ

โลกเข้าสู่ "กลียุค" เร็ว เพราะเหตุ เพราะสมุทัย โดยนัยนเอง

จึงได้โปรดเรียนรู้อันนี้ (อย่าไปหลงเรียนอยู่แต่
 “รูป” นิ่ง “รูป” นอน ฯลฯ หรือ “รูป” ที่ไปหลงเอาลมหายใจอันเป็นชั้น
 ละเอียดยกมาเรียนกันผิด “ฐาน” แห่ง “กรรม” ของตนกันเพื่อนัก) รู้จัก
 “วิมาน” ให้แท้ เข้าใจ “วิเวก” ให้จริง รู้แจ้ง “วิรูปภัย”
 ให้ครบถ้วนกันก่อนเถิด ซึ่งยังล้วนเป็น “รูปี รูปานี” ที่
 ควรเห็นควรรู้แจ้งให้ถูกให้ดี (巴士提) จริงๆ ให้ได้

“วิมาน” ที่หยาบกร้านอีกอย่างหนึ่ง เป็นต้นว่า จิตไปหลงติดหลงยึด
 ว่า ถ้าได้สัมผัส ได้สัมพันธ์ ได้คลุกคลี ได้ข้องเสพใน “อบายมุข”
 ไฉนๆ ละก้อ เป็นอารมณ์สมใจสมใคร เป็นอารมณ์สุขสมเป็นที่สุด
 หนักร้าย หนักrongอย่างไร ก็ได้เคยพูดถึง เคยขยายแจกแจงรายละเอียดกันมาแล้ว
 รูปการณ์ พฤติกรรม หรือ ปราภฏการณ์ใด ที่มันมันสิ่ง เป็นเรื่องที่ทำให้ “จิต” ของ
 เราไปหลงยึดหลงติดหลงอุปาทานไว้ว่า มันให้สุข มันให้ความสนุกสนาน มันให้
 ความเพลิดเพลิน หรือ หลงว่า มันให้ความเจริญ นั่นแหละคือ “ตัววิมาน”
 แต่มันล้วนยังเป็น “ความเพ้อ” เป็นความพุ่มพ่อย เป็นเรื่องที่มาไปอย่างแน่ๆ
 แม้มหรสพ และการละเล่นที่คนส่วนใหญ่จะเข้าใจยังไม่ได้ชัดคือว่า เป็น “อบายมุข”
 แท้ๆ เป็นทางแห่งความฉิบหายจริงๆ อยู่ ก็ตาม ก็ขอยืนยันว่า มันเป็น “ฉิบหาย”
 แปลงกาย ที่ทะเหลือด ดูดชีวิต บ่อนสังคม ทำลายโลกอย่างมีปริมาณ มีฤทธิ์แรง
 จริงๆ

และเป็น “รูป” ตัวร้ายกาจที่สุด ที่กำลังมีบทบาท มีพฤติกรรม
 มีความขับขัน มีอำนาจ มีความเป็นไปในสังคมเด่นสุด เป็นตัวจักร
 ซึ่งกำลังมีฉิบหายแท้ ที่เลวร้ายซ่อนแฝงอยู่ในโลกปัจจุบันนี้ อย่าง
 เลือดเย็น และ เด่นผงาดที่สุด

มันเป็นยุคกาลแห่ง การละเล่นกับมหรสพ ขนครองความยิ่งใหญ่ใน
 โลกจริงๆ ในช่วงยุคกาลนี้

ในเมื่อคน เอาเวลา เอาทุน เอาแรงกาย เอาแรงความคิดความรู้ ไปสูญเสียกับ “การเล่นๆ” (การละเล่น หรือ งานเล่นๆ) **ไม่ปลักเบน หรือ ไม่กอบกู้ เอาเวลา-ทุน-แรงกาย-แรงความคิดความรู้ คั้นมา ใช้ในทางถูก มาทำ “การจริงๆ”** (การที่เป็นสาระ หรือ งานหมั่นเฝ้าหาความสำคัญต่อชีวิตจริงๆ) ก็เป็นความเสื่อมโทรมของคน ของสังคมโลก ที่เดินทางไปสู่**ความฉิบหายจริงๆ**

หรือ คนเอาเวลา-เอาทุน-เอาแรงกาย-เอาแรงความคิดความรู้ ไป**สูญเสีย** กับ “มหรสพ” อันคือ “วิมานบันเทิง” ชัดๆ ก็เป็น “จิตทาปโทสิก-เทวดา” โดยจริง หมายความว่า จิตที่หลงใน “การเล่น-การบันเทิง” นั้น แหละ เป็นตัวเลว เป็นตัวเสียหาย เป็นผู้หลงอยู่แต่รสลมๆ แล้งๆ อันคือ “มหรสพ” “มหรสพ” นั้น แปลจริงๆ ก็คือ จิต (ความเกิด) ที่มีแต่การเกิดๆๆๆๆ หรือ ชัดๆ ก็คือ ความเกิดที่หลงแต่การเกิดๆๆๆ เท่านั้น ว่า เป็นความสุข (ชาติ ปิ สุขา) มีแต่ “จิต” เท่านั้นที่แล่นๆๆๆ ไป แล้วก็กลายเป็นเสพย์คุณ และ สังสม “รูป” อย่างนั้น รสอย่างนั้นร่ำไป อย่างไม่รู้เหน็ดไม่รู้เหนื่อยหน่าย จึงเป็น “อัตตกิลมละ” ชัดๆ แท้ๆ อยู่ณินันดร

ถ้าผู้ใด **ไม่รู้แท้ ไม่เข้าใจจริงว่า** “มหรสพ” นั้น คือ อบาย คือ นรก คือ วิมาน หยาบกร้านต่ำทราม ก็จะต้อง**สูญเสีย เวลา-ทุน-แรงกาย-แรงความคิดความรู้** ไปกับมหรสพ ทั้งอาจทำเอง ทั้งเป็นผู้ถูกหลอกให้ไปสัมผัส สัมพันธ์ ร่วมรส ร่วมชาติอยู่อย่างหนำขึ้น หลงหนักขึ้นทุกที่ๆ ไป อยู่เท่านั้นเอง

แรงงานเหล่านี้ไร้ค่า เปลืองเปล่า ช้ำทำลายคน ทำลายโลก ยิ่ง มหรสพ ใด มอมเมาหยิบยื่นความอำมหิตโหดร้าย แฝงฝังลงไปให้แก่คนโลกมากๆ (โทสะมูลจิต) หรือ มอมเมาหยิบยื่น กามารมณ์-กามราคะ (โลภะมูลจิต) และ มอมเมาหยิบยื่นความบ้าๆ บอๆ เพ้อๆ พกๆ ด้วยเรื่องไม่เข้าเรื่อง ด้วยสิ่งเพ้อ ด้วยสิ่งเพ้อที่เป็นไปไม่ได้ (โมหะมูลจิต) ก็ยังเป็น**การสังสม “วิมาน” หรือ ก่ออุปาทานจิต ที่เลวร้าย** ให้แก่คนแก่โลก โดยบาป โดยกรรมของผู้ทำจริงๆ

เป็นอเวจีแท้ๆ **นี่คือ “เหตุ” แห่งทุกข์ของสังคม ของมนุษยชาติ ที่สุขเชื้อ โขติช่วง กระพือโหม อยู่ในสังคมทุกวันนี้**

และ “วิมาน” ไต่ขึ้นไปเพื่อความเกียจคร้าน เป็นไปเพื่อความไม่มี “งาน” ไม่มี “การ” เป็นที่สุดแล้วระก้อ นั่นคือ “มิจฉาทิฏฐิ” นั่นคือ อบาย คือ นรก คือ วิมานที่หยาบกร้านตำทรมด้วย เป็นความยึดถือ หรือ ความเห็นผิดที่ทำลายความมีค่าของคน (ในตน) และทำลายสังคม ทำลายโลกแท้ๆ

ศาสนาพุทธสอนให้คน “หยุด” ให้คนเลิก **แต่ไม่ได้สอนให้หยุดงาน เลิกการ** ทว่า ก็หยุดก็เลิก ในงาน ในการ ที่ไม่ใช่ฐานะ ไม่ใช่ชั้น ไม่ใช่หน้าที่ ไม่ก้าวก้าว ไม่ละเมียด รู้กฎรู้กติกา รู้วินัย รู้ระเบียบ รู้ขอบเขต รู้เอกภาพ (รู้ศีล หรือ รู้ธรรมนุญ นั่นเอง) และไม่นอกกฎนอกกติกา ไม่นอกวินัย ไม่นอกระเบียบ ไม่นอกขอบเขต ไม่นอกเอกภาพ “เอกคุณ” ที่ยิ่งใหญ่ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้ตราไว้ กำหนดไว้ ตามขั้น ตามฐานะ จริงๆ จึงจะต้องมีความรู้ มีปัญญาเข้าใจความหมายเหล่านี้ ให้ดี ๆ แล้วทำให้ถูกต้อง เราก็คะสบายจริง สังคมก็จะเจริญแท้

งานในโลกมีมากมายหลายระดับหลายหน้าที่ ผู้แจ้งใน “สัมมาอาริยมรรค” ย่อมทำงานที่เป็น “กัมมกัมมันโต” ซึ่งหมายความว่า การงานที่เป็นชนิดที่สูงสุด หรือ รู้สัดส่วนปลายสุดแห่งขอบเขตของงาน ที่รู้แจ้งด้วยปัญญาว่า เป็นงานที่ควรทำตามฐานะ ตามหน้าที่ **ไม่ตะกละ ไม่ก้าวก้าว แต่ก็ไม่ได้ตาย** เพราะผู้ริบะยอมรู้ว่า มันเป็นเศรษฐกิจที่ต้องเร่งผลิตเป็นงาน ที่ให้แต่คุณค่าสะอาดยิ่งจริงๆ มิได้ทำด้วยความกำหนัดใคร่ หรือ เพราะความชอบความยินดีของตน หรือ ยิ่งเพราะความอยากใหญ่ ยิ่งไม่มี **สรุปแล้ว คือ ทำการงานใด ก็มีใช้** **จะได้เป็นลาภ-เป็นยศ-เป็นสรรเสริญ หรือ แม้เป็นสุข มา** **ให้แก่ตน อย่างนั้นไม่เลย** (กัมมกัมมันโต มาจากคำว่า กัมม + อันต, กัมม = การงาน, อันต = ที่สุด, ปลายสุด) ย่อมไม่ทำงานที่เป็น “กัมมรตา”

หรือ “กัมมารามตา” ซึ่งหมายความว่า การงานที่เรายินดีพอใจเท่านั้น หรือ การงานที่เราชอบเรากำหนดใคร่ หรือ การงานที่ตามใจกิเลสของเราแท้ ๆ นั้นเอง (กัมม + รัต หรือ กัมม+อารามตา รัต, อารามตา นั้นแปลว่า ความยินดีพอใจ, ความชื่นชอบ กำหนดใคร่) เพราะการทำงานตามความชอบใจ ตามความยินดีพอใจของตน ตามความกำหนดใคร่ของตนนั้น มันคือ การทำงานด้วยกิเลส-ตัณหาของตน โดยตรง ดังนั้น จะทำงานใด จึงไม่ต้องอยากทำ ไม่ต้องให้ “ความอยาก-ความไม่อยาก หรือ จิตชอบจิตชัง” มันบังคับให้ทำ แต่เกิดเป็นคนจะต้องทำงาน และทำอย่างดีที่สุด คือ จะต้องพิจารณาเทียบกฐ เทียบกตกา เทียบวินัย เทียบศีล ประมาดชอบเขต จัดความเหมาะสมความควรให้ถ้วนทั่วรัดรอบ และต้องเลือกชนิดที่มีค่ามีคุณเกิดผลเกิดประโยชน์แก่โลกแก่สังคม หรือ แม้แก่ตน ก็เป็นอย่างดี ละโลก ละโกรธ ละความหลง เบียดเบียนโลกน้อยที่สุด จึงจะดีจะงาม

“วิมาน” อีกอย่างหนึ่ง ที่หายากร้านตำราวม ก็คือ “อุปาทานจิต” ที่หลง ลาก-ยศ-สรรเสริญ-สุข อย่างแรงจืด จนตนต้องทำ “ทุจจริต” แม้เพื่อลาก-เพื่อยศ-เพื่อสรรเสริญ หรือ เพื่อ “สุข” อย่างใดก็กล้าทำ จะเป็นการ “ฆ่า” การ “ทารุณ” ผู้คนสัตว์อื่น ก็ทำได้ จะลักขโมย จะโกงของเขานอื่น ก็ทำได้ จะนอกจิตนอกใจเมียดนผู้ตน ก็ทำได้ หรือ จะถึงขั้นโกหกหลอกลวง จนกระทั่งโง่ หลงไปเสพยาไปติดในสิ่งต่ำทำลายแท้ๆ ซัดๆ ก็ทำได้ จิตที่หลงว่า เพื่อสุขแห่งตน หรือ หลงว่า ถ้าทำเพื่อ ลาก-ยศ-สรรเสริญ-สุข ของตน จนเลวต่ำถึงขั้น “ทุจจริต” ก็ยอม ก็กล้าทำ น จิตนั้น ก็ยังเป็น “วิมาน” เป็นรูปจิตที่หายากร้านตำราวมอยู่จริงๆ จึงเห็น “รูป” ลักษณะ อาการ กิริยาของจิตเยื้องๆ ให้ออก ให้ได้ ใครเห็นได้ ก็คือ เห็น “สัkkายะ” เป็นการเห็น “รูป” ที่ไม่ใช่จะเห็นได้ง่ายๆ บาลีเรียกขานว่า “รูปานิ” เพราะฉะนั้น การเห็น “รูป” ถึงขั้นนี้ได้ จับรูปจิต รูปธรรมแห่งกาย แห่งวจีของตนออก ดูกรูป ดูคุณาม จริง จึงเรียกว่า รู้เห็น “รูป” ด้วยความสามารถขั้น “ฌาน” จะหลับตา รู้ หรือ ลืมตา รู้ในทุกอริยาบถได้ดูแท้ ก “ฌาน” ๕ ๕

คำว่า “วิมาน” จึงคือ มโน คือ จิต คือ วิญญาณ ที่คนไปกำหนดมุ่งหมาย ไปหลงยึดหลงสร้าง หรือ จิตที่ไป “ตั้งเป้า” ไว้ (ปณิหิต) อย่างน้อยอย่างนั้นแล้วจะต้องมี จะต้องเป็นให้ได้ดังจิตหมายตามทวิวิญญาณหลงยึดมั่นจะให้เป็นที่ใหม่

ถ้าไปหลง “ตั้งเป้า” หรือ ไปสร้างไปปั้นไว้ วาดโครงการไว้ ในเรื่องเลว เรื่องตำราวม ดั่งทกกล่าวผ่านมาแล้ว มันก็จะจูงนำ จะโน้มน้าว จะบงการ ให้คนผู้นั้นก่อกรรม หรือ ทำอะไรก็ตาม ก็จะต้องให้เป็น ใหม่ตามเป้า ที่ตั้งไว้ นั่น นั่นแหละเป็นที่สุด ให้จนได้ มีความปรารถนาแรงก็จะเอาให้ได้เร็วๆ “ทุจริต” แค่นี้ ? อ้ามहितแค่ไหน ? ไม่รู้กันเลยแหละ (ไม่รู้จริงๆ เมื่อคนผู้ใดมีความปรารถนาแรงกล้ามากจริง)

“รูป” ตั้งขึ้นแหละ ที่นักปฏิบัติธรรม หรือ พระโยคาวจร จะต้องรู้ให้จริง แจ่มให้รอบถ้วนให้ได้ จะได้ละถูก วางถูก แล้วจะได้ “หลุด” ได้ “พ้น” จากกัน ดับสิ้นจวก “จิต” เป็นที่สุดไปได้ เรียกว่า มี “วิมุตติ”

เมื่อจิตผู้ใดเกิดปัญญาเห็นแจ้ง “รูป” ได้จริงแล้ว เป็น “รูป รุปานิ บัสดติ” ขึ้นต้นแล้ว ก็ต้องให้เกิดรู้แจ้งแทงละเอียดใน “รูป” ที่ซ่อนซ่อนยกย่อนเป็นนอก เป็นในเป็นหยาบ-กลาง-ละเอียด สลับเหลื่อมล้ำ มีเงื่อนแงเหลื่อมมมต่างๆ ทั้ง “อัมมัตตะ” ที่หมายความว่า “ในภายใน” นั้น เป็นอย่างไร ? ทั้ง “พหิตตะ” ที่หมายความว่า “นอกภายนอก” นั้น เป็นอย่างไร ? และแม้ที่สุดชั้น “รูป” (รูป-รูปานิ) ทั้งหมดเป็นอย่างไร ? ชั้น “อรูป” (อรูป-อรูปานิ-อรูปสัจญ์) นั้น เป็นอย่างไร ? กำหนดเคลื่อนไหวเข้าไปอย่างไร ? มีสภาพหมุนรอบเชิงซ้อนกันอยู่อย่างไร ? คือ ปริวัฏฐี ๓ อาการ ๓ เป็นอย่างไร ? ปริวัฏฐี ๓ อาการ ๖ เป็นอย่างไร ? ปริวัฏฐี ๓ อาการ ๘ เป็นอย่างไร ? ปริวัฏฐี ๓ อาการ ๑๒ เป็นอย่างไร ? ตั้งขึ้นเป็นต้น ต้องรู้ยู่่งเข้าถึง รู้แจ้ง เห็นสัมผัส เข้าใจอย่างทั่วถึง ชั้น “บัสดติ” จริงๆ อีก จึงจะได้ชื่อว่า ผู้ถึงวิโมกขธรรม ลำดับ ๒ ก็เป็นการพ้น “โมหต” เพิ่มขึ้น

เช่นเป็นต้นว่า ความหยาบใหญ่ที่เป็น วัตถุ เป็น “รูปนอก” จริงๆ จะเป็นชั้น “วิรูปักษ์” หรือ “วิวาท” มันก็เป็น รูปนอก จริง “วิมาน” นั้น

เป็นรูปหยาบใหญ่ก็จริง แต่เมื่อเทียบกับ “วิรูปักษ์” กับ “วิวาท” แล้ว ก็ต้องเป็น “รูป” ใน และ “วิรูปักษ์” ต้องมี “วิมาน” เกยของสลับต่อ สัมพันธ์ ซ้อนอยู่ด้วย แม่ “วิวาท” ก็ตาม ก็เช่นกัน ต้องมี “วิมาน” อันคือ จิตเกยของสลับสายกันอยู่ เลื่อนลึกสลับซับซ้อนกันเข้าไป ๆ เป็นเปลาะเป็นชั้นอยู่จริงๆ

หรือ ที่สุดจะไม่เกี่ยวกับ “วิรูปักษ์” ไม่เกี่ยวกับ “วิวาท” เลย เฉพาะแต่ **จิตเอง** ก็ยังมี “รูปนอก” และ “รูปใน” ที่ซ่อนแฝงซับซ้อนสลับต่อกันอยู่ ก็จะต้องเรียน ต้องรู้ ต้องสัมผัสอ่านให้ออก แยกแยะ (ธรรมวิจย) ให้เข้าใจชัดว่า ตัดแบ่งเป็นนอกเป็นในแคใด ? และที่ยังมีส่วนต่อเข้าไปอีกอย่างไร ? แคไหน ? ข้อสำคัญต้องรู้ **ส่วนตัด หรือ ส่วนสุด และ ส่วนต่อ** ของคำว่า “นอก” หรือ “ใน” คือ แบ่งได้ แบ่งเป็น จัดระดับ จัดชั้นตอนได้ถูกแท้ ๆ นั่นเอง

ดังเช่น “วิมาน” หรือ ที่หมายเอาอุปาทานจิตนี้ เป็นจิตในลึกอยู่ในจิตยึด แนบแน่น แต่ทำไมเรียกหยาบใหญ่ อันมีลักษณะเป็นของง่ายภายนอก ก็เพราะว่า **อุปาทานจิต** ที่ยึดแน่น อยู่ในลึก ก็จริง เป็น “อัมมัตตะ” คือ เป็นนิสสัย เป็น สันดาน ที่เดียว แต่มันก็จะต้องมีเสมอ ๆ รุ่ง่าย เห็นได้ชัด เพราะมีมาก มีจัด แสดงบทบาทเด่นอยู่ ใหญ่อยู่ บ่อย ๆ อยู่ นั่นเอง จึงเป็นลักษณะแห่งความภายนอกแท้ แต่ผลักดันให้เกิดมาจากภายในสุด ดังนี้ เป็นต้น ข้อสำคัญ จะต้องรู้ อารมณ์จิต ที่เป็นสุข เป็นทุกข์ เมื่อสนใจ - ไม่สนใจ แล้วอย่าตามใจมัน ต้องหัดอด หัดลดบ้าง นิสัย-สันดาน จะได้เลิกออก ละลงบ้างด้วย แล้ว **พึงเห็นผล** ในการลดการลดของเราว่า “มันก็ไม่ตายนี่นา!” แม้จะไม่ต้องสนใจที่เราเคยยึดถือว่า ต้องเป็นต้องมีให้ได้ อย่างนั้นอย่างนี้ แล้ว **เราก็แจ้งให้** **ได้ด้วยปัญญา** เกิดว่า มันไม่ใช่ “ตัวชีวิต” ! มันไม่ใช่ “ความสำคัญ” ! มันไม่ใช่แก่นไม่ใช่สาระ ! มันไม่ใช่ “ปัจจัยอะไรของเรา” หรือ ! มันเป็นเพียงอารมณ์ (กามารมณ์บ้าง, ธรรมารมณ์บ้าง) เป็นเพียง **“รสของจิตที่เราใจ** **ไปลงยึดลงถือตามโลก” (อัสสาหะ)** มันไม่ใช่ทั้ง “ของของเรา” มันไม่ใช่ทั้ง “ของของใคร” จริงๆ

ต้องหยั่งจิตเข้าไปรู้อถึง “รสของจิต” ว่า มันชอบ หรือ มันขง มันสุข หรือ มันทุกข์ แล้วเราก็ฝึกปรับจิตไม่ให้มีรสชอบ ไม่ให้มีรสขง ไม่ให้มีสุข ไม่ให้มทุกข์ ต้องรู้ “รสแห่งอุเบกขาเวทนา” ให้ชัดๆ แล้วใช้รสนี้เป็นฐานแห่งการฝึกจริง ๆ

เมื่อจิตของเราปล่อยรสชอบรสขงได้เป็นเฉยๆ ก็พึงรู้ชัดเข้าไปอีกว่า “สบาย” หรือ จิตเบา จิตง่าย จิตพ้นภาระอย่างไร? แ่ใด? การอ่านรู้ สัมผัสรู้จิตเช่นนี้ จะต้องฝึกจริง ๆ ให้เข้าถึง ให้บรรลถึงแม้จิตในจิตเวทนาในเวทนาจริง ๆ จึงจะเรียกว่า “ปฏิบัตินะ” เป็นวิบัสสนาแท้ๆ และแท้ๆ ที่มันพาให้ทุกข์อยู่นักหนานี้ ก็เพราะ ตัวจิตที่มันหลงตามโลกเขา มันไม่รูความจริงแท้ มันบักมันโล้จิตว่า เป็นชอบ เป็นขง มันจึงต้องโลภะ ต้องโทสะ อยู่แล้วๆเล่าๆ ต้องรู้แจ้งให้ถึงใจแท้ถึง “จุดสำคัญ” อันนี้ให้ได้ “รูป” อะไรต่างๆ นอกตัวเรา หรือ แม้ในตัวเรา มันก็ไม่ใช่รส ไม่ใช่เรื่องสุข เมื่อได้ เมื่อมี เมื่อเป็น อยู่นั้น มันก็เป็นเพียงสิ่งที่มารวมมารวมมาทำงานร่วมกันเท่านั้น ดังนั้น รูปใด เราพอจะพรากมา เลิกยุ่ง เลิกร่วมรส เลิกปรนปรุง (แบบที่ยังทำจิตเกิดโลกีย์รสได้) ก็เลิก ก็หยุดปรนปรุงให้ได้เสีย เราจะได้เบาได้ง่ายได้ว่างลง

ผู้เลิกปรนปรุง ใน “วิรูปกข์” ใน “วิวาท” หยาบๆ ใหญ่ๆ มาได้โดยจริง จิตก็ไม่มีความสุขไม่ทุกข์ แม้จะต้องพบเห็น จะต้องสัมผัส จะต้องรับรู้อยู่ ก็ยังไม่ขง และ ไม่มีแม้กระทั่งเสียที่จะยินดี หมดยินดียินร้ายเกลี้ยงสนิท ในสิ่งที่เคยติดยึด ในเรื่องที่เคยเกิดรสเป็นเฉยๆ ว่างๆ ลงได้อย่างแท้จริง (เรียกว่า “สิ้นโลกีย์รส”) ก็นั่นแหละคือ วิโมกข์ หรือ วิมุติ หรือ “อริมุตโต”

ดังนั้น เมื่อผู้ใดหลุดพ้นมาได้ เพราะรู้รูปรู้อจิต (นาม) ได้ปลดปล่อย รูป-อรูป ว่างในรูปหยาบรูปดำ รูปนอก รูปใน อรูปนอก อรูปใน มาได้ ตนก็ตั้งขึ้นสูงขนแท้ งามขนจริง ที่เรียกว่า สุขคติ หรือ “สุก” เป็นเรื่องของความงามภายในชั้นจิตวิญญาณ เป็นความเจริญส่วนในแท้ๆ ของมนุษย์ (สุกั้นเตว=สุก+อันเตว)

การรู้ตน เมื่อทำตนให้เข้าถึง ให้สูงขึ้น ให้ตั้งขึ้นได้อย่างเชื่อมั่นเห็นแท้เป็นไป

ย่อมเป็นไปจริง ทำให้มันขึ้นได้ทันที ย่อมมันขึ้นได้จริง (โหติ) เริ่มจากพ้นขั้นต่ำ
มาได้ เป็นผู้สูงขึ้นไปเรื่อยๆ ก็รู้สึกเห็นก็เชื่อมั่น เพราะการเข้าถึงจริง หรือ รู้อจริง
สัมผัสจริง (อหิมุตโต)

ลักษณะดังกล่าวนี้คือ “สุกัณฺเฑว อหิมุตโต โหติ” คือ วิโมกขธรรม
ลำดับ ๓ มันสูงขึ้นๆ ด้วยประการอย่างนั้นๆ และรู้ขึ้นจบจริงๆ ขั้นสุดขั้นหลุด
ของแต่ละรอบแต่ละเรื่องจริงๆ (อหิมุตโต) เป็นภายนอกเป็นภายในอันรู้ยาก ก็
รู้ได้จริงๆ (สุกัณฺเฑว) ดังนี้ ก็เป็นการพ้น “โหมคต” เพิ่มขึ้นไปอีก

การรู้อ้างแทงละเอียดยิ่งขึ้น คือ “นาม” คือ อธิบัญญัติหรือญาณ มันก็รู้
“สิ่งที่ถูกรู้” (รูป) ทั้งหลาย ตั้งแต่หยาบๆ ใหญ่ๆ จนละเอียดขึ้นไม่มีรูปจะสัมผัส
ด้วย ตา-หู-จมูก-ลิ้น-กาย ได้ แต่จิตยังคิดนึกวาดภาพเอาได้ (วิมาน) ซึ่งก็ยัง
เป็น “สิ่งที่ถูกรู้ หยาบ” (รูปหยาบ) อยู่ ไปจนกระทั่ง “อรูป” ซึ่งเป็น “สิ่ง
ที่ถูกรู้ ขั้นละเอียด” และเป็นภายในขั้นต้องสัมผัสจิตในจิตจริงๆ ถูกต้องลงตัวเป็น
แท้ทั้ง “จิตจริง” (เจโต) และ ทั้งที่ “รู้ตามบัญญัติ” มาด้วย (สุดมยบัญญัติ-จินตามย-
บัญญัติ) เมื่อรู้อบรม “ทั้งสภาพจิตจริงในตน ทั้งตรงกับบัญญัติดังกล่าวแล้ว” ก็
เป็นรู้อบรมขั้นทั่วแจ้งจริง เป็น “ภาวนามยบัญญัติ” เป็นการทำให้ “วิมุตติ” จนแจ้งใน
“วิมุตติญาณทัสสนะ” แท้ ได้เพียงละ “รูป” หยาบๆ ใหญ่ๆ เรื่องต่างๆ ง่ายๆ
(วิรูปกัษ-วิวาท-วิมาน) มาเป็นอันดับต้น ก็รู้อ้างถูกชนถูกเชิงว่า อย่างสูงขึ้นไปแล้ว
ชัดเจนแล้ว (สุก หรือ สุกคต) อย่างนี้เป็นความหลุดจริงเป็นความพ้นจริง ตนเบาตนว่าง
ตนพ้นภาระตนได้ประโยชน์แท้เห็นจริง เข้าใจแจ้งเชื่อมั่น (อหิมุตต หรือ อหิมอกัษ)

และจะสูงขึ้นสูงขึ้น รู้ชัดในความจริงที่ **ตนไปลงติด** ทั้งรูปหยาบ-
รูปกลาง-รูปสูง ตนพ้น “โลกอบาย” มาสิ้นแล้วอย่างสนิทใจถึงใจ ก็รู้ความ
สุด รู้ความสูงนั้น ด้วยลักษณะอาการอย่างที่มีอยู่เป็นอยู่นั้นชัดๆ (สุกัณฺเฑว อหิมุตโต
โหติ) แล้วก็พึงเพียรรู้ใน “โลกธรรม” หยาบๆ ใหญ่ๆ อื่นๆ ต่างๆ อีก จนตน
พ้นมาได้ก็ออกอย่างสนิทใจถึงใจ ก็รู้ความสุด ความจบ ความสูงนั้น ด้วยลักษณะ
อาการอย่างนั้นๆ อีกชัดๆ ก็เป็น “สุกัณฺเฑว อหิมุตโต โหติ” ขึ้นสูงขึ้นๆ ไปได้เรื่อย

การพ้น “โมหคต” เช่นนชนเรื่อย ๆ ก็คือ “วิโมกขธรรม ลำดับ ๓” เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ นั่นเอง

ตราบจนพ้น โลกกาม-โลภธรรม อย่างกลาง-อย่างสูง ขึ้นไปเรื่อย ๆ จนแจ้งในความสุด ความจบ ความสูงนั้น ๆ ด้วยลักษณะอย่างนั้น ๆ อีกชัด ๆ ก็เป็น “สุกัณเฑว อธิมุตโต โหติ” ขึ้นสูงขึ้นไปอีก

ต่อจากนั้นไป หากผู้ใดไม่เคยไปนั่งหลับตาสมาธิมา ก็เป็นอันไม่ต้องไปเรียนรู้สภาพจิตที่ไปหลงยึด “อรูป” ในสภาพนั่งหลับตานั้น ๆ

ก็เรียนรู้แต่สภาพ “วิญญาณฐิติ” คือ ความหลงยึดจิตในจิต หลงสภาพของ “วิมาน” ทั่ว ๆ ชัด ๆ อันมีสภาพของจิตในจิตแท้ ๆ ไม่ว่าจะเรียกว่า “รูปจิต-อรูปจิต” ในอาการต่าง ๆ ที่ซับซ้อนอยู่อย่าง ใน “วิโมกข์” ลำดับ ๑-๒-๓ ที่ได้ผ่านมานั้นเอง ทั้งหมดทั้งปวง จนเรากำหนดหมายอ่านออก รู้แจ้งได้แน่ ๆ ใน “รูป” ต่าง ๆ แม้ในลักษณะลึกซึ้ง หรือ สุขุมบางเบา นั่นคือ ความหมาย ของ “รูปสัญญา”

ก็จะทั้ง “รู้” แท้ ทั้ง “ปล่อยวาง” ได้ เป็นพ้นกิจ พ้นการ พ้นกรรม ได้จริง หรือ ผ่าน “ความเป็น” อันนี้ไปได้แล้ว นั่นคือ ความหมาย ของ “สมตักกัมมะ”

หรือ แม้ความไม่สบายใจใด ๆ เป็นความขัดเคืองใจ ความขังเคียด ความกระทบใจอันมีเชิงไม่ชอบผสมผสานอยู่ เราก็จะต้องกำหนดรู้ ในความที่ยังเป็น “รูปจิต” ของเรา แม้จะเหลือเป็น “อรูปจิต” ของเรา เราก็จะต้องให้จิตให้ “สัญญา” ของเรา ชับสภาพนั้น ๆ สัมผัสสภาพนั้น ๆ ในอันที่มีในจิตของเราจริง ๆ (นั่นคือ ความหมายของ “ปฏิสมสัญญา”) แล้วก็ต้องทำลายมันให้มันตั้งอยู่ไม่ได้ ต้องดับสภาพนั้น ๆ ลงให้ได้ ไม่ให้เหลือ (นั่นคือ ความหมายของ “อตถังคมา”)

การจะไม่ใคร่ครวญ จะไม่ไตร่ตรอง ไม่กระทำในใจ อย่างที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด (อมนสิการ) โดยเฉพาะ ควรกำหนดสัญญา ควรเรียนรู้หมายรู้ในอรรถาต่าง ๆ ไต่ ๆ ทั้งหลายทั้งสิ้น ให้รู้ความต่าง ให้รู้ความหมาย (นันทตสัญญา) นั้น

เราจะต้องทำในจิตใจของเราจริงๆ เราจะ**ไม่เป็น**ผู้ “อมนสิการ” ใน “นันทต-
สัญญา” เป็นอันขาด

ผู้ “เป็น” ในสิ่ง**ควรเป็น** ผู้ “ไม่เป็น” ในสิ่งที่ไม่**ควรเป็น** ได้
พ้นสิ่งที่ควรพ้น ได้ คับสิ่งที่ควรคับ เป็นไปในสิ่ง**ควรเป็น**ไป ได้จริง ก็หมาย
ความว่า ผู้นั้น “ก้าวล่วง” สภาพอันควร และ ทั้งไม่**ควร**ได้แล้ว (สมตีกกัมม)

ผู้ก้าวล่วงได้แล้ว ดังนี้ จนเรียบร้อยไม่ติดขัด โล่งว่าง โปร่งเบาสบาย ล่วง
ง่าย เป็นก็ง่าย ไม่เป็นก็ง่าย สบายเป็นที่**สุด** นี้คือ ความหมาย
ของคำว่า “อากาศโต” จนไม่มีอะไรจะเป็นที่**สุด**อีกแล้ว จนไม่มีอีก
ไม่มีต้น จนไม่มีนอกไม่มีในอะไรจะยากจะลำบากอีกแล้ว มันง่าย มันโล่ง มัน
เบา มันเป็นความว่างโปร่งโล่งสบายไปหมด จนไม่มีอะไรจะหมดจะ**สุด**สบาย
อีกแล้ว อย่างมีบัญญัติรู้ความเป็น “ที่**สุด**ในที่**สุด**” นี้คือ ความหมาย ของ
คำว่า “อนันโต”

ผู้ก้าวล่วงพ้น “รูปสัญญา” ก้าวล่วงพ้นความเป็นผู้ดับ “ปฏิขสัญญา”
ก้าวล่วงพ้นความเป็นผู้ไม่ผูกใจติดใจแม้ใน “นันทตสัญญา” ที่ตนได้ตนเป็นคนถึงโดย
ประการทั้งปวง อย่างทะลุทะลวงโล่ง โปร่งว่าง อันเป็นที่**สุด**ด้วยบัญญัติรู้ความเป็น
“ที่**สุด**ของที่สุดบริบูรณ์” ผู้นั้นชื่อว่า หลุดพ้นได้แล้ว ถึงขั้น “อากาศานัญญาตนะ”
เป็น วิโมกขธรรม ลำดับ ๔

มาถึงขั้นนี้ ผู้มีความหลุดพ้น หรือ มีชีวิตตามสภาพธรรมถึงขั้นเป็น “อากาศา-
นัญญาตนพรหม” ขนาดนี้ ก็ยังจะต้องมี “อากาศานัญญาตน**สัญญา**” ลงไปอีก
คือ จะต้องรู้ความหมาย รู้กำหนดให้แน่ถึงความเป็น “อากาศานัญญาตน**สัจ**-
ภูมิตถ์” ที่ตนได้ ตนมี ตนถึงนี้ ซึ่งมันก็เป็นเพียง “รูป” แต่มันเป็นขั้น “อรูป” คือ
สุขุมประณีต รู้ได้ยากกว่า “รูป” หยิบง่าย ๆ เท่านั้นเอง นั่นคือ จะต้องรู้เห็น
จริงแจ่มแจ้งลงไปเป็น “อัมมัตถัง อรูปสัญญา พหิทธานุปานี” กัน จนเป็น “รูป-
สัญญานัง สมตีกกัมม” อีก และจนกระทั่งถึง “นันทตสัญญา นัง อมนสิการา” ให้
ได้โน้นอีก เช่นเคย และมันก็จะอยู่ในความจริงที่ว่า “รูป” ก็ อนิจจัง-“รูป”

ขั้น “รูป” ก็อันตาอยู่จริง มันจะหลงยึดเอาว่า เราจะได้ จะเป็น จะมี “อากา-
 ธานัญญาตนะ” น้อย่าง คงที ถาวร ก็หาไม่ มันก็เป็นแต่เพียง “สังขารธรรม”
 จริงๆ ยึดเอาไม่ได้ เราแม่จะยังมีได้ก็เพราะเราต้อง “รู” เราต้องมี **ชาติจิต-
 ชาติวิญญาณ** เราจะต้อง รูให้ยิ่ง รูให้จริง และแม่จะเป็นสัตว์โลกที่จำกัด ทำ
 ใจ ทำตัว ทำตน จนใหม่ ความรู้-ความเข้าใจ ความรู้สึกสบาย ว่าง โโล่ง โปร่ง อยู่
 เป็น “อากาสา” ไม่ขัด ไม่ข้อง ไม่ต้องมสมนมสุด ได้ออกปานน มันก็ต้องอาศัยชาติจิต
 หรือ “วิญญาณชาติ” แท้ๆ จึงเป็นสภาพอย่างนั้นได้ ถ้าไม่มี “วิญญาณชาติ” อัน
 ฉลาดรู้ ฉลาดเข้าใจถึงแท้ เราทำจิตเป็น “อากาธานัญญาตนะ” นหาได้ไม่
 และแท้จริงมันก็ต้องอาศัย “วิญญาณ” หรือ “ชาติรู” อันสำคัญของเราเอง และ
 มันก็เป็นเรื่องของ “วิญญาณ” นี้แหละ โดยแท้ที่สุด ที่ยังชื่อว่า
 “สัตว์” (สัตตาวาส) แม้จะเรียกว่า “อากาธานัญญาตนะ” อย่างไร
 ก็ตาม แท้จริงมันก็ “วิญญาณันติ” (วิญญาณ+อันติ) นี้เอง ข้างไม่มีที่สิ้นสุด
 แท้เสียเหลือเกิน (อนันตัง) กล่าวคือ แท้จริงมันก็คือ ความเป็นไปของ “ชาติรู”
 อันแสนฉลาดฉลาดกันเอง ไม่มีอะไรยิ่งไปกว่า

ผู้เกิดรู้ความจริง หยั่งถึงสภาพ “อนันตัง วิญญาณันติ” จริง ก็จะมี
 เท่าทัน “อากาธานัญญาตนะ” ได้ชัดแท้ จะเห็น “วิญญาณ” สำคัญ จึงจะปล่อยจะ
 วาง “อากาธานัญญาตนะ” ไม่หลงความอยู่ว่างๆ ไม่ติดความง่อยๆ เกินไปแล้ว
 ไม่หลงแต่ความเบาๆ แล้ว หนักก็ชักเอา ยากก็ชักสู้ ก็เป็นผู้ล่วงพ้นภูมิ “อากาธา-
 นัญญาตนะ” ได้ ขึ้นสู่ภูมิ “วิญญาณัญญาตนะ” เป็นวิโมกขธรรม ลำดับที่ ๕

มาถึงขั้น “สัตตาวาส” ที่ชื่อว่า “วิญญาณัญญาตนะ” นี้ ก็จะต้องเรียนรู้
 ถึงสภาพธรรมตามความหมายของ คำว่า “ไม่มี” ที่บาลีว่า “นัตถิ” ให้แท้ และจะ
 ต้องเข้าใจสภาพธรรมตามความหมาย ของ คำว่า “กิญจัตถิ” อันหมายความว่า นิด
 น้อย หรือ อย่างใดอย่างหนึ่ง, อย่างใดโน่นกันแท้ ซึ่งเป็นระดับ ที่จะต้องรู
 ทั้งสภาพที่หมาย ทั้งจุดที่หมาย ว่า หมายเอา “อะไร” ที่จะให้ “ไม่มี”
 (คือ อย่างใดอย่างหนึ่งที่ถูกต้อง=กิญจัตถิ) และเป็น “ความไม่มี” แน่แล้วหรือ ?
 (นัตถิ) ถูกสภาพที่หมายจะ “ไม่ให้มี” กันแน่หรือ ? (กิญจัตถิ)

ถ้าผู้ใคร่แจ้งในสภาพนั้นจริง และ ทำความ “ไม่มี” (นัตติ) ได้จริง มีการกำหนดได้สำคัญ รุ้ละเอียดเมื่อย่างใดใดนแท้ ก็รู้ แม้เป็นเสนียดเสนน้อย ก็รู้ (กัญญัจฉิต) แล้วก็ไม่มีดี ไม่หลงเสพยาได้จริง ดับ “ความเป็นสัตว์” (สัตตवास) ขึ้น “วิญญาณัญญาตจนพรหม” นี้ ได้ถูกต้อง **คั้งที่ได้อธิบายผ่านมาแล้ว** ก็เป็นอันไม่มี “วิญญาณ” โง่ๆ (อวิชา) ไม่มี “จิต” หลงๆ (โมหะ) ไม่มี “วิมาน” ลวงๆ (มิจฉนาทัญญู) ที่ไปตั้งภพ หรือ บัดชาติ เกิดกันเลยเถิด เลยขอบเขต ไปอย่างที่เคยโง่ เคยหลง เคยถูกลวง มาเสียหนัก ก็ไม่มีได้แล้ว ก็เป็น วิโมกขธรรม ลำดับ ๖ สูงยิ่งขึ้นมาอีก เป็นเงื่อนไขเป็นแง่อยู่ชัดๆ

ซึ่งจะไปหลง “ธาตุรู้” คือ หลง “วิญญาณ” จนกลายเป็นคนไม่เอาภาระกับใคร เอาแต่ “รู” ของตน คนอื่นไม่เกี่ยวหมด ในโลกไม่เกี่ยวเลย (เป็นสัตว์ในอาโลก) ขนาดเลยเถิดไปหลงแต่ “ความรู้” หรือ ธาตุรู้ของตน ที่ปรุงเป็นวิชาแล้วรูมันอยู่คนเดียว นั้น ก็รู้เท่าทันได้ **ก็ไม่หลงผิดแล้ว** นึกแง่หนึ่ง

หรือ แม้ว่าจะเป็นผู้เข้าใจชัดใน “ธาตุรู้” ก็คือ “ธาตุรู้” หรือ สภาวะชนิดหนึ่ง ที่มี “สภาวะอย่างนั้นๆ แหละ” ที่เรียกกันในภาษาบัญญัติว่า “รู” ไม่ใช่ตัวเรา ตัวเขาของใคร แล้วก็อ้อมเอมเปรมใจอยู่แต่กับ “ความรู้” นั้น สุขบีบที่อยู่แต่กับที่ตนได้รูนั้นเพียงผู้เดียว ดังนี้ **ก็เลิกมาได้ ก็รู้เท่าทัน ปล่อยึด หมดถือได้จริงแล้ว** นึกออกแง่หนึ่ง

และหรือ จะเอาแต่ “รูๆๆๆ” ไปตะพืด ไม่รู้จบ ไม่รู้หยุด ไม่รู้พัก จะหยุดคิด หยุดรู เป็นไม่รับรู้อะไรเลย จะว่าง จะเฉยอยู่ ก็ทำไม่ได้ จะทำให้จิตเฉยว่างสนิทอยู่ ก็ทำไม่ได้ ดังนี้ **ก็ได้สำนึกแล้ว ได้รู้ตน ได้เข้าใจแล้วว่า ตน หลงรู** ตนเลยเถิดไปกับ “วิญญาณ” ไปกับ “ความรู้” หรือ “ธาตุรู้” มากไปแล้ว **และได้ฝึกเพียรเรียนรู้ จน “รู้พัก-รู้เพียร” ได้แล้วจริง**

ผู้ใดพ้นสภาวะดังกล่าวนี้ คือ ไม่ได้ หลงยึด สภาวะนั้นๆ เสพสุข และไม่ได้ หลงติด อยู่ในสภาวะนั้นๆ จนเลยเถิด ทั้งรู้ความมี (เกิด) ทั้งรู้ความไม่มี (ดับ) ชัดแท้ ผู้หนักพ้น “วิญญาณัญญาตจน” เป็น วิโมกขธรรม ลำดับ ๖

ขั้นต่อมา จะไปหลงดับสนิทเป็นจิตที่ไม่รับรู้อะไร ไม่มีอะไร ที่เขาหลงกัน
 ว่าเป็นสภาพของ “อากิญจัญญายตนะ” ก็รู้ ก็เข้าใจถึงสภาพ “ดับ” สภาพ
 ไม่มีได้อย่างดี และแม้จะทำได้ด้วย ก็ตาม ก็ไม่หลงติด ไม่หลงเสพยา
 รุจริตในสภาวะนั้นว่า มันก็เป็นเพียงสภาพการดับอย่างหนึ่งเท่านั้น มันไม่ใช่รส ไม่ใช่
 ชาติอะไร ! ไม่ได้ยินดี ไม่ได้หลงเสพยาหลงสุข แต่รู้ชัดว่า เมื่อดับอยู่ หมดรู้
 มันก็เบา กว้าง ก็พ้นภาวะแท้จริงอยู่ในกาละนั้นๆ เมื่อออกมาสู่สภาพรู้ มันก็รู้มันก็ไม่
 ว่างจาก “รู” มันก็ไม่มีความหาอะไร มันก็เป็นเพียงสภาพที่พ้นได้สนิททำ “ความหยุด”
 ให้แก่ กาย-วจ-มโน ของตน ได้มากที่สุด ก็เท่านั้นเอง **ผู้พ้นยึด พ้นติด**
พ้นหลงเสพยา ใน “อากิญจัญญายตนะ” แบบนี้ได้ แม้จะอย่างนี้ ก็เป็น
 ผู้ถึงวิโมกขธรรม ลำดับ ๗ ก็พ้น “โมหคต” สูงขึ้นมาตามลำดับเสมอ

และถ้าจะไม่มีธาตุรู้ คือ ดับสนิทเลย อันเรียกกันในชื่อต่างๆว่า อภิสัญญา-
 นิโรธบ้าง หรือ อากิญจัญญายตนะ บ้าง หรือ อสัญญี บ้าง หรือ อสัญญีสัตตตายตนะ
 บ้าง ก็ตาม ก็รู้ว่า มีได้ เป็นได้ โดยไม่หลงเสพยาหลงติดจริงๆ ในสภาวะ
 แห่ง “ความไม่มี” นั้นๆ

ด้วยเหตุแห่งสภาพธรรมที่เรียกกันว่า “อภิสัญญานิโรธ” ก็คือ “อากิญจัญ-
 ญายตนะ” ก็คือ หรือ “อสัญญี” ก็คือ หรือ “อสัญญีสัตตตายตนะ” ก็คือ มันก็เป็น
 สภาพหนึ่งสภาพเดียวกัน คือ **สภาพดับ** โดยเฉพาะทำความหมดธาตุรู้ ปิด
 ธาตุรู้ให้เกลี้ยง ดับธาตุรู้ไปไม่ให้เหลือรับรู้อะไรเลยชนิดหนึ่งหนึ่งหนึ่งไม่มี เพียง
 ภาษาเรียกบัญญัติกำหนดหมายเท่านั้น ที่มันมากความ ไปเรียกว่า “อากิญจัญญา-
 ตนะ” บ้าง “อสัญญี” บ้าง เรียกว่า “อภิสัญญานิโรธ” บ้าง หรือ จะมีคำว่า
 “นิโรธสมาบัติ” อีกคำหนึ่งแถมเข้าไปหมายความว่า ดับสนิทไม่รับรู้อะไรเลย มันก็คือ
 ดับจิตดับธาตุรู้สนิทลงไปแล้ว ก็อันเดียวกันสภาพเดียว เท่านั้น ไม่มีอน เมื่อผู้
 แจ้งสภาพธรรมแท้ รู้ละเอียดถึงสภาวะการเกิดดับแห่งจิตชัดแท้ ก็จะไม่สงสัยข้อง
 ใจอะไร พระพุทธองค์เมื่อจัดสภาพ “วิโมกขธรรม” แบ่งออกมาเป็นขั้น เป็นระดับ
 จึงไม่นับเอา “อสัญญีสัตตตายตนะ” เข้ามาใส่ไว้ใน วิโมกขธรรม ๘ ระดับ ด้วย

เพราะ “อสังขณีสัตตตายตนะ” นั้น ไม่ใช่สภาพธรรมแห่ง “ความหลุดพ้น” หรือ ไม่ใช่ “วิโมกขธรรม” เลยจริงๆ นี่คือ หลักฐานข้อพิสูจน์ “พุทธธรรม” ที่เด่นชัดว่า แตกต่างจากความหมายของเดียรถีย์ที่ “หลงผิด” กันแน่นอน และ ผิดกันอย่างไร ? ค้ำยันกันอยู่ไหน ? สอดคล้องกันด้วยปริยายใด ?

โดยเฉพาะยังถ้าไปหมายเอาว่า “อสังขณีสัตตตายตนะ” นั่นคือ สภาพแห่งการดับจิต-ดับชาตรู้ ให้ไม่รับรู้อะไรเลยนั้นละก็ มั่นยิ่งไม่ใช่ทั้ง “มรรค” และ ไม่ใช่ทั้ง “ผล” ใดๆ ของศาสนาพุทธหมายไว้เลย เพราะศาสนาพุทธนั้น ไม่ใช่ศาสนาที่ “ดับจิต-ดับวิญญาณ” ทั้งไม่ใช่ศาสนาที่ให้ “ดับธาตุกำหนดหมาย-ดับสัญญา” เลย แต่กลับจะต้องให้ “สัญญา” ทำงานเต็มที่ ทำความกำหนดรู้ให้สำคัญ รู้ความหมาย “ให้ถูกให้สำคัญ” นั่นต่างหาก

หรือแม้จะเข้าใจ “อสังขณีสัตตตายตนะ” ได้ถูกต้องเป็น “สัมมาทิฐิ” แล้ว ก็เป็นสภาพแห่งการกำหนดสัญญา การทำความเข้าใจนั้นหมาย มิใช่ไปหลงผิดว่า ดับความสำคัญนั้นหมาย แล้ว ก็ดี ก็ให้เห็นได้ว่า สภาพนยังเป็นเพียง “มรรค” ไม่ใช่ “ผล” ไม่ใช่สภาพ “หลุดพ้น” (วิโมกข์) แต่เป็นสภาพกำลังกระทำอยู่เพื่อความหลุดพ้น “อสังขณีสัตตตายตนะ” จึงไม่เป็นข้อหนึ่งข้อใดในวิโมกขธรรม ๘ เลย

และแท้จริงสภาพ “อสังขณีสัตตตายตนะ” นี้ มันก็คือ สภาพธรรมลักษณะเดียวกันกับ “สัญญาเวทิต” (ยังไม่มี “นิโรธ” นะ !) ดังนั้น จึงจะเห็นใน “สัตตาวาส ๕” มัชฌิมอยู่ เพราะยังใ้ๆ ก็ไม่ใช่ธรรมลักษณะ “ดับ” หรือ “หลุดพ้น” แต่เป็นธรรมลักษณะที่ยังมี “ความเป็นสัตว์” อยู่เห็นตน เห็นตัว จึงยังแสดงว่า ไม่ใช่วิโมกขธรรมในศาสนาพุทธแน่ๆ

เมื่อธรรมลักษณะแห่ง “ผล” ในวิโมกขธรรม ๘ นี้ จึงไม่มี “อสังขณีสัตตตายตนะ” แต่ก็มี “สัญญาเวทิต นิโรธ” นั้นเลยทีเดียว

ดังนั้น ใน “วิโมกขธรรม ๘” เมื่อผู้ล่วงพ้น หลุดพ้น (วิโมกข์) จากสภาพ “อากิญจัญญายตนะ” แล้ว จึงขึ้นสู่ภูมิ “เนวสัญญานาสัญญายตนพรหม” เลย ถ้าผู้ใดเข้าใจแจ้งถูกสภาพ และทำการปล่อยวางได้ตรงสภาพมา ดังกล่าว ก็พ้น ก็หลุด (วิโมกข์) จาก “อากิญจัญญายตนพรหม” มาได้เรื่อยๆ

ผู้ใด เมื่อได้เข้าใจดังนี้ ชัดดีแล้วว่า “อากิญจัญญาตนะ” นั้น มันคือ “วิโมกข์” แท้ๆ คือ การรู้อย่างในตนว่า กิเลส-ตัณหา-อุปาทาน หรือ โลภะ-โทสะ-โมหะ ที่เกิดเพราะเหตุ เพราะปัจจัยใดๆ ก็ตามนั้น มันจะต้องไม่มีในจิตของเรา “เมื่อนิดเมื่อน้อยหนึ่ง” ให้ได้ ผู้รู้อย่างนี้ แล้วทำให้ “ไม่มี” ขึ้นที่จิตเป็น “เจโต-วิมุตติ” จนได้ตามที่รู้ หรือ ผู้ “เจโตวิมุตติ” อยู่แล้วจริง แต่ยังไม่รู้ชัดในตนแท้ ก็ตรวจตนจนแจ้งใจว่า “ไม่มีเมื่อนิดเมื่อน้อย” ในจิตจริงๆ ตามเหตุปัจจัยที่หมายนั้นแล้ว ด้วยปัญญาอันยิ่ง (ของตน) แล้วผู้ก็จะสำคัญกับภูมิแห่ง “ความไม่มีเมื่อนิดเมื่อน้อย” นี้ ซึ่งนับว่า เป็นผู้พ้นจาก “ความรู้” ในสิ่ง หรือ ในสภาพที่จะไม่ให้มีนั้นๆ ได้แน่แล้วว่า เป็นอย่างไร โฉนแท้ จึงคือ ผู้สภาพ “กิญจิจิต” แท้แล้ว และพร้อมทั้งมีสภาพ “ไม่มี” นั้นๆ เกิดขึ้นแล้ว ได้แล้วในตนจริง จึงคือ ผู้ “นัตถิ” นั้นแท้แล้ว พร้อม ธรรมลักษณะ คือ “ความไม่มี” นั้น อย่างใดที่ถูกแท้ ก็ได้ผ่านการ “ไม่มี” อย่างเป็นแท้แล้วจริง ดังนั้นเรียกว่า ล่วงพ้นอากิญจัญญาตนะ โดยประการทั้งปวง หรือ ที่บาลีว่า “สัพพะโส อากิญจัญญาตนะ สมตถิกัมมะ” เป็นผู้สูงจนถึง “เนวสัจญานาสัจญญาตนะ” ภูมิ (เนวสัจญานาสัจญญาตนะ อุปสัมปัชช วิหริติ) ก็นับว่า เป็นผู้บรรลุหลุดพ้นถึงขั้น วิโมกข์ธรรม ลำดับ ๗

ถึงกระนั้นแล้ว ก็ยังไม่จบสิ้น “พุทธศาสนา” นี้ ยังให้ทำความสุขุม ประณีตอีก กำหนดรู้ พิจารณาไตร่ตรอง พิจารณาตรวจตรา ทำความถูกต้องให้สำคัญ อ่านความเป็น ความมี หรือ อ่านความหมด ความไม่มี ให้ถูกต้องความหมาย ทั้งเก่า ทั้งใหม่ ทั้งซับซ้อนซ่อนเงื่อน ดับส่วนนี้แล้ว อาจจะเกิดกิเลสใหม่แฝงซ่อนได้อีก หรือ จะยัง “หลงๆ-ເຫຼືອๆ” อะไรอีก ก็จะต้องตรวจแล้วตรวจอีก ต้องสมกับเป็นผู้ไม่อยู่ใน “ฐานะแห่งผู้ประมาท” (ปมาทกัณฐานา) จริงๆ ด้วย “สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน” แบบปรีวิจันต์ ๓ อาการ ๑๒ บ้าง เป็นต้น หรือ ด้วย “ความรู้” และ “ความจริง” ที่ลึกซึ้งซ่อนซ่อนไขอย่างอนุโลม-ปฎิโลม เป็น “สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน” ย้อนไป ย้อนมา ซ้ำแล้วซ้ำอีก (คัมภีร์ราภาโส) บ้าง สุดสำคัญจริงๆ และเมื่อ “จบ” บริบูรณ์ ก็จรรู้อัน รู้แล้ว

อย่างมั่นใจสุดจริงทีเดียว **ไม่มีวอกเวียน** **วุ่นววนกันอีก** **เป็น**
"จบ" เต็มขาด

"วิโมกขธรรม ลำดับ ๘" ก็คือ การสำรวจตรวจสอบสภาพธรรมขั้นสุด
ท้ายจริงๆ เป็นสภาพต้องกำหนดรู้ให้ละเอียดลเอียด ด้วยความไม่ประมาททั้ง ด้วย
ความสุขุมประณีตยิ่ง **ที่จะต้องตรวจแล้วตรวจอีกให้สิ้นถ้วนจริง อย่างถึง**
"ที่สุดแห่งที่สุด" จะเพียง **"รู้แน่แต่ยังไม่ต้องแก้ถูกถ้วนเป็นจริงถึงที่สุด**
แห่งที่สุดยิ่ง" นั้น ก็ยังได้ชื่อว่า **ยังไม่พ้นภาพ พันภุมิ "เนวสัณญานาสัณญ-**
ญาตนะ" จนเป็น **"วิโมกข์" ที่สุดแท้**

คือ ภูมิที่อธิบายกันไว้ว่า **จะว่ารู้ ก็ไม่ใช่ จะว่าไม่รู้ ก็ไม่เชิง** และ
เรียกกันว่า **"เนวสัณญานาสัณญาตนะ"** นั้น **ก็ได้อธิบาย "ความเป็น" สัตตา-**
วาสาของภูมิ สุกันพึงมาบ้างแล้ว **ดังนั้น ถ้าผู้ใดมี "สัมมาทิฏฐิ" เข้าใจความ**
กำหนดหมายได้ถูกแท้ และ กระทำก็สำเร็จเสร็จสมลงตัวถูกสภาพดีแท้ ได้
บริบูรณ์ด้วย **อีกทั้งไม่มีกิเลสใหม่ แผลงแว้งวกขึ้นมาได้อีกด้วย** **และไม่หลง**
เสพยา ไม่หลงติด **แม้ในภูมิขั้นสุดสูงสุดถึง ชั้น "สัณญาเวทิตัง นิโรธัง" (สัณญ-**
ญาเวทิต นิโรธ) นี้ ได้จริง **ก็เป็นอันบรรลุถึง วิโมกขธรรม ลำดับ ๘**
บริบูรณ์กันเป็นขั้นสุดท้ายทีเดียว

ถ้าผู้การรู้ถูกเข้าใจถูก **แล้วก็ทำงานเป็นผลสำเร็จถูก**
ต้องลงตัว **เป็นไปตามที่รู้ที่เข้าใจนั้น** **มันก็จะเห็น "ผล" ที่ชัดแท้ เป็นจริงแท้**
ยืนยันแท้ **เป็นของพิสูจน์กันได้ ทำทายให้มาพิสูจน์ได้** **เรียกร้องให้มาดูกันได้**
(เอहिปัสสิโก) จริงๆ **และเป็นการหน่ายคลายจริงๆ** **พ้นทุกข์แท้ได้จริง** **จะ**
เห็นสภาพ "ทวนกระแสโลก" ชัดเจนจริง

แต่ถ้าหากการรู้ ก็รู้ผิดรู้เพี้ยน **เมื่อมีการทำ ก็ให้เกิด "ผล" ได้**
เหมือนกัน **หรือ จะไม่มีสภาพของ "ผล" เลย ก็ได้** **แม้ที่สุด จุดซึ่งหลงยึดว่า**
เป็น "จุดจบจุดสำเร็จ" ก็จะมีได้เหมือนกัน **แต่ทว่าเป็นคนละรูป คนละเรื่อง** **ไม่**
ใช่หน่ายคลาย **ไม่ใช่ทวนกระแสโลก**

เพราะฉะนั้น **ความเห็นถูกความเข้าใจถูก** ที่เรียกว่า **"สัมมาทิฐิ"** จึงเป็นความสำคัญมาก พระพุทธเจ้าทรงยกให้เป็น **"ประธาน"** แห่งสัมมาอริยมรรค ทั้ง ๘ องค์ ที่เดียว

ยกตัวอย่างเช่น ผู้ไปหลงเข้าใจเอาว่า "อากิญจัญญายตนะ" นั้นคือ จะต้อง "ดับจิต-ดับความรู้ไปทั้งหมด" ดังที่เคยพูดถึงมาแล้ว ดังนี้ เป็นต้น แต่แล้ว แม้จะดับจิต-ดับความรู้กันให้สนิทปานใด มันก็เด้งต้องวนกลับมา "รู้" กลับมา จิตก็อก ตามปกติอยู่นั่นเอง แต่เขายังไม่เข้าใจแก่น ยังเห็นมมแง่มมไม่ได้ เขายังพอใจจะ "ดับจิต" ยังมีความเห็นโน้มเอนไปทาง "ไม่รู้เสียได้" นั้นแหละ เป็นสุข ดังนั้น พอเขา "ดับได้" สมภูมิ "อากิญจัญญายตนะ" (ตามความเห็น หรือ ตามความหลงของเขา) เมื่อทำได้เท่านั้น ภูมิต่อมา คือ "เนวสัจญานาสัจญายตนะ" จึงมีสภาพเป็นว่า เมื่อ "ดับจิต" ไม่รับรู้อะไรได้เลย อยู่ ก็นั่นแหละเป็นสุข (บางคนหลงว่า เป็น "นิพพาน" เอาเลยด้วย) ทันเมื่อพลิกฟื้นกลับมา "รู้" ออก ก็จะไม่ยอมรู้ให้เต็มที่ หรือ ไม่ยอมรู้อะไรมาก นี่ก็คือ สภาพ "เนวสัจญานาสัจญายตนะ" ดังได้เคยอธิบายผ่านมาแล้ว ซึ่งเป็นสภาพธรรมที่แตกต่างกับสภาพที่ "พุทธศาสนา" หมายอยู่มาก ดังนั้น ผู้ที่ได้ทำความรู้ ทำความเข้าใจต่อสภาพจิตแท้ว่า จิต หรือ วิญญาณ หรือ สัจญานา กัดมันคือ "ธาตุ" เมื่อจะให้ "รู้" ก็เปิดจิตรู้เต็มไปเลย เมื่อไม่รู้ก็ "ดับ" หรือ แม้จะตกอยู่ในสภาพ "รูปร่างไม่รูปร่าง" เป็นสภาพว่างค์ ที่สติไม่เต็มรอบ ซึ่งก็อาจจะมิได้เป็นได้ในคน ผู้รู้อัจฉในสภาพนี้ ก็จะไม่ติดไม่ยึด ไม่ยินดี ไม่หลงเสพยาสภาพ "เนวสัจญานาสัจญายตนะ" ในลักษณะนี้ด้วย

และมันก็ไม่น่าจะทำให้เป็น ทำใหม่ด้วย เพราะมันไม่มีค่าอะไร จะรู้ก็ไม่รู้จริง จะดับก็ไม่ดับจริง จึงไม่ใช่สภาพธรรมที่น่าคิด น่ายึด น่าเป็น นามอะไร ! ผู้รู้อัจฉนี้ และ ทำตนให้ไม่มี "ความเป็น" สภาพธรรมที่ติดควร ดังกล่าวแล้วนี้ ได้ ก็เป็นผู้พ้น "เนวสัจญานาสัจญายตนะ" เป็น วิโมกขธรรม ลำดับที่ ๘ ความเข้าใจผิดในความหมายแห่งภูมิ "เนวสัจญานาสัจญายตนะ" และ ทำผิดๆ (โมหคต) ก็หลุด ก็พ้นมาได้เรื่อยๆ

และแล้วก็จะก้าวเข้าสู่สภาพธรรมสูงสุด คือ “สัญญาเวทิต นิโรธ” อันเป็นสภาพ “นิโรธอริยสัจ” แท้ ที่ไม่ใช่สภาพตั้บรรลุหมดเกลี้ยง เหมือน “อากิญจัญญาตนะ” หรือ “อสังขญีสัตตตายตนะ” หรือ “อสังขญี” (อภิสังขญานิโรธ) ดังที่ผู้ศึกษาพุทธธรรมส่วนใหญ่ในปัจจุบันนี้ พวกเข้เข้าใจหรือ

ทว่าเป็นสภาพ “รู้อยู่รู้แจ้ง” เป็น “นิพพานธรรม” แท้ๆ ของ พุทธศาสนา ยิ่งไม่เหมือนกับลัทธิเตีรติยอื่นใดเลย ตรงน้เอง

ถ้าขึ้น “สัญญาเวทิต นิโรธ” ก็เป็นสภาพดับเกลี้ยง ดับสนิท นิดหนึ่งน้อยหนึ่งในธาตุรู้ไม่เหลือ เป็น “ความไม่มี” แบบไม่มีธาตุรู้ ไม่มีนามขันธ์ ดับสิ้นเกลี้ยง เวทนา-สัญญา-สังขาร-วิญญาณ แบบเดียวกับสภาพธรรม “อสังขญี” หรือ “อภิสังขญานิโรธ” แล้วไซ้ร้ มันก็เป็นเรื่องวนไปเวียนมา ซ้ำๆ ซะอยู่กั้กับสภาพธรรมเหมือนเก่า ซ้ำสภาพเดิมอยู่น้เอง

“สัญญาเวทิต นิโรธ” จะวิเศษอะไร ?

ในเมื่อเรียกว่า “อสังขญี” (อภิสังขญานิโรธ) ก็คือ สภาพธรรมแห่งการดับจิตให้ไม่รับรู้อะไรเลย ดับธาตุรู้ไม่ห้มี ไม่ให้เหลือ เหมือนๆ กัน

และ ก็เหมือนกันกับสภาพที่เรียกว่า “อากิญจัญญาตนะ” อีกแหละ คือสภาพ “ดับจิตสนิท” อีก

และ แม้จะเรียกด้วยชื่ออื่นๆ ใดๆ เป็นค่นว่า “อสังขญีสัตตตายตนะ” จะเรียกว่า “นิโรธสมาบัติ” ก็คือ **วนเวียนมาลงเข้าสู่สภาพการ “ดับจิตไม่รับรู้ อย่างสนิท” ทำเดียวกันน้ทั้งหมด**

แล้วยังจะวนเวียนมาค้งเอา “สัญญาเวทิต นิโรธ” ไปหมายเอา ว่า เป็นสภาพธรรมแห่งการ “ดับจิตไม่รับรู้ อย่างสนิท” เป็นคนตายแห่งเหมือนเดิมอีก มันก็คือ **ความวนอยู่ในภูมิ “ดับจิต” สภาพเดิม** ซึ่งอุตสาห้มีภาษาเรียกอีกมากมาย แบ่งภูมิ แยกชั้น อีกตั้งมากหลาย แต่ก็ไม่ม่อะไรได้รู้แยก รู้แตก เป็นความลึกซึ้ง เป็นความสูงจริง ต่าจริงอะไรไปได้ มันจึงคือ ความแยกสภาวะธรรมไม่ออก ไม่รู้ปร้มัตถธรรมได้แท้ ของผู้ไม่รู้ (อวิชชา) แท้ๆ น้ แทนน้แหละ

แต่แท้จริงนั้น **“สัญญาเวทิต นิโรธ”** นี้แหละ **วิเศษ และ พิเศษจริงๆ** เป็นสถานะหนึ่งสถานะเดียว ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะต้องค้นพบ แล้วนำมาเปิดเผยแก่โลก สั่งสอนมนุษย์ให้เข้าใจตาม ซึ่งแตกต่างจาก **“นิโรธ”** ที่มีความหมายความรู้แค่ **“ดับชาติรัฐนิทรมตเกลี้ยง”** อันลึกลับอื่นๆ ใดๆ อีกมากมายเขาก็ต่างรู้ต่างเข้าใจกันได้ และความรู้เช่นนั้นพุทธศาสนาก็รู้ด้วย มันไม่ยากอะไรนี่!

แต่ **“นิโรธอริยสัง”** หรือ **“สัญญาเวทิต นิโรธ”** ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอันนี้ แม้จะเรียกว่า **“ความดับสนิทสันเกลี้ยง”** หรือ **“ความไม่มี”** ก็มีใช้สภาพเดียวกันกับ **“อภิญญาอุฏฏายตนะ”** หรือ **“อสนัญญูสัตว์ตตายตนะ”** แน่ๆ เพราะเป็น **“ปัญญาขอด”** (อริปัญญา, อภิปัญญา, วิปัสสนาญาณ, ญาณทัสสนะ) ที่รู้แจ้งหยั่งถึงจริง คือ ทั้ง **“รู้”** ทั้ง **“ทำ”** สภาพนั้นในคนได้เป็นสภาพจริงของ **“ความไม่มี”** เป็นสภาพแท้ของ **“ความดับสนิทสันเกลี้ยง”** จริงแต่มีสภาพ หรือ มีลักษณะ **ว่าง-เฉย-“ไม่มี”** อยู่ โดยมี **“รู้”** ชัดๆ และรู้ละเอียดแม้ในขณะที่ลืมตาโผล่ๆ ด้วย ว่า เป็น **“ความไม่มี”** ของอารมณ์ชอบอารมณ์ชัง เป็น **“ความดับสนิทสันเกลี้ยง”** ในความไม่มีรสสุขรสทุกข์ เป็นความไม่มีโลกะโทสะโมหะ อย่างสนิทสันเกลี้ยง นั้นต่างหาก ในบุคคลผู้นั้น จิตแท้ๆ เต็มๆ ยังมีสภาพรู้เต็ม สว่างแจ้ง (ปกัสสรัง จิตตัง หรือ สัพพะโต ปภัง) รู้จริงถูกสภาพ รู้ได้ทุกสิ่งทุกอย่างที่คนใดๆ ธรรมดาๆ ควรรู้พึงรู้ คือ รู้ในรูปต่างๆ รู้ในนามต่างๆ และ ยังรู้ความดับสันด้วย คือ รู้ในความดับสันเกลี้ยงของกิเลส-ตัณหา-อุปาทานต่างๆ ชัดเจน สัมผัสอยู่ รู้ อยู่ เห็นอยู่ เป็นปัจจุบันนั้นๆ ที่เดียว พร้อมทั้งสัญญา พร้อมทั้งสติสัมปชัญญะเต็ม จิตมันมี **“รู้”** แต่มันมี **“ว่าง”** มี **“เฉย”** หรือ มี **“ดับ”** มี **“ความไม่มี”** นั้นๆ จริง (คือ รู้สิ่งที่ดับ สิ่งที่ไม่มี) อยู่พร้อมๆ กัน **ส่วนที่สำคัญ** เป็นส่วนที่ต้องกำหนดให้ถูกสภาพ และทราบชัดถึงเหตุผลมุ่งหมาย นั้นต่างหาก คือ ส่วนที่ **“พุทธ”** ไม่ตีขลุม แต่กำหนดลงไปให้แม่นยำเป็นจริง และทำดับให้สันเกลี้ยง อันเป็น **“นิโรธ”** ได้ถูกตัวถูกตน และที่ **“ปหาน”** (หรือ ปหานิก) จน **นิโรธ** ไปจริงๆ แล้ว

เช่นนี้เป็นสภาพแห่ง “ความไม่มี” นิดหนึ่งน้อยหนึ่งก็ไม่มี ที่ต้องอาศัย “สัญญา” เป็นสำคัญ (มิใช่ไปดับ “สัญญา” เสีย) เพื่อให้ได้ความละเอียด ลออสุขุมลึกซึ้งจริงๆ อย่างแก่เยี่ยม อย่างพิเศษ อย่างยอดเยี่ยม เพื่อจะได้ **ไม่มี** เชื้อโลภะ โทสะ โมหะ แม้ชโลละอองต้องตกหล่นเป็นเศษเป็นเหลือ เพื่อจะได้ **ไม่มี** เชื้อแห่งการเกิดไปสู่ทุกคติใด ๆ ด้วยแฉ่ด้วยเชิงลึกซึ้งอ่อนช้อนแผ่สุดแก่แสนกาจ ขนาดสุดคิดสุดคาดคิด ตั้งแต่ต่ำๆ หยาบๆ ใหญ่ๆ จนกระทั่งในรูปของ “ปิตวิสัย” ไม่ว่าจะชั้นละเอียดสุดปานใด ๆ **เป็นสภาวะแห่งความ “ไม่มี” ที่ “มี” หรือ เป็นสภาวะแห่งความ “มี” ที่ “ไม่มี”** คือ มี “ธาตุรู้” ทำงานอยู่เต็มตามปกติ แต่ไม่มี กิเลส - ตัณหา - อุปาทานจิตใด ๆ และ หรือ แม้จะให้ทำพฤติกรรมหลับตาดับสนิทเข้าสู่สภาพ “ดับธาตุรู้” ให้หมดเกลี้ยงแบบ “อัญญาสัตต” ตามความหมายเดิยรถยันน ก็ได้ เป็นโรม ถึงอย่างนั้น สภาพกิเลส ตัณหา-อุปาทาน ที่พระอริยะท่าน “ดับได้สนิทแล้ว” มันดับ “สนิทอยู่” อยู่แน่นอน จะไม่ยึด ไม่คิด ไม่ชอบ ไม่โลภะ แม้ในสภาพอัญญานี้ๆ ด้วยจริงๆ ทั้งรู้ก็เสีย ด้วยว่า สภาวะเช่นนี้ ก็เรียกว่า เป็นความ “ไม่มี” ที่ “ไม่มี” อย่างแรงจนไปอีกใน สภาพของนามจันทร์ ถ้าจำเป็นจะดับถึงขนาดนั้นก็ค่อยทำ (หากผู้นี้ทำสภาวะ “เจโต-สมณะ” นี้ได้) และยังมี “รูข” ที่รูจริงถ้วนชัดด้วย คือ รูอยู่เข้าใจอยู่ว่า สภาพ “ดับสนิทธาตุรู้” ออกปานนั้นเมื่อใด ก็เป็น “การพัก” ที่สนิท การหมดงานได้ เกลี้ยงถึงจุดสุดแม้ “มโนกรรม” ก็ไม่มีในบัดนี้ ทว่าไม่ได้ยินดี หรือ ยินร้ายใดๆ

“นิโรธอริยัจ” ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แห่งศาสนา พุทธแท้ๆ จึงเป็นการ “ดับสนิทข” อยู่แต่เฉพาะส่วนที่เป็นโลภะ โทสะ โมหะ หรือ กิเลสตัณหาอุปาทาน อันเป็นรากเหง้าแห่งความชั่วร้ายเท่านั้น ทุกกาล ทุกอริยาบถ ทั้งหลับ (แม้จะหลับแบบอัญญา) และ ทั้งตื่น ทั้งถูกสภาพควรดับ ละอียดสุขุมยิ่ง

จึงจะนับเอาสภาพธรรมแต่ทำการดับแบบ “ไม่รู้รู้อะไรเลย” เหมือนคน ตาย ที่เรียกว่า นั่งหลับตาสมาธิเข้าสู่สภาพอัญญาสัตตตามที่มีหมายเอาง่ายๆ นั้น

มาเป็นสภาพธรรมของ “นิโรธ” (อริยสัจ) แห่งพระสัม-
มาสัมพุทธเจ้าไม่ได้เลย มันยังไม่สูงสุด (ยังเป็น “สัตตาวาส”
อยู่) ยังไม่ถึงที่สุดจริงๆ ตรงให้เข้าใจดี ๆ

พระอรหันต์ในแบบของพุทธศาสนานี้ **แม้ล้มตายอยู่ก็มี**
“นิโรธ” (เรียกว่า “นิโรธสมบัติ” ด้วย เพราะมีอยู่ บรรลุอยู่ เข้าถึงอยู่
เสมอ ๆ) คือ มี “ความดับสนิท” อยู่ตลอดปกติลมตาโพลง ๆ (จักขุมหา ปรีณิพ-
พุโพธิ) และเป็น “นิโรธอริยสัจ” ตามที่กล่าวแล้วนั้นด้วย เพราะท่านเข้าใจใน
“อริยสัจทั้ง ๔” คือ ทุกขะนั้นเป็นเรื่องจริงเป็นของแน่นอนที่ต้อง “รู้อยู่และรู้ด้วย”
(ปริยัญญะ) ว่า มันย่อมเกิดขึ้น - ตั้งอยู่ - ดับไป เป็นธรรมดา ๆ เป็นสามัญปกติ
“ทุกข” นั้นคือ ความหนได้ยาก **เราก็ต้องฝึกหัดทนให้ได้** ทั้งทางกาย ก็ทนได้
ใจก็ทนได้ ใจก็ทนให้ได้ด้วย

ที่จริงกายมันไม่ “รู้สึก” อะไร มันไม่มี “ธาตุรู้” มันคือ “รูป” แท้ ๆ
ดังนั้น กายให้มันกระทบสัมผัสทำงานทำการอะไร มันก็ไม่รู้สึกอะไร สุขอะไรเลย
วิจักเช่นกัน คำพูด มันก็ไม่ “ธาตุรู้” มันคือ “รูป” แท้ ๆ ดังนั้น วิจักให้มัน
กระทบสัมผัสทำงานบนมันออกไปแล้ว หรือ มันลอยมาเข้าหูเราแล้ว มันจะรู้อะไร มัน
จะเป็นตัวทุกข์ตัวสุขอะไรกัน ! มันก็คือ “รูปธรรม” อย่างหนึ่งเท่านั้นเอง

ไอ้ที่มันสุขมันทุกข์ มันชอบมันชังมัน โลภะโทสะโมหะอยู่ที่ “ใจ” หรือ
มโน นี่แหละ เป็นต้นเหตุ ต้นเรื่องใหญ่ เป็น “สมุทัย” แท้ ๆ จึงต้องตามเข้า
มาหา “ใจ” เรียน “ปรมัตถธรรม” จึงต้องเรียนรู้ให้ถึง **อาการ-นิमित**
ของใจ (วิญญาณ, มโน, จิต, ฯลฯ) ให้ได้ มันไม่มี “ตัวตน” ไม่มีร่าง
ไม่มีโลม ไม่มีสีมภาพ แต่มันนั่นแหละ คือ “ตัวตน” แท้ ๆ (ที่เรียกว่า “อัตตา”
จริงๆ) มันไม่มีรูปร่าง แต่มันก็จะเป็นสิ่งให้ “ถูกรู้” (รูป) ได้ ถูกเข้าใจได้
ถูกอ่านออกได้ในคนผู้มีวิปัสสนาญาณแท้ เมื่อรู้ “รูป” ที่หยาบ-กลาง-ละเอียด
ในของนอกแล้ว ก็จะต้องสืบสาวเข้าไปรู้ “รูป” ของใจของจิต อันเป็น **รูปในกาย**
ใน จนถึงขั้นรูปในภายในให้ได้จริงๆ อย่างนี้

เราจึงต้องรู้อาการ รู้ลักษณะ รู้สภาพของจิตของเราเองว่า มันทุกข์นั้น คือ อากาโรอย่างไร? ลักษณะไหน? เป็นสภาพเช่นไร? ซึ่งแตกต่างจากสุข อย่างไร? ไฉน? เช่นไร? และที่สุดแตกต่างจากอทุกขมสุข หรือ อูเบกขา อย่างไร? ไฉน? เช่นไร?

แล้วก็ปรับให้เป็น เปลี่ยน "จิต" ให้เป็น บทแรกก็เปลี่ยนมาเป็น "สุข" หรือ เป็น โสมนัส หรือ เรียกว่า ยินดี ปรีดา ร่าเริง เบิกบาน ชื่นใจ อะไรต่างๆ นี้ แผลง ให้ได้ ภาษาบาลีเรียกว่า "ปัสสั" หรือ "ปราโมทย์" (ปโมทยะ) ทำ จนเก่งทำจนอยู่ใน "วิสัย" คือ จนสามารถ จนเป็นเรื่องง่าย แม้จะยากเกินมนุษย์ ธรรมดาจะทำ ก็ตาม ผู้ทำได้ ก็เป็นผู้มี "ปตวิสัย" ได้ ("ปตวิสัย" อันนหมาย เอาว่า เป็นผู้ทำความรื่นเริงยินดีปรีดาให้แก่ตนได้แล้วอย่างเก่ง) อย่างนี้เป็นการ ละ การล้างทุกข์ หรือ การดับทุกข์ออกไปได้แล้วในสภาพต้นๆ ชั้นที่หนึ่ง เรียกว่า เป็น "ปหีนกิจ" (ปหาน) แท้ๆ เหมือนกัน คือ ได้ละทุกข์มาได้แล้วจริง แต่ยังไม่ ดับ "สมุทัย" ละเอืดยศ ยังไม่หมดเชื้อสนธิ มันยังมีปติเปรมใจ หรือ ยังมีสุข นั่นเองแหละ เป็น "อบาย" เป็นเชื้อ (สสังขาริก) ที่จะทำให้เราหม่นไปทุกข์ได้อีก เพราะรากเง้าเค้ามูลของ "ทุกข์" แท้ๆ มันก็คือ **ตัวหลงว่า "เป็นสุข"** นั่นเอง เป็นตัว "ฉ" เป็น "ตัวหลอกหลวง" (อลิกะ) ที่เก่งที่สุด "สุข" มันจึงคือ โลภียะ "สุข" จึงเป็น **อลิกะ** ที่เรียกว่า "สุขขัลลิกะ" ทั้งนั้น ("อลิกะ" แปลว่า หลอก หลวง, ไม่จริง) "สุข" ที่เป็น **สัจจะ** (คือ ที่เรียกว่า "สุขสัจจะ") จึงไม่มี ("สัจจะ" แปลว่า จริง, แท้) มันมี **สัจจะ** อยู่แท้ๆ ก็คือ "ทุกข์" นั่นแหละ เป็นตัวเกิดขึ้น เป็นตัวตั้งอยู่ เป็นตัวดับไป ที่เรียกได้ว่า "ทุกข์สัจจะ" "สุข" จึงเป็น "โลกธรรม" อยู่จริงๆ จะหา "สุขสัจจะ" ไม่ได้เลยจริงๆ ในที่ไหนๆ นอกจาก สภาพที่ชื่อว่า "ยิ่งกว่าสุข" ที่เรียกในภาษาบาลีว่า "ปรมมัง สุขัง" หรือ "บรม สุข" (หรือ มีภาษาที่เรียกอารมณ์ตรงๆ นั้นจริงๆ ก็ว่า "นิพพาน") และมันก็ ไม่ใช่ "โลภียรส" หรือ ไม่ใช่รสสุข อย่างที่โลกเข้าใจ ที่คนโลกๆ หลงติด หลงเสพย์กันอยู่นักหนา **ไม่เลย** มันเป็น "วิมุตติรส" จริงๆ

ฉะนั้น การจะเข้าถึงความจริงว่า **ทุกอย่างย่อมเป็นทุกชั้นนั้น ยากกว่ายากยิ่งนัก** ดังพระพุทธพจน์ที่มัยนัยนอยู่ว่า การจะยิงศรให้ผ่านรูกุญแจจากระยะไกลร้อยดอก โดยไม่ให้พลาดเลยสักดอกเดียว ย่อมทำได้ยาก และจะยิ่งยากขึ้นอีก ถ้าจะจักเส้นผมให้เป็นร้อยแฉก โดยทุกแฉกต้องเสมอกัน การจะเข้าถึงความจริงว่า **ทุกอย่างย่อมเป็นทุกชั้นนั้น ยิ่งยากยิ่งกว่า**

สภาพ "ปิตวิสัย" นั้น **จึงยังไว้ใจไม่ได้** ยังไม่เป็นที่สุด หากส่งสมพอกเพิ่มเข้ามาเรื่อยๆ ก็กลายเป็น **บัจฉย** ที่จะทำให้เกิดทุกข์ได้อย่างชัดเจนทันทีเอาเลยทีเดียว และมันก็ยังเป็น "ความหลงผิด" อยู่ด้วย ยังไม่พ้น "อวิชชา" แท้ เพราะแม้จะเป็นความสุขความยินดีประมั้นใจอะไร มันก็หาใช่สิ่ง หรือ สภาวะที่เราควรไปหลงยินดี หลงเสพย์อยู่ไม่ มันจะทำให้จิต หรือ วิญญาณ "เสพย์กัน" และ หลงคิด หลงยึด ได้ ในที่สุด **จึงไม่ควรกำหนดมโนหมายในจิตสุข หรือ ให้จิตมีอารมณ์เสพย์กันกับสภาพสุข หรือ หลงอยู่แต่แค่พันทุกข์มาได้เพียงระดับต้นๆ เท่านั้น เท่านั้น เพราะนั่นคือ การสะสมคำว่า "ปรมาตมัน" คือ การทำ "อัตตา" ให้ใหญ่ให้ยิ่งขึ้น ๆ**

การจะพันทุกข์ให้สั้นที่ยังกว่านั้น มรรควิธีเพิ่มขนอก คือ แม่แต่ "ปิตวิ" แม่แต่ "สุข" ก็จะต้องให้ได้ว่า มันยังคือ "อบาย" (คือ ความยังไม่เจริญแท้) ยังไม่เป็นที่น่าไว้ใจหรอก จึงจะต้องทำจิตให้พ้น "อบาย" ขึ้นไปให้ได้อีก จิตที่เป็น "ปิตวิสัย" ในภาษาบาลี จึงเพิ่มอักษรเข้ามาเรียกจิตภูมินั้น ที่ได้ทำตนให้ "สบาย" (สบาย = มีความเจริญ) ขึ้นมาหน่อยหนึ่งแล้วแหละ แต่ก็ยังเป็น "อบาย" เป็นความไม่เจริญ เพราะยังมี **ส่วนเหลือ** ที่เรียกว่า "ปิตติวิสัย" หรือ "ปิตติวิสัย" (มาจากคำว่า "ปิตติวิสัย" ดังกล่าวแล้ว คือ เติม "ติ" สะกดเข้าไปอีกตัว เพื่อจะได้ภาษาที่จะสื่อความหมายตัวใหม่ เช่น "ปิตติโก" อันหมายความว่า ผู้มีสิ่งดีในตัวนั้นแหละเป็นเครื่องทำตัวเองให้เสื่อมลง หรือ มีดี เป็นอาพาธ) ถือว่า ยังเป็น **จิตมีนรกอยู่** หรือ สภาพอย่างนั้นๆแหละ **ยังคงภาพนรกอยู่ชัดๆ** (สำหรับผู้มี "ญาณ" จริง จะเห็นว่า หากยังไม่รู้เท่าทัน "ปิตติ" จริง ขึ้นไม่คิด ไม่หลงมันแท้ และ

ยังไม่มีอำนาจเหนือ "ปิติ" ได้เด็ดขาด ก็ยังจะสั่งสมทำให้เราเวียนวนเป็น วัฏฏะ ไปสู่ "อบาย" ได้จริงๆ ยังไม่สิ้น "ความเวียนวน" ลงไปสู่สภาพต่ำอย่าง "สมุจเฉท" เป็น โลกุตตรภพภาวะ) จึงจะต้อง "รู้" สภาวะ รู้อาการรูป รุ้ลักษณะรูปของจิต อย่างนั้น จับมันให้ได้ และจะต้องฝึกหัดเปลี่ยน หรือ ปรับให้เป็น จิตเฉยๆ ว่างๆ วางๆ ปล่อย่อยๆ ไม่ยึดอะไรให้ได้ คือ ทำให้จิตเป็น "อุเบกขา" หรือ อทุกขมสุข นั่นเอง จึงจะต้องเรียนรู้ เรียนทำจิต "อุเบกขา" หรือ อทุกขมสุข ให้เป็น และ เห็นความแตกต่าง (เพศ หรือ ลिंगค์) ของ "สภาวะ" "อาการ" หรือ "ลักษณะ" ของ ปิติ กับ สุข ของ ปิติ กับ อุเบกขา และ ของ สุข กับ อุเบกขา ให้ชัดให้จริง แล้วพึงกระทำ พึงประพฤติ โดยเอา "อุเบกขา" เป็นฐานฝึก ฐานพัก หรือ เรียกโดยภาษาว่า เอา "อุเบกขา" เป็นกรรม-ฐานหมาย หรือ เป็นจุดหมาย เป็น "อัตตสัญญา" กันในขั้นนี้ เป็นจิตที่อ่อนควรแก่ การงานจริงๆ (กรรม แปลว่า กระทำ หรือ การงาน, การประพฤติอยู่. ฐาน แปลว่า ทดง, ที่ทำให้หยั่งลง, ที่เกิดสิ่งนั้นได้แล้ว) นั่นคือ การฝึก "ฉานสมาบัติ" ทั่วๆ ทุกเวลา แม้ขณะล้มตาโพลงๆ แม้ขณะมีผัสสะทุกทวาร ทำการงานอยู่ด้วย เมื่อเราทำได้ เราก็จะมี "วิมุติรส" เพิ่มขึ้นๆ ทำจนเก่ง ทำจนเป็น "สีปปะ" (คือ ศิลป=เชี่ยวชาญ, จัดเจน) หรือ ทำจนให้เป็น "วิสัย" เป็นความตั้งลง มั่นคง (สมาทหะ) จนเก่งถึงขั้นว่า ไบหน้าเรายิ้มแย้มร่าเริงเป็นปกติแห่งมนุษย์ผู้มี สุข แต่จิตเราก็คือ "อุเบกขา" อยู่เป็นที่สุดจริงๆ อย่างรู้ตนอยู่จริง เป็นจริง

ความเจริญขั้น(สปปาย หรือ สบาย) ก้าวสูงขั้นจริงแท้ ก็จะมีโดยนัยอย่างนั้น แม้จะเก่งจนทำจิตของเราให้ตั้งมั่นให้แน่นอนได้ ในสภาพเป็น ปล่อยวาง-ว่าง-เฉย ได้ เก่งแท้ มั่นคงแล้ว จิตมันก็ยังม "ปิติ" (คือ "ลูกของจิต" ที่ลึกลงสู่ขุมละเอียด เหลือเกิน) ย้อนเกิดเป็น "ความหลงยินดี" หรือ "ความหลงยึด" ขึ้นมาอยู่อีกได้ เสมอ ขนาดได้ขั้นนั้นนี้ เรียกว่า เป็นขั้นทำ "อภิปปโมทหะ" ได้ถึงขนาด "สมาทหะ" กันระดับหนึ่งแล้วนะนี่ !

ดังนั้น แม้จะทำอะไรได้ จะบรรลุสูงสุดสภาวะแค่ไหนๆ ได้แล้ว ก็ตาม ทำ ให้มาก ทำให้เก่งในจุดนั้นในอันนั้นได้จริงยิ่งแท้ จนเรียกว่า ได้เด็ดขาด (สมุจเฉท)

ได้อย่างเที่ยงแท้แน่นอน(นิยต)แค่ไหนๆ ก็ตาม **ถ้าใครไม่รู้ล่วงหน้าเป็นปริยติมาก่อน กิติ "ไหวรู้" เองได้ กิติ ว่า มันจะต้องมี "ลูกจิต" (ปิติ) ซึ่งเป็น "สัมพัทธภาพ" (คัมภีร์วราภาโส, ปรีวัฏฏ์ซ้อน หรือ รังสีสัมพันธชั้นปลาย) เกิดขึ้นและเหี่ยยดซุมลึกซึ้งสุดตามมาเสมอๆ หากไม่มี "จิตรู้เท่ารู้ทัน" และ ได้ให้กระบัง หักไหวรู้ทัน เป็น "บัญญัติเจตสิก" ขบวนการสุดท้าย ซึ่งจะต้องมีความรู้ในขบวนการแห่ง "ปฏิจจนุปบาท" ขึ้นรู้เท่าทันนาม-รูปของจิตในจิต ชนิดซุมประณีต (อรุปรจิงๆ) ตามอาการ-ลึงค์-นิमित-อุเทศของมันอย่างสำคัญยิ่ง และได้ปรับเปลี่ยน "มโนปวิจาร" (เวทนาในเวทนา) เข้าสู่สภาพใหม่ที่จะต้อง "เกิด" ใหม่ที่จะต้อง "ดับ" ให้ตรง อากาศ-วิญญูณ-อากิญจ จริงๆ จนเป็นการดับ หรือ ตัดเชื้อ (สังขาริก) คือ มาเจ้าลูกจิตตัวนี้ลงไปให้จริงให้ได้ ให้เป็นการ "ถูกตัว ลงตัว" (สัญญา) เสียด้วยละก้อ!**

เจ้า "ลูกจิต" ตัวนี้แหละ มันจะสะสมเป็น "โอชรูป" (อวินิโกครูปตัวสุดท้าย) และจะเป็น "พีชะ" ที่ยังไม่สิ้นสุด

เพราะเจ้าของจิตยัง "หลง" ว่า เป็น "รสรูป" (อวินิโกครูปตัวที่ ๑) คือ หลงว่า เป็นรสชาติอยู่ "หลง" ว่า เป็นความสุขสุดแสนสุขสุดท้าย นั่นเอง

ดังนั้น บัญญัติเจตสิก หรือ การไหวรู้เสมอตัวสุดท้าย จึงจะต้องเป็นแพนฆมาตใหญ่คอยตามประหาน (ปหานกิจ) ให้ได้ลึกลงเหี่ยยดไปดังนี้เสมอๆ ในบทแห่งการประพฤตธรรม ปฏิบัติธรรม

ถ้าไม่เช่นนั้นแล้ว เจ้า "รส" (อวินิโกครูป) นั้น จะเติบโตขึ้น เป็น "พีชะ" คือ "ตัวชีวิตในโลก" เพราะการสั่งสม "โอชะ" ให้กองทับถมลงไปๆ เรื่อยๆ (โอชะ อันรามมาใช้ในภาษาไทยว่า ความอร่อย หรือ บันเทิงใจ นั่นเอง ซึ่งเป็นความหลงว่า คือ "ชีวิตชีวา" ของปลุกชน) และแล้วมันก็เป็น "สัตว์" (สัตต) ในที่สุด สิ้นชาติลงไม่ได้

เจ้า "ลูกจิต" (ปิติ) ที่เกิดเพราะหลงยินดี หลงว่าเป็นรสสุข ชั้นลึกสุด ขนาดสุด ขนาดยึดเอา "อุเบกขา" หรือ อทุกขมสุข ดังกล่าวไว้ เป็น "โอชะ" จึงยังคือ "ปิตติวิสัย" (เพราะ "ปิติ" แท้ๆ) คือ จิตผ่นรก หรือ ภพที่ยังไม่เจริญแท้ ได้อยู่ออก เป็นระดับลึกซึ้ง เป็นนรก เป็นอบาย **ชั้นสุขุมเยียม**จริงๆ ดั่งตนเอง ผู้ผู้สามารถตามรู้ได้ด้วยตน มีสภาวะรองรับ ก็จึงฟังทำความเข้าใจให้ดีๆ เกิด

จะต้องไม่ให้ติด ไม่ให้หลง แม้แต่รสชาติของ "อุเบกขา" อันเป็นบันไดขั้นสุดท้าย เป็นอุปกิเลสตัวสุดท้าย เป็นจุดสุดปลายทางแห่งโลกกับธรรม เป็นขอบเขตขนาบระหว่างโลกียะกับโลกุตตระ ถัดไป "ปิตติวิสัย" ชั้นสุดท้ายนี้ หรือ "รู้อย่าง" ในปิตติวิสัยสุดท้ายนี้ ไม่ได้ ก็ยังมี "ความยินดี" หรือ ปิตติวิสัยชนิดปลายสุด นแหละ ที่ยังเป็น "อิตตา" เป็น "โอชะรูป" สุดท้าย ที่จะตกตะกอนนอนกันเหลืออยู่

จะต้องรู้ละเอียดยิ่งถึง "อุทท" คือ รู้จัก "ลูกจิต" หรือ "ละอองจิต" ฐิติสุดท้าย หรือ ผลของ "สัมผัส" ที่ละเอียดละอองสุดท้ายตามความเป็นจริง ดังนี้ เรียกว่า "อุททวิสัย" กล่าวคือ เห็นอยู่รู้อยู่ และ รั้งในสภาวะธรรมขนาด "อุทท" อันได้แก่ เศษสุดท้าย ที่เป็นธาตุละอองเกิดจากผลของผัสสะ เช่น ปิติ หรือ สุข หรือ แม้สุดท้ายจริงๆ คือ อุเบกขานั่น เป็นต้น แล้วถัดไปเสียดด้วย "บัญญัติ" คือ อย่าหลงว่า เป็น "รส" เป็นชาติที่ควรมีควรติดอยู่เป็นอันขาด มิฉะนั้นมันจะตกตะกอนเป็น "โอชะ" และต้อง "รู้อาการของ "ความคิด" (สัคค) แท้ๆ ด้วย เชื้อสุดท้าย หรือ เหตุปัจจัยสุดท้าย จึงจะไม่เหลือเหลือ

ดังนั้น แม้จะหมด "รสทุกข์" (ทุกขเวทนา ที่เป็นสภาพในระดับสูงชั้นละเอียดชั้น เรียกกันในศัพท์ว่า โทมนัสเวทนา) คือ ทนได้ ไม่ลำบาก ไม่ทรมานใจ ไม่มีแม้รู้ละอองความขุ่นข้อง จะอยู่ในสภาพเช่นนั้นไปอีกเท่าใด ก็ทนได้ (นี่คือ ความหมายที่เรียกว่า "อโศก") และ จะไม่มี "รสสุข" (สุขเวทนา ที่เป็นสภาพในระดับสูงชั้นละเอียดชั้น เรียกกันในศัพท์ว่า โทมนัสเวทนา) คือ ไม่หลงเป็นโลกีย์รส ไม่หลงว่าอร่อย ไม่หลงเพลิดเพลิน ไม่หลงบันเทิงใจ ไม่หลงยินดี ปรีเปรมปิติปราโมทย์ใจใดๆ ไม่มีอาการแห่งความคิด (นิสสัคค หรือ อสังสัคค)

ถึงที่สุด แม้จะมี “รสสุข” ที่เนื่องมาแต่อุเบกขาเวทนา (ที่จริงต้องเรียกว่า “รสโสมนัส”) หรือ จะเรียกว่า อย่างนั้นแหละมันเป็น “รสวิ่งกว่าสุข” (ปรมังสุขัง) นั้นต่างหาก ก็ตาม ก็จะไม่หลงเพลิดเพลิน ไม่หลงว่าอร่อย ไม่หลงว่าบันเทิงใจ ไม่หลงยินดีประมปีติปราโมทย์ใจ ให้กลายเป็น “ปีติวิสัย” เป็นอันขาด (นี่คือ ความหมายที่เรียกว่า “วิริย”) จึงเป็นผู้สิ้น “โอชรูป” เยี่ยมยอดแล้วสุดถึงปานจริงๆ รู้แจ้ง มีอารมณ์สุดท้าย (ธรรมารมณ์ ที่คือ นิพพาน) ได้

“นาม” (สิ่งที่เข้าไปรู้) “ตัวสุดท้าย” นีแหละ คือ “ปัญญาเจตสิก” ที่รู้ถึงความ **ไม่มี “อุทธ”** สุดท้าย จึงเรียกว่า “นิรุทธ” หรือ “นิรุทธา” (นิร+อุทธ ซึ่งก็แปลว่า ความ “ไม่มีอุทธ”) และละออง หรือ “ฐลิต์ตัวสุดท้าย” นี้ จึงเรียกว่า “อุทธัจจะ” (สังโยชน์ตัวที่ ๕) ซึ่งมาจากคำว่า “อุทธ+อัจจะ” (อุทธ = ละอองสุดท้ายที่เป็นตัวเกิด, ลูกจิต, เรื่องเหนือชั้นเหนือเชิง อัจจะ = ความสว่าง, ความแจ่มแจ้ง คือ ปัญญาที่ยิ่งกว่าแสงสว่างใด)

อุทธัจจะ จึงคือ จะต้องมีความรู้ซึ่งรู้ใน “รูป” ที่ละเอียดสุด แม้แต่อวินิโยครูป” ขนาด “โอชรูป” และรู้ละอองฐลิต์สืบต่อ ที่เรียกว่า “อุทธ” จริงๆ (ต้องรู้แจ้งเป็น “อุทธัจจะ” จนถูกตัวลงตัวเป็นตัวจริงของมันเอง ให้ได้ เพราะ “ปัญญาเจตสิก” ที่จะรู้ ก็คือในจิตเราเอง “อุทธัจจะ” ตัวสำคัญ ก็คือในจิตเราเองอีก ก็ให้มันถูกฝ่าถูกตัวจริงๆ เกิด) และแล้วเราก็ปล่อย “อุทธ” สุดท้ายทิ้ง เป็น “นิรุทธะ” หรือ “นิรุทธา” หรือ “นิโรธ” นั่นเอง ไปเสียเป็นขั้นสุดอีก ไม่หลงยึด ไม่หลงคิดเอาอะไรไว้เป็น “ตน” (อัตตา) จริงๆ แม้จะดีสุด สูงสุด ยิ่งใหญ่ที่สุด ปานใดๆ

จึงเรียก ผู้ปล่อย ผู้ไม่ยึด ผู้ไม่ติด ไขสุดท้ายนี้ได้ว่า “อุทธังโธโต อกนิฏฐคามิ ปรีนิพพयी” คือ ผู้ “รู้เยี่ยม” (โธโต หรือ โธต) ที่เข้าใจถึงขั้น “อุทธ” (อุทธัง) สุดท้ายแห่งความเป็น “คามิ” คือ มีเชื้อที่ยังไม่ใช่ออรหันต์ขนาดขั้น “อนาคามิ” (ซึ่งคำว่า อนาคามิ = อน+อาคามิ อันก็บอกความสูงซัดๆ อยู่ขั้นหนึ่งแล้วแท้ๆว่า ไม่ใช่ “คามิ” หรือ ไม่ใช่ “อาคามิ” แล้วนะ!) ยิ่งขั้นที่เรากำลัง

กล่าวถึงอยู่นั้น มันยังเป็นชน "อรุณ" สุดท้ายขนาด "คามิ" ฐิติสุดท้าย ที่ยังเป็น "อกนิฏฐาพรหม" คือ พรหมชั้นสูงสุดยอดแล้ว (อกนิฏฐา หมายความว่า "ไม่มี ฐลิน้อยใดจะน้อยกว่าอีกแล้ว") เป็นสัตตาวาสนชั้น "สุทธาวาส" ออกปลายสุดปานนี้แหละ ที่เป็นที่สุด ที่พระอรหันต์เจ้าจะต้องรู้เท่าทัน และปล่อยวาง หรือ "จะรู้" เป็นบัญญัติทริย์ (อุทฺธงฺโสโตอกนิฏฐคามิ=อุทฺธ+โส+อกนิฏฐ+คามิ)

สภาวะที่หลุดพ้น หรือ รู้แจ้งใน "วิริข" (มงคลที่ ๓๗) ฉะนั้นแล คือ ความเจริญ หรือ สิ่งที่เป็นบรมสุข เป็นตัวความเจริญ (มงคล) สุดท้าย (อันต์) ยิงแล้ว ในคนทพมได้ อันเรียกว่า "เขม" หรือ "เกษม" จึงจะได้ชื่อว่า "อรหันต์" (อรห+อันต์)

ซึ่งเป็นสภาพธรรมที่ "รู้อยู่รู้อยู่" หรือ เห็นแจ้งสว่างชัดอยู่ เป็นปัจจุบันนั้นๆ อยู่แต่ๆ ในขณะที่ทุกขณะ ที่เราจะพึงรู้พึงเข้าใจกับ "ผัสสะ" ทุกผัสสะ เมื่อยกจิตขึ้นรู้ (คือ ยกจิตสู่วิปัสสนา) ก็จะมีบัญญัติทริย์ (ปัญญาเจตสิก) พึงเห็น พึงทำงานกับ "วิริข" สุดท้ายได้ทุกที่ไปที่เดียว จิตหมั่นนี้ ก็คือ "มหากิริยาจิต" หมวดสุดท้าย ๔ ดวง ที่เป็น "อุเบกขาสหคตัง" นั่นเอง ที่ทำงานเป็นสมังคกรรม ให้ "เรารู้เราวาง" หรือ ทำความ "เกิด-ดับ" อยู่เป็นขบวนสุดท้ายปลายโค้งงอแต่ๆ จริงๆ และ กำลังเป็น "กรรมวิธี" (มรรค) ดับกิเลสแต่ๆ

เมื่อผู้ใด "รู้อยู่เห็นอยู่" (ขานโต บัสนโต) ในตนว่า "ชาติ" ๘ แล้ว "ภพ" ๘ ก็ไม่มีออกปานนี้ ผู้นั้น ก็ย่อมเป็นผู้สิ้นกิจ จบภาระแห่งความเป็นอย่างนั้นๆ ได้แท้แล้ว เพราะเป็นผู้เห็น "นิพพาน สัจฉิกิริยา" (ความวนรอบสุดท้าย ที่สุขุมเป็นที่สุดของสภาวะแห่งความเกิด, วิญญาณสุดท้าย, เอกภาพแห่งสุญญตา) เป็นผู้ทแจ่งชัดแล้วใน "นิพพาน" เห็น "นิพพาน" อยู่รู้ "นิพพาน" อยู่ และไม่ได้หลง ไม่ได้ยึด ไม่ได้ติด แม้ใน "นิพพาน" เป็นผู้รู้ ผู้ปล่อย ผู้สลัดคนอยู่อย่างแท้จริงชัดเจน (ปฏินิสสัคคะ แต่ๆ หรือ อสังสัคค จริงๆ)

นี่คือ ผู้ถึงซึ่งอริยสัจข้อที่ว่า "นิโรธอริยสัจ" และ

เป็นผู้พ้นทุกข์ ดับทุกข์(ทุกขนิโรธ)แท้ๆ เพราะเป็นผู้มี “สัญญาเวทิต นิโรธ” เป็นผู้รู้แจ้งใน “สัญญา” รู้แจ้งใน “เวทนา” อย่างละเอียดสุขุมสุดลึกซึ้งซบซ้อน และ **ดับสนิทในส่วนในสุด** ที่พึงดับ ได้อย่างถูกต้อง อย่างละเอียดสุขุมสุด ลึกซึ้งซบซ้อนเยี่ยมยิ่งนั้นๆ ด้วย คือ ดับ **สัญญาในสัญญา** ดับ **เวทนาในเวทนา**แท้ๆ

“สัญญาเวทิตนิโรธัง สมานันนัสสะ สัญญา จ เวทนา จ **นิรุทธา โหนติ**” ที่แปลตามๆ กันมาว่า “สัญญา และ เวทนา ของผู้เข้าสัญญาเวทิตนิโรธ ย่อมดับไปหมดสิ้นเกลี้ยง” นั้น ก็พึงให้เข้าใจให้ถูกต้องกับสภาพเถิดว่า เป็นบทของพระอรหันต์ถึง ๔ บท และ **ยังไม่ใช้บทของพระอรหันต์** กึ่งเป็นได้ คือ.....

๑. ตอนตายเน่าเข้าโลงจริงๆ พระอรหันต์เจ้าทุกรูปก็จะดับหมดสิ้นเกลี้ยงทั้งสัญญา และ เวทนา เป็น “อนุปาติเสสนิพพานธาตุ” กันจริงๆ แท้ๆ เป็นที่สุด และจริงที่สุด เพราะดับหมดสิ้นเกลี้ยงทั้ง “สมมุติสัจจะ” ด้วย (อนุปาติเสสนิพพาน หมายความว่า นิพพานชนิดไม่มีหน่อไม่มีเชื้อสังขารใดจากผู้นั้นเหลือเลย, นิพพานอย่างไม่เหลือความเกิด ความเป็นไปโดยฤทธิ์ โดยแรงของผู้นั้นอย่างสิ้นเกลี้ยงทุกชนิดจริงๆ ลงเป็นที่สุด) หลังจากได้ดับหมดอย่างสิ้นเกลี้ยงในส่วน “ปรมัตตสัจจะ” มาก่อนแล้ว(คือ ทาง “วิญญาณขันธ” แล้วมาแล้ว ตอนนั้นก็ดับทาง “กายขันธ” ลงด้วย)

๒. ตอนยังไม่ถึงวาระจะตายเน่าเข้าโลง พระอรหันต์บางท่านนั้น บางคราว บางครั้ง ท่านก็จะดับหมด (เป็นเพียง “การดับ” ชั่วคราว) ทั้งสัญญา ทั้งเวทนา เป็น “อนุปาติเสสธาตุ” ส่วนนามธรรม คือ ในตอนทำอยู่นั้น **ไม่มีนามธาตุ** แม้กระทั่ง “สัญญาธาตุ” หรือ “เวทนาธาตุ” คงเหลือแต่ “รูปธาตุ” อยู่เท่านั้น และ ลักษณะนี้ ก็ไม่ใช่สภาวะ “นิพพาน” ของพุทธศาสนาด้วย ซึ่งเรียกขานๆ ก็ว่า “เจโตสมถะ” อันจะทำกันในคราที่ประสงค์จะ “พักสนิท” (ก็คือ สภาพของ “อัสัญญ” หรือ “อกิสัญญา นิโรธ” ดังที่เคยอธิบายมาแล้ว นั้นแหละ) สำหรับองค์ไหนที่ท่านทำได้ ท่านก็ทำเท่านั้น แต่ไม่ใช่ทำ “อนุปาติเสสนิพพานธาตุ” จริง อย่างบท ๑ (ที่ผ่านมา) นั้นหรือหนะ ! ไม่ใช่ทั้งบทแห่ง “อนุปาติเสสนิพพาน” ที่เต็มครบอยู่ อย่างบท ๓ (ที่ยังไม่ได้พูดถึง แต่กำลังจะถึง) ด้วย และ

ไม่ใช่ทั้งบทแห่งการทำ “สอุปาทิเสสนิพพานธาตุ” ที่ถูกแท้ๆ ใน บัดนั้น ตอนนั้นๆ อย่างบท ๔ (ที่ยังไม่ได้พูดถึง) ด้วย เพราะถ้าเป็นพระอรหันต์แท้จริง ก็คือท่านผู้ที่ได้ผ่าน การทำ “สอุปาทิเสสนิพพานธาตุ” ให้แก่ตนได้สำเร็จบริบูรณ์มาแล้ว

และถ้าเป็นผู้ที่ยังไม่ใช่พระอรหันต์ทำ (คือ ทำบท “อุปาทิเสสธาตุ” หรือ “อสังขญ” นั้นแหละ) ก็เป็นขบวนการหนึ่ง หรือ ปราภฏการณอย่างหนึ่งของผู้กระทำอยู่อย่างนั้น เท่านั้น (คือ กิจกรรมของ “เจโตสมถะ”) เป็นแต่เพียง “สมมุติสังขะ” อย่างหนึ่ง คือ การไม่มี ความ “รู้” สภาพไม่รู้เลยที่เกิดขึ้นกับ “จิต” ในขณะหนึ่ง ในช่วงหนึ่งของคนที่ยังไม่ตายจริง ซึ่งจะเป็น “ปรมัตตสังขะ” ที่แท้ที่สูงกว่า คือ เป็นการ “รู้” ความไม่มีอย่างถูกแท้เป็นจริงของคนที่ยังไม่ตายจริง **ก็ยังไม่ใช่!** และสภาพธรรมที่ “หลงความวน” อันนั้นแหละ คือ “ความหลงผิด” (โมหะ) ของคน, ของผู้แสวงหา, ของฤๅษีเดียรฉัตร (คือ ของสมณพราหมณ์บางพวกนั่นเอง) จึงทำให้ไปคว้าเอาได้ “สมมุติสังขะ” มาหลงว่า เป็น “ปรมัตตสังขะ” และคิดว่า การทำ “เจโตสมถะ” เป็น “นิพพาน” หรือ “นิโรธอริยสังข” จึงได้เกิดเดียรฉัตรต่างๆ มากมาย (“เจโตสมถะ” นั้น ไม่ใช่ โลกุตตรจิตจริง ๆ ทำความเข้าใจให้ได้)

๓. เพราะในขณะที่เป็นคนเป็นๆ มีชีวิตธรรมดาๆ ลืมตาโผลงๆ อยู่ขึ้น พระอรหันต์เจ้า ก็จะดับหมดทั้ง สัญญา ทั้ง เวทนาเช่นกัน เป็น “สอุปาทิเสสนิพพาน” ซึ่งหมายความว่า นิพพานที่ยังเหลือสมมุติสังขะ ซึ่งเป็นนิพพานที่ยังมีทั้ง สัญญา ทั้ง เวทนาที่เต็มชัดตาม “สมมุติสังขะ” และ ทั้ง **ไม่มี** สัญญา - เวทนาที่ไม่ควรมี นั้นๆ ได้แล้วเต็มชัดด้วย ตาม “ปรมัตตสังขะ”

และ **ไม่มี** สัญญาที่ไม่เต็มไม่ชัดอีกด้วย กล่าวคือ รู้ใน “สมมุติสัญญา” ทั้งหลายชัดแจ้ง เช่น น อามิสสัญญา บ้าง, น กามสัญญา บ้าง, น ปฏิฆะสัญญา บ้าง, น รูปสัญญา บ้าง, น อรูปสัญญา บ้าง ฯลฯ จนกระทั่ง น เนวสัญญานาสัญญายตนสัญญา บ้าง, น วิราคสัญญา บ้าง, น อนัตตสัญญา บ้าง และ “รู้” ปรมัตตสัญญา ที่สุดถึง “สังขสัญญา” จะ **ไม่** “อมนสิการ” ในนानัตตสัญญาเป็นอันขาด จริงๆ

และ **ไม่มี** "เวทนา" ที่เป็นเศษ "โลภีภรต" ใดๆ จริงๆ ซึ่ง "รู" แจ้วแจ่มแจ็งลึกซึ้งสุขุมบริบูรณ์

ส่วนผู้ที่ "รู" บางเหมือนกัน โดยปริยัติ หรือ บางคนอาจจะถึงขั้น "ปัตติมรรค" ก็ได้ ทว่ายังเข้าถึงไม่บริบูรณ์ก็ยังมีอีก คือ ผู้ไม่เข้าใจ "สมมตัสัจจะ" อย่างชัดเจน ทั้ง "จิต" อันเป็น "ปรมัตถธรรม" ของตน ก็ยังไม่มี "เจโตวิมุตติ" จริง ยังไม่ "เกิดสภาพวิมุตติสุทธอบ" จริง จึงจะรูได้แต่เพียงมุมหนึ่ง และ ยังยึดได้เพียงมุมหนึ่ง

ผู้ที่ได้จริง ผู้ที่บรรลุ "ปรมัตถัสัจจะ" เป็นที่สุดแล้ว ก็จะเข้าใจทั้งสภาพ บท ๑ รูทั้งสภาพบท ๒ รูทั้งสภาพบท ๓ นี้ อย่างทะลุปรุโปร่งดีจริงยิ่งชัด เพราะเนื่องมาจากได้ "เกิด" สภาพบท ๔ ในตนมาแล้ว คือ.....

๔. พระอรหันต์เป็นๆ นี้ จะเข้าใจแจ่มแจ้งอย่างชัดลึกแท้จริง ด้วยว่า "สัญญา" คืออะไร? แคไหน? "เวทนา" คืออะไร? แคไหน? ทั้งดับเวทนาถูกเวทนาด้วย แม้จะลึกซึ้งถึงขั้น "เวทนาในเวทนา" คือดับถูกตัวทุกขเวทนา จนสุขุมขั้นโสมนัสเวทนา วางถูกตัวของสุขเวทนา จนสุขุมขั้นโสมนัสเวทนา กระทั่งถึง "อุเบกขาเวทนา" อันมีอารมณ์หยาบ กลางละเอียดขนาดใด ก็ปล่อยวาง วาง ได้ ไม่ติด ไม่เสพยาถูกตัวถูกตนหมด และก็มีธาตุรู้ กำหนดรู้ สัมผัสรู้ใน "เวทนา" ที่ดับนั้นอยู่ชัดแจ้ง **นี่คือ "ดับเวทนา"**

ไม่หลงมันหมาย ไม่หลงยึดเป็นยึดตาย ไม่หลงไปทำสัญญา-สัญญาไว้ ไม่หลงไปสำคัญนักสำคัญหนา ผูกมัดตรึง แม้ที่สุดละเอียดไปจนใน "อุเบกขาเวทนา" ไม่ว่าต้น-กลาง-ปลาย ถึง "อุทธจจะรุตสุดท้าย" ว่า เป็นของเรา ว่า นำหาง ว่า เป็นตัวเป็นตน ดับได้สนิทสิ้นสงสัยทั้งปวงจริงๆ เพราะกำหนดรู้ใน "ความดับ" นั้น เพราะได้สัมผัสอย่างแจ่มชัดในสภาพที่เรียกว่า "ดับ" จากสภาพนั้นๆ ด้วยลักษณะ "รูอยู่" (ชานโต) "เห็นอยู่" (บัสโต) มี "ความดับ" (นิโรธ) นั้นอยู่ อย่างสัมผัสอยู่ ตรงตามที่มีความหมายรูชัดนั้นๆ อย่างมีอารมณ์รูนั้นๆ เอง **อยู่ที่เดียว (สัญญาเวทียิต) มีทั้ง "ดับ" มีทั้ง "รูดับ" เป็น สัจจสัญญา ถึงที่สุดจริงๆ นี่คือ "ดับสัญญา"**

แต่ก็ยังมีความขันธ์ทำงานอยู่แท้ มีสัญญาขันธ์ทำงานสืบสันตติอยู่แท้ลม
ตาไหลงๆ อยู่ นั้นแหละ เป็น “ปัญญินทรีย์” ที่แจ้ว ส่วนสิ่งที่เหลือสับต่อมาน
เป็นเพียงกากเดนของ “ความโง่” (อวิชชา) ที่ยังคงทำงานอยู่อย่าง “ฉลาดสูง
สุด” (อรหัตต์) เป็น “สมมุติสัจจะ” เป็นทั้ง “ปรมัตตสัจจะ” ๒ สัจจะครบ
เพราะ “ปรมัตต” อันคือ สาระสำคัญสุดท้ายสูงสุดนั้น เป็น “ญาณ” เป็น
“วิมุตติ” เป็น “ผลญาณ” นั้น ท่านผู้ใดได้แลวมแล้ว เมื่อได้ “ญาณ”
ได้ “วิมุตติ” ในขณะที่จิตใด ท่านผู้ใดก็มี “สตูปาทิสถนิพพานธาตุ” แล้วใน
ขณะต่อจากที่ได้นั้นทันที คือ ความเป็นพระอนาคามีได้ตายลงทันที แล้วก็เกิด
เป็นพระอรหัตต์ทันทีติดต่อกันเลย เป็นผู้มี “ตาย” แท้ (ปรมัตตสัจจะ) แต่เป็นผู้
มี “เกิด” อยู่ (สมมุติสัจจะ) (ยกเว้นพระอรหัตต์แบบ “สมศีล”) **นี่คือ**
“นิโรธอริยสัจ” จึงเรียกได้ว่า เป็นผู้มี “อมตธรรม” คือ เป็นผู้
ไม่มีคำว่า “ตาย” ไม่มีคำว่า “เกิด” หรือ เป็นผู้หมด “ตาย”
หมด “เกิด” แล้วจริงๆ เป็น “ปรมัตต” (สาระสูงสุด)

สภาพนี้เรียกว่า อุปาทานขันธ์ ๕ ดับมอดสนิทสิ้น(ตาย หรือ อรณะ)
แต่อุปาทานขันธ์ ๕ ยังสืบต่อเกิดอยู่ (วิชาจรณะ ยังเป็นไปอยู่)

พระอรหัตต์ จึงอยู่ในสภาพเป็นคนดี ๆ มีสติสัมปชัญญะเหมือนคนตื่นปกติ
ธรรมดาๆ ดังคนทั่วไป พุดกันรู้เรื่อง ทำงานร่วมกันได้ ทว่า คนผู้สัญญา
และ เวหนาดับไปหมดสิ้นเกลี้ยงจริงๆ โดยนัยนี้เอง จึงเรียกว่า พระ-
อรหัตต์เป็น ๆ สัญญาเวทียิต นิโรธเป็น ๆ หรือ นิโรธลึมตาไหลงๆ มี
นิพพานแจ้วๆ ใสๆ แท้ (นิพพาน สัจฉิกิริยา หรือ จักขุมา ปรีนิพพุโพติ)
ในแบบพุทธศาสนาแท้ๆ จริงๆ เป็น “ปรีนิพพายี” อันคือ “ผู้ประสพความหลุดพ้น”
คือ “ผู้ดับ” ที่ชัดเจนตรงเข้า คือ ผู้ที่อยู่เห็นอยู่กับความดับ หรือ ความหลุดพ้นนั้นๆ
ทีเดียว เพราะ “อุทซังโสโตอกนิฏฐคามี ปรีนิพพายี” จริงๆ

คือ ทั้งเป็นผู้อยู่เหนือ (อุทซัง) ทั้งเป็นผู้ผู้อยู่ในสภาพนั้นจริง
เป็นจริงครบถ้วนพร้อม (โสโต) เป็นผู้ที่ไม่รู้ล้นออก (อกนิฏฐ) แห่ง

ความเป็น “คามิ” (คำว่า “คามิ” หมายความว่า สภาพที่ยังไม่ลงตัวบริสุทธ์ บริบูรณ์ มันยังวน ๆ ยังจับไม่มันคั้นไม่แท้)

จึงได้เรียกว่า “ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา” ซึ่งเป็น อริยสัจ ลำดับที่ ๔ คือ ทุกข์ดับหมดสิ้น เพราะรู้แจ้งแทงตลอด ใน “บท” (ปทา) ต่างๆ อย่างละเอียดลออลึกซึ้ง ที่มันยกย่อน มันทวนกลับไปไกลกลับมา อันเรียกว่า “ปฏิ” ในสภาพธรรมนั้น ๆ จริง ๆ เป็นรู้ชัดจริง จับได้อย่างมัน คั้นได้อย่างแท้ อย่างเหมาะ ไม่เลอะ ไม่ปน ไม่วน ไม่เลื่อน ไม่ไหล ไม่เหลือความสงสัย เลิกวนจริงๆ แม้ภาษาจะยกย่อนอย่างไร ก็ไม่วน ไม่หลงรู้แจ้งแท้ใน “ความลงตัว” เป็นเอกภาพ ที่เรียกว่า “ภาวนากิจ” หรือ “ภาวนากิจ” หรือ ทำการให้รู้แจ้งให้มี “ภาพ” (สภาพ, สภาวะ) นี้ ได้อย่างเอกแล้ว อย่างไม่เลื่อน ไม่เหลื่อมเป็นหลายภาพ จับตัวมัน คั้นตัวตาย จิตถึงซึ่งความเข้าใจยอดเป็น “ความรู้ขั้นปลายสุด” (วิชา หรือ อรหันต์) ความวนไม่เกิดในใจผู้รู้เลย แม้จะต้องเวียนไปตัดสินอีก วนไปพิจารณาเลือกใหม่อีก มัน “สุตฺรู” และ “แสนซัด” เต็ดเดี่ยว สำหรับตน แม้จะพร่ำว่าในการหยิบ “ตัว” ออกมาบนเป็นภาษา เป็น “สมมุติ” ให้คนดูคนรูปร่างได้ไม่ซัด ไม่เก้ง แต่ตนก็ซัดแสนซัด มันแสนมัน “ความลึงเลเหลละแหละสงสัย” ไม่มีในใจผู้รู้เลย หหมดความเป็น “คามิ หรือ คามินี” จริงๆ ไม่ติด ไม่เสพยา ไม่หลงสิ่งนั้นอีกแท้แน่ อริยสัจลำดับที่ ๔ นี้ จึงเป็น “ผลญาณ” แท้ๆ ไม่ใช่ “มรรคญาณ” เลย เป็นความเกิดจริงมีจริงแห่งความครบพร้อมของเหตุของปัจจัย จนลงตัวเป็น “ผล” แท้จริงๆ อันมีทั้ง “สัมมาญาณ” มีทั้ง “สัมมาวิมุตติ” เต็มบริบูรณ์ เป็น “สัมมาอริยคุณ” องค์ ๑๐

ผู้ปฏิบัติใดมี “ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา” ผู้รู้แจ้ง ผู้ถึงซึ่ง “บท” สุดท้ายแห่ง “ปรมัตถสัจจะ” นั้น ๆ จริงๆ เรียกว่า ถึงขั้นเป็น “ผล”

และแล้วผู้บรรลุนั้น จึงจะมีองค์ ๘ แห่ง “สัมมาอริยธรรม” อันคือสิ่งที่เรียกกันว่า “สัมมาอริยมรรค” หนะแหละ แต่มีเนื้อแท้มีความ บริบูรณ์ขั้น ๆ

ครบถ้วนทั้งเป็น “สัมมา” ขันอรหัตต์จริงๆ เพราะเกิดความพอดี ความลงตัว ความพอเหมาะ พอสม **ความตัตสันเป็นที่สุดอย่างบริสุทธิ์ และ บริบูรณ์แล้ว ด้วยปัญญาอันยิ่งแท้** ที่ตรงกับความหมาย ของคำว่า “สัมมาอริยะ” (ผู้ประเสริฐแท้, ผู้หมดกิเลสโดยชอบโดยควรตั้งแล้ว)

สภาพของผู้มี “สัมมาอริยมรรค” พร้อมด้วยองค์ ๘ บริบูรณ์ บริสุทธิ์ จึง เป็น “ความเกิด” ของพระอรหัตต์ เป็น “ผล” แท้ๆจริงๆ ส่วนผู้ที่ยังไม่บรรลุปะเป็นพระอรหัตต์นั้น องค์ ๘ อันได้แก่ ทิณฺฐิ กัด สังกัปะปะ กัด วาจา-กัมมันตะ-อาชีวะ-วายามะ-สติ-สมาธิ กัด จึงยังเป็นแค่ “มรรค” เป็นแค่บทที่ยังฝึก ยังสั่งสมอยู่ ยังเรียกว่า “สัมมา” เลยทีเดียวไม่ได้ เรียกว่า “อริยะ” ครบถ้วนทั้งองค์ ๘ ก็ไม่ได้ จะเรียกได้ ก็ต้องเรียกว่า พยายามฝึกให้ม องค์ ๘ นั้น เป็น “มรรค” ขันมาเรื่อยๆ กว่าจะถึงความเป็น “สัมมา” นั้น ต้องมีเนื้อ ไม่ใช่มีเพียงรู้ความหมาย หรือ เพียงรู้ทฤษฎี หรือ ไม่ใช่แค่เพียงเริ่ม ยังจะเรียกว่า เป็น “อริยะ” กันแล้ว ก็ยังต้องมีเนื้อแท้ๆ กันให้พอสมให้แน่

ผู้จะมีส่วน “อริยะ” อยู่แท้ๆ เพียง “สัมมาทิณฺฐิ” องค์แรกเท่านั้นบริบูรณ์ที่สุด เป็น พระโสดาบัน ก็คือผู้จะต้องเห็นแจ้งเข้าใจอย่างมั่นคงก่อนว่า “ความเห็น” (ทิณฺฐิ) อย่างนี้ๆ ถูกที่สุด อันจะต้องเป็นไปในทิศทางละ หน่าย คลาย ว่างด้วย แน่นอนมั่นคงที่สุดไม่เหวี่ยงเหวี่ยง ไม่วนกลับไปกลับมา และจะ **ตรงกันข้ามกับความเห็นที่เราเคยเห็นเคยยึด เคยติด เคยหลงเห็นว่า เป็น “โลกียรส”** อย่างแท้ๆ เป็นความน่าได้ น่ามี น่าเป็น เหมือนชาวโลกส่วนใหญ่ทั้งหลายเขาเห็นมาเก่าก่อนด้วย **เรียกว่า “ปฏิโสต”**) หรือ ถ้าไม่ตรงกันข้าม ก็ **จะย้ายยืนยันกับที่เราเคยเห็นเคยเข้าใจมาแล้วในสิ่งที่เราไม่หลงเสพย์ ไม่หลงติด ไม่หลงยึดมาเก่าก่อนอยู่แล้ว** ซึ่งสิ่งนี้เรื่องนั้น ก็เป็น **ความหลุดพ้น หรือ ความรอดที่มีแล้ว** เป็นสภาพที่เราไม่เคยไปติด ไม่เคยไปหลงยึดหลงเสพย์ เราจึงไม่ต้องไปล้าง ไปละเรื่องนั้นสิ่งนั้น ถือว่า ได้ “หลุดพ้น” เรื่องนั้นสิ่งนั้นมาฟรีๆ ที่จริง คือ “บารมีเต็ม” หรือ พลวบัจฉัยเต็มของเราแท้ๆ ที่เคยสั่งสม

เป็น “บุญเก่า” และ ฤทธิ์ “บาปใหม่” ก็ยังไม่มีแรงเอาชนะ “บุญเก่า” ได้ด้วย จึงอย่าพึ่งให้ลด ให้เสื่อมเป็นอันขาด แล้วพึ่งเพิ่ม “บารมี” ใหม่เสียอีกให้ยิ่งๆ เกิด เทอญ

เช่น บางคนไม่คิด “ยาเสพติด” หรือ บางคนไม่คิดเรื่องเกี่ยวกับเมถุนธรรม เลย หรือ บางคนมี “บุญเก่า” มาก คือ เป็นผู้มีความเห็นมาแต่เดิมเลยว่า การไป หลงสะสม ลาภมาก - ยศสูง ใวันั้น เป็นเรื่องน่าอาย เป็นบาป เป็นภัย ดังนั้น เป็นต้น เดิมก็มีความเห็นว่า การไปติดมันอยู่ ผู้ไปหลงเสพย์มันอยู่นั้น “ไม่ดี” เป็น “อกุศลธรรม” เป็นเรื่องนรก เป็นเรื่องอบายแท้ๆ อยู่แล้ว และ เมื่อยังมีผู้มายืนยัน ตรงกัน มีเหตุผลดีมาก เรายังแน่ใจยิ่งขึ้นว่า เป็น “ความหลุดพ้น” เป็นความรอดอย่างจริงๆ หรือ ทำให้เรายังละ หน่าย คลาย จาง เพิ่มยิ่งขึ้น ถ้าสภาพเป็นอย่างนี้เรียกว่า เป็นผู้ “เจโตวิมุตติ” หรือ “ศรัทธาวิมุตติ” มาก่อนแล้ว (เชื่อในความหลุดความพ้นนั้นมาก่อนจริงๆ ในจิตลึกๆ ของเราเอง) พอมาได้ยิน ได้รับรู้ยืนยันอย่างแจ่มชัดตรงธรรม ตรงกับปฏิบัติทาของผู้ที่เรียกว่า “อริยะ” ผู้เป็น อาจารย์ ผู้เป็นบรมศาสดาเข้าอีก เราก็งงใจใสสว่าง มันคง แน่นนอน ที่ยังไม่ เข้าใจชัด ก็เป็นชัดแจ่มอย่างยิ่ง ความเห็น ก็ยังเพิ่มเป็นความเห็นถูกต้องแล้วชอบยิ่ง (สัมมาทิฐิ) พ้นความข้องใจ ไม่มีสงสัยลังเล พ้นวิจิกิจฉา นี้ก็คือ สภาพของ “เจโตวิมุตติ” เมื่อได้รับ “ปัญญาแท้” (ปัญญาวิมุตติ) เข้ามาอีก ก็เป็น “อุกโตภาควิมุตติ” เลยกั้นที่

ดังนั้น ผู้ยังไม่หลุดพ้นเรื่องใดสิ่งใด แดมยัง หลงยินดี หลงเห็นดี เสียด้วยว่า สิ่งของตนติดอยู่ เสพย์อยู่นั้น เป็นสิ่งดีเรื่องดีทำดีแล้ว หลงเห็นว่า เป็น กุศลธรรม เป็นสวรรค์ เป็นความเจริญ (สบาย, สบาย) หรือ ยิ่งหลงเห็นว่า เป็นสิ่งที่ น่าได้ น่ามี น่าเป็นของเรา ครั้นมาได้ยิน ได้รับรู้เห็นว่า การติด การหลง การ เสพย์นั้น “ไม่ดี” เป็นกิเลสตัณหา เป็นความหลงผิดของเราเสียแล้ว จะ ให้ “ดี” จริงๆ “ดีแท้ๆ” (กุศลธรรม) นั้น จะต้องเลิกคิด เลิกหลงเสพย์ให้ได้ นั้น ต่างหาก จึงจะเป็นความถูกต้อง เป็นความดีแท้

ความคิดเห็นเก่าของเรานั้น เป็น "มิจฉา" แท้ เพิ่งมาได้รับความจริง ได้ เข้าใจเห็นว่า ที่เราหลงยึด หลงติด หลงเสพยา หลงเห็นอยู่ในความติดนั้น ว่า "ดี" ที่แท้แล้ว "ไม่ดี" เป็น "ความเห็นผิด" (มิจฉาทิฏฐิ) จริง ๆ หนอ !

ผู้ใดเริ่มมี "ความเห็นกลับตรงกันข้ามกับโลกีย์" (ปฏิโสด) เริ่มมี "ความรู้ชัดในความดียิ่งกว่า ชู้ ชู้ ได้แท้ ๆ" ก็คือ ผู้เริ่มมี "สัมมาทิฏฐิ" เมื่อมีความเห็นด้วย มีความเข้าใจแจ้ง มีความซาบซึ้งซัดมึ้นคง ไม่เปลี่ยนแปลงอีก ไม่วนไปวนมาอีก มีความแน่วแน่มั่นใจชัดแจ้งในมุมเดียวทางเดียว แบ่ง "ดี" (กุศลธรรม) แยก "ไม่ดี" (อกุศลธรรม) ออกชัดแท้ มั่นคงแน่วแน่มั่นใจยิ่งแล้ว ผู้นั้นก็คือ ผู้บรรลุ "สัมมาทิฏฐิ" แท้ เป็น "ผลจิต" ตัวแรก เรียกว่า "โสดาบัน" เป็น "อริยะบุคคล" แท้ ๆ แล้ว ชนิด "โสดาปัตติมรรค" ผู้นั้น แม้จะติดสิ่งชั่วแล้วว่า "ไม่ดี" ยังเสพยาสิ่งที่ไม่ดีนั้น อยู่ ก็จะเริ่มประพฤติปฏิบัติตน เลิก ล้าง ละ ทำความหลุดให้ตนพ้นจากสิ่ง "ชั่วแจ้งแล้ว" (มี "สัมมาทิฏฐิ" องค์ที่หนึ่ง เป็นที่สุด เรียกว่า "บุญญาวิมุตติ" ตัวแรก)

เมื่อนั้น สังกัปปะ-วาจา-กัมมันตะ-อาชีวะ-วายามะ-สติ ก็จะเริ่มบทบาท จะเริ่มสั่งสม "สัมมาอริยะธรรม" ขึ้นเรื่อย ๆ ตาม "สัมมาทิฏฐิ" ตัวแรกที่จูงนำ หรือ เป็นประธาน จะมี "วายามะ" คือ ความพยายาม ความพากเพียร เป็นผู้ช่วยที่สำคัญที่จะต้องมีให้มาก และ จะต้องพึงตั้งใจ ตั้ง "สติ" ให้ดี ๆ อย่าปล่อยไปตามใจตนเหมือนเดิม ต้องมีการตั้งใจจะหยุด จะงด จะฝืน มีการตั้งกฏ (ศีล) ให้แก่ตนประพฤติ หรือ มีหลักปฏิบัติให้แก่ตน เพื่อละ เพื่อลด เพื่อปลดปล่อย ขัดเกลาคตนจริง ๆ ตั้งใจมั่นเด็ดเดี่ยวที่จะเอาจริง (สัจจะ)

จึงจะเป็นสิ่งสำคัญอันจะทำให้เราประพฤติตนเลิกละ หลุดพ้นสิ่งนั้นเรื่องนั้นมาได้เร็วขึ้นเป็นจริงขึ้น อย่างมีผลเห็นได้ชัดเจน สังกัปปะ-วาจา-กัมมันตะ-อาชีวะ ก็จะเดินเป็น "ธรรมจักร" ที่เกิดพลังงาน และ จะบ่อนผลผลิตออกมาเป็น "สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน" อย่างมีประสิทธิภาพ "ผล" ที่จะได้ ก็คือ "สมาธิ" อันเป็น "สัมมา" นั้นแล เป็นที่สุด และเป็นของ "พระอริยะ" แท้ ๆ ด้วย

คือ "จิต" จะเป็น "อริจิต" จิตจะหลุดออกก่อนออก วางได้ ลดได้ ละได้ มาเรื่อย ๆ มันคงขึ้น เทียงแท้แน่นอนจนเสมอ ๆ เป็น "สมณะ" แท้ ๆ คือ

สงบจากกิเลส หลุดพ้นจากตัณหา อุปาทานออกไปจริงๆ

มิใช่เพียงข่ม เพียงกดชั่วคราวด้วยอุบายที่จะเกิด "รู" ยาก หรือ มัวทำแต่ "ไม่รู้"

จนที่สุด จิตก็หมดติด หหมดเสพย์ ก็เป็น "เจโตวิมุตติ" (สัมมา-วิมุตติ) ก็เป็น "อริจิต" แท้ เป็น "สัมมาสมาธิ" จริง ๆ เป็นที่สุด เรียกว่า

"บัญญัติวิมุตติ" ทั่วสุด ห้าย (สัมมาญาณะ) สังกัปะ

-วาจา-กัมมันตะ-อาชีวะ-สติ ของเรา ก็จะเป็น "สัมมา" ทั้งหมดบริบูรณ์

คือ จะคิดนึกเรื่องนั้นสิ่งนั้นเมื่อใด ก็จะมีรู้ชัดทันทีว่า สิ่งนั้นเราต้องหลุดเราต้องพ้นติด พ้นเสพย์ (สัมมาสังกัปะ) แม้จะพูดถึงเรื่องนั้นสิ่งนั้นเมื่อใด ก็จะไม่พูดอย่างไม่

ไปโกหก ไม่หลอกใคร ไม่เพื่อเจ้าไปตามคนอื่น โดยหลงเห็นโน้มตามใครอื่นจะว่า

ไปเสพย์ไปติดอยู่ "ดี" ! ก็จะไม่กังวลเปลี่ยนแปลงแปรอีกเป็นอันขาด จะมันคงจริงจัง

แม้คำพูดก็มี "ทางเดียว" มันยะเดียว มีความจริงอันเดียวไม่เลอะวนไปเวียนมา

(สัมมาวาจา) การกระทำ ก็มันคงตรงเพง หลุดแล้ว ก็เลิกสนิท ไม่

กระทำให้ใคร ๆ ได้ขอกย้อน หรือ ให้อื่นนำมาแย้งมาหลงเห็นผิดไปอีก จะ

เป็นผู้ มีงานมีการกระทำที่จะเป็นตัวอย่างแห่งการหลุดการพ้นอย่างชัด ๆ เจน ๆ เป็นที่

สุด และ ชื่อดีที่สุดด้วย (สัมมากัมมันตะ) แม้จะยังชีพไว้ ก็จะทำให้ "ธรรม"

เลียง จะแสดงธรรมที่ตนหลุดพ้นจริง และ เข้าใจดีจริงแล้ว (ตามฐานะจริง) นี้

แหละ เป็นเครื่องยังชีพ จะอวดธรรม อันตนได้แล้วเป็นแล้วจริง (มากที่สุดก็เท่า

ที่ตนได้จริง) นี้แหละ ให้คนเห็นเด่นชัดเป็นที่สุด ทั้ง ทางกาย ทางวิ ทางมโน เท่า

ที่ตนสามารถเป็นที่สุดยังชีพอยู่ จะเผยแพร์ธรรมอันตนได้แล้ว เป็นแล้ว มีแล้ว

จริง ๆ อย่างแนใจมันใจนี้แหละ ให้คนได้รู้ทั่วได้เห็นมาก ๆ ทั้ง ทางกาย - วิ - มโน

เท่าที่ตนสามารถทำได้ให้ดีที่สุด ยังชีพอยู่ จะไม่ให้การงานอื่นมาเด่นกว่า จะ

พยายามไม่ยอมให้บทบาทอันสื่อให้เห็นความไม่หลุด ไม่ขาด ไม่พ้น หรือ ที่มีความ

โลก - โกรธ - หลง - ผสมออกมาเป็นบทบาทแม้แลกข้าวเขายังชีพ จะให้คนเห็น

ความเก่งความเด่นความดีของความหลุดพ้น ความดับแล้ว ความสิ้นแล้วจากการติด

การยึด การหลงเสพยาอย่างโลก ๆ นั้น ๆ เป็นธรรมอันชัดเด่น เป็นอติสาระทั้งทางกายกรรม-วจีกรรม-มโนกรรม ที่กระจายไป แจกออกไปเป็นงาน เป็นการเป็นกิจเดียวยังชีพอยู่ จะพยายามไม่ให้ใครหวังดึงออกยื้อได้ว่า ตนมีงานอย่างชาวบ้าน ๆ คือ ทำเพื่อแลก หรือ เพื่อหวังได้ ลาภ-ยศ-สรรเสริญ-สุข มาแลกเปลี่ยนที่เดียวยังชีพอยู่

ซึ่งย่อมเป็นไปตามขั้น ตามฐานะแห่ง โสถาบันบุคคล สกทาคามบุคคล อนุคามบุคคล หรือ อรหันตบุคคล

เช่น อย่างต่ำ ๆ ก็ไม่เล่นการพนัน มาเลี้ยงชีพ เป็นต้น ไม่ค้าขายของที่ ก่อบาป ก่อความต่ำความไม่เจริญ เป็นอาชีพเลี้ยงตน เป็นต้น ไม่สร้างสิ่งที่เร่งเร็ว มอมเมาคนให้ เพิ่มบಾಯมุข เพิ่มกามารมณ์ เพิ่มจิตที่อำมหิตโหดร้าย เป็นอาชีพเลี้ยงตน เป็นต้น แม้จะเป็นขั้นต่อไปอีก ถึงขั้นมี "ศีล" สูงขึ้นแล้ว เป็นพระ หรือ นักบวช ก็จะไม่ซื้อขาย เป็นการแลกเปลี่ยนรับมาเป็นผลเพื่อยังชีพ หรือ จะอวดเก่งโดยเอาความเก่งอย่างคฤหัสถ์มาช่วยเลี้ยงตน เป็นต้นว่า รักษาไข้เก่ง มีความรู้ภาษาอังกฤษเก่ง แสดงฤทธิ์เดชปาฏิหาริย์เก่ง ก่อบ้านเก่ง ปลูกวิหารเก่ง หาเงินเก่ง สร้างยศ สร้างฐานะเก่ง สร้างความใหญ่ ความโต ความมากทางวัตถุต่าง ๆ เก่ง ฯลฯ เป็นการยังชีพเลี้ยงชีพ ก็จะไม่ทำเก่ง เป็นอันขาด ในที่สุด เพราะนั้นไม่ใช่ของน่าอวด น่าแสดง น่าเผยแพร่ สำหรับพระอริยะ สำหรับผู้หลุดพ้นฐานะอย่างชาวบ้านนั้น ๆ มาได้จริง สำหรับผู้มีธรรมะอันเป็น "ผลธรรม" แล้วออกปานนี้ ก็ จะอาศัย "ธรรม" นี้แหละ เลี้ยงชีพ เป็น "ธัมโม หเว รักษติ ธัมมจาริง" ให้ได้จริง ๆ จะเลี้ยงชีพโดยธรรม จะยังชีพด้วยการอาศัยธรรม อันเป็น "ผล" ของตน แล้วเผยแพร่ เผยแพร่ เพียรต่อทอดออก นำแจก "ธรรมเป็นทาน" ออกเป็นกิจแห่ง "เลข" อยู่ในโลกกับเขาไปเท่านั้นจริง ๆ เป็นชีพเป็นชีวิต (สัมมาอาชีวะ)

ดังนั้น ผู้แสดง ผู้อวด ผู้เผยแพร่ "ผลธรรม" ที่เป็นอุตตริมนุสสรธรรมอันมีในตนจริงแล้วออกปานนี้ จึงไม่ใช่ผู้ฉ้อฉล ไม่ใช่ผู้โอ้อวด

ไม่ใช่ผู้ปลอมแปลง (ออสโร) จริงๆ ไม่ใช่จอมมายา ไม่ใช่ผู้หลอกลวง
 ชาวบ้าน ไม่ใช่ผู้มี “กลใน” แฝงอยู่ ไม่ใช่ผู้มีเล่ห์เหลี่ยม แต่เป็นผู้มี
 ความจริงแท้ (มีสัจธรรมในตนแล้ว) แม้แต่จะไปชมเชยยกย่องท่านว่า เป็นผู้
 เปรี๊ยะปราคา ผู้มีความปรานี ผู้สูงแล้วดีแล้ว ผู้เป็นคนเก่ง ก็ยังไม่ผิด
 ยังไม่หลอกไม่เก้ ถูกแท้เอาด้วย (อมายาวี) เพราะเป็นผู้มีแต่ “การกำหนด
 ความจริง” หรือ เป็น “ผู้แสดงเครื่องหมายแห่งความจริง อยู่อย่างบริสุทธิ์
 ใจทำเดียว” (สัจการ) เป็นผู้มี “งานแสดงเนื้อแท้” (อัตถการ) เป็น
 ผู้มีแต่สัจจะเป็นที่ตั้ง (สัจกิริยา) เป็นผู้สืบทอดธรรมที่แท้จริงแล้ว เป็นผู้
 ใฝ่ใจได้ (สัจสนธ) จึงถูกต้องลงตัว ตามที่พระพุทธพจน์ตรัสไว้ว่า “อัทธา
 อสโร อมายาวี” แท้ๆจริงๆ คือ เป็นผู้ที่ไม่ได้โอ้อวด ไม่ได้มีมารยาเลยจริงๆ
เป็นแน่แท้ (อัทธา)

ผู้ไม่รู้ ไม่หยั่งรู้ ในผู้ที่ท่านบรรลุจริง จึงให้ระวัง จงอย่าไป
 “กล่าวท้วง” ไปติเตียนพระอริยเจ้า ดังว่าน เข่าง่ายๆ เป็นอันขาด เพราะการติเตียน
 พระอริยเจ้านั้น มันเป็นบาปทุกตัววินิบาต ดังที่พระพุทธพจน์ได้ตรัสสอนไว้จริงๆ
 ด้วย เมื่อเรายังไม่รู้ ก็จงฟังฟัง ฟังใส่ใจเข้าไปพิสูจน์ให้ชัด (ผู้หลุดพ้นแท้ๆ จะไม่ว่า
 เลย) ถ้าใครจะกล่าวอวดตัวเองว่า ท่านหลุดพ้น ท่านอวดทั้งทางกาย อวดทั้งทาง
 วจ็อย่างไร ก็จงติดตามเข้านั่งใกล้, เข้าไปคอยรับใช้, คบหา, เคารพยกย่อง, เยี่ยม
 เยียน (ปิรุปาเสยยะ) ดูก่อนเสมอ เพื่อพิสูจน์ เพื่อจับเท็จจับจริงกันให้ได้ เพราะ
 นั่นคือ “เอหิภัสสโก” คือ ท่านได้เรียกร้องให้ไปพิสูจน์แล้ว อย่า
 ฟังไปกล่าวจาบจ้วง ดูถูกเอาง่ายๆ ก่อนเป็นอันขาด!

ใครอวดดีอวดเด่นอย่างไร ก็จงดีหนะซี! เรารัก “ดี” อย่างไม่แบบ
 ไหน? รักเด่นอย่างไร แบบไหน? เราก็คงได้รู้ ได้เห็นชัด ได้เลือกเฟ้น
 แล้วเราก็จะได้เลือกเข้าใกล้ เพื่อจะได้ลอกเอา “ความดี” เอา “ความเด่น” นั้นๆ ได้
 บ้าง เป็นการง่ายเข้า เพราะไม่ว่าจะไปบิณฑังอำพรางกันอยู่ พอเราอยาก “ดี”
 แบบที่เราต้องการบ้าง เลยไม่ได้ดี เนื่องจากไม่มีใครกล้าขยับขยับขึ้นยืน ไม่เห็น
 มีใครกล้ารับรองมั่นคง (คือ ไม่มี “เอหิภัสสโก” ไม่มีใครกล้าเรียกร้อง
 มาพิสูจน์) และ อธิบาย หรือ ให้ความกระจ่างชัดก็ไม่

ยังเป็นความ “ดี” ในความหลุดพ้น “ดี” ในเชิงบรรลุธรรมออกปานนี้ กยงยอดเยี่ยม ยิ่งน่าจะไต่รู้ ได้เห็น ได้เข้าใจ ได้เข้าไปพิสูจน์ เพื่อจะได้เก็บเอา “ดี” อย่างนี้ แบบนี้มาให้แก่คนบ้าง เพราะมันยังหายากเหลือแสน ดังนั้น ผู้ “ดี” ในความหลุดพ้นแท้ จึงควรแสดง ควรอวดในส่วนในสิ่งที่ตนมี ตนเป็น แล้ว ตนได้แล้วอย่างนี้ *อย่าอวดหน้า อย่าอวดพราง* เป็นสิ่งไม่บังควรเลย

เรื่องสำคัญที่สุดที่ควรระวังอย่างยิ่ง ก็คือ ผู้ “ผล” ใดมีความหลุดพ้นบ้างบางส่วน แค่นั้น อริยโสดาบัน กดี แค่ สกทาคามี กดี หรือ แม่อนาคามี กดี ที่ยังไม่พ้น “มานะสังโยชน์” (หรือ ยังไม่บรรลุดุสสุต) นั้น ก็ให้ระวังให้มาก ๆ เมื่อจะ “อวดธรรม” หรือ แสดงธรรม **อย่าไป “แสดง”** เอาสิ่งที่ตนยังไม่บรรลุ ว่า ตนเป็น ตนมมี หรือ ทำเชิง ทำทีให้คนหลงผิดว่า ตนเป็น ตนมมี เป็นอันขาด หรือ อย่า “อวด” สิ่งที่ตนยังไม่หลุดพ้น ยังไม่ได้จริง เป็นจริงออกมาทาง “วจี” หรือ พูดอ้อมค้อม พูดเสดเสให้ผู้ฟังหลงเข้าใจว่า เราหลุดพ้น เราเป็นอย่างนั้นแล้ว เป็นอันขาด มันจะเป็นบาป เป็นเวรร้ายกาจขึ้นหนักทีเดียว เพราะมันเป็นเรื่อง “ปลอมแปลงสังขาร” เป็นเรื่องเอาสลาภยกายไปปลอมปิดไว้ที่ขวดยาพิษ คนหลงผิดหลงเชื่อกินตาย ผู้ปลอมก็บาป มหาศาล และมีไข้ได้บาปหนักเพียงเท่าเท่าแค “ฆ่า” คนเอาด้วย แต่บาปหนัก มากมหาศาลจริง ๆ เพราะนั่น “ฆ่าคุณธรรมชั้นยอดของศาสนา” โน่นเทียว เหมือนตัดยอดมะพร้าว, ตัดยอดตาล มันก็เท่ากับทำลายตนทั้งตน ! มันจึงหมายถึง การทำลายศาสนาชัด ๆ ดังนี้

แม้เราผู้ไม่บรรลุ จะ “แสดงธรรม” อันเกี่ยวกับ “มรรค” เกี่ยวกับ “ผล” หรือ เกี่ยวกับ “อุดตริมนุสสรธรรม” ที่เรารู้ว่า เรายังไม่มีในตน **เราก็ต้องระวังอย่างยิ่งจริงๆ** เพราะคำพูดเพียงภาษาเปล่งออกมาตาม “จิตรู้” จิตจำ หรือ ตามได้ยิน ได้ท่องมานั้น มันเป็นบพเกิดก่อน “การทำได้” จริง ๆ “การรู้” นั้น สามารถ “รู้ดี” ได้ก่อนก็เป็นได้ แต่ถ้าเรา “ทำ” ยังไม่ได้จริง “จิต” เรายังไม่หลุดก่อนบริสุทธจนเกลี้ยง เป็น “ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา” หรือ

ยังไม่ถึง “สัญญาเวทียิต นิโรธ” จริง ในสิ่งใดเรื่องใด เราอย่าฟัง “แสดง” หรือ “อวด” จนทำให้เขาหลงเชื่อสนิทว่า เราบรรลุสิ่งนั้นแล้ว เป็นอันขาด เราเพียงรู้เป็น “สัมมาทิฐิ” เป็น “มรรคอรยะสัจ” (บัญญัติวิมุติขั้นต้น) ก็พึงบอกเขาให้ผู้ฟังผู้ใดยินเข้าใจแทน ซึ่งก็เป็นเพียง “มรรควิช” ที่เรารู้ เรากำลังบำเพ็ญเพื่อ “เจโตวิมุติ” ให้ได้เป็นที่สุดอยู่ ก็พึงบอกเพียงเท่าที่เรามี “มรรค” จริงๆ ส่วนใดเรื่องใด เรามี “ผล” แล้วอย่างบริสุทธิ์ เราก็บอกเขาได้ว่า เรามีบริบูรณ์

พึงระวังให้มากๆ เกิด ในความสำคัญข้อนี้ เพราะผู้ยังไม่พ้น “มานะสังโยชน์” จริงนั้น ยังจะหลงตน ยังจะ “อยากเด่น” ยังมีความหลงสรรเสริญ จิตตัวที่จะนำให้เรา “โม” กัด “โอ้อวด” หรือ “อวดโอ” กัด นั่นคือ จิตตัวอยากเด่น – อยากให้เขาสรรเสริญยกย่อง เป็นราคาชุกช่อนอยู่ในอนุสัยแท้ (สังขาริกัง) มันจึงจะทำให้เรา “ไม่เกินที่ตนเป็น – โอ้อวดเกินที่ตนได้” มันก็ยิ่งเบียดสวรรค์ ทำให้คนผู้ไม่รู้เขาประมวณผิด เข้าใจผิด คือ เขาจะเก็บเอา “ความเป็น-ความมี” ของเรา ทั้งกายกรรม-วจีกรรม-มโนกรรม ทั้งคุณสมบัติทั้งโทษสมบัติ ทั้งทุกสิ่ง ที่เรามีอยู่ เป็นอยู่นั้น มารวมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งเป็นสิ่งขัดแย้งบ้าง เป็นสภาพไม่มีระดับไม่มีขั้นตอนบ้าง ไม่ใช่สังขารมบ้าง ไม่ใช่สภาพ “ลงตัว-เป็นจริง-ถูกธรรม” แท้แน่นอน แต่คนเขาก็จะสรุปเอาสภาพที่มีที่เป็นของผู้หนึ่งแท้ๆ นั้นแหละ “ตราคา” ว่า คือ คุณธรรม-คุณวิเศษ ของผู้มี “อุตตริมนุสสรธรรม” หรือ มีมรรค มีผล ตามที่ผู้แสดงนั้นๆ อวดให้เขาหลงเข้าใจผิด

เช่น สมณะ หรือ ผู้ปฏิบัติธรรมบางคนบอกว่า ตนปฏิบัติได้ธรรมะจนถึงขั้น “จิตในจิต” สามารถใช้พลังจิตได้ ดังนี้ พังแล้วก็เป็นผู้สมบูรณ์ขั้น “อนาคามีจิต” มีคุณธรรมขนาดหยั่งถึง “โอปปาติกะ” ที่เดียว แต่ที่ไหนได้การกระทำกลับใช้พลังจิตได้เพียงให้จิตคู่หม้อได้ ทำเครื่องรางของขลังเก่ง หรือ ทายแม่นคุณเลขหวยแน่แท้ คบผีจับวิญญาณแบบ “อัครภาพ” ของเตยรติย์ ก็เลยเป็นเพียงมีคุณสมบัติอันยังไม่พ้น “ปุถุชน” ยังไม่ใช่แม่เพียงแค่ “อริยคุณ” ของพระโสดา เป็นพระโสดาบันก็ยังไม่ได้เลย เพราะมิใช่พละอินทรีย์ หรือ พลังจิตแบบทำกิเลสให้หยุด

ทำตัวให้คับ ให้เลิกยินดี (ทำความคับให้กับจิตโลก) ให้เลิกคิดใน
 อบายมุขชั้นมีความรู้ (ปัญญา) แคการพนันเล่นหวย เป็นเรื่องของความโลภชั้นเอา
 เปรียบหนัก เป็นความเลวชั้นต่ำเท่านี้ ก็ยังไม่รู้ (ไม่มีปัญญา) หรือ แคการทำ
 เรื่องขลัง หรือ แม้จิตวิญญูณ ก็ยังหลง "อัตภาพ" ล่องลอย หลงรักษาไข้ไข้
 หวย หลงเรื่องเล่นทายอะไรต่าง ๆ นั้น เป็นเพียง "เครื่องงานวิชา" ที่พระพุท
 องค์ทรงห้ามหนักห้ามหนา ก็ยังไม่มีความรู้ เป็น "สัมมาทิฏฐิ" คนทั่วไปที่
 เขาไม่ได้เรียนธรรมะเลยไม่รู้ "ธรรม" (โดยเฉพาะของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า) นั้น
 หมายถึงอะไร? เมื่อมาได้รับเรื่องของ "จิตในจิต" (คุณสมบัติชั้นโอปปาติกะ) ออก
 มาในรูปแบบ กายกรรม-วจีกรรม อย่างนั้น คนผู้ไม่รู้อยู่แล้ว ก็เข้าใจผิดทันที
 เบียงเบน ผิดเข้าแห่งเรื่องพลัง "จิต" ที่พระพุทเจ้าจะพาทำ พาเป็น ทันท
 "มิจนาทิฏฐิ" เกิดทันที คือ เข้าหมายจะเป็นคนละเข้า พระพุท
 พระธรรม-พระสงฆ์ ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์
 สมณโคตม จะพาไปสู่ "การหมดความโลภ" เป็น
 เข้า แต่ผู้เข้าถึงจิตมีพลังจิตออกปานนี้ กลับพา
 ไปสู่ "การ โลภ การหลงยินดีในลาภ ในความเก่ง
 แบบโลกๆ" เป็นเข้า "มิจนาปณิหิตัง จิตตัง" คือ การตั้งเข้า
 หมายถึงความรู้ ความเข้าใจ ก็ผิดไปทันที

นี่คือ ความร้ายกาจ คือ ความทำลาย คือ ความเสื่อม ที่
 เกิดขึ้น ของพุทธศาสนิกชน เพราะกำนวนคะเนผิด ตามเกจิ-
 อาจารย์พาผิด ความหลง (โมหะ) ความเพิน ความเลอะเลือน ก็เกิดขึ้น
 อัดทะสาระ ก็ถูกยักย้าย ถูกเล่นด้วยความเปื้อน ความไม่ตรง ความไม่สะอาด ไป
 เรอ ด้วยฝีมือผู้ไม่ระวัง ผู้อำนาจ "มานะ" หลงตน เป็นทาสสรรเสริญ-สุข
 ผู้อำนาจ "ราคะ" หลงตน เป็นทาสลาภ-ยศ ด้วยประการฉะนี้แล (โทษแห่งการไม่รู้
 "อุตตรนิมุตตธรรม" และ อวดอุตตรนิมุตตธรรมที่ไม่มีในตนจริง จึงหนักมากขึ้น
 ปาราชิก ด้วยประการเป็นโทษเป็นภัยต่อพุทธศาสนาออกปานนี้แล)

ถ้าผู้บรรลุจริงเป็น “ผล” แท้แล้ว “สติ” ของท่านก็จะ เป็น “สัมมา” จิตของท่านจะไม่ต้องมี “วายามะ” หรือ ไม่ต้องมีความพยายามเพ้อลด เพ้อละสังขาร เรื่องนอก สิ่งที่ท่านรู้ อยู่ เข้าใจ อยู่ ในเรื่อง ในสิ่ง ที่ท่าน เป็น ไป แล้ว อย่าง บริบูรณ์ (หลุดพ้น ถึง เจโตวิมุตติ) จึงมีจริงเป็น สิ่ง ที่ ตั้ง มั่น เป็น “สมาธิ” แท้ เป็น “อธิจิต” ที่บริบูรณ์จริงแล้ว ไม่ต้องมาทำอกุศลกิจสังขาร จบภาระที่จะต้องล้างอีก วิมุตติสนธิ ครอบรอบล้วนแท้ (สต หรือ สติ ซึ่งหมายความว่า รู้ทั่วรอบเปอร์เซนต์)

“สติ” เช่นนี้ จึงบริบูรณ์เป็น “สัมมาสติ” แท้ เป็น “ผลญาณ” ชัด ๆ ที่มันครอบรอบล้วน เพราะเป็น “ธาตุรู้” ที่รู้ในความครอบรอบ รู้ความถ่วงสนในสิ่งที่เราหลุดพ้นถึงอนุสัย หรือ อาสวะ เนื่องจากรู้ลึกไปจนถึง “จิตละเอียด” ชั้น “ลูกจิต” (อุทฺธัง หรือ อุทฺธัจจะ) ของเรา อันจะยังส่อถึงรสชอบ-รสช้อย่างเบาบาง ก็ไม่มีได้จริง ซึ่งเป็น “สติ” ที่แตกต่างกันมากกับ “สติ” ของคนผู้เพียงบดฝักหัดทำ ที่ไปนั่งหลับตา ก็ตาม แล้วก็ยก “สติ” ตนให้เต็ม หรือ คนผู้ล้มตาพยายามตามรู้ ตามเห็นการกระทำของตนให้ได้ทุกอริยาบถนั้น ก็เป็นเพียง “สติสมันนาคโต” ไม่ใช่ “สัมมาสติ” อันบริบูรณ์อยู่ในองค์แห่ง “สัมมาอาริยมรรค” นหรือ เพราะ “สัมมาสติ” นี้ เป็น “ผลจิต” เป็น “ผลญาณ” จริง ๆ เป็นความระลึกที่รู้รอบสิ้นเกลี้ยงได้ “ร้อย” เปอร์เซนต์ ตรงตามความหมายของคำว่า “สต” หรือ “สติ” มันต้องสิ้นรอบถึงขณอนุสัยของตน

และเมื่อ “ทำ” วิมุตติได้เด็ดขาด (มิใช่ได้แต่รู้รอบเฉย ๆ เพียงเท่านั้น) เป็น “สมุจเฉต” ในจิตตนได้ จึงเป็น “สัมมาสมาธิ” แท้ ไปทุกตัว คือ เป็น “อธิจิต” แท้ ๆ ทุกตัว

“สัมมาทิฏฐิ” ก็เพิ่มพูนเขยิบขึ้นเป็น **บัญญัติบริบูรณ์** เพราะเป็น ตัวธาตุรู้ชั้นเดียวกับ “สัมมาสังกัปปะ” และ เป็นตัวธาตุรู้ชั้นเดียวกับ “สัมมาสติ” และ นั่นก็คือ ตัวส่งสมลงเป็น “สัมมาสมาธิ” แท้ ๆ อันจะมีครบ

ทั้ง “สัมมาญาณ” ทั้ง “สัมมาวิมุตติ” นั้นเองเป็นที่สุด ดังนั้น เมื่อมีอำนาจ
 แห่ง “สัมมาญาณ” และ “สัมมาวิมุตติ” แล้ว วาจา-กัมมัตตะ-อาชีวะ-วายามะ
 ใดๆ ที่ออกมาเป็น “กรรม” เป็นบทบาท เป็นการ เป็นกิจ เป็นพฤติ เป็นงาน
 ก็เป็น “สัมมา” แท้ๆ เป็นความบริสุทธิ์ที่จริงๆ ของคนผู้บรรลุแล้วจริงๆ ท่าน
 แสดง “วาจา” ใด ก็เป็น “สัมมาวาจา” แท้ ไม่ใช่ “โอ” ไม่ใช่ “โม”
 แต่เป็นความจริงอันแท้จริง ที่ท่านมีรอดอยู่ แสดงอยู่ **เป็นสิ่งที่ควรเคารพ**
เป็นสิ่งที่ควรยกไว้เสียด้วย (ฐานันดร หรือ ฐาตุร)

คนผู้ใดมี “สังขาริกัง” เป็น “อุเบกขาสหคตัง” แท้ คือ อนุสัย (สังข-
 ขาริกัง) ไม่มีบงการอยู่ เป็น “ปฏิสมัมปยุตตัง” (โมหมูลจิต) แล้วละก็ เมื่อได้
 ยินได้ฟัง “สัมมาวาจา” จึงเกิดเลื่อมใส ศรัทธา เร่งเร้าจิต ติดตามเข้าไปใกล้
 ส่วนผู้ใดมี “จิตเพ่งโทส” (ปฏิสมัมปยุตตัง อันเป็นสังขาริกัง) จึงจะเกิดหมั่นไส้
 เพราะอิสตาสังโยชน์บ้าง เพราะมานะสังโยชน์ของผู้ยังไม่หมดมลทินที่กล่าวถึงข้าง
 ยังมากยังแรงอยู่ ผู้มัวอารมณ์ และ อาการเช่นนี้จึงควรจะระวัง

ทั้ง “อาชีวะ” ใดของท่านผู้ “ฐานันดร” (หรือ ฐาตุร) ออกปานนี้แล้ว ก็
 จะเป็น “สัมมาอาชีวะ” แท้ๆ ไม่ทุจริต ไม่มีลดเสี้ยว ไม่มีซ่อนแฝงแบบ
 วงเวียนมาเป็นของตน โดยอำพรางแหม้อย่างใดๆ ท่านจะเลี้ยงชีพ ยังชีพอยู่ด้วย
 “ธรรม” พ้นจากมิจจาอาชีพ ๕ ระดับอย่างบริสุทธิ์บริบูรณ์ และ มียุติธรรมที่
 สุด

คือ

- ๑. ชีวิตที่เป็นอยู่ของท่าน กัด ทงสิ่งที่ได้มาเลี้ยงชีพอยู่ของท่าน กัด
 - ๒. ชีวิตที่เป็นอยู่ของท่าน กัด ทงสิ่งที่ได้มาเลี้ยงชีพอยู่ของท่าน กัด
- จะไม่มี จะพ้นจากสภาพเกี่ยวกับ “กุหนา”** อันคือ การโกง การฉ้อฉล
 การหลอกลวง หรือ ทุจริตที่รู้แต่รู้ชัดอยู่แท้ๆ อย่างบริสุทธิ์อยู่ทีเดียว ไม่มีแฝง ไม่มี
 ซ่อน ไม่มีปนๆ คลุมๆ เครือๆ ระดับนี้ นหายบรายที่สุด ระดับแรก หากชีวิต
 ใครยังมี “กุหนา” แม้นิดแม้น้อย ก็ยังบาปหนักๆ ชั่วสำคัญๆ อยู่แน่นอน

จะไม่มี จะพ้นจากสภาพเกี่ยวกับ **“ลปนา”** อันคือ การทุจริตทางปาก ทุจริตทางคำพูดวาจา ทุจริตทางการเจรจา เช่น การล่อลวง การมดเท็จ การกล่าวทุจริต ผิดศีลจะอยู่แต่ ๆ หิงหฐู ๆ หรือ ไม่รู้ กตาม นกยังหยาบร่ายอยู่เหมือนกัน เป็นระดับต่อมา **หากชีวิตใครยังมี “ลปนา”** แม้นิดแม้น้อย ก็ยังบาปหนักๆ ชั่วสำคัญๆ อยู่แน่นอน

๓. ชีวิตที่เป็นอยู่ของท่าน กัด หิงสิ่งที่ได้มาเลี้ยงชีพอยู่ของท่าน กัด **จะไม่มี จะพ้นจาก**สภาพเกี่ยวกับ **“เนमितตกตา”** อันคือ การตลบตะแลงยังชีพอยู่ หรือ การใช้บุญญาการใช้เลิศเล่ที่ยังดิน ๆ ยังดิน ๆ อยู่กับอาชีพ ที่คิดว่าดี แต่ก็ยังไม่บริสุทธ์ประเสริฐแท้ การยัง “หลง” อยู่ว่า อาชีพนั้นดี (ตามความเชื่อของตน) และก็หวังใจว่า มันจะพาไปถึงจุดที่ดีที่สุดได้ แต่แท้จริง ตนก็ยังมีส่วนร่วมในทุจริตต่างๆ อยู่แน่นอน ไม่มากก็น้อย หรือ นับว่ามีอาชีพอยู่เหมือนกับผู้อยู่ทำนายโชคชะตาของตนไปอยู่ เท่านั้นแหละ **หากชีวิตใครยังมีอาชีพ ระดับ “เนमितตกตา”** นี้ ก็ยังเป็นระดับที่ๆ ชั่วๆ ไม่แน่ไม่นอน สูงกว่าระดับ ๑-๒ แต่ก็ไม่จริงแท้แน่ชัดในดีแท้ๆ ไปได้ อยู่แน่นอน

๔. ชีวิตที่เป็นอยู่ของท่านผู้มี **“สัมมาอาชีพะ”** ที่สูงสุดนั้น **จะไม่มี หรือ จะพ้นจาก**สภาพเกี่ยวกับ **“นิปเปสิกตา”** อันคือ จะไม่ยอมยังกระทำงาน หรือ เลี้ยงชีพด้วยการมอบตนอยู่ในทางผิด หรือ ร่วมทำงานที่ส่วนทุจริตแม้น้อยใด ๆ อย่างเด็ดขาด จะไม่ยอมให้ตัวเองต้องเป็น “นักเล่นกล” อำพราง แฝงๆ ทำเป็นหน้าไหว้หลังหลอก หรือ ทำคั่นนอกแต่รู้ที่อยู่ภายในว่า ยังมีด่างมีพร้อย ยังมีส่วนแห่งทุจริตแฝงปนอยู่ ไม่ตรงๆ หรอก ! แต่ก็อ้อมๆ อยู่แน่นอนแหละ ! จะไม่ยอมยังชีพอยู่ด้วยอุบายเลิศเล่ให้เหลียมลึกซึ้งใด ๆ แม้นิดแม้น้อยเลย จะไม่ยอมเลี้ยงชีพด้วยการงานที่ก่อให้เกิดตนต้องสะอึ้งใจ ตกใจ ผวาหว่นใจใด ๆ เป็นอันขาด **ผู้มีภูมิขั้นนี้ แม้จะมีอาชีพอยู่ในระดับนี้** ก็คือ ผู้จะเข้าใจ “สัมมาอาชีพ” จะรู้แจ้งในอาชีพสุจริต และ สูงค่าเป็นปรมัตถ์ขึ้นมาตามลำดับ กำหนดรู้ “ความจริง” (เกิด “สัจจสัญญา”) มาได้เรื่อย ๆ และได้เลื่อนจากอาชีพหยาบๆ เล็กระดับต้นๆ พ้นสูงขึ้น มาได้เป็นลำดับๆ ระดับขั้น **“นิปเปสิกตา”** นี้ คือ ขั้นสูงเกือบใกล้จะสุดแล้วทีเดียว

๕. ชีวิตที่เป็นอยู่ของท่านผู้มี "สัมมาอาชีวะ" ที่สูงสุดนั้น **จะไม่มี หรือ จะพ้นจาก** สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวกับ "ลาภเงิน ลาภทอง นิหิกลิงสนตา" อันเป็น "มิจฉาอาชีวะ" ระดับสุดท้ายสูงสุด ซึ่งแม้แต่ขนาด "อาชีวะ" ระดับ ๔ ท่านก็จะยังเห็นว่า เป็น "มิจฉาชีพ" อยู่เลยสำหรับท่าน ดังนั้น "สัมมาอาชีวะ" ชั้นสูง จึงคือ ชั้นจะไม่ยังชีพอยู่แม่แต่ **การเอาลาภต่อลาภ หรือ การยังจะ "อยากได้" สิ่งใดๆ มาตอบแทนด้วยประการทั้งปวง** ไม่ว่า จะเป็น "อยากได้" ในอะไรมาแลกเปลี่ยน หรือ "อยากได้" อะไรตอบแทนมาให้ตน แม้ว่า ตนจะเป็น "ผู้ให้" แก่ผู้อื่น ที่มากปานใดก็ตาม ชั้นนี้จะสูงยิ่งไปกว่า แค่ผู้มีการงานมีอาชีพที่ยังใช้ "วัตถุแลกวัตถุ" ที่เดียว เพราะความเป็นอยู่ หรือ ยังชีพที่ยังมีการกระทำแค่ "วัตถุแลกวัตถุกับคน" นั้น มันก็เป็น "อาบัติ" ผิดวินัยของพระแห่งศาสนาพุทธใดๆ อยู่แล้ว ยิ่งจนยังชีพอยู่ด้วยการ "ขอ-ขาย" ยังไม่ต้องพูด เพราะนั่นก็เป็นวินัยห้ามพระกระทำ อยู่รูดกันคนอยู่แล้ว ดังนั้น "สัมมาอาชีวะ" ระดับ ๕ นั้น มันเป็นอย่างนี้ไป ได้ยากสุด นอกจากจะอยู่ในสภาพของ "พระ" มันเป็นความหมายของ อาชีพ ชั้น "พระ" หรือ ผู้ประเสริฐแท้ จริงๆ ผู้ใดเป็นได้ ผู้ใดทำได้แท้ ถูกตรงแท้ ก็คือ "ผู้ประเสริฐ" แท้ๆ สมกับความหมายของคำว่า "พระ" จริงๆ ซึ่งผู้จะมีอาชีวะ ชั้นนี้ได้แท้ เป็นอยู่ ยังชีพอยู่ มีการงานมีธรรมเคียงตนอยู่ อย่างไม่ใช่ "แลกต่อแลก" ไม่ใช่ "วัตถุแลกวัตถุ" นั้น ต้องเป็นไปได้โดยธรรม เป็น "ยุติธรรม" แห่ง "อาชีวะ" ชั้นแนบเนียน เป็น "ธัมโม หเว รักษติ ธัมมจาวัง" คือ "ธรรมย่อมเลี้ยงดูผู้มีธรรม" ไว้ด้วยความเป็นธรรม เป็น "สัมมาอาชีวะ" อย่างสูงส่งสนิท เนียนจริงๆ

เพราะฉะนั้น ท่านผู้มี "สัมมาอาชีวะ" ได้ถึงขั้นนี้ ระดับนี้จริงๆแท้ๆ บริสุทธ์ นอกบริสุทธ์ใน **จึงเป็นตัวอย่างอันงามพร้อม** ทั้งกายธรรม-วจีธรรม-มโนธรรม ซึ่งล้วนกันไปเพื่อความบรรลุหลุดพ้น และ เป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ ปวงมหาชน(พหุชนหิตายะ) โดยแท้ เป็นไปเพื่อความสุขสันติแท้แก่ปวงมหาชน (พหุชนสุขายะ) โดยจริง ถ้าเป็นผู้สุดยอดเป็นพระอรหันต์แล้ว ก็จะเป็นความจริงที่จริงใจ แต่ประดุจเดียวจริงๆ

นี่คือ “อาชีพ” ของท่านผู้มี “ฐานันดร” (ฐาตุกร) ออกปานนี้ ดังนี้

“วายามะ” ของท่านเพื่อตัวเองนั้น ท่านจบแล้ว หมดกิจแล้ว ไม่มีอีก แต่หากจะมี “สัมมาวายามะ” ไต ก็เป็นความพยายามในการทำงาน ในกิจ อันเป็นประโยชน์เกื้อกูลผู้อื่น เกื้อกูลปวงชน ผู้ยังตกต่ำ ก็จะได้สูงขึ้น ผู้ “ทุกข์ร้อน” ก็จะได้ประสบสุขอันถุกธรรมขณมา ผู้ยังไม่ถึงที่สุด จะได้รู้ความสูงสุด และ ทำให้ถึงที่สุดด้วยบ้าง ฉะนั้นเอง จึงเป็นสิ่งที่เป็น “คุณ” เป็น “ค่า” เป็นความกรุณา เป็นมหาเมตตาที่ค่าจุนโลกอย่างแท้จริง เพราะไม่ใช่กิจไม่ใช่งาน เพื่อตัว เพื่อตน ไต ๆ อีกเลยอย่างแท้จริง เป็นแรงงานให้แก่โลกอย่างบริสุทธิ์ บริบูรณ์ เป็นยอดแห่งความเสียสละ เป็นยอดแห่งทาน เป็น “ธรรมทาน” ที่ชนะการให้ทุกชนิดในโลก และชนะ “งาน” ไต ๆ ในโลกอย่างแท้จริงด้วย

“กัมมันตะ” ของท่าน จึงเป็นยอดแห่งกรรม เป็นกรรมอันเป็นที่สุด เป็นการกระทำอันเลิศชั้นปลาย เป็นงานชั้นยอดแห่งมนุษยชาติ ที่ไม่มีงานใดจะประเสริฐยิ่งกว่า (กัมมันตะ=กัมม+อันต กัมม=การกระทำ, การงาน อันต=ยอด, ที่สุด, ปลาย) เพราะเป็น “งาน” ที่ค่าจุนโลก เป็น “งาน” ที่ไม่เพื่อตนเลย เป็น “งาน” ที่เพื่อผู้อื่น เพื่อมนุษยชาติทั้งปวง เพื่อความสบาย(สพาย) เพื่อความเจริญ(สพาย) ของมนุษย์ทั้งปวง เพื่ออนุเคราะห์โลก เป็นการกระทำที่แสนบริสุทธิ์ เพื่อให้มนุษย์ พ้นทั้งกามทุจริต เพื่อให้มนุษย์พ้นทั้งพยาบาททุจริต เพื่อให้มนุษย์พ้นทั้งวิหิงสาทุจริต อย่างลึกซึ้งสะอาดสนิท จึงต้องนับต้องถือเป็นยอดแห่ง “สัมมากัมมันตะ” และนั่นแหละคือ ที่สุดแห่งกรรมแท้ หรือ กรรมที่เป็นยอดสุดจริง

อันคือ กรรมอันไม่มีกำเนิด (เป็นตัวตน) แต่กำเนิดเป็นความเจริญสำหรับผู้อื่น (กัมมโยนิ)

คือ กรรมอันไม่ถือเผ่าเรา ไม่ถือพันธุ์เขา จึงยิ่งกลายเป็นเผ่ามนุษย์เดียวกัน เป็นพันธมิตรที่พ่วงกันเกี่ยวกันไปหมด ใครมีกรรมอันดี ตรงกัน ตามธรรมเดียวกัน ก็เป็นเผ่าเดียวกัน พันธุ์เดียวกันแล้ว โดยเอา “กรรม” เป็นเครื่องจำแนกเผ่า

จำแนกพันธุ์ นับเข้านับพันธุ์ (กัมมพันธุ์) จึงเป็นภราดรภาพอันกว้างใหญ่ในโลก
ที่ประมาณมิได้

คือ กรรมอันเป็นที่พึ่งทออาศัยของปวงชนอย่างแท้จริง และ ท่านเองก็พึ่ง
“กรรม” อาศัยกรรมอันเป็น “ธรรม” ท่านพึ่งธรรม พึ่งพุทธอยู่อย่าง “สัมมาอริยะ”
อย่างแท้จริงสูงสุด (กัมมปฏิสรไน) ถึงไม่พึ่ง ก็คือ ท่านเองนั่นแหละ เป็น ตัว
“ธรรม” ตัว “พุทธ” เองอยู่แท้ๆ จึงคือ ท่านพึ่งตนเองอยู่อย่างบริบูรณ์สูงสุด
อย่างแท้จริง

นี่คือ “อัตตา หิ อัตตโน นาโถ” แท้ๆ เป็นที่สุดแห่งที่สุด อีก
ด้วย คือ “ตนเป็นที่พึ่งของตน” ไม่มีการพึ่งพระเจ้าไหนๆ ไม่พึ่งใครๆ อย่างกิน
แรงเขา เอาเปรียบเขาเลย มีแต่ให้ๆๆ แก่เขา เป็นผู้ให้ที่ส่งค่าทรงคุณ เป็น
ผู้สร้าง(สร) ที่ไม่เอา ไม่แลก ไม่หวัง ถ้าคิดอย่างคนในโลกก็เป็นผู้ “ขาดทุน”
ให้แก่โลกที่ทุกข์เข็ญเป็นที่สุดในโลก จึงเป็นสภาพที่ออกจะประหลาดลึกล้ำ แต่เป็น
ถัจจะความจริง กล่าวคือ เป็นสภาพแห่งการพึ่งตนที่ไม่มีตัวตน ได้แท้
จึงเป็นผู้ไม่เห็นแก่ตนให้คนอื่นได้พึ่งตน ได้จริง

เพราะเป็นผู้ถึงซึ่ง “วิชา” เป็นผู้พ้นวิชาสังโยชน์แล้วอย่างจริงแท้ เป็น
ผู้เกิด “อัจจะ” แข็งขันใน “อุทธะ” ทั้งหลายได้อย่างละเอียดถึง คือ เป็นผู้แข็งใน
“อุทธัจจะ” (อุทธ+อัจจะ) ไม่หลง ไม่เลอะ ไม่งง ไม่สงสัย รู้แท้มี “สัญญา”
ชัดใน อุทธัจจะ ได้อย่างไม่ผิดเพี้ยน ทั้งดับ “อุทธะ” ได้อย่างจริง หรือ แม้จะมี
“อุทธ” ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็วจิตที่เรียกว่า “รูป” ใดๆก็ตาม ขนาดเป็นชน “อรูป” อย่าง
ไฉนก็ตาม เวทนา ก็ตาม สัญญา ก็ตาม แม้สังขาร ก็ตาม วิญญาณ ก็ตาม ก็
สามารถจะ “อยู่เหนือ” ธาตุ-ขันธ์เหล่านั้นได้ อย่างแท้จริง ไม่เป็นทาส ไม่อยู่ใต้
อำนาจ ไม่ถูกรอบงำ แต่เป็นผู้ “เหนือ” โลกที่ละเอียดที่สุดได้อย่างแท้จริงที่สุด

นี่คือ “ความเหนือโลก” ที่ยิ่งใหญ่ที่สุด

ดังนั้น คำว่า “นिरุทธา” อันมาจากคำว่า นิร+อุทธ ซึ่ง นิร ก็แปลว่า
ไม่ อุทธ ก็แปลว่า อยู่เหนือ หรือ เบื้องบน ซึ่งหมายเอาไปทางสูงที่สบนอะไร
พวกน **นिरुทธา** จึงได้ความชัดว่า ไม่มีอะไรจะอยู่เหนือ คือ ไม่ถูกรอบงำ

ไม่ถูกแผ่ฤทธิ์เหนือ ไม่เป็นเบียดเบียนเอง หรือ จะแปลว่า ชึ่งทำลาย, ชึ่งหมดไป, ดับแล้ว ก็ถูก แต่ต้องรู้ว่า ทำลายอะไร อะไรหมดไป

“สัญญาเวทิตนโรธัง สมานันนัสสะ สัญญา จ เวทนา จ นิรุทธา โหนติ”
จึงแปลว่า “สัญญา และ เวทนาของผู้เข้าสู่สภาพสัญญาเวทิตนโรธ ย่อมเป็นสภาพที่
ไม่มีอะไรจะอยู่เหนือได้ หรือ ไม่ถูกครอบงำ”

กล่าวคือ ความรู้ ความจำ ความกำหนดรู้ อากาโร นิมิตหมายใดๆ
(สัญญา) แค่นี้? อย่างไร? ก็ไม่สามารถจะเป็นนาย หรือ บังคับให้ผู้บรรลุนั้นๆ
เป็นทาส เป็นทักข์ เป็นผู้แพ้ เป็นผู้หลงผิด หรือ สำคัญผิดไปได้อีก
และ แม้ความรู้สุข ความรู้ทุกข์ ความสงบนิ่งเฉยอยู่ใดๆ (เวทนา) แค่นี้?
อย่างไร? ก็ไม่สามารถจะเป็นนาย หรือ ทำให้ผู้บรรลุนั้นๆ หลงใหล ติดยึด
เสพยา ใคร จนตกตะกอนเป็น “โอชะ” เป็นรส เป็นชาติ เป็นภพ เป็นอุปาทาน
เป็นต้นหา เป็นเวทนา ได้นั่นเอง ทั้งผู้ถึง “สัญญาเวทิตนโรธ” นี้ จะ
ให้ สัญญา-เวทนา ดับ หรือ เกิด ไป หรือ มา ให้เหลือบ้าง หรือ
ให้มีเต็มที่ให้ทรงอยู่ หรือ ให้ดับสนิทสิ้นเกลี้ยง ก็จะทำได้อย่าง
แท้จริง จึงได้ชื่อว่า เป็น “วสวัตตี” แท้ ดั่งนี้

คนผู้บรรลุนั้น จึงกลายเป็นผู้อยู่เหนือสัญญา อยู่เหนือเวทนาโดยแท้ๆ (สัญญา
จ เวทนา จ นิรุทธา โหนติ) ซึ่งจะให้เกิด หรือ ให้ดับ ผู้บรรลุนั้นรู้แจ้งแท้
ทั้งทำได้จริงอย่างเด็ดขาด จึงเรียกว่า อยู่เหนือขั้นที่ ๕ (อันคือ “โลก” ที่พระ
พุทธเจ้าทรงหมายเอาว่า เป็นกายยาวาวาหนาคืบกว้างสอดพร้อมสัญญาและใจ) เป็นเจ้าแห่ง
“จิตใจ” เป็นผู้แผ่ฤทธิ์เหนือ รูป-เวทนา-สัญญา-สังขาร-วิญญาณ เป็นผู้รู้เกิดรู้ดับ
ใน รูปขันธ์-นามขันธ์ ของตนแท้ และ ทั้งทำให้เกิด ทำดับเองโดยจริงแท้ทุกด้วย นั้น
แลคือ ความ “เหนือโลก” หรือ โลกุตตระ ที่ต้องรู้ ต้องทำให้ได้

พระพุทธพจน์ (จากวิหารสูตร ข้อ ๒๓๗ อังคตตร. นวก.) ที่ว่า “เรา
กล่าววว่า เนวสัญญานาสัญญายตนสัญญา ดับในทันใด และ ท่านเหล่าใดดับ
เนวสัญญานาสัญญายตนสัญญา ได้แล้วๆ อยู่ ท่านเหล่านั้นไม่มีความหิว

ดับสนิทแล้ว ข้ามได้แล้ว ถึงฝั่งแล้วด้วยองค์มานนแน ผู้ใดฟังถามอย่างนั้นว่า
 เนวสัญญานาสัญญายตนสัญญา ดับในที่ไหน และ ใครดับ เนวสัญญานาสัญญายตน-
 สัญญา ได้แล้ว ๆ อยู่ เราไม่รู้ผู้นี้ เราไม่เห็นผู้นี้ เธอทั้งหลายฟังตอบผู้นั้นอย่างนั้น
 ว่า ดูกรอรุโส ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เพราะล่วงเนวสัญญานาสัญญายตน โดยประการ
 ทั้งปวง **บรรลุสัญญาเวทียตนิโรธ** เนวสัญญานาสัญญายตนสัญญา **ดับในนิโรธ**
 และท่านเหล่านั้นดับ เนวสัญญานาสัญญายตนสัญญา ได้แล้ว ๆ อยู่ ดูกรภิกษุทั้ง
 หลาย เธอเป็นผู้ไม่โอ้อวด ไม่มีมารยา เป็นแน่ ฟังชนมขมยินดีภาษิตว่า ดับแล้ว
 ครั้นแล้ว ฟังนมัสการกระทำอัญชลีเข้าไปนั่งใกล้”

สังเกตดีๆ จะเห็นว่า **“สัญญา”** ใด (ความกำหนดเข้าไปรู้ หรือ บัญญา
 ที่เข้าใจสภาพนั้น ๆ) เกิดรู้ **“เนวสัญญานาสัญญายตนะ”** นั้นแหละคือ **“เนว-**
สัญญานาสัญญายตนสัญญา” ซึ่งผู้มีสภาพ **“เนวสัญญานาสัญญายตน”** นั้น
 ก็คือ ผู้ได้ดับ **“อากิญจัญญายตนสัญญา”** ลงนั่นเอง ผู้ดับ คือ ผู้ได้ หรือ
 คือ **“ผู้รู้”** แล้ว ก็ต้องมารู้ให้สำคัญให้แจ้งในสภาพที่หมาย ให้ลงตัวชัด ๆ อีก ก็
 เรียกว่า **“ดับสนิทจากสัญญา”** ของภูมิเก่าอีก แต่ก็มี **“ความเกิด”** ใหม่อยู่อีก จน
 ที่สุด ก็จะต้องเกิดสภาพกำหนดรู้ให้เรียบร้อยถึงที่สุด ที่เรียกว่า **“สัญญาเวทียตัง”**
 คือ **สัญญาได้เสวยอารมณ์แล้ว** ชนิดที่ต้องพ้นสภาพ **“รู้ยังไม่หมด”** หรือ
 พ้นสภาพ **“จะว่ารู้ก็ไม่ใช่ จะว่าไม่รู้ก็ไม่ใช่”** ไปได้จริงๆ คือ พ้นสภาพ **“เนว-**
สัญญานาสัญญายตนะ” โดยประการทั้งปวงจริงๆ (สัพพโส เนวสัญญานาสัญญายตนัง
 สมตักกัมม) เมื่อนั้น ก็คือ **“นิโรธัง”** พร้อมๆ กัน จึงเรียกว่า **“สัญญา-**
เวทียตัง นิโรธัง อุปสัมบัชช วิหริติ” ซึ่งคือ สภาพ **“ดับ”** (นิโรธัง) ก็มีอยู่ (วิหริติ)
 สภาพ **“รู้ยัง”** หรือ **“เกิด”** (สัญญาเวทียตัง) ก็มีอยู่ (วิหริติ) จึงเรียกว่า
“นิพพานลัมตา” (จักขุมา ปรีนิพพุโทติ) ด้วยประการฉะนี้

หมายความว่า จิตที่เกิดขึ้น เกิดเห็น เกิดบรรลุสัมผัสสภาวะแท้ของ **“เนวสัญญา-**
นาสัญญายตนะ” ว่า มันเป็นอย่างไร? แค่นั้น? จริงๆ นั่นคือ สภาพธรรมที่เรียกว่า

“เนวส์ัญญานาสัญญาตนสัจญญา” และผู้ที่ “เนวส์ัญญานาสัญญาตน-
 สัจญญา” ดับได้แล้วๆ อยู่ ก็คือ ผู้ที่เกิด “อุภโตภาควิมุตติ” แท้จริง เป็นผู้
 ทงรู้แจ้งถึงตัวตนนั้น ทงดับได้เด็ดขาด ใน “สภาวะ” ที่เรียกว่า เนวส์ัญญานาสัญญา-
 ตนสัจญญา จริงๆ นั่นเอง ผู้เกิดผู้บรรลผู้เข้าถึงเองเป็นผู้รู้ (ขานติ) เห็นอยู่เอง
 (บัสสติ) หรือ แม็ดับอยู่ (นิโรธติ) ใครๆ ไม่พึงรู้ด้วยเห็นด้วยจริงๆ ของใครก็
 ของผู้^{นั้น} **“สัจญญา” ย่อมเกิดดับอยู่ในผู้^{นั้น}เอง** ละเอียดเร็ว
 ประณีตที่สุด แม้พระพุทธองค์ยังทรงตรัสว่า เราไม่^{รู้}ผู้^{นั้น} เราไม่^{เห็น}ผู้^{นั้น}
 (อหเมตัง น ชานามิ อหเมตัง น บัสสามีติ) ถึงอย่างนั้นจริงๆ แต่ผู้^{นั้น}
 เกิด ผู้ถึงดับสนิทนั้นๆ จะถึงสภาพ “สัจญญาเวทยัตถัง” แท้ และ จะถึง
 “นิโรธัง” แท้ เองจริงๆ (ปัจจัตตัง)

การจะรู้แจ้งว่า “ดับสัจญญา” หรือ “ดับเวทนา” นั้น จึงลึกซึ้งเหลือที่จะ
 พูดถึงได้ มันยากจริงๆ นี้ก็พยายามพูดถึงอย่างร้อยเรียง และ อย่างเรียบเรียง
 แล้ว หรือ อธิบายอย่างพยายามที่สุดแล้ว ก็พยายามเรียบเรียงความเข้าใจของท่าน
 ผู้อ่านเองให้ดีๆ ประณีตๆ เกิด

เมื่อใด ผู้ใดได้แล้วเป็นที่สุดถึงขั้น “สุตธู” หรือ “รูถึงสภาพจริงขั้นสุด”
 และ ทงได้สัมผัสสภาพจริงนั้นๆ ด้วยตนในตนเอง ก็จะไม่สงสัย จะไม่งวายน
 จะไม่วนุ่นไต่ๆ เลย (สันวิจิกิจจา) เมื่อนั้น ผู้^{นั้น}ก็เป็นผู้^{นั้น}ไม่ถือว่า เป็นผู้^{นั้น}
 โอ้อวด ไม่ถือว่า เป็นผู้^{นั้น}มีมารยา อย่างจริงแท้แน่ๆ เพราะท่านไม่มี
 ปลอมไม่มีเก้ ท่านไม่มีฉ้อฉลที่ยังเป็น “กล” อยู่เบื้องลึกในจิตใดๆ จริงๆ (อัทธา
 ภิกขเว อสโร อมายาวิ) ท่านผู้^{นั้น}จะพูดอย่างไรก็จงฟังฟัง จะแสดงอย่างไร
 ก็ฟังขึ้นขมยินดี และล้วนเป็นสิ่งที่ “ดีแล้ว” จริงๆ ฟังนัมสการ กระทำอัญชลี
 เข้าไปนั่งใกล้เทอญ ตามพระพุทธพจน์ที่ยกมาให้ท่านนั้น ล้วนเป็นข้อยืนยันสัจธรรม
 จริงๆ แม้จะแปลกันง่ายๆ ตามที่ยกมาให้ท่านนั้น ก็ต้องเข้าใจตามให้ลึกซึ้งถึงที่สุด
 แห่งความหมายให้ได้

มาถงขนน ก็ขอนำพระบาลี ทักล่าวแจ้ง วิโมกข์ ๘ วัั้น มาให้ดูกัน
เพื่อจะได้เป็นทั้งหลักฐานยืนยัน และ เป็นทั้งข้อสังเกตที่เราควรจะได้บัญญัติเห็นแจ้ง
เห็นจริงยังขน

วิโมกข์ ๑. คือ “รูปี รูปานิ บัสนติ” เริ่มจับสภาพเนื้อตัว หรือ รูป
ร่างของ กิเลสตัณหาแท้ในจิตได้ชัดเห็นแจ้ง (นี่ก็เป็นความสำเร็จขั้นแรกของนักปฏิบัติ
ธรรม) ซึ่ง ตามพระไตรปิฎกฉบับหลวง แปลความไว้ที่ว่า “ผู้ได้รูปฌาน ย่อมเห็น
รูป”

วิโมกข์ ๒. คือ “อัมมัตตังอรูปสัณญี พหิตถารูปานิ บัสนติ” ฐ
แจ้งเห็นชัด กำหนดรู้เพิ่มไปถึงขั้นละเอียดลึกซึ้งความสัมพันธ์ซ้อนซ้อน แยกภายนอก
ภายใน ได้ แยกรูป แยกอรูป ได้ (เป็นความก้าวหน้าของนักปฏิบัติธรรมจริง) ซึ่ง
ตามพระไตรปิฎกฉบับหลวง ก็แปลไว้ว่า “ผู้ไม่มีความสำคัญในรูปภายใน ย่อม
เห็นรูปภายนอก”

วิโมกข์ ๓. คือ “สุกัณฺเฑว อธิมุตโต โหติ” มีสภาพยินดีเห็นดีใน
“ความหลุด ละ ปล่อย” อันเป็นธรรมเป้าหมายยอดเยี่ยม เกิดขึ้นในจิตในใจของผู้
ปฏิบัติได้ชื่นชม จึงทำให้เชื่อมั่นเห็นจริงแนบแน่น (เป็นรูปร่างของ “วิโมกข์” ให้นักปฏิบัติ
ได้เข้าใจเห็นจริง) ซึ่ง ตามพระไตรปิฎกฉบับหลวง ก็แปลไว้ว่า “ผู้น้อมใจเชื่อ
ว่า กลิ่นเป็นของงาม”

วิโมกข์ ๔. คือ “สัพโธ รูปัสัญญานัง สมตักกัมม ปฏิมัสัญญานัง
อัตถังคมา นานัตตัสัญญา อมนสิการา อนันโต อากาโสติ อากาธานัญญาตนะ
คุปสัมบับข วิหริติ” ถึงขั้นได้สภาพที่เรียกว่า “อากาธานัญญาตนะ” ซึ่งก็มี
ลักษณะสำคัญ คือ ได้สัมผัสความว่าง โล่ง โปร่งเบาสบาย (อากาโสติ)
อย่างไม่มีขอบเขต คุ้มันทะลุทะลวงไปหมด ไม่มีกั้นนอกไม่มีกั้นใน
ไม่ว่าหยาบไม่ว่าละเอียดเป็นไม่มีกั้น คุ้มันไม่เหลืออะไร มีแต่ความ
โล่งว่างเบาสบายเท่านั้น เป็นจุดสูงสุดสูง (อนันโต)

ที่ได้สภาพเช่นนั้น ก็เพราะว่า ได้เรียนรู้กำหนดรูปรูปร่างของทุกขันธ์ๆ จับรูปจับตัวของเหตุขันธ์ๆ ได้ และ ดับเหตุ-ลวงพ้นทุกขันธ์ๆ ไปได้จริง โดยประการทั้งปวง (สัพพโส รูปสัญญาบัง สมติกกัมม) อย่างโล่งว่างโปร่งเบาสบายหาที่สุดมิได้ (อนันโต อากาเสติ)

เช่น “ความโกรธเคือง” ที่เกิดขึ้นในตัวเรา (ปฏิฆะ) ก็หยั่งตัวมันได้ถูกกำหนดเรียน หาเหตุได้พบ (สัญญาบัง) จนทำลายเหตุ ดับสภาพมันได้ (อตัณฺหิ) แล้วสัมผัสสรส ว่างจากโกรธจากเคือง อย่างโปร่งโล่งใจเบาใจสบายใจซาบซึ่งใจ อย่างไม่ติดไม่ข้องไม่ขัดไม่ขื่น (อนันโต อากาเสติ) ดังนี้ เป็นต้น

จึงซาบซึ่งรู้คุณของการใส่ใจเพื่อกำหนดรู้ กำหนดเรียนความหมายความสำคัญของรูปของเรื่อง “ตัวตน” (อตัตา) ต่างๆ (สัญญาบัง ใน นานัตต) ด้วย และ ซาบซึ่งรู้แจ้งในเมื่อไม่ต้องใส่ใจยึดอะไรไว้ (อมนสิการา) แม้แต่การกำหนดรู้กำหนดหมายต่อ “อตัตา” ใดๆ ซึ่งจะละเอียดสูงสุดเพียงใด ก็ตาม (นานัตตสัญญาบัง) เมื่อปล่อยวางให้ไม่เหลือ หรือ เมื่อไม่ใส่ใจในความสำคัญที่รับรู้แล้วนั้นลงแล้วไซ้ (นานัตตสัญญาบัง อมนสิการา) ก็จะพบสภาพว่างโล่งโปร่งเบาสบายได้ อย่างไม่มีอะไรเหลือเปรียบจริงๆ (อนันโต อากาเสติ) ด้วย

สภาพต่างๆ เหล่านี้ ล้วนคือ ผลการเรียน “รู้” (เกิด) เรียน “ดับ” (ปล่อยผ่าน, ก้าวล่วง) จนบรรลุสำเร็จใน “รู้” ใน “ดับ” นั้นๆ จึงลงได้พร้อมพร้อมเสมอ กัน สันทุกๆ ประการ (สัพพโส รูปสัญญาบัง สมติกกัมม)

ซึ่งจุดสำคัญที่น่าสังเกตใน “วิโมกข์” ภูมินี้ ก็คือ “อนันโต อากาเสติ” อันเป็นสภาพที่ผู้จะเข้าถึงภูมินี้ จะ ได้ซาบได้ยิ่งในความว่างโล่งโปร่งเบาสบาย (อากาส) มันโล่ง มันหลุด มันหายไปอย่างไม่มีอะไรขีด ไม่มีอะไรขื่น และไม่สั้นไม่ยาว ไม่สั้นไม่มีสุด (อนันตะ)

นี้แหละ คือ การเข้าถึงสภาพ “อากาสาณัญจายตนะ” แล้ว และเป็นอย่างนั้นอยู่ (อากาสาณัญจายตนะ อุปสัมบัชช วิหริ)

ตามพระไตรปิฎกฉบับหลวง ก็แปลไว้เพียงสั้นๆ ว่า “ผู้บรรลุอากาสาณัญจายตนะ ด้วยมณสิการ ว่า อากาสาทที่สุดมิได้ เพราะลวงรูปสัญญา เพราะดับปฏิฆสัญญา เพราะไม่ใส่ใจถึงนานัตตสัญญา โดยประการทั้งปวง”

วิโมกข์ ๕. คือ “สัพพโส อากาสาณัญญาตนะ สมตักกัมม อนันตัง
 ญาณันตติ ญาณัญญาตนะ อุปสัมปัชช วิหริติ” เป็นขั้นได้สภาพที่เรียกว่า
 “ญาณัญญาตนะ” ซึ่งก็มีลักษณะสำคัญ คือ **ได้ขาดได้ขัง** ในความ
 เป็น “ญาณ” ว่า ข้างเป็นความสำคัญเสียเหลือเกิน เพราะการที่จรูสึกว่าง
 ว่างเปล่าโปร่งสบายได้ มันก็มาแต่ “ญาณ” แม้ตัว “อากาสาณัญญาตนะ” นั้น
 แท้ๆ ก็คือ “ญาณ” นั่นเองแหละ ที่มันว่างโปร่งเบา มันหาใช่อะไรอื่นไม่
 ที่สุดมันก็มาลงที่ “ญาณ” นี้แหละเป็นที่สุด (ญาณันตติ)

มันจึงยังเห็นความเป็นที่สุดแห่งที่สุด ว่า มันข้างไม่มีที่สุดเสียจริงๆ ธรรมดาที่
 ยังมี “ญาณ” (อนันตัง)

จึงกลับมาสู่ความเป็น “ญาณ” อีกในที่ที่สุด และ ขังขาดขังในความ
 “ไม่สิ้นไม่สุด” นั่นว่า มันข้างมีอยู่ยืนงอยู่จริงหนอ (อนันตัง ญาณ-
 ันตติ)

แต่ญาณก็ได้เข้าใจ ได้รู้อยู่ในสภาพ “อากาสาณัญญาตนะ” ทีเดียว รู้อะไร
 สภาพว่างโปร่งดีอยู่แล้ว ซึ่งก็ไม่หลงผิดไปได้อีกแล้วว่า แม้สภาพว่างโปร่งเบา
 สบายนั้นๆ มันก็คือ “ญาณ” นั่นเองแหละ เป็นตัวรับ ตัวรู้ ตัวเป็น อยู่เอง จึง
 เรียกว่า พันธ์ พันธ์สงสัยใน “อากาสาณัญญาตนะ” ด้วย ผ่านล่วงความเป็น “อากา-
 สาณัญญาตนะ” มาเป็นตัว “ญาณัญญาตนะ” ด้วย จึงสันถวนด้วยประการทั้ง
 ปวงจริงๆ อย่างนั่นเอง คือ “สัพพโส อากาสาณัญญาตนะ สมตักกัมม”
 นี้แหละคือ การเข้าถึงสภาพ “ญาณัญญาตนะ” แล้ว และเป็นอย่างนั้นๆ อยู่

(ญาณัญญาตนะ อุปสัมปัชช วิหริติ)

ตามพระไตรปิฎกฉบับหลวง ก็แปลไว้เพียงสั้นๆ ว่า “ผู้บรรลุญาณัญญา-
 ตนะ ด้วยมนสิการ ว่า ญาณหาที่สุดมิได้ เพราะล่วงชั้นอากาสาณัญญาตนะ
 โดยประการทั้งปวง”

วิโมกข์ ๖. คือ “สัพพโส ญาณัญญาตนะ สมตักกัมม นัตถิ กิณฺณจิตติ
 อากิณฺณัญญาตนะ อุปสัมปัชช วิหริติ” เป็นขั้นได้สภาพที่เรียกว่า “อากิณฺณัญญา-
 ตนะ” ซึ่งก็มีลักษณะสำคัญ คือ **ได้ขาดได้ขัง** ในความเป็น “นัตถิ
 กิณฺณจิตติ” เพราะเมื่อแน่ใจว่า ยังไงๆ มันก็ต้องเป็นตัว “ญาณ” นั่นแหละ คือ

ความเก่งสุดของความขอดรู้สุด ดังนั้น จึงไม่มีปัญหาสำหรับ “วิญญาน” ก็เข้าใจ ก็
 ซาบซึ้งแล้ว ว่า มันคือ “ธาตุรู้” มันก็ใช้ “วิญญาน” นั่นแหละ รู้ยัง รู้สุดยอด ให้
 ได้ จึงได้กำหนดสำคัญลงไป “ความไม่มี” (นัตถิ) ว่า จะหมายเอาสิ่งใดไหน
 แท้ (กิญจิติ) ให้ “ไม่มี” กันเล่า? ถึงจะเป็นที่สุดแท้ได้ เมื่อได้กำหนดสำคัญนั้น
 หมายลงไปจริงๆ ก็ได้ทราบชัดลงไปว่า “อกุศล” ทั้งหลาย นั้นต่างหาก จะให้
 “ไม่มี” ในเรา ให้ได้ โภคะ-โทสะ-โมหะ จะหยาบ-ละเอียดยิ่งปานใด ก็ตาม
 นั้นต่างหาก จะให้ “ไม่มี” ในเรา ให้สิ้นสนิท ดับสนิทเกลี้ยง แม้นิดแม้น้อยก็ไม่
 ให้เหลือ หรือจะเรียกว่า ทุจริต จะเรียกว่า กิเลส-ตัณหา-อุปาทาน หยาบ-
 ละเอียดไปจนเป็นที่สุด นั้นต่างหาก จะให้ “ไม่มี” แม้นิดแม้น้อยในเรา ให้
 ดับสนิทเกลี้ยง ให้มันจริง เป็นจริง ให้ถูกสภาพ มีสภาวะ “ไม่มี” นั้น
 ให้จริงๆ นั่นเกิด ก็จะเป็นที่สุด (นัตถิ กิญจิติ) สำคัญที่สุด มันแฝง มัน
 ประหนึ่งเป็น “วิญญาน” ของเรานั้นแหละ แล้วมันก็เป็นตัวทำให้ “วิญญาน” นั้น
 แหละ เกิด-ตายๆๆ ไม่รู้แล้ว ไม่รู้จบ ไม่หยุด “เกิด” ห้าม “เกิด” ไม่ได้
 ก็เพราะทำให้ กิเลส-ตัณหา-อุปาทาน ฯลฯ “ดับสนิท” หรือ “ไม่มีแม้นิดแม้น้อย”
 ไม่ได้แท้จริงๆ นั่นเอง

ความเป็น “วิญญาน” จึงเป็นอันตกไป สิ้นปัญหา เป็นอันผ่านพ้นไปอย่าง
 สิ้นสงสัย ว่า จะต้องไปทำให้ “ไม่มี” จะต้อง “ดับไม่ให้รับรู้” เสียรึ! จึงถือ
 ว่า ก้าวล่วงพ้นสภาพ “วิญญานัญญาตนะ” ไป ด้วยประการทั้งปวง ฉะนั้น (สัพพโส
 วิญญานัญญาตนะ สมตติกัมม) เพราะ กิเลส-ตัณหา-อุปาทาน ฯลฯ นั้นต่าง
 หาก คือ ตัวพา “วิญญาน” เวียนวน หยุดเกิดไม่ได้ ดับสนิทไม่ลงอยู่นิรันดร
 ในโลก ถ้าดับตัว “เหตุ” แท้ๆ นั้นถูกตัวแน่ และ “ไม่มี” แน่ ก็จะเป็นอัน
 “นิพพาน” แน่ๆ และ “วิญญาน” ก็จะหยุดวนเวียนสนิทแน่นด้วย

ผู้ถึงสภาพ “ไม่มีเลย หรือ ไม่มีแม้นิดแม้น้อย” ถูกสภาพที่ “หมาย” ไว้ได้
 แท้จริง นั่นแหละ คือ การเข้าถึง “อากิญจัญญาตนะ” แล้ว และเป็นอย่างนั้นๆ อยู่
 อย่างรู้แจ้งจริงๆ (อากิญจัญญาตนะ อุปสัมปัชช วิหริติ)

ตามพระไตรปิฎก ฉบับหลวง ก็แปลไว้เพียงว่า “ผู้บรรลุอากิญจัญญาตนะ
 ด้วยมโนการว่า ไม่มีอะไร เพราะล่วงวิญญานัญญาตนะ โดยประการทั้งปวง”

วิโมกข์ ๗. คือ “สัพพโส อากิญจัญญายตนัง สมติกกัมม เนวสัจญญา-
นาสัจญญายตนัง อุปสัมबंध วิหริติ” เป็นชนได้สภาพที่เรียกว่า “เนวสัจญญา-
นาสัจญญายตนะ” ซึ่งก็มีลักษณะสำคัญ คือ **ได้ขาด ได้ยิ่ง** ในความเป็น
ทั้ง “สมติกกัมม” ทั้ง “อุปสัมबंध” อันเป็น กรรมกิริยา ที่เรารู้เราชัด
แจ่มแท้ เป็นได้มีได้แท้

ถ้า “อุปสัมबंध” หมายความว่า การบรรลุถึงสภาพ เป็น “การเกิด” สภาพ
นั้น ก็เห็นจริง เข้าใจได้จริงๆ

ดังนั้น จะเป็น “อากาสนัญญายตนัง อุปสัมबंध” ก็แสนจะแจ่มแจ้ง
และ สัมผัสสรสนั้นๆ อยู่ ชาบซึ่งจริง ว่า มันเป็น “ความว่างโล่งโปร่งเบาสบายเกิด”
เห็นๆ รู้ๆ ก็ให้กำหนดหมาย “ความหมาย” รู้ “ความรู้” นั้นๆ เห็น “ความสำคัญ”
ให้ชัดว่า สำคัญแค่ไหน จบความสำคัญแค่ไหน เรียกว่า จง “สัญญา” ลงไปให้ละเอียด
ลออ ทะลุโปร่ง แหว่งตลอด อย่าให้เหลือ อะไรจะเพียง “รู้” บาง แต่มีเศษ “ไม่รู้”
เหลืออยู่ ไม่กระจะแจ่ม แจ่มกระจาง นั้น ไม่เอา จึงจะเรียกว่า ผ่าน “อากาสา-
นัญญายตนะ” แท้ เป็น “สมติกกัมม” จริง

แม้จะเป็น “วิญญาณัญญายตนัง อุปสัมबंध” ก็แสนจะแจ่มแจ้ง ชาบซึ่ง
ว่า มันเป็น “ธาตุรู้” ที่แสนจะมีประโยชน์ยิ่ง ไม่ใช่ตัวไร่นอนอะไรของใคร ไม่ต้องไปดับ
ไม่ต้องไปทำลาย ทำลายก็แต่ “เหตุ” ที่พาให้ “วิญญาณ” เกิดเท่านั้น ให้ดับสนิทเป็น
พอ ดังนั้นการเข้าใจ “วิญญาณ” การถึงสภาพ “รู้” เฉย หรือ รู้ไม่เฉย ก็เข้าใจ
ยิ่งๆ ขึ้นอยู่

แม้จะเป็น “อากิญจัญญายตนัง อุปสัมबंध” ก็แสนจะแจ่มแจ้ง ชาบซึ่ง
อีกว่า มันเกิด “ความไม่มี” และยิ่งทำได้ถูกต้องใน “ความไม่มี” นั้นๆ ก็ยังเข้าใจ
ทั้ง “ความโล่งว่างสบาย” (อากาส) เข้าใจยิ่งใน “วิญญาณ” และ ทั้งเข้าใจยิ่งใน
“อากิญจัญญ” อันคือ เกิดสภาพ “ไม่มีเลย” ได้แล้ว หรือ จะว่า “ดับสนิท” แล้ว
ก็ได้ เรียกให้ชัดๆ ก็คือ “เกิดการตาย” ขนแล้ว ดังนั้นถึงตอนนั้น กวนมาเป็นว่า
“อุปสัมबंध” นั้น จะว่า เป็น “การเกิด” ก็เป็น “การเกิด” ของ “การตาย” มี
ได้ถึงปานดังนี้ งงไหม ? ผู้รู้ ยิ่งผู้รู้สภาวะชัด จะไม่งงเลย จริงๆ

จึงยังเห็นดี เห็นประโยชน์ใน “สัญญา” และก็เข้าใจยิ่งว่า ใน “สัญญา”
 เอง ก็จะต้องไม่หลง “สำคัญ” หลงยึด หลงติด ยิ่งทำยิ่งรู้ ยิ่งดูยิ่งลึกซึ้ง จึง
 ยิ่งรู้ ยิ่งไม่รู้อบ **เศษโตที่ยัง “ตัดจบ” ไม่เป็น เศษโตที่ตัด**
จบให้ตนเองไม่ได้ เศษนั้นแล คือ “แนวสัญญานาสัญญา-
ญาณตะ” ของผู้นั้น

แต่ก็สูงขึ้นไปเรื่อย “รู้ง” (เกิด) หรือ “ไม่มียิ่งๆ” (ดับ หรือ ตาย)
 ขึ้นไปได้เรื่อยๆ ทว่า ไปไม่ถึงลึกลง ยิ่งละเอียด ยิ่งสูงยิ่ง ไปอีก เท่านั้น จึงเรียกว่า
 “อากิญจัญญายตนัง สมตักกัมม” แท้ๆ คือ มันผ่านสภาพเก่าไปเรื่อยๆ จึงจะ
 แปล “สมตักกัมม” ว่า “ดับ” ว่า “ตาย” ก็ได้ เพราะมันผ่าน มันพ้น มันล่วง
 เลยไปแล้ว แต่จะว่า “มียู” เป็นสภาพที่ “เกิด” แท้ สภาพนั้นก็เกิดแต่จริง เกิด
 สภาพที่ยังขึ้นไปอีก

“ความรู้” ที่รู้อย่างแท้จริงในความจริง ในความเป็น ในความหมาย ของทั้ง
 “สมตักกัมม” กับ ทั้ง “อุปสัมปชช” มันซับซ้อนที่ผู้มรสภาวะจริงนั้นๆ จริงๆ
 ให้ทุกข์ก็ได้ สำหรับผู้ยังไม่เก่งถึงขั้น “อรหัตต์” ให้ความสบายยิ่งๆ ขึ้นก็ได้แน่
 สำหรับผู้จบได้แท้เป็น “อรหัตต์” แลก็จะให้ปัญญาตรัสรู้โพธิญาณยิ่งๆ ขึ้นเสียอีกด้วย
 ดังนั้น จะเกิด “อากิญจัญญายตนะ” หรือ จะดับจะล่วงเลยผ่านไป ก็
 ไม่มีปัญหา สภาพ “อุปสัมปชช” จึงมีคำกำกับไว้ว่า “ยังอยู่” นะ ! อันภาษามาลัก
 ว่า “วิหริติ” นั้นแหละ หมายถึงเอาไว้ ยังไม่ล่วงผ่านไป ยังเป็นปัจจุบันอยู่ “อุป-
 สัมปชช วิหริติ” นั้น ส่วนนโโบราณแปลกันว่า “เข้าถึงแล้วแต่อยู่” นี้เอง

ผู้ยังอยู่ภูมิ “แนวสัญญานาสัญญาตนะ” และก็ยังรู้อยู่แล้วยังอยากรู้ ก็
 ถือว่า ยังอยู่ใน “ภูมิ” นี้ด้วย ถือว่า ภูมิแห่ง “โพธิสัตว์” ถ้าทุกข์ ก็เป็น
 ทุกข์ของโพธิสัตว์ ถ้าไม่ทุกข์ ก็เป็นไม่ทุกข์แท้ของ “อรหัตต์” ก็
 เป็นจริงของผู้เป็นจริง เพราะฉะนั้น ผู้ใดไม่รู้อันแท้ ไม่รู้ที่ต่ออันแท้
 จริง ทำให้เป็นจริงได้ ก็จะไม่รู้อบ ไม่รู้อ่าง “ดับ” ก็ไม่มี ผู้จบได้ ดับได้
 รู้ตัดได้ จะต่อ ก็ต่อได้ จึงจะพ้น “แนวสัญญานาสัญญาตนะ” อันเป็นชั้น
 วิโมกข์ ๘ ก็จะล่วงพ้น “แนวสัญญานาสัญญาตนะ” กันได้ ไว้ก่อนคิด จวนอธิบาย

ถึงขนาดนั้นแล้ว เมื่อนั้นก็จะรู้กันล่ะว่า จะล่วงพ้นภุมินี จะหลุดพ้นกันอย่างไร ?

ถ้าวิเคราะห์หอก ก็จะมีอีก แต่ตอนนั้นขอพอไว้แค่นี้ก่อน จะ "ตัด" ละ !

ภูมิ "เนวสัจญานาสัจญายตนะ" นี้ จึงเป็นเศษแห่งความติดใจ ขากใจ หรือ อยาก
แรงไปจนกลายเป็นปล่อยไม่ได้จริงๆ อยู่ โดยตนก็ไม่รู้ของตนจริงๆ เท่านั้นเอง

ตามพระไตรปิฎก ฉบับหลวง ก็แปลไว้สั้นๆ ว่า "ผู้ที่บรรลุเนวสัจญานา-
สัจญายตนะ เพราะล่วงอาภิกขุจัญญายตนะ โดยประการทั้งปวง"

วิโมกข์ ๘. คือ "สัพพโส เนวสัจญานาสัจญายตนะ สมตักกัมม
สัจญญาเวหิตัง นิโรธัง อุปสัมปัชช วิหริติ" เป็นขั้นได้สภาพที่เรียกว่า "สัจญญา-
เวหิต นิโรธ" ซึ่งก็มีลักษณะสำคัญ คือ ได้ขาดได้ซึ่งในความเป็น ทั้ง
"สัจญญาเวหิต" ทั้ง "นิโรธ" อันเป็น กรรมกิริยา ที่เรารู้เราชัดแจ้งแท้
เป็นได้มีได้แท้

ถ้า "สัจญญาเวหิต" หมายความว่า การบรรลุถึงสภาพ เป็น "การ
เกิด" สภาพนั้นๆ จริง ก็เห็นจริง เข้าใจได้จริงๆ เรียกว่า เป็นสภาพ "อุปสัมปัชช"
และ "นิโรธ" ก็เช่นกัน หมายความว่า การบรรลุถึงสภาพ เป็น
"การเกิด" สภาพนั้นๆ จริง ก็เห็นจริง เข้าใจได้จริงๆ เรียกว่า เป็นสภาพ "อุปสัม
ปัชช"

สภาพนี้ เป็นสภาพล่วงพ้น "เนวสัจญานาสัจญายตนะ" กันทีเดียวละ และ
มี "สัจญญาเวหิต" พร้อม มี "นิโรธ" พร้อม จริงๆ

"สัจญญาเวหิต" หมายความว่า "การรู้สึกแล้วของสัจญญา" หรือ "การ
เสวยอารมณ์แล้วของสัจญญา" เกิดขึ้นครบลักษณะ ครบสภาพที่บริบูรณ์นั้นๆ

"นิโรธ" ก็หมายความว่า "ความดับ" หรือ "ความไม่เกิดไม่ทรงอยู่"
เกิดขึ้นครบลักษณะ ครบสภาพที่บริบูรณ์นั้นๆ

ดังนั้น สภาพใดที่ยังเหลือเป็นสภาพ "เนวสัจญานาสัจญายตนะ" อยู่ใน
เรา เราได้กำหนดรู้แท้ ถูกต้องตามความหมายที่แท้จริงๆ มันยังมี

ที่เราอยู่ กระจุกตัวมันจริง แล้ว คับมันให้ได้ ไม่ให้มันเกิด ไม่ให้มันทรงอยู่ ก็ทำ
ได้จริง คับจริง ไม่เกิดไม่ทรงอยู่จริง ก็เป็นการล่วงพ้น ได้แล้วจริง
**(สมตีกุกัมม) และ บรรลุถึง เกิดเป็นสภาพ "สัญญาเวท-
ยิต นิโรธ" ได้จริง ครบถ้วน บริบูรณ์แท้ (อุปสัมบัชช)** เห็น
อยู่รู่อยู่ เป็นปัจจุบัน นันทเดียว มิใช่คิดรู้ คำนวณตามความหมายแห่งเหตุ แห่งผล
เอา เท่านั้น ไม่

ผู้ใดแท้แท้ จะรู้ด้วยตนเอง พระพุทธเจ้าก็ทรงตรัสแล้ว ตามที่อธิบาย
ผ่านมาแล้วว่า "เราไม่รู้ไม่เห็นด้วยผู้อื่น" ดังนี้

แต่ผู้รู้เห็นนั้นสิ จะสว่างแจ้ง ชัดแจ้ง (สัจฉิกรณะ) จริงๆ มิใช่มืดๆ
เตาๆเลย และ รู้แจ้งอย่างปกตินุษย์ลุ่มตาโพลงๆ นี้เอง (จักขุมา ปริ-
นิพพุตติ) มิใช่หลับๆ หรีๆ ไม่รู้ไม่ซ้เลย

นี่คือ วิโมกขธรรม ระดับที่ ๘ อันเป็นระดับท้ายสุดแล้ว และพระพุทธองค์
ก็ได้ทรงยืนยันแล้วด้วยว่า เมื่อทำ "วิโมกขธรรม" นี้ได้บรรลุถึงจริงจนเสร็จ เป็น
"อุกโตภาควิมุตติ" แท้ เพราะทำให้แจ้งด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนเอง ในปัจจุบันแล้ว
"อุกโตภาควิมุตติ" อันจากอุกโตภาควิมุตตินี้ ที่จะยิ่ง หรือ ประณีตไปกว่านั้นไม่มี
(อิมาย จ อานันท อุกโตภาควิมุตติยา อัญญา อุกโตภาควิมุตติ อุตตรัตรา วา ปณีตตรา
วา นัตถิติ ฯ)

ข้อที่น่าสังเกตมาก ก็คือ "เจโตวิมุตติ" และ "ปัญญาวิมุตติ" ที่ว่า
เป็นวิมุตติ ๒ สภาพ นั้น นั้นแหละ คือ "สัญญาเวทยิต" นั้น เป็น "ปัญญา
วิมุตติ" และ "นิโรธ" นั้น เป็น "เจโตวิมุตติ" อันครบพร้อมอยู่ในตัว
เป็นที่สุดแล้วบริบูรณ์ ดังนี้

ตามพระไตรปิฎกฉบับหลวง วิโมกขธรรม ๘ นี้ ก็แปลไว้เพียงว่า "ผู้ที่
บรรลุสัญญาเวทยิตนิโรธ เพราะล่วงแนวสัญญานาสัญญาตนะ โดยประการทั้งปวง"

ดังนั้น “รูปสัญญา” ใดๆ ตั้งแต่ กาม วิตกวิจารณ์ ปิติ กระทั่ง อุเบกขา และ สุข เราก็ต้องเกิดรู้ เกิดเห็น เกิดบรรลุเข้าถึงอยู่ สัมผัสสภาวะแท้ของ “สัญญา” ที่ยังหยามอยู่นั้น (จึงเรียกว่ารู้ “รูป” เห็น “รูป”) ให้จริง และ ปล่อยวางให้ได้ แล้วจึงจะรู้แจ้ง “อรุปรสัญญา” ต่างๆ ซึ่งก็คือ “รูป” แต่เป็น “รูป” ที่ละเอียดสุขุม ได้ต่อไปอีก อย่างเป็นสภาวะจริง สุกขัน สุกขปลาย ดังที่ได้อธิบายมาแล้ว

เช่นอย่างชัดๆ อีกที สำหรับ “อรุปรพรหม” ทั้ง ๔

“อากาสนัญญาตนะ” นั้น ก็คือ จิตที่หมดติดวัตถุหยามทั้งหมด ตั้งแต่เจ้าของเงินทองทรัพย์สมบัติ ลาภ-ยศ อันเป็นโลกธรรม ลำดับต่างๆ ที่เคยหวงแหนเป็นวัตถุนอกๆ และ แม้ “กามสัญญา” คือ รู้อัจฉชัดในสภาพ “กามค้นหา” ชัดแจ้ง แล้วก็ไม่หลงกามคุณ ไม่ติดในกามคุณ ล่วงพ้นหลุดพ้นจากกามคุณได้สนิทจริง (ไม่ต้องพูดถึง “โลกอบาย” เพราะนั่นมันระดับที่ต้องรู้ต้องผ่านมาได้แล้ว เป็นเบื้องต้น) หรือ “กามคุณ” ไม่มีฤทธิ์เหนือ (นิรุทธา) “กามคุณ” ที่สัมผัสรู้ขณะใด ก็ดับลงได้แม้ในขณะที่นั้นอยู่ที่เดียว (นิโรธตวา วิหรันตี) ไม่เหลือเศษอาหารเป็น “ลูกจิต” (ปิตติวิสัย หรือ อุตธา) แม้เป็นความหลงชั้นขมยินดี เพราะได้หยุด ได้พ้นมาจากกามคุณ นั้น ก็ไม่มี (พื้น “ปติ”) หลงโสมนัส เพราะการหลุดพ้นจากอารมณ์ชั้นขมยินดีลัดไป ก็ไม่มี (พื้น “สุข”) และไม่หยุดอยู่ ติดอยู่ แม้ขนาดวางเฉยต่อรูปสัญญาต่างๆ ออกปานนี้ ได้สนิทจริงแล้ว (พื้น “อุเบกขา”) จึงคือการสิ้น “อาหาร” เกลยงสนิทจริงๆ จาก “รูปสัญญา” ทั้งปวง

ต่อจากนั้น จึงเกิด “อากาสนัญญาตนะ” ขึ้นจริงๆ เพราะเหตุ-ปัจจัยมันลงตัวเป็นจริง เป็นสภาพธรรมที่ “ว่างโปร่งโล่งสว่าง” นั้นแหละ เรียกว่า อากาส, อาโลก, ปรีเฉทรูป (ช่องว่างระหว่างสิ่งสองสิ่ง, อาการของจิตที่ตัดเรื่องนั้นได้สิ้นรอบลงไปได้แล้ว) เป็นอารมณ์ยอดเยี่ยมที่สุด

ผู้เสพยา ผู้ผลิตเพลีน ผู้มึนเมาออกปานนี้ แล้วยึดกุมใจเช่นนี้ โดยไม่ “ไหวรู้” ว่า ตนหยุดอยู่ ตนเกาะกุมมัน ตนไม่รู้ตัวรู้ว่า ตน “หยั่งอยู่” แขน้อยู่ จมอยู่กับอารมณ์ (คาธ, คาม) กันนั้นแหละคือ “อากาสนัญญาตนพรหม” แท้ๆ

ส่วน “วิญญาณัญญาตนะ” นั้น ก็คือ จิต หรือ บัญญาแท้ ที่รู้สภาพของ “อากาสนัญญาตนพรหม” ของตนได้ชัด เป็นภูมิจิตที่สูงขึ้น มันรู้ตัวรู้ตนขึ้น (นี้แหละเรียกว่า แจ่ม “อตฺตา” รู้ตัวตนแท้ ขณะนั้นเป็น “ตัวคน” ขึ้น รูปที่เดียว) เรามีสภาพ “อากาสนัญญาตนะ” อยู่ ก็รู้แจ่มเข้าใจในสภาพจิตของตนชัดว่า มันสบายยอด เราเสพย์ เราหลงติดมันชอบมันมากไปแล้ว ก็รู้ตัวชัด ๆ

“วิญญาณัญญาตนะ” นั้น เป็น อธิบัญญัติ มันเป็น “ชาตฺรุ” (วิญญาณ) ที่เกิดรู้ขึ้นมาแท้จริง ๆ เพราะมีลักษณะเป็นจริง ทั้ง “สัญญา” ทั้ง “บัญญัติ” มันได้รู้ และได้สัมผัส ได้เสวยสภาวะของ “อรุปรจิต” ของตนว่า ยังมีเศษฐลีแห่งความคิด-ความยึด-ความเสพย์ อยู่ แม้จะเป็นสภาพธรรมชั้นสูงยอดออกปานนี้ ก็ตาม (คือ “อากาสนัญญาตน” นั้น) เป็น “อารมณ์ยอดสบายที่สุด” ก็ตาม ก็หลงไม่ได้ ติดไม่ได้ ถ้าได้รู้ตัวปล่อยไปยึดมั่นสำคัญมากจนพราก (จาก “อากาสนัญญาตนะ”) ก็ไม่ยอม จะปล่อย จะเปลี่ยนไปเป็นอารมณ์อื่นสภาพธรรมอื่น (จาก “อากาสนัญญาตนะ”) ก็ไม่ยอม ดังนี้ ก็ล้วนได้ “รู้ตัว” ขึ้น ได้เข้าใจขึ้น เป็น “วิมุตติญาณทัสสนะ” ชัดแท้ คือ รู้สภาพว่า โธ ! หลุดพ้นโลกหยาบออกมาหมดได้ พ้น “กามสุข” มาได้หมดสิ้นเกลี้ยง แต่ก็ยังปล่อยมาเลี้ยง “อตฺตา” ก่อ “โลกอตฺตา” ให้แก่ตนเข้าไปเสียอีก

นี้แหละเรียกว่า ส่วนเกิน มันจะกลายมาเป็น “อตฺตกิลมณะ” คือ มันมาหลงสุข ที่เรียกว่า “นiramิสสุข” กันแล้ว ซึ่งถ้าหลง ขึ้นยึด ขึ้นติดเข้า ก็จะต้องมี “นiramิสทุกข์” ได้อีกเป็นแน่ (คือ ทุกข์เพราะมีอามิส ก็ได้เรียนรู้จนพ้นจากอามิสนั้น ๆ มาได้แล้วแท้ ๆ แต่ก็ยังจะมีทุกข์ เพราะสภาพที่ไม่เกี่ยวกับเครื่องล้อสิ่งหลอกของโลกออกมาได้ออกปานนี้ (นiramิส) หรือคือ ยังจะมีทุกข์ เพราะความไม่มีอามิสแล้วออกปานนี้อีกอยู่ เช่น จะจะมีโลภะ-โทสะ เพราะหลงยึด หลงติด “อาโลก” ติด “นiramิส” เข้าให้) เพราะเหตุ (สมุทัย) แห่งทุกขนั้นก็คือ ความหลงว่า เป็นสุข นั่นเองแหละ ผู้ใดไม่รู้อาตมตามความเป็นจริงว่า “สุข” นั้น ก็เป็นเพียงสภาพธรรมอย่างหนึ่ง สบาย(สบาย)นั้นก็เป็นสภาพธรรม

อย่างหนึ่งเท่านั้น มันหาใช่สิ่งที่ควรหลง ควรติดไม่ คำว่า “สุข” นั้นมาจาก “สุ+ข” สุ แปลว่า ดีงาม, ง่าย ข แปลว่า ที่ว่าง, ความว่าง, กลางหา “สุข” (แท้ๆ ที่ไม่ใช่ “สุขขัลลิกะ”) จึงคือ “ความว่างนี้แหละดี” คือ “ที่ว่างๆ อยู่นี้แหละงาม” คือ “เหมือนกลางหาว่างนี้แหละง่าย” ซึ่งก็เป็นความจริง! นี่เป็นความจริงขั้น “ปรมาตม์” อันจะต้องรู้แจ้ง แต่ถ้าใครไปหลง ไปยึด ไปเสพยา โดยไม่ถอดถอน หลงมัน ติดมัน ยึดแน่น เสพย์จมอยู่ไม่เป็นอัน ติดอยู่กับสภาพของ “นิรามิสสุข” ออกปานนี้ ไม่ให้อารมณ์อื่นเข้ามาแทรกมาแทนได้ หรือ แม้แต่มาชนชั่วครึ่งชั่วคราว ก็ไม่ยอม กั้นแหละ ผู้เป็น “อากาสาณัญจายตนพรหม” แท้ๆ จมอยู่ ตั้งอยู่ แห่อยู่ ผู้เป็นอยู่ (คารติ, कामินี) ที่เดียว

“ความรู้” ที่รู้ ที่เข้าใจ ดังอธิบายมานี้ ล้วนแล้วแต่คือ “วิญญาณ” หรือ วิ+ญาณ แท้ๆ คือ ปัญญา หรือ ความเกิดรู้ในจิต(ญาณ) อันยิ่ง(วิ) ปัญญาอันยอด คือ อธิปัญญา แท้ๆ คือ “วิญญาณัง อนิทัสสนัง อนันตัง สัพพโต ปภัง ฯ” จริงๆ

ผู้รู้ ผู้ใด ผู้เห็นแจ้ง ผู้เกิดจริงเป็นจริง (คือ มี อธิปัญญา หรือ วิ+ญาณ ออกป่านนี้) และได้ทำตน ถอดถอนตนออกมาจากความเป็น “อากาสาณัญจายตนพรหม” พ้นแล้วด้วย แต่ถ่าขันธ์ยังหลงใหม่ “ลูกจิต” (บัตติวิสัย) เหน้อเหมิง หลงภูมิ หลงความแก่ หลงปัญญาตน หลงความยอดของตนที่ตนมีออกป่านนี้ เกิดขึ้นในจิตอีก “ความจบ” ก็ยังไม่มี จิตนั้นยังเรียกว่า ยังมี “อาพาธ” และ จะทำให้เป็นผู้มี “มานะ” แท้ๆ เราจะต้องรู้แจ้ง รู้จริง สว่างชัดใน “อุทธัจจะ” (อุทธ+อัจจะ) ทั้งหลายให้ได้ และ รู้จัก การตัด “ส่วนสืบต่อแห่งสัมพัทธภาพ” (นิโรธวาร ใน ปฏิจจ-สมุပ္บาท) คือ ต้องเข้าใจแจ้ง สภาวะของ “อุทธ” ทั้งหลาย แล้วต้องไม่ให้ “อุทธ” หรือ “อุทธา” นั้น มีฤทธิ์เหน้อเราเป็นอันขาด (นิโรธธา) หรือคือ ทำตนให้จิตเข้าถึง “อุทธัจจัญญา” ให้ได้ แล้วก็ต้องอยู่เหน้อ “อุทธัจจัญญา” นั้นๆ ให้ได้ เป็นที่สุดด้วย

เพราะฉะนั้น “ผู้จบ” ก็จะจบด้วย พระพุทธพจน์ที่ว่า “วิญญูณัง อนิ-
 ทัสสนัง อนันตัง สัพพะโต ปภัง, เอตถ ปฐวี จ อาโป จ วาโย น คาสติ,
 เอตถ รัสสัญจ ที่มัญจ อนุนถุลลิ่ง สุภาสุภัง, เอตถ นามัญจ รูปัญจ อเส-
 สัง อุปฺปชฌติ, วิญญูณัสสะ นิโรเรน, เอตถเอตัง อุปฺปชฌตีติ” คือ
 ถึงยัง “วิญญูณ” อันสำคัญ โดยไม่หลงตนว่าเป็นพรหม รู้สภาพวง
 แล้วก็ “ว่าง” หรือ หยุด แล้วก็ “ดับ” (สูญญตา) ทั้งรู้สภาพ “รู้” แล้วก็เป็น
 “ปัญญา” หรือ ความหมายนั้นเกิดชัดแจ้งในจิตแท้ แล้วก็เป็น “สัญญา” (วิชา)
 และ มันก็ไม่ใช่ของเราของเขา หรือ ของใคร ! ผู้ซึ่ง “สบาย” (สพาย) สูงสุดแล้ว
 คือ “เจริญ” สูงสุด นั่นเอง

แต่ผู้เกิดรู้ เกิดแจ้ง จนถึงขั้น “วิญญูณัญจายตนนะ” ออกขนาดนั้น นแหละ
 แล้วก็ยังไม่เกิด “อนัตตสัญญา” ในอัตตาขั้น “อายตน” ออกปานนี้
 ยังหลงตน (เป็น “พรหมสัตว์” อยู่) ยังคิดยึดใน “ภูมิรู้” (วิญญูณ) โดยไม่รู้ตัว
 ยังมีลูกจิต ยังดับไม่เป็น ว่างไม่สนิท หรือ ยังไม่ปล่อย “อายตน” (อุทธา) ส่วนน
 จิตยังมีเศษอาหารโดยไม่รู้ในอาหาร ผู้นั้นก็เห็นตเห็นน้อย “มานะ” (เจ้า “ลูกจิต”
 หรือ อายตน หรือ อุทธาส่วนสุดท้ายนั้นแหละ) จะเป็น สังโยชน (สัง+โยชน สัง=
 ประกอบพร้อม, มี โยชน=การประกอบ, การปรุงต่อก่อต่อ, ความยาวไกลความใหญ่
 จนล้มตัว) สืบต่อๆ ไป อย่างจะไม่รู้ตัวรู้ตนอยู่ นั่นเอง กล่าวคือ จะรู้ๆ ใดๆ ไม่รู้ความ
 หยุดความจบไปตะพึดตะพือ “อุทธา” ก็จะตกตะกอนเพิ่มพูนเป็น “ปรมาตมัน” (อัตตา
 ที่โตใหญ่) เรื่อยๆ ไป เป็น “อตตกิลมณญโยค” ชัดๆ ดังนี้ คือ ไม่จบสิ้น “อัตตา” ลงได้

ผู้ซึ่งได้ชื่อว่า เป็นผู้หลง “รู้” เป็น “วิญญูณัญจายตนพรหม” แท้ๆ

ซึ่งสภาพกลับกัน ก็เรียกว่า “อากิญจัญญายตนนะ” กล่าวคือ เป็นผู้หลง
 “ดับ” (หลงความไม่รู้) หรือคือ จิตที่หลง “ดับ” เป็นผู้จะไม่รู้ จะไม่เอาคิด
 ไม่เอาจำอะไรกันละ เกิดเข้าใจเอาว่า “การดับสนิท” (นิโรธ) นั้น คือ แม่ “จิต”
 ก็จะต้อง “ดับ” ไม่รับรู้อะไร นั่นแหละ คือ ภูมิที่ดีกว่า สูงกว่า จึงไม่เอาถ่าน
 กับ จิตคิด จิตอ่าน จิตรู้อะไร จึงปล่อย “ธาตุรู้” ซึ่งก็คือ ปล่อย “วิญญูณ”

ทั้งปล่อย "วิญญาณัญญาตนะ" นั้นเอง ไปเป็นผู้ติดหยุด ติดสงบ ความละเอียดลึกซึ้งในปัญญาจึงจะไม่ค่อยมี ความจำกัเสื่อมลงๆ ด้วย เพราะเป็นผู้เห็น (ผิด) ไปว่าหยุดคิด หยุดตรง ดับให้หมดในจิต หยุดมโนกรรมให้สนิทสุดเป็นเรื่องดีที่สุดทำเดี๋ยวเล็กคิด เล็กจำได้ นั้นแหละ คือ ความสูงสุด ไม่รับรู้อะไรเลยได้ยิ่งดีใหญ่ ผู้เอาแต่หยุด เอาแต่ดับ จนไม่รู้แจ้งไม่รู้จริงอะไร ตัวเป็นคน แต่ทำตนเป็นเหมือนเศษอิฐเศษหิน ไม่มีควมหนักคิด ไม่มีประโยชน์อะไร นี่ก็คือ "อากิญจัญญาตนพรหม" แบบ "พรหมเก" แบบฤษีเดียร์ถีย์ หลงๆกันอยู่ มาแต่ไหนๆ ผู้ปฏิบัติธรรมเป็นกันอยู่มากสังเกตเอาเถิด

หรือ หลงผิดเลยเถิดไปเลย เป็น "อัตตวาหุปาทาน" พวกนี้ ได้แต่คิดผกผัน จนถึงสภาพ "ตักลับ" แล้วตนก็ไม่รู้ความจริง คือ หลงยึดเชื่อเอาตามภาษาตามคำพูด คำสอนที่ได้รับมา เช่น อะไรๆมันก็ **ไม่มี** ไม่มีสัตว์ไม่มีบุคคล **ไม่มีตัวไม่มีตน**อะไรไปหมด ไม่มีอะไรจริง ไม่มีอะไรเลย (นี่ก็เป็นพวก "อากิญจัญญา" ที่เลยเถิด น่ากลัว) คนพวกนี้ หากเป็นเอามากๆ ก็จะเป็นผู้หลงผิดเองง่ายๆ เห็นอะไรๆ ก็ไม่ใช่อะไร อะไรก็ไม่มี ไม่จริงไปหมด ก็จะกลายเป็นคนผลาญโลกทำลายโลก เพราะจะเป็นคนไม่รู้บาปไม่รู้บุญ ไม่รู้สูงไม่รู้ต่ำอะไรเอาเลย ก็กลายเป็นผู้ร้ายในสังคมไป เนื่องจากกิเลสตัณหาอุปาทานในตนในส่วนลึกที่ตนไม่รู้ (ก็คือ ดูเหมือนตนไม่มีนั่นแหละ เพราะตนไม่รู้ตัวเอง) พวกหลงผิดชนิดนี้ ก็เรียกกันว่า "นัตถิกทิกฏฐิ" ถึงซึ่งจุดยึดแท้ว่า "ไม่มีอะไร" แต่แท้จริงเขาก็ยังมีชีวิตยังมีกิน ยังมีเสพยา หรือ ยังมีกิเลส-ตัณหาจริงๆ อยู่ นั่นเอง ทว่า เขาจะ **ไม่รู้ตัว**เองเลยว่า เขาทำ เขามีพฤติกรรมอันเดียวกับคนที่ยังถือว่า "มี" ดีไม่ดีกว่าจะมีพฤติกรรมไม่เหมือนคนทั่วไปธรรมดาเขาทำเอาด้วย แม้กระทั่งเป็นเรื่องตำราเรื่องช่วยอย่างไร เขาก็จะ **ไม่รู้ตัว** เขาปรารถนาอะไรเขาก็จะทำ หากมีโอกาส มีเหตุมีปัจจัยครบพร้อม "ความพอ" (สันโดส) ของเขา **ไม่มี**กัน "ความหยุด" (สันติ) ของเขาก็ **ไม่มี**กัน "ความพอเหมาะ" (มัชฌิมา) ของเขาจึง **ไม่รู้**ไม่เกิด "ความดำเนินไปสู่ทางเจริญ" (สัมมามรรค) จึง **ไม่เริ่ม** "ความถูกต้องลงตัวเป็นที่สุด" (อรหัตผล) จึง **ไม่มี**โอกาสจะมีได้ เพราะเขา **ลืมตัว**เขาเองเสียสนิท จึง **ไม่**ได้ **รู้**ตัวเอง

ว่า ตัวมันก็เลสตัณหอาอุปาทานเท่าใด ? **ซึ่งเรื่องนี้จะต้องเรียนรู้อย่างจริงจังแท้ๆ** แต่คนประเภทนี้เขาจะประมาณกันจริงๆ แล้วเขาก็ทำกับทุก ๆ สิ่งในโลกด้วยสำนึกว่า อะไรๆ ก็ไม่มี ไม่จริง ไม่ใช่อะไร ทั้งนั้น นี่ก็เป็น "อาภิญญัญญาตนพรหม" (เท็จจริง) ที่แท้ๆ

หรือ หลงผิดเลยเถิดไป เพราะเข้าใจเลยสุดโต่งไปเช่นกัน โดยพิจารณา "ความไม่มี" ในตัวเองเลยเถิดมากไป จนเบื่อหน่ายแม้แต่ร่างกายตัวตนของตน เข้าใจได้แต่ว่า อะไรๆ มันก็ไม่มี ไม่แท้ ไม่เที่ยง ไม่จริง ไม่รู้จัก "สัจจะ" อันมี ๒ คือ สมมุติสัจจะ กับ ปรมัตถสัจจะ จึงเกิดเบื่อหน่ายแรงจัดเห็นเป็นทุกข์ไปหมด จนรับรู้อะไรก็ไม่ได้ จะเห็นทุกสิ่งทุกอย่างมันโหดร้ายมันทารุณไปหมด จิตก็จะยิ่งโน้มน้อมไปสู่ความดับความสูญยิ่งขึ้น สุดท้าย ก็จะถึงมาตัวตาย พวกหลงผิดชนิดนี้ เรียกกันว่า "อัตตวินิบาต" เป็นผู้ถึงซึ่งจุดยึดแท้ว่า อะไรๆ ก็ไม่มี แม้ที่สุดชีวิตตัวเอง นี่ก็เป็น "อาภิญญัญญาตนพรหม" ที่แก้มหาเก้ แท้ๆ อันจะต้องรู้ตนและต้องแก้ไขมาสู่ความถูกต้องอยู่ทั้งสัน

แท้จริงนั้น การหยุดมโนกรรม ก็เป็นงานที่จะต้องฝึก สำหรับนักปฏิบัติธรรม หัดหยุดคิด หยุดปรุง หยุดรับรู้ หยุดไม่มีมโนกรรมใดๆ เลย มันก็มีอุปการะด้วยจริงๆ เมื่อทำได้ ก็ย่อมเป็นการดี เป็นความเจริญ (สบาย หรือ สบาย) เมื่อหยุดได้จริง ดับได้จริง ไม่มีอะไรๆ แม้มโนกรรม มันก็เป็น "การพัก" ที่สนิทยิ่ง มันก็เป็นสภาพเบา มันก็เป็นสภาพว่างลง สบายยอด สบาย(สบาย) **แต่อย่าหลงติด หลงเสพย์เป็นอันขาด** เราต้องรู้สภาพธรรมต่าง ๆ ตามความเป็นจริง รู้การพัก รู้การเพียร รู้การทำ รู้การหยุด แล้วพักเพื่องพอด และ เพียรให้เหมาะสมพอด โดยไม่หลงติดทั้งการพัก ไม่หลงติดทั้งการเพียรเกินไป และ "การพัก" นั้น ก็ไม่ใช่ คือ การหมดกิเลส หรือ แม้แต่การลดกิเลส การหยุดมโนกรรม หรือ การไม่ให้จิตรับรู้อะไร คิดอะไร ให้จิตดับสนิทอยู่เฉยๆ นั้น มันไม่ใช่ เป็น การดับกิเลส หรือ การหมดกิเลส

แต่อย่างใด มันคือ การดับจิต-พักจิต หรือ หมดความ
รับรู้ จริงๆ เท่านั้น คิดให้ออก พิจารณาให้เห็น ชำนิหน้า มัน
กลับจะเป็นการก่อกิเลสเอาเสียด้วยซ้ำ ระวังเถอะ!

สำหรับผู้ทำได้ ทำเป็น อย่าได้หลงคิดยึด อารมณ์หยุด อารมณ์ดับ จนเสพยาึด
หรือ จนกลายเป็นคนไม่มีการทำงาน ไม่ทำอะไรเลย ได้แต่เสพยาึดความหยุด หลงความ
อยู่เฉยๆ จิตจะเอาแต่ตกวางค์ และนั่งไหนยืนอยู่ไหนก็เอาแต่เซาซึม เอาแต่วง
เอาแต่หลับ เหตุก็เพราะจิตหลงยึด “อากิญจัญญายตนะ” แบบนี้ อารมณ์
เช่นนั้นแหละ คือ “อากิญจัญญายตนพรหม” ซี้เก๊ อีกแบบหนึ่ง ที่มีกันอยู่ในนี้
ปฏิบัติธรรมแท้ๆ

ส่วน “เนวสัญญานาสัญญายตนะ” นั้น ก็คือ จิตที่เกิดขึ้นบัญญัติขึ้นมาบ้าง
เริ่มรู้จักความจริงว่า คนเมื่อไม่ตาย มันก็ต้องมี “การรู้” จึงยอมรับรู้ ถ้าผู้ใดยังคิด
ยึด “อากิญจัญญายตนะ” อยู่มาก ก็จะรับรู้แต่น้อย ไม่ยอมรู้อะไรมาก ก็จะยังเป็น
ผู้เซาๆ ซึมๆ นั่งไหนก็เอาแต่ตกวางค์ จะเอาแต่หลับ แล้วยังฝัน มีภาพ มีเรื่องราว
ในภวังค์นั้นๆ บ้าง นี้แหละคือ “เนวสัญญานาสัญญายตนพรหม” ที่ยังเก๊ ยังไม่รู้
จักความจริง แต่ก็ยังมีจริงๆ แท้ๆ ถ้าเป็นผู้ไม่ติด “อากิญจัญญายตนะ” มาก
ก็จะไม่นั่งหลับชนิดฝันเก่ง หรือ มีภาพ มีเรื่องในขณะตกวางค์นั้นมากมายด้วย แต่รู้
ไม่ชัดทั้งหมดหรอก เพราะสภาพ “เนวสัญญานาสัญญายตนพรหม” แบบนี้ นั่นคือ
คนสะลึมสะลือ หลับๆ หลอๆ หลงๆ เลอะๆ รู้อะไรก็ไม่รู้จริงแจ่มชัด จะว่าไม่รู้
ก็หากรู้ จะว่ารู้ ก็ไม่ชัดเจน รู้อย่าง ไม่รู้อย่าง จะว่ารู้อะไรก็ไม่ไร จะว่าไม่รู้ก็ไม่เชิง
เป็นสภาพยังรู้ไม่เต็มรู้ไม่ครบแท้

ส่วนนักปฏิบัติธรรม ผู้ที่หลงปรุงบัญญัติมามากๆ ชอบคิด ไม่หยุดไม่รู้พัก จน
ถึงขั้น “วิญญานัญญายตนะ” ก็เช่นกัน เมื่อเกิดบัญญัติขึ้นมาว่า ตนไม่รู้จักหยุด
ไม่รู้จักพักเอาเสียเลยหนอ ! ก็จะเริ่มหยุดเริ่มพัก จิตก็จะตกมาเป็น “เนวสัญญา-
นาสัญญายตนพรหม” คือ จะดับไม่สนิท จะมีสภาพอยากหยุด อยากพัก จะตก
วางค์ จะอยากหลับอยากหยุด แต่ก็หยุดไม่ลง หลับไม่สนิท มีเรื่องฟุ้ง มีฝัน

มันมีอะไรเลอะเทอะ จะรู้ชัด ก็ไม่ชัด จะว่าไม่รู้ ก็พอรู้ เพราะความ
 “อยากรู้” ก็ยังมีมาก ความ “อยากดับ” ก็ยังมี จึงกลายเป็นจิตที่จะ “รู้”
 ก็ยังไม่เต็ม จะ “ดับ” ก็ไม่ดับให้สนิท เป็นสภาพประดักประเดิด กิ่งๆ กลางๆ อยู่
 อย่างนั้นเอง นี่แหละที่เรียกว่า “เนวสัญญานาสัญญายตนพรหม” แบบ “มิจฉา-
 ทิฎฐิ” อยู่จริงแบบหนึ่ง อันมีอยู่แท้

และแท้ที่จริง “เนวสัญญานาสัญญายตนพรหม” นั้นแท้ๆ ที่มันมักจะมักกับ
 ปฏิบัติ ซึ่งไม่ใช่จะไปหลงเลยเกิดสร้างขึ้นมา ก่อขึ้นมาหรือกั้น นั่นคือ สภาพ
 ของการยังรู้ไม่จริงในความหมายต่างๆ แห่งจิตปัญญา หรือ
 ที่แท้สุดคือ ยังกำหนดจิตไม่ลงตัวแท้ เป็นแท้ได้ มันยังเป็น
 สภาพไม่ตัดสิ้นเด็ดขาดบ้าง เป็นสภาพธรรมที่ยังไม่ลงตัวบ้าง เป็นสภาพ “สัญญา”
 ทำงานยังไม่บริบูรณ์บ้าง “สัญญา” ยังไม่ “เวทิต” ที่เดียว นั่นเอง ที่ว่า “รู้แจ้ง”
 ก็ไม่ทราบว่าจะ กำหนดลงไปกันแค่ไหน ? ที่ว่า “ดับสนิท” ก็ไม่ทราบว่าจะ กำหนดลง
 ไปกันแค่ไหน ? และที่ว่า “ดับสนิท” อย่างรู้ อยู่เข้าใจชัด หรือ “รู้ชัดเข้าใจอยู่
 เห็นอยู่ รู้ อยู่แท้ๆ” แต่ดับสิ้นสนิทนั้น มันเป็นสภาวะอย่างไร ? แค่นั้น ? ยัง
 ไม่ชัดเจนแจ่มใใจอยู่นั่นเอง หรือ รู้ชัดเข้าใจแจ้ง แต่ยังไม่รู้ตัดเด็ดขาดบ้าง หรือ
 ทำได้แล้ว เก่งแล้ว แต่ยังไม่รู้ตัวรู้ตนบ้าง

และหรือ ที่ว่า “นิโรธ” นั้น มันมีความหมายกันอย่างไรแท้ๆ จริงๆ เป็น
 ขั้นสุดท้าย ก็ยังตัดสิ้นไม่ได้กันแท้ๆ ที่จะเกิดในจิตของพระโยคาวจรนั้น ยังจับไม่
 มัน คั่นเอาไม่ลงตัว ยังไม่เห็น “นิโรธ” ชัด หรือ ยังไม่มั่นใจ บั๊กใจใน “นิโรธ”
 หรือ มั่นใจ บั๊กใจ แต่ยังไม่กำหนดคิดๆ พลาดๆ อยู่บ้าง

ความปรากฏชัด ความเข้าใจจนมั่นใจ ความรู้ทั่วในสภาพธรรมดังกล่าวนี้
 ยังไม่เกิด ยังไม่มีครบพร้อมชัดเจนลงตัว จนถึงขั้น “พ้นสงสัย” อย่างเด็ดขาดสิ้นเชิง
 (พ้น “วิจิกิจฉา” สุดท้าย) ดังนั้นแล้วเรียกว่า “เนวสัญญานาสัญญายตนพรหม”
 แท้ๆ ชัดๆ

หรือคือ ยังมีจิตตัวที่เป็น “ อากิญจัญญายตนพรหม ” เป็นตัวร่วมสังเคราะห์อยู่ (เป็นสังขาริก) โดยมีความคิดว่า จะต้องไม่มีอะไร ไม่รับอะไร ไม่รู้อะไร ไม่ทำอะไร ไม่คิดอะไรเลย แต่ตนก็ยัง *ไม่ตาย* ซึ่งโดยจริง ยังมีความรับรู้ ยังมีความจำ ยังมีความคิด *ทว่า “หลงผิด” เสียสนิท* เลยกลายเป็นภนชังกะตายอยู่ เป็นคนเนือๆ เฉื่อยๆ ซาๆ หมดกระตือรือล้นเด็ดขาด อยู่ๆ กินๆ มีอะไรที่จำเป็นที่สุดที่จะต้องทำ ก็ทำๆ ไป “ สักแต่ว่า ” ไปอย่างนั้นเอง ไม่กระปรี้กระเปร่า นี่แหละคือ ตัว “เนาสัญญานาสัญญายตนพรหม” แท้ๆ ที่ ลัทธินิกายดาบส อันเป็นเดิยร์ถีย์ เขาเป็นกัน และ พุทธศาสนิกชนคนไทยทั้งหลายกว่าเก้าสิบลเปอร์เซ็นต์ ในปัจจุบันนี้ ก็กำลัง “หลงผิด” พวกกันเข้าใจว่า “พระอรหันต์” นั้น จะต้องเป็นคนอย่างนี้แบบนี้

เมื่อจิตผู้ใดยึดไว้ผิด ตั้งเป้าไว้ผิดอย่างนี้ (มิจนาปณิหิตตั้ง จิตตั้ง) ความรู้ ก็ไปจบเอาเป็นที่สุด ตามที่ตนตั้งเป้าไว้เท่านั้นเอง จึงไม่อาจสามารถจะไต่ขั้น หรือ เพิ่มภูมิขึ้นไปรู้ “สัญญาเวทยตินโรธภูมิ” (ภูมิ “นิพพาน” ของพุทธศาสนาแท้) ได้ ความสูงสุด ความจบของผู้นั้น ก็มดงัน **แต่เท่านั้นนะ** !

เพราะฉะนั้น ผู้ใด “หลงผิด” แท้ นึกได้แค่ “จุด” ไหน ? เข้าใจได้แค่ ภูมิไหน ? ว่า เป็นที่สุด ผู้นั้นก็จะทำได้ เป็นได้แค่ภูมินั้น จุดนั้น เท่านั้นเองเป็นที่ สุด ภาษาอาจจะเรียกเสียสูงส่ง ก็ได้ แต่ความเข้าใจ ความรู้ ความสูง ของภูมิจริง มันก็จะเท่าที่มีจริงนั้นๆ เรียกว่า “จบ” หรือ “ปรปรม” คือ สูงสุดยอดสุดอยู่ ณ บทนั้น หรือ สูงสุดยอดสุดอยู่ ณ พินหนฐานนั้น

“ผู้จบสิ้นสุดแท้” ของศาสนาพุทธ (พระอรหันต์) จึงคือ ผู้ที่ไม่ ต้องจบ ไม่ยึดจบ แต่เป็นผู้รู้จบ เป็นผู้รู้หยุด ทำหยุดได้แท้ เป็นผู้มีพักสนิทได้แท้ และมีเพียรสำคัญ ยิ่งอยู่จริง ๆ ด้วย เป็นผู้ มีประโยชน์แก่โลกอย่างมหันต์มิใช่เป็นผู้ถ่วงโลกเป็นอันขาด

“สัญญาเวทิตนโรธ” นั้น จึงต่างจาก เนวสัญญานาสัญญาตนะ
 ต่างจาก อากิญจัญญาตนะ ต่างจาก วิญญาณัญญาตนะ และ ต่างจาก
 อากาธานัญญาตนะ ทั้งหมด(ทั้ง “อสังขญี” ด้วย) แต่ละภูมิมิลักษณะต่างกันจริงๆ
 แต่ “สัญญาเวทิตนโรธ” นั้น ก็คือ “อากาศ” คือ “วิญญาณ” คือ
 “อากิญจา” คือ “เนวสัญญานาสัญญา” ด้วยทั้งสิ้น (แต่ไม่คือ “อสังขญี” สักอย่าง)

สรุป “อรุปพรหม” เน้นชัดสิ่งซับซ้อนลึกซึ้ง เป็น “อรุป” จริงๆ ออกมา
 ให้เห็นออกชน

“อากาศ” นั่นคือ สภาพจิตใด ที่เป็นอยู่อย่างว่างเบาโปร่งโล่งง่ายตลอด
 มองเห็นอะไร ได้ยินอะไร สัมผัสอะไรอยู่ ก็ตาม ซึ่ง เป็น “รูปธรรม” ทั้งหลายทั้ง
 ปาง ก็ไม่คิดแล้ว ไม่ขัดไม่ข้อง เห็นเป็นธรรมดาอยู่ร่วมด้วยอย่างง่าย อย่างสบาย
 ไปหมด ไม่ยึดไม่ถือแล้วใน “รูป” ทั้งหลาย เป็นส่วนว่าง เป็นสภาพว่าง เบาเฉย
 ได้อย่างสนิทจริง เป็นผม “จิตว่าง” แล้วละ

แต่เพราะไม่เข้าใจ ไม่รู้จัก “ตัวตน” (อัตตา) ที่คือ ความยึด ความติด
 ความชอบอย่างชัดเจน จนถึงละเอียดเบาบางที่สุด “ตัวตน” อันนั้น มันยังเหลือ
 อยู่แต่มันเป็นตัวน้อยตัวนิด หรือ อยู่ลึกหรือบางเบา (ตน) มันยังเป็น “อรุป” จริงๆ
 มันไม่ใช่ของหายไปแล้ว โดยเฉพาะ “อากาศ” นี้เองแท้ๆ นี้แหละ เป็นต้น และ
 ตนเองก็ยังหลงเห็นเป็นส่วนจะต้องเสพยา อยากรักษา หรือ ชอบเสพยา สภาพนั้นเกิน
 ไป (คือ เกินเหมาะสมควร) ผู้เสพยาโดยไม่รู้ (คือ ผู้ยังหลงเต็มที) หรือ ผู้รู้
 สภาพะนั้นในตนได้บ้างแล้วละ (คือ ผู้เริ่มรู้สมุทัยแล้ว) แต่ยังคงติด ยังรัก ยังชอบอยู่
 มากไป จึงเรียกว่า “อากาธานัญญาตนะพรหม” เป็นตัว “เจโตพรหม”
 หรือ เป็นพรหมชนิดเจโต คือ จิตเองแท้ๆ เป็นอยู่ เสพย์จิตเองแท้ๆ โดยเห็นว่า
 เป็นสุข ซึ่งก็ “สุข” จริงๆ เสียด้วย เมื่อหลุดพ้นจากโลกหายๆ อันมาได้ ออกป่าน
 นี้ ก็แสนสุขได้ออกป่านนั้นแหละ ผู้เสพย์เองจะรู้เอง และ เพราะสุข นั้นแหละ
 จึงหลงเสพยา จึงหลงติด จนได้ชื่อว่า “พรหม” เห็นว่า เป็นประโยชน์แก่ตน
 มากไป เห็นเป็นกำไร(อายุ) จึงยังมี “อัตตา” เป็นพรหม

“ความมากไป” นั้นหนึ่ง (คือ ความเกินพอดีพอควร) “ความติดเสพยา”
 นั้นอีกหนึ่ง (คือ ความหลงชอบ) จึงทำให้ “หลงยึดหลงเกาะ” ไม่ยอมปล่อย
 อารมณ์นี้ ใครมากวนมาแย้ง ก็ไม่ได้ จะขุ่นเคือง, รำคาญ, ไม่ชอบใจ, อึดอัด
 (ปฏิบัติ เพราะเหตุจาก “อรูป” ไม่ใช่ ปฏิบัติ เพราะเหตุจาก “รูป”) ถ้าไม่มี
 ใครมากวน ก็จะกลายเป็นผู้เสพยา ผู้จมอยู่กับ “อารมณ์” นี้ เป็น “แดนวิมาน” อัน
 แสนสุขสมอร่อยเหาะไปเลย “โลกมุลจิต” ก็หยั่งราก และ นับวันจะอ้วนพี หรือ
 แดกกอก่อต้นใหญ่ นั่นคือ “อาพาธ” ของพระโยกาวจรชั้น “สุข-ทุกข์”
 ก็ยังเกิดได้ด้วยประการอย่างนี้ เป็นต้น

“วิญญูณัญญาตนพรหม” นั่นคือ สภาพจิตที่ “เกิดรู้” ความละเอียดลึก
 ซึ้งใด ๆ นั้นขึ้นได้ โดยเฉพาะขณะนั้นคือ รู้อสภาพของ “อากาสนัญญาตนะ” ของ
 ตน และ รู้อว่า “วิญญูณ” สำคัญกว่า “อากาส” จนมา จึงได้ปลดปล่อยความเป็น
 “อากาสนัญญาตนพรหม” ของตน แล้วมาน้อมยึด “วิญญูณ” ถ้า “เกิดหลง
 ความรู้” เช่น เกิดมีความยินดีปิติใจอ้อมเอมใจมาก (ปิตติวิสัย) จนทำให้เป็น “มานะ”
 ยึดความรู้อยุดกุ่มจิตตนเป็นต้น (โดยผู้ยึดผู้หลงเองจะไม่รู้ตัวหรือ) ก็จะทำให้ตน “อวด
 รู้” มากไป อย่างไม่รู้ตัว จะยกตนข่มท่าน อย่างไม่รู้ตัว และ จะติด “ภูมิรู้” จน
 ไม่ยอมใครทำเดี๋ยว ไม่อนุโลมผู้อื่นเป็นเด็ดขาด (“สักจนูโลมญาณ” จะเกิดไม่ได้)
 ทำความงามพร้อมตามกาลเทศะฐานะบุคคลต่าง ๆ ไม่ได้ นั่นคือ “อาพาธ” ของ
 “วิญญูณัญญาตนพรหม” ที่จะต้องสังวรรักษา แก้ให้หาย ทำสติ
 ปลดปล่อยสภาพนี้ให้บริสุทธิ์บริบูรณ์เที่ยงธรรมให้ได้ ถ้าทำไม่ได้อยู่
 ตราบใดก็ยังได้ชื่อว่า “วิญญูณัญญาตนพรหม” อยู่ร่ำไป และหรือ “ผู้หลง
 ความรู้จนไม่รู้พักไม่รู้ดับ” กล่าวคือ ได้แต่รู้ ๆ ๆ ๆ ปรุงความรู้ให้แก่นอนอย่างไม่มี
 การพักสนิทหลงได้สักที ทำสภาพหยุดสภาพนิ่งให้แกจิตในแบบ “ตามต้องการ”
 หรือ “ตนต้องการ” ลงไม่ได้เลยสักวาระ นั่นก็คือ “วิญญูณัญญาตนพรหม”
 แท้ ๆ จริง ๆ ด้วย

“วิญญูณ” นั่นคือ สภาพจิตใดที่รู้เข้าใจแจ่มแจ้ง โดยเฉพาะรู้อจิต
 ในจิตของตน ว่า เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ไม่ว่าจะ เป็นรูปหยาบกายหยาบ (สักกาย)

ชั้นอธิบายมุข ชั้นกาม ชั้นรูปพรหม และ ชั้นอรุปรหมออกขนาดที่กำลั๊งกล่าวถงน จิตใดมีอาการอย่างทีกำลั๊งอธิบายน มีรสอย่างน มีอาการอย่างน หรือ ยิงจะรู้สมมุติ บัญญูตีประกอบพร้อมลงไปด้วยเลยกยงดี แต่ถำรู้เฉพาะสมมุติ เข้าใจเฉพาะบัญญัตินั้น ยังไม่เรียกว่า “วิญญูณ” ในทีน โดยเฉพาะในขณะน ก็รู้ชัดในสภาวะของ “อากาสา- นัญจายตนะ” ตักถูกสภาพเอาด้วย และ ถำ “ไตรู” ความเป็นอากาสา นัญจายตนะ แมแต่ทีเหลือเศษอยู่ในจิตชัดเจน แล้วถำวาง-ปล่อย-ไม่ยัดเสพย์ ได้แน ๆ ไม่อยาก เสพย์ได้แท้ ๆ เป็นผู้ “ไม่ติด” ได้จริง ๆ ผู้นนก็สบายแสนสบายเกือบจะเรียก ได้ว่ำ “นิพพานัง ปรมัง สุขัง” กันเป็นที่สุดแล้ว ถำได้ตรวจจนแนใจจนตนหมด “อายตนะ” (หลงเศษร่น้อยนคิดเป็นกำไรอยู่ในจิต) แล้วว่ำ “ไม่ติดแม “อากาสา” แต่รู้แจ้งชัดใน “ความว่างนึแหละดี” ไม่หลงแมใน “วิญญูณ” แต่ก็มี “สภาพ จิตทีรู้แจ้งแจ่มแจ่วอยู่แท้ ๆ” เป็นปกติธรรมดา ๆ

และเข้าใจแท้ใน “อากิญจนา” ชัดเจน รูถงสภาพความไม่มีอันสั้นเกลยง จนกระทั่งนคิดน้อยหนิงก็ไม่มี ว่ำ หมายถึงอะไรทีจะให้ “ไม่มี” ถูกสภาพแท้ รู้ความกำหนด รู้ความจำกัด รู้ความสำคัญ รู้ความหมายถูกเบำ รู้ความเป็น อย่างนั้นแท้ ๆ ถูกเบำ และ มันคงไม่สับสน การมีความรู้ความเข้าใจทั้งหมดน คือ แทนทะเล “วิญญูณัญจายตนะ” หรือคือ จะแจ้งชัด “ความมี” หรือ “ความ ไม่มี” ได้นน ก็ตรวจอ่านอย่างละเอียดยิบกันที “จิต” ที “วิญญูณ” นึแหละ ไม่มี “วิญญูณ” ก็จะมี “ความไม่มี” กันจริงๆแท้ ๆ ไม่ได้ และขนนเป็นขนนพนสงสัย เรื่อง “วิญญูณ” แต่จะค้นให้พบสิ่งทีควรจะให้ “ไม่มี” อย่างถูกๆแท้ ๆ แล้ว ก็ทำควม “ไม่มี” ให้ได้ถูกๆ สำเรัจจริง จนเกิดสภาพ “ไม่มี” นั้นๆ ได้ ด้วยประการทงปวง ซึ่งขนนมันหมายเอาสภาพทีจะ “ไม่มี” นั้นเป็นสิ่งละเอียด ขัน “อรุปร” อยู่ในภายในจิตในวิญญูณจริง ทีจะให้ “ไม่มีแม้นิดแม้น้อย” เป็นทีสุด

แต่ถำใครยิงเข้าใจผิดไปเป็นเรื่องง่าย ๆ หยาบ ๆ อยู่ว่ำ “ความไม่มี” (สุญญตนา) นั้น คือ ไม่มีไปหมด ทง “ชีวิต” กล่าวคือ ตายเนำเข้าโลงด้วย จิต วิญญูณก็ทำควมดับสนธิ (นิโรธ) ได้แท้ๆด้วย ต้องถงอย่างน จึงเรียกว่า นิพพาน หรือ สุญญตนา หากแม้นยิงมีกายขันธนามขันธอยู่ ยังไม่ยอมเรียกว่า นิพพาน หรือ

สุญญตา จะได้ว่า พระอรหันต์ ก็ต่อเมื่อตาย หรือ ไปยึดกำหนดหมาย(สัญญา) เขาก็บอกว่า “ความไม่มี” นั้นกัน อย่างจัดไป แรงไป จนเหลือสมมุติอะไรก็ไม่ได้กันเลย

ผู้มีความรูขนาดนี้ มีความจำไว้อย่างนี้ มีความมุ่งหมายอย่างนี้ มีการกำหนดสภาพธรรมให้แก่จิตในจิตของตนเป็นดังกล่าวแล้ว (สัญญา) หรือ เรียกหยาบๆว่า เป็นผู้ “ทิฏฐิ” อย่างนี้แท้ๆ - มีความเห็นมีความเข้าใจโดยอันมั่นคง จึงคือ ผู้ยังมีสภาพ “สักกาย” คือ รู้ได้เพียงหยาบๆ ใหญ่ๆ ยึดได้แต่สภาพโตๆ ง่ายๆ อยู่ ยังเป็นผู้ยังไม่พ้น “สักกาย” ยังไม่รู้แท้ (ยังไม่เป็น “ปฏิโสด” คือ ยังไม่รู้ในความรู้อันละเอียดสุขุม ซึ่งแตกต่างไปจากที่คนทั่วๆ ไปรู้ได้ง่ายๆ) มันยังมีความเข้าใจได้เพียงขนาดหนึ่ง คือ เข้าใจ “ความไม่มี” นั้น เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน รวมๆ เรื่องใหญ่ๆ มีสภาพหยาบๆ มีรูปโต (สักกาย) อยู่ ยังแยก “ความไม่มี” ที่เรียกว่า “สุญญตาธรรม” ยังไม่ได้ คือ ยังพาซ้ออยู่ว่า ถ้าสุญ หรือ “ไม่มี” ละก็ จะต้องสูญเสียหมด อะไรๆ จะเหลือเป็นไม้อยอมกันละ ซึ่งก็ “ถูก”! แต่ถูกอย่างชั้นๆ หน่อยๆ เพราะใน “สุญญตา” ชนิดนี้ มันรวมเอาทั้งรูปหยาบทั้ง “อสัญญา” และ “อากิญจา” เข้าไปด้วย ผู้ยังมีความเห็น (ทิฏฐิ) อย่างนี้ ยังไม่พ้น “สำคัญ” ยังไม่ได้เข้าหมายละเอียดดีกว่านั้น ยังไม่พ้นเข้าหมายที่ทาคอนให้ประเสริฐได้ยิ่งกว่านั้น จึงยังเรียกว่า ยังไม่ “สัมมาทิฏฐิ” ในขั้นปรมัตถธรรม เนื่องจากยังไม่ใช่ผู้เข้าใจได้ถึงขั้นรู้เฉพาะ “จิต” โดยเข้าใจแท้แยกออกซ้อนลงไปอีกว่า เป็นสภาพของ “จิตในจิต” เท่านั้น ยังไม่ได้ แต่ยังคงติดยึดหลงนับเอา รูปหยาบ กายหยาบ ยังไม่ยอมอนุโลม-ปฏิโลม ทำปัญญาให้ละเอียดสุขุมเข้าไปหาจิต-เจตสิก ยังไม่ยอมปล่อยเรื่อง กายหยาบ (สักกาย) ยังวนกว้าง ยังนับรวมเอาอะไรต่างๆ มายึดมาถือมากอยู่ ยังไม่พ้น “สักกายทิฏฐิ” เลย ยังไม่ถึงภูมิแห่ง “อตตะ” แท้ๆ และ ยิ่งในขั้นที่เรียกกันว่า “อรูป” นี้ มันขึ้น “อตตานุทิฏฐิ” แล้วด้วยซ้ำ

ผู้จะเริ่มนับว่า เป็น “อากิญจัญญายตนพรหม” ได้ นั่นคือ ผู้มีปัญญาหมดวิจิกิจฉาในเรื่องของการตายการเกิดแห่ง ร่างกาย หมดปัญหาเรื่อง ตรีวัระ จะตาย หรือ ตรีวัระ จะเกิดก็ไม่ใช่เป็นสำคัญที่จะเรียนเพื่อง “นิพพาน” ผ่านเรื่องของ “ร่างกายหยาบ” ไม่ว่า “ร่างกาย” จะยังอยู่ หรือ จะตายเนาเข้าโลงก็ไม่เกี่ยว

จะสำคัญมุ่งหมายเข้าไปหาเนื้อหาของ จิต-เจตสิก เท่านั้น เป็น “กายละเอียด” ชั้น หรือ เป็น “รูป” (รูปจิต) ของพระอรหันต์ชั้นสูงจริงๆ

ดังนั้น เมื่อเริ่มพูดว่า “ดับสิ้น” (นิโรธ) หรือ “ความไม่มี” (สุญญตา) คนระดับนี้ (คือ ระดับขั้น “สักกาย” มาจริงๆ) ก็จะหมายเอา “ความไม่มี” ที่ตรงเข้าไปหา “จิต” เลยทีเดียว ไม่เกี่ยวไปถึงการตายเน่าของร่างกาย หรือ การจะมี หรือ “ไม่มี” ของร่างกาย แต่แม้ขั้น “จิตในจิต” แลวัน กัด กระนั้นก็ยังระดับตน ๆ เจิน ๆ ของชนนอก คือ อาจจะแค่นั้น “อสังข” คือ หมายเอา “จิต” ทั้งหมดเลย เป็น “ความไม่มีแห่งธาตุ” และจะต้อง “ไม่รับรู้” ไปหมดสนิท ดับสิ้นเกลี้ยงธาตุ จิต ผู้ “สุญญตา” ชั้นนี้ จะต้องประหนึ่ง “คนตาย” เอาถึงยังงั้นเลย คำว่า “นิติน้อยหน่งไม่มี” (อากิญจา) ของคนฝันจึงหมายเอาได้เป็นอย่างดีหายบอยู่ โดยนับขนาดของ “รูปจิต” รวมหมด (ซึ่งก็ยิ่งละเอียดกว่าขั้น “สักกาย” ที่อธิบายผ่านมาได้แล้ว) คือ จะต้อง “ดับจิตหมด” ไม่เหลือให้รู้อะไรเลย จึงจะยอมรับว่าเป็น สุญญตา เป็น นิพพาน คนผู้จิตบัญญัติอย่างนี้ และกระทำได้อย่างนี้แล นับว่าเป็น “พรหม” ทว่าผู้ยังมีความเข้าใจเช่นนั้น สัญญามันหมายไว้อย่างนี้ ยังรูแจ่งละเอียดลึกซึ้งใน “ความไม่มี” ที่ “หมายเอา” (สัญญา) ละเอียดสุขุมยิ่งกว่านี้ ยังไม่ได้ เข้าใจ “อากิญจา” หรือ “อากิญจัญญ” (ความไม่มี) ได้แค่ความเป็น “อสังข” จึงคือ ตัว “อากิญจัญญายตนพรหม” แท้ๆ ชัดๆ คือ เป็น “พรหม” ที่ยังไม่มีความรู้เลย “สุญญตา” ของคนระดับนี้ จึงยังยึดยังหมายได้แค่ “อสังขพรหมสัตว์” นั้นแหละ คือที่สุด คือ ความดับสนิทที่เป็นสภาพธรรมที่ประเสริฐสูงสุด ก็จะมีรูปของการ “ดับจิต” ทำความไม่รับรู้ให้แก่จิตของตนจนนิติน้อยหน่งก็ไม่มีรู้อะไรเลยนั้นแหละ เป็น “สัญญา” หรือ เป็นเป้าหมายสูงสุดที่ฝันเข้าใจได้ ซึ่งมันก็เป็นสภาพเดียวกันกับ “อสังขพรหม” นั้นเอง เพียงแต่เรียกข้อมภาษาไปคนละ “คำ” กันเท่านั้น ยังนับเนื่องเข้าไป “จิตในจิต” ชั้น “อรุป” แท้ๆ ยังไม่ได้ จึงเป็น “อากิญจัญญายตนพรหม” ชั้นต้น ชั้นหายบสุด ที่เรียกว่า มีแค่ “บัญญัติ” ส่วน “ปรมาตม” นั้น ยังไม่เป็น “สัมมาทิฐิ” แท้ตรงเบา ยังได้แค่ “รูปจิต” หรือ “รูปฌาน” จึงมีตำแหน่ง “อรุปพรหม” แค่ได้ปริยัติ หรือ “สมมุติบัญญัติ” ตัวจริง สภาพจริง ยังไม่เข้าขั้น “อรุป” เลย

“อากิญจัญญายตนพรหม” ชั้นกลาง ก็คือ รูปร่าง “ความไม่มี” ที่เป็นรูป
 ละเอียด (อรูป) ขึ้นไปยิ่งกว่านั้นอีก คือ มีปัญญาเข้าใจชัดแล้วว่า จิตนั้นมันเป็นเพียง
 “ธาตุรู้” มันไม่ใช่ตัวเลวร้ายอะไร ส่วนตัวเลว ตัวร้ายจริงๆ นั้น มันคือ กิเลส-
 ตัณหา-อุปาทานในจิต หรือ โลกะ โทสะ โมหะ ที่ระคนอยู่ในจิต นั่นต่างหากแล้ว คือ
 ตัวสำคัญที่จะต้องดับให้สิ้นสนิท ทำความไม่มีให้หมดให้เกลี้ยงจริงๆ “นิค
 หนึ่งน้อยหนึ่งไม่ให้มี” (อากิญจา) นั้น เราหมายเอา
 “ส่วนละเอียด” (อรูป) ส่วนนี้ต่างหาก ที่เราจะ “นิโรธ” มัน
 (จะดับ จะทำไม่ให้โผล่ไม่ให้เหลือ) จะ “ฆ่า” (ปหานกิจ หรือ ฆาต
 ก็ตาม) ให้ตายสนิท ไม่ผูกไม่เกิดเอาจริงๆ ให้ได้

ผู้ปฏิบัติได้ดัง มีปัญญาเข้าใจได้ออกปานนี้ ก็คือ ผู้เริ่มมี “สัมมาอาริย-
 มรรค” แล้วผู้นั้น ก็จะเริ่มเรียนรู้สภาพะต่างๆ ของ กิเลส-ตัณหา-อุปาทาน ในจิต
 ชั้น “อรูป” หรือ ชั้น “อุปกิเลส” ทั้งหลาย และ จะฝึกดับฝึกฆ่ามันลง ไม่ให้มี
 เมื่อเริ่มทำให้ดับ ให้ลด ให้หมด ให้ไม่มีลงไปได้บ้าง ก็เริ่มเป็น “อากิญจัญญายตน-
 พรหม” แท้ และ ถูก หรือ สูงขึ้นไปเรื่อยๆ จนตัวตนของกิเลส-ตัณหาของ “อรูป”
 หยาบๆ นั้น ดับจนสิ้นได้ ที่รู้เห็นเป็นโลกะ-โทสะชัดๆ ก่อน ก็ดับได้สิ้นเกลี้ยง
 อย่างเห็นว่า สิ้นเกลี้ยงจริงๆ ตามความรู้ความเห็นของตน ก็เป็น
 “พรหม” แท้ๆ ที่ทำ “อากิญจา” หรือ “อากิญจัญญ” ได้จริงๆ มาแล้วละชั้นหนึ่ง
 แต่มันยังมี “อรูป” หรือ ความละเอียดสุขุมหมุนรอบเชิง-
 ย้อนอยู่อีกมากกว่ามากนัก สำหรับ “อุปกิเลส” ละเอียด
 หรือ กิเลสชั้น “อรูป” ของจิตในจิต ของภูมิชั้นสูงชั้นสุขุม
 นี้ ไม่ใช่เรื่องจะประมาท หรือ “หลงตน” ได้ง่ายๆ เป็น
 อันขาด สำหรับพระโยคาวจรชั้นสูงที่ยิ่งสูง

ดังนั้น จิตละเอียดที่ยังมีขอบมีข้าง ยังมีขุ่นนิดๆ เคืองน้อยๆ ไม่ว่าจะพิเศษ
 แห่ง “โทมนัส” หรือ ฐลของ “อุปายาส” ใดๆ ก็จะต้องเป็น “อโศก” ให้หมด
 และ แม้ยังหลงขุ่นนิดๆ น้อยๆ (โสมนัส) ก็ให้รู้ในจิตให้ได้ว่า อย่าหลง อย่าติด

อย่าผลอดตกหลุมตุของ “ โสมนัส ” ของ “ ปัตติ ” เป็นอันขาด เพราะนั่นแหละ คือ ทางมาแห่ง “ รัช ” อันหมายถึง รัช ละอองแห่งกิเลส เราจะต้องไม่มีแม่ “ รัช ” คือ ต้อง “ วัชร ” ให้ได้ ไม่ให้มีเศษละอองของจิตที่ตกหลุมผลอยยังยินดี อันจะเป็นทางเกิด แห่ง “ โลกมุจจิต ” เราจะต้องรู้ให้ชัดในเสนียด เสนอน้อยพวกนี้ให้ได้ จะต้อง เข้าใจ จับตัว “ อุทธัจจะ ” ให้ถูกสภาวะแห่งเจตสิกแห่งจิตให้ได้จริงๆ

แม้รู้แล้วด้วยภาษา รู้แล้วด้วยสภาวะด้วย แต่ยังไม่เข้าใจ ยังไม่เก่งจริง (ลีปะ) ยังไม่แข็งแรงเด็ดเดี่ยวมีอำนาจ (วสวัตตี) จนมี “ สติ ” มัน รู้ได้ทัน แม่ “ โสมนัสสหคต ” ที่ใด ก็ยังผลอให้ร่อยในจิต ไม่มีความรู้พร้อม (ไม่มี “ ญาณสัมปยุต ”) ว่า ตน ณ บัดนั้น อารมณ์จิตเป็นเช่นไร ? ผู้นั้นก็ยังเป็น “ อากิญจัญญาตนพรหม ” ยังมีนิตหนึ่งนอยหนึ่งแห่ง “ วัชร ” กล่าวคือ ยังทำ “ ความหมด สันแห่งรัชกิเลส ” ให้สูญญตาไปจริงๆ ยังไม่ได้ ยังรู้แจ้งสว่างชัดใน “ อุทธ ” สุดท้าย ยังไม่ออก (ยังมี “ อุทธัจจะ ” เป็นสังโยชน์อยู่)

“ อากิญจา ” จึงหมายเอาอย่างนั้น หมายเอาละเอียดสุขุม เป็น “ อรูป ” กัน ถึงขนาดจริงๆ ที่จะไม่ให้มี ไม่ให้เหลือนิตนอยหนึ่งก็ไม่ยอม

ผู้รู้ได้ ทำได้บ้าง ก็พ้นความเป็น “ อากิญจัญญาตนพรหม ” ได้บ้าง ผู้รู้ได้ มาก ทำได้มาก ก็พ้นความเป็น “ อากิญจัญญาตนพรหม ” ได้มาก ตามลำดับๆ หรือ จะกล่าวว่า เป็น “ อากิญจัญญาตนพรหม ” ที่สูงที่ละเอียดยิ่งขึ้นๆ ก็ได้

แต่อย่าลืม พวก “ อากิญจัญญาตนะ ” เฉโก เป็นอันขาด คือ พวก “ อัตตวาทุปาทาน ” (ชั้น “ นัตถิกทัญญู ”) กับ “ อตตกิลมถานุโยค ” (ชั้น “ อตตวินิบาต ”)

พวก “ อัตตวาทุปาทาน ” นั้น คือ พวกที่ใช้ “ วาหะ ” ว่า “ ไม่มี ” อะไรก็ไม่มี นิตนอยหนึ่งของเขา ก็จะไม่ใช้ตัว ไม่ใช้ตนทั้งนั้น เขาเพิ่งออกไปนอกตน ไป “ หลง ” ยึดเห็นว่า “ ข้างนอกตน ” ไม่มีไปหมด อะไรก็เป็น “ อนัตตา ” ทว่าในตัวเขา ทั้งจิต ทั้งกายของเขานั้นก็ ยังเสพสุข ยังหลงหยาบๆ ต่ำๆ อยู่ แม้แต่ขนาด “ โลกียสุข ” ก็ยังไม่ “ รู้ตน ” ด้วยซ้ำไป แต่ปากนั้นพูดจ้อยๆ อยู่ว่า “ ไม่มี ”

อะไรๆ ก็ไม่มี อะไรก็ไม่ใช่ตัวตน เขาได้แค่ "วาทะ" ยึดได้แค่บัญญัติหยาบๆ แค่นั้นเป็นที่สุด พวกนี้เป็นพวกมีทิฏฐิเช่นเดียวกันกับ "มัคคlicoศาล" ที่พระพุทธองค์เคยตรัสว่า "มัคคlicoวาทีนั้น เป็นวาทะอันผลาญโลก หรือ วาทะพาลิภัย" หมายความว่า คำพูดของมัคคlicoศาลนั้น เป็นคำพูดที่เป็นภัย เป็นโทษต่อโลก ต่อปวงชนเป็นอันมาก เพราะ "ความไม่รู้ตน" เอาจริงๆ ไม่รู้จัก ไม่รู้วิญญานของตนว่ามีสิ่ง มีกิเลสตัณหาครอบงำอยู่เท่าใดๆ แต่ไปมองอะไรๆ นอกตน เป็น "ความไม่มี" **คนชนิดนี้เรียกว่า "เมาสุญญตา" หรือ หลงผิดใน "สุญญตาธรรม"** โดยไป "กำหนด" ความสูญเอาที่อยู่อื่นของอื่นนอกตัวหมด เห็นจนกระทั่งว่า นิดหนึ่งน้อยหนึ่ง ก็ไม่มี หรือ ใหญ่สุดโตสุด ก็ไม่มี (อากิญจา) ส่วนในตนสิ! ไม่ทำให้เกิดความสูญแห่งกิเลสตัณหาให้ได้จริงจัง (ทั้งๆ ที่ ไม่นิดหนึ่งน้อยหนึ่งด้วย มีออกมากออกโตเอาด้วย) ไม่เคยอ่านจิตตน ไม่เคยหัดอดสันทน (ไม่เคยมีวิกรมขมปทาน) ไม่เคยอ่านจิตในจิตของตน (ไม่เคยมีวัตกวิจารณ์) จึงได้ชื่อว่า "มหาวินาสาอากิญจาญญายตนพรหม" เอาเลยทีเดียว เพราะยึดได้แค่ "วาทะ" เท่านั้น และ เป็น "อัตตา" อยู่แท้เต็มตัว (อย่างนี้แหละ คือ "อัตตวาทปาทาน") แลจะมี "มัจฉาทิฏฐิ" เพราะไปกำหนดหมาย (สัญญา) ได้อย่างหนึ่ง ไปสำคัญผิดเอา (สัญญา) ได้อย่างหนึ่ง ไปยึดเอา "ความไม่มี" (นัตติ) ในอีกแบบหนึ่งอย่างหนึ่งมา จึงได้ "นัตติ" มาเป็น "ทิฏฐิ" ของตน (จึงเรียกสั้นว่า นัตติกทิฏฐิ ด้วย)

พวกนี้จะไม่รู้เรื่องจิต เรื่องวิญญาน สักเท่าไรเลย เป็นพวก "วัตถุนิยม" แท้ๆ คือ เห็นได้แต่ "ภาววิสัย" หยาบๆ ไม่สามารถหยั่งรู้อะไรไปถึง "ภาววิสัย" ที่ละเอียดสุขุม อันเป็น "อรูป" ขันจิต ขันวิญญาน อย่างสูงได้เป็นอันขาด อาจจะพูดภาษา (วาทะ) เรื่องจิต-วิญญาน ได้มากได้เก่งเอาเสียด้วย ก็ได้ แต่แท้จริงนั้น เป็นเพียงได้ "วาทะ" และจะไปเพ่งโทษพวกที่เขารู้เรื่องจิตว่า เป็นพวก "จิตนิยม" หรือ ไปเพ่งโทษพวกยึดจิต เสพอารมณ์ของจิต เล่นพลังงานทางจิต ว่า เขาเป็นพวก "จิตนิยม" ซึ่งแท้จริงตนก็ยังไม่หาพื้นความเป็น "จิตนิยม" ไปได้ไม่ เพราะยังมี "อารมณ์จิต" ยังหลงสุข ยังยึดยังเสพสุข

เสพยาณุกสนานอยู่ ชงกลวณเป็นเรื่องของ "จิต" ทั้งสิ้น แค่นี้ก็ กามจิต-กามารมณ์ ยังมีอารมณ์ชอบอารมณ์ชัง บางทีถึงรุนแรงได้อยู่ด้วยซ้ำ ดังนั้น ล้วนยังคือ ตัว "จิตนิยม" แท้ ที่มอยู่ในคนผู้ยังเรียนรู้อะไรไม่ถึง "จิต" ยังไม่รู้ "ภาววิสัย" ของจิต และยังเป็น "ทาส" จิตของตัวเอง พวก "วัตถุนิยม" นั้น จะพ้นความเป็น "จิตนิยม" ไปไม่ได้ "วัตถุนิยม" คนใดที่ไม่มี "จิตนิยม" ร่วมอยู่ด้วยนั้น ไม่มีในโลก เพราะการที่จะ "นิยม" อะไรนั้นจะต้องใช้ "จิต" วัตถุเองมันไปนิยมอะไร หรือ ไปกำหนดอะไรไม่ได้ มันไม่รู้เรื่องอะไรด้วยเลย แต่ในคนผู้เป็น "วัตถุนิยม" ผู้นั้นเองนั้นแหละ เป็น "ทาส วัตถุ" นั่นคือ "จิต" ของตนไปผูก "วัตถุ" มันกำหนดเอาแล้วอย่างศิโรราบต่างหาก อาการอย่างนั้นแหละ คือ ตนก็เป็นผู้มี "จิตนิยม" แฝงร่วมอยู่ด้วย "วัตถุนิยม" ที่ไม่มี "จิตนิยม" จึงไม่มีในโลก ผู้ที่เป็นพวก "วัตถุนิยม" จึงเป็นพวก "จิตนิยม" อยู่ในตัวด้วยเสมอ (ส่วนพวก "จิตนิยม" ที่ไม่มีความเป็น "วัตถุนิยม" เลยนั้น มีได้เป็นได้ในโลก)

พวก "อากิญจัญญายตนพรหม" แบบมหาวินาศน์ จึงจะไร้ความรู้สึกต่อ อันละเอียด (สัมผัสภาพ หรือ ปฏิจจสมุปบาท อันลึกซึ้งของรูป) ได้เป็นอันขาด เขาจึงจะเข้าใจ และ เห็นคน ๆ หนึ่งที่ ว่า คนตายลงแล้วสูญ ไม่มีอะไรอีกจะเชื่อมต่อไปได้ เพราะ "อำนาจสัมผัส" หรือ ญาณสัมผัสรู้ของเขา มีได้แค่หยาบ ๆ คน ๆ พวก "นัตถิกทิกฏฐิ" นี้ จึงเป็นพวก "อูจเฉททิกฏฐิ" แท้ คือ เห็นการตายแล้วสูญทันที สังเกตเอาเถิด คนพวกนี้จึงจะไม่ยอมฝึกจิต จะไม่เรียนรู้เรื่องศีล เรื่อง ตบะธรรม หรือ เอากรรมฐานตรงค้ออะไรมาปฏิบัติเพื่อขัดเกลา จิต-เจตสิก-รูป ของตน กั้นหรือก หรือ จะไม่ฝึกหัด ลด ละ ความเสพยา ความติดอันใด พวกนี้จึงเป็นคน นิพพานแท้ เพราะไม่มีโอกาสทำความสูญเสีย ทำ "ความไม่มี" ให้เกิดที่จิต จริง ๆ ของตนเลยเนื่องจากหลงเราเป็นเขา หลงเขาเป็นเรา หลงหัวเป็นหาง หลงนอกเป็นในไปหมด มีโมหะแท้ หรือ เมฆชนิดจับแพะชนแกะขนาดหนักจริง ๆ

พวกคนเป็นนักคิด เป็นเจ้าปัญญา และ “ความวุ่นแห่งความคิด” ของเขาเองนั้น
 แหละ คือ สุราเมรยมัชฌิมาปฏิญญาแห่งตัวเขา คือ เขาจะ**เมา**ความคิด
เมาปัญญาของตัวเอง จนไม่รู้ความคิดของคนอื่น และ จะยึดความคิดของตนเอง
 เป็นที่ตั้งยึดอย่างมั่น เพราะรู้ว่าตนคิดได้มาก ๆ ยาว ๆ ไกล ๆ ก็เลยหลงว่า ตน
 เป็นผู้มากไปด้วย “ปัญญา” เป็นการ**เมา** “อัตตา” และ เป็นชน “อรุป”
 จริง ๆ เขาจะ “ไม่รู้” ตัวจริง ๆ เพราะถ้าเขา**รู้**ตัว ก็เท่ากับเขา “สร้าง**เมา**”
 หรือ **ไม่เมา** หรือ เป็นผู้ “ไตร่คิด” เป็นผู้เกิด “ความตื่น” (ชาครिय) หรือ เริ่มมี
 “สติ”

“อากิญจัญญายตนพรหม” ชนิดนี้ เป็นอรุปรหมแบบอากิญจาขั้นต่ำสุด
 นอกจากโง่ให้ตนเองแล้ว ยังหลอกลวงผู้อื่นอีก

ส่วนพวก “อัสติกลิมถานุโยค” นั้น ก็เป็นพวก “จิตนิยม” ยึดในคำว่า
 “**ไม่มี**” โดยจะ “**ไม่มี**” เอาตรงๆ ไต้งๆ เถนตรง เลยขอบเขตแห่งประ-
 โยชน์ และ ความสมควรไปล้วนๆ สุดโต่ง จะดับจิตตนเข้าไปๆ และ จะตัด
 “อามิส” จะลดละอามิสในโลกออกไปเรื่อยๆ **กระทั่งน้อยเกินไป**
จนเลยเถิด จนกลายเป็นทรมาณตน แล้วหลง
เป็น “นิรามิสสุข” อยู่กับ “ความน้อยเกินไป” นั้น
 ร่างกายอันควรยังไว้ให้ยืนไปแข็งแรงพอดี ก็ไม่อินังขังขอบกันแล้ว หลงผิดใน
 “สมมุติสัจจะ” ไปด้วย เห็น “วัตถุ” เป็นของหนักไปหมด จะทำตนให้ “ไม่มีๆๆ”
 ทำเดียว **ไม่มีจุดยอมจบ ไม่มี**ความลงตัว **หาที่สุดที่จบ**
ที่เหมาะสม ที่พอดีแห่งความเป็นคน เป็นผู้จะอยู่อย่าง
เป็นตัวอย่างคนอื่นในโลกอย่างดีมีประโยชน์สูงสุด ก็ไม่รู้
และ ทำไม่ได้ มันก็เลยเถิดไปใหญ่ จนที่สุด ก็จะ “นั่งอดข้าว
 ให้ร่างกายไปสู่ความตาย” ถ้าวา สุงสุด ดั่งลัทธิของ นิกเรณณ์นาฏบุตร นั่นก็คือ
 “อากิญจัญญายตนพรหม” ผู้ยึดอัสติที่เป็น “สูญ” จัดไป ถึงขนาด “อัสติวินิบาต”

หรือไม่เช่นนั้น ก็จะไม่เห็นแม่แต่รูปจันทร์
แล้วฆ่าตัวตายไปในวิธีอื่น ๆ คนผู้หลงผิดเลยเถิดขนาดดังกล่าวนี้ ก็มีได้ เป็นได้
ลักษณะเช่นนี้ ก็เป็น “อาภิญญาญาณตนพรหม” เช่นกัน ผู้ยึดอัตตาที่เป็นสัจจะ
ชนิดหนึ่งนอยหนึ่ง ก็จะไม่เห็น ชนิดเลยเถิดร้ายหนักถึงขั้น “อัตตวินิบาต” (“อรรถกถา-
มถานุโยค” ชั้นร้ายแรงบาปที่สุด) พวกนี้ “จิต” เขาจึงไม่สัจจะแท้ เพราะทำ
จิตให้เป็น “ปรมาตมัน” (ปรม+อัตตา หรือ ปรม+อาตมัน) คือ อัตตายังยึดแน่น
ยิ่งหลงก่อนภพก่อนชาติให้จิตไปในอภิมุมสุดโต่ง ผัง “จิตนิยม” จึงกลายเป็นพวก
“สัสตทิกุณฺฐิ” จึงเห็น “ความวน” ให้ได้ ว่า ยึด “ความไม่มี” อยู่แท้ๆ
แต่แล้วตัวเอง จน “วน” มายึดเอา “อรูป” มามี มาเป็น มาเที่ยง เข้าใจ เรียกว่า
“อูจเฉตะ” มันวนมาเป็น “สัสตตะ” เขาเสียแล้ว แต่ “ไม่รู้” ความจริง “ไม่รู้” ตัว
จนได้ เพราะเมาความสัจจะ หรือ หลงยึดใน “ความไม่มี” เลยเถิดไปอีก เป็น
พวกปฏิเสธ “วัตตุนิยม” จัดไป เกินไป มี “ภาววิสัย” ดับสนิท
สุดได้ เห็นได้ สัมผัสได้ใน “ภาววิสัย” ละเอียดสุขุมชนิดที่เรียกว่า ไม่มีแม่แต่ความ
ระลึกรู้ เรียนรู้เรื่องจิต เล่นกับจิต จนจับจิตสัมผัสสภาพจิตได้เป็น “ภาววิสัย”
และ เล่นกับจิต หรือ ทำได้แม้กระทั่ง “ดับจิต” รู้ชัดในสภาพของการหมดความ
รู้สึกใดๆ ดับธาตุรู้หมด แล้วเขาก็ “หลง” ภาววิสัย อันนี้ ยึด “ความไม่มีแม่
แต่จิต” ไม่มีแม่แต่ความรับรู้ นั่น เป็น “นิรามิสสุข” มากเลยเถิดไป เห็นเป็นสิ่งที่
ควรได้ ควรเป็น ควรอย่างยิ่งแก่ตน(ภวตัณหา) จึงเป็นคน “เมาสัจจะญา” จนเกิด
การฉิบหาย หรือ ทำลายอีกอย่างหนึ่ง

คำว่า “ความไม่มี” ต่างๆ ที่จะใช้ภาษาเรียกว่า สัจจะญา, อูจเฉตะ, หรือ
สมุจเฉตะ, นัตติ, อาภิญญา ฯลฯ และ อื่นๆ อีกมากมายบัญญัติ หรือ แม่ “อัสัจจะญา”
ก็ต้อง “สัจจะญา” กล่าวคือ ต้องทำความเข้าใจ กำหนด สร้างขอบเขตจำกัด รอบรัด
ความรู้ละเอียด หมายถึงอย่างไร? แค่นั้น? ก็ให้ชัด ให้ลงตัว ทรงรู้ ทรงจำ
ไว้ ให้ถูกให้มันถึงขนาด ขอบเขต ลักษณะ อาการ อย่างลึมเร็ว อย่างปล่อยไว จน
“สัจจะญา” ทำหน้าที่เต็มที่ไม่ได้

ดังนั้น “รูป” ชั้นปลายสุด จึงคือ “เนวส์ัญญานาสัญญา” จริงๆ คือ การทำความรู้ให้เกิดขึ้นว่า “ไม” (น) ก็ให้รู้ใน “ไม” นั้นๆ อย่างสัมพันธ์กับ “ไม” จริงๆ ว่า “ครองอยู่” หรือ “ยังเกิดอยู่” หรือ “มีอยู่” (เนว) ก็ให้รู้ใน “มีอยู่” นั้นๆ ถูกสภาพจริงๆ สัมผัสแท้ๆ แม้จะเป็น “รูป” ละเอียดสุด ชั้น “อัสัญญา” หรือ “อาสัญญา” (คือ หมุนรอบ หรือ ตีกลับเป็นเชิงซับซ้อน ขนาดไหนๆ ก็ให้กำหนดรู้)

ก่อนจะไปถึง “เนวส์ัญญานาสัญญา” ก็มารู้จักสภาพของ “อากิญจา” ในชั้นละเอียดสุดกันเสียให้เสร็จสิ้น

“อากิญจา” ทั่วๆ ไป นิดหนึ่งน้อยหนึ่งก็ไม่มีนั้น ในชั้นสุขุมละเอียดสุดนี้ ไม่ใช่ “อัสัญญา” ชนิด “ดับจิต” เล่นที่ๆ กันแล้ว แต่ความเป็น “อัสัญญา” นั้นคือ การดับสันหมดแม้แต่ธาตุจิต มันก็ไม่มีอะไรเลยในขณะดับนั้น ก็เป็นจริง ! กิเลสตัณหาใจ จะแสดงบทบาทใจ ก็ไม่มีตอก ในขณะ “อัสัญญา” นั้น แต่มันกำลังมี “อุปาทาน” คือ มันกำลังส่งสมความสบาย ส่งสมสภาพ “ดับ”ๆ เช่นนั้นแหละ มันยังฉวยเอาการเกิดชนิดหนึ่งไว้อย่างออกหน้าอยู่ (อ + ป + อาทาน) เราจะต้องไม่หลง “อัสัญญา” อย่างออกหน้า แต่จะต้องรู้ ต้องถึง “อัสัญญา” ให้จริงให้เป็นให้ได้ คือ ความไม่สำคัญ ไม่ยึด ไม่ฉวยเอา ไม่รับ ก็ได้ และหรือ รุ่งในสิ่งที่ไม่กำหนด ไม่สำคัญ ไม่เอาใส่ใจ ก็ได้ (อ + สัญญา หรือ น + อาสัญญา) และ ส่วนที่จะต้องมียู่ เป็นอยู่ ครองอยู่ เกิดอยู่ เป็นธรรมดา ก็จะต้องให้มียู่เป็นไปอยู่ตามธรรม (เนว + สัญญา)

จึงจะต้องเลือก และ แบ่งสิ่งที่จะ “ไม่ให้มี” นิดน้อยหนึ่ง ก็ไม่ให้มีนั้น ให้ชัดๆ ว่า จะ “ไม่ให้มี” อะไร ? ในทันทีคือ **ไม่ให้มีอารมณ์ชอบ อารมณ์ขัง หรือ ไม่ให้มีโลภะ โทสะ โมหะ ไม่ให้มีสุข ไม่ให้มีทุกข์** แฝงซ้อนเป็นบทบาทอยู่ในจิตให้ได้ นั่นต่างหาก คือ **ส่วนสำคัญ สิ่งสำคัญ** ที่เราจะทำ “ไม่ให้มี” ในจิต

เราจะไม่ให้มีจริงๆ แม้นิดหนึ่งน้อยหนึ่ง ก็ไม่ให้มี ในสิ่งในส่วนที่กล่าว

เมื่อกำหนดรู้ เข้าใจสภาพของความชอบความชัง โลกะโทสะขัต และ สุข-ทุกข์ขัต เจนแล้ว ก็ทำให้มันหมดไป “ไม่ให้มี” จนชนิดน้อยหนึ่ง ก็ไม่มี ก็เป็น “อากิญจา” กันได้แล้ว ถูกส่วนสำคัญ โดยไม่ต้องไปดับหมดทั้งจิต ไม่ต้องไปทำลายตัว “ธาตุรู้” ทั้งขบวน เพียงแต่ละเอียดล่อเจียดเจียนสิ่งเลวสิ่งไม่ดี ส่วนที่ร้ายนั้นๆ มาเสีย ทำให้สูญ(สูญญตา)ไปเสีย “ไม่ให้มี” ให้ได้ถูกเนื้อถูกตัว ถูกเรื่อง ถูกส่วนสำคัญที่ไม่ควรจะให้มันนั้นๆ

เช่นนี้ จึงจะเก่งสุด ละเอียด ประณีตสุขุมสุด

ตั้งนั้น ผู้รู้อย่าง ผู้บรรลุถึง จะต้อง “รู้อย่าง” ต้องบรรลุถึง ทั้ง “อากาศ” ทั้ง “วิญญาน” ทั้ง “อากิญจา” โดยนัยะอย่างนั้น ต้อง “ทำความรู้ให้ละเอียด ลอพร้อมชัดแท้” (สัญญา) ต้อง “รู้สำคัญเห็นจุดสำคัญที่ชัดเจน” (สัญญา) ต้อง “รูมันเห็นแน่เที่ยงแท้คงที่ตรงความหมาย ในแต่ละส่วนแต่ละสิ่ง แต่ละเอียด สุขุมต่างๆ ขนาด ดังกล่าวมานี้ ให้ได้ โดยเฉพาะจิตในจิต เวทนาในเวทนา” (สัญญา) และต้องเข้าใจ บรรลุถึงความ “ไม่” กับ ความ “มี” ความวาง กับ ความยังไม่วาง (เนว กับ น) ให้ชัด ผู้รู้แท้ ถึงแท้ เป็นแท้ ในสภาพต่างๆ ดังกล่าวนี้แหละ คือ “เนวสัญญานาสัญญา”

แต่มีใช้ผู้มี “อายตนะ” คือ ไม่ได้หลงแม้ น้อยนิดว่า เป็น **กำไร เป็นประโยชน์ตน** จึงไม่ได้ชื่อว่า อากาสนัญญาอายตนะ ไม่ได้ชื่อว่า วิญญานัญญาอายตนะ ไม่ได้ชื่อว่า อากิญจัญญาอายตนะ และไม่ได้ชื่อว่า เนวสัญญานาสัญญาอายตนะ แต่อย่างไร

ทว่าเป็นผู้มี “ความโล่งความเบาว่าง” ที่เรียกว่า อากาศ มีทั้ง “ความรู้ซึ่งรู้ในจุดสูงสุดที่ตัวได้ตัวถึง” ที่เรียกว่า วิญญาน มีทั้ง “ความหลุดพ้นหรือความไม่มีแม้แต่น้อย” ที่เรียกว่า อากิญจา และ มีทั้งความเข้าใจชัด ความบรรลุถึงซึ่งทุกๆ สิ่งทุกอย่างที่กล่าวมาแล้วทั้งสิ้น โดยเฉพาะสภาพของ “ความไม่” กับ สภาพของ “ความมี” ลักษณะทั้งหมดนี้ เรียกว่า เนวสัญญานาสัญญา

เมื่อได้ “สัญญา” กล่าวคือ เมื่อได้รู้ ได้กำหนดชัด ได้แจ่มแจ้งความ
 หมาย ได้หยั่งถึงความสำคัญอย่างสำคัญเป็นแม่นมั่น **โดยให้จิตเป็นผู้เกิด**
จริงเป็นจริง ได้ครบ จิตเราเองเป็นผู้รับเอง รู้เองในกำหนดนั้น ในความ
 หมายนั้นจริงแท้ ๆ แล้ว ต้องกำหนดให้สำคัญยิ่งสุด ต้องมาดหมายให้มั่นแม่น
 ต้องรู้ให้ถุกเนื้อ ต้องสัมผัสให้หมดมิตสภาวะ ก็นั่นแหละคือ “สัญญาเวท-
 ยิต” (สัญญา + เวทยิต) ที่แปลให้ง่าย ๆ ตรง ๆ ก็ว่า “สัญญารับจับอารมณ์อย่าง
 รู้แจ้งแทงตลอดเข้าใจชัดทั่วแล้ว” (เวทยิต แปลว่า รับอารมณ์อย่างรู้แจ้งเข้านอก
 ออกในใจชัดทั่วแล้ว หรือ เสวยอารมณ์แล้วอย่างทั่วถึงทั่วถ้วนเป็นความแตะสัมผัสของ
 จริงนั้น ๆ และได้รับจับรู้ทั่วแล้ว) แม้ “นิโรธ” ก็รู้ชัดใน “นิโรธ” ว่า จะ
 “นิโรธ” อะไร ? จะดับอะไร ? จะไม่ให้มีอะไร ได้แล้ว และ ทำความดับนั้น
 ได้จริงๆ จึงเรียกว่า เป็นผู้อยู่นิ่งไม่มีอะไรจะหนีไปกว่าได้อีก (นิรุทธา)
 เพราะรู้อุดตลอดรอบหมดสิ้นแล้ว ทั้งถึงจริงทำได้จริงแล้วด้วย อย่างฉลาดแท้
 (อริยะ) อย่างถูกต้องดีจริงแท้จริง (สัจจะ)

จึงเรียกว่า เป็นผู้ถึงซึ่ง “สัญญาเวทยิตนิโรธ”

และเป็น “นิโรธอริยสัง” ด้วย

เป็นผู้ได้ กำหนดรู้ ได้ทำความรอบรู้ เกิดตัวรู้เป็นแก่นในสุดจิต เรียกว่า
 “สัญญา” อันมาจาก ส + อัญญา ส=ประกอบพร้อม หรือ มี อัญญา=รู้
 ทั่ว หรือ รู้หมด ไม่มีที่ไม่รู้ (ในสิ่งส่วนควรรู้) หรือ ชาติรู้ตัวใหม่เกิดขึ้นในจิตอย่าง
 เยี่ยมยิ่ง ดังนั้น “สัญญา” จึงมีความหมายว่า มีความรู้ทั่ว ประกอบไป
 พร้อมด้วยความรู้หมดรู้สิ้นเกลี้ยงจริงๆ ใน “ตน” (ภาษาไทยคำว่า “ตน” นี้ จึงมาจาก
 ภาษาบาลีโดยแท้ และ มีความหมายว่า สิ่งที่หลงยึดเป็น “อัตตา” จริงๆ สำหรับผู้ยังไม่
 เป็น “อรหันต์”) ไม่ว่าจะพิเศษรู้ดี หรือ เป็นเขื่อนน้อยนิด(ตน) เป็น “อรุณ”
 เท่าใด ๆ ถึงขนาดละเอียดสุดชั้น “เนวสัญญานาสัญญายตน” จริงๆ ก็รู้ ก็เกิด “เนว-
 สัญญานาสัญญายตนสัญญา” จนได้ ดังนั้น ก็เรียกว่า รู้อย่าง “สัญญา” รู้

ทั่วตัวตน ทั่วทงสน พยายามเข้าใจความหมายของ "สัญญา" ให้ดี ๆ เกิด และ แม้จะเป็น "อสัญญัตตตายตน" หรือ "อากิญจัญญายตน" ก็รู้สึก ๆ ตรง ๆ ฐูแจ่งถึงจริง ทง "ความไม่รู้" ในตนที่เกิดได้เป็นได้ ก็รู้สึกทั่วรอบด้วย จึง เป็น "ผู้รู้ตน" และ "ผู้หมดตน" แท้ และ ไม่มีความเป็นแม่ "วิญญาณฐิต" ด้วย เพราะ "วิญญาณฐิต" นั้น ยังเป็นสภาพหยาบกว่า "อายตน"

"การรู้" อย่างนี้ ฐูสนเกลียดงบคำว่า "ตน" หรือ "ตัวตน" (ตัวของ ความน้อยนิดแม่ละเอียดยิบขนาดใด ๆ) ก็เป็นผู้ถึงความรู้แจ่งเกิด "อนัตตสัญญา" ชัด และ เมื่อทำความหมดสิ้นตัวตน ไม่เห็นแก่ตัวแก่ตน ไม่โลกไม่โกรธ เพราะ เหตุแห่งตัวแห่งตนอย่างสนิทเด็ดขาดได้หมดจริงแล้ว มันก็เห็น "ตน" จริง ฐูแจ่ง "ความหมดตน" จริง แม่ "หมดตน" แล้ว ไม่เหลือถึงขนาดเศษแห่ง "อายตน" ใดก็ไม่มี สิ่งที่เหลือแท้เป็นแห่งแห่ง "นาม-รูป" อันมีสัญญา กับ กายยาวาวหนา คับกว้างสอกทงหลาย (คือ ร่างกายกับจิตใจ) ของเรา มันจึงคือ "สมมติธรรม" แท้ ๆ จริง ๆ ความถึงแท้เป็นจริงออกอย่างนี้แหละ ถึงจะเรียกว่า "อนัตต-สัญญา" เกิดได้เป็นจริงในคนผู้นี้ ๆ

มิใช่จะเป็นเพียงนึกเอา คิดเอา เข้าใจได้แค่นัญญัตติ แล้วเลย "หลงลัด" ว่า ตนรู้แจ่งสนใน "อตตา" ทงหลายแล้ว แม่ขน "อายตน" ก็รู้แจ่งสนแล้ว มัน ไม่ง่ายดั่งนักตรึกนึกคิด(ตักก็ โทติ วิมังสี) ซึ่งเป็นคนพวกหนึ่ง เขาคิดว่าเขาหมด "อตตา" ฐูแจ่งใน "อนตตา" คือ ถึงยังการเกิด "อนัตตสัญญา" ได้ เพียงฟังภาษาเข้าใจ เขาก็นึกว่า เขาบรรลแล้ว ถึงที่สุดแล้วรวดเร็วปานนั้นดอก มันจะต้องแจ่งแท้สัมผัสสภาวะจริง และล่องพ้นปลดปล่อย "อายตน" ได้ เป็น วิโมกขธรรมขั้นสุด ขนาดล่องพ้น หรือ อยู่เหนือ "เนวสัญญานาสัญญายตน" เข้าจนเป็น "สัญญาเวทยิตนิโรธ" จริง ๆ

และ ก็ไม่ใช่อย่างคนอีกบางพวกที่ไป "หลงผิด" เข้าใจเอาว่า นั่งหลับตา ดับจิตเอา ๆ แล้วจะเกิดถึง "อนัตตสัญญา" เาเอง หรือ จะบรรล "สัญญาเวทยิตนิโรธ" แบบดับมืด ดับจิตหมดหมดธาตุรู้ เป็นสภาพ "อสัญญัตตตัว" นั้น ก็หาใช่ ไม่หรือ ! หรือไม่ก็ มีสภาพเช่นอีกพวกหนึ่งที่ "หลงไป" ว่า นั่งหลับตาเพ่งก็ ตาม ลืมตาเพ่งก็ตาม แล้ว "เห็นรูปเห็นภาพ" ("เห็นรูปเห็นนาม" เขาว่ากันยังงั้น)

มันแตกมันดับ มันแยกตัวออกให้เห็นเหมือนดูหนังสโลว์โมชั่นออกปานนั้น นั่นก็เป็น ภาพยนตร์ เป็นลิเกเกินไป เพราะจิต-เจตสิกไม่มีภาพ ไม่มีรูปร่าง(อสรี่รัง) เป็น เพียงสภาพธรรมที่จะต้องรู้จิตจริง รู้เจตสิกจริง การจะเข้าถึงบรรลุนั้นจึงจะต้อง เรียบ และ ต้องรู้ทุกอย่างประณีตสุขุมจริงๆ

หรือ หลงเข้าใจว่า บรรลุนั้นเป็นพระอรหันต์แล้ว ก็จะเป็นผู้รู้ความรู้ทางโลก วิชาเดรัจฉานทั้งหมด โดยไปหลงว่า พอบรรลุไปแล้ว ความรู้อย่างแบบบางแขนง ที่โลกเขามองเขาเป็นเขาได้ ก็จะพริบ "รู้" ผลิตโผล่ขึ้นมาทั้งหมด ก็หาเป็นเช่นนั้นทีเดียว ไม่ แต่ก็อาจจะ "รู้" ได้ ไม่ว่า "วิชา" แขนงไหน แบบไหน ก็จะได้ง่ายดาย ถ้าหากท่านผู้บรรลุนี้ใส่ใจ หรือ ตั้งใจจะรู้จะเรียน

เพราะสมองของคนผู้ ฌ บัตินเป็น "สัจจะ" คือ ประกอบไปพร้อมด้วย ปัญญาอันไม่มีความแจ้งความสว่างใด ๆ เท่า (ส+อจจะ) มีจิตที่เชื่อง จิตที่ว่าง่าย จิตที่อ่อน (มฺห จิตตัง) ควรแก่จะให้ทำงานทำการอะไรก็ย่อมง่าย

จะเห็นได้ชัดว่า "สัญญาเวทยตินิโรธ" นั้น ไม่ใช่ อสัญญา ไม่ใช่ อากิญจัญญายตนะ ไม่ใช่ นิโรธสมาบัติ ดังที่พากันหลงมี "สัญญา" กันอยู่ อย่างผิด ๆ เพี้ยน ๆ ไม่ (กำหนดมั่นหมายตามๆ กันมา แล้วก็ค่อยๆ เบี่ยงออกเบนออก ค่อยๆ ลดค่าลงลดความแท้ลง)

"สัญญาเวทยตินิโรธ" เป็น "นิโรธอริยสัจ" จริงๆ และ เป็น นิโรธสมาบัติของพระอรหันต์ทุกๆ องค์ด้วย อย่าหลงเข้าใจผิดว่า พระอรหันต์ไม่มี "สมาบัติ" หรือ ไม่มี "สัญญาเวทยตินิโรธ" เป็นอันขาด ไม่ว่าจะ เป็นอรหันต์แบบ สุกขวิปัสสโก เทววิโซ ฉพภิญโญ หรือ จตูปภิสัมภิตปัฏโต ก็ล้วนต้องมีด้วยกันทั้งสิ้น เพราะ "สัญญาเวทยตินิโรธ" เป็น "วิโมกขธรรม" เป็น "นิโรธอริยสัจ" บริบูรณ์แล้ว ซึ่งพระอริยเจ้าทุกองค์ ย่อมมี "นิโรธสมาบัติ" ผ่าน วิโมกขธรรม จากตำมามาหาสูงกันจริงๆ พระอรหันต์ทุกองค์จึงต้องมี ถ้าไม่มี ก็ไม่ชื่อว่า เป็น "พระอรหันต์" กันเท่านั้น เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นส่วนแห่งนิพพาน ที่ พระอรหันต์ทุกแบบทุกองค์มี ทุกองค์ได้ เป็น "เอโก ธัมโม" คือ เป็นธรรมะ

อย่างหนึ่งอย่างเดียวกันที่พึงมีพึงเป็น จนได้ชื่อว่า “อรหันต์” ด้วยกันหมด ส่วน
 ธรรมอย่างอื่นจะเป็นวิชา ๓ อภิญญา ๖ ปฏิสัมภีทาญาณ ๔ อะไรนั้น มีไม่เหมือน
 กันได้หรือบ้างก็ได้ แต่ “นิโรธอริยสัง” หรือ แม้ “นิโรธสมาบัติ” หรือ
 “นิพพาน” และ “อาสาวิกขณญาณ” อันเป็นสภาวะสำคัญยอดอันหนึ่งอันเดียว ที่ผู้
 จะได้ชื่อว่า “อรหันต์” จะต้องมามีเหมือนกันหมดทุกองค์ ญาณอย่างอื่น ๆ ใด ๆ หรือ
 ความเก่งอื่น ๆ ใด ๆ ต่างหาก ที่พระอรหันต์บางองค์มีบ้าง บางองค์ไม่มีบ้าง และ
 ล้วนไม่ใช่เครื่องชี้ความเป็น “อรหันต์” ใครจะมีก็ได้ ไม่มีก็ได้ ไม่ใช่บ้า ไม่ใช่
 จุดแก่นใน อันจะได้ชื่อว่า บรรลุที่หมายเข้าถึงจุดยอดสุดแห่งพุทธศาสนาของตน ๆ
 ก่อนอื่น ที่เรียกว่า “อันท” ที่เป็น “อรห” แต่ “นิโรธสมาบัติ” หรือ “นิโรธ-
 อริยสัง” หรือ “สัญญาเวทิตนโร” นั้น จนชื่อว่า “พระอรหันต์” ไม่ว่าแบบใด ๆ
 ก็ต้องมีทุกองค์

จึงพึงทำความเข้าใจให้ได้ว่า ผู้ใด “นิพพาน” นั้น ก็คือ ผู้หลุดพ้นโลกแต่
 ละโลก พ้นโลกอบาย พ้นโลกธรรม พ้นโลกกาม พ้นโลกอตฺตา อันเป็นเหตุ
 บั้จจ้อย่างหยาบอย่างต่ำอย่างกลางไปกระทั่งอย่างละเอียดสุขุมเป็นระดับ ๆ อยู่ ผู้
 ใดมี “นิพพาน” ได้ในระดับใด ก็ย่อมรู้ในความรู้รอบแห่งตน(ปริยาย)
 ในระดับนั้น ๆ ได้ดี และย่อมได้ชื่อว่า ผู้มี “นิโรธอริยสัง” หรือ มี
 “นิโรธสมาบัติ” และ “สัญญาเวทิตนโร” แม้ใน “นิพพาน”
 แต่ละระดับที่ได้นั้น ๆ

ลองอ่านพระสุตตันตปิฎก นิพพานสูตร อังคุดตร. นวก. ข้อ ๒๓๘ ดูบ้างสิ
 ตามสำนวนภาษาไทย ที่คณะกรรมการสงฆ์ไทย ได้พยายามแปลกันออกมาจากภาษาบาลี
 จะลอกมาให้ท่านอ่านตามที่เขาแปล ๆ กันมาทั้งคุ่นเลย ดูที่ว่า จะเข้าใจได้แค่ไหน ? ลอง
 ทำความเข้าใจดูดี ๆ แม้ภาษาบางอันจะดูสั้นและขัด ๆ กันอยู่ก็ตาม เมื่อได้เรียนรู้
 มาจนบ้านแล้ว ก็ลองฝึกความเข้าใจ ถอนความยึดมั่นถ่อมมันดูที่ว่า จะมีสติจានุ-
 โลมญาณได้แค่ไหน ? จะ “สัญญาเวทิต” ลงไปได้แค่ไหน ? กล่าวคือ จะกำหนด
 ได้สำคัญสูงสุดแค่ไหน ? จะมาดหมายได้มั่นแน่นแค่ไหน ? จะรู้ได้ถูกเนื้อแค่ไหน ?
 หรือจะสัมผัสได้หมดมิตสภาวะแค่ไหน ? นั่นเอง

“สมัยหนึ่ง ท่านพระสารีบุตรอยู่ ณ พระวิหารเวฬุวัน กลันทกนิวาปสถาน ใกล้พระนครราชคฤห์ ณ ที่นั้นแล ท่านพระสารีบุตรกล่าวกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกร อารุโสะทั้งหลาย นิพพานเป็นสุข เมื่อท่านพระสารีบุตรกล่าวอย่างนั้นแล้ว ท่าน พระอุททยได้กล่าวกะท่านพระสารีบุตรว่า ดูกรอารุโสะสารีบุตร นิพพานไม่มีเวทนา จะเป็นสุขได้อย่างไร ฯ

ท่านพระสารีบุตรกล่าวว่า ดูกรอารุโสะ นิพพานไม่มีเวทนานั้นแหละเป็น สุข ดูกรอารุโสะ กามคุณ ๕ ประการนี้ ๕ ประการเป็นไฉน คือ รูปที่พึงรู้แจ้ง ด้วยจักขุ อันนำปรารภนา นำใคร่ นำพอใจ เป็นที่รัก ยั่วยวน ชวนให้กำหนด เสี่ยง พึ่งรู้แจ้งด้วยหู ฯลฯ กลิ่นที่พึงรู้ด้วยจมูก ฯลฯ รสที่พึงรู้แจ้งด้วยลิ้น ฯลฯ โผฏฐัพพะที่พึงรู้แจ้งด้วยกาย อันนำปรารภนา นำใคร่ นำพอใจ เป็นที่รัก ยั่วยวน ชวนให้กำหนด กามคุณ ๕ ประการนี้แล ดูกรอารุโสะ สุขโสมนัสย่อมเกิดขึ้น เพราะอาศัยกามคุณ ๕ ประการนี้ นี้เรียกว่า กามสุข ฯ

ดูกรอารุโสะ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ สัตว์จากกาม ฯลฯ บรรลุรูปมรรณายู ถ้าเมื่อภิกษุนั้นอยู่ด้วยวิหารธรรมข้อนี้ สัญญามนสิการอันสหระคตด้วยกามย่อมพึงชาน ขอนนั้นเป็น อาพาธของเธอ เปรียบเหมือนความทุกข์พึงเกิดขึ้นแก่บุคคลผู้มีความสุข เพียงเพื่อเบียดเบียน ฉันทใด สัญญามนสิการอันสหระคตด้วยกามเหล่านั้น ย่อมพึง ชานแก่ภิกษุนั้น ขอนนั้นเป็นอาพาธของเธอ ฉันทนั้นเหมือนกัน ซึ่งพระผู้มีพระภาค ตรัสเรียกอาพาธนั้นว่า เป็นความทุกข์ ดูกรอารุโสะ นิพพานเป็นสุขอย่างไร ท่านจะพึงทราบได้โดยปริยายแม่น ฯ

อีกประการหนึ่ง ภิกษุบรรลุทุติยฌาน ฯลฯ เพราะวิตกวิจารณ์สงบไป ถ้า เมื่อภิกษุนั้นอยู่ด้วยวิหารธรรมข้อนี้ สัญญามนสิการอันสหระคตด้วยวิตกย่อมพึงชาน ขอนนั้นเป็นอาพาธของเธอ เปรียบเหมือนความทุกข์พึงเกิดขึ้นแก่บุคคลผู้มีความสุข เพียงเพื่อเบียดเบียน ฉันทใด สัญญามนสิการอันสหระคตด้วยวิตกเหล่านั้น ย่อมพึง ชานแก่ภิกษุนั้น ขอนนั้นเป็นอาพาธของเธอ ฉันทนั้นเหมือนกัน ซึ่งพระผู้มีพระภาค ตรัสเรียกอาพาธนั้นว่า เป็นทุกข์ ดูกรอารุโสะ นิพพานเป็นสุขอย่างไร ท่านพึงทราบ ได้โดยปริยายแม่น ฯ

อีกประการหนึ่ง ภิขุบรรลุดุติยฉกาน ฯลฯ ถ้าเมื่อภิขุณนอยู่ด้วยวิหารธรรม
 ขอน สัญญามนสิการอันสหรรคด้วยบิทย่อม พุงชาน ขอนนเป็นอาพาธของเธอ
 เปรียบเหมือนความทุกข์พึงเกิดขึ้นแก่บุคคลผู้มีความสุข เพียงเพื่อเบียดเบียน ฉนัใด
 สัญญามนสิการอันสหรรคด้วยบิทย่อม พุงชานแก่ภิขุณน ขอนนเป็นอาพาธของเธอ
 ฉนันั้นเหมือนกัน ซึ่งพระผู้มพระภาคตรัสเรียกอาพาธนั้นว่า เป็นความทุกข์ คุกร
 อาวุโส นิพพานเป็นสุขอย่างไร ท่านพึงทราบได้โดยปริยายเม้น ฯ

อีกประการหนึ่ง ภิขุบรรลุดุตถฉกาน ฯลฯ ถ้าเมื่อภิขุณนอยู่ด้วยวิหาร-
 ธรรมขอน สัญญามนสิการอันสหรรคด้วยอุเบกขาย่อม พุงชาน ขอนนเป็นอาพาธ
 ของเธอ เปรียบเหมือนความทุกข์พึงเกิดขึ้นแก่บุคคลผู้มีความสุข เพียงเพื่อเบียดเบียน
 ฉนัใด สัญญามนสิการอันสหรรคด้วยอุเบกขา ย่อม พุงชานแก่ภิขุณน ขอนน
 เป็นอาพาธของเธอ ฉนันั้นเหมือนกัน ซึ่งพระผู้มพระภาคตรัสเรียกอาพาธนั้นว่า
 เป็นความทุกข์ คุกราวุโส นิพพานเป็นสุขอย่างไร ท่านพึงทราบได้โดยปริยายเม้น ฯ

อีกประการหนึ่ง เพราะล่องรูปสัญญาโดยประการทั้งปวง ฯลฯ ภิขุบรรลุด
 อากาสาณัญจายตนฉกาน โดยคานังเป็นอารมณ์ว่า อากาศไม่มที่สุด ถ้าเมื่อภิขุณน
 อยู่ด้วยวิหารธรรมขอน สัญญามนสิการอันสหรรคด้วยรูปย่อม พุงชาน ขอนนเป็น
 อาพาธของเธอ เปรียบเหมือนความทุกข์พึงเกิดขึ้นแก่บุคคลผู้มีความสุข เพียงเพื่อ
 เบียดเบียน ฉนัใด สัญญามนสิการอันสหรรคด้วยรูป ย่อม พุงชานแก่ภิขุณน ขอน
 นนเป็นอาพาธของเธอ ฉนันั้นเหมือนกัน ซึ่งพระผู้มพระภาคตรัสเรียกอาพาธนั้นว่า
 เป็นความทุกข์ คุกราวุโส นิพพานเป็นสุขอย่างไร ท่านพึงทราบได้โดยปริยายเม้น ฯ

อีกประการหนึ่ง ภิขุบรรลุดวิญญาณัญจายตนฉกาน ฯลฯ ถ้าเมื่อภิขุณนอยู่
 ด้วยวิหารธรรมขอน สัญญามนสิการอันสหรรคด้วยอากาสาณัญจายตนะ ย่อม พุงชาน
 ขอนนเป็นอาพาธของเธอ เปรียบเหมือนความทุกข์ พึงเกิดขึ้นแก่บุคคลผู้มีความสุข
 เพียงเพื่อเบียดเบียน ฉนัใด สัญญามนสิการอันสหรรคด้วยอากาสาณัญจายตนะ ย่อม
 พุงชานแก่ภิขุณน ขอนนเป็นอาพาธของเธอ ฉนันั้นเหมือนกัน ซึ่งพระผู้มพระภาค
 ตรัสเรียกอาพาธนั้นว่า เป็นความทุกข์ คุกราวุโส นิพพานเป็นสุขอย่างไร ท่านพึง
 ทราบได้โดยปริยายเม้น ฯ

อีกประการหนึ่ง ภิกษุบรรลุนิพพานด้วยวิญญาตนตม ๗๗ ถ้าเมื่อภิกษุนั้นอยู่ด้วยวิหารธรรมข้อนี้ สัญญามนสิการอันสหระคตด้วยวิญญาตนตมย่อมพึงชานข้อนี้เป็นอาพาธของเธอ เปรียบเหมือนความทุกข์พึงเกิดขึ้นแก่บุคคลผู้มีความสุขเพียงเพื่อเบียดเบียน ฉันทิ สัญญามนสิการอันสหระคตด้วยวิญญาตนตมย่อมพึงชานแก่ภิกษุนั้น ข้อนี้เป็นอาพาธของเธอ ฉันทินั้นเหมือนกัน ซึ่งพระผู้มพระภาคตรัสเรียกอาพาธนั้นว่า เป็นความทุกข์ ดูกรอรุโส นิพพานเป็นสุขอย่างไร ท่านพึงทราบได้โดยปริยายแม่น ๆ

อีกประการหนึ่ง ภิกษุบรรลุนิพพานด้วยวิญญาตนตม ๗๗ ถ้าเมื่อภิกษุนั้นอยู่ด้วยวิหารธรรมข้อนี้ สัญญามนสิการอันสหระคตด้วยอากิญจัญญายตนย่อมพึงชาน ข้อนี้เป็นอาพาธของเธอ เปรียบเหมือนความทุกข์พึงเกิดขึ้นแก่บุคคลผู้มีความสุขเพียงเพื่อเบียดเบียน ฉันทิ สัญญามนสิการอันสหระคตด้วยอากิญจัญญายตนย่อมพึงชานแก่ภิกษุนั้น ข้อนี้เป็นอาพาธของเธอ ฉันทินั้นเหมือนกัน ซึ่งพระผู้มพระภาคตรัสเรียกอาพาธนั้นว่า เป็นความทุกข์ ดูกรอรุโส นิพพานเป็นสุขอย่างไร ท่านพึงทราบได้โดยปริยายแม่น ๆ

อีกประการหนึ่ง ภิกษุบรรลุนิพพานด้วยวิญญาตนตม ๗๗ เพราะล่วงนิพพานด้วยวิญญาตนตม โดยประการที่ล่วง อาสวะทั้งหลายของเธอสิ้นรอบแล้ว เพราะเห็นด้วยปัญญา ดูกรอรุโส นิพพานเป็นสุขอย่างไร ท่านพึงทราบได้โดยปริยายแม่น ๆ”

อ่านพระสูตรนี้ ผ่านมาแล้ว ก็ลองสังเกตดูความเป็น “นิพพาน” ให้ดีๆ ว่า นิพพานนั้นเป็นไฉนได้ดังไม่รู้ ก็นึกขึ้นทีไร เป็นนิพพาน ได้ทั้งนั้นจริงๆ เพราะพื้นโลกนั้นอย่างเด็ดขาดแล้วจริง จึงขอให้เข้าใจคำว่า “นิพพาน” ให้ดีๆ อย่ายึดมั่นถือมั่นกับภาษาจนไม่รู้ขีด รุขณ ตอน รุขอบเขต

และ นิพพาน นั้นคือ “รู้อย่างแจ่มแจ้ง” เพราะเห็นด้วยปัญญาแท้ๆ

ชัดๆใน“สิ่ง”ที่รู้ความหมายแล้วนั้นว่า“ไม่ให้มี”ให้สิ้นเกลี้ยงสนิทได้แล้วจึง
มิใช่นิพพานทั้งหลายนั้น หรือ แม้จะถึงนิพพาน ขึ้นสุดท้ายเมื่อ
 บรรลุ **สัจญาเวทิตนโรธ** **นั่นคือ** “ดับตั้งหนึ่งแข็งเหมือน คนตาย”
 ก็หาไม่ จริงๆ

หรือจะลองอ่านดู พระสุตตันตปิฎก อนุப்புพนิโรธสูตร อังคุตตร. นวก.
 ข้อ ๒๓๕ ดูบ้าง ก็ได้ จะได้เข้าใจ “**นิโรธ**” และกำหนดรู้ในบัญญัติคำว่า
 “**นิรุทธา**” ได้ชัดเจน ก็ลองอ่านทั้งบาลี ทั้งภาษาไทยดูก็ได้

“นวยิเม ภิกขเว อนุப்புพนิโรธา ฯ กตเม นว ปฐมชฺฌานํ สมาปฺนฺนสฺส
 อามิสสญฺญา นิรุทธา โหติ ทุคฺยชฺฌานํ สมาปฺนฺนสฺส วิตกฺกวิจารา นิรุทธา โหติ
 ตติยชฺฌานํ สมาปฺนฺนสฺส ปิตฺติ นิรุทธา โหติ จตุตถชฺฌานํ สมาปฺนฺนสฺส อสฺสสาสฺส-
 สาสา นิรุทธา โหติ อากาसानญฺจายตฺนํ สมาปฺนฺนสฺส รูปสญฺญา นิรุทธา โหติ
 วิญฺญาณญฺจายตฺนํ สมาปฺนฺนสฺส อากาसानญฺจายตฺนสญฺญา นิรุทธา โหติ อากิญจ-
 ญฺายตฺนํ สมาปฺนฺนสฺส วิญฺญาณญฺจายตฺนสญฺญา นิรุทธา โหติ เนวสญฺญานาสญฺญา-
 ยตฺนํ สมาปฺนฺนสฺส อากิญจญฺญายตฺนสญฺญา นิรุทธา โหติ สญฺญาเวทิตนโรธํ สมา-
 ปฺนฺนสฺส สญฺญา จ เวทนา จ นิรุทธา โหติ ฯ อิเม โข ภิกขเว นว อนุப்புพ-
 นิโรธาติ ฯ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนุப்புพนิโรธ ๕ ประการนี้ ๕ ประการ เป็นไฉน คือ
 อามิสัญญาของผู้เข้าปฐมฌานย่อมดับไป ๑ วิตกวิจารณ์ของผู้เข้าทุติยฌานย่อมดับไป
 ๑ ปิตติของผู้เข้าตติยฌานย่อมดับไป ๑ ลมอัสสาสป์สสาสะของผู้เข้าจตุตถฌานย่อม
 ดับไป ๑ รูปสัญญาของผู้เข้าอากาसानัญจายตณฌานย่อมดับไป ๑ อากาसानัญจา-
 ยตณสัญญาของผู้เข้าวิญญานัญจายตณฌานย่อมดับไป ๑ วิญญานัญจายตณสัญญาของ
 ผู้เข้าอากิญจัญญายตณฌานย่อมดับไป ๑ อากิญจัญญายตณสัญญาของผู้เข้าเนวสัญญานา
 สัญญายตณฌานย่อมดับไป ๑ สัญญาและเวทนาของผู้เข้าสัจญาเวทิตนโรธย่อม
 ดับไป ๑ ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนุப்புพนิโรธ ๕ ประการนี้แล ฯ” (“**สัญญา**” ชั้น
 แรกขั้นต้น ได้แก่พวก “**กามคัณหา**” หรือ **กามโลก** “**สัญญา**” ชั้นต่อมาคือ **ชั้นกลาง**
 เป็นพวก “**ปัตติวิสัย**” เป็น “**ภวคัณหา**” หรือ **รูปโลก** และ “**สัญญา**” ชั้นต่อมาอีก

เป็นชั้นปลาย เป็นพวก "วิภาคันทหา" หรือ "อรุป" จริงๆ เรียกว่า "อาโลก" หรือ อรุปโลก)

ความกำหนดเอา ความสัญญามั่นหมายเอา แค่นั้น ? อย่างไร ? ที่
 จะให้ "ดับไป" จึงสำคัญมาก ที่จะต้อง "รู้ให้ถูกต้อง" เป็น "สัมมา-
 ทิฏฐิ" ให้ได้ ไม่เช่นนั้น จะกลายเป็น "ดับไป" ที่ยังเป็นที่ตั้งหลายสถาน
 ตามที่ได้แยกแยะวิเคราะห์ออกมาให้เข้าใจอย่างละเอียดแล้ว ผู้รู้ ย่อมรู้ได้ด้วย
 มัญญูนิทรี ย่อมมีผลอันแรงกล้า ก็จะยอมทำความเข้าถึง ทำความบรรลุได้ใน
 ทันท ก็เป็นไปด้วย แต่ถึงแม้จะยังไม่มือนทรีผลเพียงพอ หากเข้าใจชัดเป็น
 "สัมมาทิฏฐิ" แล้วจริง พินิจพิจารณา ก็เป็นอันมี "มรรคญาณ" กันแล้ว ก็เป็น
 "อริยะ" แท้ได้แล้ว ขอแต่อย่าให้ตกต่ำกว่าที่เป็นอยู่ หรือ อย่าเลวกว่าที่เป็นอยู่ลง
 ไป ก็ยังเป็น "อริยะ" ระดับนั้นๆอยู่ ยิ่งแต่จะตั้ง "ศีล" ตั้ง "สัจจะ"
 หรือ ตั้งหลักปฏิบัติเอาจริงเอาจังให้แก่ตนเองนั้น ถ้าได้ตั้ง และ ทำจริง มีผล ก็
 จะยังเป็น "อริยะ" ที่ยิ่งๆขึ้น ถ้ามี "ศีล" มีหลักยึดเพื่อดำเนินการปฏิบัติประพฤดิ
 (พต)ต่อไปเมื่อใด และ เอาจริงจนไม่ "สักแต่ว่า" มีศีลมีพรต(พต)ลูบๆคลำๆ
 ยึดๆถูๆ เป็นเพียงจารีต เป็นเพียงบัญญัติพิธี ทำเพียงเหาะๆแหะๆ (ปรามาส)
 แล้วละก้อ จิตจะสูงขึ้นสู่ความเป็น "อริจิต" ได้แน่ๆ ความตั้งมั่นขมทิจจะหยง
 ลงๆเสมอๆ ยิ่งขึ้นๆ จนครบรอบ ครบรอบ เป็น "สมาธิ" เต็มกัน
 เป็นที่สุดจนได้จริงๆ (สัมมาสมาธิ) แล้ว "วิมุตติญาณทัสสนะ" อันเป็น "อริ-
 บัญญา" ก็จะเป็น "ผล" ได้ติดตามมาแน่นอน เป็น "อริฐาน" (ที่เขียนกันว่า อธิภู-
 ฐาน บ้าง อธิฐาน บ้าง นั่นเอง แล้วก็เบยवादกันไปมีความหมายว่า การ "ตั้งจิต
 ขอ" ไอนั้น ขอไอนั้น ตามประสา "อยากได้" หรือ "โลก" อยู่ ซึ่งที่จริง มันหมายความว่า
 ฐานันดรที่สูงขึ้นๆขึ้นๆนั้นต่างหาก เป็นความถูกต้อง มันหมายถึงความสูงขึ้น
 ความยังงั้นของฐานะที่เป็นจริง หรือแท้ๆ ก็คือ จิตนั่นเองแหละ มันบริสุทธิ์ขม มี
 มัญญูรู้อัจจะมั่นคงขึ้น เรียกว่า เป็น "พระอริยะ" สูงยิ่งๆขึ้นแท้ นั่นแหละคือ
 "อริจิต" (สมาธิ) แท้ๆ หรือคือ "อริฐาน" แท้ๆ หรือ "อริฐาน" แท้ๆ)

ดังนั้น แม้จะเอาหลักเกณฑ์แห่งบารมี ๑๐ ทศ มาใช้ อันมี ทาน-ศีล-เนกขัมมะ-ปัญญา-วิริยะ-ขันติ-สัจจะ-อธิฏฐาน-เมตตา-อุเบกขา ก็ตาม ก็จะเป็นสมังคกรรม ที่ดำเนินช่วยเหลืออุปการะกันและกัน ไปสู่สภาพมีเมตตา และอุเบกขา เป็นฐานสุดท้าย (เมื่อบรรลุ "ฐาน" ไต่ ก็เรียกว่า "อธิฏฐาน" หรือสำเร็จอธิฏฐานนั้น ๆ ตาม "ฐาน") คือ เป็น "พรหม" แล้วก็วางพรหมให้เป็น "พุทธ" ก็เป็นจุดสิ้นสุดที่สุดของ "อุเบกขา" และ เมื่อไม่มีคัมภีร์สำคัญหมายจะตายจะเป็นอยู่ที่ "อุเบกขา" ก็เป็นอันถึง "จุดจบ" กันอยู่ ณ จุดเช่นนี้เอง

แม้พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงดับขันธปรินิพพาน ก็จึงทรงปรินิพพาน ณ จุดนี้จริงๆ เพราะเป็น "จุดจบ" สูงสุดแล้ว ไม่ว่า "นิพพานเป็น" หรือ "นิพพานตาย" เพราะเป็น "จุดกลาง" อันเป็นสัจธรรมสูงสุด เป็นจุดมอดส้นสนิท ทังการ "เห็นแก่ตน" และ ทังการ "เห็นแก่โลกแก่เพื่อน" ครอบทั่ว "เป็น ๆ" อยู่ พระอรหันต์เจ้าทั้งหลายนมแต่การ "เห็นแก่โลกแก่เพื่อน" จึงเป็น "เมตตา" อันคาจันโลกแท้ ๆ เป็น "อุดมคติ" ชัด ๆ จริง ๆ แต่แล้วก็จะ "พัก" ที่อุเบกขา และหรือเมื่อจะตายจริงๆ จะดับขันธขั้นสุดท้าย ก็ดับสนิทเกลี้ยงที่ฐานว่างระหว่าง อุเบกขา กับ อาโลก นี้เอง

จึงขอให้หนักปฏิบัติ พระโยคาวจรทั้งหลาย จงพึงรู้ "จุดจบ" ทำ "สัญญา" ให้แจ่มแจ้ง ทางทะเลสุภาพแห่ง "จุดจบ" ให้ลงตัว อย่าเลยเถิด หรือ อย่าน้อยไป ประมาทไปเป็นอันขาด

เมื่อกามสุขบัลลิกะ เราก็ค้นเกลี้ยงสนิทจริง อดีตภิลมณะ เราก็อ้าใจ ไม่ทำตนให้เป็นนิรามิสทุกข์ ไม่ไต่ลงไป ไต่มาได้แต่เป็นจริงชัดเจน ผู้นั้นก็พึงรู้ได้ด้วยตน เป็น "ปัจเจกตั้ง" พึงปฏิญาณตนเป็น "อรหันต์" ได้ โดยตนรู้เองเห็นเอง อันใครๆ จะไม่รู้ด้วยเห็นด้วย แม้พระพุทธเจ้าก็ทรงรับว่า "เราไม่รู้ผู้อื่น เราไม่เห็นผู้อื่น" (อหเมตัง น ชานามิ อหเมตัง น ปัสสามิติ) เพราะ "อรหัตตผลจิต" เกิด ณ ขณะใดนั้นมันเร็วยิ่ง ใครอื่นใดเล่า จะคอยตามจับจิตใครได้ออกถึงปานนั้นเล่า ต่อจากนั้น ก็เป็นพระอรหันต์แท้ ที่ผู้รู้แท้ได้ด้วยกันจะพึงรู้กันเองในภายหลัง หรือ ผู้นั้นก็จะพอคำนวณคะเนเอาได้บ้าง ตามภูมิ

ตามสัญญา ตามบัญญัติ

ก็ขอให้ท่าน พระสุตตันตปิฎก อานันตสูตร อังคุตตร. นวก. ข้อ ๒๔๑ เพื่อเป็นการย้ำความเข้าใจอีกบาง

“สมัยหนึ่ง ท่านพระอานนท์อยู่ ณ โฉมสีตารามใกล้กรุงโกสัมพீ ๓ ๕
แล ท่านพระอานนท์เรียกภิกษุทั้งหลาย ว่า ดูกรอาวุโสภิกษุทั้งหลาย ภิกษุเหล่า
นั้นรับคำท่านพระอานนท์แล้ว ท่านพระอานนท์กล่าวว่า ดูกรอาวุโสทั้งหลาย นำ
อศจรีย์ ไม่เคยมีมาแล้วที่พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น ผู้ทรงรู้ ทรงเห็น เป็นพระ
อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ตรัสรู้ การบรรลุโอกาส เพื่อความบริสุทธิ์แห่งสัตว์ทั้ง
หลาย เพื่อก้าวล่วงความโศกความรำไร เพื่อดับเสียซึ่งทุกข์และโทมนัส เพื่อ
บรรลุฉวยธรรม เพื่อกะทำให้แจ้งซึ่งนิพพาน จักขุ ชื่อว่า จักเป็นจักขุนั้นแล
คือ รูปเหล่านั้น จักไม่เสวยอายตนะนั้น และอายตนะนั้น จักไม่เสวยรูปเหล่านั้น
หู ชื่อว่า จักเป็นหูนั้นแล คือ เสียงเหล่านั้น จักไม่เสวยอายตนะนั้น และอายตนะ
นั้น จักไม่เสวยเสียงเหล่านั้น จมูก ชื่อว่า จักเป็นจมูกนั้นแล คือ กลิ่นเหล่านั้น
จักไม่เสวยอายตนะนั้น และอายตนะนั้น จักไม่เสวยกลิ่นเหล่านั้น ลิ้น ชื่อ
ว่า จักเป็นลิ้นนั้นแล คือ รสเหล่านั้น จักไม่เสวยอายตนะนั้น และอายตนะนั้น
จักไม่เสวยรสเหล่านั้น กาย ชื่อว่า จักเป็นกายนั้นแล คือ โสภณูปพะเหล่านั้น
จักไม่เสวย อายตนะ นั้น และ อายตนะ นั้น จักไม่เสวยโสภณูปพะเหล่านั้น
เมื่อท่านพระอานนท์กล่าวอย่างนั้นแล้ว ท่านพระอุทาย ได้ถามท่านพระอานนท์ ว่า
ดูกรอาวุโสอานนท์ ผู้มีสัญญา หรือ ไม่มีสัญญาหนอ ย่อมไม่เสวยอายตนะนั้น
ท่านพระอานนท์ตอบว่า ดูกรอาวุโส ผู้มีสัญญาแล ย่อมไม่เสวยอายตนะ
นั้น (หมายความว่า ผู้รู้เท่านั้นย่อมจะรู้ว่า เสวย หรือ ไม่เสวย รับ หรือ ไม่รับ)
ผู้ไม่มีสัญญาไม่เสวยอายตนะนั้น ฯ (หมายความว่า ผู้ไม่รู้ หรือ กำหนดหมายอะไรลงไป
ไม่ได้ก็ย่อมไม่รู้อะไรเลยทำเดี๋ยวจึงไม่ต้องพูดถึง)

อุ. ดูกรอาวุโส ก็ผู้มีสัญญาอย่างไร จึงไม่เสวยอายตนะนั้น ฯ

อา. ดูกรอาวุโส ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เพราะล่วงรูปสัญญาโดยประการทั้ง
ปวง เพราะดับปฏิจจสัญญา เพราะไม่ใส่ใจถึงนันทตสัญญา บรรลุอากาศาณัญญา
ยตนณาน โดยค้ำึงเป็นอารมณ์ว่าอากาศไม่มีที่สุด ดูกรอาวุโส แม้ผู้มีสัญญา

อย่างนี้ ก็ไม่เสวยอายตนะนั้น ๆ

อีกประการหนึ่ง ภิกษุเพราะล่องอากาศาณัญจายตนฉาน โดยประการทั้งปวง บรรลุวิญญาณัญจายตนฉาน โดยค้ำจึงเป็นอารมณ์ว่า วิญญาณไม่มีที่สุด ดูกร อารุโสะ แม้ผู้มีสติปัญญาอย่างนี้ ก็ไม่เสวยอายตนะนั้น ๆ

อีกประการหนึ่ง ภิกษุเพราะล่องวิญญาณัญจายตนฉาน โดยประการทั้งปวง บรรลุอากิญจัญญายตนฉาน โดยค้ำจึงเป็นอารมณ์ว่า อะไรหน้อยหนึ่งไม่มี ดูกร อารุโสะ แม้ผู้มีสติปัญญา อย่างนี้ ก็ไม่เสวยอายตนะนั้น ๆ

ดูกรอารุโสะ สมัยหนึ่ง ผมอยู่ ณ อัญชนมคทายวัน ใกล้เมืองสาเกต ครั้ง นั้นแล ภิกษุณช่อ ชฎิลภคิกกา เข้าไปหาผมถึงที่อยู่ ให้อุแล้วขึ้นอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้าง หนึ่ง ครั้นแล้วได้ถามผมว่า ข้าแต่ท่านพระอรานนทัสสุเจริญ สมาริโตอันบุคคลยังไม่ น้อมไปแล้ว ไม่นำไป ปราศแล้ว มีการข่มการห้ามซึ่งธรรม อันเป็นไปกับสังขารไม่ได้ ตั้งมั่นแล้วเพราะหลุดพ้นจากกิเลส เป็นสันโดยเพราะตั้งมั่น ไม่สะดุ้งเพราะเป็นสันโดย สมาริ น พระผู้มีพระภาคตรัสว่า มีอะไรเป็นผล เมื่อชฎิลภคิกกาภิกษุณช่อกล่าวอย่างนี้ แล้ว ผมได้กล่าวกะภิกษุณช่อว่า ดูกรน้องหญิง สมาริโตอันบุคคลไม่น้อมไปแล้ว ไม่นำไป ปราศแล้ว มีการข่มการห้ามซึ่งธรรม อันเป็นไปกับสังขารไม่ได้ ตั้งมั่นแล้ว เพราะหลุดพ้นจากกิเลส เป็นสันโดยเพราะตั้งมั่น ไม่สะดุ้งเพราะเป็นสันโดย สมาริ น พระผู้มีพระภาคตรัสว่า มีอรหัตเป็นผล ดูกรอารุโสะ แม้ผู้มีสติปัญญาอย่างนี้ แล ก็ไม่เสวยอายตนะ นั้น ๆ

จงทำความเข้าใจในคำว่า "สติปัญญา" และ "อายตนะ" ให้ดี ๆ แม้ ที่สุดเป็นผู้มี อรหัตเป็น "ผล" แล้ว ก็ยังเป็นผู้มี "สติปัญญา" อยู่ แต่ เป็นผู้หมดสิ้น "อายตนะ" หรือ ไม่เสวยอายตนะ

อ่าน "พราหมณสูตร" จาก อังคุตตร. นวก. อีกเช่นกัน ข้อ ๒๔๒ แล้ว พึงพิจารณาดี ๆ อีกสักสูตร

“ ครึ่งหนึ่งแฉะ พรหมณผู้ชำนาญในคัมภีร์โลกายณะ ๒ คน เข้าไปเฝ้าพระผู้
มีพระภาคถึงที่ประทับ ได้ปราศรัยกับพระผู้พระภาค ครั้นผ่านการปราศรัยพอให้
ระลึกถึงกันไปแล้ว หนึ่ง ณ ที่สมควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้วได้ทูลถามพระผู้พระ
ภาคว่า ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ปุณณกัสสป เป็นผู้สูงส่งปวง เห็นสิ่งสูงส่ง
ปฏิญาณการรู้การเห็นอันไม่มีส่วนเหลือว่า เมื่อเราเดิน ยืน หลับ และตื่นอยู่ ญาณ-
ทัตสนะปรากฏติดต่อกันไป ปุณณกัสสปนั้นกล่าวอย่างนั้นว่า เราผู้เราเห็นโลกอัน
ไม่มีที่สุด ด้วยญาณอันไม่มีที่สุด ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ แม้นิครณฐนาฏบุตร ก็เป็น
ผู้สูงส่งปวง เห็นสิ่งสูงส่ง ปฏิญาณการรู้การเห็นอันไม่มีส่วนเหลือว่า เมื่อเราเดิน
ยืน หลับ และตื่นอยู่ ญาณทัตสนะปรากฏติดต่อกันไป นิครณฐนาฏบุตรนั้นกล่าว
อย่างนั้นว่า เราผู้เราเห็นโลกอันไม่มีที่สุด ด้วยญาณอันไม่มีที่สุด ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ
คนทั้ง ๒ ต่างก็พูดอวดครุด้วยกัน มีวาตะเป็นข้าศึกกัน ใครจริง ใครเท็จ ฯ

พระผู้พระภาคตรัสว่า ดูกรพรหมณ ออย่าเลย ข้อที่คนทั้ง ๒ นี้ต่างพูดอวด
รู้กัน มีวาตะเป็นข้าศึกกัน ใครจริง ใครเท็จนั้น พักไว้ก่อนเถิด ดูกรพรหมณ
เราจักแสดงธรรมแก่ท่านทั้งหลาย ท่านทั้งหลายจงฟัง จงใส่ใจให้ดี เราจักกล่าว
พรหมณเหล่านั้นทูลรับพระผู้พระภาคแล้ว พระผู้พระภาคตรัสว่า ดูกรพรหมณ
เปรียบเหมือนชาย ๔ คน ยืนอยู่ใน ๔ ทิศ ต่างก็มีเท้าในการเดิน และมีเท้าใน
การวิ่งเป็นเยี่ยมพอๆกัน เปรียบเหมือนนายขมังธนูถือธนูไว้อย่างมั่น ศึกษามาเจนฝึ-
มือแล้ว ผ่านการประลองฝีมือแล้ว จะพึงใช้ลูกธนูอย่างเบายิงต้นตาลที่เรียงแถวให้ทะลุ
โดยง่าย และยังได้เร็วกว่าการวิ่งดังกล่าวมานั้น เปรียบเหมือนมหาสมุทรในทิศประ-
จิม ตรงข้ามมหาสมุทรทิศบูรพา ถ้าคนๆหนึ่งยืนอยู่ทางทิศบูรพา จะพึงกล่าวอย่าง
นั้นว่า เราจะเดินไปให้ถึงที่สุดโลก เขาเว้นการดื่ม การกิน การดม เว้นการถ่ายอุจจาระ
ปัสสาวะ และเว้นจากการหลับ และการพัก เขามีอายุ ๑๐๐ ปี เป็นอยู่ ๑๐๐ ปี เดิน
ไปตลอด ๑๐๐ ปี ยังไม่ทันถึงที่สุดโลกเลย ก็พึงกระทำกาละลงในระหว่าง ถ้า
คนๆหนึ่งยืนอยู่ในทิศประจิม ฯลฯ ถ้าคนๆหนึ่งยืนอยู่ในทิศทักษิณ จะพึงกล่าว
อย่างนั้นว่า เราจะเดินไปให้ถึงที่สุดโลก เขาเว้นจากการดื่ม การกิน การดม เว้นจากการ
ถ่ายอุจจาระปัสสาวะ เว้นจากการหลับ และการพัก เขามีอายุ ๑๐๐ ปี เป็นอยู่ ๑๐๐
ปี เดินไปตลอด ๑๐๐ ปี ยังไม่ถึงที่สุดโลกเลย พึงกระทำกาละในระหว่าง ข้อนั้น

เพราะเหตุไร เพราะเราไม่กล่าวว่า บุคคลจะพึงรู้อะไรจะพึงเห็นจะพึงถึงที่สุดของโลกด้วยการวิ้งเห็นปานนั้น และ เรายังไม่ถึงที่สุดแห่งโลก ก็ไม่กล่าวการกระทำที่สุดแห่งทุกข์ได้ ฯ

ดูกรพราหมณ์ **กามคุณ ๕** ประการนี้ เรียกว่า **โลก** ในวินัยของ **พระอริยเจ้า** กามคุณ ๕ ประการเป็นไฉน คือ รูปที่พึงจะรู้อันน่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ เป็นที่รัก ยั่ววน ชวนให้กำหนด เสียงที่พึงจะรู้อันน่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ เป็นที่รัก ยั่ววน ชวนให้กำหนด กลิ่นที่พึงจะรู้อันน่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ เป็นที่รัก ยั่ววน ชวนให้กำหนด รสที่พึงจะรู้อันน่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ เป็นที่รัก ยั่ววน ชวนให้กำหนด โผฏฐัพพะที่พึงจะรู้อันน่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ เป็นที่รัก ยั่ววน ชวนให้กำหนด ดูกรพราหมณ์ **กามคุณ ๕ ประการนี้แล** เรียกว่า **โลก** ในวินัยของ **พระอริยเจ้า** ฯ (หมายความว่า “พระอริยเจ้า” จริง ๆ ย่อมรู้นัยะแห่งคำว่า “โลก” ที่จะต้องอยู่เหนือ หรือ จะต้อง “ดับโลก” นั้น ๆ อย่างถูกต้อง)

ดูกรพราหมณ์ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ สัจจจากาม สัจจจากอกุศลธรรม บรรลุปฐมฌาน มีวิตกวิจารณ์ มีปีติ และ สุขเกิดแต่วิเวกอยู่ **ภิกษุนี้เรียกว่า ได้ถึงที่สุดแห่งโลกแล้ว และ อยู่ในที่สุดแห่งโลก** คนเหล่านี้กล่าวภิกษุนี้กันอย่างนี้ว่า **แม้ภิกษุนี้ก็ยังนับเนื่องอยู่ในโลก ยังสลัดตนไม่พ้นไปจากโลก** ดูกรพราหมณ์ เป็นความจริง แม้เราก็ก้าวอย่างนี้ว่า **แม้ภิกษุนี้ก็ยังนับเนื่องอยู่ในโลก ยังสลัดตนไม่พ้นไปจากโลก** ฯ

อีกประการหนึ่ง ภิกษุบรรลุทุติยฌาน ฯลฯ บรรลุตติยฌาน ฯลฯ บรรลุจตุตถฌาน ฯลฯ **ภิกษุนี้เรียกว่า ได้ถึงที่สุดแห่งโลกแล้ว และ อยู่ในที่สุดแห่งโลก** แต่คนเหล่านี้กล่าวภิกษุนี้กันอย่างนี้ว่า **แม้ภิกษุนี้ก็ยังนับเนื่องอยู่ในโลก ยังสลัดตนไม่พ้นไปจากโลก** ดูกรพราหมณ์ เป็นความจริง แม้เราก็ก้าวอย่างนี้ว่า **แม้ภิกษุนี้ก็ยังนับเนื่องอยู่ในโลก ยังสลัดตนไม่พ้นไปจากโลก** ฯ

อีกประการหนึ่ง ภิกษุเพราะล่วงรูปสัญญาโดยประการทั้งปวง..... บรรลุ อากาสาณัญญาจตณฺณาน..... **ภิกษุนี้เรียกว่า ได้ถึงที่สุดแห่งโลกแล้ว**

และ อยู่ในที่สุดแห่งโลก แต่ชนเหล่าอื่นกล่าวภิกษุนี้ว่า แม้ภิกษุนี้ก็ยังนับเนื่องอยู่ในโลก ยังสลัดตนไม่พ้นไปจากโลก ดุกรพราหมณ์ เป็นความจริง แม้เราก็ก้าวอย่างนี้ว่า แม้ภิกษุนี้ก็ยังนับเนื่องอยู่ในโลก ยังสลัดตนไม่พ้นไปจากโลก ฯ

อีกประการหนึ่ง ภิกษุเพราะลวง อากาสนัญญาตนณาน โดยประการทั้งปวง บรรลุนิพพานัญญาตนณาน ฯลฯ เพราะลวงวิญญาณัญญาตนณาน โดยประการทั้งปวง บรรลุอากัญญาตนณาน ฯลฯ เพราะลวงอากัญญาตนณาน โดยประการทั้งปวง บรรลุเนวสัญญานาสัญญาตนณาน ฯลฯ ภิกษุนี้เรียกว่า **ได้ถึงที่สุดโลกแล้ว** และ อยู่ในที่สุดแห่งโลก แต่ชนเหล่าอื่นกล่าวภิกษุนี้ว่า ภิกษุนี้ก็ยังนับเนื่องอยู่ในโลก ยังสลัดตนไม่พ้นไปจากโลก ดุกรพราหมณ์ เป็นความจริง แม้เราก็ก้าวอย่างนี้ว่า แม้ภิกษุนี้ก็ยังนับเนื่องอยู่ในโลก ยังสลัดตนไม่พ้นไปจากโลก ฯ

อีกประการหนึ่ง ภิกษุเพราะลวงเนวสัญญานาสัญญาตนณาน โดยประการทั้งปวง บรรลุสัญญาเวทิตนโรธ อาสวะของเขตสันรอบแล้ว **เพราะเห็นด้วยปัญญา** ดุกรพราหมณ์ ภิกษุนี้เรียกว่า **ได้ถึงที่สุดแห่งโลกแล้ว** และ อยู่ในที่สุดแห่งโลก ข้ามพ้นตัณหาเครื่องข้องในโลกได้แล้ว ฯ”

และ หากจะมีผู้อื่น ชนเหล่าอื่นมาพูดมากว่าอีกว่า “แม้ภิกษุนี้ ก็ยังนับเนื่องอยู่ในโลก ยังสลัดตนไม่พ้นไปจากโลก” ต่อไปอีก ก็ยอมพูดได้กล่าวได้อีกอยู่จริง ๆ เพราะพระอรหันต์ “ผู้ข้ามพ้นตัณหาเครื่องข้องในโลกได้แล้ว” หรือ “ผู้ได้ถึงที่สุดแห่งโลกแล้ว และ อยู่ในที่สุดแห่งโลก” นั้น **ก็คือ ผู้ยังอยู่ร่วมกับใคร ๆ ในโลกนี้ นี้แหละ**

ทว่า การอยู่เหนือโลกนั้น ๆ หรือ การดับโลกนั้น ๆ ที่ใช้ภาษาบาลีว่า “นิรุตธา” หรือ “นิโรธ” ก็ยอมเกิดจริง เป็นจริงในผู้ที่มีจริง ทำได้จริงนั้น เป็น “ปัจเจกตั้ง” แท้ ย่อมไม่รู้ ย่อมไม่เห็นได้ (น ขานามิ น ปัสตมิมิตติ) ในผู้อื่นจริง ๆ เป็นสิ่งที่สว่างแจ่มชัดล้วนทั่วอยู่ในส่วนตน (ป+อัจจ+อัตต=ปัจเจกตั้ง) จริง ๆ

ผู้สนสงสัย ไม่ขี้ใจแม่ผู้ใดจะใจหทัย จะท้วง จะยกจะย่อนอย่างไร ผู้ถึงที่สุด
โลกแท้ในตนนี้ ย่อมสบาย ย่อมหยุด ย่อมเฉย ย่อมไม่มีหวั่นไหว ย่อมมั่นคง
ย่อมมีตนเอง เป็นที่พึ่งอย่างแท้ที่สุด (อิตตา หิ อิตตโน นาโถ) แต่ท่านก็ไม่ได้
“หลงตน” หรือ ท่านยอมปล่อย “ตน” (อิตตา) นั้น เป็นขั้นสุดอีกด้วยจริงๆ

เพราะในตนเองของท่านผู้ถึงที่สุดโลกนี้คือ “พุทธ” คือ “ธรรม” อัน
เป็นที่สุดแห่งสัจจะยิ่งแล้ว จริงแล้ว ถูกแล้ว เลิศแล้ว เรียกว่า “นิพพาน” ขั้นสูงสุด
(อันต เรียกเต็มๆ ว่า อรหันต) ดังที่ได้อธิบายความ “สุด” บริบูรณ์มาแล้ว

สรุปสุดท้าย สุดยอดแห่งการเข้าใจใน “อรูป” ทั้งหมด ก็คือ จะต้องรู้ตัว
สภาพของ “อรูป” อันชื่อว่า อากาศ ๑ วิญญาณ ๑ อากิญจา ๑ ซึ่งล้วนแล้วแต่
เป็นได้ มีได้ในเรา อันยังจะเป็นเรา(มย)

ถ้าใครเกิดหลงยึด หลงติด หลงว่า มันเป็นสมบัติอันสุดท้ายเที่ยงแท้ของเรา
อยู่อีก มันก็จะเป็น “อิตตา” สุดท้ายของเราจนได้ เรียกว่า “อรูปมยอิตตา”
(อรูป+มย+อิตตา)

แต่ถ้าเรารู้เท่าทัน และ “วิโมจย” (ปล่อย) มันได้จริงๆ

“นิโรธ” (ดับ, อยู่เหนือ) มันได้แท้ๆ

เราเป็นผู้เพียงมี “อากาศ” มี “วิญญาณ” และมี “อากิญจา” เป็นบัจฉัย
ให้นามขั้นธมน์อาศัยอยู่ไปเป็นประโยชน์อยู่ในโลกเท่านั้น

ข้อสำคัญ เรา “รู้” สภาวะธรรมพวกนี้ ที่มันมีจริงในจิตในนามขั้นธมน์ของ
เราแท้ๆ แน่ๆ ขั้นขั้บทราบสัมผัสลักษณะของมันอย่างซาบซึ้ง
ตามที่หมายนั้นๆ กันแท้ๆ เป็นจริง ตรงตามความหมายของคำว่า “สัญญาเวทียติ”
ไหมล่ะ ?

ถ้ารู้แท้ ถูกความหมายนั้น และ จิตกำหนดถูกจิตตรงลงตัวได้แท้ นี้แหละ
เป็นสำคัญที่สุดแห่งที่สุดจริงแล้ว ก็เป็นอันพินิจคำว่า “แนวสัญญานา-
สัญญา” กันทันที แต่ถ้าเพียง “รู้” อะไรๆ ก็รู้ จะว่าไม่รู้มันไม่ได้ แต่ก็
ยังไม่ “รู้สิ้น” จนหมดความกลางแคลงสงสัย จน “รู้ทะลุทะลวง” หรือ

“รู้แจ้งแทงทะลุรอบ” เป็นที่ที่สุดจริงๆ อันเจตน์จะรู้ได้ด้วยตนเอง ว่า “เป็นที่ที่สุด” (อันต) แท้ อย่างปักใจมั่นใจที่สุด หากยังเหลือแม้เศษ “ความสงสัย” เศษ “ความไม่รู้จริง” ความไม่มั่นใจ ความลังเลใดๆ ก็นั่นแหละคือ ยัง เป็น “เนวสัญญานาสัญญายตนะ” ยัง **ไม่พ้น** “เนวสัญญานาสัญญายตนะ”

และที่สูงสุดในที่สุดอีก ก็คือ ผู้นั้นต้องไม่หลง “ความสำคัญ” ที่ได้ ที่เป็น อย่างสำคัญ เวียนวนย้อนเข้าไปเหลือ เป็น “ตน” อยู่ในจิตอีกแน่ ก็เป็น “นิโรธ” สุดท้าย เรียกว่า “**สัญญาเวทยิตัง นิโรธัง**”

จึงขมวดได้เป็นปลายว่า

ความว่างโล่งเบาสบายจริง (อากาศ) ก็มีอยู่

ธาตุรู้อันแสนรู้แท้ (วิญญาณ) ก็มีอยู่

ความไม่มีอะไรอีกแล้ว ซึ่งเป็นอย่างใดใดใน ตามที่หมาย ก็ไม่มีได้จริงๆ แม้ นิดแม้น้อย (อากิญจา) ก็มีอยู่

แม้จะรู้แสนรู้ แต่ความยังไม่รู้สุดแท้ ไม่เป็นจริง ที่ยังมีเศษแห่ง “ความไม่รู้” อยู่ (เนวสัญญานาสัญญา) ก็พ้นไปแล้ว (สมตักกัมม) ด้วยความเป็น “สัญญาเวทยิต” ขนมาแทน

การ “ดับสนิท” อย่างรู้ๆ แจ่มๆ สว่างๆ สัมตาโพลงๆ เช่นนี้ เรียกว่า “นิโรธอริยสัง” ของพุทธ เป็น “นิพพาน” สิ้นรอบจบรอบสูงสุด ตามพุทธลักษณะที่ว่า “จักขุมา ปรินิพพุโพติ” จริงๆ

วิโมกขธรรม **ลำดับ ๘** จึงบริบูรณ์ครบตามบาลีที่ ว่า “สัพพะโส เนวสัญญานาสัญญายตนะ สมตักกัมม สัญญาเวทยิตัง นิโรธัง อุปสัมบัชช วิหริตี” ด้วยประการฉะนี้แล

ผู้ใดพึงถึงได้ด้วย “ปัญญาวิมุตติ” พึงถึงได้ด้วย “เจโตวิมุตติ” ครบแท้

ถูกตรง ก็เป็นอันถึง “วิโมกขธรรม” ชั้นสูงสุดประณีตที่สุด “วิโมกข์”
 ไตจะประณีตยิ่งไปกว่านี้ ไม่มีอีก

ดังนั้น ผู้ใดเริ่ม “รู” เริ่มเกิด “สัญญาเวทิตนโรธ” ในโลกอบาย ก็คือ
 ผู้ขึ้นเป็นผู้หยุดแล้ว สบาย (เจริญ) แล้ว ดับแล้ว เลิกแล้ว พ้นแล้ว **นิพพาน**
แล้วในโลกอบาย นั้นอย่างแท้จริง ผู้ถึง ผู้เข้าถึง ผู้บรรลุ ผู้สำเร็จ
 แต้อย่างพ้นวิจิกจณา ย่อมเป็นผู้รู้ได้เองเห็นเอง สว่างแจ่มรู้ถ้วนทั่วในส่วนตนเป็น
 ผู้ถึงที่สุดแห่งโลกนั้น ๆ แล้ว มันเจริญ (สบาย) อย่างไร ? มันแสนพ้นทุกข์
 อย่างไร ? ท่านจะรู้แจ้งด้วยปัญญาอันละเอียดอันมั่นคงใจเอง

และแล้ว “จรณะ” ข้ออื่นๆ ก็จะเริ่มบทบาทต่อไปเองจาก จรณะ ข้อ
“พาหุสัจจะ” นี้ ในส่วนที่ยังเป็น “โลก” ที่ท่านยังพ้นไม่ได้

-บทที่ ๒๐-

วิริยะ อันเป็นจรณะ ข้อที่ ๕ ต่อจาก “พาหุสัจจะ” ก็จะเกิดเอง มันจะเกิดความพากเพียร มันจะขยัน มันจะอดุสาหะ อันเป็นอุปการะเพิ่มพูนตามติดไปเรื่อยๆ อย่างแท้จริงเอง

เหมือนพ่อค้าที่ขี้ค้าขาย ยิ่งเห็นผลกำไร ยิ่งประสบความสำเร็จ เขาก็ยิ่งจะขยายกิจการ ยิ่งจะอดุสาหะ ยิ่งจะขยัน ยิ่งจะพากเพียร ฉนั้นใด ก็ฉนั้นนั่น

เขาจะ “**วิริยะ**” อย่างไร ? เขาก็จะ “**วิริยะ**” อย่าง “**อริยะ**” (ที่จริงคำว่า **วิริยะ** กับ **อริยะ** นั้น มันคือ คำๆ เดียวกัน คือ วิ + ริยะ หรือ อ + ริยะ นั่นเอง ถ้าจะเข้าใจในความเหมือนกัน **ริยะ** = ความว่าง, ความเปล่า **อ** หรือ **วิ** = ไม่ รวมความก็แปลว่า “ไม่ว่าง” แต่ความไม่ว่างของ **วิริยะ** นั้น หมายถึง ขยันอยู่เสมอ, ทำอยู่เสมอ ส่วนความไม่ว่างของ **อริยะ** นั้น หมายถึง เต็ม, ความครบถ้วน, ความรู้นั้นเองครบ, เต็มไปด้วยความรู้ นั่นเอง)

ดังนั้น ผู้ “**วิริยะ**” อย่าง “**อริยะ**” จึงคือ ผู้ทำอยู่เสมอ นั่น ก็ทำอย่างเต็มไป ด้วยความรู้ ผู้ทำอยู่เสมอ หรือ ขยันอยู่เสมอจะขยันอะไร ? ก็ “**ตรวจตัวเอง (ตน)**” พยายามรู้ตัวเอง (ตน) เพิ่มขึ้นอีกถึง “**ฐาน**” ของ “**ตน**” ว่า เรายังจมอยู่ในโลกอะไรอีก ? อย่างไร ? อีก (แม้ชั้น “**อาโลก**”) จะมี “**การงาน**” อะไร ที่ควรจะทำกับตน ก็จะทำอย่างเต็มที่ (กรรม) จึงจะชื่อว่า เป็นผู้มี “**กรรมฐาน**” (ส่วนผู้จบกิจตนแล้ว ก็ขยันอยู่อีกหนะแหละ ขยันอย่าง “**อริยะ**” จริงๆ ด้วย)

แล้วเขาก็จะตั้งกฎ ตั้งหลักเกณฑ์ เพื่อตน ให้ตน “**สังวร**” อีก เรียกว่า **สังวรศีล** จะสำรวมในอินทรีย์ทั้งปวง เครื่องกินเครื่องใช้ ทั้งที่เป็นเครื่องบริโภค-อุปโภค เป็นเครื่องบริโภคคนนอก ทั้งที่เป็นสิ่งบริโภคนอกอยู่ในภายใน ชั้น “**รูปจิต**” ตลอดไปจน “**อรุบจิต**” เขาจะคอยทำจิตรู้ จะพยายามทำ “**สัญญา**” ให้พ้น “**เนวสัญญานาสัญญายตนะ**” ให้ได้ ต่อไปเสมอๆ จะจัดความเหมาะสม ทำความลงตัวให้ได้อีกเรื่อยไป (โภชนเนมัตตัญญูตา) จะเป็นผู้มี “**ความระมัดระวัง**” อันชื่อว่า

ชาครณ หรือ ชาคริยะ เป็นผู้ตนอยู่ รู้ทันเสมอๆ สร้างความรอบให้ เป็น "สติ" ข้นเรื่อยๆ (คือ ทำ "รู้" ให้มากขึ้นเต็ม หรือ เพิ่มเหลี่ยมรู้ให้ครบบริบูรณ์ขึ้นเสมอๆ) และสิ่งที่ได้ ก็จะเป็นความรู้อย่าง หรือคือ "ปัญญา" เพิ่มขึ้นๆ ทุกขณะๆ ไปจริงๆ

ยิ่ง "รู้จริง" (ปัญญา) ก็ยิ่งจะเชื่อมั่น (ศรัทธา) ความเห็นในบาปในภัย ก็ยิ่งจะชัดเจน ก็จะมีผลความละเอียดในบาปมากขึ้น (หิริ) จะเกรงกลัวในบาปมากขึ้น (โอตตปละ) และ ยิ่งศีลบริสุทธิ์ขึ้น ตำรวมอินทรีย์มากขึ้น จัดประมาณใน กามภพ-รูปภพ-อรูปรูปมากขึ้นละเอียดขึ้น (โภชนเนมัตตัญญตา) ก็ยิ่งจะมีความ ตันโพลง เลิกหลับไหล เลิกพร่าพราง มีกำลังในการจะ "รู้" พร้อมเต็มตัว (ชาคริยานุโยค) เมื่อมีความขยันไม่ว่างจากงานเพื่อที่จะรู้อยู่รู้จริงอยู่เสมอๆ (วิริยะ) ก็จะได้ "รู้" จริง "รู้" ยิ่งๆเรื่อยๆ (อริยะ)

ความรู้ที่ครอบรอบ (สติ) ก็ยิ่งจะรอบขึ้น ความเต็มร้อย (สติ) ก็ยิ่งจะ ครอบรอบยิ่งขึ้น "ร้อย" ใด ที่เรียบเรียงเนียนสนิทแล้ว ก็จะเป็น "เรียบร้อย" ที่เรียงระดับขึ้น "ร้อยเรียบ" ก็จะเป็นฐาน ทำงาน "เรียงร้อย" ให้รู้เพิ่มขึ้นไป อีกใหม่ จนกว่าจะเต็มร้อย จนกว่าจะเรียบร้อยอีก ก็จะมีสูงขึ้นอีก เป็น "ร้อยใหม่" แล้วการมี "ร้อยใหม่" เป็นฐานเพิ่มก็จะขึ้นไปอีก ร้อยอีก -ร้อยแล้ว-ร้อยอีก การ "ร้อยเรียง" ก็จะเป็นอยู่เช่นนั้นจริงๆ "สภาพ หมุนรอบเชิงซ้อน" จะทำงานจริง ดังนี้ เป็น "พาหุสัจจะ" แท้ๆ ยิ่งขึ้นๆ อยู่

นี่คือ "สติ" อันเป็น จรณะ ข้อที่ ๑๐ ก็จะมีสูงขึ้น จะดีขึ้น เจริญขึ้น ตาม โดยอำนาจของ "กรรม" หรือ โดย บทแห่งการกระทำ อยู่เสมอๆ เป็น "สัมมาสติ" แท้ เป็น "สัมมาอริยสติ" จริงๆ "สติ" ที่เป็นจรณะ จะเป็นเช่นนั้น จะไม่ใช่ "สติ" อันง่ายตายตามทีละทีละกันบับๆนั้น ไม่! เพราะ "สติ" ในที่นี้ มันเป็น "มหาสติ" เป็นสติที่เต็มร้อย เป็นสติที่หมดความรอบรู้ ความฉลาดละเอียดสุขุม จริงๆ เป็น "ปัญญา" ที่มั่นคงแท้ สติ หรือ สตินั้น หมายความว่า "ครอบรอบ" หรือ "ร้อย" จึงจะต้อง "ร้อย" ด้วยการครองให้สูงขึ้น ละเอียด ขึ้นจริงๆ เมื่อจิตใจ "ร้อย" เรียงให้สูง ไต่ขึ้นไปเสมอๆ อยู่ ก็เป็นอาการ ของ "สติปัญญา" แท้ๆ

และนั่นคือ “บัญญัติ” อันเป็น จรณะ ข้อที่ ๑๑ ก็จะเป็น “อธิบัญญัติ” ส่งสมลงเป็นบัญญัติทรย์ เป็นบัญญัติพละเรื่อย ๆ ไป

บัญญัติ ก็จะมีแห่งตลอดยิ่งขึ้นใน “สมมุติสัจจะ” และ ใน “ปรมัตต-สัจจะ” อันเป็น “พาหุสัจจะ” ทั้งหลาย จะกำหนดได้ จะหมายรู้ จะแทงทะลุ ละเอียดสุขุมถึงความสุขุมต่าง ๆ ยิ่ง ๆ ขึ้น คือ “สัจจะสัญญา” จะเป็น จะมีขึ้นจริง ความเกิดขึ้นแห่งจรณะทั้งหลาย ก็จะมีสัมพันธ์กัน จะอุปการะกัน จะเป็นประโยชน์ต่อกันและกัน เสริมกัน สร้าง “ผล” ที่ยิ่ง สร้าง “สัจจะ” ที่จริง ให้ตั้งลงหยั่งลง เป็น “ธรรม” อันยิ่ง ๆ ๆ ๆ ขึ้นเรื่อยไป ๆ เรียกว่า เป็นผู้มี “อภิธรรม” เพราะ ธรรมนั้นเป็น “สัจจะ” ได้โดยนัยะดังนั้นแล จะมีใช้ “บัญญัติ” อันเหนือที่หลง “สุข” ในโลกเป็นอันขาด แต่เป็น “บัญญัติ” ที่รู้ทุกข์ และดับทุกข์อย่างถูกต้องแท้จริง ตั้รกรากเง่ากันจริง ๆ

คำว่า “บัญญัติ” จึงคือ ความฉลาด และ เป็น “ฉลาด” ที่เจริญแท้ ๆ ความเจริญแท้ ๆ ของ “มนุษย์” (มนุสโส หมายเอาความก้าวสูงขึ้นของจิตโดยตรง) ก็คือ จิตที่ละ โลภะ โทสะ พันธ์โมหะได้ มิได้หมายความว่า ผู้ยังติดแน่นไปด้วย ลาก-ยศ-สรรเสริญ หลงโลก หลงทรัพย์ หลงมัวเมาหนักหนา โดยเฉพาะหลงข้องเสพย์อยู่ แต่กับ “สุข” ไต ๆ ไม่ ! ถ้ายังหลงอย่างนั้นเรียกว่า คนผู้ปลุก (ปลุกชน) คือ ผู้หนา ผู้หนัก ผู้ถูกทับถมลงไปด้วยความหลง ความติด (เหยื่อของโลก) ความโง่ ความพรั่มัว และคือ “คนเมา” ที่แท้จริง (สุราเมรายมัชชปมาทราน) มิใช่ผู้ที่จะพึงเรียกได้ ว่า “มนุษย์” (มนุสส) ตามความหมายที่แท้จริงเลย

ที่จริงภาษาไทยคำว่า “ฉลาด” หรือ “สฉลาด” นี้ ก็มาจากรากศัพท์เดิม คือ “ฉพายตน” หรือ “สลายตน” อันมีความหมายว่า “รู้” ได้ด้วยทวารทั้งหก และมาจาก ฉพ+อายตน หรือ สล+อายตน ภาษาไทยเดิมเริ่มแต่คำว่า “รู้” เมื่อมี “รู้มากชน” คือ ชัก “รู้” ได้จากทางหูเพิ่มขึ้น รู้ได้จากทางตาเพิ่มขึ้น มันก็เป็นการ “รู้” หมดมากชน ๆ ยิ่ง “รู้” กันครบ “หก” (ฉพ หรือ สล นั้นแปลว่า หก) ทาง คือ ตา-หู-จมูก-ลิ้น-กาย-ใจ มันก็ยิ่งต้องนับกันว่า “รู้มากมาย”

การรู้มาก ๆ หมาย ๆ ได้ออกปานนี้ คือ รู้เป็น “ฉฬายตน” จึงเรียกการรู้เช่นนั้นว่า “ฉฬายตน” หรือ “สลายตน” หมายความว่า “รู้มาก ๆ” คนไทยก็พูดบาลีตามประสาไทย ๆ คำบาลี ฉฬายตน หรือ สลายตน นั้นเองแหละ มันถูกตัดถูกแปลง มันสึกมันกร่อนมันเพี้ยนมาเป็นคำไทย ๆ ว่า “ฉลาด” หรือ “สลาด”

และยัง “รู้” ในตนมากยิ่งขั้น คือ กำหนดการรู้เข้าไปได้ละเอียดสุขุมแม้ น้อยแม้นิด แม้เป็นรูปเล็กประณีตลึกซึ้งซ่อนนัยซึ่งแฝงพรางอยู่นิดน้อยอย่างไร ก็รู้ได้ ก็ยังเป็นประโยชน์ ยิ่งเป็นกำไรซัดๆ (อายุ) ก็ยิ่งเรียกว่า “ฉลาด” แท้ “สลาด” จริงยิ่งขั้น เป็น “รู้มาก ๆ ยิ่งขั้น” กล่าวคือ ฉฬายตน ก็ยังแทงทะลุรูแจ่งลึกเข้าไปใน “อายตน” ประณีตขั้น ๆ รูทวดวนยิ่งขั้น จึงเป็นบัญญัติขั้น “อริบัญญัติ” ที่เคยเป็นบัญญัติที่เยี่ยมเที่ยงชัด ๆ

“อริบัญญัติ” หรือ ความหมายของคำว่า “ฉลาด” จึง “รู้” ในเรื่องตนเอง ที่ไปหลง “อายตน” อย่างนี้ ไม่ใช่ไปเที่ยวได้รู้อะไรนอกตัว นอกเรื่อง เช่น รู้วิชาการทางโลกได้เก่ง หรือ เข้าใจการปรุงแต่งของโลกก็ย เขาได้ง่ายได้เร็วได้เก่ง แล้วจะมานับว่า “ฉลาด” เรียกว่า “อริบัญญัติ” นั้น ไม่ตรง ไม่ใช่ความหมายของคำว่า “ฉลาด” ที่ถูกแท้

สุดท้าย ยิ่งถ้าผู้ใดไม่หลง “อาย” รู้จัก “อาย” แท้ ๆ จริง ๆ หรือ ไม่หลงใจในประโยชน์ในกำไร กล่าวคือ จิตไม่ไปหลงเหลือในความที่ได้รู้ ได้มี ได้เป็น ผู้รู้อย่างจริงเป็นผู้เก่งจนจับจิตถูก ทำการละกิเลสจากจิตได้แท้ ปลอดปล่อยได้แท้ เลิกยึดเล็กเกาะได้แท้ อนัตตสัญญา ก็เกิดจริงในผู้นั้นสูงสุดนั่นเอง

ผู้นั้น จึงได้ชื่อว่า “ฉลาดยอด” เพราะรูแจ้งใน “อายตน” ทั้งหลายแท้ ๆ แม้จะละเอียดยิบสุดยอดถึงขั้น “เนวสัญญานาสัญญายตน” หรือ “อสัญญีสัตตายตน” ดังได้อธิบายมาแล้ว

และถ้าไม่หลง “รู้” ให้มี “ตน” (อตฺตา)

ทั้งไม่หลง "ตน" ใดๆ ให้เป็น "รู" (มากเอาเปรียบคนทั้งหลาย อัน
เป็น **บพวน** เข้าไปสู่ความเป็นคน เป็นสัตว์โลก เป็นผู้มักมีเบียด
เบียน)

ก็จะมแต่ "รู" ทรุ่ยครุ่ย รุ่ยอย่างสะอาดบริสุทธิ์ ไม่มีภัยแก่ใคร
(ผู้มีธรรม) ไม่เอาเปรียบใคร ไม่ทำบาปกรรมใดๆ บริสุทธิ์ในตนทุกอย่าง กล่าว
คือ ทั้ง "ตน" ที่หมายเอาความละเอียดจนขนาดที่เรียกว่า "น้อยนิด" และทั้ง
"ตน" (อัตตา) ที่หมายเอา "ความเป็นเรา" โดยจะเห็นแก่เรา โดยเราจะได้อะไร
จะได้เปรียบ ที่เรียกว่า "การเห็นแก่ตัว" นั้น ต่างไม่มีจริงๆ

เป็นผู้สิ้น "โลภะ" สนทนเย็นขันสูงสุด **ไม่ต้องมีแม้ "การได้สมใจ" ไม่
ต้องมีผลการบรรลุความสำเร็จอะไรกันอีก** หลุดพ้นใน "การแสวงสุข" เด็ดขาด
เพราะมีสิ่งที่ "ยิ่งกว่าสุข" อยู่ในตนแล้วจริงๆ คือ มีความหยุด-ความพัก-ความ
เล็ก-ความปล่อย-ความพอ ฯลฯ อันกระทำได้ที่จิตแท้ ทุกขณะจิตที่มึนเจตจำนง
**ไม่ต้องหวังแม้คำว่า "สำเร็จ" ไม่ต้องมีแม้แต่คำว่า "บรรลุ"
ไม่ต้องยุ่งกับคำว่า "สมใจ" หรือ "ได้สุข" ไม่ต้องเป็นผู้
"ได้รับ" อะไรก็ได้จริงๆ**

เป็นคนทชอว่า "สุดยอดแห่งการขาดทุน" เพราะเป็นผู้สุดยอด
แห่งการเสียสละ สุดยอดแห่งการทำตนเป็นตัวอย่าง สุดยอดแห่งการ
เป็นครู สูงสุดละเมียดละไมสุขุมสุดในการเป็น "ผู้นำ"

เป็นคนทชอว่า "สุดยอดแห่งการเฉย" เพราะเป็นผู้สุดยอดแห่งการไม่สุข
ไม่ทุกข์ ไม่โลภะไม่โทสะ ไม่ยินดีไม่ยินร้าย ไม่ชอบไม่ชัง ไม่กลัวไม่กลัว
ไม่หัดไม่ห้าม **แต่มีใช่ "สุดยอดแห่งการเฉย" เพราะ
ไม่ทำงาน หรือ เอาแต่อยู่ว่างๆ ทื่อๆ อย่างเด็ดขาด**

ตรงกันข้าม จะเป็นผู้ทำงาน เป็นผู้ "คุณค่า" สูงสุด เพราะ
มีผลงานให้แก่โลก มีบทแห่งการงานเกอกลมุดหนุนโลกอยู่เสมอๆ
ซึ่งชาวโลกที่เป็นโลกจืดๆ จะเห็นผลงาน หรือ เห็นบทแห่งการงานนี้
ยากอยู่สักหน่อย ในบางการ บางงาน โดยที่สุด ฐิติละอองขนาดใด

ตนก็คงเป็นผู้“ขาดทุน”ไปเสมอๆ อย่างไม่เสียใจไม่ค้ำใจอะไรอยู่จริงๆ
นั่นแหละ

รางวัลที่ได้ บางเป็น “คำตำ” บางเป็น “คำชม” แต่ก็ยัง “เฉย” ต่อคำ
ชม-คำตำนั้นอยู่นั่นเอง ไม่ได้อยากได้ “คำชม” และยิ่ง “คำตำ” ยิ่งพยายาม
(ล้มมาพยายาม) จะไม่ให้เกิดไม่ให้ล้มเลย หากจะมี ก็เพราะความยังไม่เข้าใจแจ้งของ
“ผู้ตำ” เท่านั้น **จะเป็นผู้มีการเป็นอยู่ด้วย “กรรม” จริงๆ (ล้มมากล้มมันตะ)**
จงเข้าใจ “กรรม” อันเป็นที่สุด แห่ง “คน” แห่ง “อริยบุคคล”
แห่ง “อรหันต์” ให้ดีๆ เกิด เพราะเป็น “กัมมปฏิสนธิ” จริงๆ

คือ เป็นผู้ “การงาน” เป็นผู้มบพาทแห่งการ “กระทำ” ทั้งทาง
“กาย” ซึ่งหมายถึงบพาทใหญ่ ที่เห็นจริง หยาบสะดุด ชัดตรงลงตัว ยืนไกลไสกว้าง
เรียกว่า “กายกรรม” ทั้งทาง “วจี” ซึ่งหมายถึงบพาทจำลอง เพียงเป็นภาษา
เพียงเครื่องหมายบอกให้รู้ เป็นช่วงต่อเรียกว่า “สื่อของความจริง” อีกที่ ไม่ใช่ตัว
ความจริงที่แท้เรียกว่า “วจีกรรม” ทั้งทาง “จิต” ซึ่งหมายถึงบพาทของ
“ความรู้” ที่จะเป็นตัวบงการการประกอบ “กาย” ประกอบ “วจี” ออกไปนอกตน
และ ประกอบบพาท “หยุด” บพาท “ปล่อยวาง” ในตน นั่นเอง เรียกว่า “มโน-
กรรม” บพาทแห่ง “การงาน” ทั้งหลายจึงจะอยู่ในกรอบของคำว่า กุศล ซึ่งหมายความว่า
ได้ควบคุม ได้จ่ายการงานออกมาโดย “รู้” ในการเกิดทั้งหกทาง ผ่านการกลั่น
กรองแล้ว ไม่มีคำว่า ไม่ควบคุม ไม่มีคำว่า ไม่ได้กลั่นกรอง คือ ไม่มี “อกุศล”
ถ้าการงานใดจ่ายออกมา ไม่ควบคุม ไม่ผ่านการกลั่นกรอง ไม่รู้อย่าง “ฉลาด”
(ฉพายตน) เรียกว่า “อกุศล” แท้ๆ

“กุศล” จึงหมายถึงการเกิดที่ผ่านทวารหก หรือ บพาทที่จะเป็นตัวตนออกมา
จากทวารหกนั้น ต้องเกิดอย่าง “วิเศษ” เกิดสุจริตที่สุด “กุศล” หรือ “กุศล”
(อย่างเดียวกัน) จึงเป็น “ความรู้อันประเสริฐ” จริงๆ เป็น “อริบัญญัติ” แท้ๆ
ความหมายของคำว่า “ฉลาด” หรือ “ฉลาด” นั้น ลึกซึ้งสุดแสนคือออกป่านัน
“กุศล” จึงมีความหมายว่า ฉลาดชนิดแสนดีแสนประเสริฐ ไครมี “การงาน” ที่

หรือ **ใครกระทำกุศล** จึงคือ ผู้ฉลาดอย่างประเสริฐอย่างนั้น จึงจะเรียกว่า “กุศล-กรรม” ถูกต้องตรงแท้

และ “กุศล” ที่ยังขึ้นไปอีก หรือ บัญญาที่ยอด ฉลาดที่จริง ยิ่งขึ้นไปอีก ก็คือ จะไม่มีแม้ “จิต” ที่ไปคิดหลง หลงติด หลงยึดหวังไว้ในอนาคตด้วย ว่า จะต้องได้รับ “ผล” เช่นนั้นเช่นนั้น จนเมื่อ “ผล” พลาดจากที่ได้หวังไว้ ก็ทำให้กระเทือนใจ (เป็นทุกข์) หรือ “ผล” สมใจตามที่หวัง ก็ทำให้กระเทือนใจ (เป็นสุข) จะไม่มีแม้ “ความกระเทือน” (กัมปติ) ใดๆ จริงๆ “กุศลกรรม” ชนิดนี้ จึงเป็น **ผู้มี “การงาน” ที่ไม่ผูกพัน (แม้แต่ทางใจ) เข้ามาเป็นเรา เป็นตัว** **ตกลงที่เราเลย** ซึ่งเรียกว่า “อโหสิกรรม” อันมาจากคำว่า อห+ส+กรรม อห=อันเป็นเรา ส=ผูก, พันเข้ารอบ กรรม=การงาน, การกระทำ

ในบทแห่ง “การได้สมใจ” หรือ สำเร็จตามที่หมายที่หวัง บรรลุถึงผลตาม เข้าแล้วดีใจ ที่เรียกว่า “สุข” นั้น ไม่ว่าจะการกระทำใดๆ หรือ การงานใดๆ (แม้ คิดแค่คิดฝันๆ เพื่อๆ หรือ บนเรื่องนั้น บนรูปนั้นบนมายิตแล้วก็ดีใจ บิทธิใจ สุขใจ) ถ้าผู้ใดยังไม่มีปัญญาเข้าใจเหตุปัจจัยในการประกอบ การสังเคราะห์ การ “สังขาร” ที่แท้ ลุกรรมว่า มันเป็นเพียงบทแห่ง “กรรม” เท่านั้น เป็น “การประกอบแล้วของงาน” เท่านั้น เป็น “ผลของการกระทำ” เท่านั้น เมื่อทำอย่าง “ฉลาด” เพราะเข้าใจ ในเหตุปัจจัย หรือ แม้จะไม่เข้าใจแต่นำเหตุ นำปัจจัย หรือ นำองค์ประกอบนั้นๆ มา ประกอบมากกระทำเข้าถูกต้องเต็มครบ มันก็จะเกิด “ผล” ออกมาจริงตามเหตุตามปัจจัย หรือ ตามองค์ประกอบนั้นๆ ไม่มีบิดผัน ข้อสำคัญ ผู้กระทำนั้นๆ เข้าใจในองค์ ประกอบ หรือ เข้าใจในเหตุปัจจัยไม่ครบ และ ยังไม่แน่ใจให้ยิ่งกว่าแน่เท่านั้นแหละ (คือ จนพ้นวิจิกิจฉา) จึงยังประหลาดใจ ตื่นเต้นใจ ถ้าหากรู้แน่อยู่แก่ใจ จะไม่ “ปิติ” (บทการงานแห่งจิตชนิดหนึ่ง) เป็นประหลาดใจ ตื่นเต้นใจ จะไม่ดีใจไม่ สุขใจอะไรเลย

เช่น ผู้ใดทำอะไรซ้ำๆ จนรู้อองค์ประกอบนั้นๆ แม่นยำ เห็นผลในการ ประกอบจนชิน จนแน่ใจ ถึงขั้น “จิตว่าง” จิตรู้จนเต็ม แน่ใจยิ่งกว่าแน่ ก็จะไม่ ปิติ ไม่มีดีใจอะไร เรียกกันว่า “ชินชา” ก็คือ มันแน่ใจแล้ว มันวางใจแล้ว

มันปลงแล้ว จิตมันปล่อยแล้ว ไม่ยึดมาสงสัย ไม่นำมาคิดมาขังใจ นั่นเอง(พันวิจิตรจิต) และ คำภาษาไทยๆ ทว่า “จินชา” นี้ ก็มาจากรากศัพท์บาลีเดิม คำเดียวกันนี้เอง คือ “จิน” อันหมายความว่า “ผู้ชนะ” และ คำว่า “ชา” นี้ ก็หมายความว่า “รู้” **เมื่อผู้ชนะมีจิตรู้แจ้งถึงจิตที่วางแท้-ปล่อยแท้-หมดสงสัย** จริงๆ ดังกล่าวไว้ จึงเป็น “ยอดความสำเร็จ” เป็น “ผู้ชนะ” ที่แท้ และต้องมี “รู้” ประกอบด้วยเสมอ มิใช่ “จินชา” อย่างโมหะเป็นอันขาด ผู้บรรลุเช่นนี้แล คือ “พุทธ” คือ ลักษณะจิตวาง คือ จิตที่ประเสริฐยอด เป็นพรหมชนิดเยี่ยมยิ่งกว่าชน “ปิตมห” จริงๆ ดังได้เคยอธิบายมาแล้ว แต่ถ้า “ไม่รู้” หรือ “รู้ไม่รอบ” ไม่มีปัญญาแท้ (ฉลาดยอดเยี่ยมถึงสัมพันธภาพของจิตในจิต) ก็จะมีการ “หวังผล” หรือ เสี่ยงทายอยู่ในที่เสมอ คล้ายๆ กับว่า “หนนี้มันจะเกิดผล (เป็นรสเป็นชาติ) เหมือนหนก่อนอยู่อีกไหมหนอ ?! เมื่อ “ผล” ปรากฏสมใจ จึงเกิด “ปิติ” เกิดดีใจ สุขใจ แล้วสำนึกในจิต มันก็จะยึดมั่นใส่ใจเข้าไปอีกว่า **นี่แหละ “ของจริง” นี่แหละคือ “ความเที่ยงแท้”** อันจะต้องมีเสมอ ยึดเอาได้เสมอๆ ถ้าคราใด “ผล” ปรากฏสมใจนั้น “จัด” กว่าที่เคย “แรง” กว่าที่เคย “มีมาก” กว่าที่เคย ก็ยิ่งดีใจ สุขใจ ตื่นเต้นใจยิ่งกว่าเก่า ก็เป็น “สติ” (อุปทาน หรือ สิ่งที่ตั้งหลักปักยึดลงไปอีก) ฝังใจหนักกว่าเก่า หนักกว่าเก่า สูงกว่าเก่า **นี่คือ “กิเลส” ยิ่งมีบทบาทลึกยิ่งขึ้น**

โดยเฉพาะจิตมันยัง “หลง” (โมหะ) ว่า “ผล” ที่เกิดขึ้น **ได้แก่** อารมณ์ตื่นเต้น ประหลาด สุขใจ ฯลฯ เป็นต้น คือ “ดี” คือ ของน่าภูมิใจ คือ สิ่งที่แสดงความเก่งที่เราทำได้ ที่จริงแล้ว คือ **รสที่โลกหลอกไว้ว่า** เมื่อพบ “ผล” อย่างนั้นแล้วให้สนุกนะ ! ให้ร่อนนะ ! ให้เปล็ดเพลินนะ ! ให้สุขนะ ! ให้ปลื้มนะ ! ให้สบายนะ ! ให้ชอบนะ ! ให้ยัดว่า “ข้าทำได้ขำข่มเก่ง” นะ ! ฯลฯ คนที่หลง “รสนั้น” หลงรสที่โลกหลอกนั้นๆ ว่า “จริง” แม้จะร่อนแสนร่อน เหนื่อยแสนเหนื่อย หนักแสนหนักอยู่เท่าใดๆ เขาก็เอา “วิมาน” ที่ยัดอย่างหลงใหล ว่า สนุก-ร่อน-เปล็ดเพลิน-บันเทิง-เรใจ-สุขใจ-ปลื้มใจ-เก่งกาจ ฯลฯ อะไรมันแหละ มา “เสพย์” มาแก้ความเหนื่อย มาพรางความเหนื่อย มาแลกกับ

ความร้อน มาเป็นผลชดเชยความหนักหนา หรือ ชัด ๆ ก็คือ หลง "วิมาน" ตัวเอง เสพย์ "จิตที่ยึด" ของตัวเองที่ไปอยาก "ประสพ" (ถึงการเกิดผลอย่างนั้น) อยากทำอย่างเร่งร้อนให้ถึงจุดนั้นอย่างนั้น จะรุนแรงเบียดเบียนเช่นฆ่าป่านใด ก็ยังบังคับยากจนตามขนาดของแรงจิตที่ "อยาก" นั้น ๆ ถ้าทำถึงแล้วมันก็ได้พิสูจน์ "ผล" ว่า ยังคงเป็นอย่างไร ยังมี "วิมาน" วิมานนั้นยังมีอยู่ "จิตนิยม" (ภาวคณา) เช่นนั้น ยังคงมี ยังไม่สูญหายไปไหน ยังเป็น "ความเที่ยงแท้" ยังเป็นความจริง ยังมีนිරันดร (สัตสัททิกฐิ) จิตที่หลงว่า สิ่งนั้นเป็นธรรมชาติ สิ่งนั้นต้องเป็นอย่างนั้น สิ่งนั้นแก้ไขไม่ได้ จะทำไม่ใหม่มันก็ไม่ได้อะไร จะลดจะดับก็ไม่ได้ สิ่งนั้นต้องเที่ยง สิ่งนั้นก็ยังนිරันดร ก็ยังบอกใจยังยึดติดลงไปซ้ำอีก "โอชะ" ก็ยิ่งตกตะกอนแน่นแนบ ยานี้อธิกเหลือ หลากหลายเป็นทับทิว ด้วยประการดังนี้

ถ้าใครยังไม่เคยได้รับ "รสอร่อย" นั้น แต่ไปโดนหลอก (กิล=คงได้สดับ) มาแล้วว่า อย่างนั้นเรียกว่า อร่อย อย่างนั้นเรียกว่า เฟลีน อย่างนั้นเรียกว่า สนุก อย่างนั้นเรียกว่า เก่ง ฯลฯ ก็แจแสวงหา (เอส, เอสตี = แสงหา, ผูกพันติดตาม) จะพยายามทำให้ตนเกิด "ผล" นั้น หรือ "ประสพ" สภาพนั้นจนได้ (กิล+เอส=กิลเอส) หมายความว่า แสงหาตามที่ได้สดับแท้ๆ หรือ ความหมายชัดๆ ง่ายๆ ก็คือ ต้องซอกๆ หามำบัตควมหลงอยากตามที่ได้ถูก คนหลง รุ่นก่อน ๆ เขาพาเป็น พอถึงผลอย่างนั้น ก็ประหลาดใจ คือใจ ต้นตันใจ เพราะมันตรงตามที่เขาบอกไว้ และ เขาหลอกว่า ต้องอร่อย ! ต้องชอบนะ ! ต้องยินดีนะ ! ต้องภูมิใจนะ ! ฯลฯ ก็ยึดตามเขา แล้วก็หลงทำซ้ำแชะอยู่นั้นแหละ (ปฏิเสวนา) พอหมดแรง หรือ หมด "วิมาน" ในแต่ละเรื่อง แต่ละตอน ก็จะพัก จะหยุด ที่เรียกกันว่า "จบเกม" เสียทีหนึ่ง หรือ เรียกกันหนัก ๆ หน่อยกว่า "เบอ" สักคราหนึ่ง แล้วไม่นาน ก็จะกลับมาทำอีกใหม่ ประสพผลของ "กรรม" นั้น ๆ ใหม่ จะได้อร่อยอีก สนุกอีก สุขใจอีก ภูมิใจอีก ฯลฯ ตามที่ฝันได้ แน่ใจว่า "จริง" ว่า เป็น "ของแท้" เขาจะไม่เฉลียวใจเลยจริงๆ !!

แต่ถ้าผู้ใด ได้นึกเฉลียวใจ แล้วได้พิสูจน์จนเห็นผล เข้าใจแจ้งใน สัจธรรม

รู้แจ้งแทงทะลุใน "วิมาน" เกิดฉลาดเห็นรู้เท่าทันในจิตหลง จิตเพ้อที่ยังเป็น "จิต-
นิยม" อยู่เหล่านั้น ก็จะไม่เลิก จะหยุด จะไม่มัวเมาเปลืองแรง
เปลืองเวลา เปลืองทุนเปล่า ไปก่อ "กรรม" เพื่อ "รส" เพื่อ
"อารมณ์" อย่างนั้นอยู่ ให้มันสั่งสม "โอชะ" เป็น "พีชะ"
แก่ตนเป็นอันขาด เพราะเท่านั้น "อร่อย" อย่างไร? "สนุก" แ่
ไหน? มันก็โอ "อร่อย" ตัวเก่า? "สนุก" ตัวเก่า! ฯลฯ อยู่นั่นเอง คือ ความ
สนใจ, ความบรรลุผลตามที่ยึด, ความสำเร็จตามที่ใคร ทำให้ตนแล้วทำให้ตนอีก
อยู่นั้นแหละ

ผู้ไม่รู้แจ้งใน "ผัสสะ" ไม่เข้าใจแท้ถึง "มโนสัญญาเจตนา" ไม่แทงทะลุ
ใน "วิญญาณ" ได้จริงๆ ก็ "หลง" ใน "ผัสสาหาร" หลงใน "มโนสัญ-
เจตนาหาร" หลงใน "วิญญาณาหาร" อยู่นั่นแล้ว หยุดไม่ได้ "จบไม่ลง"
สิ้นซาก เลิกกัน อย่างสนิทเด็ดขาดไม่สำเร็จ เพราะยังเห็นว่า "จิต
อร่อย" หรือ "จิตสนุก" หรือ "ความเพลิดเพลิน" ฯลฯ
ทั้งหลายทั้งหลายนี่ มันเป็น "ธรรมชาติ" เป็น "รส" ที่มีอยู่จริง
ที่คงทำให้มี ทำให้เกิดอยู่ แล้วเขาก็จะเวียนแวะเสพย์สมสุขใจให้แก่ชีวิตอยู่ไม่รู้
หน่ายแท้ จะไม่คิดอ่านที่จะลดละล้างเลิกจริงๆ เขาจึงตัดขาดจริงลงไม่ได้
แถมจะพยายามให้มันเป็น "รสใหม่" พลิกแพลง
ปรับปรุง ให้ "อร่อยจัด" ขึ้นอีก หรือ ให้เป็น
"อร่อยใหม่" แล้วๆ เล่าๆ ตลอดนิรันดรอยู่นั้น
เอง ยิ่งทำ ยิ่งเก่งขึ้น ยิ่งหลงใน "ความชำนาญ" (ศิลปะ หรือ ลีปะปะ)
หลงในความคุ้น หลงในความไม่ยากไม่ลำบาก หลงในความไม่ต้องฝืดไม่ต้องฝืน
หลงในความคล่องของตนเพิ่มเข้าไปอีกกระทงหนึ่ง ก็เลยยิ่งทำกันใหญ่ โดยไม่รู้
"การกระทำ" นั้น "ไม่รู้" "การงาน" นั้นว่า มันได้เป็นประโยชน์แก่สังคม แก่โลก
หรือ เราจ่ายแรงงานไปเปล่าๆ ฉลาดงานเพียงเพื่อ "คุณผล" เพื่อ
หลง "ความเก่ง" ของตน (ศิลปะ หรือ ลีปะปะ ที่หมายเอาถึงว่า
ไม่ว่าจะทำของเก่าได้เชี่ยวชาญว่องไว ทำอย่างเก่าได้แล้วคล่องชำนาญชำนาญ หรือ

ลอกของเก่าได้เก่ง เลียนของเดิมได้เหมือน หรือ เลียนธรรมชาติได้คล้ายคลึงที่สุด ไปจนกระทั่งยึดของเก่าไว้ไม่ให้สาบสูญ หรือ รักธรรมชาติ หลงธรรมชาติ ยึดธรรมชาติ ไม่ยอมได้ถอนธรรมชาติ (ธรรมชาติ ก็คือ อัตตา คือ ความเกิดอยู่ ความต้องเป็นอยู่อย่างนั้นๆ ความเป็นนิรันดร ความยึดอยู่อย่างนั้นๆ อย่างหลงว่า เป็นจุดสูงสุด หรือ จุด "นิพพาน" เป็นอันขาด) ผู้ไม่ยอมได้ถอน "ธรรมชาติ" ก็เพราะเห็นความจริงได้แก่ธรรมชาติ ที่เรียกว่า "อนุรักษนิยม" (realism หรือ conservatism พวกหัวเก่า) และไม่ว่า จะเป็นความหลงของใหม่ หลงแนวใหม่ หันมายึด "วิมาน" ใหม่ หรือ จะทำของใหม่แหวกแนวออกมาใหม่ ให้ไกลของเก่าเท่าใดๆ เก่งกาจอย่างไร หรือ คิดว่าตนได้ประยุกต์ ได้สร้างสรรค์ความคิดเป็นวิมานเลิศลอยแค่นี้ ขนาดยังเป็น "อรูป" (Abstract) จนแม้แต่ก็ยัง "อวิชชา" อยู่แค่นั้นๆ ตนก็ไม่รู้ตัว ก็ตาม ที่เรียกว่า "นวัตศรัณนิยม" (idealism หรือ impressionism พวกหัวใหม่) ก็จะเหนื่อยแทบตาย เพื่อให้เกิด "รูปการณ์" หรือ "รูปสภาพ" อย่างนั้น เท่านั้นแหละ จะมี "ผล" เป็นผลิต เป็น "เนื้อหา" อะไรตามมาเพื่อสังคมอยู่คน การแก่งแย่งน้อยลง การหลงเสพยาสุขในตัวเองลดลง ยังชีวิตให้อยู่รอดมสันตจัน สังคมรักกันฉันทันพ้องมากขึ้น ทุกชั้นน้อยลง การเห็นแก่ตัวน้อยลง หรือ มี "ผล" ตามมาเป็นประโยชน์ แก่ตน แก่ผู้อื่น นำไปใช้ได้ ให้ "แรงฤทธิ์" ของมันช่วย ความเจริญจริงๆ แท้ๆ แก่คน แก่ชีวิต แก่สังคมอันจำเป็น หรือเปล่า? ก็ไม่รู้! หรือ มันกลับลดสังคมลงมาสูญเสียเวลา สูญเสียทุนรอน สูญเสียแรงกาย สูญเสียแรงปัญญาไปซ้ำเสียอีก แทนที่จะเอาเวลา - ทุน - แรงกาย - แรงปัญญา นั้น ไปใช้ "กระทำ" ประโยชน์อื่น ไปทำการงานอื่นอันเป็นสาระเป็นเนื้อหา ได้ผลผลิตที่ไม่เพื่อไม่มอมเมาช่วยชุบเติมตามมา จะดีกว่าออก เป็นไหนๆ เขาก็ไม่รู้! คงเสพยาสุข ว่าอร่อย ว่าเพลิดเพลิน ว่าเก่ง ว่ายอดวิมาน ฯลฯ นั้นแหละ เป็น "ผล" ที่ต้องมี "ตัวเอง" เป็นผู้รับรสเป็นผู้ยินดี

ซึ่งมันต่างก็คือ "จิตนิยม" คือ วิมาน(ภวตีพห) คือ ธรรมชาติ อันสมมุติแท้ ไม่เก่าก็ใหม่ (สมมุติสัจจะ) คือ ความสมมุติกันตามธรรมดาๆ คือ จิตที่อุปาทานอยู่แต่ๆ นั่นเอง (ยังเป็น "อัตตา") มีแต่ "หลง" ความเกิด หรือ

หลง "ลูกจิต" ที่เรียกว่า "ปิติ" คือ ยึดความสุข ปลุกความเอมใจ "เสพย์คุณ" ความเพลินใจ หลงไหลเมามายความภาคภูมิ ฯลฯ ชนิดๆ ก็คือ หลงสะสม "โอชะ" (คือ หน่อเนื้อเชื้อชีวิตที่เล็กสุดละเอียดสุดอันจะยังนำเกิดได้อยู่) ใส่จิตตนลงไปแท้ๆ เป็นความขาดทุนที่ยัง**เป็นโทษ** "สมมุติ" อย่างหนึ่ง ถูก "สมมุติ" นั้นๆ หลอกอยู่ ทำให้ตนคิด ตนยังไม่คลายชอบ (ยังเหลือ "โลกมุลจิต") และ เป็นการท่ว "ความสังสม" ภพแห่งจิต (วิมาน หรือ จิตนิยม) เป็นความชวยตรงๆ แท้ๆ กลับไม่รู้! เพราะยังคือ อร่อยรส มันส์ในรส (อารมณ์ หรือ วิมาน หรือ จิตนิยม ทั้งสิ้น) อันคือ "ชาติ" คือ ความเกิดของจิต ที่เรียกกันเต็มๆ ว่า "รสชาติ" คือ ความไม่ว่างของจิตแท้ๆ จริงๆ มันไม่ใช่ "ยถาภูตญาณ" มันไม่ใช่จิตที่รู้สึก แต่ว่า "รู" เท่านั้น (และ "รู" คำนี้ มันหมายถึงมีปัญญา อันฉลาดรอบพร้อมไปด้วย หรือ พร้อมไปด้วยเหตุผลที่คำนึงถึงสังคม คำนึงถึงผู้อื่นอันแวดล้อมเป็นองค์ประกอบเสมอ) มันไม่ใช่ "รู" ดังกล่าวแล้วนั้นจริงๆ แต่มันเป็น "รู" หรือ เป็นจิตที่มิ "รส" จิตที่เต็ม "โอชะ" เข้าไปแท้ๆ ไม่ใช่จิตบริสุทธิ์แท้ ซึ่งทำหน้าที่เพียง "รู" ความจริง เข้าใจการงานนั้นตามสภาพแท้ๆ จริงๆ นั้น เท่านั้น ไม่ดอก! มันยังไม่**ใช่** "กระทำงาน เพื่องาน นั้นๆ โดยบริสุทธิ์ว่างเปล่าจาก อารมณ์หวังเสพย์รส" ไม่ดอก! มันยังเป็นจิตที่ "หลง" รูป (ชั้น "อรูป" ที่เดียว) อันเรียกว่า "รสรูป" (อวินิโกครูปที่ ๗) "หลง" อุปาทาน ที่เรียกว่า "โอชรูป" (อวินิโกครูปที่ ๘) แท้ๆ จริงๆ ยังไม่พ้น "โมหะ" ยังไม่สิ้น "อวิชชา" เป็นบั้นท้ายปลายสุด

ถ้าไม่ "ฉลาด" แท้ถึงขั้นสุดยอดในอายตน ชั้น "ลูกจิต" ดังได้อธิบายมาแล้ว ก็จะมี "ปิตติวิสัย" (อรูปสติปัญญา ที่ยังคงคือ ผันรอก) ยังจะมี "ปิติ" มี "สุข" อะไรต่างๆ นั้นแหละ เป็น "สังขาริก" จริงๆ เป็น "โอชะ" และ จะเป็น "พิษะ" แท้ๆ ไม่ว่าจะขึ้นชั้นหยาบ-กลาง-ละเอียดไปจนแม้จะเหลือเพียง "เอกพีชี" คือ เชื้อเกิดที่เป็นธาตุสุดท้ายปลายสุด มีสมรรถภาพ "เกิด" ได้อีกครั้งเดียว (อย่าไปยึดหลง เพียงว่า เป็นการเกิดอย่างบุคคลาธิษฐานอยู่ละ! "เอกพีชี" ในที่นี้ มันชั้น "จิตในจิต" ชั้น "โอปปาติกสัตว์" เขาพูดกันแล้วนะ!)

ก็ "เอกพีซี" นี้แหละ คือ "อกนิภูคามิ" อันยึดเป็น "เชื้อโลก" (ร้าย
 พริกขี้หนูยิ่งกว่า "เชื้อโรค" ยิ่งนัก) เป็นสุดยอดแห่งเชื้อที่เหลือ (สอุปาทิเสส)
 ซึ่งพระพุทธองค์ทรงบรรยาย ให้พระสารีบุตรฟังใน "สอุปาทิเสสสูตร" อังคุตตร.
 นวก. ข้อ ๒๑๖ มันเป็น "สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน" ชนิดซับซ้อน (คัมภีร์วาทาไส)
 ซ้อนแฝงเป็นปรมัตถธรรมที่ละเอียดดัดจริตไม่ได้เลย มันคือ จิต-เจตสิกแท้ๆ
 จริงๆ เพียงๆ จิต "เอกพีซี" ตัวนี้จึงเป็นโลกอนันตวิญญูไสตาบัน แท้ๆจริงๆ จิตตัวนี้
 ดับลงเมื่อใด ก็บรรลุปะเป็น "ปรีนิพพายี" เมื่อนั้น เป็นผู้พ้นสิ้นอุทธังโสโตอกนิภูคามิ
 พ้น "สัทธาवास" ขึ้นอกนิภูพรหม ยอดปลายสุดในปัจจุบันนั้นๆ ทีเดียว
 มันลึกซึ้งเป็น "สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน" อย่างจะคาดเดา จะคะเนรู้ จะคำนวณรู้เอา
 อย่างที่เรียกว่า ตักกะ (ตรรก) หรือ วิมังสา ไม่ได้จริงๆ สมดังที่พระสัมมา
 สัมพุทธเจ้าทรงกำชับไว้ท้าย "สอุปาทิเสสสูตร" นี้ว่า "ดูกรสารีบุตร ธรรม
 ปริยายนี้ ยังไม่แจ่มแจ้งแก่ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ก่อน ข้อ
 นั้นเพราะเหตุไร เพราะผู้ฟังธรรมปริยาย ที่เรากล่าวด้วยความอธิบาย
 บัญญัติแล้ว อย่าถึงความประมาท ฯ" ซึ่งแสดงว่า ที่พระองค์ทรงอธิบาย
 นั้น เป็นเพียงภาษา การจะแจ่มแจ้งได้แท้ในผู้ใด จะต้องไม่ประมาท ต้อง
 ประพฤติเข้าไป "รู้" ให้ได้ แล้วจะแจ่มแจ้งจริงๆเอง จึงอย่าฟัง
 อดคิดเป็นอันขาดในผู้ยังไม่บรรลु เพราะจะเข้าใจคำเข้าใจความ อย่างเช่น ตามที่แปล
 กันไว้ในพระไตรปิฎกว่า "กลับมายังโลกนี้เพียงคราวเดียว" (สกิทเว อิมิ โลกั
 อากนฺตฺวา) ก็คือ ความว่า "บังเกิดยังภพมนุษย์นครั้งเดียว" (เอกเวย มาณสกั
 ภวํ นิพพตฺเตตฺตฺวา) ก็คือ หรือ แม้ "ปรีนิพพายี" ของโอปปาทิกะ ๕ ระดับ
 ตามที่กล่าวไว้นั้น ก็คือ มิใช่จะเข้าใจได้ง่ายๆ เหมือนการเกิดการดับการตายการไป
 การมาอย่าง "วัตถุ" อย่าง "เนื้อหนัง" หรือ ของหายๆ ต้นๆ ไม่ "ความเกิด
 -ดับ" ขึ้นปรมัตถธรรมนี้ จึงไม่ใช่ความเกิด-ดับที่หายดับต้น เกี่ยวกับเนื้อหนังมังสา
 หรือ ร่างหายๆ ภายโตๆ อันรู้ง่ายเป็นง่ายนี้ไม่เลยจริงๆ เมื่อเป็นเรื่องของ
 "ปรมัตถธรรม"

ความสำเร็จใดๆ

การบรรลุลผลใดๆ

จึงเป็นเรื่องของ บทที่สุด

แห่งการกระทำ (กรรม, กัมมันต) ไม่ว่า "วัตถุ" หยาบๆ หรือ "จิต" ละเอียดยุติปลายต่อของการงานนั้นๆ อันจะเกิดอะไรตามมาเป็นสิ่งหนึ่งสภาพหนึ่งแง่ๆ ไม่เห็นจะน่าสงสัยน่าประหลาดใจอะไร! ถ้าเหตุดี บัจจยดีพร้อม "ผล" ก็ดีแน่ๆ ไม่มีบิดผัน ถ้าเหตุ หรือ บัจจยมันไม่ดีเข้าไปนมาก "ผล" ก็ออกมาไม่ดีเต็มร้อย ยิ่งเหตุเลว บัจจยเลว ก็แน่นอน "ผล" ต้องเลว **ไม่มีอะไรบังเอิญ ไม่มีอะไรพ้นเหตุ พ้นบัจจย** ทุกสิ่งทุกอย่างย่อมเกิดมาแต่เหตุทั้งสิ้น จริงๆ (เย ธัมมา เหตุปฺปํปภาฯ) ผู้ไม่รู้ "เหตุ" ทั้งนอก และ ใน ทั้งหยาบ และ ละเอียดสุด เท่านั้นแหละ ที่ยังทุกข์ยังสุข หากผู้ใดสิ้น "โมหเหตุ" คือ "หลงตน" ไม่ว่า ขนาดไหนเท่าใดๆ จริงๆ หมด "ตน" เข้าใจ "อายุ" (ประโยชน์) ได้แท้ๆ สิ้น กลียงใน "โทสเหตุ" และ ที่สุด "โลภเหตุ" หรือ แม้จะเป็น "เหตุ" ในแบบ "ปิตตวิสัย" หรือ แบบ "ตักลับ" หมุนรอบเชิงซ้อนที่ว่า อโมหเหตุ-อโทสเหตุ-อโลภเหตุ ก็ไม่ยึดไม่ถือ เข้าใจจริงในตัวเองได้ว่า "อนันตัง" ย่อมมีแท้ ดังนั้น สิ่งโดยัง "ไม่รู้จริง" ก็ย่อมเป็นจริงอยู่ เพราะเรายังมิใช่ "สัตัพัญญเจ้า" ก็ยังจะมี "เหตุ" มี "บัจจย" ที่จะให้เรา ได้ "รู้" ได้เพิ่มความเข้าใจ เพิ่มภูมิ สูงขึ้นไปๆ อีกอยู่จนได้จริงๆ (โพธิญาณ, ปฏิสัมภิตาญาณ หรือ เพิ่มญาณที่เข้าไป เป็นเจ้าแห่งพุทธ) "ม" อันโดยังไม่เป็น "ห" ทั้งามพร้อม (อร + หอร = งาม) ก็พึงรู้ใน "มห" (ยัง, ยอด, เยี่ยม) นั้น "รู้" อันโดยังไม่เป็น "ทส" (รอบที่กระชั้นที่สุด เคี้ยวชั้น หรือ รอบสำคัญรอบแน่นจัดที่สุด) ก็จะต้อง "ส" ให้ถึง "ท" ให้ได้ และ "ถึง" อันโดยังไม่เป็น "ลภ" (โตก็เป็นสุด เล็กก็เป็นสุด ลงตัวเป็นที่สุด) ก็จะต้อง "ภ" ให้เป็น "ล" ให้ได้ (โมหะมาจากรากศัพท์ "ม" โทสะมาจากรากศัพท์ "ทส" และ โลภะมาจากรากศัพท์ "ลภ" ดังเคยอธิบายผ่านมาแล้ว)

จึงจะต้องเข้าใจใน "มห" ในความยิ่ง ความยอด ความเยี่ยม นั้นๆ อย่าให้ "โมหะ" อย่าให้หลง อย่าให้เลอะ อย่าให้เพี้ยน อย่าให้เบลอ อย่าให้พร่า อย่าให้มัว

จึงจะต้องเข้าใจใน "ทส" ในตัวรู้ ทั่วรอบ ส่วนสำคัญที่หมายเอา ให้แม่นยำ

ให้แน่นอน ให้รู้ตัวแท้ ให้ถูกตัวตรง ว่า ๑ ก็คือ ๑ ว่า ๒ ก็คือ ๒ ว่า ๓ ก็คือ ๓ ๔ ก็คือ ๔ ฯลฯ จน ๙ ก็คือ ๙ และ ๑๐ ก็คือ ๑ ถึง ๙ ทั้งหมดนั่นเอง เป็นอันเดียวกัน หรือ ก็คือความต่างกัน จาก ๑ ต่างกับ ๒ จาก ๒ ต่างกับ ๓ จาก ๓ ต่างกับ ๔ ฯลฯ ทั้งความต่างกัน เหมือนกันในลักษณะอื่น ๆ อีก เช่น ๑ ต่างกับ ๓ เพราะค่า เท่าเหมือนกัน เพราะค่าด้วยกัน หรือ เช่น ๑ ต่างกับ ๒ เพราะค่า เท่าเหมือนกันเพราะต่างก็เป็นคู่ต่างก็เป็นคี่ คือ ๑ นั้นไม่ใช่คู่ เหมือนกันกับ ๒ ก็ไม่ใช่คี่ แต่ ๑ กับ ๒ ก็ใกล้เคียงกัน(หรือ หมายความว่าเหมือนกัน) ยิ่งกว่า ๑ กับ ๔ หรือ แม้แต่ ๑ กับ ๓ ดังนี้ เป็นต้น และในเหลี่ยมในแง่อื่น ๆ อีก . เรียกว่า ต้องพยายามให้รู้ครบ “๑๐ มิติ”

จึงจะต้องเข้าใจใน “โลก” ในบทสำเร็จ บทถึงจุดจริง บทบรรลุเหตุปัจจัยที่ได้ทำงานนั้นขึ้นมา และ เมื่อทำขึ้นมาแล้ว ก็จะต้อง “รู้” ในผลอันนั้นด้วยว่า ความประกอบอันใดเกิดขึ้นนั้น ประโยชน์อยู่ในหมู่ในโลก เรียกสั้นๆว่า **ตัวร่วมประโยชน์** จะต้องเข้าใจสิ่งนี้ให้ได้ (“โลก” นั่นคือ รากศัพท์ของ “โลก” ด้วย)

ซึ่ง **ตัวร่วมประโยชน์** หรือ **ผู้ร่วมประโยชน์** หรือ **ประโยชน์ร่วมกัน** นั้น ภาษาบาลีคำว่า “สหาย” (สห+อาย สห=ร่วม; ความประกอบที่เกิดขึ้น อาย=ประโยชน์) ก็เป็นสิ่งที่ในการก้าวไป การเจริญอยู่ในโลกตามฐานะตามภูมิแห่งคน

ผู้ยังยึดยึดติดอยู่เท่าใด ? ก็จะต้อง “ใช้จ่าย” อย่างสูญเสียอยู่เท่านั้น ! สูญเสียตั้งแต่ “ตน” คือ ฐลีน้อยแห่งพลังงานในจิตไปเลยทีเดียว คือ คิดเปลืองเปล่า ! เอาพลังงานจิตไป “ห้วง” ซึ่งเป็นการจ่ายพลังงานทั้งเปล่า ! หยาบขึ้น ก็ปรุงเป็น “รสจิต” เสพย์ แล้วก็สูญเปล่า ! หยาบใหญ่ยิ่งขึ้นไปอีก ก็บึงการให้ก่อให้สร้างวจี หรือ กายกรรมที่ไร้ค่า (เพื่อฯ-เพื่อฯ) ออกไปมากมาย เป็น “กรรม” ที่สูญเปล่า เปลืองเปล่า มีหน้าเข้าเป็น “กรรม” ที่ทำร้าย-ทำลาย-ล้างผลาญเอาด้วย ถ้า “กรรม” นั้น งานนั้นเป็นผลิตภัณฑ์ยอมใจให้เพิ่มพูนกามคุณ ๕ เพิ่มความอำมหิต เพิ่มความไร้เมตตาให้แก่โลก ให้แก่สังคมก็ยิ่งหยาบต่ำลงไปอีก หยาบต่ำร้ายที่สุด ก็คือ “กรรม” ที่เป็นผลิตภัณฑ์ยอมใจ

ไปสู่อบายมุขเอาเลยที่เดียว

ไม่ว่า “กรรม” ใด (กรรม หรือ กัมม มาจากรากศัพท์ “กม” ซึ่งมีความหมายว่า บทอันเกิดร่วมกันระหว่างจิตกับอะไรอีกสิ่งหนึ่ง) หรือ การงานใด มันก็คือ ความดี ความเป็น ทงนนั้น เราควรจะทำให้ “สูญ” หรือ จะทำให้ “มีขึ้น” เราจะต้องรู้แท้เข้าใจจริงใน “เศรษฐกิจ” (เศรษฐกิจ) แห่งสิ่งนั้น กาละนั้น สังคมนั้นให้ชัดแท้ แล้วจึง “ทำ” จึงกอปร “การงาน” นั้น

แต่มันก็ย่อมเป็นไปตามบทแห่งความจริง ตามอำนาจแห่งองค์ประกอบ หรือ อำนาจแห่งเหตุปัจจัยที่ลงตัวจริงๆ ว่า มันเป็นไปเพื่อน้อยเพื่อนิด หรือ เป็นไปเพื่อมากเพื่อใหญ่ เป็นไปเพื่อเห็นแก่ตัว หรือ เป็นไปเพื่อเสียดสี ตามที่เราระดับจิตใจของเรา นั้นจริงๆ ไม่มีอะไรบังเอิญ หรือ เกิดเองเป็นเองอย่างไม่เกาะเกี่ยว กับอะไรเลยในโลก หรือ ในมหาสากลจักรวาลใดๆ เราต้องรู้ที่ “ใจ” ของเรา และ ประมาณตริตรองในพฤติกรรม หรือ การงานนั้นๆ อยู่เสมอๆ ให้ได้จริงๆ

“สัจจสัญญา” จะต้องเกิดจริง เป็นจริง ในอริยบุคคลนั้นๆ ดังนี้ ให้ได้

และแม้กระทั่ง “ตน” ที่เป็นความน้อยนิด ความละเอียดความลึกซึ้งซุ่มแฝง แค่ “ธาตุ” ใดๆ ก็ไม่มีมีดบัง ไม่มีพร่าพราง ไม่หลงเหลืออยู่ในจิต หมด “โมหะ” สันเกลี้ยงสว่างไสว ไม่ว่าจะ เป็น “ตน” ขนาดเท่าใดๆ จึงหมดความถือตัวถือตน เพราะ “รู้” ฉลาดทะลุถึงสภาวะแห่ง “ตน” จริงๆ หมด “ตัวตน” ที่หลงยึดหลงถือเพื่อความเป็น “ตน” (อัตตา) เป็นที่สุดจริงๆ ออกปานตนเอง จึงได้ชื่อว่า สิ้น “โทสะ” อย่างไม่หลงแม้ความไม่หมอง ความไม่มัว ความขาว ความสะอาดสุด (อโสก) ไม่หลง แม้คิดในความบริสุทธิ์ หรือ ความเกิด ที่เป็นสิ่งสุดท้ายอันสุดมืองของโยปานใด ไร้รากจริงๆ ขนาดไหน ก็ไม่ใช่ความเกิดเพื่อ “ตน” เลยจริงๆ แต่เป็นไปเพื่อ “มหา” ชนแท้ๆ (ลักษณะเหล่านี้เรียกว่า “สุกกะ”)

สามารถกำหนดสภาพดังกล่าวนี้ได้ หมายความว่า “โสภ” และ “สุภะ” นั้น มาจากรากศัพท์ “สภ” หรือคือ “สภะ” อันเป็นสิ่งใหญ่ที่เต็มไปด้วยสิ่งเล็ก หรือ สิ่งเล็กที่มันอาจหาญทะยานอยากใหญ่ หรือ สิ่งใหญ่ที่เล็กขอดมีอำนาจสุด ยิ่งทำให้ผู้ไม่ “ฉลาด” ถึงขั้นสุดท้ายตกอยู่ใต้อำนาจได้แก่ที่สุด (เมื่อมันเป็น “สภะ” ไม่ว่าจะอย่าง “จิต” (นาม) หรือ อย่าง “วัตถุ” (รูป) ก็ตาม)

สุดท้าย แม้ชั้นละอองแห่ง “อุทธา” ที่หยั่งลงในจิตได้ก็แจ้งเศษละอองนั้นหมด “โมหะ” สนั่นเกลี้ยงสว่างไสว ไม่ว่าจะเป็ “ตน” ขนาดเท่าใด ๆ จึงหมดความถือตัวถือตน เพราะหยั่ง “ถึง” และจุดสุดยอดสภาวะแห่ง “ตน” จริง ๆ หมด “ตัวตน” ที่ต้องยึดต้องถือเพื่อความเป็น “ตน” (อัตตา) เป็นที่สุดจริงๆ ออกป่านเอง จึงได้ชื่อว่า สัน “โลภะ” อย่างไม่หลงแม้ “แรงแห่งความเป็นชีพ” ไม่หลงแม้ “สภาพความเป็นแห่งชีวิต” มีความเข้าใจสูงสุดในคำว่า “สงบ” แท้ แม้จะไม่สงบก็ “สงบ” ในตนได้จริง (วิรัช) ไม่หลงติดแม้ใน “สัมพันธภาพระหว่างแรงแห่งความเป็นชีพที่ยังมีอีกต่อไป” (รัชต) สามารถกำหนดสภาพดังกล่าวนี้ได้ หมายความว่า รัช และ รัชต นั้น มาจากรากศัพท์ “ร” กับ “ช” อันเป็นบัญญัติที่ใช้แทน “ความเป็น, ความตั้งอยู่” (ร) กับ “การมีบทบาท, การแสดงสภาพ ที่เรียกว่า ชีวิต” (ช) “ต” ก็คือ “ยังมีการเป็นไป” สืบต่ออยู่ เป็นสภาพของผลตนเองอยู่ หรือ กิริยาอันปลาย เป็น “สัมพันธภาพ” แท้ ๆ อันสุดท้ายจริงๆ

ดังนั้น ผู้กำหนดรู้ เข้าใจในความหมายได้ละเอียดแต่้ออกป่านนี้ จึงรู้แจ้งใน “รัชต” (สัมพันธภาพ) และ รู้ใน “สัมพันธภาพ” อันยิ่งที่ควรให้มันต่อไปให้เป็นต่อไป หรือ “สัมพันธภาพ” นั้น ควรจะปล่อย ควรจะวางทิ้ง ไม่ต้องนำพา (วิรัช) จะเป็นผู้เข้าใจละเอียดเพียงพอในเหตุในปัจจัย และ ในผลอันควร จะเป็นผู้ตัดสินเองเด็ดขาด จะเป็น “พระผู้เป็นเจ้า” ที่พิพากษาเองแท้ ๆ ไม่ว่า “สห” นั้น (ความร่วมมือกันอยู่) จะมีเป็น “รห” (ลึกลับซับซ้อน) เท่าใด ๆ กล่าวคือ ไม่ว่า “ความประกอบที่เกิดขึ้นนั้น” (สห) จะ “มีความยากแก่การรู้” (รห) เท่าใด ๆ ก็อาจสามารถ “รู้” ได้จริงๆ จึงเรียกว่า “อรห” (อ+รห) หมายความว่า ไม่มีความลึกลับซับซ้อน ไม่มีทั้งความลึก (คือ เข้าถึงความลึกนั้น ๆ แล้ว) และไม่มีทั้ง

ความลับ (คือ รู้แจ้งแทงตลอดทุกเหลี่ยม ทุกเงา ทุกตลบ ทุกสลับ ทุกซ้อนทุกแฝงแล้ว) สำหรับ “ตน” หรือ สำหรับความละเอียดบางเบา ความเป็นรুদ্ধน้อยนิดแม้ในภายในจิตของคนผู้นั้น ๆ เอง

เป็นผู้ที่ไม่ขัด ไม่ข้อง ไม่ต้องต่อ และ ไม่ต้องสู้ คือ เป็นผู้ไม่มีสงคราม เรียกว่า ถึงบทแห่ง “อรณ” (อ + รณ) แล้ว (อ=ไม่, รณ=สงคราม)

เพราะรู้แจ้งหยั่งถึงแท้ แม่จะเป็น “รช” (แรงแห่งความเป็นชีพ) จะเป็น “รัต” (แรงแห่งความเกิดต่อไป) หรือ จะเป็น “รัต” (ชีพชัด ๆ ขนาดหนึ่ง แบบหนึ่ง) จะเป็น “รว” (ชีพแท้ ๆ ชนิดหนึ่ง ขนาดหนึ่ง อีกแบบหนึ่ง) ฯลฯ รู้ไปจน “รห” (ความเป็นความตั้งอยู่นั้น ก็ของคนนั้นแหละซึ่งลึกลับซับซ้อนมีความยากแก่การรู้) ทที่สุดแม่ “รณ” หรือ “รณ” (ความจะไม่มีสภาพเป็นอย่างนั้น ความจะตั้งอยู่นั้นไม่มี กิริยาของการไปสู่ความดับ อาการของความสลาย อันเป็นสภาพที่บุคคลไม่ต้องการ จึงเป็นสภาพที่ต้อง “ต่อสู้” ทางใจ ภาษาไทยก็เรียกว่า “ค้น” หรือเรียกว่า “รณ” เป็นสงครามทางใจแท้ ๆ)

“อรณ” จึงเป็นสภาพผู้หมดข้าศึก เป็นสภาพผู้หมดสงครามแล้ว เป็นผู้ตายอย่างไม่ค้น เป็นผู้สูญสลายได้อย่างสิ้นเชิงแห่งความต้องการที่ต้องการ เป็น ฯลฯ สนิทจริง ๆ เป็นผู้ “นิพพาน” แท้ (นิ=ไม่ พาน=ข้อง, ติด, วน) จิตหมดความข้องขัด จิตไม่ต้องต่อสู้อะไรกับใคร ๆ หรือ ใดๆ อีกแม้แต่จิตตนเอง

แต่จะยัง “ทำงาน” หรือ จะยังคงมีการงานร่วมประโยชน์ (สหาย) กับสังคมกับโลกกับคนอื่น ๆ ใดๆ ก็มีได้ อย่างยินดี เต็มใจ ไม่มีบังคับ อย่างไม่มี “กัมปติ” (มีจิตเปล่า ๆ เป็นใหญ่อยู่ราวกับว่า ไม่มีอะไร หรือ ถึงมีอะไร อยู่เต็มแต่อะไร ๆ เหล่านั้น ก็ไร้ฤทธิ์ ไร้แรง ไม่อาจยั่วให้เกิดชอบเกิดชังอย่างใดได้) เลยจริงๆ เพราะ “ประโยชน์” (อายุ) นั้น เป็น “สหาย” เป็นไมตรี เป็นประโยชน์ร่วมกันจริงๆ มันเข้าใจคำว่า “ประโยชน์ร่วมกัน” นั้น อย่างหมด “เรา” หมด “เขา” ไม่มี “ตัวตน” ไม่มี “คนอื่น” ไม่เห็นแก่ตัว มันเห็นความเป็นสิ่งเดียวกัน ความเป็นเรื่องเดียวกัน ความเป็นสังคมเดียวกัน ความเป็นพี่น้องเดียวกัน ความเป็นโลกเดียวกัน

แต่ๆ ซัดๆ มันมีแต่ความเป็นอันเดียวกันทั้งนั้นทั้งสิ้นไม่ว่าอะไรๆ ก็ตาม ในที่ไหนๆ ก็ตาม (**เอโก อัมโม** คือ "เอกภาพ" ที่มีความหมายยิ่งกว่าภาค "วัตถุ" ที่เข้าใจกันหยาบๆอยู่ เพราะ "เอกธรรม" นี้ มันรวมทั้งภาค "จิตวิญญาณ" เป็น "เอกคุณ" ทั้งหยาบ และ ละเอียดย อรูป-นามธรรมครบ) แม้จะมีความต่างแห่ง "ฐาน" ก็รู้ในความจริงนั้นๆ ตามจริง ไม่กลับหัวกลับหาง ไม่พรวดไม่หลง

ผู้ลงซึ่งสภาพอย่างนี้เรียกว่า "**อรห**" เพราะ **แจ้ง**

ผู้ลงซึ่งสภาพอย่างนี้เรียกว่า "**อรณ**" เพราะ **จบ**

เป็นผู้ "**แจ้ง**" และ เป็นผู้ "**จบ**" จริงๆ แท้ๆ (พื้นโมหะบริบูรณ์ จนถึงขั้น **สิ้นอวิชชา**) ความสันทุกข์สันสุข สันโลกะ สันโทสะ ไม่มีแม้แต่ "ตน" ด้วยประการดังนี้

นั่นคือ ความ "**ฉลาด**" ที่ถูกต้องตรงเป้าของคำว่า "**ฉลาด**" หรือ "**สลาด**" เพราะเป็นสภาพรู้แจ้งจริงลึกสุดใน "**ฉลายตน**" แท้ เกิดจริงในคน เป็นที่สุด และมีไขเพียงพั่งรู้ แต่ "**จิต**" ใด "**จิต**" เป็น ดังกล่าวนี้ จริงๆ

เป็น "**บัญญัติ**" ที่เรียกว่า "**อธิบัญญัติ**" หรือ **ญาณ** ในขณะ บั๊ ที่ ๑๑ และต้องเป็นไปในแนวอย่างนี้ ทางอย่างนี้ ลงร่องลงรอยกันด้วย เป็นชั้น เป็นเชิง ไม่มีขัดแตกขัดแย้งกันจริงๆ ใน "**จิต**" ตัวที่เป็นสภาพ "**เห็นแจ้ง-รู้จบ**" **จริงนั้น** (ทั้งๆที่เห็นอยู่-รู้ยู่ว่ามีสภาพขัด สภาพแย้งปรากฏอยู่ด้วย นั้นแหละ ในโลก หรือ ในสมมุติ แต่ในปรมาตถ์นั้น ไม่มีความขัด เห็นจวบอย่างแจ้งใจ เป็นความสงบ ความวางสนทอยู่ที่เดียวทุกขณะจิต)

เพราะฉะนั้น **บัญญัติ (ความฉลาดแท้ๆ) ยิ่งมากขึ้น**
"ฉาน" จริงๆ ก็ยิ่งจะเกิดขึ้น

ญาณ หรือ บัญญา นั่นคือ **ความรู้** หรือ **ความมีในจิต**

ส่วน **ฉาน** หรือ **ฉาน** นั้นคือ **ความไม่มีในจิต** คือ **ความวาง** หรือ **ความเผาทำลายไป** คือ **วิมุติ** คือ **ความไม่ติดไม่ข้องอยู่**

การเกิด ของ “**ฉาน**” หรือ การเกิดของ “**ความไม่มีในจิต**” ก็คือ การทำลาย การเผา การล้าง การทำให้หมดทำให้สิ้นในสิ่งที่เรากำหนดรู้แล้วว่า “**จะไม่ให้มีในจิต**”

อะไรละที่เราหมายใจ “**จะไม่ให้มีในจิต**” เพราะ “**สิ่งที่จะไม่ให้มี**” นั้น เราต้องรู้อย่างจริงๆ ว่า “**ไม่ดี**” รู้ชัดแท้ๆ ว่า “**ชั่ว**” แล้วทำการจับให้มัน **คืนเอาแต่จำเพาะ “ส่วนนั้นๆ”** ให้มัน **ให้ถูกตัว ให้ละเอียดจริงๆ** มิใช่ว่า อะไรๆ ก็ “**จะไม่ให้มี**” ไปหมดทั้ง “**ของดี-ส่วนดี**” ก็จะทำลาย จะเผา จะล้าง จะทำไม่ให้มีไปหมด อย่างนั้นมิใช่! **การรู้เช่นนี้ เข้าใจได้อย่างนี้แหละ คือ การเกิดของ “ญาณ”**

“**กาย**” กับ “**จิต**” เป็นของ “**ไม่ดี**” หรือ ?..... ก็เปล่า!

กาม พยาบาท ถิ่นมิถนะ อุทธัจจกุกกุจจะ และ วิภิกขณา อันเรียกกันว่า **นิเวศน์กิเลส** นั้นต่างหากที่ “**ไม่ดี**” ที่เป็นสิ่ง “**ชั่ว**” (ซึ่งเป็นอยู่ในจิต) ที่เรา “**จะไม่ให้มี**” พระพุทธเจ้าตรัสว่า **นิเวศน์ ๕** นั้นคือ **อาหารของ “อวิชชา”** แท้ๆ (ใน “**อวิชชาสูตร**” หรือ ใน “**ตัณหาสูตร**” อังคต. ทสก. เป็นต้น)

ผู้จะ **หมดสิ้น** **นิเวศน์ทั้ง ๕** ประการ ดังกล่าวนี้ ก็ต้องเป็นผู้บำเพ็ญให้เกิด **จรณะ** ข้อที่ ๑๒ ไปจนถึงข้อ ๑๕ ที่เรียกว่า **ฉาน ๑ ฉาน ๒ ฉาน ๓ ฉาน ๔**

นิเวศน์ทั้ง ๕ นั้นคือ **สภาพแห่ง “การติดของใจ”** ทั้งนี้ (จิตนิยม) คือ “**ความไม่รู้**” ว่า **ใจเราติด** หรือ **เราเป็นทาสใจตนเอง** โดยหลงสังเวช “**ใจ**” ตนเอง ด้วย...

๑. “**กามคุณ**” คือ สภาพของ **โลภะ**

๒. “**พยาบาท**” คือ สภาพของ **โทสะ**

๓. “**อโนมิทระ**” คือ สภาพของ **โมหะ** หรือ ความไม่รู้ หรือ จิตที่ยัง
โง่ตื้อ หรือ ทุบ หนัห่างไกลความเข้าใจ ในสภาพของ **โลภะ-โทสะ** ออกไปเรื่อยๆ
จึงจะยิ่งเบียดเบียนโลก เบียดเบียนตนด้วย **โลภะ** ด้วย **โทสะ** ทั้ทวิช่นเรื่อยๆ

และ ๔. “**อุทัจจกุกุจะ**” คือ สภาพของ **โลภะ** กับ **โทสะ** ที่รู้
ยากยิ่งกว่า **โลภะ-โทสะ** ธรรมดาซัดๆ หรือ **โลภะ-โทสะ** ที่ละเอียดจน เป็นสภาพลึก
ซึ้งเข้าไปอีก (คัมภีร์วราภาโส)

ถ้ายังไม่รู้จริง คือ กำหนดชัดลงไป ไม่ถูกตัวถูกตนของสภาพจิต (ยังไม่เกิด
สัญญา) ที่เรียกว่า อยากได้ อยากมี อยากเป็น อยากเสพย์ ดังนั้น เมื่อได้ เมื่อ
มี เมื่อเป็น เมื่อเสพย์ ก็สนใจในลักษณะหนึ่ง (**โลภะ**) หรือ อยากผลึกออก ไม่
อยากได้ ไม่อยากมี ไม่อยากเป็น อยากทำลาย ดังนั้นเมื่อได้ผลึกออก เมื่อไม่ได้ เมื่อ
ไม่มี เมื่อไม่เป็น เมื่อได้ทำลาย ก็สนใจในอีกลักษณะหนึ่ง (**โทสะ**) ผลของสภาพ
ที่เป็นอยู่แล้วๆ เล่าๆ อย่างนั้นแหละ โดยผู้นั้นอ่านสภาพจิตที่เป็น **โลภะ** เป็น **โทสะ** ตั้ง
กล่าวมานั้น ไม่ออกสัทที่สักครั้ง มันยังมะลือที่อยู่ จิตมีการรู้เท่าใดก็เท่าเท่า
ซุ่มมะลิมทมอยู่ ไม่เคลื่อนไหว ไม่เพิ่มภูมิ ไม่เพิ่มความรู้ หรือ ยิ่งหลงติด หลง
บักยึดความรู้เก่าแน่นแน่นเข้าไปอีก จิตเคยเห็นเป็นอย่างใด ก็เป็นไปในทิศทางเดิมอยู่
อย่างเก่า ไม่เปลี่ยนแปลงบทบาท ไม่มี “**ความรู้**” ใหม่อะไรเพิ่ม หรือ ไม่เกิด
ความรู้ “**กลับ**” ทิศ “**ทวน**” ทางแห่งความคิด ความเชื่อ ความยึดถือตามโลกเดิมๆ
บ้างเลย (ไม่มี “**ปฏิไสถ**”) เรียกว่า ไม่งอกไม่เงย ไม่เบ้อจริงจัง (แต่เบ้อ
เป็นพักๆ นั้นมีแน่) ไม่หน่ายอย่างเข้าใจทั่วว่า มัน “**ไม่ดีจริง**” (“**ไม่เกิด**” “**นิพพิทา
ญาณ**”) ไม่คิดเล็กคิดลวงความติดนั้นเลย มีแต่ติดหนักดักดาน ลึกลับดึบซุ่มซุ่มเขา
ลง หรือ กระจ่างขึ้น (คือ **ไม่มีเบิกบานสดใสในใจ**) มันหดหู่ และท้อแท้ถดถอย
หรือ เหนงหายในใจ สภาพดังกล่าวมาทั้งหมดนั้น เรียกว่า **อโนมิทระ** หรือ
โมหะ แล้วสภาพจิตนี้ มากเข้าๆ จะเกิดเป็น “**โทสะ**”

อันเนื่องมาแต่ เมื่อ “**โมหะ**” มันมากเข้าๆ มันก็เป็น “**โมหมหคต**” คือ มัน

ยิ่งโง่ หรือ ความไม่รู้มันยิ่งสะสมจับตัวรวมตนกันแน่น ความเห็นแก่ตัวจึงยิ่งมาก
 เข้า ก็กลายเป็นคน “เจ้าโทสะ” แท้จริงนั้น มาจาก “โมหะ” ไทยๆ จึง
 เรียกคน “เจ้าโทสะ” ว่า คนขโมโห หรือ เรียกคนที่โกรธง่ายว่า “เจ้าโมโห”
 เพราะมันเนื่องมาจาก “โมหะ” หรือ จาก “ความไม่รู้ตัว” จริงๆ หนักเข้าก็กลายเป็น
 เป็นคนขงหดหงิด เป็นคนขราคาญ เป็นผู้มแต่ความกังวล จึงยิ่งหดหู่ขงอับเฉา
 ท้อแท้ใหญ่ อันบาลีเรียกว่า “กุกกัจจะ” สภาพจิต มันก็จะเพิ่มบ้จจยจาก
 เหตุสับต่อๆ ไปอยู่ อย่างขงนขงนลกลงไปเรื่อย ดังนั้น ถ้าเราไม่รู้ “เหตุ” แล้วรีบ
 แก้ “เหตุ” หนักเข้า ก็จะต้องไปกินยาจากโรงพยาบาลประสาท หรือ โรคจิต
 ขงมันจะไม่มีผลบำบัดถูกจุดแท้จุดจริงได้หรือกในรื่องยา ถ้าไม่หาทาง “รู้” โลก
 โทสะของตน แล้วฝึกหัดลดละดับมันให้ตรงจริงๆ

และแม้จะได้รู้ขงนมาบ้างแล้ว แต่ขง “รูไม่ทะลุ” หรือ ขง “ดับ” มัน ไม่ได้
 อย่างแนใจมันใจ มันขงขงยังคลางแคลงใจอยู่ขนาดเท่าใดๆ ก็ตาม สภาพขงน
 ล้วนคือ “วิจิกิจฉา” ขงน เป็น นีวรณกิเลส นับเป็นขง ๕ ขงเป็นขงสำคัญ
 หสุด

ดังนั้น แม้จะ “รู” หยาบๆ ง่ายๆ ตันๆ มาแล้ว และ “ดับ” หยาบๆ ง่ายๆ
 ตันๆ มาได้แล้ว แต่อย่างสูงขงน อย่างละเอียดขงน ขงรู้ขงดมันอยู่ ว่า ขงดับมันไม่
 สิ้นสนิท ขงเป็นจิตโลก หรือ กามละเอียดน่อยๆ อยู่ ขงเป็นจิตโทส หรือ
 พยาบาทละเอียดน่อยๆ อยู่ ไม่ว่าจะละเอียดไล่ระดับไปอีกเท่าใดๆ ก็ตาม สภาพ
 ละเอียดขงนๆ ต่อๆ ไปน้แหละ เราเรียกว่า “อุทธัจจกุกกัจจะ” ขงจะต้อรู้มัน
 และ ทำให้มัน “เป็นอยู่” อย่างดีหสุดให้ได้ อย่างไม่ “วิจิกิจฉา” อีกเลย

สภาพจิตขงนยังเป็น กาม-พยาบาท-ถีนะमितถะ-อุทธัจจกุกกัจจะ ดังนั้นแหละ
 ที่เรา “จะไม่ใหม่” จะต้อกำหนดขงดลงไป ในจิตขงนเรา (สัญญาเวทยิต)
 จะต้อจับสภาพให้ขงนออก (สัญญาเวทยิต) รู้ให้
 สำคัญแท้ๆ (สัญญาเวทยิต) ระบุตัวขงนมาห้มันได้สัมพันธ์
 ถูกจนตรบละเอียดลออขงดๆ เจนๆ ทีเดียว (สัญญาเวทยิต)

ว่า มันคือไหน ? อย่างไร ? แม้ถึงขั้นเล็กละเอียดสุขุมขั้นสุดท้าย ที่มันยังหลงเหลือ
 ลอดการจับได้ไล่ทันของเรา ขนาดเรียกว่า “เนวสัญญานาสัญญายตน” ในกาม
 ในพหุบาท ในดินมิทตะ ก็จะต้องทำให้ชัด ให้สัมพัทธ์ ให้แจ้งทะลุจิตในจิต ให้ถูก
 ตรง ให้ได้ แม้ได้ อย่างหายไปแล้ว ที่สุดไล่ละเอียดลงไปจน ในอุทัจจกุกุกจะ
 ก็จะต้องจับให้ได้ ไล่ให้ทัน รู้ให้จริงอย่างชัด (สัจฉิ) ต้องให้จิตมันรับกำชับซาบ
 อย่างแท้ๆ (สัญญาเวทิต) ทำให้ “แจ้ง” (ญาณ) อย่างสิ้นฝาราคีหมอง (อโสก)
 ทั้งไม่หลงเหลือกับฐิติเริง (วิรัช) และต้อง “จบ” ต้องทำลาย (ฉาน) ต้องปล่อย
 ต้องดับ ต้องไม่ยึด (นิโรธ) “ความดี-ความเก่ง” (ทั้ง “ญาณ” ทั้ง “ฉาน”)
 นั้นๆ ให้ได้จริงอีก จนกระทั่งสิ้นกลางแคลง สิ้นไหวระแวง สิ้นสงสัยตั้งเดเป็น
 ที่สุดให้ได้ จึงจะถึงจุดพ้น “วิจิกิจฉา” สุดท้าย

ใน “ฉาน” จึงต้องมี “ญาณ” ร่วมด้วยเสมอๆ ถึงจะเรียกว่า
 “วิปัสสนา” หรือ “สติปัญญาน”

มันจึงจะรู้แจ้งลำดับแห่ง อริยสภาวะ ที่ได้เรียงจาก สรรพทานุสสารี
 แล้วที่ ธรรมานุสสารี แล้วต่อไป สรรพธาวิมุตติ - ทิฏฐิปัตตะ - กายสักขี -
 ปัญญาวิมุตติ แล้วจึงถึง “อุกโตภาควิมุตติ” (คือ “เจโตวิมุตติ” จริง เป็นที่สุด
 แล้วก็เกิด “วิมุตติญาณทัสสนะ”) เป็นความปรากฏจริงได้อย่างถ่องแท้ (สัจฉิภาว)

■ โศลก ๑ ■

เรื่องใหญ่เรื่องยากที่สุดที่ผู้ชนะเกือบรอบโลกทำไม่ได้
ก็คือ “ การเป็นผู้แพ้ ”
ถ้าเขาทำได้
เขาก็จะถือ “ ผู้ชนะรอบโลก ” อย่างแท้จริง

■ โศลก ๒ ■

เรื่องใหญ่เรื่องยากที่สุด
ที่ “ ผู้เกือบจะบรรลุผลสำเร็จสุดยอด ” ทำไม่ได้ได้อยู่
ก็คือ เขาไม่รู้ “ ผลสำเร็จ ” นั้น จริง !
ทั้งๆ ที่เขาทำมันได้แล้วอย่างไม่ยากเย็นเลยเสียด้วยซ้ำ

■ โศลก ๓ ■

ผู้ “ รู้ ” ก็จริง
“ เป็นได้ ” ก็จริง เท่านั้น
ที่จะยืนยงได้ในนิพพาน และเที่ยงแท้ในนิพพาน
คุณละ !..... รู้จัก “ นิพพาน ” บ้างหรือยัง ?
และ “ เป็นได้ ” บ้างแล้วหรือยัง ?
หรือ แน่ใจใน “ นิพพาน ” แล้วอย่างไร ? ปานใด ?

■ โศลก ๔ ■

ผู้รู้ “ วิมุติรส ” แท้ๆจริงๆเท่านั้น
จึงจะทิ้ง “ โลภีรส ” ได้ อย่างเห็นๆ
ผู้ไม่รู้ “ วิมุติรส ” จริงๆแท้ๆ
จะไม่ยอมทิ้ง “ โลภีรส ” เลย ก็เห็นๆ อยู่ โทนโท.

■ โศลก ๕ ■

ศรัทธา แม้จะมีมาก มีแรง
แถม วิริยะ ดีปานใด ก็ตาม
แต่ถ้าขาด สัมมาทิฏฐิ เสีย
ก็ไม่มีหวังพบกับ นิพพาน .

สารบัญ เพื่อดัชนี (ทางเอก ภาค ๒)

(เลขข้างท้ายนั้น บอกเลขหน้า ต่างๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ)

“กรรม” คือ การกระทำ การทำงานธรรมดาๆ ไซ้หรือไม่ ?	60,62,87,172
“กรรมฐาน” ที่ถูกต้อง และปฏิบัติจะได้ผลแท้ คืออย่างไร ?	11,348,376
กรรมนำส่งไปเกิดอย่างไร ?	87
“กรรม” เป็นเครื่องจำแนกเผ่า จำแนกพันธุ์ หมายความว่าอย่างไร ?	569
กรรมมีอำนาจหรือไม่ ใครลบล้างได้หรือไม่ ?	87
“กรรม” อันเป็นที่สุดแห่ง “คน” แห่ง “อริยบุคคล” แห่ง “อรหันต์” (กัมมปฏิสนธิ) คืออย่างไร ?	621
ก่อสภาวะจากสิ่งที่ไม่มี ได้อย่างไร ?	78
“กาม” คือไหน ?	
มีบทบาทพิสดารอย่างไร ?	11,28,40,73,69,232,107,109,193,436,438,457,602
“กามคุณ” แบบต่างๆ หมายถึงอะไร แน่ๆ แท้ๆ	63,168,197,119,84-85,296,611
กามจิต หรือ กามาวจรจิต คืออะไร ? เป็นเรื่องอะไร ?	26,36,39,61
กามชนที่ไม่ต้องอาศัยทวาร 5 จะเสวยอยู่ได้หรือไม่ ?	200
“กามตัณหา” กับ “ภวตัณหา” โดยสามัญปกติแล้ว	
สิ่งไหนเป็น “สักกายะ” เบื้องต้นที่ควรละ ?	17,37
กามสุขขัลลิกะ นั้นไหน ?	247,297,435,459,464,466,476,481
กามสุขขัลลิกานุโยค ผสมอัตตกิลมถานุโยค มีด้วยหรือ ?	436
กามารมณ์ และ กามนิमित เป็นฉันทใด ?	200,227,260
“กามาวจรจิต” หรือ “โลกียจิต” ยังไม่จบ เพราะมีอะไรเป็นมูลเหตุ ?	42,50,37
“กามาวจรโสภณจิต” เป็นอย่างไร ?	46,344
“กายทิพย์” หรือ “รูปทิพย์” คืออะไร ?	30,54
“ภายนอก” “ภายใน” หมายถึงอะไร ? ประกอบด้วยอะไร ?	22,23,67,200
การกระทำที่ยังมีการ “หวังผล” หรือเสวยกายอยู่ในที่เสมอ เป็นเพราะเหตุใด ?	623
การกินอย่าง “วิรูปักษ์” (วิรูป) คือกินอย่างไร ?	460

การเกิดของคน สนใจใหม่ ?	422-426
การเกิดของเชื้อ, ไข่, ลูก, อสุจิ, ระบุ	431-432
“การเกิด” ทางกรรม หมายถึงแค่คนตายเนาเข้าโลง แล้ววิญญาณออกจากร่าง ไปเกิดใหม่ ? ถ้าไม่ใช่หมายถึงอะไร ?	61
“การเกิด” แบบต่างๆ	10-11, 428, 421-432
การฆ่าอะไร ที่เป็นบุญเป็นกุศล เป็นคุณงามความดี ?	159-161
การจะเข้าถึงความจริงว่า “ทุกอย่างย่อมเป็นทุกชั้นนี้ ยากกว่ายากยิ่งนัก” ดังพระพุทธพจน์ที่มยณันอยู่ ว่าอย่างไร ?	539
การจะดับโลกอย่างพุทธแท้แน่ จะต้องดับด้วยอะไร ?	459
การใช้ยาเสพติดทำ “สมาบัติ” ทำ “นิโรธ” ให้แก่ตน ผิดอย่างไร ?	335
การดับจิตเป็น “อสังขนิสัจจ์” คือการดับแบบใด ดับอะไร ? (และค้นเพิ่มเติมที่ “อสังขนิสัจจ์” ได้อีก)	192
การดับถึงขั้นไม่ไหม้ “นารัก” ทำอย่างไร ?	431
การดับที่ได้ประโยชน์สูง ประหยัดสุด จริงๆ เป็นอย่างไร ?	321
การดับที่ไม่ได้ประโยชน์สูง ประหยัดสุด เป็นอย่างไร ?	328
การดับสนิท สรูปได้เป็นอย่างไร ?	341
การดับอายุของ “สมมุติเทพ” เกิดผลอะไร ?	269
การต่ออายุ คืออะไร ?	225
การเดินรำเดินแรง เตะบอลล์ ตักอล์ฟ ฯลฯ นับเป็นการพักผ่อนหรือ ?	451
การทำ-การพัก สัมพันธ์กันอย่างไร ?	478
การทำตนให้สลบเอง แบบสะกดจิตตนเอง คืออะไร ?	328
การแทงทะลุ “กรรม” หรือมี “ดวงตาเห็นธรรม” หรือรู้แจ้ง “ธรรมในธรรม” นั้น รู้อย่างไร ? ไข้อย่างไรในการรู้ ?	26
“การนอนหลับ” เป็น “สุขส่วนเกิน” หรือ ?	478-479
การนั่ง “หลับตา” จะถือว่าตนบริสุทธิ์ด้วยศีล ได้หรือไม่ ? เพราะอะไร ?	306
การนั่งหลับตาเข้า “ฌาน” จนเกิด “จิต” ที่เป็น “นิโรธ” (อสังขนิสัจจ์) จะพาบรรลุอรหัตต์ได้หรือไม่ ?	190

การปฏิบัติธรรม แบบ “นั่งหลับตา” บำเพ็ญนั้น ถ้ายังไม่เข้าใจเป็น “สัมมาทิฐิ”
แล้ว จะเกิดผลอย่างไร ? และกลายเป็นบุคคลเช่นไร ? 110

การประกอบอาชีพของพระด้วยการกระทำ “วัตถุแลวัตถุกับคฤหัสถ์” นั้น
ผิดพระวินัยหรือไม่ ? เพียงใด ? 562

การฝึกขณตน ปลูกต้องตามพระพุทธพจน์ เป็นอย่างไร ? เรียกว่าอะไร ? 347

การฝึกหัด “สติปัฏฐาน” ต้องทำอะไร ? ทำอะไร ? เข้าใจอะไร ? ฝึกอะไร ? 346

การฝึก “อาณานิคมสติ” จะต้องมีอะไรอยู่เสมอ ? 326

การ “พันทกข์” ทั้งหลาย มีสภาวะอย่างไร ? 217

การพันทกข์แท้ จะต้องปฏิบัติอย่างไร ? 344

การพน “วิจิกิจฉา” สุดท้าย คืออย่างไร ? 638

การฟุ่มเฟือย ยึดยึด “กามตัณหา” แก่บ่วงชน เป็นบาปหรือไม่ ? 119

การผูกปมให้เป็นของยาก ทำให้คนไม่เข้าใจชัด จะได้หลงติดตามอยู่
ความหลงผิดดังนี้ คืออะไร ? 468

การเรียนรู้ “เทวดา” ชั้นกามาวจรทั้ง 6 จะเรียนให้รู้จริงกันที่ไหน ? 249

การละเล่น เกมสต่างๆ ตลอดจนเครื่องเสพย์ติดต่างๆ
ล้วนเป็นอุปกรรม์ของใครไปสู่อะไร ? 450

การเลือน “ภพ” เปลี่ยนชาติกันแต่ทาง “จิต” ทาง “วิญญาน”
อันไม่ต้องเปลี่ยนรูป ทำได้อย่างไรในคนเป็นๆ ? 197

การสะกดจิต คือ สภาวะอย่างไร ? 182

การสังขาร หรือสังวาสกัน ของผัสสะ กับ อุปาทานในปัจจุบันชาติ
ก่อให้เกิดอะไร ? 432

การสังสม “ฉานจิต” ทำได้อย่างไร ? 190

การสังสม “ผลจิต” เป็นการปฏิบัติอย่างไร ? 190

การสังสม “นิโรธจิต” นั้น จำเป็นหรือไม่ ? 190

การสร้างอำนาจให้ตนเสียหายมากเพียงใด ? 159

การสำรอกกิเลสออกด้วยศีล เรียกว่า สมาธิ อันมีวิมุตติ จริงหรือไม่ ? 306

การศึกษาที่เป็นสภาพหมุนรอบเชิงซ้อน เป็นอย่างไร ? 158,71,52,58,179,216,41,45

“การให้ หรือ ทาน อย่างไร” จึงนับว่าประพฤติดีประเสริฐสุดยอด ? 111,115

๔

การให้ เป็นหนี้ ได้เมื่อไร ?	115
“การเห็น” ของคนหลง เห็นอะไร ?	156
“การอยู่” เราต้องอยู่ให้เป็น คืออยู่อย่างไร ?	461,464
การเอาอกเอาใจ การประจบคฤหีส์ต์ ของพระ มีโทษอย่างไร ?	398
“กัญจีติ” หมายความว่าอย่างไร ?	527,528,531,571
กิลินทรา แปลว่าอะไร ? หมายถึงอะไร ?	488,408,413
“กิน” อย่างไรดี ?	459-460-461
กิลเลสของพรหม มีด้วยหรือ ?	74,90
กิลมละ อัจฉา อัจฉากิลมถานุโยค มีขั้นตอนความสัมพันธ์กันอย่างไร ?	436
กุกุกจะ คืออะไร ?	355
กุ่มกุ่มท์ มาจากคำอะไร ? แปลว่าอะไร ?	239
“กุกุณา” คืออะไร ?	560
กเวร คืออะไร ?	236
“เก่ง” ทาง “ปัญญา” ที่พาหลง “อัจฉา” เป็นอย่างไร ?	14
เก่งตอนหลังตา พอลืมตาออกมาเจอ “กามตัณหา” เข้า ---- สู้ได้ไหม ?	192
“เก่ง” อย่างไม่เป็น “ปาราชิก” ?	12
“เก่ง” อย่างไม่เป็น “มโนมยอัจฉา” ?	13
“เกิด” ในแดน “วิสุทธิ” เป็นอะไร ?	70
“เกิดปลอม-ตายปลอม” เป็นอย่างไร ?	70
เกิดมีปัญญา โดยไม่มีศีล มีสมาธิ มีไหม ?	307
เกิดมาเพื่อ “ใช้กรรม” แปลว่าอะไร ?	464
“โกรธให้โง่” จริงหรือไม่ ?	59
ขั้น ๕ ทำงานอย่างไร ?	289
ขั้นตอนของการพิจารณาเผากิเลส ละตัณหา เป็นอย่างไร ?	350-351,17
ขั้นตอนของ “การรู้” เป็นอย่างไร ?	348
ขั้นตอนของความเป็นผู้ไม่หลงผิด (โมหะ)	490
ขั้นตอนของจิตเข้าสู่ “สัญญาเวทิตนโรธ” เป็นอย่างไร ?	215

ขั้นตอนของ สมมุติเทพ-อูปัตเทพ-วิสุทธิตเทพ เป็นอย่างไร ?	๕ 269
จิหทาปโทสภิกะ คือ จิตวิญญานประเภทใด ?	403,518
คนจะพ้นความสับสนในบาปภัย แห่งการฆ่าสัตว์ทั้งหลายในโลก ได้อย่างไร ?	162
คนต้องดับ “ กายทิพย์ ” ที่เป็น “ สัตว์นรก ” ในปัจจุบัน ทุกครั้ง ทุกครา	54
คนต้องทำอะไร กับ “ จิต ” ของตนที่มี “ อารมณ ” เป็น “ พรหม ” ? (เข้าทรงเสี่ยเสี่ย ?)	167
คนตาบอด จูงคนตาบอด พาถิ่นเดินไป หมายถึงอะไร ?	265
คนที่คิดว่า “ ฮิปโป ” เป็นพวกเดียวกับพระสัมมาสัมพุทธเจ้าขึ้น โง่งขนาดใด ?	434-435
คนที่ได้ชื่อว่า “ สุดยอดแห่งการเฉย ” เพราะเป็นคนอย่างไร ?	620
คนที่ยังดีใจตนเด่น หรือประหลาดใจ เมื่อทำอะไรได้บรรลุผลสำเร็จ เพราะอะไร ?	622
คนที่เสวยตัดทงหลาย ทงผู้เสวยตัดทยา ทงนกกิ่งหลับตาสมาธิ ทำให้โลกเดือดร้อนอย่างไร ?	340
คนที่ห่มด้ายคั้นถ่อมมัน จะต้องไหว้ใครๆ ได้หมดหรือ ?	130
คนทุกข์ เพราะหลงสุข จริงหรือ ?	313
คนไทยมีความยึดมั่นผิดๆ เกี่ยวกับ “ โบสถ ” และอุโบสถ อย่างไร ?	129
คนผู้เรียกว่าเป็น “ ปทัมมบุคคล ” เป็นอย่างไร ?	264
คนผู้ “ อัญหะเท่าหม้อ ” เป็นอย่างไร ?	239
คนเราเข้าใจเรื่องเทพ เป็นอย่างไร ?	229-231
คนเรา “ งามสุด ” เมื่อใด ?	86
คนเราต้องละ, วาง “ กุศลจิต ” ด้วยหรือ ?	44
คนโลกๆ พักกันอย่างไร ?	451-452
คนเราหลงนิยมความไม่ชัดจริง ไม่รู้จริง กันด้วยหรือ ?	467
ครูชั้นยอด คือใคร ? เพราะเหตุใด ?	388
ครูโดยสัจจะ มีคุณสมบัติอย่างไร ?	358,386

ครูผู้แบกหาม “ ภาษาแห่งวิชา ” หนักหรือไม่ ?	386,387
ครูโลกยะ ต่างกับครูโลกุตตระ อย่างไร ?	310-311
ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับ “ ผลจิต ” ที่จะพาบรรลู่ “ อรหันต์ ” เป็นอย่างไร ?	190
ความแตกต่าง ระหว่าง “ พรหม ” กับ ปุณฺณ นั้น	
ควรหมายถึงอะไรเป็นสำคัญ ?	134
“ ความถึงรอบหยุด ” คืออะไร ? หยุดอะไร ?	255
“ ความน่าสงสาร ” ของผู้ปฏิบัติธรรมที่ไม่รู้ “ ทางปฏิบัติ ”	
อันเป็น สัมมาอริยมรรค คือ อย่างไร ?	37
ความเหนือโลกที่ยิ่งใหญ่ที่สุด คือ อย่างไร ?	564,565
ความเป็น พรหม นั้น คืออะไร ?	140
ความเป็นพราหมณ์ เมื่อตั้งตนเป็นบรรณะ ได้ผลอย่างไรต่อสังคม ?	137
ความเป็น “ ยักษ์ ” เป็น “ อมนุษย์ ” คือ จิตที่สะสมกรรมแล้ว	
ที่ “ วิญญาณ ” ของทุกๆคน จริงหรือ ?	156
“ ความเป็นสัตว์นรก ” เป็นอย่างไร ?	53
ความพอดี (สัมมา) อันแท้จริง เป็นอย่างไร ?	1,173,243
ความหมายของอาชีพชั้น “ พระ ” จริงๆ สูงเพียงใด ?	562
ความหลงว่า ตัวเองรู้แล้วนำ ! (หลงความเก่งของตน) ให้โทษอย่างไร ?	159
ความหลงไหลได้ปลื้ม นำพาไปสู่สภาพใด ?	87
ความวางเฉยนิ่งนั้น ทำได้อย่างไร ?	170
ความว่าง มองเห็นได้หรือไม่ ?	308
ความสงบแบบใด ที่คิดได้เหมือนคิดเฮโรอื่น ?	297
ความสงบระงับ ระงับอะไร ?	253
ความสุข ระดับ หยาบ-กลาง-ละเอียด เกิดจากความหลง การเสพยา อะไร ?	166
ความเสื่อมของพรหมจรรย์มีมากจน จนเหลือหลักเกณฑ์เครื่องแสดงอยู่	
เพียงน้อย คืออะไร ?	123
ความใหญ่ ความโต ความดี ความเด่น ความสูง ความยิ่งใหญ่	
ใคร ๆ ก็ต้องการทั้งนั้นหรือ ?	142

“คันถุระ” คืองานอะไร ?	138
“คัมภีร์” มีลักษณะอย่างไร ?	121
คัมภีร์วากาโศ สภาเป็นอย่างไร ? ลักษณะขนาดไหน ?	72,179,267
“คาถา” เกิดขึ้นได้อย่างไร ? มีลักษณะอย่างไร ?	121,157
คำของคน อยู่ที่ใด ?	443
คำว่า “พรหม” ในสมัยพุทธกาล มีความหมายว่าอะไร ?	107
คำว่า “พราหมณ์” ในสมัยพุทธกาล หรือก่อนพุทธกาล หมายความว่า เหมือนปัจจุบันหรือไม่ ?	132
คำสอนของพระพุทธองค์ที่ว่า “ศัล” เป็นฐาน เป็นที่ตั้งของ “สมาธิ” มีจริงหรือไม่ ?	307-308
“คุณธรรม” หรือ “คุณลักษณะ” แห่งความเป็นพรหม ของสัตว์เดรัจฉาน คืออย่างไร ?	141
คุณสมบัติ ขันอนาคามีจิต เป็นอย่างไร ?	557
เคยยะ คืออะไร ?	157
ใครคือผู้ที่ไม่ควรสอนธรรมะ ?	237
ใครเป็นผู้สร้างสันติภาพ-ภราดรภาพให้แก่โลกโดยแท้ที่สุด ?	477
ใครเป็นผู้มีสิทธิ์ กล่าวคำว่า “ตายแล้วสูญ” ?	78
ใครมีจะถือเอกสิทธิ์การจัดสรรที่ดินแดนสวรรค์ ?	112
ฆราวาสที่เป็นพุทธศาสนิกชน ทำลายศาสนาตนเองได้อย่างไร ?	224
ฆ่าคนแล้วได้รับความดั่งงาม มีด้วยหรือ ?	159
ฆ่าเทวดา - ทำไม ?	80
“ฆ่าปัญญา” ของตัวเอง คืออย่างไร ?	332
“ฆ่าสัตว์นรก” ได้อย่างไร ?	68
งานของพระอริยะ มีหรือไม่ ?	310-311
งานครูทาง “โลก” กับทาง “โลกุตตระ” ต่างกันอย่างไร ?	310-311
งานที่ยังขาดแคลนในโลกทุกจุด และต้องการอย่างเร่งด่วนที่สุด คืองานอะไร ?	477

งานที่ยิ่งใหญ่ที่สุด คืองานอะไร ?	311
งูในทางธรรม หมายถึงใคร ?	241
จงทำตนดั่งพรหม แต่อย่าหลงตนดั่งพรหม หมายความว่าอย่างไร ?	98
“จักขุมา ปรินิพพุต” ยืนยันอะไร ?	191,292,575,614
จริงหรือที่ว่า ต้องนั่งหลับตา จึงจะมี “นิโรธ” ถาลืมตาแล้ว มี “นิโรธ” ไม่ได้ ?	188
“จิต-กรรม-อตุ-อาหาร” เป็นอะไรของคน ?	42
“จิต” ก็เป็น “รูป” ด้วย เมื่อใด ?	23
จิตของคนกำลัง โลก-โกรธ-หลง มีกายทิพย์เป็นอะไร ? มีลักษณะอย่างไร ?	54
“จิตของพระอรหันต์” เป็นอย่างไร ?	59
จิตต่างๆ	
มัคคจิต คืออะไร ? เกิดได้อย่างไร ?	206,215
“ผลจิต” คืออะไร ? ได้มาอย่างไร ?	199,206
มหากิริยาจิต ดวงที่ 8 กลายเป็น “รูป” (ตัวถูกรู้)	216
วิบากจิต คืออะไร ? ได้จากไหน ?	84,199,203
รูปจิต-อรูปรจิต จะรู้ได้อย่างไร ?	61,71,72,163,168,184,226
“โลกุตตรจิต” เกิดได้อย่างไร ? คืออะไร ? เดินทางใด ?	50,55
อรหัตตผลจิต จะทำให้เกิดได้อย่างไร ?	217
“อธิจิต” เกิดได้อย่างไร ? คืออะไร ?	55,207,347
อรูปรจิต คืออะไร ? เป็นอย่างไร ? มีลักษณะอย่างไร ?	56,61,71,168,202,226,496
“อเหตุกิริยาจิต” ใน “ปรีวัฏฏ์ 3”	45
“จิต” ที่พนกาม จะรู้ได้เมื่อใด ?	72
จิตที่ตราประทับรอย “กาม” ไว้เป็นรูป คืออะไร ?	32
จิตที่เต็มใจจะทำงาน เป็นอย่างไร ?	51
“จิต” ที่เป็น “อุบัติเทพ” แท้ แตกต่างกับ “สมมุติเทพ” อย่างไร ?	70
จิตที่พนมลทิน เป็นอย่างไร ?	317-320

จิตที่ยังมีอาพาธ หมายถึงอะไร ? 344

“จิต” นอกตัวนอกตน มีจริงหรือ ? 42

จิตนิยม คืออะไร ? 592,593,626

“จิต” เป็นอัปนาวิถึ เป็นอย่างไร ? 220

จิต เป็น “อุเบกขา” หมายถึงจิตแบบไหน ? 148

จิตมาชา ทำให้เกิดการตรัสรู้ จริงหรือไม่ ? 369

จิตวิญญาณ หรือโอปปาติกสัตว์ เป็นเรื่องของอะไรบ้าง ? 427

จุดที่ผู้จะปฏิบัติเพื่อไปนิพพาน จะต้องเห็น จะต้องรู้ให้ได้ คืออะไร ? 252-254

จุดหมายสูงสุด ของ “ศาสนาพุทธ” คืออะไร ? 358,361,81

“เจตนาถึ” ที่ทำลายเอกลักษณ์ของพุทธศาสตร์ เป็นอย่างไร ? 123

“เจโตปริยญาณ”(ตาทัพย์) ผู้เกิดมาแล้วต้องเรียนรู้อะไร ? ที่ไหน ? อย่างไร ? 32,80

เจ้าแห่งผี (ภูต) หรือจอมเทวดาขนาดหนักโดยสภาวะธรรมแล้ว คือตัวอะไร ? 246

ฉกามาวจร แปลว่าอะไร ? และแต่ละชั้น มีชื่อเรียกว่าอะไร ? 227

ฉลาด “เดินให้ลัด” 85-86

“ฉลาด” ที่มาจากศัพท์เดิมคือ “ฉพายตน” ความหมายว่าอย่างไร ? 618,634

ฉักสัญญา ได้หรือยัง ? 218

“ชาติปวัตติ” อันเป็นสัญญาคร่ำคร่า หรือสัญญาเดิม ในภาษาไทย คืออะไร ? 185

“ชินะ” คือใคร ? แตกต่างกับ “ปิตมหะ” อย่างไร ? 98-102,179

“ชินะ” หรือ “พุทธ” แท้ๆ นั้นอย่างไร ? 100,105

“ชวิต” ยังไม่ดับสูญสิ้นสนิท เพราะเหตุใด ? 43

ช้วนปาทาน, ช้วนปาที, ชัรณุปาที 352,425,430,286

เชฎฐมารูจัก พระโพธิสัตว์ ? 252-257

เช่น หรือ ธาน หรือ ฉาน มีลักษณะใดที่คล้ายคลึงกัน ? 331

ฉาน ของพระอรหันต์ เป็นอย่างไร ? 220

ฉาน คืออะไร ? มาจากรากศัพท์อะไร ? 25,146,168,190,223,328,331,635

“ฉาน” จะมั่นคง และมีแรง ได้อย่างไร ?	34
“ฉานที่ไร้ปัญญา” เยี่ยงนี้ เป็นการเสียเวลาในศาสนาพุทธ ?	187,357
ฉานแบบฤๅษี พาบรอรหันต์ได้หรือไม่ ?	
ต่างกับทางสัมมาอริยมรรค หรือไม่ ?	357
ญาณ คือความรู้ชนิดใด ?	1,7,18,201,203,214,281,316,317,352,634
ญาณ จะเกิดเมื่อใด ?	346-347,635
ญาณ ต่างๆ	
“ปัญญาญาณ” ขนอตุตถิมนุสสรธรรม	271
วิปัสสนาญาณ คือ ความรู้แจ้ง และสามารถตัดกิเลสได้เช่นนี้ได้อย่างไร ?	147,324
“ปฏิสัมภิทาญาณ”	35,293,324,345
“อาสวกขยญาณ” จะเกิดตอนไหน ?	83,86,273,324,325
สัมมาญาณ	269
“นิมิตญาณ” และ “ปณิหิตญาณ” เป็นอย่างไร ? เกิดจากอะไร ?	83
ญาณทัสสนะ เป็นการเห็นชนิดใด ?	44,147,202,203,324,348
ญาณทัสสนะวิสุทธิ	343,355
“ญาณวิปยุตตัง” คือญาณแบบใด ?	57
“ญาณสัมปยุต” คืออะไร ?	
เข้าใจได้แค่ไหน ?	57,204,213,344,346,348,353,355
ญาณสัมปยุต มีความรู้ขั้นใดจึงจะทำได้ ?	205,281
“ญาติปริวัฏฐัง ปหายะ” ความหมายว่าอย่างไร ?	18
ฐาน ที่เราควรนำมาปฏิบัติธรรม คืออะไร ?	186
ฐานันดร คืออะไร ?	560
“ดับจิต” เป็นการดับเหตุแห่งทุกข์หรือ ?	189
ดับ ความเป็นมนุษย์ ปุพพิเทททวีป ดับอะไร ?	102
ดับ ความเป็นมนุษย์ อปรโคยานทวีป คือดับอะไร ?	103
ดับจิตเล่นตลกหรือไม่ ?	326

ดับชลาพุชะโยนิ ได้อย่างไร ?	431
ดับด้วยรู้ เป็นอย่างไร ?	216
“ดับ” ดับที่ใด ?	291
ดับ “เนวสัญญานาสัญญาตนสัญญา” ได้แล้ว มีสภาพอย่างไร ?	
เพราะบรรลุอะไร ?	566
ดับ “ปิต” หรือ “ลูกจิต” ได้ด้วยอะไร ?	541
ดับ “ภวตัณหา” ได้อย่างไร ?	98
ดับ เมถุนธรรม ได้อย่างไร ?	431
“ดับโลกสนธิ” แบบพุทธแท้ๆ ทำได้อย่างไร ?	282-286-292,459
ดับเวทนา ดับอะไร ? อย่างไร ?	547,567
ดับสนิทอย่าง “ไม่รู้” หมายความว่าอย่างไร ?	340
ดับสังเสทชะโยนิ ปฏิกริยาที่ปรุงสับพันธุกันอยู่ชั้นใน ใต้ง่ายหรือไม่ ?	432
ดับเหตุแห่งทุกข์ ต้องรู้ตัวรู้ตนของเหตุแห่งทุกข์	
อย่างฉลาดแท้จริง และดับอะไร ?	189,432
ดับ “อนุสัย” ด้วยอะไร ? อย่างไร ? จะดับได้เมื่อใด ?	102,458
ดับอย่าง “ไม่รู้” ผิดทางของพระบรมศาสดา หรือไม่ ?	340
ดับอายุ “วิสุททธิเทพ” ได้อย่างไร ?	269
“ดับสัญญา” หมายถึงอะไร ? เป็นสภาวะจิตของใคร ?	275,547,567
ดับ “อตฺตา” หรือ คำ “โอปปาติกะสัตว์” เป็นเรื่องเดียวกันหรือไม่ ?	425
ดับอณฺฑชะโยนิ ได้หรือไม่ ? แค่ใด ?	431
ดับอาสวะได้แล้ว จะเป็นอย่างไร ?	102
ดับ “โอปปาติกะสัตว์” อย่างไร ?	427
“ดาวดึงส์สา” แปลว่าอะไร ? หมายถึงอะไร ? ลักษณะอย่างไร ?	31,247
“ดี” แบบใด ดี ?	555-556,150,144
“ดุสิตา” แปลว่าอะไร ? คือจิตที่มีลักษณะอย่างไร ?	32
“เตรจฺจาน” คือตัวอะไร ? แปลว่าอะไร ?	54,235,439,482,483

ไตรปิฎก	295,298
“ไตรปิฎก” ที่มีความเก่งทางจิต คืออย่างไร ?	
ได้แก่อะไรบ้าง ? มาจากไหน ? เป็นวิชาของใคร ?	12,557-558
ไตรปิฎกเป็น “พรหม” ได้อย่างไร ?	140
ไตรปิฎกวิชา เป็นไปเพื่อ “ความหลุดพ้น” (โมกข์) จริงหรือ ?	315
ไตรปิฎกวิชา พากันเบี่ยงเบนผิดเป้าหมายของพระพุทธศาสนา เป็นบาปหรือไม่ ?	557-558
“โดย ธรรมาธิฐาน” ผู้ที่เห็น “นรก-มนุษย์-สวรรค์” ด้วยปัญญาอันยิ่งนั้น หมายถึงอะไร ?	377
เตยวน “ศิลปะ” กลายเป็นอย่างไร ?	474
ตรวจ “สัทธิ” และ “กามราคะ” ในคน เพื่ออะไร ?	108
ตรวจจิต หามรรค เพื่อผลที่จะสูงขึ้นๆ เพิ่มขึ้นๆ ควรทำไหม ?	315
ตระหนี่ในความไม่ตระหนี่ คืออย่างไร ?	177-178
ต้องหลับตาเพื่อมองหา “วิสุทธิเทพ” หรือ ?	265
ตัดก็ โทติ วิมังสี หรือ “วิตักกะพหุโล” คือ อย่างไร ?	18,230,275,337,440,599
“ตัดภพ” คืออะไร ?	197
ตัดโลกะ-โทสะ-โมหะ โดยตรง ทำอย่างไร ?	68
“ตัดธรรมเป็นเหตุทำให้เน่นเข้าได้แล้ว” หมายถึงอะไร ?	85-86
ค้นหา “พรหม” ชนปลาย ยังมีอยู่หรือ ?	90
ค้นหาต่างๆ	
กามค้นหา คืออะไร ? หยาบใหญ่ขนาดไหน ? ควรมีไว้หรือไม่ ?	75,99,163,168
“ภวค้นหา” มิใช่เฉพาะเรื่องของผู้นั่งหลับตาทำสมาธิ อยู่เท่านั้น แต่คืออะไร ?	163
ภวค้นหา คือ ความอยากอะไร ?	
เกิดจากอะไร ?	25,82,90,99,108,163,167,177,192,238,246,278,297

- ภวตณหา ไม่ใช่ “กาม” แต่มีความอยากได้ อยากมี อยากเป็น อย่างไร ? 163
- “ตัวการกระทำ” จะจำแนกสัตว์โดยเที่ยงตรง หมายความว่าอย่างไร ? 87
- “ตัวตน” ของพระอรหันต์ มีหรือไม่ ต่างกับผู้ที่ได้บรรลุอรหันต์อย่างไร ? 344,456
- ตาทิพย์, ตาปัญญา จะช่วยให้เราเห็น “ยักษ์” หรือ “อมนุษย์”
 ในร่างของเราออก จริงหรือไม่ ? 156,29,30
- “ตาพุทธ” เป็นอย่างไร ? 153
- “ตายแล้วสูญ” ใครรู้ ? ใครควรพูด ? 77
- “จิตใจ” ที่ได้ “วางจิต” เสมอๆ ต่างกับ “จิตใจ”
 เพราะได้ “ยึดติด” หรือไม่ ? 195
- จิต “สั่นบน” ด้วยชีวิตผู้อื่น ร่ายกาจขนาดไหน ? 160-161
- “ไตรลักษณ์” หรือ “ไตรลักษณ์ญาณ” คือ สภาพธรรมเช่นใด ?
 มีลักษณะการอย่างไร ? 10,198,199,281
- ถ้าปฏิบัติให้ลงตัว กับ “จิต” ตัวจริงได้ จะเกิดสภาวะอะไร ? 355
- ถ้าแม้ยังมีความยึดติดในนิพพาน ยังวางไม่เป็น ยังเสพยา ยังชื่นชมใคร่อยาก
 แสวงหาอยู่ ก็ยังเป็นสภาวะของอะไร ? 181
- ถีนมิทธะ คืออะไร ? ทำให้ทุกข์ได้ขนาดใด ? 196,201
- “ทางปฏิบัติ” อันเป็นสัมมาอริยมรรค คือทาง “นั่งหลับตา” จริงหรือไม่ ? 37
- ทางแยกระหว่างเทวดากามาวจร กับ โพรหิสัตว์ แยกตรงไหน ? 261
- ทางรอดจากการเป็นตัวเป็นตน มีหรือไม่ ? เป็นอย่างไร ? 51
- ทางลัดสู่ “นิพพาน” แท้ๆ ของพุทธ มีหรือไม่ ? 77
- ทางวนของสัตว์นรก และ สมมุติเทพ ไกลเคียงกันหรือไม่ ? 64
- ทางเสื่อมของเครื่องเสพยาติด มีมากเพียงใด ? 330
- ทางเอกสายเดี่ยว คือทางใด ? 320,234
- “ทาน” ควรจะประพฤติกให้เป็นความประเสริฐสูงสุด ตรง “ปรมัตตประโยชน์”
 คือทำอย่างไร ? 112,113,115-118,209-211,396
- “ทาน” จนกระทั่งได้ “โลกุตตรจิต” ทำอย่างไร ? 208,211,115

ทานต่าง ๆ	
อภัยทาน	383,384
ธรรมทาน : เลข, อาคม, ปรียัติ, อนุศาสน์, อาณา	382,383
“ทาน” นั้น สำคัญไฉน ?	117,208,209,381,382,395,462
ทานอย่าง “ฆ่าตัวฆ่าตน” ตายไหม ? อะไรรตายน ?	118
ทานอย่างไรไม่บริสุทธิ์ ? ไม่เป็นโลกุตตรจิต ?	113
ทาน ร้อน ๆ จะ อร่อยไหม ? “ทำทาน” เจ้าประคูน !	
ขอทานได้หรือไม่ ?	395,396,397,209
“ทาน” หรือ “แลก” หรือ “ขอ” อะไรรกันแน่ ?	210
“ทาน-อัปมัญญา-ศาสน์” ทั้ง 3 นี้ เมื่อมผลสูงครบถ้วน และถูกต้อง	
จะมีผลเป็นอย่างไร ?	123
ทานเป็น “ผู้ยังมีเลในหัวใจ” หรือเปล่า ?	30
ทำทาน “ขาดทุน” เป็นอย่างไร ?	117
ทำทาน ได้กิเลส เอาไหม ?	210
ทำทานด้วยการแลกเปลี่ยน เรียกว่าอะไร ?	112
ทำทานอย่าง “ธรรมาธิฐาน” เป็นอย่างไร ?	117
ทำทานอย่าง “บุคคลาธิฐาน” เป็นอย่างไร ?	117
ท้าวเวสสุวรรณ-ท้าววิรุฬหก-ท้าววิรูปักษ์-ท้าวธตะรฐ” คือ ใคร ?	
ความหมายว่าอย่างไร ?	233,235,236,238,240,244
ทำกรรมอย่างไร จึงไม่มีทุกข์ ?	172
ทำความหยุด “อายุ” คือ สภาพของนิพพาน ไขหรือไม่ ?	283
ทำความอิสระให้แก่ตน ได้อย่างไร ?	201
ทำงานอย่างไร ดีที่สุด ?	173,310
ทำบุญอย่างไร จะได้บุญ ทำบุญด้วยจิตว่าง ทำอย่างไร ?	204-205
ทำบุญอย่าติดบุญ เพราะอะไร ?	205
ทำบุญทำกุศลแล้ว ยังหวังเทวโลก หลงวิมานหลง เป็นมีจลาทิฐฐิจริงหรือ ?	205
ทำไมคนจึงหลง “นิโรธ” หลับตา ?	189

- ทำไมผู้ฝึกสติปัฏฐานจึงจะต้องจดจ่อพิจารณา ? แต่ทำไมจิตของพระอรหันต์
จึงไม่ต้องจดจ่อ ? 346-348
- ทำไมจึงต้องเรียนรู้ “ รูปของใจ ของจิต ” ? 537
- ทำไมจึงไม่ควรให้จิต มีอารมณ์เสพคู่กับสภาพสุข ? 539
- ทำไมจึงไม่ต้อง “ ดับจิต ” ทั้งหมด เป็นอสังขณีสัตว์ ? 189
- ทำไมจึงไม่นับเอา “ อสังขณีสัตตตายตน ” เข้ามาใช้ไว้ใน
“ วิโมกขธรรม 8 ระดับ ” ด้วย ? 529,530
- ทำไมจึงเรียกการสร้าง “ ภพ ” ใหม่ ในภวังคจิต ว่าเป็น “ กิเลส ” ? 193
- ทำไมจึงยังมีผู้หลงอธิบายว่า “ นิโรธ ” แบบหลับตา เป็น “ นิโรธอริยสัจ ” ? 190
- ทำไมต้องดับอุปกิเลส ส่วนที่เป็น “ ปัต ” ? 300
- ทำไม “ นิโรธสมาบัติ ” แบบหลับตา จึงทำให้ผู้มุ่งโลกุตตรธรรมเสียเวลา ? 191
- ทำไมบุคคลที่ร่ำรวยมากจึงน่าสงสารมาก ? 232
- ทำไมผู้ติดในนิโรธสมาบัติ จึงไม่อาจบรรลุธรรม ? 214
- ทำไมพรหมจึงจะต้องกลับมาเกิดใน “ กามภพ ” อีก ? 200
- ทำไมพระพุทธเจ้าทรงยกให้ “ สัมมาทิฐิ ” เป็น “ ประชาน ”
แห่งสัมมาอริยมรรค ? 530-533,552
- ทำไม ? พระพุทธองค์จึงต้องสอน “ พระอภิธรรม ” มุมมิบๆ ให้แต่เฉพาะกับ
พระสารีบุตร ผู้บัญญัติเอาเลศคองค้เดียวเท่านั้น ในโลกมนุษย์ 371
- ทำไมพระอรหันต์ จึงไม่ต้องไปนั่งหลับตาทำ “ นิโรธสมาบัติ ” เล่น ? 188
- ทำไม พุทธศาสนิกชน จะต้อง “ หลงผิด ” ? 194
- ทำไมไม่มีพระอรหันต์ ใน “ ศาสนาพราหมณ์ ” 139
- ทำไมศาสนาพุทธจะต้องเสื่อม ? 194
- ทำไม ฮิปปีจึงสนทุกข์แต่ๆ จริงๆ ไม่ได้ ? 445
- ทำสติปัฏฐาน คือทำอะไรแต่ๆ ? 488
- ทำอย่างไร จึงจะไม่ต้องเวียนดับเวียนเกิดใหม่อีก ? 488
- ทำอย่างไร จึงไม่ติดยึดในคุณงามความดี และเมตตาคุณของเรา ? 84
- ทำอย่างไร “ วาง ” ทำอย่างไร “ วางใจ ” คืออย่างไร ? 173

ทั้ง “คุณธรรมแห่งสังคม” ถูก หรือ ผิด ?	444
“เทิดทูนผู้มีกตัตถประโยชน์” คือประโยชน์อย่างไร ?	116
ทิพย์ต่างๆ	
กายทิพย์ เห็นได้อย่างไร ?	32
กายทิพย์ สัตว์อภาย อยู่ที่ใด ? เมื่อใด ?	54
“ตาทิพย์” คืออะไร ?	29,30,32,153,201,268,436
“วรรณทิพย์” สวยแค่ไหน ?	31
“สุขทิพย์” สุขเพียงใด ?	31
“โสตทิพย์” ทำได้อย่างไร ?	80
“อายุทิพย์” นานเท่าใด ? ทำได้อย่างไร ?	31,152,279
ทิพย์เพน อายุ นาน อายุของใคร ?	152,249,273
“ทิพย์” นี้เป็นไหน ?	31,63,250
ทิพย์อันเกษมแบบโลกๆ คืออะไร ?	449-450
ทิพย์อันเกษม แท้ๆจริงๆ จะต้องพึงอะไร ?	105
ที่เรียกว่า “ถูกพญามารครอบงำไว้แล้ว” หรือ “ถูกพญามารตรึงไว้แล้ว”	
หมายถึงอย่างไร ?	333
ที่ว่า “ตาย อย่างปรมัตถสัจจะ” หมายถึงอย่างไร ?	332
ที่สุดแห่งที่สุด คืออะไร ?	532
ที่สุดแห่งที่สุด คือต้องปล่อย 1 ให้เลยไปเป็น 0 ให้ได้	
หมายความว่าอย่างไร ?	148
ทุกคนอยากหนีทุกข์ ไขหรือไม่ว่าง ? แล้วทำไมไม่เลือกทางแก้แห่งการ	
“ดับทุกข์” อย่างสนิทถาวร ?	446
ทุกสิ่งทุกอย่างบังเกิดอยู่ตรงใด สิ่งนั้นต้องมีเหตุมาก่อนเสมอ	203
ทุกอย่างล้วนเป็นจริง—ดำเนินไปจริง ตามกรรมจริงๆ หมายความว่าอย่างไร ?	97
ทุกอย่างในโลกล้วน “สมมุติ” ดำเนินบทบาทอย่าง “อนิจจัง” และล้วนเป็น	
“อนัตตา” ทั้งสิ้น ผู้รู้แจ้งเห็นจริง จะถึง “วิมุติ” อย่างไร ?	103

“ทุกขอริยสัจจะ” ชั้นปฐมัตถธรรม เป็นอย่างไร ? 53

เทพ แปลว่า อะไร ? 69

“เทพ” หรือ “เทวดา” ที่แท้จริง เป็นอย่างไร ? 231-235

“เทพ” หรือ “เทวดา” นำรู้จักใหม่ ? มีจริงหรือ ? อยู่ที่ไหน ?
คืออะไร ? เป็นอยู่อย่างไร ? 29-33,60-61,70,80,151-156,200-258,331

“เทพ” หรือ “เทวดา” เป็นปุคคลลาธิษฐาน เป็นอย่างไร ? 61

เทวดา “ฉกามาจรร” (เสพย์กาม 6 ชั้น) : มหาราชิกา, ดาวดึงส์,
ยามา, ตุสิต, นิมมานรดี, ปรนิมมิตวสวัตตี 268

เทวดามี 3 ชนิด : สมมุติเทพ, อุบัติเทพ, วิสุทธิเทพ 228,60-65

เทวดาที่เล็กเสพย์กาม มีหรือไม่ ? 228

เทวดานอกตน พาหลงออกนอกทางบรรลุธรรม ไขหรือไม่ ? 229

“เทวดา” หลงยินดีในอะไร ? “พรหมชั้นต่ำ” หลงยินดีในอะไร ?
และ “พรหมชั้นสูง” หลงยินดีในอะไร ? 82

เทศนาโปรดพระพุทธมารดา เป็นธรรมาธิษฐาน จะมีรูปร่าง
สาระเนื้อหาอย่างไร ? หมายถึงอะไร ? 368,371

โทษของการเสพย์ “อุปกิเลส” ในการทำสมาธิลับตา
ทำปัสสัทธิ นั้น มีอย่างไร ? 294

“ชตะรณฐฐ” หมายถึงสภาวะจิตอย่างไร ? 244-245

ธรรมชาติ คืออะไร ? 420-421

“ธรรมใดวินัยใด เป็นไปเพื่อความเกียจคร้าน ธรรมนั้น วินัยนั้น
ไม่ใช่ของเราตถาคต” จำได้ไหม ? 315

“ธรรมใดวินัยใด เป็นไปเพื่อความอยากมากอยากใหญ่ ธรรมนั้น วินัยนั้น
ไม่ใช่ของเราตถาคต” รู้หรือเปล่า ? 180

ธรรมในธรรม หมายถึงอะไร ? 200,294

ธรรมะ ร้อน ๆ จะ 392-395

ธรรมะชั้นโลก ๆ เป็นอย่างไร ? 210

ธรรมาธิฐาน คืออะไร ?	157,181
ธรรมารมณ คือ อารมณอย่างไร ?	154,227,400
ธรรมารมณ ที่ไม่มีอารมณ เป็นอย่างไร ?	183
“ธรรมารมณ” เป็น “รูป” ได้ เพราะอะไร ?	23
“สัมมะวิจย” มีอะไรที่จะต้องรู้ ? และเป็นอย่างไร ?	146,326
“ธาตุแท้” ของพรหมชัตๆ คืออะไร ?	91
“ธาตุรู้” คืออะไร ?	26,189
ธาตุรู้ของผู้บรรล “รู้” อะไร ? อย่างไร ?	322
ธาตุรู้ ของพระอรหันต์ เป็นอย่างไร ?	343
ชุดแห่งสังเสพตติ สามารถดึงให้กลับไปเสพย์อีกได้หรือไม่ ?	172
“นวัตศน์นิยม” หมายถึงอย่างไร ?	626
“นรก” แฝงอยู่ใน “สวรรค์” ได้อย่างไร ?	70
“นวงค์ศตฤศาสตร์” ได้แก่อะไรบ้าง ? และมีความหมายว่าอย่างไร ?	157-158
นักปฏิบัติธรรมควรรู้อะไร จึงจะทำให้การปฏิบัติกรรมฐาน ได้ผลแท้ ?	11,266
นักปฏิบัติธรรม ต้องรู้ชัดในกิเลส-ต้นหาของการนอน-การหลับ ว่าอย่างไร ?	479
นักปฏิบัติธรรม ผู้เกิดญาณเป็น สัมมาทิฐิ คือ ผู้ปฏิบัติอย่างไร ?	61,62
“นักปฏิบัติธรรม ผู้หวังในนิพพาน” จะต้องไม่หลงเพลิดเพลนในอะไร ?	84
นั่งหลับตา กดข่ม ไม่ได้เอาศีลมาใช้ แล้วจะนับว่าตนบริสุทธศีลได้อย่างไร ?	306
นั่งหลับตาคบหากับ “โอปปาทิกะสัตว์” ได้อย่างไร ?	199
“นั่งหลับตา” บำเพ็ญเพื่อตัดกิเลสตัณหา ไซ้วิธีการตรงหรือไม่ ? เพราะอะไร ?	37
นั่งหลับตา เป็นกามตัณหาได้อย่างไร ?	37
นัตถิกทิฐิ คือ อย่างไร ?	580,592,593
นาค คือคนประเภทใด ?	242
“นानัตตสัญญา” ความหมายว่าอย่างไร ?	525,491
“นानาติถยสูตร” พระพุทธเจ้าท่านท้วงเรื่องอะไร ?	208
“นาสุกกะ” เป็นเครื่องหมายอันสุดท้ายแห่งอะไร ?	
และตรงถูกต้องกับพระพุทธพจนทตรัสไว้ว่าอย่างไร ?	429

- “น้อสูจิ” หรือ “ระดู” จะไม่มี เมื่อใด ? 430
- นึกันตี เศษเกลือที่ยังต้องเข้าใจให้หมดคือเท่าใด ? 149,215,320
- นิกคัยเวทที่ เมธาวิ คืออะไร ? 140
- นิปุเปสีกตา คือ ผู้ยังมีอาชีพด้วยการงานที่ทำให้ตนต้องสะดุ้งใจ ตกใจ
ผวาแว่นใจ ด้วยความต่างพร้อย หรือยังยอมมอบตนอยู่ในทางผิด
เป็นอาชีพพระดับใด ? 561
- “นิพพาน” คืออะไร ? นิพพานพุทธแท้ๆ เป็นอย่างไร ? ต่างกับนิพพาน
นอกทางพุทธอย่างไร ? 148,316,321,342,358,462,463,534,348,604,605-615
- นิพพานนั้น สุขอย่างไร ? 443,538,602-604
- นิพพานบรรลุในภพมนุษย์เป็นๆ แน่หรือ ? 323
- “นิพพาน” ผู้ได้แล้ว คืออย่างไร ? 601,614,172,181
- “นิพพานพรหม” หมายความว่าอย่างไร ? 95,141,167,358
- “นิพพานลัมตา” (จักขุมา ปรีนิพพุโติ,นิพพาน สัจฉิกิริยา)
คือสภาพอย่างไร ? 292,548,566
- “นิมมานรดี” เป็นจิตที่มีลักษณะอย่างไร ? แปลว่าอะไร ? 32,33
- “นิตายุกโ” หรือ “นิตายุกะ”
หมายความว่าอย่างไร ? 96,102,106,266,269,279,284
- นิยามคำว่า “สีปะ” หรือ “สีปะปะ”
ยึดเพยนไปจากสมัยพระพุทธเจ้า มากน้อยเพียงใด ? 474
- นिरามิสสุข คือสุขอย่างไร ? 57,577,594
- “นिरุทธา” แปลได้ความชัดว่าอะไร ? 289,543,564,598,612
- “นिरุทธเก” หรือ “นिरุทธโลกียะ” เป็นนिरุทธอย่างไร ? 189,273,328
- นिरุทธ ถูกตัวถูกคนต้องอาศัย “สัญญา” เป็นสำคัญ จริงหรือไม่ ?
เพื่ออะไร ? 536,189
- “นिरุทธสมาบัติ” นั้น มีได้กัณย ? อะไรบ้าง ? 188
- นिरุทธสมาบัติแบบพุทธ แตกต่างกับ นिरุทธสมาบัติแบบนั่งหลับตา
เข้าไปดับจิต อย่างไร ? 187,275,321,535

“นิโรธสมบัติแบบหลับตา” ยังเป็น “อุปกิเลส” โดยแท้ๆ	
เพราะอะไร ? และมีผลเสียอย่างไร ?	191
“นิโรธสมบัติ” หรือ “อภิสังขยานิโรธ” หรือ “อสังขยีสัตว์”	
มีจิตอยู่ในสภาพอย่างไร ?	186,274,297
“นิโรธ” หมายความว่าอย่างไร ? มีสภาพเป็นเช่นไร ?	171,203,281,287
	291,325,340-341,462,495,534-535,547,566,574,575,598
“นิโรธอริยสัจ” หรือ “นิพพาน” ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แตกต่างจาก	
“นิพพาน” ของศาสนานอื่นอย่างไร ?	188,191,292-293,341,535
“นิโรธอริยสัจ” หรือ สัจจะเวทิต นิโรธ ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า	
มีสภาพอย่างไร ?	189,191,193,326,341-343,535,536,547-548,598,600
“นิเวรณั ๕” คืออะไร ? ได้แก่อะไร ?	635,636,637
เนमितตกตา คือการใช้ปัญญา ใช้เลศเล่ห์อยู่กับอาชีพ ไม่ดีอย่างไร ?	561
“เนวส์ัญญานาสัญญาตนะ” ความหมายที่แท้จริง	
คืออย่างไร ?	222,290,469,492,493,566,573,574,582,583,596,597,614
“เนวส์ัญญานาสัญญาตนพรหม” จักอยู่ในหมู่ “อายตนะสัตว์” แท้ๆ	
เนื่องจากอะไร ?	500
เนวส์ัญญานาสัญญาตนพรหมแบบเก๊ แบบมิจฉาทิฐิ เป็นอย่างไร ?	582,583,584
แนวทางพุทธศาสนาซัดๆ คือเพื่ออะไร ?	190,204,390
“ในกาลไหนๆ ที่สุดแห่งโลกอันใครๆ ไม่พึงถึงด้วยการไป”	
ความหมายว่าอย่างไร ?	219
ในสมัยพุทธกาลนั้น “พระอรหันต์” มีอยู่ในศาสนาใด ? และ	
ในอนาคตเบื้องหน้า “พระอรหันต์” จะมีอยู่ในที่ใด ?	139
บทที่ ๑๐	1
บทที่ ๑๑	27
บทที่ ๑๒	67
บทที่ ๑๓	93

บท ๑๔	175
บท ๑๕	225
บท ๑๖	270
บท ๑๗	321
บท ๑๘	380
บท ๑๙	455
บท ๒๐	616
บ่อเกิด หรือรากเงาของสัตว์โลกที่ไม่รู้จักจบลงได้นั้น คืออะไร ?	438
“ บัณฑิต ” ด้วยใบบัตริใบรับรองจากสถาบัน เป็นบัณฑิตทางโลก แต่บัณฑิตทางธรรม มีอะไรรับรอง ?	163-165
“ บารมี ” คุณเข้าใจดีแล้วหรือ ?	116,228,232,251,478,550,551
“ บารมี 10 ทศ ” มีอะไรบ้าง ? และมีสภาพใดเป็นฐานสุดท้าย	607
บุคคล 4 จำพวก ที่ได้โลกุตตระ หรือ ได้แต่สมณะ	223,359-360
บุคคลผู้มี “ ฉาน ” แท้ ทถุต้อง เอาอะไรวัด ?	223
บุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วย “ มรรค ” อันมีอยู่ 4 ระดับ ซื่อว่าปฏิบัติอย่างไร ?	
บุคคลผู้พร้อมเพรียงด้วย “ ผล ” อันมีอยู่ 4 ระดับ ซื่อว่าปฏิบัติอย่างไร ?	362
บุญแท้ๆ เป็นอย่างไร ?	396
“ บุญ ” ร้อนๆ จะ ! อร่อยนะ !	238
“ โปสถ ” มาจากคำว่าอะไร ? หมายถึงอะไร ? และใช้สำหรับทำอะไร ?	128
“ ใบไม้กำมือเดียว ” หมายถึงอะไร ?	34,86
“ เบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์ ” ที่ควรรู้อย่างสำคัญ และควรเลิกให้ได้ เป็นเบื้องต้น คืออะไร ?	34,438
“ ปฏินิสสัคคะ ” การสลัดคืนสวรรคเป็นสุขที่สุด จริงหรือ ?	107,269,462
ปฏิบัติตามคำสั่งอย่างมีนัย เป็นอย่างไร ?	121
ปฏิบัติธรรมที่ไม่เกิดทิฏฐิธัมมิกกัตตประโยชน์ ออกนอกรทางพุทธ ใช่หรือไม่ ?	316
ปฏิบัติอย่างไร ? จึงจะดับสูญสิ้นสนิทการเกิด จิตสุขจิตทุกข์ เพราะเรื่อง เมถุนธรรม	432

ปฏิบัติอย่างไร ? จึงจะเรียกว่า “ปฏิบัติ” เป็นวิปัสสนาแท้ๆ	523
“ปฏิสนธิวิญญาณ” หรือ “โอปปาติกะ” เป็นจิตอย่างไร ? อยู่ที่ไหน ?	42
“ปฏิสัมภทาญาณ” คืออะไร ?	293-294
“ปฏิโสด” หมายความว่าอย่างไร ?	393,550,552
“ปทปรมบุคคล” คือ คนโง่หรือ ? เป็นผู้ฉลาดรู้จำพุทธรพจน์ได้มาก สอนคนเขาเก่งเสียด้วย มีไหม ? แต่เหตุใดจึงเรียกว่า “ปทปรมะ” ?	264
ปรนนิมิตวสวัตต์ แปลว่าอะไร ? เป็นอย่างไร ?	33,258
ปรมมัง สุขัง ที่ถูก แปลว่าอะไร ? เพราะอะไร ?	252
“ปรมัตถ” นั้น สำคัญไฉน ?	54,116,208,234,373,462,537,548
“ปรมาตมัน” คือ อะไร ? เป็นทิวทัศน์พวกไหน ? ใหญ่แค่ไหน ?	31,72,107,142,272,595
“ประธาน” แห่งสัมมาริยมรรคทั้ง 8 องค์ คือ อะไร ?	533
ประโยชน์ ของการกินอาหารวันละมื้อ ที่พระพุทธเจ้าทรงยืนยัน มีอะไรบ้าง ?	243
ประโยชน์ 3 ประเภท “ทิวทัศน์มิกัตถประโยชน์” ประโยชน์ในปัจจุบัน	116,208,237,316
“สัมปรายิกัตถประโยชน์” ประโยชน์ภายนอก	116,208,237
“ปรมัตถประโยชน์” ประโยชน์สูงสุด	116,208,285,293
ปรับจิต เปลี่ยนจิต ให้เป็น นั้นอย่างไร ?	538-540
ปริยัตติพหุโล, บัญญัติติพหุโล, สัจฉายพหุโล, วิตักกพหุโล หมายถึงอะไร ?	14
ปล่อยวางพรหมสุดท้ายได้ แล้วจะเกิดอะไร ?	493
“ปลดปล่อย” ภาระอันเกิดจาก “รสนิยม โลกโลกย์” ได้อย่างไร ?	462
ปลุกยักษ์หลับให้ตื่น หมายถึงอะไร ?	103
“ปัจฉัตตัง เวทิตตัพโพ วิญญูหิ” หมายความว่าอย่างไร ?	208
ปัจจุบัน ศาสตราจารย์ ฤกษ์ สอนให้หลง “วนกลับ” เข้าไปติดกิเลสตัวใดอีก ?	194

- “บัญญัติ” คือ การรักษาศีล 5 ให้บริสุทธิ์ นับเป็น “พรหมจรรย์”
อยู่ในระดับหนึ่ง ไซ้หรือไม่ว่ 125
- “บัญญัติ” กับ “ฉาน” สัมพันธ์กันอย่างไร 634-635
- บัญญัติของพระอรหันต์ เป็นอย่างไร 352,548,634
- “บัญญัติ” ชั้นสูงๆ ชั้นยอดๆ เป็นฉนใดบ้าง 55,66,103,173,195,216,553
- “บัญญัติ” แ่งต่างๆ ที่นารู้ 3,15,24,66,70,103,195,201,207,213,298,308,366
434,535,542,618
- “บัญญัติเจตสิก” เป็นอย่างไร รัู้ได้อย่างไร ขนาดไหน 541,543,84,213
- “บัญญัติทริย” คือ อะไร ทำเอาได้ไหม 73,213,458
- “บัญญัติธัคคุณ” คือ อะไร จะต้องรู้อสิ่งใดบ้าง 35,107,352
- “บัญญัติวิมุติ” ที่พระพุทธเจ้าตรัสแก่พระอานนทนน คือ อย่างไร 494
- ปัญหา ยาเสพติด ประเภทวัตถุเคมี แก้อย่างไรดี 453
- บดินแสงสว่าง บดินตัว บดินตน เป็นวิญญาน ฉนั้น แท้จริง คืออะไร 485
- บดินอากาศได้ด้วยหรือ 485
- “ปาฎิหาริย” อันเป็นภัยต่อพุทธศาสนานั้นอะไร 314,325
- “ปาริสาชชา” ฉนั้น หมายความว่าอย่างไร คือ ใคร 95,179
- ปาราชิก คืออะไร แปลว่าอะไร 4,224,391,438,439
- “ปัดอบาย” ฉนั้น ก็นความแคล้วไค สำหรับพระโศดาบัน 462-463
- “ปัดมห” เป็นจิตยิ่งใหญ่ขนาดใด และต่างกับ “ฉินะ” อย่างไร 150,273,101
- “ปัดมห” แปลว่าอะไร หมายถึงใคร 94,167
- “ปัดโร” หมายความว่าอย่างไร เป็นจิตฉนไหน 140,150,167
- ปัดตวิสัย คืออย่างไร ร่ายหรือดีขนาดไหน 536,538,539,541,542
- ปัด เกิดแล้วดีหรือไม่ว่ 168,272,300,314,319
- “ปัด” คือ อะไร “ปัด” ในแบบฉานหลับตาที่หลงรูป
จะมีอาการอย่างไร 146,300,538-540

- “ปติวิสัย” นั้น หากสิ่งสมพอกเพิ่มเข้ามา
จะกลายเป็นปัจจัยของควมทุกข์ได้จริงหรือ ? 539
- “บุคคลาธิษฐาน” ที่ขาดปัญญา เป็นภัยอย่างไร ? 240
- ปฏุชน คือ อะไร ? ต่างกับ อริยชน
แต่ๆ ชัดๆ อย่างไร ? 74,153,163,240,389,462
- ปฏุชนในโลก มีปฏิญญอันทวนกระแสกันกับ “สังขธรรม”
หมายความว่าอย่างไร ? เพราะอะไร ? 462
- “ปฏุชน” ล้วนยังคือ ทาส อยู่ จริงหรือ ? 163
- “ปฏุชน” และ “พระอริยะ” ที่ยังไม่ใช้พระอรหันต์ หัวเราะด้วยลักษณะไหน ? 57,59
- “ปุโรหิตา” แปลว่าอย่างไร ? หมายความว่าอย่างไร ? 95,176,382,384
- “ปัญญาภิสังขาร” คือ การปรุงอย่างไร ? 59
- เปรต คือ อะไร ? 54,235
- เปรียบเทียบ “งาน” กับ ใจที่เป็นเมตตา-กรุณา-มูทิตา-อุเบกขา 169-170
- เปลี่ยน “สภาวะทุกข์” ชั่วคราว เป็นอย่างไร ? 447
- เป้าหมายของ “พระพุทธ-พระธรรม-พระสงฆ์”
แห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์สมณโคตม จะพาไปสู่สภาพอย่างไร ? 558
- เป้าหมายตรงของวิชาการแห่งพุทธศาสนาแท้ๆ คือ อะไร ? 323
- เป้าหมายแท้ๆของคำว่า “กิน” นั้น คือ อะไร ? 460
- เป้าหมายสำคัญของการปฏิบัติธรรม คือ อะไร ? 326
- “ผล” ของดาวดึงส์มี-อายุทิพย์-วรรณทิพย์-สุขทิพย์ นั้นอย่างไร ? 249-250
- “ผล” แห่งความเป็น “ชินะพรหม” ที่ถูกตรงสูงสุด
ก็เป็นพระอรหันต์บริบูรณ์ จริงหรือ ? 123
- ผลของผู้ด้วยปัญญา และวาง ไม่คิด “สุข”
คือ ยิ่งกว่าสุขขอดสุข ไขหรือไม่ ? 170,171
- ผลแท้ๆจริงๆของ “สัมมาอริยมรรค” พร้อมด้วยองค์ ๘
บริบูรณ์ บริสุทธ์ คือ อะไร ? 550,552

ผลานิสงส์ ได้รับกันเต็มทีอย่างไร ? และจะเป็นของใคร ?	210
“ ผลเสียที่ทางใจ ” ของช่าง ของศิลปิน นั้น ทางโลกเรียกว่าอะไร ?	465
ผีเปรต-ผีนรกในเมืองพรหม มีด้วยหรือ ?	73
“ ผีบุญ ” มีสภาพอย่างไร ? อยู่ที่ไหน ?	118
ผี อยู่ที่ไหน ?	156
ผีหลอกตัวร้ายที่สุด คืออะไร ?	449
ผู้ก่อ “ สภาวะรูปจิต-อรูปรูจิต ” สำเร็จสำเร็จในทางใจเองได้ เป็น “ มโนมยอิตตา ” เรียกว่าอย่างไร ?	200
ผู้กล่าวว่า “ จะขอรอจนสัตว์ ให้ไปนิพพานหมดก่อน แล้วตนถึงจะยอม นิพพาน ” จะใช้สัมมาอาริยมรรคหรือไม่ ?	254
ผู้เกิดรู้ความจริง หยั่งถึงสภาพ “ อนันตัง วิญญาณันติ ” จริง จะรู้เท่าทันในอะไร ?	527
ผู้เกิดกุศลโลกโดยธรรม คือใคร ?	219
“ ผู้จบ ” จบอย่างไร ? จบอะไร ?	150,213,579-584
ผู้จะกลายเป็น “ อุตเทพ ” ได้ จะต้องเข้าใจอะไร ?	65
ผู้จะตัดตรงไปนิพพาน ควรทำอย่างไร ?	313
ผู้จะรู้แจ้งสภาวะธรรมละเอียดเร็วขนาดนั้น เพราะปฏิบัติอย่างไร ?	281-282
“ ผู้จบจ้วง ” หรือ “ กล่าวตุ้ ” ผู้มีความประเสริฐจริง จะเกิดผลอย่างไร ?	131,271,555
ผู้แจ้ง ใน “ สัมมาอาริยมรรค ” ย่อมทำงานที่เป็น “ สัมมากัมมันโต ” หมายความว่าอย่างไร ?	519
“ ผู้ฉลาด ” หรือ ผู้มีกำไรในโลก ระดับแรก คือทำอย่างไร ?	59
ผู้ฉลาด หรือ อริยะ ย่อมถือเอาแก่นสารเนื้อหา ที่เป็นอารมณ์อย่างไร ? ให้แก่ตนเสมอ ?	208
ผู้ใดหลงติดความสงบ(บิณฑล) จะทำให้กลายเป็นคนอย่างไร ?	301
“ ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต ” นั้น เห็นอย่างไร ?	249,267

ผู้ใดสอนให้คนหลงคิดรูป และให้ยินดีปรารถนาในเทวโลก (สวรรค์)	
ผู้สอนสอนผิด ได้ชื่อว่า “มารผู้ลามก” พระพุทธเจ้าตรัสว่าอย่างไร ?	206
ผู้ติดสุขคิดสงบจะบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ใช่หรือไม่ ? เพราะอะไร ?	357
ผู้ติด “สุข” ใน “นิโรธสมาบัติ” คือคนประเภทใด ?	193
ผู้ติด “อสังขญ์พรหม” ถ่วงโลก	
ทำความเสื่อมเสียให้ “พุทธศาสนา” ของเรามากเพียงใด ?	274
“ผู้ถึงที่สุดโลก” คือใคร ?	613
ผู้ถึงขงอริยสัจ ชื่อว่า “นิโรธอริยสัจ” มีสถานะอย่างไร ?	544-545
ผู้ถูกมอมเมาด้วย “อรูปธรรม” (Abstract) เป็นอย่างไร ?	
เสียหาย หรือ ดี อย่างไร ?	471
ผู้ที่กำลังจะก้าวเข้าสู่ทางตรัสรู้ (โพธิ์)	
คือ ผู้ที่เห็นอานสงฆ์แท้ในอะไร ?	252-253
ผู้ที่กำลังหยั่งลงสู่ความเป็นผู้เพาะเชื้อ “พุทธ” แท้ๆ คือใคร ?	253
ผู้ที่กำลังทำตนเองให้ “ตายอยู่ๆ” แต่ตนเองก็ “ไม่รู้จักตาย” คือใคร ?	331
ผู้ที่จะจบจริง หรือพ้นทุกข์ได้จริง จะต้องรู้และดับในอะไรบ้าง ?	443
ผู้ที่จะได้ชื่อว่า “อรหันต์” จนเป็นที่สูง เป็นที่สุดบริบูรณ์	
จะต้องเกิดอะไร ? เข้าใจแจ่มแจ้งในอะไร ? และมีอะไร ?	509
ที่จะเป็น “ชินะ” (อรหันต์)	
ก. ต้องเป็น “มนุษย์ชมพูทวีป”	
ข. ต้องเป็น “มนุษย์อุตตรกุรุทวีป” ด้วย	
ค. ต้องดับความเป็น “มนุษย์ปุพพวิเทหทวีป” ในตนให้สิ้น	
ฌ. ต้องดับความเป็น “มนุษย์อปรโคยานทวีป” ในตนให้สิ้น	101-105
ผู้ที่จะรู้แจ้งการตายแล้วไม่เกิด หรือการขาดสูญนั้น	
จะต้องรู้แจ้งในสถานะอย่างไร ?	77
ผู้แจ้งชัดแล้วใน “นิพพาน” รู้อะไร ? เห็นอะไร ? เมื่อใด ?	544
ผู้ที่ได้ “อากาสนัญญาตนะ” มีคนหลงเสมอว่า นคือ “นิพพาน”	
แท้จริงนั้นเป็นอะไร ?	497

ผู้ต้องเวียนกลับมาเกิดใน “ กามภพ ” อีก เพราะอะไร ?	109
ผู้ตรัสรู้แล้ว รู้ว่า “ ทุกสิ่งทุกอย่างนั้นล้วนจริง ” เพราะเหตุใด ?	379
ผู้ตดนิโรธสมาบัติแบบหลับตา “ คับจิต ” จะกลายเป็นคนอย่างไร ? ซึ่งขัดกับพุทธศาสนาอย่างไร ?	274
ผู้ทศาควกรกับการเป็น “ มนุษย์ ” มีลักษณะอย่างไร ?	443
ผู้ทศ “ คนของตนนั้นแลเป็นที่พึ่งของตน ” นั้น หมายถึงใคร ? และฟังอะไร ?	105
ผู้ทศอธิษฐาน หรือ อำนาจมาน คือ ผู้มีลักษณะอย่างไร ?	201
ผู้ทศพรหมมาก สูงมาก ติดมาก หลงมาก จะ “ รู้ ” จิตวิญญาณของตน เพื่อไถ่ถอน เพื่อ “ หลุดพ้น ” ยากมากจริงหรือ ?	251
ผู้ทศต้องเงยงับำเพ็ญยึดสถานที่ สบายะ แสดงว่าผู้เป็นอย่างไร ?	354
ผู้ทศมีเศษรุดของกาม ของสักกายะ ยังมีความเป็นเทพ เป็นพรหมอยู่ จึงยังไม่พ้นอะไร ?	107
ผู้ทศไม่พ้น “ มานะสังโยชน์ ” หรือ “ ยังไม่บรรลุนิโรธ ” เรื่องสำคัญที่สุด ที่ควรระวังอย่างยิ่ง คืออะไร ?	556
ผู้ทศยังไม่ “ ญาณ ” แท้ หยั่งถึงไม่ได้ ยังเห็น “ ปุคคลาธิษฐาน ” ไม่ได้ ควรทำอย่างไร ?	156
ผู้ทศไม่มี “ พุทธจิต ” หรือจิตของผู้เป็นพุทธ หรือยังไม่เห็นธรรม จะเห็นอย่างไร ?	378
ผู้ทศตนแรงจัด จนหลงตนว่า เป็น “ ศิลปินแท้ ” ทำงานอย่างไร ?	466
ผู้ทศตนถ่อมตน แต่ความรู้เก่า-ความรู้เดิมเท่านั้น แสดงว่าเขายังไม่อะไร ?	24
ผู้ทศสามารถแบ่งระดับพระอรหิษขนาดต่างๆ ได้ เป็นสมณะ 4 จำพวก คือใคร ?	108
ผู้ทศนางงามงาม คือ ใคร ?	324
ผู้ทศบรรลุแต่จำเป็นต้องมี อภิปัญญา อื่นๆ และบรรลุนิโรธตามแบบโลกีย์ หรือไม่ ?	273
ผู้ทศบรรลุโรธอริยสัจ ประุ่งแต่งอย่างไร ?	284
ผู้ทศบรรลุอยู่เหนือ “ อายุ ” ได้อย่างไร ?	273

ผู้บำเพ็ญในแบบ “ บัญญัติกะ ” “ สัทธาธิกะ ” และ “ วิริยาธิกะ ”

- แบบไหนใช้เวลาบำเพ็ญน้อยที่สุด ? 367
- ผู้เบิกบาน คือ อย่างไร ? ผู้รู้ คือ อย่างไร ? ผู้ตน คือ อย่างไร ? 268
- ผู้ปฏิบัติธรรมจะไม่หลงละเมอคบเทวดานอกตัว นั้นอย่างไร ? 30
- ผู้ปฏิบัติธรรม จะหลัก “ อำนาจโลก ” ได้อย่างไร ? 18
- ผู้ปฏิบัติธรรมทั้งหลาย ต้องเรียนรู้ “ เทวดาภูมิ ”
หรือ จิตที่เป็นเทวดาของตัวเอง อย่างไร ? 29
- ผู้ปฏิบัติ บำเพ็ญธรรมด้วยกรรมวิธี “ สติบัญญัติ ” ถูกแท้
ควรมีสฐานใดเป็นอุปกรณ์เครื่องใช้ ? 508
- ผู้ปฏิบัติธรรม มีแนวทางที่ถูกตรงอย่างไร ในหลักการของพุทธ ?
มีมรรคตัวใดเป็นประธาน และตัวใดเป็นตัวตามช่วยให้มั่นคง อย่างสำคัญ ? 552
- ผู้ปฏิบัติธรรม ให้เป็นผลแท้ บรรลุธรรมด้วยทางสายเดียว จะต้องเข้าใจอะไร ? 61
- ผู้เป็นครู เป็นอาจารย์ ผู้ขยายคำสอนธรรมะ ต้องทำ “ สัมมาทิฏฐิ ” ก่อน
ต้องทำความเข้าใจให้ตรงก่อน “ สอน ” จริงหรือไม่ ? 196
- ผู้เป็น “ ขันะ ” นั้น ไม่ยึดพรหมเป็นเทพ แต่ยึดอะไรเป็นเทพ ? 105
- ผู้เป็น พระอริยะ คือ ใคร ? 310
- ผู้เป็น “ อริยะ ” ต้องรู้อะไร ? ทำอะไร ? 361
- ผู้เป็นอุจเฉทชนิดแท้ เป็นอย่างไร ? หรือผู้มี “ อุจเฉททิฏฐิ ” นั้น
คือผู้เช่นอย่างไร ? 75,78
- ผู้ผูกมัด “ ดับจิต ” ชนิดนั่งบำเพ็ญจนหลับตา (โดยไม่มี “ สัมมาทิฏฐิ ”) นั้น
คือฆ่าตัวตายอย่างไร ? ตายจากอะไร ? 331-332
- ผู้ผูก “ อาณาปาณสติ ” แบบเพ่งลม (ที่หายใจ) เป็นกสิณ
จะหันเข้าทางพุทธได้อย่างไร ? 327
- ผู้พ้น “ กามาสวะ ” สนิทจริง ผู้หนึ่งจะไม่เวียนกลับมาเกิดอีก
พุทธศาสนานับว่า เป็นอริยะระดับใด ? 107-108
- ผู้พ้น “ สักกายทิฏฐิ ” เป็นอย่างไร ? 2

- ผู้พบโมหะบริบูรณ์ จนถึงขั้นสนอวิชา เพราะแจ้งในอะไร ?
และจบในอะไร ? 634
- ผู้มอมเมา “ กามคุณ ” นับว่าเป็นผู้ยังมี “ โมหะ ” หนาแน่นได้อย่างไร ? 119
- ผู้มีความเก่งจนทำเจโตสมณะ ได้อรุณปาน ๔ หรือมีสุทธาวาส ๕
หากไม่มีบุญญาแจ้งแทงทะลุตนว่า ตนพ้นเชอ “ กาม ” แล้วหรือยัง
จะเป็นอย่างไร ? 109
- ผู้มีความฉลาดมาก (โลกีย์ปัญญา) แต่ยังเป็นทาส ลาก ยศ สรรเสริญ
อยู่ นั้นเพราะเหตุใด ? 232
- ผู้มีความเป็น “ พรหม ” จริงๆ จะแยกไปเกิดในตระกูลอื่น
จากตระกูลเดิมที่ไม่จริงแล้ว จริงหรือ ? 139
- ผู้ชีวิตโดยเสพย์ “ ความไม่มีชีวิตของตน ” เป็นอาหาร มีโมหะ หรือมีปัญญา ? 280
- ผู้ “ ญาณทัสสนะ ” เป็น “ มรรคจิต ” แล้ว ควรทำอย่างไรต่อไป ?
เพื่อให้เกิดโลกุตตรจิต 206
- ผู้ “ ญาณ ” สามารถรู้ตามเชิงของ “ ธรรมาธิฐาน ” จนพ้น “ วิจิกิจฉา ” แล้ว
จะเข้าใจแจ้ง ไม่สงสัยใน “ ปุคคลาธิฐาน ” 157
- ผู้ “ ญาณ ” หยั่งรู้แม่ใน “ อตตภังค์ ” ได้จริง ถ้าเป็นพลังแห่ง “ อัปนาวิดี ”
แท้แล้ว ไม่จำเป็นต้องหลับตา 281
- ผู้ “ ตาทิพย์ ” จะไม่หลงยึดเทวดา แต่จะ “ มา ” อะไรอีก ? 30
- ผู้ “ ตาทเห็นธรรม ” หรือมี “ ธรรมจักขุ ” คือผู้เห็นอย่างไร ? 437
- ผู้ทัญญูว่า ทุกอย่างว่างหมด เกินเลยออกนอกปรมัตถส์จจะ
เพราะไม่รู้ในความจริงอะไร ? 337
- ผู้บุญบารมีทางโลกธรรมมาก แต่สามารถสลัดหลุด หรือ
เกิดโลกุตตรปัญญาได้ แสดงว่าผู้นั้นมีอะไร ? 232
- ผู้วิมุติ โดยไม่มีญาณ (ปัญญา) จะได้อะไร เป็นที่สุด ? 358
- ผู้วิมุติส ทำตามสมาบัติจนเก่งเชี่ยวชาญ จนเป็นวิสัยมั่นคง
จะมีสภาพปรากฏอย่างไร ? 540
- ผู้อำนาจเพราะวัตถุ แตกต่างกับผู้อำนาจเพราะคุณธรรม อย่างไร ? 164

- ผู้ไม่อยู่ใน “ฐานะแห่งผู้ประมาท” ต้องทำอะไร ? 531
- ผู้ไม่รู้ (อวิชา) จะหาทาง “ดับโลก” ด้วยวัตถุ
และอาการอย่างไร ? 446-447-448 ---
- ผู้ “ไม่รู้” ทั้งหลาย จะยังคงคลุกคลี-เกี่ยวของ-หลง ว่าคือ “สุข”
เพราะเหตุใด ? 448
- ผู้ไม่รู้จักความพอดีของชีวิต จะทำให้ร่างกาย เป็นอย่างไร ? เพราะเหตุใด ? 242
- ผู้ไม่รู้จักประมาณ การนอนหลับ การพัก การไม่ทำงาน
จึงเป็นการเสียดัดในอะไร ? 478
- ผู้ไม่หลงสุข ไม่ยึดสุขนั้น มีคุณแก่โลก และเกื้อกูลโลกอย่างไร ? 356-357
- ผู้ยังมีกามกิเลสอยู่ จะมีมานะ หรือความเป็นพรหมได้ไหม ? 75
- ผู้ยังมี “กามราคะ” แล้วเข้าใจว่า “ตายแล้วสูญ” ไม่มีอะไรเหลือ
คือผู้ที่ไม่รู้ในอะไร ? 76
- ผู้ยังไม่แจ้ง “นิโรธอริยสัจ” จริงแท้ และหลง “นิโรธ” ที่ไม่แท้ คือไหน ?
และทำลายศาสนาพุทธอย่างไร ? 294
- ผู้ยังไม่แจ้งใน “อนิจจัง” ยังไม่มี “ไตรลักษณ์ญาณ” เนื่องจากอะไร ? 197-198
- ผู้ยังไม่รู้สิ่งใดจะไปมา มัน หรือทิ้งมัน เลิกจากมัน ละวางจากมัน ได้หรือไม่ ? 167
- ผู้ยังยึดติดอยู่เท่าใด ก็ยัง “ใช้จ่าย” อย่างสูญเสียบ่อยเท่านั้น
หมายถึงสูญเสียบ้างอย่างไร ? 630
- ผู้ยังเสียดายเศษธุลีสุดท้าย ประหนึ่ง “เหลือหางข้างติดพวยกา”
หมายถึงอะไร ? 493
- ผู้อยู่ใน “สมาบัติ” หรือผู้กำลังสลบ มีลักษณะอย่างไร ? 332
- ผู้แจ้งแทงทะลุใน “วิมาน” เกิดฉลาดแท้รู้เท่าทันในจิตหลง จิตเพื่อ ที่ยังเป็น
“จิตนิยม” อยู่เหล่านั้น จะเลิกอะไร ? เพราะอะไร ? 625
- ผู้แจ้งแทงทะลุ เป็น “ปรีวัณณ์ 3” จะต้องรู้อย่างไร ? 105
- “ผู้รู้ได้แต่เท่าเก่า” เป็นผู้ประมาทใช่ไหม ? 158
- “ผู้รู้ตน” และ “ผู้หมัดตน” แท้ เป็นอย่างไร ? 599

- ผู้รู้แต่ รู้ทุกข์หรือภัย และไม่ได้ดีสุขได้อย่างจริงแท้แน่นอน
จะเป็นผู้อยู่ในสภาพอย่างไร ? 319
- ผู้เริ่มก้าวเข้าสู่ความรู้จักหยุด รู้จักพอ เริ่มรู้จักอะไร ? 252
- ผู้เริ่มมีปัญญาจะทำอย่างไรกับการเสพยา ? 448
- ผู้เริ่มมี “สัมมาทิฐิ” คืออย่างไร ? ผู้ “บรรลุตสัมมาทิฐิ” แท้เป็นอย่างไร ? 552
- ผู้เรียนรัฐันต์ ๕ โดยฝึกสติปัญญาให้ตรงตามแบบ ศีล-สมาธิ-ปัญญา
คือ ผู้ปฏิบัติอย่างไร ? 320
- ผู้หลงขนาดหนักจะใช้ปัญญาไปทางใด ? หนุนอะไรบ้าง ? 434
- ผู้หลงตนว่า “เป็นพระโพธิสัตว์” ผิดๆ เพี้ยนๆ คือ อย่างไร ? 136
- ผู้หลงภาคภูมิใจในงานศิลป์ ภูมิใจ หลงยิ่ง หลงใหญ่ หลงเด่น หลงดัง
ในความเป็นศิลปินนั้นๆ นับเป็นอารมณ์ชนิดไหน ?
และเป็นต้นตออย่างไร ? 168
- ผู้หลงใน “โอปปาติกะสัตว์” เป็นอย่างไร ? 199
- ผู้หลงยศ ทำให้โลกเดือดร้อนอย่างไร ? 164
- ผู้หลงเสพยาจนสงบ (บัสสัทธ) และจนว่างวางเฉย (อุเบกขา)
ยังไม่พ้นอะไร ? 356
- ผู้หลงเสพยาติดการนอน หรือการหยุด การไม่ทำงาน เป็นความสุขส่วนเกิน
เป็นอย่างไร ? เป็นเรื่องของอะไร ? 296,478
- ผู้หลง “เสพยา” อยู่บนนั้นหรือ คือ พระอรหันต์ ? 190
- ผู้หลงใหล “อายุทิพย์” หมายถึงอะไร ? 152
- ผู้หลุดพ้นใน “การแสวงสุข” เด็ดขาด เพราะมสิ่ง “ยิ่งกว่าสุข”
อยู่ในตนแล้วจริงๆ คือ มีสภาพอย่างไร ? 620
- ผู้ “วิริยะ” อย่าง “อริยะ” คือ อย่างไร ? 616
- ผู้สร้าง “ความมี” ใน “ความหมด” (อรูปถมาน) สร้างได้อย่างไร ? 152
- ผู้สร้างวิมานให้แก่ตนเอง เก่งหรือไม่ ? ฉลาดหรือโง่ ? 449
- ผู้สิ้น “โอชรูป” ถึงที่สุดจนรู้แจ้ง มีอารมณ์อะไร ? 543
- ผู้เสพยาอารมณ์พรหม เป็นภาระต่อสังคมอย่างไรร้ายกาจจริงหรือ ? 336

ผู้วดอุตตริมนุสสรรมท่ไม่ม่ในตน	271-272
ผู้วด “อุตตริมนุสสรรม” อันม่ในตน ม่ลักษณะอย่างไร ?	554-555
ฝัน, นิมิต ต่างกันอย่างไร ? ของพระอริยเจ้าเป็นเช่นใด ?	479
ผูกมัดด้วยวิธี “นั่งหลับตา” ในการปฏิบัติ “พุทธธรรม” นั้น ต้องทำอย่างไร ?	110
“พรหม” คืออะไร ? ได้แก่อะไร ? มีอย่างไร ? มีเท่าใด ? ฯลฯ	31,81,84,90,183----,380,483
พรหม ลักษณะต่างๆ	
๑. ปัตมห	94
๒. ชินะ	98
๓. พรหมจริยะ (พรหมจรรย์)	106
๔. พรหมณ (พรหมवास)	131
๕. ปัตโร	140
๖. โมหคต (ความยังไม่รู้แจ้งในพรหมต่างๆ)	151
“พรหม” แบ่งได้กี่ชั้น กี่เชิง ? ได้แก่อะไรบ้าง ?	81
พรหม ชั้นต่างๆ	
1. ปาริสัชชา	380,95,175-181,379-381,399,413
2. ปุโรหิตา	381,38,95,295,379,384-401
3. มหาพรหม	399
4. ปรัตตภา	403
5. อัปป์มาณภา	404
6. อากัสสร	405,483
7. ปรัตตาสุภา	405-410
8. อัปป์มาณาสุภา	405-410
9. สุกกัณหา	405-410,483
10. เวหป์ผลา	411

11. อสังขญ์	412
12. อวิหา	170,453
13. อตปป์า	170,453
14. สุตัสสา	170,453
15. สุตัสสี่	170,273,453
16. อกนินฐา	142,149,170,172,273,453
17. อากาสาณญายตนะ	483
18. วิญญาณญายตนะ	497-500,527,577
19. อากัญญายตนะ	456,486
20. เนวสัญญาณาสัญญายตนะ	492
พรหมสุทรวาส :	
1. อวิหา ยัต เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา	
2. อตปป์า ยัต กรุณา มุทิตา อุเบกขา	
3. สุตัสสา ยัต มุทิตา อุเบกขา	
4. สุตัสสี่ ยัต อุเบกขา	
5. อกนินฐาพรหม รู้แจ้งในอุเบกขาธรรม	170,143
พรหมก็ยังมตคณา จริ่งหรือ ?	71
“พรหม” กับ “ปุถุชน” แตกต่างกันอย่างไรร ?	134
พรหมขันตา เป็นอย่างไรใด ? ไฉน ?	82,154,159,161,169,176
“พรหม” ตัวจริง เป็นอย่างไร ?	70,99,130,270,400-420
“พรหมจริง” แตกต่างกับ “พรหมเก้” อย่างไร ?	73-74,79,119,380
“พรหม” ที่มี “โลกามิส 8” น้อยที่สุด จัดเป็นพระอริยะระดับใด	
ในพระพุทศาสนา ? และ “พรหม” ที่หมดโลกียะ คือ พระอริยะระดับใด ?	74
“พรหม” ที่เสพยา มีหรือไม่ ? เป็นพรหมชั้นไหน ? เพราะอะไร ?	200,271
“พรหม” ในสภาวะของ “พระภิกษุ” เป็นอย่างไร ?	133
“พรหม” ในสมัยพุทกาล ความหมายว่าอย่างไร ?	107
พรหมปุโรหิตา มีจิตวิญญาณเป็นพรหมปาริสาชา ได้อย่างไร ?	384
พรหมมีรากศัพท์ คือ “พรหะ” หมายความว่าอะไร ?	72
พรหม หรือเทวดาผู้เสพยาธรรมารมณ เป็นอย่างไร ?	154
พรหมลูกฟัก คือ อะไร ? หมายถึงลักษณะอย่างไร ?	183,191,288

พรหมวิหาร ๔ นคือไหน ?	93,149
เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา	270
“เมตตา” เป็นเพียงอาการของ “จิต” เท่านั้น จริงหรือ ?	
และมาจากรากศัพท์อะไร ? มีคุณสมบัติอย่างไร ?	144,143,96
“กรุณา” หมายความว่าอย่างไร ?	
และมาจากรากศัพท์อะไร ? ทำได้อย่างไร ?	144,96
“มุทิตา” หมายความว่าอย่างไร ? จะให้เกิดได้อย่างไร ?	
มาจากรากศัพท์อะไร ?	96,144
อุเบกขา เป็นจิตชนิดไหน ?	96
“พรหม” องค์กรใหญ่สูงสุดและอยู่ในร่างคนเป็นๆ ?	149
“พรหมจรรย์” ในปัจจุบัน เสื่อมลดด้อยลงจนเหลือเพียงใด ?	123
“พรหมจรรย์” เป็นคุณสมบัติของพรหม และของผู้บรรลุนิพพานด้วยหรือเปล่า ?	83
“พรหมจรรย์” หมายถึงอะไร ? ในพุทธสมัย “จบพรหมจรรย์” หมายถึงใคร ?	123
“พรหมจรรย์” (พรหมจรรย์) หรือ “พรหมจริง” คืออะไร ? แปลว่าอะไร ?	
หมายถึงอะไร ? คือการประพฤติอย่างไร ?	106,107,110,113,131
“พรหมจรรย์” หรือ “พรหมจรรย์” หมายถึงอะไร ?	34,106,107,123,149,180
พระแก้ว ปЛОมๆ เอาแต่กิน นอน เสพย์ไร้ค่า	
เปรียบเหมือนอะไร ? เพราะอะไร ?	241-242
“พระ” คือใคร ? “พระ” หรือ “เพศพรหมจรรย์” แปลว่าอะไร ?	114
พระ-ครู-อาจารย์ ควรสอนอะไร ? ควรทำลายอะไร ?	114,310,401,402
“พระเจ้า” ที่แท้ คือใคร ?	94,272-273
พระเจ้าจอมอยู่กับจิตพรหม โดยไม่แจ้งในอนัตตาธรรม จิตไม่เกิด	
“อนัตตสัญญา” จริงๆ เป็นศาสนาฝ่ายไม่หมดสิ้นอัตตา	97
“พระ” ที่ยังคิด “รส” มาก พลุบหฺร จะเรียกว่าท่านเป็นพระอรหันต์	
ได้หรือไม่ ? เพราะอะไร ?	28
พระที่หลงวัตถุมหาสมบัติ เป็นพระอย่างไร ?	254
พระเป็นบุรุษไปรษณีย์ หรือ ?	397

“ พระผู้ครองเรือน ” มีไหม ? ถูกตรงตามพระพุทธรูปัญญัติไหม ?	136
พระผู้ใดแต่ “ ความสงบ ” แต่ยังไม่สิ้น “ อตฺตา ” เป็นพระอรหันต์ด้วยหรือ ?	302
พระพุทธรเจ้าทรงสอนว่า ผู้สอนแบบใดสอนผิด ?	206
พระพุทธรองค์ ทรงยืนยันในบุคคล 4 ประเภท เกี่ยวกับ เจโตสมณะ กับ โลกุตตระ อย่างไร ?	223,359-360
พระพุทธรเจ้าเปิดโลกทั้ง 3 ตามบุคคลาธิษฐาน อธิบายอย่างไร ?	376
พระพุทธรเจ้าเปิดโลก 3 เป็นธรรมาธิษฐาน อธิบายอย่างไร ?	377
“ พระพุทธรเจ้า ” ทรงมีนโยบายให้คนทุกคน เป็นอย่างไร ? เป็นนโยบายที่ขนาดไหน ?	88
พระพุทธรเจ้าทรงยืนยัน “ สัมมาสมาธิ ” แท้ๆ แบบพุทธตรงๆ ไว้ที่ใด ?	192
พระพุทธรเจ้าทรงดับขันธปรินิพพาน ณ จุดใด หรือฐานใด ?	607
พระพุทธรเจ้าทรงมี “ พระกรุณาธิคุณ ” ทำไมจึงไม่เรียกว่า “ เมตตาธิคุณ ” ?	143
“ พระพุทธรองค์ตรัสไว้ว่า เราไม่พัก(อภิปติภูริ) และเราไม่เพียร(อนายุหะ) ก็เข็มนอนข้ามโสมสงสารได้ ” ความหมายว่าอย่างไร ?	482
พระภิกษุ “ พระมหาสาโล ” มีบ้างไหม ?	136
พระโยคาวจรในโลก ไปหลงลัทธิฤๅษี-เดิยรถีย์ หลงเสพย์ติด “ จิตพัก จิตสงบ ” จะมีผลต่อศาสนาอย่างไร ?	480
“ พระรัตนตรัย ” ที่จะได้เท่านั้น คืออย่างไร ?	264
พระ ลากศาสนาหลงสู่ความเสื่อมได้อย่างไร ?	138
พระโสตาบัน อยู่เหนือโลกใด ? มีญาณทัสสนะอย่างไร ?	463,510,511,550,552
พระอินทร์ หมายถึงอะไร ? อยู่ที่ไหน ?	31,247
พระโอวาทปาฏิโมกข์ คืออะไร ?	127
พระอภิธรรม คืออะไร ? เกี่ยวข้องกับพระอรหันต์หรือ ?	344,371
พระอริยะชั้นไหน ที่ดับกามจิตได้เด็ดขาด (สมุจเฉท) ?	194
“ พระอริยะ ” ที่ยังไม่ถึงพระอรหันต์ หัวเราะขนาดไหน ?	59
พระอริยะโสตาบัน คือใคร ? พระอริยะสกทาคามี คือใคร ? พระอริยะอนาคามี คือใคร ? และจะต้องพ้นโลกอะไร ?	421,462,464

พระอริยะเจ้าทางพุทธศาสนา มีความเป็น “พรหม” ทุกองค์หรือ ?	143
“พระอริยะ” อยู่ที่ไหน ? ให้อะไรแก่โลกบ้าง ?	29,174
พระอนาคาม มีภหลวงอารมณ์ใด ?	172
พระอนาคาม มีคุณสมบัติอย่างไร ?	74
พระอนาคาม อยู่เหนือโลกอะไร ?	464
พระอรหันต์ของพุทธที่ถูกแท้ จะต้องเข้าผลสมาบัติ ออกผลสมาบัติเล่นหรือไม่ ?	294
พระอรหันต์เจ้า เชื่อว่าจบกิจแล้ว ยังต้องทูลถามธรรมะ ต้องเรียนรู้อะไรจากพระพุทธรูปอยู่หรือไม่ ?	4
พระอรหันต์ใช้จิตดวงใดเป็นเหตุแห่งการเกิด ?	203
พระอรหันต์ “ดับ” อย่างไร ?	325
พระอรหันต์ดับอุปาทานขั้น ๕ สนิทสัน แต่ยังมีอะไรเหลือ? เหลือไว้ทำไม ?	548
“พระอรหันต์” ต้องมี “ความเกิด” “เกิด” อะไร ?	550
“พระอรหันต์” ต้องมี “ฉาน” ทุกองค์ แต่ “พระอรหันต์” ไม่จำเป็นต้องมี “เจโตสมถะ” (นั่งหลับตาดับจิต)	
พระพุทธรูปทรงยืนยืนไว้ เชื่อไหม ?	223,187
พระอรหันต์ ท่านจะ “ดับจิต” เป็นอสัญญะ เพื่อพักผ่อนในภพที่ท่านมีเวลาน้อย ต้องการพักผ่อนให้ได้มากๆ ในช่วงนั้น เพื่ออะไร ?	188
“พระอรหันต์” ในแบบพุทธแท้ๆ คือใคร ? จะต้องมีอะไร ?	47-49,172,187,204,218,220,325,544,547-549,584
“พระอรหันต์” ในแบบของพุทธศาสนานั้น แม้มติตาโพลงๆ อยู่ก็มี “นิโรธ” คืออย่างไร ? จริงหรือไม่ ?	188,537
พระอรหันต์บรรลุหลุดจาก “จิตสุดยอด” ตัวใด ?	172
พระอรหันต์แบบพุทธศาสนา อยู่ที่ไหน ? เว้นอะไร ? ไม่ทำอะไร ? ทำอะไร ? ไม่เป็นอย่างไร ? เป็นอย่างไร ? สร้างอะไร ?	352-354
พระอรหันต์ “ปรุ้ง” อะไร ? อย่างไร ?	342,343
“พระอรหันต์” เป็นผู้ไม่มาเกิด หรือไม่ไปเกิด แม้ในแดนอรุณโลกอรุณน้อย ไหนๆ ออก หมายความว่าอย่างไร ?	222
“พระอรหันต์” มีกี่แบบ ? อะไรบ้าง ?	600

- พระอรหันต์ มีสภาพอย่างไร ? มีอะไรที่น่ารู้
 ไฉนอีก ? 45,71,188,193,203,204,334-335,416-417,509,548
- พระอรหันต์มีอะไรเหมือนกัน และอะไรไม่เหมือนกัน ? 600,601
- พระอรหันต์ไม่มี “ อเหตุกะจิต ” -จริงหรือไม่ ? 203
- “ พระอรหันต์ ” แม้แต่ “ นิโรธอริยสัจ ” หรือ “ นิพพาน ” ที่ท่านทำได้
 ท่านยังไม่หลงยึด ไม่หลงติด ไม่หลงเสพยา เพราะเหตุใด ? 190
- พระอรหันต์ รู้แจ้งวิรูบิกข์ วิวาท วิมาน เพื่ออะไร ? 509
- พระอรหันต์หัวเราะได้หรือไม่ ? อย่างไร ? 45,58,212
- “ พลังงานจลน์ ” (ของจิต) ภาษาพระอภิธรรมเรียกว่าอะไร ? 184
- “ พลังงานจลน์ ” ในภพแห่ง “ จิต ” อยู่ได้อย่างไร ? 201
- “ พลังงานศักย์ ” ที่เป็นจิตใต้สำนึก หรือ “ สัญชาตญาณ ” คืออย่างไร ? 185
- “ พลังงานศักย์ ” หรือ “ อดตภวังค์ ” เป็นภพอย่างไร ? 201
- “ พลังจิต ” อย่างไร ที่พระพุทธเจ้าพาทำ พาเป็น ? 557-558
- พวกทำสมาธิหลับตา เป็น “ นิพพานพรหม ” ส่วนมากเป็นพวกไหน ?
 พวกได้ “ นิพพานพรหม ” จะต้องมาต่อภูมิเป็นอะไรอีก ? 323
- พวกที่โง่ซอโง้งเข้าไปอีก คือ อย่างไร ? 414
- พวกที่ทำอสังขญู ถ้ายังมีอนุสัยกามาสวะจะเป็นอย่างไร ?
 ถ้าหมดอนุสัยของกามแล้วจะเป็นอย่างไร ? 457
- พวก “ วัตถุนิยม ” เป็นอย่างไร ? ทำอะไร ? 466,469
- พวกที่เสพยาเสพติด หลายนงเสพยาติดยา ทงนงหลับตาสมาธิ
 ทำให้โลกเดือดร้อนอย่างไร ? 340
- พวกเสพยา “ ภวตัตถหา ” (ฉานหลับตา)
 ต่างกับพวก เสพย์กาม (กามตัตถหา) อย่างไร ? 338
- พวกเสพย์ยาเสพติด คือ การทำความดับ (นิโรธ) หรือเข้าฉานแบบไหน ? 329
- พวกเสพย์ยาเสพติด และพวกฮิปปี เป็นพวกอสังขญูแบบไหน ?
 และมีตัตถหาชนิดใด ? 442

พวกเสพย์ “ อารมณฺ์พรหม ” เป็นอย่างไร ?	336
พหิตระ, พหิตธารูปานี เป็นอย่างไร ?	52,496,521
“ พหุโล ” (ที่เป็นตัวอย่างจริงๆ) ลองอ่านดูซิ	15-16
พหุสัจจะ ต่างกับพหุสุต อย่างไร ?	3
พหุสัจจะแท้ๆ เป็นอย่างไร ? รู้อย่างไร ?	68,93,167,175,202,215,327
พัก, หยุด, สงบ ซึ่งหมายละคลายเหน้อยแท้ๆ คืออย่างไร ?	
คุณได้ทำกันถูกแล้วหรือ ?	451
พุทธะ คือใคร ? อะไร ? แคไหน ? แจ่มแจ้งไหม ?	
เป็นโลกุตตระแท้ๆอย่างไร ?	297,82,427,310,148
พุทธคุณ 3 อันคือ : ปัญญาธิคุณ, กรุณาธิคุณ, บริสุทธิคุณ	352-353
พุทธะ ทำให้คนขยัน ไม่เกียจคร้าน จริงหรือไม่ ?	315,301
“ พุทธปรัชญา ” แท้ๆ ที่สำคัญยอด คืออย่างไร ?	88
“ พุทธวิชา ” แท้ๆ เป็นอย่างไร ? สอนให้เรียนรู้อะไร ?	31,35
พุทธศาสนา ทำให้คนเห็นแก่ตัวอย่างที่คนเขาว่ากันจริงๆ หรือ ?	336-337
พุทธศาสนาแท้ๆ มีสภาวะที่บริสุทธิ์อย่างไร ?	79
พุทธศาสนาผิดกันกับศาสนาอื่น คือสอนทั้ง “ อัตตา ” และให้ล้าง “ อัตตา ” จนเป็น “ อนัตตา ”	97
พุทธศาสนา มิใช่ศาสนาที่ดับจิต-ดับวิญญาณ ดับธาตุกำหนดหมาย -ดับสัญญา จริงหรือไม่ ?	530
“ พุทธศาสนา ” นั้น สอนสัจจะแห่งกรรม คือสอนว่าอย่างไร ?	97
พุทธศาสนิกชน ซึ่งเป็นฆราวาส ทำไมจึงไม่สมควร อวดอุตตริมนุสสธรรม ที่ไม่มีในตน ?	391
พุทธศาสนิกชน หลงผิดอย่างไรเกี่ยวกับพระอรหันต์ ?	584
พุทธศาสตร์ หรือ ไสยศาสตร์ดี ?	122
“ พรหมัญญา ” คืออะไร ?	132
“ พรหมณกัญญา ” คือ พรหมณ์ชนิดใด ?	137
“ พรหมณกุมาร ” คืออะไร ?	137

“พราหมณกุล” คืออะไร ?	138
“พราหมณคหบดี” คือพราหมณ์ประเภทใด ?	136
“พราหมณธรรม” คืออะไร ?	134
“พราหมณปุตต” คืออะไร ?	136
พราหมณมหาสาโล หมายความว่าอะไร ? ทำอะไร ?	135
“พราหมณมานว” คืออะไร ?	137
“พราหมณรูป” คือรูปอะไร ?	134
“พราหมณวัชฎก” คืออะไร ?	137
“พราหมณวาจนก” คืออะไร ?	135
“พราหมณวาทก” คืออะไร ?	134
“พราหมณวานิช” คือพราหมณ์อย่างไร ?	137
“พราหมณเวส” คืออะไร ?	133
พราหมณ์ คือ “พรหม” อย่างผิวๆ เฝินๆ แคเปลือก แคกระพ ไขหรือไม ?	132
“พราหมณ์” คือเป็นวรรณะหนึ่งที่สืบสายตามกำเนิด	
ส่วนคุณธรรม หรือจิตใจละ ?	132
“พราหมณ์” ในสมัยพุทธกาล พระพุทธองค์ก็ยังทรงหมายถึง	
เนื้อหาสาระอย่างไร ? แคไหน ?	131
พราหมณ์ เปลี่ยนเป็นแพศย์และศูทร ไปตามสภาวะได้อย่างไร ?	137
พราหมณ์ ผู้สะสม จะมีผลการปฏิบัติเป็น “โลกีย์ธรรม”	
หรือ “โลกุตตรธรรม”	136
“พราหมณ์” หรือ “พรหม” หรือคำว่า “พระ” นั้น แท้จริงเป็นสัญลักษณ์	
อันเดียวกันหรือไม่ ? อ่านดูเถิดตั้งแต่...	93-151
พราหมณ์ และ พรหม เสื่อมลงอย่างไร ?	131-139
เพราะอะไร ? จึงทำให้คนหลงนึกว่า การนอนหลับเป็นกำไร	
หรือ เป็นสุขส่วนเกิน ?	478
เพราะเหตุใด เมื่อทำตนเป็น “บิณฑม” หรือ “พระเจ้า” แล้ว	
จึงไม่ไห้ตนม่นยึดติดในความเป็น “พระเจ้า” ?	97

- เพราะเหตุใด เมื่อได้นิพพานแล้ว จึงไม่ให้ยินดีในนิพพาน ? 89
- “โพธิ” หมายถึงอะไรแท้ ๆ ? 255-256
- “โพธิสัตว์” ชั้นจะก้าวจาก “กามบุคคล” สู่อริยบุคคล คืออย่างไร ? 255
- “โพธิสัตว์” ชั้นต้น ชั้นกลาง ชั้นปลาย หมายถึงอย่างไร ? 256
- “โพธิสัตว์” เป็นคนปลุกชนธรรมดาได้หรือ ? 253
- โพธิสัตว์สัมพันธ์กับ “มายา” อย่างไร ? 369-370
- “โพธิสัตว์” สร้างอะไร ? คือใคร ? มีอะไรเป็นมหาสมบัติ ?
และมงานอะไร ? 253,370
- “ภพ” เกิดมาได้อย่างไร ? จากไหน ? คืออะไร ?
จะเข้าใจได้ละเอียดอย่างไร ? 80,98,99,184,219,277
- “ภพของจิต” อยู่ตรงไหน ? 73
- “ภพ” ของรูปาวจรจิต เป็นจิตชนิดไหน ? 109
- “ภพ” ของอรูปาวจรจิต เป็นจิตชนิดไหน ? 109
- ภพ-ชาติ 238
- ภพที่ตนเสพย์อยู่ในจิตวิญญาณ เรียกว่าอะไร ? 449
- “ภพ” ใหม่ จะสามารถสร้างขึ้นได้อย่างไร ? 197
- “ภพ” ใหม่ ในแดนภวังคจิต นำเสพย์ใหม่ ? 192
- “ภวตัณหา” คืออะไร ?
อย่างไร ? 4,12,36,60,72,91,119,163,303,332,334,377,400,449
- “ภวตัณหา” เป็น “สักกายะ” หรือไม่ ? 17
- “ภวภพ” คืออะไร ? 377,449
- “ภวาราคะ” คืออะไร ? “ภวาราคะ” ที่เป็น “รูปาราคะ” กับ “อรูปาราคะ”
นั้นเป็นอย่างไร ? 73-74
- “ภวังคฉลนะ” เรียกในภาษาวิทยาศาสตร์ว่าอย่างไร ?
และคืออะไร ? 184,186,197,276

“ภวังค์บัจเฉตะ” คืออะไร ? อยู่ที่ไหน ?	187,197
ภาววิสัย ที่ “ตายสูญสนิท” ตั้งแต่องค์ยังไม่ทันหมดลมหายใจ มีจริงๆ ในปัจจุบันนี้หรือไม่ ?	75
“ภิกขุหนึ่งศึกษา สาขาอะสมานันนา” หมายความว่าอย่างไร ?	389
ภิกษุผู้ประจบคฤหัสถ์เอาใจมารวาส มีโทษร้ายแรงอย่างไร ? เพราะอะไร ?	392
“ภูมิแห่งความบรรลุดสูงสุด” กับ “ภูมิแห่งความจนทางแล้ว” คือภูมิเดียวกันใช่หรือไม่ สำหรับผู้หลงสุดขีด ?	436-437
“โศคักขันธา ปหายะ” หมายความว่าอย่างไร ?	18
“โกวาท” หรือ “พราหมณ์” คือใคร ? เรียกกันในเมืองไทยว่าอย่างไร ?	132
มนสิการ คืออะไร ?	145,277,502
“มนุษย์” (มนุษย์โส) แตกต่างจาก “คนผู้ปลุก” (ปลุกชน) อย่างไร ?	618
“มนุษย์ชมพูทวีป” คือ ใคร ? มีลักษณะอย่างไร ?	101,266
“มนุษย์ปุพพวิเทหทวีป” คือไหน ?	102,266
“มนุษย์อปรโคยานทวีป” คือไหน ?	103,104,266
“มนุษย์อตุตตรกुरुทวีป” อยู่ที่ไหน ? มีลักษณะอย่างไร ?	96,102,266,284
“มนุษย์สุดประเสริฐ” คืออย่างไร ?	509
มโนปโทสิกะ คือ จิตวิญญาณประเภทใด ?	403
“มโนปวิจารณ์” คืออะไร ?	100,541
“มโนปุพพังคมา รัมมา มโนเสฏฐา มโนมยา” หมายถึงอะไร ?	43,46,203,515
“มโนปุพพัง” คืออะไร ?	
เพื่อประโยชน์อะไร ?	43,52,102,185,203,293,368,376,516
“มโนมยอิตตา” คืออะไร ? เป็นอย่างไร ?	
มีวิธีการในการสร้างอิตตาอย่างไร ?	13,23,36,78,163,281,486
“มโนมยอิตตปฏิลาโภ” มีลักษณะอย่างไรบ้าง ?	281,486
มมะ,มมังการ คืออะไร ? หมายถึงอะไร ?	71,84,211
มรรคที่ไม่ใช่อริยะ อันมี “มรรคมาก” “มรรคง่าย” “มรรคใหญ่”	
“มรรคจิต” จะพาไปสู่ผลอันไม่ใช่ “โลกุตตระ” จริงหรือไม่ ?	363

มรรคมีองค์ ๘ ได้แก่อะไรบ้าง ?	550
“มห” คือที่มาของคำว่า โมหะ แปลว่าอะไร ?	44
“มหรสพ” จริงๆ แปลว่าอะไร ? คืออะไร ? และมีผลเสียอย่างไร ?	466,518
มหรสพ เป็นฝ้ายได้อย่างไร ?	514-518
“มหาจักรีสารสกสูตร” อูปริ. มัชฌิ. ให้ความรู้เรื่องอะไร ?	192
“มหาราชิกา” ๔ ชั้น หรือ แดนสวรรค์ “จตุมหาราชิกา” แต่ๆ นั้น มันยังงัย ? อ่านดู	233-246
“มัลลิกโกวาทะ” นั้น เป็น “วาทะอันผลาญโลก” หรือ “วาทะพาดิบบหาย” หมายความว่าอย่างไร ?	592
“มัชฌิมา” คืออะไร ? หมายถึงเอาแค่นี้ ? คืออย่างไร ?	44,212,312,319,435
“มันเป็นความเกิดของความเกิด” หมายความว่าอย่างไร ?	217
“มานะ” หรือ “มานะกิเลส” เกิดได้อย่างไร ? คืออะไร ? ลักษณะอย่างไร ?	69,71,72,77,90,151,170,177,355,483
“มานะ” และ “ทิฏฐิ” เป็นตัวการทำให้หลงผิด ออกนอกทาง ต้องใช้อะไรเป็นสื่อเปิดทาง “ปัญญา” ?	353
มานุสสุตตมะ คือ จิตวิญญานประเภทใด ?	403
“มายา” ดีหรือไม่ ? คืออะไร ?	185,255,256
“มารวางกับดักสัตว์” ไว้อย่างไร ?	206-207
มารผู้ลามก คือใคร ? ทำอะไร ?	206-207,209,238,394,397
“มิจนาทิฏฐิ” (ความเห็นผิด) เกิดขึ้นได้อย่างไร ?	461-462
“มิจนาทิฏฐิ” คือความเห็นผิดนั้น เห็นอย่างไร ?	18,93,264,462,551
มิจนาทิฏฐิ นำผลเสียเพียงใดแก่ตน ?	264-265
“มิจนาทิฏฐิ” จะพ้นได้นั้น ต้องเข้าใจแจ้งแทงทะลุกันอย่างไร ?	20,37
“มิจนาทิฏฐิ” ผู้ละได้แล้ว จะต้อง “รู้ยู่เห็นยู่” นั้นอย่างไร ?	20
“มิจนาอาชวะ” แห่งภิกษุ คือ โฉน ?	389,560-562
มิจนาอาชีพ 5 ระดับ.....	
1. ยังชีพอยู่ด้วย “การโกง” (กุหนา)	560

2. ยั้งชั่งพอยู่ด้วย “การล่อลวง” (ลปนา) 560-561
3. ยั้งชั่งพอยู่ด้วย “การตลบตะแลง” (เนมิตตกตา) 561
4. ยั้งชั่งพวยกับการยอมมอบตนปนอยู่กับทางผิด (นิปเปสิกตา) 561
5. ยั้งเลียงชั่งพวยกับการเอาลากต่อลาก (ลาเกณ ลากัง นิชกิจสนตา) 562
- “มิจฉาสมาธิ” เป็นอย่างไร ? จะศึกษาที่ถูกที่ผิดชัดๆ ได้ จากพระสูตรไหน ? 192
- “มิจฉาปณิหิตตัง จิตตัง” หมายความว่าอย่างไร ? 558,584
- มีการ “ทำ” ก็ต้องมีการเห็นอย่างมีการปรุง(สังขาร)เป็นธรรมดา จริงหรือไม่ ? 172
- มี “ทิพย์” ไม่มี “ธรรม” ไม่เป็น “เทพ” จริงหรือไม่ ? 63
- มี “พรหมจรรย์” (ความประพฤติที่ประเสริฐ) สำหรับลูก ก็ยังเรียกว่าเป็น “จิต” อันสูง เป็น “วิญญาณ” อันดียิ่งอยู่ น้อย่างไร ? 150(140-150)
- มี “วิมุติ” โดยไม่มี “ญาณ” (ปัญญา) เป็นอย่างไร ? 358
- มี “ศีล” ห้ามไม่ให้ “พระ” ดำเนินชีวิตเยี่ยงชาวโลกใหม่ ? 138
- “มูล” หรือ “ราก” คืออะไร ? 76
- “เมถุนธรรม” ดับสนิทได้นั้น คือ อย่างไร ? 430
- “เมถุนธรรม” พาคนเข้าสู่ความ “โลก” ได้ด้วยหรือ ? 20
- “เมถุนวิรัตติ” สมควรจะประพฤติปฏิบัติใหม่ ? หมายถึงอะไร ? 125
- เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา นั้นคืออย่างไร ? เป็นคุณสมบัติของใคร ? 142,167
- แม่ของพุทธะ (พระพุทธมารดา) นั้น ลึกซึ้งเป็นธรรมมาธิษฐาน อย่างไร ? 370,373
- “โมหะ” เป็นอย่างไร ? ทำอย่างไร จะพ้นได้ ? 51-52,60,152,155,161,168,237,260
- “โมหคต” มีลักษณะอย่างไรกันบ้าง ? 152,156,206,452-453,497
- เมื่อใดจะเรียก “สัมมา” ขนสมบุรณ์ ? 549-550
- เมื่อใดจึงถือได้ว่า เริ่มอุบัติเข้าสู่ความเป็นพระอนาคามี ? 69
- เมื่อใดจึงปฏิญาณตนเป็น “อรหันต์” ได้ ? 544,607
- เมื่อ “โพธิ” เกิดแน่แล้ว “มายา” จะเป็นอย่างไร ? 369
- เมื่อ “มายา” ตัวนำเกิดตายสนิทอะไรจะเกิดแทน ? 370

- เมื่อผู้ใดมี ศีลสิกขา—จิตสิกขา—ปัญญาสิกขา จริง ถูกต้องแน่
อะไรจะเกิดขึ้น ? 86-87
- เมื่อยังไม่เกิดปัญญารู้ตัวรู้แจ้ง จิตยังหลง ยังติด
คนผู้นั้นก็จะกลับมาบอบทบาทเดิม 186
- เมื่อยังไม่รู้จัก “ยอม” หรือ “รู้” แต่ “ไม่ยอม” นีเอง
ที่เป็นตัวเหตุทุกข์—สุข จริง หรือ เป็นยังไง ? 506
- เมื่อสัญญาเดิม หมดความเป็นพลังงานศักย์ คือ เลิกยึดความไม่รู้ เลิกยึดความลืม
หมดความเป็นอดีตวงศ์ ก็เวียนกลับ หรือ เกิดใหม่นั้น เป็นอย่างไร ? 185
- เมื่อสิ้นอำนาจการกดขี่ “จิต” มันจะเริ่มทำงาน
เริ่มเป็น “ภวังคเจตนะ” หมายความว่า จิตเริ่มทำอะไร ? 185
- เมื่อ “อสังขสัญญาตัว” ปลดปล่อย “พลังงานศักย์” ลงเมื่อใด จิตจะมีสภาพอย่างไร ? 197
- “เมาสัญญาตา” คือไฉน ? 592
- เมภาษาอภิธรรม สนุก หรือไม่ ? 373-374-375-376
- ไม่เกิดพุทธะ เพราะยังไม่ปล่อยวางพรหม จริงๆ หรือ ? 493
- ไม่รักมาก เป็นคุณความดีของพรหมหรือ ? 124
- ไม่มีมรรค—ไม่มีผล “ศาสนา” อยู่ได้หรือไม่ ? 122
- “ไม่มีเหตุ” แต่ “มีเหตุ” เป็นสิ่งถูกต้องตามสังขจรรรมได้อย่างไร ? 40
- “ไม่ยอมรับรู้” ฉลาดหรือโง่ ? 506
- ไม่มีสัมมาทิฐิ อันเป็นอริยะ เพราะไปหลงยึดทางประพตติแบบใด ? 305
- ไม่หมดความเมา ไม่หมดความอยาก ไม่สิ้นความคิด
แล้วทุกข์จะสิ้นได้อย่างไร ? 185
- “ไม่พ้นพรหม” มีลักษณะอย่างไร ? 72
- “ไม่หลงเสียความไม่มี” เป็นได้หรือไม่ ? คืออย่างไร ? 529
- “ไม่หลงรู้ใหม่ตน” หมายความว่าอย่างไร ? 619
- “ไม่หลงตนใดๆ ให้เป็นรู้” หมายความว่าอย่างไร ? 620
- “ยถาภูต” หรือ “ยถาภูตญาณทัสสนะ” หมายถึงอะไร ? 288

ยศ ศักดิ์ ปลอม เป็นอย่างไร ? ยศ ศักดิ์ เป็นเพียง “ สัจธรรม ”	
ที่บอกแจ้ง “ สัจธรรม ” เท่านั้น จริงหรือ ?	164
ยศ ศักดิ์ มีไข้ของนำหลงไหล นำยินดี นำดีมนถอมนเลย...	
ยศ ศักดิ์ ฐานะที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ หมายความว่าอะไร ?	164
ยอดกุศลธรรม คือ บุญแท้ หมายถึงอะไร ?	396
ยักษ์ อมนุษย์ ๕ เทวดา ที่แท้จริงอยู่ที่ไหน ?	156,161
“ ยักษ์ หรือ อมนุษย์ ” แตกต่างจากยักษ์ 4 ตนในเทวดา	
จนจตุรหาราชิกา อย่างไร ?	155,156
“ ยักษ์ หรือ อมนุษย์ ” นอกตัวเราที่ไปขึ้นเป็น	
“ มโนมยอิตตา ” อันไม่เป็นจริงนั้น เป็นการเห็นของใคร ?	156
ยักษ์ หรือ อมนุษย์ หรือ รักขส ที่เป็นนรกของพรหม	
ชั้นต่ำสุด มีโทษอย่างไร ?	155
ยานำบัดทุกข์ขนานต่างๆ มีอย่างไรบ้าง ?	446
“ ยามานูมิ ” แปลว่าอะไร ? คือ จิตที่มีลักษณะอย่างไร ?	33
ยารักษาโรคกิเลส มีชื่อเรียกว่าอะไร ?	127
“ ยาเสพยัตติ ” เป็นศัพท์อย่างไรของคนผู้ทุกข์ ?	448
ยาเสพยัตติ เป็นพิษต่อโลก ใครต้องการบ้าง ?	444
“ ยิ่งกว่าสุข ” เป็นอย่างไร ?	538
“ ยิ่งไม่ยึดเสพยยิ่งสุข ” เป็นอย่างไร ?	318
ยัต “ อิตตา ” หมายความว่าอย่างไร ?	355-356,357
“ ยิน ” ดีแล้ว “ เห็น ” ดีแล้ว “ รู ” ดีแล้ว ควรทำอย่างไร ?	144
“ เข็มนา เหตุปบปีกลวา ฯ ” หมายความว่าอย่างไร ?	203
“ โย รัมมัง บัสสติ โส มัง บัสสติ ” แปลว่าอะไร ?	377
“ โยนิ ” คือ การเกิด มี 4 ชนิด	
แต่ละชนิดมีลักษณะอย่างไร ?	197-198,421-425,428-432
1. “ ชลาพุชะโยนิ ” อย่างไร ?	68,198,420,421
2. “ อณฑชะโยนิ ” อย่างไร ?	69,198

3. “สังเสทชะโยนิ” อย่างไร ?	69,198
4. “โอปปาติกะโยนิ” อย่างไร ?	197,426
“รสของโลก” หรือ “รสนิยมอย่างโลกโลกีย์” มีอย่างไร ? ขั้นตอนละเอียด หยิบอย่างไร ?	302,463-464
รสต่างๆ เป็นอย่างไร ?	72,400
“รสชาติ” จากรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส รับสภาพติดต่อยังจากประตูใด ?	227,169
รสสุข ที่เนื่องมาจากอุเบกขาเวทนา นำเป็น นามิ หรือไม่ ?	543
ระดับของผู้ปฏิบัติธรรม 7 ระดับ	363-368
1. สัทธานุสาร์ น้อย่างไร ?	363
2. ธรรมานุสาร์ น้อย่างไร ?	364
3. สัทธาวิมุตติ น้อย่างไร ?	365
4. ทิฏฐิวิมุตติ น้อย่างไร ?	365
5. กายสักขี น้อย่างไร ?	366
6. ปัญญาวิมุตติ น้อย่างไร ?	366
7. อุภโตภาควิมุตติ น้อย่างไร ?	367
ระบบการไม่ปลดปล่อย ผูกจิต “ทาส” ไว้ด้วยอะไร ?	468
“รักษส” คืออะไร ?	155
“ราก” แท้ๆ ของสัตว์โลก อยู่ที่ใด ?	76
รากเหง้าแคว้นมูลของทุกข์แท้ๆ คืออะไร ?	538
รากษส คือ จิตวิญญานลักษณะใด ?	155
ร้านขายของ ชื่อ “กามาวจร” เป็นอย่างไร ?	258
“รูป” กับ “นาม” คืออะไร ? มีลักษณะสภาวะเป็นอย่างไร ?	7,9,22,23,25,56,99
“รูป” ที่นักปฏิบัติธรรมต้อง “รู้จัก” คืออย่างไร ?	509-522
“รูป” พุทธศาสนาในสภาวะปัจจุบัน เปลี่ยนแปลงไปในทางใด ?	79
“รูป-นาม” ของอรุปรจิต จะรู้กันได้อย่างไร ?	99
“รูปขั้นนี้-นามขั้นนี้” มีขั้นตอนการเกิด การเปลี่ยนอย่างไร ?	23-24

“รูปจิต” กับ “อรุรูปจิต” ต่างกันอย่างไร ?	56,226
รูปจิต ขัน อตฺตทวํจํคํ	273
“รูปฌาน” มีองค์ประกอบอะไรบ้าง ?	71,496
“รูปฌาน” และ “อรุรูปฌาน” ในแบบนั่งหลับตาเป็นอย่างไร ?	14
“รูปธรรม” ของจิต คืออะไร ?	226
“รูปธรรม” ของสรรเสริญ มีไหม ?	165
รูปนอก-รูปใน เป็นอย่างไร ?	521-522
“รูปภพ และ อรุรูปภพ” เป็นอย่างไร ?	11,449
“รูปภพ และ อรุรูปภพ” ในสภาพ “ฌานหลับตา” เป็นสภาพอย่างไร ?	13
“รูป รุ ปานิ บัสสตี” คืออะไร ?	510,511
“รูปพรหม” หรือ “รูปสัตว์” หรือ “อสัญญสัตว์” คืออย่างไร ?	71,276
“รูปปราคะ” และ “อรุปราคะ” หมายถึงว่าอยากเสพย์อะไร ?	73,278,294-295
“รูปสัจญานัง” คืออะไร ?	525
รู้ความจบแห่งความจบ จะตัดสิ้นลงไปได้อย่างไร ?	105
รู้ความเป็น-รู้ความตาย หมายถึงรู้ตรงไหน ?	105
รู้จัก “สวนสวรรค์” ไหม ?	247-248
รู้จริง จริงอย่างไร ?	379
รู้จุดจบให้ได้ทุกจุด ง่ายไหม ?	219
รู้แจ้ง “รูป” รู้ “นาม” ทั่วๆ ด้วย “อาการ-สิ่ง-นิมิต-อุเทศ” อย่างละเอียดชัดลึกจริงๆ เป็นอย่างไร ?	7,9
รู้ดี-รู้ชั่ว รู้อย่างไร ?	299
“รู้” ที่รู้ชัดรู้อย่างสะอาดบริสุทธิ์ คือ รู้อย่างไร ?	620,21
รู้โทษภัยของเมถุนธรรม หรือไม่ ?	420-421
รู้น้อยดี หรือ รู้นอกดี หรือ รู้นานดี ?	493-494
“รู้นอก” แปลว่า ดีหรือไม่ ?	14
รู้อย่างรู้แจ้ง รู้อะไร ?	504,524,292
“รู้โลก” หรือ “หลงโลก” เป็นอย่างไร ?	361

“รู้โลก” แล้วก็ “ดับโลก” หมายถึงอะไร ?	463
รู้สภาวะจริง หรือรู้เพียงภาษาบัญญัติ ?	36
รู้สมดุค ของการนอน-การหลับ	479
เรียนรู้ “พุทธศาสตร์” กันให้จริง ให้แท้ ให้รู้แจ้ง เป็น “สัมมาทิฐิ” กันอย่างไร ?	123
เรียนรู้อารมณ์ “พระพรหม” ไปทำไม ?	453
เรียน ละ ล้าง รู้ กามาวจรภูมิ ให้บริบูรณ์เสียก่อน เพราะอยู่เพียงภายนอก เพื่ออะไร ?	37
เรื่องของโลก “โอปปาทิกะ” แท้ๆ คือเรื่องของอะไร ?	226
เรื่องสุดท้ายปลายสุดที่ต้องทำ “พหุสัจจะ” ให้เกิด คือเรื่องอะไร ?	172
เราควรจะทำอย่างไร แบบพรหม ?	95
เราควรแสวงหาทาง(มรรค) เพื่อ “พ้นทุกข์” หรือเพื่อ “ติดสุข” กันแน่ ?	194
เราเคารพครูอาจารย์ หรือปู่โรหิตา เพราะเหตุใด ?	386
เราจะเดินทางลัดตัดทางเข้าใกล้นิพพานเร็วๆ ได้อย่างไร ?	85
เราจะหมุดกามที่ตนไปหลงยึด หลงติด หลงเสพย์ มาแต่อดีต ลงได้ด้วยวิธีใด ? แล้วจะเกิดเป็นอะไร ?	61
เราจะเรียนรู้พรหม ที่เป็น ธรรมาธิษฐาน ได้ที่ไหน ?	181
เราดับเทวดา ที่มีอายุชับซ้อนเข้าไปสังสม เป็นปรีณิมิตวสวัตตี-นิมมานรัตติ ได้เพราะอะไร ? เราดับอายุแห่งวิสุทธิตถ ได้ด้วยอะไร ? ขึ้นไหน ?	269
เราต้องทำให้ “รู้” ไม่ใช่ไปทำให้ “ดับรู้” แต่เราต้องดับอะไร ?	282
“เราไม่พัก และเราไม่เพียร ก็เป็นอันข้ามโสมสงสารได้” หมายความว่าอย่างไร ?	482
เราอาศัยศีล เป็นเครื่องระลึกรู้อย่างไร ? ไม่มีศีล จะเกิด “อริจิต” “อริบัญญัติ” ได้หรือไม่ ?	306,307
ลปนา คือการทุจริต อย่างไร ?	561
“ลหุภูฏานัง” คืออะไร ?	243

“หลง” ปฏิบัติแบบ “นั่งหลับตา” นั้น จะเป็นแต่ได้กิเลสขึ้นมา เพิ่มกิเลสเดิมซ้ำเสียอีก เพราะอย่างไร ?	297-298
ลักษณะของความเป็น “ศาสนา” 4 อย่าง	120
ก. มี “อาณา”	120
ข. มี “อนุศาสน์”	121
ค. มี “อาคม”	121
ณ. มี “เลข”	121
ลักษณะของเทวดา ที่ควรเป็นในปัจจุบันธรรม ทำได้อย่างไร ?	60
ลักษณะที่ไม่ใช่ “ธรรมวิหาร” ของผู้เจริญทาง “ปัญญา” เป็นอย่างไร ?	14
ลัทธิ อ่อนวอน ร้องขอให้นั้นให้นั้นบันดาล ทำตนเป็น “คนขอ” หรือ “งอมืองอเท้า” ไม่สร้างสรรนั้น เป็นคุณลักษณะของพุทธศาสนาแท้หรือ ?	88
ลัทธิ “ถ่วงโลก” เป็นอย่างไร ?	309
ลัทธิเอาแต่นั่งหลับตา “ดับจิต” คือลัทธิ “เห็นแก่ตัว” แท้ๆจริงๆ ไม่ใช่แนว “พุทธ” แล้วจะนั่งหลับตาบำเพ็ญบารมีได้ไหม ?	110
ลัทธิที่ยังไม่วางสนิทใน “พรหมจรรย์” ที่ตนมัตนได้นั้น จะเหลือเศษของอะไร ?	107
“ลาภน ลาภัง นิหิสังสนตา” คืออาชีพแบบใด ?	562
“ลูกจิต” (ปิตติวิสัย) คืออะไร ?	540,541,559,578
“เลข” หมายถึงอะไร ?	121,382,480
โลกของพระอรหันต์ อยู่ที่ไหน ?	218
โลกของ “อรุปรพรม” มีลักษณะอย่างไร ? เรียกว่าอะไร ?	455
โลกขาดแคลน “ศีลปิ่น” ประเภทใด ?	477
โลกเข้าสู่ “กลียุค” เร็ว เพราะอะไร ?	516
โลก คือร่างกายยาวาวหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วย “สัญญา” และใจเท่านั้นเองหรือ ?	218
โลกจะสันติ เพราะอะไร ? โลกไม่สันติ เพราะอะไร ?	209
“โลก” ต่างๆ ที่จะต้องรู้ มีอะไรบ้าง ?	361,495
โลก ถูกผลาญ สันติถูกทำลายโดยแท้จริง ! มีตัวอย่างเช่นไร ?	164

โลกทั้ง 3 ที่พระพุทธเจ้าทรงเปิด อยู่ที่ไหน ?	377-378
“โลกทั้ง 4 ทิศ” หมายถึงอะไร ?	233-246
“โลกนอกตัว” คืออย่างไร ?	17-18
“โลกนิยม” คืออะไร ? และเมื่อใดจึงจะกลับความรู้สึกไม่หลง ไปตามกระแสโลก ?	261
โลกบาล คือใคร ?	235
โลกมีการทำ(กรรม) และพัก(ตัญญู)ให้สมดุขันธ์(มัชฌิมา) หมายความว่าอย่างไร ?	459-460 - - -
“โลกอบาย” คืออะไร ? ได้แก่อะไรบ้าง ? จึงจะได้ชื่อว่า ปีตอบายเป็นพระโสดาบัน ?	65,66
“โลกวิทู” ผู้รู้แจ้งโลกอย่างไร ?	148
“โลกามิส” เป็นอย่างไร ?	6,8,9,68
“โลกียะ” ต่างๆ นั้นอย่างไร ? ประกอบด้วยอะไร ?	35,57,64,199,295,500
“โลกุตตระ” ต่างๆ เช่น โลกุตตรจิต, โลกุตตรธรรม, โลกุตตรบุคคล, โลกุตตรปัญญา, โลกุตตรฌาน, โลกุตตรผล ฯลฯ คือ อย่างไรบ้าง ?	34,50,66,69,187,194,230,232,463
“โลกุตตระ” หมายความว่าอย่างไร ? เป็นอย่างไร ?	224,295,303,435,448
โลกะ กับ ทาน เหมือนกันหรือไม่ ?	209
โลกะ ความอยากได้ เป็นทุกข์ หรือเป็นสุข ?	180
โลกะพาให้เกิดโทสะ ได้อย่างไร ?	52
“วรรณทิพย์” (ทิพเพน วัณณเณน) เป็นสภาพอย่างไร ?	31,250
วจีทุจริต ๔ เป็นอย่างไร ?	512-513
“วัตถุนิยม” ต่างจากพวก “จิตนิยม” อย่างไร ?	592-593
วัตถุปรกรณ์ ที่พอเพิ่ม “ตัณหา” พาคนสู่ “อวิชชา” หนักหนา จะดีหรือ ?	475,446 - - -
“วัตถุ” บำบัดความอยาก เป็นผลสำเร็จสุดยอดได้แน่ๆ หรือ ?	446
“วันพระ” มีรากฐานมาจากอะไร ?	129

वास หมายความว่าอย่างไร ?	132
“วางเฉย” ได้ทุกๆ จุด แต่ละจุดเป็นอย่างไร ?	170,309
“วิจารณ์” คืออะไร ?	6
“วิจิกิจฉา” คืออะไร ? จะพ้นไปได้อย่างไร ?	3,51,201,637,638
“วิจิกิจฉา” สุดท้าย หรือ “วิจิกิจฉาเจตสิก” จะตัดสิ้น,จะดับลงที่ใด ?	71,221
“วิจิกิจฉา สัมปยุตตัง” และ “อุทระจจะ สัมปยุตตัง” คือ จิตอย่างไร ?	214,51
วิชาแห่งพุทธ แท้ๆที่ถูกตรง	60,166,310
“วิตก” คืออะไร ?	6
“วิตก-วิจารณ์” คืออะไร ? สำคัญอย่างไร ? มีลักษณะอย่างไร ?	55,146,352
วิตกวิจารณ์ สัมพันธ์กับทาง “อริยะ” อย่างไร ?	6
“วิตกกภพโล” หมายถึงอะไร ?	14
“วิตกกมภิเลส” แปลว่าอะไร ? หมายถึงอะไร ? คืออะไร ?	39,55,108
วิญญาณ “ปลุขณ” อุบัติเป็นวิญญาณเทพ ได้อย่างไร ?	62
“วิญญาณ” กับ “เนวสัญญานาสัญญา” ความหมายแตกต่างกันอย่างไร ?	500
“วิญญาณัญญาตนพรหม” คือใคร ?	484,497,500-503,527,577,579,586
“วิญญาณัญญาตนพรหม” ยังคือผู้ยังหลงผิดอย่างไรบ้าง ?	500,501,502
“วิญญาณัญญาตนพรหม” (หรือ “วิญญาณหลง” หรือ “นิमितของจิต”)	
แบบฤๅษี เดียรถีย์หลับตาทำเอา คือ สภาอย่างไร ?	485
“วิญญาณ” หรือ “จิตโพธิสัตว์” ไม่มาเกิดอยู่ในภูมิเทวดาชั้น 5-6	
เพราะเหตุใด ?	259
วิญญาณัง อนิสสันัง อนันตัง สัพพโต ปภัง ฯ	
คือสภาของอะไร ?	47,48,49,217
“วิญญาณัสสะ นิโรธเน” หมายถึงอะไร ?	48,286,322
“วิญญูหิ” เป็นไฉนแท้ ?	207
“วิญญาณฐิติ” คืออย่างไร ? และมีสภาวจิตอย่างไร ?	488,498,525
“วิญญาณ” คือ “จิตของปลุขณ” ประกอบด้วยอะไรบ้าง ?	74
“วินิบาต” หรือ “นिरยวินิบาต” หมายความว่าอะไร ?	437,235

“วิญญาณ” แท้ๆ คืออะไร ?	578,586
“วิญญาณ” ที่น่าทำความเข้าใจให้ดีๆ	286,322
“วิปัสสนา” เป็นมรรคอย่างไร ?	263
“วิปัสสนา” เป็นความรู้อะไรบ้าง ?	171,190,299,347,348
“วิภวตัณหา” อย่างลึกซึ้ง คือไหน ?	31
“วิภูตารมณวิถี” หมายความว่าอย่างไร ?	224
วิมาน เป็นรากเงาของพฤติกรรม ได้อย่างไร ?	516
“วิมาน” หรือ “วิมานะ” คืออะไร ? แปลว่าอะไร ?	119,248,449,452,514-522
วิมานเล็กๆ มีด้วยหรือ ? อยู่ที่ไหน ?	514,515,516,519
“วิมุติ” แบบไหนๆก็ตาม จะต้องสิ้นอาสวะด้วยอะไร ?	365
วิมุติ-ปัญญาอันเป็นอริยะ ต่างจากปัญญาโลกๆอย่างไร ?	105
“วิมุติ” คือรู้ในอะไร ? ได้มาง่ายๆ หรือ ?	
หมายความว่าอย่างไร ?	60,213,214,304,309,325,427,462,521,523
“วิมุติญาณทัสสนะ” เป็นการหลุดพ้นขั้นไหน ?	
จะทำให้เกิดขั้นได้ตอนใด ?	195,213,319,355
“วิมุติรส” ได้จากไหน ?	538
“วิโมกข์” หรือ “วิมุติ” หรือ “อริยมุติโต”	
คืออะไร ? อย่างไร ?	304,462,495,521,523
วิโมกข์ธรรม ๘ เป็นไหนกันแท้ ?	509-576
วิโมกข์ ลำดับ ๑ เป็นไหน ?	510,568
วิโมกข์ ลำดับ ๒ เป็นไหน ?	521,568
วิโมกข์ ลำดับ ๓ เป็นไหน ?	524,568
วิโมกข์ ลำดับ ๔ เป็นไหน ?	526,568
วิโมกข์ ลำดับ ๕ เป็นไหน ?	527,570
วิโมกข์ ลำดับ ๖ เป็นไหน ?	528,570
วิโมกข์ ลำดับ ๗ เป็นไหน ?	529,572
วิโมกข์ ลำดับ ๘ เป็นไหน ?	532,574

- วิรัช (มงคลที่ ๓๗) คืออะไร ? แปลว่าอะไร ? 543,544,591,632
- “วิริยะ” แปลกันชัดๆว่าอะไร ?
- “วิริยะ” กับ “อริยะ” ความหมายเหมือนกัน และต่างกันอย่างไร ? 616
- “วิริยะ” อย่าง “อริยะ” คืออย่างไร ? 616
- วิรูป (วิรูปักษ์), วิวาท (วิวาทะ), วิมาน (วิมานะ) คืออะไร ?
- ความหมายว่าอย่างไร ? 240,241,248,449,452,460,509,510,512-517,519-521
- “วิรูปักษ์” หรือ ฤษั หรือ อมนุษย์ชั้นเลวต่ำสุด หมายถึงอย่างไร ? 510
- “วิรูปหก” หมายถึงอะไร ? น่ารักหรือน่าเกลียดแค่ไหน ? 238
- วิวาท เป็นอย่างไร ? มาจากรากศัพท์ภาษาบาลีว่าอะไร ? 452,512
- วิเวก ประกอบด้วยอะไร ? คือสภาพอะไร ? 60,300
- วิสังขาร เป็นลักษณะการปรุงแต่งของใคร ? มีลักษณะอย่างไร ? 342
- “วิสังขาร” หรือ “อิทธิวิสังขาร” คือ การปรุงอย่างไร ?
- และสิ่งที่ปรุงนั้นเป็นไปเพื่ออย่างไร ? 58,173,284,318,342
- วิสัยบัณฑิต ฟังรู้ฟังแจ้ง “ความดีงาม” ที่เป็นปรมัตตสัจจะอย่างไร ? 163
- วิสัยมนุษย์แท้ ต้องรู้ความสำคัญใน “สัญญา” หมายความว่าอย่างไร ? 490-491
- “วิสุทธิตเทพ” เกิดได้อย่างไร ? 62 ---
- “วิสุทธิตเทพ” แต่ละเรื่องแต่ละโลก แยกอย่างไร ?
- มีระดับขั้นตอนอย่างไร ? 67
- “วิสุทธิตเทพ” ที่ไม่มีแม้แต่ความเป็น “พรหม” เรียกว่าอะไร ? 71
- “วิสุทธิตเทพ” หรือ “วิสุทธิตจิต” เป็นจิตอย่างไร ? 265
- “วุฒิสมา” คืออะไร ? ทำได้อย่างไร ? 59,300
- “วุฒิสมา สุขุ” เป็นสุขแบบโลกๆที่เป็นรสของสังขาร ไซ้หรือไม่ ?
- ถ้าไม่ไซ้ เป็นสุขอย่างไร ? 147,148,253,293,300,302
- “เวทนา” ความหมายที่แท้จริงนั้นอย่างไร ? 100,288,547
- “เวทนา” ต่างๆ : สุขเวทนา, โสมนัสเวทนา, ทุกขเวทนา,
โทมนัสเวทนา, อุเบกขาเวทนา นั้น คืออย่างไร ? 542-543,547
- “เวทนาในเวทนา” นั้นละเอียดในการเข้าไปอย่างไร ? 69,547

“เวทิตตัพโพ วิญญูหิ” หมายความว่าอย่างไร ?	207
“เวหัพปลา” แปลว่าอะไร ? มีสภาพอย่างไร ? “เวหัพปลาพรหม” คือใคร ?	
ยอดแห่งความเป็น “เวหัพปลาพรหม” ได้แก่ใครบ้าง ?	410-411,413
“เวทยิต” หมายความว่าอะไร ?	289,495
“เวทัลละ” คืออะไร ?	158
เวชยาภณะ คือการขยายความรู้ออกไปอย่างไร ?	157
เวชยาวัจจะ คืออะไร ?	124
“เวสสวัตโน” หมายความว่าอย่างไร ?	233
“แวนโก๊ะ” จิตรกรเอก ผู้หลงอยู่ในโลกแห่งรูปภาพและสีสัน ตายเพราะหลงยึดในอะไร ?	436
ศรัทธาธิกะ ต่างกับปัญญาธิกะ อย่างไร ?	191
ศาสดาอาจารย์ ฤๅษีต่างๆ สอนให้ไปหลงจบอยู่ในอะไร ?	194
“ศาสนา” โดยยอดแห่งสัจจะ มีกี่ศาสนาในโลก ?	
และมีอะไรที่มันแตกต่างกัน ?	140
“ศาสนาพุทธ” นั้น มีอะไรเป็นทศมาส ?	361
ศาสนาในปัจจุบัน มิได้มีการสืบต่อ โดย “คุณจิต-คุณธรรม” แต่ก็จะใช้วิธีการอย่างไร ?	133 ---
ศาสนา ผิดทิศผิดทาง ออกนอกรอยของศาสดาได้ เพราะเหตุใด ?	122
ศาสนาพาลิชย์ มีไหม ? ขายอะไร ?	112,395,397,396
“ศาสนาพุทธ” แตกต่างจาก “ศาสนาพราหมณ์” อย่างไร ?	125
ศาสนาพุทธนั้น ไม่ใช่ศาสนาที่ดับจิตดับวิญญาณ แต่เป็นอย่างไร ?	530
ศาสนาพุทธ มีเกณฑ์การแบ่งอริยะออกเป็น 4 ขนาด หรือ 8 ขนาด ด้วยหลักการอะไร ?	108
ศาสนาพุทธ มีคำสอนการสร้าง “ผู้สืบทอดสังฆกรรม” เป็นชั้น มีอย่างไรบ้าง ?	98
ศาสนาพุทธ ไม่ได้สอนให้คนหยุดทำงาน แต่สอนให้หยุดอะไร ?	519
ศาสนาพุทธ ไม่สอนอ่อนน้อม ไม่สอนร้องขอ เพราะไม่มี “พระเจ้า” ที่หลงผิด แต่สอนอะไร ?	88

ศาสนาเล่มจม เพราะ “อาคม” ของอาจารย์ จริ่งไหม ?	121
ศาสนาพุทธสอนให้ทำอะไรอย่างไร ?	519
ศาสนาเสื่อมเพราะใคร ? เหตุใด ?	121,138,392-397
“ศีริมหาญา” คือใคร ? หมายถึงอะไร ?	256
“ศิลปะ” กับ “ภวตัญหา” สัมพันธ์กันหรือไม่ ?	465
ศิลปะ จริงๆ หรือหลอกๆ ?	464
ศิลปะตรง ศิลปะสูงสุด งานที่มคุณค่าอันดับหนึ่งในโลก คือชนิดใด ?	476
ศิลปะ ที่ชื่อกว่าเป็น “มงคลอันอุดม” เป็นอย่างไร ?	--- 474
ศิลปะ ที่ดี เป็นอย่างไร ?	474
“ศิลปะ” ที่แท้ ถูกต้องตามสังขธรรม คืออะไร ?	475
“ศิลปะ” ในทุกวันนี้ คือ “กามคุณ ๕” อย่างชัดเจนหรือ ?	466
“ศิลปะ” ที่บ่นออกมา สร้างสรรออกมาไม่เป็นที่ชัดเจน จนต้องเรียกกันว่า อุปธรรมนั้น ล้วนให้ธรรมมารมณที่ในโลกียรส คืออย่างไร ?	466
“ศิลปะ” ที่หมายใจเรียกกัน หรือ ที่มีบัญญัตินิยามกันอยู่ในทุกวันนี้ คืออะไร ? และหมายความว่าอย่างไร ?	465
ศิลปะที่ “ค่า” อยู่ที่ไหน ?	472,473
ศิลปะที่ไร้ค่า มีลักษณะอย่างไรแท้ๆ ?	473,474
ศิลปะส่วนใหญ่เป็นอุปกรณ์ของ “อัตตกิลมถานุโยค” และเป็น “กามสุขขัลลิกานุโยค” ใช่หรือไม่ ?	466
ศิลปะ หรือ อวิชา ?	464-471
“ศิลปอิสระ” หรือ “ศิลปะเปลือย” คืออะไร ?	330
ศิลปินทำงาน เพื่อใคร ?	466
“ศิลปิน” ที่แท้จริงนั้น หมายความว่าอย่างไร ? คือใคร ?	471-472,473
“ศิลปิน” ที่ไม่ถูกต้องแท้จริง เป็นอย่างไร ?	472
“ศิลปิน” ที่ยังไม่เข้าใจสังขธรรม ไม่มีอภิปัญญาแจ่มกมลธรรมแท้ๆ คืออย่างไร ?	470
ศิลปินผู้ “ศิลปะ” ที่เป็นมงคลอันอุดม ที่พระพุทธองค์ทรงสรรเสริญ ทำอะไร ? เป็นอย่างไร ?	472

“ศิลป์” ผู้เริ่มทำได้ จะหลงอร่อยในรูปในแบบในท่าที่ในลีลา จะอร่อยในเสียง อร่อยในรส อร่อยในสัมผัสต่าง ๆ นั้น เป็นอารมณ์ชนิดไหน ? และเป็นต้นตอหาชนิดใด ?	168
ศีล คืออะไร ?	308
“ศีล” จะช่วยคนได้อย่างไร ?	307
ศีล ช่วยทำอะไร ?	320
ศีล พาไปสู่ วิถี สนา สมาธิ สมาบัติ และวิมุตติ ได้อย่างไร ?	306-307
ศีล มีความมุ่งหมายอย่างไร ?	306
ศีล-สมาธิ-ปัญญา คือ ทางบรรลุนิพพานตามแบบของพระสมณโคตม	320
ศีล-สมาธิ-ปัญญา ทำงานร่วมกัน อย่างไร ?	306
ศีล-สมาธิ-วิมุตติ เป็นขั้นตอนนั้น ต้องมี “ปัญญา” รู้จริงอย่างไร ?	308
เศรษฐกิจแห่งนามธรรม มีด้วยหรือ ?	477
“สททาคาม” นั้น กำลังลดละอะไร ? มีลักษณะอย่างไร ?	68
“สงฆ์” ของพระพุทธเจ้านั้น หมายถึงไปลักษณะใดไหน ?	105
สตาริปเตยย เป็นไฉน ?	55
สติต่างๆ.....	
“จาคานุสติ” ระลึกอย่างไร ? ที่ถูกที่แท้ คืออะไร ?	87,88
“เทวดานุสติ” ระลึกอย่างไร ? ที่ถูกที่แท้เป็นอย่างไร ?	87,88
“พุทธานุสติ” ระลึกอย่างไร ? ที่แท้ระลึกถึงอะไร ?	88
“อนุสสติ” แปลว่าอะไรกันแท้ๆ ?	88
“อุปสมานุสติ” ให้ระลึกถึงอะไรแท้ๆ ?	88
“สติ” ตามรู้ แบบไม่ตรงทางสัมมาทิฏฐิ นั้น เป็นอย่างไร ?	349
สติที่เป็น “สัมโพชฌงค์” จะเป็นอย่างไร ?	25,290,326,351
สติ แปลว่าอะไร ? รู้อะไรแท้ๆ ? หมายถึงอะไร ?	55,87,195,290,326,493,559
“สติปัญญา” ที่พารู้แจ้งแทงทะลุถึงขั้น “ธรรมในธรรม” เป็นที่สุดนั้น มีแนวทางและมีขั้นตอนอย่างไรบ้าง ?	26,323,327,347,617
“สติมันโต” หมายถึงเอาคุณภาพของสติขั้นไหน ?	101,262,266

“สติ สมณนาคโต” ต่างกับ “สัมมาสติ” บริบูรณ์ อย่างไร ?	559
“สติสัมปชัญญะ สมณนาคโต” คืออย่างไร ?	347,351
“สทวารตุนฺนํ” ความหมายทางธรรมาธิฐานว่าอย่างไร ?	
และมีความหมายทางปุคคลาธิฐานตรงๆว่าอย่างไร ?	124
สบาย แปลว่าอะไร ? ตรงกันข้ามกับคำว่าอะไร ?	539,355
สภาพกำหนดความเป็น “เนวสัจญานาสนัญญาตนพรหม”	
ที่ “ผิด” เป็นอย่างไรบ้าง ?	493
สภาพ “ตักลับ” ของ “อสนัญญาตนพรหม” ชนิดลึกลับ เป็นอย่างไร ?	441
สภาพที่เกินสมมุติสัจจะ เป็นอย่างไร ?	498
สภาพเวทนาเสพยาสมา เกิดเมื่อใด ?	228
สภาพธรรมที่จะ “ไม่มีธาตุ” คือดับสนิทเลย เรียกชื่ออย่างไรบ้าง ?	529
สภาพธรรมแห่ง “การดับ” ของพุทธ ไม่เหมือน “การดับ” แบบไม่รู้	
แบบคนตาย แบบคนหลับ จริงหรือไม่ ?	536
“สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน” นั้น จะเข้าใจได้อย่างไร ?	58,71,179,216,521
“สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน” (ปริวัฏฏ์ 3) อันวนแล้ววนลึกลับ	
คือสภาพอย่างไร ?	216,521
“สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน” สัมพันธ์กับการศึกษา หรือไม่ ?	158
“สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน” อย่างไร ? ที่ทำให้ “จิต”	
ให้ “วิญญาณ” สังสม “อกุศลจิต” ทัฬหะเข้าไปแล้วๆเล่าๆมากมาย ?	52
“สภาพรู้อย่างโพธิ” ถ้าวเข้าสู่ภูมิ “โพธิสัตว์” คืออย่างไร ?	255
สภาพ “ยอดแห่งสุข” นี้ มนุษย์ในอริยาบถปกติ	
ทำงาน ทำการอยู่ตามธรรมดา จะเข้าถึงได้หรือไม่ ?	170,318
สภาวะจิตของพรหมโดยสรุป	270
“สภาวะจิต” แต่เรียกว่าเป็น “รูป” ได้อย่างไร ?	29
สภาวะ “พรหม” ไม่ใช่สภาวะวัตถุ ไม่ใช่สภาวะมีรูป	
—รส—กลิ่น—เสียง—สัมผัส แต่เป็นสภาพอะไร ?	79
“สมณะ” ทั่วไปนั้น คือความสงบแบบใด ?	190,347

- “สมณะ” แท้ๆ แห่งพุทธศาสนา คืออย่างไร ? 553
- “สมณะลัทธิ” เป็นอย่างไร ? มีความมุ่งหมายอย่างไร ? 347
- “สมณะฐานะ” ที่เป็นปัจจุบันเป็นอย่างไร ?
- ต่างจาก “วิปัสสนาฐานะ” แท้ๆ อย่างไร ? 347
- สมณะพุทธสาวก กับเดรัจฉานวิชา เดินทางสายเดียวกันได้หรือไม่ ? 557-558
- “สมณะพราหมณ์” โดยสภาพแห่งความเป็นจริงแล้ว
- คือใครแท้ๆ ในศาสนาพุทธ ? 133
- “สมณะ” หรือนักปฏิบัติ จะต้องสังวรระวังตน ในข้อ “อวดอุตตริมนุสสธรรม
 ที่ไม่มีในตน” เพราะมีโทษหนักขนาดใด ? 391
- “สมตักกัมม” คือ สภาพใด ? แปลว่าอะไร ? เพราะอะไร ? 525,526,573,575
- สมบัติที่ผูกพันหลงไหล เป็น “กามคุณ” นั้น คืออย่างไร ? และมีโทษอย่างไร ? 259
- “สมมุติเทพ” ที่แท้จริง หมายถึงอะไร ? ได้แก่บุคคลประเภทใดบ้าง ? 63,231
- “สมมุติสังฆ์แท้ๆ” หรือ “อริยโสดาอย่างสมมุติ” เป็นอย่างไร ? 5
- “สมาทหะ” แปลว่าอะไร ? 540
- “สมาธิ” ของพระอริยะ แท้ๆ นั้น มันบำเพ็ญได้ แม้ในขณะที่
- คิด-พูด-ทำการงาน-มีอาชีพอยู่ที่เดียว รู้หรือไม่ ? 192
- “สมาธิ” ของพุทธศาสนา หมายถึงอะไร ? และหมายถึงอย่างไร ? 303-305
- “สมาธิ” คืออะไร ? : ขณิกสมาธิ, อุปจารสมาธิ,
 อัปปนาสมาธิ เป็นอย่างไร ? 303-308
- “สมาธิ” ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงยืนยัน เป็น “สัมมาสมาธิ” นั้น
- มีการบำเพ็ญอย่างไร ? จะศึกษาได้จาก “พระสูตร” ไหน ? 192,195
- สมาธิแท้ เกิดจากสิ่งใด ? 559
- สมาธิ แบบเพิ่มกิเลส 305
- สมาธิ ที่เป็นมรรค เป็นผล เดินทางเข้าหานิพพานนั้น มีหรือไม่ ? 304-305
- สมาธิ เป็นมรรค หรือเป็นผล ? 552
- สมาธิหัดตา-มโนมยอิตตา-มิจจาทิฏฐิ สัมพันธ์กันอย่างไร ? 238
- สมาธิโลกีย์ เป็นไปเพื่อนิพพานของพุทธหรือไม่ ? 314

- สมาธิ—อเนกชา—สมุจเฉท สัมพันธ์กันหรือไม่ ? 303
- “สมาธิ” อันเป็นไปเพื่อ “นิพพาน” เพื่อวิมุตติ เพื่อมรรค เพื่อผล
เป็นอย่างไร ? 304
- สมาธิที่มี “ศีล” เป็นฐาน เป็นที่ตั้ง เป็นที่ไป ตามที่พระพุทธองค์
ตรัสไว้ ย่อมมีผลเป็นอย่างไร ? 307-308
- “สมาบัติ” ที่ว่าถึงขั้น “นิโรธ” ลักษณะต่างๆ.....
- นิโรธสมาบัติ มีได้ 2 นัย คืออะไร ? 188
- นิโรธสมาบัติ แบบที่ควรจะรู้ 322
- “นิโรธสมาบัติ” แบบสมณะแท้จริง คือวิธีทำ
- “การสะกดจิต” ธรรมดาๆ ใหม่ๆ ? 182
- “นิโรธสมาบัติ” แบบหลับตา เป็นการรอนเวียนเสียเวลา
- สำหรับผู้ปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนา ใช่หรือไม่ ? 191
- “นิโรธสมาบัติ” แบบอสังขยัตถ์ตามสมาธิญาณ
- เป็น “สัมมาสมาธิ” ของพระอริยะแบบพุทธโดยถูกต้องหรือไม่ ? 192
- สมาบัติแบบใดแท้ ตรงทางของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ? 288
- “สมาบัติ” เป็น “ผล” หรือเป็น “มรรค” ? 192
- “สมาบัติ” หมายถึงอะไร ? คืออะไร ?
(ซึ่งเป็นไปเพื่อผล—นิพพานก็มี ไม่ก็มี) 307,328
- “สมุทัยอริยสังข” คืออะไร ? 56
- “สมุจเฉท” คืออะไร ?
- หมายเอาแค่ใด ? 70,75,77,189,194,203,214,222,303
- “สรวรเสริญ” คืออะไร ? สำคัญไฉน ? 165
- สร้าง “ยาเสพยัคคิ” มาสัพยเพื่ออะไร ? 434
- สร้าง “โลกแห่งตน” แต่ผู้เดียว ด้วยยาเสพยัคคิ ได้อย่างไร ? 435
- สรุป “นิโรธสมาบัติ” ขึ้นพันทุกข์ ที่เป็นอริยสังข 321
- สรุปสุขด้วยกาม ร่วมกับจิต—อตตะตา 481
- “สรวรรค” คืออะไร ? “นรก” คืออะไร ? 313

“สวรรค์” แม่เอ๊ย! มีชายด้วยหรือ ?	112-113
“สวรรค์นเวียน” เป็นอย่างไร ?	57
ส่วนสุดสองฝั่งของโลก คืออะไร ?	481
“สังฆาริกัง” คืออะไร ? หมายความว่าอย่างไร ?	40,204,334,344,560
สังฆาริกังนั้น จิตประกอบกันอย่างไร ? ทำงานอย่างไร ?	202-204,213,214
สังฆาริก (สังฆาริกัง) ประกอบด้วยอะไร ?	213,214
“สหคตัง” ประกอบกันอย่างไร ?	213
“สหยา” แปลว่าอะไร ? เป็นอะไร ?	630
สอนให้หลงบุญ เมามบุญ ผิดหรือถูก ?	204
“สุปาที” คืออะไร ?	287,352
“สุปาทีเสสนิพพาน” คืออย่างไร ?	504,545
“สุปาทีเสสนิพพานธาตุ” คืออย่างไร ?	546,548
“สุปาทีเสสสูตร” ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงกล่าวไว้ ทรงกำชับกล่าวหาว่าอย่างไร ?	628
“สักกาย” เป็นกายชนิดไหน ?	108
“สักกาย” กับ “กรรมฐาน” เกี่ยวกันหรือไม่ ?	11-12
“สักกายะ” ของ “อิตตา” ตามที่เป็นจริง มีจริงหรือไม่ ?	75-76
“สักกายะ” คืออะไร ? หมายถึงอะไร	2,28,107,108,109,362,427,460,511
“สักกายทิฎฐิ” ผู้พ้นแล้ว จะเป็นอย่างไร ? ผู้จะละนั้น จะต้องรู้แจ้งในอะไร ?	2,38,39
สักคะต่างๆ....	
นิสสักคะ ทำได้อย่างไร ?	219,542
สังสักคะ ประกอบด้วยอะไร ?	10,205,447
อสังสักคะ คืออะไร ?	219,462,542
“สังฆาร” คืออย่างไร ?	173,249,277,284,288,316
“สังฆาริกัง” คืออย่างไร ? คือเหตุแห่งทุกข์หรือ ?	53,56,332
“สังฆารุเปกขาญาณ” เป็นสภาพอย่างไร ?	316

สังคมนาษย์เสื่อมต่ำทุกขียาก เพราะอะไร ?	408-409
“สังคต” พระท่านทำอะไรกัน ?	127
“สังคายนา” พระท่านทำกันอยู่บ้างไหม ?	127
สังโยชน์ ต่างๆ (เท่าที่กล่าวถึงในหนังสือ)... .	
มานะสังโยชน์	560
รูปราคะสังโยชน์	69
อิสสาสังโยชน์	560
อรุปราคะสังโยชน์	69
อุทธัจจะสังโยชน์	50,221,543
อุทธัมภาคิยะสังโยชน์	11,90,108,457,482
โอรัมภาคิยะสังโยชน์	481
“สังสารวัฏฏ์” เป็นความวนของอะไร ?	80
“สังเสทชะโยนิ” คือ การเกิดอย่างไร ?	10,69,198,424,425
สังจักรม กรรมจริงๆ คืออย่างไร ?	174
“สังจการ” คืออย่างไร ?	555
“สังจกิริยา” คืออย่างไร ?	555
สังจะ-ทมะ-ขันติ-จาคะ สัมพันธ์กันอย่างไร ?	263
สังจะแท้ๆ ของสุข ก็คือทุกข์ หมายความว่าอย่างไร ?	538
สังธรรม ของศิลปะ และศิลป์ เป็นอย่างไร ? เพื่ออะไร ?	472-473
“สังจสนธ” คืออย่างไร ?	555
“สังจสัญญา” จะต้องเกิดจริงเป็นจริง ในบุคคลชนิดใด ?	631
“สังจะ” หรือ ความจริง เราต้องมีไว้เพื่ออะไร ?	17,174,379
“สังจจานุโลมญาณ” คืออะไร ?	40
“สังจนิทภาวะ” สำคัญเพียงใดในพุทธศาสนา ?	263
“สังจนิกริยา” หรือ “สังจนิกรณะ” แปลว่าอะไร ?	
เป็นนิโรธอย่างไร ?	191,292,340,575
“สังจนิภาวะ” เป็นสภาพอย่างไรใดแท้ ? แจกกันตอนไหน ?	215

“ สัจฉายพหุโล ” หมายถึงอะไร ?	14
“ สัจฉญา ” คืออะไร ? สำคัญเพียงใด ?	257,288,491,495,547,595,598,605
สัจฉญาเวทียิต คืออะไร เป็นประโยชน์แก่ใคร ?	491,547,566,574,598
“ สัจฉญาเวทียิต นิโรธ ” ของพุทธ ก็ “ คัมภีร์สนธิสนเกลียง ” จริงๆ แต่ต่างจากลัทธิอื่นอย่างไร ?	535
“ สัจฉญาเวทียิต นิโรธ ” ใครเป็นผู้เปิดเผยแก่โลก ?	535
“ สัจฉญาเวทียิต นิโรธ ” มีสภาพอย่างไร ? ความหมายอย่างไร ? และรู้ อย่างไร ?	166,215,288,291,292,500,534,535,565,574,585,600,613,637
“ สัจฉญาเวทียิต นิโรธ ” ไม่ใช่ อสัจฉญา ไม่ใช่ อากัจฉญาจนตนะ ไม่ใช่ นิโรธสมบัติลับตาตบดิ่ง ฯลฯ นั้นอย่างไร ?	600
“ สัตว์เดรัจฉาน ” มีความเป็นพรหมอยู่ในตน ได้หรือไม่ ?	140
สัตว์ต่างๆ : อบายสัตว์, กามสัตว์, พรหมสัตว์ เท้านแหละหรือ ในความเป็นสัตว์โลกทุกโลก ?	288
สัตตาวาส 9 : สัตว์โลกมีทั้งหมด 9 ระดับ	482-494
1. เดรัจฉาน	482-483
2. พรหม	483
3. อากัศสราพรหม	483
4. สุภกัณหาพรหม	483
5. อากาสาณัญจายตนพรหม	483
6. วิญญาณัญจายตนพรหม	484
7. อากัจฉญาจนตนะพรหม	486
8. อสัจฉญาสัตตตายตนพรหม	488
9. เนวสัจฉญานาสัจฉญาจนตนะพรหม	492
สัตว์ที่เป็น “ ประโยชน์สูง ” (อายุ) ประหยัดสุด(ตน) ได้จริงมีไหม ? ทำอย่างไร ? อยู่ที่ไหน ?	488
“ สัตว์นรก ” ตามหลักของ “ โลกุตตระ ” (ปรมาตตสัจจะ)	53

“สัตว์นรก” ที่เรียกกันว่า เปรต, สัตว์นริยะ(นรก), เตรีจฉาน, อสุรกาย คือตัวอะไรกันแท้ๆ ?	54,235
“สัตว์นรยวินิบาต” (นรก) เป็นจิตอย่างไร ?	235,54
“สัตว์นรก” อยู่หนใด ?	53
“สัตว์นรก” อันมีนัยะเกี่ยวข้องกับต่างๆ คนบน “อุทธารณ” เกี่ยวกับสัตว์นรก ทำไม ?	54
“บุคคลาธิษฐาน” ของ “สัตว์นรก” เป็นอย่างไร ?	53
อารมณ์สัตว์นรก อยู่ที่ไหน ? เป็นฉนใดบ้าง ?	54,153
“สัตว์โลก” (โอปปาติกะสัตว์) ที่มีความเป็นพรหม คืออะไร ? หาได้ที่ไหน ?	150
“สัทธานุสารี” เป็นอย่างไร ?	363
“สัทธาวิมุติ” เป็นอย่างไร ?	364,365
สันโดษ ตรงกับภาษาบาลีว่าอะไร ? แปลว่าอะไร ?	255
“สันตติกาล” คือ ระยะเวลาอะไร ?	198
สันตติ จะทำให้ขาดได้อย่างไร ?	113,278,281,332
“สันตีสุข-สันติภาพ-อิสระ-เสรีภาพ” ในโลกมนุษย์ จะมีได้อย่างไร ?	409
สันตญญี จริงๆ หมายความว่าอย่างไร ?	138
“สันตฺสสะเทพบุตร” หรือ “สันตฺสิตตะเทวราช” แท้ๆ คืออะไร ? แปลว่าอะไร ? และหมายถึงอะไร ?	255,369,370
“สันตญญูโก” แปลว่าอะไร ? จะเป็นของเราจริงตอนไหน ?	83,88
“สัพเพ ทานัง ฐัมมทานัง ชินาติ” ความหมายว่าอย่างไร ?	396
“สัพเพ ฐัมมา นาลัง อภินิเวสายะ” ความหมายว่าอย่างไร ?	196
“สัพพโต ปภัง” แปลว่าอะไร ?	286,535
สัมผัส “รูปทพย์” ได้อย่างไร ?	200
สัมผัส “อรหัตตผลจิต” คืออะไร ?	77
สัมพัธภาพ คืออะไร ? เกิดเมื่อใด ?	541
“สัมโพชฌงค์” แปลว่าอะไร ?	326,340,351

“สัมปรายิกัตถประโยชน์” คืออะไร ?	208
“สัมมากัมมันตะ” ใด ที่เป็นขอดแห่งกรรม ?	563
“สัมมากัมมันตะ” (สัมมา+กัมม+อันตะ) แปลชัดๆ เต็มๆ ว่าอย่างไร ?	443
“สัมมากัมมันตะ” เป็นอย่างไร ? อธิบายได้อย่างไร ?	509,519,520,553-554
สัมมา คืออะไร ? คืออย่างไร ?	212,319,435,461
“สัมมาญาณ” นั้นอย่างไร ?	549,560
สัมมาทฎฐิ ของ “สัมมาสมาธิ” มีหรือไม่ ?	305
“สัมมาทฎฐิ” แบบพุทธนั้น ผู้ยึดลัทธินี้กลับตา “ดับจิต” มักจะเข้าใจไม่ได้จริงหรือ ?	110
สัมมาทฎฐิ ในการนั่งหลับตา “ดับจิต” มีหรือไม่ เป็นอย่างไร ?	488
“สัมมาทฎฐิ” หรือ ความเห็นถูก ความเข้าใจถูก เป็นอย่างไรบ้าง ? มีความสำคัญอย่างไร ?	55,72,257,323,533,550-559,606
สัมมาวาจา อธิบายได้อย่างไร ?	553
สัมมาวาจา สัมพันธ์กับ สัมมาวิมุตติ อย่างไร ?	560
“สัมมาวายามะ” ใดที่เป็นขอดแห่งธรรมทาน ?	563
“สัมมาวิมุตติ” นั้นอย่างไร ?	549,560
สัมมาสติ เกิดได้อย่างไร ? เป็นมรรค หรือ เป็นผล ?	55,559
สัมมาสมาธิ เกิดได้อย่างไร ?	559
“สัมมาสมาธิ” ของพระอริยะแท้ๆ แบบพุทธจริงๆ ศึกษาได้จากไหน ?	192
“สัมมาสมาธิ” ของพระอริยะแท้ๆ แบบพุทธจริงๆ แตกต่างกับ “สมาธิฤาษี” อย่างไร ?	192
“สัมมาสมาธิ” อันเป็นของพระอริยะแท้ๆ เป็นอย่างไร ?	552-553,559
สัมมาสังกัปปะ อธิบายได้อย่างไร ?	553
“สัมมาอริยะ” แปลว่าอะไร ? คือใคร ?	550
“สัมมาอริยคุณ” องค์ 10 มีอะไรอีก 2 องค์ ที่เพิ่มจากสัมมาอริยมรรคองค์ 8 ?	549
“สัมมาอริยมรรค” ทำให้เกิดได้อย่างไร ? เป็นอย่างไร ?	108,390
“สัมมาอริยมรรค” พร้อมด้วยองค์ 8 บริบูรณ์ บริสุทฐ เป็นความเกิดของใคร ?	57,550

“สัมมาอาชวะ” มีชั้นมีระดับต่ำ-สูง อย่างไร ?	554,560-562
“สัมมาอาชวะ” สูงสุด เป็นอย่างไร ?	562-563
“สัสสตทิฏฐิ” คือผู้ที่เชื่อว่า ตายแล้วเป็นอย่างไร ?	78
“สามัญลักษณะ” หรือ “ไตรลักษณ์” เป็นอย่างไร ?	402
สาระส่วนเพื่อพกที่คนเอามาปน “ศาสนาพุทธ” มีลักษณะประการใดบ้าง ?	122
สาเหตุที่ทำให้ความนับถือใน “เนื้อแท้แห่งสังขารม” หดลง เพราะอะไร ?	138
สิ่งที่กำลังก่อความยุ่งยากมากมายแก่สังคม คืออะไร ? เพราะเหตุใด ?	332
“สิ่งถูกรู” ไม่ว่าจะเป็นอย่างใด ก็ต้องชื่อว่า “รูปฉันท์” หรือ “รูป” คุณเข้าใจได้แค่ไหน ?	23
สิ่งที่พระพุทธองค์ทรงเห็นว่า ยังไม่ใช่ “ทาง” (มรรค) เราพุทธศาสนิกชน จะไม่เคารพเชื่อฟังทีเดียวหรือ ?	194
สิ่งที่ไม่ครบ 3 ไม่เป็นไตรลักษณ์ หมายความว่าอย่างไร ?	103
สันทพอบชาติ ถึงจุด “ไม่เกิด” อีก ได้อย่างไร ?	202
สัน “โลกียรส” แปลว่าอะไร ?	523
สัน “วิจิกิจฉา” นั้น ฉันทใด ?	281
สัน “สันตติ” ทางวิญญาณ หมายความว่าอย่างไร ?	101
“สันอิตตา” เป็นอย่างไร ?	543
“สิริมหาบายา” แม้ที่มีค่ายิ่งใหญ่ มีไม่มากเลยในโลก นั้นคืออะไร ?	369
“สุกกะ” คืออะไร ?	428-429
“สุขขวิปัสสกะอรหัต” ท่านมีอะไร ? และบรรลุอะไร ?	187,222
“สุข” กับ “ปรมมัง สุขัง” เหมือนกันหรือไม่ ?	1
สุข ของ “สมมุติเทพ” หมายความว่าอย่างไร ?	70
“สุขขัลลิกะ” โดยแท้ๆ แปลว่าอะไร ? และคืออะไร ?	259,435,449,538
“สุขขัลลิกะ” เป็นสุขประเภทใด ? เรียกภาษาโลกย์ว่าอย่างไร ?	1,115,259,301,425
สุข คืออะไร ? ดีหรือไม่ ?	56
สุข คืออะไร ? สุขและทุกข์ เป็นไฉน ?	172,318,538

สุข คือ “อลิเกะ” หมายความว่าอย่างไร ?	538
สุข “จิต” ขึ้นไหน ?	168
สุขด้วย “กาม” ดีหรือไม่ ?	481
สุข ด้วย “โลกียรส” มีมากแค่ไหน ?	60
สุขด้วย “หวัระะ” เป็นสุขจริงหรือ ?	59
สุข ตาม “ความยึดถือ” มีลักษณะอย่างไร ?	176
“สุข” ทางโลกียะ หรือ “สุขสัจจะ” แท้ๆ นั้น ไม่มีในโลก มีแต่ “สุขขัลลิกะ” ยืนยันได้อย่างไร ?	538
สุข ที่ได้จาก “ฉานหลับตา” เป็นแบบไหน ? ของใคร ? สุขที่ได้จาก “ฉานลืมตา และหลับตา” เป็นแบบไหน ? ของใคร ?	171
สุข ที่ได้จาก “ฉานหลับตา” เสพย์อารมณ์ดับตั้งนั่งเฉยมากๆ เข้า จิตจะไปทางไหน ?	171
“สุขทิพย์” คืออะไร ?	31
“สุขทิพย์” (ทิพเพน สุขน) มีสภาพอย่างไร ?	250
สุข ที่แท้จริง คืออะไร ?	1,147
สุขที่เรียกว่า “นิรามิสสุข” น่าสนใจไหม ?	57
สุขที่เรียกว่า “สุขด้วยลักษณะสงบ” (วุปสม, อุปสม, สันติ, บัสนัทธิ, วิเวก ฯลฯ) นั้น เป็นอย่างไร ?	59-60
สุขที่ “สูงชันทางธรรม” เป็นอย่างไร ?	147
สุขที่ “ยิ่งกว่าสุข” เป็นอย่างไร ?	60,319
“สุข” แท้ๆ ที่ไม่ใช่ “สุขขัลลิกะ” คืออะไร ?	578
“สุขแท้” (ปรมมังสุขัง) มีสภาพอย่างไร ? แตกต่างกับ “สุขธรรมดา” (สุขขัลลิกะ) อย่างไร ?	1
สุขนั้นเป็น “ความคิด” ขึ้นลึกซึ้งแค่ไหน ?	172
“สุข ในของสด” หมายถึงอะไร ? “สุข ในของแห้ง” หมายถึงอะไร ?	261
สุข ใน “อุปกิเลส” รอบสูง คือไหน ?	313

	๖๗
สุขแบบ “เทวดา” ไม่พ้นโมหะ เป็นเหตุแห่งทุกข์ได้อย่างไร ?	56
สุข(รูปสม) เป็น “ตัณหา” ชั้นไหน ?	147
สุขเป็น “โลกียะ” ได้อย่างไร ?	538
สุขเป็น “สังเสพยึดติด” หรือไม่ ?	194,314
สุขเป็น “อบาย” ด้วยหรือ ?	539-540
สุขมี “ชั้นหยาบ ชั้นละเอียด” ไหมหรือไม่ ?	166
สุข “ยิ่งยอด” คือสุขแบบไหน ?	148
“สุข” อยู่ไหน ?	435
สุข หรือทุกข์ กันแน่ ?	258-259
สุข “โลกๆ” สุข “หลอกๆ” คือสุขหรือไม่ ?	147,301
สุข “ส่วนเกิน” มาจากไหน ?	460
“สุขส่วนเดียว” เป็นอย่างไร ?	57
“สุขุมยปัญญา” คืออย่างไร ?	26
“สุญญโต” ที่สุดของที่สุดแล้ว ไม่มีอะไรจริงหรือ ?	142
“สุญญตาภาพ” คือภาพของอะไร ?	197
“สุญญตา” หรือ “สุญญภาพ” เป็นสภาวะที่เป็นปัจจุบันจริงๆ ได้หรือไม่ ?	75
“สุญญตา” อันว่าความไม่มี นั่น เป็นอย่างไร ?	75,202,281,308,408,462,588,589,592
“สุญญภาพ” คือภาพที่ดีที่สุด ไหมหรือไม่ ?	75
“สุกกัณหา” คืออะไร ? หมายถึงอะไร ?	409,410,413,483
“สุกกัณหาพรหม” มีมากมายเหลือเกิน ในบุคคลเช่นใด ?	409
“สุทธ” คืออะไร ? หมายความว่าอย่างไร ?	142
“สุทัสสา” คืออะไร ?	170
“สุทัสสี” คืออะไร ?	170,273
“สุทัสสีพรหม” เป็นอย่างไร ? แตกต่างกับ “อกนิษฐาพรหม” อย่างไร ?	273
“สุทธาวาส 5” แคนบริสุทธของพรหมขนาดใด ?	109,143,167,170,273
“สุปฏิบันโน” คือบุคคลระดับใด ? คืออะไร ?	163

สุกัณฑ์เตว คืออะไร ?	523
“สุกัณฑ์เตว อธิมุตโต โหติ” คืออะไร ?	495,496,542
สุรา แปลว่าอะไร ?	450
“สุรามรยมัชฌมาทัญฐานา” ลึกซึ้งสุดยอดแค่ไหน ?	153
“สุรภาโว” สภาวะนั้นเป็นอย่างไร ?	101,262,266
“เสฏฐา” แปลว่าอะไร ?	43
“เสพย์กามด้วยจิตว่าง” เป็นจริงหรือไม่ ? เพราะอะไร ?	16
เสพย์กาม ยึดติดตาสูงสุด สัมพันธ์กับ “อัตตวินิบาต” ได้อย่างไร ?	436
“เสนาสนะ สบายะ” คืออะไร ?	354,355
เสพย์ทิพย์ คืออะไร ?	228
เสพย์ “นิพพาน” เป็นอย่างไร ? น่าเสพย์หรือไม่ ?	89
“เสพย์เมถุนธรรม ด้วยจิตว่าง” หมายความว่า ผู้ใดจะขาดจากเมถุนธรรมหรือ ?	432
โสดาบัน คืออะไร ?	552
“โสดาบัน” เต็มรูป มีคุณสมบัติอย่างไร ?	66
“โสดาทิพย์” คืออะไร ?	80
“หทัยวัตถุ” อยู่ที่ไหน ? ใจที่เป็นอย่างไร ?	91,183
“หนึ่ง ละคร เพลง ดนตรี ฯลฯ” เป็นสิ่งดูเหมือนช่วยขยับทุกข์ ให้เลื่อนออกไป ชั่วช่วง ชั่วตอน ที่จริงนั้น เป็นอย่างไร ?	446
หน้ทุกข์หลอกๆ.....ด้วย 1. เสพย์สิ่งที่ทำให้ลมทุกข์ 2. ทำสิ่งที่ทำให้ลมทุกข์ 3. ทำการดับทุกข์อย่างโลกๆ มีรายละเอียดว่าอะไร ?	446-447
หมดยินดียินร้ายเกลยงสนธิ คือสภาพอะไร ?	523
หมดสภาพ “ลึงโลด” ก็เป็นอันเสร็จ ก็เป็นอันจบกัน จบอะไร ?	144
“หยุดเฉย” ด้วย “รู้” เป็นจิตประเภทใด ?	58
หลงความเป็น “ปุโรหิตาพรหม” ของตน เป็นอย่างไร ?	295
หลง “จิตที่ดี” ที่ช่วยสร้างช่วยก่อ เกิดผลเสียอย่างไร ?	202

หลงจิต ทุ่มแต่ความดี เพราะมันช่วยเราสร้างเราก่อ ดีหรือไม่ ?	202
หลงตี รูปฌาน—อรุณฌาน หมายความว่าอย่างไร ?	72
หลงในกาม ในรูป	434
หลงเป็นสุขกับอุปาทาน โง่หรือฉลาด ?	261
หลง “ผลของการทำทาน” เหมาะสมหรือไม่ ?	87
หลงเมาแก้วแต่ก่อ “โลกมุจจิต” เป็นอย่างไร ?	205
“หลงโลก” หมายความว่าอะไร ?	464
หลงว่าตนสูงแล้ว ได้เมื่อใด ?	299
หลงสภาพ “ปติวิสัย” ดีหรือไม่ ?	539
หลงหวัง หลงยึดเสียเวลา เราต้องสร้าง “กรรม” เพื่อประโยชน์อันใด ?	84
หลักการแห่งการสร้างจิตของอสังขณีสัตว์ : ทำความ “ไม่มีอะไร” ? ให้ตกตะกอนเป็น “อุปาทานจิต” ซึ่งสะสมยึดใส่ลงในภวังค์	276
หลักการแห่งการสร้างจิตของ “อสังขณีสัตว์” ทำอย่างไร ?	276
หลักการของพุทธศาสนาแท้ๆ ดั้งเดิมแห่งพระสมณโคตม คือ อย่างไร ?	80-81
หลักเกณฑ์เครื่องแสดงเชื่อ “พรหมจรรย์” (เศษศาสนา) ที่ยังเหลืออยู่ คือ : เวยยาวัจจะ, สทวารตุนฺนุ, บัญจศีล นั้นเหลืออย่างไร ? แค่นั้น ?	124 ---
หลักเกณฑ์ปฏิบัติ ของ “จรณะ 15” นั้น มีความสัมพันธ์กันอย่างไร ?	616-617
หลักในการให้ทาน ที่เป็นประโยชน์สูง ประโยชน์แท้ คืออย่างไร ?	209
หลักปฏิบัติของผู้บวชเป็นพระแล้ว คือ อะไร ? เพราะเหตุใด ?	86
หลักสูตร “สติบัญญัติ” ต่อจากขั้นปฐมมุต ควรเป็นอย่างไร ?	347
หลุดพ้นมาด้วยบารมีเดิม หมายความว่า อย่างไร ?	550
“หสิตะ” คืออะไร ? และใช้ในการปฏิบัติอย่างไร ?	58-59
หสิตปบาท ทั้ง 6 ชนิด : สติหสิตะ, หสิตะ, วิหสิตะ, อุปหสิตะ, อปหสิตะ, อติหสิตะ แตกต่างกันอย่างใด ?	58-59
“หสิตปบาท” หมายความว่าอะไร ? มีลักษณะอย่างไร ?	59
“หัวเราะ” อย่างมีขั้นตอน ทำเป็นไหม ?	58-59

- หากท่านพักผ่อนไม่พอ และมีเวลาน้อยต้องการพักผ่อนให้ได้มากๆ
ในช่วงนั้นจริงๆ ท่านจะทำอย่างไร ? 188
- หิริธรรม-โอตตปัสัรรม หมายถึงอย่างไร ? 68
- เหตุใดการคิดยึด “อุเบกขา” จึงรุนแรงกว่า ตีบัสัทธิในรอบ
โสภาส-ปติ-ปัสัทธิ ? 318
- เหตุใดคนบางคนปฏิบัติธรรมแล้ว อยู่กับโลกไม่ได้
ต้องหนีโลกไป ? 484
- เหตุใดคนจึงหลงผิดในคำสอน เข้าใจความหมายผิดเพี้ยนเป็นอันไปเสียหมด ?
โทษภัยที่ตามมา คืออะไร ? 196,237
- เหตุใดคนจึงเห็นไปว่าพุทธศาสนาสอนให้คนขี้เกียจ ไม่เจริญ ด้อยพัฒนา ? 301
- เหตุใดจิตที่เป็น “อเหตุจิต” จึงยังไม่ใช่จิตของพระอรหันต์ ? 346
- เหตุใดจึงต้องเรียนรู้อุจติที่เป็น “วิติกกมกิลเส” ก่อน ? 39
- เหตุใดจึงไม่อาจหยุด ลด ละกิเลสได้ ? แถมจะยังเป็นผู้นลาดแกมโกง
อยู่ในความเป็นคนหนังกิ่งๆ ขนเอาอกด้วย ! 120
- เหตุใดเทวดาจึงจะต้องกลับมาเกิดใน “กามภพ” ? 200
- เหตุใดเทวดานอกตนจะพาหลงออกนอกทาง ? 229
- เหตุใดเนวสัณญานาสัณญายตนพรหม จึงยังมีได้หลุดพ้น ถึงนิพพาน ? 492
- เหตุใดปุถุชนที่หลงคิดว่า “รู” จึงไม่รู้อย่างพระอรหันต์ ? 349
- เหตุใดผู้แจ้งทะเล และเข้าถึง “นิโรธอริยสัจ” อย่างแท้จริงแล้ว
จึงไม่ต้องเสียเวลาสร้าง “นิโรธธาตุ” หรือ “นิโรธจิต”
ให้กับจิตของตน ดังผู้เข้าฦานหลับตา ? 284
- เหตุใดผู้ฝึกหัดนั่งหลับตาบำเพ็ญสมาธิ จึงไม่บรรลุที่สุดได้ ? 355-356
- เหตุใด “พรหมปุโรหิตา” จึงเป็นครูของ “มหาพรหม” ? 401
- เหตุใดพระพุทธศาสนา จึงเลอะเลือนผิดเพี้ยนไป ? 368
- เหตุใด “พระอรหันต์” ท่านจึงจัด “มัชฦิมา”
ให้แก่คนได้สำเร็จ เป็น “สัมมา” อยู่ทุกที่ ? 353

เหตุใด “โพธิสัตว์” จึงไม่ใช่จิต (วิญญาณ) ที่จะไปเกิดในเทวดา กามาจร ชั้นที่ 5 ชั้นที่ 6 ?	257
เหตุใดพวกฮิปปี และคนเสพยาเสพติด จึงอยู่กับโลกอย่างไม่มีสัญชาตญาณ คือ อนุโลมตามสมมุติสัจจะ กับโลกทั้งหลวยไม่ได้ ?	445
เหตุใด “พุทธ” จึงไม่ข่มขู่ ไม่เด็ดฉันท้ ศาสนาใด ?	140
เหตุที่คนมันทุกข์ เพราะอะไร ? และคนมันรทเพราะเหตุใด ?	313
เหตุที่ไม่ได้หลุดพ้น เช่น “นิพพาน” กันได้สักที ในทุกวันนี้	84
เหตุที่เราหลง “โลกามิส” หวง “สมบัติวัตถุ” ติด “ญาติมิตรบริวาร” เพราะอะไร ?	20
“เหตุแห่งจิต” ของตน ที่ยังมี “ความเกิด” ทุกตัว เรียกว่า “สมุทัยอริยสัจ”	203
“เหตุแห่งทุกข์” ทั้งหลาย คือ “จิต” ทั้งต้นหรือ ?	189
เห็นแจ้งใน “อนัตตาธรรม” คือเห็นอย่างไร ?	141-142
เห็นตลาคต เห็นอะไร ? เห็นได้อย่างไร ?	249,267
เห็นธรรมในธรรม เห็นอย่างไร ?	248-249
เห็นเป็น “อนิจจัง” สัมพันธ์กับ “มัจฉาทิฏฐิ” ได้อย่างไร ?	20-21
เห็นอย่างไร เรียกว่า “เห็นทุกข์” ?	39
เห็น “โอปปาติกะโยนิ” ได้อย่างไร ?	432
“ให้” แปลว่าอะไร ? คืออย่างไรกันแท้ ?	115,210
“ให้” อย่างไร ทำให้โลกสันติสุข ?	209
“อกนิษฐ” หมายถึงอะไรแท้ๆ ?	548
อกนิษฐาพรหม หมายถึงไม่เป็นน่องใคร น้อย่างไร ?	172
“อกนิษฐาพรหม” หมายถึงอะไร ? คืออะไร ?	142,170,172,544
“อภินิหาร” หมายถึงความว่อย่างไร ?	439
อภินิหารชน เป็นอย่างไร ?	5
“อภินิหาร” หมายถึงสภาพอย่างไร ?	224,234,278,285
“อภินิหาร” คืออะไร ?	68
“อภินิหาร” ที่ยังเป็น “อภินิหาร” ยังยึดภพสู่ชาติกันอยู่	199

“อกุศลวิบากจิต” คือ จิตอย่างไร ?	43
“องค์พรหมที่มีรูปทิพย์” คืออะไร ?	181
องค์แห่งการหลุดพ้น รู้การเกิด (สมุทยะ) ความดับ (อัตถคมะ) ทั้งคุณ(อัสสาหะ) และโทษ(อาทีนวะ) และอุบาย เป็นเครื่องออกไปจาก(นิสสรณะ) ญาณฐานฐิติ 7 และอายตนะ 2	494
องค์แห่ง “อุโบสถ” แท้ ๆ คือ การกระทำสิ่งประกอบ ความกำหนด อันแสดงออกว่า เป็นไปเพื่อชำระล้างอะไรบ้าง ?	127-130
องค์แห่ง “อุโบสถ” แท้ ๆ หรือความเป็น “อุโบสถ” คืออะไรบ้าง ?	127-130
ก. มีการสวดพระโอวาทปาฏิโมกข์	127
ข. มีการกำหนดบัญญัติ	128
ค. มีการตั้งใจกระทำการเพื่อสร้าง และรักษาศีล	128
ฉ. มีโรงเรียนอันกำหนดกันชน มีการถือศีลให้มากขึ้น	128
ง. มีการกำหนดวันอุโบสถ	129
“อดปา” คืออะไร ? ยังยึดอะไรอยู่บ้าง ?	170
“อดิมานะ” คืออะไร ? เป็นความสำคัญผิดขนาดไหน ?	177,178
“อดีต” หรือ อดีต หมายถึงความว่าอะไร ?	103
“อดีตภังค์” คือภพอะไร ?	184,201,276
“อธิจิต” (สมาธิอันเป็นสัมมา) คือจิตอย่างไร ?	553
“อธิปัญญา” หรือ ความหมายของคำว่า “ฉลาด” คือ รู้ในเรื่องของอะไร ? อย่างไร ?	576-578,619
อธิมุตโต คืออะไร ?	523,524
“อธิโมกข์” คืออะไร ? และ “อธิโมกข์” แท้ในทางถูกต้อง เป็นอย่างไร ?	314,524
อธิโมกข์แบบมีจนาทิฐฐิ เป็นอย่างไร ?	315
“อธิโมกข์” นั้น อย่างไรบ้าง ?	296-300,313,314,319,524
อธิศีล-อธิจิต-อธิปัญญา สัมพันธ์กันอย่างไร ?	307,308
“อนัตตา” คืออะไร ? ทำอย่างไรจึงจะรู้ได้ ?	75,107,148,319,400

“อนัตตัญญา” จะเกิดจริงได้นั้น เพราะเหตุใด ?	619
อนัตตัญญา แจ้งอย่างไร ?	6,503
อนัตตารธรรม,อนัตตาทภาพ หมายถึงกว้างไกลขนาดใด ? อธิบายได้อย่างไร ?	186,197
“อนันตัง” หรือ “อนันโต” คืออะไร ?	
เข้าใจได้หมดเมื่อใด ?	216,217,286,345,526
“อนาคามบุคคล” แท้เต็มรูป ที่เป็นวิสุทธิเทพ ชั้นกลาง	
ท่านเหลืออะไรที่จะต้องดับ ?	69
“อนาคต” นั้น ควรเป็นห่วงมากแค่ไหน ?	104
“อนายุหะ” คืออะไร ? และมีความหมายว่าอย่างไร ?	283,482
“อนิทัสสนะ” หรือ “อนิทัสสนัง” หมายความว่าอะไร ?	286,315
อนิจจังของธรรม พาให้เข้าใจ “รูป” – “นาม” ลึกซึ้งได้อย่างไร ?	24-25
“อนิจจัง” ชัดๆ เดินทางไหน ? และเป็นสภาพในจิตอย่างไร ?	18,19,24-25
“อนิจจานุปัสสี” หมายถึงอย่างไร ?	6
อนุปาทิเสสนิพพาน เป็นสภาวะอย่างไร ?	504,545
อนุปุปพนิโรธ ๑ ประการ เป็นไหน ?	605-606
“อนุรักษนิยม” หมายถึงอย่างไร ?	626
“อนุโลม” กับ “ปฎิโลม” สัมพันธ์กันอย่างไร ?	40
“อนุศาสน์” คืออะไร ? เกิดที่สุดเป็นอย่างไร ?	121,274,382,439
“อนุปสัมภันัน” คือใคร ?	372
อนุสัยกิเลสของจิตระดับ “กามราคะ” เป็นอย่างไร ?	33
“อนุสัยกิเลส” เป็นอะไร ? คืออะไร ?	30,45,46,55,108
“อนุสัย” คือเศษเชือกที่อยู่กันบงของหัวใจคน ใช่หรือไม่ ?	185
“อนุสัย” ต้องดับด้วยอะไร ?	458
“อนุสัย” มีอยู่ที่ใด ? มีอำนาจเพียงใด ? รู้ได้อย่างไร ?	69,185,457
“อเนชชา” คืออะไร ?	303
“อบาย” เป็นสิ่งที่สัตว์นรกต้องการ ใช่หรือไม่ ?	154

อบายภูมิ 4 ของพรหม เป็นอย่างไร ?	483
อบายมุข คืออะไร ?	296,297,450
“อบายมุข” ยิ่งมาก คนก็ยิ่งจะ “ไม่รู้” เพราะอะไร ?	464
อปรีคตะ หรือ อปรีคโค หมายความว่าถึงขั้นไหน ?	96,102,266
“อภัย” หมายถึงอะไร ? “อภัยทาน” ที่ถูกแท้ ต้องหมายถึงอะไร ? เป็นสำคัญ	382,383
“อภิญญา” คืออะไร ?	35,86,273,324
อภิญญาจริงๆ ของพุทธ ไม่หลงเหลวคาทางตรรกานวิชา เพราะเหตุใด ?	30,324
อภิญญาที่เป็นความเก่งนอกมรรคนอกผล เป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าสรรเสริญหรือ ?	324
“อภิธรรม” คืออะไรแท้ๆ ?	347
อภิธรรมแค่ภาษาดำรง ไม่ควรหลง แต่ควรสร้าง “อภิธรรม” ให้แก่ตน	79
อภินิเวศายะ คืออะไร ?	205,211,216,336
“อภิสัญญานินโรธ” กับ “สัญญาเวทยตินโรธ” คืออะไร ? ความหมายแตกต่างกันอย่างไร ? และเหมือนกันอย่างไร ?	288
“อภิสัญญานินโรธ” แตกต่างกับ “นิโรธอริยสัง” อย่างไร ?	171,183
“อภิสัญญานินโรธ” หรือ การดับสนิททั้งสัญญาทั้งเวทนา ไม่มีสติรู้ชัด มันไม่ใช่ทางเดินสู่ “นิพพาน” เพราะเหตุใด ?	327
“อมตธรรม” จะเป็นจริงมีจริงกันอย่างไร ?	97-98,548
อมนุษย์ คือผู้มีใจดำช้า ใจหรือไม่ ? รู้จักได้อย่างไร ?	155,156,161
อมมะ, อมโม ทำได้อย่างไร ? อยู่ได้อย่างไร ?	96,102,266
“อมายวี่” หมายความว่าอะไร ? เพราะอะไร ?	555
อยากสลัด “ตัวทุกข์” แต่ไม่รู้จักหยุด ไม่รู้จักพอ ไม่รู้จักระงับจริงๆ แท้ๆ เป็นขั้น เป็นเปลาะ จะพ้นทุกข์จริงหรือ ?	442-443
อยู่เหนือขั้น 5 อยู่อย่างไร ?	565
“อยู่ให้เป็น” อยู่อย่างไร ?	461
“อรณ” เป็นใคร มีสภาพเป็นอย่างไร ?	633,634
“อรหะ” หรือ “มัชฌิมะ” ที่เป็นโลกุตตระแท้ๆ คืออย่างไร ?	303

- อระ หรือ อรหัง หมายความว่าอย่างไร ? 212,303,632,634
 อรหันต์ คือ ผู้รู้ ผู้เห็น หรือผู้ไปถึงจนหมดสิ้นโลกทั้งหมดยังหรือ ? 218
 “อรหันต์” จะต้องทำอะไรเหมือนกันหมดทุกองค์ ? และมีอะไรที่ไม่เหมือนกัน ? 601
 “อรหันต์” ที่เบ็นสภาพผิด และแม้พุทธศาสนิกชนเองส่วนใหญ่อีกก็หลงว่า
 เป็นถูกอย่างจริงจัง ๆ นั้น คืออย่างไร ? 584,579-584
 อรหันต์ที่เบ็นทั้ง “สมมุติสัจจะ” และ “ปรมัตถสัจจะ” เป็นอย่างไร ? 545-550
 “อรหันต์” แทนที่ ท่านทำอะไร จึงไม่ต้องเสียเวลานั่งเข้านิโรธสมบัติ
 เสพย์ความดับอีก ? 293
 “อรหันต์” แบบตรงที่สุด แท้ที่สุดของพระพุทธเจ้าสมณะโคตม คือแบบไหน ? 324
 อรหันต์แบบต่าง ๆ
 สุกขวิปัสสกะ, สุกขวิปัสสโก 187,324,600,601
 เติวิชโช 600,601
 ฉพภิญโญ 600,601
 จตุปฏีสัมภิตที่ปัสตโต 600,601
 “อรหันต์” พระผู้ได้ “ดับเวทนา” ได้ “ดับสัญญา” สนิทอย่างแยบคาย
 ถูกพุทธธรรมแท้ ๆ ลึกซึ้งอย่างไร ? แคไหน ? 547
 “อรหันต์” มีแต่ของศาสนาพุทธหรือ ? 107
 อรหันต์ ยมได้หรือไม่ ? 58
 อรหันต์ หรือ อรหันต์ตั้ง คืออะไร ? คือคนชนิดใด ?
 หมดทุกขนาดไหน ? 101,105,214,320,537,548,584,607,613,621
 อรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นบุคคลผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดในโลกจริงหรือ ? 101-102,256
 “อรหันต์คุณ” ที่เป็นคุณวิเศษแท้ เกิดได้อย่างไร ? 83
 “อรหันต์ผลจิต” มีนัยยะใดบ้าง ? 66,188,220,320,463,609
 อรหันต์ผลจิต สัมพันธ์กับ อุกเขขาจิต แบบพุทธ หรือไม่ ? 320
 อรหันต์ผลจิต อันเป็นโลกุตตรจิตแห่งพระอรหะ ก็ “ดับโลก” คำสูงขึ้นไปเรื่อย ๆ
 เป็น พระโสดาบัน, พระสกิทาคามี, พระอนาคามี, พระอรหันต์ นั้น
 จะดับ “โลก” อะไรกัน ? 463-464

“อร่อย” เป็นกิเลสไว้หรือไม่ ?	182
“อริยะ” คือฉันทใด เช่น....	
อริยชน	462
อริยทรัพย์	237
อริยบุคคล	462
อริยมัคค	125,126
“อริยะของตน” ที่แท้ต้องเข้าใจแจ้งและทำความเข้าใจในเรื่องใดบ้าง ?	18,552
อริยสัจ คืออะไร ? รู้อย่างไร ?	34,108,126,353,537
ทุกขอริยสัจ	313
สมุทัยอริยสัจ	56,313,344
นิโรธอริยสัจ คืออะไร ?	
เป็นอย่างไร ?	60,166,189,193,282,284,292,294,325,341
ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา หรือ มรรคอริยสัจ	548-549 ---
“อริยโสดา” โดยสมมุติ คือใคร ? และเรียกบุคคลนั้นว่าอย่างไร ?	2
“อริยะ” หรือ “อารยะ” แปลว่า อะไร ? คืออะไร ?	2,5,101,463
“อรุป” ที่ขเหน็นให้เห็นสุขุมยิ่งประณีตยิ่ง	496 ---
“อรุปจิต” ชั้นลึกเป็น “อนุสัย” เป็น “อาสวะ” เป็น “มโนปุพพัง” ทมิษฐ์ว่า “มายา” ยังพาเกิดได้อยู่ เรียกในภาษาวิทยาศาสตร์ว่าอะไร ?	185
“อรุปจิต” หรือ “อรุปฌาน” นั้น เป็นสภาพอย่างไร ?	56,185,481,494,496
“อรุปธรรม” นั้น หมายถึงอะไร ? เป็นอย่างไร ?	465,467
อรุปพรหม 4 ชั้น : อากาธานัญญาตนะ, วิญญาณัญญาตนะ, อากิญจัญญาตนะ, เนวสัญญานาสัญญาตนะ	81
“อรุปพรหม” เป็นพรหมอย่างไร ? มีสภาพอย่างไร ?	454,455
“อรุปราคะ” เป็นอย่างไร ?	71,90,108,170,277,295,460
“อรุปมยอิตตา” หมายถึงอะไร ?	23,79,278,613
“อรุปาวจรจิต” คืออะไร ? ได้แก่อะไรบ้าง ?	33,34,46
“อรุปโรค” (อรุปราคะ) ชั้น พระอนาคามี เป็นโรคสำคัญ คืออะไร ?	508

- “อลิเกะ” คืออะไร ? เป็นสมบัติของใคร ? 244,313,425
- อลิเกะ, สุขขัลลิกะ, กามสุขขัลลิกานุโยค มีขั้นตอนความสัมพันธ์กันอย่างไร ? 435
- “อวดอุตตริมนุสสธรรมที่ไม่มีในตน” มีโทษไหม ? เป็นภัยไหม ? 222,391,392,558
- “อวัจร” หรือ “อวัจรจิต” คืออะไร ? เกิดมาได้อย่างไร ? 67,218,219
- อวิชา คืออะไร ? เกิดมาจากไหน ? พันได้หรือไม่ ?
- เมื่อใด ? 90,108,152,260,168,237,271,320,331,344,400,460
- “อวิชา” ที่ไม่รู้ “การมา” ในโลกนั้นมันไม่ใช่คุณงามความดีเลย
มีอย่างไรเป็นต้น ? 161
- อวินิโกครูป ตัวสุดท้ายคือตัวใด ? เกิดจากอะไร ? 541
- “อวินิโกครูป” เป็นรูปอย่างไร ? 285
- “อโศก” (อโสก) หมายถึงสภาพอย่างไร ? 542,590,631
- “อสโร” คืออย่างไร ? 554-555
- อสร้ง เป็นอย่างไร ? 184
- “อสังสัคคะถา” นั้น คืออย่างไร ? แท้ๆ ? 313
- “อสังญา” หรือ “อาสัญญา” คืออะไร ? 596
- อสังญาตนพรหม เป็นพรหมประเภทใด ? 171,279
- อสังญาตนพรหม พวกนัตถิกะทัญญี ก่อบาปก่อภัย
ความเสื่อมต่ำ ได้อย่างไร ? 414-419
- อสังญา กับ พรหมลูกพัก ต่างกันหรือไม่ ? 183,191,288
- อสังญา คือ การไม่รู้รู้สึกอย่างไร ?
- มีลักษณะอย่างไร ? 109,171,183-,195-,413,434,529,534
- อสังญาพรหมแบบหลับตา “ดี” กว่าคนธรรมดาๆ หรือไม่ อย่างไร ? 441
- “อสังญาพรหม” แบบลืมตา มีบุคคลประเภทใดเป็นตัวแทนกลุ่ม
ดำเนินชีวิตอย่างไร ? ทำอะไร ? เพราะเหตุใด ? 441-442
- อสังญาพรหม ยังไม่หมดเชื่อสิ่งที่อาจสามารถเป็นเหตุแห่งการเกิดได้อยู่จริงหรือไม่ ? 185
- “อสังญาพรหม” หรือ “อสังญาสัตตพรหม” หรือ “อสังญาสัตว์”
คืออย่างไร ? เสพย์อะไร ? 180,278,412-418

- อะไรคือ เบื้องต้นที่ควรละ ก่อรูปจิต-อรุปรจิต ? 108
- อะไรที่ชวนให้คนสร้าง โลกมุขจิตใต้ต้น ? 205
- อะไรที่จะช่วยล้างใจโลก ไม่เผาผลาญโลก อย่างซื่อสัตย์ที่สุด ? 480
- อะไรที่จะให้ “ไม่มี” หรือ “ไม่ไหม้” จึงจะเป็นนิพพานพุทธ ? 527-528
- อะไรที่เป็นของหนัก เป็นภาระที่จะต้องหลุด พัน วาง พราก จากมันให้ได้ ? 302
- อะไรเป็นของเสียดัด ทรายากาจ ที่ทำลายคนผู้เป็นนักปฏิบัติธรรม
 มาตลอดกัปป์ตลอดกาล เอาจริง ๆ ? 194
- อะไร เป็นต้นเค้า ความเอาแต่ก่อ เอาแต่เกิด ? 369
- อะไร เป็นตัวเหตุทำให้เกิดสภาพสุข หรือ สภาพทุกข์แก่ผู้ยคนนั้น ๆ อยู่ ? 506
- อะไรเป็นบ่อเกิด หรือ รากเง้าของสัตว์โลก ที่ไม่รู้จัก “จบ” ? 438
- อะไรเป็นเหตุ ที่เป็นสังขาริก (ตัวชักจูง) ให้เราดิ้นทุรังสร้างบาป ทำชั่ว
 หนึ่ง ๆ ที่บางทีก็รู้ ๆ อยู่ว่า เราประจบ เราเอาใจ ? 393
- อะไร เป็นเหตุให้เราไปเกิดยังภูมิ ยังภพต่าง ๆ ? 84-85
- อะไร เป็นเหตุ ให้หวงแหน ตระหนั ไม่ช่วยเหลือเกื้อกูล ไม่เมตตา ?
 และจะแก้โดยวิธีใด ? 180
- อะไรเอ่ยที่ฟังเผิน ๆ ช่างเหมือนนิพพานเหลือเกิน ? 190
- อัมมัตตะ คืออะไร ? 52,495,521,522
- อัญจันต์ คืออะไร ? และเรียกกันอย่างไรไทย ๆ ว่าอย่างไร ? 129
- “อณฺฑชะโยนิ” คือ การเกิดอย่างไร ? อันเนื่องมาจากอะไร ? 10,198,422,424,431
- อตฺตา ควรจะเรียนรู้อะไร ? 107,148,193
- “อตฺตา” คืออะไร ?
 จะเข้าใจให้ละเอียดได้อย่างไร ? 13,75,80,88,96,141,297,319,400
- “อตฺตา” ตัวสุดท้าย ซึ่งเป็นทุกข์อันละเอียดสุดขยอต คืออะไร ?
 เพราะไม่รู้แจ้งในอะไร ? 141
- อตฺตา ที่เป็น “โอชรูป” ตัวสุดท้ายที่จะตกตะกอนนอนอนกันเหลืออยู่
 เกิดจากกิเลสตัวใด ? 542
- “อตฺตา” ที่เรียกว่า “พรหม” นั้น หมายถึงอะไร ? จิตระดับใด ? 90

อรรถา พาให้ทุกข์ได้อย่างไร ? ไม่พัวอรรถาเป็นอย่างไร ?	72,106,167
“อรรถา” ใหญ่ยังขึ้นได้อย่างไร ?	539
อรรถา เราจะจัดการได้อย่างไร ?	102
“อรรถกถิมถะ”	
คืออะไร ? ไฉน ?	193,297,437,459,476,478,498,577,594-596
อรรถกถิมถานุโยค ชนิดที่กำลังเดินทางเข้าไปสู่ “อรรถวินิบาต”	
เป็นอย่างไร ?	331
“อรรถกถิมถานุโยค” เป็นอย่างไร ? ที่ว่าทรมาณตนนั้น	
ที่ถูกละอย่างไร ?	13,193,294,303,436,577,594,595,596
อรรถาต่างๆ : โอพาริกอรรถา, มโนมยอรรถา, อรูปมยอรรถา	79,91,449
“โอพาริกอรรถา” อรรถาหยาบๆ หมายถึงอะไร ? ขึ้นไหน ?	79,156
“มโนมยอรรถา” คืออะไร ? ไฉน ?	13,154,200,238,248,278
มโนมยอรรถา รูปที่เราเอาใจของเราตนเองบนขึ้น ขึ้น ได้หรือ ?	76,156
“อรูปมยอรรถา” เป็นอย่างไร ?	76,79,154,163,278
“อรรถารูปไถย” ใหญ่แค่ไหน ? แสงหาอะไร ?	435-436
“อรรถานุทฎฐิ” สัมพันธ์กับ “ศีลพัตตูปปาทาน” และ	
“ทฎฐูปปาทาน” อย่างไร ?	13
“อรรถาใหม่” มันเป็นมานะใหม่ที่ยิ่งใหญ่	
(ที่จริงมันยิ่งเล็ก) กว่าเก่า คืออะไร ?	178
“อรรถวาทุปปาทาน” ของคนที่ “เมาสุญญตา” เป็นอย่างไร ?	591-592
“อรรถวาทุปปาทาน” คือ พวกยึดเอา	
ได้อะไรเป็น “อรรถา” ?	15,24,375,580,591,592
“อรรถวินิบาตกรรม” คืออย่างไร ?	437,581
“อรรถวินิบาต” แปลว่าอะไร ? ความหมายแท้จริงๆ คืออะไร ?	
และแปลให้ถึงที่สุดว่าอย่างไร ?	331,465,514
“อรรถา หิ อรรถโน นาโถ” ความหมายว่าอย่างไร ?	88,564
“อรรถถการ” คืออย่างไร ?	555

“อรรถังคมา” ความหมายว่าอย่างไร ?	525
“อัทธา อสโรห อมายาวี” แท้ๆจริงๆ คืออย่างไร ?	555
อันใดบ้างที่พระพุทธองค์ทรงยืนยันว่า ไม่ใช่ธรรม ไม่ใช่วินัยของพระองค์ สักหน่อย แต่คนก็ชอบดู หรือพุทธศาสนิกเองก็ชอบทำผิด ให้คนเขาเอามาดูเสียดด้วย ?	340,341
“อัมปติฏฐะ” คืออะไร ? สำคัญลึกซึ้งอย่างไร ?	482
“อัมปนา” นั้นอย่างไร ? หมายถึงถึงขนาดไหน ?	224,304,305
“อัมปนาวิถิ” คือ จิตว่างจากกิเลสอย่างมั่นคงแน่นแผน มีไม่ได้ในฉนวนหลับตา	305
“อัมปนาวิถิ” คืออะไร ? สภาพเป็นอย่างไร ?	217,305,352
“อัมปนาสมาธิ” คืออย่างไร ?	304,347
“อัมปิจณะ” หรือ “อัมปิจณะถลา” คือไหน ?	138,312
“อัมปาทังกิง” คืออย่างไร ?	243
“อัมปมัญญา” เกิดขุดอด หรือ “ฝุญ” นั้น เป็นอย่างไร ?	118
อัมปมัญญา มีลักษณะอย่างไร ? มีขอบเขตแค่ไหน ?	118,170,382,453
“อัมปมัญญา” อย่างหลอกๆ ลวงๆ เป็นอย่างไร ?	118
“อัมปมาณาภาพรหม” คือ พรหมไหน ? แตกต่างจาก “อัมปมาณาสุภาพรหม” อย่างไร ?	404-406
“อัมปปาพารัง” คือ อย่างไร ?	243
“อัมปฏฐธัมม” คืออะไร ?	157
“อัมปสาทะ” คืออะไร ?	302,461
อาการ “บันเทิง”, “เพลิตเพลิน”, “เป็นสุข” โดยแท้จริงแล้วคืออะไร ?	447
“อาการ”, “ลึงค”, “นิมิต”, “อุเทศ” เกี่ยวข้องกับ “รูป” และ “นาม” อย่างไร ?	7
“อากาศ” หรือ “อากาโสติ” คือสภาพอย่างไร ?	526,568,569,572,576,585,597
“อากาศานัญญาจยตนะ” คืออะไร ? (สรุบทุกชั้นตอน)	576
“อากาศานัญญาจยตนะ” นั้นไหน ?	483-484,497-499,526-527,576-578,585
“อากาศานัญญาจยตนะพรหม” แบบถุขั้หลับตา เป็นพรหมเมื่อใด ? เป็นอย่างไร ?	484

- อากาสาณัญญาชยตนพรหม มีสภาวะจิตอย่างไร ? 499
 “ อากัญญา ” คือ ไฉน ? 587,591,592,596-597,614
 “ อากัญญาชยญาตนะ ” ของพุทธศาสนา หมายถึงอย่างไร ? 488,531
 “ อากัญญาชยญาตนะ ” ที่เป็นสภาวะหลับตาทำเอาเป็นมัจฉาทิฏฐิ นั้นอย่างไร ? 503
 “ อากัญญาชยญาตน ” แบบลี้มตาโพลงๆ แต่มีมัจฉาทิฏฐิ คือ อย่างไร ? 504
 “ อากัญญาชยญาตนพรหม ” เก๊ หรือ “ มัจฉาทิฏฐิ ” หลายแบบ
 มีอย่างไรบ้าง ? 171,456,457,486,503-504,579-582,589,591-595
 “ อากัญญาชยญาตนพรหม ” ตั๋วอะไร ? อย่างไหนถูก-ผิด ? 486
 อากัญญาชยญาตนพรหม ต่างกับ อสัณฺณิสัตว์อย่างไร ? 503-504,456-457,588-597
 อากัญญาชยญาตนพรหม ตามความหมายของพุทธแท้ๆ คือใคร ? 487,488,531
 “ อากัญญาชยญาตนพรหม ” ที่สรุปขึ้นตอนถูกผิดต่างๆ 588-597,486-488
 “ อาคม ” เก๊ เป็นอย่างไร ? 121,274
 “ อาคม ” คืออะไร ? 121,382
 อาจารย์ทุกๆ โรหิตาจริงๆ ครูโดยสัจจะนั้น เป็นอย่างไร ?
 แตกต่างจากอาจารย์เก๊ ปุโรหิตปลอม ครูไม่แท้ อย่างไร ? 381-393
 “ อาณา ” หมายความว่าอย่างไร ? คือ อะไรในศาสนา ? 120,382-383
 “ อาณาปานนิโรธ ” แปลว่าอะไร ?
 ผู้ทำเขาทำถูก “ อาณาปานสติ ” ละหรือ ? 326
 “ อาณาปานสติ ” แบบ “ วาโยกสิณ ” มีไซ้ทางเอกสายเลิศ หรือ
 มีไซ้ทางเอกตลอดสายหรอกนะ ! 326-327
 “ อาณาปานสติ ” อันถูกแท้ ไม่ต้องนั่งหลับตา แต่ต้องทำตลอดเวลา
 ทุกอริยาบทที่เรายังมีลมหายใจเข้าออก นั้นอย่างไรแท้ ? 326-327
 อานิสสัยของการกินมือเดียว คืออย่างไร ? 243
 “ อาพาธ ” คือ อะไร ? มีสภาพอย่างไรบ้าง
 สำหรับนักปฏิบัติธรรม ? 296,320,586
 “ อากัสสราพรหม ” คือ ใคร ? 405,483

“อายตนะ” แปลว่าอะไร ? ถิกขง	
เพียงใด ?	456,457,488,494,495,499-501,579,587,597,608,609,618,619,627
“อายตนะพรหม” คืออย่างไร ?	455,456,488,501
“อายตนะสัตว์” คืออะไร มีจิตลักษณะใด ?	456,494,500
“อายุ” ความหมายว่าอย่างไร ?	225
อายุของ “คำพูด” เป็นเสียง ทรงสภาพเสียงได้ช่วงระยะหนึ่ง	226
อายุของ “นามธรรม” มีด้วยหรือ ? คืออย่างไร ?	227
“อายุทิพย์” (ทิพเพน อายุนา) แปลว่าอะไร ?	
หมายถึงสภาพอย่างไร ?	31,249,279
อายุ “นิรันดร” ก็เป็นพระเจ้า หรือ ปรมาตมันแท้ ๆ	96
อายุของ “รส” ที่กิน มีรูปชีวิตอยู่ในความรู้สึกของคน	225
อายุของ “รูปจิต” และ “อรุปจิต” มีไหม ?	226
“อายุ” ของสัตว์โลกตามความรู้สึก จะเท่ากันหรือไม่ ?	283
อายุแห่งความเป็น “เทวดา” นั้น หมายถึงอะไร ?	227
อารมณ์ของจิต สำคัญเพียงใด ? เป็นไปได้ถึงปานใด ?	169,400
อารมณ์ “เฉย ๆ” นั้น ควรเป็นฉันทใด ?	57
อารมณ์ทางกาม คือรสชาติในจิต ใช่หรือไม่ ?	227
“อารมณ์ที่เยิ้มย้ง” ที่ควรรู้อย่างไร ?	147
“อารมณ์พรหม” ต่างกับ “พุทธ” หรือ “พรหมจีนะ” อย่างไร ?	148
“อารมณ์พรหมปารีสัชชา” คืออย่างไร ?	177
อารมณ์ พรหมวิหาร 4 จะเรียกว่า “สุทธ” เมื่อใด ?	142
อารมณ์ “สมถะ” พันทุกข์ได้ในลักษณะใด ? ตลอดไปหรือไม่ ?	182-183
“อารมณ์” อันสุนทรของศิลปิน คืออะไรแท้ ๆ จริง ๆ ?	465
“อารมณ์นิพพาน” เป็นฉันทใด ?	601,602-605,614
“อาโลก” เป็นอย่างไร ? คืออะไร ?	
“อาโลกสัญญา” คืออย่างไร ?	455,497,500
“อवास” แปลว่าอะไร ?	143

อาศัย “ธรรม” เลียงชีพ หมายความว่าอย่างไร ?	553-554
อาสวะต่างๆ	
กามาสวะ	99,259,308,312
ภวาสวะ	99,308,312
อวิชชาสวะ	99,308,312
“อาสวะ” จะเข้าใจมันได้อย่างไรจึงจะเอามันออกจากใจให้สิ้นเกลี้ยง ?	185
“อาสวะ” หมกตองอะไรไว้ ?	99,257,308
อัสวักขยญาณ สำคัญเพียงใดในการบรรลอรหัตต์แท้ๆ	
แบบพุทธศาสนา	86,325-326
“อาสันนกรรม” คืออะไร ?	198
อำนาจของ “คุณธรรม” ที่แฝงซ่อนอยู่ในตัวคนจริงๆ	
มีอำนาจจริงแท้หรือไม่ ?	164
อำนาจฉาน เป็นกำลังแห่งจิตลักษณะใด ? มีมากน้อยแค่ไหน ?	201
“อำนาจโลก” ที่ผู้ปฏิบัติเพื่อหวังมรรคผลนิพพาน จะต้องรู้ และ ละ วาง	
ให้หลุดก่อน เว้นขาด คืออะไร ?	18
อิทัปปัจจยตา คืออะไร ?	162,516
“อิธ พรหมจริยวาโส” แปลเป็นไทย มีความหมายว่าอย่างไร ?	
และเป็นเรื่องของอะไร ?	102,262,323
อิสระ ตาม “ความหลง” ของมนุษย์นั้น มีลักษณะอย่างไร ?	444
อุคฆตัตถัญญุ-วิบัญญัติัญญุ-เนยยะ และปทปรม บุคคลทั้ง ๔ นี้ คืออย่างไร ?	263
“อุจเฉท” หรือ “อุจเฉทภาวะ” ชนิดแท้ คือความตายอย่างไร ?	
รู้เห็นได้ในชีวิตนี้ไหม ?	75,77
“อุจเฉทปฏิญ्ञิ” ตัวแท้ตัวจริงละ (คือ ผู้เชื่อว่า คนทุกคนตายแล้วสูญ)	
เป็นอย่างไร ?	76
อุฏฐานะ คืออะไร ?	315,317,319,509
อุฏฐานะ มีส่วนเกี่ยวข้องกับอย่างใดกับนิพพาน ?	317
“อุฏฐานสัมปทา” เป็นกรรมอย่างไร ? และเรียกว่าอย่างไร ?	316,509

- “อุตมคติ” ของศาสดาเจ้าแห่งศาสนาทุกศาสนา ทั้งพุทธด้วย
แต่พุทธก็ยังมีอุตมคติอะไรที่ยิ่งไปกว่านั้น ? 83
- “อุตตริมนุสสรธรรม” ไต จะกันทางบรรลุได้เก่งที่สุด ? 314
- “อุตตริมนุสสรธรรม” อันเป็นผลของวิมุตติ
เป็นพุทธวิชาเท่านั้น คืออย่างไร ? 554-557
- “อุตตริมนุสสรธรรม” ซึ่งก็เป็นความเก่งเหมือนกัน แต่ไม่ใช่ “วิมุตติ”
ไม่ใช่ “นิพพาน” เป็นแค่ “เดรัจฉานวิชา” ไม่ใช่
“พุทธวิชา” นั้น คืออย่างไรบ้าง ? 12,230,314,557-558
- “อุทธ” คืออะไร ? สัมพันธ์กับ “อุทธัจจะ” อย่างไร ? 542
- อุทธัง หรือ “อุทธ” คืออะไร ? 542,543,548,559
- “อุทธังโสโตกนนิชฐคามิ ปรีนิพพายิ” หมายถึงอะไร ? 172,543,548
- “อุทธัจจะ” จะเข้าใจให้หมดได้อย่างไร ? 108,170,427,460,559
- “อุทธัจจะกุกกัจจะ” ความรำคาญใจเป็นอย่างไร ? 201,636
- “อุทกดาบส” มีความเห็นผิดเกี่ยวกับ “เนวสัญญานาสัญญาตณสัตว์”
อย่างไร ? และยังมีคติ ชนิดไหนอยู่ ? 507-508
- อุทาน มีลักษณะอย่างไร ? 157
- “อุทเทส” คือ การทำอะไร ? 129
- “อุบัติเทพ” คือใคร ? มีลักษณะอย่างไร ? และคือการเกิดของอะไร ?
เกิดได้อย่างไร ? 61-66,262
- “อุบัติเทพ” เปลี่ยนภูมิจากสมมุติเทพชั้นปุถุชน เปลี่ยนโคตรชั้นไป
เป็น “อริยมุมิ” ได้อย่างไร ? 262
- “อุบัติเทพ” พ้นจาก “สมมุติเทพ” ด้วยปัญญาอันยอดเยี่ยม อย่างไร ? 66
- อุบายวิธีปฏิบัติธรรมที่เรียกว่า อาณาปาณสติ แบบ “วาโยกสิณ”
หรือแบบนั่งหลับตา กำหนดเพ่งลมหายใจเป็น “กสิณ”
จำเป็นสำหรับบรรลุตระรรมนักรหรือ ? 327
- อุเบกขา 169,272,274,293,308,316,319,340,480

อุเบกขาของพวกราช และเดียรัจฉานต่าง ๆ แตกต่างกับ

- อุเบกขาของพุทธอย่างไร ? 170-172,316
- อุเบกขา คืออะไรแน่ ๆ ? มีลักษณะอย่างไร ?
- อารมณฺ์เป็นอย่างไร ? 88,120,166,168,169,204,316
- อุเบกขาจิต เป็นอุปกิเลสได้อย่างไร ? 317
- อุเบกขา ช่วยให้ เป็น “ พรหมเก ” น้อยลง อย่างไร ? 120
- อุเบกขาธรรม เป็นอย่างไร ? มีประโยชน์อย่างไร ? 508
- อุเบกขา แบบพุทธแท้ ๆ ไม่ไร้ญาณ แน่ ๆ หรือ ? 316
- อุเบกขา เป็น “ ผล ” แท้ของพุทธศาสนา เป็นสภาวะที่เตาเล่นไม่ได้ ! 316
- อุเบกขา เป็นอารมณฺ์ขั้นสูงสุดของ “ อภิญญาพรหม ” หรือ ? 142
- “อุเบกขา” มาจากรากศัพท์ว่าอะไร ? 145
- “อุเบกขา” มีฉันทิภูมฺิ เป็นลักษณะที่พระพุทธเจ้าไม่สรรเสริญอย่างไร ? 315-316
- “อุเบกขา” มีโมหะหน เป็นสภาวะแบบใด ? 169
- “อุเบกขา” ทำได้อย่างไร ? 69
- “อุเบกขา” ที่ประกอบด้วยปัญญาแท้(ญาณ) คือบาทฐาน
 ของ “ อารมณฺ์นิพพาน ” คือฐานฝึกอย่างไร ? 315-319,540
- อุเบกขาที่เป็นอารมณฺ์พรหมขั้นสูงแท้ ๆ หมายถึงอะไร ? 170-172
- อุเบกขาที่มัญญา มีปัญญา มีสภาวะอย่างไร ? รู้อะไร ? ว่างจากอะไร ? 317-320
- “อุเบกขาสหคต” การประกอบด้วยอะไร ? 221,344,348
- อุเบกขาสหคตัง เป็นจิตดีที่สุดหรือยัง ? อาการอย่างไร ? 203,205,213,214,560
- “อุโบสถ” หรือ กร่อนมาเรียกกันว่า “ โบสถ ” นั้น มันคืออะไรกันบ้าง ?
- คนเข้าใจกันผิดเพี้ยนมากน้อยแค่ไหน ? 126-129
- “อุโบสถกัมม” คืออะไร ? 128
- “อุโบสถทิน” คืออะไร ? และไทยเราเรียกกันอย่างไร ? 129
- “อุปกิเลส” คือ กิเลสอย่างไร ? ได้แก่อะไรบ้าง ? 296
- อุปกิเลส แคร่รอบต้นชั้น โอภาส-ปัตติ-ปัตสัทธิ
- จะทำให้โลกดำเนินทราน่าว่าถ่วงโลกได้หรือไม่ ? 313

อุปภิเลส ต่างๆ รอบที่ 1. โอบาส-ปิตี-บัสสัทธี	รอบที่ 2. อธิโมกษ์	
-บัคคะ-สุข	รอบที่ 3. ญาณ-อุฏฐาน-อุเบกขา	318
อุปภิเลส ข้อที่ 10 ชื่อ “นิกันตี” นั้น	หมายความว่าอย่างไร ?	320
“อุปवास” เรียกอย่างชาวบ้านไทยๆ	ก็ว่า “ถ้อยอุโบสถ” หรือ “อยู่อุโบสถ”	
หรือ “รักษากุโบสถ” นั้น	หมายความว่าอะไร ?	128
“อุปสัมบันน์” คือใคร ?	“อนุอุปสัมบันน์” คือใคร ?	371,372
อุปาทาน เกิดจากอะไร ?		60,84,257
อุปาทานชั้น 5 ดับมอดสนิทสน	เมื่อใด ?	548
อุปาทานชั้น ๓ ที่ยึดมั่นกันขนาดเหลือแต่ “รูป”	หรือ “วัตถุ” คือพวกใด ?	183
“อุปาทิ” ที่แสดงดีเป็นอย่างไร ?		322
“อุโปสถ” หมายความว่าอะไร ?		127
“อุโปสถังค” คือความพยายามแบบใด ?	มาจากคำอะไร ?	126-129
“อุโปสถาคาร” (อุโบสถที่เป็นโรงเรือน)	คืออย่างไร ?	128
“อุภโตภาควิมุตติ” คืออะไร ?	ไหน ? มีสภาวะอย่างไร ?	
เกิดจากอะไร ?		216-217,355,367,495,551
“อิธ” หมายความว่าอะไร ?		101
“อิธ พรหมจริยวาโส” คืออะไร ?		262,266,323
เอกจรง มีลักษณะอย่างไร ?		184
“เอกัคคตา” คืออะไร ?		145
“เอกายน มรรค” สำคัญเพียงใด ?		263,320,326,327
“เอโกธัมโม” หมายความว่าอย่างไร ?	คืออะไร ?	600,634
“เอหิภัสสิโก” หมายความว่าอย่างไร ?		207,234,262,555
เอา “อุเบกขา” เป็นกรรมัฐาน	หมายความว่าอย่างไร ?	540
เอา “กิริยา” ของพระอรหันต์มายึด	โดยไม่พากเพียร ขัดเกลادتน	
ไต่เต้าตามขั้นตอน หยาบ-กลาง-ละเอียด	จะเกิดผลดี	
ในการปฏิบัติธรรมหรือไม่ ?		349
“โอชะ” ที่หมายถึง ความอโรย	หรือบันเทิงใจ นั้นที่แท้คืออะไร ?	541

“โอบนโยโก” หมายความว่าอย่างไร ? รู้ได้ในลักษณะไหน ?	207,235
“โอบปาติกะ” จริงๆ เป็นอย่างไร ? ปฏิสนธิอย่างไร ?	43,197,217,362
“โอบปาติกะ” แท้ๆ จริงๆ นั้น อยู่นอกตัวหรือในตัว ?	150
โอบปาติกะสัตว์ เกิดได้อย่างไร ? อยู่ที่ไหน ? เป็นอย่างไร ?	197,199,201,426,427
“โอบปาติกะสัตว์” เป็นรูปอะไร เป็นนิยาย หรือ ผู้ หรือ เทวดา หรือ พรหม หรือ วิญญาณ ?	199
“โอบปาติกะโยนิ” คือ การเกิดในลักษณะใด ? หากดับ “โอบปาติกะโยนิ” ได้จริง จะเกิดผลอย่างไร ?	11,69,197,425,427,431,432
โอบาส กับ ญาณ ต่างกันหรือไม่ ?	299
โอบาส คืออะไร ?	299
“โอบาส” ที่เป็นแบบ “ฉานหลับตา” จะมีสภาวะแตกต่างกับ “โอบาส” ที่เป็น “ฉานแบบวิปัสสนา ชนิดลืมตาโพลงๆ” อย่างไร ?	298-299
โอบาส-ปีติ-ปลื้มสัทธิ สัมพันธ์กันหรือไม่ ?	308
“โอรัมภาคิยสังโยชนัน” คืออะไร ?	108
“โอบาริกอัทตา” เป็นอัทตาอย่างไร ?	79,449
“ฮิปปี” คืออย่างไร ? และยังมีหลงติดอะไร ?	417,419,435,437,444
ฮิปปีดับโลก ดับอะไรหรือ ?	444
ฮิปปี “ทั้งโลก” อย่างไร ?	444
ฮิปปี เป็น “อสังญูญสัตว์” ประเภทหนึ่งหรือ ?	418
ฮิปปี มีแรงผลักดันอะไร ?	445